AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik üllkool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 1 Reedel, 9. jaanuaril 1976 XXVIII aastakäik

Kui oleks võimalik kuuldavaks teha, siis iseloomulikemaks hääleks ülikoolile, nagu igale teiselegi kõrgkoolile, on ajude krigin. (Reedest reedeni)

Üllar Ende plakat.

30 aastat ja 4140 diplomit

Uue aasta esimene päev kiirustas kohvreid täitma peaaegu igas Eestimaa paigas: 2. jaanuaril algas talvine eksamisessioon enam kui 600 Ajaloo- ja Filoloogiateaduskonna III, IV ning V kursuse kaugüliõpilasel. Juubeli- ja sessioonijuttu ajasime kaugõppeprorektor VALTER HAAMERIGA.

Kaugõppeosakond viisaastaku viimasel aastal . . .

1975. aasta oli meil küllalt tähtis etapp: 30 aastat tagasi pandi ülikoolis alus meie osakonnale ja üheksanda viisaastaku viimane aasta ajendas meid kokkuvõtteid tegema. 30 aasta jooksul on ülikoolidiplomi saanud 4140 kaugõppe teel õppinut, kelle hulgas on nüüd professoreid, doktoreid, ministreid, nende asetäitjaid, teadustöötajaid ja mitmesuguste teiste alade esindajaid. Viimase viie aasta jooksul on kaugõppe teel hariduse saanud 1038 inimest, mis moodustab 22,8% kogu ülikooli lõpetanutest sel ajavahemikul.

Õppeedukus on viie aasta kestel tõusnud (kuigi üldine tase on veel madal — 32,9%), samuti hästi ja väga hästi õppijate arv. Läinud aasta tõi teistest aegadest paremad tulemused. Kõige kõrgem õppeedukus on senini olnud Majandusteaduskonnas. Tundub, et kateedrid töötavad siin kaugõppijatega rohkem kui mujal. Paari viimase aasta jooksul on esile tõusnud ka Ajalooteaduskond. Nigelaimad on senini filoloogide hinded. Tõsisemat suhtumist ootame nii üliõpilastelt endilt kui ka õppejõududelt. Õpperite kontingent on aasta-aastalt noorenenud, see nõuab hoolikamat lähenemist esimeste kursuste üliõpilastele, kellel pole veel iseseisva töö kogemusi.

. . . ja algaval esimesel aastal?

Neljal erialal (eesti, vene ja võõrfiloloogia ning rahanduse ja krediidi erialadel) õpitakse uute õppeplaanide järgi. Uusi õppeplaane ootame sel aastal teistelgi erialadel. Nendes plaanides on õppekoormus enam reguleeritud ja ühtlustatud. Teiseks uuenduseks on kontrolltööde retsenseerimise põhimäärus, milles on täpsustatumad nõuded nii üliõpilastele kui õppejõududele. Kontrolltöid on vaja retsenseerida hoolikamalt, samuti arutada retsensioone kateedri koosolekuil semestris mitu korda. See koondab õppejõudude tähelepanu mittestatsionaarsele õppevormile senisest enam. Liiga harva on kaugõppeküsimused ka teaduskondade metoodikakomisjonide ja metoodikanõukogude sektsioonide päevakorras. Kaugõpe ei vaja sugugi vähem tähelepanu kui päevane õppetöö.

Toob uus viisaastak olulisi muudatusi?

Erialad jäävad põhiliselt samaks, kaugüliõpilaste arvuks kujuneb 1700—1800, vastu võetakse 360—400 ja lõpetab 200 ümber. Endiselt on raske kaugõppijatele peavarju leida. Nüüdki paigutasime üle 60 inimese 1. keskkooli, ja koole tuleb kasutada seni, kuni ükskord uus ühiselamu valmib. Kui iga teaduskond saaks kaugõppe tarvis kasvõi viis kohtagi alatiseks anda, kestaks sessioon aasta läbi ja kaugüliõpilased saaksid mitte ainult võrdse diplomi, vaid ka võrdsed elamistingimused statsionaarsete üliõpilastega.

Komandandid ja majandusosakonna töötajad on püüdnud nii palju kaugõppijaid ühiselamutesse majutada kui vähegi võimalik. Neidki väheseid võimalusi kipub tumestama mõnede päevaste üliõpilaste üleolev suhtumine kaugüliõpilastesse, sest mille muuga seda seletada, kui ta talvevaheajaks koos intritoa võtmega ära sõidab. Ootaksime mõlemalt poolelt mõistvamat suhtumist.

Kas «Varia» kinosaali veel kaua auditooriumina kasutada tuleb?

Kui Vanemuise tänava ja keemiahoone suur auditoorium parajasti kinni on, siis pole Õigusteaduskonna sajalisele kursusele kusagil mujal ruumi. Ruumikitsikus kimbutab juba ammu.

Alanud sessioonist?

Osavõtt on küllaltki hea, veidi üle 90%. Pärast Ajaloo- ja Filoloogia-

(Järg 4. lk.)

Reedest Reedeni

Kui oleks võimalik kuuldavaks teha, siis iseloomulikemaks hääleks ülikoolile, nagu igale teiselegi kõrgkoolile, on ajude krigin. Sellega see aasta algas. Kui palju neelatakse neil päevil vaimutoitu, kes seda kokku kaaluda suudab ja oskab. Seminari raamatukogus on laenutuste arv päevas nüüd poole võrra suurem. Ja et see toit libedamini seediks, läheb ka rohkem kohvi: vanas kohvikus nõutakse seda nüüd iga päev üle 500 tassi — kogus, mis ikka vaid sessioone iseloomustab.

Juba 2. jaanuar oli selle aasta esimene eksamipäev. Farmaatsiaosakonna 31 tulevasele proviisorile algas see riigieksamiga. Teaduslikus kommunismis läks nii: 7 «viit», 19 «nelja» ja 5 «kolme». Kolm eksamit jääb veel erialaainetes, alles siis võib lõpuriietele mõelda. Enne kui tulevased pedagoogid diplomite ja lõpueksamite finišisirgele saavad asuda, tuleb pedagoogilise praktikaga asjad klaarida. Nüüd need konverentsid käivad. Vene keele õpetamise metoodika kateedri juhataja dots. A. Metsa kiitis Varstu koolis praktiseerinud vene filolooge Liina Kotrit ja Lia Tammeorgu .Mõlemaid hinnati kooli poolt kõrgeima palliga. Ka 2. keskkoolis töötanud Eve Trei ja Anne Jänese said sama hinnangu. Vähemasti selles osakonnas loodetakse tänavu heade pedagoogieeldustega lõpetajaid saada. See päris õpetajaamet kujuneb ikkagi aastatega. Siin valatakse selleks vaid vundament, mille valmimiseni nüüd ka viimaste eksamite ja arvestustega on jõutud.

Kellele viimane, kellele esimene. Kõrgkool on juba kord niisugune asutus, kus lõpp ja algus pidevalt silmitsi koos. I kursuse inglise filoloogil Margit Terasmaal oli 5. jaanuaril tehtud inglise keele eksam esimeseks ülikoolis. Sai «nelja». Tema enesetunde järele pärides sain jahmatava vastuse osaliseks: Margit ei taju eksamit, selle ärevus on talle võõras, isegi siis, kui pileti võtab. Loomulikult pole see üleolekutunne, on siis nähtavasti niisugune temperament. Talle meeldiks, kui eksameid saaks mitmes osas teha. Suure materjalimahuga eksamid lähevad ikka rohkem ju õnnemängu eest.

Komsomolikomiteeski käib praegu põhiliselt arvepidamine: 1. jaanuari seisuga oli ülikoolis 4466 kommunistlikku noort. Neist 115 alustasid aga uut aastat liikmemaksuvõlaga. Summa on ju võib-olla tühine — 25.32 rbl., aga saab siis rahaga kohusetunnet mõõta või vastupidi. Psühholoogia III kursus näiteks ei vaevunud aasta otsa liikmemakse tasuma. Rekord, mille püstitajaid aupärjaga ei krooni-ta.

Veel paar nädalat saame rääkida «selle aasta esimene», «selle veerandsaja esimene», soovida sel aastal veel kohtamata sõpradele ja tuttavaile «head aasta algust». Siis tulevad uued lõpud: sessioonil, semestril, koolil, talvel . . .

On pidev ühest olekust teise minek. Panta rhei.

REIN VEIDEMANN

KONGRESSI EEL

Veel kord näitagitatsioonist

EKP TRÜ komitee on näitagitatsiooni küsimusega pidevalt tegelnud. Olukorda vaeti möödunud aasta 27. jaanuaril ideoloogiasektori koosolekul, aluseks võeti komitee otsus 1973. aastast. Koos ametiühinguga peeti IX viisaastaku otsustava aasta raames teaduskondadevaheline näitagitatsiooni konkurss. Edasiminekut oli igal pool. Töö oli muutunud elavaks ja järjepidevaks, see lubab väita, et on üle saadud kampaanialikkusest. Näitagitatsiooni värskendatakse mitte ainult suuremate riiklike tähtpäevade ja sündmuste korral, vaid pidevalt vastavalt vajadusele. Näitagitatsioon ei ole enam kaugeltki tähtpäevaloosung, vaid järjest uuendatav stend või mõni muu informatiivse iseloomuga kujund, kajastamaks teaduskonnasiseseid sotsialistlikke võistlusi jms.

Igal pool ei oldud kõikidest raskustest veel üle saadud, näiteks Kehakultuuri- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas (geoloogia ja geneetika kateedris).

Küsimust arutati uuesti EKP TRÜ komitee ideoloogiasektori 25. novembri koosolekul. Tööplaanid olid esitanud kõik kateedrid. Esile tõsta tuleb ühiskonnateaduste kateedreid, keemiaosakonda, Õigus-, Matemaatika-, Arsti- ja Majandusteaduskonda, kelle plaanid olid korrektselt vormistatud ja konkreetse sisuga. Partei XXV kongressiga seotud materjali oli piisavalt. Lohakalt olid plaanid vormistanud Filoloogiateaduskond ja füüsikaosakond, plaanis märgitud näitmaterjali sisu oli anonüümseks jätnud Kehakultuuriteaduskond, lähenevat kongressi polnud kajastanud geoloogiaosakond.

Tegelik olukord, millega käis kohapeal tutvumas parteikomitee ideoloogiasektori juurde moodustatud ajutine komisjon, vastas enamvähem plaanides viidatule (resp. kvaliteedile). Arstiteaduskonnas, eriti Maarjamõisa uues kirurgiakliinikus on väljapanekud hästi kujundatud, neid uuendatakse pidevalt. Sama ei saa väita Kehakultuuriteaduskonna kohta. V. Kingissepa t. 19 õppehoones puuduvad poliitilise sisuga näitmaterjalid. Ühiselamutes on olemas teadetetahvlid, riigijuhtide pildid puhkeruumides, kajastatakse tubadevahelist sotsialistlikku võistlust, on ühiselamu ja kogu teaduskonna seinaleht, sõjalis-patriootilise ja internatsionaalse kasvatuse väljapanekud. Hinnatavaks tuleb lugeda filoloogide TASS-i fotokroonikat. Näitagitatsiooni levikut pidurdavad teaduskondades mitmed objektiivsed takistused, (ruumikitsikus, näitmaterjali puudumine). Arstiteaduskonna anatoomikumide auditooriumid on sedavõrd amortiseerunud õppebaasid, et näitmaterjali sinna ei sobi enam välja panna. Eksperimentaalfüüsikute ruumid on «üle majutatud» ja vaba vertikaalpinda võib leida üksnes riiulite ja seadmete kõrvaldamisel. Näitmaterjal on kauplustes muutunud justkui letialuseks kaubaks ja seda on väga raske kätte saada. Selles küsimuses on ülikooli komitee pöördunud EKP Tartu Linnakomitee poole.

Kokkuvõttes võib öelda, et näitagitatsioon kui üks ideoloogiatöö vorme meie kõrgkoolis on ületanud kampaanialikkuse, töö toimub pidevalt ja vastab esitatud nõuetele. Kuid on olemas veel rida organisatoorseid ja objektiivseid raskusi, mis tuleb partei kongressi eelsel perioodil ületada. Plaanide täitmist teaduskondades on kavas kontrollida vahetult enne kongressi. Olgem siis valmis meeldivateks kohtumisteks.

Ü. HUSSAR,
EKP TRÜ komitee ideoloogiasektori liige

Ilmar Anveldi joonistus.

Arst peab olema fanaatik

Arstiteaduskonna värsket komsomolisekretäri Mart PARVE tuntakse kui tulist vaidlejat, teaduskonna komsomolitöö eestvedajat, kellel pingelisele elurütmile vaatamata jätkub aega ka seda mõtestada. Siin on jäädvustatud ühe laupäevaõhtuse vestluse kvintessents, milles küllap nii mõnedki mõtted võiksid kuuluda ühe portree juurde.

Mida Sina hindad inimeses?

Siirust. Kiindumust antud probleemisse, ideesse.

Aga oma tulevase elukutse esindajate juures?

Fanatismi. Arst peab olema fanaatik. Ei ole arsti, kes oleks spetsialist kõigil arstiteaduse aladel. Seepärast on vajalik karm huvi probleemi (ala) vastu, mida ta parasjagu käsitleb. On ütlematagi selge, et arsti eetika nõuab head inimeste tundmist, suurt lugupidamist oma patsiendi või uurimisobjekti vastu. Lugupidamisest teiste vastu saab aga rääkida alles siis, kui on austust iseenese vastu.

Mis ajendas Sind valima arsti elukutset? Sinu õpiaja tähelepanekuid?

Juba koolis huvitusin bioloogiast. Tundsin, et keeletundide kõrval oli bioloogia minu jaoks justkui pühapäev argipäevade keskel.

Kolme ja poole aasta jooksul olen tähele pannud nii mõndagi: meie hulgas õpib palju selliseid noori, kes on mitte ainult saamatud, vaid lausa kõlbmatud töötama oma tulevasel alal. Ei ülikoolist saadav diplom tee veel lõpetanust arsti või pedagoogi. Sellele peavad eelnema kutsumus, elementaarne võimekus-ki. Tulevikus oleks tarvis sisseastujaid paremini diferentseerida. Veel ei pea ma lugu tudengitest, kelle üks vanematest on arst ja kes, olles ise kogenematud, polemiseerivad kogenud arstidega umbes sellisel viisil: aga minu isa (ema) ütles või tegi sellisel juhul nii jne.

Viimasel ajal on paljud elualad läbi imbunud keskpärasusega. Oskad seda ehk millegagi seletada?

Arvan, et elus võib olla keskpärane, töös mitte. On võimatu ja isegi aloogiline nõuda seda, et kõik oleksid üle keskpärase. Mitteleppimine keskpärasusega, püüe saavutada rohkemat — see on juba isegi samm progressi suunas.

Me oleme elu eesmärgiks seadnud elu kvaliteedi parandamise. Meil on informatsiooni üleujutus teaduslik-tehnilise revolutsiooni saavutustest, on toimunud totaalsed nihked ühiskonna struktuuris, jõududes jne. Me ei ole aga võimelised tunnetama kultuurirevolutsiooni reaalsel kujul. Jäägu meie kultuuriväärtuste üle otsustamine järgnevatele põlvkondadele. Igasugused inimeste klassifikatsioonid kuulsateks, keskpärasteks ja tavalisteks on küllaltki kahtlase väärtusega.

Jääb Sul aega ka meelelahutuseks?

Olen alati püüdnud aega ratsionaalselt kasutada. Vahel tõepoolest jätkub seda ainult õpingute ja ühiskondlike ürituste jaoks. Kuid sellistel juhtudel talitan põhimõtte järgi: kui aega ei ole, siis tuleb seda leida. Sõprade ringist ja heast muusikast ei ütle ma kunagi ära. On ette tulnud olukordi, kus oleme kukkunud vaidlema ja vaielnud hommikuni välja, ilma et kellelgi oleks pähe tulnud kella vaadata. Arritavaid probleeme on kuhjunud küllaga. Lausa patt oleks neist rahulikult mööda minna. Mis puutub muusikasse, siis olen suur bluesi ja džässi sõber.

Mis võiks Sinu arvates komsomolielus teistmoodi olla?

Vähem istumisi (koosolekuid), rohkem tegusid, konkreetsust. On meeldiv tõdeda, et enamik komitee liikmeid on hingega asja juures.

Mida huvitavat olete korda saatnud ja mis on lähemas tulevikus plaanis?

Kõigepealt kulus omajagu aega uude ametisse sisseelamiseks. Kuid üht-teist oleme suutnud ka ära teha.

Üks suuremaid üritusi oli teaduskonna õhtu, mida aga sugugi ei saa lugeda kordaläinuks. Ühelt poolt seadis meile takistusi TRÜ klubi, kes ei andnud ruume. Kord nagu lubas, siis aga ütles jälle ära. Teiselt poolt nigel reklaam.

Hästi õnnestus I kursuse isetegevuskonkurss. Samuti võeti aktiivselt osa üliõpilaspäevadest. Pidevalt korraldame poliitinformatsioone, mille läbiviijaiks on kursuste komsomolibürood koos õppejõududega. Samuti jätkub õpperühmadevaheline sotsialistlik võistlus. Et kursusel on 100 inimest, tuleb ühe kursuse kohta 8 õpperühma.

Veel on plaanis sidemete tugevdamine teiste liiduvabariikide meditsiiniinstituutide ja ülikoolide arstiteaduskondadega. Tahame külla kutsuda Leningradist ja Kaunasest üliõpilasdelegatsioonid ning korraldada sõpruspäevad, mis toimuvad veebruarikuus. Valmistame ette arste EÜE jaoks.

Millest on tänapäeva tudeng kõige enam huvitatud väljaspool õpinguid?

Eks ikka meelelahutusõhtutest. Ja see on ka päris arusaadav. Koolis, eriti meil, on pinge niigi suur ja väike lõdvestus kulub alati uue hoo sissesaamiseks ära. Siit ka meie eriline tähelepanu selliste õhtute korraldamise vastu. Tahaksin aga selgusele jõuda, miks siiski paljud on eemal komsomolielust ja -tööst.

Vestles EVE RAESTE

Möödunud aasta viimasel

TRÜ nõukogu koosolekul 26. detsembril oli päevakorra põhipunktina arutluse all noorte spetsialistide-pedagoogide 1975. a. stažeerimise tulemused Filoloogia- ja Matemaatikateaduskonnas ning selle alusel kavandatud abinõud noorte spetsialistide ettevalmistamise edasiseks parandamiseks. Ettekanded olid dekaanidelt H. Peebult ja Ü. Lumistelt.

Ülikoolile saadetud stažeerimise materjalidest nähtus, et nii Filoloogia- kui Matemaatikateaduskonna 1974. a. lõpetanud noored spetsialistid on näidanud oma töös õpetajana eelkõige just häid erialaseid teadmisi, puudujääke on aga töös klassijuhatajana, klassivälise töö organiseerijana, klassi pioneeri- ja komsomolitöö suunajana, õppedistsipliini loomisel, õppe- ja kasvatustöö planeerimisel. Üksikjuhtumeil atesteeriti noori spetsialiste negatiivselt (3 vene filoloogi ja 2 matemaatikut). Kuid olulisi puudusi ilmnes ka stažööride töö atesteerimisel: atesteerimiskomisjonides ei olnud kõrgõppeasutuste esindajaid, stažeerimisel puudusid ühtsed nõuded ja printsiibid, atesteerimisel ei arvestatud tihtigi põhitõde, et noore spetsialisti näol ei ole kooli tulnud mitte valmis ja kogenud õpetaja, vaid õpetaja eeldustega noor töötaja, kes kujuneb heaks pedagoogiks vaid heas kollektiivis, vanemate kolleegide oskuslikul ja taktitundelisel juhendamisel.

Täiendavalt võtsid sõna dots. J. Reimand, dots. E. Varep, prof. S. Nõmmik, kaugõppeprorektor V. Haamer, prof. A. Kask, dots. I. Unt, prof. K.-S. Rebane.

Vastuvõetud otsuses peetakse vajalikuks, et õpetajaid ettevalmistavad teaduskonnad pööraksid enam tähelepanu teadmiste süvendamisele aine õpetamise metoodikas, teeksid omapoolseid üksikasjalikke ettepanekuid rektorile juba olemasolevate aineõpetamise kabinettide paremaks sisustamiseks, aga ka uute loomiseks, üliõpilastel oleks võimalik juba ülikoolis omandada kabinetisüsteemis töötamise kogemusi. Ühtlasi tehakse dekaanidele ülesandeks läbi viia 1976. a. kevadsemestril teaduskonna lõpetajate seminar.

Päevakorra teise punktina andis aru elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi tööst selle teaduslik juhendaja prof. K.-S. Rebane. Detsembris möödus 15 aastat laboratooriumi asutamisest. Sellekohast erimaterjali on võimalus lugeda meie ajalehe järgmises numbris.

R. V.

„Patrioodi“ aastakonverentsilt

«Matkahooaeg on lõppenud, elagu hooaeg!» Sellele järeldusele jõudis TRÜ komsomolikomitee juures töötav sõjalis-patriootilise matkaklubi «Patrioot» III korraline konverents, mis toimus 11. detsembril. Et matkaklubi on spetsialiseerunud põhiliselt talimatkamisele, siis vastavalt põhikirjale kutsus juhatus konverentsi kokku enne uue suusamatka hooaja algust. Arutati 1976. a. sõjalis-patriootilise taliturlaadi ettevalmistamist. Kuulati ära aruanne. Leiti, et taliturlaadid õigustavad end igati ja nende korraldamist tuleb vaadelda kui väga tähtsat osa üliõpilaskonna ideelis-poliitilisel ja sportlikul kasvatamisel. (Talimatk võib asendada ka VTK kompleksi matka.)

Et turiaadide kandvaks jõuks on kujunenud Bioloogia-Geograafiateaduskond, siis vaatleb klubi «Patrioot» juhatus talimatku kui olulist osa noorte bioloogide, geograafide ja geoloogide erialaste teadmiste süvendamisel. Samuti on turiaad kujunenud õppeedukuse tõstmise moraalseks stiimuliks, sest matkast võivad osa võtta ainult hea ja väga hea õppeedukusega üliõpilased.

Konverents kuulas ära Volli Kalmu ja Meeme Veissoni sõnavõtud VIII vabariikliku kaugmatkajate kokkutuleku tööst. Konverents kinnitas uue juhatuse ja määratles 1976. a. taliturlaadi matkarajoonid. Klubi matkatehnika konsultandiks valiti V kursuse geoloogiaüliõpilane Volli Kalm ja turiaadi peaarstiks Tartu kogenenumaid matkameedikuid Valentin Sander.

A. RAUDSEPP

Esimesest kursusest peale

Möödaläinud õppeaasta ÜTÜ vabariiklikul konkursil pälvisid I järgu diplomi Füüsika-Keemiateaduskonnast Miia Tammeoru ja Anneli Lukasoni, II järgu dipomi ja nooremate kursuste rinnamärgi I kursuse üliõpilase Mare Valdeku töö. Nende auhinnatud tööde juhendaja oli anorgaanilise keemia kateedri dotsent pedagoogikakandidaat Aarne Tõldsepp, kellelt toimetus intervjuu võttis.

TEIE RINGI SATTUS HULK PREEMIAID? KUIDAS TE SEDA PÕHJENDATE?

«Viimastel aastatel on keemia õpetamise metoodika ringi liikmed vabariiklikel üliõpilastööde konkurssidel hästi esinenud — seega on ühelt poolt kujunenud traditsioonide jätkamine, teiselt poolt aga kindlasti mitmekülgne ettevalmistus pedagoogika ja õpetamise metoodika nüüdisaja probleemide lahendamiseks (keemikud kuulavad esimestel kursustel küllaltki soliidse kõrgema matemaatika kursuse, hiljem mitmeid pedagoogika ja keemia õpetamise metoodika erikursusi) ning süsteemipärane uurimistöö juba noorematest kursustest peale.»

TEIE ENDA SUURIM EDU ÜLIÕPILASPÄEVIL?

«Üliõpilaspäevade suurimaks kordaminekuks tuleb vist minulgi pidada vanemõpetaja R. Tani juhendamisel valminud uurimust programmõppe rakendamisest keemia õpetamisel. Et tol ajal alles algas täppisteaduste meetodite kasutamine õppeprotsessi uurimisel, siis aitas see üliõpilaspäevade uurimus tundma õppida mitmeid õpetamise metoodika aktuaalseid probleeme, mis oli vahest isegi olulisem kui edu üliõpilastööde konkursil.»

RASKUSED RINGI TÖÖS?

«Kõige raskem, vähemalt meie ringi töös, on nooremate kursuste üliõpilastele temaatika leidmine, mis oleks neile mõistetav ning samal ajal ka huvitav. Äsja koolipingist tulnuile on esialgu mõneti ülelatav ja võõraski, et õppeprotsessi täiustamine ei ole samuti mõeldav teadusliku uurimistööta, selle protsessi olemust ja seaduspärasusi avamata. Kiiremini elavad uutesse probleemidesse sisse need, kes on üldhariduskoolis fakultatiivselt pedagoogikat-psühholoogiat õppinud.»

PLAANID EDASPIDISEKS?

«Eelkõige püüame suurendada uute tööde arvu, mida võiks üleliidulisele konkursile suunata. Senisest veelgi rohkem tahaks näha ÜTÜ konverentsi esinejate ja üliõpilastööde konkursil osalejate hulgas nooremate kursuste üliõpilasi.»

KUIDAS ÜLIÕPILANE TEADUSTÖÖS EDU SAAVUTAB?

«Üks peamisi kui mitte isegi ainus eeldus nii teadustöös kui õppetöös ja teisteski ettevõtmistes on oskus esimesest kursusest peale sihikindlalt ja plaanipäraselt töötada. See tagab edu ÜTÜ töös, jääb aega spordiks, taidluseks ja teisteks huvialadeks.»

Rakendusmajandusteaduste õpetamise täiustamisest

RAKENDUSTEADUSTE ARENDAMINE

NLKP Keskkomitee projekt XXV kongressile «NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuunad aastaiks 1976—1980», mis esitati arutamiseks nõukogude rahvale, seab kõrgendatud nõudmised spetsialisti ettevalmistamisele, tema majanduslikule haridusele. Suurt osa selles etendab rakendusmajandusteaduste arendamine ja õpetamise täiustamine.

Probleemiseadeks eraldame rakendusteaduse objekti, teooria ja objekti juhtimise. Kui läheneda küsimusele kitsamalt, siis näiteks ettevõtte rahanduse puhul saame ahela: **objekt** (ettevõtte finantsmehhanism) ←→ objekti **teooria** (sealhulgas metodoloogilised uurimismeetodid; rahandusteadus) ←→ objekti **juhtimine** (rahandusteooria majanduspraktikas).

Ettevõtte finants- või majandusmehhanismi juhtimine on seda täiuslikum, mida sügavamini tunneme objekti, s. o. valdame objekti teooriat.

ÕPETAMISE TÄIUSTAMISE TEED

Riigi majandusmehhanismi funktsioneerimise teooriat arendab majandusteadus. Selleks et valmistada ette spetsialisti, kes suudaks rahvamajanduses efektiivselt elektronarvuteid kasutada, tuleb senisest suuremat tähelepanu pöörata rakendusmajandusteaduse metodoloogiliste uurimismeetodite õpetamisele. Möödunud viisaastakul oligi rakendusteaduse uurimismeetodite läbitöötamine keskseks probleemiks Majandusteaduskonna teaduslikes töödes. Oma jõukohase osa on probleemi lahendamisse andnud üliõpilaspäevil tänased spetsialistid, majandusteadlased. Nii näiteks kasutasid rakendusrahandusteaduse uusi uurimismeetodeid elektronarvutite kaasabil E. Rahkema, K. Kanepi, L. Denissova jt. Samade probleemide edasise uurimisega tegelevad praegused rahanduse ja krediidi eriala diplomandid (M. Sorokina, M. Sellin, M. Karm, I. Laius, J. Vigand jt.).

Rakendusteaduse õpetamise täiustamise oluliseks teeks on õppe- ja metoodikakabinettide väljaarendamine, nende sisustamine ajakohase aparatuuri ja õppevahenditega. Selle probleemi lahendamise esimeseks sammuks on teaduskonna materiaalse baasi tugevdamine, vajalike kabinetiruumide eraldamine.

Majandusmehhanismi (kui objekti) juhtimise kogemusi saavad üliõpilased õppe- ja menetluspraktika ajal. Rakendusteaduse uurimismeetodite (teooria) sügavamaks omandamiseks tuleb täielikumalt ära kasutada praktikakohtade elektronarvutid, aga ka TRÜ arvutuskeskuse abi.

RAKENDUSLIKUD UURINGUD

Teadus mõjutab tootmist rakenduslike uuringute kaudu. Rakenduslikud majandusuuringud moodustavad rakenduslike uuringute noorima haru. Oma populaarsuse võitsid nad peaasjalikult matemaatiliste meetodite ja elektronarvutite kasutuselevõtmisega.

Suur osa teaduskonna rakenduslikest uuringutest tehakse lepinguliste uurimistöödena teaduskonna kõigis viies kateedris mitmete rahvamajandusharude ja ettevõtete tarvis. Üliõpilased võtavad aktiivselt osa nendest rakenduslikest uuringutest. Lepinguliste uurimistööde täitmiseks kasutatakse uusi meetodeid ja elektronarvuteid. Kahjuks väheneb edaspidi teaduskonnast mitteolenevail põhjustel tunduvalt kateedrites tehtavate lepinguliste uurimistööde maht, enamikus kateedrites lõpetati kõnesolevad tööd juba aastavahetusel.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuundade tundmaõppimine ja arutelu kestab. Võib kindlalt väita, et NLKP Keskkomitee esitatud dokumendis sisalduvad teed ja võimalused meie ees seisvate probleemide lahendamiseks.

V. RAUDSEPP,
Majandusteaduskonna parteibüroo sekretär

Rektor õnnitleb

70. sünnipäeval kirjastus- ja trükiosakonna meister-seadistajat JOHANNES TEMMOT, 60. sünnipäeval raamatupidajat LIIS PETROVÕHHI ja 50. sünnipäeval saksa keele kateedri dotsendi kt. filoloogiakandidaat KOIDU UUSTALU, vanemtöödejuhataja jaoskonna krohvijat VLADIMIR LASKOVI, Teadusliku Raamatukogu lugemissaali juhatajat ELVIIRA BRIKKI, spordifüsioloogia kateedri vanemõpetajat EVALD MÄEPALU, rahanduse ja krediidi kateedri vanemlaboranti SILVIA KEERI ning bussijuht EVALD RAUDA, tänab tehtud töö eest ja soovib edu edaspidiseks.

KIRJEP

Andres Langemets

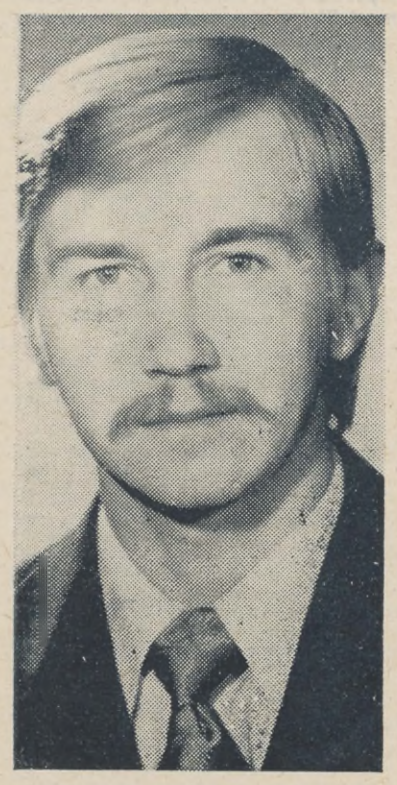

Üks ajalehe «Sirp ja Vasar» 1975. aasta preemiaid määrati Andres Langemetsale. Ealt vahest tõesti nooremaid laureaate, on ta kirjanduslikes harrastustes juba ammu tuntud. Keskkoolipäevil debüteeris ta «Nooruses» luuletustega. Ülikoolis olles on ta saanud arvestatavaks arvustajaks, keda on korduvalt paigutatud nn. noorimate kriitikute esiritta.

Vähem on teada tema tegevus Tartu NAK-is, kus ta oli (esimehena) mitme ürituse algatajaks. Ometi on ta erialalt hoopiski eriplaani järgi õppinud foneetik, kelle diplomitöö «Poolvokaali [w] foneetiline staatus eesti keeles elektromüoграafia andmeil» tunnistati äsja väga heaks. 6. jaanuarist on ta ülikooli vilistlane.

ÕNNITLEME!

Imbi Veelma

TAEVAS
üks kõiksus
ükskõiksus
mis sind lohutab
...
Viltuse käekirjaga
vihm tibutab
hiinakeelseid värsse
kaarduvatele mändidele
sulavas lumes
...
Loojangutaeva
kumas
lahvatasid
lumised oksad

Hanna Roode

Luba mul olla
su hea väike tüdruk
kes tuleb siis
kui sa teda ootad
Saagu mu huultest
sulle päevaliblikad
ja minust endast
lihtsalt su hea väike tüdruk
ei midagi enamat
Võta vastu
mu arglik laul
sest sinu lauluks
ma ei saa iialgi saada

Viire Villandi

JÄLLE SULAB ESIMEST HÄBRAST LUND
selles algavas linnatalves
saan aknale varjuks ja unistan
puud ja katused veel kord valgeks
huuled sulavad hinguseks heledal klaasil
peod püüavad talvede meeli
sest sõrmed on südid ja sirged ja terved
klaasid laulavad pillikeeli
ja ma tunnen et külmad ja sulad on segi
päike korrutab sinist ja kollast
sulab helbeid algavas linnatalves
ja ma vaatan aknast alla

Hanna Roode

Tumelillade kannikeste kimp
apelsinikarva padjal
leeklõõmana valutab
minu sinu igatsusvalu

Apelsinikarva padi
põletab mu põske
õhus on veel jälgi
minust sinust meist mõlemast

Bibi Suumann

Maastik nii talvearmas
puud ja traadid härmas
üle kauge kahkja lume
külamajade madalad tuled.
Laulujoru rõõmus ja räme
nagu külamees taaruv läheb
vahel läheneb — kaugeneb
saatjaks koerade hauked need.
Sulab üles see viis ja juba
nagu karpi suleb ta tuba.
Ouele maha kesk pimedust
jäi pakane ootama luuletust
vaid tee —
laulmata laulude
sammudest krudiseb.

Tõlke-võistlusel

on tööde loovutamise tähtaeg edasi nihutatud 8. veebruarile 1976. Ootame tõlgetele, mis juba laekunud, rohket lisa!

Žürii

Võltsingu eelis

Ann Must,
eesti filoloogia kaugüliõpilane

Lõikav tuul keerutas sel õhtul prahti Pariisi aguleis. Torm oli tulnud Šveitsi kohalt; raadio rääkis, et seal on paljud külad lume alla jäänud, kuid siia, Pariisi, jõudis ainult tuul ja lõrts. Kiirustasin hiliselt visiidilt koju, mässides end tihedalt õhukesse mantlisse, mille ettenägematult olin selga pannud, ja tõmbasin kaabu peaaegu prillideni. Olin mõõdumas ühest pimedast kangialusest, kui korraga kuulsin vana naise häält:

«Peatuge, rikas härra, teiegi võite kord niimoodi lõpetada!»

See oli öeldud tugeva aktsendiga, oleksin võinud peaaegu vanduda, et ütleja oli iirlane. Peatusin ja nägin armetuimat olendit, kes isegi kõigega harjunud Pariisis üllatas. Punased pulstunud juuksed tolknesid ümber tedretähtedest ja käsnadest vaevatud näo; kuid käsi, mässitud nartsu, mis võibolla kunagi oli olnud kinnas, tõenäolisena aga mitte, oli ette sirutatud mind sedavõrd vapustava graatsiaga, et rahataskust kaks kümnefrangist võtsin ja sellesse pihku surusin. Naine kergitas üllatunult oma hõredat kulmukaart, ja võttis siis nartsu käest, et raha raskust tunda. Ta alasti käsi rabas mind. Ka see oli üleni tedretähtedega kaetud, ent kunagi kindlasti silmatorkavalt ilus käsi olnud. Pealegi oli selle käe keskmises sõrmes raskest kullast heleda kiviga sõrmus.

«Proua,» ütlesin iiri keeles, «selle sõrmuse eest võiksite üürida paar tagasihoidlikku tuba ja elada neis vähemalt kolm aastat. Miks te kerjate?»

«Te räägite irish'*it? Olete ka iirlane?»*

«Ei. Mu naine... oli iirlane.»

«Oli? Nüüd on mullatoidul?»

«Jah,» ütlesin toonil, mis soovis kõneainet muuta, «mullatoidul.»

«Õnnelikud on need, kes noorelt surevad, seda vähem hädasid jääb neil näha. Ärgu keegi elagu oma eesmärgi saavutamiseni.» «Vaatate ikka veel sõrmust, jah? Võltsing; osav võltsing, eks ole?» ja ta hakkas kähedalt naerma, viimaks köhima — ma nägin, et ta kõhis verd.

Oli jõulu teine püha. Ma mõtlesin oma sooja kodu peale, kus mind küpsetatud kalkun ja suur üksindus ootasid. Pariis, paljukiidetud Pariis ei ole hea üksikule inimesele — ta on kindlasti maailma kurvemaid linnu. See masendas mind eriti nüüd, mil sain teada, et vähemalt aasta veel siin pean töötama, enne kui lõpuks pääsen igatsetud Aafrikasse.

«Proua,» ütlesin viimaks, «tänane ilm on ohtlik isegi tervele inimesele. Ma pakun teile õhtusöögi ja öömaja.»

Naine püüdis jälle itsitada, kõhistades midagi jõuluheategevusest, kuid püüe ebaõnnestus.

Agul oli kui välja surnud. Nägin, kui vaevaliselt naine komberdas. Mitmel korral arvasin, et ta maha kukub, ja toetasin teda. Lõpuks püüdsime sõiduki.

Perenaine oli andnud oma parima. Kalkun, garneeritud ja aurav, toretses keset kuuseokstega ehitud lauda. Helistasin teenijatüdruku ja palusin alumine magamistuba korda seada, samuti tuua sööginõud veel ühele inimesele. Teenijatüdruk kohtles vana naist kui ükskõik millist mu auväärt külalist, ilma et kusagil ühtki võltsi nooti kõlanud oleks — ainult inglased suudavad seda. Veidi mõelnud, tõi tüdruk villase suurräti, mässis selle naisele ümber ja palus tal istuda minu lemmiktugitooli — täiesti vajalik tegu, silmas pidades ikka veel lõdisevat naist ja asjaolu, et tugitool asetses otse ahju kõrval.

Pärast rikkalikku õhtusööki (panin tähele, et naine jõi ohtrasti veini) palus mu külaline sigaretti. Tahtsin talle seda alguses keelata, ent siis mõistsin, kui rumal see oleks olnud — naise näol oli just selline õhetus, nagu paljudel minu tbc-patsientidel enne viimast võitlust.

«Te olete arst,» ütles naine, kui talle tuld pakkusin, «ja ainult seepärast andsite mulle sigareti.» Ja jälle mörises ta naerda. Lootsin, et seekord ei lõpe see köhaga.

Naine oli veidi purju jäänud. Tema suursugused käed mängisid sõrmusega, mille ta sõrmest oli võtnud. Palusin luba seda vaadata. Naine itsitas jälle ja ütles oma laulvas prantsuse keeles, mis mulle nii meenutas mu kadunud õnne:

«Flo on mu nimi, hea härra. Kui Flo sureb, on see sõrmus teie. Heal võltsingul on üks suur eelis ehtsa ees — ta ei hävita teis lootust. Ma sündisin rikka talunaise tütrena. Tõenäoliselt oli mu isa keegi teine, kui kõik teadsid. Sellepärast oli mu edevuse suurimaks sooviks krahvinnaks saada. Morris tegi mu elu põrguks, hea härra, ta...» Siinkohal mattus naise kõne hirmsasse köhasse. Hüppasin kohalt ja helistasin teenija.

Viimaks õnnestus meil vana iirlanna jälle teadvusele tuua. Ta hingeldas ja pungitas silmi. Mind kui arsti vapustas ta tahtmine uut sigaretti haarata.

«Kallis proua,» ütlesin, «selle teete poole tunni pärast!»

Istusin uuesti ta vastu. Uurisin sõrmust — see oli raske ja vaieldamatult ehtne — või ei taipa ma juveelidest vähematki.

«Ma olen Prantsusmaal alles viiendat aastat,» ütles iirlanna. «Selle viie aasta jooksul on mul esimesed jõulupühad. Esimesed. Ma ei mõtle sedavõrd kalkunit. Ma olen krahvinna, doktor.»

Nägin, et ta hakkab uniseks jääma. Toit ja vein olid mõjunud. Palusin iirlanna alla magamistuppa juhatada. Kohe pärast seda tuli teenijatüdruk tagasi ja ütles, et all oodatakse mind väljasõidule. Kirusin, käskisin iirlannal silma peal hoida ja läksin.

Juhtum oli raske — lootusetu ajutrauma. Öö läbi mässasime koos haige kahe õega, kellest üks oli halastajaõde ja teisel paistis häid eeldusi olevat selleks saada, ning lõpuks, pärast viimaseid õmblusi (õnneks polnud verekaotus väga suur, mis on nii haruldane peahaavade puhul), sündis võimatu — kriis vaibus, süda hakkas rahulikult pulseerima ning organism ilmutama teisigi meelemärkusele tuleku tundemärke. Andsin õdedele korralduse valvata, et patsient öö jooksul asendit ei muudaks, ning lubasin enne lõunat läbi astuda.

Koitis juba. Kõndisin jalgsi kodu poole ning hingasin lõheroosa taeva all jõe karastavaid aure. Vana katedraali mustast siluetist tungis esile figuur oda hoidva poisiga, oda oli suunatud otse tõusvasse päikesesse. Olin väga rahul. Ma polnud juba kaua sääraseid imetegusid teinud. Heita oda päikesesse — see tundus olevat just midagi minu võimete jaoks.

All uksel seisis kahvatu teenijanna. Aimasin ebameeldivat, ent iirlanna meenus mulle alles hetk hiljem.

«Doktor,» ütles teenijanna, «ta suri varsti pärast teie lahkumist.»

Jooksin magamistuppa. Kumava hommikuvalguse paistel nägin vana naist, oma jõulukülalist, tardununa mugavasse poosi. Ta tugevasti kinnipigistatud huultel oli peaaegu midagi naeratusetalist. Ninasõõrmed avardunud, pärani silmades langetatud pilk — nii näis ta olevat moondunud mingiks ilusaks mütoloogiliseks olendiks, nii ilusaks, nagu seda võivad vahel harva olla vaid ebatavaliselt inetud inimesed. Ei olnud raske aimata surma vahetut põhjust — juba neelu jõudnud hüübinud vereklompi.

Ilal ei saanud ma teada, milline kohutav õnnetus oli vana krahvinnat Pariisi aguleis kerjama sundinud. Keegi ei esitanud tema kadumise kohta järelepärimisi. Oli ta ehk hullumeelne, kes enesele oma tiitli välja mõtles?

Matsime ta vaiksele kalmistule Seine'i ääres. Kalmule panime tahvli, kuhu algul tahtsin lasta graveerida Florence, ent otsustasin siis Flo kasuks.

Esimesel vabal hetkel võtsin sõrmuse ja läksin juveeliärisse, et seda hinnata lasta. Väike juut ajas oma palju näinud silmad pärani, kui sõrmusele pilgu oli heitnud. «Milline varandus!» hüüatas ta. Täpse hinna lubas ta teatada paari päeva pärast.

See lühike aeg kujunes edukaimaks mu praksises. Mul läks korda avastada üks sünnitust kergendav lõige, mis kindlustas mulle tubli klientuuri varakate seisuste seas. Kui lõige hiljem üldkasutatavaks muutus, pakuti mulle õppetooli Sorbonne'i ülikoolis. Ent just selleks ajaks sai üsna reaalseks mu varstine sõit Aafrikasse.

Mis puutub sõrmusesse, siis vangutas väike juut hämmingus pead, kui paari päeva möödudes juveeliärri sisenesin.

«Võltsing,» maigutas ta peaaegu hääletult, «ent milline võltsing!»

«Kuidas?» küsisin. «Olete knidel?»

«Täiesti kindel — kivi on lihtne mäekristall, ja isegi kulda on tinasulami peal niivõrd õhuke kord, et ime, kuidas ta ära ei pudene. Ta näib ju üsna vana olema? Ent siiski — ma olen nõus ta saja, noh — saja viiekümne frangi eest ära ostma.»

«Palun, ma ei müü teda.»

«Sada kaheksakümmend? Kakssada?»

«Ma lasen ta veel kord hinnata.»

«Te ei usalda mind,» ütles väike juut kibestunult. «Ma olen terve oma meheea sõrmuseid hinnanud, ja uskuge mind — see siin valmistas mulle elu suurima üllatuse. Ma ostaksin ta ainult inimese auks, kes ta on valmistanud.»

«Ma usaldan teid. Ma tahaksin teda kanda inimese auks, kes ta on valmistanud.»

Minu usaldusavaldusest hoolimata vastas väike juut edaspidi mu tervitustele ainult väga tagasihoidliku noogutusega. Ma kahetsesin seda, sest ta oli põhiliselt tubli mees ning tema nõrkused mõistetavad.

Mõtlesin sõrmust veel kord hinnata lasta, ent mõte jäi teostamata, sest Pariisis puhkes taud. Minu Aafrika-sõit, mis vahepeal nii lähedale oli nihkunud, lükkus jälle kaugema aja peale.

Pärast taudi vaibumist kirjutasin väikese brošüüri desinfektsioonist, mispeale Sorbonne oma kutset kordas. Võtsin selle vastu.

Esialgu on mu auditooriumid rekordiliselt suured. Ent niipea, kui rektoraat leiab professori mind asendama ja mina usaldusväärse juveliiri — või kui ma ei peakski teda leidma — sõidan ära Aafrikasse.

Tartus, 1975. a.

Ilmar Anveldi joonistus.

Näitus ülikooli raamatukogu kunstiväärtustest

Tartu Riiklikus Kunstimuuseumis on praegu 16.—17. sajandi Madalmaade, flaami ja hollandi estambikunsti näitus, mis tutvustab üht osa TRÜ Teadusliku Raamatukogu ligi 7000-lehelisest Lääne-Euroopa graafikakogust.

16. sajandi algul oli väljapaistva sakslase A. Düreri ja mitte vähem tähtsa itaallase M. Raimondi kõrval kuulsamaid meistreid madalmaalane Lucas van Leyden. Tema meie päeviks haruldusiks muutunud vaselõigetest on Tartus üks šedöövreid «Kuningate kummardamine» (1513) ja rida väikseid lehti, milles usulisse temaatikasse on põimitud rahvatüüpe ja kaasaja olustikku.

16. sajandi keskel hakati vaselõiget üha rohkem kasutama reprodutseerimiseks, et laialdasemalt tutvustada itaalia renessansi suurmeistrite, samuti kodumaiste kunstnike loomingut, reprodutseerimistegevuse algusest Madalmaadel kõnelevad H. Cooki, C. Corti, J. Mathami jt. vasegravüürid. ümbritsevat tegelikkust kajastavaks. Vaselõige leidis vähe viljelemist, see-eest peaaegu kõik maalijad olid innukad ofordiharrastajad, eelkõige Hollandi suurim meister Rembrandt. Tema ulatuslikust estambiloomingust on ülikooli raamatukogul kümmekond ofordi, nende hulgas tuntumatest «Ingli ilmumine karjastele» (1634), «Autoportree sulega sametbaretis» (1638) jt. Rembrandti õpilastest on hästi esindatud J. J. van Vlieti looming, milles pälvivad märkimist lehed, mis kujutavad käsitöölisi (sarjast «Kunstid ja käsitöö», 1635) või raamatuisse süvenenud õpetlasi.

Raamatukogus on küllaltki arvukalt oforte loodusest, eriti rohkesti A. Waterloo ja A. van Everdingeni omi. Tuntumatest loomade kujutajatest on näitusel N. Berchemi ja K. Dujardini teosed.

Ofordi kõrval elas Hollandis edasi ka vaselõige. Kõige omapärasemalt rakendas seda H. Goudt.

Rembrandt. Autoportree sulega sametbaretis. Ofort.

Tema üldse seitsmest lehest koosnevast graafikaloomingust võib ülikooli raamatuvaramu omaks pidada viit. Küllalt otsitud on C. Vischeri originaalvaselõiked, mida näitusel on kolm. Huvi pakuvad 17. sajandi keskel uudse tehnilise menetluse, metsotinto varased katsetused W. Vaillanti, A. Blotelingi jt. käe alt.

Vaselõigete, ofortide ja metsotintode väljapanekut täiendavad 17. sajandi hollandi meistrite joonistused, nende hulgas on huvitavamad A. van Ostade ja E. Rijnvischi omad.

Käesolev näitus annab küllaltki hea ülevaate Madalmaade, flaami ja hollandi graafikakunsti viljakaimast perioodist ja selle parimaist saavutusist.

TIINA NURK

17. sajandi algul jagunesid Madalmaad pika vabadusvõitluse tulemusel Flandriaks ja Hollandiks.

Flandria kunsti uhkuseks kujunes P. P. Rubensi põhiliselt mütoloogia- ja religiooniaineline looming. P. P. Rubens rajas oma maaliateljee juurde vaselõiketöökoja, kus reprodutseeriti tema teoseid. Parimaid tulemusi kuulsa flaamlase maalide vaske graveerimisel saavutasid P. Pontius ja S. A. Bolswert, kelle meisterlikke gravüüre on ka ülikooli raamatukogul. Järgmise generatsiooni häid tehnilisi oskusi näitavad A. Lawersi, J. Neefsi jt. vaselõiked.

Hollandis muutus domineerivaks kodanlus, kes pooldas lihtsat eluviisi ja reformeeritud kirikut. Sellest tingituna kujunes Hollandi 17. sajandi kunst elulähedaseks ja

TRÜ peotantsijad võistlustules

20.—21. detsembrini 1975. a. toimusid Kohtla-Järvel Eesti meistrivõistlused A-, B-, C- ja D-klassis. End näitama lubasid tulla ka S- (*Sonder*) klassi esindajad, kuid nagu kokkulepitult murdis viimse kui ühe maha haigus.

Kõige rohkem osavõtjaid oli D-klassis, sealhulgas 2 paari ka TRÜ üliõpilasi; kõige vähem (üldse 3 paari) oli A-klassis. Nii A- kui B-klassis esines kummaski 1 külalispaar Moskvast, kuid piisas nendestki, ja turniirivõit meie tantsijate eest viidi endaga kaasa.

Klubidest tuli üldvõitjaks «Tselluloos» Tallinnast, kuhu kuuest meistritiitlist läks neli. Ka ülejäänud 2 tiitlit rändasid Tallinna (TPI tantsuklubile ja «Hõbe-Mustale»).

TRÜ võistlejad D-klassis esikohtade jagamises kaasa rääkida ei suutnud, kuid 12 paari hulgas oldi 6., 7. ja 9. kohal, mis suhteliselt kõige halvem ei olnudki. Vestluses võitjapaariga ilmnes nende edu põhjus — nädalas 10 tundi treeningut, seda on 3 korda rohkem kui meie paaridel.

C-klassis esines 2 TRÜ õppejõudude paari, kes 9 paari hulgas 7. ja 9. koha said. 3 esimest paari olid enne enam-vähem teada, ülejäänud aga üksteisest suurt ei erinenud.

Kohad kohtadeks, kuid võistluskogemused ja teiste tantsu vaatamine tähendavad ka midagi.

Lähemal ajal on oodata võistlusi väljaspool Eestit — ilmselt Leedus, märtsi algul aga Tartus.

P. RANDOJA

Professor GUNNAR KANGRO

IN MEMORIAM

Läinud aasta 25. detsembril lahkus ootamatult meie hulgast matemaatilise analüüsi kateedri juhataja professor Gunnar Kangro.

Gunnar Kangro sündis 21. novembril 1913. a. Tartus ehitusinseneri perekonnas. Pärast Tartu Reaalgümnaasiumi lõpetamist 1931. aastal astus ta Tartu Ülikooli, mille lõpetas 1935. a. 1936. a. asutati Tallinna Tehnikaülikool, mille matemaatikalaboratooriumis sai G. Kangro nooremassistendi koha. 1938. aastal anti talle magistrikraad töö eest «Polünoomide ridadest ja nende rakendusvõimalustest». 1941. a. juulis mobiliseeriti G. Kangro Punaarmeesse. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu stipendiaadina suunati ta 1942. a. veebruaris teaduslikule tööle Tšeljabinski Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituuti, kus matemaatika kateedri juhatajaks oli endine Tallinna Tehnikaülikooli matemaatika laboratooriumi juhataja prof. Jüri Nuut. 1943. a. oktoobrist alates avanes G. Kangrol võimalus töötada Moskva Riikliku Ülikooli juures. 1944. a. novembrikuust alates töötas G. Kangro Tartu Ülikoolis. 1946. a. sai ta matemaatilise analüüsi kateedri dotsendi kutse. Doktoritööga, mis oli pühendatud hajuvate ridade summeeruvusteooriale, alustas ta juba enne sõda, kaitsmine toimus 1947. aastal. 1951. aastal kinnitati G. Kangrole professori kutse. Aastail 1952—1959 oli prof. G. Kangro geomeetria kateedri juhataja ja alates 1959. aastast matemaatilise analüüsi kateedri juhataja. 1961. a. valiti ta ENSV TA korrespondentliikmeks. 1973. a. anti prof. Kangrole Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus.

Kõrgelt tuleb hinnata prof. Kangro pedagoogilist tegevust Eesti matemaatika arengus. Sõjajärgsel perioodil, mil õppejõudude kaader oli väike, tuli tal lugeda mitmeid üksteisest üsna kaugel seisvaid distsipliine, nagu matemaatiline analüüs, kõrgem algebra, funktsiooniteooria, integraalvõrrandid jne. Samal ajal tuli tal juhatada paljusid seminare, et nende kaudu suunata noori sellele või tollele erialale, sest G. Kangro silmade ees seisis ülikool kümmekonna aasta pärast: arvuka noorte spetsialistide kaadriga paljudel matemaatika erialadel. Selles töös ilmnes tema suur pedagoogiline talent. Tema loengud olid kõrgetasemelised ning juhtisid üliõpilasi kaasaja matemaatika probleemide juurde. Aastail 1948—1950 kirjutas G. Kangro väga hinnatava kaheköitelise õpiku kõrgemast algebrast, mis uuesti ümbertöötatuna ilmus 1962. aastal. Sellest hoolimata oli tema põhihuvi algusest peale ikkagi matemaatilise analüüsi valdkonnas. Aastatel 1965—1968 ilmusid tema raamatud «Matemaatiline analüüs» I ja II. Prof. Kangro kirjutatud õpikud on kergesti loetavad. Viited probleemide ajaloole ja klassikalise ning kaasaja matemaatika ühenduskohtade rõhutamine muudavad need õpikud headeks raamatuteks, mis väärivad iga matemaatiku tähelepanu.

Eriti väljapaistvad on prof. Kangro teened õppejõudude ja teaduslike töötajate kaadri ettevalmistamisel. Sellel otstarbel luges G. Kangro rea aastate vältel mitmesuguseid fakultatiiv -ja erikursusi, nagu näiteks summeeruvusteooria, trigonomeetriliste ridade teooria, funktsionaalanalüüs, integraalide teooria, ja juhatas eriseminare. Märkimisväärne oli prof. Kangro võime leida noores inimeses tema tugevad küljed, et siis suunata teda nende ülesannete lahendamisele, kus ta võiks anda oma võimete maksimumi. Ja kui arvestada veel prof. Kangro tähelepanelikkust ja nõudlikkust oma õpilaste suhtes, siis saab mõistetavaks, miks enamik tema aspirante kaitses dissertatsiooni tähtajaks. Tema juhendamisel on kaitstud kandidaadiväitekirju algebra, arvutusmatemaatika, summeeruvusteooria, trigonomeetriliste ridade teooria, funktsionaalanalüüsi, topoloogia ja isegi majandusmatemaatika alal — ühtekokku üle 20.

Prof. Kangro loodud summeeruvusteooria koolkond on muutunud ülemaailmselt tunnustatuks. Ta on kirjutanud üle 50 teadusliku töö.

G. Kangro viimase aja sooviks oli, et matemaatika kui fundamentaalteaduse arendamiseks Eestis loodaks Matemaatika Instituut või ülikooli juurde vastav laboratoorium.

Kõik pärast sõda matemaatika alal ülikooli lõpetanud võivad lugeda ennast prof. Kangro õpilasteks. Ta oli neile õigluse, aususe ja töökuse eeskuju. Ja sellisena jääb ta mälestusse neile kõigile. Suur on G. Kangro teaduslik ja pedagoogiline panus Eesti kultuuri.

Tema koht jääb kauaks tühjaks.

Kolleegid

30 aastat ja 4140 diplomit

(Algus 1. lk.)

teaduskonna üliõpilasi tulevad sessioonile kõik teised. Suurim pinge on 26. jaanuarist 5. veebruarini.

Kahjuks ei kasuta kõik kaugõppijad sessiooni aega õigesti: ainet, mida parajasti vastata ei tule, tihti ei minda ka kuulama. Sellega kaasneb aga lünk, mida on hiljem iseseisva tööga küllaltki raske korvata. Sageli takistab edukat sessiooni ka kirjalike tööde viimasele minutile jätmine. Selle tagajärjel ei säili sessiooni ajal aga palka.

Kaugüliõpilasel on oma töö, oma perekond, mille tõttu tal õppidagi raskem. Ja neid objektiivseid põhjusi püüame ka meie arvestada, kui neist ennem kõnelda. Pärast eksmatrikuleerimist on aga juba hilja südant puistata. Muret teeb, et osa kaugüliõpilasi likvideerib akadeemilisi võlgnevusi liiga aeglaselt. Tihti on see tingitud subjektiivsetest põhjustest: tahtejõuetus, vähene enesedistsipliin. Meiegi tunneksime oma tööst enamat rõõmu, kui igale alustanule 5—6 aasta järel aulas diplomi saaksime anda.

Kirja pani V. SOOTAK

Uusi trükiseid rotaprindilt

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1975. a. novembris

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 366. Труды по математике и механике XVI. Тарту, 1975. 246 lk., 400 eks., 1 rbl. 32 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 365. Труды по знаковым системам VII. Тарту, 1975, 308 lk., 1500 eks., 2 rbl. 88 kop.

Организация учебного процесса. IV. Тарту, 1975, 94 lk., 500 eks., 28 kop.

Сборник материалов по проблеме «Психике человека в единстве теории и практики». Тарту, 1975, 246 lk., 500 eks., 85 kop.

Прболемы развития феодализма и капитализма в странах Балтики. Тарту, 1975, 348 lk., 400 eks., 1 rbl. 13 kop.

Труды вычислительного центра. 33. Тарту, 1975. 52 lk., 300 eks., 17 kop.

Труды вычислительного центра. 34. Тарту, 1975, 78 lk., 500 eks., 21 kop.

J. Allik. Nägemissüsteemi mikrostruktuur. Tartu, 1975, 144 lk., 350 eks., 26 kop.

A. Danilovitš. Bakteriaalsed preparaadid ja nende kasutamine meditsiinis. Tartu, 1975, 66 lk. 1000 eks., 11 kop.

Ü. Lepik ja K. Soonets. Tõenäosusteooria ja matemaatiline statistika II. Tartu, 1975, 48 lk., 350 eks., 6 kop.

K. Nigola. Nõukogude kohus. Tartu, 1975, 118 lk., 500 eks., 21 kop.

A. Parring, E. Tiit. Matemaatiline statistika II. Tartu, 1975, 204 lk., 700 eks., 26 kop.

Sanitaarharidustöö organisatsioon ja metoodika. Tartu, 1975, 92 lk., 1000 eks., 17 kop.

Soome-ugri rahvad ja Idamaad. Ettekannete teesid. Tartu, 1975, 96 lk., 400 eks., 22 kop.

Texts for Biologists. Tartu, 1975, 196 lk., 400 eks., 33 kop.

Kes tahab tuba

Üliõpilastele õppeperioodiks üürile anda 2 tuba. Soovitav abielupaarid vanemalt kursuselt.

Teateid saab majandusosakonnast.

Andmetöötluse seminar matemaatikuile

toimub teisipäeval, 20. jaanuaril kl. 16—17.30 arvutuskeskuses (aud. 104). Kavas on A. Raubi ettekanne «Kaugused ja rühmitused».

MUIDE...

Muide, mulle isiklikult tundub, et igasuguse üliõpilaselu korralageduse lõpetamiseks ja enesedistsipliini loomiseks ja sisseviimiseks, juurutamiseks ja evitamiseks ja enamgi veel on ülimalt tervitatav administratiivsete vahendite tarvituselevõtt. Näiteks mõne ükskõikse kaasvõitleja tõttu, kes ei taha käia profülaktilisel kontrollil või ei järgi mõnd teist olulist ettekirjutust ja levitab seega anarhiat, tuleks ilmtingimata kinni pidada terve kursuse või õpperühma stipp ja enamgi veel, et teaks ja mäletaks. Sest mina, Kato Noorem, tean ja mäletan, mis tähendab kinni hoida stipendium semestri keskel, kui see kord käskkirjaga juba määratud on. Hing läheb kinni ja k... lahti — niisugused on esimesed füüsilised sümptoomid, vaimsed tulevad peale selle. Ja see mõjub nagu siiami kaksikute nägemine, see toob korra ja vaikuse nagu kabelis (sm. Zirki repliik sm. Tsäbovõitrale).

Jah, kui poleks ainult ühte, pealtnäha tühist, aga siiski segavat asjaolu — seda kõike ei taha seadus lubada, kui ta ütleb, et karistamise vormide hulka ei saa käia stipi kinnipidamine, kui see kord juba määratud. Seadus seaduseks, kuid mulle isiklikult tundub: niisuguste vahendite-võtete tervitatavust ta siiski keelata ei saa.

Muide, arvan ka, et Kartaago tuleb hävitada.

KATO NOOREM

NB!

Meie ajalehe järgmine number ilmub 23. jaanuaril k. a.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 18. MB-00808.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik üllkool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 2 Reedel, 23. jaanuaril 1976 XXVIII aastakäik

● Elektroluminestsentselementide iga pikenes 2—3 korda.

● Lepingulised tööd moodustavad 30—40% tööde üldmahust.

● Esimest korda vabariigis elektronmikroskoopilised uuringud.

Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi juubelist kirjutab 2. leheküljel laboratooriumi teaduslik juhendaja prof. kt. KARL-SAMUEL REBANE, keda siin pildil näete.

E. SAKI foto

Olla (komandör) või mitte olla

Kui sul on parasjagu käsil motiivide võitlus, siis loe see nõuanne läbi ja sul hakkab kergem. Et sinust kevadel ei saaks Eestimaa Hamletit, otsusta juba praegu, mida sa suvel tegema hakkad.

Kas sulle meeldib veeta poolteist kuud maal? Kas sulle meeldib teha kerget füüsilist tööd? Kas sa oled enaas pedagoogikalduvusi märganud? Kas sulle meeldib, kui su ümber on alati reibas noore rahva kollektiiv? Ja lõpuks: kas sulle meeldib saada nii kolmesaja rubla ümber raha? Meeldib sõita välismaale?

Kui jah, siis too endale komsomolikomiteest EÕM-i komandöri ankeet ja täida ära. Kui sul on tahtmine mõnele küsimusele eitavalt vastata, siis mõtle hoolega järele. Tammsaare kuldsed sõnad tööst ja armastusest on sul kindlasti meeles: «Tee tööd, siis tuleb ka armastus.» Ja füüsilist tööd võid sa õpilasmalevas teha, pedagoogilist tööd pead aga tegema. Ega muidu asendaks EÕM-i komandöri suvi pioneerilaagri praktikat.

Kui sa nüüd veel kahtled, millist vabariigi paika valida, siis õpilasmaleval on kümme piirkonda: Haapsalu, Pärnu, Rapla, Jõgeva, Põhja, Lõuna, Tartu, Viljandi, Harju, Tallinn. Kes sinu rühma kuuluvad, seda otsustad ise. Kas sa hakkad praktiseerima üksinda või kahekesi, see on ka juba sinu otsustada.

Ankeedid tuleb komsomolikomiteesse tagasi tuua võimalikult kiiresti. Uue semestri algul kinnitatakse komandörid komsomoli linnakomitees. Peatselt algavad õppused.

Olla või mitte olla? Kui juba olla, siis Eesti Õpilasmaleva komandör.

AUNE KULIKOVA

Reedest Reedeni

Täna alustame komsomolikroonikast. 13. jaanuarist on ELKNÜ TRÜ komitee sekretär senine asetäitja KALLE LIIV. Henri Soova läks pealinna, juhatab nüüd vabariigi komsomoli keskkomitee üliõpilasosakonda. Asesekretäri kohale asus Majandusteaduskonna diplomand ANDRES EESMAA (vt. allpool). Ta on juhtinud osakonna komsomoli, olnud teaduskonna ja üleülikoolilise komsomolibüroo liige. Ei taha näha kõrgkooli kommunistlikke noori passiivsetena, ükskõiksetena. Mida muud arvatagi nendest, kes komsomolidokumentide vahetamisest väljagi ei tee või kes oolavad ülikooli noorteorganisatsioonilt midagi huvitavat, ise täpselt teadmata, mida just. Tahab alustada komsomolidistsipliini rikkujatest, ja karmilt. Komitee töös on üht-teist uuemat, eriti töövormides. Praegu jäägu see veel täpsustamiseks, küpsemiseks. Mõne nädala pärast, siis . . .

Külalistele Toomemäge näidates ei arva me ise ega nemadki, et see enam etem olla ei võiks. Jaani kiriku varemed pudenevad. Raadil, kunagisel ülikooli kalmistul metsistuvad kääpad. Ülikooli enda hooned anno enne meie sajandit ja meie sajandil, Baeri majamuuseum. Loetelu võiks siduda suvemalevlane, ent ka iga üliõpilane, kes on Tartu linna kodanik. Või jäägu need sõnad edasi loosungihõnguliseks? Või jäägu kodulinna kaunimaks muutmine pealinlaste eeskujul kooliõpilastele?

Aulas ülikooli 63 sõjaveteranile juubelimedalit «30 aastat võidust» kätte andes lausus linna sõjakomissar polkovnik Vladimir Soo, et medal ei ole üksnes sõdimise eest. «Sellesse mahub ka kõik rahuajal tehtu.» Ja ei ole liialdus, kui öelda: ka kolmkümmend aastat tagasi kodulinna sõjarusudest puhastamine, kodulinna koduks tegemine.

Päevaste üliõpilaste sessioon hakkab nüüd lõppema, kohal on kaugõppijad. Arstipunktiski käivad ainult tõsiselt tõbised. Ja ikka vaid rohtu küsimas, mitte vabastust. Mis selle vabastusega peale hakata, kui kursusekaaslastel eksamid peaaegu läbi ja kes koju, taliturlaadile või mõni ka Kuubasse minema hakkab.

Kolmapäevase Moskva rongiga läkski teele esimene taliturlaadi matkagrupp eesotsas aspirant Hardo Aasmäega. 8-liikmeline grupp käib Novosibirski Akadeemialinnakus, Semipalatinskis, püritakse ka Beluhha mäetipu poole. Veebruari algul hakkavad grupid tagasi jõudma uueks semestriks taastoodetud jõu- ja vaimuvaruga.

VÄRJE SOOTAK

KONGRESSI EEL

Matemaatikateaduskonnas

Käesoleval, iseseisvalt tegutsemise üheksandal õppeaastal ulatus teaduskonna üliõpilaste arv pärast pikemat vaheaega jälle üle neljasaja: 110 uue noore lisandumisel oli teaduskonnas 412 üliõpilast. Et vastuvõtt on aastaid püsinud stabiilne, siis on teaduskonna suurenemine saavutatud väljalangevuse vähenemisega. Lähemail aastail on oodata juba mõnda aega tõsist muret tekitatud lõpetajate madala protsendi tunduvat tõusu. Nii õpib praegu V kursustel 63%, IV kursustel 72% sisseastunuist. Seetõttu kasvab järgmisel viisaastakul veelgi kvalifitseeritud matemaatikaspetsialistide hulk, mis lõppeval viisaastakul (1971—1975) oli 201 matemaatikut ja 98 matemaatikapedagoogi, samal ajal kui eelmisel viisaastakul (1965—1970) olid need arvud 120 ja 87.

Sellele vaatamata ei suuda teaduskond rahuldada vabariigi vajadusi. Probleem on omane mitte ainult meie ülikoolile, vaid seda täheldatakse ka teistes liiduvabariikides. See tuleneb elektronarvutustehnika järjest laienevast rakendamisest rahvamajanduses ja uurimistöös. Kahjuks ei ole sellega kaasnenud matemaatikahuviliste noorte arvu proportsionaalne kasv keskkoolides. Kuigi matemaatikud olid esimesed, kes alustasid aineolümpiaadidega ja kelle algatusel rajati koolides eriklassid ning kuigi Matemaatikateaduskonna üldjuhtimisel töötab juba aastaid füüsika-matemaatikakool ja on ilmunud 20 numbrit teaduskonna õppejõudude poolt ühiskondlikult toimetatavat väljaannet «Matemaatika ja kaasaeg», ei ole siiski kõik need abinõud seni suutnud tekitada murrangut noorte üldises orientatsioonis. Konkurss on jäänud madalaks, mistõttu tuleb töötada väga ebahomogeense üliõpilaskonnaga: suure hulga võimekate ja ainest tõsiselt huvitatud noorte kõrval on vaja kvalifitseeritud matemaatikuteks koolitada ka rohkesti neid, kes langetasid otsuse viimasel hetkel. Väärib tõsist kaalumist, kas ei tuleks ka meil rakendada mitmel pool (näit. Saksa DV-s ja Leedu NSV-s) kasutatavat korda, et matemaatika erialale astujail arvestatakse matemaatika ja füüsika sisseastumiseksamid vahetult nende ainete koolihinnete järgi («väga hea» või «hea».) Väga oluline on leida strateegia, mis võimaldaks väljalangevust vähendades säilitada ja suurendada õppeedukust. Vastuvõtu ja õppeprotsessi parema korralduse kõrval on tähtis kasvatustöö kursustel ja õpperühmades, töötahteliste kollektiivide kujundamine.

Teaduskonna üliõpilaspere eesrindlikul osal on häid tulemusi nii õppe- kui teaduslikus töös. Kasvanud on ainult kõrgemaid hindeid saanud üliõpilaste protsent. Näiteks möödunud õppeaastal said ainult «väga häid» talvel 12%, kevadel 9.3% üliõpilastest. Samal ajal on vähenenud ainult rahuldavaid hindeid saanute osa (1974/75. õ.-a. talvel 5%, kevadel 1,3%). Ka üldine õppeedukus on viisaastaku jooksul paranenud. Edukaim oli 1974/75. õ. p. talvine sessioon, kus 88% üliõpilastest sooritas kõik eksamid. Puuduseks on siin vähene stabiilsus, mis on toonud kaasa üksikuid suuri kõikumisi, näiteks möödunud kevadisel sessioonil.

On surenenud auhinnatööde hulk nii ülikoolisisesel kui vabariiklikul konkursil. Olümpiaadil «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» on osaletud rohkearvuliselt; 1974. a. sai teaduskonna kasvandik P. Normak, praegu Moskva RÜ aspirant, üleliidulise eriauhinna.

Koos üliõpilaskollektiivi suurenemisega on kasvanud ka õppejõudude arv, mis käesolevaks õppeaastaks on 50. Teaduslik kraad on 64% õppejõududest, hiljuti kaitses veel 3 õppejõudu (6%). Erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks kasutatakse laialdaselt Moskva RÜ, Kaasani RÜ ja teiste NSVL juhtivate ülikoolide abi, kus viisaastakul 1971—1975 on end täiendanud 12 õppejõudu.

Viisaastaku jooksul viidi sisse uue eriala — rakendusmatemaatika õpetamine, mis nõudis mitme uue õppeaine ning paljude uute erikursuste ja -seminaride väljatöötamist. Hoolsat tähelepanu on nõudnud tulevaste matemaatikaõpetajate koolitamine, eriti seoses artikli algul mainitud asjaoludega. Nagu näitavad lõpetanute atesteerimised töökohtadel, võib ka siin tulemustega rahule jääda, eriti erialases ettevalmistuses. Mitmeid tõsiseid probleeme on toonud kaasa uute õppeplaanide rakendamine möödunud õppeaastast alates.

Ülikooli matemaatikute koordineerida on kogu õppemetoodiline töö matemaatika alal vabariigi kõrgkoolides: teaduskonna koosseisus on sellealane baaskateeder, ühtlasi on Vabariikliku Matemaatika Õppemetoodika Nõukogu esimees ja koosseisu enamik TRÜ-st. Ka keskkooli matemaatika käimasolevasse reformi on teaduskonna õppejõud andnud tõhusa panuse.

Et teaduskonna õppejõud moodustavad oma erialal vabariigi kõige tugevama teadusliku potentsiaaliga kollektiivi, siis on neil täita väga olulised ülesanded ka uurimistöös, eriti matemaatika fundamentaalprobleemide alal, sest ENSV Teaduste Akadeemias puudub tänasoni sellekohane allasutus. Teaduskonna töötajad on viisaastaku jooksul avaldanud 412 tööd kogumahuga 781 autoripoognat. Tihenenud on teaduslikud sidemed ENSV uurimisasutustega ja NSVL juhtivate keskustega. TRÜ juures on väliskülaliste osavõtul korraldatud viis konverentsi või teaduskooli, rohkearvuliselt on osaletud mujal toimunud selletaolistel üritustel, neist mitmel üleliidulisel konverentsil. Teaduskonna juhtivaid õppejõude on kutsutud pidama loenguid oma uurimistulemustest ka välismaal (Saksa DV-s, Soomes, Poolas).

Oluline on olnud abi rahvamajandusele: teaduskonna õppejõud on viisaastaku jooksul osalenud 47 lepingulise töö täitmisel.

Ü. LUMISTE

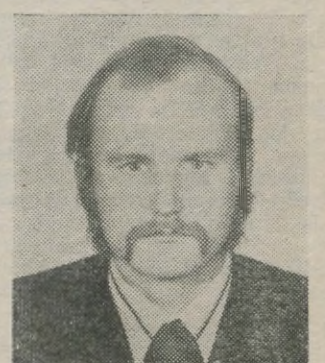

ANDRES EESMAA

Sündinud 1953. a. Tartus. 1971. immatrikuleeriti pärast Nõo keskkooli füüsika-matemaatika eriklassi lõpetamist Majandusteaduskonna rahanduse ja krediidi eriala üliõpilaseks.

Abielus, üliõpilasperekonnas kasvab 6-kuune tütar.

Valguse uurijad verstaposti juures

Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi 15-aastase tegevuse sisse mahub terve helkiv sündmuste jada. Neist võiks pajatada laboratooriumi veteran (ja vabariiklikel võistlustel auhindu võitnud näitekirjanik) Elmar Talviste, kes seisis laboratooriumi hälli juures nagu praegune laboratooriumi juhatajagi — kõva ehitaja ja pillimees Arved Tammik. Neid lugusid on räägitud ka laboratooriumirahva iga-aastastel Kääriku-seminaridel ning teistel kokkutulekutel.

ELEKTROLUMINESTSENTS-ELEMENDID

Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi (EPL) põhieesmärk on kaasa aidata uut liiki valgusallikate loomisel ja praktikasse juurutamisel. Need uut liiki valgusallikad on erilise struktuuriga tahked kehad, mis helenduvad, kui neid läbib elektrivool. Sealjuures nad aga ei kuumene hõõgumiseni nagu elektrilambi hõõgniit. Sääraste nn. elektroluminestsentselementide (ELE) tarbimine on kasvanud kümne-viieteistkümne aasta jooksul mitme miljonini aastas ning tarbijate hulgas on näiteks ka sellised «eksootilised» organisatsioonid, kes tegelevad kosmose uurimisega. Meie laboratoorium alustas väikesest, aga tähtsast ülesandest: tuli välja uurida, miks ELE-d küllalt kiiresti, juba paari tuhande töötunni jooksul oma helenduse praktiliselt kaotavad, ja pikendada nende iga. Oleme välja töötanud meetodi, mis võimaldab ELE-de eluiga pikendada 2—3 korda, ning juurutanud progressiivse meetodi nende elementide kaitsmiseks niiskuse eest.

LEPINGULISED TÖÖD

Füüsikale on iseloomulik, et teadlased ehitavad oma uurimistööks sageli aparaate ja seadmeid, mis hiljem leiavad rahvamajanduses laialdast kasutamist. Nii on ka EPL-i töös. Elektroluminestseerivate elementide valmistamiseks on A. Tammiku poolt ja tema juhendamisel valmistatud terve rida originaalseid vaakuumsüsteeme ja nende osi. Neid oleme lepingute alusel valmistanud teistelegi asutustele, samuti elektroonikaseadmeid. Meie uurimistööks tehtud seadmeid kasutatakse praegu mitmes rakendusinstituudis. Laboratoorium on lepingulise töö vahekorras mitmesuguste rakendusinstituutidega. See ongi meie valitud tee oma töö tulemuste juurutamiseks tootmisse. Rakendusinstituudid on huvitatud laboratooriumi teaduslikust potentsiaalist. Siit ammutavad nad uusi ideid ja ka praktilise töö võtteid. Meie aga leiame rakendusinstituutide näol soliidse, peaaegu tõrgeteta töötava kanali oma teaduslike resultaatide rakendamiseks rahvamajandusse. Sellepärast kujunesidki lepingute alusel tehtavad tööd juba laboratooriumi esimesel paaril tööaastal küllalt oluliseks ja on saavutanud praeguseks peaaegu 30—40% ulatuse laboratooriumi tööde üldmahust.

PÄEVAKORRAL KILED JA MUU

Viisteist aastat on küllalt pikk aeg suuna kujunemiseks. See on aga ka küllalt pikk aeg selleks, et tekiks vajadus suunda muuta. Teaduse areng nõuab meilt uute aspektide arvestamist, uute elementide juurutamist. Näiteks kilestruktuuride kasutuselevõtmine. See tähendab, et juba praegu ja edaspidi uurime veelgi enam selliste elektroluminestseerivate elementide omadusi, mis koosnevad mitmest üksteisele kantud eriliselt töödeldud tahke aine kilest. Pioneeriks tahke aine kilede moodustamise uurimisel oli laboratooriumi vanemteadur Ilmar Tigane — mees, kes esimesena hakkas meie vabariigis tegelema elektronmikroskoopiliste uurimistega. Põhiline töö seisab ees. Sellega seoses tugevneb veelgi laboratooriumi aparaadiehitussektori töö, sest kilede uurimine rakenduslikul eesmärgil pole ilma selleta mõeldav.

Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratoorium on ülikooli laboratooriumidest vist ainuke, kes algatas ja viis järjekindlalt ellu laboratooriumile oma ruumide ehitamise plaani. Tõsi küll, ehitustöö röövis laboratooriumi juhtivatelt teadlastelt ligi seitsme aasta jooksul põhitööaega ja mõjus paratamatult ka teadusliku töö tulemustele (10 aastat tagasi põles ära enamik laboratooriumi ruumidest ja sisustusest, ja see tuli taastada). Nüüd on meil lähemal ajal käes nii rahuldavad ruumid kui ka aparatuur. Kevadel pärast kolimist võtame heameelega vastu külalisi vennaslaboratooriumidest. Siis on soodsamad võimalused ka kateedri õppejõudude ja eriti üliõpilaste kaasalöömiseks. Kaasalöömist on praegugi. Nii juurutab dots. kt. Valeri Vassiltšenko Kalifornia ülikoolis stažeerimise ajal tema osavõtul väljatöötatud uut kilestruktuuride valmistamise meetodit meie laboratooriumi tingimustes, laboratooriumis on igal aastal valminud rida suure praktilise väärtusega diplomitöid, paljud üliõpilased töötavad aga laboratooriumis juba alates esimesest kursusest.

Ajaleheveerud on kahjuks liiga kitsad, et siin saaks kajastada kasvõi ainult loetelu korraski kõiki laboratooriumi viieteistkümne aasta sündmusi. Sündmused ise annavad aga selget tunnistust, et EPL — ülikooli üks vanematest probleemlaboratooriumidest — on oma olemasolu igati õigustanud nii teadusliku töö keskusena, kaadri kasvu baasina kui ka üliõpilaste väljaõppe kohana.

K.-S. REBANE,
laboratooriumi teaduslik juhendaja

Raamatupidamise kateedris tuleb juubel

Kalju Parvel — 50

31. jaanuaril jõuab oma elu 50. verstaposti juurde Majandusteaduskonna raamatupidamise kateedri dotsent Kalju Parvel.

Kõik oma tööaastad on meie juubilar pühendanud kaubanduskaadri ettevalmistamisele. Üle poole oma elust, s. o. üle veerandsaja aasta on ta õpetanud tulevastele spetsialistidele kaubandusraamatupidamist. Koormusplaanide järgi on tulnud distsipliine lugeda muidugi rohkem, kuid jäägu need tänasel päeval siiski üles lugemata, sest kokkuvõttes on peamine olnud ikkagi raamatupidajate ettevalmistamine.

Keskhariduse järgi on Kalju Parvel Rakvere poiss, suurkooli järgi aga «tipikas». Tallinna Polütehnilise Instituudi Majandusteaduskonna lõpetas ta 1949. aastal. Järgnes pedagoogiline töö kaubandustehnikumis ja alates 1958. aastast Tartu Riikliku Ülikooli Majandusteaduskonnas. Aastatel 1963—1966 oli ta mittestatsionaarne aspirant Moskvas ja 1967. aastal kaitses G. V. Plehhanovi nimelise Moskva Rahvamajanduse Instituudi nõukogu ees oma kandidaadidissertatsiooni. Dotsent K. Parveli teaduslik toodang pole olnud väike, sest teaduslike tööde arv on jõudnud põhijuubeli tasemele. 1968.—1974. a. juhatas K. Parvel raamatupidamise kateedrit.

Dotsent K. Parveli loengud on sisukad ja huvitavad. Tema esinemine on vaba, elav, veenev ja arusaadav. Lisaks loengutele on ta juhendanud erialast tootmispraktikat ja hulgaliselt kursuse- ning diplomitöid. Palju aastaid juhendas ta ÜTÜ raamatupidamise ringi tööd ja suur on olnud tema osa ka üliõpilaste võistlustööde ettevalmistamisel. Rohkesti on K. Parvel koostanud õppe-metoodilisi materjale ja õppevahendeid. Ta pole kõrvale jäänud metoodiliste komisjonide tööst, eelmisest aastast peale juhib teaduskonna metoodikakomisjoni.

Dotsent K. Parvel on osalenud ka muude ühiskondlike ülesannete täitmisel. Neid kõiki loetleda oleks tülikas. Mõned siiski. Palju aastaid oli ta teaduskonna nõukogu sekretär ja TRÜ ametiühingukomitee revisjonikomisjoni esimees. Praegu on ta TRÜ rahvakontrolli grupi liige, ajakirja «Buhgalterski Utšet» meie vabariigi volinik ja ENSV Kaubandusministeeriumi konsultant raamatupidamise küsimustes.

Mitu aastat oli dotsent K. Parvel riikliku eksamikomisjoni esimees EPA põllumajandusraamatupidamise eriala lõpetajate riigieksamite ja diplomitööde kaitsmise puhul.

Enesetäiendamisele on palju andnud aktiivne osavõtt teaduslikest konverentsidest ja Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli lõpetamine mullu.

Kalju Parvelil on autoriteeti kolleegide ja üliõpilaste seas. Ta jagab alati meelsasti oma teadmisi, ei keeldu abistamast teiste kõrgkoolide raamatupidamise kateedreid, kolleege ja sõpru.

Palju jõudu ja õnne edaspidiseks!

Kogu kateedri nimel
kateedri juhataja E. Kaitsa

Teadusliku kommunismi riigieksamist

1976. aasta avaeksameiks olid farmaatsiaosakonna teadusliku kommunismi riigieksamid (2., 3. ja 4. jaanuaril).

Vastavalt NLKP Keskkomitee otsusele «Ühiskonnateaduste õpetamise ideelis-teoreetilise taseme tõstmisest N. E. Baumani nimelises Moskva Kõrgemas Tehnikakoolis ja N. G. Tšernõševski nimelises Saraatovi Riiklikus Ülikoolis» kehtestati kõikides NSV Liidu kõrgemates õppeasutustes ühtne riigieksam teaduslikus kommunismis. Tartu Riiklikus Ülikoolis sooritasid esimestena selle eksami farmaatsiaosakonna üliõpilased.

Teadusliku kommunismi eksam erineb varem sooritatud eksamist eelkõige selle poolest, et on suurenenud nõudmised algallikate tundmises. Iga eksamipilet sisaldab nüüd ühe küsimuse marksismi-leninismi klassikute tööde ja NLKP ning rahvusvahelise kommunistliku liikumise dokumentide kohta. Seoses sellega on praegustes eksamipiletites kolm küsimust endise kahe asemel. Suuremat tähelepanu pööratakse kaasaja aktuaalsete teoreetiliste ja praktiliste küsimuste analüüsi oskusele. Tähtsal kohal olid NSV Liidu rahvamajanduse arengu põhisuunad aastaiks 1976—1980 ja NLKP tegevus rahuprogrammi elluviimisel.

Riigieksamikomisjoni liikmete ühine arvamus oli, et teadusliku kommunismi eksami kehtestamine farmaatsiaosakonnas poliitilise ökonoomia eksami asemel on igati põhjendatud. Eksam suunab üliõpilasi kaasaja kõige aktuaalsemate probleemide tundmisele ning laiendab märgatavalt tulevaste spetsialistide ühiskondlik-poliitilist silmaringi.

Riigieksami tulemustest võib järeldada, et üliõpilased valmistusid eksamiks kohusetundlikult. 31-st eksami sooritanud üliõpilasest said «väga hea» 7, «hea» 19 ja «rahuldava» 5 üliõpilast.

Teadusliku kommunismi teooria sügavat tundmist näitas riigieksamil üliõpilane Tiiu Järv. Hästi tundsid marksismi-leninismi klassikute töid ja põhjendasid teostes esitatud seisukohtade aktuaalsust tänapäeval üliõpilased Harri Jallajas, Erika Uustulnd, Kalev Annuk, Made Nautras. Põhjaliku ülevaate NSV Liidu rahvamajanduse arengu põhisuundadest andis üliõpilane Tiia Kirs. Tänapäeva tuntumate kodanlike futuralistlike teooriate veenva kriitika esitas üliõpilane Ene Veiko.

Ilmnesid ka teatud lüngad: mõned üliõpilased ei osanud seostada teoreetilist materjali vabariigi näidetega (kultuurirevolutsiooni kaasaegne etapp), ei tundnud piisavalt jooksvaid poliitilisi sündmusi (olukord Angoolas, Portugalis). Osa üliõpilasi piirdus õpiku materjali ümberjutustamisega ega olnud suutelised ammendavalt vastama komisjoni liikmete poolt esitatud lisaküsimustele.

Kateeder võtab arvesse farmaatsiaosakonnas toimunud riigieksami kogemusi. Erilist tähelepanu pööratakse kevadistel riigieksamitel NLKP XXV kongressi materjalidele.

M. MURD

Parimad teada

Möödunud semestri parimaks kirjasaatjaks tunnistas toimetus ja kolleegium eesti filoloogia III kursuse üliõpilase Mart KADASTIKU (artiklid «Pikk sirge mees parajas keskeas», «Päev Läti Riiklikus Ülikoolis», «Nonstop folkist purukumipopini»). Semestri parim üliõpilasautori foto kuulub Majandusteaduskonna III kursuse üliõpilasele Jaan KOPPELILE (luuletrupist «Logos»). Neile läheb ka ülikoolilehe toimetuse eripreemia.

Meie tänu ka üliõpilastele Ester Näppingule, Peeter Oleskile ja Ülar Endele Filoloogiateaduskonnast, Peeter Nõgesele ja Jüri Roosaarele Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, Tiina Kivirähkile Filoloogiateaduskonnast (ühtlasi detsembri parim artikkel vt. «TRÜ» nr. 49.) ja Juhan Kivirähkile Majandusteaduskonnast, Rait Marustele Õigusteaduskonnast, samuti inglise keele kateedri laborandile Ilmar Anveltile ja kino-fotolaboratooriumi operaatorile Jüri Laanele abivalmiduse ja sisuka koostöö eest möödunud semestril.

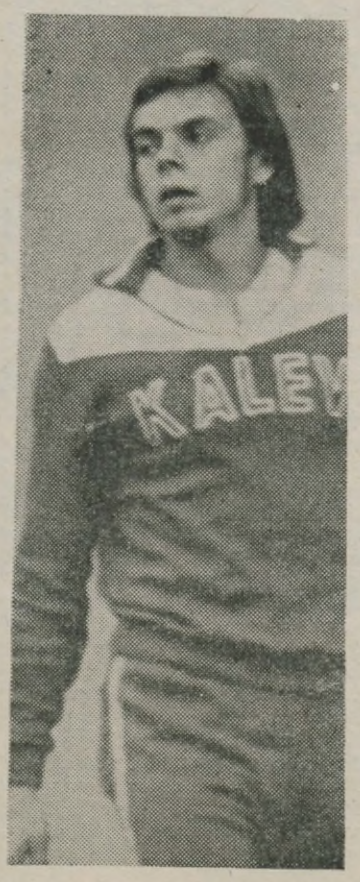

Nüüd vaata kõrval olevat fotot. Sellel on MIHKEL TIKS, eesti filoloogia IV kursuse üliõpilane — ülikooli 1975. aasta populaarseim sportlane. Fotot otsisime kaua, sellepärast väljakuulutamine hilines. Sündmusekohast intervjuud ei saanud hoopiski — mees jälle võistlustel. Seda teame ja teilegi ütleme: tema käes asub komsomolikomitee vastav rändauhind.

EKP TRÜ komitee

selle aasta esimesel istungil 12. jaanuaril võeti vastu NLKP liikmeteks v.-õp. Ago Künnap Filoloogiateaduskonnast, prof. Herbert Ligi, diplomandid Priit Kaldoja ja Urmas Sõgel Ajalooteaduskonnast ning õp. Ljudmila Jatsa teadusliku kommunismi kateedrist, NLKP liikmekandidaadid on nüüd Raivo Palmaru ajaloo-osakonna III kursuselt, Uno Veering Õigusteaduskonna III kursuselt ning geneetika ja darvinismi kateedri assistent Andres Piirsoo.

Põhipäevakorrapunktina arutati ühiskonnateadlaste osa õppevälises kasvatustöös. Ettekannetega esinesid poliitilise ökonoomia kateedri juhataja prof. M. Bronštein, teadusliku kommunismi kateedri juhataja dots. I. Volkov, NLKP ajaloo kateedri juhataja prof. kt. J. Kalits ja prof. L. Stolovitš filosoofia kateedrist. Kaasettekanne oli EKP TRÜ komitee liikmelt L. Kiigelt.

Arutlusel leiti, et osavõtuvorme õppevälisest kasvatustööst on palju, kuid kõiki neid ei kasutata veel piisavalt (näit. kasvõi ühiskonnateadlaste esinemised TRÜ ajalehes), samuti on see kasvatustöö lõik kõige vähem organiseeritud ja kõige vähem juhitav (A. Koobi sõnavõtust). Erakordselt tagasihoidlikuks arvati ka ühiskonnateadlaste suhtumine ühiskondlik-poliitilisse praktikasse. Peeti vajalikuks, et edaspidi esineksid ühiskonnateadlased avalike loengutega aulas aktuaalsetel ideelis-poliitilistel ja filosoofilistel teemadel. Positiivne on see, et kõikides ühiskonnateaduste kateedrites on kavandatud omapoolsed üritused läheneva parteikongressi tähistamiseks ja selle materjalide operatiivseks lülitamiseks õppeprotsessi.

Aastavahetusel lõppes diplomandidel pedagoogiline praktika. Uuel semestril algab jällegi osal IV kursusest selle esimene etapp. «Kuidas minust saab õpetaja?» — see oli toimetuse korraldatud vestlusringi teemaks, kus viis tulevast pedagoogi ütlesid oma sõna:

- **esimese tunni,**
- **teooria ja praktika,**
- **õpetajaameti kui eluaegse leiva,**

ning kõige muugi kohta, mis puutub maa soolasse ja soolasesse koolmeistriellu.

Juba järgmises numbris. Loe!

L·I·T·T·E·R·A

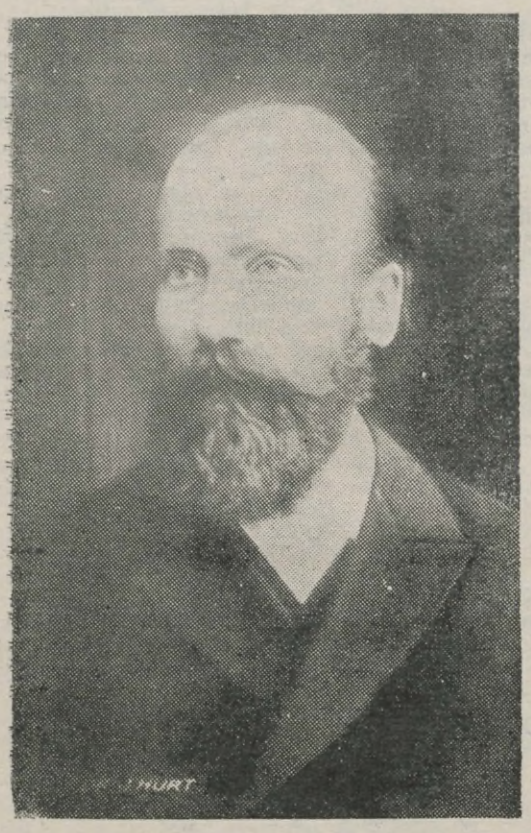

JAKOB HURT

100 aastat «Vana kannelt»

Jakob Hurda koostatud eesti regivärsside teadusliku väljaande «Vana kannel» esimese köite 1. vihiku ilmumisest möödus läinud aasta lõpus terve sajand. Editeerimisega tegeles Hurt elu otsani, ei jõudnud aga oma plaane teostada. Mõte kogu rahvalaulupärand täies ulatuses trükkida elas edasi ja kohustas folkloristide järgnevaid põlvkondi suurt algatust jätkama.

Esimese järglase Herbert Tampere töövaeva tulemusena ilmus «Vana kannel» III (Kuusalu) 1938. ja IV (Karksi) 1941. a. Edasiilmumise katkestas sõda. Ülesanne aga jäi.

Suurväljaande jätkamise mõte kerkis taas päevakorrale 1955. a. Kokku tulid kolme asutuse folkloristid, et täpsemalt formuleerida «Vana kandle» koostamise põhimõtted. Diskussioonikoosolekust võtsid peale folkloristide osa veel rahvaluule eriala üliõpilased, aspirandid, mitmed Tartu õpetajad, kirjandusteadlased ja kirjanikudki. Ettekandes analüüsis E. Laugaste eri rahvaste rahvalaulude teaduslikke väljaandeid ja tegi kokkuvõtte seni kasutatud tüüpidest. Tänapäeval meile sobivaimaks pidas ta topograafilist printsiipi, aluseks kihelkond kui ajalooliselt kujunenud eriline ühik, kus ka lauludel on oma ilme. See leidis toetust. Kihelkonna piirides peeti otstarbekaks jaotada materjal temaatilis-tüpoloogiliselt. Vastuvõetud otsuste rediggeerimiseks valiti redaktsioonikomisjon (E. Laugaste, H. Tampere, R. Viidalepp), kes formuleeriski 30. aprillil vastavad ettepanekud ja esitas need Eesti NSV Teaduste Akadeemia presiidiumile, kellelt saadi täielik toetus sellele asutustevahelisele ettevõttele. Seega oli alus pandud «Vana kandle» töö jätkamisele ja kohe hakati ka ettevalmistusi tegema, kõigepealt laulukoopiaid korraldama.

Teoreetiliste küsimuste lahendamiseks loodi juba sama aasta lõpul asutustevaheline «Vana kandle» toimetuskolleegium, mille teiseks ülesandeks sai teaduslike sessioonide korraldamine üle aasta.

Esimese toimetuskolleegiumi kinnitas presiidium järgmises koosseisus: H. Tampere (esimees), E. Laugaste (aseesimees), E. Ertis, U. Kolk ja Ü. Tedre. Hiljem täiendati kolleegiumi paaril korral. Praegu on esimehe ülesannetes prof. E. Laugaste, ühtlasi on ta ka «Vana kandle» peatoimetaja.

Algul edenes hoogsalt nii organisatsiooniline kui ka sisuline töö. Kirjandusmuuseumi osaks langes aeganõudev laulude kopeerimine ning kartoteekide ja registrite kontrollimine-parandamine. Kõik väljaandega tegelejad olid ja on tänaseni seotud teistegi töödega. Nii on TRÜ prof. E. Laugaste KM abil vahepeal välja andnud kolm köidet vägilasmuistendeid, koostab üldist rahvaluule kogumise ajalugu, avaldab õppematerjali üliõpilastele jm.

Kirjandusmuuseumis on pidev kogumine, korraldamine ja teeninda-mine. Palju jõudu võttis 10 aastat kestnud ja nüüd valminud vanasõnade suurväljaanne, mille koostamisel osalesid rahvaluuleosakonna töötajad KKI folkloristide kõrval. Viimastelt on ilmunud «Eesti rahvalaulud. Antoloogia» neljas köites. Selle väljaande alustas omal ajal E. Laugaste.

Kõigi muude pakiliste ülesannete kõrval on pidevalt edasi nihkunud ka «Vana kannel». TRÜ folkloristid alustasid Haljalaga, laulude rohkuse tõttu kujuneb sellest kolmeköiteline väljaanne. Esimest köidet võib juba valminuks lugeda.

Kirjandusmuuseumis on valmimisjärgus Mustjala köide, mille põhitöö tegi H. Tampere ja lõpetab E. Tampere koos rahvaluuleosakonna juhataja O. Kõivaga. Viimane tegeleb Mustjala kõrval praegu ka Kihnu materjalidega. Edasi on plaanis väga huvitava materjaliga Muhu köite koostamine. Kogu Saaremaa laulud on kopeeritud ja kihelkonniti korraldatud.

KKI-s koostab V. Pino praegu Karula—Urvaste köidet, lähemal ajal jätkub Jõhvi materjalide korraldamine.

Kui köidete valmimine ongi viibinud, siis seda rohkem võib rõõmu tunda sellest, et J. Hurda «Vana kandle» tervikköidete 100. aastapäevaks (1986) lisandub juba kümme köidet.

H. KOKAMÄGI,
Keele ja Kirjanduse Instituudi teadur

Pilk põhjanaabrite kirjandusellu

Anno 1975

Kirjanduslikke tähtpäevi Soomes: möödunud sajandi luuletaja Kaarle Kramsu sünnist möödus 120 aastat, üheksakümneseks oleks saanud silmapaistev luuletaja, suur eesti kirjanduse sõber ja vahendaja Veikko Antero Koskenniemi (surn. 1962), seitsmekümneseks Pentti Haanpää (surn. 1955). Kirjandusteadlane, omaaegse «Tulenkantajat» rühmituse üks vaimseid juhte Lauri Viljanen pühitses seitsmekümne viiendat sünnipäeva.

Tähtsaks kultuurilooliseks tähtpäevaks oli soomekeelse ajakirjanduse kahesajas aastapäev, mida tähistati ulatuslikult septembris. Mynämäe kirikuhärra ja rahvavalgustaja Anti Lizeliuse (1708—1795) poolt toimetatud «Suomenkieliset Tietosanomat» (Soomekeelsed uudised) ilmus aastail 1775—1777 ja selle tellijate arv ulatus kohati pooie tuhandeni, mida aga oli liialt vähe lehe väljaandmisega seotud kulutuste katmiseks ja nii ilmus lehte kokku vaid 23 numbrit. Seoses soomekeelse ajakirjanduse tähtpäevaga on huvitav märkida, et praegu ilmub Soomes ligi sada ajalehte kogutiraažiga 2,5 miljonit. Keskseteks ajalehtedeks on Helsingis ilmuvad «Helsingin Sanomat» ja «Uusi Suomi» ning Tamperes ilmuv «Aamulehti». Progressiivsete jõudude häälekandjateks on «Kansan Uutiset» ja «Tietonantaja».

Ajakirju ilmub Soomes sadasid, kuid valdava osa nendest moodustavad mitmesugused pildilehed, mille eluiga võib tihtipeale mõõta vaid kuudega. Pildilehtedest on soliidseim ja autoriteetseim 1873. aastast ilmuv «Suomen Kuvalehti».

Keskseteks kultuuriajakirjadeks on «Virittäjä», mis ilmub 1897. aastast alates ja mida teatud reservatsioonidega võib võrrelda «Keele ja Kirjandusega». «Virittäjä» on oma ligi kaheksakümnes aastakäigus avaldanud ka rohkesti eesti keele ja kultuuriga seotud artikleid. «Looming» on olnud eeskujuks 1932. aastal ilmumist alustanud ajakirjale «Suomalainen Suomi», mida pikka aega toimetas tuntud folklorist ja luuletaja M. Haavio (luuletajanimega P. Mustapää). Tänapäeval ilmuv akadeemilise kallakuga kirjandus- ja kultuuri(poliitika)ajakiri «Kanava» peab end eelmainitu järeltulijaks.

1951. aastast alates ilmub puhtkirjanduslik «Parnasso», mille tihti ühekülgsete hinnangute ja arvamuste vastukaaluks on paar aastat ilmuv ja järjest soosingut kasvatav «Kulttuurivihkot», millel on tihedad sidemed Nõukogude kirjanike ja kirjanduslike organisatsioonidega. Ajakirja toimetusse kuuluvad mh. luuletaja Matti Rossi, Soome ringhäälingus aktiivselt eesti uuemat kirjandust tutvustav toimetaja Juha Virkkunen, ajakirjaga on tihedalt seotud luuletaja ja laulja Aulikki Oksanen, helilooja Caj Chydenius jmt.

1975. aasta uudiskirjandust sirvides kohtame taas nii vanu kui uusi nimesid.

PENTTI SAARIKOSKI

Nn. traditsioonilise sõjatemaatika klassikud Esa Anttila ja Niilo Lauttamus rõõmustasid oma austajaid uute lahingulugudega, ajaloolist ajaviidet, muidugi kurbõnnelike armastustega looritatult, pakuvad ala tuntud nimed Laila Hietamies, Kaari Utrio, Ursula Pohjolan-Pirhonen. Uued romaanid ilmusid ka Paavo Rintalalt, Alpo Ruuthilt ja Kalle Päätalolt.

Debüteerijatest mainitagu Risto Antikainenit üliõpilasainelise romaaniga «Õppereisid» ja põlvkondadevahelisi suhteid käsitleva romaani «Maailm võõrutas» autorit Marja Hujalat. Suuri laineid tekitas Lilian Kallio mõnusat lugemist pakkuv romaan «Ugudibuu».

Trükivalgust nägid Veijo Mere kogutud teosed neljas osas. Ilmus ka viimane osa kaheksaköitelisest soome kirjanduse antoloogiast, paralleelselt kapitaalse soome kirjanduse ajalooga. Siinkohal mõtlemapanev võrdlus: soomlaste kirjandusajaloo esimene osa ilmus 1963. aastal, siis vaid kaks aastat enne eesti kirjanduse ajaloo esimest köidet, viimane, kaheksas aga aastal 1970, siis vähemalt kuus aastat enne eesti kirjanduse ajaloo eelviimast köidet!

Luulekogudega rõõmustasid lugejaid meilgi tuntud Paavo Haavikko, Tuomas Anhava, Viljo Kajava, Hannu Salama jmt. Üle mitme aasta leiame soome lugeja laualt ka eesti kirjanduse soomendusi. Tõsi küll, tegemist on lasteraamatutega (soomendatud on Aino Perviku «Kunksmoor» ja Eno Raua «Lugu lendavate taldrikutega»), kuid eelolev aasta tõotab rõõmustada ka täiskasvanud eesti kirjanduse sõpru Soome lahe põhjakaldal: teenekal eesti kirjanduse vahendajal M. Rauhalal on trükki antud Mats Traadi «Tants aurukatla ümber» soomendus, noored jüväskülälased Anja ja Juhani Salokannel on lõpetamas Ülo Tuuliku «Sõja jalus» soomendamist.

Kirjandusteaduslikest teostest pakuvad suuremat huvi Hannu Salama raamat praegu Rootsis elavast luuletajast, 1960. aastate imelapsest Pentti Saarikoskist, mis ilmus suure populaarsuse võitnud sarjas «Elav legend». Vähemalt niisama palju huvi pakub Matti Kurjensaari uurimus «tulenkantajate» ühest värvikamast kujust esseist Olavi Paavolaisest (1903—1964). Raamat, mis kannab pealkirja «Loistava Olavi Paavolainen», mainib ka Soome kirjanike delegatsiooni mälestusväärset visiiti Eestisse 1931. aastal ning seoses sellega mitmeid eesti kirjanikke ja kultuuritegelasi (Semper, Suits, Tuglas).

Eesti kirjanduse vahendamise seisukohast on mõnevõrra lohutuseks soomlaste kasvav huvi eesti kaasaegse näitekirjanduse vastu. Nii esitati Savonlinnas suure eduga Ardi Liivese «Ebatavalist päeva», Tamperes esietendus Matti Tapio lavastus Vetemaa «Pühast Susannast». Jätkuvalt on Soome vabaõhuteatrite kullafondis Raudsepa komöödiad.

Vastalanud ja eelolev aasta on Soome lahe mõlemal kaldal ettevalmistuste aastad, sest mägede taga pole 1978, mil täitub 100 aastat meie suurima prosaisti Anton Hansen Tammsaare, soomlaste suurima luuletaja Eino Leino ja ka soome-eesti ühiskirjaniku Aino Kalda sünnist.

T. KULDSEPP

Viimase arhivaarist ajaraamatukirjutaja pöördumine lugeja poole

M. K. Saltõkov-Štšedrin

Kui juba muistsetel helleenidel ja roomlastel oli luba oma jumalavallatuile ülemusile kiitust sepitseda ja nende jõledad teod tulevastele põlvedele manitsuseks jätta, kas siis tõesti meie, Bütsantsist valgustet kristlased, oleme sessinatses asjas vähem tänulised ja väärilised? Kas tõesti on igal maal leida oma Nerosid, kes tubliduses ütlemata kuulsad, ja Kaligulaid, kes vooruse sees säravad, ja ainult endi juures ei suuda me seandseid ülesse otsida? Naljaväärne ja aruta oleks sedamoodi segadikust mõlgutadagi, kõnelemata selle häälekast jutlustamisest, nagu teevad mõned priiuseihkajad, kes oma mõtteid seepärast priiks peavad, et need neil pelgupaigata kui kärbsed vabalt sinnatänna ringi lendavad.

Mitte üksi maa, vaid iga viimnegi linn ja isegi viimseimgi pisuke küla — selg on oma vooruse sees säravad ja ülematest paikapandud Achilleused olemas ja kus nad saaksidki olemata olla. Heida pilk esimesse lompi — seal näed sina siuglejat, kes oma kõlvatusega kõikidest teistest siugudest üle on ja nad enese varju jätab. Vaata puud — sealgi saad näha oksa, mis kõigist suurem ja teiste vasta tugevam paistab, aga sedamööda ka väärikam on. Heida lõpuks pilk ka oma isiku peale — ja sinulgi tuleb ennekõike pea vastu, alles pärast jääb mahti silmata ka vatsa ja muid kohti. Mis siis sinu meelt mööda väärikam on: kas su pea, mis küll kergest täidisest täidetud, aga sellegipoolest pilvisse pürgiv, või siis maa poole allaheitlik vats, mis selleks nimelt hea ongi, et su lehkavat rooja valmistada? Oh, kui esilikult kergemõtteline on su vabamõttelisus!

Sedamoodi käisidki mõtted, mis ärgitasid mind, linna arhivaari (kes kuus kaks rubla ülalpidamist teenib ja sama eest ka ülistussõnu seab), kahasse oma kolme eelkäijaga neilesinatseile Nerodele äraostmatutel huultel kiitust laulma, kes kui mitte Hellase jumalavallatuse ja valeliku tarkusega, siis vankumatuse ja ülemusliku jõhkrusega meie toredat Glupovi linna äraarvamata loomulikult on ehtinud. Et puudu on värsiseadmise osavusest, ei võlnud mc julgust lüüra keeli sõrmitseda ja end jumala kätesse andes hakkasime üles lugema väärikaid tegusid vääritul, küll aga meile omasel keelel, vaid nurjatumaid sõnu välja jättes. Arvan aga muide, et meie nii söaka kavatsuse annab andeks see iseäralik soov, mis meil oli, kui asja juurde asusime.

Sellekssinaseks sooviks on kujutada järgluses linnaülemaid, kes Venemaa valitsuse poolt on ise aegadel Glupovi linna paika pandud. Sellisest tähtsast ainesest kinni hakates võtsin ma endalt mitugi korda küsida, kas see kandam pole mu õlule mitte liiga ränk? Oma aja jooksul olen näinud palju neid hämmastama panevaid sangareid, palju nägid neid ka mu ameliieella-

(Järg 4. lk.)

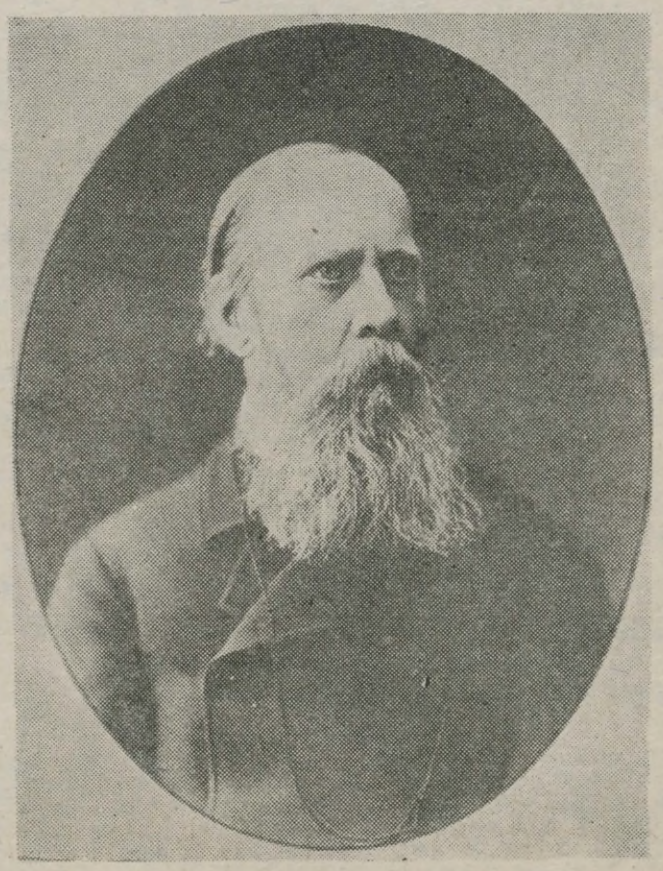

27. jaanuaril möödub 150 aastat suure vene satiirikirjaniku M. K. Saltõkov-Štšedrini sünnist. Sel puhul tuleb siin avaldamisele sissejuhatav pöördumine lema kuulsalmas raamatus «Ühe linna ajalugu» Peeter Toropi eestindusest.

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

H. Piirimäe

Alates meie lehe käesolevast numbrist jätkame jälle ülikooli ajaloo tutvustamist. Meenutame, et artiklite seeria, milles seni on kronoloogilises järjekorras käsitletud ülikooli ajaloo kõige varasemat perioodi, hakkas ilmuma 1971. a. Käesoleva artikli varasemates osades* vaatlesime Tartu ülikooli taasavamist 1690. a., selle tegevust XVII sajandi viimasel aastakümnel, kolimist Pärnu 1699. a. ja Rootsi võimu perioodil tegutsenud ülikooli tööd Põhjasõja ajal. Andsime ülevaate õppetöö korraldamisest ja heitsime pilgu tolle aja üliõpilasellu, kuid käsitlemata on kõige raskem probleemistik.

* Vt. «Tartu Riiklik Ülikool», 22. nov., 4., 13., 20. dets. 1974, 10., 24., 31. jaan., 7., 14. veebr., 28. märts, 23. mai 1975.

ÕPPETOOLID, TEADUSED JA PROFESSORID

Kõige keerukama probleemide ringi ülikooli ajaloost moodustavad kahtlemata üksikute teadusharude ajalugu, mille uurimiseks on vajalikud eelkõige vastavate erialade spetsialistide ühised jõupingutused. Täiel määral kehtib see ka Tartu ülikooli ühe varasema tegevusperioodi, *Academia Gustavo-Carolina* kohta. Lisaks vajadusele tunda oma teadusharu üldist taset ja teada sellel alal tehtud avastusi XVII saj., valmistab uurijatele lisaraskusi veel allikate raske kättesaadavus. Kaasaja teadlastele pole aga kerge ülesanne isegi omaaegsete ladinakeelsete dissertatsioonide ja uurimuste lugemine. Nende ja teiste raskuste peale vaatamata on meie ülikoolis nõukogude võimu ajal mõndagi ära tehtud ka nii kauge perioodi teaduse ajaloo tundmaõppimiseks. Tänu prof. Ü. Lumiste uurimusele on olemas käsitlus *Academia Gustavo-Carolina* matemaatikutest. Dots. V. Kalnin on meditsiini ajaloo raames andnud ülevaate ka XVII saj. lõpu arstiteadlastest. H. Eelsalu pikaajaliseks uurimisobjektiks on olnud astronoomia rootsiaegses ülikoolis. Dots. P. Prüller on skitseerinud mõningaid momente füüsika õpetamisest. Teadusajaloolisi andmeid leidub ka mitmete teiste kolleegide töödes ja varasemas kirjanduses.

Edasise uurimistöö, aga ka *Academia Gustavo-Carolina* ajaloo kui terviku huvides oleks ilmselt vaja esitada lühiülevaade selle õppeasutuse õppetoolidest, milliste teadustega seal üldse tegeldi ja kes olid tuntuimad teadlased. Meie ülikooli ajalehes ilmunud artiklite seeria lõpuleviimiseks on nende ridade autor pärast pikemaajalisi kõhklusi kogunud julgust sellise lühiülevaate koostamiseks, tunnetades seejuures küll ühe inimese jõu nappust ja ajaloolase teadmiste puudulikkust.

Õppe- ja teadusliku töö taseme hindamisel tuleb arvestada, et sellele vajutasid oma karmi pitseri rasked ajad, mille jooksul see töö toimus. Pärast pikka vaheaega Euroopa kaugetes provintsilinnades uuesti tööd alustanud ülikoolile oli 20 aastat selleks liiga lühike ajavahemik, et suuta palju ära teha. Pealegi oli see ajajärk, mida varjutasid 1695.—1697. a. suur näljahäda, Rootsi riigi krooniline rahapuudus ning terav sisepoliitiline võitlus, siis aga juba Põhjasõja koormised ja laastamised. Enne, kui taasavatud ülikool oleks suutnud välja tulla rajamisraskustest, hukkus ta sõjakeerises. Ometi kasutati selle kõrgkooli õppe- ja teaduslikus töös oma aja teaduse saavutusi ja levitati uusi ideid. Samuti töötas ülikoolis mitmeid oma aja kohta silmapaistvaid teadlasi.

Tulevaste õpetatud meeste üldhariduse seisukohalt oli esmajärgulise tähtsusega **filosoofiateaduskond**, kus esialgu õppisid kõik üliõpilased, kuid mis valmistas ette ka erihariduse filosoofe. *Academia Gustavo-Carolina*'s jagunes filosoofia õpetus kahe õppetooli (professuuri) vahel kaheks põhiharuks. Neist teoreetilise filosoofia alla kuulusid loogika, metafüüsika ja füüsika, nn. praktilise filosoofia õppetooli nimetati ka poliitika ja eetika õppetooliks.

Teoreetilise filosoofia alal oli peamõhk pandud loogikale. Füüsika suhtes käisid ägedad vaidlused selle üle, kas see on üldse filosoofiline distsipliin või peab see olema matemaatikal põhinev eksperimentaalteadus. Viimasel juhul tulnuks füüsikat pidada meditsiini abiteaduseks. Lõplikku lahendust vaidlusele ja tülile füüsika kui aine sisu ja ilme üle ei leitudki. Arvamuste erinevuste tõttu lugesid füüsikat üheaegselt filosoofid ja meedikud, kusjuures kummagi teadusharu esindajad andsid talle loomulikult erineva sisu.

Põhiliseks arenguliiniks teoreetilises filosoofias oli üleminek keskajal äärmuseni formaliseeritud süsteemilt R. Descartes'i filosoofia juurde. Vaatamata konservatiivsete ringkondade vastuseisule ja kirikumeeste rünnakutele muutus Descartes'i süsteem *Academia Gustavo-Carolina's* valitsevaks.

Peale loengute eespool nimetatud distsipliinides tegeldi teoreetilise filosoofia õppetooli juhendamisel ka psühholoogia probleemide uurimisega, sealhulgas ka rahvaste psühholoogia ja loomapsühholoogiaga.

Kõige produktiivsem teoreetilise filosoosia esindaja oli Gabriel Sjöberg, kes oli selle õppetooli esimene professor alates ülikooli taasavamisest kuni üleminekuni praktilise filosoofia professori kohale 1695. a. Tema järglaseks sai Turust pärinev Daniel Sarcovius, kes pärast õpinguid kodulinna ülikoolis oli piiskop J. Gezeliuse (*Academia Gustaviana* kasvandik ja professor) toetusel õppinud Madalmaade ja Inglismaa ülikoolides ning lõpuks veel Saksamaal Greifswaldis. Sama õppetooli professoriteks Pärnus olid orientalistina tuntud Carl Schultén ja viimasena Elof Holstenius, kelle osaks langes ka kurb au olla 1710. a. ülikooli viimane rektor.

Nn. praktilise filosoofia õppetooli akadeemilises tegevuses oli peamiseks probleemiks tol ajal väga progressiivse ilmega õpetus loodusõiguse st. Kõik selle õppetooli üksteisele järgnenud professorid (Gustav Carlholm, Gabriel Sjöberg ja Andreas Palmroot) olid loodusõiguse pooldajad, kes oma loengutes esitasid ja arendasid H. Grotiuse, Thomasiuse, S. Pufendorfi jt. loodusõiguse teoreetikute ideid. Need ideed kajastusid ka selle õppetooli professorite juhendamisel kirjutatud dissertatsioonides. Seejuures ei kasutatud Tartus ega Pärnus aga enamiku loodusõiguse pooldajate arsenalis leiduvat John Locke'i lepinguteooriat, millest järeldus, et viimaseks ja otsustavaks instantsiks riigis on rahvas. Nagu Saksa ülikoolides, nii rõhutati ka *Academia Gustavo-Carolina* arvukates poliitika-alastes dissertatsioonides valitseja absolutismi. Silmas pidades Karl XI ja Karl XII absolutistlikku valitsemisviisi ning Rootsi kuningate lahkhelisid Rootsi aristokraatiaga, lisaks sellele aga otsest tüli Liivimaa aadliga, kõlas absolutismi rõhutamine siin ülimalt aktuaalselt. Tulevaste riigiametnike kasvatamise seisukohalt võis sellist suunitlust lugeda aga äärmiselt vajalikuks.

Loodusteaduste alal oli *Academia Gustavo-Carolina*'s kõige silmapaistvam teadlane matemaatikaprofessor Sveno Dimberg, kes oli sellel ametikohal a. 1690—1698, kuid kes tegelikult oli lahkunud Tartust juba 1697. a. Et matemaatika õppetool (professuur) haaras peale aritmeetika, geomeetria ja trigonomeetria ka geodeesia, astronoomia ja optika, aga ka geograafia ja arhitektuuri, tuli ühel mehel suuremal või vähemal määral kõigi nende ainetega tegelda. Turu ülikoolist Tartu kutsutud S. Dimbergi suureks teeneks tuleb lugeda seda, et tänu temale said Tartus suhteliselt kiiresti tuntuks I. Newtoni uurimistulemused optika, gravitatsiooni ja kõrgema matemaatika alal. Juba 1695.—1696. õppeaastal luges ta Tartus matemaatikat Newtoni järgi. Järgmiste aastate loengukavad näitavad, et peale kõrgema matemaatika kasutas Dimberg Newtoni põhiseisukohti ka astronoomias.

Pidades väga oluliseks empiirilisi uurimismeetodeid, nõudis Dimberg ülikoolile mitmesuguste füüsikainstrumentide muretsemist. Kui need soovid ei leidnud kohest rahuldamist, tellis ta ise Inglismaalt 12 küünra pikkuse pikksilma, mille väljamaksmine kujunes ülikoolile suureks probleemiks. Täitmaks ülikooli kantslerilt 1696. a. saadud ülesannet, saatis Dimberg 1699. a. ülikoolile üksikasjaliku projekti astronoomiaobservatooriumi rajamiseks, kusjuures projektis olid loetletud ka vajalikud instrumendid. Olgu märgitud, et sel ajal ei olnud ka Uppsala ülikoolil oma observatooriumi, kuigi mõned professorid olid oma elukohtades sisse seadnud väikesed eraviisilised vaatluskohad. Alles XVIII saj. keskel õnnestus Celsiusel kaua õhus rippunud observatooriumi rajamise plaan Uppsalas ellu viia.

Pärast seda kui matemaatikaprofessori koht oli mitu aastat vakantne olnud, sai Dimbergi järglaseks Conrad Quensel. Peale matemaatiliste distsipliinide kitsamas mõttes (geomeetria, geodeesia, algebra ja trigonomeetria) pidas ta loenguid veel astronoomiast ja fortifikatsioonist (*architectura militaris*) ning eraviisiliselt veel optikast, astrognoosiast (tähtede tundmine) ja gnomooniast (õpetus päikesekelladest). Lisaks sellele oli ta ka Liivi-, Eesti- ja Ingerimaal väljaantavate kalendrite tsensor. (Järgneb.)

Taidlema!

TRÜ ametiühingukomitee, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ klubi korraldavad **teaduskondadesisese (veebruar) ja üleülikoolilise (10.—14. märts) taidluskonkursi.** Parimad võtavad osa üleliidulise festivali II voorust Tartu linnas, mis toimub 15. märtsist 30. aprillini 1976. aastal. III voor leiab aset 1976. a. oktoobrist 1977. a. märtsini žanride kaupa Tallinnas ja teistes vabariigi linnades.

● Ülikooli taidluskonkurss toimub teaduskondades osakondade vahel, teaduskondades, kus osakondi ei ole, kursuste vahel.

● Iga osakond (kursus) vormistagu ettekantav kava žüriile esitamiseks: pala nimetus, autor, andmed esitaja(te) kohta.

● Esineda võib kõigis sõnakunsti liikides: näiteringid ühe- või mitmevaatuselise näidendiga, sõnakunstiringid temaatilise või kirjandusliku kavaga (kompositsiooniga) või estraadistseenide põimikuga kuni 40 minutit. Üksikesinejad proosapala, luuletuse, miniatuuri või luuletsükliga kuni 15 minutit.

Hindamisel arvestatakse kõiki ülaltoodud sõnakunstiliike eraldi.

● Orkestrimuusika ja instrumentaalsolistid võivad esitada nii kutseliste kui ka isetegevuslike heliloojate teoseid, samuti rahvaviise. Teises voorus esitatakse 6 pala, neist vähemalt üks klassikaline ja üks rahvamuusikal põhinev teos. Solistide iseseisev kontsertnumber või kava ei tohi ületada 15 minutit.

● Vokaalansamblid ja solistid (ka vokaalduetid ja triod), kes on teise vooru arvatud, esitavad žüriile 8—10 laulust koosneva kava, mis peab sisaldama 1—2 rahvalaulu, 2 laulu ilma saateta (*á capella*) ja 1—2 laulu klassikast.

Vokaalsolistid esitavad 7—8 laulust koosneva kava, mille hulgas olgu vähemalt 1 rahvalaul, võimaluse korral üks klassikaline romanss või aaria ning nõukogude heliloojate laule.

Esitatud kavast valib žürii 3 laulu, millest teatatakse ansamblile (solistile) vähemalt 2 päeva enne teise vooru algust.

● Ülevaatusest võtavad osa iga liiki rahvamuusikaorkestrid ja -ansamblid, külakapellid, triod, duod, üksikpillimehed, rahvalaulikud (leelotajad) ja rahvalauluansamblid. Repertuaaris võib olla eesti ja vennasrahvaste rahvamuusikat ja kaasaegsete heliloojate teoseid, samuti omaloomingulisi palu või kodukandist pärinevat muusikat. Teises voorus esitatakse üksikpalu või kava, kestusega kuni 15 minutit. Erandina võib lavastatav kava kesta kuni 30 minutit.

● Muude taidlusvormide puhul (rahva- ja karaktertants, akrobaatika, võimlejad, žonglöörid ja peotants) kava pikkus ei ole piiratud.

● Ülevaatusele võib esitada ka töid kõikidelt kujutava ja tarbekunsti aladelt. Materjali ja tehnika valik on vaba. Esimese ja teise vooru näitused peavad avatud olema vähemalt nädal aega.

● Fotoamatöörid võivad näitusele esitada 10 mustvalget või värvifotot. Esitada tuleb kontrollkoopia mõõtmetega 18×24 cm, tagaküljel andmed foto ja autori kohta.

● Konkursi organiseerivad teaduskondade kultuurikomisjonid, teoksaamise eest vastutavad teaduskondades moodustatud organiseerimiskomisjonid eesotsas ametiühingubüroode esimeeste ja komsomolisekretäridega.

● Tulemusi hindab žürii, kes on moodustatud ametiühingu- ja komsomolikomitee ning TRÜ klubi esindajatest.

● Paremaid esinejaid ja kollektiive autasustatakse.

Hilja Kurvits

Pärast rasket haigust lahkus 10. jaanuaril k. a. meie hulgast Arsiteaduskonna farmakoloogia kateedri dotsent farmaatsiakandidaat Hilja Kurvits.

Hilja Kurvits (sünd. Riismaa) sündis 27. detsembril 1927. a. Rapla rajoonis mitmelapselise talupidajaperekonna viimase lapsena. Juba varakult õppis ta lugu pidama tööst ning omandas usinuse ja töökuse, mis jäid püsima kogu eluks. Pärast Tallinna 7. Keskkooli lõpetamist 1946. a. õppis ta TRÜ Arstiteaduskonna farmaatsiaosakonnas. Lõpetanud 1952. a. ülikooli proviisori kutsega, asus ta tööle TRÜ farmakoloogia kateedrisse algul vanemlaborandina, hiljem assistendina, vanemõpetajana ja 1975. a. dotsendina. 1965. a. kaitses ta kandidaadiväitekirja tsentraalsete valuvaigistite farmakoloogia alal, omandades farmaatsiakandidaadi kraadi. Alates 1965. a. oli ta NLKP liige.

Hilja Kurvitsa teaduslik-pedagoogiline töö oli viljakas. Tema sulest on ilmunud 35 teaduslikku tööd. Veel 1975. a., olles raskelt haige, leidis ta jõudu õppevahendi («Retseptuuri alused») koostamiseks. Tema peamisteks uurimissuundadeks olid tsentraalsete valuvaigistite farmakoloogia ja hiljem psühhotroopsete ainete toime aju neuromediatoorsetesse mehhanismidesse. Ta oli Eesti Füsioloogia Seltsi ja Farmakoloogia Seltsi liige. Pedagoogina oli tal hea kontakt üliõpilastega. Oma siiruse ja südamlikkusega, printsipiaalse nõudlikkusega ning eeskujuga avaldas ta kasvatavat ja kujundavat mõju üliõpilaste ellu- ja töössesuhtumisse.

Hilja Kurvits on töötanud ka Arstiteaduskonna ametiühingubüroos, Arstiteaduskonna parteibüroos parteigrupiorganisaatorina, Arstiteaduskonna III kursuse üliõpilaste rühmajuhendajana jne. Neid ja teisi ühiskondlikke ülesandeid täitis ta kohusetundlikult ja laitmatult.

Hilja Kurvits oli hea abikaasa, ema ja vanaema.

Tema varajane surm on suureks kaotuseks Arstiteaduskonnale, tema töökaaslastele, omastele ja kõigile arvukatele sõpradele ning tuttavatele. Mälestus temast jääb meie kõigi südamesse.

Töökaaslased farmakoloogia kateedrist

Viimase arhivaarist...

(Algus 3. lk.)

sed. Kokku saab neid kakskümmend üks, järjepannu katkemata suursuguses reas, lausa üksteise järel, kui seitsmepäevane peataolek maha arvata, misjärel linn oleks peaaegu tühjaks jäänud. Ühed neist lennutasid kui tormine leek ühest kandist teise, kõike puhtaks koorides ja vastseks muutes, teised, vastupidi, niisutasid kui vulisev ojake luhti ja karjamaid, jättes tormi ja laastamise kantselei käsutajate osaks. Aga kõik, nii tormakad kui tasased, jätsid endist tänuväärilise mälestuse kaaskodanike südameisse, sest kõik nad olid ju linnaülemad. Seesinane liigutav sarnasus ise on juba nii imetlusväärilise, et teeb kirjapanija üsnagi rahutuks. Ei tea, mida rohkem ülesse kiita: kas võimu, mis mõõdukalt juletu, või sedasamust kobarat, mõõdukalt heategevat?

Teisest kandist on aga seesamune sarnasus ajaraamatu kirjutajale ka suureks kergenduseks. Sest milles tema ülesanne õigustmööda seisabki? Kas selles, et kurja sõna või laitust jagada? Ei, selles mitte. Kas selles, et targutada? Ei, ka selles mitte. Milles siis? Vaat selles, sa kergemõtteline vabamõtleja, et olla lihtsalt äramärgitud sarnasuse kujutajaks ja järeltulijatele seaduväraseks manitsuse seadjaks.

Sedamoodi asja vaadates saab ülesanne jõudumööda olema isegi vaguraist vaguraimale, sest kujutab endast ainult savianumat, millesse suletud kui küllusesarvest valatud ülistussõnad. Ja mida kesisem on see anum, seda meele- ja keelepärasem tundub temas peidetud magus kiidulaulune märjuke. Savinõu sõnab aga endamisi: vaat, läks mindki vaja, olgugi et saan ülalpidamist kaks rubla vaske kuus!

Esitanud säärasel viisil mõndagi enda vabandamiseks, ei saa ma juurde panemata jätta, et minu kodulinnal Glupovil, mis agarasti kalja, maksa ja keedumunadega kaubitseb, on kolm jõge ja vana Roomaga sarnaselt on ta ehitatud seitsme mäe otsa, kus kiilasjää aegu suur hulk sõiduriistu murtakse ja niisama palju hobuseid hukka saab. Erinevus seisab ainult selles, et Roomas säras autus, meil — vagadus, Rooma linna nakkas isemeelsus, meie oma — alandlikkus, Roomas möllas nurjatu pööbel, meil aga ülemad.

Ja veel ütlen: seda ajaraamatut panid järjepannu kokku neli arhivaari: Miška Trjapitškin ja teine Miška Trjapitškin ja Mitka Smirnomordov ja mina, tasatark Pavluša, Masloboiniku poeg. Kõige selle juures vaevas meid ainumas mure, et meie vihikud ei satuks hr. Bartenovi kätte ja et ta neid ära ei trükiks oma «arhiivis». Selle järel aga, jumalale tänu, on ka minu sõnategemisel ots käes.

Eestindanud PEETER TOROP

Vilistlased!

Pärnu 4. Keskkool kutsub oma vilistlasi 31. jaanuaril kell 18. Eelnevalt teatada kooli kantseleisse tööp. k. 9—13, tel. 55-658.

Mõrvar kohtus

Kriminoloogia laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 25. jaanuaril k. a. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Teemal «Mõrvar kohtus» kõneleb õigustead. kand. advokaat S. Levin.

Õiendus

Meie ajalehe eelmises numbris ilmunud prof. G. Kangro nekroloogis lugeda tema teeneliseks teadlaseks saamine 1965. a. (ENE andmeil). Ülikooli koosseisudes see ei kajastu.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 283. MB-00636.

Tööpakkumine

TRÜ auto-motokabinet vajab õppeautole «Žiguli» sõiduinstruktorit. Sobiv töö eriti kaugõppijaile. Nõutav I või II liigi autojuhiluba. Soovijal tulla ülikooli garaaži Abovjani t. 4, tel. 341-21/225.

Ujujad!

Veespordi kateeder teatab, et nii eksamisessiooni ajal kui talvisel õppevaheajal on ujumistreeningud esmaspäeviti ja reedeti kella 20.15—21, teisipäeviti ja neljapäeviti kella 18.45—19.30 ja kolmapäeviti kella 19.30—20.15.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 3 Reedel, 6. veebruaril 1976 XXVIII aastakäik

Võib arvata, et umbes 180 üliõpilast valmistavad praegu oma igapäevast lõunasööki nii nagu need kaks meest matkaklubist «Patrioot» M. Merimaa fotol. 18 gruppi põhiliselt Bioloogia-Geograafiateaduskonna parimaist tudengeist läbivad taliturlaadi marsruute Gruusias, Armeenias, Magnitogorski oblastis, Karjala ANSV-s ja Altai krais. Matk on pühendatud NLKP XXV kongressile. Esimeste gruppide naasmist ootame tuleval nädalal.

TRÜ Õigusteaduskonna kommunistlike noorte üleskutse kõigile TRÜ kommunistlikele noortele

Kõigi TRÜ kommunistlike noorte aukohus ja komsomoliülesanne on uute saavutustega vastu minna NLKP 25. kongressile ning aktiivselt osa võtta 10. viisaastaku rahvamajandusplaani edukast täitmisest.

TRÜ Õigusteaduskonna kommunistlikud noored kutsuvad kõiki ülikooli kommunistlikke noori üles tutvustama 9. viisaastaku saavutusi ja 10. viisaastaku plaaniülesandeid ning väärikalt tähistama NLKP 25. kongressi.

Selleks

a) seada üles vastavasisuline näitagitatsioon õpperuumides ja ühiselamutes;

b) organiseerida üliõpilastele ühiskonnateaduste kateedri õppejõudude abiga loengutsükkel «25. kongressile lööktöö, kvaliteet, õpingud»;

c) parandada õppetöö kvaliteeti teaduskonnas, suurendada õppetöö osatähtsust kursustevahelises sotsialistlikus võistluses;

d) laiendada ja süvendada internatsionaalseid sidemeid NSV Liidu teiste kõrgemate õppeasutuste sõsarteaduskondadega;

e) tõhustada ÜTÜ raames tehtavat teaduslikku tööd, suurendada ÜTÜ liikmeskonda;

f) suurendada TRÜ spordiklubi liikmete arvu, hõlmates kehakultuurialase tegevusega kõik üliõpilased;

g) korraldada 1976. a. kevadsemestril lööktööpäev TRÜ objektidel nii, et iga üliõpilane töötaks *alma mater*'i heaks ühe tööpäeva.

Üleskutse on ühel häälel vastu võetud Õigusteaduskonna komsomolialgorganisatsiooni üldkoosolekul ja ELKNÜ TRÜ komitee poolt soovitatud järgimiseks kõikidele TRÜ komsomoliorganisatsioonidele.

KONGRESSI EEL

Arstiteaduskonnas

Viimasel ajal on õppeedukus pidevalt paranenud, eriti 1974/75. õppeaastal. 1974/75. õppeaasta talvesessioonil tõusis õppeedukus 11% võrra ja kujunes 88,9%-liseks (eelmisel sessioonil 77,9%). Teaduskond jõudis eelviimaselt (8.) kohalt kuuendale. Käesoleva õppeaasta talvesessioonil jäi see tulemus püsima. Endiselt on raskemateks õppeaineteks anatoomia, mikrobioloogia, patoloogiline anatoomia, topograafiline anatoomia jt., kuid siiski on õppeedukus paranenud peaaegu kõigis aineis. 1975. a. kevadsessioon oli samuti edukas. On vähenenud eksamitele tähtajaliselt mitteilmunud üliõpilaste arv. Rõõmustab küllaltki tunduv õppeedukuse tõus I ja II kursusel. Kindlasti on siin oluline panus bioloogia, füüsika, anorgaanilise keemia, biokeemia jt. õppeainete õpetamise metoodika paranemisel. Hästi õpitakse pediaatria-, farmaatsia- ja raviosakonna eesti voorus — just seal, kus 3—4 aastat tagasi oli madalseis. Tõusu põhjuseks võiks märkida mitmete kateedrite, nagu farmaatsia, pediaatria, biokeemia, anatoomia, üldkirurgia jt. õppe- ja kasvatustöö paranemist.

Raskusi valmistab spordimeditsiini osakonna õppeedukus, kevadel see langes. Osakonnas on olnud tihti (eriti III—V kursusel) halb õppedistsipliin. Eksamitel läbikukkujad selles osakonnas pole mitte suured sportlased, vaid need, kes spordiga ei tegele ja ka kehalise kasvatuse tundidest osa ei võta. Kahjuks on nii teaduskonna kui ka spordimeditsiini osakonna komsomolibüroode töö distsipliini ja õppimismeeleolu loomisel nõrk. Ka spordimeditsiini ja ravikehakultuuri kateeder (juhataja T. Karu) on alles viimasel ajal tõsisemalt õppe- ja kasvatustööga tegelema hakanud.

Õppe- ja kasvatustöö tõhusamaks ning süsteemipärasemaks muutmisel on oluline tähtsus teaduskonna õppe- ja ideelispoliitilise kasvatustöö kompleksplaani järjekindlal rakendamisel.

Meie suures teaduskonnas on välja kujunenud ühtne kasvatustöö põhimõte ja järjepidevus kõikidel kursustel ning osakondades, mis soodustab nii arstiteaduse teoreetiliste aluste, üldainete (keeled, ühiskonnateadused, kehaline kasvatus jt.) kui ka kliiniliste õppeainete süvendatud omandamist.

Viisaastaku jooksul võeti teaduskonnas kasutusele arsti eetika õpetamise programm, integreerituna meditsiinilistesse õppeainetesse I—V kursuseni. Alates 1974/75. õppeaastast on rakendatud, samuti osaliselt integreerituna, üliõpilaste õppe-uurimistöö programmi ja ühiskonnateaduste õpetamist uue plaani järgi.

Alates 1976. a. on kõigil erialadel uued õppeplaanid (farmaatsiaosakonnas on see juba 3 aastat), ja suures osas ka uued aineprogrammid, mis oluliselt kaasajastavad õppetööd, arvestades uusi nõudeid kõrghariduse ja arstiteadusele tervikuna.

Viimasel kahel aastal on tõhustunud ka Arstiteaduskonna tutvustamine vabariigi keskkoolides teaduskonna õppejõudude poolt. Selleks tegutseb vastav komisjon (esimees vanemteadur T. Sulling).

Ülikooli õppeprotsessi lahutamatu osana tuleb vaadelda teadusliku töö saavutusi ja teaduslike allüksuste arengut möödunud viistaastakul. Suurel osal teaduskonna 23 kateedrist on teaduslik uurimistöö ja üliõpilaste juhendamine ÜTÜ ringides heal järjel. Kateedrite teaduslik töö on tihedalt seotud teiste uurimiskeskustega nii vabariigis kui ka Nõukogude Liidu teistes meditsiiniinstituutides. Järjekindlalt on arenenud ka teadlaste välissuhted. 1975. aastal viibis teaduslikel väliskomandeeringuil 37 teaduskonna õppejõudu ja teadurit. Neuroloogia ja neurokirurgia kateeder ning gastroenteroloogia uurimisgrupp teevad vastastikuse lepingu alusel teaduslikku koostööd Helsingi ülikooli vastavate kateedritega. Möödunud aastal avaldasid Arstiteaduskonna teadlased 470 teaduslikku tööd, neist 46 välismaistes ja rahvusvahelistes väljaannetes.

Arstiteaduskonnas töötab praegu 155 õppejõudu ja 110 töötajat teaduslikes laboratooriumides. 1975. a. avati molekulaarbioloogia uurimisrühm dotsent A. Linnu juhtimisel.

(Järg 3. lk.)

Reedest Reedeni

«Lähtepositsioonid X viisaastaku ülesannete täitmiseks on soodsad, kuid on tarvis veel rohkesti teha, et meie edusammud oleksid püsivad,» ütles oma sõnavõtus EKP XVII kongressil rektor Arnold Koop. Peale tema osalesid delegaatidena vabariigi kommunistide möödunud nädalal toimunud suurkohtumises analüütilise keemia kateedri juhataja Ülo Haldna ning EKP TRÜ komitee sekretär Advig Kiris (vt. 3. leheküljel). Kõrghariduse lähtepositsioonid ja uuel viisaastakul eesseisvad ülesanded olid kõneaineks ka nädalavahetusel Käärikul asetleidnud ENSV kõrgkoolide dekaanide ja õppetöö prodekaanide seminaril: ettekandjateks ministeeriumi kõrgkoolide osakonna juhataja M. Heiman ja vastne kõrg- ja keskerihariduse minister I. Nuut. Praktilist kasu lisas uute õppeplaanide arutamine koos ministeeriumi töötajatega.

Ülikooli komsomoliaktiiv vahetab aga kogemusi ja võtab mõõtu uueks semestriks Narva-Jõesuu puhkelaagris «Noorus», kus 4.—8. veebruarini käib traditsiooniline kõrgkoolide komsomoliaktiivi seminar. 13-liikmelise grupi eesotsas on sekretär Kalle Liiv.

3. veebruaril võtsime vastu kõrget külalist, Rootsi Kuningriigi peakonsulit Leningradis hr. Hans Andéni. Rektor tutvustas talle TRÜ tänapäeva ja perspektiive, siin tehtavast skandinavistikaalasest uurimistööst andis ülevaate prof. H. Piirimäe ja Teadusliku Raamatukogu sidemeist Rootsi raamatukoguga TR direktor L. Peep. Rektori vastuvõtule järgnes tutvumiskäik aulasse ning Klassikalise Muinasteaduse Muuseumi.

Uus nädal algas ENSV füüsikapäevadega, mis sedapuhku pühendatud relatiivsusteooria ja kvantmehaanika juubeleile. Vanemuise tn. õppehoone ringauditoorium oli kuulajaist tulvil. Üritituse avakõnes tõdes akad. A. Kipper teaduse spetsialiseerumist pahatihti niisuguse määrani, et lähedaste erialade teadlasedki ei saa enam üksteisest aru. Seetõttu omavat sellised üldteoreetilisi küsimusi käsitlevad foorumid suurt tähtsust. Akad. G. Naani, prof. P. Kardi ja dots. A. Koppeli ettekanded olidki kantud sellest vaimust: maailmavaatest ja füüsikast, armastuse termodünaamikast, nüüdisaegsest füüsikalisest maailmapildist relatiivsusteooria põhimõtteliste küsimusteni välja.

Spordihuviliste päevad on nüüd seatud olümpiaajale. Meie Innsbruckiks tõotab saada 14.—15. veebruaril Käärikul toimuv õppejõudude ja teenistujate talispartakiaad, kuhu osavõtuks registreerida saab juba nüüd: ülikooli rahvaspordi nõukogu poolt allasutustele saadetud toredas kalendris seisab see kirjas.

Veel viimaseid päevi kestab talvine vaheaeg, siis ... reedest reedeni taas õppetöö.

REIN VEIDEMANN

Kuidas minust saab õpetaja...?

Jaanuari algul lõppes diplomandidel pedagoogiline praktika. Uuel semestril algab jällegi osal IV kursustest selle esimene etapp. Õpetajaks saamine oli sel puhul toimetuse korraldatud vestlusringi teemaks, millest siin nüüd ka must-valge jäädvustus. Vestlusringis ümber toimetustoa suure laua istuti nii: UNO VIIGAND inglise filoloogia osakonnast, EDA ANTON keemiaosakonnast, ESTER RIKK Matemaatikateaduskonnast, ÜLLAR ENDE eesti filoloogia osakonnast ning AADU MUST ajaloo-osakonnast, lisaks poolteist tundi magnetofonilinti, üks magnetofon ja uudishimutseja, vahelerääkija, vestluse juht ühes isikus allakirjutanu näol.

Esimesed sõnad käisid

esimese tunni kohta.

ÜLLAR: Esimesse tundi oleksin tahtnud minna üksi. Et sinna tulid aga nii kaaspraktikandid, aineõpetaja kui metoodik, siis võttis veidi pabistama. Üldiselt ei häiri mind, kui keegi tunnis istub, seekord siiski: sõnad läksid suus segamini, aina tuli jälgida tagareas istujate ilmet, kust võis selgesti välja lugeda, kas see, mis ütlesid, oli õige või mitte.

ESTER: See tund jääb mulle meelde ühe apsu tõttu: järsku keset tundi läks elekter ära. Kell näitas aga juba hämarat tundi ja klassis tekkis kohe sumin. Reageerisin sellele siiski omateada üpris kiiresti: hakkasime peast arvutama.

UNO: Minu inglise keele õpetajast juhendaja oli V klassi, kus oma esimese tunni andsin, nii ära treeninud, et tundi andes valdas tunne, nagu oleks selle peaproov juba tehtud. Enne klassi minekut harjutasin hoolega ütlema võimalikult vabalt «good morning», ent ikkagi tuli see lohisev ja kaugel puhtast hääldusest.

Seejärel püüdsime portreteerida

tänast koolilast. Esmalt keskastmes.

ESTER: Minu arvates on nad väga elavad ja neile tuleb pidevalt leida praktilist tegevust, kuhu nad oma energia võiksid kulutada. Füüsika ja matemaatika tundides sai seda tehtud nuputamisülesannete andmisega.

ÜLLAR: Selle astme klassid on äärmiselt ebaühtlased. Nii võiksid mõned VII klassis õppijad oma teadmistega vabalt ka IX käia. Mõnd kirjanduslikku pala analüüsides ütlesid niisugused oivikud teose idee välja juba analüüsi algul, ehkki oli kavatsus selleni jõuda alles tunni lõpul. Aga oli neidki, kes oma arengus kohutavalt maha jäänud.

UNO: Minul oli seesuguseid päris palju. VIIb klassi 22-st õpilasest oleksin tahtnud 17-le «kahed» välja panna ja mitte ainult teadmiste pärast, vaid ka õppimisse suhtumise pärast. Oli paar niisugustki poissi, kellele käidi luba taotlemas üleviimiseks erikooli. Aga komisjon tõendas, et poistel olevat teatud peiteaeg ja et iga hetk võivat nad plahvatada. Nii me nüüd siis ootame plahvatust juba mitu aastat, tirides neid klassist klassi.

AADU: Selles koolis, kus mina praktiseerisin, paistsid just a-klassis targimad õppivat. Üks tegeles pidevalt isegi õpetaja täiendamisega. Aineõpetaja tuli siis tihti õpetajate tuppa kiideldes, et täna olevat ta ometi teadnud ka midagi niisugust, mida see õpilane ei teadnud. EDA: VIII klassi lapsed tundusid mulle oma kooliajaga võrreldes kohutavalt lapsikud.

Aga vanemas astmes?

UNO: Pedagoogilisel konverentsil ütles üks kaastudeng väga tabavalt, et X klassi õpilased tunnevad end juba elust väsinuna. Huvi õppimise vastu on alla käinud. Elatakse pidevalt tundega, et kui saangi kahe, küll järelevastamisega ikka kolmele vean.

AADU: Vanemates klassides oli vahe nõrgemate ja tugevamate vahel veelgi teravam kui nooremais. Siin õppis hulgaliselt neid, keda hoiti vaid üldise keskhariduse pärast, kes võinuksid aga töölkäimisega märksa rohkem kasu tuua.

ESTER: Käisin Eda tunde kuulamas. Tõepoolest, IXc klassis oli selliseid, et kas sa neid küsid või mitte, see on ükstapuha. Püstitõusmisekski kulub niisugustel oma mõni minut.

ÜLLAR: Üheks näitajaks on kirjandid. Sealt paistab välja paljude absoluutne analüüsivõimetus. Mäletan, kui käisin keskkoolis, siis vähemalt kirjandustundides arutasime või vaidlesime. Nüüd kavatsesin ka ühe probleemi ümber arutelu äratada ja kulutada selleks vähemasti pool tunnist. Ühelauselised vastused «jah» ja «ei» kahandasid aga loodetud arutelu veerandtunniseks frontaalseks vestluseks.

Mis teid kui praktikante kõige enam üllatas?

UNO: Mind rabas, et murrujoonemeetod hindamisel nii sügavalt on juurdunud. Teisel etapil panin algul kõvasti «kahtesid». Oli lihtsalt piinlik hinnata nii väheseid teadmisi «kolmega». Pärast pidin aga nii mõnegi ise ära parandama. Veerandi lõpp lähenes ja paljud «kahelistest» ei suvatsenudki järele vastama tulla.

EDA: Kui õpilane teadis, et tal hinnete matemaatiline keskmine «kaks» ei tule, võisid kindel olla, et ta ei vasta.

ESTER: Mind hämmastas, et õpilased on väga teadlikud sellest, mida õpetaja teha võib ja mida ei või ning püüavad seda igal võimalusel sulle nina alla hõõruda.

ÜLLAR: Meie koolis siiski käidi järele vastamas. Detsembri viimasel nädalal olid lausa järjekorrad. Harjumatu pilt.

AADU: Harjumatu tundus seegi, et õpetaja tööd hinnati hinnete järgi, mis ta õpilastele pannud. Tähendab, kes ladus «viied» välja, oli hästi töötanud, kes «kolmesid» ja «kahtesid», see nigelalt.

Siin kaldus jutt eredaile seikadele, mis praktika ajal juhtunud. Neil viiel päris Tootsi-lugusid ette ei tulnud. Küll aga oli näiteks Uno näinud vanapaberi aktsioonis makulatuuriks toodavat ENE I köidet, klassikute teoseid ja kümnete kaupa õpikuid, mis teda sügavalt mõtlema pani. Edal jällegi juhtunud klassijuhatajatundi, kus ta alkoholismiprobleemi käsitlenud, sisse astuma kaks sama klassi poissi jumala jommis, mispeale üldine naer puhkenud. Aadu meenutas oma näärivanaks olemist, millest ta järeldas, et praktikandid väga universaalsed peavad olema. Siis jõudsime jutuotsaga ülikooli —

teooria ja praktika küsimuste juurde.

AADU: Ajalooõpetamise metoodika loengud olid väga huvitavad. Torkas aga silma, et ainult need suutsid loetut respekteerida, kes ise varem koolitööga kokku puutunud. Ülejäänutele tundus see eluvõõrana. Alles pärast, praktika ajal, otsiti kuskilt kasti põhjast konspekt lagedale.

ESTER: Ehk saaks nii korraldada, et metoodika loengud algaksid alles pärast esimest etappi. Jaanuari algul korraldas matemaatika õpetamise metoodika kateeder kohtumise möödunud aastal lõpetanutega. Seal avaldati samasugust arvamust.

Kui suur osa võiks olla õpetajaks saamisel sünnipärastel eeldustel?

UNO: Väga palju talenti pole minu arust vaja. Näitlemisoskust aga küll, eriti nooremais klassides.

EDA: Õpetaja peab elavaloomuline olema. Tuimast inimesest vaevalt et head õpetajat saab.

ÜLLAR: Nagu igaks elukutseks, nii peavad siingi eeldused olema. Oma kooliajastki mäletan, et meeldisid ikka rohkem need õpetajad, kes kontakti leidsid, olgu siis pealegi, et nad alati just eriti suurte teadmistega ei hiilanud.

AADU: Kahtlemata üks osa inimesi õpetajaks ei sobi, keda aga ometi õpetajaks suunatakse.

Edasi jätkus vestlus provotseerivate küsimuste vaimus. Sündis avameelsus, mida siin palutakse lugejal mitte kurjasti mõista. Pigem võiksid nemadki nüüd meie seltsi lülituda vastamaks järgmistele küsimustele.

Mis tõi teid ülikooli?

UNO: Huvi inglise keele vastu. Sisseastumisel ei mõelnud ma, et minust saab just keeleõpetaja. Ja üldse, kui palju on neid, kes algusest peale tulevad ülikooli sooviga saada pedagoogiks?

EDA: Mina teadsin küll juba õppima asudes, et minust saab keemiaõpetaja.

ESTER: Ka mina. Selle määras sisseastumisel juba eriharu.

ÜLLAR: Algul tahtsin saada ajakirjanikuks. Aga et sellesse eriharusse oli väga palju tahtjaid, siis tuli loomulikult uus valik teha. Ja ausalt öeldes pole mul midagi selle vastu sattuda õpetajaks kuhugi maarajooni.

AADU: Minagi tulin eelkõige aine pärast. Meie osakonnas on kunagi seda probleemi statistiliselt analüüsitud, millest selgus, et sisseastumisel ei tahtnud keegi õpetajaks saada. Miskipärast praegugi hellitatakse lootust selleks mitte saada. Olen kuulnud ütlemisi «Oh, mul on koht selles või teises teadusasutuses või nõudmine pealinnast». Lõpuks seistakse ikka tõdemuse ees, et tuleb minna pedagoogiks ja minnaksegi ja paljudele hakkab see meeldimagi.

ÜLLAR: Aga kujutlege, kui siis vihaga minnakse. Mina nende laste nahas küll olla ei tahaks, kes seesuguse õpetaja saavad.

Kas teie tulevasest kutsest võiks saada eluaegne leib?

UNO: Tahtmata end kiita, pean ütlema, et see amet mulle isegi istub: lastega leian kontakti, distsipliiniga ka ei tohiks probleeme tekkida. On 50%-line tõenäosus, et see nii läheb.

EDA: Õpetajat tuleks ehk võrrelda estraadilauljaga: kui ta tunnetab momenti, et ta ei suuda enam lastega kaasa minna nagu laulja publikugagi, siis tuleks tal küll mõni teine sellele lähedane leivateenistus otsida.

ESTER: Kui ma juba kord siia tulin, et pedagoogiks saada, siis küllap pean ka kaua seda ametit.

ÜLLAR: Mina ei oska öelda, sest üks asi on praktika, teine aga hoopis töötada antud erialal. Muidugi on pedagoogiamet väga raske leib ja kardan, et mina oma püsimatu hingega küll pensionini ei vea. Kulutusi, mis aga minule hariduse andmiseks tehtud, tahan kindlasti õigustada.

AADU: Mul on raske seda paugupealt otsustada. Inimesi, kes vaimses sfääris on väga kaua ühel kohal töötanud, ähvardab paigalseis. Võib-olla peaks seda hetke tunnetades siis tõepoolest mõtlema teisele, lähedasele elukutsele. Vähesed ju suudavad õpetajatöö koormuse kõrval ajaga sammu pidada, end arendada.

Tulevikukool teie kujutluses?

UNO: Koolid on siis kindlasti tehniliselt palju paremini varustatud, täiusliku sisustusega keelekabinet igas koolis tavaline. Arvan ka, et protsendi fetišeerimine kaob, või kui jätkub, siis sooviksin väga, et inglise keel muudetaks koolides fakultatiivseks, nii et kui panedki «kahe» välja, miski ei muutu.

EDA: Diferentseerimine eriklassidesse peaks olema veelgi põhjalikum, tavalistes klassides anda aga keemiat ja füüsikat niivõrd, kuivõrd seda elus vaja võib minna. Neis klassides võiks piirduda vaid põhimomentidega, mitte anda siis teoreeme ega tõestusi, mida niikuinii ära ei õpita.

ÜLLAR: Ei taha nõustuda Edaga, et teoreeme ja tõestusi pole vaja. On, sest kuigi nad lähevad meelest, kujundavad nad mõtlemisharjumuse ja oskused, mida tulevikuõpilaselt märksa rohkem tahan loota. Näiteks Nõo keskkooli lõpetanud on ühtaegu tugevad nii füüsikas, matemaatikas kui ka kirjanduses ja ühiskonnateadustes. Tahaksin, et koolidesse viidaks sisse niisugune radikaalne kord: vanemail, kelle lastega on õpetajal just distsipliinis raske, peetaks kinni preemia. Kuidas muidu suudaksime praegu käibivat mentaliteeti «küll kool minu laste eest vastutab» muuta?

AADU: Tulevikukoolis peaksid klassid olema poole väiksemad. Ka vajaksime uue projektlahendusega klassiruume. Praegu on õpetaja ikka surutud pinkide ja tahvli vahele. Küllap oleks aga tarvis juba lähemas tulevikus Tartusse tehnilise varustuse poolest mõnd näidiskooli, et tekiks üldse mingi ettekujutus õpetamise võimaluste avardamisest.

REIN VEIDEMANN

AADU MUST

ESTER RIKK

ÜLLAR ENDE

EDA ANTON

UNO VIIGAND

JÜRI LAANE fotod

Külalised Riiast

23.—24. jaan. külastasid teadusliku kommunismi kateedrit kolleegid Läti Riiklikust Ülikoolist. Külalisteks olid kateedrijuhataja dots. A. Strautin, dotsendi kt. Z. Mikaizene, vanemõpetaja P. Ozolin ja aspirant O. Agafonov. Kateedritevahelised sidemed said alguse 1974. a. jaanuaris, kui riialased esimest korda Tartus käisid. Sellest ajast peale oleme tihedais sidemeis.

Huvipakkuvaks mõlema kateedri kollektiivile kujunes mõttevahetus teadusliku kommunismi riigieksami ettevalmistamisest ja läbiviimisest. Arutati eksamiküsimusi, loeng-konsultatsioonide temaatikat jt. riigieksamitega seotud probleeme. Vahetati kogemusi eelseisva NLKP XXV kongressi materjalide õpetamise kohta. Käsitleti ka üliõpilaste referatiivsete ja võistlustöödega seotud küsimusi.

Riia kolleegid tutvustasid meie kateedri õppejõude oma teadusliku töö probleemidega. Neil antakse välja temaatilisi kogumikke. Ettevalmistamisel on kogumikud sotsialistliku elulaadi ja ühiskonna teadusliku juhtimise alalt. LRÜ teadusliku kommunismi kateeder valmistab aspirantuuri kaudu ette kaadrit kõikidele vabariigi kõrgematele õppeasutustele. Kahjuks pole meie vabariigis see küsimus veel lahendust leidnud.

Töökogemuste vahetamine aitab kahtlemata kaasa teadusliku kommunismi teooria õpetamise parandamisele ja teadusliku töö tõhustamisele.

Külalistel jäid head muljed «Madam Butterfly» etendusest «Vanemuises» ja Kääriku spordibaasist.

I. VOLKOV

Intervjuu EKP XVII kongressi delegaadi ADVIG KIRISEGA

Kongress on läbi, delegaadid oma igapäevase töö juures. Teisipäeval, kui EKP TRÜ komitee sekretärilt dotsent ADVIG KIRISELT intervjuu võtsime, ootas auditooriumi ukse taga hulk Õigusteaduskonna I kursuse kaugüliõpilasi, et arvestust teha. Sellepärast esitasimegi talle ainult kolm küsimust.

Missugused on Teie muljed EKP XVII kongressist?

«See oli asjalik ja aktiivne mõtete vahetamine nii EKP Keskkomitee aruande kui ka projekti üle. Kongressilt jäi mulle kõlama vajadus parandada organisatsioonilist ja ideoloogilist tööd. Päevakorras olnud küsimuste arutamiseks olid delegaadid varustatud põhjaliku statistilise materjaliga. Kongressi heast tehnilisest ettevalmistusest andis tunnistust ka see, et kogu kongress toimus ranges vastavuses kodukorraga. Tartu delegatsioonist võtsid sõna partei linnakomitee esimene sekretär J. Lott ja ülikooli rektor A Koop. Nende sõnavõtud jäidki enam meelde, sest kõneldi lähedastest probleemidest, millega ise iga päev kokku puutun. A. Koop rääkis kõrgharidusest, ülikooliga seotud küsimustest, selle materiaalsest baasist, kõrgema haridusega spetsialistide kasutamisest.»

Mis kongressivälistest üritustest meelde jäi?

«Meie linna delegatsioon käis päev enne kongressi avamist Harju rajooni Ranna sovhoosis. Oli huvitav näha selle külalislahke majandi tootmis- ja ehitustegevust. Sovhoos on spetsialiseerunud broilerikasvatusele, aastas tahetakse anda üle 5 miljoni kana. Praegu häälestatakse Nõukogude Liidus esmakordselt toodetud inkubaatoreid.

Meelde jäi ja elamuslik oli pidulik kontsert, kus staažikate solistide kõrval esinesid kenasti ka noored estraadistuudio lõpetajad, samuti vabariigi kunstnike ülevaatenäitus.»

Milliste mõtetega läheb ülikooli parteiorganisatsioon vastu NLKP XXV kongressile?

«NLKP XXV kongress seab tähised järgmiseks, kvaliteedi ja efektiivsuse viisaastakuks. Meie parteiorganisatsiooni, õppejõudude ja töötajate töö kvaliteet ning efektiivsus väljenduvad eelkõige noore spetsialisti võimekuses ja omadustes. Siit tuleneb ülesanne parandada üliõpilaste ettevalmistamist selle kõigis aspektides: õppe-, kasvatus- ja teaduslikus töös.

Teine suurem ülesanne seisab meil ees NLKP XXV kongressi otsuste tutvustamises ja elluviimises.»

Tunda paremini NLKP XXV kongressi materjale

TRÜ NLKP ajaloo kateedri ning ülikooli komsomolikomitee organiseerimisel leiab ülikoolis aset kevadsemestri vältel võistlus NLKP XXV kongressi materjalide paremas tundmises. Võistlus haarab kõikide teaduskondade esimesi kursusi, on kahevooruline. Esimeses voorus selgitatakse iga teadusknna ulatuses parim rühm. Selle aluseks on kümnest punktist koosnev töö EKP XVII ja NLKP XXV kongressi materjalide kohta. Töö toimub märtsikuu esimesel nädalal.

Teises voorus märtsi- ja aprillikuu vältel kohtuvad omavahel teaduskondade parimad rühmad põhimõttel «parem läheb edasi», kuni selgub võitja. Kõik teise vooru kohtumised on organiseeritud näitliku seminari vormis, kusjuures võistlejate kasutuses on kaks tundi. Kõigepealt võtab esimese rühma esindaja loosi korras ühe temale valikuks esitatud viiest teemast. Pärast teema saamist on vastuse organiseerimiseks aega viis minutit. Esitatute hulgast näiteks juhtus teema «NLKP XXV kongressi rahvusvaheline tähtsus». Viie minuti vältel määrab võistkonna (rühma) vanem, kes esinevad ning mis küsimustes, kas on üks põhisõnavõtt ja täiendused või on siis kõik ühekordsed sõnavõtud, s. t. kuidas rühm ise paremaks peab. Järgneva 25 minuti vältel peab antud teema olema piisavalt käsitletud.

Pärast seda antakse sõna teisele võistlevale rühmale hindamiseks ja kriitiliste märkuste tegemiseks. Pärast lühikest vaheaega võistlevate rühmade osad vahelduvad. Teema võtab nüüd teine rühm.

Kohtumise lõpul teeb kokkuvõtte žürii, mille koosseisu kuuluvad seminarirühmi juhendavad NLKP ajaloo õppejõud, vastavate teaduskondade komsomolibüroo esindaja ning ELKNÜ TRÜ komitee esindaja. Žürii võib kutsuda osa võtma nõuandva häälega kursusejuhendajaid, teaduskondade kasvatustöö prodekaane jt.

Hindamise aluseks on kolm tingimust: a) esinemise sisukus ja terviklikkus, b) esinemismeisterlikkus ja c) aktiivsus (sõnavõttude arv). Punkte arvestatakse järgmiselt: teemakohase esinemise (25 min.) terviklikkus ja sisukus kuni 10 punkti, esinemismeisterlikkus (25 min.) kuni 10 punkti ning hinnangute ja kriitiliste märkuste sisukus ja meisterlik esitamine (10 min.) kuni 10 punkti. Peale selle arvestatakse iga esinemise kohta kuni 2 punkti tingimusel, kui esinemine pole lühem kui 3 minutit, vastab teemale ning on sisult korrektne. Ebakorrektseks esinemiseks peetakse näiteks sõnavõttu, mis sisaldab põhjendamatuid kriitilisi märkusi võistleja aadressil. Jämedate vigade puhul esinemistes võib žürii arvestada kuni 2 miinuspunkti.

Kohtumise tulemused tehakse osavõtjaile teatavaks kohe pärast võistlust või esimesel võistlusele järgnenud NLKP ajaloo seminaril. Informatsiooni mõlema vooru kohta annab ka ajaleht «TRÜ». Võitjate autasustamise vormid ja vahendid määrab ELKNÜ TRÜ komitee. Lõplikud tulemused selguvad 1. maiks.

Täpsemat informatsiooni annavad NLKP ajaloo kateedri õppejõud seminariõppustel.

J. KALITS,
NLKP ajaloo kateedri juhataja

EÜE

Alates 10. veebruarist on jälle võimalus sisse anda avaldus osavõtuks EÜE töösuvest. Teisipäevast kuni reedeni kell 10—12 töötab ELKNÜ TRÜ komitee EÜE sektor komsomolikomitee ruumides. Nimetatud ajal on igal soovijal võimalik hankida tühi perfokaart ja see täidetult tagastada (dekaani, teaduskonna komsomolisekretäri ja arsti allkiri).

Kõigepealt hakatakse avaldusi vastu võtma ENSV rühmade tuumikuisse (10. veebr. — 1. märts) ja väljapoole vabariiki sõitvatesse rühmadesse (10. veebr. — 10. märts). Kui rühmade komandörid ei ole suutnud 1. märtsiks rühmatuumikut komplekteerida, siis nende edasisi pretensioone rühmade komplekteerimisel enam ei arvestata. Väljapoole vabariiki sõidetakse sel aastal tööle Gagarinisse, Karjalasse (TRÜ rühmad), Jakuutiasse, Kamtšatkale, Astrahani; on olemas veel ka nn. raudteerühm.

Avaldusi ENSV rühmadesse võetakse vastu 1. aprillini, välisrühmadesse 10. märtsist 1. aprillini.

Kongressi eel

(Algus 1. lk.)

Olulisemaid saavutusi teaduslikus töös on neuroloogidel aju vaskulaarsete haiguste uurimise alal (1974. a. Nõukogude Eesti preemia), psühhofarmakoloogidel neuroleptikumide ja antidepressantide farmakoloogia alal (Nõukogude Eesti preemia 1975. a.), aga samuti biokeemikutel, kardiokirurgidel jne.

IX viisaastakul arenes oluliselt teaduskonna kliiniline baas. Käiku on antud Tartu Kliinilise Haigla kirurgiakorpus ja operatsiooniblokk ning praegu on soolaleivapidu ees haigla kardioloogiakeskusel, kuhu asub kolm kateedrit oma baasidega. Lõppemas on kliinilise sünnitusmaja kapitaalremont, valmimas on 100-kohaline juurdeehitus Tartu Tuberkuloositõrje Dispanseri statsionaarile jne. See on andnud olulise panuse õppe- ja teadusliku töö paremustamiseks ja perspektiivseks planeerimiseks.

Käesolev viisaastak nõuab teaduskonnalt eriti pingelist tegevust nii kliiniliste kui teoreetiliste kateedrite õppebaaside väljaarendamisel.

Õppe- ja ravitöö radikaalseks parandamiseks on vaja lõpetada sünnitusmaja kapitaalremont hiljemalt käesoleva aasta mais.

Kiiresti on vaja teha kliinilise haigla kirurgiakorpuse auditooriumi siseehitus; projekteerida ja välja ehitada aastatel 1977—1982 teoreetiliste kateedrite õppekorpused ja Maarjamõisa piirkonna meditsiinikeskus, ehitamist ootavad uus lastehaigla ja psühhiaatriahaigla.

Käesolevat õppeaastat alustas Arstiteaduskond ligi 1400 üliõpilasega. Viisaastaku jooksul on teaduskond kasvanud 100 üliõpilase võrra (1971. a. oli 1. septembril 1297 üliõpilast). Juurdekasv on tingitud eelkõige spordimeditsiini-, farmaatsia- ja pediaatriaosakondade üliõpilaste arvu kasvust. Nende erialade edasine arendamine jääb teaduskonna üheks ülesandeks ka eelseisval viisaastakul. Kõige suurem puudus vabariigi tervishoiusüsteemis on farmatseutidest, pediaatritest, stomatoloogidest ja sanitaararstidest. Sanitaararste pole vabariigis seni ette vamistatud ja neid on õppima suunamise korras seni saadud põhiliselt Leningradi Sanitaarhügieeni Meditsiiniinstituudist.

X viisaastaku lõpuks on plaanis viia farmaatsiaosakonna vastuvõtt seniselt 35-lt 50-le aastas, stomatoloogidel 25-lt 40-le, samuti on plaanis mõnevõrra suurendada pediaatriaosakonda ja eriti spordimeditsiini osakonda üleliidulise vastuvõtu ja jaotamisega. Need perspektiivid on edukalt rakendatavad ainult õppebaaside järjekindla laienemise, kaasajastamise, aga samuti uue ühiselamu ehitamisega teaduskonnale.

LEMBIT ALLIKMETS

Arstiteaduskonnas

Eksamite järeljuttu

«1. septembrist alates on välja langenud või välja langemas 14 üliõpilast, see on üle kahe korra vähem kui varem. Rohkem on ka hästi ja väga hästi õppivaid üliõpilasi,» alustas kõnelust möödunud eksamisessioonist Füüsika-Keemiateaduskonna dekaan prof. V. Past. Üleülikoolilisi kokkuvõtteid me veel ei tea. Vaheajalt tagasi tulnud, keerate aga kindlasti paar korda ajalehte ja tahate teada, kuidas teie osakonnal läks. Olgu siinkohal meie poolt väike ülevaade kahe teaduskonna talvisest sessioonist.

Füüsika-Keemiateaduskonnale ei langenud valik juhuslikult. Möödunud aasta talvel jäi teaduskond viimaseks. Kui arvud välja tuua, siis oli õppeedukuse protsent 73 (pingerea esimestel teaduskondadel ulatus see üle 90, juristidel koguni 97-ni). Läinud sessiooni õppeedukust märgib 85%. Kas nüüdki seistakse teiste teaduskondade sabas, ei tea. Kõnelda tahaks hoopis sellest, mis 85 protsendi taga peidus. Dekaan rõhutas eelkõige nõudlikkuse suurendamist õppedistsipliini suhtes, nii loengutelt puudujate kui halbade kontrolltööde tegijate puhul. Peale prodekaanide võtsid sellest aktiivselt osa ka mitmed kursusejuhendajad: H. Timotheus, E. Tamm, K. Kudu. K.-S. Rebane jt. Lüli dekanaat — kursusejuhendaja — üliõpilane peaks nii tulemusrikkalt tegutsema pidevalt. Ja ei ole vist liialdus, kui rõhutada teaduskonna tööd üliõpilaskandidaatidega, sest tänavused esimesed kursused on märksa võimekamad kui aasta tagasi.

«Endistel talvesessioonidel jäi kolme nädala sisse enamasti viis eksamit. Nüüd andsime ühe nädala juurde. Läbikukkumisi oli vähem hinded paremad. Raskemate eksamite ette jätsime rohkem päevi.»

Siiani on juttu olnud sellest, kuidas õppejõud ise on aidanud õppeedukust parandada. 13. juunil 1975 ilmus meie ajalehes keemiaosakonna komsomolisekretäri Jüri Annisti õppetööd analüüsiv artikkel «Lõpp laiskusele!» Prof. V. Past arvas, et läinud semestril jäi kommunistlike noorte püüd siin küll väheseks. «Ootame suuremat abi.» Lõpetame füüsikute-keemikute juures paremate väljatoomisega: keemia I, füüsika I, keemia III, keemia V.

Lubatud teiseks teaduskonnaks sai Bioloogia-Geograafiateaduskond. Möödunud talvesessioonil oldi 89 protsendiga keskmiste hulgas. Praegu on see arv 92,9%. Et eksamihinded endistest üksnes veidi paremad on, siis leidub ilmselt palju, mida parandada annab. Dekaan dots. A. Loog tõi ühe peamise põhjusena üldainete nõrga ettevalmistuse keskkoolis. Kõige enam oli ebaõnnestumisi neis aineis, mida õpetavad teised teaduskonnad (²/₃ võlglastest). «Peame pöörduma vastavate teaduskondade poole (Keemia-Füüsika- ja Matemaatikateaduskond) ja koos mõõna ületama. Ei piisa sellestki, kui informatsioon ühest või teisest lüngast jõuab meieni vaid mõni nädal enne sessiooni algust.» Palju on ka neid vanemate kursuste üliõpilasi, kes eksamile tulemata jätavad. Miks? Komsomolialgorganisatsiooni abi on mõneti küll olnud, kuid ka dots. A. Loog loodab tihedamat koostööd.

Ja lõpuks jälle paremad kursused: geograafia I ja V, geoloogia III ja IV ning bioloogia I ja V.

V. SOOTAK

„Kasvab see, kes on asetanud end raskuste ette ja nad ületanud"

on õelnud mees, kellest ülikooli leht oma ajaloos mööduda ei saa: lehe asutamisest peale 1948 kuulus ta aastate vältel toimetuse koosseisu, täitis pikka aega parteilise ülesandena ajalehe «TRÜ» vastutava toimetaja kohta ja seda algul vene keele kateedri, hiljem vene kirjanduse kateedri õppejõu mahuka töö kõrval.

Ene Puusemp, ülikooli lehe tegevtoimetaja aastail 1965—1971 meenutab: «Inimesena oli ta väga tähelepanelik ja mõistev. Mäletan oma esimest tööpäeva toimetuses. Tulin juba varakult enne töö algust kohale, endal süda pakitamas pooleli oleva diplomitöö pärast ja ebamäärasest üksiolekutundest. Siis helistas Feldbach: õnnitles ja julgustas mind. Tema heatahtlikku suhtumist kohtasin hiljemgi. Juhtuski mõni tehniline aps lehte, ei hakanud ta pahandama, oskas inimlikult neist üle olla. Toimetajana oli talle iseloomulik äärmine kohusetundlikkus. Eriti, mis puutus külgede lugemisse trükikojas.»

Seda viimast on lugejal raske mõista, ta loeb ajalehte värskel pilgul ja ikkagi eelkõige kui tarbija. Hoopis teisiti on nendega, kes loevad lehte vahetu tegija positsioonilt. Tegija peab ikka ületama oma töö raskuse, rutiini, et säiliks loov alge. Ka ülikooli lehe tegija. Oks nendest lehe 28-aastases ajaloos oli Joh. Feldbach, kelle 75. sünniaastapäeva me 3. veebruaril tähistasime.

Toimetus

Uusi trükiseid rotaprindilt

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1975. a. detsembris

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 374. **Труды по математике и механике XVII.** Тарту, 1975, 304 lk., 450 eks., 1 rbl. 88 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 373. **Труды по медицине XXX. Труды по физиологии и патологии материнства и детства.** Тарту. 1975, 338 lk., 600 eks., 1 rbl. 99 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 350. **Труды по медицине XXXI.** Морфология. Тарту, 1975, 192 lk., 300 eks., 98 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 375. **Труды по русской и славянской филологии XXV.** Серия лингвистическая. Тарту, 1975, 160 lk., 600 eks., 1 rbl. 7 kop.

Реакционная способность органических соединений. Выпуск 1 (43). Тарту, 1975, 282 lk., 400 eks., 1 rbl. 38 kop.

Материалы конференции, посвященной 100-летию со дня рождения проф. Л. М. Пуусеппа. Тарту, 1975, 220 lk., 500 eks., 72 kop.

Русская филология IV. Тарту, 1975. 218 lk., 500 eks., 86 kop.

Сборник студенческих научных трудов. Биология, география, геология. Тарту, 1975, 58 lk., 300 eks., 21 kop.

Koolimatemaatika II. Metoodilisi materjale. Tartu, 1975, 40 lk., 400 eks., 7 kop.

Kvalitatiivse poolmikroanalüüsi praktikumi juhend. Tartu, 1975, 282 lk., 500 eks., 45 kop.

Ü. Lepik, K. Soonets. **Tõenäosusteooria ja matemaatiline statistika keemikutele I.** Tartu, 1975, 174 lk., 350 eks., 34 kop.

Programme kõigile X. Tartu, 1975, 198 lk., 1500 eks., 34 kop.

Reporteri käsiraamat. Tartu, 1975, 134 lk., 500 eks., 25 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli struktuur ja isikuline koosseis 1975. Tartu, 1975, 182 lk., 1200 eks., 27 kop.

L. Tuulmets. Analüütilise geomeetria praktikum II. Tartu, 1975, 408 lk., 600 eks., 48 kop.

V. Ritslaid. Töökaitse IV. Tuletõrje alused. Tartu, 1975, 72 lk., 800 eks., 14 kop.

Organic Reactivity. English Edition. Vol. XII, Issue 1(43), November 1975. Tartu, 1975, 282 lk., 400 eks., 1 rbl. 33 kop.

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

H. Piirimäe

Oma aja kohta väljapaistvateks teadlasteks olid Tartus ka **arstiteadlased** Lars Micrander ja Jacob Friedrich Below. Upsalas erihariduse saanud Micrander pidi pidama Tartus loenguid kõigis meditsiinilistes ainetes, sest teise meditsiiniprofessori koht oli täitmata. Seetõttu lugeski ta füsioloogiat, füüsikat, keemiat ja anatoomiat. 1691. a. tegi ta ettepaneku ehitada anatoomikum ja rajada botaanikaaed. Väga tähtsaks pidas Micranderhaigete ravimist tervisvete abil. Pärast paljusid veeproove valis ta 1691. a. välja Helme lähedal asuvad Koorküla allikad. Ta saabus sinna koos paljude patsientidega, kes vee joomise ja suplemisega püüdsid parandada oma tervist. Hiljem sai Micranderist Stokholmi linnafüüsik ja meditsiinikolleegiumi liige. Elu viimased aastad oli ta Karl XII ihuarst, kes järgnes kuningale sõjatandril kuni oma surmani 1706. a.

Jacob Friedrich Below pärines vanast arstide perekonnast. Ta isa Bernhard oli olnud kuninganna Kristiina ning kuningate Karl X Gustavi ja Karl XI ihuarst. Onu Johann oli a. 1633—1642 olnud Tartu ülikooli meditsiiniprofessor, 1643. aastast aga Moskvas vene tsaaride ihuarst. Jacob Friedrich Below oli saanud meditsiinilise hariduse Madalmaades Utrechti ülikoolis, mille arstiteaduskond oli tolle aja Euroopa parimaid. Utrechtis oli Below kaitsnud 1691. a. ka doktoriväitekirja. Asunud 1695. a. Tartus meditsiiniprofessori kohale, pani ta Madalmaade traditsioonide kohaselt (Nicolaus Tulp) erilist rõhku anatoomiale.

Anatoomilised lahangud olid ette nähtud küll juba *Academia Gustavo-Carolina* konstitutsioonis 1689. a. Need pidid toimuma vähemalt kord aastas, kusjuures tolle aja arusaamade kohaselt see oli ühteaegu ka avalik vaatemäng. Professoritele ja üliõpilastele oli *vaatamine* tasuta, teised pealtvaatajad pidid selle eest maksma ühe marga. Pärast korduvaid pöördumisi Liivimaa kuberneri Soopi poole õnnestus lahendada ka laipade hankimise probleem, nii et 1697/98. õppeaasta loengukavas võis professor teatada, et ta võtab ette anatoomilisi lõikusi inimkehadel ja loomalaipadel. Below nõudis ka ülikoolile meditsiiniinstrumentide muretsemist ja ülikoolile oma hospitali rajamist. Et rahapuudus ei võimaldanud Tartus kõiki plaane ellu viia, asus J. Fr. Below 1698. a. tööle Lundi ülikooli, kutsuti aga varsti kuninga poolt sõjaväljale. Pärast vangilangemist Poltaava lahingus 1709. a. asus tuntud arstiteadlane Moskvasse, kus tal oli nii tulutoov praksis, et võis ära öelda Peeter I ettepanekust astuda Vene riigi teenistusse. Tunnustatud arstina suri J. Fr. Below Moskvas 1716. a.

Ülikooli Pärnu perioodil oli tähtsaimaks meditsiiniprofessoriks Laurentius (Lars) Braun. Päritolult rootslane, oli ta nagu Belowgi promoveerunud Utrechtis, oli siis laevastikuarst ja kuni Liivimaale tulekuni professor Turu ülikoolis. *Academia Gustavo-Carolina*'s pidas ta loenguid füsioloogiast, patoloogiast ja farmakoloogiast ning oma kolleegi Caméeni assisteerimisel viis kaks korda nädalas läbi uurimisi «anatoomiatoas».

Juristidest oli väljapaistvaim Olaus Hermelin, kes mitmekülgselt haritud mehena oli a. 1690—1695 *Academia Gustavo-Carolina*'s poeetika ja retoorika, a. 1695—1699 õigusteaduse professor. Vastavalt ülikooli konstitutsioonile jagunes õigusteaduse stuudium tol ajal kaheks põhidistsipliiniks: Rooma õigus ja Rootsi õigus. Hermelini põhidistsipliiniks oli Rooma õigus, kuid ta pidas loenguid ka Rootsi kriminaalõigusest ning lisaks sellele juhendas ta dissertatsioone rahvusvahelise õiguse alalt. Ilmneb, et Hermelin oli tuttav H. Grotiuse, S. Pufendorfi jt. tol ajal uudsete õpetustega. Hoogsa teadusliku ja pedagoogilise tegevuse Tartus katkestas aga ka selle teadusharu puhul kuningas Karl XII korraldus, millega O. Hermelin määrati kuninga juurde salakirjutajaks ja historiograafiks. Tal tuli järgneda kuningale sõjaväljale. Poltaava lahingus 1709. a. langes ta vangi ja suri Venemaal.

Oma aja kohta heal järjel oli *Academia Gustavo-Carolina*'s **orientalistika.** Nõudmine idakeelte oskuse järele oli tingitud teoloogide vajadusest, kuid nende keelte oskust rõhutas ka Hollandi humanistide traditsioon. Tolle aja haridussüsteemi silmas pidades polnud enam vajadust õpetada ülikoolis ladina keelt, sest nn. ladina koolide ja gümnaasiumide lõpetajad oskasid ladina keelt kõnes ja kirjas nii vabalt, et võisid kuulata selles keeles ülikooli loenguid ja kirjutada teaduslikke töid. Seetõttu oligi ametis vaid idakeelte professor, kelle ülesandeks oli õpetada ka kreeka keelt. Tegelikult õpetas idakeelte professor siiski eelkõige heebrea keelt, kuigi ülikooli konstitutsioon nõudis selle kõrval ka kaldea (aramea), araabia ja süüria keele õpetamist koos teksti seletustega. Praktilise keeleoskuse omandamiseks oli nõutav heebreakeelsete piiblitekstide «filosoofilis-teoloogiline» läbitöötamine. Paljud ülikooli kasvandikud olid suutelised esinema pidulikel juhtudel heebreakeelsete kõnedega. Teoloogia litsentsiaadi eksamil nõuti eksamineeritavalt piiblitekstide soravat tõlkimist ladina keelde. Lisaks idakeelte õpetamisele peeti *Academia Gustavo-Carolina*'s loenguid ka heebrea, kaldea, araabia ja pärsia kirjanduse kohta.

Peale korraliste orientalistikaprofessorite Gabriel Skragge, Johann Uppendorfi, Daniel Eberhardi ja Erik Fahleniuse tegeles idakeelte õpetamise ja heebreakeelse ilukirjanduse ladina keelde tõlkimisega ka Carl Schultén, kes oli a. 1705—1707 filosoofia ja a. 1707—1710 ajalooprofessor. Just Carl Schulténi peetakse oma aja parimaks rootsi orientalistiks.

Ajaloostuudium *Academia Gustavo-Carolina*'s haaras eelkõige varasematest sajanditest traditsioonilist maailma ehk universaalajalugu, mille kõrval stuudiumi teiseks osaks oli nn. partikulaarajalugu. Viimase all mõeldi üksikute maade ajaloo ja mõnede ajalooepohhide käsitlust. Humanismiideede mõjul pandi partikulaarajaloos suurt rõhku antiigile. Alates 1697. a. hakati pidama loenguid ka Rootsi ajaloost. Kohalik ajalugu pole mahtunud korraliste ajalooprofessorite huviringi, kuid sellega on tegelnud eespool nimetatud O. Hermelin.

O. Hermelini juhendamisel valmis 1695. a. Daniel Bratti dissertatsioon «Aastasaagi kallidusest ja selle vältimisest», mis ilmselt on esimene **põllumajanduse**-alane uurimus meie maal. Käsitledes näljahädade põhjusi ja võimalusi nende vältimiseks, esitab autor rea soovitusi toodangu tõstmiseks põllumajanduses. Autori arvates tuleb edendada põllumajanduse uurimist, tuleb kuivendada soid, üles harida kasutamata maad, talupoegi tuleb õpetada põldu paremini harima, ametisse tuleb seada põllumajanduslikud nõuandjad (inspektorid). Leivapuuduse vältimiseks ei tohiks vilja kasutada viinaajamiseks.

Geograafia oli ülikooli konstitutsiooni kohaselt seotud ühelt poolt matemaatikaga, teiselt poolt loeti seda ajaloo abiteaduseks. Geograafia-alased loengud on olnud ilmselt maid tutvustava ilmega, kusjuures osalt on seda tehtud koos ajalooga. Suurest huvist võõraste ja kaugete maade vastu kõneleb asjaolu, et ülikooli raamatukogus leidus arvukalt reisikirjeldusi, sealhulgas ka eksootilistest maadest. Dissertatsioonidena on avaldatud uurimusi «maa-alusest tulest», mere tõusudest ja mõõnadest, Herkulese sammastest jm.

(Järgneb)

Miralda — Maria Klenskaja, Indrek — Harri Kõrvits, proua Malmberg — Lisl Lindau.

Esimene mulje «Indrekust»

Oleme harjunud, et uus kinoaasta algab uue eesti filmiga. Nii oli see ka käesoleval aastal, kuigi kuuajalise hilinemisega. Igatahes näitab praegu «Tallinnfilm» A. H. Tammsaare «Tõe ja õiguse» II osa alusel osalt Tartuski vändatud uudisfilmi «Indrek».

Tuntud ja armastatud kirjandusteoste ekraniseeringuid lähed vaatama teatud kartusega: kas langeb valgel linal pakutav kokku nende mõtete ja kujutlustega, mida raamat esile kutsus? Sest mõnigi kord oled kogenud, et teose tõelised väärtused jäävad kaugele ekraani taha, et kinoteos on oma kirjanduslikust algallikast tunduvalt vaesem.

Niisiis — Mauruse koolis mehestuv Indrek nähtuna režissöör Mikk Mikiveri silmade läbi. Mis rõõmustab selles filmis? Eelkõige see, et Tammsaare mõte ja probleemiseade on põhiliselt säilinud. Näitlejate kordaläinud valik ja paljude tegelaskujude reljeefsus. Mitmed rollid, nende hulgas ka episoodilised, vääriksid omaette kõrget hinnangut. Just omaette võetuna, sest tervikuna äratab «Indrek» õige mitmeid kiusakaid küsimusi.

Üks põhilisi on seotud filmi kompositsiooniga. Kui oled romaani lugenud, siis annab see sulle süžeelise karkassi ekraanil näidatava mõistmiseks, õigete ajaliste proportsioonide kujundamiseks. Aga kui vaataja pole romaani lugenud? Kas ka siis stsenaariumi küllaltki katkendlik, isegi rabe kompositsioon on talle mõistetav? Tõsi — «Indrek» ei püüagi niivõrd näidata seda, m i s j u h t u s, kui just seda, k u i d a s j u h t u s, avada tegevuse psühholoogilisi tagamaid, tegelaste mõtteid ja taotlusi, kuid ka sel juhul vajab vaataja orienteerumist teinekord lausa kaleidoskoopilise kiirusega vahelduvates stseenides.

O. Luts nimetas oma peamist teost pildikesteks koolipõlvest. Fragmentaarsusest hoolimata suudeti teha nende alusel küllaltki terviklik ja süžeeliselt haarav film. Tammsaare romaani II osaga on lugu paraku vastupidine. «Indrek» kipub pudenema paljudeks omaette jäävateks episoodideks, mis kuigi hästi ei taha liituda terviklikuks kunstielamuseks.

Küsitavana tundub ka filmi rõhutatult tume tonaalsus. Võib-olla on see lausa kunstikavatsuslik, sest kujutatakse ju küllalt süngeid tagurluseaastaid. Võib-olla tuleneb see lavastuslikest raskustest. Kuid pikapeale hakkab häirima, et kogu elu härra Mauruse esimese järgu õppeasutuses toimub kas õhtupimeduses, lausa öösel või siis suletud luukidega klassitubades. Aga luukide vahelt paistab valgust, sest väljas on ilmselt päev. Nii et kangesti tahaks öelda: «Poisid, ärge rikkuge silmi. Tehke aknaluugid lahti ja laske pisutki päikest sellesse pimeduse riiki . . .»

Küsitavusi on teisigi, kuid kõik see ei tohiks olla vastupropagandaks «Indrekule». Sest Indrek ise väärib juba vaatamist. Ja härra Maurus. Ja Ollino. Ja allakäinud aadlik Voitinski. Ja paljud teisedki. Pealegi olevat oma silm tõeline kuningas ja ühe vaataja pilk jääb paratamatult küllaltki subjektiivseks.

H. PALAMETS

Kirjandusvõistlus

Filoloogiateaduskonna komsomolibüroo ja ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ring kuulutavad välja järjekordse kirjandusvõistluse. Esitada võib:

1) ilukirjanduslikke teoseid kõigis žanreis,

2) kirjanduskriitilisi artikleid vabas vormis,

3) esseid vabal teemal.

Võistlustööd tuleb saata ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetuse aadressil: 202 400 Tartu, Ülikooli 18, ruum 302 kuni 15. a p r i l l i n i 1976. a. Tööd varustada märgusõnaga, kinnises ümbrikus lisada autori ees- ja perekonnanimi, teaduskond ja kursus. Erandina võib märgusõnata esitada trükis avaldatud retsensioone. Žüriil on õigus anda kriitikavõistluse preemiad ka võistlusel mitteesitatud tööde eest, mis on ilmunud ajavahemikus 1. maist 1975 kuni 15. aprillini 1976.

Uut teatmekirjandust Toomel

1. **Toome, A. Rännuradadel.** Tallinn, 1975. 102 lk.
   Kirjanduse nimestik matkahuvilistele, kodu-uurijaile ja raamatukoguhoidjaile.
2. **Vahesalu, E. Eesti NSV meditsiiniline kirjandus 1966—1970.** Tallinn, 1974. 22 Bi—293. 400 lk.
3. **Valgmaa, H. Eesti-, vene-, saksa- ja ingliskeelseid sporditermineid.** Tartu, 1975. 25 S—9. 63 lk.
4. **Vene-eesti ehituse sõnastik.** Tallinn, 1975. 24 S—184. 383 lk.
   Sisaldab umbes 15 000 terminit peamiselt üldehitustööde ja ehituskonstruktsioonide alalt, vähemal määral ka ehitusmehaanika, sanitaartehnika, ehitusmaterjalide jms. vallast.
5. **Vene-eesti tehnika sõnaraamat.** Tallinn, 1975. 24 S—174. 1023 lk.
   Mõeldud tehnika-alaste tekstide koostajaile, tõlkijaile ja toimetajaile.

ALMAVÜ liikmed!

Võtkem aktiivselt osa Nõukogude armee ja sõjalaevastiku 58. aastapäevale pühendatud massilisest hoogtöökuust (23. jaan.—23. veebr. 1976. a.). Selleks igale ülikooli ALMAVÜ liikmele miinimumprogramm:

1. Tasu 1976. a. liikmemaks.
2. Osta vähemalt üks ALMAVÜ loteriipilet.
3. Täida vähemalt üks VTK normatiiv.
4. Võta osa vähemalt ühest sõjalis-patriootilisest üritusest.

PROFESSOR MARIA GRABAR-PASSEK

Nõukogude klassikalist filoloogiat on tabanud raske kaotus: läinud aasta 23. detsembril suri Moskvas M. Gorki nimelise Maailmakirjanduse Instituudi vanem teaduslik töötaja, filoloogiadoktor professor Maria Jevgenjevna Grabar-Passek.

Maria Grabar-Passek sündis 28. okt. 1893. a. Tartus tuntud juristi, Tartu Ülikooli rooma õiguse professori Jevgeni Vjatšeslavovitš Passeki perekonnas. Lõpetanud 1912. a. gümnaasiumi, astus M. Grabar-Passek Kõrgematele Naiskursustele, kus ta prof. M. M. Pokrovski juhendamisel tegi algust klassikalise filoloogia õpingutega. A. 1917—1919 jätkusid kreeka keele õpingud Voroneži Ülikooli ajalooteaduskonnas prof. D. M. Kudrjavski juures.

1920. aastail, kui klassikalisi keeli Nõukogude kõrgkoolide programmides ei olnud, õpetas M. Grabar-Passek Moskvas Välisministeeriumi võõrkeelte kursustel saksa keelt. Samal ajal asus ta põhjalikult uurima vanakreeka eepose stiili ja kunstilisi väljendusvahendeid. Uurimistöö tulemuseks oli rida ettekandeid Riikliku Kunstide Akadeemia antiigisektsioonis. 1931. a. asus M. Grabar-Passek tööle klassikalise filoloogia kateedrisse äsja avatud Ajaloo, Filoloogia ja Kirjanduse Instituudis, kus talle 1937. a. antiikilma dissertatsiooni kaitsmiseta filoloogiakandidaadi kraad.

M. Grabar-Passeki tegevus ei piirdunud uurimistööga. Neil aastail avaldatud Pindarose tõlgetes avaldus tema suurepärane tõlkijatalent, mis lubas tal järgmiste aastate jooksul vahendada vene lugejale terve rea antiikautorite teoseid.

1943. a. kaitses M. Grabar-Passek doktoridissertatsiooni teemal «Theokritos ja tema jäljendajad antiikajal».

Prof. Grabar-Passekit kui uurijat iseloomustab originaalne, uudne lähenemine käsitletavaile probleemidele. Erilisel kohal selles mõttes on töö «Античные сюжеты и формы в западноевропейской литературе» (1966).

Prof. M. Grabar-Passeki üheks viimaseks tööks oli tõlge Makedoonia Aleksandrit käsitlevast 12. saj. bütsantsi poeemist. Suurt tööd tegi ta ka mitmete toimetuskolleegiumide liikmena antiikautorite teoste ja tõlgete väljaandmisel.

Oma sünnilinnast Tartust rääkis prof. M. Grabar-Passek alati suure armastusega. Eriti tihedaks kujunesid sidemed Tartuga, kus tal oli palju sõpru, viimasel paarikümnel aastal. TRÜ Teadusliku Raamatukogu rikkalikud fondid, aga ka siinsed vaiksed tänavad ja pargid meelitasid teda ikka ja jälle veetma siin oma iga-aastast puhkust. Ka oli ta juhendajaks mitmele TRÜ aspirandile.

Meie mälestusse jääb prof. Grabar-Passek kui suurepärane teadlane, klassikalise filoloogia kirglik entusiast ja erakordselt avara hingega inimene.

EPP TAMM

Andmetöötluse loengud

TRÜ õppejõududele ja teenistujatele mõeldud fakultatiivkursus teadusliku andmestiku töötlemisest jätkub ka 1976. a. kevadsemestril. Loengud toimuvad neljapäeviti algusega 16.15 J. Liivi tänav 2 aud. 104.

Lähema kuu aja jooksul on kavas käsitleda kanoonilist ja diskriminantanalüüsi, samuti kaugusi ning rühmitamismeetodeid. Esitatav materjal ei nõua tingimata eelmise kursuseosa tundmist.

Esimene loeng toimub 12. veebruaril.

«Lakstigal»

Rahvalauluansambel «Lakstigal» võtab vastu uusi liikmeid kõikidesse häälerühmadesse (aldid, sopranid). Tule 11. veebruaril k. a. (või 17. II 76) kell 19.30 ülikooli klubisse.

MUIDU...

KATO NOOREMA
ERIPÖÖRDUMINE
TeadusTUS
Teie toetust palun
et SEE
hästi pop APARAAT
mille
teised mehed endile
muretsesid
MINULE antaks
sest
NII ON
KÕIGE ÕIGEM
ja parem
TeaDUR

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту Эстонская ССР
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 572. MB-00885.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 4 | Reedel, 13. veebruaril 1976 | XXVIII aastakäik

Niipalju

armastusest ülikoolis ja kõigest sellesse puutuvast pole meie lehes veel seni kirjutatud. Me nagu vältinuks pidevalt seda, mis meie elule, kui uskuda Lev Tolstoid, annab alles tõelise mõtte. On usutav, et nii väidaksid kõik armunud, armastajad ja needki, kel sellest tundest vaid kuhtuv mälestus jäänud. Edaspidi tahame süvitsi vaadelda selle temaatika iga tahku: perekonda, majutusolusid, seksuaalelu, tehes seda eelarvamuste ja valehäbita. Siin ilmuv on sissejuhatuseks, kus

● Aita Tavit ütleb, et üliõpilastest vanemad soovivad teistest sotsiaalsetest kihtidest pärit vanematega võrreldes kõige rohkem lapsi (lk. 2);

● meie korrespondent viibib üliõpilasabielu registreerimisel (lk. 2);

● sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja prof. Kadri Gross peab kõrgkooliaega naisele sobivaimaks abiellumiseaks (lk. 3);

● Õigusteaduskonna üliõpilaste laste nimel kõneleb aastane Triin (lk. 3);

● Andres T. küsib, mis tuleb pärast armastust (lk. 3).

ÜLLAR ENDE joonistus

TRÜ komsomoliorganisatsiooni raport NLKP 25. kongressile

Tartu Riikliku Ülikooli kommunistlikud noored, kogu Nõukogude Eesti õppiv noorsugu valmistub NLKP 25. kongressiks suure entusiasmiga, pühendades partei suurfoorumile eeskujuliku õppimise ja suure poliitilise aktiivsuse.

TRÜ kommunistlikud noored lülitusid aktiivselt ÜLKNÜ Keskkomitee III pleenumi otsusega väljakuulutatud kommunistlike noorte võistlusesse austava õiguse eest alla kirjutada Leninliku Komsomoli raportile NLKP 25. kongressile. Võistluse käigus on tunduvalt hoogustunud üliõpilaste osavõtt ühiskondlikust elust, tõusnud õppeedukus ning aktiviseerunud osavõtt teaduslikust tööst.

Üheksandal viisaastakul saavutas Tartu Riiklik Ülikool märgatavat edu kõrgesti kvalifitseeritud noorte spetsialistide ideelis-poliitilisel kasvatamisel ja nende erialaste oskuste tõstmisel. Ülikooli keskmine õppeedukus tõusis möödunud viisaastaku jooksul 6%, moodustades 1975. a. kevadeks 87,1%. Sealjuures õpib ainult neljadele ja viitele praegu 49,6% üliõpilastest. Tunduvalt on vähenenud üliõpilaste väljalangevus halva õppeedukuse tõttu, moodustades 1974/75. õ.-a. 3,4%.

Ehkki õppeedukuse näitajad ülikoolis on suhteliselt head, tuleb kvaliteediviisaastakul enam tähelepanu pöörata väljalangevuse edasisele vähendamisele ning just komsomoliorganisatsioon peab selles võitluses põhiraskust kandma.

Möödunud viisaastakul tegi märgatavaid edusamme ülikooli suurim, Arstiteaduskond, kus õppeedukus tõusis 11,8%. Tublilt on tööd tehtud Majandusteaduskonnas, kus õppeedukus küünib 92,8%-ni. Üle 90% on õppeedukuses jõutud ka Õigus-, Kehakultuuri- ja Ajalooteaduskonnas. Nimetatud kõrgete tulemuste saavutamisel on suure panuse andnud nende teaduskondade komsomoliorganisatsioonid. Ent saavutatu ei ole veel meie võimete laeks!

Meie üliõpilaskonna eeskujuks on õppe- ja ühiskondliku töö eesrindlased, Lenini-nimelise stipendumi saaja ja I sotsialismimaade üliõpilaste kokkutulekust osavõtja Hele Everaus Arstiteaduskonnast, Lenini-nimelise stipendiumi saaja Jüri Roosaare Bioloogia-Geograafiateaduskonnast ja paljud, paljud teised tublid neiud ja noormehed, kelle eesmärgiks on saada kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistiks ja sellega aktiivselt kaasa aidata uue ühiskonna rajamisele meie maal.

Olulist osa üliõpilase kasvatamisel nooreks spetsialistiks etendab Üliõpilaste Teaduslik Ühing. Ülikoolis kuulub ÜTÜ-sse 89% üliõpilastest. VI üleliidulisest ühiskonnateaduste konkursist osavõttu iseloomustab 3280 referatiivset ja 51 uurimuslikku tööd. Ülikoolisisesele ÜTÜ konkursile esitati 1975. a. 430 tööd, millest 271 tööd esitati edasi vabariiklikule ja 49 üleliidulisele konkursile. Ühe NSV Liidu Teaduste Akadeemia neljast medalist aasta parimatele üliõpilastöödele NSV Liidus sai 1973. a. Mart Saarma ja 1974. a. Andrus Pork.

Üliõpilaste ühiskondlik-poliitiline aktiivsus on suurenenud, kehtestatud üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise praktika arvestus. Selle tulemusi võetakse arvesse noorte spetsialistide töölesuunamisel.

Laiahaardeliselt ja meeldejäävalt tähistati Suures Isamaasõjas saavutatud võidu 30. aastapäeva, traditsiooniliseks on muutunud igakevadised rahvaste sõpruse päevad, ülikooli looduskaitsepäev, rahvusvaheline üliõpilaspäeva tähistamine, solidaarsusmiitingud vabadusvõitlusest osavõtvate rahvaste toetamiseks jt. suuriüritused, mille eesmärgiks on üliõpilaskonna monoliitsuse ja poliitilise aktiivsuse kasvatamine ja nende osavõtu tõhustamine ühiskonna ees seisvate probleemide lahendamisel.

Tartu Riikliku Ülikooli 4200-liikmeline komsomoliorganisatsioon raporteerib NLKP 25. kongressile oma valmisolekust asuda täitma X viisaastaku ulatuslikke ülesandeid ja anda oma parim selleks, et nimetada õigusega eelseisvat viisaastakut kvaliteediviisaastakuks.

KONGRESSI EEL

Filosoofiakateedris

Filosoofiakateedri kollektiiv arutas oma semestrieelsel koosolekul EKP XVII kongressi materjalide valgustamist jooksvas õppetöös. Parteikongresside dokumentide propageerimine ja analüüs on ühiskonnateadlaste keskseks ülesandeks lähimail kuudel nii õppetöös kui õppevälises kasvatustöös. Ühevõrra oluline on seejuures nii kongressimaterjalide otsene selgitamine ja tutvustamine kui ka kongressil esitatavate teoreetiliste seisukohtade sidumine juba otseselt programmis olevate probleemidega.

Filosoofiakateedri õppejõud (sõna võtsid sm-d J. Rebane, J. Tammaru, L. Stolovitš, P. Kenkmann, J. Allik) pidasid vajalikuks pühendada kõigile seminaridele, mis toimuvad NLKP XXV kongressi eel ja selle ajal, tähelepanu kongressi materjalide ja suursündmuse enda jooksvale tutvustamisele üliõpilaskonna hulgas. Ilmselt lasub just ühiskonnateaduste õppejõududel oluline vastutus selle eest, et kongressipäevil elaks kogu üliõpilaskond selle sündmuse tähe all, jälgiks ja mõistaks Moskvas toimuva foorumi kogu tähtsust meie edaspidistele tegudele ja toimingutele. Kongressi materjalide kokkuvõtvaks ja süstemaatiliseks käsitlemiseks otsustati kõigis õppegruppides märtsis-aprillis korraldada spetsiaalsed õppused. Järgmisel kateedrikoosolekul kuulatakse ära ainesektsioonide ettepanekud ning täiendatakse ka eksaminõudmisi XXV kongressi materjalide tundmises. Kateeder pidas vajalikuks pikendada üliõpilaste referatiivsete tööde laekumise tähtaega 15. märtsini ning pöörata tööde juhendamisel erilist tähelepanu referaatide seostamisele partei kongressil analüüsimist leidvate probleemidega.

Filosoofiakateedri õppejõudude sulest on valmimas kaasaegse teadus- ja tehnikarevolutsiooni probleemidele pühendatud artiklite kogumiku käsikiri. Et nimetatud probleemistik leiab läheneval kongressil kahtlemata olulist tähelepanu, omandab kogumik erilise aktuaalsuse. Töö käsikirjaga otsustati lõpetada 2. aprilliks, kajastades selles NLKP XXV kongressil vastavasisulisi seisukohti.

Semestri vältel toimuva töö kogemused võtab kokku ning rajab suunad NLKP XXV kongressi materjalide pikemaajaliseks teaduslikuks seostamiseks filosoofiakursuses 16.—18. maini Käärikul toimuv teaduslik-metoodiline konverents «Filosoofia õpetamise ülesannetest seoses NLKP XXV kongressi otsuste realiseerimisega». Konverentsil on ülevabariigiline iseloom. Korraldaja on TRÜ filosoofiakateeder kui selle aine õpetamise baaskateeder meie vabariigis.

Kateedri koosoleku otsuses soovitati õppejõududel võtta aktiivselt osa ka NLKP XXV kongressi materjalide arutamisest komsomoligruppides ja kursustel. Selles küsimuses ei keela komsomoliorganisatsioonile oma abi ükski ühiskonnateadlane, samal ajal ootame me komsomoligruppide initsiatiivi ürituste konkreetsel planeerimisel.

J. ALLIK

reedest reedeni

Kolmapäeval kell 11.30 komsomolikomitees.

«Ka meie 4,5-tuhandelline üliõpilaspere on saanud õiguse alla kirjutada raportile, mille saadame NLKP XXV kongressile,» alustas pidulikku sündmust komsomolisekretär Kalle Liiv. Raporti ette lugenud, jätsid sellele oma allkirjad tublimatest tublimad: Tiit Villig, Ruve Šank, Juhan Põldvere, Eda Pruuli, Jüri Ginter, Jaan Pentšuk, Aili Pikat, Mare Kompus, Rait Marusste, Heidi Tammemäe, Heiki Mägi, Jüri Pikma ja Kalle Liiv. Eraasi andis sekretär audokumendi üle EKP TRÜ komitee sekretärile A. Kirisele, sest see on osa ülikooli raportist, mille esitamise õigus kongressile Tartu linnast nelja asutuse hulgast on ka meie kõrgkoolil.

Neljapäeval kohtusime ülikooli aulas enne meie maa suursündmust Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe, NLKP XXV kongressi delegaadi Artur Vaderiga. Temale kuulub ka järjekordne ülikooli medal.

Sirget vagu farmaatsiapõllul soovis möödunud reedel dots. J. Tammeorg 31-le verisulis proviisorile, kelle nüüd vabariigi 600-line farmatseutide pere omaks võtab.

«Teie olete esimene lend noori X viisaastakul, kvaliteediviisaastakul,» rõhutas ta. Sellest kolmandast tähtsündmusest võib lugeda ka teiselt leheküljelt. Nemad hakkavad peagi haigeid aitama, siia (loe: ülikooli) jäänuil algas kevadsemester ehtsate kevade poole tõmbuvate päevadega.

«Kas Narva-Jõesuust tõite kaasa ka mõne mõtte, mida meil tasuks proovida?» Vastab Kalle Liiv: «TPI-s on õppeedukuse stimuleerimiseks välja mõeldud süsteem, mis turgutab igaühe vastutustunnet. Kui eksamisessioonil keegi läbi ei kuku, võiks stipendiumi anda tervele kursusele, s. t. ka neile, kellel mitu kolme.» Ja kas ei oleks siit võimalik minna astme võrra edasi — kui ei ole ühtegi kolme...

Arstiteaduskonna ees seisvatest ülesannetest tervishoiu arendamisel ja meditsiinikaadri ettevalmistamisel käis kõnelemas nädala algul tervishoiuminister V. Rätsep. Pediaatriakateedri kollektiivil oli mõni aeg tagasi hulk külalisi liiduvabariikide sõsarkateedritest: siin toimus NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi meditsiiniõppeasutuste peavalitsuse pediaatria õppemetoodilise komisjoni väljasõiduistung. Kolleegid mujalt jäid ülikooli õppemetoodiliste materjalidega väga rahule. Tartusse tuldi kokku, et arutada õppetöö ümberkorraldamist (1976. aastal hakatakse lastehaigusi lugema uue programmi järgi).

Arvelaudadelt tulevad peatselt möödunud sessiooni tulemused.

VARJE SOOTAK

JURI LAANE fotod

Kevadlilli südatalvel

jagati ohtralt möödunud reedel aulas toimunud farmaatsiaosakonna lõpuaktusel. Üks rõõmust õhetav lõpetaja, kelle paariks küsimuseks ja pildi tegemiseks kinni pidasime, oli osakonna komsomolijuht HIIE SARV. Täna ehk on ta juba tööl Pärnu apteegis nr. 89, meie kõnetamishetkel oli ülikool talle veel olevikuks. Tundus ülikooliaeg ka pikk? «Sissesaamispäeval küll, nüüd imestan, kui märkamatult kõik läinud.»

Eks mahu möödunusse ka need mitu osakonnaõhtut, mis Hiie eestvedamisel teoks said. Meeldejäävaimad tunduvad esialgu siiski 1975. a. kevadel tehtud Ungari-reis ja lõpuaktus. Küllap aga aeg selitab hiljem muudki, mida hea meenutada.

Kas tuli ka endal eksamipalaviku raviks rohtu võtta? «Ei tulnud,» ütleb küsitletu, «ja ei soovita seda teistelegi. Meie antud rohud on haigeile mõeldud, terve inimese tervis on tema enda teha.» Niisugune on siis värske proviisori tõsiselt võetav nõu, eriti nüüd, gripirohkel ajal.

TRÜ nõukogu

Aasta esimesel koosolekul 2. veebruaril kõneles esmalt eriõpetuse kateedri ülem K. Voinov üliõpilaste ettevalmistusest eelmisel õppeaastal. Võeti vastu otsus.

Päevakorra teise põhipunktina kuulati ära teadusprorektori dots. H. Metsa ettekanne 1975. aasta teadusliku töö tulemustest. Ettekandja tõi esile teaduse arendamise kolm eesmärki kõrgkoolis: 1) kõiki distsipliine peab õpetama kõrgel teaduslikul tasemel, siit järeldus, et kõrgkoolis pole kohta õpejõule, kes ei ole teadlane; 2) teaduse tegemisele tuleb kaasa tõmmata üliõpilasi, et valmistada neid ette teaduse teele astumiseks ja suunata rahvamajandusse vajalike teadusliku töö kogemustega inimesi, seega ei ole kõrgkoolis ka kohta teadlasel, kes ei tegele üliõpilaste õpetamise ja teaduslikule tööle kaasatõmbamisega; 3) kõrgkooli teadus peab andma olulise panuse maailma teadusesse. Neid eesmärke peab silmas ka teaduse arendamine TRÜ-s.

Õppejõudude kasvav teaduslik potentsiaal võimaldab õpetada heal kaasaegsel tasemel. Igal aastal kirjutavad nad hulga õpikuid ja õppemetoodilisi materjale. Võrdluseks: kui 1971. a. ilmus TRÜ väljaandel 96 õppevahendit, siis 1975. a. oli see arv 131. Rahuloluks pole kaugeltki põhjust, sest mitte kõik õppejõud pole teaduse tegemisel kõrgtasemel. Ettekandja puudutas ka üliõpilasteadust. Sellest lähemalt järgmises lehes ÜTÜ nõukogu esimehelt dots. U. Reinolt.

9. viisaastaku lõpuks oli ülikoolis õppe- ja teadusliku tööga tegelevatest inimestest 67,8% teaduslikke töötajaid. Järelikult on TRÜ suure teadusliku potentsiaaliga kõrgkool. Dots. H. Metsa tõi sellekohaseid näiteid teaduslike artiklite avaldamisest, lepingulistest uurimistöödest jm., millel siinkohal pole mõtet rohkemat peatuda, seda oli võimalik lugeda ka kolmapäevasest «Edasist».

Aspirantuuriosakonna juhataja S. Laar märkis oma kaasettekandes aspirantide õppeedukuse tõusu. 1975. a. lõpetas aspirantuuri 86,6% (mõned väitekirjad jäid pooleli juhendajate surma pärast). Rahul ei või olla senini aspirantide valikuga — millest muidu nii suur väljalangemine (läinud aastal 6 statsionaarset ja 10 mittestatsionaarset aspiranti). Aspirantuuri astumist peaks kooskõlastama parteiorganisatsiooniga, sest 1975. a. oli aspirantidest nii partei liikmeid kui ka kommunistlikke noori üksnes 28%.

Koosolek kinnitas 1977. a. tähtsamate teaduslike tööde plaani, mis on ligilähedane selle aasta omale, sest ettevõetud tööd alles jätkuvad. Kõne all oli ka keskkonnakaitse laboratooriumi moodustamine ja laboratooriumidele täiendavate kohtade juurdeandmine.

EKP TRÜ komitee

26. jaanuari istungil võeti NLKP liikmeks veresoonte kirurgia laboratooriumi vanemteadur Rein TEESALU, TUS-i juhataja Mati KILP, Arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilane Kalju PAJU; NLKP liikmekandidaatideks Jelena RAID Teaduslikust Raamatukogust, vene filoloogia osakonna diplomand Igor ROSENFELD ja Majandusteaduskonna III k. üliõpilane Viljar RAIDLA.

Kokkuvõtted NLKP KK projekti arutamisest ülikoolis esitas parteikomitee sekretär A. Kiris. Allasutustes toimunud lahtistel parteikoosolekutel osales 430 kommunisti ja 167 parteitut. Ühtekokku oli 103 sõnavõttu, mis annab tunnistust ülikooli kollektiivi aktiivsusest, ja projektile tehti 107 täiendusettepanekut.

9. veebruari istungil arutati kaadriprobleeme ja kutsetaotlusi Bioloogia-Geograafia ja Matemaatikateaduskonnas. Kuulati ära ülikooli konkreetsete sotsioloogiliste uurimuste nõukogu esimehe I. Sildmäe informatsioon sotsioloogiliste uurimuste olukorrast ülikoolis. Kinnitati ajalehe «TRÜ» tööplaan 1975/76. õ.-a. kevadsemestriks.

Kes tunneb paremini filosoofiat?

NLKP KK projektis NLKP 25. kongressile X viisaastakuks püstitatud ülesannetest lähtudes korraldab filosoofia kateeder kevadsemestril filosoofia-alase konkursi. Selle eesmärk on tõsta üliõpilaste huvi marksistlik-leninliku filosoofia sügavama omandamise vastu, süvendada ja tugevdada nende maailmavaatelisi veendumusi, uurida arenenud sotsialismi teoreetilisi probleeme, tema kommunismiks ülekasvamise seaduspärasusi, arendada aktiivset loomingulist lähenemist filosoofilistele probleemidele ning selgitada välja marksistlik-leninlikku filosoofiat hästi tundvaid üliõpilasi.

Osa võtta võivad marksistlik-leninlikku filosoofiat õppivad päevase osakonna II ja III kursuste üliõpilased.

II kursustel selgitatakse välja parim dialektilise materialismi tundja, III kursustel parim dialektilise ja ajaloolise materialismi tundja. Parima dialektilise materialismi tundja konkursist võivad osa võtta I kursuste ning parima dialektilise ja ajaloolise materialismi tundja konkursist peale III kursuste ka kõigi vanemate kursuste üliõpilased.

Konkurss toimub (nii II kui ka III kursustel) 3 voorus.

I voor peetakse õpperühmades. Hiljemalt 15. märtsiks 1976. a. (arvestades õppereferaate) selgitavad filosoofiaseminaride juhendajad koos rühma aktiiviga välja igas õpperühmas 1—2 parimat filosoofia tundjat, võttes arvesse üliõpilaste aktiivset õppimist nii sügis- kui ka kevadsemestril, sõnavõtte seminaridel ja õppereferaatide sisukust, samuti ÜTÜ ja ühiskondlikku tegevust.

II voor (1.—10. aprill 1976. a.) toimub kirjaliku tööna (või testina), mille teema (või küsimused) töötab välja ja kinnitab filosoofia kateeder. Teise vooru 10 paremat saavad õiguse osa võtta III voorust.

Lõppvoorus (III voor) (20.—25. aprill 1976. a.) esineb iga osavõtja auditooriumi ees lühikese ettekandega varem ettevalmistatud teemal, samuti lühikese sõnavõtuga konkursi žürii poolt antud teemal. Esinemisjärjekord ja küsimused loositakse. Paremusjärjestuse lõplikuks kindlaksmääramiseks võib žürii pärast esinemist esitada lisaküsimusi.

Esinemise hindamisel arvestab žürii teadmiste sügavust, oskust ühendada filosoofiline analüüs kommunistliku ülesehitustöö, EKP XVII ja NLKP XXV kongressi materjalide ja teiste tänapäeva aktuaalsete probleemidega ning esinemisoskust. Peale selle arvestab žürii kokkuvõtete tegemisel lõppvooru pääsenud üliõpilaste referatiivset ja teaduslikku tööd, samuti osavõttu ÜTÜ ühiskonnateaduste konkursist ja konverentsidest.

Konkursi võitjaid autasustatakse turismi- ja puhkekodutuusikute ning mälestusesemetega.

M. NÕMMIK,
Õ. KIVIMAA

Rektor õnnitleb

50. sünnipäeva puhul raamatupidamise kateedri dotsenti Kalju PARVELIT, suusaspordi kateedri vanemõpetajat Osvald ALLIKAST, ühiselamu laohoidjat Eha KENDERIT ja laojuhatajat Juhan JAAKOT ning avaldab kiitust TRÜ ALMAVÜ algorganisatsiooni kohustuste täitmise ja ületamise eest Ants PILDILE, Henno KAIDROLE, Jaan ANDERSONILE, Madis ALEVILE, Leili ADERILE ja Ilja KALALE. Rektori kiitusega eesti keele kateedri vanemõpetajale Asta VESKILE ja dotsent Ellen UUSPÕLLULE kauaaegse kohusetruu töö eest ülikooli ajalehe ühsikondlike keeletoimetajatena ühineb ka toimetus.

Ministri käskkiri

Kauaaegse viljaka teadusliku ja pedagoogilise töö, aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning seoses 50. sünnipäevaga autasustab ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeerium Tartu Riikliku Ülikooli geoloogiakateedri dotsenti geoloogia-mineraloogiateaduse kandidaati Asta Oraspõldu aukirjaga.

ÜLIKOOL

Mine või mehele!?

Mis eas üliõpilane abiellub? Kellega ta abiellub? Mitu last ta soovib? Teame seda tuttavate kaudu, mõnel neist on selle kohta juba oma kindel arvamus. Üliõpilasabielusid on veel vähe uuritud. Mõningat statistikat võime lugeda möödunud aastal ilmunud rotaprintväljaandes «De Gustibus» dots. E. Tiidult 6 aastat tagasi tehtud ankeetküsitluse «Sinu ideaal» tulemuste põhjal. 1972. a. võttis ülikooli perekonna uurimise rühm oma vaatevälja kokku 130 abieluavalduse kirjutanud üliõpilast, kes soovisid registreerida Tallinnas, Tartus, Pärnus, Põlvas, Kohtla-Järvel ja Elvas. Järgnevalt Aita Taviti valiendusel mõnedest selle ankeedi järeldustest.

Kui vanalt üliõpilane abiellub?

Esimest korda abiellunud noormehe keskmine vanus on meil 23,4 ja neiul 21,9 a. Üliõpilasest peigmees on noorem — 22,7 a., ligi veerand neist abiellub juba esimestel kursustel, alla 21. a. Üliõpilaspruut on tavalisest neiust veidi vanem — 22,3 a.

Missuguse haridusega kaaslase ta valib?

Kõik mehed uuritud kontingendist abiellusid niisama kõrge või madalama haridusega neiuga, kui ta ise (kellegi tütarlaps ei olnud temast endast enam haridust saanud). 61,7% neide läks võrdse või kõrgema haridusega mehele. Et ülikoolist on kõrgesti haritud kaasat lihtne leida, arvavad noormehed teadvat: 3/5 saab enam-vähem või täiesti võrdselt haritud naise. Tütarlapsed, kes ülikoolis ei abiellu, lähevad hiljem mehele aga isegi algharidusega peigmehele.

Missugune peab olema naine või mees?

Mehed rõhutavad lugupidamist, mõistvat suhtumist tavadesse, harjumustesse, seksuaalharmoonlat. Naised ootavad meestelt kõigepealt õrnust, hellust, siis lugupidamist ja mõistvat suhtumist, samuti seksuaalharmoonlat. Eriti ootab naine aga viisakat kohtlemist, ja mida kõrgema haridusega naine, seda enam. Meeste puhul võib tähelepanda veidi vastupidist suhtumist — ning konflikti allikas ongi käes. Hariduse tõustes langeb ka äia-ämma arvestamine. Veel üks fakt. Tütarlapsed hindavad noormeestest mõnevõrra madalamalt abielu kindlustavaks faktoriks truudust. Üliõpilased peavad vähemoluliseks ka seda, et abikaasadel oleksid ühised vaated elule ja huvid, mis on ka tegelikult mõistetav, sest ülikoolis ju kujunebki välja isiksus, igaühe individuaalsus oma arvamuste ja harjumustega.

Lapsed?

Võrreldes teiste uuritud sotsiaalsete kihtidega on just üliõpilased need, kes rohkem lapsi tahavad, mehed muide isegi enam kui naised (2,63 last ja 2,12 last). Üle poole meestest soovib koguni 3 last perekonda. Uurimused kinnitavad, et kõrgema haridusega noorte perekonnas on vaatamata mitmetele raskustele järelkasvule enam mõeldud. Eestis elavatest rahvustest võime isegi end julgesti laste poolest kõige ette seada.

V. SOOTAK

Retsepti anda ei saa

Vanasõna ütleb: kui lähed sõtta, siis palveta üks kord, kui lähed merele, siis kaks korda, kui aga abiellud, siis kolm korda. Keemiaosakonna tudengitel Lea Kirsipuul (II k.) ja Elmar Petersonil (IV k.) (foto all) oli enne Õnnepaleesse minekut palvetamine küll vist ülearune: teineteist tundsid nad juba viis aastat, otsus ei tulnud üleöö, vaid oli läbi mõeldud. Seda võis märgata kindlast sammust, millega noorpaar 7. veebruari hommikul Mendelsohni «Pulmamarsi» saatel vanemate, sugulaste ja sõprade ette astus.

Lugupeetud abiellujad! Täna te tulite Tartu linna perekonnaseisu osakonda selleks, et sõlmida omavahel abielu, et omada kõiki neid õigusi ja kanda kõiki kohustusi, mida Nõukogude seadus näeb ette abielupooltele. Vastavalt teie avaldusele on vormistatud abieluakt.

Mis tunne oli nende ridade ettelugemise ajal?

Lea: «Eks proovi järele!»

Elmar: «Kes seda on läbi teinud, teab ise, kes mitte, sellele ei saa oma muljeid ja elamusi jagada. Olukorda võib ehk võrrelda sellega, kui näitleja esmakordselt lavale peab astuma.»

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi nimel kuulutan teid seaduslikuks abielupaariks!

Argipäev.

Lea: «Tülli pole me veel jõudnud minna.»

Elmar: «Varem oleme tülitsenud küll. Nii ongi ilmselt parem. Iseloomud on meil parasjagu erinevad: ei leia ju kahte ühesugust lumehelvestki. Enam-vähem me muidugi tunneme teineteist, kuid läbilõhki ei saa tunda iseennastki.»

Lea: «Küllap aeg kujundab meie iseloome. Kumma iseloom rohkem muutub, veel ei tea. Huvid on meil aja jooksul kokku kasvanud, ehkki mina ei pea lugu näiteks raadiotehnikast, Elmar omakorda tõsisest muusikast.»

Tulevik.

Elmar: «Oleme mõlemad tartlased, seepärast on meie olukord keskmise tudengi omast mõneti erinev: meil pole valusat elamispinnaprobleemi. Meil on praegu omaette tuba, eks vanemadki toeta jõudumööda, sest ainuüksi stipiga toime tulla on raske. Aga töökohale määramine, mis mind järgmisel aastal ees ootab, võib veel sussid püsti visata.»

Lea: «Õppeedukust abielu ehk ei sega. Ometi tundub, et ülikool ja perekond on seniajani kaks mõistet, mis millegipärast hästi kokku ei taha sobida.»

Abiellumiskunstist üldse ...

Elmar: «Enne tuleb mõelda, siis teha.»

Lea: «Abielu on üks paljudest asjadest, mille kohta retsepti anda ei saa.»

Lea ja Elmar Petersoniga vesteldes veendub igaüks, et nemad on tõepoolest valinud õige retsepti. Ja võib kaljukindlalt öelda, et eksis see mees, kes ütles: «Mehel on abielus ainult kaks ilusat päeva: esimene ja viimane.» Elmaril ja Leal on seljataga juba seitse ilusat päeva.

K. MADAR

Jüri Laane foto

-KA ARMASTUSE AEG

Emme ja iss on loengutel,

mina piilun voodipulkade vahelt oma tillukest maailma. Pisikese toaga see praegu piirdubki. Laua peal punase lutiga piimapudel, kuivad sipupüksid riiulile virna laotud. Kõige paremad asjad siin ilmas. Mina olen oma emme-issi pisike tragi tüdruk. Aga tragidusest ei aita, kui kogemusi ja oskusi vaevalt aasta jagu. Ilma emmeta-issita neid selle ilma kõige paremaid asju kätte ei saa. Mida sa siin ikka nutad või . . . ei naera.

Minul on emme-issi valikuga siiski õnne olnud. Tartus on peale minu veel kolmkümmend pisikest poissi ja tüdrukut, kelle iss või emme ülikoolis juristiametit õpib. Kui meie kõigi elukuud ja -aastad kokku liita ning siis uuesti laiali jagada, saame keskmiseks kümme kuud. On seda palju või vähe? Aga kõik need keskeltläbi kümne kuu vanused põnnid ei saa nagu mina iga päev oma issi ja emmet näha-kuulda. Sest ühiselamutesse ja erakorteritesse ei mahu meiesuguste titevoodid kuidagi ära. Nii mitmeski mõttes. Kolmandik pisikestest juristipõnnidest elab kaugel-kaugel vanaemade juures. Ja emmet-issi näevad nad vaid kord nädalas. Mõned isegi veel harvem.

Need põnnid, kellel siiski on õnnestunud oma voodi mõnesse erakorterisse mahutada, maksavad selle õiguse eest (iga päev oma issi-emmet näha) kümme rubla kuus. Muidugi issi-emme abiga. Ja emme maksab kümme rubla. Ja iss maksab kümme rubla kuus. Kokkurehkendamisega on mul esialgu veel raskusi.

Kui aus olla, siis minule niisugune kümnekuuliste ja à kümnerublaliste keskmiste väljaarvutamine ei meeldi. Pisikesi põssasid jagatakse küll suurte notsude vahel paberi peal niimoodi: ühes majandis 11,6, teises 8,4 põrsast. Aga meie oleme igaüks isemoodi, ehkki kõrval oleva pildi peal kangesti sarnastena paistame. Igaüks meist nõuab isemoodi häälekalt lutipudelit, kuivi sipupükse ja pisku jagu emmelikku hellust. Emme arvab, et päeval võiks minu järele hoidjatädi vaadata ja mina oleksin sellega nõus. Iss arvab, et mina võiksin juba sõimes käima hakata, ja sellelgi poleks viga. Aga iss teab, et hoidjatädi tahab rublasid ja kopikaid saada, 60 tükki kuus, muidu ei tule. Ja emm teab, et Tartu linna lastesõimede uste taga on 800 minusugust poissi-tüdrukut järjekorras ootamas. Nii ma peangi vahel üksinda voodipulkade vahelt piiluma: ehk olen mina täna loengutest tähtsam? Ja viisteist minusugust juristipõnni nõndasamuti.

Riiuli peal on reas emme-issi raamatud. Kui neil vaba aeg on, s. t. pärast mind ja loenguid, siis nad loevad natuke. Eksamiteks. Ühes tähtsas raamatus on kirjas, et emm oleks võinud juba ammu enne seda, kui mina maailma sündisin, puhkama hakata. Võiks veel praegugi puhata ja siis uuesti kooli minna. Aga see ei oleks päris lahendus ja nii on enamik juristipõnnide emadest lühikeste ja pikkade puhkuste võimalustest loobunud. Teevad isegi eksameid paar päeva enne, kui mõni meist siia ilma tuleb. Ja käivad nädala pärast jälle loengutel. Meie piilume voodipulkade vahelt. Ootame.

Tihti on öeldud, et me võinuksime natu-natukene (nii umbes paarkolm aastat) oodata. See tähendaks, et meid, kolmekümmet juristipõnni praegu veel poleks. Emmed ei oleks veel emmed. Issid ei oleks veel issid. Mina niiviisi mõelda ei taha. Ei julgegi. Suured inimesed võivad alati, isegi siis, kui nad enam tudengid ei ole, leida meist tähtsamaid asju: auto, kandidaaditöö ja muud keerulised sõnad ning asjad. Tehke siis endile ainult suurte inimeste maailm, kui meid nii vähetähtsateks, teisejärgulisteks peate.

Aga praegu oleme olemas. Pisikesed inimesed, suured mured. Juristi-, arsti-, filoloogi-, matemaatikupõnnid . . . . Sulevid, Kristid, Raulid, Triinud . . . Meie nimed on mitmel pool kirjas: emme-issi passides, lastesõime järjekorras, majandusosakonna lastetoetuse kaustas, vist ka selles ühiskondlik-poliitilise praktika raamatukeses, kuhu kirjutatakse üles, millega emme peale loengute aja tegeleb. Nimi . . .

Piilun jälle voodipulkade vahelt. Emme tuleb kindasti. Aasta-paari pärast, kui ma juba kõnelda ja kõndida oskan, tahaksin soojal juunipäeval ülikooli peahoone trepist tipa-tapa üles minna, emmele lilli anda ja palju-palju õnne soovida. Ja kui suured inimesed lapsi armastavad, siis rõõmustavad nad ka seda pilti nähes.

TRIIN

Eks nendegi seas ole tulevasi üliõpilasi.

Kuidas aidata üliõpilasabielupaare?

Viimastel aastatel on üha enam tähelepanu väärinud abieluprobleemid. Aktuaalne on küsimus — tööta naine ja perekond. Ülikoolis aga — kõrgemat haridust taotlev naine ja perekond. Võimalik, et õigem formuleering oleks — kõrgemat haridust taotlev naine ja abielu sel perioodil. Probleem on olnud alati elava ja ägeda diskussiooni põhjuseks, kus nii mõnigi kord ei jõuta ühise arvamuseni, kui küsimust vaadeldakse erinevatest seisukohtadest. Siin on erinevad arusaamad asjaosalistel endil, nende vanematel, õppejõududel. Unustatakse aga, et oma sõna tahaksid öelda ka meedikud ja sotsioloogid jõudmaks üldistusteni.

Üliõpilaspõlves abielludes ettetulevad raskused on märgatavalt teravamad kui teistel juhtudel. Võiks eeldada, et kui üliõpilased on otsustanud omavahel abielluda, kujuneb sellest harmooniline kooselu. Erinevad arvamused sõlmitava abielu kohta on tõenäoliselt seotud üleskerkivate raskustega, mis seni pole vajalikku tähelepanu leidnud. Näiteks elamispind. Selle saab noor spetsialist tööle suunamisel. Enamikul üliõpilastest on kodu aga väljaspool Tartut. Ühiselamusse ei ole ette nähtud majutada üliõpilasabielupaare. Kas siin ei saaks noori aidata? Üliõpilaste vanemate seisukohalt seda abielu vaadates näeme tavaliselt iseloomulikku muret. Leitakse, et puuduvad materiaalsed võimalused kodu rajamiseks. Ja kas abielu ei takista õpinguid, kas see ei kujune õpingute katkestamise põhjuseks? Mis saab siis, kui ülikooli ajal tuleb perekonda laps? Kuidas tullakse toime lapse hooldamise ja kasvatamisega? Mitte alati ei ole üliõpilastel lihtne paigutada oma lapsi lastesõime või -aeda.

Õppejõududel tekivad nii mõnigi kord kahtlused perekonnainimeste teadmiste kvaliteedi ja kvantiteedi suhtes. Teades, kui suurel hulgal tuleb omandada teadmisi ülikoolipäevil, peab mõistma seisukohta, et on vaja pühenduda täielikult õppimisele. Kuid abielu ei tohi ega tarvitse olla takistuseks. Seda tõestab igapäevane elu. Lapse puhul on ka üliõpilasest emal vaja kasutada õigusi vastavaks puhkuseks.

Meedikuna tahaksin põgusalt peatuda perekonna planeerimise mõningatel aspektidel. Teatavasti on naise sobivaim vanus abiellumiseks 20.—25. eluaasta vahel. Kõrgkooliaeg langeb just sellesse perioodi. Miks me peame just seda aega kõige sobivamaks perekonna loomisel? Tähelepanekute kohaselt on adaptsioon kooseluks selles eas soodne, jõutakse planeerida laste arv, perekonna juurdekasv toimub ema optimaalses vanuses. Vahemärkusena olgu öeldud, et ideaalses perekonnas peaks olema vähemalt kolm last. Noor, terve ema tähendab aga tugevat ja tervet järelpõlve.

Arvestades kõike eespool toodut, jõuame paratamatult järelduseni, et üliõpilasabielupaaride olukorda tuleb analüüsida lähemalt. On kätte jõudnud aeg mõelda võimalustele, kuidas luua ühiselamus tingimused, et seal võiksid koos elada üliõpilasabielupaarid, ja kuidas neid laste hooldamisel abistada.

Professor KADRI GROSS

---

dixi

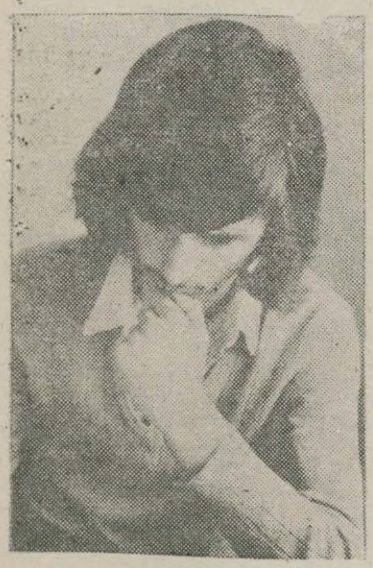

Andres T., vilistlane

Tavaline lugu

Paljude inimelu ja armastuse kohta käivate väljakirjutuste hulgas olen eriti omaseks tunnistanud Erich Maria Remarque'i teose «Arc de Triomphe» peategelase Ravici veidi brutaalse, ahastusest kantud tõdemuse, et «armastuseta oled nagu laip puhkusel, muud ei midagi, kui vaid paar daatumit ja juuslik nimi, ja samahästi võiksid ka surra . . .». Küllap sellepärast, et ise kaua ja palavikuliselt armastust otsima pidin ja et selle leidnud ning just selle läbi omateada ka abieluni jõudnud, lõpuks armastuse (paratamatu?) kokkuvarisemisegi üle pidin elama.

Algused ja lõpud jäävad miskipärast alati teravalt meelde. Olin neljanda kursuse keemiatudeng, kui tutvusin oma tulevase abikaasaga. Sel ajal õppis ta esimesel kursusel inglise keelt.

1968. aasta 19. oktoobri õhtu. Üliõpilaspäevade rongkäigust osavõtjad olid valgumas Tartu klubidesse lõõgastuma. Tartu V keskkooli saalis pidi esinema «Peoleo», tol ajal üks popimaid üliõpilasansambleid. Seisin koos kursusekaaslastega uksel ja kontrollisin pääsmeid. Kui põhimass oli sisse saanud ja üksikud «tilkujadki» läbi lipsanud, tahtsime ukse lukustada, et oleks muretum. Siis tuli tema koos sõbrannaga. Ujedast olekustki võis järeldada, et «rebased». Ütlesid end «Peoleo» ja lavakate pärast tulnud olevat, aga pileteid polnud. Ei hakanud me keelama ja lasksime nad läbi.

Ent ühe nägu jäi silmi. Kõik varem olnu, malevasuvedel läbielatud «pulmad», tantsuõhtud klubis, lugematud saatmised, kuramaaž paljude siit-sealt tuttavaks saanud või tehtud tüdrukutega — kõik see sai ühtäkki tähtsusetuks, olematuks. Jäi vaid üks: ühe nägu, kõne, silmad, kehakuju. Tõesti, neli aastat haritud peakolu teadis, et selles pole ju midagi uut, et see on ürgvana, üldomane, korduv ja igaühe puhul ometi kordumatu, et ehk oleks mõistlikum jätta see sinnapaika ja oodata semestri lõpuni, ülikooli lõpuni (elu lõpuni?). Ja ometi, mis loeb üks peakolu, õpitud aastad, eksamid, moraaliapostlite ettekirjutused, kui nii ahvatlev on kaasa joosta sisemuses mässava tundega. Veel samal õhtul saatsin ta intrisse. Toonased ühiselamud olid veel rangelt soo järgi ja amüseerimise lõpmatud võimalused, nagu nüüd, puudusid. Pälsoni 14, kus ta elas, kuulus siis tüdrukuile.

Tuba 210 — mis sellega seoses kõik ei meenu. Ühised söögitegemised, rõõmud õnnestunud eksameist, teater, kino, klubiõhtud, raamatukogu, koos veedetud ööd teiste toakaaslaste vandeseltslaslikult vaikival mõistmisel ja loal. Jah, ka seda, sest leping, mille sõlminud olime, vajas proovimist. Nii tema kui ka minu poolt. On ajast ja arust lootus, et nüüd veel süütuna keegi õnnepalee laulataja ette astub. Meie algus oli niisiis tormiline, kiindumus vastastikune. Tõesti, veel kunagi varem polnud ma nii janusena lähenenud ühelegi tüdrukule. Magamata ööd tundusid tühistena, õppimine läks kõigele vaatamata lepse reega: neurootilistele peavaludelegi ei pööranud me tähelepanu, mis teda pidevast rasestumishirmust ja mind kartusest selle võimalike tagajärgede ees vaevasid. Üks näide selle kohta, kui palju takistusi pidi ületama üks tudeng, et jõuda oma armastuseni.

Ühel laupäeva õhtul, mil teised olid koju sõitnud, jäi tuba tema, siis ka meie päralt. Õhtuti valvas palgatud valvur, kiuslik «abtiss». Ise uhkustanud too tüdrukute ees, et poisid pääsevad õhtuti intrisse ainult üle tema laiba. Kell üksteist sulges ukse ja käis pidevalt esimese korruse aknaid kontrollimas, et need kõvasti kinni oleksid. Ometi pidin valima just selle tee: esimese korruse köögiakna kaudu.

Vaevalt jõuan sisse pugeda, kui kuulen: «abtiss» marsib köögi poole. Kõõk pime, mina köögilaua all. «Abtiss» tuleb sisse, aken loomulikult lahti. «Kes siin on?» küsib väriseval häälel. Endal säärad minu käe ulatuses. Vaikin ja mõtlen: pagana daam, vaat kui haaran su jalast, on hirmust südame-atakk ja mina üle su (vabanda mind!) surnukeha kallima juures, nagu kuulutasid.

Aga ära läks. Piilusin järele, võtsin kingad jalast ja passides peale hetke, mil ta ust avama läks, lippasin tasahilju sokkides läbi koridori, trepist üles 210-ndasse o m a tüdruku embusesse.

See kõik oli alguses. Kulus siiski aasta, enne kui p ä r i s e l t abiellu astusime. Pulmad olid juba tavalised, nii nagu tavaliseks sai ka meie argipäev. Mind suunati Tallinna, eluasemeks taas intri 10-ruutmeetrine tuba; mul oli töö, mis mind sageli jäägitult köitis, ja ma tegnisin piisavalt hästi. Algas Koidu ja Hämariku aeg. Kohtusime laupäeviti: kord Tallinnas, kord Tartus. Tal oli oma seltskond, omad ettevõtmised, mul omad. Kuid me usaldasime teineteist. Senikaua, kui meil seda jätkus, olid kuumad ka meie nädalalõpukohtumised. Jah, juba ette rutateski võin öelda: armastuse ja ülima usalduse vahele asetan ma võrdusmärgi. Ei kaugus ega aeg või tumestada tunnet, kui selle aluseks on usk teineteisesse, ühtekuuluvusse ja üsul rajanev vastastikune usaldus.

Juhtus nii, et ma ei saanud tema kõrval olla ka siis, kui temal vaba aeg oli. Minu puhkus lükkus edasi, komandeering järgnes komandeeringule. Samal ajal püüdsin talle anda võimalust tudengipõlve täiel määral nautida. Me vältisime last — see võinuks segada õppimist. Küll aga käis ta minu hangitud tuusikuga välisreisil, veetis suve ühes maleva parimas rühmas, kandis moodsaid ja hinnalisi riideid — raha ju jätkus, miks siis ka mitte.

«Mu emantsipeeruv naine,» ironiseerisin mõnel tusahetkel enese üle, «ei lapsi, ei kodu, paljalt sõrmus sõrmes.»

Vanker, mille vedamiseks me ühte olime määratud, tundus olevat vaid minu rakkes. Hakkasin seda märkama alles siis, kui oli ilmselt juba hilja. Tühisedki toimetused, mis ta enda kanda võinuks võtta, ei meenunud talle enam: aukudega sokid, triikimata pesu jäid selleks seni, kuni ma ise käe külge panin. Ma ei heitnud seda talle ette. Mõtlesin: hea küll, lõpetagu ülikool, siis veame koos. Aga selleni me ei jõudnudki.

Ühel õhtul, kui ootamatult Tartusse ilmusin ja tema intrituppa astusin lootusega kohata armastavat abikaasat, leidsin eest kaks embuses inimest, naise ja mehe. Naine oli m i n u naine . . .

Ma ei korraldanud stseeni, laksin ta partneril minna ja küsisin nüüd ühtäkki piiritult kaugena tunduvalt naiselt, kas ta armastab seda meest. Vastuse asemel sain hoopiski etteheidete laviini osaliseks: miks mina abieluettepanekuga ruttasin, laskmata tal sarvi maha joosta, miks mina ikka oma tööd tähtsamaks olen pidanud kui teda, miks mina karjääri ei tee, nagu mõni teine ja seetõttu ikka veel korterita virelen, miks ma nii hoolimatu tema tundmuste vastu olen, miks . . .

Raevunud naisele ei selgita ega tõesta midagi. Nii vaikisin, äng südames, valu murtud usaldusest.

Kas peaksin hakkama põhjusi otsima ja neid vaagima? Jäägu see kolmandate teha. Mehelikus erapoolikuses satuksin paratamatult teda süüdistama. Ütlen vaid üht: oma uhkuses ei suutnud ma teha mõõndust oma ausameelsusele, et leppida pettusega ja oma nõrkuses ei jätkunud mul jõudu andestada. Avaldused läksid kohtusse. Lõpp.

Olime ühed neist, kes 1973. aastal tõstsid abielulahutuste protsenti Eesti NSV-s.

Nüüd tean: üürike on aeg kahe mõiste vahel «veel ei armasta» — «enam ei armasta». Ent mis tuleb pärast armastust? Laip puhkusel?

JENNY ANANJEVA

IN MEMORIAM

Tartu Riikliku Ülikooli, vabariigi juristide peret ja Õigusteaduskonda on tabanud raske kaotus. Ootamatult suri 8. veebruaril 1976. a. oma 65. eluaastal endine kauaaegne TRÜ tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri juhataja, Eesti NSV teeneline jurist, õigusteaduse kandidaat dotsent Jenny Ananjeva. Lahkus tulihingeline kommunist, oma eriala sügavalt armastav teadlane, pedagoog, ühiskonnategelane. Lahkunu elutee oli kommunistlikku ühiskonda ülesehitava inimese võitlustee. Alati oli ta seal, kus ühiskond ja partei teda kõige rohkem vajasid.

1927.—1935. a. oli ta komsomolitööl Kalinini oblastis, kuhu 1910. a. olid välja rännanud tema vanemad. Raskeil sõja-aastail töötas ta tagalas vastutusrikastel kohtadel. 1945. a. suunati ta Eesti NSV-sse, kus ta kuni 1950. aastani töötas Tartu Linna Prokuratuuris. Siin lõpetas ta 1949. a. eksternina ka Tartu Riikliku Ülikooli Õigusteaduskonna ja asus tööle samasse teaduskonda, kus ta 1950.—1970. a. juhatas tsiviilõiguse ja -protsessi kateedrit.

Lahkunu suureks teeneks oli sõjajärgsetel aastatel TRÜ ja eriti Õigusteaduskonna taastamine. Ta on kujundanud ja kasvatanud kogu praeguse kateedri kollektiivi.

J. Ananjeva oli viljakas teadlane. Tema sulest on ilmunud üle 40 teadusliku töö. Teda huvitasid alati nõukogude õigusteaduse kõige aktuaalsemad probleemid. Lahkunu viimaseks teaduslikuks tööks jäi viimasel eluõhtul lõpetatud teaduslik ettekanne Moskvas toimuvaks teaduslikuks konverentsiks kolhoosidevaheliste organisatsioonide õiguslikku seisundit reguleeriva seadusandluse süstematiseerimise probleemidest.

Suur on tema panus Eesti nõukogude tsiviilseadusandluse väljakujunemisel. Ta oli Eesti NSV tsiviilkoodeksi, Eesti NSV tsiviilprotsessi koodeksi, Eesti NSV abieluja perekonnakoodeksi ja paljude teiste seadusandlike aktide projektide autoriks.

Hindamatu panuse oma elutööst andis J. Ananjeva parteitööle. Ta oli valitud TRÜ parteiorganisatsiooni sekretäri asetäitjaks, TRÜ parteikomitee liikmeks, EKP Tartu Linnakomitee liikmeks, Õigusteaduskonna parteibüroo sekretäriks. Eelviimastel valimistel oli ta valitud Tartu Linna TSN rahvasaadikuks.

Partei ja Nõukogude valitsus hindasid J. Ananjeva teeneid kõrgelt: ta oli autasustatud Tööpunalipu ordeniga ja nelja medaliga.

Helge mälestus Jenny Ananjevast, kommunistist, südamlikust ja abivalmis kolleegist jääb alatiseks kõikide südamesse, kes temaga koos töötasid.

TRÜ rektoraat
TRÜ parteikomitee
TRÜ Õigusteaduskond

KORVPALL

Jällegi on algamas teaduskondadevahelised meistrivõistlused korvpallis. Võistlused algavad 21. veebruaril. Viimane registreerimise tähtaeg on 16. veebruar, registreerida saab TRÜ spordiklubis. Võistkondade esindajate koosolek **toimub 17. veebruaril kell 18 Kingissepa tn. õppehoone võimlas.** Samas ka loosimine alagruppidesse.

Talviseimal talvel

Suusatalve haripunkt on käes. Nii sündmuste kui ka lumeolude poolest. Kaks olümpianädalat toovad raadiost-televiisorist päevade kaupa medalimeeste ja -naiste nimesid. Kohaliku tähtsusega võistluste tulemusigi jõutakse mõnes lehesabas ära märkida, kuid nagu näib, ei tunta praegu suuremat huvi, mis siis meil kodus ühel kõige talvisemal talvel sünnib.

Tõesti, praegu on seitsmekümnendate aastate lumerohkeim talv, pakaseliste talveilmade päikest täis päevad. Kogu talvise vaheaja pidas selliseid suusailmu ja küllap enamik meist sai neid ka agaralt nautida. Suusaüritusi oli rohkesti ja võtaksingi kokku, mida ülikooli suusatajad teha jõudsid.

Meisterlikkuse poolelt alustades peab märkima, et olümpiale meilt minejaid polnud. Kandideeris küll I kursuse kehakultuuritudeng Fjodor KOLTSIN, kuid katsevõistluste sõel oli tihe ja alles juunioride klassi kuuluval kahevõistlejal on kõik veel ees. Nüüd sõidab ta Bakuriani NSV Liidu juunioride koondvõistkonna treeningkogumisele ja esindab kuu lõpus meie maad Euroopa juunioride meistrivõistlustel. Nagu ta ise nädalavahetusel Tehvandil ütles, olevat ta praegu esimene number NSV Liidu koondises.

Kaks laskesuusatajat, I kursuse kehakultuurlased Elmo PARIK ja Jaan LIIVAK on samuti meelt rõõmustanud. Esimene neist tuli «Dünamo» üleliiduliseks noortemeistriks, seejärel võistles ta sotsialismimaade dünamolaste võistlustel Saksa DV-s, kust naasis teatekulla ning individuaaldistantsi 4. kohaga. Jaan Liivaku parimaks tulemuseks on sel aastal vabariigi juunioride meistritiitel laskesuusatamise sprindidistantsil.

Murdmaasuusatajatest juttu tehes peab küll kõigepealt vanemate kursuste tudengitest alustama. Arne SIREL võitis esmakordselt vabariigi meistritiitli 15 km distantsil, sama kordas ta ka ametiühingute talispartakiaadis sprindis. See oli IV kursuse kehakultuurlase viimane võimalus tudengina vabariigi meistriks tulla, sest viimati said selliste saavutustega hakkama TRÜ suusatajad rohkem kui kümmekond aastat tagasi ja üheks tookordseks esisuusatajaks oli Arne treener Laur LUKIN. IV kursusel on veel kaks sama treeneri käe alt tulnud suusatajat — Külli MÄESOO ja Mati ALAVER. Külli suutis tänavustel vabariigi meistrivõistlustel tulla Rutt REHEMAA-ŠMIGUNI järel teisele kohale — see aga tähendab meistersportlase normi täitmist. Ülikooli lõpetamiseks meistersportlaseks! Lisagem: õppimises pole Küllil võlgnevusi olnud. Nüüdki suutis ta mõned eksamid ette teha ja väärikalt ülikooli spordiau kaitsta. Külli Mäesoo pilt on praegu ülikooli autahvlil — eks seegi iseloomusta tema töökust ja tublidust.

Mati Alaver suutis sel hooajal tõusta vabariigi koondisega ühele tasemele. Eelkõige on hinnatav tema saavutuste juures suusamaratoni 5. koht. Üldse on Mati olnud tänavuse hooaja jooksul väga stabiilne, püüdes vabariigi paremikus püsida. Teiste suusatajate esinemist analüüsides võib öelda, et praegu moodustavad ülikooli koondise kehakultuuritudengid, ehkki varasemail aastail oli seal ka üliõpilasi teistest teaduskondadest.

Ka I kursuse 13 suusatamise eriala üliõpilasest tahaks samuti juttu teha, sest nelja üliõpilasaasta jooksul võib neil samuti olla reaalne meistersportlase normatiivi täitmine või siis jõudmine vabariigi paremiku hulka. Taima KUUSK, Tähti TAMM, Helle KEEK, Ülle TOROP, Karin ALLAS, Mirjam TEDER, Merike MILANDER, Evi SEPP jõudsid paremate hulka ja mis kõige tähtsam — ülikooli suusatajad olid rohkearvuliselt esindatud.

III kursuse kehakultuuriüliõpilane Liivia KIVISTIK-VIGLA tuli samuti vabariigi meistriks — seekord 4×5 km teatesõidus.

Seega on praeguste saavutuste loetelu üsna pikk. Üldarvestuses suutsid meie suusatajad võita ametiühingute talispartakiaadi karikad kõrgemate koolide arvestuses. Suusatamise massilisuse poolelt võib locta, et alles uus semester paneb suusasõidud täie hooga käima. Juba eeloleval pühapäeval saab teoks suusamatk Elva—Kääriku (ca 30 km). See suusarada oli eelnevatel talvedel lumepuuduse tõttu kasutamata, kuid paljud teavad, kuivõrd vaheldusrikas ja nauditav oli aõi Elvast Kääriku.

Pühapäeval kell 9 väljub ametiühingu suusabuss läbi Elva (osa võib seal asuda rajale) ja Palu veski (Kääriku on sealt ca 13 km). TRÜ spordiklubi buss väljub samal marsruudil ning võtab Elva raudtejaamast peale nende suusatajate riided ja pakid, kes tulevad rongiga Tartust (Tartust väljub kell 9.09).

30 km matkal on joogipunkt Otepää—Palupera teel, kust on Kääriku 13 km. Soovitame endal kaasa võtta võileivad ja tee, sest see on eelkõige matk ja väike seljakott toiduga ei takista sõitmist. Need tecnistujad ja õppejõud, kes on end registreerinud TRÜ ametiühingukomitee korraldatavatele talimängudele, sõidavad Tartust välja laupäeval kell 9. Kell 11 on Kääriku sööklas loosimine ja tund aega hiljem antakse start.

Kes luges neid ridu ja on leidnud veel mingisuguse võimaluse minna suusatama (lund on ju kõikjal, mitte ainult Kääriku), kasutagu seda kindlasti, sest nagu eespool öeldud — praegu on seitsmekümnendate aastate talviseim talv.

K. ZILMER

● Kääriku. Vaade Vanapoisimäelt. A. KIVISTIKU foto

Linnukese mure

Keskaegse karnevalihuumori ja uuema aja satiiri vastandamisest vt. M. Bahtin, Francois Rabelais' looming ja keskaja ning renessansi rahvakultuur. M., 1965, lk. 15. Bahtin iseloomustab keskaegset rahvahuumorit kui naeru, mis oli suunatud iseendale (kui naerja ei välista end sellest maailmast, mille üle naerdakse), ja näeb selles rahvapidude naeru üht printsipiaalset erinevust «uuema aja puhtsatiirilisest naerust», kus «naerja asetab end naerdavast nähtusest väljapoole, vastandab end sellele», tunnistades vaid eitavat naeru.

B. A. Uspenski, Poetika kompositsii. M., 1970, lk. 175.

Aasta on ringi peale saanud... Hommikud tulevad udused, vahel sekka päikeseküllased. Ent postituvi kannab vanaviisi kirju kokku. Kellelt? Ükskõik, kellelt...

«Mu noormees läks ära. Läks ära kaugele. Õhtul ütles veel ilusti, et olen oma sinilille hoolega hoidnud. Nutsin. Pisaraid. Siis ostsime Reedaga pudeli ja panime Märjamaale. Õhtul andusin sara all vanematele meestele. Ja nüüd on kõik nii tühi...»

Hirve Maarja-Magdaleenast.

Ja-jah. Eks me kõik anna iga päev. Midagi. Endast ära. Midagi, millest on kahju loobuda. Aga mis jääb järele? Midagi jääb ikka järele.

«Mul on neli last... Olen nad kõik suitsuta saanud. Uskuge mind, tüdrukud, see ei tee teid õnnelikuks.»

Magda Põldest.

«Mulle meeldis üks poiss. Ta's polnud midagi. Ei erilist ega üldist. Mõtlesin, et võiks olla mu õnn. Ent klubis seisatas ta mu juures ja irvitas: «Kas täna on Kaagveres vaba päev või?»

See ei õigustanud, et ta «võtnud» oli... Nüüd olen ma üksi.»

Üliõpilane I. Tartust.

Nagu elu karm tuulehoog läbi I. vooruslikkuse aiakese. Kas ainult? «Võtnud»... Kaua lubame purjus metsalistel solvata oma neide?

«Ma ei tea, ma ei tea, ma ei tea,
Ma ei tea, mida ihkab minu hing...»

Marika.

Loen seda viimast, kanarbikulõhnalist kirja hämaras kontoris. Kirjal on nõmmede hõngu... Kummatigi tean, et Marika kopsud pole heleroosad, õige inimese omad. Nad on tapajäätmete ja praaga värvi. Marika suitsetab. Tean seda. Ta ise kirjutas sellest ühes teises kirjas. Kes annab talle raha suitsu jaoks? Vanemad... Kus on vanemad?!

Kust saab kõik alguse? Põikan peole. Räägin poistega väljakäigus, siis lähen saali. Olen noor. Tahan laulda ja tantsida. Läbi elu. Seal ta seisab, pisar silmanurgas, juustes pihlamari. Märkan sõrmust. «Mul on mees ja laps. Ootan, kui poeg suuremaks kasvab. Siis hakkame kolmekesi pidudel käima. Tantsin mõlemaga vaheldumisi või ka korraga. Selles pole ju midagi halba...» Lasen pilgu ringi käia. Ahhaa... tema see ongi... «Võib küll,» ütleb uksehoidja. «Pass käes, täisealine.» Täisealine... Tal on kindlasti oma teooria meeste kohta. Huvitav oleks seda teada saada. «Palun!» Soe neiukere libiseb mu pikkade käte vahele. Ja siis see algab. Ta hakkab end haiglaselt nühkima, higised käed rudjuvad, muljuvad... Ta ei kujuta ette, kui perversselt see mõjub. Eriti praegu — ajal antud elada. Ma ütlen seda. Ta jätab mu üksi põrandale, keegi teine ei ole söandanud midagi keelata. Ja ta läheb edasi, pea püsti. Sest ikka leidub poisse, kes ei nõua enda vastu mingit lugupidamist, kes niisama head varnast võtta, et «rõõmsalt» aega veeta.

Lähen tagasi kantseleisse, kus ootavad Aadi, Venda, Joel ning Arved. Meil oli kokku lepitud. Peame nõu, võtame aja maha.

«Eks iga aasta anna uusi kogemusi», võtab Aadi jutuotsa esimesena üles. «Mäletan, teenindasin kord kolme tüdrukut korraga. Ütlesin: «Neiukesed, noored olete veel!» Aga või nemad hoolisid. Pärast pidin kooli pooleli jätma. Ei julenud ju õhtuti liikuda, sest mehed lubasid peksa anda. Mis minul sellest... Peksku! Aga kust tulevad küll sellised rusikakangelased? Need löömamehed peavad ka pere soetama, lapsed muretsema. Jaa, jõudu võib neil olla, aga millestki väga olulisest jääb vajaka.»

Venda. Armastab viina — jõi õhtulgi pudelijagu, aga suitsust pole kunagi hoolinud. Elus pole kõik nii läinud nagu kavatsetud. Nüüd ta meenutab: «Mäletan tüdrukut ajast, mil teda patsist tirida sai... Aasta-aastalt on midagi muutunud. Algul lõikas ta juuksed lihtsalt lühikeseks, hiljem tegi isegi soengu. Mc tunnen, kuidas midagi on kadumas, midagi kinnipüüdmatut.

Joel. «Jaa, väga raske on öelda, et... Meil oli klassis Adalbert. Tüdrukutega oskas ta kohe kõige paremini rääkida. Ja viisakas oli ta ka. Küll me teda peksime, plikadele meeldis ta ikka. Aga katsus vaid mõni tüdruk talt midagi enamat saada, kui Adalbert ta näkku ära häbistas. Kümnendast klassist pidi ta lahkuma: tema ja sõimesõbra Anna asjad olid niimoodi...»

«Murdeeas tahavad tüdrukud naistena näida, poisid meestena. Selles on asi», arvab Arved. «Siis tekib ka huvi viina vastu. Algavad igasugused asjad. Kui pole tervet ümbrust, võivad need ainsateks huvideks jäädagi.»

«Paljudel on haiglased huvid juba lapseeast,» kinnitab Joel. Otsad võtab kokku Aadi: «Kui tänaval purjus naist näeme, siis sülitame ta peale. Aga sellest võib meie oma naine saada. Näiteks sügisel... Kuidas siis nii, et oma naise peale sülitame!: Eh, sead oleme...»

Aitäh!

Hakkan koju minema. Perroon. Tuules loperdav silt.

«Kodanik, lubage paberossi peale tuld!» küsib neiunägu naisterahvas.

«Palun.» Ja alles siis näen, miks ta põu nii täidlane tundus — seal oli koolimüts peidus. Troll tuligi.

MANFRED KOBRA

Tartu — Kääriku

Tartu—Kääriku suusamatk toimub 21. veebruaril. Matkast osavõtuks tuleb registreerida TRÜ spordiklubis (V. Kingissepa 19) teisipäevast neljapäevani (17.—19. veebr.). Registreerimine lõpetatakse neljapäeval kell 15.

Matka kohta (samaaegselt toimub ülelinnaline Tartu—Otepää matk) antakse täiendavalt informatsiooni järgmise nädala «Edasis». Kuivõrd ööbimise võimalused Käärikul pole piiramatud, palume registreerimisega rutata.

Ja mis kõige tähtsam! Kasutage matkani jäänud seitset päeva maksimaalselt treeninguks, sest Kääriku jõudmiseks tuleb läbi sõita siiski ligi 60 kilomeetrit!

Loodame rohket osavõttu.

TRÜ spordiklubi

Suvemalev

Palume tulla kõigil I kursuste komsomolisekretäridel kolmapäeval, **18. veebruaril kell 15** komsomolikomiteesse suvemaleva moodustamise asjus. Tule täpselt!

TRÜ suvemaleva staap

Andmetöötluse seminarid

teistes teaduskondades ja laboratooriumides töötavatele matemaatikutele toimuvad igal kolmapäeval kell 15 arvutuskeskuses (ruum 304). 18. veebruaril räägib K. Pärna nominaaltunnuste töötlemise võimalustest.

Järgmistes seminarides on kavas kuulata erinevate uurimiskeskuste esindajate ettekandeid teadusliku andmestiku töötlemise praktilistest kogemustest.

Läti keel

edasijõudnuile ja algajaile. Aegade suhtes lepime kokku esmaspäeval, 16. veebr. kl. 18 ph. 126.

M. VEINBERGA

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета. г Тарту Эстонская ССР

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 714. MB-00885.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TRÜ

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 5 | Reedel, 20. veebruaril 1976 | XXVIII aastakäik

Kohtumiselt ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe Artur Vaderiga, NLKP 25. kongressi delegaadiga

● Ülikooli paljude traditsioonide seas on üks väärikamaid ülikooli kõrgeima autasu — ülikooli medali — väljaandmine. Nüüdsest on selle laureaadiks ka ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees, NLKP XXV kongressi delegaat ARTUR VADER (vt. «Reedest reedeni»).

Jüri Laane fotod

Reedest reedeni

Tänast kommentaari alustagem kõige tähtsamast — ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe NLKP XXV kongressi delegaadi ARTUR VADERI kohtumisest ülikooli õppejõudude ja üliõpilastega. Oma tervituskõnes ütles rektor prof. A. Koop: «Hea meel on märkida, et sm. A. Vader on alati mõistvalt suhtunud TRÜ osasse vabariigi teaduse ja kultuuri arengus ning on teinud palju selleks, et ülikool võiks täita tema ette seatud vastutusrikkaid ülesandeid. Tervitame tema saabumist Tartu Riiklikku Ülikooli.» Rektori sõnu kinnitas aulatäie ülikoolirahva südamlik aplaus. Seejärel asus kõnetooli sm. A. Vader. Ta kommenteeris vabariigi saavutusi möödunud viisaastakul, mille sarnast varem edukuse poolest pole olnud. Kõik esineja toodud arvud iseloomustasid seda arengut, mis eesti rahvas on läbi teinud sotsialismi tingimustes. Edasi peatus sm. A. Vader Ülemnõukogu tegevusel ja sotsialistliku demokraatia arendamise mitmetel aspektidel. Ka käsitles kõneleja neid momente, mis meie töös olulist osa etendavad: õppe-kasvatustöö efektiivsus ja kvaliteet, üliõpilaste ühiskondlik-poliitiline praktika, teadusliku mõtte viljakus.

Siis järgnes sm. Artur Vaderi austamistseremoonia. Ülikooli paljude traditsioonide seas on üks väärikamaid ülikooli kõrgeima autasu — ülikooli medali — väljaandmine. Nüüdsest on selle laureaadiks ka ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Artur Vader.

Möödunud nädalal viibis TPI ja TRÜ kammerkooride külalisena Tartus Moskva Riikliku Ülikooli kammerkoor. 12. veebruari õhtul aulas toimunud külaliskontsert hiilgas iseäranis oma nõudliku repertuaariga: kaks kantaati, üks missa, lisaks vene rahvalaule 18. sajandist.

Täna ja homme võib peahoones jällegi külalisi kohata: ülikooli farmakoloogia ja psühhiaatria kateedrite eestvedamisel leiab aset psühhofarmakoloogia-alane vabariiklik nõupidamine. Eks tule seda ühtlasi ka tunnustuseks lugeda ülikooli selle ala teadlaste tööle ja vastavaile kateedreile kui nimetatud arstiteadusharu juhtivale keskusele vabariigis.

Tunnustusena tuleks käsitada ka TRÜ komsomolikomiteele saabunud kutset 26. aprillist kuni 1. maini Turus toimuvale rahvusvahelisele üliõpilasnädalale. 33 Euroopa maa üliõpilas- ja noorsoo-organisatsioonide esindajate kohtumine saab teoks üleeuroopalise julgeoleku ja koostöö nõupidamise vaimus, nagu võis kutsekirjast lugeda.

On põnev teada sedagi, et näiteks TRÜ rahvakunstiansamblile on juba tehtud ettepanek esineda 1980. a. olümpiapidustustel Tallinnas. Kui mõni arvab selle tavatult vara olevat, siis tuletagem meelde eestlaste vanasõna «Vankrit seatakse talvel, rege suvel» või «Mis täna tehtud, see homme hooletu».

Ent kuidas on õppimisega semestri keskel? Mis vanasõnade järgi peaks küll seda timmima? REIN VEIDEMANN

Rahuldav hinne ei rahulda

Talvesessioonist

A. Vain, Kehakultuuriteaduskonna prodekaan: «Teiste teaduskondade õppejõud heidavad meile ette, et kehakultuurlased puuduvad palju. Oleme pidevalt ära lubanud umbes 20% (s. o. 35—40 üliõpilast). Paljud neist õpivad individuaalgraafiku alusel, ja hästi. Näiteks Külli Mäesoo, kelle pilt ka ülikooli autahvlil on. Küllap peame teisi teaduskondi vabastamisest informeerima. Ja veel. Miks ei saa kehakultuuriüliõpilased filosoofias enam viisi ja nelju. Ei usu, et ainet alahinnatakse (M. Makarovi ajal ju viisi pandi).»

N. Toots, Filoloogiateaduskonna prodekaan: «Teaduskonna komsomolisekretäril on tegu iseenda võlgadega. Mis abi me niisuguselt komsomolijuhilt loota võime. Vene filoloogia osakonna sekretäriga on mul pidev side, kuid tema üksi jääb osakonnas hüüdjaks hääleks kõrbes. Ehk peaks komsomolikomitee võlglased ise välja kutsuma, vestlema. Võlgnikud pidid uue semestri esimesel päeval dekanaati tulema, kuid mõni vene filoloog polnud veel teisel nädalalgi Tartusse jõudnud.»

Viimase sessiooni hinded kiskus teaduskonnas alla vene filoloogia osakond (V k. õppeedukus ainult 65,7%).

M. Kuusk, Majandusteaduskonna prodekaan: «Teaduskonnas korraldatakse muidu mitmesuguseid üritusi. Niisamasugust aktiivsust tuleks ka õppimises näha. Juhtus nii, et stipendiumikomisjonis taotleti 15% lisaga stipendiumi üliõpilasele, kes olevat õppesektori liige. Mina teda millegipärast ei olnud näinud.»

Majandusüliõpilastele oli komistuskiviks filosoofia ja partei ajalugu. Vahearvestustel saadi läbi, eksamitel mitte. Põhjusi on vaja lähemalt uurida.

Arstiteaduskonna õppesektori juhataja: «Sel sessioonil läksime veidi tagasi. Vähe küll, kuid ikkagi tagasi (1,4% võrra). Võib-olla sellepärast, et püüdsime ärgitada mahajäänud kursusi. Nüüd on tase ühtlustunud.»

M. Tammeorg, komsomolikomitee õppesektori juhataja: «Oppesektorit juhatavad enamasti vanemate kursuste üliõpilased, kes ise tihti praktikal. Juba sellepärast on meie töö lünklik olnud. Tuleks enam võlglaste personaalküsimusi arutada. Üht keemiatudengit veeti kuidagimoodi kursuselt kursusele. Nüüd oli tal esimene sessioon läbikukkumiseta. Enne eksameid sai ta aga arvestuskaardile noomituse ja asi paranes.»

Need ütlused pärinevad esmaspäevaselt komsomolikomitee õppesektori ja prodekaanide ühiselt koosolekult. Talvesessiooni tulemused andis teada õppeprorektor dots. K. Püss. Õpiti paremini kui läinud talvel (88,4% vastu on nüüd seada 89%). Teaduskondadest on tublisti edasi läinud Füüsika-Keemia- (eriti keemikud), Bioloogia-Geograafia- ja Kehakultuuriteaduskond. Ajaloolasi tõmbasid allapoole defektoloogid, arstide ja matemaatikute õppeedukus langes samuti. Kursuste kaupa arvet pidades võib kiita esimesi. Paranemist on märgata II ja III k. juures, IV ja V k. puhul ilmnes aga vastupidine tendents. Viisi ja nelju pandi välja rohkem kui varem, suurenes ainult kolmedele õppijate hulk. Teaduskonniti:

Ajalootead.	92,4%
Arstitead.	87,2%
Bioloogia-Geograafiatead.	92,9%
Filoloogiatead.	87,7%
Füüsika-Keemiatead.	83,3%
Kehakultuuritead.	95,3%
Majandustead.	90,2%
Matemaatikatead.	82,9%
Õigustead.	98,6%.

M. Tammeorg: «Kui komsomoliaktivistil on üks neli viite hulgas, peaks ta 15% kõrgendatud stipendiumi saama, tolle aasta teaduslikku tööd arvestamata. Vahel naerab viiemees kõrval, et mis sa ikka rabad, ma saan nagunii rohkem stippi.»

K. Püss: «15% kõrgendusega stipendiumi määrab rektor teaduskonna ja komsomolikomitee iseloomustuse põhjal neile, kes peale eduka õppimise ka teaduslikku ja ühiskondlikku tööd teevad, 25% lisa määrab teaduskond eduka õppe- ja ühiskondliku töö eest.»

A. Kiris, parteikomitee sekretär: «Eksameil hinnati üliõpilaste teadmisi peaaegu 3000 kolmega. Tihti on kolme taga hoopis mitterahuldav, sest normaalse õppimise juures peaksid ju hinded neljad ja viied olema. Järelikult on aine omandamisel tõsiseid raskusi.»

R. Tani, õppeosakonna juhataja: «Oppedokumentide korrashoidmisel tuleb nõudlikum olla. Dekanaat peab kohe semestri algul kõik eksamid-arvestused sisse kandma. Tihti puuduvad üliõpilastel ka õppeprogrammid. Neid nõudke õppejõult või kateedrist. Hämmastab, et isegi viimase kursuse üliõpilased lasevad auväärt professoril hommikul kell 8 eksamile tulla, ise aga viivitavad veel pool tundi.»

Kokkuvõtteks:

● Võlg tuleb tasuda kohe: tegemata jäänud eksamid-arvestused olgu ära õiendatud uue semestri esimestel päevadel.

● Sessiooni ajal eksamihinded dekanaadi abiga üles panna. Näitmaterjalid näidaku pidevalt õppeedukuse seisu.

● Mahajäääjatega rohkem individuaalset tööd, ka õppejõududelt.

VARJE SOOTAK

KONGRESSI EEL

Teadusliku kommunismi kateedris

NLKP Keskkomitee projekt partei XXV kongressile püstitab kõrgemate koolide ette ülesande tõsta noorte spetsialistide ettevalmistamise kvaliteeti, kasvatades neis ustavust marksismi-leninismi ideedele, valmisolekut partei poliitika elluviimiseks, andes neile sügavaid teadmisi ja häid organisaatorivõimeid.

Ülesannete elluviimine on vahetult seotud teaduslik-pedagoogilise kaadri kasvu ja kvalitatiivse täiustamisega. Just kaadri teoreetiline ettevalmistus, aktiivsus teaduslikus töös, pedagoogiline meisterlikkus on nendeks määravateks teguriteks, millest sõltub spetsialistide ettevalmistamise kvaliteet.

TRÜ teadusliku kommunismi kateedri teaduslik töö on käesoleval ajal suunatud niisuguste oluliste arenenud sotsialistliku ühiskonna probleemide uurimisele nagu sotsialistlik elulaad, tarbimise osa isiksuse elutegevuses, isiksuse sotsiaalne vastutus, kasvatusliku funktsiooni tähtsuse suurenemine perekonnas, sotsialistliku võistluse juhtimine, jne. Kahtlemata aitab nende probleemide teaduslik uurimine tõsta õppejõudude teoreetilist ettevalmistust ning õppeprotsessi kvaliteeti.

Oluline töö, mida kateeder teeb, on NLKP Keskkomitee projekti tundmaõppimise organiseerimine nii üliõpilaste kui ka Tartu elanikkonna hulgas. Projekti tähtsamad seisukohad on lülitatud üliõpilaste referatiivsete ja konkursitööde temaatikasse, samuti riigieksami küsimustesse. On alustatud seminarikavade uuendamist, arvesse võttes eelseisva XXV kongressi materjale.

Projekti materjalide kohta on kateedri õppejõud pidanud loenguid mitte ainult üliõpilastele, vaid ka Marksismi-Leninismi Ülikooli kuulajatele, Tartu Kunstikooli õpetajatele ja linna töötajatele.

Teadusliku uurimistöö ja teadusliku kommunismi õpetamise täiustamiseks korraldatakse regulaarselt kohtumisi kogemuste vahetamiseks Läti Riikliku Ülikooli ja Tallinna Polütehnilise Instituudi kolleegidega.

I. VOLKOV

Ühiskonnateaduste parteiorganisatsioonis

Järgmisel nädalal algav partei XXV kongress nõuab igalt parteiorganisatsioonilt, igalt kommunistilt suurt vastutustunnet oma ülesannete täitmise eest. Uuel viisaastakul on teaduslike uuringute tähtsamad suunad määratud ka ühiskonnateaduste alal: jätkata tööd NLKP maailmaajalooliste kogemuste teaduslikul üldistamisel, uurida arenenud sotsialismi teoreetilisi probleeme, jätkata kommunismi materiaal-tehnilise baasi rajamise, ühiskonnasuhete täiustamise, uue inimese kujundamise ja sotsialistliku elulaadi arendamise teooria täbitöötamist; igati arendada teaduslik-tehnilise revolutsiooni probleemide, ühiskondliku tootmise efektiivsuse ja intensiivsuse suurendamise, rahvamajanduse juhtimise ja planeerimise täiustamise, sotsiaalsete ja majanduslike protsesside prognoosimise probleemide uurimist.

TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite kommunistid on lülitunud kõige selle täitmisse, mida nõuab algava kongressi väärikas tähistamine. 1975. a. sügisel arutati kateedrite ülesandeid ja kinnitati üksikasjalik ürituste plaan, milles erilist rõhku pandi üliõpilaste kommunistliku kasvatuse tugevdamisele nii õppetöö kui ka õppevälise kasvatustöö kaudu, sidemete tugevdamisele ülikooli teaduskondade partei- ja komsomoliorganisatsioonidega. Detsembris arutati NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuundi 1976—1980. Tähtsamaid probleeme selles arutati üliõpilastega ka loengutel, seminarides ja ÜTÜ ringides töökoosolekutel. Kahtlemata on vaja seda tööd jätkata ka alanud semestril. Soovitavaks tuleb pidada kongressi materjalide tutvustamist kongressi ajal. Koostööd on tugevdatud poliitilise ökonoomia kateedri ja Majandusteaduskonna vahel. Majandusteaduskonna üliõpilastele on kavas lugeda erikursust NLKP XXV kongressi otsustest. Koostöö on ka ajaloo-osakonna parteiorganisatsiooniga, kus veebruari algul arutati NLKP XXV kongressi materjalide õpetamist. Üritusi on olnud veel teisigi.

Tähtsal kohal ühiskonnateaduste kateedrites on teaduslik töö, mille eesotsas seisavad kõrgema kvalifikatsiooniga õppejõud. Tähtis on see, et iga õppe-

(Järg 2. lk.)

● Tagasipilk 11. veebruari pidulikule sündmusele, TRÜ komsomoliorganisatsiooni raporti allakirjutamisele. ELKNÜ TRÜ komitee sekretar Kalle Liiv oma allkirja jäädvustamas.

Jüri Laane foto

Meie, «nullikad»

Ülikoolis avati ettevalmistusosakond 1970. a., selle ülesanne on anda töölis- ja kolhoosinoortele kindlam ettevalmistus ülikooli astumiseks. Ettevalmistusosakonna töö peab ühelt poolt värskendama ning täiendama kuulajate teadmisi keskkooli põhiainetes, teiselt poolt aga lähendama neid kõrgkooli õppesüsteemile.

1. detsembril 1975. a. alustas niisiis statsionaarselt tööd juba viies 0-kursus. Nüüd on juba peaaegu kaks ja pool kuud koos käidud ja ajusid pingutatud. Märtsi algul tulevad esimesed arvestused. Neil, kes matemaatikat õpivad, on matemaatikas kirjalik eksam. Palju aega sinna enam jäänud ei ole, nii et ainult õpi. Ja seda kõik ka teevad. Mõned vähem, mõned rohkem, mõned põhjalikumalt, mõned pealiskaudsemalt. Õppimata ei saa aga kindlasti keegi läbi. Kes tulid siia lulli lööma, need on oma ninanipsu juba saanud. Need kustutati halva edasijõudmise pärast ettevalmistusosakonna kuulajate nimekirjast. Asemele võeti vastava eriala reservist. Reservis võib aga olla palju võimekaid ning püüdlikke inimesi ning miks peaks siis nende eest kohta kinni hoidma.

Keskkoolimentaliteedist, kus õpetajad käisid ise pahatihti õpilastel sabas ja kinkisid mõnedele kolmekesi veerandite ja poolaastate lõpus, ei saa siin juttugi olla. Kui õppida ei taha, võta kott ja pühi kümne tuule poole minema.

Sellepärast peab reservlastele igati au andma, sest loengutel käivad nad ju oma töö kõrvalt. Neile ei maksta stipendiumi ega anta vabastusi tööülesannetest.

Sel aastal võeti päevasele 0-kursusele vastu 125 inimest.

Ettevalmistusosakonna juhataja sm. K. Velsker: «Võrreldes eelmise aastaga on keskkooli lõputunnistuse keskmine hinne paranenud.

Kuigi ka sel aastal on rohkem tüdrukuid, on poiste arv natuke kasvanud. Eelmisel aastal oli kogu 0-kursuse peale ainult 25 meessoost isikut, sel aastal aga 40. Enamik poisse tuleb sõjaväest.»

Kas seletada seda poiste kergema läbiajamise otsimisega või tõelise õpihimuga?

«Kindlasti tõelise õpihimuga, sest paljud noormehed, kes meile sõjaväest tulevad, on ka varem ülikooli proovinud astuda. Et see ebaõnnestus, siis pidid nad minema armeeteenistusse. Seal on neil kahe aasta jooksul võimalik olnud oma tegude üle nii kindlalt ja põhjalikult järele mõelda, et nüüdsed otsused on juba õiged meheotsused. Kui selline noormees tuleb sõjaväest tagasi ja astub meie 0-kursusele, siis on see otsus nii valitud teaduskonna kui ka õppimise suhtes hoolega järele mõeldud. Sellepärast on sellised noored mehed meile lausa teretulnud.»

Milline on üldine tööstaaž ja valitud teaduskonna vastavus endisele tööalale?

«Otse töölt tuleb meile põhiliselt ainult tütarlapsi. Nende keskmine tööstaaž on 3 aastat ja üle selle. Sel aastal on meil aga ka üks seltsimees, kellel on juba 14-aastane tööstaaž. Lausa kadestamisväärt tahtejõud. Poistel aga domineerib 2-aastane tööstaaž armeeteenistusest.

Mis aga puutub valitud teaduskonna vastavusse endisele tööalale, siis selliseid inimesi on meil väga vähe. Kõige rohkem on neid Arsti teaduskonnas, kus sel aastal õpib kaheksa tütarlast, kes enne 0-kursusele tulekut töötasid hooldusõdede või sanitaridena.

Takistab see, et me ei või vastu võtta kutseta õpetajaid. See tähendab, et kui tütarlaps või noormees on pärast keskkooli töötanud õpetajana, siis teda 0-kursusele vastu võtta ei saa: ta ei kuulu töölisklassi ega talurahva hulka, vaid teenistujate grupeeringusse.»

Defektoloogiat õppiv Aime Jürisson on oma endisele tööle vastava eriala valinud.

Kui Aime 1971. a. Suure-Jaani Keskkooli lõpetas, tahtis Pedagoogilisse Instituuti lastekasvatajaks õppima minna. Sellele tõmbas kriipsu peale poolteise palli puudumine. Talle meeldis lapsi õpetada ja ta läks pikalt aru pidamata tööle kodu juures asuvasse Lahmuse Eriinternaatkooli.

Järgmisel aastal tuli Aime Tartusse eksamitele, kuid pool punkti jäi puudu. Tagasi tööle.

Tekkis mõte tulla ettevalmistusosakonda. Et aga kutseta õpetajaid 0-kursusele ei võeta, siis läks ta aastaks tööle Viljandisse vabriku «Linda» filiaali.

Eelmise aasta detsembris astus ta päevasesse 0-kursusele defektoloogiaosakonda ja elab nüüd ühiselamus, võtab aktiivselt osa õppetöst ning on kirevasse üliõpilasellu juba igati sisse elanud. Juulikuus on 0-kursuse lõpueksamid. K. Velsker tahab meelde tuletada, et noored liiga ühekülgseks ei muutuks. Kindlasti ei õpita päevas 12 tundi.

Argu unustatagu ka ülikoolis tegutsevaid ringe.

«Tahaksin märkida Majandusteaduskonna juhtkonna suurt huvi oma 0-kursuslaste vastu. Samad sõnad peab ütlema ka sm. A. Tähnase kohta Kehakultuuriteaduskonnast.

Tore oleks, kui sellist huvi oma 0-kursuslaste vastu ilmutaks iga teaduskonna juhtkond, sest eks need «nullikad» ole ju teie tulevased esmakursuslased.»

VALDO KÜTT,

0-kursuslane

Narva-Jõesuu järelkiri

Pärast Narva-Jõesuud oli rahutu tunne: nii palju on veel teha, et see, mis selja taga, ei ole üldse kõne väärt. Kange tahtmine oli kohe kusagilt kinni haarata ja alustada. Paar päeva sai mööda, asi selgis, muutus ümmargusemaks, ja nüüd peab seda tasapisi nagu lõngakera hakkama lahti harutama.

● Näiteks õppimine ja selle stimuleerimine. TPI omad tulid lagedale huvitava eksperimendiga (vt. eelmise lehe «Reedest reedeni»). Kas see meil lööks läbi? Peab proovima. Oli päris uudiseks, et teistes kõrgkoolides lähtutakse 25% kõrgema stipendiumi maksmisel ühiskondlikust ja teaduslikust tööst ning väga heast õppimisest. Väga laialt kasutatakse 15%-list kõrgendust. Seda saavad hästi õppivad üliõpilased, kellel on pidev ühiskondlik ülesanne ja kes tegelevad teadusliku tööga. Kuid miks makstakse näiteks Filoloogiateaduskonnas kõigile sessiooni väga hästi sooritanutele 50 rubla kuus, kui paljud neist ei ole kogu oma ülikoolielu jooksul ühiskondliku ega muu teadusliku tööga kui üksnes õppimisega tegelnud. Kuuldavasti mitte kõigis teaduskondades ei ole lugu nii (küsi Õigusteaduskonnast!). Filoloogiateaduskonna komsomolibürool on kurbi kogemusi ka 15% stipiliisa taotlemisega. Kuuest esitatud inimesest lükati neli tagasi vabariigi tasemel teadusliku töö puudumise pärast. Kaks tingimustele igati vastavat kandidaati jäidki kandidaatideks. Arvatavasti oleks üsna lühike pääsetee selles, et stipivolinike koosolekul oleks alati ka komsomolibüroo esindaja (kivi nende kapsaaeda!). Muidu piirdub nende koosolekute funktsioon ainult «kolmega» stipitaotlejate avalduste ettelugemisega ja siingi aitab rahuldamisele kaasa voliniku kõneoskus. Võiks tõepoolest suuremal hulgas kasutada igasuguseid stimuleerimisvorme, seda enam, et on kuulda, nagu jääks kõrgkoolidel aasta lõpuks ikka raha üle.

Ja lõpuks veel nimeliste stipendiumide saajad. Peaksime püüdma selle poole, et need tõesti õigetele inimestele saaksid ja kord määratud, mitte sugugi ülikooli lõpuni ühe inimese monopol ei oleks. Kindlasti on kerkinud ja kerkib esile uusi kandidaate, kes lihtsalt sellepärast, et pole mingit põhjust teiselt nimelist stipendiumi ära võtta, sellest ilma jäävad. Miks on siin saajate arv nii rangelt reglementeeritud, pealegi üsna väike (Filoloogiateaduskonnas 3)? Süsteem peaks olema palju paindlikum, kuigi paberitega õiendamine hulga aega ja higi nõuab, aga saaks sellestki üle.

● Laagris kerkis üles küsimus noore kõrgkoolist tulnud spetsialisti töö viletsast tasustamisest (vrd. näiteks traktoristi ja inseneri palgaga). Sai selgeks, et ainuüksi hariduse eest meil ei maksta ega ka hakata maksma. Noorele spetsialistile tuleb luua võimalus oma teadmisi ja võimeid rohkem rakendada, s. t. suurema koormusega töötada.

● Seoses eelseisva EÜE-suvega oli valusaks probleemiks n.-ö. paremate kohtade jagamisel malevas valitsev onupojapoliitika. Võis kuulda selliseidki uskumatuid lugusid, et välisrühma pääseda võid siis... (ei, eksid — nelja-aastane malevastaaž ei aita!), kui oled piirkonnakomandöri naise kooliõde.

● Natukene kohalolnud komsomoliaktiivist. Sai kuulda-näha nelja kõrgkooli esindajaid (ERKI-st ei olnud kedagi). On tunne, et mitte kõik komsomolijuhid ei ole päris õigel kohal, või õigemini: koht küll on, aga inimesed ei ole õiged. Vabariigi kõrgkoolide komsomoliaktiivi õppelaager — nimi eeldab parimat osa meie komsomolist ja ka üliõpilaskonnast. Tegelikkus (natuke subjektiivset statistikat): kohalolnuist võis aktivistideks nimetada umbes pooli. Teise poole aktiivsus ilmnes millegipärast alles pärast õhtusööki, kui loengud- seminarid läbi ja baar avatud. Suurele osale rahvast näis aga kõige rohkem vaimustust pakkuvat soome saun. Kõige rohkem andsid teistele heade ettepanekute ja mõtetena EPA ja meie kooli esindajad. Teiste osa jäi üsna kahvatuks.

On muidugi mitmeid põhjusi, miks nii mõnigi tõeline aktivist kohal ei olnud (vaheaeg pakub igasugust tegevust), kuid võib julgelt öelda, et asjaga kõik päris korras pole. Alguse saab see juba õpperühmadest, kus funktsionääriks valitut kõige paremini tuntakse, kuid ometi valitakse vale inimene. Järelikult on viga nendes, kes ebajuhid etteotsa seadnud. Kas me siis ei kasuta täielikult valimisdemokraatiat või on juhuslikkusel nii suur osa? Meil on ju võimalik oma juhte valida või maha võtta, miks laseme siis valedel inimestel end juhtida? Kõik kursused võiksid oma funktsionäärid kriitilise pilguga üle vaadata.

● Ja üldse — kas vabariigi üliõpilaskomsomoli aktivistide kokkutulekud niisugusel kujul end enam õigustavad?

ESTER NÄPPING

12 ajaloolast Palamusel

Talvevaheaja lõpetas ajalooring järjekordse suusamatkaga. Scekord oli sõidu eesmärk möödunud sajandite Eesti külaelu tundmaõppimine Palamuse ümbruses.

7. veebruari hommikul tuli Kaarepere jaamas rongilt maha 12 suusatajat. Võib-olla nagu Tootsi pulma külalised, kelle kohta jaamaülem Bogdanov ütles, et mingeid pulmalisi ta näinud pole, ainult neli kaaki ronis rongilt maha.

Tootsi kodutalu külastamise järel suundusime Palamuse keskkooli paleesse, mille kõrval meie suurkooli ruumide väljanägemine üht-teist soovida jätab.

Esimese päeva marsruuti jäid kalmed meie ajaarvamise esimese aastatuhande lõpust, surnuaed, kus põliste puude all puhkavad mitmed kohaliku kultuurielu tegelased ja O. Lutsu lugude prototüübid; kirjaniku sünnikoht Kuremaa järve kaldal, mille kohta ta ise kirjutanud on «Ma olen sündinud Kuremaa järve ääres, mitte järves, nagu mu nimest arvata võiks.» Õhtul lugesime O. Lutsu teoseid, rääkisime Palamuse ajaloost.

Teisel päeval tutvusime alevi endaga: vaatasime kirikut, kooli, veskit. Siis viisid suusarajad Luuale, edasi silmapaistva Eesti nõukogude ajaloolase akadeemik H. Moora (1900—1968) sünnikodusse. Nappide kohanimede taga seisavad Eestimaa ilusad paigad ja väikese matkagrupi suured elamused. Luua mõisa pargis oli fotoaparaat jõuetu jäädvustama talvise looduse ilu. Seda peab ise nägema. Nii mõtlesid kõik matkajad õhtul Tartu poole veerevas ülikooli spordiklubi bussis ja lubasid endale siia kunagi tagasi tulla. Kui mitte varem, siis koolmeistri ametis koos oma õpilastega.

Selle matkaga algas ajalooringi uus töösemester. Ees ootavad koosolekud, ÜTÜ konverents, kevadine ekskursioon.

R. PALMARU

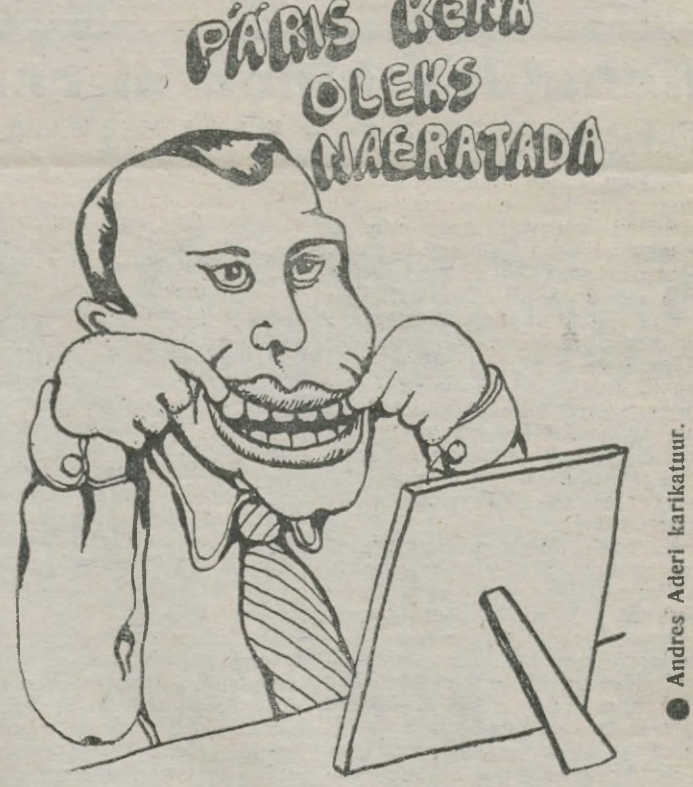

● Andres Aderi karikatuur.

Karikatuure tegema!

Mida kõik küll juhtub! Näiteks kuulutatakse nüüd välja karikatuurivõistlus. Vastu tulles laiade masside soovile on tingimused teretulnud. On vaja ainult esitada piiramatu arv pahesid jms. kujutavaid (paljastavaid) taieseid. Lubatud on kõik kujutava kunsti žanrid ja tehnikad (tušš, pastajoonistus, akvarell, satiiriline pisiplastika jne.). Raskusi võib tekkida ainult monumentaalkunstiga. Osa võivad võtta võistlejad kõigist kehakaaludest. Muid kitsendusi ei ole. Võistluse eesmärgiks on stimuleerida üliõpilaskonna humoristlik-satiirilist eneseväljendust ja anda otsustav löök.

Esitatud töödest on kavas rajada klubis näitusenurgake. Konkursile laekuvad võistlustööd tuleb esitada ajalehe «TRÜ» toimetusele hiljemalt 1. aprilliks k. a.

P. S. Võitjaid premeeritakse.

Organiseerimiskomitee

Tänu

Valgevene NSV TA A. V. Lõkovi nim. Soojus- ja Massivahetuse Instituudi direktor prof. A. Šaškov saatis kirja Eesti NSV kõrg- ja keskerihariduse ministrile I. Nuudile, milles avaldab tänu aparaadi UT-7511 autoreile TRÜ biofüüsika ja elektrofüüsika laboratooriumi teaduslikule töötajale dots. M. Eplerile, vanemteadur V. Reebenile ning laboratooriumi juhatajale H. Eplerile ja eksperimentaaltöökoja töötajaile.

Instituut konstrueerib vähivastaseks raviks kasutatavat aparatuuri. Käesoleva aasta jaanuaris sõlmiti instituudi ja ülikooli vahel leping, mille põhjal hakatakse kasutama aparaati UT-7511. See registreerib rea olulisemaid hingamis- ja vereringesüsteemi füsioloogilisi näite. Kogu kompleks eksponeeritakse NSV Liidu Rahvamajanduse Saavutuste Näitusel, mis on pühendatud NLKP XXV kongressile.

Kongressi eel

(Algus 1. lk.)

jõud teeb teaduslikku tööd. Vaja on aga arendada kompleksset uurimistööd.

Uuel õppeaastal on kavas pidada mitmeid metoodilisi nõupidamisi nii õppe- kui ka teadusliku töö valdkonnas, avaldada toimetisi ühiskonnateaduste aktuaalsetest probleemidest. On vaja arendada koostööd teiste kõrgkoolide ühiskonnateaduste kateedritega.

TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite kommunistid esinevad loengutega marksismi-leninismi ülikoolis, täidavad vastutusrikkaid ühiskondlikke ülesandeid. Kuid edaspidine töö nõuab parteiorganisatsioonilt veelgi suuremat vastutustunnet ja initsiatiivi.

G. REKKER

KUIDAS JA KES HINDAB VÄITEKIRJA?

NSVL Ministrite Nõukogu j. a. Kõrgema Atestatsioonikomisjoni esimees prof. V. G. Kirillov-Ugrjumov kommenteerib hiljuti jõustunud uut määrust teaduslike kraadide ja kutsete andmise korra kohta.

Määrus esitab atestatsiooni organiseerimise ja funktsioneerimise põhiprintsiibid. Seepärast oleks asjatu loota, et see sisaldab ka praktilisi juhiseid. Oma igapäevases töös konkretiseerivad Kõrgema Atestatsioonikomisjoni organid neid või teisi punkte. Senise süsteemi täiustamise eesmärgil on loodud uus osakond, mis tegeleb teabehankimisega ja väitekirjade kaitsmise kõigi aspektide analüüsiga.

Võrreldes varasema määrusega on olulisi erinevusi. Näiteks on lõpetatud kraadi andmine ilma avaliku kaitsmiseta ja miinimumieksamite sooritamiseta. 1977. aastast alates kooskõlastatakse nimetatud eksamite programm atestatsioonikomisjoniga ja eksamid hakkavad toimuma 2 korda aastas selleks ettenähtud ajal. Märgatavalt kasvab nn. eelkaitsmiste osatähtsus, kus tuleb täpselt määrata dissertandi isiklik panus tihti kollektiivset iseloomu omavas teaduslikus töös. Me hakkame rangelt suhtuma iga liiki allikate kasutamisse, millel puuduvad viited nende autoreile. Mis puutub kaitsmise protseduurisse, siis see jääb sisuliselt endiseks. Tõsi, oponentide valikut ei võimaldata nüüd enam dissertandile. Doktoriväitekirjade tarvis kavatseb VAK edaspidi ise valida ja kinnitada osa oponentidest. Kõik dissertatsioonid hakkavad läbi käima atestatsioonikomisjoni atestatsiooniosakondadest, kusjuures kandidaadiväitekirjade küsimuse otsustab komisjoni kolleegium atestatsiooniosakonna ja ekspertide grupi esitise alusel. Doktorikraadile pretendeerijate «filtriks» on ekspertide nõukogu täies koosseisus.

Varem analüüsisid arvukad ekspertide nõukogud väitekirju valikuliselt. Nüüd vaatame reeglina mitte ainult dissertatsiooni, vaid erialanõukogu ulatuslikult argumenteeritud kokkuvõtet, milles loetletakse, mida nimelt dissertant «avastas», tegi kindlaks, «selgitas», kui tähtis on tema avastus fundamentaalteaduste arengus ja praktiliste ülesannete lahendamises, missugust kohta omab uurija töö meie teaduse arengu üldpildis. Otsus neis küsimustes langetatakse lahtisel hääletamisel, kusjuures iga punkt vaetakse ja kinnitatakse eraldi. Alles siis järgneb salajane hääletus teadusliku kraadi otsustamiseks. (Nõukogu liikmed, kes hilinevad koosolekule või lahkuvad varem, ei võta osa hääletamisest.) See nõue peaks tõstma väitekirja arutamises osalevate teadlaste nõudlikkust.

Mis puutub ekspertide nõukogudesse, siis oleme loobunud vanast ekspertiisikomisjonide süsteemist, kus igaüks neist kujutas endast Noa laeva, kuhu organisaatorid püüdsid suruda kitsaste alade spetsialiste kõikidest teadusharudest (neid aga loendatakse praegu üle 500). Nüüd on ekspertiisis peamine mitte kontroll, mille oleme jätnud põhiliselt erialanõukogude ülesandeks, vaid oskus määrata väitekirja taset, välja töötada ühtsed kriteeriumid väitekirjadele lähenemiseks, et oleks täpselt määratletud, mis tähendab teaduste kandidaat ja mis doktor, et poleks enam lahknevusi pealinna ja provintsi nõukogude nõudmistes, et teadlane oleks kõikjal teadlane.

Kõik doktoriväitekirjad vaadatakse läbi Kõrgema Atestatsioonikomisjoni presiidiumis, kellel lasub ka põhivastutus teaduslike töötajate atesteerimise korralduse eest. Kandidaadi- ja doktoriväitekirjad kaitstakse nüüdsest erinevates nõukogudes. Kui «kandidaadinõukogud» moodustatakse vanadel põhimõtetel, siis «doktorinõukogude» puhul on situatsioon täiesti muutunud. Need luuakse vaid suurte teaduslike uurimisinstituutide ja kõrgkoolide juurde, mis on ühtlasi juhtivad ühes või teises teadusharus.

Ilmuvas atestatsioonikomisjoni bülletäänis teatatakse eelseisvatest doktoriväitekirjade kaitsmistest, mis kahtlemata kergendab teabe levikut ja peaks köitma ka asjast huvitatud teadlaste ning praktikute tähelepanu. On loodud ka Kõrgema Atestatsioonikomisjoni riiklik inspektsioon, kes omades kõige laiemaid volitusi, hakkab töötama plaanipäraselt, mitte siis üksikutele nõukogudele «kaardiväerünnakute» organiseerimise põhimõttel. Inspektsiooni ülesandeks jääb põhjalikult uurida eranditult kõiki nõukogusid, olla alati kursis nende tööga, et ei tekiks enam iga liiki häireolukordi, kus VAK peab tarvitusele võtma radikaalseid abinõusid.

Lühendatult ajalehest
«Literaturnaja Gazeta»
nr. 6, 11. II 1976. a.,
lk. 12.

Üliõpilane ja raamatukogu

- **Õppekirjandust on vähe**
- **Lugemissaalis laenutamine kiiremaks**
- **Üliõpilane tunneb vähe huvi erialase uudiskirjanduse vastu**

Möödunud aasta lõpul korraldas raamatukogu üliõpilastele väikese ankeetküsitluse. Eesmärgiks oli saada ülevaade mitmest raamatukogu tööd puudutavast küsimusest: kas üliõpilased saavad raamatukogust kogu neile vajaliku kirjanduse, kas rahuldab teenindamiskiirus, kas bibliograafiaõppused annavad tarvilikke teadmisi ja oskusi raamatukogu kasutamiseks, kas üliõpilased tutvuvad jooksva aasta perioodikaväljaannetega ja uudiskirjandusega jne.

Vastuseid laekus palju: väljajagatud 300 ankeedist täideti 276. Esindatud olid kõigi teaduskondade ja kõigi kursuste üliõpilased.

Üldpilt sai järgmine. Mitmete erialade üliõpilastele ei jätku küllaldaselt õpikuid ja õppekirjandust (praktikumide juhendeid, ülesannete kogusid). Eriti kurtsid õppekirjanduse vähesuse üle tulevased arstid. Nende ankeedivastustes on pikad loetelud raamatuist, mis on õpetööks otseselt vajalikud, aga mida raamatukogust haruharva laenata õnnestub. Kurb, et enamasti on need meie oma ülikooli väljaanded, ilmunud juba aastaid tagasi, kordustrükkide väljaandmise peale ei ole aga õigel ajal mõeldud. Nii tunnistati väga nõutavaks L. Viilebergi «Mikrobioloogia praktikum», V. Fainbergi ja L. Veerma «Sünnitusabi fantoom» (mida üks üliõpilane nimetas tõeliseks bibliograafiliseks harulduseks), Ü. Arendi, H. Kübara jt. koostatud «Histoloogia praktikum» jpt.

Muret teeb õpikueksemplaride vähesus ka Filoloogia-, Majandus-, Füüsika-Keemia- ja Õigusteaduskonna üliõpilastele. Kõigi üliõpilaste ühine mure on võõrkeelte (eriti inglise keele) õpikute defitsiit ja erialase võõrkeelse lektüürikirjanduse nappus või täielik puudumine (näit. defektoloogia erialal).

Teenindamise kiirusega ei saa raamatukogu kiidelda. Toome raamatukogu kojulaenutusest sai 30 min. jooksul soovitud raamatud kätte 40% küsitletuist, üle tunni aja on pidanud ootama 24%. Õpperaamatukogu kojulaenutus täitis 15 min. jooksul 68% küsitletute soovid, 1 tund on kirjandust oodanud 3%.

Lugemissaalides: Toome raamatukogus sai vajaliku kirjanduse 15 min. jooksul 62%, ülejäänuil tuli oodata kauem; õpperaamatukogu lugemissaalis saab enamik lugejaid (71%) kirjanduse kätte 5 min. jooksul, üksikjuhtudel (2%) tuleb oodata veerand tundi.

Üliõpilaste põhiline soov teenindamise suhtes oli, et just lugemissaalides saaks tellitud kirjanduse kiiremini kätte, kasvõi koju laenutatava kirjanduse ooteaja pikenemise arvel.

Raamatukogutöötajaile pakkus suurt huvi ka üliõpilaste hinnang bibliograafiaõppuste kasuteguri kohta. Siin olid vastused üsna rõõmustavad: 97% küsitletuist vastas, et bibliograafiaõppused on neile andnud vajalikke raamatukogu kasutamise oskusi, kas siis täielikult (55%) või osaliselt (42%). Ainult 3% vastas, et ei ole loodetud kasu olnud.

Küsitlus, kuivõrd kasutatakse raamatukokku saabuvat jooksva aasta perioodikat ja uudiskirjandust, andis üsna troostitu pildi. Uute ajakirjadega ütles end s a g e l i tutvuvat 22%, uudiskirjanduse näitusega 10% üliõpilastest, h a r v a vastavalt 48 ja 33%, ü l d s e m i t t e 30 ja 57%. Nende arvude järgi otsustades on üliõpilaste huvi uue erialase (ja mitte ainult erialase) kirjanduse vastu väga vähene. Omajagu süüd võib olla ka raamatukogul, et ta ei ole uudiskirjanduse kasutamise võimalusi küllaldaselt propageerinud. Meeldetuletuseks, et **Toome raamatukogus ootab lugejaid eraldi perioodika lugemisruum, kus avariiuleil asub valdav osa (1176 nimetust) raamatukokku saabuvaist jooksva aasta ajakirjadest ja ajalehtedest. Samas ruumis asub ka uudiskirjanduse väljapanek, mida vahetatakse kord nädalas, esmaspäeviti, ja kust iga lugeja võib endale lugemiseks tellida soovitud raamatu.** Aasta jooksul tutvustab uudiskirjanduse näitus lugejaile 15 000—16 000 uut raamatut.

Täname kõiki, kes ei pidanud paljuks vaeva vastata meie küsimustele ja loodame, et raamatukogu ja lugeja vastastikused suhted edaspidi veelgi paremaks muutuvad.

U. TÕNNOV

Linnar Priimägi,
üliõpilane

«Filoloogia mandumiseks» võiks kokkuvõtvalt nimetada seda nähtust, mis viimasel ajal üha sagedamini ilmneb nii oma tagajärgedes kui alasti põhjustes, ja seda mitte üksnes ülikoolis, vaid eesti keele s o c i u m'is üldse, kuivõrd filoloogia all sünnib mõista suhtumist keelesse kõige laiemas tähenduses. Millised on siis mahakuulutatud mandumise põhipõhjendilmingud?

Filoloogia mandumisest

See, et keeleline väljendus nagu mõtleminegi kuulub iga indiviidi juurde, ei vaja kordamist. Kaasaegses filoloogilises situatsioonis võib aga küllalt uudsena kõlada, et keelekasutus ei ole mitte indiviidi g e n u s p r o x i m u m, vaid hoopis tema d i f f e r e n t i a s p e c i f i c a, s. t. siis — otsene individuatsiooni printsiip. Siit jõuamegi esimese sedastuseni: kõikides eeldatavalt tervikliku isiksuse keelelistes avaldusvormides massilisimast argikõnest-kirjavahetusest ajaning kirjastuskirjanduseni välja täheldub keeleindividuaalsuse, resp. individuaalkeelsuse pidev minetumine. Vaesel Buffonil tuleks niisuguses keelesituatsioonis kas maha salata oma veendumus «Le style c'est l'homme» või siis otsida Diogenese moodi päevavalgel, lamp käes, inimest ning tunnistada meie üldine alfabeetsus halvasti varjatavaks praagiks.

Käsitletava nähtuse teist avaldumiskuju võiks nimetada «filoloogilise läve madaldumiseks» ja selle keskseks probleemiks lugeda igasuguse lävimiskaaslase filoloogiline usaldatavus. Mitte ainult filoloogia-alastes töödes, vaid ka massikommunikatsioonis sagenevad juhud, kus kõnelejakirjutaja väljendub teadlikult alla oma filoloogilise taseme — mis iseendast ei pruugi juba olla kuigi kõrge —, sest ta ei usalda oma otseste või kaudsete kommunikatsioonipartnerite filoloogilist võimekust. Juba rajooniajalehes on võõrsõnad täielik tabu, kirjanduslikus portrees kiidetakse suurimaks imeks maaler, kes loeb puhkehetkel 60 000-lise tiraažiga «Tundekasvatust», ja filoloogiakandidaadi dissertatsioon algab vastava peatükiga keskkooli kirjanduse ajaloo õpikust.

Paraku tuleb ka tõdeda, et pahatihti on individuaalne keelelagi tõesti niisama madal kui üldine keelelävigi. See on filoloogia mandumise kolmas punkt, millele paneksin nimeks «võhiklikkuse invasioon filoloogiasse». Jätkem kõrvale võõrnimede paljuparandatud õigekirjutus! Kuid mööda ei saa minna filoloogiaajakirjas avaldatud «teaduslikult» originaalitruust prantsuskeelsest viitest, milles õpetatud filoloog on vigaselt paigaldanud diakriitilised märgid, või juhtumist, kus «Eesti Looduses» avaldatud auväärt teadlane kasutab prepositsiooni c u m akusatiiviga. Avalik vigade õiendamine (kui see niisugusel puhul harvagi aset leiab) on kahtlemata hädavajalik ning rikub kahtlemata veelgi vastastikuse filoloogilise usalduse õhkkonda.

Kuid pöördugem tagasi a d f o n t e s, s. o. siis keele õppimise juurde. Selle oma viimase probleemiga puudutame taas ülikooli.

Võõrkeelte õppimine, mille puudujääke viimati riivasime, on materiaaltehniliselt, metoodiliselt ning administratiivselt raskendatud. Palju taganutetud prantsuse filoloogia õppimise võimalus on tähelepanuväärne oma puudumise tõttu. Õnnekombel püsib veel raskuste kiuste p o o l prantsuse keele õppejõu kohta. Aheneb saksa filoloogide väljalase. Fakt. Ometi on just võõrkeelte oskus üks neist olulistest komponentidest, mis aitavad avardada ning süvendada emakeeletunnetust. «Wer keine Fremdsprachen kennt, weiss auch nichts von seiner eigenen.»

Keeleõpetus on üks neist vähestest aladest, kus ei saa kehtida meie nõukogude pedagoogikas muidu läbilöönud seisukoht, nagu peaks õpetaja seadma end õpilaste järgi, ja mitte vastupidi. See avab tegelikud võimalused õpilaste filoloogilise läve tõstmiseks, võitluseks meie koolide ning ajakirjanduse poolt levitatava filoloogilise nivelleerumise vastu. Niisugune keeleõpetus loob ettekujutuse ka emakeele võimsusest, temasse kätketud väljendusvõimalustest ning nende loova edasiarendamise teedest, mis on ühtlasi ka isiksuse arengu teed.

dixi

Odnust

Õigusteaduskonna õppejõududest 1901.—1918. a.

Tartu ülikooli õppejõudude eluloolised andmed leiduvad G. V. Levitski eeskujulikus biograafilises teoses 1802.—1902. a. kohta, mis ilmus trükis Jurjevis 1902.—1903. a. Samuti saab suhteliselt kergesti kätte eluloolisi andmeid õppejõudude kohta alates 1919. aastast.

Ajavahemikul 1901—1918 Tartus tegutsenud Õigusteaduskonna professoritest olid paljud ametisse seatud juba enne 1901. a.; nad töötasid Tartus suuremalt jaolt kuni 1918. aastani, seni kui suvel, Saksa okupatsiooni ajal evakueerusid kahel raudtee-ešelonil Voroneži. Sinna jäi osa endisi Tartu õppejõude peatuma, osa siirdus aja jooksul teisale, ja nende kohta on andmeid peale väheste erandite raske saada.

Möödunud aasta 23. dets. Moskvas surnud prof. Maria Grabar-Passeki (vt. «TRÜ» nr. 3 s. a.) suuliste mälestuste järgi (ettekanne TRÜ Teaduslikus Raamatukogus 30. apr. 1959. a.) toimus evakueerimine koos osa varandusega Tartust Voroneži juuli keskel. See kestis kaheksa ööpäeva.

Esialgsete uurimiste tulemusena selgub, et ajavahemikus 1901—1918 töötasid Tartus ühelt poolt mitmed professorid ja teised õppejõud, kelle elulood (vähemalt suuremalt osalt) olid juba ära toodud Levitski teoses. Teiselt poolt oli Tartus ka selliseid juuraõppejõude, kes olid lahkunud Tartu ülikoolist 1904.—1918. a. vahel. Esimesse gruppi kuulusid professorid N. Beljavski, M. Djakonov, A. Filippov, V. Grabar, M. Krasnožen, A. Krivtsov, A. Miklaševski, V. Netšajev, A. Nevzorov, O. Ostrogradski, J. Passek, P. Pustoroslev, A. Zatšinski. Veel on korda läinud teada saada, et O. Ostrogradski lahkus Tartust 1913. a., Passek aga läks ära juba varem ja suri Moskvas 1912. a. Aga see pole kaugeltki kõik. Raske on saada nende õppejõudude eluloolisi andmeid, kes olid Õigusteaduskonda ametisse astunud käesoleva sajandi algusest (Levitski andmed ju ei ulatu sinna) 1918. a. toimunud evakuatsioonini. RAKA-s leiduvad andmed pole kaugeltki ammendavad. Trükitud loengukavade järgi peaks selliseid Õigusteaduskonna õppejõude olema 20 ümber; neist mõni on töötanud Tartu ülikoolis isegi vähem kui üks õppeaasta. Neist vahest kõige silmapaistvamad olid saaremaalane Alexander Baron von Freytagh-Loringhoven ja Vassili Sinaiski. Esimene siirdus juba 1917. a. suvel Rootsi kaudu Saksamaale, kus oli hiljem ülikooliprofessor, teisest sai Riia Läti ülikooli õigusteaduskonna professor.

Lõpuks on veel teada, et 1918. a. paar kuud tegutsenud Saksa okupatsiooni aegses ülikoolis oli Õigusteaduskonnas ka kaks nimekat teadlast: krahv Alexander von Dohna ja Justus Wilhelm Hedemann. Teiste juuraõppejõudude nimed pole tuntud teadlaste hulgas. Mõlemad viimati mainitud olid hiljem Saksamaal ülikooliprofessorid.

Sama olukord peaks Tartu ülikooli ajaloo uurimisel olema ka teiste teaduskondade õppejõudude elulugudega.

LEO LEESMENT

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

H. Piirimäe

Tolle aja haridusideaalide seisukohalt oli ülikooli stuudiumis väga tähtsal kohal **retoorika** ja **pooetika.** Hea kõneoskus ja oskus oma mõtteid ka värssides esitada pidi olema haritud inimese tunnuseks. Juristidel, pastoritel ja mitmesugustel riigiametnikel oli kõneoskust tarvis aga ka oma igapäevases tegevuses. Uue tõuke retoorika arengule andis humanism, uusi impulsse poeetika viljelemiseks oli andnud renessansiaeg. Pole siis imestada, et ka *Academia Gustavo-Carolina*'s, nii nagu see oli olnud ka *Academia Gustaviana*'s, oli ametis retoorika ja poeetika professor, kelle juhendamisel töötati läbi ecskätt Rooma autorid. Et kreeka keel ja kreeka kirjandus (välja arvatud Aristoteles) oli jäetud orientalistikaprofessori ülesandeks, on sellel alal märgatav teatud tagasiminek, eriti J. Gezeliuse tegevusega võrreldes. Seevastu Rooma luuletajate, kirjanike ja ajaloolaste töid on uuritud suure põhjalikkusega.

Academia Gustavo-Carolina esimene retoorika ja poeetika professor oli Olaus Hermelin, kes mitmekülgselt haritud mehena oli tegev ka ajaloolasena, juristina ja poliitikuna. Väga tunnustatud oli Hermelin aga ka luuletajana. Ta kolleeg Brömss võrdleb Tartu ülikooli ajalugu käsitlevas teoses Hermelini koguni Vergiliuse ja Ovidiusega ning väidab, et mitte ainult kaasaegne, vaid ka vana Itaalia (s. o. Rooma) võiks olla kade Tartule sellise luuletaja pärast. Kuigi selles väites näeme Brömsi rohkem retooriku kui luulekriitikuna, on ilmne, et pärast Stiernhielmi oli O. Hermelin Tartu tuntuim luuletaja. Kui juurde lisada ladina autorite hea tundmine, on selge, et O. Hermelin oli heade eeldustega just oma esimese Tartu professuuri (retoorika ja poeetika) täitmiseks.

Professor O. Hermelin.

Hermelini juhtimisel peeti rida dispuute, mille ülesanne oli peamiselt keele ja kõne harjutamine. Teemadeks olid «Aust», «Kangelasteost», «Sõprusest», «Mõrvast» jt.

Hermelini järglaseks retoorika ja poeetika professori kohal a. 1695—1704 oli Michel Dau, kellel polnud aga oma eelkäija võimeid ega silmaringi. Oma kalduvustelt oli ta rohkem teoloog ja filosoof.

Väga silmapaistev isiksus oli aga kõnealuse õppetooli viimane esindaja Jakob Wilde, kellele professuur Pärnus a. 1704—1709 oli ta eduka teadlaskarjääri esimeseks etapiks. J. Wilde oli sündinud Bauskas, oli Kuramaa hertsogi alam, õppinud Riia gümnaasiumis ja Königsbergi ülikoolis. Pärnus professori kohale asudes oli ta 26-aastane noormees, kes vastas juba XVIII saj. haritlase ideaalidele. Ta oli omandanud õukondlikus etiketis nõutavad viisakus- ja käitumisnormid, nooruslik temperament ja hiilgavad kõnemeheanded tegid ta populaarseks eriti üliõpilaste seas ja hinnatud kavaleriks õrnema soo silmis. Pärast Pärnust lahkumist 1709. a. reisis ta Inglismaal, Hollandis, Prantsusmaal ja Saksamaal ning oli diplomaadina Holsteini hertsogi teenistuses. Seejäres sai Wildest loodus- ja riigiõiguse professor Kieli ülikoolis, 1719. a. kutsuti ta aga Rootsi riigihistoriograafiks ja Upsala ülikooli professoriks. Ka sellel kohal hiilgas ta oma suure lugemuse ja teadmiste mitmekülgsusega. Ta asutas Stokholmis oma trükikoja, kus trükkis arvukalt ka oma töid. Wildel on suured teened Rootsi ajalooteaduse arengus.

Poeetika ja retoorika professorina Pärnus viis ta läbi uuenduse, et ladina keele kõrval hakati kasutama ka elavaid keeli. Eriti hinnatakse Wildet germanistina. Esimest korda hakati meie ülikoolis õpetama saksa kirjandust ja kasutama saksa keelt retoorika ja poeetika harjutustes.

Kuivõrd tähtsale kohale oli Liivimaa avaliku arvamuse silmis tõusnud juba poeesia, näitab asjaolu, et *Academia Gustavo-Carolina* päevil asuti koostama teatmeteoseid literaatide kohta. Pärast seda, kui M. Preussmann oli avaldanud 1698. a. teameteose «Riga in Livonia Literatum», laskis orientalistikaprofessor D. Eberhard ära trükkida enda koostatud «Dorpatum in Livonia Literatum», mis sisaldab andmeid 127 Tartu literaadi kohta. 1703. a. avaldas ülikooli professor Sjöberg samalaadse leksikoni «Pernavia literata». Kuigi leksikoni võetud meeste puhul võib enamasti tegemist olla vaid kirjandushuviliste ja luulekatsetuste harrastajatega, on siiski paljuütlev fakt, et väikese Pärnu kohta võis kokku seada kirjandusalase teatmeteose. Vaieldamatult kõneleb see haridussõbralike ringkondade olemasolust Baltimaade selles väikelinnas, kusjuures nende ringkondade väljakujunemises etendas oma osa kahtlemata ülikool.

Tolle aja arusaamade järgi peeti ülimalt tähtsaks **usuteaduskonda.** Edusammud teaduse alal olid vabastanud teadused küll teoloogide otsesest mõjust, kuid teoloogiaprofessori kohta loeti siiski auväärsemaks kõigist teistest. Et protestantlik teoloogia moodustas osa ametlikust ideoloogiast, tuli kõikidel tudengitel kuulata usuteaduse loenguid ning kõik tulevased ametnikud, arstid ja juristid pidid õiendama ka vastava eksami. Teoloogia osatähtsusest kõneleb ka asjaolu, et *Academia Gustavo-Carolina* kümnest professuurist kuulus teoloogidele kolm: vana testamendi, uue testamendi ja dogmaatika professuur. Neist viimase õppetooli professor pidi lugema ka teoloogilist eetikat.

Silmas pidades ägedat võitlust katoliikluse ja protestantismi vahel, pole imestada, et Tartu ja Pärnu teoloogide tegevuses ilmneb sallimatus katoliiklaste vastu. Nurjusid ka katsed lepitada katoliiklust protestantismiga. Tekkis suur pahandus, kui selgus, et «tantsmeister» (ülikooli tantsuõpetaja) Bazancourt ja vehklemisõpetaja de Maret on katoliiklased (esimesest sai varsti luterlane).

Opositsioonina luterliku dogmaatika vastu jõudis *Academia Gustavo-Carolina* tegevusajal Baltimaile ka pietism, millele oli 1675. a. aluse pannud saksa teoloog Philipp Jakob Spener. Sajandi viimasel aastakümnel sai pietismi keskuseks Halle ülikool. Rõhutades sisemist usklikkust ja vagadust, püüdsid pietistid tegelikult kindlustada luterlikku kirikut, kuid leidsid ägedat vastuseisu ortodokssete luterlaste poolt. Võistlus pietistide ja nende vastaste vahel jõudis Liivimaal kiriku kõige kõrgematesse ringkondadesse. Oli avalik saladus, et *Academia Gustavo-Carolina* esimene prokantsler, Liivimaa kindralsuperintendent Johann Fischer, oli pietismi pooldaja, tema järglane Jakob Lang alustas oma tegevust küll ortodoksse luterlasena, kuid läks varsti oma eelkäija jälgedesse. Alles Nikolaus Bergius oli selles ametis järjekindlalt ortodoksne luterlane, kes kirjasõnas ja jutlustes astus teravalt välja «valeprohvetite», eelkõige Speneri vastu.

Tartu ülikoolis oli pietismist mõnevõrra mõjutatud Michael Dau, kes oli siin algul ajalooprofessori asetäitja, siis teoreetilise filosoofia ning lõpuks pikemat aega retoorika ja poeetika professor. Seega polnud Dau kunagi usuteaduskonna õppejõud, kuid ta ilmutas suurt huvi teoloogia küsimuste vastu ning avaldas mõju ka teoloogidele. Oma kirjutistes, eriti 1698. a. Tartus avaldatud töös «Narr ateist» ründab Dau teravalt tolle aja eesrindliku filosoofia esindajaid Hobbes'i ja Spinozat, kuid propageerib seejuures saksa valgustaja Christian Thomasiuse (1655—1728) seisukohti. Dau kaitseb Thomasiust väidete vastu, nagu oleks ta ateist. Thomasiuse ideedel oli tolle aja ideoloogilises võitluses mõneti teistsugune tähendus kui seda mõistis Dau. Olles küll Spinoza vastane, lähtus Thomasius filosoofina ja õigusteadlasena H. Grotiuse ja S. Pufendorfi ideedest, võitles õigusteaduse vabastamise eest teoloogia mõjudest, pooldas loodusõiguse teooriat ja J. Locke'i õpetust, astus välja nõiaprotsesside vastu ning hakkas 1687. a. pidama Halle ülikoolis loenguid saksa keeles. *Academia Gustavo-Carolina* teadlased pidasid Thomasiust suureks autoriteediks, kuid seejuures püüti teda teoloogilistes vaidlustes kasutada luterliku kiriku huvides.

(Järgneb)

Kergejõustiklaste teine koht

Vaheajal käisid meie kergejõustiklased Moskvas iga-aastasel matškohtumisel Moskva, Leningradi ja Tbilisi ülikooli sportlastega. Võistkondlikult tuldi teisele kohale moskvalaste järel.

Kergejõustiku kateedri õpetaja Tiina Torop püstitas vabariigi sisetippmargiks 50 m jooksus 6,4 sek. Kehakultuuriteaduskonna diplomand Asta Jänese võitis 50 m tõkkejooksu 7,4-ga. Hästi esines Gennadi Organov (KKT II k.), kes võitis kaks esikohta — 50 m 5,7 sek. ja 300 m 37,8 sek. Villem Savvi (spordimed. III k.) hüppas teivast isiklikuks rekordiks 4.60. Vladimir Netšajev (sama osak. V k.) võitis 3000 m jooksu ajaga 8.35,2.

R. AULE

Male

TRÜ individuaalseteks meistrivõistlusteks palume I ja kõrgema järguga maletajatel registreeruda spordiklubis hiljemalt 25. veebr. Turniir on ühtlasi Tartu linna meistrivõistluste poolfinaaliks.

Samal ajal toimub (eelkõige madalama järguga maletajatele) teaduskondadevahelise spartakiaadi raames **individuaal-võistkondlik turniir** šveitsi süsteemis. Igast teaduskonnast lähevad arvesse kolme parema võistleja tulemused. Võetakse arvesse ka eespool märgitud turniirist osavõtjate tulemused. Tulla esmaspäeval (23. veebr.) kl. 18 V. Kingissepa 19 aud. 302.

TRÜ spordiklubi

Repliik

Kas akadeemiline sõnavara on jõukohane?

Aastate eest märkasin, et sageli puudunud üliõpilane vabandas koolist puudumise pärast. Nüüd kuuleb keskkooli sõnavara küllalt sageli, ikka kool, tund, klass *ja* õpetaja *(algkoolis* õpa, mata, venna *jms.).*

Arvasin, et kuuldu näol on tegemist üsna hea huumoriga, et arenenud noorvaim pole rahul olemasolevaga. Voltäärlikku irooniat polnud nagu põhjust oodata.

Siiski jäi mingi vastuolu. Nimelt harrastasid sedasama pretensiooonikat sõnavara ka üsna lepliku olekuga üliõpilased, mitte ainult maailmaparandajad.

Oma lahenduse esitas üks kolleeg, öeldes, et selles pole mingit huumorit, vaid tegemist on kurva tõsiasjaga — akadeemilise arengu aeglustumisega, keskkooli nihkumisega ülikooli.

Siiski ei tahaks hästi uskuda, et kõrgkooli kõnepruuki ei omandata küündimatusest või protestist. Aga põhjust tahaks küll teada.

J. REIMAND,
TRÜ õppejõud

EÕM

EÕM vajab komandöre. Töö malevas vabastab pedagoogilisest praktikast. Informatsiooni saab komsomolikomiteest.

Klubi nõukogu

väljasõiduistung toimub 23. veebruaril Elvas. Koguneme kell 20 raudteejaama.

Tartu—Kääriku ehk suusatalve keskpunkt

Eelteade laupäevasest matkast oli eelmise nädala lehes. Seekord veidi lähemalt. Marsruut on Tartu—Unipiha—Pangodi—Tüki—Otepää—Kääriku. Rada kulgeb metsas ja põlluservadel, avatud maastikku on püütud vältida. Tähistatud on see puna-valge lipuga «Tartu—Otepää». Start Tamme staadionilt kell 9. Pärast avasõna asuvad kõigepealt teele võistlejad, seejärel hakatakse vastu võtma matkajate seljakotte ja üleriideid Käärikule toimetamiseks. Rajal on joogi- ja toitlustuspunktid. Joogipunktis antakse teed kõigile, Pangodis, Tükil ja Otepääl saavad toitu ainult eelnevalt registreerunud vastava talongi esitamisel.

Kogenud matkaja:

- läheb teele koos kolleegide ja sõpradega;
- suusad määrib ta põhjalikult (tahke määrde korral 2—3 kihti); määrde, korgi, noa ja tagavarakangi paneb ta tuulepluusi taskusse või väiksesse seljakotti;
- stardi eelõhtul kontrollib sidemete, saabaste ja keppide korrasolekut;
- jõuvarude taastamiseks valib paraja leivakoti, s. t. ostab toidutalongid ja võtab teele kaasa tükksuhkrut, võileiva (paki halvaad), võimaluse korral väikese termose sooja mahlajoogiga;
- väldib üleliigseid peatumisi, et hoiduda külmetumisest, teeb võimalikult lühikese toidupausi.

Naistele on rada lühem. Soovijaid viib buss Unipiha teele — matk lüheneb umbes 12 km võrra.

Käärikule jõudes olgu esimeseks mureks registreerimine söökla fuajees! Samas saab kätte ka seljakotid. Ja siis sauna!

Head libisemist ja õnnelikku päralejõudmist!

K. ZILMER

Poliitiliste laulude konkurss

TRÜ interklubi ja ülikooli klubi kuulutavad välja poliitiliste laulude konkursi, mis on pühendatud NLKP XXV kongressile. See toimub noorsoo muusikanädala raames. 7—8 parimat lauljat premeeritakse sõiduga rahvusvahelisele poliitiliste laulude festivalile Moskvas P. Lumumba nim. Rahvaste Sõpruse Ülikooli. Programm peab koosnema kolmest laulust, neist 2 nõukogude autoritelt, võib olla ka omalooming.

Konkurss viiakse läbi 5. märtsil kl. 20 TRÜ klubis. Osavõtuks registreeri end klubis 3. märtsini (võta kaasa laulutekstid).

Kõneoskuse koolis

Kõigil meie ülikooli kõneoskusehuvilistel on käesoleval semestril võimalik kuulata loenguid kõneoskuse alustest igal esmaspäeval kell 14.15—16 keemiahoone ringauditooriumis kohustusliku õppetöö vormina Õigusteaduskonna üliõpilastele. Osa võtta võivad ka teiste teaduskondade üliõpilased, eriti oodatud on aga kõneoskuse kooli tööga hõlmatud, s. t. neljandate kursuste üliõpilased. Loengukursuse ulatus on 24 tundi ja see sisaldab järgmised teemad: kõnekunsti ajaloost, avaliku kõne sisulised lähtealused, kõnetehnika avalikul esinemisel, avaliku kõne keelest, avaliku kõne näitlikustamisest, loenguks valmistumine, loengu esitamine, loengujärgsetele küsimustele vastamine, koosolekud ja avaliku kõne osa nende läbiviimisel, traditsiooni- ja olmekõned. Kursuse programme saab dekanaatidest.

Ootame aktiivset osavõttu!

TRÜ kõneoskuse kooli juhatus

Kriminoloogia Laboratooriumis

järjekordne ettekandehommik on pühapäeval, 22. veebruaril k. a. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Kuritegevusest Eesti NSV-s 1975. a. kõneleb Eesti NSV Ülemkohtu esimehe asetäitja P. Afanasjev.

Komsomolidokumentide vahetamine

Ajaloo III k. — 24. veebruar; rahanduse ja krediidi vene õppekeelega IV k. — 25. veebruar; füüsika III k. — 26. veebruar; füüsika vene õppekeelega III k. — keemia III k. — 27. veebruar; farmaatsia IV k. — 1. märts; pediaatria V k. — 2. märts; ravi vene õppekeelega V k. — 3. märts; spordimeditsiini V k. — 4. märts; stomatoloogia V k. — 5. märts.

Kursuse komsomolisekretäril ilmuda kolm päeva enne vahetust koos ajagraafikuga arvestussektorisse! Komnoortel käia kohe ära fotograafi juures 21. Juuni tn. (komsomolidokumentide fotod).

«Kongressist kongressini»

Alates tänasest kuni kuu lõpuni on igal tööpäeval kell 8—20 õpperaamatukogus avatud näitus «Kongressist kongressini» (eksponeeritud kõigi kongresside materjalid). Teisipäevast reedeni kell 14—16 müüakse ka uudiskirjandust.

Samateemalist näitust saab näha Teaduslikus Raamatukoguski.

Looduskaitsering

Täna kell 19 korraldavad Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering ja TRÜ kinokabinet keemiahoone ringauditooriumis R. Marani värvifilmi «LOODUS JA INIMENE» esmalinastuse.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 836. MB-00747.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tru

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

NR. 6 REEDEL, 27. VEEBRUARIL 1976 XXVIII AASTAKÄIK

ILMAR ANVELDI plakat.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei 25. kongressile

NLKP JÄRJEKORDSE, XXV KONGRESSI AVAMINE ON TÖÖPUNALIPU ORDENIGA TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI KOLLEKTIIVILE NAGU KOGU NÕUKOGUDE RAHVALE RÖÖMUSTAV SÜNDMUS JA SUURE AJALOOLISE TÄHTSUSEGA FAKT. ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUD, ÜLIÕPILASED JA TEENISTUJAD, TOETADES TÄIELIKULT PARTEI TARKA POLIITIKAT, AVALDAVAD SÜGAVAT TÄNU JA TUNNUSTUST NLKP KESKKOMITEELE, TEMA POLIITBÜROOLE JA ISIKLIKULT PEASEKRETÄR LEONID ILJITŠ BREŽNEVILE VÄSIMATU TEGEVUSE EEST, MIS ON PÜHENDATUD MEIE KODUMAA HEAOLULE RAHU NIMEL, KOMMUNISTLIKE IDEEDE VÕIDULEPÄÄSU NIMEL.

TÖÖPUNALIPU ORDENIGA TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI KOLLEKTIIV RAPORTEERIB KOOS KOGU RAHVAGA NLKP XXV KONGRESSILE ÜLESANNETE TÄITMISEST, MIDA PÜSTITAS AJALOOLINE XXIV KONGRESS.

IX VIISAASTAKUL PARANESID ÜLIKOOLIS KÕIK PÕHINÄITAJAD, MIS MÄÄRAVAD ÄRA SPETSIALISTIDE ETTEVALMISTAMISE KVALITEEDI, SUURENES KASVATUSTÖÖ EFEKTIIVSUS, TÕUSIS VEELGI PARTEIORGANISATSIOONI JUHTIV OSA. VIIE AASTA JOOKSUL VALMISTATI ÜLIKOOLIS ETTE 4,5 TUHAT KÕRGE KVALIFIKATSIOONIGA SPETSIALISTI, AVALDATI LIGI 9000 SUURE RAHVAMAJANDUSLIKU TÄHTSUSEGA TEADUSLIKKU TÖÖD, KAITSTI 54 DOKTORI- JA 155 KANDIDAADIVÄITEKIRJA. KAHEKORDISTUS TEADUSLIKUST UURIMISTÖÖST OSAVÕTVATE ÜLIÕPILASTE ARV, MOODUSTADES 85% ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASTEST.

KINNITAME PARTEI XXV KONGRESSILE, ET TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI KOLLEKTIIV VIIB EDUKALT ELLU NLKP XXV KONGRESSI OTSUSEID, TEEB KÕIK SELLEKS, ET TÕSTA SPETSIALISTIDE ETTEVALMISTAMISE KVALITEETI JA EFEKTIIVSUST KOMMUNISTLIKU ÜHISKONNA ÜLESEHITAMISE NÕUETE TASEMELE.

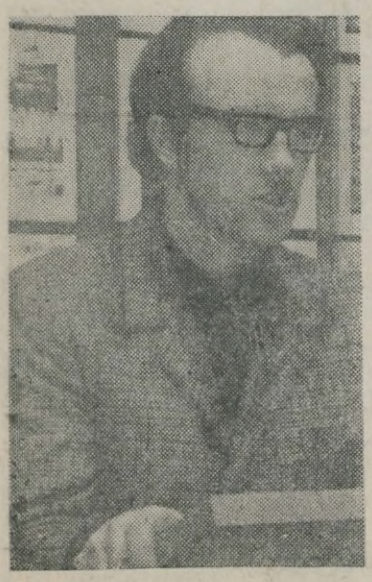

«Rahva poolt loodut tuleb hoolega kaitsta,»

ütles Nõukogude armee aastapäeva peokõnes eriõpetuse kateedri juhataja polkovnik K. Voinov.

Reedel, 20. veebruaril toimunud pidulikule aktusele eriõpetuse kateedris olid tulnud rektor A. Koop, parteikomitee sekretär A. Kiris, ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu esimees J. Rebane, komsomolisekretär K. Liiv. K. Voinovi kõnes leidsid käsitlemist edusammud, mida eriõpetuse kateeder möödunud õppeaastal saavutanud. Sõnavõtjaid üliõpilasi oli kõigist teaduskondadest ja õppejõudude seastki (prof. E. Vasar Arstiteaduskonnast, Kehakultuuriteaduskonna dekaan prof. A. Viru). Järgnes autasustamine. Parim teaduskond eriõpetuses on Füüsika-Keemia-, teine Arsti- ja kolmas Majandusteaduskond. Rektori tänu ja rahalise preemia pälvisid parima õpperühma komandör keemiaüliõpilane J. Pentšuk (fotol), E. Peterson samast osakonnast, A. Dovtjan Majandusteaduskonnast, Arstiteaduskonna üliõpilased L. Gorbenko ja A. Bljumovitš, J. Kukk Füüsika-Keemiateaduskonnast.

Rektori tänu kuulub ka kateedri juhatajale polkovnik K. Voinovile, polkovnik J. Malikovile, alampolkovnikutele E. Kirsimäele, B. Korolkovile, V. Užinile, majoritele A .Tarakanovile ja A. Tsarenkole, ELKNÜ TRÜ komitee sõjalis-patriootilise sektori juhatajale J. Asarile, reservohvitseride nõukogu aktivistile J. Ksenofontovile, ALMAVÜ TRÜ komitee esimehele A. Pildile, tsiviilkaitsekursuste ülemale P. Fomenkole, tsiviilkaitsestaabi ülemale A. Dovidenkole.

J. Koppeli foto

Üleliiduline tunnustus

Rektori, parteikomitee sekretäri ja ametiühingukomitee esimehe nimele on Moskvast saabunud rõõmustav uudis: töö ja olmetingimuste paremaks korraldamiseks toimunud üleliidulisel ülikoolidevahelisel konkursil saavutas meie ülikool 1975. aasta tulemuste põhjal teise koha.

Rektor õnnitleb

50. sünnipäeva puhul eriõpetuse kateedri majorit **Fjodor Kurbatovit** ja 70. sünnipäeva puhul analüütilise keemia kateedri preparaatorit **Pauline Piiri** ning 30. tööjubeli täitumisel ülikooli telefonisti **Marta Valki**.

reedest reedeni

Kongressi avapäeval palusime ülikooli rektoril prof. ARNOLD KOOBIL vastata küsimusele, millised on ülikooli viimase viie aasta saavutused.

«Tohutu suure tähtsusega ajalooline sündmus — NLKP XXV kongress — on alanud. Tähtsündmused ei ajenda meid üksnes kokkuvõtteid, vaid ka sügavamat analüüsi tegema, et kavandada tulevikuperspektiive ja vältida vigu.

Võib kindlalt väita IX viisaastaku kordaminekut ülikoolis. Kõik põhinäitajad on paranenud, samuti meie keskne ülesanne — spetsialistide ettevalmistamise kvaliteet. Meie üliõpilaste õppeedukus on juba 90% piirini jõudmas. Tuleks seada sihiks järgmisel viisaastakul see piir ületada. Üle 50% üliõpilasi õpib ainult neljadele ja viitele. Üliõpilaste arvu kasv ei tulene mitte ainult vastuvõtu suurenemisest, vaid ka väljalangemise vähenemisest. Hea õppeedukusega on alati silma paistnud Õigus-, Majandus- ja Kehakultuuriteaduskond, paremini on hakanud õppima Arsti-, Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna üliõpilased. Suured nihked on toimunud ka pedagoogilise kaadri osas. Kui viisaastaku algul tõstis oma kvalifikatsiooni vaevalt üle 10% õppejõududest, siis 1974. a. oli see arv 20%.

Eriti kiiret arengut märkame teaduses. Kahekordistus lepinguliste tööde maht, paranes teadusliku töö planeerimine ja kontrollimine. Eriti oleme rõhku pannud juurutamisele. Kõrvuti väljakujunenud suundadega on hakanud arenema uued kompleksed ja tähtsad harud, nagu looduskaitse, molekulaarbioloogia ja geneetika.

Parteiorganisatsiooni juhtiv ja suunav osa on kasvanud. Komsomoliaktiivi kuulub üliõpilaskonna paremik, paljud neist on NLKP liikmed, kes isikliku eeskujuga teisi kaasa viivad. Enamiku komsomolijuhtide õppeedukus on hea ja väga hea, nad paistavad silma ka teaduslikus töös.

Kuigi ülikooli materiaaltehnilise baasi väljaehitamine võiks parem olla, on viie aasta jooksul suudetud ära teha rohkem kui varem. Saime juurde 25 000 m² pinda üldmaksumusega 5,5 miljonit rubla. Üliõpilaste eluja olmetingimused on paranenud.

Kokkuvõtteks võib öelda, et on, mille üle rõõmu tunda ja mida raporteerida. Lähtepositsioonid edasiseks eeskujulikuks tööks on olemas, ka kõik tingimused, et järgnev X viisaastak saaks ülikoolis kvaliteediviisaastakuks.»

Küsitles
VARJE SOOTAK

Helgeid päevi

Käesolevat semestrit alustas Majandusteaduskond just nagu «ilma peata»: dekanaadist läks väljateenitud puhkusele dispetšer **Tamara Neider.**

T. Neiderit teavad küll kõik viimase 21 aasta jooksul Majandusteaduskonnas töötanud õppejõud ja õppinud tudengid.

Tööd ülikoolis alustas T. Neider 1954. a., kui ta 20. septembril asus tolleaegse Õigus-Majandusteaduskonna sekretäri ametikohale. Ei olnud siis veel praegused nooremate kursuste üliõpilased sündinudki. 1963. a. kolis ta koos Majandusteaduskonna paberitega peahoonest Vanemuise tänava õppehoonesse ja sellest ajast peale oli ta teaduskonna tõeline majavaim. Ei ole teist inimest teaduskonnas, kes teaks ja tunneks kõiki üliõpilasi (ka neid, kes lõpetanud paljude aastate eest), kes teaks täpselt kõiki ettekirjutusi . .

Soovime Sulle, Tamara, palju-palju helgeid päevi!

Majandusteaduskonna
pere nimel
M. KUUSK

Professor Elmar Vasar — 50

Eile, 26. veebruaril oli juubelisünnipäev Arstiteaduskonna prodekaanil, füsioloogiakateedri juhatajal professor meditsiinidoktor Elmar Vasaral.

Juubilar on sündinud talupoja perekonnas Valga rajoonis. Valga Keskkooli lõpuklassist läks ta 1944. aasta sügisel Punaarmeesse, kui käis veel Suur Isamaasõda. Demobiliseerus kahe aasta pärast ja 1948. aastal lõpetas ta Valga I Keskkooli kuldmedaliga. Samal aastal astus Tartu Ülikooli.

TRÜ Arstiteaduskonna lõpetas E. Vasar 1954. a. ja ta määrati tööle farmakoloogiakateedri assistendiks. Farmakoloogia alal kaitses ta ka oma kandidaadiväitekirja teemal «Organismi reaktiivsuse muutustest üldisel jahutamisel koliini- ja adrenolüütiliste ainete foonil». 1957. aastast kuni käesoleva ajani töötab Elmar Vasar füsioloogiakateedris. 1973. a. kaitses doktoriväitekirja hingamise füsioloogia alal. 1975. aastast valiti ta füsioloogiakateedri juhataja kohale. Alates 1969. aastast on ta olnud Arstiteaduskonna prodekaan.

Prof. E. Vasar on ilmutanud pidevalt suurt huvi ja initsiatiivi teaduslike ülesannete lahendamisel ja selle tulemusena on tal valminud ulatuslikud väitekirjad. Ta on trükis avaldanud 60 teaduslikku artiklit ja korduvalt esinenud sisukate ettekannetega nii üleliidulistel, vabariiklikel kui ka asutustevahelistel konverentsidel.

Tema vahetul juhtimisel on Arstiteaduskonna kogu teadusliku uurimistöö suunamine ja juhtimine viimastel aastatel, mil ta töötab teadusala prodekaanina. Arstiteaduskonna arengus on tema teened märkimisväärsed.

Professor Elmar Vasar on väga hea ja ülimalt kohusetruu pedagoog, kelle suured õppe- ja kasvatustöö kogemused kõrgemas koolis on korduvalt esiletõstmist väärinud. Täiesti teenitult on tal suur populaarsus ja autoriteet üliõpilaste hulgas.

E. Vasara ühiskondliku tegevuse diapasoon on äärmiselt lai ja töö viljakas. Ta on olnud Arstiteaduskonna kursusejuhendaja, parteibüroo liige, ametiühingubüroo liige, TRÜ Arstiteaduskonna nõukogu sekretär. Samuti on ta alati täie tõsidusega juhtinud tsiviilkaitsealast tööd teaduskonnas mitmetel ametikohtadel. Nii sõjast osavõtu kui ka hilisemate tööalaste saavutuste eest on professor E. Vasarat autasustatud nelja medaliga ja paljude aukirjadega.

Soovime tublile teadlasele, pedagoogile, organisaatorile ja sportlasele uusi võite, visadust ja jõudu noorte arstide kasvatamisel.

L. ALLIKMETS,
dekaan

Professor V. Ridala — 70

9. märtsil saab 70-aastaseks Eesti NSV teeneline teadlane, EPA Veterinaariateaduskonna patoloogilise anatoomia ja parasitoloogia kateedri juhataja veterinaariadoktor professor Vassil Ridala. Suur osa tema elust ja tegevusest on seotud meie ülikooliga.

V. Ridala on pärit Muhumaalt. 1925.—1930. a. õppis ta Tartu Ülikooli Loomaarstiteaduskonnas ning sidus end juba sel ajal patoloogilise anatoomiaga. Doktoriväitekirja kaitses V. Ridala 1933. a. Pärast seda töötas ta Loomaarstiteaduskonna dotsendina ja erakorralise professorina ning aastast 1940 korralise professorina. Ka pärast EPA rajamist 1951. a. ei katkenud tema sidemed ülikooliga. V. Ridala on kuulunud pikka aega ülikooli Arstiteaduskonna nõukogu koosseisu ja on meie staažikama patoloogina Tartu Patoloog-anatoomide Ühingu esimees.

Teaduse alal on juubilar olnud väga produktiivne — üle 200 teadusliku töö, millest enamik trükitud. Tuleb rõhutada paljude tööde tihedat seost praktikaga, tööde aluseks on tihti olnud loomakasvatuse pakilised vajadused. Juubilari uurimused on andnud väärtuslikke viiteid haiguste diagnostika, tõrje ja profülaktika küsimustes. Teadlase ja praktika tihedat seost väljendavad ka V. Ridala sagedased väljasõidud majanditesse, kus «midagi on lahti», ning sageli on professor saanud anda asjalikku abi. Hoolitsust järelkasvu eest näitavad 13 kandidaadiväitekirja ja üle 80 üliõpilastöö juhendamine.

1967. a. sai V. Ridala oma tööde eest Nõukogude Eesti preemia. 1969. a. anti talle Eesti NSV teenelise teadlase nimetus. 1973. a. autasustas NSVL Põllumajanduse Ministeerium teda märgiga «Sotsialistliku põllumajanduse eesrindlane». Juubilarile on antud mitmeid partei ja valitsuse aukirju.

Tartu patoloogid hindavad V. Ridalat mitte ainult kui laialt tunnustatud teadlast, vaid ka kui vastutulelikku, heasoovlikku ja ikka optimistlikku kolleegi. Aga veelgi sügavamal on sportlaslik hing (kauaaegne Tartu linna võrkpallisektsiooni presiidiumi esimees!) ja südamlik huumor, mis vist kaasa toodud juba sünnisaarelt.

Juubilari mõtteavaldusi:

«Juba maast-madalast õpetasid ema ja isa mind tööd tegema. Selle eest võlgnen neile oma suurimat tänu, sest ainult tööga olen suutnud elus endale teed rajada, sealhulgas ka kõrgema hariduse juurde.»

«Inimeses hindan kõige rohkem seda, kui ta austab tõde ja õigust ning säilitab inimväärikuse ega ole nuhtluseks kollektiivile, kus ta töötab.»

Soovime juubilarile tervist ja õnne veel rohketeks aastateks!

Tartu patoloogide nimel

dots. U. PODAR

Ülikooli ÜTÜ tööst möödunud aastal

Enamik üliõpilastest osaleb ühel või teisel viisil ÜTÜ-s. Et saada ülevaadet ÜTÜ tegevusest eri teaduskondades, on aruannetest võetud 10 olulisemat näitu, mis on ümber arvutatud 9-pallisesse punktide süsteemi.

Osavõtu protsent (TRÜ keskmine 89%).

Siin juhivad kindlalt Kehakultuuri- (99%), Majandus- (99%) ja Ajalooteaduskond (98%). Viimastel kohtadel on Bioloogia-Geograafiateaduskond (85%) ja Arstiteaduskond (80%).

Osavõtt erialaringide tööst (TRÜ keskmine 49%).

Esimestel kohtades seisavad Õigusteaduskond (94%) ja Kehakultuuriteaduskond (73%), rivi lõpus aga Arstiteaduskond (40%) ja Matemaatikateaduskond (33%).

Võistlustööde arv 100 üliõpilase kohta.

a) ülikoolisisene konkurss (TRÜ keskmine 9 tööd).

Tublimad on olnud Ajalooteaduskond 17 töö ja Majandusteaduskond 14 tööga. Tõsisemalt tuleks konkursist osa võtta aga eriti Arstiteaduskonnal (5 tööd) ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnal (4 tööd);

b) vabariiklik konkurss (TRÜ keskmine 6 tööd).

Siin paistavad silma Õigusteaduskond (11 tööd) ja Kehakultuuriteaduskond (10 tööd). Pingutada on vaja Matemaatikateaduskonnal (8 tööd) ja jällegi Bioloogia-Geograafiateaduskonnal (4 tööd);

c) üleliiduline konkurss (TRÜ keskmine 1 töö).

Nõutaval tasemel on siin esinenud Majandus-, Õigus-, Füüsika-Keemia- ja Ajalooteaduskond. Ülejäänud teaduskondades tuleb keskmine alla ühe töö.

Juhendavate õppejõudude protsent (TRÜ keskmine 82%).

Rahule võib jääda Majandusteaduskonna (97%), Õigusteaduskonna (96%), Matemaatikateaduskonna (94%) ja Ajalooteaduskonnaga (94%). Suuremat aktiivsust peaksid näitama aga Bioloogia-Geograafiateaduskonna (70%) ja Kehakultuuriteaduskonna (54%) õppejõud.

Ettekannete arv 100 üliõpilase kohta.

a) ringide koosolekuil (TRÜ keskmine 10 ettekannet).

Esimestele kohtadele on siin pürginud Majandusteaduskond (32 ettekannet) ja Ajalooteaduskond (29 ettekannet). Ringide tööd tuleks hoogustada Füüsika-Keemiateaduskonnas (15 ettekannet) ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas (7 ettekannet);

b) konverentsidel (TRÜ keskmine 10 ettekannet).

Teaduskonnakonverents on ÜTÜ aastase töö kokkuvõtteid. Samas on aga selge, et siin oleneb ettekannete arv teaduskonna suurusest. Peamine on mitmepäevaste konverentside ettevalmistamine seotud paljude probleemidega. Esirinnas on: Kehakultuuriteaduskond — 24 ettekannet, Bioloogia-Geograafiateaduskond — 17 ettekannet, Ajalooteaduskond — 13 ettekannet. Rahule ei saa jääda Majandusteaduskonnaga (5 ettekannet) ja Matemaatikateaduskonnaga (4 ettekannet).

Populaarteaduslike loengute arv 100 üliõpilase kohta (TRÜ keskmine 26).

Ülekaalukalt seisab juhtpositsioonil Ajalooteaduskond 56 loenguga. Näotult vähe on populaarteaduslikke loenguid Matemaatikateaduskonnas (1 loeng) ja Kehakultuuriteaduskonnas, kus pole ühtegi loengut peetud.

Trükiste arv (TRÜ keskmine 3).

Edukalt esinevad selles osas Filoloogiateaduskond (9 trükist) ja Bioloogia-Geograafiateaduskond (6 trükist. Ühtegi trükist pole Õigusteaduskonnalt ega Kehakultuuriteaduskonnalt. Trükitud tööde arv vähenes eelmisel aastal poole võrra, kuigi võimalus üliõpilastööde trükkimiseks oli kõigil teaduskondadel. Seda lõiku ÜTÜ töös tuleks käesoleval aastal tunduvalt parandada.

Teaduskondade paremusjärjestus: Majandusteaduskond (70 p.), Ajalooteaduskond (63 p.), Õigusteaduskond (58 p.), Füüsika-Keemiateaduskond (52 p.), Kehakultuuriteaduskond (51 p.), Filoloogiateaduskond (46 p.), Arstiteaduskond ja Bioloogia-Geograafiateaduskond (35 p.), Matemaatikateaduskond (33 p.). Iga teaduskond võib siit teha järelduse. Loodame, et aasta pärast paranevad tulemused mõnelgi pool.

dots. U. REINO,
TRÜ ÜTÜ nõukogu
esimees

Proovigem jõudu vene keeles

1.—15. märtsini toimub ülikoolis vene keele konkurss olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» raames. Vene keele kui rahvastevahelise suhtlemisvahendi oskus on vajalik igale tulevasele spetsialistile ja teadlasele. Loomulik, et igal üliõpilasel on kõige olulisem tunda neid keele iseärasusi, grammatika- ja stiilikonstruktsioone, mida ta vajab oma eriala tundmiseks.

Seepärast on konkursi ülesanded koostatud vastavalt eriala nõudmistele, millega üliõpilased kõige rohkem kokku puutuvad, kuid samal ajal on silmas peetud ka praktilise vene keele õpetamise kommunikatiivset iseloomu ülikoolis. Tähelepanu on pööratud oskusele väljendada end kõige erinevamates kõnesituatsioonides.

Ülikoolisisene olümpiaad toimub kahes voorus: teaduskondlik ja ülelikooliline konkurss.

Teaduskondades: I — eesti, inglise, saksa filoloogia, psühholoogia, ajaloo ja defektoloogia eriala üliõpilastele — reedel, 5. märtsil kell 16—18 ühiskonnateaduste majas aud. 212.

II — füüsika, keemia, bioloogia, geograafia ja matemaatika eriala üliõpilastele — kolmapäeval, 3. märtsil kell 10—12 ph. aud. 227.

III — Arstiteaduskonna kõigi osakondade üliõpilastele — 2. märtsil kell 10—12 ph. aud. 140.

IV — Õigusteaduskonna ja Majandusteaduskonna üliõpilastele — reedel, 5. märtsil kell 14—16 ühiskonnateaduste majas aud. 212.

V — Kehakultuuriteaduskond — neljapäeval, 4. märtsil kell 8—10 ph. aud. 227.

Ülelikoolilise konkursi võitjad võtavad osa vabariiklikust olümpiaadist Tallinnas selle aasta märtsis-aprillis.

Olümpiaadi
organiseerimiskomitee

EÜE seminarõppused jätkuvad

23. veebruari õhtul TRÜ komsomolikomitees toimunud EÜE-76 komandöride-komissaride esimesel seminarnõupidamisel, millest keskstaabi esindajatena võtsid osa Avo Meerits ja Andrus Pärloja, vaeti tulevase malevasuve mitmeid põhiprobleeme. Kes arutlusest kõrvale jäid, neile olgu teada, et **rühmade komplekteerimine lõpeb 1. aprilliks, nõuetekohaselt täidetud perfokaarte võetakse komsomolikomitees vastu teisipäevast reedeni k. 10—12.**

EÜE tänavune töösuvi on planeeritud nädala võrra lühemana, ettevalmistavad rühmad sõidavad välja 27. juunil, kogu malev 4. juulil. Maleva kokkutulek toimub loodetavasti jälle Vinnis, oma abi selle ürituse korraldamiseks on juba pakkunud Eesti Raadio. Vabariiki tervikuna jääb tööle 1800 malevlast, 200 meie + välismaa tudengit hakkab ehitama Tallinna olümpiabaase.

Uus malevavorm tuleb kaheosaline, jakk rohelist värvi, püksid sinised, tütarlastel pealkantav jakk, noormeestel midagi särgitaolist seeskantavat. Valmis on EÜE embleemi ja plakati kavand, autoriks ERKI üliõpilane Mart Luuri.

Sotsialistlik võistlus rühmade ja piirkondade vahel jääb, ainult mahu tagaajamist välistab see, et piirkondadevaheline võistlus toimub üksnes kvaliteedi alusel.

Et praktika on näidanud heade malevatraditsioonide juurutamise vajalikkust, selgitatakse eeloleval suvel malevalehe kaasabil välja iga nädala parim üritus.

Rühmade atesteerimiseks, mis orienteeruvalt toimub mai algul, tuleb esitada ka rühma atribuutika kavandid. Vimpleid, embleeme ja lippe saab tänavu EÜE keskstaabi kaasabil tellida Tallinna Teenindusmajast. «Olgem siinjuures haritud ja mõtlevad inimesed, et rühma atribuutika ei kutsuks kõrvalseisjates esile nördimust!» (Avo Meerits.)

Selline oli esmaspäevase nõupidamise informatsiooniline külg. Kes aga oma malevasuve kujundamise vastu rohkem huvi tunneb, siis — õppused jätkuvad edaspidigi.

HELI TIKS

Tsiviilkaitses uus õppeaasta

Möödunud õppeaasta tulemused näitasid, et ülikooli ja teaduskondade tsiviilkaitse staabid on teinud palju ja viljakat tööd tsiviilkaitse valmisolekuks kaitsta elanikkonda massihävitusrelvade tegevuse tagajärgede eest, samuti mittesõjaväestatud üksuste väljaõpetamisel. Töö hinnati heaks. Sel puhul tõstab rektor esile dots. H. Müüri ja ass. P. Peetsu (fotol) Majandusteaduskonnast, prof. E. Raudamit ja dots. M. Kulli Arstiteaduskonnast, prof. H. Peepu ja v.-õp. G. Liivi Filoloogiateaduskonnast. Kõik nimetatud pälvisid ka aukirja. Aukiri anti loomingulise aktiivsuse eest prorektoreile Ü. Saagile ja V. Haamerile, tsiviilkaitse staabiülemale A. Dovidenkole, õppeosakonna ülemale R. Tanile, v.-õp. A. Aldile ja E. Russakule Teaduslikust Raamatukogust.

Tänu avaldati operatiivosakonna ülemale P. Fomenkole, staabiülema asetäitjatele V. Kotovile ja dots. Ü. Vanaasemele, staabioperaator v.-ins. R. Rebasele. Teaduskondadest pälvisid tänu professorid Ü. Luniste, A. Viru, A. Uustal, H. Miidla, dotsendid A. Raik, R. Nõvandi, H. Türnpu, K. Parvel, E. Kukk, v.-ins. T. Sõõrd, L. Matisen, ins. A. Roosma. Samuti tänati kino-fotolaboratooriumi juhatajat E. Sakki, Matemaatikateaduskonna sekretäri H. Ertmanni, v.-lab. L. Marininat, lab. H. Kaimat, asp. T. Püssat, sanitaarsalkade komandöre K. Tomsonit ja P. Saaringut, sanitaarsalkade poliitjuhte I. Okki ja M. Ellerveed, sanitaarsalga ülikomandöri M. Laksi. Dots. H. Müüri ja assist. P. Peetsu autasustati ka ENSV KKM aukirjaga.

Jääme lootma, et traditsioon hoida kõrgel tasemel ülikooli tsiviilkaitsealast tööd jätkub ka tänavu.

STAAP

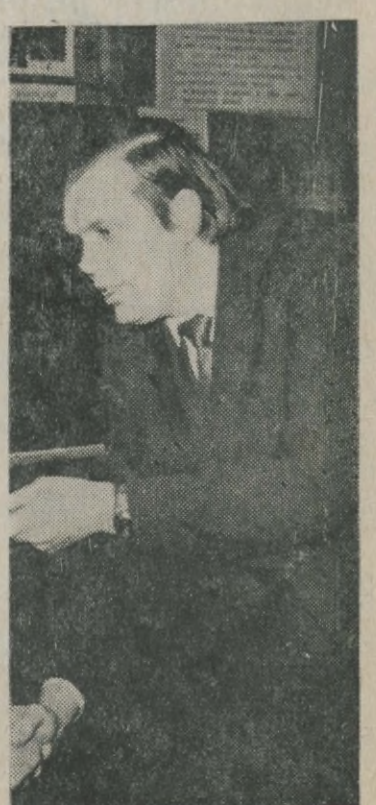

Vajame abiväge

Ülikoolilehe toimetus korraldab asjast huvitatuile reporterite kiirkursused. Soovijail anda endast märku teaduskondade komsomolisekretäridele või toimetusse 15. märtsiks.

„Kas kunst kaob kunagi?“

on kuuldud mõndagi noort inimest kohvi rüübates arutlevat. Ei pea end kompetentseks. Kardan, et Moskva Riikliku Konservatooriumi kammerkoori kontserdil neid noori ei olnud, sest kui miski kadumas on, siis esilagu küll publik. Vähemalt meie aulas. Alles mõniteist-kümmend aastakest tagasi täitis tudeng aularõdugi neljakordse seisjate riviga, ent nüüd näeme suletud rõdu, all aga mõndakümmend «spetsialisti», Sic transit gloria Tartuensis: «Ma ei saa tõsisest muusikast aru!» aiman vabandusi. Ent futurismi rajaja Marinetti käskinud just, et «kui mind vaatama tulete, jätke aru koos kübaraga garderoobi». Vaja on vaid visut motiivimälu ja veidi tähelepanu pingutust, siis saadakse helide arendamisest «aru» ja harjumusest kasvab muusikavajadus, kõige kättesaadavam esteetiline kultuur.

Selleks tule juba **pühapäeval, 29. skp.** *aulasse, kus Tallinna konservatooriumi kunagise kasvandiku Selma Tamarkina juures Taškendis klaverit õppinud* **Rudolf Richardi p. Kehrer** *esitab oma instrumendi kirjanduse suurematut repertuaari. Pianist (sünd. 1923) oli küll füüsika-matemaatikateaduskonna lõpetanud, kuid klaver, see oreli ja orkestri konkurent, osutus teadusest võimsamaks, nii et 1957. a. konservatooriumis diplomeeritu tuli juba nelja aasta pärast üleliidulise interpreetide konkursi võitjaks. Järgnes pedagoogitöö Moskva konservatooriumis. Vahepeal ka esinemine filmis, Leninile «Appassionatat» mängides.*

Tartu kontsert algab Bachi kuulsa tšakooniga, mis kirjutatud viiulisoolona, kuid mida Busoni kongeniaalselt klaverile seadnud, et see oma võimsas tõsiduses orelit meenutaks. See on helide rangelt klassikaline arhitektuur, harmoonia ja meloodia õilis süntees. Beethoveni sonaat op. 53, tuntud «Aurora» nime all, kujutab elukullusest pulbitsevat klaveripoeemi, milles paljud tunnetavad koidiku ärkamist looduses. Või siis rahutut psüühilist draamat, kus kõik pulseerib, väreleb, paisub, korraks endasse süüvides, et siis taas voogavasse hümni suubuda, kõiksuse auks ja kiituseks.

Kava teises pooles ilmub noor, Varssavi lauljatarisse armunud Chopin, kelle lürism sedapuhku avaldub nokturnis op. 9 B-moll. Chopini sonaat H-moll (ilma leinamarsita) valmis juba aastat 15 hiljem, geeniuse tippteosena, vaevalt 5 aastat enne surma. Pöörased, fantastilised modulatsioonid, taltsutamatu kirg, mis korraks vaheldub lüürilise talumisega, lõpeb mehise, rütmika eneseteltsutamisega. «Ei vasta Viini klassikute sonaadivormile,» nurisesid omaaegsed kriitikud. Peene ornamentikaga ehitud, kujutab see meistritöö poolaka tulist temperamenti, milles kuidagi ei leia «kopsuhaige neurasteeniat».

Neile, kellele 18. ja 19. sajandi muusika ei tundu «kaasaegne», olgu lohutuseks hiljuti lahkunud Šostakovitši prelüüd ja fuuga D-moll. Ja kes arvab, et oma kopikate eest on vähe saanud, plaksutagu välja ka kolmas lisapala. Ent kõigepealt tulgu kuulama-vaatama, mida kümne sõrmega saab valgest «Estoniast» välja võluda.

A. JANSON

Asi on paraku niimoodi, et

Raamatusõprade Ühingul on meie ülikoolis veel üpris vähe liikmeid. Isegi palju vähem kui Tartu keskkoolides.

Muidugi, keegi ei saa üliõpilasi süüdistada väheses sõbrustamises raamatutega. Põhjus on tegelikult selles, et ühingut tuntakse veel vähe. Ühingu eesmärkide hulka kuulub raamatupropaganda arendamine, lugejaskonna maitse kujundamine ja kirjanduse levitamise parandamine. Meie vabariik on teatavasti üks isukamaid raamatuostjaid ning seepärast näib, et raamatulevikuga tegelemine oleks nagu ülearune. Paraku pole lugu nii. Ühingu tegevuse olulisi aspekte on just see, et **õige raamat satuks õige lugeja kätte.** *Siin on aga teha veel palju, nagu me igaüks hästi teame: paljudest vajalikest raamatutest jääme tihtipeale ilma. Annab siin midagi ära teha? Arvatavasti küll, nagu arutati Tartu organisatsiooni juhatuse viimasel koosolekul. Vaja on tõsiselt arutada müügiprobleeme, sisse seada* **raamatute vahetamine** *(kas raamatuklubina?), arendada ekslibriseharrastust jne. Arvatavasti poleks üliõpilastel ka midagi selle vastu, kui me tihedamini näeksime enda hulgas tõelisi (s. o. elusaid) kirjanikke. Mäletatavasti pole neid ülikoolis enam aastaid näinud. See oleks vaid mõne mõeldava ürituse riivamisi mainimine, mida raamatusõbrad võiksid teha.*

Taiplikum lugeja on vist juba arusaamisele jõudnud, et käesolev kirjatükk on mõeldud uute liikmete värbamiseks. Nii see ongi. Liikmeks astuda?

Väga lihtsalt. Varuge 20 (kakskümmend) kopikat ja otsige üles järgmised seltsimehed : üliõpilased Tiina Jasinski (geogr. III k.) ja Jaak Aru (inglise fil. I k.) või õppejõud H. Peep (Filoloogiateaduskonna dekaan) või J. Peegel (eesti keele kateeder). Tungi ärahoidmiseks soovitaksin aga teha ratsionaalsemalt: arutagem asja kursustel ja pöördugem kursusejuhendaja poole, kes siis võtaks kontakti ülalnimetud seltsimeestega.

Ärge hilinege! Sest olen kindel, et Raamatusõprade Ühingusse mittekuuluvaile üliõpilastele hakatakse juba kõige lähemas tulevikus viitu vaatama (õppejõududest ma ei räägigi!).

JUHAN PEEGEL

Rada viis päikesele vastu

Tahaks kohe alustuses kuulutada, et laupäeval sõitis Tartu—Otepää—Kääriku maratoni nii ja niimitu matkajat, kuid täpseid andmeid ei tea ka kõige agaramad eel- ja järelregistreerijad nimetada. Juhtus nii, et paljud läksid teele kella seitsme. poole kaheksa paiku. Ilma eelneva ülesandmise, turismiklubi sardellitalongita. Rada ju oli, ilm paistis hea tulevat, teekond pikk ja mõnusat, oma jala järgi sõitu võis just selle moodusega saada.

Enamik läks poole kümne paiku. Pärast seda, kui Riia maantee juba tulijatest tühjemaks jäi, avakõned peetud ja numbriga võistlejad teele asunud.

Radasid oli Variku jaamani 4—5, kõik rida-realt täis, igale suusapaarile 2—3 meetrit. Ja selline rivi liikus Ropka metsade suunas, pikkusega Tartust Varikuni. Edasi läks looklev hoog kahes reas, venides pikemaks, jagunedes gruppidesse! Igaüks leidis lumeta talvedega ununema kippunud sõidurütmi. Kes aga maratoni väga tugevalt alustas, tundis peatselt, et tempot tuleb alla võtta.

Rada viis päikesele vastu. Vahel kaldus küll paremale, küll vasakule, kuid põhisuund jäi ikkagi otse lõõskava veebruaripäeva poole.

Talvedega pole jupil ajal vedanud ja eks ole ikka ja ikka kurdetud, et kus olid varem alles ilmad, kus olid rajad ja matkad. Nüüd aga klappis kõik kõige paremini. Päikesest oli juba juttu. Lumi — parim! Ja rada — sellist pole küll enne olnud. Raadiointervjuus ütles üks paljudest: «Niisugust rada sõidaks igal nädalavahetusel». «Masin on ikka masin,» kommenteeriti saunalaval higistades. «Kahju, et ainult üheks korraks oli niisugune rada,» kahetseti üksmeelselt. Jaa, jaa, eks nad sula kõik, need ilusad laugjad ja pikad raudteesiinidetaolised metsavaheteed. Jääb ainult ilus mälestus ning sitkus ja tahtekarastus 1976. aasta suurmaratonist.

Võtad mõttes kokku selle päeva muljed ja leiad, et niisugust ettevõtmist on meile hädasti vaja. Just niisuguse korralduse, entusiasmi ja sihikindlusega üritustest peavad kõik osa saama. Ja kui veel ilma ja lumega klapib — ongi käes suurim õnnestumine. Sadakond õppejõudu ja teenistujat ja ainult 60—70 üliõpilast. Kas ei võiks suhe teistpidine olla? Ja ometi olid matkad, kus näiteks Kehakultuuriteaduskondki lõi sajaprotsendilähedaselt kaasa. Nüüd vaid 4—5 õppejõudu koos kümmekonna tudengiga. Agaramad on praegu just teiste teaduskondade õppejõud. Jällegi pole nendest teaduskondadest matkaliste hulgas üliõpilasi. Kas ei osata suusatada, ei taheta või lihtsalt ei viitsita? Mõtleme ja peame plaane tulevikuks just selles suunas.

Mida annab selline matk? Kes pole seda kaasa teinud, sellele on raske selgitada, kes laupäeval 5-kuni 6-tunnisest retkest osa sai, ei vajagi kommentaare. *K. ZILMER*

Üleliidulise ekraani loodusfilmide esilinastus ülikoolis

Küünlakuu kahekümnendal päeval toimus Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi ja TRÜ kinokabineti ühisettevõtmisena Rein Marani kahe värvilise loodusfilmi «Looduse hääled» ning «Inimene ja loodus» esilinastus, esimene seda laadi üritus ringi 18-aastases tegevuses. Filmitegijate poolt viibisid sellel peastsenarist, peaoperaator ja pearežissöör Rein Maran ning režissööri abi Lea Pärt.

Esimene linateos on valminud «Tallinnfilmis» Kesktelevisiooni koondise «Ekran» tellimusel, teine «Eesti Telefilmis» samuti üleliidulise ekraani jaoks (originaalid venekeelsed).

Need on kõrge tehnilise ja kunstilise tasemega filmid. Kinokabineti juhataja Eduard Sakk märkis arutelus: «Värvid on väga puhtad ja tõepärased, vaatamata sellele, et tegemist on esimeste koopiatega (tavaliselt valmib 6—7 korrigeeritud koopiat, enne kui film jõuab vaatajani).»

On rohkesti unikaalseid pilte Eesti loodusest, mitmetest harulдastest linnu-, looma- ja taimeliikidest. Paljude kaadrite tabamiseks on režissööril ja kogu filmigrupil vaja olnud küll tohutut kannatust.

Harva juhtub nägema ja kuulma sellist rohelise konna kontserti kui filmi «Looduse hääled» algul. Kujukalt on tabatud meil haruldane must toonekurg. Unikaalsed on ka võtted biotermilise materjali alusel: linnu seljale asetatud miniatuurse raadiosaatja abil edasiantavate südamelöökide «muusikast» saadetud valge toonekure lend.

Filmi kommenteeris suur loodusesõber ja -tundja Vadim Želnin, kes ligi 35-aastase süstemaatilise loodusevaatluse kaudu on õppinud seda mõistma mitme kandi ja tahu pealt. Tugevamana ja sisutihedamana tundub film «Loodus ja inimene», mida läbib põhiidee: et loodust kasutada, on vaja tunda tema ökosüsteemset seostust.

Ka selles filmis on mitmeid haruldasi looduskaadreid, nagu hundikutsikad, hirved, metsisemäng jt. On põimitud taimharuldused Viidumäe riiklikult looduskaitsealalt: tõmpõieline luga, mida kogu Nõukogude Liidus on vaid Saaremaal kahes leiukohas, mägi-naistepuna, püstine lipphernes, polaarne relikt alpi võipätakas jt. Väga tabavalt on esile toodud Eesti kuulsaima endeemi saaremaa robirohu peamine iseloomulik tunnus — näärmekarvakesed. Ei puudu ka möödunud aasta 28. mai lumesaju pildid kevadisel küllerkuppude ja nurmenukkude õitsemise ajal.

Viimasel ajal väga populaarseks saanud looduse õpperadade mahamärkimisel osalevad filmis ka Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi liikmed (E. Grüntal, E. Talts, Ü. Mander, U. Peterson jt.), samuti on mõlemas filmis osalejate või konsulteerijate hulgas ka mitmeid selle ringi vilistlasi (J. Naaber, J. Keskpaik, M. Kaal, M. Reitalu jt.).

Omapärane ja õnnestunud on ka looduse arengu ja kasvava väikelapse kõrvutamine. Eesti kinematograafistide pere on rikastunud ühe väga tugeva loodusfilmide režissööriga. On alust arvata, et peagi rõõmustab R. Maran meid uute kõrgetasemeliste loodusteemaliste filmidega.

HELMUT HALLEMAA

Välkreidilt ühiselamuisse

23. veebruari õhtul käisid partei-, komsomoli- ja ametiühingukomitee esindajad ning toimetuse fotokorrespondent siinpool jõge asuvates ühiselamutes. Reid oli ootamatu, ei hakatud sellest ühiselamu nõukogudelegi teatama. Üldmulje oli sama, mis sügisel korraldatud käigulgi: parimaks ühiselamuks on tõusnud Pälsoni tn. 14, järgnevad Pälsoni tn. 23 ja Tiigi tn. 14. Viimase taset näikse alla kiskuvat iseäranis Matemaatikateaduskonna vene osakonna üliõpilased (toad 329 ja 207 näiteks — neil «ilutsevad» ka ühiselamusisese kontrolli hinnetena vaid «kahed» ja «kolmed»).

Kontrollreid ülejõele on peatselt tulemas. **Osalejad.**

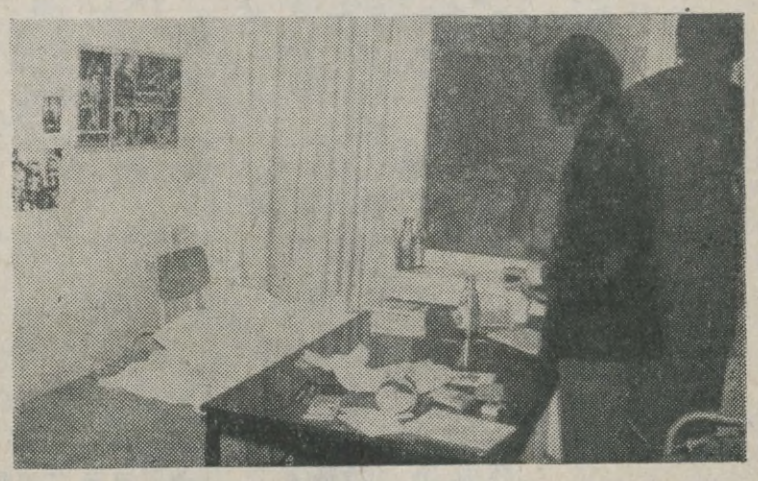

*** Tiigi t. 14 ühiselamu halvim tuba 207, (Georgi Slavin, Viktor Hartikainen, Aleksander Tolpin — Matemaatikateaduskond).**

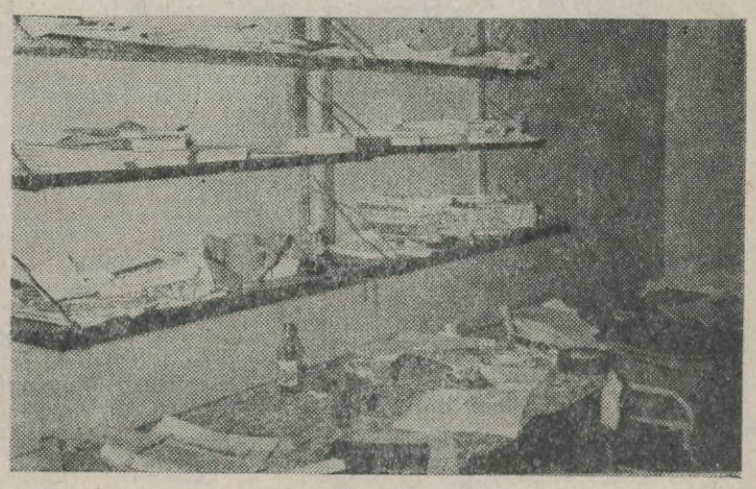

*** Pälsoni t. 23 ühiselamu halvim tuba 104 (Mati Laur, Ain Mäesalu, Raivo Palmaru ajaloo-osakonnast ja Indrek Siir defektoloogiaosakonnast).**

*** Pälsoni t. 23 tuba 420 (Leena Kakadze, Mare Seppar, Tiia Mägiveer, Heli Tomingas ajaloo-osakonnast). Mugav ja kodune.**

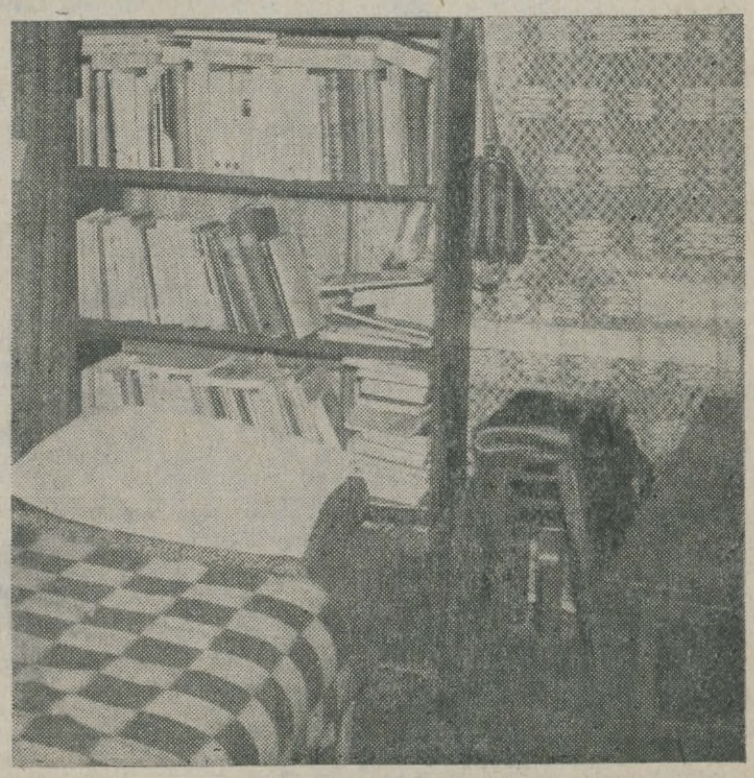

*** Nurgake Pälsoni t. 14 ühest parimast toast 325 (Siiri Zipp, Reet Kuller. Tiiu Loorma, Vivika Vasari — inglise filoloogid).**

JAAN KOPPELI fotod

Virmaliste maal

Kes seda nüüd täpselt enam mäletab, ruillal või kes ütles esmakordselt välja mõtte veeta talvine vaheaeg Koola poolsaarel; aga et meie kursusel on palju aktiivseid ja organiseerimisvõimelisi poisse-tüdrukuid, sai matk teoks.

29. jaanuar. Pärast kaheööpäevast rongisõitu olime Olenjas (pro Olenjegorskis). Saadeti viimased telegrammid kodustele. Veel veidi bussisõitu ja olimegi matka lähtepunktis — Montšegorskis. Et 1737 kilomeetrit mööda raudteed ei olnud just eriti tervistavad ja ka kell juba 12 kukkunud, piirdusime sel päeval üsna lühikese suusateekonnaga. Jõudnud Montše järve saarele, algas grupijuhi Kersti Kilu (Bio-Geo V) juhtimisel vilgas laagri ülespanemine. Kuigi enamik viieteistkümnest matkajast tegi seda tööd esimest korda, sai siiski enne päris pimedat kaks telki püsti, paud öiseks ahjukütteks varutud ja söök valmis (pimedas hakkab minema neis paigus juba kella nelja paiku õhtul).

30. jaanuar. Veidi hilinenud (10.10) start Voltšje järve suunas. Temperatuur — —22° C. Lõunaks jõudsime Lapi looduskaitseala kordonisse. Matkaonnis keetsime teed ja võtsime väikese eine.

Ületanud mitmed väiksemad järved ja maakitsused, jõudsime Voltšje järve idakaldale. Kuigi kell oli juba pool neli, otsustasime üle järve minna. Sel õhtul leidis aset ka tõsine vahejuhtum: üks matkaline haigestus. Mõtlesime, et kui järgmiseks päevaks midagi ei muutu, tuleb kellelgi koos haigega Montšegorskisse tagasi sõita.

31. jaanuar. Nagu ütleb vanasõna, et hommik on õhtust targem, nii leiti ka meil kõiki rahuldav lahendus. Pool gruppi siirdus tutvuma edasise matkarajaga ja pool rühma jäi laagrisse. Temperatuur —32° C. Sel päeval murdsid kurul käijad kogu matkaaja esimese ja viimase suusa. Äpardusest aitas üle saada kaasavõetud metallist suusanina.

1. veebruar. Kõige toredam ja elamusrikkam päev — ületasime Voltšje tundru aheliku kolmanda ja neljanda tipu — Montšesnjuntšorri ja Kijuaiventšemi vahelise kuru. Tõus 832 meetri kõrgusele kestis neli tundi, laskumine umbes kaks tundi. Ilm oli õnneks väga ilus: päike paistis, tuult peaaegu ei olnud ja külma harjumuspäraselt (—32° C). Jõudnud kurule, valdas kõiki meeliülendav tunne: rõõm sellest, et olime hakkama saanud enda jaoks millegi suurega; rõõm imeilusast loodusest, ümbritsevatest mäetippudest.

2. veebruar. Kuigi sumpasime 70—80 cm paksuses lumes, oli sooja saamine peaaegu võimatu — ikkagi —46° C. Matka kõige külmem päev. Mõnel tuleb veel praegugi ravitseda külmavõetud põsenukke või nina või sõrmi-varbaid.

3. veebruar. Ilm on jälle soojem. Läänetaevas on jupike viikerkaart. Leidsime jäljed, mis pika vaidluse tulemusena omistati ilvesele. Üldse oli kogu matka jooksul tunne, nagu poleks neis paigus ühtki metsaelanikku, alles lõuna pool nägime üksikuid jänesejälgi ja kuulsime rähni toksimist. Sel päeval ületasime ka ühe väiksema mäe, mille tipp oli üpris lage, kõle ja kivine. Ja tuul oli seal tugev.

Onni me ei leidnud.

4. veebruar. Hommikul pärast lühikest sõitu kohtasime Rjazani ülikooli seitsmeliikmelist matkagruppi, kes oli ööbinud majas, kuhu meiegi eelmisel õhtul jõuda tahtsime.

Rõõm inimesi näha oli suur. Kuulsime rjaasanlastelt, et majadest maanteeni on päeva teekond. Maju oli mitu, peaaegu miniküla, aga kõik olid ammu maha jäetud ja ajahambast tugevasti puretud. Tegime ühes väikese kohvijoomispeatuse. Päeva teisel poolel tuli ületada matka teine kuru. Kõrguselt ei küündinud see esimeseni, aga liikumine mööda kitsast looklevat orgu, mis lausa lõputu tundus, muutus pikapeale «psüühiliselt traumeerivaks». Ja suur kergendusohe läbis kõiki, kui võidi jälle laskuma hakata.

5. veebruar. Kaheksas päev suuskadel. Hommikul teele asudes olid kõigi meeled pinevil: loodeti ju tõotatud maanteeni jõuda umbes 10-kilomeetrise sõidu järel. Olime taas leidnud vahepeal kadunud rjaasanlaste raja. Sõitsime umbes 10 kilomeetrit, sõitsime 15, 20... Teest polnud jälgegi. Võtsime kerge eine, et siis söönud pilguga vaadata, mis edasi saab. Esimest korda kogu matka jooksul me ei teadnud oma asukohta. Jätkasime teekonda mööda jalge all olevat rada, teades, et see peab maanteeni välja viima. Kell 14.20 oli tee leitud. Segadust olid tekitanud suured mäed, mis asusid teisel pool teed ja mida kaardil polnud märgitud.

Nüüd veel Verinetulomskisse, ja 190-kilomeetrine matk oli lõppenud. Sealt sõitsime bussiga Murmanskisse, kust taas rongiga Leningradi.

Loksudes rongis Eesti poole, sigines hinge mingi imelik tunne: oli see nüüd rõõm peatsest kojujõudmisest või uhkus üleelatud ja võidetud külmast, või oli see kahjutunne lahkuda omapärasest tundramaastikust ja vaikivast lumeriigist, või oli see hoopis arusaamine, et kuigi leidub palju ilusad paiku, on oma kodu siiski kõige armsam...

Virmalisi nägime kuuel matkaöösel seitsmest.

TÕNIS BLANK,
majandusüberneetika
III k.

Eksbiitlid

non-focus

Alles 1975. aastal tühistas Londoni kohus ansambli «Beatles» liikmete ärilepingu, pannes sellega punkti aastaid kestnud kohtuprotsessidele. Tõsi küll, New Yorgis jõudis George Harrison alustada juba uut protsessi, mille põhjustas biitlite muusikal põhinev Robert Stingwoodi film «Sgt. Peppers Lonely Hearts Club Band». Kuidas jaotada omavahel sissetulekuid?

Kohtuskäimiste kõrval tegelevad kõik neli eksbiitlit seniajani ka muusika loomisega. Vähem murrab uute lugude väljamõtlemiseks pead 35-aastane Ringo Starr, kes tavaliselt võtab laule oma repertuaari teistelt autoritelt (sageli näiteks ansamblilt «Platters»). Ringo Starri viimase aja üks menukamaid *hit*'e «Photograph» on pärit G. Harrisoni sulest.

Ringo Starr: «Biitlite lahkumise järel istusin terve aasta tegevusetult kodus. Oli ääretult raske alustada oma jõuga. Teistel sõpradel oli kogemusi — John ja Paul olid tootnud enamiku meie plaate, George'gi oli loonud mõned palad —, kuid mina ei teadnud mida teha.»

Ringo esimesele sooloplaadile olid koondatud üksnes vanad lööklaulud, mis ei suutnud aga kuulajates erilist huvi äratada. Alles «It Don't Come Easy» (1971), tõeliselt originaalne lööklaul, viis Ringo Starri edetabelite tippu. Algus oli seega paljulubav. Ent 1975. aastal, mil ilmus Ringo järjekordne LP «Goodnight Vienna», kirjutas Soome muusikaajakiri «Musa»: «Ringo plaat on algusest lõpuni hall, muusikast sedapuhku eriti vaene. Ringo laulab halvasti nagu alati. Seda plaati ei taha taustmuusikakski kuulata.» Tuleb tõdeda, et soomlasest arvustajal oli õigus.

Biitlite taasühinemise võimalust eitab Ringo täielikult, lisades: «Tundub, et isegi siis, kui ma olen 95-aastane, nimetatakse mind veel eksbiitliks ja tuntakse ilmtingimata huvi, kas me ikka tuleme kunagi kokku või mitte. Kui me üldse nii kõrge vanuseni elame...»

Ringo viibib sageli USA-s filmivõtetel: tema näitlejakarjäär on löönud tõkkele. Ent Ühendriikidesse ei taha ta kunagi elama jääda: «Seal võib teha head raha, kuid mõnusam on olla vaene. Ma ei ole neid inimesi, kelle kodu on seal, kuhu nad riputavad oma kaabu. Mul on kolm last, kes õpivad Inglismaal. Olen inglane.»

Miks kannab Ringo Starr kõrvarõngaid?

«Miks? Peab siis kõigel alati kindel põhjus olema. Niisama,» vastab Ringo otsekoheselt. Just oma aususe ja abivalmidusega näibki Ringo Starr ületavat teisi eksbiitleid. Paraku jääb ta neile siiski tublisti alla oma loomingulise potentsiaali poolest.

Üldeile, 25. veebruaril 33-aastaseks saanud George Harrisoni soolokarjäär on eredam.

George kasutab plaadistamistel ja kontsertidel kõige tunnustatumaid instrumentaliste: Klaus Voorman, Alvin Lee, Etlon John, Eric Clapton, Billy Preston, Leon Russell... Tugevale koosseisule vaatamata ei ole tulemused popmuusika üldise arengu kõrval kuigivõrd silmapaistvad. Tõsi, 1970. aastate algul olid Harrisoni laulud «My Sweet Lord», «What Is Life», «Bangla Desh» jt. tooniandvateks töödeks popmuusika maailmas. Ei saa ka öelda, et Harrison poleks loonud meeldivat, omapärast muusikat. Praegu siiski tundub, et George Harrisoni palad sünnivad üsna automaatselt, kiretult. Laulutekstid vohavad tühjadest sentimentaalsetest fraasidest. Viimased LP-d «Dark Horse» ja «Extra Texture» üksnes kinnitavad seda väidet.

Kõige enam loorbereid on lõiganud 33-aastane Paul McCartney koos oma ansambliga «Wings», kes on leidnud tunnustust ka ajakirja «Melody Maker» veergudel. 1974. aastal asetati LP «Band On The Run» mailma edetabelis koguni teiseks, mullu kuulus heliplaadile «Venus & Mars» 6. koht, *single* «Listen To What That Man Said» lõpetas esikümne. Paul McCartney muusika on kõige lähedasem «vanadele headele biitlite aegadele». McCartney'l jätkub fantaasiat, tunde-sügavust ja hoogsust, tema looming küünib üle puhtmeelelahutuslikest raamidest. Ja ometi, möödunud aastal ei üllatanud «Wings» oma austajaid, kõik kulges harjumuspäraselt.

«Wingsi» kuuluvad Jimmy McCulloch, Joe English, Denny Laine ning koos Pauliga ka tema abikaasa Linda McCartney-Eastman, kellega Paul on juba kaheksandat aastat õnnelikult (teadaolevail andmeil) abielus. Muide, professionaalse fotograafina pildistab Linda ise kõik «Wingsi» plaadiümbriste fotod.

Muusikas on paigale takerdunud 35-aastane John Lennon, kes kordab end üsna traditsioonilise ja igavalt mõjuva *rock'n roll*'i tasandil. John, kes on abielus 42-aastase jaapanlanna Yoko Onoga, peab ise oma õnnestunuimaks tööks heliplaati «Imagine» (1971) ja on rahul ka mullu ilmavalgust näinud LP-ga «Walls and Bridges». Kogu Lennoni soolokarjääri võtab kokku 11 palast koosnev viimane kauamängiv heliplaat «Shaved Fish». Ent just viimaste plaatide põhjal söandab «Melody Maker'i» vaatleja Todd Rudgren Lennonit popmuusika kõige armetumaks idiooditks nimetada...

John Lennon: «Mul ei ole püsivat ansamblit, kellega turneel käia. Toeks on mulle olnud sõbrad Elton John ja Harry Nilsson. Tulemused on ebaühtlased — iga plaati mängib sisse uus seltskond. Oma poliitilise tegevuse pärast (Lennon on korduvalt välja astunud USA valitsuse vastu — F. T.) kutsutakse mind nüüd sageli heategevusekontsertidele. Ei raatsi keelduda. Häda on selles, et inimesed, kes sääraseid üritusi korraldavad, ei mõista bisnessi.»

Lennonid on juba neli aastat elanud New Yorgis, kust neid on aga eespoolmainitud tegevuse pärast korduvalt välja saata üritatud.

John: «Mina ei taha siit lahkuda, et mind tehtaks uueks Chapliniks, ei taha, et mulle 60-aastasena antaks auhind ja öeldaks: «Sa olid ja oled hiilgav! Ehkki mitte sedavõrd, et saada asu Ühendriikide pinnal elamiseks...»

Ka John Lennon arvab, et «The Beatles» ei sünni enam kunagi uuesti. «Suhted meie vahel on siiski suurepärased. Koos Pauli ja Ringoga veetsin suvel Los Angeleses nii mõnegi hubase õhtu. Paul ja Linda on meil üldse tihti külas, nemad saatsid mulle ka minu uue plaadi ilmumise puhul südamliku õnnitlustelegrammi.»

Niiviisi käib neljakümnendate eluaastate keskpaika jõudnud eksbiitlite käsi. Muusikaajalukku on nad oma nimed juba jäädvustanud, kuid tänaseks on ka aeg oma töö teinud. Raha teevad John, Paul, Ringo ja George kindlasti veel kaua, kuid tõeliselt heast muusikast rääkida enam ei saa. Või kummutab 1976. aasta selle pisut ennatliku väite?

FELIX TONGA

* See pilt on tehtud viimaselt Felix Tonga diskoõhtult uues kohvikus. Diskorid Mart Kadastik ja Toivo Lepik (paremal). Leo Schotteri foto

Lõppkokkuvõttes võitsid kõik

nagu see ühele korralikule olümpiale omanegi. Olümpia, millest järgnevalt juttu tuleb, ei toimunud mitte Innsbruckis, vaid 14.—15. veebruarini Käärikul ja osalejadki olid vaid ülikooli õppejõud ning teenistujad. Ent siinsed võistlejad ei ilmutanud sugugi vähem võitlusvaimu kui medalijahtijad samal ajal paari tuhande kilomeetri taga Alpides. Ja ka lund oli niisama palju. Ja elurõõmu.

Oma 80 inimest osales TRÜ ametiühingu ja spordiklubi korraldatud talimängudel Käärikul. Nende seas EKP TRÜ komitee sekretär A. Kiris, ametiühingukomitee esimees H. Kabur, Filoloogiateaduskonna prodekaan N. Toots pedagoogikakateedri juhataja I. Unt, arvutusmatemaatikakateedri juhataja G. Vainikko, teoreetilise mehhaanika kateedri juhataja Ü. Lepik, Matemaatikateaduskonna dekaan Ü. Lumiste, Arstiteaduskonna professorid A. Tikk ja A.-E. Kaasik, Õigusteaduskonna dotsendid P. Kask, E. Salumaa ja K. Nigola — ühtekokku võistkonnad kõigist teaduskondadest, lisaks Teaduslikust Raamatukogust, administratsioonist ja ühiskonnateaduste kateedritest.

Võistkondlikus arvestuses võitsid oodatult «professionaalid» — Kehakultuuriteaduskond, järgnesid Matemaatika- ja Arstiteaduskond. Teatesuusatamises läks nii: naiste 3×2 km — I KKT (H. Tohvri, T. Porgassaar, H. Sildmäe); II Arstiteaduskond (A. Kengsepp, K. Alev, I. Liiv); III Matemaatikat. (A. Villems, E. Tiit, A. Parring); meeste 3×3 km — I KKT (J. Kaljusto, K. Zilmer, O. Allikas), II Matemaatikat. (P.-T. Loog, G. Vainikko, R. Prank), III administratsioon (P. Kull, T. Koger, R. Veidemann).

Individuaalne paremusjärjestus. Naised 2 km I grupp: I H. Tohvri (KKT) 11.12; II A. Parring (Matem.) 11.14; III E. Jaanson (TR) 11.30. II grupp: I H. Sildmäe (KKT) 10.17; II H. Kabur 11.25; III I. Unt (Ajaloot.) 12.48. Naised 3 km I grupp: I T. Porgassaar (KKT) 13.32; II K. Alev (Arstit.) 13.41; III A. Lentsius (TR) 16.56. II grupp: I H. Iher (F.-K.) 16.55; II A. Villems (Matemaatikat.) 17.07; III J. Hütt (Maj.) 17.48.

Mehed 5 km I grupp: I T. Ritson (TR) 18.34; II R. Prank (Mitem.) 18.52; III P. Ritslaid (F.-K.) 19.30. II grupp: I K. Zilmer (KKT) 15.47; II J. Karu (Maj.) 16.47; III J. Kaljusto (KKT) 16.58. III grupp: I T. Karu (Arstit.) 20.21; II A.-E. Kaasik (Arstit.) 21.36; III Ü. Lumiste (Matem.) 21.50. IV grupp: I O. Allikas (KKT) 18.20; II L. Toom (KKT) 18.40; III G. Liiv (Filol.) 24.08.

Tuusikud

TRÜ ametiühingukomiteele on saabunud 1976. a. II kvartaliks järgmised tuusikud:

Sanatooriumid:

Druskininkai	(Leedu, üldtüüpi)	17. 03.— 9. 04.	— 35.40	rbl.
Kislovodsk	(südame-verer.)	17. 06.—10. 07.	— 48.—	„
Pjatigorsk	(seedeelundid)	12. 06.— 5. 07.	— 36.—	„
Sotši	(südame-verer.)	29. 06.—22. 07.	— 36.—	„
Naftalan	(veresoonkonnah.)	9. 04.—28. 04.	— 29.70	„
Lazarevskoje	(üldtüüpi)	24. 06.—17. 07.	— 29.10	„
Essentuki	(seedeelundid)	19. 06.—12. 07.	— 36.—	„
Truskavets	(neeruhaigused)	25. 06.—18. 07.	— 31.50	„
Kemeri	(seedeelundid)	10. 06.— 3. 07.	— 33.—	„
Jurmala	(südame-verer.)	17. 05.— 9. 06.	— 33.—	„
Zelenogorsk	(südame-verer.)	28. 05.—20. 06.	— 55.50	„
«Estonia»	(närvisüsteemih.)	30. 04.—23. 05.	— 31.50	„
«Rahu»	(liigesteh.)	16. 04.— 9. 05.	— 31.50	„
«Sõprus»	(südame-verer.)	8. 04.— 1. 05.	— 31.50	„
«Sõprus»	(„)	8. 04.— 1. 05.	— 31.50	„
«Laine»	(seedeelundid)	5. 05.—28. 05.	— 31.50	„
«Laine»	(„)	24. 05.—16. 06.	— 31.50	„

Puhkekodudesse:

Pitsunda	20. 03.—06. 04.	— 36.60	rbl.	
Pühajärve	16. 03.—27. 03.	— 7.20	„	
Laulasmaa	27. 03.—07. 04.	— 7.20	„	
Jurmala	18 06.—05. 07.	— 36.—	„	(perekonnatuusik)
Selga	07. 06.—18. 06.	— 12.—	„	
Sotši «Adler»	27. 05.—19. 06.	— 39.—	„	
Krimm «Alušta»	14. 04.—25. 04.	— 12.—	„	
Laulasmaa	21. 04.—02. 05.	— 7.20	„	
„	27. 05.—07. 06.	— 7.20	„	
Pühajärve	09. 04.—20. 04.	— 7.20	„	
„	28. 05.—08. 06.	— 7.20	„	
„	19. 06.—30. 06.	— 7.20	„	
Võsu	25. 05.—05. 06.	— 7.20	„	
„ (telk)	18. 06.—29. 06.	— 7.20	„	
„ „	19. 06.—30. 06.	— 7.20	„	

Avaldused esitada TRÜ a/ü.-komiteele.

Baeri päev

29. veebruaril möödub 184 aastat Tartu ülikooli ühe kuulsaima kasvandiku Karl Ernst von Baeri sünnist. Sel puhul korraldavad K. E. v. Baeri vabariiklik tähtpäevakomisjon, ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituut ja Eesti Loodusuurijate Selts traditsioonilise Baeri päeva. Kell 15.30 kogunetakse pidulikuks talituseks Baeri mälestussamba juurde Toomemäele. Kell 16 algavad ettekanded peahoone auditooriumis 102. Dots. M. JERMOLENKO (Leningrad) käsitleb oma ettekandes Teilhard de Chardini vaateid, illustreerimaks teleogeneesi evolutsiooni tänapäeval. V. KAAVERE (ZBI) annab ülevaate Baerist kui geograafia ajaloo uurijast.

T. SUTT

Male

TRÜ teaduskondadevaheline individuaal-võistkondlik turniir algab 1. märtsil. Loosimine ja I vooru algus kell 18 (V. Kingissepa 19, aud. 302). Samas täiendav registreerimine.

NB!

TRÜ teatritrupp vajab kahte valgustajat ja orelimängijat õpitava etenduse jaoks. Tulge teisipäeva või neljapäeva õhtul TRÜ klubisse.

KLUBIS

Reedel, 27. veebr. kl. 21 loeng: «Perekonna eetilistest väärtustest» dots. kt. S. Lepik.

Pühap., 29. veebr. kl. 20 ansambli «Kratid» kontsert ja tants.

Laupäeval klubis pidu ei ole.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 836. MB-00925

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 7 | Reedel, 5. märtsil 1976 | XXVIII aastakäik

PEETER NÕGESE plakat

Naistepäeva erimaterjalid meie lehes. LOE!

- Emaks olemise võimalikkusest ülikoolis. Arstiteaduskonna VI k. üliõpilasel Signe Kobinil n e l i last (lk. 2).
- Ühe üliõpilasest e m a päev Helle Kaarjärve silme läbi (lk. 2).
- Angelina Võsotšina ja Sirje Mägar — nimelised stipendiaadid (lk. 3).
- Solgi surma polevat veel keegi surnud, väidab rahvasuu, prahisse võiksime uppuda kõik, kui poleks... koristajaid (lk. 2).
- Eh, naised, naised... (päevakohaseid ütlemisi, lk. 3).

REKTORI KÄSKKIRI

Õnnitlen rahvusvahelise naistepäeva puhul Tartu Riikliku Ülikooli naistöötajaid ja -üliõpilasi, soovin neile visadust ja edu uuteks saavutusteks, 10. viisaastaku ülesannete edukaks täitmiseks!

Edukuse eest töös ja õpingutes avaldan kiitust järgmistele kollektiivi liikmetele:

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSALA TÖÖTAJATEST:

Valvur Meeta JUURIKULE, keskküttekütja Ada SONNILE, riidehoidjatele Linda ODERILE, Senta RAAGILE, Maire MÜRGILE ja Veera NÕMMELE, krohvija Selma VOLKILE, vaneminsener Mall ELBINGULE, insener Aino POKSILE, raamatupidaja Elgi VÕSULE, matemaatik-programmeerija Laine AAVIKSOOLE, meister Hilda PÕLTSAMAALE, osakonnajuhataja Salme LAARILE, vaneminspektor Mare PAJULE, sektorijuhataja Helju TAPPERILE, pearaamatukoguhoidja Tiina NURGALE, vanemraamatukoguhoidja Tiina SEPALE, vanemredaktor Elli BITTERILE, brošeerija-köitja Helve MÕTTUSELE, a./ü.-komitee laekurile Linda PIKKATILE, ametiühingukomitee lastesektori liikmele Rinette KREISILE.

AJALOOTEADUSKONNAST:

dotsent Linda ERINGSONILE, üliõpilastele Milvi TEPPILE ja Helgi TÕNISMAALE

ARSTITEADUSKONNAST:

dotsent Helle TAPFERILE, assistent Elle ELBERGILE, vanemlaborantidele Maaja PAAVOLE, Aasa RAUDSEPALE ja Auli ÕUELE, vanempreparaatoritele Ilse SOOMELE ja Salme MUTTIKULE, üliõpilastele Epp LARINILE, Katrin SARVELE, Raissa MERKULOVALE, Svetlana STEPANENKOLE ja Tiiu RUULILE.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST:

dotsentidele Henni KALLAKULE ja Ruth LINGILE, laborant Tiina PULLERITSILE, üliõpilastele Maris PALMILE ja Kai RÜNKILE, insener-bioloog Valve KIVILE.

FILOLOOGIATEADUSKONNAST:

vanemõpetaja Ele KALDJÄRVELE, laborant Eda HINDILE, üliõpilastele Liina KOTRILE, Ene PIIROJALE ja Kai RIIKOJALE.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST:

dotsent Mari-Liis ALLSALULE, vanemõpetaja Olga MANKINILE, nooremteadur Anu TÜÜRILE, assistent Mall HÕRAKULE, vanemteadur Tiina TENNOLE, vanemlaborant Tiiu MÜÜRSEPALE, üliõpilasele Larissa LINOSKILE.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST:

vanemõpetajatele Evi KRASSILE ja Einike NAARITSALE, dispetšer Schirley PUNNISONILE, üliõpilastele Kaire VAIMELILE ja Asta JÄNESELE.

MAJANDUSTEADUSKONNAST:

dotsent Elvi ULSTILE, vanemlaborant Ivi UIGALE, üliõpilastele Nadežda LUŽAJEVALE ja Lehte NOVEKILE.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST:

vanemõpetaja Evi MITTILE, vaneminsener Aime JUUSTILE, laborant Kersti KOLKILE, üliõpilane Marika KIVILAIULE, vanemlaborant Reet SAMELILE.

TEADUSLIKU UURIMISTÖÖ SEKTORIST:

osakonnajuhataja Ester ZIMMERMANNILE, vanemteadur Lilie PUNGALE, vaneminseneridele Elve KUUSIKULE, Malle TABALE ja Sirje MARKILE.

ÕIGUSTEADUSKONNAST:

metoodik Tiina TENNOSAARELE, üliõpilasele Virgo PURRULE.

ÜHISKONNATEADUSTE KATEEDRIST:

kabinetijuhataja Õie KIVIMAALE, dotsent Vilve KALITSALE, vanemlaborant Vaike VANAASEMELE.

Reedest Reedeni

Naisteaasta on möödas, arenguriikides ja kapitalistlikus maailmas jätkavad naised võitlust antagonistlikust vastuolust tingitud raskuste ja probleemidega. Meie naised võtavad osa kümnenda viisaastaku ülesannete lahendamisest. Probleeme leidub aga meilgi: «Partei peab oma kohuseks pidevalt hoolitseda naiste eest, selle eest, et paraneks naise seisund tööprotsessis osalejana, emana, laste kasvatajana ja perenaisena,» öeldakse Keskkomitee aruandes partei XXV kongressile. Selles lühikeses lauses sisaldub põhimõtteline hinnang naise osale meie ühiskonnas ning mis tähtsam — arengutendents. Keskkomitee seisukoht väljendab küllalt selgelt suhtumist naisesse — tööprotsessis osaleja kõrval on ta ka ema, laste kasvataja ja perenaine. Neid ülesandeid ei saa protsentides väljendada (oh neid peokõnesid!), nagu ei saa protsentides väljendada ema- ja perenaisehoolt, millel on aga nõukogude noorsoo kõlbelisel kasvatamisel väga tähtis koht.

Parteikongressi kõrval oli möödunud nädala olulisem sündmus armee aastapäev. Arstiteaduskonnas kohtusid üliõpilased ja õppejõud sõjaveteranide ja sõjaväearstidega. Austati juubilari, sõjast osavõtnud prof. E. Vasarat. Füüsikud-keemikud käisid lahingukuulsuse muuseumis. Temaatilised üritused toimusid ka Õigus-, Kehakultuuri-, Ajaloo-, Bioloogia-Geograafia- ja teistes teaduskondades. Nagu alati, tegid nende kordaminekuks palju ära eriõpetuse kateedri õppejõud. Mitmed teaduskonnad pidasid maha ka suusapäevad, millest nüüd esimene päevituski näol. Ometi ei saa nad ligilähedalegi Kuuba päikese alt naasnud ülikooli komsomoliaktivistidele ja EÜE funktsionääridele.

Eesti NSV TA presiidiumist saabus teadusliku peasekretäri A. Köörna allkirjaga rõõmustav sõnum — akadeemia 1976. a. kahest üliõpilaspreemiast tuli üks meie ülikooli. Akadeemia üldkogu aastakoosolekule sõidab preemia järele füüsik ALEKSEI TRESTSALOV.

Diplomandid ootavad oma paikapanemist. Esimene määramine oli arstidel.

JAAN LEHIS

Komsomoli kuukommentaar

Igal teisipäeva õhtul ruttab paarkümmend inimest mööda nagisevat puutreppi peahoone teisele korrusele, kus algab TRÜ komsomolikomitee järjekordne istung. Võõrast peletab eemale ainuüksi uksele riputatud silt «Koosolek!» **Et aga komitees toimuv ei jääks üksnes väheste asjasse pühendatute teadmiseks, näebki alates tänasest iga kuu esimeses numbris trükivalgust ülevaade komitee tegevusest eelmisel kuul. Mis oli siis huvitavat veebruaris?**

Muudatustest juhtkonnas peaks iga tudeng juba teadlik olema. Andres Eesmaa kui uus sekretäri asetäitja tõi endaga kaasa asjalikkust, elujõudu ja optimismi, Suliko Valdsoo jätkab talle omase energia, tarmukuse ja — ärgu see olgu öeldud üksnes läheneva naistepäeva puhul — sarmiga. Kalle Liiv, komitee sekretär, üllatas aga kõiki oma süsteemikindlusega. Esimeselt veebruarikuu istungilt pärinevad tema sõnad: «Peaülesandeks on kummutada seisukoht, nagu oleks komsomolikomitee grupp inimesi, kes käib regulaarselt koos istmeid soojendamas... Seda arvamust saab välja juurida ainult tegudega. Praegu aga reatudeng üleüldse ei tunnegi komitee liikmeid. Oleks vajalik, et iga komitee liige kuuluks mingi sektori koosseisu, et igaüks tõepoolest ka midagi teeks.»

Juhtimisstruktuuri väljatöötamisele pöörab Kalle Liiv olulist tähelepanu. Nõrk on seni olnud informatsiooni levik komitee tegevusest lihttudengite sekka, sest teaduskondade sekretärid ei vaevu komitee istungitel viibima. Ka komitee liikmete endi distsipliin pole just kiita: lubamatult sageli jäetakse ilma põhjuseta komitee üritustele ilmumata.

Teaduskondade komsomolisekretäride osavõtt komitee istungitest on nüüd kohustuslik. Et komitee liige ei eksisteeriks komitee liikmena ainult paberil, vaid oleks ka reaalses elus kättesaadav, on igal komiteelasel kahetunnised vastuvõtuajad komsomolikomitees. Peetakse täpset graafikut, kes on komitee istungitest osa võtnud, kes mitte. Ja kui inimene ennast ei õigusta, vabastatakse ta komitee liikme kohalt enne tähtaega.

Nihkeid on toimunud komitee tööjaotuses. Madis Kallion (Õigust. II k.) asus entusiasmiga TRÜ suvemaleva komandöri kohuseid täitma, temalt võttis olmesektori juhtimise üle Enn Ruusmaa (Majandust. II k.). EÜE tegevuse koordineerijaks ülikooli piires on Viljar Raidla (Majandust. III k.), Filoloogiateaduskonna komsomolisekretäriks saksa filoloogia III kursuse üliõpilane Ruve Šank. Ruve edutamine toob endaga loodetavasti kaasa elavnemise filoloogide komsomolitöös.

Komitee istungite traditsioonilisse, ent pidulikku ossa kuuluvad ÜLKNÜ ridadesse vastuvõtmised ning soovituste andmised NLKP liikmekandidaadiks astumiseks. Neil, kes plaanitsevad komsomoli astuda, oleks kasulik siiski ka põhikirjaga tutvuda. Veebruaris ei saadetud küll ühtki tudengit põhikirja täiendavalt lugema, ent punastamiseni piinlikke olukordi oli ootamatult palju. Noored, kes on otsustanud parteisse astuda, peaksid seda erakordselt tähtsat sammu aga tõsisemalt kaaluma. Fraasid «... et paremini kodumaad teenida», «... et olla ühiskonnale kasulik» jms. muutuvad naeruväärseks, kui selgub, et komitee ette ilmunud inimene pole kogu ülikooliaja jooksul ainsatki ühiskondlikku ülesannet sisuliselt täitnud.

Komsomolikomiteelt pälvisid soovituse NLKP liikmekandidaadiks astumiseks Arvi Karotam (Majandust. III k.), Tiit Villig (Majandust. III k.), Mart Parv (Arstit. IV k.), Sergei Piskarjov (Matemaatikat. V k.), Urmas Past (Füüsika-Keemiat. III k.).

Õppeedukus on probleem, mis ei jää komitee päevakorrast kunagi välja. Õppesektori juhataja Miia Tammeoru ettekandest nähtub, et möödunud sessioonil langes ülikoolis ainult viitele õppijate arv. Esimeste kursuste õppeedukuse keskmine protsent on 92,5, teisel 85,5, kolmandal 86,6, neljandal 87,3 ja viiendal 94,4.

Uuteks komitee liikmeteks koopteeriti interklubi president Merle Seeder ja RSR-i president Viktor Kaasik.

MART KADASTIK, komsomolikomitee pressisekretär

RUVE ŠANK,

saksa filoloogia III kursuse üliõpilane, on nüüd Filoloogiateaduskonna komsomolisekretär. 1973. aastal lõpetas saksa keele kallakuga Tallinna 42. keskkooli, 1,5 aastat juhatas võõrfiloloogia komsomoliorganisatsiooni.

Näpmeid jäljetust loost

Töö kiidab tegijaid — omaette. Kus tegijaid, seal nägijaid — mitte märkajaid. Kus pole tegijaid, seal silmaga ja näpuga torkijaid.

Inimesi, kes hoiavad Tartu Riikliku Ülikooli puhta, on 142,5 (kirjade järgi). Peahoonet koristavad 13, igaüks vähemalt kuutsada ruutmeetrit.

Siia siis lisaks — täitmata on peahoones üks koht. Enamik neid, kes meie ümber puhtust loovad ja hoiavad (ise oleme ju üsna hooletud), on vanemad inimesed, pensioniigagi juba käes. Töötavad nad ikka mitmes asutuses. Meil aga õhtuti või varahommikul, kui suur maja päris vaikne ning auditooriumid tühjad.

Astud puhtasse, pidulikku ruumi. Aula on sümbol ja pühapaik. Oleme harjunud, et ta on valge ja puhas, soliidne ja pidulik. Ent vaadakem kord pärast kontserti või aktust tühjaks jäänud saali!

Homme tuleme, ja ta on jälle endine — nagu võlujõul. Tegelikult on see ju kellegi töö — ühe inimese töö.

Koristaja töö.

Ränk. Ei ühtki puhkepäeva aastas peale riiklike pühade, korraline puhkus siiski ka. Kuuskümmend rubla kuus (minimaalpalk on meil tõstetud seitsmekümnele rublale). 600 ruutmeetrit parketti, 1332 jalga, täpselt neli korda vähem põhja ja seljatuge toolidel, kaks klaverit, arvutu hulk nurki, karniise, väiksemaid ja suuremaid, kümneid meetreid vaipa.

Ja veel. Kontserdiandjad ja -publik, koosolekupidajad ja -kuulajad, ekskursandid.

«Kui tahaks, võiks kõik 24 tundi järjest rahmeldada.» See on siiski võimatu, sest kontserdid, nõupidamised, konverentsid, sisseastujate ja lõpetajate aktused jt. üldnimega «üritused» nõuavad päevast oma osa. Seitse ja pool aastat pole töö ülikooli aulas, kus ALMA ILVES ametit peab, tegijale peale jäänud. Koristaja kohustused pluss administraatori askeldused; peale harja-lapi nõuab ka iga aulasse astuja tähelepanu.

«Vabandage, ma lähen viin poistele nagi ja karahvini. Kell kaks pidi ju proov algama, kus nad siis jäävad. Kord pidi Mati Reiman ja veel mõned teised üliõpilased kontserdi andma, tulid sisse, õudsed porised jäljed jäid vaibale. Kutsusin tagasi ja ütlesin: «Palun tehke jalad puhtaks.»

Vahel kutsun tudengeid kontserdile — ei saa, ütlevad, et loengud.»

Aula ülikooli südames on püha koht.

Alma Ilvest on üllatatud vaiba alla pistetud sigaretikonidega, toolide vahele puistatud sihvkakoortega, noaga lõhutud toolikatteriidega ja täksitud seljatoega ja veel paljude «nutikate» sürpriisidega. Kutsele parooliga «klaver» leidub tavaliselt küll mõni harv järgija. Tavalisim on peitupugemine, ehkki klaveri tõstmine pidevale istumisele vaheldusecks ja lihasevenitamiseks ära kulub.

Ka Alma Ilves on pensioniealine. «Kui meie põlvkond kaob, kes siis koristama hakkab?» Koristaja nime ei taha keegi kanda, seda tööd teha veel vähem. Kättesaamatud kõrgused kutsuvad, jätame maha selle mandunud maailma ja raputame liiva jalgadelt põrandale.

Töö jääb tegemata? Masinad? Harjalt ja lapilt omapead talitavale robotile!

Siiski, siiski — tolmuimeja on olemas. Tööpäeva pikkust ei arvestata tundidega? 3—4 tunnigagi teeb rohkem kui seitsmega.

Ja haigeks jääda ei tohi. Pärast pikemat haigust 3—4 aastat tagasi pidanud aulas peaaegu karguga hüppama.

Aga koridor esimesel korrusel ja fuajee ja auditooriumid on mustad ja pori tuuakse üles ja piinlik on sinna esinejaid juhatada. Nii et võta lapp ja asu tööle.

«Eks see ülikool ole elus ikka kõige ilusam aeg,» ütles Alma Ilves ometigi.

«Aula jääb tööpäeva askeldustest kõrvale, aga tudengielu ei käi ainult mööda. Kui tulevad sisseastujad — mõni on kohe nii kurva näoga, näha, et eksamil ei vedanud. Kui lähevad lõpetajad, lilled päris põrandal, ja õnnitlejad tulevad tagant aula otsast lausa toolidega koos, et diplomisaajale käsi pihku pista.»

Võib-olla on koristajatädi Alma Ilves kõige sagedasem aulas peetavate kontsertide külaline. Tihti istub ta publiku seas, leiab selle meeldiva puhkuse ja preemia olevat. Ikkagi oma aula.

MARIKA PRITS
MARGIT REHEMAA

Emaks olemise võimalikkusest ülikoolis

Pääsis lapsi lukkudesta,
pääkene ta peatamasta,
ilmus ilmale inimene,
vaimukene valge'elle,
rübeleja rüpestani,
võitlusesta veel verine . . .
Gustav Suits «Lapse sünd»

Triinule, nüüd juba poolteisekuusele rübelejale, ei passinud minu tulek hästi. Tema ootas kärsitult oma kõhutäit. Vaevalt seda arstist ema aga enne õiget aega annab. Nii me kahekesi selles pisikeses nurgatoas emale ja Arstiteaduskonna diplomandile SIGNE KOBINILE oma nõudmisi ette panime: Triin piima ja mina vastuseid oma riukalikele küsimustele. Ajakirjaniku töös need nn. tähtsad faktid oli professor Kadri Gross juba tüki aja eest toimetuses meie ette söötnud ja nüüd järgnes miksile miks.

«Kodus ei tihanud esiotsa sõnakestki lausuda, isegi mehele mitte. Eks mul endal raskemaks läheb, lausuti. Pärast tütre sündi oli kõigil väga hea meel. Te ei oska ette kujutada, kui õnnelik ma olin. Teda ma ju ootasin!»

. . . sest kodus, Tarvastus, kasvab kolm poega: 15-aastane Meelis, 12-aastane Kalev ja 10-aastane Kaupo.

«Kui ülikooli tulin, olin ise kolmekümnene. Poisid olid ju veel väikesed. Mees on mul väga hea. Tema abita ei oleks küll hakkama saanud. Ema elas siis veel linnas ja käis tööl.»

Enne ülikooli oli õe ja laborandi amet Tarvastu Psühhoneuroloogia Haiglas, enne seda meditsiinikool. Olgugi et kiitusega, eelnesid suurkooli astumisele ettevalmistuskursused.

«Ja saa sa nüüd inimesest aru,» leidub sekkujaid. «Oli oma töö, üks kool läbi, kolm last kodus, kuhu sa enam trügid. Eks ole. Aitaks nagu?»

«Ei aidanud. Laborandi töö kohta ei ütle midagi halba. Aga tundsin, et kui ise üht-teist otsustada või teha tahan, jään jänni. Ja ise teha tahtsin ma väga. Võtsin kätte ja tulin.»

Esimesed aastad nõudsid pikka õpikute taga istumist. Tuli harjuda, et lapsi näed alles järgmisel või ülejärgmisel laupäeval. Siis hakkas õppimine minema. Vana oli meelde tuletatud, seostus iga päev omandatavaga.

«II kursusel astusin günekoloogiaringi, III kursusel julgesin enda peale võtta ühe väikese osa kollektiivsest tööst. Järgmiste aastate võist lustööd said juba auhindu. Nüüd pean ka veel töö valmis jõudma.»

Pärida, kas raske on, pole mõtet. Üliõpilasest emana tegin ise eksameid ja arvestusi enne ja pärast teisi, kuulsin pere soetamise pärast hurjutusigi. Aga nii suur optimist ma küll poleks suutnud olla. «Peab, on vaja! Kui väga tahad, saad ikkagi!» olid Signe vastustes mu miksi dest üle.

«Kursus on lasterikas. Enne riigieksameid sünnib veel mõni pisike. Professorid püüavad oma loenguis meile, naisüliõpilastele selgeks teha, et ülikooliaeg on sobivaim sünnitusiga. Samal loengul võib teinekord ka ema või isa kõrval istuda kaasavõetud laps, keda kellegi hooleks ei olnud jätta . . .»

Signe elas enne Triinu sündi tohtrite ühiselamus. Siis tuli tuba otsida. Siinsamas tolle ühiselamu külje all õnneks osavõtliku perenaise juures nad nüüd on.

«Paaril ööl jäi tüdruk alles pool kolm magama, minul algas kell kuus haiglas valve. Pidin minema ja kõik. Aga ega ma virise. Ja virisejaid ei armasta ka. Olin 6 aastat rühmavanem. Nüüd tahate jälle küsida kas ja mis ja kuidas. Hakkama sain ja tore oli. Nüüd tahan väga, et must hea arst saaks. Mitu last peaks perekonnas olema? Kolm kindlasti.»

Kolmapäeval said tulevased tohtrid oma töökoha teada. Signe Kobin määrati Viljandisse.

VARJE SOOTAK

Hommikust õhtuni

«Ää-ää-ää, emm-me!» — Oh sa pisike äratuskell, kui täpne sa oled! Aga emme tahaks nii väga veel kasvõi veerand tundi magada . . . Kell on tõesti juba kuus, peab tahes-tahtmata tõusma.

Noh, pisike, potile! Une hõõrud pärast silmast, nüüd tuleb kibekähku riidesse panna. Nii. Nüüd oota natuke, ema läheb kohe kööki ja teeb sulle süüa. Hea küll, tule pealegi kaasa. Aga kui sa mul kogu aeg jalus oled, ei jõua ma sulle homme õhtukski putru keedetud.

Kõht täis? «Ai-täh!» — tubli laps, mängi nüüd natuke omaette, emal on tegemist.

Taevas! Juba veerand üheksa! Hommikusöök on söödud, isa tööle läinud, nüüd peab lõunaks midagi vaatama ja põnnile päevase söögi valmis panema.

Kuhu sa ometi ronid? Ema on sulle sada ja miljon korda öelnud, et raamaturiiul pole lapsele revideerimiseks. Kas sa tuled sealt kohe ära; paha laps! Mis see's on — püksid märjad?! Millal sa juba seda jõudsid, igavene paharet, alles sa käisid potil!? Noh, olgu, olgu, ära pirise. Paneme kuivad püksid jalga. Ole nüüd hea laps, emal on kiire. Naabritädi tuleb sind vahepeal vaatama, kuni iss koju jõuab. Ai-daa! emme lippab nüüd kooli.

Raamatukogust peab läbi minema, kursusetöö jaoks on vaja üht-teist koju tassida. Poeskäik jääb tõenäoliselt viimase loengu ajaks, pole parata, praegu enam ei jõua.

Küll võib üks loeng pikk olla, ei lõpe ega lõpe. Ja kaks on veel . . . Oh, pagan! Järgmiseks seminariks on ju referaat teha ja postkontorisse pidin minema ja keemilises puhastuses on vaja ära käia ja kodus ootab terve hunnik pesu triikimist ja . . . tüdrukud kutsusid «Indrekut» vaatama.

Lõpuks ometi! Viimasest loengust laseme jalga, muidu jääb tuhandeid vajalikke asju tegemata. Ja ega homme seda aega rohkem ole. Peab ainult leidma veel kellegi, kes loengu läbi kopeeri kirjutaks.

Väljas juba hämardub. Poodides on põhiline ostuaeg läbi, aga ka letid üsna tühjad. Midagi peab ju ostma, hea perenaine oskavat vanast kalossistki . . . mis asja teha? Mina ei oska.

Sooh, ring ongi täis. Üliõpilane—ema—abikaasa—perenaine on koju jõudnud. Prauhh! lendab köögiuks lahti, uksele ilmub isa oma aastase tütrega kukil. «Törr-lörr, törr-lörr!» — selge, siin mängitakse autot. Aga ahi on kütmata ja ka pliit on külm . . .

Väikesel on aeg vanni minna ja siis magama. Kuni köök soojaks läheb, võib natuke triikida, mis sest, et kuigi palju ei jõua.

Laps, pesusse! Vannitamine on päeva parimaid osi, vesi pritsib lõbusate kilgete saatel üle vanniäärte, nii et ema-isa on mõlemad märjad, rääkimata põrandast, mis lausa ujub.

Ometi ükskord on rahu majas. Väikesest voodist kostab tasast nohinat, ema võib nüüd oma «koolitöö» taha istuda. Ja äkki tunned, kuidas jalad surisevad ning väsimus võimust kipub võtma. Referaat tuleb siiski täna ära kirjutada, kursusetöö tähtaeg läheneb niikuinii ja ka arvestused algavad kohe-kohe. Aga silmad vajuvad vägisi kinni, pea on imelikult raske. Majas on juba kõik vaikne. Magavad. Raadios algab kesköoprogramm. Ema on väsinud. Homme on aga jälle päev.

HELLE KAARJÄRVE,
üliõpilasest ema

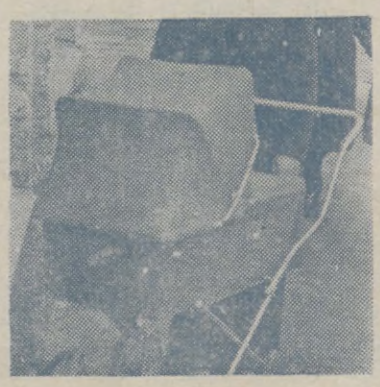

PEETER NÕGESE kujundus

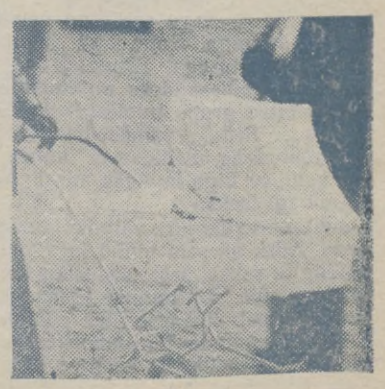

Samal teemal: ülikool on ka armastuse aeg. J. Koppeli fotod

Saagem tuttavaks! Angelina Võsotšina

Kehakultuuriteaduskonna III kursuse üliõpilane, Lenini-nimelise stipendiumi saaja, meistrikandidaat iluvõimlemises, NLKP liikmekandidaat, grupi kultuuriorganisaator...

Hurmav tütarlaps, täis ülevoolavat energiat, alati naerusuine ning tegevushimuline.

155 cm pikk, kaalub 50—55 kg (olenevalt aastaaegadest), mustasilmne, tumedate lokkis juustega. Armastab Pjotr Tšaikovskit ja Jaak Joalat, Romain Rolland'i ja Shakespeare'i luulet, tänapäeva popmuusikat ja veel kedagi, kuid seda peab ta saladuses...

Ei armasta, et tema sookaaslased suitsetavad, tarvitavad alkohoolseid jooke ja igapäevases miljöös sõjamaalinguid.

«Kui tütarlaps on ilus, siis on ta seda loomulikult!» ütleb ta kelmikalt.

Et päästa end ainult nüüd veel Amori küüsist, pean paratamatult jutu mujale juhtima, sest muidu ei jäc muud üle, kui varsti hakata laulma «Mul südamega korras pole tood...»

Aga tema, nagu taibates minu kitsikust jutustab mulle, kui imetore oli möödunud suvel käia süstamatkal Gauja jõel, kui imetore on õpetada väikesi elurõõmsaid põngerjaid, kui imetore on kevad — see ärkamise aeg, ja kui kaunis loodus.

On ta lüürik? Oh ei! Temasarnast lustist pakatavat neidu vaevalt teist on, kuid pärast sessiooni tahab temagi tallata metsateid. Rahustab ja lõdvestab.

Kuidas aga suudab ta kõike ja veel nii hästi?

Tippsport ja kõrgkool — see on ikka küsimus, mis valulapseks juba läbi aegade.

Angelina käib nädalas kuuel päeval trennis, kahel neist kaks korda. Ise peab koos treener Liidia Uustaliga muusika muretsema ja oma kavad koostama. Tõeliste trennide

eest lähevad ka seminaritunnid. Paljuks ei pea ta omaette jooksmas käiagi.

Tol päeval ta just trennist tuligi, läks VII keskkooli tütarlaste rühmvõimlemiseks muusikat viima, võttis suusad ja uisud, mis talvisest praktikast seal, läks tunniks ajaks koju, et siis õhtul jälle trenni minna.

Aga millal jääb aega konspekti vaadata?

Angelina tõuseb ja toob laualt päevaplaani. «Siin peitub kogu saladus,» ütleb ta tõsinedes. Ja tõesti, seal on täpselt jaotatud iga päev. Nii täpselt, et tekib paratamatult mõte, kas ma mitte ei sega teda.

«Hommikul lähen kodunt kell pool kaheksa välja, kõik loengu- ja trenniasjad kotis. Õhtul kell üheksa tulen. Õpin aga tõesti nagu käigult. On pool tundi vaba aega, vaja see asi selgeks teha ja jälle edasi. Tänapäeva elutempo on juba selline, et teisiti ei saa,» ütleb ta naerdes.

Lasen pilgu tema hubases toakeses ringi käia. Kõikjal lööb välja perenaise iseloomu eripära, tema suhtumine. Seal ripub televiisori nurga küljes vallatleva olemusega ahvipärdik, tuba kaheks poolitavale mattseinale on kinnitatud vimplid, embleemid ja märgid, tagumises seinas on kuulsate naisvõimlejate pildid, raamaturiiulil aga kõrvuti spordikirjandusega ilukirjandus ja Fr. Engelsi ning K. Marxi elulood.

Ütlete, et mitmekülgne inimene. Seda kindlasti. On lõpetanud muusikakooli akordioni erialal, tegelnud rahvatantsuga, III klassis käis korvpallitrennis ja praegugi meeldib väga korvpallivõistlusi vaadata. Keskkoolipäevilt (olen ta koolikaaslane) on mul endalgi veel meeles need kõitvad omapärased võimlemiskavad ja kaasalöömine kooli raadiosõlmes.

Üks suur elurõõmus laps, pidevas tegevuses ja liikumises, pea üha uusi mõtteid ja plaane täis. Ainus koht, kus ta tõsineb, on kunstinäitused, mida ta väga armastab. Suures aus on ka teater, kus viimati alles eelmisel pühapäeval A. Jakobsoni «Elu tsitadellis» esietendust vaatamas käis.

Mida arvad Sa aga tänapäeva noortest?

«Üldiselt igavad ja valede põhimõtetega, kuid loomulikult mitte kõik. Nad on rahulolematud, kuid millega? Kui ei meeldi, tee teisiti ja paremini. Igaüks on ju ise oma õnne sepp ning igaühe enda õnn peitub ju tema enda kätes.»

Jah, selline ta juba kord on: avameelne ja otsekohene, kuid eks avameelsus ole ju ka inimese hinge peegel.

Mis puutub aga tema õnne, siis selle on ta kindlasti enda jaoks juba leidnud. Leidnud, ning loobuda ta sellest ei mõtlegi.

VALDO KÜTT

L·I·T·T·E·R·A

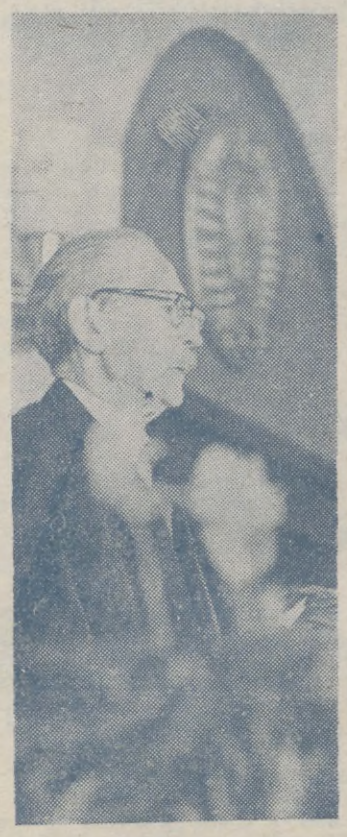

Rahvakirjanik Friedebert Tuglas 1966. a. ENSV kirjanike kongressi avamas. Foto pärineb ENSV TA Kirjandusmuuseumi fondidest.

«Kulla mees, kes sa vahest kord tulevikus mu elust kirjutad: ära võta asju siiski liiga tõsiselt,» annab Tuglas oma uurijale nõu: «Oli ju ses elus ühte ja teist, aga kogusummas läks korda.» Hoolimata autobiograafiliste teoste rohkusest on Tuglas ikkagi väga salapärane kirjanik, kes osutub lugedes küllalt tülikaks. Seda näitab kasvõi käesoleva sajandi eesti kirjanduskäsitlus, mis Tuglasega on enamasti ainult vägivaldselt hakkama saanud. Võib-olla oli õiguski neil, kes R. Sirge ütlemist mööda õhkasid: kui seda Tuglast ees ei oleks!? Või on meie arusaamine tõsisest kirjandusest liiga tõsine, s. t. vähe naljakas?

Protesteerides (laialt levinud) pessimismi vastu, nagu ei oleks eesti kirjanduses midagi maailmatasemelist, viitab A. Kaalep, et just Tuglas võiks olla see kirjanik, kes tohiks kuuluda rahvusvahelisse klassikasse. Tuglas? Keda on märksa vähem tõlgitud kui mõnd teist; kes on olnud nii kirjanduskahjulik, et isegi ta tõlkijanimi on raamatu tiitlipöördelt kõrvaldatud.

Onneks selgus ajalookohtus, et kahjulik pole mitte Tuglas, vaid ta kõrvaldajad. Aga õigeksmõistmine ei tähenda veel autasustamist. Mida tähendab Tuglas sellele, kes 1905. a. revolutsioonis ta kõnesid kuulas

TUGLAS

ning värskeid teoseid luges? Mida tähendab Tuglas sellele, kelle jaoks Tuglas on kirjandusõpikus paigale pandud kui oma loomingulise tegevuse Teise maailmasõja lõpul praktiliselt lõpetanud autor? Ühele on Tuglas mälestus, teisele keeruline minevik.

Ometi on Tuglas mitmes asjas suur eelkäija, tulevikumees. Nii novellikunsti arendajana, kes oma saavutused väärtustas nimelises novelliauhinnas. Nii ühiskonnast tõugatud isiku traagika põlistajana. Nii looduse vääramatu ilu kujutajana. Nii humoristina, kes ei naera, vaid muigab (jah — kus on tõsine Tuglas ja kus on lõbus Tuglas?). Nii kirjanduselu visa korraldajana, kes oskas olla üle mittemidagikorraldavast väiklusest. Nii inimesena, kes püüdis avada paljude meile raskesti mõistetavate kirjanike või teoste väärtust. Nii humanistina, kes kaitses elu põliseid väärtusi. Ja et tulevik alati alles saabub, siis on Tuglas meil ikka ja jälle avastada.

PEETER OLESK

Toimetuselt: Fr. Tuglase 90 sünniaastapäevale pühendatud materjalide avaldamine jätkub ka meie ajalehe järgmises «Littera» rubriigis.

Üks meist — naisfiloloogidest

Kuidas suhtud sellesse, kui Sinust kirjutatakse?

«Ei suhtu.»

Mida arvad malest?

«Malekäike tean. Maletajate elulugusid loen.»

Kuulsus ja populaarsus Sinu meelest?

«Arvan, et ei tuleks kiita seda, kellele kuulsus pähe hakkab. Kui aga inimene on tõeliselt andekas, siis on ta ka nii tark, et ei lase tähtsusel pähe tõusta.»

Küsimustele vastab täna ÜTÜ Filoloogiateaduskonna kirjandusringi sekretär, Marxi-nimelise stipendiumi saaja, eesti filoloogia IV kursuse vanem, ÜAS «Inturisti» giid-tõlk, mitmete arteklaste hea tuttav SIRJE MÄGAR, kes ei ütle ära ka kaasalöömisest praktilise soome keele ringis.

Kõige paremaks peab Sirje oma kursusetööd «Nooruse» luulest ja loodab tulevikus põhjalikumalt süveneda värsiõpetuse küsimustesse.

Milles peitub Sinu edu saladus?

«Õppimise nimel pole ma millestki huvitavast loobunud. Tudeerimine pole sugugi nii raske, kui inimesel on huvi oma aine vastu ning päris hea mälu. Olen täielikult keskkooli mentaliteedi vastu, kus inimesed on rangelt konspektis kinni. Püüan võimalikult palju kõrvalt lugeda, igati kasulikum aga oleks, kui teatud loengute materjali võiks asendada iseseisva tööga, see võimaldaks paremini aega planeerida ja pühendada rohkem tähelepanu huvipakkuvatele küsimustele.»

Mida arvad filoloogidest ja üldse eakaaslastest?

«Kahju, et filoloogias on viimasel ajal väga vähe tõelisi filolooge! Mingil juhul aga ei tohi teha

meie teaduskonna inimestest blaseerunud kohvi-, suitsu-, veinijüngreid.

Mind ennast on kirjandus alati huvitanud ja sellepärast ei ole ka kunagi mujale õppima soovinud minna.

Kõige meeldivam on muidugi olla heade sõprade ringis, kuid ka kursuseüritused tõmbavad kaasa, sest meie inimestel on tahe naljatada, olla lõbus, kedagi pole vaja sundida. Kursus on igati tore.

Ma pole kunagi soovinud, et ülikool jääks vaid õppimise kohaks, olen püüdnud suhelda võimalikult erinevate inimestega. Kahju, et siiski paljusid noori ei huvita mitte miski, liigne mugavus, tuimus ning stampmõtlemine tõstavad pead.»

Mida on Sulle õpetanud ülikooliaastad?

«Idealism hakkab kahanema. Elukäsitus on muutunud realistlikumaks. Möödas on ka esimesed (enda antud) koolitunnid, õpilaste ebameeldivalt ükskõikne töössesuhtumine, muidugi ka mõned helged momendid.

Hea siiski, et kolme ülikooliaastaga olen muutunud märksa sallivamaks ja mõistvamaks. Olen suur Tartu patrioot ning seetõttu kadestan neid, kellel ees veel toredad üliõpilasaastad. Taolist mõtteerksust ning ühtekuuluvust ei leia kusagil mujal!

Sooviks on leida töö, millest võib rõõmu tunda.»

Kas Sul pole kunagi tekkinud probleemi, miks oled sündinud just tüdrukuna, mitte aga poisina?

«Võib-olla kunagi puberteedieas. Praegu olen täiesti rahul naisetiitliga.»

Sümpaatne naine täna?

«Ta peab olema naiselik ja tark. Maalitud nukud ei köida kaua. Peale selle võiksid naised olla õrnemad ning mõistvamad!»

Kuidas suhtud alkoholisse?

«Liigne Bakchose kummardamine on kurjast. Kurb, kui andekad inimesed põhja käivad.»

Mida arvad «Inturistist»?

«Töö soome keele giid-tõlgina on köitnud just keele ja inimeste pärast. Üldse väga hea võimalus teistest rohkem teada saada. Vaimustusega mõtlen möödunud suvele, sest viibisime soome lastega rahvusvahelises pioneerilaagris «Artek».

See oli hea leid, kaugel tuimusest ja ükskõiksusest!»

Küsitles RAINI SILLAOTS

Päevakohaseid ütlemisi ehk eh, naised...

Tahame meie siis enestele ja isamaale rohkeste auusaid, mõnusaid mehi, siis peame enne hoolt kandma, et meil rohkeste osavaid, mõistlikuid laste kasvatajaid emasi oleks.

✠

Ema on iga lapse kõige tähtsam koolmeister, on koolmeister, kes ise lapsele kõige kallim ja armsam on ja kelle elu, sõna, tegu ja kombe lapse hinge-elu kohta kõige rohkemalt ja jäädavamalt mõjub. Ema süda juba on lapse esimene koolituba; ema paneb lapse hinge elu asjus aluse ja see alus jääb.

(«Tütarlaste kasvatamisest», «Virulane» nr. 24, 21. juunil 1882)

Kuda võin mina naist võtta? kuhu panen ma tema? kuhu lähen ma naise lastega? — see on paljudes paikades meie poissmeeste usuõpetus ja harilik sõna, mis järele nad elavad.

(«Alama rahva elust», «Virulane» nr. 23, 15. juunil 1882)

✠

Naine on mõistatus, mille lahendus on laps (V. Hugo).

Naistel näib olevat üks ajukurd vähem ja südamekurd rohkem kui meestel (Chamfort).

Naisi võib jumaldada või maha jätta. Ei midagi vahepealset (E. M. Remarque).

Naise suurim auahnus on armastust äratada (Moliere).

Naised pole kunagi tugevamad kui relvastatult oma nõrkustega (G. Sand).

Naise kauneim ehe on vaikimine (Seneca).

Mõnegi mehe suurim väärtus on tema naine (G. Sand).

Pole olemas ohtlikke naisi, on vaid nõrgad mehed (A. Maurois).

Naine olla on raske, sest tavaliselt tuleb elada mehega (J. Conrad).

Keemiaosakonna õppeedukuse suur hüpe!?

Viimastel aastatel on keemiaosakonna madal õppeedukus põhjustanud peavalu nii osakonnale, dekanaadile kui ka ülikooli kõrgematele instantsidele. Talvesessiooni tulemused viimase nelja õppeaasta kohta olid vastavalt 1971/72. a. — 73,2%, 72/73. a. — 72,8%, 73/74. a. — 77,3%, 74/75. a. — 72,5%. See tähendab, et ligikaudu neljandik üliõpilastest, kes pidid ilmuma sessioonile, ei sooritanud eksameid vähemalt rahuldavale hindele või ei esitanud eksamile mitteilmumisel arstitõendit. Milles on siis põhjus? Kas on viga õppejõududes — äkki loetakse aineid «liiga raskelt», eksameil esitatakse üliõpilastele «liiga kõrgeid nõudeid»? Või on asi hoopiski nii, et osa üliõpilasi ei tee semestri vältel tööd — ei käi loengutel ega praktikumidel — ei tööta süstemaatiliselt? On ju päevaselge, et kui $^3/_4$ üliõpilastest saab õppeainetega hakkama, siis loengutele ega eksamil esitatavate nõudmiste kõrgusele midagi ette heita pole. Ilmselt taandub kogu probleem õppedistsipliinile ning iseseisvale töötegemisele. Et asi on just nii, tuleb ilmsiks, kui lähemalt uurida nende üliõpilaste elu, kes oma asjadega õigeaegselt hakkama ei saa. Just nende hulgas on «kuldmagajad», «superviilid», «minimaalse ajudeliigutamise» ideoloogid, lihtsalt laisad ja ka nõrga iseloomuga noored, kes pole end võimelised sundima vaimseks pingutuseks. Nii et kogu asi taandub mitte õppejõu ja õppeaine kriitikale, vaid hoopiski kasvatustööle — distsipliinitunde ja töövõime kasvatamisele. Järelikult näitab eksameile ilmunute arv mingil määral ka seda, kuivõrd üliõpilane tunneb ennast eksamiküpsena.

Eksamitele ilmunute protsent neist, kes pidid sinna ilmuma, oli eelmiste aastate talvesessioonidel 1972/73. a. — 76,7%, 73/74. a. — 86,1%, 74/75. a. — 83,5%. Järeldus siit on üks — distsipliin osakonnas lonkas. Ja süüdlasteks osutusid just need eespool loetletud kategooriaisse kuulunud üliõpilased.

Osakonna ees seisis ülesanne — saada jagu kõigepealt distsipliinirikkujaist, tugevdada kõigepealt kontrolli õppedistsipliini alal. Tänu dekanaadi ja ühiskondlike organisatsioonide pingutustele jõuti äsja möödunud 1975/76. a. talvesessioonil esmakordselt niikaugele, et **eksamitele ilmus 91,2% neist, kes seda tegema pidid ja õppeedukus tõusis kohe 89,0%-ni!** Esimesel, kolmandal ja neljandal kursusel oli õppeedukus 100%! Seda pole nii massiliselt veel meie osakonnas varem juhtunud, ka siis mitte, kui üliõpilasi võeti keemiaosakonda võistlusega 1:4 (mitte nii nagu praegu, et osakond tuleb väikese ülejäägiga täis). Siit nähtub, kui oluline on kasvatustöö, ja muidugi ei saa tunnustavaid sõnu jätta ütlemata ka üliõpilastele, kes ennast nii hästi kasvatada lasevad.

Kokkuvõttes jääme aga veel hulk maad maha meie majakatest — Kehakultuuri-, Õigus- ja Majandusteaduskonnast. Ja väikene kahtluseuss jääb südamesse närima, kas me ainult distsipliinitõstmisega üldse nii kaugele jõuame. Nende teaduskondade saavutuste taustal on meie osakonnas küll hüpe õppeedukuse paremuse poole, aga ilmselt veel mitte nii suur, et sellega sobiks hüppama hakata!

T. ILOMETS

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

H. Piirimäe

Võitlus ortodoksse luterluse ja veidi vabameelsema suuna vahel omandas eriti terava kuju ülikooli tegevuse Pärnu-perioodil teoloogiaprofessorite Ingemund Brömsi ja Johannes Folcheri ideoloogilise kahevõitluse näol. Upsalas ja Oxfordis usuteadust studeerinud Bröms asus ortodoksse kirikumehena kaitsma luterliku teoloogia «puhtust» pietismi, kalvinismi jms. suundade vastu. Avalik tüli algas pärast seda, kui Folcher oli oma kõnelustes ja jutlustes pietistliku vagatsejana laitnud oma kolleegide Brömsi ja Wiraeusi eluviisi. Pärast pikki arutelusid ülikooli konsistooriumis, üliõpilaste ülekuulamise kaudu süüdistusmaterjali hankimist ja esitist kuningale lõppes usutüli sellega, et 56 valeõpetuses süüdistatud Folcher kaotas oma professorikoha ja heideti vaimulikust seisusest välja. Ülikooli teoloogide seas oli seega võitnud äärmuslikult konservatiivne suund, kuid ülikooli teaduslikus tegevuses oli märgatav siiski nende mõju ja autoriteedi langus.

Ülikooli teoloogide reaktsioonilised püüdlused leidsid väljenduse katses võtta oma kontrolli alla kogu siinsete provintside vaimuelu. Konkreetsete abinõudena seati ülesanne kontrollida koduõpetajate religioosseid vaateid ja takistada üliõpilaste välisreise. Liivimaa kindralkuberneri E. Dahlbergi plakatiga 16. märtsist 1698. a. kehtestati kord, et «võõrad» üliõpilased, kes tahavad tegutseda koduõpetajatena, peavad käima Tartu ülikoolis eksamil ja tooma sealt tõendi oma usualaste vaadete ja teadmiste kohta. Ülikooli konsistoorium omalt poolt tegi teoloogiaprofessor O. Mobergile ülesandeks saata välja ringkiri kõigile praostitele, et nad saadaksid kõik koduõpetajad Tartusse eksamile. See korraldus leidis maal üldist vastuseisu. Avalikult protesteerida ja kindralkuberneri üle koguni ironiseerida julges Aluksne pastor ja praost Johann Ernst Glück, kes väitis muu hulgas, et see edikt pigem suurendab kui vähendab maal valitsevat barbaarsust. Iseasi olevat see, kui Tartu akadeemia saaks asendada «kvalifitseeritud ja soliidsete subjektidega». Vaatamata ülikooli pealekäimisele jäi Glück küll karistamata, kuid ka «eksamiedikt» koduõpetajate suhtes jäi kehtima.

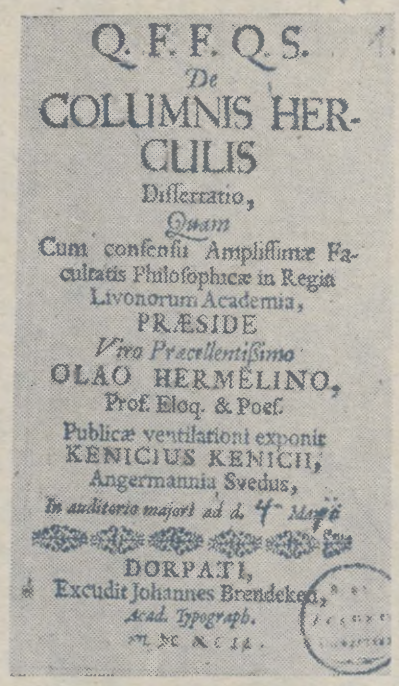
Q. F. F. Q. S.
De
COLUMNIS HERCULIS
Dissertatio,
Quam
Cum consensu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ in Regia Livonorum Academia,
PRÆSIDE
Viro Præcellentissimo
OLAO HERMELINO,
Prof. Eloq. & Poes.
Publicæ ventilationi exponit
KENICIUS KENICH,
Angermannia Svedus,
In auditorio majori ad d. 4 Maji
DORPATI,
Excudit Johannes Brendeken,
Acad. Typograph.

Academia Gustavo-Carolina teoloogid tundsid muret ka selle pärast, et pietistlikud vaated võivad levida üliõpilaste välismaareiside kaudu. 1706. a. anti korraldus, mille kohaselt enne välismaale sõitu tuli üliõpilane «üle kuulata» usutunnistuse suhtes. Sõiduloa said vaid need, kelle usk leiti «kindel ja põhjendatud» olevat. Pärast tagasisaabumist tuli esitada tõend selle kohta, kui kaua kusagil on viibitud.

Lisaks paljudele teadustele kuulusid ülikooli õppekavva veel nn. **harjutused** (*Exerzitien*). Vastavalt uutele ideaalidele pidi haritud inimene olema õukonda sobiv kavaler, kes oskab moodsaid keeli, on osav vehklemises ning oskab ka tantsida ja joonistada. Aadlike oskuste hulka loeti ka ratsutamist, mida aga Tartu ülikoolis ei harrastatud. Seevastu peeti Tartus ja Pärnus vajalikuks muusikat.

Lääne-Euroopa õukondlikele ideaalidele vastavate haritlaste saamiseks tuli *Academia Gustavo-Carolina*'l ametis pidada «keelemeistrit», «tantsumeistrit» ja «vehklemismeistrit» ning linnaga kahasse ülal pidada muusikut. Kaks esimest olid tavaliselt prantslased, sest uues haridusideaalis oli selgesti tuntav Prantsusmaa mõju. Õpiti innukalt prantsuse keelt, loeti prantsuse kirjandust ja ilmselt õpetas ka tantsumeister Bazancourt eelkõige Prantsuse õukonnas kasutatavaid tantse. Alates 1693. a. oli ka «vehklemismeistri» kohal prantslane — Pierre de Maret. Viimati mainitud ametimehe vajalikkust näitab asjaolu, et iga professor ja üliõpilane kandis tol ajal pidevalt mõõka ja oskas seda vajaduse korral ka kasutada. Prantslastest «meistrite» kaudu levisid ka prantsuse kulinaaria ja kaardimäng, veini ja joogikohti armastavad prantslased olid tooniandvad seltskondlikus elus.

Peale prantsuse keele kuulus moodsate hulka ka itaalia keel, mida õpetas *Academia Gustavo-Carolina* esimene «keelemeister» H. U. Schlyter, hiljem aga prantslase Massot' ametisoleku ajal õigusteaduse professor S. Auséen.

Võrreldes keelte, tantsu ja vehklemisega oli kujutav kunst tagaplaanil. Ametis oli küll joonistusõpetaja — «Conterfeyer», kuid selle kohal oli tegelikult ülikooli kaitse all olev käsitöömeister, keda ei loetud õppejõudude hulka.

Academia Gustaviana ja *Academia Gustavo-Carolina* nime all tegutsenud kõrgkool oli esimeseks etapiks Tartu ülikooli ajaloos. Kuigi XVII saj. ülikool oli kaugel kohalikest rahvastest, märgib selle tegevus siiski pikka edusammu siinsete alade haridusloos. Kohale saabus arvukalt õpetatud mehi, kes koos ülikooli enda kasvandikega aitasid luua haridussõbralikku atmosfääri, mis võis mõjuda soodsalt ka rahvahariduse algetele. Seoses ülikooli tegevusega jõudsid Baltimaile paljud teaduse saavutused ja oma aja eesrindlikud ideed. Tartu jaoks lõid need aastakümned ülikoolilinna maine. Siin (viimasel aastakümnel Pärnus) tegutsenud ülikool oli kahtlemata kõrgkool oma aja mõttes. Suhteliselt lühike tegevusaeg, algaastate kasvuraskused, väga ebasoodsad ajaloolised tingimused, aga ka Rootsi võimude vähene hoolitsus tingisid selle, et Tartu ülikool tõi küll vaimuvalgust Euroopa suurtest kultuurikeskustest kaugel asuvatesse provintsidesse, kuid ta ei suutnud tõusta Euroopa parimate ülikoolide tasemele. Rahvusvahelise tunnustuse, paljudel aladel aga ka maailmakuulsuse tõi Tartu ülikoolile alles järgnev tegevusperiood.

(Lõpp)

J. Laane foto

«Rootsi ajal on sellega siis lõpp peal,» võiks öelda prof. HELMUT PIIRIMÄE (pildil istumas tudengite keskel), pannes tänasega punkti ülikooli varasemat ajalugu tutvustavate kirjutiste seeriale. Sellega on ta ka tõusnud ülikoolilehe järjepidevamate (neli aastat vähemalt), tuntumate ja tunnustatud autorite kilda, kes on hoolitsenud meie lehe akadeemilise ilme eest. Toimetuse ja kolleegiumi tänu!

EÜE arengudialektikast

Üliõpilaste põhitöö — eduka õppimise — kõrval pöörab komsomoliorganisatsioon järjest rohkem tähelepanu üliõpilaste töökasvatusele. Töökasvatuse enam levinud ja tähtsamaks vormiks peetakse (vt. näiteks ÜLKNÜ KK I sekretäri sm. J. Tjaželnikovi lõppettekannet ÜLKNÜ XVII kongressil) üliõpilaste massilist ja vabatahtlikku osavõttu patriootilisest liikumisest — üliõpilaste ehitusmaleva (meie vabariigis EÜE) tööst. Seetõttu on arusaadav, et EÜE-st järjest rohkem räägitakse. See on ka hädavajalik, sest ainult tõsine arutelu võimaldab selle tähtsa ürituse arengut. Laialdane osavõtt arutelust tingib aga tihtipeale, et inimeste hulgas, kes asjaga otseselt ei tegele, levivad põhjendamatud kuuldused. Seetõttu on käesolevas perioodilises vä jaandes õige aeg selgitada mõningaid põhiprintsiipe, millest Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev oma töös 'ähtub ning millest erinev arusaamine on viimasel ajal tekitanud mõtete lahkuminekuid asjasthuvitatute hulgas.

Üks tähtsamaid küsimusi, mis ehitusmaleval lahendada tuleb, on kaadriküsimus. Juhtiv kaader komplekteeritakse põhiprintsiibi kohaselt inimestest, kes on silma paistnud oma ühiskondliku aktiivsuse ja võimetega, kellel on eelkõige komsomolitöö kogemusi. Selline kaadri valik on vajalik mitmel põhjusel: paraneb ehitusmalevas tehtava kasvatustöö kvaliteet, üliõpilased omandavad paremini kogemusi omavalitsuse printsiipide rakendamiseks õppetöö ajal, osavõtt ehitusmaleva tööst soodustab tulevastel spetsialis'idel kommunistliku töössesuhtumise kujunemist jne.

Laialdane komsomoliaktivistide kaasahaaramine ehitusmaleva töösse on hoogustunud eriti viimastel aastatel — EÜE-s on järjest rohkem kõrgemate koolide teaduskondade komsomolisekretäre jt. komsomoliaktiviste. Tänu sellele on kasvatustöö kvaliteet ehitusmalevas tunduvalt paranenud. Samal ajal kasutatakse aga veel suhteliselt vähe ehitusmalevas saadud kogemusi õppeaasta vältel; see näib olevat raskemini teostatav ning nõuab aega ja ettevõtmist.

Igast uudsest pro sessist arusaamine nõuab aga igalt inimeselt erinevalt aega. Nii ka antud juhul. On tekkinud arusaam, et üliõpilaskomsomoli tööst eraldatakse kaks külge — ehitusmaleva töö ja komsomoliaktivistide töö kahe semestri vältel —, mis siis teineteisele vastandatakse (mitte dialektiliselt, vaid absoluutselt)

Kõige eredamaks näiteks seesugusest vastandamisest tuleb praegu pidada repliike ehitusmaleva töö ühe stimuleerimisvormi — välisrühma tööst osavõtuga premeerimise — kohta. Senini on välisrühmi komplekteeritud ÜLKNÜ KK eeskirjade järgi, mille kohaselt osavõtuga välisrühma tööst premeeritakse eelkõige ehitusmalevas silmapaistnud inimesi, samuti ka ehitusmalevas kooli saanud komsomoliaktiviste. Sellise printsiibi rakendamine tagab ühelt poolt komsomoliaktivistide aktiviseerimise, teiselt poolt aga niisuguste inimeste aktiviseerimise, keda talvine komsomolielu ei ole suutnud ahvatleda end avama. Samal ajal tekib konkursi tõttu võimalus ehitusmaleva tööse haarata võimekamaid inimesi. Seega jäävad premeerimissüsteemist kõrvale ainult need komsomoliaktivistid, kes pooldavad mainitud komsomolitöö kahestamist (erandi moodustavad komsomoliaktivistid, kes õppetöö tõttu ei saa ehitusmaleva tööst osa võtta; nende jaoks on aga alati leitud võimalus üldprintsiibi erandlikuks rikkumiseks).

On selge, et põhiprintsiipide kehtivusest saab rääkida vaid juhul, kui süsteem oma tegevuses neid tõepoolest järgib. Seetõttu on ka EÜE juhtkond püüdnud oma põhiprin siipide elluviimisel näidata üles printsipiaalsust. Mõtete lahkuminekut antud küsimuses võib praegu jä legi selgitada välisrühmade komplekteerimise näite varal. Näiteks on käesolev perioodiline vä jaanne visanud kivi kõrgemate koolide komsomolikomiteede kapsaaeda. Et kõik välisrühmade nimekirjad kinnitatakse eelkõige kõrgema kooli komsomolikomitees (lõplik kinnitamine ELKNÜ KK-s), siis võib poetatud repliigist vä ja lugeda, et kõrgemate koolide komsomolikomiteed on vä isrühmade liikmete nimekirjadesse lülitanud «piirkonnakomandöride abikaasade klassiõdesid» (vt. «TRÜ» nr. 5, 20. II 1976, «Narva-Jõesuu järelkiri»). Ei saa eitada, et on esinenud fakte, kus vä isrühmadesse on rääkenud inimesed, kes seda kõrvalseisja'e arvates ei väärri. Seetõttu oleks siinkohal õige peatuda neil põhjustel, mis on tinginud põhiprintsiibist kõrvalekaldumise.

Kõige ähtsamaks tehnavate vigade allikaks tuleb pidada seda, et nii nagu ühiskonna arengutaseme tõttu puudub veel kvantitatiivne teooria inimese tähtsamategi omaduste hindamiseks, nii ei ole veel võimalik asetada inimesi isiklike omaduste põhjal mis tahes paremusjärjestusse nii, et tulemus peegeldaks tõepoolest täpselt objektiivset reaalsust. Seetõttu tuleb kvantitatiivsete hinnangukriteeriumide väljatöötamiseni paratamatult lähtuda subjektiivsetest hinnangutest. Et ühe isiku hinnangud oleksid äärmuslikult subjektiivsed, siis ongi analoogiliste otsuste tegemiseks volitatud ainult kollegiaalsed organid. Ideaalsele kõige lähedasema tulemuse saaksime antud meetodit rakendades kõigi asjaga vähegi seotud inimeste arvamuste kõrvutamisel. Seni, kuni otsuse teeb väikesearvulisem organ, tekivad aga paratamatult vead inimeste paremusjärjestuse määramisel.

Teiseks oluliseks vigade allikaks on subjektiivse arvamuse pealesurumine kollektiivile. Sel juhul tuleb aga objektiivset olukorda ebaõigesti peegeldavat inimeste järjestust suures osas lugeda otsuse vastuvõtnud kollegiaalse organi süüks. Saab ju ainult selle organi vähese asjast huvitatuse, ebakompetentsuse või hirmuga arvamuse läbisuruja ees seletada ebaõige otsuse vastuvõtmist.

Seega peaks selge olema, et mainitud näide on põhjendatav objektiivsete teguritega. Samal ajal on aga hädavajalik, et kirjeldatud ülimalt keerukaid otsuseid vastuvõttev mis tahes kollegiaalne organ rakendaks maksimaalselt oma võimeid ja oskusi selleks, et ebaõigete otsuste vastuvõtmist viia miinimumini.

Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev kuulub täiesti kindlalt süsteemide hulka, mis areneb vastavalt dialektika põhiprintsiibile: süsteemi tegelik areng toimub tänu seesmistele vastuoludele ja nende järkjärgulisele lahenemisele. Vastuolude põhilise avastajana ja nende lahendajana on eriti viimasel ajal silma paistnud TRÜ komsomoliaktiiv. Selle eest tahaksin maleva patrioodina teda tänada ning loota, et ta ka edaspidi ei keeldu andmast oma panust selle ürituse arendamisse.

ÜLO LANGEL,
EÜE Tartu tsooni komandör

Arstiteaduskonna parimad vene keele tundjad

2. märtsil toimus vene keele konkurss Arstiteaduskonna üliõpilastele. Esindatud olid kõikide osakondade I ja II kursused.

Konkurss koosnes kahest ülesandest: kirjalikust ja suulisest.

Kirjaliku töö (kiri sõbrale ülikoolielust ja üliõpilaste argipäevast) hindamisel võeti arvesse nii sisu, kirja loogikat, väljendite sisukust ja õigsust, kui ka funktsionaalset stiili.

Suuliselt vesteldi mitmest üliõpilaselu puudutavast probleemist (keelte õppimise tähtsusest, iseseisva töö stimuleerimisest ülikoolis, üliõpilasabieludest, suvemalevast, üliõpilaskohviku «raudvarast», arsti kutse omandamise raskustest ja eelistest üliõpilase pilguga jne.).

Vestlus oli huvitav nii üliõpilastele kui ka komisjoni liikmetele.

Parimaks vene keele tundjaks Arstiteaduskonnas osutus II kursuse raviosakonna üliõpilane Ursula Rääts, kes kogus võimalikust 75 punktist 71. Ursula Rääts on lõpetanud inglise keele kallakuga Tartu II Keskkooli 1974. a. (vene keele õpetaja E. Torim). Omal algatusel on Ursula õppinud keeltekoolis saksa keelt. Tal tuli konkursil rääkida keelte tähtsusest inimese elus ja tulevases erialases töös. See läks tal kergesti, sest ta on õppinud keeli (vene, inglise, saksa, prantsuse) huviga ja saavutanud seetõttu ka märkimisväärset edu.

Teisele kohale tuli II kursuse raviosakonna üliõpilane Külli Kubi (66 punkti), kolmandale Reet Ess (64 punkti) ravi I kursuselt.

Neljandat, viiendat ja kuuendat kohta jagasid võrdse punktide arvuga (61) Aili Glaser (ravi II), Tiit Veeber (ravi I) ja Ann Jaakmees (ravi II).

Soovime võitjatele edu üleülikoolilisel konkursil, mis toimub 10. märtsil kell 14.

ŽÜRII

Komsomolidokumentide vahetamine

9., 10., 11. märts — raviosakonna V k. (eesti õppekeelega); 16. märts — vene fil. III k.; 17. märts — saksa fil. ja inglise fil. III k.; 22. märts — eesti fil. II k.; 23. märts — vene fil. II k.; 24. märts — vene fil. II k.; 25. märts — saksa fil. II k.; 26. märts — inglise fil. II k.; 29. märts — Ajalooteaduskonna ajaloo-osak. II k.; 30. märts — psühholoogiaosak. II k.; 31. märts — defektoloogiaosak. II k.

ELKNÜ TRÜ komitee

Segaduse ärahoidmiseks

Vastavalt ENSV Ministrite Nõukogu määrusele nr. 3, 6. jaanuarist 1975. a. makstakse töölistele ja teenistujatele, kelle ülalpidamisel on kolm või rohkem kuni 16-aastast last (või kuni 18-aastast õppivat last), ajutise töövõimetuse toetust kõigil juhtudel 100 protsenti palgast, olenemata tööstaaži kestusest, neile aga, kes ei ole ametiühingu liikmed, 50 protsenti palgast.

Koos haiguslehega palun esitada kaadriosakonda pass või mõni muu laste arvu tõendav dokument.

R. KALLIVER,
TRÜ juriskonsult

TRÜ klubis

Reedel, 5. märtsil kell 20 on poliitiliste laulude konkurss, tantsuks ansambel «Keel, Nahk ja Poogen».

Laup., 6. märtsil kell 20 esineb ansambel «Suuk».

Pühap., 7. märtsil kell 21 naistepäevadisko.

* * *

Rahvamuusikaorkester ootab uusi mängijaid. Kui oled huvitatud viiuli, kandle, akordioni jne. mängust, tule julgesti teisipäevadel, 9. ja 16. märtsil kell 20 TRÜ klubisse.

MUIDE...

Muide, mulle isiklikult tundub, et igasugust sünnipäeva peab ikka saatma pudel veini. Erandiks ei saa siis olla ka kellegi rahvakirjaniku austamisõhtu ülikooli vanas kohvikus, kus pudelite imposantsus mälestustest üle hakkas käima. Kurk ju kuivab, mõne filoloogi (?) käsi haarab harjunud liigutusega klaasi järele.

Ja kui pudel juba laual, eks või siis julgesti austamisõhtu nulliks teha (loe: ära minna, kui lõpetuseks valitud kellegi Beethoveni muusika mängimas).

Muide arvan ka, et Kartaago tuleb hävitada!

KATO NOOREM

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР
Haas Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1102. MB-00953.

PARIM TEADA

Veebruarikuu parimaks kirjutiseks peavad toimetus ja kolleegium II kursuse žurnalistikaüliõpilase ESTER NÄPPINGU artiklit «Narva-Jõesuu järelkiri» («TRÜ» nr. 5).

Suvemalev

TRÜ suvemaleva staap palub kõiki ülikooli allüksusi, kes vajavad suveks meie abi, sellest kirjalikult teatada ELKNÜ TRÜ komiteesse suvemaleva staapi hiljemalt **15. märtsiks 1976. a.**

Sooviavalduses palume näidata, millises ajavahemikus ja kui palju üliõpilasi soovitakse (eraldi poisse ja tütarlapsi) ning kuidas on võimalik tasuda.

TRÜ suvemaleva staap

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 8 5 МАРТА 1976 Г., ПЯТНИЦА XVIII ГОД ИЗДАНИЯ

Университет рапортует съезду

● В конце февраля преподаватели и студенты нашего университета встретились с **Председателем Президиума Верховного Совета ЭССР делегатом XXV съезда КПСС Артуром Вадером** (на фото). После приветственного слова ректора ТГУ А. Коопа А. Вадер в своём выступлении прокомментировал основные достижения республики в истекшей пятилетке. Затем состоялась торжественная церемония вручения А. Вадеру высшей награды Alma mater — университетской медали.

«За годы IX пятилетки, — говорилось в рапорте коллектива университета XXV съезду КПСС, в университете улучшились все основные показатели, определяющие качество подготовки специалистов.

Из стен университета за истекшие пять лет вышло 4,5 тысяч человек с высшим образованием, опубликовано около 9000 научных работ, имеющих большое народнохозяйственное значение, защищено 54 докторских и 155 кандидатских диссертаций. Количество студентов, активно участвующих в научно-исследовательской работе, удвоилось и составляет 85%».

Недавно из Москвы пришло радостное известие: при подведении итогов всесоюзного межуниверситетского конкурса выяснилось, что наш университет занял II место по всем основным показателям за 1975 год.

«Успеваемость наших студентов, — добавил, отвечая на вопросы в день открытия съезда, ректор ТГУ А. Коop, — уже достигла в среднем 90%. Свыше 50% студентов учатся только на четверки и пятёрки. Если всегда хорошей успеваемостью отличались Юридический, Экономический и Физкультурный факультет, то теперь лучше стали учиться и на Медицинском, Физико-химическом и Математическом. Улучшилось и качество преподавания в университете: если в начале пятилетки на курсах повышения квалификации побывали только 10% преподавателей, то в 1974 году их число возросло до 20%.

Что касается материально-технической базы университета, то, хотя достижения могли быть и больше, сделано немало: мы получили 25 000 м² строительной площади общей стоимостью в 5,5 млн. рублей.

Особенно большой рост — в научной области. Удвоилось количество договорных работ, улучшилось планирование и контроль научной работы. Рядом с традиционными научными направлениями всё быстрее развиваются такие важные новые отрасли, как охрана природы, молекулярная биология и генетика.

Подводя итоги, можно сказать, что у нас имеются все условия для дальнейшей работы с тем, чтобы следующая, X пятилетка стала для университета пятилеткой качества».

Поздравляем с 8 марта!

А ну ка, девушки!

Запевала

Физики, медики, экономисты и математики! На фотографии вы видите Наташу Румянцеву, комсомольского секретаря отделения русского языка и литературы. В числе вас я не назвала филологов, так как на филологии Наташу знают все, от робкого первого — до уставшего пятого курса. Знают, — потому, что необыкновенная общительность, энергичность, невозможность жить только личными интересами для Наташи — норма.

...Школа. Класс первый. Наташенька Румянцева уже тогда — староста. Правда, в конце первого класса она «не оправдала надежд» классный руководительницы, слегка побив шваброй одноклассника, который не желал покинуть класс на время уборки. Класс пятый. «Реабилитированная» Наташа — председатель совета отряда.

Класс седьмой. Школа посылает Румянцеву в «Артек» за активное участие в игре «Зарница», во время которой она была комиссаром батальона школы.

В университете на I курсе сразу сунули в руки журнал и сказали: «Будешь у нас старостой». Наташа вспоминает, как весь первый курс мужественно ходила на экзамены первой, а потом бегала в общежитие «поднимать» остальных.

На третьем курсе комсомольское бюро отделения русской филологии избрало Наташу секретарем.

«Никогда не задумывалась, почему я всегда «в активе», — говорит Наташа, — Мне скучно ничего не делать. Конечно люблю побыть одна — одной лучше думать. Иногда, особенно к вечеру, когда ощущаешь страшную усталость, хочется все бросить. Но что я тогда буду делать?»

В этом году ее четвертый курс готовил посвящение первокурсников. Часто репертировали в холлах общежития. И больше всего звучал «организующий» голос Наташки. Кстати, те, кто видел на посвящении программу четвертого курса, помнят беспечную вожатую пионерлагеря, которая сумела довести «до белого каления» директора лагеря, так и не ответив на вопрос: куда пропал ее пионер и где она, вожатая, была в это время. Роль вожатой исполняла Наташа. (Надо заметить, что роль эта не совсем автобиографична, поскольку оценка Румянцевой за летнюю практику — «отлично»).

А перед этим было Кяэрику, где инструктировали будущих вожатых. Была весна. Третий крус возвращался в Тарту. Автобус остановился возле ЕРА. И всю дорогу до общежития звучала их «отрядная» песня. «Солдатушки, бравы ребятушки, где же ваши жены?» — запевала Наташа, а все остальные «солдатушки» (среди которых не было ни одного парня) подхватывали песню.

Наташа говорит: «Я запевала, потому, что у меня бас и я знаю все слова».

Вспоминаю фразу, которая принадлежит Наташиной однокурснице: «Я хотела бы быть ее другом».

А. Корсунская

Успехи практикантов

Недавно подводились итоги педагогической практики на V курсе русской филологии. Педагогическая практика состояла из 2-х этапов и стажерской практики. За это время студенты, работая в разных школах под руководством опытных педагогов, учились педагогическому мастерству, умению использовать на практике знания, полученные в университете.

На итоговой конференции по педпрактике студенты V курса поделились своими впечатлениями о школе, рассказали о своих успехах и трудностях, высказывали пожелания по улучшению педагогической подготовки будущих студентов.

V курс хорошо справился со своими заданиями. Во многих школьных характеристиках подчеркиваются такие важные и нужные для учителя качества стажеров, как трудолюбие, организованность и творческое отношение к работе. Хорошие способности к педагогической работе показали пятикурсницы Габова Нина, Янезе Анне, Трей Эве, Котри Лийна, Олишевская Евгения, Панченко Ирина, Лемберг Ирина, Комарова Маргарита, Хапонен Людмила и др.

Кафедра методики русского языка, чтобы выявить лучших по практике решила провести смотр-конкурс практикантов, в котором учитывалась: 1) подготовка по общетеоретическим предметам и методике, 2) результаты педпрактики, 3) внеклассную работу в школе, 4) школьную характеристику. Конкурс был проведен 19 января с. г. Участникам его было предложено составить методическую разработку урока по учебнику русского языка для эстонской школы, определить целевую установку преподавания русского языка в одной из зарубежных стран: в Венгрии, Болгарии, Швеции и Финляндии; определить сферу использования одной из предложенных картин (на уроке грамматики или литературного чтения). Итоги конкурса подвела зав. кафедрой методики русского языка А. Метса, тартуский методист по русскому языку З. Карамкова и методист кафедры Х. Хейтер. Первое место на конкурсе получила Габова Нина, второе — Панченко Ирина, третье — Котри Лийна и Янезе Анне.

Несколько слов о победителях конкурса.

Нина Габова проходила практику в X (I этап) и VIII ср. школах (II этап + стажерская практика) г. Тарту, где прекрасно справлялась с работой. Особенно ей понравилось в VIII ср. школе, где она работала под руководством опытного педагога А. Крюковой.

Ирина Панченко была на практике в XI восьмилетней и VII средней школе города Тарту. Проявляя большой интерес и любовь к школе, работе учителя, она тщательно готовилась к урокам, умело пользовалась наглядными пособиями (многие изготовляла сама), привлекала интересный добавочный материал на уроках литературы.

Лийна Котри окончила VII ср. школу г. Тарту, педагогическую практику проходила во II и X средних школах г. Тарту. Настоящим учителем почувствовая себя на стажерской практике в школе города Варсту.

Янезе Анне училась в Кохтла-Ярвеской I средней школе. До поступления в университет участвовала в республиканском конкурсе по русскому языку для учащихся средних школ. На педагогической практике во II средней школе г. Тарту активно, с увлечением включилась в школьную жизнь.

Надеемся, что все наши студенты, успешно закончившие пед. практику, вооруженные знаниями предмета и современной методики обучения русскому языку, будут хорошими специалистами, мастерами педагогического труда, достойными alma-mater.

Х. Хейтер.

● А ну ка, девушки!

«В математике люблю бескомпромиссность»

Аня Пойсик, староста группы III курса матфака, за три года своей учёбы не имела других оценок, кроме пятёрок. Получает именную стипендию имени Струве. Школу окончила в Кривом Роге, училась в художественной школе, потом поступила на отделение прикладной математики нашего университета. Сразу включилась в общественную жизнь факультета, работала в летней строительной дружине. Активно сотрудничает в газете.

Аня, чем тебе нравится математика?

Внутренней логикой, строгостью, бескомпромиссностью. (Мне, правда, приходилось однажды делать доклад о «компромиссных схемах», но этот термин имеет у математиков совсем особый, тоже «бескомпромиссный», смысл).

Какая отрасль математики тебя интересует больше всего?

— Функциональный анализ. Ещё есть у меня давняя школьная любовь — физика. Поэтому хотела бы заниматься приложением математики к решению физических проблем.

Не кажется тебе, что математика — не женская профессия?

— Иногда кажется, когда работа не получается. Когда получается — не кажется.

Любимые занятия в свободное время?

— Остались «рисовальные» наклонности: дома, в Кривом Роге, в свободное время любила разрисовывать фарфор, здесь иногда рисую акварелью.

Люблю читать книжки по философии (частично — для философского кружка в который вхожу с прошлого года); из литературы — нравится Франсуаза Саган, Бёлль, Фолкнер. Люблю стихи Уитмена...

У каждого есть свои идеальные, но неисполнимые желания...

— Мои неисполнимые желания — научиться ездить на лошади и посмотреть все спектакли театра на Таганке и «Современника», посмотреть Сикстинскую Капеллу в Италии. Иногда, когда устаю, хочется учиться ещё и на архитектурном, филологическом и медицинском (хотя и понимаю, что ни на одном из них отдельно учиться бы не стала).

Переходя к актуальной теме 8 марта — тебе не кажется несправедливым, что в отличие от женщин, мужчины не имеют собственного праздника?

Нет, не кажется: мужчины и так всегда найдут повод сделать себе праздник...

Что ж, остаётся только воспользоваться наступающим праздником как поводом, чтобы пожелать тебе и всем студенткам нашего университета ещё больших успехов и исполнения всех желаний.

И. Р.

Болгария, 1 конгресс эндокринологов

Каждая поездка начинается по своему. Эта поездка в Болгарию началась для меня с нижеследующего письма: «Глубокоуважаемый Юрий Петрович! Организационный комитет I Национального конгресса по эндокринологии считает честью пригласить Вас принять участие в конгрессе и при желании прочитать сообщение в связи с Вашими научными исследованиями. Основные темы конгресса: ...» Письмо было подписано Председателем Организационного комитета профессором П. Коларовым. Приглашение я принял с энтузиазмом и начал хлопотать о визе, оформлять тезисы для конгресса и т. д...

Через 4 месяца я внёс свой чемодан в вагон поезда Москва—София.

Попутчики оказались на редкость приятными: из разных концов Союза возвращались с заработков домой болгарские рабочие и инженеры. Их молодость и жизнерадостность переполняли вагон... Мой сосед по купе недавно женился. Квартиры у молодоженов не было. Вместо того, чтобы страдать и обивать пороги у начальства, он уехал на три года в Туркмению на строительство газопровода. Там он заработал на квартиру и автомашину... Попутчики были общительны. Мы щедро делились друг с другом запасами анекдотов и забавных историй. Я научил соседей искусству пить чай, не вынимая ложки из стакана — искусству, которым болгары не владеют.

Румыния промелькнула быстро. Все, в общем очень интересные зрительные впечатления — степи и холмы, нефтяные качалки и виноградники, живописные села и элегантный, растущий вверх Бухарест, стайки живых ребятишек и вездесущие очень серьезные румынские солдаты — почему то упорно связываются с тремя этапами: 1) часть дороги, во время которой мы получали в паспорта штамп на въезд в СРР, 2) непродолжительная стоянка в Бухаресте и 3) часть дороги, ушедшая на получение штампа о выезде.

Болгария с первого взгляда потрясла своей красотой. Болгария началась с Дуная — широкой величественной реки, не уступающей Неве, Волге и рекам Сибири. За Дунаем нас встретил город Русе: чистенький и зеленый современный европейский город — побратим Риги. А дальше лежала южная, зеленая, горная страна Болгария, которая и рельефом, и растительностью, и сельской архитектурой очень напоминает Грузию. Особенно живописной была часть дороги вблизи Софии — там, где поезд в течение полутора-двух часов пересекает горы...

С 9 по 11 октября 1975 г. в Софии проходил I Национальный конгресс эндокринологов Болгарии с международным участием. В работе конгресса принимали участие делегаты из социалистических (СССР, Польша, ГДР и др.) и капиталистических стран (Англии, Греции и др.). Советскую делегацию фактически возглавлял представитель СССР в ВОЗ проф. В. Хачатуров.

Конгресс был открыт докладом председателя Научного общества эндокринологов НРБ проф. П. Коларова: «Развитие, достижения и перспективы эндокринологии в НРБ».

В своем докладе проф. П. Коларов сообщил, что болгарская эндокринология как наука стала полноценно развиваться только после установления народной власти. В становлении эндокринологии в НРБ неоценимую помощь оказали советские ученые. Наиболее распространенное эндокринное заболевание в Болгарии — сахарный диабет, и заболеваемость сахарным диабетом растет. Диабетологи НРБ углубленно изучают распространенность сахарного диабета (совместно с ВОЗ планируется массовое обследование на выявление сахарного диабета), много внимания уделяется изучению патогенеза сахарного диабета. В лечении заболеваний цитовидной железы достигнуты заметные успехи, имеется снижение заболеваемости тиреотоксикозом и эндемичным зобом. Большая группа исследователей во главе с проф. П. Коларовым трудится в области андрологии. Достигнуты заметные успехи и в других областях эндокринологии, особенно в развитии эндокринной хирургии.

В программу конгресса было включено 270 докладов, среди которых имелись научно-практические сообщения и доклады, освещающие новейшие научные направления. (Автор статьи сделал доклад: «К изучению наследственных факторов при сахарном диабете». Доклад не прошел незамеченным). Сообщения, сделанные на болгарском языке, были понятны. Тезисы конгресса переданы для ознакомления эндокринологам г. Тарту.

Сейчас эндокринологи НРБ объединены вокруг Института эндокринологии, геронтологии и гериатрии (София). В стране работает 40 эндокринологических кабинетов и 12 эндокринологических секторов или отделений в окружных больницах. В области эндокринологии трудятся 3 доктора и 30 кандидатов медицинских наук.

Клиническая база института эндокринологии состоит из трех клинических и одного поликлинического отделения, а также ряда лабораторий. Клинические отделения следующие: 1) для больных сахарным диабетом, 2) для заболеваний щитовидной железы, 3) для заболеваний гипофиза и надпочечников и заболеваний половых желез (два подотделения). Институт хорошо оснащен современным оборудованием.

Очень приятное впечатление осталось от города Софии. Этот южный миллионный город лежит в горной котловине у подножия заросшей лесом горы Витоши. И он очень напоминает Таллин: респектабельный, чистый, зеленый, широко раскинувшийся нешумный европейский город, разрезанный большими парками. Его улицы заполнены спокойными приветливыми людьми. (Только один раз я слышал шум ночью — у входа в гостиницу «Берлин» группа советских и болгарских граждан в возрасте старше 50 лет, — слегка навеселе, — не очень громко, но с большим энтузиазмом пели фронтовые песни по-русски). Старого города в Софии нет — но в центре города то и дело встречаются римские и византийские храмы, турецкие мечети. Центральная магистраль города — Русский бульвар. На Русском бульваре стоит здание Народного Собрания. Перед Народным Собранием — памятник Освободителям (памятник царю-освободителю Александру II). В 200 метрах от Народного Собрания — храм-памятник Александра Невского: «символ духовного родства и близости болгарского и русского народа». Памятники великим болгарам Кириллу и Мефодию, отцу Паисию, Василию Левскому и др. — чередуются с памятниками русской армии, русским врачам, Советской Армии и т. д. То же — в названиях улиц: улицы Георгия Димитрова, Димитра Благоева, Александра Стамболийского, хана Аспаруха, хана Крума, царя Калояна, патриарха Евтимия, генерала Вл. Заимова чередуются с улицами Ленина, маршала Толбухина, маршала Бирюзова, генерала Гурко, генерала Скобелева, Московской, Волгоградской.

Болгары — делегаты конгресса и случайные встречные, с которыми я сталкивался на улицах, в автобусах и кафе — с трогательной теплотой и любовью относятся к России, Советскому Союзу, русским. Сто лет назад янычары турецкого султана (в том числе отуречившиеся болгары) поголовно вырезали болгар — не щадя ни стариков, ни женщин, ни детей. Возникла угроза уничтожения болгарского народа. Россия вступилась за болгар. Болгары были спасены от гибели ценою жизни 250 тыс. русских солдат. Болгары помнят и ценят подвиг русского народа.

Ю. КСЕНОФОНТОВ

О зимней сессии

Многочисленные вопросы минувшей сессии были затронуты на совместном собрании учебного сектора комитета комсомола с продеканами.

О результатах зимней сессии сообщил проректор по учебной работе доцент **К. Пюсс.** «Учились лучше, чем прошлой зимой (89% против 88,4%). Из факультетов значительно улучшилась успеваемость на физико-химическом факультете (особенно у химиков). Успеваемость у математиков и медиков осталась на прежнем уровне. Из курсов следует похвалить первые. Улучшение следует отметить у 2 и 3 курсов, у 4 и 5 же курсов прослеживается противоположная тенденция. Четверок и пятерок стало больше, чем ранее, увеличилось, правда, и число «троечников». Успеваемость на факультетах выглядит следующим образом:

Математический факультет	82,9%
Физико-химический фак.	83,3%
Медицинский факультет	87,2%
Филологический факультет	87,7%
Экономический факультет	90,2%»

Н. Тоотс, продекан филологического факультета: «Успеваемость в последнем семестре значительно снизилась за счет отделения русской филологии (успеваемость V курса составила всего лишь 65,7%). Особые трудности у филологов, вызывали экзамены по истории литературы и истории философии, за счет последней и упала успеваемость на V курсе. С секретарем отделения русской филологии у меня имеется постоянный контакт, но один он не в силах ничего сделать. Надо вызывать задолжников в комитет комсомола, беседовать с ними. Задолжники должны были в первый день нового семестра явиться в деканат, но часть русских филологов не появлялась в Тарту и во вторую неделю семестра.»

М. Кууск, продекан экономического факультета: «На отделении проводятся разнообразные культмассовые мероприятия. Такую же активность хотелось бы видеть и в учебе. Случается так, что 15% добавку к стипендии дают студентам — членам учебного сектора. Я же их на заседаниях сектора ни разу не видел. Для студентов экономического факультета камнем преткновения были философия и история КПСС. Очередные зачеты сдали, а экзамены — нет. Причины этого следует исследовать возможно быстрее.

Руководитель учебного сектора медицинского факультета: «В этой сессии успеваемость снизилась. Правда, немного, но все же снизилась (на 1,4%).

М. Таммеорг, руководитель учебного сектора комитета комсомола ТГУ: «Учебным сектором руководят в основном студенты старших курсов, которые сами находятся на практике. Уже поэтому работа наша сложна. В дальнейшем следовало бы проводить с задолжниками индивидуальную работу».

Наверное, нужно поставить и такой вопрос: Если у комсомольского активиста имеется лишь I «четверка», а остальные «пятерки», он должен получать повышенную на 15% стипендию. Иногда отличники смеются: «Чего там стараться, я и так получаю повышенную стипендию».

К. Пюсс: «Повышенную на 15% стипендию назначают ректор на основании характеристики от факультета и комитета комсомола тем, кто наряду с успешной учебой занимается также научной и общественной работой, а повышенную на 25% стипендию назначает факультет за успешную учебную и общественную работу.

А. Кирис, секретарь парткома: «На прошедших экзаменах знания приблизительно 3000 студентов оценили на «тройку». Часто «тройка» близка к неудовлетворительной оценке, так как при нормальной учебе оценки должны быть хорошими и отличными.

А. Пееп, декан филологического факультета: «Имеются претензии и к преподавателям: Некоторые из них, не читающие лекции в период сессии, уезжают из города в командировки. В результате студенты не могут ликвидировать свои задолженности. Преподаватели имеют право уезжать лишь с разрешения деканата и обязаны оставлять вместо себя заместителя.

Часто ещё кураторы уделяют мало внимания своим курсам, что, конечно, отражается и на успеваемости. Будут проверяться в следующем семестре и программы к экзаменам. Их отсутствие мешает студенту понять требования преподавателя, что опять-таки снижает успеваемость.

Порядок ли в общежитиях?

Вечером 23 февраля представители партийной, комсомольской и профсоюзной организации с фотокорреспондентом провели рейд по общежитиям, находящимся с этой стороны реки. Рейд был неожиданным, о нем не был оповещен даже совет общежития. Общее впечатление осталось примерно таким же, как и осенью в аналогичном рейде. Лучшим было признано общежитие на Пяльсони, 14, затем следуют Пяльсони, 23 и Тийги, 14. Последнее оказалось на худшем месте прежде всего благодаря математикам русского отделения. Комнаты 329 и 207, к примеру, не получают иных оценок за порядок кроме двоек и троек.

Встречается и такое...

Внимание! Готовится рейд и с другой стороны реки.

Стройотряд

23 февраля в комитете комсомола на первом семинаре командиров и комиссаров ЭССД, где выступили от Центрального штаба Аво Меритс и Андрус Пярлоя, были затронуты многие важные проблемы трудового семестра.

Тем, кто не участвовал в обсуждении, нужно напомнить: **комплектование отрядов оканчивается 1 апреля, соответствующим образом заполненные перфокарты принимаются в комитете комсомола от вторника до пятницы с 10 до 12 часов.**

Нынешнее трудовое лето запланировано кончить на неделю раньше, чем в прошлом году, подготовительные отряды выезжают 27 июня, вся дружина 4 июля. Слет отрядов состоится, по-видимому, опять в Винни, для его проведения свою помощь уже предложило Эстонское радио. На территории республики будут работать 1800 студентов, из них 200 наших + студенты отрядов из социалистических стран примут участие в строительство таллинской олимпийской базы.

Новая форма ЭССД не будет только цветом отличаться от прошлогодней: зеленая куртка, синие брюки.

По-прежнему проводиться социалистическое соревнование между отрядами и регионами. Мероприятия лучших отрядов каждую неделю будут освещаться газетой стройотрядов.

На аттестации отрядов, которая состоится в начале мая, нужно предъявить и эскизы отрядных атрибутов: вымпелов, эмблем и флагов (их можно уже сейчас через центральный штаб ЭССД заказать в таллинском Доме бытового обслуживания).

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
И. РОЗЕНФЕЛЬД
Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Номер заказа 1102 МВ-00954

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 9 Reedel, 12. märtsil 1976 XXVIII aastakäik

Möödunud aasta oktoobris viibis Bulgaaria esimesel endokrinoloogide kongressil Arsti-teaduskonna dotsent Juri KSENOFONTOV. Settinud reisimuljetest on osake nüüd ka meie lehes. Autori silmade läbi ● sõidame Moskvast Sofiasse, ● saame üht-teist teada Bulgaaria endokrinoloogide tegevusest, ● vaatame hetkeks slaavlaste minevikku. LOE LK. 4.

Ministri käskkiri

Tööülesannete kauaaegse eeskujuliku täitmise eest ning seoses 60. sünnipäevaga avaldan tänu ja preemerin Tartu Riikliku Ülikooli majahoidjat Selma KUKLAST.

I. NUUT

Rektor õnnitleb

ja soovib edu edaspidiseks 70. sünnipäeval meditsiinikeskLaboratooriumi preparaatorile SELMA KAARILE, 60. sünnipäeval koristajale ELFRIIDE JÄÄGRILE ja majahoidja SELMA KUKLASELE ning 50. sünnipäeval kirjastuse ja trükiosakonna juhatajale MARTA RAISMALE.

* * *

Eeskujuliku töö ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest: avaldan kiitus seoses naistepäevaga aspirantuuriosakonna juhatajale Salme LAARILE, dotsent Ruth LIASELE, kaadriosakonna juhatajale Asta LIIVAKULE, teaduslikule sekretärile Irene MAAROOSILE, professor Valve SAARMALE ja dotsendi kt. Ivi VAINIKKOLE.

KOHTUMINE NLKP XXV KONGRESSI DELEGAADI JOHANNES LOTIGA

Esmaspäeval, 15. märtsil kell 16.15 kõneleb aulas EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär Johannes Lott ülikooli õppejõududele, teenistujaile ja üliõpilastele oma kongressimuljetest.

Reedest Reedeni

Nädalavahetus ei olnud seekord tavaline. Algas see naistele erilise tähelepanu osutamisega reedel ja nagu peahoone kuulutustetahvlilt lugeda võis, peeti veel koguni teisipäeval naistepäevadisko.

Need, keda rektori käskkirjas meie naispere liikmetest esile tõsteti, samuti need, kes NSVL või Eesti NSV KKEH ministri käskkirja said, ning ühiskondlike organisatsioonide esindajad olid 5. märtsil ülikooli vanasse kohvikusse kutsutud. Piduliku koosistumise tegid pidulikumaks vanemõpetaja Olev Saksa ja dots. Olaf Prinitsa esitatud laulud ning üliõpilaste vabariikliku taidluskonkursi laureaatide Margarita Itskovitschi ja Tiina Torni kitarri- ja viiulihelid. Rektor prof. A. Koop andis NSV Liidu KKEH Ministeeriumi autasud üle prof. S. Nõmmikule, dots. P. Palmeosele ja dots. E. Lepale, loeti ette minister I. Nuudi ja rektor A. Koobi käskkirjad. Iga naist peeti meeles nartsissiõiega. Siin võib juba pisut traditsioonistki kõnelda, sest tublimaid naisi kutsuti sedapuhku kokku juba neljandat korda.

Komsomolikomitee meespere korraldatud teisipäevasest diskoõhtust said osa parimad naisüliõpilased. Selle päeva sisse mahtus mitu teistki väärt üritust: keskpäeval kogunes komsomolikomiteesse üheksa nimelist stipendiaati arutamaks õppe-, ühiskondliku ja teadustöö suhteid. Sellest lähemalt järgmises numbris.

«Kas ma pean oma rubla eest õhtulgi ajalehte lugema?» küsiti pärast Kalju Komissarovi etendust «Veri mullal» ülikooli teatriklubi korraldatud kohtumisel Noorsooteatriga. Jutt käis ka kesksemate lavastuste ümber, milles leiti olevat palju publitsistlikku, aga isegi plakatlikkust.

Noorsooteater on kujunemas ainukeseks vabariigi ideeteatriks, kes seab oma ülesandeks tuua publitsistliku laadi abil meie tänapäeva noored meie tänapäeva probleemide juurde. Erinevaid seisukohti ja vaidlusi nälteks aga tekkivat edaspidigi. See on hea, inimene mõtleb ja ühtemoodi ei saa saalitäis rahvast, ammugi noori inimesi, kunagi mõelda.

VARJE SOOTAK

Kongressi noorsooprogramm ja meie ülesanded

Äsja lõppenud NLKP XXV kongress seadis kogu nõukogude rahvale uue grandioosse tegevusplaani, milles nähakse ette mitte ainult konkreetselt viie aasta, vaid kogu sajandilõpu tegevusprogramm meie ühiskonnas.

Ka üliõpilasnoorsugu võtab osa X viisaastaku ülesannete elluviimisest, sest tänane tudeng on uuel viisaastakul just see, kellest suuresti sõltub järgneva viie aasta tulemuste kvaliteet (leidku see momendil siis kinnitust õppetöös või maleva töösuvedes või kogu meie ideoloogiliste ja poliitiliste hoiakute kindluses).

Ülikooli komsomoliorganisatsiooni peaülesandeks jääb ka edaspidi kaasaaitamine kõrge kvalifikatsiooniga noorte spetsialistide koolitamisele ja kujundamisele, niisuguse noorsoo kujundamisele, kes oleks poliitiliselt haritud ja ühiskondlikult aktiivne, kes oleks jätkuvalt partei ustav abiline, tema otsene võitlusreserv, nagu see leidis korduvat väljaütlemist ka kongressil.

Ükskõik, missuguseid ülesandeid partei meile ka püstitab, meile omase innuga täidame need.

NLKP KK aruandes kongressile leidis järjekordselt esiletõstmist komsomoli (ka üliõpilaskomsomoli) töökuulsuse traditsioon. Eks ole selles malevate poolt viie miljardi rubla eest tehtud töös osake meiegi ülikooli üliõpilaste panust. Jah, tõepoolest, on võimatu üle hinnata kolmanda semestri tähtsust töökasvatuse koolile. Kuid elu ise esitab meile üha suuremaid nõudmisi. Just komsomoliorganisatsiooni kaudu lülituvad noored meie ühiskonnas teadlikku kommunismi ehitamisse. Sellise teadlikkuse areng ei ole lihtne, eriti kui arvesse võtta, et tegemist on noortega, kelle iseloom veel kujunemas.

Meie oleme valmis siiralt, innukalt kinni haarama igast heast algatusest. Ent «... kokkupõrkamine formalismi ja bürokraatliku suhtumisega kasvatustöösse,» millest meie tegelikkus veel sugugi vaba ei ole, «võib kustutada südametule,» rõhutati aruandekõnes.

On innustav, et partei peab oma ülesandeks «... mitte ainult säilitada, vaid ka lõkkele puhuda seda tuld». Rõõmustav on partei soov, et «... entusiasm, mõtteerksus, nooruslik energia säiliksid meie inimestes kogu elu». (L. I. Brežnevi kõnest kongressil.)

Meie omalt poolt püüame õigustada partei kindlat usku, et kommunistlikud noored ja kogu noorsugu kirjutavad kommunismi ehitamise kroonikasse uusi suurepäraseid lehekülgi.

Ülesanne õppida kommunismi nii teoorias kui praktikas on tänapäevalgi samavõrra aktuaalne kui siis, mil V. I. Lenin selle meie ette püstitas.

ELKNÜ TRÜ komitee

Järelkiri Narva-Jõesuule

20. veebruari «TRÜ»-s ilmunud E. Näppingu artikkel «Narva-Jõesuu järelkiri» tekitas hulgaliselt mitmesuguseid mõtteid, ja mitte ainult ülikooli komsomoliaktiivi hulgas.

9. märtsil tegi ülikooli komsomolikomitee kokkuvõtte Narva-Jõesuus toimunud komsomoliaktiivi laagrist ja vaagis selle kohta avaldatud arvamusi (vt. ülalnimetatud artikkel «TRÜ»-s).

Jõuti üksmeelsele seisukohale, et vabariigi üliõpilaskomsomoli aktivistide kokkutulekud komsomolitöö kogemuste vahetamiseks on kahtlemata vajalikud. Samuti võimaldavad sellised aktiivilaagrid saada vahetut informatsiooni vabariigi juhtivatelt töötajatelt.

Narva-Jõesuus esinesid köitvalt ja probleeme tõstatavalt ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja B. Saul, ENSV kõrgema ja keskerihariduse minister I. Nuut, ELKNÜ KK sekretär J. Kaarma jt.

Toimus kaks dispuuti, millel elavalt arutati ühiskondlik-poliitilise praktika (ÜPP) ja internatsionaalse kasvatustöö probleeme. Sisukaks kujunes ka Eesti Televisiooni noortesaadete peatoimetaja V. Lindströmi esinemisest lähtunud mõttevahetus.

Ülikooli komsomolikomitee jõudis samuti järeldusele, et tulevikus võiks aktiivilaagri korraldamise põhiraskus lasuda mõnel kõrgemal koolil. Enne laagri toimumist tuleks osavõtjatele (kõrgkoolide komsomolikomiteedele) laiali saata laagris arutatav probleemistik (teesid) ja orienteeriv ajakava. See tingiks arutlusele tulevates küsimustes kompetentsete komsomoliaktivistide osavõtu.

Ülikooli komsomolikomitee võtab lähemal ajal vastu otsuse EÜE välisrühmade komplekteerimise korra ja moraalse stimuleerimise edasise parandamise kohta. Selle otsuse teksti avaldame ajalehes «TRÜ».

Tänavu ei olnud Narva-Jõesuus planeeritud kahjuks ühtegi tervistav-sportlikku ühisüritust (v. a. saunaõhtu) kogu seminarlaagri vältel (5 päeva).

Kokkuvõttes andis seminarlaager kogu vabariigi komsomoliaktiivile, kes osales seminaritöös innukalt, palju väärtuslikke mõtteid ning tõstatas rea huvipakkuvaid probleeme.

Ülikooli komsomoliaktiiv rakendab Narva-Jõesuust saadud kogemusi NLKP XXV kongressil püstitatud ülesannete lahendamiseks.

TRÜ komsomolikomitee liikmed, Narva-Jõesuu seminarlaagrist osavõtnud.

KROONIKA

ANDRUS KASEMAA

on uus ülikooli kunstikabineti juhataja (loe lk. 3). Sündinud 1941. a. Tallinnas, lõpetanud 1967. a. Tartu kunstikooli. 1972. a. lõpetas ERKI skulptuuri erialal. Pärast ülikooli oli vabakutseline, hiljem Tartu kunstikooli õpetaja. Abielus, kahe poja isa.

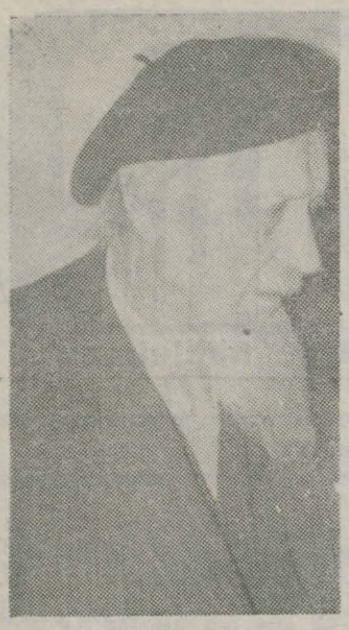

Prof. emer. H. RIIKOJA 85

8. märtsil sai 85-aastaseks Eesti vanim zooloog, Eesti NSV teeneline teadlane, Eesti Looduseuurijate Seltsi auliige, endine kauaaegne zooloogia kateedri juhataja bioloogiadoktor professor Heinrich Riikoja.

Prof. H. Riikoja viljakas elu on jätnud sügavaid jälgi Eesti kultuuri- ja haridusellu. Paljulapselise perekonna lapsena pidi ta juba gümnaasiumiõpilasena endale leiba teenima eratunniandmise ja põrandapoonimisega, kuid tulevase eriala valikut mõjustas vist kõige rohkem töö kalurina. Kui siis pärastine professor Tartu ülikoolis algul keemiat, siis loodusteadust õppis ja suviti Volgal, Kaspia ja Valgel merel hüdrobioloogilistel ekspeditsioonidel käis, juurdus huvi vee-elu vastu nii, et hiljem sai temast Eesti hüdrobioloogia rajaja.

Üle 65 aasta on prof. H. Riikoja olnud pidevalt seotud Tartu ülikooliga. Siia kuuluvad üliõpilaspõlv ja kõik õppejõu ametikohad — ajutine abijõud, assistendi kohustetäitja, assistent, dotsent, professor (alates 1926), kateedrijuhataja, dekaan (kolmel korral, kokku 10 aastat) ja 1940. aastal ka Tartu nõukogude ülikooli esimene rektor. Aasta juhtis ta ka ülikooli ametiühingut. Ta on olnud õpetaja kõigile bioloogidele, kes lõpetasid ülikooli enne 1963. aastat, samuti kodanlikul ajal siin õppinud arstidele, loomaarstidele, metsateadlastele jt. Neid kõiki on tervelt kaks põlvkonda. Üksnes pärast Suurt Isamaasõda on ta juhendanud 56 diplomitööd ja üle tosina väitekirja. Arvukad õpilased meenutavad teda kui ranget, korraarmastajat õppejõudu ja abivalmis nõuandjat, kelle juhatatav kateeder oli ikka teaduskonna parim. Üliõpilastele oli zooloogia enne eksamit prof. Riikoja juures üks kardetumaid, pärast eksamit aga sümpaatsemaid õppeaineid ja kes tema kabinetist hindega välja tuli, see oli kindel edasijõudja. Nüüdki, pensionärina (aastast 1958), on ta teaduslike nõukogude liige ja juhendanud väitekirjakoostajaid, hoolimata kõrgest east ja sõja ajal pommitamise tagajärjel saadud rängast põrutusest.

Prof. H. Riikoja ellu mahub osavõtt kahest ülikooli ülesehnitamisest, 1919.—1920. ja 1944. aastal, mitu välismaasõitu, et sealsetes ühingutes Eesti hüdrobioloogiat esindada ja välismaa veteuurimisega ning ülikoolide tööga tutvuda, mille põhjal hakata Eesti veekogusid uurima ja selgrootute zooloogе ning hüdrobioloogе kasvatama; eestikeelsete õpikute, erialasõnastike ja töö-juhendite koostamine, et eesti noortel oleks, mille järgi emakeeles õppida.

Prof. H. Riikoja ellu mahub Eesti vee-elu tundmaõppimise alustamine ja juhtimine — hüdrobioloogilised tööd paljudel Eesti järvedel, Emajõe ja Võrtsjärve hüdrobioloogiliste ekspeditsioonide korraldamine ning Eesti järvede uurimise juhendamine. Tänu tema alustatud uurimisele on Eesti oma järvede tundmise poolest juba ligi poolsada aastat naabermaadest kindlalt ees.

Sellesse pikka ellu mahub ka 35 aastat Eesti Loodusuurijate Seltsi järvekomisjoni juhtimist, töö Eesti Veekogude Uurimise Komisjonis, Kodu-uurimise Seltsis ja Loodusvarade Instituudis, kalanduskursused, Eesti NSV TA Bioloogia Instituudi hüdrobioloogiasektori rajamine ja juhtimine, «Eesti entsüklopeedia» ja «Väikese Eesti entsüklopeedia» toimetamine ja koostamine, teaduslikud tööd, tõlked, ettekanded ja nõupidamised.

Ülikooli loodusteadlaste pere õnnitleb südamest oma õpetajat ja patrooni prof. H. Riikoja ning soovib talle püsivat tervist ja jätkuvat visadust.

Dots. J. RISTKOK

Vene keele õppimise ja õpetamise probleemidest eesti koolides

Vene keelt õpitakse meie koolides aastaid, kuid nagu näitavad küsitlused, on vähe neid, kes jõuavad niikaugele, et oskavad õigesti kõnelda. Milles on põhjus?

G. Silina alustas «Literaturnaja Gazetas» nr. 42 arutluse võõrkeelte õppimise probleemidest. Diskussioonist osavõtjad märkisid keelte õppimisel peamiste puudustena nappi sõnatagavara ja grammatika formaalset tundmist, mis ei võimalda tõlkida võõrkeelset teksti sõnastikuta. Viga tuleks otsida eelkõige tänapäevale mittevastavatest õppeprogrammidest, samuti ka keeleõpetamise metoodikast.

Kuidas õpetatakse vene keelt meie koolides, selle üle pidas mõni aeg tagasi aru ülikooli vene keele metoodika kateeder. Osa võtsid metoodikud, vene keele eriklasside õpetajad ning vene filoloogia IV kursuse üliõpilased, kes praegu karastavad end oma esimeses praktikatules. Haridusministeeriumi esindas sm. J. Netšajeva.

«Praegu on eriklasside kujunemine alles algstaadiumis, kuid juba olemasolevategi klasside töötulemused annavad tunnistust sellest, et eriklassid end igati õigustavad. Praegused eriklassid on komplekteeritud keskkooliõpilastest, kuid vastava ettevalmistuse peavad õpilased saama siiski keskmisel etapil. Eriklassidesse vastuvõtmisel arvestatakse head edasijõudmist kõikides ainetes. Mis puutub õppetöösse, siis see toimub praegu veel ebastabiilse programmi alusel, mis näeb ette 12 tundi vene keelt nädalas: kirjandus hõlmab neli tundi, grammatika neli, erikursus kaks ning masinakiri kaks. Lähemal ajal kavatseme välja anda ka programmi, mis sisaldab erinevaid teemasid keele- ja kirjandustundide ning erikursuse jaoks.»

Senine praktika on näidanud, et omandatud oskuste hulk ja nn. kvaliteet sõltuvad enamikul juhtudel materjalivalikust. Viljandi 1. Keskkooli vene keele õpetaja Nipper: «Materjali võib iga õpetaja valida vastavalt teemale ning vajadustele ise. Eelistame vene nõukogude kirjandust, sest seda tuntakse eesti koolides paraku kõige halvemini. Sellega seoses lisandub aga üks mure: sageli ei suuda raamatukogud meie soove rahuldada. Seepärast on meie, õpetajate, ühiseks palveks, et kõikides raamatukogudes oleksid nii klassikute kui ka kaasaegsete kirjanike teosed.»

Õpetaja Salmiste Kohtla-Järvelt jagas kogemusi huvitava tunni alguse kohta: «Meie alustame sageli tunde mõne vaidlusküsimusega. Nii haarame märkamatult klassi kaasa venekeelsesse vaidlusse, mille kestel õpilastel ei tule pähegi, et nad räägivad vene keeles. Õpetaja ülesandeks jääb säärastes tundides õpilasi suunata ja juhul, kui sõnavarast puudu tuleb, seda nagu mööda minnes täiendada. Vaidlusteemasid on aga niisama palju kui teadusigi.

Teinekord jälle alustame tundi lauluga. Seda harilikult siis, kui vene keele tunnile on eelnenud kas füüsika, matemaatika või mõni muu reaalaine. Laul aitab lapsed keeletunniks ümber meelestada ning toob klassi hea tuju. Eriklassides kergendab meie tööd ka see, et täielikult puudub raskesti kasvatatavate õpilaste probleem. Nendes klassides õppivad lapsed suhtuvad vene keele tundidesse suure huvi ja täie tõsidusega.»

Millised on klassivälised üritused vene keele alal?

Sellest kõneles esimesena loodud eriklassi õpetaja Samoilova Kohtla-Järvelt: «Levinud on vene keele õhtute või koguni nädalate korraldamine. Sel puhul kuulutatakse välja kirjandite, seinalehtede, luule või proosa esitajate konkurss. Niisugustest üritustest võtavad agaralt osa mitte ainult eriklasside õpilased, vaid kogu koolipere. Meie tähelepanekute järgi on huvi vene keele vastu koolis suuresti kasvanud.»

Lõpetuseks pöördus Türi õpetaja Vilms üliõpilaste kui tulevaste pedagoogide poole: «Kui lähete kooli, ärge kunagi unustage, et ka teie olete kord olnud lapsed. Püüdke märgata neis eelkõige head.»

Vene keele õpetamise probleem on tõsine ja nõuab kiiret lahendamist. Algklassides toimub töö enamikus koolides grupiviisi, keskkoolis ning isegi mõningates eriklassides aga ei ole õpilased veel gruppideks jaotatud.

Kirja pannud
EVA RAESTE

TRÜ nõukogu

27. veebruari istung algas hääletamisega: eesti keele kateedri professori kohale valiti filoloogiadoktor Juhan PEEGEL, analüütilise keemia kateedri juhataja kohale keemiakandidaat Ülo HALDNA, keemilise kineetika ja katalüüsi laboratooriumi juhataja kohale keemiakandidaat Ilmar KOPPEL, suusaspordi kateedri juhataja kohale pedagoogikakandidaat Jüri-Hain KALJUSTO.

Päevakorra järgmise punktina käsitleti kaugõppe töö efektiivsuse tõstmist Ajaloo- ja Õigusteaduskonnas. Ettekanded olid dekaanidelt. IX viisaastakul lõpetas sel teel Ajalooteaduskonna 243 ja Õigusteaduskonna 184 spetsialisti. Efektiivsuse üldistatud näit oli ajaloo erialal 53%, psühholoogia erialal 34%, Õigusteaduskonnas 50,5%. Suurt väljalangevust põhjendas O. Klaassen ühelt poolt sellega, et on suurenenud nende osa, kes on astunud kaugõppeosakonda pärast statsionaari mittepääsemist (1974/75. õ.-a. oli see arv üle 50%); teiselt poolt tõi ta aga põhjuseks asjaolu, et kuigi sessioonile ilmutakse rahuldavalt, jätab ometigi eksamite sooritamine ja osavõtt loengutest soovida. Ajalooteaduskonnas siiski saavutati viisaastaku jooksul 15,9-protsendiline õppeedukuse tõus.

Analoogilisi põhjusi tõstis esile ka A. Uustal. Juuraüliõpilastele on osutunud komistuskiviks auditoorsed kontrolltööd, mis paljudele edasipääsu eksamile on sulgenud. Kurioosne fakt: kriminalistika eksamile jäi tulemata 70%, sest ei saadud arvestust ... fotograafias. Räägiti ka kaugüliõpilaste talumatuist elamistingimustest sessioonidel. Nõukogu otsuses fikseeriti edasised ülesanded: leida võimalusi senisest kõrgema õppeedukuse saavutamiseks (üleliidulisest keskmisest jäädakse ikkagi Ajalooteaduskonnas viiendiku, Õigusteaduskonnas peaaegu kolmandiku võrra maha); tihendada dekanaadi ja kaugõppeosakonna kaudu kontakte kaugüliõpilaste töökohtadega; astuda otsustavaid samme majutustingimuste parandamiseks õppe-eksamisessioonide ajal jm.

TRÜ finantsmajanduslikust tegevusest 1975. a. andis haigestunud pearaamatupidaja asemel aru halduspro rektor Ü. Saag. Möödunud aasta kulutused põhitegevuse alal olid 7560,2 tuh. rbl., õppe- ja teadusliku töö kulud 361,5 tuh. rbl. (1974. a. 350,4 tuh. rbl.), stipendiumiga kindlustati keskmiselt 73,82% üliõpilastest ja selleks kulutati 1830,9 tuh. rbl. (1974. a. 73,38% ja 1775,4 tuh. rbl.). Põhitegevuses oli ülekulu majandus- ja õppekuludes soetatud materjalide tõttu. Krooniline häda: tohutud ladude seisud iga aasta lõpul. Nii ka 1975. aastal remondi ja kantseleimaterjalide, kütuse ja määrdeõlide arvel. Põhjus: varustussüsteemide ebarahuldav töö. «Tänavu näiteks pole me veel veebruari lõpuks saanud materjalide fonde. Eriti defitsiitseid materjale saame detsembris ja nii tulebki ülenormatiivne laoseis,» ütles Ü. Saag. Olukorda kapitaalehituses kommenteerides märkis kõneleja, et möödunud aastal jäi tegemata u. 800 tuh. rbl. eest ehitusmontaažitöid: füüsikakorpusel 28,4% ettenähtust, raamatukogu objektil 33,2% ja uue õppehoone ehitusel 59,6% — kõik tööd olid hanke korras välja antud Tartu Ehitustrustile. Uue õppehoone venimise suhtes oleme ise patused niivõrd, kuivõrd ei suutnud 1,6 km pikkust soojatrassi torude puudumise tõttu ehitada.

«Kummaline lugu juhtus raamatukoguga,» lisas Ü. Saag, «8 perekonda pidi ülikool ehitusplatsi üleandmiseks sellel asunud majast välja kolima, mis osutus aga võimatuks, sest ehitajad ei saanud uut elumaja valmis.»

Uus õppehoone loodetakse käiku anda käesoleva aasta juulis. Oma ettekandes puudutas Ü. Saag teisigi ülikooli majanduselu valusaid probleeme.

● Peahoone kindlustamine: tööd lõpetatakse suvel aasta pärast.

● Ühiselamu: suurem osa kapitaalremondi summadest läks neile, kuid nad lagunevad kiiremini kui remontida jõutakse (eriti kõrgühiselamud).

● Jällegi piinab ülemajutus (6. jaanuari andmeil 115), samal ajal kui ühiselamus elab üliõpilasi, kes tuleks ühiselamu eeskirjade rikkumise pärast välja tõsta.

● Varustatus: vajame praegu 890 öökappi, 140 tooli, 100 riidevarna, 427 laualampi, 735 kardinat, 3200 madratsikotti.

● Telefonid: linnatelefone lisaks saada pole võimalik, kuid nähtavasti tuleb ka oma telefone maha hakata võtma, sest linnast ülikooli helistamine on muutumas peaaegu võimatuks. Küsimus peaks lahenema uue alajaama valmimisega (1978.—1979. a.). Halduspro rektor kutsus üles mõistlikumalt telefoni kasutama.

Ka selles päevakorrapunktis võeti vastu asjakohane otsus. Toimunud nõukogul arutati ka ülikooli kirjastustegevust möödunud viisaastakul. Sellekohase erimaterjali leiate meie lehe järgmises numbris.

R. V.

Üliõpilasolümpiaad

Vastavalt NSV Liidu Kõrgema ja Keskeri-hariduse Ministeeriumi kolleegiumi ja ÜLKNÜ Keskkomitee sekretariaadi otsusele 9. juunist 1975. a. toimub käesoleval õppeaastal II üleliiduline olümpiaad «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress».

Olümpiaadi eesmärgiks on seatud üliõpilaste massiline osavõtt vastavatest konkurssidest ja parimate ainet tundvate üliõpilaste väljaselgitamine Nõukogudemaal.

Tartu Riiklik Ülikool on aktiivselt lülitunud olümpiaadi läbiviimisse. On moodustatud ülikoolisisene organiseerimiskomisjon, mille tööd juhib anorgaanilise keemia kateedri dots. U. Palm. Olümpiaadi vabariiklikku komisjoni kuuluvad õppeprorektor K. Püss ja ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja Andres Eesmaa.

Olümpiaadikonkursid toimuvad matemaatikas, keemias, füüsikas, bioloogias, vene keeles ja kirjanduses, vene keeles üldainena, eesti keeles ja kirjanduses, inglise ja saksa keeles, teoreetilises mehhaanikas, pedagoogikas koos pedagoogilise psühholoogiaga, bioloogilis-meditsiiniliste ainete tsüklis (kehaline kasvatus ning kehakultuuri ja spordi erialad). Nendes ainetes toimub arvestus eraldi seda ainet erija üldainena õppivate üliõpilaste osas.

Ülikoolisisese konkursi voorud toimuvad k. a. märtsis, mille võitjatest komplekteeritakse ülikooli esindus, kes aprillis-mais võtab osa olümpiaadi vabariiklikust voorust. Vabariikliku vooru parimate üliõpilaste tulemusi hinnatakse personaalselt vabariikliku olümpiaadikomisjoni õiendite alusel üleliidulises konkursikomisjonis ja selle põhjal kuulutatakse välja II üleliidulise olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» võitjad.

Märkigem, et detsembris ja veebruaris juba toimusid ülikoolisisesed konkursid matemaatikas, keemias, ja pedagoogikas.

Olümpiaadi juhendis on ette nähtud korraldada teaduskondade ulatuses konkurss ka parimate kursuse- ja diplomitööde ning menetluspraktika tulemuste väljaselgitamiseks.

Ülikoolisisese vooru võitjaid autasustatakse, kõik kaasalööjad võivad aga end uhkusega pidada olümpiaadist osavõtjaiks (=olümpialasteks). Iga üliõpilase aukohus on olümpiaadil kaasa lüüa, et hoida kõrgel oma teaduskonna ja ülikooli au.

Olümpiaadi toimumise ajad ja kohad erialade kaupa tehakse vastavate erialakomisjonide poolt teatavaks kas kateedrite või TRÜ ajalehe kaudu. Üliõpilasi, kes soovivad täiendavat informatsiooni olümpiaadi kohta, palume pöörduda TRÜ komsomolikomitee poole.

Olümpiaadi organiseerimiskomisjon

Uusi trükiseid rotaprindilt

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. jaanuaris

Tartu Riiklik Ülikool. Bibliograafia 1973. Tartu, 1975, 240 lk., 400 eks., 91 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 376. Kriminoloogia-alaseid töid V. Tartu, 1976, 98 lk., 400 eks., 55 kop.

Füüsika ülesanded TRÜ ettevalmistusosakonnale. Tartu, 1976, 134 lk., 2500 eks., 18 kop.

Abiks haige uurimisel. VI trükk. Tartu, 1976, 92 lk., 1000 eks., 14 kop.

Kirjanduse ja rahvaluule radadelt II. Tartu, 1976, 62 lk., 300 eks., 20 kop.

J. Konks. Aasia ja Aafrika maade uusaeg. II. Tartu, 1976, 58 lk., 300 eks., 11 kop.

M. Paama. Odavise. 64 lk., 500 eks., 11 kop.

J. Riiv. Sisehaiguste diagnostika alused. II trükk. Tartu, 1976, 158 lk., 1000 eks., 29 kop.

L. Sildver. Hemokoagulopaatiad lastel. Tartu, 1976, 44 lk., 1000 eks., 8 kop.

Восприятие и общение. Тарту, 1976, 82 lk., 500 eks., 45 kop.

Г. Вайникко. Анализ дискретизационных методов. Тарту, 1976, 162 lk., 400 eks., 27 kop.

Литературоведение и школа. II. Тарту, 1976, 128 lk., 500 eks., 45 kop.

Я. Пярнат. Физиология тренировки. Тарту, 1976, 98 lk., 500 eks., 18 kop.

Tartust Tallinna

Need kolm meest (vasakult Jüri ORN, Heino LIIMETS ja Kaljo PÕLLU), kauaaegsed ülikooli õppejõud, on lubanud edaspidigi *alma mater*'i patriootideks jääda. Ehkki töökohad nüüdsest pealinnas.

J. Laane foto

Ülikooli kunstikabinetist

Kunstikabineti põhieesmärgiks on alati olnud üliõpilaste ilumeele arendamine, igakülgselt arenenud isiksuse kujundamine. Seda ülesannet on kabinet läbi aegade ka jõudumööda täitnud. Ülikooli sidemed kunstiga said alguse juba 1803. aastal, kui Tartu ülikooli juurde loodi esimene kunstiõppeasutus Eestis — joonistuskool, mida asus juhatama K. A. Senff. Käesoleva sajandi algul oli ülikooli kunstiõpetus seotud peaasjalikult kunstiteadlaste ettevalmistamisega. 1957. aasta sügisel loodi pedagoogikakateedri juurde kunstikabinet. Juhtimise võttis enda peale maalikunstnik dotsent Juhan Püttsepp. 1962. aastast asus seda juhtima Kaljo Põllu, kes eelkäija tööd austades andis tänu oma isikupärale kabinetile uue ilme. Nüüd on kabineti elus algamas jällegi uus etapp — noore skulptor Andrus Kasemaa käe all, kelle vaateid ja arvamusi järgnevalt lühidalt esitame.

MIS ON OLNUD.

Tean, et ülikoolil on aukartust äratavad kunstihariduse traditsioonid, unikaalne graafikakogu, praktilisi kunstiaineid on õpetanud väga tunnustatud pedagoogid — kunstnikud Karl August Senff, August Hagen, Woldemar Krüger, dotsent Juhan Püttsepp, graafik Kaljo Põllu. Ülikooli juures on töötanud eri aegadel silmapaistvad kunstiajaloolased T. Kjellin, S. Karling, L. Rudrauf, A. Tuulse, V. Vaga jt.

Tean, et kunstikabinetis on õppinud väga suur hulk meie vabariigi õpetajaid, kõrgemate koolide õppejõude, kirjanikke, ajakirjanikke, kultuuri- ja looduskaitsetöötajaid, kunstiteadlasi ja kunstnikke.

Tean, et kunstikabinet on läbi aastate korraldanud väga huvitavaid näitusi TRÜ kohvikus. Oma töid on eksponeerinud mitmed vanemad kunstnikud (E. Okas, E. Põldroos, I. Torn jt.) ning hulk nooremaidki (M. Leis, T. Vint, L. Lapin, A. Tolts, A. Keskküla jt.). Üsna mitu näitust on koostatud ERKI tudengite töödest. Mitmel korral esines TRÜ õppejõudude ja üliõpilaste ees grupp kabineti andekamaid kasvandikke — VISARID — täis eksperimenteerimislusti ja julgust. Igal kevadel on eksponeeritud kõikide kabinetis õppivate tudengite parimaid õppe- ja iseseisvaid töid, näituste ajal aga on üsna sageli peetud arutelusid ja vestlusi kunstnikega. Oma tööst ja põnevatest reisidest on rääkinud prof. V. Masing, J. Eilart jt.

Tean ka, et kabineti liikmed on tihti käinud mitmetel ekskursioonidel, tutvumaks maailma väljapaistvamate kunstnike originaaltöödega Moskva ja Leningradi kunstimuuseumides. Et talviseks stuudiotööks materjali koguda, on tehtud ka hulk õppesõite looduslikult kaunitesse paikadesse.

Tean, et kunstikabinet on igal sügisel jaotanud välja üliõpilaste paremaid töid küll kinkimiseks, küll ühiselamute, auditooriumide ning kateedrite seinte kaunistamiseks. Kabinet on alati abiks olnud ka mitmesuguste kujunduslike tööde tegemisel TRÜ-s.

Tean, et oli kabinet paljude aktiivselt tegutsevate liikmete ja väga soodsa asukohaga.

MIS ON JA MIDA EI OLE.

Kunstikabinet annab nii kohustuslikke kui ka fakultatiivseid tunde. Defektoloogidele õpetatakse joonistamise õpetamise metoodikat ja praktilisi harjutusi. Teise rühma moodustavad fakultatiivtunnid, millest võtavad osa erinevate teaduskondade üliõpilased, kellele õpetame joonistamist, akvarellmaali, õlimaali, plakatkirja ja graafilisi tehnikaid vastavalt õppeprogrammile. Täieliku kursuse omandanud ning kabineti õppe- ja iseseisvate tööde näitusel esinenud üliõpilastele anname ühiskondliku kunstnik-dekoraatori tunnistuse.

See kõik on ju väga tore ja peaks ligi meelitama suure hulga kunstihuvilisi tudengeid. Kuid tegelikult see nii ei ole. Kabineti uus asukoht Tiigi tänavas on üliõpilaste jaoks ebasobiv. Käiakse ju fakultatiivtundides pärast kohustuslikku koolitööd või ka nn. akende ajal. Kabineti halva asukoha pärast kaotavad paljud kunstihuvilised asjatult aega tulemise-minemisega, kuid see ei ole ainuke probleem (vist hea tahtmise juures ületatavgi). Kadus kabinetis varem valitsenud ainulaadne mikrokliima, haruldaselt elav, terve, kunstihuviline. Kabinet kaotas ka väga palju tööks (ja üldse eksisteerimiseks) vajalikke tingimusi. Kõigepealt VESI. Kui varem viljeldi üsna paljusid graafikatehnikaid — linoollõige, kuivnõel, ofort, akvatinta, metsotinto, kartongtrükk jt., siis nüüd on sügavtrükitehnikate õpetamine võimatu. Samal põhjusel jäi ära ka keraamika, olemasolevad seadmed demonteeriti. Õpperuumides puudub korralik VALGUSTUS. Raske on saada või hoopiski puudub enamik tööks vajaminevaid MATERJALE. Kindlasti mäletab suur osa õppejõude ja tudengeid TRÜ kohvikus eksponeeritud näitusi (lisaks kabineti oma näitustele), mis on üleviimise pärast ära jäänud. Kalleid pilte ei ole kusagil hoida ning Tiigi tänavalt iga kord tassida on ka mõttetus.

Oli meeldiv lugeda TRÜ häälekandjast sm. J. Reimandi aruandekõnest EKP TRÜ organisatsiooni II konverentsil, et ka ülikooli juhtkond on tõsiselt huvitatud kunstikabineti saatusest (ettekandja tõdes, et kabineti paigutamine Tiigi tn. 78 mõjus paralüseerivalt kabineti tööle). Seoses sellega võib ilmselt loota olukorra peatset paranemist, seda enam, et optimaalsetes tingimustes töötav kunstikabinet võib ülikoolile palju anda.

MIS TULEB.

Kabineti töö põhivormid ja põhilised eesmärgid, mis kujunesid välja algaastail, on püsinud tänaseni ja saavad ka aluseks edaspidise töö kujundamisel. Sisus on aeg, muidugi ka juhendaja isikupära ja loomingulaad korrektiive teinud. Järjest rohkem tuleks õhutada üliõpilaste isikupärase laadi väljakujunemist, hinnata julgust ja eksperimenteerimislusti, õpetada tundma uusi materjale ja tehnikaid, pidada lugu noorte siirast eneseväljendamissoovist. Kabineti tegevust iseloomustagu huvi uue ja problemaatilise vastu.

Väga oluline koht peaks olema TRÜ kunstikabinetil kunstiajaloolaste silmis. Igal kunstiajaloolasel peaks olema praktilistel kunstialadel minimaalsemaidki oskusi.

Taaselustada tuleks kohvikunäituste traditsioonid. Plaanis on koostada üliõpilaste töödest ülikooli ja Tartu vaadetega graafikamappe, mis oleks sobivaks visiitkaardiks nii kunstikabinetile kui ka kogu ülikoolile.

Kunstikabinet peaks olema ja ka edaspidi jääma targaks nõuandjaks ülikoolisiseste kujunduslike tööde tegemisel (see aga ei tähenda, et ta peaks muutuma loosungite ja tabelite valmistamise töökojaks).

Mõttes on ka monumentaalskulptuuri ateljee, mis võiks suurepäraselt rahuldada ülikooli vajadusi. Eestis on ju paljugi kavandatud, kuid vähe ellu viidud monumentaalkunsti seostamisel arhitektuuriga.

Kunstikabinet ei ole kunagi olnud ega saa ka edaspidi paigaks, kus saab ainult ise «kunsti teha». Olulisem sellest peaks olema mitte ainult kabinetis, vaid ka kogu ülikoolis kunstihuvilise õhkkonna loomine, milles saaks areneda mitmekülgne isiksus, tulevane spetsialist kõrge kultuurilise arengutasemega ja suurte kunstihuvidega. Veel enam, ajastul, mil teaduste diferentseerumisprotsess on võtnud suure ulatuse, on oluline, et «... tulevikuõpetaja ei tohi maailma läbi kitsa pilu vaadata, vaid ta peab nägema maailma avaralt platvormilt. Ta olgu integreerimisvõimeline.» (prof. kt. H. Liimets, «Edasi» nr. 34, 11. veebr. 1976.).

KERSTI RAUDAM

Naisüliõpilasest nii ja teisiti

Ester Näpping, üliõpilane

Elas-oli kord kolme maa ja mere taga imeilus naisüliõpilane.

Tüdruk ei olnud mingi mustereksemplar. Kuid oli hea inimene. Oskas inimestega hästi läbi saada. Ning inimesed pidasid temast lugu. Ta tundis seda selgesti. Kõigi oma naha epiteelkoe rakukestega. See tõstis enesetunnet. Andis julgust oma mõtteid avaldada. Vahel ka teiste omi.

Inimesed rääkisid temaga kirjandusest või kinokunstist. Vahel sekka uusimast moejoonest. Tüdruk ei laskunud kunagi labastesse vaidlustesse. Noogutas ikka nõusoleku märgiks pead. Nagu intelligentne inimene kunagi. Ja riides käis tüdruk korralikult. Tuttavate kaudu sai Prantsusmaalt mõned asjakesed Jumal tänatud! Ei pidanud olema nagu lammas karja hulgas. Figuuri eest hoolitses ta ka. Sõi vähe ja ainult piimasuppi. Et rasvkiht naha all paksuks ei läheks. Ja rüht oli tal piinlikult viimistletud. Temasugusega polnud häbi tänavalgi kõrvuti käia.

Vähemalt pool kursust suhtus tüdrukusse hästi. Lugupidavalt ja sõbralikult. Need olid ka ise head inimesed. Ülejäänud olid aga boheemlased. Lugesid vahel luuletusi, olles alkoholijoobes. Tulid tänaval unistava näoga vastu. Nende sõnades näis mingi tagamõte peituvat. See ei meeldinud tüdrukule.

Tüdruku elu oli ülikoolis tore. Ta õppis hästi. See andis põhjust uhke olla. Ja emale-isale samuti: lapsed saavad kõrghariduse! Ka toakaaslased olid toredad. Kuidagi omasugused. Eelmisel aastal olid halvad inimesed olnud. Tahtsid vist isiksustena näida. Ainult aega kippus tüdrukul väheseks jääma. Muudkui õpi ja õpi. Hommikul enne ja õhtul pärast loenguid. Tüdruk oli hoolas. Ei jätnud kunagi midagi tegemata. Pigem tegi rohkem. Näiteks spikreid. Spikerdamine pole mingi patt. Sellega tegelevad ju kõik. Eksam on aga tõsine asi. Ja kontrolltööd hea hinde eeltingimuseks. Õppejõud on aga spikerdamisega harjunud. Hindavad kõiki võrdsetel alustel. Kuidas teisiti võiksid. Pealegi, eksamiteks õpib tüdruk korralikult. Ka öösiti. Kolm korda loeb konspekti läbi. Spikrid on tal ainult mälu toeks ja igaks juhuks. Ja alati on tarvis läinud.

Tüdrukul oli vähe vaba aega. Aga kinos ja teatris pidi ikka käima. Kasvõi tükile hinnangu andmiseks. Ka pidudel tahtis ta käia, et tantsida ja muusikat nautida. Paljud küll käisid seal vastassugupoolega tutvust tegemas. Aga tema oli sellest üle. Ühiskondlikule tööle polnud ta mõelnudki. Niisugune tegevus lihtsalt poleks talle midagi pakkunud. Nime pärast võinuks ju küll midagi olla. Näiteks komsomolisekretär või kursusevanem. Teadusliku tööga oli aga veel vara tegelda. Ta oli liiga noor ja aega niikuinii poleks jätkunud.

Kuid ta oli hea inimene. Tore ja kena tüdruk. Ja kui ta kadunud pole, siis elab tänagi.

*

Muinasjutt muinasjutuks. Aga missugune on siis keskmine naisüliõpilane? Kes jääb temast pahemale, kes paremale. Ehk on tänapäeval keskmine naisüliõpilane kirjeldatud muinasjutukangelane? Igatahes midagi temast on loomulikult igaühes meist.

Naine tahab olla ilus. Naiselikkust rõhutades valib ta riietust, värvib ennast. Ainult mõistuselt piiratu eitab, et ta teeb seda vastassugupoole tähelepanu äratamiseks. Pretendeerimata mingile avastusele, pean jälle kordama, et iga, mil tütarlaps õpib ülikoolis, on soodsaim perekonna loomiseks. Juba bioloogiline alus sunnib teda n.-ö. kõike välja panema. Ja kuskil siin ongi piir: enda kui naise käitumine võib saada eesmärgiks omaette. Teisest küljest võib aga olla meeldiv kaaslane ka niisugune naine, kes oma soole ei püüagi tähelepanu juhtida. Olles naine, ta lihtsalt on naine. Teise äärmusse minnes: on olemas ka nn. kesksoost naine. Temas ei ole naiselikku õrnust, pehmust ega veetlevust. See naine on tugev, sitke iseloomult, ettevõtlik ja tööst tavaliselt koormatud. Olengi jõudnud põhiliseni: kutse- ja ühiskondliku töö osa naise (=naisüliõpilase) elus.

Tihtigi kujundab keskkool massinimese, lihvib kõik nurgad ja sopid ümmarguseks. Ülikool hakkab jälle neid nurki teritama, inimeses isiksust kujundama. Nii räägitakse. Arvan aga, et isiksuse kujunemisest peame siiski rääkima juba keskkoolipäevil. On peaaegu võimatu, et näiteks sotsiaalselt passiivsest koolitüdrukust saab ülikoolis aktiivselt mõtlev ja tegutsev inimene. Keskkoolis juurdunud (aga ehk ka kasvatatud?) formalism võib jätkuda ülikoolis, viis aastat mööduvad ju nii kiiresti. Vaatleme näiteks õppimist: siingi on täheldatav formaliseerumise tendents. Mida siis näitab lõppude lõpuks eksam, kui enne seda on kolm ööpäeva konspekti pähe taotud ja pärast seda mäletatakse vaid mõnd nime või pisifakti? Või ühiskonnateaduste seminarid, mis ometi peaksid arendama (just naiselikku) mõtlemist, on tihtigi sisuliselt konspekti ettelugemised ja muidugi mitte oma mõtetest.

Võimalik, et üks tütarlaps polegi võimeline tooma näiteks peegelduse probleemi kohta ühtki näidet peale õpiku oma? Püüdes aga auga välja tulla, peab ta siis kogu oma loengutest vaba aja raamatute taga istuma ja paragrahvi lihtsalt pähe taguma. Ei jää siis aega ei keeleringile, ei rahvatantsurühmale, ei muukski.

Või veel. On ju teada juhtumeid, kus kursus valib komsomolisekretäri formaalse põhimõtte «valime kellegi ära» või «dekanaadist soovitati» järgi? Kas sel moel valitud sekretär hiljem midagi teeb või mitte, ei huvitagi hiljem kedagi, paremgi, kui ta ei tülitaks.

Ehk veel üks näide: isetegevuskonkursiks hakatakse õhinaga valmistuma, kui aga aeg käes, on kõik kusagile kadunud, enamik aga jääb hoopis kõrvale. Nii tulebki välja, et ülikool ei suuda enam parandada keskkoolist tulnud formaliste, kellest lõpuks formalistidest õpetajad saavad.

Nüüd tagasi algusesse. Täiesti võimalik, et selline naisformalist on suurepärane abikaasa, ema või perenaine. Ta on end pühendanud perekonnale, töö on tema jaoks vaid elatise teenimiseks, ühiskondlikuks tööks aga aega lihtsalt ei jätku.

Ja see teine — naiselikkuseta naine? Kogu oma kooli- ja ülikooliaja on ta hästi õppinud, olnud komsomolisekretär ja teinud kõvasti muud ühiskondlikku tööd. Tal polegi vajadust omada meest, lapsi, mugavat kodu. Töö asendab neid. Ainult õhtutundidel tunneb ta vahel vajadust realiseerida end ka teisel, ürgnaiselikul tasandil. Või tõrjub ta mõistus kohe niisugused mõtted eemale, mõtted sellest, et miski jääb puudu?

Ometi leian: üks naise tüüp ei saa loomulikult olla alternatiiviks teisele, nagu ehk siit välja võib lugeda. Probleemiks jääb aga, kuidas neid pooli ühendada. Kui kauaks?

Seitse sakslast ja seitse eestlast

(Mööda sajandil ülikooli lõpetanud esimestest Edela-Eesti eestlastest.)

Edela-Eesti, mille tuumaks oli endine kaugele ulatuv Saarde kihelkond, oli möödunud sajandi lõpul majanduslikult ja kultuuriliselt jõudnud niikaugele, et võis saata ja saatiski oma esimesi eesti soost noori Tartu ülikooli.

Suuremalt jaolt said nad oma alghariduse Jäärja valla Veelikse vallakoolis (Felix-Schule) ja jätkasid edasiõppimist Pärnu linnas, et omandada ühtlasi saksa ja vene keelt.

Neid oli seitse. Jaan Miländer (1866—1940) oli Tartu ülikooli günekoloogiaprofessor, teadusliku kraadi sai ta juba 1896. a. Tartus. Vendadest Sitskadest on Jaan (1867—1937) tuntud eesti vanema põlve ajaloolasena ja õpikute koostajana, kuna Karl Sitska (1863—1913) oli Saaremaal Põide kirikuõpetajaks. Johan Gerberson, arst, suri 1918. aastal. Hans Koserikranius, füüsik, oli õpetajaks algul Kuramaal, hiljem Pärnus. Vendadest Jaan ja Hans Leesmentidest oli esimene jurist, teine arst. Neile seitsmele võiks teatud reservatsiooniga lisada veel kaheksandana Jaan Vilipi, kes kuulus samal ajal nende hulka, kuid päritolult polnud saardelane, vaid mulk lähemast naabrusest — Uue-Karistest. Johan Vilip, üle maailma tunnustatud teadlane astronoomia ja füüsika alal ning ühtlasi Tartu ülikooli professor.

Kõik seitse suutsid lõpetada Tartu ülikooli. Samal ajal Kilingi-Nõmme ümbruskonnast pärit olevad sakslased Schwarz, Stryk, Walcker jt., kokku samuti seitse, jätsid kõik oma õpingud Tartu ülikoolis pooleli.

Tartusse pääsemine oli tollal võimalik ainult hobustega, sest kitsarööpmeline Pärnu—Mõisaküla—Valga raudtee polnud kuni 1897. aastani veel käigus, laiarööpmeline Tartu—Valga raudtee oli ekspluatatsioonis tükati. Et hobuste energiat kokku hoida, sõideti pikale teekonnale (üle saja kilomeetri) üliõpilaste vanemate üksteisele läheduses olevatest taludest kahe- või kolmekesi, kuna neljas oli hobusemees-kutsar, kes sihtkohta Tartu, Elva (Uderna), Puka jm. jõudes tagasi pöördus. Nii sõideti sageli vaheldumisi, kord ühe, kord teise talu hobustega. Sellised sõidud toimusid vaid õppevaheajal, sest semestri keskel kunagi koju ei sõidetud; oli ju see kulukas, vaevaline ja palju kasulikku aega läks kaotsi.

Peatumis- ja ööbimiskohtadeks sellel pikal teel kujunesid muu hulgas ka K. A. Hindrey või August Kitzbergi sugulaste elukohad Mõisaküla—Rujena (Ruhja) vahelisel teelõigul.

Et toitlustamisel Tartus ökonoomsem olla, võeti maalt kodunt kaasa eelkõige hästi kolakas suitsusink, mis Tartus, majas, kus elati üüritud üliõpilastoas, riputati pööningul katuse alla, et rotid ligi ei pääseks. Seal käidi igal hommikul noaga kamakat lõikamas, et elutoas einestada.

Lõviosa siin esitatust rääkis prof. Jaan Miländer, kes sündis endises Pati vallas 29. augustil 1866 ja suri Tartus 25. märtsil 1940.

LEO LEESMENT

Esinevad konservatooriumi üliõpilased

Järjekordne Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilaste kontsert Tartus toimub ülikooli aulas 14. märtsil kell 16. Esinevad keel- ja puhkpillide, klaveri ning lauluosakonna üliõpilased. Kontserdi esimeses osas kõlab klassikaline (Händel, Gounod, Verdi) ja nõukogude (Štšedrin, Šostakovitš) muusika. Eesti muusikast on kavas H. Elleri keelpillkvartett nr. 5. Kontserdi teises osa esineb konservatooriumi sümfooniaorkester, dirigendiks Tõnu Kaljuste, kes seni küll rohkem koorijuhina tähelepanu on äratanud. Esitatakse L. van Beethoveni sümfoonia nr. 2 — teos 1802. aastast (op. 36) ja mitte veel nii dramaatiline kui sellele järgnevad oopused — ning kolm numbrit W. A. Mozarti ooperist «Figaro pulm», mille konservatooriumi ooperiklass kevadeks «Estonia» lavale tahab tuua. Solistideks laulueriala lõpetajad L. Spirka, S. Puura ning V. Puura.

Bulgaaria esimesel endokrinoloogide kongressil

J. Ksenofontov

Iga reis algab omamoodi. Minul algas see sõit kutsekirjast, millele oli alla kirjutanud organiseerimiskomitee esimees prof. P. Kolarov. Rõõmuga võtsin kutse vastu ja hakkasin taotlema viisat, kirjutama ettekande teese jne.

Möödus 3—4 kuud. Kongressile tuli sõita Moskva kaudu. Seal võeti mind lahkelt vastu, anti dokumendid Bulgaariasse sõiduks ... teisele kongressile, teise linna ja teiseks, märksa hilisemaks ajaks. Kui tõde kogu oma tragikoomilisel kujul avaldus, soovitasid mõned seltsimehed mul koju tagasi sõita. Kogenumate inimeste abiga eksitus õnneks lahenes ja mõne päeva pärast võisin Moskva—Sofia rongi istuda.

Teekaaslased osutusid haruldaselt meeldivaks — need olid Nõukogude Liidu eri paikadest töölt koju pöörduvad bulgaaria töölised ja insenerid. Nende noorus ja elurõõm täitis kogu vaguni. Minu kupeekaaslane oli hiljuti abiellunud. Noorpaaril polnud aga korterit. Selle asemel et kannatada ja ülemuste kabinettide lävepakkusid kulutada, oli mees otsustanud kolmeks aastaks Turkmeeniasse gaasijuhtme ehitusele sõita. Seal teenis ta raha nii korteri kui ka auto tarvis.

Reisikaaslased olid seltsivad. Heldelt jagasime üksteisega anekdoote ja lõbusate lugude tagavara. Õpetasin naabritele teejoomise kunsti (s. t. kuidas juua lusikat teeklaasist välja võtmata), mida bulgaarlased ei valda.

Kiiresti vilksatas mööda Rumeenia: stepid, künkad, naftapuurtornid, viinamarjaistandused, maalilised külad ning elegantne, kõrgustesse pürgiv Bukarest, elevil laste kilked.

Bulgaaria hämmastas oma iluga esimesest pilgust. Meile algas ta Doonaust — laiast ja suursugusest jõest, mis ei jää maha Neevast, Volgast ega Siberi jõgedest. Doonau taga võttis meid vastu Ruse — puhas, roheline ja kaasaegselt euroopalik — Riia sõpruslinn. Edasi aga laotus Bulgaaria — lõunamaine, roheline ja mägine maa, mis nii oma reljeefilt, taimestikult kui ka külaarhitektuurilt meenutab väga Gruusiat. Eriti maaliline oli teelõik Sofia lähedal, kus rong mõne tunni vältel läbib mägesid.

9.—11. oktoobril 1975 toimus Sofias Bulgaaria endokrinoloogide I rahvuslik kongress, millest võtsid osa ka sotsialistlike (NSVL, Poola, SDV jt.) ja kapitalistlike maade (Inglismaa, Kreeka jt.) delegaadid. Nõukogude delegatsiooni juhtis prof. V. Hatšaturov, NSV Liidu esindaja Rahvusvahelises Tervishoiu Organisatsioonis (RTO).

Kongressi avas Bulgaaria RV Endokrinoloogide Teadusliku Ühingu esimees prof. P. Kolarov ettekandega «Endokrinoloogia areng, saavutused ja perspektiivid Bulgaaria RV-s». Pärast esimest plenaaristungit jätkus kongressi töö sektsioonides.

Oma ettekandes märkis prof. Kolarov, et bulgaaria endokrinoloogia kui teadus hakkas täisväärtuslikult arenema alles pärast rahvavõimu kehtestamist. Endokrinoloogia kujunemisele Bulgaarias osutasid hindamatut abi nõukogude teadlased. Kõige levinum endokrinoloogiline haigus Bulgaarias on suhkurtõbi ning haigestumine sellesse sageneb. Bulgaaria diabetoloogid uurivad suhkurtõve levikut (koostöös RTO-ga planeeritakse selleks massilisi uuringuid); suurt tähelepanu pööratakse suhkurtõve patogeneesi uurimisele. Märkimisväärset edu on saavutatud kilpnäärme haiguste ravimisel.

Kongressi programmis oli 270 ettekannet, nende hulgas mitmed teaduslik-praktilised ettekanded, mis valgustasid uusimaid teadusliikke suundi. (Käesoleva artikli autor esines ettekandega «Pärilike faktorite uurimisest suhkurtõve puhul»).

Bulgaaria endokrinoloogid on koondunud Endokrinoloogia, Gerontoloogia ja Geriaatria Instituudi ümber Sofias. Riigis töötab 40 endokrinoloogia kabinetti ja 12 sektorit või osakonda haiglates. Endokrinoloogia valdkonnas töötab 3 doktorit ja 30 meditsiinikandidaati.

Endokrinoloogia instituudi kliiniline baas koosneb ühest polikliinikust ja kolmest kliinilisest osakonnast: 1) suhkurtõve, 2) kilpnäärmehaiguste ning 3) hüpofüüsi, neerupealiste ja sugunäärmehaiguste osakonnast (kaks allosakonda) ning reast laboratooriumidest. Instituut on hästi varustatud kaasaegse aparatuuriga.

Väga meeldiv mulje jäi Sofiast. See lõunamaine miljonilinn asub nõos metsase Vitoši mäe jalamil. Mõneti meenutab Sofia Tallinna — esinduslik ja puhas, paljude roheliste parkidega soliidne euroopalik linn, tänavatel rahulikud ja viisakad inimesed. Vanalinna Sofias ei ole, kuigi kesklinnas kohtab rooma ja bütsantsi templeid ning türgi mošeesid. Peatänavaks on Vene bulvar. Seal asub ka Rahvuskogu hoone, selle ees Vabastajate mälestussammas (vabastaja tsaar Aleksander II auks). 200 meetrit Rahvuskogu hoonest eemal seisab Aleksander Nevski kirik — bulgaaria ja vene rahva vaimse suguluse ja läheduse sümbol. Mälestussambad kuulsatele bulgaarlastele Kirillile ja Methodiusele, isa Paissile, Vassili Levskile ja teistele vahelduvad mälestusmärkidega Vene armeele, vene arstidele, Nõukogude armeele jne. Sama on tänavate nimetustega — Georgi Dimitrovi, Dimitri Blagojevi, Aleksandr Stamboliski, khaan Asparuhhi, khaan Krumi, tsaar Kalojani, patriarh Jevtimia, kindral Vladimir Zaimovi tänavad vahelduvad Lenini, marssal Tolbuhhini, marssal Birjuzovi, kindral Gurkovi, kindral Skobelevi, Moskva, Volgogradi tänavatega.

Bulgaarlased, nii kongressi delegaadid kui ka juhuslikud vastutulejad, keda kohtasin tänaval, bussides, kohvikutes, suhtuvad liigutava soojuse ja armastusega Venemaasse, Nõukogude Liidusse, venelastesse. Sada aastat tagasi korraldasid Türgi sultani janitšarid (nende hulgas ka türgistunud bulgaarlased) bulgaarlaste üldise tapatalgu, säästmata vanakesi, naisi ja lapsi. Tekkis kogu Bulgaaria rahva hävingu oht, kuid Venemaa astus bulgaarlaste eest välja. See slaavi rahvas päästeti hävingust 250 tuhande vene sõduri elu hinnaga. Sellepärast mäletavad ja hindavad bulgaarlased vene rahva kangelastegu.

Tõlge E. RAESTE

„Oluline pole ilm ega varustus, vaid mees ise!"

(reportaaž Vellaverest Majandusteaduskonna talimängudelt)

Siin Vellavere! Pärast õnnestunud Vorbuse-matka tõusis Majandusteaduskonna sportlik potentsiaal sedavõrd, et spordinõukogul ei jäänud muud üle, kui organiseerida suured talimängud. Vahepeal muutus ilm talispordi harrastamiseks ebasoodsaks, kuid sellegipoolest kutsus võidujanu Vellavere vesistele nõlvadele 44 tudengit ja õppejõudu.

«Üheste bobide» stardis on rah. III k. tudeng M. Kuusik.

U. Sahva soovis oma avakõnes osavõtjaile vastupidavust halvale ilmale ja avaldas veendumust, et talimängud kulgevad pinevas ning ausas sportlikus heitluses.

Mängude esimene ala oli laskesuusatamise teatevõistlus. Favoriitideks peetud küberneetika I võistkonnal purunes esimesel etapil suusaside ja nende võistleja pidi enamiku distantsist läbima ühel suusal. Järgmised vahetused ei suutnud enam vahet liidritega vähendada. Tõeline duell aga toimus liidrite — rahanduse III k. ja õppejõudude võistkonna vahel. Otsustaval hetkel osutusid tudengite närvid (ootuspäraselt) tugevamaks. Õppejõud pidid leppima II kohaga. Kolmandaks platseerus vilistlaste võistkond.

Teatesõidurajalt kandus võistlus kelgumäele. Siinses kümnendiksekundite kiirlaskumises võitsid need, kellel jätkus julgust riskida. Meeste klassis osutus kiireimaks endale juba laksesuusatamises nime teinud Arvi Karotam (rahanduse III k.). Jaak Karu õppejõudude võistkonnast pidi ka siin alla vanduma. Kolmas koht läks taas rahanduse III kursusele — selle sai Jaan Ansmann. Päeva parima aja ja ühtlasi rajarekordi võitis aga hoopis naisteklassi võitja, vilistlaste võistkonda kuuluv Marika Merilai, järgnesid Ene Beekman (rah. III k.) ja Mercedes Pent (küb. IV k.). Küberneetika I kursus jäi ka siin auhinnalistest kohtadest ilma. Seevastu oli rahanduse III kursus juba üsna lähedal üldvõidule.

Kuid järgmisel võistlusalal demonstreerisid küberneetika esmakursuslased, mida tähendab vankumatu võidutahe. Juba esimeses vahetuses saavutas nende võistkond paarikümnemeetrise edu ning hoidis seda lõpuni. Teine koht — vilistlased, kolmas — rahanduse I.

Olukord talimängudel muutus seega enneolematult pingeliseks: enam-vähem võrdseid šansse üldvõiduks oli neljal võistkonnal. Kõik pidi otsustama murdmaa. Seal seisavadki peafavoriidid: meistersportlane Jaak Karu (õppejõud), I järgu sportlane Raivo Rannamets (küb. I k.), Gennadi Teemaa (rah. I k.), Jaan Ansmann (rah. III k.). Juba võistkonnakaaslaste nägudelt võib välja lugeda ärevust, mida siis peavad ütlema võistlejate enda närvid!

Start! Võistlejad asuvad raskele teekonnale, ees seisab võitlus sulalume ja sekunditega. Poolel distantsil on ees Karu, tema kandadel Rannamets ja Teemaa. Ülejäänud võistlejad on juhtkolmikust kaugel maas.

Vahepeal saabuvad finišisse naiste paremad. Esimesena lõpetas äsja Kuubast naasnud Mercedes Pent. «See ei ole Kuubas suvitamine,» ütleb väsinud, kuid õnnelik võitja käega higi pühkides. Teisena lõpetab Sirje Tähniste (kaubat. I k.), kolmandana Ülle Keeven (küb. III k.).

Ent meeste heitlus veel jätkub. Metsatuka tagant ilmub esimesena Jaak Karu, kuid Rannamets ei jää temast sammugi maha. Viimasel tõusul teeb ta meeleheitliku ponnistuse ja jõuab Karu kõrvale. Võistkonnakaaslaste juubelduste saatel möödub ta end lööduks tunnistanud vanameistrist ning toob oma esikohaga üldvõidu küberneetika I kursuse võistkonnale, kellele tänased mängud algasid küll mitmete ebaõnnestumistega, kuid kes viimastel aladel demonstreerisid suurepärast sportlikku vormi. Veidi hilinenult alustab lõpuspurti Gennadi Teemaa, kes platseerub kolmandaks.

Üldvõitjalt, küberneetika I võistkonnalt, tänase päeva muljeid pärides kuulsin vaid lakoonilist vastust: *«Veni, vidi, vici!»* Üldkokkuvõttes tuli teiseks rahanduse I ja kolmandaks pärast esimesi õnnestunud starte loorberitele puhkama jäänud rahanduse III kursuse võistkond.

... Talimängud on sellega lõppenud. Võistlejaid ootab kuum supp, tee ja toredad auhinnad. Mina aga seisatan hetkeks tühjaks jäänud mäenõlval ja mõtlen rahanduse III kursuse üliõpilase Jaan Ansmanni sõnadele: «Oluline pole ilm ega varustus, vaid mees ise...»

JUTS TÜHM

See pilt on tehtud ühest varasemast Majandusteaduskonna üritusest, puhkelaagrist Käärikul. J. Laane ja J. Koppeli fotod.

Veematkakool

Tartu Turismiklubis Väike t. 5 alustab tööd järjekordne veematkakool. Kogenud instruktorite juhendamisel õpitakse palju vajalikke matkakogemusi ja süstasõidu tehnikat, mida proovitakse juba maipühade ajal I raskuskategooria õppematkal ja õppetreeninglaagris. Saadud ettevalmistus lubab suvel ette võtta iseseisvaid matku Baltimaade kaunimatele jõgedele ja järvedele, vilunumatel aga pääseda raskematele jõgedele Karjalas, Karpaatides ja teistes Nõukogude Liidu kaugemates rajoonides. Veematkamine on parim spordiala looduse-armastajaile ja julgetele noortele, pakkudes esteetilisi ja emotsionaalseid elamusi. Ootame kõiki huvilisi meie matkakooli. Ujuda peab oskama.

Esimene loeng on neljapäeval, 18. märtsil kell 18.

Tartu Turismiklubi veematkasektsioon

Väravpall

Möödunud nädalavahetusel lõpetati Sillamäel ENSV meistrivõistluste esimene ring. Osalesid kõik esiliiga meeskonnad peale «Nooruse». Rõõmustavad olid Tartu meeskondade tulemused: EPA on momendil II kohal ja 1 vähempunktiga III TRÜ meeskond.

Sillamäe turniiril kaotas TRÜ Kirovi-nim. kalurikolhoosile 16:44, kuid võitis Kohtla-Järve 24:23 ja TNLV 34:23. TRÜ meeskonna parim oli KKT II kursuse üliõpilane Kaivo Thomson 21 väravaga.

Turniiri viimasel päeval üllatas EPA, kes näitas Kirovi-nim. kalurikolhoosi meeskonnale (praktiliselt ENSV koondis), et ka koduvabariigis on talle vastaseid, kaotades viimastel sekunditel 27:28.

12.—14. märtsil alustatakse Viljandis teise ringi mängudega. Seal osalevad TRÜ, EPA, Viljandi ja Sillamäe, kes sisuliselt otsustavad hõbe- ja pronksmedalite saatuse üle.

GUNNAR KURE

Kõnehuvilised!

Ülikooli kõneoskuse kool korraldab **esmaspäeviti kell 14.15—16** keemiahoone ringauditooriumis loenguid kõnemeisterlikkusest. Oma oskusi jagavad ülikooli parimad oraatorid.

Loengud on mõeldud ennekõike Õigusteaduskonna I k. üliõpilastele, kuid kutsutud on kõik asjast huvitatud. Tuleb ju sügisel praktikale minnes kõigil viienda kursuse üliõpilastel esineda praktikakohas avaliku loenguga varem ettevalmistatud teemal.

Loengute konkreetse temaatika teadasaamiseks pöörduge kursusejuhendajate poole.

Tudeng! Ära lase head võimalust mööda!

Kõneoskuse kooli juhatus

EÜE-76

15. märtsil k. a. kell 19 toimub TRÜ komsomolikomitees järjekordne **rühmade funktsionäride** õppus.

19.—21. märtsil k. a. toimub Viljandis EÜE-76 **piirkondade funktsionääride** seminarlaager. Buss väljub TRÜ peahoone eest 19. märtsil kell 16. **Kõikide piirkondade ja rühmade funktsionääride osavõtt kohustuslik!!!**

EÜE sektor

TRÜ KLUBI

TRÜ KLUBI NÕUKOGU järjekordne istung toimub 15. märtsil kell 21 klubis.

✤

Teaduskondadevaheline taidluskonkurss

Reedel, 12. märtsil k. 18 — Arsti-, Matemaatika-, Ajaloo-, Majandus-, Õigus- ja Kehakultuuriteaduskond.

Laupäeval, 13. märtsil k. 19 — Füüsika-Keemia-, Bioloogia-Geograafia- ja Filoloogiateaduskond.

Pühapäeval, 14. märtsil k. 20 — lõppkontsert.

Laupäeval ja pühapäeval mängib tantsuks orkester «KNP».

NTN

Noorte teadlaste nõukogu järjekordne koosolek toimub 18. märtsil kell 18 ELKNÜ TRÜ komitee koosolekute saalis.

V. PARVE, TRÜ NTN esimees

ÜTÜ

HOSPITAALSISEHAIGUSTE JA PSÜHHIAATRIARINGI ühine koosolek toimub 19. märtsil k. a. kell 18 sisekliiniku auditooriumis (Puusepa t. 2).

Päevakorras: neuroos (A. Priske VI k.) ja neurootilised sündroomid somaatiliste haiguste puhul (H. Everaus V k.).

Ringide juhatus

Peotantsukursused

Kõik, kellel on algteadmisi peotantsus, on teretulnud TRÜ klubisse igal neljapäeval kell 18.30—20.30. Kursused algavad 18. märtsil.

NB!

Meie ajalehe eelmise numbriga koos ilmus ka venekeelne «ТГУ» nr. 8, mistõttu tänane «TRÜ» järjekorranumbrit 9 kannab.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1228. MB-00974.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik üllkool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 10 Reedel, 19. märtsil 1976 XXVIII aastakäik

BAERI PÄEV 1976: 29. veebruaril korraldas Eesti Loodusuurijate Selts traditsioonilise Baeri päeva. Asetati pärg suure loodusuurija kalmule Raadi kalmistul ning mälestussamba jalamile Toomemäel. Seejärel peeti peahoone auditooriumis 104 minikonverents.
Fotol: Baeri päevadest osavõtjad mälestussamba juures. Foto ja tekst T. Ilomets

Esmaspäeval kogunes aulatäis ülikoolirahvast kongressimuljeid kuulama. (vt. «Reedest reedeni») Jüri Laane foto

reedest reedeni

Tartu linna esindas NLKP XXV kongressil ülikooli vilistlane, partei linnakomitee esimene sekretär Johannes Lott. Esmaspäeval kogunes aulatäis rahvast kongressimuljeid kuulama.

Nõukogude Liidu välispoliitiliselt joonelt jõudis J. Lott meie oma maa probleemideni. Ta peatus ka NSV Liidu Teaduste Akadeemia presidendi sm. K. Aleksandrovi sõnavõtul, kes rõhutas, et kõrgemate õppeasutuste ülesanded tulenevad uurimisasutuste teaduslikest ülesandeist. Huvipakkuv oli seegi, et altpoolt (sel korral ülikoolist) on tulnud mõte tootmisprotsessi seadusandluse evitamisest, mis kongressilgi kõne all oli. Sm. J. Lott avaldas oma esinemise lõpuks veendumust, et kogu ülikooli kollektiiv annab oma parima kümnenda viisaastaku ülesannete täitmiseks, s. t. siis noorte spetsialistide koolitamiseks ja teaduslike probleemide lahendamiseks.

Senini on meie ajalehes avaldamata nende üliõpilaste nimed, kes võitsid 1975. a. ülelüidulise üliõpilaste teaduslike tööde konkursi loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste alal. Diplomi vääriliseks tunnistati Füüsika-Keemiateaduskonna V kursuse üliõpilase Aleksandr Luštšiku, Ajalooteaduskonna üliõpilase Jaak Naberi, Filoloogiateaduskonna V kursuse üliõpilase Peeter Toropi ning Arstiteaduskonna V kursuse üliõpilase Heidi Eljase ja VI kursuse üliõpilase Jelena Nikitina töö.

Teisipäeval osales komsomolikomitee istungil ka ELKNÜ KK sekretär Jaak Kaarma. Puudutades oma sõnavõtus komiteel arutlusel olnud EÜE välisrühmade komplekteerimist (vt. kõrval trükitud otsust) rõhutas ta vajadust välismaale lähetatavaid tudengeid põhjalikumalt ette valmistada.

Suure teoreetilise ja praktilise tähendusega üritus peab teoks saama eeloleval esmaspäeval, interklubi eestvõttel — seminar teemal «Internatsionaalse kasvatustöö probleemid XXV kongressi otsuste valgusel». Ettekanded tulevad kõigist kõrgkoolidest. Interklubi patronaaži all kulgeb ka 22.—26. märtsini «Sputniku» soome keele güdide seminar Tartus.

Veel mõningaid kuupäevi, sedapuhku eelkõige diplomandide tarvis: 30. märtsil saavad oma tulevased töökohad teada matemaatikud, bioloogid, geograafid, keltakultuurlased; 31. märtsil filoloogid, ajaloolased, psühholoogid ja defektoloogid ning 1. aprillil füüsikud, keemikud ja juristid (viimase tärmini puhul pole kindlasti mitte mõeldud aprillinalja).

Nüüd muutub iga päevaga lume kohevus aina defitsiitsemaks. Räägitakse, seda saavat veel vaid Käärikul ja Haanja kõrgustikel. Siiski lähevad bioloogia-geograafiatudengid veel oma talipäeva pidama, matemaatikud ja filoloogid said sellega eelmisel nädalal maha ja homhe ta algabki — see kevad (vt. ka 4. lk. all nurgas asuvat orhidee pilti).

See puutub meisse!

Väljavõtteid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuundadest aastaiks 1976—1980

● Aktiivne osavõtt kümnenda viie aasta plaani täitmisest on Leninliku Komsomoli ja kõigi meie noorte tähtsaim ülesanne.

● Tõsta teaduslike uuringute efektiivsust ja kvaliteeti. Tagada teaduse ja tootmise sidemete vormide edasine täiustumine. Kiirendada teaduse saavutuste rakendamist rahvamajanduses.

● Suurendada teadusasutuste kollektiivide töötajate huvi nende tegevuse resultatiivsuse tõstmise vastu. Arendada teaduslikku uurimistööd kõrgkoolides.

● Pidada kõrg-, keskeri- ja kutsekoolide tähtsaimaks ülesandeks spetsialistide ja tööliste ettevalmistuse ja ideelis-poliitilise kasvatuse taseme edasist tõstmist.

● Laiendada üldhariduskoolide, kutsekoolide, keskeri- ja kõrgõppeasutuste materiaalset baasi. Aktiivsemalt kasutada õppeprotsessis tehnilisi vahendeid ja uusi õppemeetodeid, sealhulgas võõrkeelte õppimisel. Parandada laboratooriumide, õppe- ja metoodikakabinettide ning töökodade varustamist ajakohaste seadmete, aparaatide, instrumentide ja õppevahenditega.

● Tõsta kultuuriasutuste töötaset. Laiendada avalike raamatukogude ja klubide võrku. Arendada rahvaülikoole ja täiustada nende tegevust. Parandada muuseumide tööd ning ajaloo- ja kultuurimälestiste kaitset ja propageerimist.

● Eesti NSV-s suurendada tööstustoodangut 22—26 protsenti. Näha ette elektrotehnika-, aparaadi- ja põlevkivikeemiatööstuse eelisarendamine ning kerge- ja kalatööstuse, samuti põllumajanduslikku toorainet töötlevate tööstusharude edasiarendamine. Anda ekspluatatsiooni katseseade põlevkivi energotehnoloogiliseks töötlemiseks Eesti Elektrijaamas. Laiendada põlevkivituhkjäätmete kasutamist muldade lupjamiseks ja ehitusmaterjalide tootmiseks.

Suurendada põllumajanduse keskmist aastatoodangut 17—20 protsenti, süvendades spetsialiseerumist piima ja liha tootmisele ning peekonsigade kasvatamisele. Tagada teraviljatoodangu kasv. Melioreerida 160 000 hektarit liigniiskeid maid.

● Igati arendada teadus- ja tehnikarevolutsiooni probleemide, ühiskondliku tootmise efektiivsuse ja intensiivsuse suurendamise, rahvamajanduse juhtimise ja planeerimise täiustamise, samuti sotsiaalsete ja majanduslike protsesside prognoosimise probleemide uurimist.

● Täiustada teadusliku ja teaduslik-pedagoogilise kaadri ettevalmistamist ja atesteerimist.

● Töötada välja ja võtta tarvitusele abinõud elukeskkonna kaitseks ning loodusvarade ratsionaalseks kasutamiseks ja taastootmiseks.

● Arendada edasi fundamentaalseid ja rakenduslikke teaduslikke uuringuid ühiskonna-, loodus- ja tehnikateaduste alal.

Keskendada teadlaste tähelepanu teadusliku, tehnilise ja sotsiaalse progressi tähtsamatele probleemidele, mille lahendamisest suurimal määral oleneb majanduse, kultuuri ja teaduse enda edukas arenemine.

● Igati arendada töötajate loomingulist aktiivsust ja novaatorlust ning leiutajate ja ratsionaliseerijate liikumist. Parandada teaduslik-tehniliste ühingute tegevust. Täiustada teaduslik-tehnilise informatsiooni süsteemi.

Garanteerida teaduslik-tehnilise progressi kompleksne planeerimine, finantseerimine ja stimuleerimine.

● Tagada halduskulude range kokkuhoid.

ELKNÜ TRÜ komitee otsus

ELKNÜ TRÜ komitee otsustas EÜE välisrühmade komplekteerimisel sisse seada järgmise korra.

1. Kõigist välisrühmadesse kandideerijaist pingeridade koostamisel lähtutakse ÜLKNÜ KK poolt esitatud nõuetest, mille kohaselt peavad välisrühmadesse kuuluma kõigepealt EÜE veteranid ja malevakooli läbiteinud komsomoliaktivistid.

2. Avalduste vastuvõtmine välisrühmadesse lõpetada 1. aprilliks.

3. Teaduskondade komsomolibüroode osa ja vastutuse tõstmiseks EÜE välisrühmadesse kandideerijate pingeridade koostamisel esitavad teaduskondade bürood 6. aprilliks ELKNÜ TRÜ komiteele pingerea oma teaduskonnast välisrühmadesse kandideerijatest. Pingerea koostamisel kuulavad teaduskondade bürood ära kõikide kursuste esindajate arvamused. Teaduskonna pingerea projekti tähtaegse esitamise eest vastutab teaduskonna komsomolisekretär.

4. ELKNÜ TRÜ komitee välisrühmadesse kandideerijate pingerea projekti koostamise eest vastutab ELKNÜ TRÜ komitee EÜE sektori juhataja. Projekti koostamisest soovitatakse osa võtta kõigil TRÜ välisrühmade funktsionääridel. Projekti koostamisel, samuti pingeridade lõplikul kinnitamisel ELKNÜ TRÜ komitee poolt võetakse aluseks teaduskondade büroode pingeread.

5. Ainult erandjuhul võib ELKNÜ TRÜ komitee oma motiveeritud otsusega kinnitada välisrühma koosseisu üliõpilase, kes teaduskonna pingerea alusel sinna poleks pääsenud.

6. TRÜ lõpetanute EÜE välisrühma pääsemise otsustab ELKNÜ TRÜ komitee.

7. EÜE välisrühmadesse kandideerijate lõpliku pingerea kinnitab ELKNÜ TRÜ komitee, olles põhjalikult läbi arutanud pingerea projekti. Lõplikul kinnitamisel peavad viibima: 1) vähemalt 2/3 ELKNÜ TRÜ komitee liikmetest, 2) kõigi teaduskondade komsomolibüroode esindajad, 3) EÜE Keskstaabi esindaja.

Filosoofiaalane konkurss algas

TRÜ üliõpilaste hulgas parima filosoofiatundja väljaselgitamiseks korraldatud konkursi I voor lõppes 15. märtsil. II voor (1.—10. aprill) toimub kirjaliku tööna (testina), mille teema (vastavad küsimused) töötab välja ja kinnitab filosoofia kateeder. Teise vooru 10 paremat saavad õiguse osa võtta III voorust.

Lõppvoorus (III voor, 20.—25. aprill) esineb iga osavõtja lühikese ettekandega varem ettevalmistatud teemal, samuti lühikese sõnavõtuga konkursi žürii poolt antud teemal. Esinemisjärjekord ja žürii küsimused loositakse. Paremusjärjestuse lõplikuks kindlaksmääramiseks võib žürii pärast esinemist esitada lisaküsimusi.

Esinemise hindamisel arvestab žürii teadmiste sügavust, oskust ühendada filosoofiline analüüs kommunistliku ülesehitustöö küsimustega, EKP XVII ja NLKP XXV kongressi materjalidega ja teiste tänapäeva aktuaalsete probleemidega. Samuti arvestab žürii esinemisoskust. Kokkuvõtete tegemisel võetakse arvesse lõppvooru pääsenud üliõpilaste teaduslikku tööd, osavõttu ühiskonnateaduste konkursist ja konverentsidest.

Konkursi võitjaid autasustatakse järgmiselt: (a) kõik teisest voorust edukalt osavõtnud saavad mälestuseseme, (b) III vooru võitjaid ootab: üks esimene preemia — turismituusik sotsialismimaale, kaks teist preemiat — ekskursioon mööda NSV Liitu, kolm kolmandat preemiat — tuusik ENSV puhkekodusse.

Soovime edu!

Žürii

Idee sisu nimel

(sotsialistlikust võistlusest ülikoolis)

R. VEIDEMANN

Kirjutamise ajend.

Oma tööülesannetega seoses tuli mul hiljaaegu analüüsida teaduskondade ja mõnede allasutuste poolt NLKP 25. kongressiks võetud (täiendavaid) sotsialistlikke kohustusi, ühtlasi püüda kontrollida ka nende täitmist. Pidin seda tegema EKP TRÜ komiteesse laekunud kohustuste põhjal. Kuigi neid oli suhteliselt vähe, osutus ülesanne sellegipoolest ausalt tunnistades üle jõu käivaks selles sisalduvate vastuoksuste, segasuse, probleemide keerukuse tõttu, mida alljärgnevalt tahaksingi jagada, tõstatada või ükskõik, kuidas lugeja seda käsitab. Vääritimõistmiste ja möödarääkimiste vältimiseks paluksin silmas pidada vaid ühte: see artikkel ei saa olla tõsikindlate kaanonite interpretatsioon, vaid p ü ü d selgusele, k u t s e selleks neilegi, kel arusaamad sotsialistlikust võistlusest vaimse töö sfääris probleemsed või hoopis sassis.

Mõningatest teoreetilistest lähtekohtadest.

ENE defineerib sotsialistlikku võistlust (edaspidi SV) sotsialistlike riikide töötajate aktiivsuse ilminguna, sotsialismi ja kommunismi ehitamise meetodina, tegemata olulist vahet vaimse ja tootliku töö vahel. Ent juba järgmises lauses lisatakse eelöeldule, et SV eesmärk on tõsta tööviljakust, suurendada toodangut ja parandada selle kvaliteeti — niisiis mõisted, mida tavakohaselt oleme arvanud tootliku töö sfääri kuuluvaks.

Ka **poliitilise ökonoomia leksikon** määratleb SV-d ühiskondliku t o o t m i s e (minu sõrendus — R. V.) laiendamise ja täiustamise eesmärgina.

Teadusliku kommunismi alused: «Võistluse olemus seisneb püüdes saavutada eesrindlaste tootmisnäitajate taset t e h n i l i s e s ja m a j a n d u s l i k u s loomingus (minu sõrendus — R. V.).»

Ammendatusele pretendeerimata näeme ometi, et kolm autoriteetset teabeallikat fikseerivad SV käsituse eelkõige tootva töö sfääris. Eksaktsel kujul pärineb SV idee V. I. Leninilt. Tema poolt on esmakordselt kirja pandud ka SV põhiprintsiibid: 1) avalikkus, 2) eeskuju, 3) hüvitus. «Tuleb organiseerida töölistest ja talupoegadest praktikute-organisaatorite omavahelist võistlust,» rõhutab ta artiklis «Kuidas organiseerida võistlust». SV organiseerimist majanduse alal peab ta tähtsaimaks sotsialismi edu tingimuseks ka artiklis «Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded». Lenini pärandi uurimine ei lisa aga olulist minu teadmistele SV-st vaimses töös. Kõik, mis puutub tootmisprotsessi, on selge. Niipea kui aga süveneda meie sotsialistlikesse kohustustesse, muutub olukord ülimalt keeruliseks, problemaatiliseks ja tõdeda võib vähemalt üht: **tootvas töös käibivate SV printsiipide mehhaaniline ülekandmine mittetootliku töö (resp. vaimse töö) sfääri, nagu seda meil pahatihti praktiseeritakse, ei õigusta end.** Väidet konkretiseeriksin allpool, enne lubatagu peatuda veel ühel meile olulisel dokumendil.

NLKP KK aruandes partei 25. kongressile peetakse alanud viisaastaku üheks olulisemaks töösuunaks partei majandusstrateegia elluviimisel oskuslikumalt kasutada majanduslikke stiimuleid ja tegureid: isemajandamist, kasumit, hindu, preemiaid. Teiste sõnadega, täiustamist nõuab kogu näitude süsteem, mille alusel hinnatakse ministeeriumide, koondiste ja ettevõtete tegevust ning eelkõige nende töö efektiivsust ja kvaliteeti. Loomulikult puudutab see siis ka SV korraldust. Arusaadavalt on asjatu otsida aruandest SV käsitlust praegusel ühiskonna arengu etapil. Siin leiavad käsitlemist ikkagi üldisemad printsiibid, mille suhtes praktika juba oma korrektiivid on teinud. Ühtlasi peetakse aruandes vajalikuks «arendada demokraatlikke põhimõtteid ja kohapealset algatusvõimet, vabastada kõrgemad juhtimisorganid pisiasjadest, tagada otsuste tegemisel operatiivsus ja painduvus». Eks peegelda meiegi huvi vaimses töös SV korraldamise vastu kohapealset algatusvõimet. Direktiivmaterjalid ei saa ju absolutiseerida, mis on mis ja kuidas üht või teist asja teha, või kui see neis ka sisaldub, jääb kohapeal alati võimalus direktiivide täitmist kohandada, mitmekesistada vastavalt kohalikele iseärasustele.

Sotsialistlikest kohustustest.

Need on tööprotsessis, siis ka vaimse töö protsessis teadlikult võetud kõrgendatud ülesanded. «Teadlik» tähendab siin mitteformaalset, sisusse puutuvat, konkreetset. Mõisted, mille vastu kohustuste võtmisel sageli patustame. NSVL KKEH Ministeeriumi kolleegiumi ja haridusala, kõrgkoolide ja teadusasutuste ametiühingu keskkomitee presiidiumi ühises määruses 11. sept. 1975. a. SV edasise arendamise kohta kõrgkoolides kirjutatakse VI alapunktis selle kohta järgmist: «... võetud sotsialistlike kohustuste täitmisel pöörata erilist tähelepanu loengukursuste ja praktikumide sisulisele täiustamisele, õpikute ja õppevahendite väljaandmisele, õppeprotsessi tehnifitseerimise vahendite edaspidisele evitamisele ...»

Niisiis peaksid sotsialistlikud kohustused (edaspidi SK) teenima eelkõige nimetatud eesmärke, kohustuste täitmine stimuleerima aga nende töölõikude arengut.

Ei saaks öelda, et ülikooli SK 1975. aastaks (vt. «TRÜ» nr. 2., 24. jaan. 1975. a.) neid eesmärke ei teeniks. Kummatigi on põhjust kahelda kohustuste k o h u s t u s l i k k u s e määras. Põhjuseks on nende üldisus, mis alati võimaldab laveerida ja märkida edu, kui me seda vajame. Üldisus saavutatakse spetsiifilise sõnavaraga, mida iseloomustavad niisugused oma olemuselt indiferentsed liht- või liitverbid nagu «abinõusid rakendama», «parandama», «arendama», «täiustama», «senisest veelgi aktiivsemalt võitlema», «pöörama erilist tähelepanu», «igati tõstma», «süvendama». Kui teaduslikkuse määraks loetakse mingi nähtuse, mõiste või süsteemi kindlat piiritlemist, siis ülalöeldud käibeterminoloogia küll ei näita, mis on «abinõude rakendamise», «võitlemise», «tähelepanu pööramise» jne. määr või kriteerium, mille järgi võiks otsustada, et on võideldud, tähelepanu pööratud ja abinõusid rakendatud.

Selline sõnavalik on omamoodi mõistetavgi: kui autojuht võtab SK-ks teha järgmises kuus teatav arv tonnkilomeetreid rohkem kui eelmises, siis kokkuarvutatud tulemus näitab, sai ta sellega hakkama või mitte. Et meie töös puuduvad tonnkilomeetrid ja raske on näiteks järgmises kuus saadavate «viite» protsenti prognoosida ning täita, samuti järgmises kuus tehtava teadusliku töö paremust võrreldes eelnenud kuuga, siis jääbki tonnkilomeetrite asemele vaid «rohkem». Muide, see vahe ilmneb selgesti ka õppeprotsessi täiustamise alal võetud SK-de võrdlemisel SK-ga administratiiv-majandusalal.

Mainitud sõnavara kohtame ka NLKP 25. kongressiks vastuvõetud täiendavates SK-des. Et aga analüüsi all pole kõigi teaduskondade kohustused, siis oleks ülekohtune olemasolevaist üksikuid kriitiliselt märgistada. Väljapääs konstateeritud ringist «tõstame-parandame-süvendame» sisaldub vahest Majandusteaduskonna SK-de loetelus. Teaduskond on jaganud oma kohustused kolme lõiku: õppe-, teaduslik ja ideoloogiatöö. Igas alalõigus rõhutatakse vajadust tõsta ühe või teise tegevusala taset ja sugugi ei väldita siin eespool nenditud sõnavara. Kuid — ja selles on asja «uba» — sõnadele «süvendada», «parandada», «arendada» **järgneb konkreetselt, mida siis selleks tehakse** (ürituste loetelu, täiendavate näitlike õppevahendite arvulised näidud).

(Järg 4. lk.)

Esireas vasakult: Milvi Tepp, Hele Everaus, Angelina Võsotšina, Aile Heidmets, Suliko Valdsoo; teises reas paremalt: Kalle Liiv, Miia Tammeorg, Urmas Haud, Jüri Roosaare, Tiit Villig, Alvydas Juocevičius ja Raivo Mänd. Jüri Laane foto.

Mida me teeme? Miks me teeme?

Nagu eelmises lehes lubati, on nüüd sõna üheksal nimelisel stipendiaadil. Milvi Tepp (pühholoogia V k.), Tiit Villing (maj. III k.), Aile Heidmets (ajaloo IV k.), Angelina Võsotšina (kehak. III k.), Hele Everaus (Arstitead. V k.), Raivo Mänd (biol. III k.), Urmas Haud (füüsika IV k.), Jüri Roosaare (geogr. V k.) ja Alvydas Juocevičius (spordimed. VI k.). Komsomolikomitee poolt olid küsijateks sekretär Kalle Liiv, asetäitja Suliko Valdsoo ja õppesektori juhataja Miia Tammeorg.

Vestlus käis üliõpilaste õppe-, teadusliku ja ühiskondliku töö seoste ümber. Et iga asi paika pandi, ei saa just nentida, aga üht-teist südame pealt ära öeldi küll.

Kõik kolm korraga või ainult üks?

TIIT: Aasta tagasi oli mul esiplaanil teaduslik töö, kuid nüüd on selle asemele ühiskondlikud ülesanded astunud. Arvan, et kui hästi õpitakse, siis ei jää ka teaduslik töö tegemata. Kõike kolme korraga ikka küll ei jõua. Mõni lõik jääb tahes-tahtmata formaalseks.

SULIKO: Oleneb ka sellest, missugune parajasti ühiskondlik kohustus on. Kui see sind ennast ka huvitab, peaks ju kiiremini korda saama.

AILE: Minu meelest peaks ühiskondlik kohustus pidev olema.

URMAS: Paljud tegutsevadki ainult siis, kui midagi teha antakse, aga mitte kogu aeg.

MILVI: Erinevais teaduskondades on ka teadusliku töö spetsiifika erinev. Arstidel tuleb selleks eraldi juurde õppida, bioloogidel-geograafidel on juba kursusetöö teaduslikuks tööks.

KALLE: Aga miks on ühel mitu ühiskondlikku kohustust kaelas? Ons teised nii mugavad või?

JÜRI: See on vist juba juhtimise viga, mis pioneerieast alguse saab. Antakse ikka sellele, kes töö ära teeb, keda pole vaja kontrollida.

Komsomoli mõjust ülevalt allapoole

AILE: Seal, kus ÜTÜ-lased aktiivsemalt tegutsevad, on komsomoliosa juba nõrgem.

KALLE: Organisatsiooni käsi peaks ju igale poole ulatuma.

AILE: Kui abi oleme palunud, ei ole ära küll kunagi öeldud.

MILVI: Oma teaduskonna, osakonna komsomolitöö ei jõua tihtipeale reatudengini. Võtame kasvõi valimised. Ikka peab kaks korda kohale tulema, enne kui kvoorum koos on. Ja teaduskonna juht õppigu ise hästi. Rahuldavatega ei saa juhtida.

JÜRI: Aga mille pärast me õpime? Hinnete või teadmiste pärast?

AILE: Küllap vist hinnete pärast ikka rohkem õpitakse.

HELE: Arstil ei tule see kõne alla.

TIIT: Ja kunagi ei tea, mida vaja võib minna.

SULIKO: Kui ma individuaalplaani sain, ei osanud ühtki loengut ära jätta, sain neid hoopis juurde.

TIIT: Tegime kunagi statistikat ja tuli välja, et need, kellel vabakuulamise õigus oli, käisid kõik loenguil.

JÜRI: Oleneb ka loengu tasemest. Vahel ei ole küll mõtet kehva loengu peale aega raisata. Palju lihtsam on ise õppida.

Komsomolijuhi rollist

JÜRI: Ajaleht peaks rohkem komsomolijuhte, ka teaduskondade omi tutvustama. Näiteks nii, et pilt lehte ja alla mõni tema mõtteavaldus.

MILVI: «Edasis» on meeldiv rubriik «Lugejaga vestleb».

URMAS: Seda saaks üsna mõjusalt meilgi teha. Väljendatagu oma arvamus, ka põhjuste kohta, miks üks asi nii või teisiti meil välja kukub.

ALVYDAS: Meie, teistest rahvustest üliõpilased, jääme paljust keelebarjääri tõttu ilma. Osakonnas kõigub tugendite vanus 18—36 aastani, on erinevaid rahvusi, erinevaid iseloome, oleme kuidagi eraldatud, mis halvab teatud määral ühiskondlikku tegevust.

KALLE: Praegu on üheksast teaduskonna komsomolisekretärist kolm tütarlapsed (Matemaatika-, Majandus- ja Kehakultuuriteaduskonnas). Ei saa öelda, et nad toime ei tuleks.

MILVI: Sekretäriks olemine peab üliõpilasele endale mingi väärtus olema, et selleks olla ja jääda. Võib-olla peaks isegi palka maksma, sest töö on üsna mahukas.

Otsade kokkutõmbamise asemel võiks vestlusringist osalejate nimel välja öelda veel niipalju, et ülikooliaeg ei lõpe igale komsomoliaktivistile ootuspäraselt. Kas suunamisel peale hinnete ka ühiskondlikku tegevust arvestatakse? Mitte alati. Võib-olla isegi aspirantuuri kandidaatide valimisel? Jah, kõigepealt ikka hinded, aga mitte ainult hinded.

VARJE SOOTAK

Taidluskonkursi võitjad teada

Möödunud nädalalõpp oli väga tihe teaduskondade taidlejatele, kes reedel ja laupäeval TRÜ klubis oma võimeid laulus, tantsus ja sõnakunstis proovisid.

See oli tõeline konkurssmaraton, sest reede õhtul pärast viit pikka programmitundi võis žürii poolt kuulda huumoriga pooleks öeldud sõnu:: «Homme peab küll võileiva kaasa võtma!»

Kõhutühjuse aga korvas kindlasti taidlejate poolt esitatud kavade mitmekesisus ja hea tase. Ja mida lähemale südaööle, seda huvitavamaks läks.

Kahju ainult, et kaasaelajaid oli vähe. Need, kes ise esinema pidid ja varem kohale olid tulnud, moodustasidki peaaegu kogu publiku. Pärast oma esinemist jäid vähesed veel teiste poolt esitatavaid kavasid vaatama.

Miks oleme nii passiivsed? Kas tõesti ei huvita meid meie oma teaduskonnaski tehtav isetegevus, sest loomulik oleks ju olnud, kui kasvõi pool teaduskondagi oleks tulnud oma kaaslastele kaasa elama, neid vaatama-kuulama ja ergutama.

Need luuleprogrammid, kavad ning montaažid olid kindlasti paremad kui sel õhtul vaadatud film või sõbratariga kohvitassi taga aetud jutt.

Mulle isiklikult jätsid nad suure elamuse ja olen kindel, et minu seisukohta jagavad teisedki, kes sellest osa said.

Tore oli Majandusteaduskonna luuletrupi «Logos» montaaž sõjast, Kehakultuuriteaduskonna montaaž J. Liivi luulest ja must-valge sümboolikast. Ajalooteaduskonna montaaž noorusest ja armastusest, Arstiteaduskonna karaktertantsurühma ja Majandusteaduskonna naisrahvatantsurühma tants, Matemaatikateaduskonna rahvamuusikaduett ja samuti ka teised sõnaning laulumeistrite etteasted.

Pärast kahte pikka esinemisõhtut selgusid laupäeva õhtul tund enne südaööd ka žürii (eesotsas TRÜ kaugõppeprorektori V. Haameriga) otsused:

I. Majandusteaduskond
II. Arstiteaduskond
III. Kehakultuuriteaduskond

Järgnesid filoloogid, juristid, füüsikud, ajaloolased, matemaatikud, bioloogid-geograafid ja pingerea lõpuks keemikud, kes ei julgenud ennast üldse näitama tulla.

Nüüd seisab aprillis parematel ees taidlusfestivali II voor, mis kulgeb ülelinnalise vooruna žanrite kaupa. Tartu Riiklikust Ülikoolist on sinna jõudnud 512 inimest.

Koorimuusikat esindavad TRÜ Akadeemiline Naiskoor, Kammerkoor ja Tartu Akadeemiline Meeskoor; rahva- ja karaktertantsu TRÜ rahvakunstiansambel, Majandusteaduskonna naisrahvatantsurühm ja Arstiteaduskonna karakterrühm; peotantsu üliõpilaste ja õppejõudude peotantsuring. Instrumentaalsoliste esindavad Jüri Kukk (viiul), klaveril saadab Eve Sildnik, kitarrisolist Margarita Itskovitsch ja instrumentaalduo Tiina Torn (viiul) ja Margarita Itskovitsch(kitarr).

Vokaalansamblitest ja -solistidest läksid II vooru lauluansambel «Laksstigal», Majandusteaduskonna tütarlaste trio «Lüürikud», Arstiteaduskonna lauluduett Liina Rajavee ja Urmas Siigur, Filoloogiateaduskonna lauluduett Eda Stenberg ja Marju Kikerpill ning solistid Vladimir Košelov (Arstit.) Karin Lippus (Ajaloot.) ja Janne Raba (Õigust.). Rahvamuusikat esindab rahvapilliorkester ja Matemaatikateaduskonna rahvamuusikatrio; võimlejaid rütmoplastikarühm, võimlemisrühmad H. Tidriksaare ja E. Kudu juhendamisel ning individuaalkavaga Angelina Võsotšina (Kehakultuurit. III); näite- ja sõnakunstnikke Majandusteaduskonna luuletrupp «Logos», Kehakultuuriteaduskonna sõnakunstiring, Filoloogiateaduskonna luulekava esitajad Eva Raeste ja Ülle Liivorg, Õigusteaduskonna temaatilise kompositsiooni esitajad, Ajalooteaduskonna näitetrupp ning Tõnis Blank ja Maire Uutsalu Majandusteaduskonna I kursuselt, Lia Hanson Arstiteaduskonna I kursuselt ja Ülle Novek Õigusteaduskonna I kursuselt.

Fotokunsti esindavad Ain Põldvere Biol.-Geograafiateaduskonnast ja Majandusteaduskonna III kursuse tudengid Jaan Koppel ning Jaan Rand.

Kõigil taidlejatel, kes jõudsid II vooru, 22. märtsil k. a. kell 21 TRÜ klubis toimuvast koosolekust osavõtt kohustuslik.

VALDO KÜTT

Ülikooli rattad täna ja homme

Mõista, mõista, mis see on: neli ratast alusmüüriks, viies ratas — see on tüüriks. See on ju AUTO, meie igapäevane seltsimees. Kuidas on aga selle sõbra tervis, missugused probleemid teda vaevavad, sellest räägivad allpool kolm meest, kes ülikoolis autodega õige tihedalt seotud.

ANDREI MARTIKAINEN, ülikoolis töötanud 15 aastat, GAZ-51 juht: «Praegu töötan peahoone komandandi alluvuses. Oma tööga olen rahul, ka tasu on korralik. Mõningaid raskusi on remondiga, talvel tuleb remonti teha põhiliselt lahtise taeva all. Ka vee soojendamine on talvel probleem, soojendusnõu on mahult väike ja seepärast tekivad vahel järjekorrad.»

ROBERT VÕNGERFELDT, ülikoolis töötanud 31 aastat, KAZ-608 juht: «Praegune kollektiiv on tore. Tööpinge on väiksem kui baasis, kuigi ka palk on väiksem. (Mul on I liik ja saan 180 rbl. kuus pluss laadimistasu.) Probleemid? Eks neid ole ka. Näiteks garaažid on nigelad, minu masinale polegi kohta — see peab seisma peahoone hoovi peal. Remonti pean põhiliselt ise tegema, saime küll ühe lukksepa, aga ega see kõiki masinaid üksi ei jõua remontida. Preemiaid meil ei ole, ületundide eest varem maksti, nüüd millegipärast enam mitte (teen aastas keskmiselt 120 ületundi). Viin? Mehed enne võtsid, nüüd aga käib Ü. Saag õhtuti kontrollimas.»

KALJU SOOSALU, garaažijuhatajana töötanud kolm aastat: «Kokku on meil 43 masinat pluss traktoripark. Töölisi 36, neist kolm traktoristi, neli transporditöölist, üks lukksepp ja juhataja, ülejäänud on autojuhid. Üldse on kuus garažeerimise kohta ja kolm kanalit remondi tegemiseks. Nii ohutustehnilisele (ruumikitsikus) kui sanitaarmiinimumile meie garaaž ei vasta, järjest on pistmist sanitaar-epidemioloogia jaamaga (me ei saa filtreerida autode pesemisvett). Masinapark on suhteliselt vana, eriti pikasõidubussid, kõige uuemad saime 1970. aastal. Vajadus on eelkõige uuemat tüüpi veoautode ja busside järele. Et veoautod on meil põhiliselt GAZ-51-d, mis on läbinud juba 600—700 tuhat kilomeetrit, siis sellest on tingitud pikalevenivad remondiperioodid. Mitmed masinad aga tuleks hoopis maha kanda. Remonditingimused on kehvad, samuti pole piisavalt tagavaraosi. Näiteks 1976. aastaks tellisime neli GAZ-51 mootorit, eraldatakse aga ainult üks; tellisime kolm GAZ-51 komplekti (esisild, tagasild, käigukast, rool), saame aga ainult ühe; «Moskvitšidele» ja VAZ-451/4518-le ei eraldata tagavaraosi üldse. See kõik aga segab meie normaalset tööd. Rahuldavalt varustab meid EPT Tartu rajoonikoondis väiketagavaraosadega.

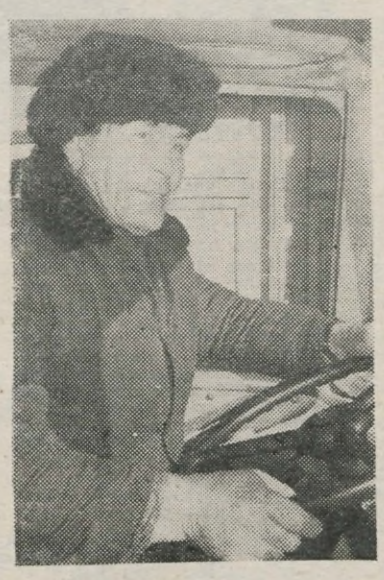

Robert Võngerfeldt, staažikaim autojuht

Andrei Martikainen, praegu parim autojuht

Tõsiseks probleemiks on meile uued bensiini kulutamise normid. Saja liitri pealt kärbiti neli ja pool liitrit, mis eriti teravalt puudutab vanu GAZ-51-sid.

1975. aastal kulutasime A-76 marki bensiini 80,14 tonni, 1976. aastaks eraldati 63 tonni; A-93 bensiini kulutasime möödunud aastal 17 tonni, selleks aastaks eraldati 11 tonni (seda bensiinimarki kasutatavate autode arv aga kasvas kahe võrra). Vahel küsitakse minu käest, miks ma ei anna autot, kuigi need seisavad niisama õue peal. Asi on selles, et rektori ja prorektorite autosid (kaks «Volgat» ja «Žiguli») ma ei tohi kasutada. Peale selle on need autod veel limiidi all. (K. Püssi masin tohib aastas läbida 20 000, ühiskondlike organisatsioonide oma 12 000 kilomeetrit.) Limiidi kehtestas ministeerium, ilmselt naftasaaduste kokkuhoiuks.

Kindlasti oleks vaja ülikooli allasutuste teenindamist tsentraliseerida, et kaoksid tühitonnaaživeod. Näiteks varustusosakond võiks enda kätte koondada kõik avaldused. Transpordivahendi saamiseks tuleb avaldused esitada õigeaegselt, lähtudes rektori käskkirjast nr. 596 15. juunist 1972, praegu aga tahavad paljud masinat saada momentaanselt. Probleemiks on meil ka autojuhtide suur koormus laupäeval-pühapäeval, kusjuures nädala sees on tellimisi vähem ja masinad seisavad.

Distsipliiniga on lood paranenud. 1974. a. oli neli vallandamist, 1975. a. kolm valju noomitust. Kaadri suur voolavus oli tingitud madalatest palkadest, nüüd aga tõsteti palka keskmiselt 25% ja see aitas. Kaks korda kuus toimuvad üldkoosolekud. Kehtestasime autojuhtidele tehnilise miinimumi, 4. märtsil k. a. toimunud aastaülevaatusel võeti meil kõik masinad vastu. Tugevdatud on kontrollreide, sellega tegeleb nüüd aktiivselt TRÜ seltsimeheliku kohtu juures asuv tervete eluviiside eest võitlemise komisjon.

Ja veel — hädasti oleks vaja garaaži linnatelefoni, sest hommikuti on peaaegu võimatu linnaga ühendust saada.»

Et sõita, tuleb aeg-ajalt määrida. Ja vahetada rattaid, sest muidu jääb vanker seisma. Aga ta peab liikuma — ja ta liigub siiski!

MART TAEVERE

Jüri Laane fotod

Radikaalsemalt alkoholi(smi) vastu

Möödunud sügisest peale tegutseb ülikoolis tervete eluviiside eest võitlemise komisjon.

Komisjoni kuuluvad kaadriosakonna juhataja A. Liivak, poliitilise ökonoomia kateedri õppejõud L. Paglant, analüütilise keemia kateedri dots. L. Suit, psühhiaatriakateedri dots. kt. L. Mehilane, ehitusjaoskonna juhataja A. Liik, garaaži juhataja K. Soosalu, komsomolikomitee sekretär K. Liiv, biofüüsika ja elektrofüsioloogia laboratooriumi juhataja H. Epler jt.

Komisjon on oma peamiseks ülesandeks seadnud ühiskondliku hukkamõistu õhkkonna kujundamise alkoholi liigtarvitajate suhtes. Kuulatakse ära alkoholi liigpruukimise tõttu seadusega vastuollu sattunud ülikooli töötajate ja üliõpilaste seletused ning tehakse ettepanekuid olukorra parandamiseks. Komisjoni töökoosolekute, kontrollreidide ja istungite käigus on tekkinud aga mitmeid küsimusi, millele ammendav vastus on leidmata jäänud ja mille lahendamine ei sõltugi enam otseselt nimetatud komisjoni tahtest.

Juhindudes asjaolust, et võitluses kõrvalekalletega sotsialistlikest kõlbusnormidest «tuleb täiel määral kasutada nii trükisõna ja veenmismeetodeid kui ka seaduse jõudu — kõiki meie käsutuses olevaid vahendeid» (Keskkomitee aruandest partei XXV kongressile), olgugi allpool viidatud mõningaile meie linnas alkoholismi soodustavaile faktoreile, mille esinemust tasuks asjaomastel instantsidel tõsiselt vaagida.

1. Kui kaua lubatakse eksisteerida Leningradi mnt. passaaži kõrval asuval õlleputkal? Kas linna kaubandusjuhte ei tuleks selle eest noomida, et «õlleauk» või «televiisor», nagu rahvasuu seda «asutust» kutsub, ehitati kahe kõrgühiselamu (kokku 1000 üliõpilast), kultuurimaja ja liiklussõlme vahetusse lähedusse? Tahtmatult tuleb teha mõtlemapanev järeldus, et õlleputka püstilöömisega niivõrd rahvarohkesse kohta mõeldakse vaid pimesi kasumile, ignoreerides teiste joomarluse vastu võitlevate institutsioonide jõupingutusi. Ja mis kõige masendavam: selle õlleasutuse juures puudub käimla, mistõttu joobnud reostavad ümbrust. Kas linna sanitaarepidemioloogia jaam teab seda? Või ei olegi käimla niisuguse maja juurde ette nähtud? Leiame, et on aeg kiiremas korras see linna ilmet labastav urgas maha lõhkuda! Või siis vähemalt toimetada ära need, kes tundide viisi seal oma vaba aega veedavad.

Just nimetatud «asutusest» väljavaaruvad joobnud mehed kipuvad tihti ühiselamuisse ning põhjustavad intsidente, milles nad reeglina küll kaotajaks jäävad, sest üha rohkem ja rohkem üliõpilasi asub aktiivselt ja resoluutselt ise võitlusse alkoholismi vastu.

2. Meie arvates peaks Leningradi mnt. 27 kohvik muutuma lõpuks ometi tõeliseks alkoholivabaks üliõpilaskohvikuks, maksku see siis toitlustusettevõttele pealegi mõned kasumirublad ja plaaniületamispreemiad! Veelgi efektiivsem oleks kasumi ja plaanitäitmise arvestus muuta linna kõikides toitlustusettevõtetes sõltumatuks alkohoolsete jookide läbimüügist.

3. Kas ei tundu piinlikuna ka, et raudteejaama ees on linna visiitkaardina üles pandud vabaõhu õlleautomaadid? Tartu linna ilust ja kõrgest kultuurist ei jää sel moel rongilt tulija silmis küll kübetki järele! «Mesilastaru» aga sumiseb lärmakalt päevast päeva. Mis veelgi huvitavam: juues õlut teisel pool tänavat asuva kaupluse ees, oled kohe avalikus kohas alkoholitarvitaja. Aga kas õlleautomaadi ees asuv plats pole avalik koht?! Ilmselt on ikka veel palju segast avalikus kohas joomise kriteeriumes, millest järeldub soov, et neid ajakirjanduses valgustataks.

Ülalesitatust ei tohiks järeldada, nagu võtnuks tervete eluviiside eest võitlemise komisjon endale missiooniks joomasõpradele käimlate muretsemise. Ei, meie eesmärgiks on eelkõige ühtsuse saavutamine alkoholismivastases võitluses. Kompromissitust võitlusest ei saa aga enne rääkida, kui alkoholi müügi kõrval selle tarbimistki veel soodustatakse. Ja kui eksisteerib mõiste «joomiskultuur», siis tuleks ka hoolitseda selle eest, et need, kes seda ignoreerivad, teiste, kainust armastavate inimeste elu ei terroriseeriks. Vastavad instantsid peaksid selle eest hea seisma, mis see neile ka maksma läheks.

TRÜ tervete eluviiside komisjon mõistab ka edaspidi teravalt hukka alkoholi liigtarvitamise juhud ja peab oma ülesandeks alkoholivastase liikumise hoogustamist ülikoolis.

L. PAGLANT,
komisjoni esimees

Kuidas elavad tohtrid?

Need pildid on 15. märtsi õhtuselt kontrollreidilt Leningradi mnt. 89 ühiselamusse. Pilt pildiks, sellele ei jää ju kõik peale, ei sumbunud õhk, mis tulevaste meedikute juures küll ootamatu oli, ei . . . viisakusetuskі. Seepärast loetlegem siinkohal kehvemad ja etemad toad. Rahul ei saa olla tubadega nr. 201, 222, 225, 324, 347, 425 jt. Parim, hubaseim kodu on kahtlemata poistel tuba nr. 208 (Jüri Rannas, Aare Mehik, Peeter Bakhoff ja Andres Kukner). Puhtad ja korras olid ka toad nr. 131, 214, 216, 305, 307, 327, 330, 423, 451, 406, 549, 526 jt. Üks säärane on esimesel pildilgi.

*** Tuba nr. 337 (N. Naumova, V. Lan, N. Mihhejeva ja V. Kuznetsova).**

*** Kiita nagu ei saaks. Tüdrukute tuba nr. 329 (Elena Magileva, Svetlana Seeman, Ene Iho ja Tila Koorts).**

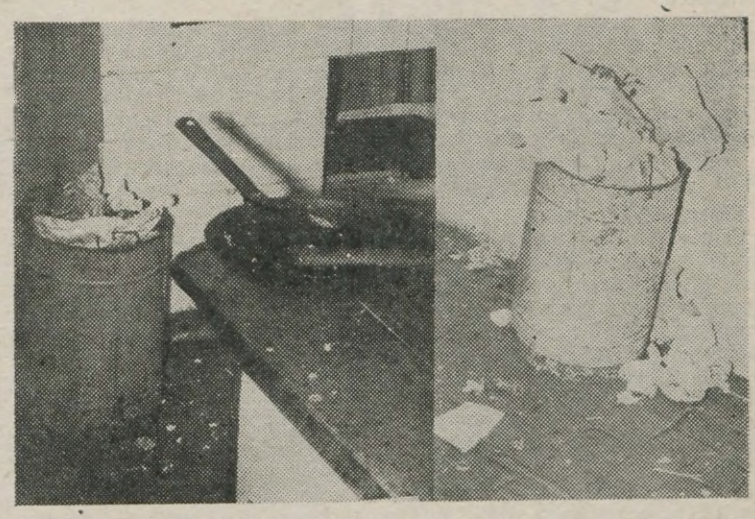

*** Läiklevate köökide mulje rikkus ära V korruse oma. Kus on b-sektori vanem Viia Jõesaar? Kus on korrapidajate graafikud? Kus on kord ise?**

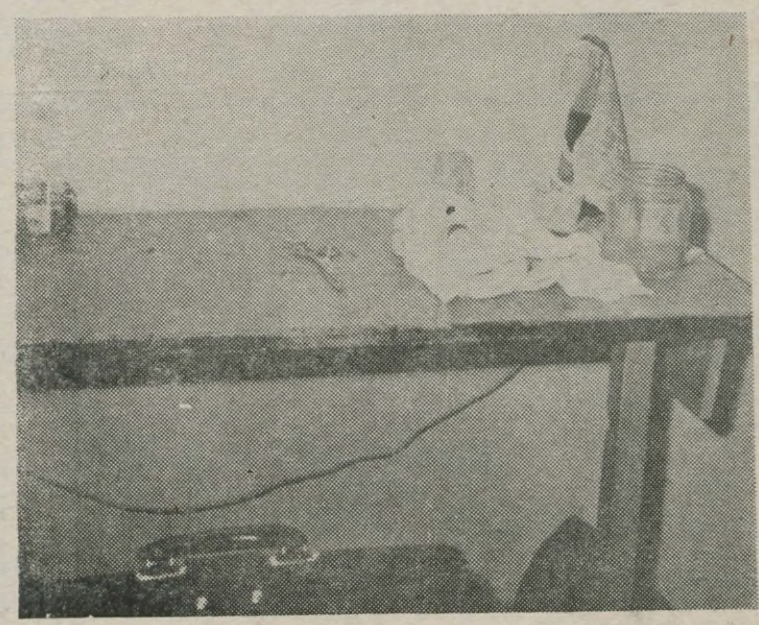

*** Toas nr. 218 (Tõnu Heiberg, Uldis Paeglis, Meelis Uustulnd, ja Gintautas Kekštas) valitsevat hetkeline segadus, nagu väitis üks poistest, kes parajasti haige olevat.**

JAAN KOPPELI fotod

Idee sisu nimel

(Algus 2. lk.)

Nimetatud loetelus ei tohiks loomulikult enam korduda üldine terminoloogia, millest paraku pole vaba ka Majandusteaduskonna kohustuste see osa.

Nii jõuame järeldusele, et SK-l on üldine sisu (suurendamine, süvendamine, parandamine), mis on konstantne ja seega ei sisalda endas uut informatsiooni, ja konkreetne, muutuv sisu, mis moodustub kindlaksmääratud üldist teenivaist üritustest, kvantitatiivsetest näitudest, mis igal uuel kohustuste võtmisel sisaldavad endas ka uut informatsiooni. Et kvantitatiivseid näite on vaimses töös vähem kui tootmistöös, nende saavutamise protsess pikaldasem ja seosterikkam, siis käibigu siin põhimõte «pigem vähem, aga paremini».

Tendents, et me peame oluliseks neid näite võimalikult palju võtta, viib selleni, et me esitame SK pähe seda, mis tegelikult **kuulub** meie otsestesse **töökohustustesse** või — teine äärmus — meie eraellu. Anaüüsitavais otsustes oli see tendents selgesti täheldatav. Nii näiteks ei saa minu arvates uute õppeplaanide evitamine olla SK-ks, sest kui nad juba olemas on, siis on ka nende evitamine meie otsene tööülesanne. Nii ei saa olla ka NLKP 25. kongressi materjalide valgustamine kõigis õppeainetes vastava eriala aspektist SK, vaid otsene töökohus. SK ei saa olla ka doktoriväitekirja õigeaegne valmimine, vaid doktorandi otsene tööülesanne. Vaieldavaks võib juba pidada, kas näiteks kohustus ühes kuus teha tervisesporti 20 päeva on SK või ei ole (aga kohustusena see ühes teaduskonnas on kirjas). Samavõrd vaieldav on ka NLKP 25. kongressi auks koosolekute pidamine SK-na. Igatahes kurioossed on nii üks kui teine ja iseloomustavad ilmekalt meie — olgem enesekriitilised! — arusaamist (-saamatust) sotsialistlikest kohustustest.

Sotsialistlikust võistlusest.

Sotsialistlikest kohustustest veelgi problemaatilisem on sotsialistlik võistlus (SV). Eesmärgis on asi küll selge — suurendada ülikooli kollektiivi aktiivsust tema ees seisvate ülesannete lahendamisel —, kui jõuame aga asja korraldamiseni, sünnib Gordioni sõlm, mida ei saa läbi raiuda ainuüksi komisjonide moodustamise ja juhendi koostamisega. ON VAJA TEOORIAT, MIS VASTAKS KÕIGEPEALT KÜSIMUSELE, KAS ÜHES VÕI TEISES VAIMSE TÖÖ LÕIGUS ON ÜLDSE VÕIMALIK VÕISTELDA? JA KUI, SIIS, MIL MOEL? Eksperimendist siin ei aita. Kui me aga ei suuda oma lähenemisprintsiipe SV-le välja töötada, siis tuleks meil vähemasti teiste kogemusi üldistada. Kas me oleme otsinud ja pöördunud spetsialisti(de) poole, kes selleks võimeline(-sed)?

160-lises tiraažis on meil nüüd SV juhend, sisaldades endas võistluse kodukorra, osavõtjate jaotuse alagruppidesse, alakomisjonid, teaduskondade töö, teaduslike uurimislaboratooriumide, isemajandavate osakondade ja allasutuste töö hindamise näidud. Juba on ka laekunud ettepanekuid selle juhendi täiustamiseks. Põhiliselt puudutavad need hindamissüsteemi, sest just paremusjärjestuse objektiivsete kriteeriumide määramine näikse osutuvat nimetatud juhendi nõrgimaks kohaks. Allakirjutanu ei pea end kompetentseks seda juhendit üksipulgi arvustama, paarist küsitavusest siiski, et mitte jääda üldsõnaliseks.

Formaalsena tundub näiteks teaduskondade töö hindamisel avaldatud artiklite eest punktide jagamine: ei saa nimelt rahvusvahelises ajakirjas avaldatud artiklit pidada paremaks kui vabariiklikus, aga punkte saab esimene 26 rohkem kui teine, sest kasvõi eesti keelt käsitleva teadusliku artikli pääsemise võimalus rahvusvahelisse ajakirja on tunduvalt piiratum kui luminestsentsialasel artiklil. Ka võib olla TRÜ väljaandes ilmunud artikkel (10 punkti) olla sisuliselt väärtuslikum kui rahvusvahelises väljaandes ilmunud (40 punkti). Kummaline tundub ka punktijagamine kasvatustöös ühiskondliku organisatsiooni juhtimise eest. Ühiskondlike organisatsioonide juhid nimelt v a l i t a k s e. Kuulumine mis tahes organisatsiooni juhtkonda võib sellisel hindamisel saada eesmärgiks omaette, s. t. karjerismiks. Pealegi ei peegelda osavõtt juhtimisest sugugi adekvaatselt kasvatustöö taset teaduskonnas — tegelikkus on näidanud hulgaliselt formaalsete juhtide olemasolu.

Lubatagu nende märkustega piirdudagi, millega ei tahetud loomulikult juhendit tervikuna kompromiteerida. Väljatöötatud punktiarvestus, mille heaks taotluseks oli võimalikult objektiivse pildi saamine parimast üksusest ülikoolis, vajab kõrvale ilmselt subjektiivset faktorit kollegiaalse organi — ekspertnõukogu — näol või punktiarvestamise asendamist hoopiski ainult ekspertnõukogu otsustega.

Tähtsamaks peame ju ikkagi teadmiste s i s u kui selle formaalset näitu — hinnet, kasvatustöö sisu, kui selle eest saadud punkte.

Lõpetuseks.

Eelnevast peaks ilmnema, et paljugi pole veel selge ja ei vasta võistlevate poolte huvidele. Sotsialistliku võistluse juhtimine kujutab aga endast sotsiaalsete (inimestevaheliste) suhete juhtimist. Eksperimenteerimine «täna proovime nii, homme teisiti», nagu see asjade puhul ehk loomulik, võib inimsuhete sfääris viia vähemalt inimestevahelise usalduse kaotamiseni. Sellest järeldub **teaduslike või siis vähemalt mõistlike meetodite väljatöötamise vajadus** SV-ks vaimses töös, ja enne kui üldse asja juurde asuda. Rätsepki ütleb: üheksa korda mõõda, üks kord lõika. Meie võimalik vabandus, et on ju olemas direktiivid, tegevuseeskirjad ja et lihtsalt tuleb teha, ei vabasta meid omapoolsete SV teoreetiliste aluste väljatöötamisest (sellega võiksid muuseas tegelda kasvõi ühiskonnateaduste kateedrite õppejõud).

«Ei šabloonsusel ega ühtlustamisel ülaltpoolt ei ole midagi ühist demokraatliku ja sotsialistliku tsentralismiga. Mitmekesisus üksikasjades, kohalikes iseärasustes, asjale lähenemise meetodites /.../ kindlustab ühtsust põhilises, peamises, olulises.» (V. I. Lenin «Kuidas organiseerida võistlust?»)

Ülikooli ajaleht tahaks olla tänuväärt tribüüniks nende «asjale lähenemise meetodite» vahendamisel. **Idee s i s u nimel.**

REIN VEIDEMANN

Homse kevade hakatuseks valisime *Cymbidium hybridum*'i ehk maakeeli orhidee õied ülikooli botaanikaaiast. Ehkki insener Aarne Kähr sõnas, et orhideede õitsele puhkemine algab juba detsembris ja märtsiks on õied närbumas, passivad lilled alati märkima midagi algavat, meelepärast. **Jaan Koppeli foto**

Uue kohviku rasked päevad

Fotomälestus uue kohviku avamiselt 30. aprillil 1975. a. Tantsijate hulgas on ka rektor koos abikaasaga, keda nüüd küll, aasta hiljem, vist kohvikusse ei julgeks kutsuda. **JÜRI LAANE foto**

KAS AINULT 14. MÄRTSIL?

Poolsada inimest oli sel päeval kella viie paiku TRÜ uue kohviku ukse taga tunglemas. Lisandus aina uusi üritajaid, nii et eesmised juba nägudega vastu riivistatud ust olid surutud. Polnud siis ime, et sellises meeleheitlikus rabelemises ukseklaas kildudeks purustati.

Sõimu ja karjumist jätkus aga ka pärast uste avamist. Ägedad olid need, kes kohtade puudumise tõttu väljapoole jäid, valimatute sõnadega demonstreerisid omapoolset ärritatust kohvikutöötajad. Ja kui viimaks saali astusin, ilmnes veel üks kurb fakt: ootamatult palju oli pidutsejate hulgas neid, kelle puhul kõrghariduse poole püüdlemisest pole juttugi, kes aga juba aegsasti pehme keele ja kilavate silmadega ringi käisid.

Üksel ei kontrollinud keegi tudengipiletit. Ja kohviku põhikirja järgi oleks see ka mõttetu: «TRÜ kollektiivi igal liikmel on õigus võtta kaasa laudkond külalisi.» Seega siis peab põhikiri ise võimalikuks suhet 1:3 ülikooli inimeste kahjuks. Ent selline suhe tekib veel teiselgi põhjusel: alatihti on laudadele asetatud silt «tellitud», mida üks või teine ettekandja on oma soosikutele varunud. Ja soosikuks saadakse ikka kas rahakoti või mõnede isiklikku laadi teenete järgi, mille alusel ettekandjad «kundesid» ka ukse taha kogunenud rahvasumma hulgalt välja selekteerivad.

Need mitme otsaga probleemid eksisteerivad vaid kolmapäeviti, laupäeviti ja pühapäeviti, mil orkester tantsuks mängib. Orkester on lausa võlujõud, kuigi pillimehed õhtu jooksul silmatorkavalt vähe mängivad, lubades endale ohtralt puhkehetki. Kõigele vaatamata väärib nende meeste entusiasm siiski austust. Võimenduse poolest pole neist nigelamas olukorras küll vist mitte ükski Tartu ansambel.

Sel kurval 14. märtsi õhtul keeldus orkester ukseklaasi lõhkumise pärast esiotsa mängimast. Alles pärast seda, kui need, kel hammas juba verel ja kes tantsust kuidagi loobuda ei tahtnud, organiseerisid rahakogumise (igalt külastajalt kulude katteks 30 kopikat), algas tants.

NINA PUNASEKS, NIMI MUSTAKS

Raske on mõista inimest, kel tekib tahtmine lõhkuda valamu, nihutada paigast klosetipott, pritsida laiali kotitäis kloorivett, purustada peegel ja kiskuda kätekuivati seina küljest lahti... Just sellise hävitustöö on meeste tualettruum korduvalt üle elanud. Ja kui ummistunud torusid WC-s hakati puhastama, tulid sealt päevavalgele šampusepokaalide killud. Missugune kirg sunnib inimest klaasi oma kingatalla alla sättima ja selle naudinguga puruks litsuma? Kust on pärit soov lauad salamahti lahti monteerida, baaritoolidelt nööbid kiskuda, lusikatel pead kahekorra painutada? Lõhutud on ka suur aknaklaas saalis, seniajani täidab selle kohta vineertahvel. Ärgem seejuures unustagem, et kohviku avamisest pole möödunud aastatki...

Kes on need inimesed, kes sääraste vägitükkidega hakkama saavad? Kahjuks ei ole teada ainsatki nime. Rumal oleks süüdistada kohvikutöötajaid valvsuse puudumises. Süüdi on külastajate hulgas valitsev mentaliteet, vaikiv ja ükskõikne pealtvaatamine. Ja tunnistagem, et lõhkujate ja pealtnägijate hulgas on ka üliõpilasi. Leidub selliseidki tudengeid, kes külmavereliselt lahkuvad kohvikust, jättes arve tasumata. Ühel ettekandjaist oli viimase kuu jooksul neli «külma» arvet, mis tal endal loomulikult välja tuli maksta. Ent mida tähendab kahekümnerublane ülekohtune kulutus inimesele, kes teenib kuus 80 rubla ja kel on kodus perekond? Oleme sellele mõelnud?

Purjus peaga sellele nähtavasti ei mõelda. Ja juuakse uues kohvikus tõepoolest palju. Kurioosne, et näiteks ühel õhtul müüdi alkoholi 700, sööke kõigest 5 (!) rubla eest. Söögipropaganda abil olukorda mõistagi ei lahenda. Kas alkohoolsed joogid üleüldse kohvikust välja võtta? Seegi on pealiskaudne lahendus.

TRÜ kohviku juhataja asetäitja Hilja Sõtnikova: «Ega tudeng seepärast joomata jäta, läheb mujale või hakkab veel intris napsitama.»

Kui kohvik alkoholivabaks muuta, hakkab tõenäoliselt lokkama «isemajandamine»: kas hakkavad ettekandjad vargsi alkoholi soolase hinna eest levitama või toob külastaja «varustuse» ise kaasa...

Muidugi, ettekandjad ja administraator peaksid hoolikamalt jälgima, kellele müüa, kellele enam mitte. Ent kui keegi ilma jäetakse, saadab see veidi toekama väljanägemise ja olemisega sõbra pudeli järele. Liiati ei ole ettekandjad alkoholi läbimüügi vähenemisest ise sugugi huvitatud: sellest sõltub ju nende palk. Juhataja asetäitjal H. Sõtnikoval on küll teine arvamus, mis on täiesti mõistetav tema seisukohalt: «Kohvik ei ole huvitatud alkoholi läbimüügi tõusust. Plaan tehakse ju eelmise aasta näitajate põhjal ja kui me arvud iga hinna eest kõrgele ajame, seame endid ise järgmiseks aastaks raskesse olukorda. Eeskätt oleme huvitatud viisakast asutusest, mitte sadamakõrtsist, kus joodetakse mehed täis ja lastakse siis minema: küll meri koolitab. Mis siin veel meestest rääkida! Tuleb neli tütarlast, naturaalvein kohe ette, teine, kolmas... Meenutan seniajani härdusega vana kohviku paremaid päevi: uskumatult meeldiv, vaikne muusika, tantsiti, kõigil oli lõbus. Uue kohvikuga tekkisid raskused algusest peale.»

TEENINDUSKULTUUR

Hilja Sõtnikova märkis ka, et juba oma olemuselt peaks üliõpilaskohviku kord ja teenindamine kõikidele kohvikutele eeskujuks olema. Tegelikkuses see nii ei ole. Tõeliselt professionaalsel tasemel töötavad uues kohvikus vaid Mare Uusen (lugeja, kes on kohviku baari külastanud, nõustub sellega kindlasti) ja Kalle Peebo, kellel on küll väike staaž, kuid meeldivat taktitunnet ja korrektsust.

Kahjuks aga lisavad tooni just säärased näitsikud, kes viskavad kohvikannu üleoleva nipsakusega lauale, kohtlevad külastajaid kas häiriva familiaarsuse või ehmatava kõrkusega. Tahestahtmata tekib külastajal tunne, nagu segaks ta oma soovidega ettekandjat. Isegi piinlik on daamikest tülitada. On kahju, kui inimene ei täida oma töö nõudeid, kõige elementaarsemagi viisakuse puudumine on aga juba liig. Ilmselt on kõik see, mida ei saa mõõta rublade ega kopikatega mõnele ettekandjale ülearune. Aga just siit tuleb otsida põhjusi, miks ka publiku hulgas annavad tooni labased inimesed. Teenindava personali kultuursus ja intelligents on paljuski määrav, milliseks kujuneb külastajate kontingent.

TRÜ kohviku Leningradi mnt. filiaali (s. t. uue kohviku) juhataja Heli Kallemaa pingutused pole kandnud vilja sel lihtsal põhjusel, et kaadri osalinegi väljavahetamine ei ole praegu võimalik. Ei saa vana kaevu kinni ajada, enne kui uus kaevatud pole. Kust võtta inimesi?

Muide, see probleem loodetakse siiski lähemas tulevikus lahendada. Edaspidi on plaanis õhtuti üksnes meeskelnereid kasutada.

MIS SAAB EDASI?

Kohviku põhikirja järgi peaks eksisteerima kohviku nõukogu. Sellisest institutsioonist ei tea aga keegi midagi. Ja oleks äärmiselt rumal ja formalistlik taotleda sellise nõukogu ellukutsumist, kuni pole selged tema funktsioonid ja tegevusvõimalused. Uus kohvik allub eelkõige TRÜ kohvikule kui tervikule, õigusi tema üle omavad ka rektoraat, ametiühingukomitee, komsomolikomitee, niisamuti toitlustustrust. Jääb ebamääraseks, mida see nõukogu (kuhu on kõigepealt raske sobivaid inimesi leida) üldse sisuliselt teha saaks peale asjatute koosolekute omaenese eksisteerimise huvides.

Igal juhul on aga vaja muuta uue kohviku põhikirja. Revideerimist vajab kogu uue kohviku korraldus. Võimalik, et edaspidi pääseb orkestriõhtule üksnes piletiga, mida hakatakse müüma juba nädal aega varem; et seatakse taas sisse üliõpilaspileti kontroll, kusjuures ühe vööra võib iga ülikooliinimene siiski kaasa võtta. Neid probleeme asub komsomolikomitee eeloleval teisipäeval üksikasjalisemalt arutama. Vastuvõetud otsusest, mis mõistagi kooskõlastatakse kohviku juhtkonnaga, informeerime lugejat järgmises lehenumbris.

MART KADASTIK

Esteetika ja eetika kool

TRÜ klubi ülemises ruumis 24. märtsil kell 20 loeng «Looduskaitse ja eetika». Lektor Toomas Sutt.

Rinnamärgid!

ELKNÜ TRÜ komitee kuulutab välja konkursi kahe rinnamärgi kavandi saamiseks: 1) rinnamärk «TRÜ komsomoliaktiiv»; 2) «II üleliidulise üliõpilaste olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» TRÜ-sisese konkursi võitja». Konkursi võitjaid premeerib ELKNÜ TRÜ komitee. Osa võtta soovijail koguneda täpsema informatsiooni saamiseks komsomolikomiteesse neljapäeval 25. märtsil 1976. a. kell 14.

Reporterid!

Potentsiaalsete reporterite esimene õppus toimub kolmapäeval, 24. märtsil k. 19. ajalehe toimetuses ph. 302.

March 25th 7.15 p.m.

The English Club

will hold on Evening of Musicals in the balcony hall of the Students' Cafe.

Keep this date free!

Outside visitors particularly welcome!

ÜTÜ

EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE RING

Esmaspäeval, 22. märtsil s. a. algusega kell 20 toimub TRÜ peahoones aud. 138 ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi e t t e k a n d e k o o s o l e k. Päevakorras: 1. Laulu võim rahvalauliku kujutuses — Taimi Turu, II k. 2. Rahvas, rahvaluule ja luule — Aivo Lõhmus, V k.

Filmiklubi

Esmaspäeval ja teisipäeval kella 18—20 on võimalik osta filmiklubi liikmekaarte (2 rbl.) peahoones, ruum 302 (ajalehe toimetus).

TRÜ klubis

FOORUM

Täna kell 19 on külas linnapea Roland Ilp, aselinnapea Tiit Koldits ja rektor Arnold Koop, kes räägivad X viisaastaku Tartust ja ülikoolist.

Tule ja küsi!

* * *

Laupäeval, 20. märtsil kell 20

KEVADBALL.

NB!

Järgmisel reedel ilmub erinumber abiturientidele ja ajaleht müügile ei tule.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1372. MB-04021.

Sulle, abiturient 76

Sulle, abiturient 76

Sic! Sic!

See on tõesti nii, et inimese silmades ikka tema hinge peegel asub. Mida avaram hing, seda suurem ka peegeldamisvõime. Hinge avarus võib tulla mitut moodi: kaua elades, palju rännates, rohkesti ja sügavuti lugedes. Vähemasti viimast võimaldab ÜLIKOOL. Jätkub Sul julgust ja tahet meie majas oma haridusteed jätkata, siis olgu juba siin öeldud, et see mitte kerge ei ole. Tõeliselt teadmisjanulistele on see pidev eneseületamise tee. Teised lohisevad ajaga kaasa, võimetud end leidma. Mõtle siis tõsiselt, enne kui teed selle sammu. Sest mõtlemise läbi sünnib arusaamine ja just nii minnakse tähtede poole. Sic itur ad astra *(Vergilius).*

Ülikoolilehe toimetus

Millist eriala valida?

Meie ühiskond vajab igal aastal arvukalt uusi kõrgema haridusega spetsialiste. Kiiresti areneva tehnika ajastu tunneb eriti suurt vajadust reaalalade spetsialistide järele.

Tartu Riiklikus Ülikoolis on kahel viimasel aastal (1974 ja 1975) tehtud uurimisi, mis näitavad, et noored valivad edasiõppimiseks erialad, mis vastavad nende võimete struktuurile. Näiteks on matemaatika- ja füüsikaosakonda astujatel arvutamise kiirus, matemaatiline mõtlemine ja ruumiline kujutlusvõime oluliselt kõrgem kui Filoloogiateaduskonda astujatel. Muidugi on ka neid noori, kes on võimekad nii ühtedel kui teistel aladel. Võttes aga arvesse, et paljudel inimestel ületavad verbaalsed võimed matemaatilisi võimeid ning et erialasid, mis põhiliselt toetuvad verbaalsetele võimetele, on suhteliselt vähe, oleks loomulik, et need noored, kellel on matemaatika ja ka tehnika alal võimeid ning teadmisi, asuksid just selles liinis edasi õppima.

Iga aastaga suureneb keskkoolilõpetajate arv. Lähemate aastate jooksul jääb aga kõrgematesse koolidesse vastuvõtt põhiliselt samaks. Planeerides edasiõppimise ainult humanitaaralal, kus konkurss on 3—5 inimest kohale, ei pääse paljud võimekad noored konkursiga ülikooli sisse. Katsetatakse teist, kolmandat ja neljandat kordagi, kuid paratamatult kõik soovijad ikkagi sisse ei pääse. Seetõttu on soovitav aegsasti põhjalikult järele mõelda, mida tahan edasi õppida ja miks, **kelleks tahan saada?** See viimane on kõige olulisem.

Sisseastujate poolt täidetud küsitluslehtede analüüsist selgus, et 45% vastajatest ei osanud üldse kirjeldada tööd tulevasel ametikohal. Pedagoogide hulgas läbiviidud uurimistel selgus, et teadliku kutsesooviga noored õpivad kõrgkoolis paremini. Tööl ollakse nendega rohkem rahul ja ka ise leiavad nad tööst enam rahuldust kui need, kes tegid valiku juhuslikult. Järelikult on informeeritus kutsevalikul, teadlik ning põhjendatud kutsesoov oluline selleks, et hästi õppida ning saada heaks spetsialistiks.

Erialadest informatsiooni andmise eesmärgil koostati TRÜ-s kutsekirjeldused, kus iga eriala kohta on toodud järgmised andmed: 1) eriala koht ühiskonnas, 2) eriala ajaloost, 3) eriala levik — kui palju on selle eriala lõpetanuid, nende sooline struktuur, millistel ametikohtadel nad töötavad, töötajate geograafiline jaotus jne., 4) eriala omandamise viisid — kuidas saab omandada antud eriala, kui palju võetakse antud erialale üliõpilasi, mida õpitakse ja millal, 5) omandatav kvalifikatsioon ja võimalused selle tõstmiseks, 6) vajalikud võimed ja omadused, 7) meditsiinilised vastunäidustused, 8) töökohad — siin on toodud eriala lõpetanute töölesuunamise andmed viimase viie aasta jooksul, 9) edutamise liinid ja põhimõtted, 10) enam levinud ametikohtade kirjeldused, kus on iseloomustatud kutsealal tehtavat tööd, töötingimusi ja töötasu.

Kutsekirjeldused on saadetud keskkoolidesse (1—2 komplekti igasse keskkooli). Nendega on võimalik tutvuda kutsenõuandlates ja juunis avatavas TRÜ kutsekonsultatsioonipunktis. Osta on neid võimalik erialapäevadel ja TRÜ kutsekonsultatsioonipunktist.

TRÜ kutsekonsultatsioonipunktis saab tutvuda ka muude informatiivsete materjalidega: ülikoolis õpitavate erialade õppeplaanidega, vastuvõtuplaanide ja konkursiandmetega, sisseastujate õppeedukuse, võimete ja mõningate muude omaduste kohta erialade järgi. Erinevused on siin suured.

Et sisseastumisel ei tuleks üllatusi, mis võivad käesoleval aastal edasiõppimisele kriipsu peale tõmmata, tehke hoolega korda dokumendid ja andke nad võimalikult varakult vastuvõtukomisjoni. Juuli lõpul on dokumentide esitajaid palju ning raiskate asjatult aega ja närve. Vaadake hoolega järele, kas küpsustunnistusel nimi ja teised andmed on passi järgi täpselt kirjutatud ning vene- ja eestikeelne pool täpselt ühesugused. Parandusi ei tohi olla. Iseloomustusel peavad olema kindlasti direktori ja komsomoliorganisatsiooni esindaja allkirjad, soovitav ka klassijuhataja oma. Iseloomustus olgu kirjutatud ühele lehele, võib olla mõlemal poolel. Fotod ei tohi olla väiksemad kui 3×4 cm.

Abituriendid, mõelge kõik hästi läbi ja valmistuge hoolega sisseastumiseks, siis ei tule pettumusi ei sisseastumise ajal ega ka hiljem.

A. SUKAMÄGI,
TRÜ kutsekonsultatsioonipunkti juhataja

Juristiks

Õpetaja ja arst on inimesed, kelle tegevusega keskkoolilõpetaja on juba õige varakult kokku puutunud. On ka hulk teisi elukutseid, millest küllaltki täpne ettekujutus kujuneb. «Musta kasti» jääb aga juristi elukutse. Tõsi, selle kohta pakuvad rohkesti romantikahõngulist materjali kino, televisioon, raadio, iganädalased kuuldemängud, «Noorte Hääle» põnevusjutunurgad. Kahjuks ei aita niisugune informatsioon oluliselt kaasa elukutse valikul ja loob teinekord elukutsest isegi väära ettekujutuse.

Varju jääb noore ees see, et üliedukaks kriminalistiks, osavaks advokaadiks ning eksimatuks kohtunikuks saamine on pika töö tulemus. On õppimine ülikoolis ja on õppimine ka pärast seda. Seepärast võib ettekujutus juristi elukutsest kui üksnes põnevast, kergest ning karjäärihõngulisest tuua kergeusklikule pettumuse.

Õigusteaduskond valmistab ette kõrgema juriidilise haridusega kaadrit riigiaparaadi mitmesugustele lülidele, asutustele, tööstus- ja põllumajandusettevõtetele, ühiskondlikele organisatsioonidele. Tavaliselt tuntakse vaid nn. traditsioonilisi juristiameteid — kohtunik, prokuratuuri- ja miilitsatöötaja, advokaat. Peale nende valmistatakse Õigusteaduskonnas ette kaadrit nõukogude riigiaparaadile — täitevkomiteede, ministeeriumide jt. riigiasutuste tarvis.

Väga nõutavad on tänapäeval juriidilised teadmised tööstusettevõtetes, kolhoosides ja sovhoosides. Siin on jurist ettevõtte õigusteenindaja, juhtkonna juriidiline nõuandja, töötajate õiguste kaitsja.

Käesoleval aastal võtab Õigusteaduskond vastu sisseastujaid nii statsionaarsesse (65 üliõpilast) kui ka mittestatsionaarsesse osakonda (85 üliõpilast). Päevasesse osakonda võetakse vastu eelisjärjekorras tööstaažiga ja Nõukogude armeest naasnud noori, sest juristi töö nõuab ka töö- ja elukogemusi. Nii näiteks lisandub rahvakohtunike ametikohtade täitmisel teatud vanuse nõue (vähemalt 25 aastat). Osa kohti reserveeritakse ettevalmistusosakonna lõpetanutele. Ülejäänud kohad täidetakse konkursi korras äsja keskkooli lõpetanutest.

Vastavalt ettevalmistuse kolmele põhisuunale on **viieaastane õppeaeg** korraldatud diferentseeritult. Õpinguid alustatakse üldainetest, nagu riigi ja õiguse teooria, riigi ja õiguse ajalugu, loogika, poliitiline ökonoomika, filosoofia jne., millele lisanduvad põhidistsipliinidena nõukogude riigi- ja haldusõigus, kriminaal- ja tsiviilõigus, tööõigus, rahvusvaheline õigus ning mitmesugused rakenduslikud õigusteadused, kus tulevane jurist õpib kasutama teiste humanitaar- ning reaalteaduste saavutusi oma kutsetöös (kriminalistika, kohtumeditsiin, kohtupsühholoogia jne.). **Alates kolmanda õppeaasta kevadsemestrist jagunevad üliõpilased kolme tsüklisse, kus nad spetsialiseeruvad kitsamale erialale.** Sama õppeaasta lõpul ollakse lühiajalisel praktikal uurimisorganites, täitevkomiteedes ja ettevõtete juriskonsultide juures.

Tsüklites jätkub üldainete õppimine, millele lisanduvad erikursused. Nii süvendavad tulevased **kohtu-** ja **uurimisorganite töötajad** oma teadmisi kriminaalõiguse, kriminalistika, kriminoloogia jt. ainete eriprobleemides, kus on senisest suurem kaal iseseisval tööl. Selles töös saavad tulevased juristid palju vajalikku, võttes ka ise üliõpilaste teadusliku töö raames osa teaduslike probleemide lahendamisest.

Nõukogude riigiaparaadi tulevased spetsialistid õpivad põhjalikumalt tundma kohalike nõukogude organite spetsiifikat, töö organiseerimist riigiaparaadis, tutvuvad lähemalt informatsiooniteooriaga ning saavad vajalikke teadmisi sotsioloogiast, sotsiaalpsühholoogiast jne. Ka selle tsükli üliõpilaste kontaktid nõukogude organitega muutuvad tööalasteks, kasulikeks mõlemale poolele.

Majandustsükli üliõpilased, kellest saavad ennekõike tööstus- ja põllumajandusettevõtete juriskonsuldid, täiendavad oma majandusalaseid teadmisi, uurivad juhtimisteaduse aluseid ning tsiviil- ja kolhoosiõiguse aktuaalseid probleeme.

Viiendal õppeaastal on üliõpilased neljakuulisel praktikal ametiasutustes ning ettevõtetes, mis on niisamasuguse profiiliga kui tulevased töökohad. Üliõpilaspõlve viimase aasta järelejäänud kuud mööduvad kiiresti diplomitööd koostades ning riigieksamiteks õppides ja neid sooritades.

Juristi elukutseks valmistumine ei seisne mitte üksnes loengutel käimises, iseseisvas töös seminaride ja praktikumide ettevalmistamisel, kursusetööde kirjutamises, vaid ka osavõtus üliõpilaste teaduslikust tööst, lektoritöös ühingus «Teadus», organiseerimisvõime ja suhtlemisoskuse arendamises eeskätt mitmekülgses ühiskondlikus tegevuses. Sellepärast peab Õigusteaduskonna üliõpilane orienteeruma üheaegselt nii õppimisele kui ka aktiivsele ühiskondlikule tegevusele.

Juristi elukutse on üks vanemaid inimtegevuse alasid. Heaks juristiks saamine nõuab kõrvuti kõrgete tahtelis-moraalsete omadustega treenitud mälu ja laia silmaringi, raudset loogikat, väljakujunenud harjumust pidevaks enesetäiendamiseks, töövõimet, huvi ühiskondlike probleemide ja tegevuse vastu jne. See töö nõuab täiuslikku sõnavaldamist kirjas ja kõnes, füüsilist ja vaimset treenitust. Sellepärast võib noor kirjanduse-, kunsti- ja spordihuviline jursti elukutset valides kanda säärased harrastused kindlalt aktiva poolele.

Ülaltoodud on vaid põgus informatsioon juristi ettevalmistamisest Õigusteaduskonnas. Olgu see abiks tulevastele juristidele nende elukutsevalikul, enneköike aga pidepunktiks oma senise tegevuse, huvide, võimete analüüsimisel — kriitilisel vaatamisel iseendasse.

A. UUSTAL,
Õigusteaduskonna dekaan

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik üllkool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 11 Reedel, 26. märtsil 1976 XXVIII aastakäik

Ilmus N. Kuusinen nim. ETSV Riikliku Raamatukogu

Arstiks

Arstiteaduskond on ülikooli üks suuremaid ja vanemaid teaduskondi. Siin valmistatakse ette spetsialiste kõigil põhilistel meditsiinialadel. Olenevalt soovist ja huvist võib õppida raviarstiks, spordiarstiks, pediaatriks, stomatoloogiks või farmatseudiks.

Raviosakonda võetakse vastu 175 üliõpilast, nendest 125 eesti ja 25 vene õppekeelega rühmadesse ning 25 ravikehakultuuri- ja spordiarsti erialale. Viimane on ainulaadne kogu Nõukogude Liidus. Selles on eraldatud 10 kohta Läti ja Leedu NSV-st suunatuile. Ülejäänud 15 kohta täidetakse konkursiga kohapeal. Raviosakonna ülesandeks on ette valmistada raviarste ning eriarste ravikehakultuuri ja spordi alal. Esimesel kahel kursusel saavad üliõpilased ettevalmistuse füüsikas, keemias, üldbioloogias, anatoomias, histoloogias, bioloogias, keemias ja füsioloogias, mis on aluseks järgnevatele meditsiinilistele õppeainetele. Kolmandal kursusel tutvutakse haiguslike protsesside üldalustega ja alustatakse tööd haiglates. Neljandal ja viiendal kursusel omandavad üliõpilased süstemaatilisi teadmisi kõigis kliinilistes ainetes. III kursuse lõpetamise järel ollakse suvepraktikal meditsiiniõena, IV ja V kursuse üliõpilased on suvepraktikal vabariigi raviasutustes arsti abilistena. VI kursusel töötavad üliõpilased haiglates subordinaatoritena sisehaiguste, kirurgia ning sünnitusabi ja günekoloogia alal, võtavad osa erialaloengutest ja -seminaridest. Ravikehakultuuri- ja spordiarstid õpivad lisaks raviarstide õppeplaanis ettenähtud ainetele spordifüsioloogiat, kehakultuuri aluseid, sporditraumatoloogiat, ravikehakultuuri ning võtavad osa oma spordiala treeningutest. Lisaks sellele viibivad nimetatud eriala üliõpilased igal aastal suve- ja talvelaagris looduslikult kaunis Kääriku spordibaasis. V ja VI kursuse lõpetamise järel sooritatakse riigieksamid arstikutse saamiseks. Kõik raviosakonna lõpetanud suunatakse pärast riigieksamite sooritamist üheaastasele spetsialiseerumisele ehk internatuuri vastavalt tulevase töökoha erialale ja töötasule. Internatuuri ajal töötavad raviosakonna lõpetanud vabariigi paremates raviasutustes ning internatuur lõpeb erialaeksamiga.

Pediaatriaosakonda võetakse vastu 25 üliõpilast. Õppeaeg kestab 6 aastat. Kahel esimesel kursusel õpitakse samu aineid mida raviosakonnaski. Alates kolmandast kursusest alustatakse erialast ettevalmistust lastearsti e. pediaatri kutse saamiseks. Kõiki haigusi, nende diagnoosimist, ravi ja profülaktikat õpitakse tundma lapseea füsioloogilistest iseärasustest lähtudes. Pärast III, IV ja V kursuse lõpetamist viibivad pediaatriaosakonna üliõpilased suvisel õppepraktikal. Pärast riigieksamite sooritamist (V ja VI kursusel) suunatakse pediaatrid üheaastasesse internatuuri, mis lõpeb erialaeksamiga. Pediaatriaosakonna lõpetanud asuvad tööle jaoskonnapediaatritena, lastekollektiivide, sanatooriumide ja lastehaiglate arstidena. Osal on võimalus spetsialiseeruda lastekirurgia, kõrva-nina-kurguhaiguste, silmahaiguste, närvihaiguste ning teiste kitsamate alade eriarstideks.

● Esimene operatsioon.

Stomatoloogiaosakonda, kus õppeaeg kestab 5 aastat, võetakse vastu 25 üliõpilast. Stomatoloogia hõlmab hammaste ja nende kõrvalkudede ning teiste suuõõne elundite haiguste kliinilise käsitluse, samuti Kirurgiline ja ortopeediline stomatoloogia on igati sobiv eriala noormeestele. III ja IV kursuse lõpetamisele järgneb suvepraktika. Analoogiliselt ravi- ja pediaatriaosakonnaga suunatakse stomatoloogia eriala lõpetajad internatuuri.

Stomatoloogiaosakonna lõpetanud hakkavad töötama stomatoloogidena jaoskondades, linna polikliinikutes, rajoonihaiglate stomatoloogiakabinettides.

Farmaatsiaosakonda võetakse vastu 35 üliõpilast. Farmaatsia on eriala, mis käsitleb iga liiki ravimite ja teiste ravi- ning profülaktiliste vahendite valmistamist, varumist, säilitamist, kontrollimist ja väljastamist. Osakonna lõpetanu saab proviisorikutse. Õpingud vältavad 5 aastat, millele lisandub 1 aasta stažööripraktikat asutustes, kuhu lõpetajad tööle suunatakse. Õppeplaanis on eriala põhidistsipliinide (ravimite tehnoloogia, farmatseutiline keemia, farmakoloogia, farmakognoosia, farmaatsia-ala organisatsioon ja ökonoomika) kõrval pearõhk asetatud keemiale.

Farmaatsiaosakonna lõpetaja, saades proviisori kvalifikatsiooni, on omandanud ühe kolmest võimalikust kitsamast spetsiaalsusest: 1) proviisor-organisaator, 2) proviisor-keemik-analüütik ja 3) proviisor-tehnoloog. Enamik farmaatsiaosakonna lõpetajatest suunatakse tööle apteekidesse, apteegiladudesse ja kontrollanalüüsi laboratooriumidesse. Et farmaatsiaosakonnas saadud ettevalmistus on tugeva bioloogia- ja keemiaalase kallakuga, võivad proviisorid hästi töötada ka tööstuste, kliinilistes ja teaduslikes laboratooriumides.

L. ALLIKMETS,
Arstiteaduskonna dekaan

Ajaloolaseks Psühholoogiks Defektoloogiks

TRÜ Ajalooteaduskond jaguneb kolmeks osakonnaks, kus saab omandada kas ajaloolase, psühholoogi või defektoloogi eriala. **Õppida võib nii päevases kui kaugõppe osakonnas, esimesel juhul kestab õppeaeg viis, teisel juhul kuus aastat.** Ülikooli lõpetamisel tuleb kirjutada diplomitöö või sooritada riigieksamid.

Stuudiumi vältel omandatakse mitukümmend distsipliini. Esimestele kursustele koonduvad sissejuhatavad ained, mis panevad aluse edaspidisele süstemaatilisele süvenemisele. Samal ajal alustatakse ka üldkursustega, mille ümber koonduvad erialaga kitsamalt seotud ained. Kõigil erialadel õpitakse võõrkeelt, filosoofiat, ühiskonnateadusi kitsamas mõttes, tegeldakse kehakultuuriga. Pedagoogilisele tööle siirdujad teevad läbi pedagoogilise praktika üldhariduslikes koolides või vastavates erikoolides.

Ajaloo-osakonnas alustatakse õpimist arheoloogia ja etnograafiaga. Järgnevad ajaloo üldkursused, kus antakse põhjalik ülevaade üldajaloost vanast ajast alates kuni 1970. aastateni välja, tutvutakse lähemalt Nõukogude Liidu ja meie vabariigi minevikuga, kuulatakse mitmeid erikursusi kitsamate probleemide kohta. Üliõpilased saavad vajaliku ettevalmistuse ajalooalaseks uurimistööks, seda kinnistab praktika ajalooarhiivis ja kursusetööde koostamine. Vanematel kursustel toimub jagunemine erialadesse. Need võivad olla NSV Liidu ajalugu või üldajalugu, aga samuti arheoloogia, etnograafia, museoloogia, arhiivindus jt. **Enamik lõpetajaid läheb tööle ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajatena.**

Defektoloogiaosakond valmistab ette õpetajaid vabariigi erikoolidele, kus õpivad kuulmis- või nägemishäiretega või arengus pidurdunud lapsed. Selle osakonna üliõpilastelt nõutakse häid eeldusi pedagoogitööks. Eriline rõhk asetatakse pedagoogilistele ainetele ja psühholoogiale. Õpetatakse ka mitmeid meditsiinilisi aineid, et paremini mõista erikoolide õpilasi, nende arengut takistavaid tegureid. Õpetamine toimub eesti filoloogia baasil. Seepärast õpetatakse põhjalikumalt eesti keelt, eelkõige foneetikat. Praktilised tööd toimuvad kliinikutes ja erikoolides, kus viiakse läbi ka pedagoogiline praktika.

Psühholoogiaosakond annab soliidse aluse füsioloogias, üldbioloogias, kõrgemas matemaatikas, küberneetikas, sest üksnes neile ainetele tuginedes omandatakse teadus inimese psüühikast ja käitumisest. Selles osakonnas õppimine eeldab loomupärast huvi elava inimese vastu koos arenenud analüütilise ning abstraktse mõtlemisega. Teoreetiliselt õpitut aitavad kinnistada ning süvendada ulatuslikud praktikumid, rohked katsed. **Õpetatud psühholooge vajatakse tööstuses, põllumajanduses, transpordi alal ja koolides. Neid ootab ka teaduslik uurimistöö.**

Kogemused näitavad, et õppimine Ajalooteaduskonnas on jõukohane kõigile, kes on lõpetanud edukalt keskkooli ja kel jätkub sisemist distsipliini visaks süstemaatiliseks tööks kogu ülikoolistuudiumi vältel.

O. KLAASSEN,
Ajalooteaduskonna dekaan

Majandusspetsialistiks

NLKP XXV kongressil püstitatud suurte ülesannete täitmine rahva elatustaseme tõstmise ning rahvamajanduse kiire ja efektiivse arendamise valdkonnas on eriti tähtsale kohale tõstnud majandusspetsialisti, majandusteadlase elukutse. Just tema ülesandeks on majandusharude ja elualade, kogu rahvamajanduse majandusalase tegevuse suunamine senise töö efektiivsuse kindlakstegemine ja arenguperspektiivide kavandamine. Ta analüüsib selleks detailselt majandustegevust ettevõtetes, tootmiskoondistes, ministeeriumides, suunab majanduslikke seoseid, materiaalsete ressursside ja tööjõu jaotust ning kasutamist. Tal on kaalukas sõna öelda majandusalaste otsuste langetamisel ning juhtimisküsimuste lahendamisel rahvamajanduse eri tasanditel.

Kõrgem majandusharidus on tänapäeval muutunud meil küllaltki massiliseks. Kui näiteks veerandsajand tagasi oli majandusspetsialisti diplomile pürgijaid võimalik vabariigis kõrgemasse kooli (tollal vaid TPI-sse) vastu võtta ainult poolsada, siis praegu on nii TPI, EPA kui ka TRÜ majandusteaduskonnad vastavate õppeasutuste suuremaid. Sellegipoolest ületab majandusspetsialistide vajadus pidevalt lõpetanud ja lõpetavate spetsialistide arvu.

Vabariigisisese tööjaotuse korras valmistatakse TRÜ Majandusteaduskonnas ette mitmete erialade kaubandusspetsialiste ning laia profiiliga majandusteadlasi. 1976. a. võetakse päevasesse osakonda uusi üliõpilasi **kaubandusraamatupidamise ja kaubandusökonoomika** erialadele (4-aastane õppeaeg), **rahanduse ja krediidi** ning **majanduskü berneetika** erialadele (5-aastane õppeaeg). **Rahanduse ja krediidi erialal toimub õppetöö ka vene keeles. Kaugõppeosakonda võetakse uusi üliõpilasi rahanduse ja krediidi ning kaubandusökonoomika erialadele.**

Kõigi erialade õppetööd (ka õppeplaane), samuti tulevaste lõpetajate tööperspektiive tutvustatakse ammendavalt hiljuti ilmunud teatmikus «TRÜ Majandusteaduskond (1976)». Teatmikke saadame keskkoolidesse, kutsenõuandlatesse ja kõigile meil õppimisest huvitatuile nende soovil; viimasest palume meile märku anda. Teatmik on mõeldud ka TRÜ Majandusteaduskonna erialapäevast (6. aprill kell 11, Vanemuise tän. 46) osavõtjaile.

Kõrgemas koolis ootavad tänast üliõpilaseelikut mitmedki uued suunad. Tulevikuspetsialisti arenguvõime määravad mitte niivõrd kitsa aja ja ruumiga seotud konkreetsed teadmised, kuivõrd teadusala seaduspärasuste ja metodoloogiliste põhiprobleemide sügav tundmine ning väljakujundatud oskus esilekerkivate uute probleemide iseseisvaks uurimiseks ja loomingulisks lahendamiseks. Spetsialisti enesearendamise oskuse kujundamine tugineb aga eeskätt õppeprotsessi aktiivsetele vormidele ning eriti teadusliku töö elementidele.

Ka Majandusteaduskonnas on välja kujunemas terviklik õppe-uurimissüsteem, mis hõlmab referatiivsed tööd, kursusetööd, eriseminaritööd, loomingulised praktikauurimused, spetsiaalse teadusliku töö aluste kursuse ning lõpeb diplomitööga. Niisuguse eesmärgikindla tegevuse pinnalt osutub võimalikuks anda kaalukamaid uurimisülesandeid töökamatele üliõpilastele, tõmmata neid kaasa kateedrite uurimisprobleemide lahendamisele ja ka tasulistele lepingulistele uurimistöödele. 1975. a. töötulemuste põhjal osutus Majandusteaduskonna Üliõpilaste Teaduslik Ühing kõigi töönäitude kokkuvõttes ülikooli parimaks. Ka lepingulisest uurimistööst osavõtt on kujunenud küllaltki massiliseks: ainuüksi majanduskü berneetika erialal võttis eelmisel õppeaastal osa 30 üliõpilast ehk 38% osakonna II—V kursuse üliõpilastest. Kõik see teenib spetsialisti parema ettevalmistamise eesmärki ning aitab temast kujundada arenguvõimelist majandusjuhti.

Tänased majandusüliõpilased on tulevased töökollektiivide ja ka ühiskondlike organisatsioonide juhtijad. Sellealane tegevus on seda edukam ning tulevikuspetsialisti enese edasine areng on seda kiirem, mida rohkem ta saab juba ülikoolis juhtimis- ja organiseerimiskogemusi. Selleks pakub häid võimalusi mitmetahuline ühiskondlik tegevus komsomoli- ja ametiühinguorganisatsiooni juhtimisel. Paljude tublide aktivistide eestvedamisel ning enamiku üliõpilaste kaasalöömisel on teoks saanud õpetlikud kohtumised juhtivate praktikute ja majandusteadlastega, mitmekülgsed kontaktid teiste kõrgkoolide üliõpilastega, huvitavad diskussiooniõhtud, vaimukad noortudengite ballid, omalaadsed spordipäevad, teaduskonna- ja kursuseõhtud ning palju muudki. Oma tulemustelt kehakultuuritegevuses, isetegevuses, mitmete massiürituste läbiviimisel, sanitaarsalklaste võistlustel on majandusüliõpilased ülikooli parimad, ka peetakse Majandusteaduskonna komsomoliorganisatsiooni TRÜ parimate hulka kuuluvaks.

● Majandusteaduskonna üliõpilased õpivad I kursusel ka masinakirja. J. Koppeli foto

Tugev erialane ja üldettevalmistus, omandatavad juhtimis- ja organiseerimiskogemused kujundavad tänasest majandusüliõpilasest tulevikku pürgiva, arenguvõimelise majandusjuhi ning tagavad seega teaduskonna lõpetanute eduka teenistuskäigu. TRÜ Majandusteaduskonna senised lõpetanud täidavad vastutusrikkaid ülesandeid vabariigi keskasutuste osakonna- ja valitsusejuhatajatena, kaubandusorganisatsioonide, rahandus- ja pangaasutuste, arvutuskeskuste ja automatiseeritud juhtimissüsteemide juhtijatena ning spetsialistidena. Paljudki lõpetanud on suundunud teaduslikule tööle, õppejõududeks kõrgematesse ja keskeriõppeasutustesse, suunavad meie majandustegevust parteija nõukogude organites.

Majandusteadlase tööpõld on avar, dünaamiline ja teda ennast pidevalt arendav. Mida energilisemalt seda kündma asume, seda kiiremini areneb meie rahvamajandus, seda enam paraneb meie elujärg.

H. MÜÜR,
Majandusteaduskonna dekaan

Spordipedagoogiks

Vähe on neid, keda tänapäeva sport külmaks jätab, kes ei ela kaasa olümpiavõistlustele ja teistele rahvusvahelistele, aga ka väiksema ulatusega spordisündmustele. Võistluskonkurentsile kaasa elades imetletakse sportlaste võimeid, nende täiuslikke liigutusi, oskust end mobiliseerida. Vaevalt et kellelegi on saladuseks suur töö, vaev ja eneseületamine, mis eelneb võitjapjedestaalile tõusmisel. Ent määrav pole mitte see, kui palju treenitakse, kui palju higi ja vaeva valatakse, vaid eelkõige see, kuidas treenitakse, milliste ülesannete täitmiseks kulub higi ja vaev. On vaja suurte teadmiste ja oskustega spetsialisti, kes juhib sportlase tegevust, kes on tegelikult sportlase saavutuste kaasautor. Ta jagab sportlasele nõuandeid, rõõmustab siiralt sportlase edu ja kurvastab ebaedu üle. See on treener.

Mõiste «treener» pole uus. Kuid mõiste sisu on ajapikku muutunud. Tänapäeval peitub selle taga keerukas kogum teoreetilisi teadmisi, spordialaseid oskusi, psühholoogilist vaistu, pedagoogilisi võimeid, oskust rakendada noort inimest ennastületavasse töösse, võimet juhtida teda kõige pingelisemas emotsionaalses situatsioonis. Siin lisandub veel eriline vaist, mis annab treeneri tööle teatava annuse kunstnikule omasest tegevusest.

Treener ei teki iseenesest. Selleks et saada treeneriks, tuleb õppida põhjalikult tundma inimest, tema organismi ehitust ja talitlust. Mida kõrgemale tõusevad spordisaavutused, seda enam on tarvis heaks treeneritööks teadmistevaru. Kuid treener peab samal ajal omandama teadmisi, et olla hea pedagoog ja psühholoog, samuti põhjalikult spordialaseid oskusi. Selleks et saada heaks treeneriks, on vaja veel omandada kogemusi, eelkõige aga oskust, et õpitu ei jääks surnud kirjatäheks, vaid rakenduks

(Järg 4. lk.)

Filoloogiks

● **Murdekeelest arusaamiseks tuleb tulevastel filoloogidel ka keelejuhte kuulata. Selle tee pidi läbi käima ka teaduskonna vilistlane, kirjanik Paul-Eerik Rummo (istub vasakult esimene).**

TRÜ Filoloogiateaduskonnast on võrsunud kandev osa meie vabariigi tänasest humanitaarintelligentsist. Meie kasvandikke võib kohata kõigis suuremates koolides, paljudes raamatukogudes, toimetustes, kultuuriasutustes (muuseumid, teatrid), loomulikult ka kõrgemates õppeasutustes ja Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudis. Seoses kultuuri ja teaduse edasise arengu ülesannetega ootab teaduskond neile väärikat järelkasvu tänaste abiturientide, keelte- ja kirjandushuviliste seast.

Õppeaeg statsionaarselt õppijaile kestab teaduskonnas viis aastat, kaugõppijaile kuus. Eksamid toimuvad kaks korda aastas, igal sessioonil 4—5 eksamit ja niisama palju arvestusi, viimase kursuse lõpul aga kaitstakse erialane diplomitöö ja sooritatakse riigieksam. **Lõpetaja saab kõrgema kooli diplomi, milles tema kvalifikatsiooni tähistavad sõnad «filoloog, keele ja kirjanduse õpetaja.»**

Õppeaineid on stuudiumi vältel mitukümmend, sealhulgas ühiskonnateadused (NLKP ajalugu, poliitökonoomia, filosoofia), pedagoogilised distsipliinid (pedagoogika, eriaine metoodika, koolipraktika), keeled (vene keel, võõrkeel, ladina keel), maailmakirjandus ja oma rahva kirjandus, loogika ja psühholoogia, kitsamad valikained, loomulikult ka õige suure tundide mahuga põhikeel. Kõik see teeb töö teaduskonnas päris pingeliseks ja soovitame igale sisseastujale enne tõsiselt kaaluda, kas tal jätkub eeldusi ja visadust eriti just mitme keele õppimiseks.

Teaduskonna lõpetajad saavad pedagoogilise ettevalmistuse ja praktiliselt üle 80% on ka pedagoogilisele tööle suunatud. See on auväärne, meie rahvale ääretult vajalik töö. Teised erialased rakendusvõimalused pärast stuudiumi lõpetamist sõltuvad meie kultuuri ja rahvamajanduse vajadustest vastaval aastal (tööle suunamine toimub riikliku jaotuskava alusel), samuti ka noore spetsialisti võimetest ning ettevalmistuse tasemest. Teaduskond omalt poolt teeb kõik tugeva erialase ettevalmistuse tagamiseks. Selle eest seisavad hea teaduskonna rohkem kui sajaliikmeline pedagoogiline kollektiiv, kelle eesotsas on nimekad teadlased professorid P. Ariste, A. Kask, J. Lotman, P. Alvre, E. Laugaste, H. Rätsep, M. Seljakin, P. Reifman, J. Peegel, dotsendid J. Tuldava, O. Mutt, P. Palmeos, S. Issakov ja paljud teised.

Teaduskonnas on kolm osakonda. Kui asute õppima **eesti filoloogia osakonnas**, saate filoloogi, eesti keele ja kirjanduse õpetaja kvalifikatsiooni. Ühtlasi omandate veel ettevalmistuse ka ühel kitsamal alal, mis võimaldab vastavate eelduste olemasolu korral ka teaduslikku tööd teha või toimetuses, kirjastuses, raamatukogus rakendust leida. Need kitsamad valikalad on eesti keel, eesti kirjandus, eesti rahvaluule ja soome-ugri keeled. Spetsialiseerumine algab juba esimese kursuse kevadsemestrist, kulgedes rööbiti üldfiloloogilise ettevalmistusega.

Vene filoloogia osakonnas omandate filoloogi, vene keele ja kirjanduse õpetaja kvalifikatsiooni. Siin on kitsamateks erialadeks vene keel ja vene kirjandus. Ootame sellesse osakonda ka keelehuvilisi noori eesti keskkoolide lõpetajate seast. Neid ootab tulevikus huvitav töö, olgu see siis koolis, tõlkijana või mõnel teisel alal.

Võõrkeelte osakonnas on kaks suuremat alajaotust, esimene neist valmistab ette filolooge, inglise keele ja kirjanduse õpetajaid, teine — filolooge, saksa keele ja kirjanduse õpetajaid. Loomulikult saadakse õpitava võõrkeele osas sedavõrd põhjalik ettevalmistus, et lõpetaja on suuteline vajaduse korral töötama ka tõlgi või giidina.

H. PEEP,
Filoloogiateaduskonna dekaan

Ajakirjanikuks

Ajakirjandus on ülimalt huvitav elukutse, kasvõi sellepärast, et siin ei ole ükski tööpäev teisega ühte nägu. Vastavalt NLKP KK otsusele ajakirjanike ettevalmistuse parandamisest avatakse tänavu ülikoolis vastuvõtt sellele erialale eesti keele ja kirjanduse osakonnas. Soovitame eeskätt kirjanduslike võimetega noortel seda võimalust tõsiselt võtta.

Erinevalt muudest erialadest tuleb siin enne vastuvõtueksameid (need on eesti filoloogidega ühised, s. o. eesti keel (kirjalik ja suuline), NSVL ajalugu (suuline), võõrkeel (suuline) läbi teha loomingulise konkursi.

Nõnda siis: kui esitate avalduse ülikooli astumiseks, siis märkige sinna, et soovite õppida ajakirjandust eesti keele ja kirjanduse osakonnas ning taotlete osavõttu loomingulisest konkursist. Koos avalduse ja muude nõutavate dokumentidega tuleb loomingulisele konkursile pääsemiseks veel lisada:

1) iseloomustus-soovitus Ajakirjanike Liidu osakonna või toimetuse poolt, kuhu sisseastuja on teinud kaastööd; vähemal määral on arvestatav ka koolipoolne iseloomustus kaastöö kohta kooli almanahhis, raadiosõlmes või seinalehes, samuti iseloomustus osavõtu kohta kirjasaatjate kooli, noorte reporterite klubi vms. tööst või komsomoli rajoonikomitee soovitus abituriendi suunamiseks sellele erialale;
2) materjalid (kaastöö), mis on avaldatud ajakirjanduses, raadios, TV-s, millele lisada veel mõned avaldamata kirjutised. Avaldatud tööd lisada väljalõigetena; raadios ja TV-s ilmunu, samuti avaldamata tööd aga masinakirjas. Avaldatud tööd peavad kandma toimetaja allkirja ja pitsatit; varjunime puhul peab toimetus autorsust tõestama.

Arvestades seda, et konkurss on tänavu esmakordne, võivad konkursist osavõttu taotleda ka need noored, kel avaldatud tööd puuduvad. Sel puhul esitatagu avaldamata töid.

Esitatu põhjal teeb vastav komisjon otsuse, kas sisseastuja lubada loomingulisele konkursile või mitte. Konkurss ise koosneb kahest osast:

1) kahetunniline kirjalik töö (4—5 lk. käsikirja), mille teema saab valida 6—8 ühiskondlik-poliitilise, tegelikkuse faktide tundmist ja arutlusoskust eeldava teema hulgast. Selle ülesande edukalt täitnul lubatakse sooritada konkursi teine osa;
2) individuaalne vestlus vastavas komisjonis, kus selgitatakse sisseastuja huvid ja ühiskondlik-poliitiline silmaring.

Konkursi mõlemad astmed sooritanud lubatakse komisjoni poolt vastuvõtueksameile. Konkursile mittelubatud või konkursi mittesooritanud võivad loomulikult dokumendid sisse anda teisele erialale. Ajakirjanike Liidu liikmed vabastatakse konkursist. **Žurnalistika erialale võetakse tänavu vastu 25 noort.**

Materjalid konkursist osavõtmiseks koos muude sisseastumisel nõutavate dokumentidega esitada vastuvõtukomisjonile kuni **10. juulini.** Konkursikomisjon teeb hiljemalt kolme päeva jooksul otsuse, keda lubatakse konkursile: konkursi tulemused teatatakse hiljemalt **18. juuliks.** Vastuvõtueksamid koos teiste eesti keele ja kirjanduse osakonda astujatega toimuvad augustis.

Ajakirjanduse erialal kehtib esimesest kursusest peale eraldi õppeplaan, mille järgi õpitakse ühiskondlik-poliitiliste ja üldfiloloogiliste (eesti keel, võõrkeel, väliskirjandus, eesti ja vene kirjandus jpt.) ainete kõrval üldisemaid ja kitsamaid erialaaineid (nõukogude ajakirjandus, ajakirjandustehnika, ajakirjanduse sotsioloogilise uurimise meetodid, eesti ajakirjanduse ajalugu, välismaine ajakirjandus jne.). Erikursuste ja -seminaride, samuti erialase praktika käigus omandatakse kitsam eriala (töö ajalehes, ringhäälingus, TV-s, võimalik on õppida ka dokumentaalfilmi ja reklaaminduse alal). Edukamaid üliõpilasi saab pärast III kursuse lõpetamist suunata Moskva, Leningradi või Sverdlovski ülikooli edasi õppima.

Ja lõpuks: tahaks konkursil näha rohkem noormehi!

J. PEEGEL,
professor

Keemikuks Füüsikuks

Füüsika-Keemiateaduskond võtab eeloleval sügisel oma peresse vastu 115 uut üliõpilast, kellest 75 hakkavad õppima füüsika- ja 40 keemiaosakonnas. Teaduskonda astuvatelt noortelt ootame eelkõige head töötahet ning huvi valitud eriala vastu. Keskkoolis on füüsika ja keemia üldtutvustava iseloomuga õppeained. Ülikoolis tuleb põhjalikult tutvuda nende teadusharude teoreetiliste alustega ja omandada praktilised kogemused, mis on hädavajalikud töötamisel füüsikuna või keemikuna pärast kõrgkooli lõpetamist.

Tänapäeval on füüsika ja keemia tunginud kõikidesse inimtegevuse valdkondadesse, mistõttu koolitatud füüsikute ja keemikute rakendusala on väga lai. Füüsika ja keemia saavutused realiseeruvad otseselt materiaalsete hüvede tootmises, need teadusharud on tootmise ja tehnilise progressi kiirendajad. Nüüdisajale on iseloomulik füüsika ja keemia ulatuslik levimine mitmetesse teistesse teadustesse. Ühelt poolt põhjustab seda füüsika ja keemia kõrge arengutase, mis võimaldab uurida teiste teaduste (näiteks bioloogia) huviobjektiks olevate nähtuste (eluprotsesside) esmaseid füüsikalis-keemilisi aluseid. Teiselt poolt soodustab füüsika ja keemia tungimist teistesse teadustesse füüsikalis-keemiliste uurimismeetodite täiustamine ning arvukate uute meetodite kasutuselevõtmine.

Umbes poole teaduskonna lõpetajatest võtavad tööle vabariigi uurimisinstituudid ja kõrgkoolide uurimislaboratooriumid. Paljud meie lõpetajad töötavad uurijatena teaduskonna profiilile vastavates Eesti NSV Teaduste Akadeemia instituutides (Füüsikainstituut ning Astrofüüsika ja Atmosfäärifüüsika Instituut Tartus, Keemiainstituut ning Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituut Tallinnas). Üksikud füüsikud ja keemikud on leidnud rakendamist isegi humanitaarala instituutides. Eriti viimasel ajal on suurenenud vajadus keemikute ja füüsikute järele bioloogilise ja meditsiinilise profiiliga uurimisasutustes.

Füüsikud ja keemikud töötavad nii tehastes (Kalinini-nim. Elektrotehnikatehas, Võru Gaasianalüsaatorite Tehas, Tarbekeemia Tootmiskoondis «Flora», Tartu Plastmasstoodete Katsetehas jt.) kui ka tööstusharude instituutides (näit. Kohtla-Järve Põlevkiviinstituut).

Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilased saavad üldise pedagoogilise ettevalmistuse, mis võimaldab neil töötada ka füüsika- või keemiaõpetajatena vabariigi üldhariduse- ja kutsekeskkoolides. Väga vajalikule tööle hariduspõllul siirdub 30—40% teaduskonna lõpetajatest. Mitmed meie kasvandikest on saavutanud suurt edu noore põlvkonna õpetamisel, mida on ära märgitud nendele teenelise õpetaja aunimetuse andmisega või nende edutamisega juhtivatele töökohtadele haridussüsteemis.

Õppeaeg kestab viis aastat. Füüsikaosakonnas töötab eesti õpperühmade kõrval ka vene õppekeelega üliõpilasrühm. Keemiaosakonnas toimuvad loengud küll ainult eesti keeles, kuid hea tahtmise korral saavad siin edasi õppida ka abituriendid Eesti NSV vene õppekeelega koolidest.

Eksamid toimuvad, nagu teistesgi teaduskondades, kaks korda aastas, igal sessioonil 3—5 eksamit ja umbes niisama palju arvestusi. Viienda kursuse üliõpilased viibivad enamasti praktikal: algul pedagoogilisel praktikal koolides, hiljem erialasel diplomieelsel praktikal uurimislaboratooriumides. Stuudiumi lõpul aga kaitstakse diplomitöö ning sooritatakse riigieksamid. **Lõpetaja saab diplomi, milles on tema kvalifikatsiooniks märgitud kas füüsik, füüsikaõpetaja või keemik, keemiaõpetaja.**

Esimesed kolm õppeaastat on pühendatud üldettevalmistusele. Kohustuslike üldiste õppeainete hulka kuuluvad ühiskonnateadused, keeled (vene ja võõrkeel), pedagoogilis-psühholoogilised ained (pedagoogika, eriala õpetamise metoodika, psühholoogia).

Füüsikaosakonnas on üliõpilastel stuudiumi esimesel poolel kõrgema matemaatika ulatuslik kursus, samuti füüsika üldkursus. Laboratoorsetes praktikumides alustatakse eksperimenteerimiskunsti aluste omandamist. Seejärel tulevad ained teoreetilise füüsika alalt, mis on oluline komponent füüsiku hariduses. Kolmanda õppeaasta teisel poolel valivad üliõpilased endale kitsama eriala. Õppeplaan näeb küll ette üle 20 spetsialiseerumisvõimaluse, kuid ENSV-s vajatakse praegu peamiselt elektroonika, tahke keha füüsika ja teoreetilise füüsika eriteadlasi. Erialaloengute kõrval on ulatuslikud eripraktikumid, kus õpitakse tundma nüüdisaja füüsikalisi uurimismeetodeid ja -aparatuuri. Eripraktikumide organiseerimisest võtab peale füüsikaosakonna kateedrite osa veel ENSV TA Füüsikainstituut. Füüsikaüliõpilaste töötingimused paranevad veelgi, kui 1977. aastal valmib füüsikaosakonna uus, ajakohane õppehoone.

Keemiaosakonnas õpitakse esimesel kolmel aastal kõrgemat matemaatikat, üldfüüsikat ning keemia põhikursusi: anorgaanilist keemiat, analüütilist keemiat, füüsikalist keemiat ja orgaanilist keemiat. Keemias on laboratoorsete tööde osatähtsus eriti suur. Üliõpilase keemiaalaseid teadmisi aitavad süvendada ja laiendada õppeained, nagu aine ehitus, kolloidkeemia, polümeeride keemia, keemiline tehnoloogia jt. Õppetöö kitsamatel erialadel algab neljandast õppeaastast. Mitmetest spetsialiseerumisvõimalustest on välja valitud meie vabariigile kõige vajalikumad; analüütiline keemia, füüsikaline keemia, orgaaniline keemia ja orgaaniline biokeemia.

Asutuse sellekohase nõudmise põhjal valmistab Füüsika-Keemiateaduskond ette üksikuid spetsialiste individuaalõppeplaanide alusel. Seejuures saab spetsialiseeruda näiteks biofüüsika, biokeemia, geofüüsika, astrofüüsika, pooljuhtide füüsika ja keemia alal.

V. PAST,
Füüsika-Keemiateaduskonna
dekaan

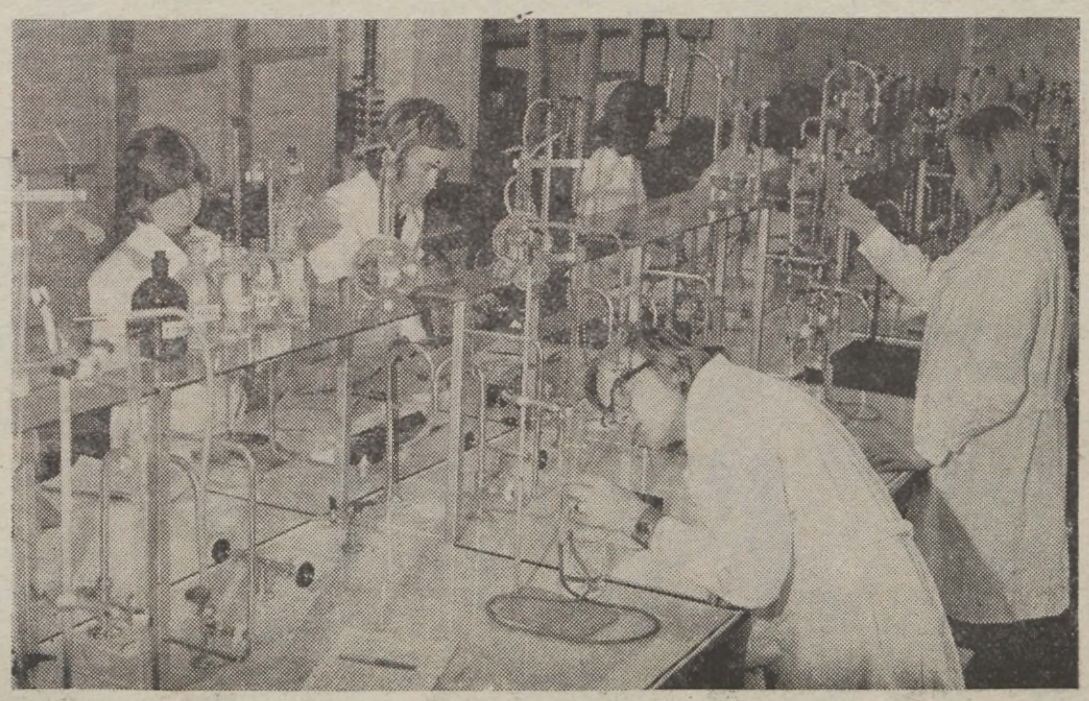

● **Keemiaosakonna I kursuse üliõpilased anorgaanilise keemia praktikumis.**

Bioloogiks Geograafiks

Sel sügisel täieneb Bioloogia-Geograafiateaduskond 100 uue üliõpilasega, kes on otsustanud saada bioloogiks, geograafiks või geoloogiks. Enamik uutest tudengitest (50) hakkab õppima bioloogiaosakonnas. Geograafia erialale spetsialiseerub 35 ja geoloogia erialale 15 üliõpilast.

Esimesel kahel kursusel on kõikidel erialadel õppetöös põhiraskus üldainete omandamisel. Kõrvuti oma eriala üldiste distsipliinidega tutvutakse ühiskonnateaduste, matemaatika, füüsika ja keemia alustega. Pärast teise kursuse lõpetamist tuleb bioloogiat ja geograafiat õppivail üliõpilastel teha valik oma eriala ühe või teise kitsama haru kasuks. Tulevased bioloogid võivad spetsialiseeruda geneetikuks, biokeemikuks, mikrobioloogiks, tsütoloogiks, botaanikuks, zooloogiks ja hüdrobioloog-ihtüoloogiks. Geograafid saavad valida majandusgeograafia, biogeograafia ja füüsilise geograafia vahel. Nimetatud erialade õpetamine toimub vastavate kateedrite juures. Kursuse- ja diplomitööde tegemisel lülituvad üliõpilased kateedrite teaduslikku töösse, mis võimaldab süvenemist valitud eriala mõnda kitsamasse probleemi.

Kõik bioloogiat ja geograafiat õppivad üliõpilased saavad ka keskkooliõpetaja kutse.

Geoloogiat õppima asunud noortest saavad geoloogilise kaardistamise ja maavarade otsimise spetsialistid, kes lõpetavad ülikooli geoloogiainseneri kutsega.

Õppimine teaduskonnas on pingeline, kuid vaheldusrikas ja huvitav. Loengud teoreetilistest distsipliinidest vahelduvad laboratoorsete töödega praktikumides ja iseseisva tööga kursuse- ja diplomitööde koostamisel. Tähtsa koha kõikide teaduskonnas õpetatavate erialade omandamisel moodustavad välipraktikad. Viimased toimuvad nii Eestis kui ka kaugel väljaspool koduvabariigi piire. Teaduskonna üliõpilastele on praktikabaasideks nii Kesk-Aasia kõrbealad kui ka taiga ja tundra.

Teaduskonnal on tihe koostöö Teaduste Akadeemia instituutide ja teiste kesksete uurimisasutustega, kuhu suunatakse üliõpilasi menetluspraktikale. Sageli saavad need uurimisasutused baasiks diplomitööde tegemisel ja töökohaks noorele spetsialistile pärast ülikooli lõpetamist. Paljud biokeemia-, molekulaarbioloogia-, geneetika- ja mikrobioloogia-alased diplomitööd on valminud Moskva ja Leningradi uurimisasutuste laboratooriumides.

● Bioloogia-Geograafiateaduskonna II kursuse üliõpilased 1975. a. geodeesiapraktikal. A. Põldvere foto

Teaduskonna lõpetajaid ootab avar tööpõld. Osa kõikide erialade lõpetajatest asub igal aastal tööle uurimisasutustesse. Bioloogid ja geograafid võivad minna tööle keskkooliõpetajatena. Paljude erialade spetsialiste (ökolooge, geograafe, hüdrobioloogе, mikrobioloogе ja geoloogе) vajavad keskkonnakaitsega tegelevad asutused. Mikrobioloogе ja biokeemikuid vajavad toiduainetetööstus ja meditsiiniasutused, majandusgeograafe plaanikomitee ja projekteerimisinstituudid, hüdrobioloogе kalakasvatus, geoloogе veemajanduse ja maaparanduse ettevõtted ning ehitusorganisatsioonid. Botaanikud, zooloogid ja geograafid töötavad ka looduskaitsealadel.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnas peaks leidma endale sobiva eriala iga noor, kes tunneb huvi meid ümbritsevas looduses toimuvate protsesside vastu.

J. SIMISKER,
vanemõpetaja

Matemaatikuks

Ajal, mil matemaatika kujunes teaduseks, sai ta ka oma nime, mis tulenes kreekakeelsest sõnast *mathema* «teadmised, teadus». Niisiis oli matemaatika antiikajal vanadele kreeklastele kõigi teadmiste alus. Hilisemas arengus, mis rikastas tohutult inimkonna teadmiste varasalve, jäi sõna algtähendus mõnevõrra varju, kuid on uuesti täie kõlajõuga tänapäeval, mil matemaatika on saanud jälle universaalseks aluseks kõigile teadustele, mis esialgselt kirjeldavalt käsitluselt on läinud üle kaasaegsetele kvantitatiivse analüüsi meetoditele. Matemaatilised meetodid ja kiirarvutustehnika on nüüd tunginud peale teaduste ka vahetult tehnikasse ning tootmise juhtimisse. Kujunevad uued teadusharud ja juhtimismeetodid, kuid ka matemaatikas endas tekivad uute rakenduste mõjutusel uued teooriad.

Kõnesolev protsess laieneb ka meie vabariigis. Lühikese aja jooksul, mis on möödunud Eesti NSV esimese arvutuskeskuse loomisest TRÜ-s (1959), on selliste keskuste arv kasvanud 40-ni, nendes rakendatud kõrgharidusega matemaatikute arv on aga ületanud kahe tuhande piiri. Sellise kiire kasvu tulemusena on juba ammu täielikult ammendatud vabariigi kvalifitseeritud matemaatikute kaader ning aastaid tuntakse teravat puudust nii matemaatikapedagoogidest kui ka rakendusmatemaatikutest.

Mõlema eriala spetsialistide taimelavaks on TRÜ Matemaatikateaduskond, kus sellekohase diplomi saamiseks tuleb õppida 5 aastat. Suhteliselt uus on **rakendusmatemaatika eriala,** mis eraldus iseseisvaks uute rakenduste vajadustest tingituna. Ettevalmistuse aluseks on siin traditsioonilised kõrgema matemaatika põhiained, kuid uudne on juba esimesel kursusel algav elektronarvutite praktika. Hiljem lisanduvad sellised põnevad ained nagu tõenäosusteooria, optimiseerimismeetodid, automaatsed juhtimissüsteemid jt. Kitsam spetsialiseerumine toimub eriainete kaudu, samuti kursusetööde koostamise ajal, viimasel kursusel aga praktikal vabariigi arvutuskeskustes ja uurimisasutustes, millele järgneb diplomitöö kirjutamine. Siin on võimalik arvestada ka üliõpilase erihuve, sest rakendusmatemaatik peab matemaatikameetodite kõrval tundma õppima ka seda ala, kus ta neid meetodeid kasutab.

Pikemaajaliste traditsioonidega on **matemaatika eriala**, mille on omandanud enamik praegu ENSV-s töötavaid matemaatikuid. Ettevalmistuse struktuur on siin üldjoontes sama mis nooremal naaberalal, kuid ta on märksa universaalsem. Tutvutakse tänapäeva matemaatikateooria kõigi põhivaldkondadega, kuid ka ülalmainitud rakendusmatemaatika ainetega, kuigi pisut põgusamalt. Just selle eriala võimekate lõpetajate näol peavad saama oma täienduse vabariigi kõrgkoolide matemaatikakateedrid ja teoreetilisema kallakuga uurimisasutused. Tööks õppe- või uurimiskollektiiviga valmistuvad tulevased spetsialistid niisuguste ainete kaudu nagu psühholoogia, pedagoogika ja eriala metoodika. Viimasel kursusel on ette nähtud erialapraktika kõrval ka pedagoogiline praktika. Väga tänuväärne tööpõld ootab selle eriala lõpetajaid keskkoolides, kus matemaatikaõpetajatest tuntakse teravat puudust.

Mõlemal erialal on üliõpilaste ettevalmistuses oluline koht iseseisval tööl. Matemaatikat ei saa kujutleda ilma ülesannete lahendamiseta. Nooremate kursustel alustatakse praktikumides õppejõudude poolt antavate ülesannetega, hiljem lisanduvad rakendustest väljakasvanud või teoreetilises uurimistöös kerkinud ülesanded. Sageli tuleb lahenduse saamiseks välja töötada ka uusi meetodeid. Originaalsemaid lahendusi ja meetodeid tutvustavad üliõpilased erialaringide koosolekutel, konverentsidel (ka väljaspool meie vabariiki) ning vormistavad auhinnatöödena.

● Ülikooli arvutuskeskuses.

Matemaatika õppimine arendab tugevasti kogu intellekti. Loogiline rangus ja süsteemikindlus, millega on üles ehitatud matemaatilised teooriad, on olnud eeskujuks paljudel vaimse tegevuse aladel. Kahtlemata nõuab matemaatilise kõrghariduse omandamine sihikindlat tööd ja suurt mõttepinget, kuid nagu näitavad kogemused, on see jõukohane kõigile keskkoolis normaalse edukusega noortele. Põhiline on hea töötahe, sellest tuleneb huvi ja võimekuse pidev areng. Eriti oodatud on TRÜ Matemaatikateaduskonnas muidugi need abituriendid, kes on juba ilmutanud sellekohaseid võimeid, olgu see siis eri- või üldklassis või olümpiaadidel. Tuleb aga rõhutada, et ainuüksi «eliit» ei ole ühelgi aastal suutnud täita terava kaadrivajaduse tõttu üpris suurt teaduskonna vastuvõtukontingenti.

Noortele, kes tahavad lähemalt teada Matemaatikateaduskonnast ja selles õpitavatest erialadest, tuleb soovitada teaduskonda tutvustavat brošüüri ja teaduskonna erialade kutsekirjeldusi, mis on ilmunud TRÜ väljaandel 1975. a.

Ü. LUMISTE,
Matemaatikateaduskonna dekaan

Sellest, mis veel on

1. septembril saavad ülikooli peahoone kuulutuste seinad kirju rüü. Verisulis tudengit kutsuvad koorid, klubid ja paljud teised ringid, keda allpool lühidalt tutvustada tahame.

Alustame aga ametlikumalt, ühiskondlikest organisatsioonidest.

Komsomol. Kes keskkoolis kommunistlik noor on olnud, sellest saab ligi 4-tuhandelise ELKNÜ TRÜ organisatsiooni liige. Pealehakkajamad ja toimekamad võivad jõuda edaspidi teaduskonna või ülelikoolilise komsomolibürooni või kaugemalegi. Kõik komsomolisekretäridki on ju esmakursuslased olnud.

Ühte õigesse tudengisuvve kuuluvad ka malevad: **ehitusmalev, suvemalev** või koguni komandöriks olemine **õpilasmalevas.**

Parimad kommunistlikud noored lõpetavad ülikooli, kuuludes NLKP liikmekandidaatide või liikmete hulka.

Arvukaim organisatsioon on kahtlemata ametiühing, kuhu võetakse kõik üliõpilased. Ametiühing võimaldab sõita Kääriku ja Vellavere puhkebaasi, sanatooriumi, suunab profülaktooriumi.

Igas teaduskonnas saab osa võtta mõnest **Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ)** ringist. Nii näiteks on eesti filoloogidel eesti keele ring ning eesti kirjanduse ja rahvaluule ring, mille koosolekuteks ja konverentsideks ettekandeid valmistatakse. Paeluvad on **looduskaitserингi** üritused. Nende käigud ulatuvad koguni Koola poolsaareni. 1963. a. loodud **rahvusvaheliste suhete ring (RSR),** mille hälli juures seisis ka praegune väliskommentaator Toomas Alatalu, koondab enda ümber noored poliitikahuvilised.

Orientalistikakabinetis on võimalik õppida hiina, jaapani, araabia, heebrea, suahiili, tiibeti jt. keeli.

Kunstikabinetis pühendatakse asjahuvilisi eri materjalide ja tehnikate saladustesse, tegeldakse kirjakunsti, keraamika, metallehistööga, kuulatakse kunstiajalugu.

TRÜ Akadeemilises Naiskooris laulavad nii üliõpilased, vilistlased kui ka õppejõud. Kes veidi süvenenumalt muusikat teha tahab, otsib sügisel üles auditooriumi, kus harjutab **kammerkoor.** Koorilauluhuvilised noormehed võtab vastu **Tartu Akadeemiline Meeskoor.**

Kord nädalas tuleb kokku **kodunduskabineti** rahvas. Siin õpitakse toitu valmistama, õmblema, käsitööd tegema, aga ka kõike muud, mida kodutöödes tarvis läheb.

Ülikooli klubis käivad harjutamas **rahvakunstiansambel** tantsumemme Helju Mikkeli käe all, **näitering, peotantsuring** jt.

Kõiki ringe üles lugeda ei jõua. Kindlasti leiab igaüks peale õppimise ka selle ala, millega veel tegelda tahaks. Kas või näiteks spordiga. Ülikoolis on **spordiklubi**, peale kohustuslike võimlemistundide aga samuti mitmed sektsioonid, iluvõimlemisrühm jt.

Ja *last not least*, kes siiski kuhugi ringi ei mahu või kellel selleks aegagi ei jätku, jääb ometi võimalus eneseväljenduseks ... **üliõpilaslehe** — oma lehe — kaudu. Jätkuks vaid tahet näha, tunda ja mõista.

Spordipedagoogiks

(Algus 2. lk.)

liikuma paneva jõuna igapäevasesse praktilisse tegevusse.

Abiturient, keda on seni tugevasti paelunud sport, kes on läbi elanud treeninguvaevu ja tunnetanud sportliku võistluskonkurentsi karmust ning kes tahab kogu oma elu siduda spordiga, astugu meie teaduskonda.

Kaasaja psüühiliselt pingerikkas elus on krooniline liikumisvaegus saanud üheks peamiseks tervist nõrgendavaks teguriks. Selle kahjuliku mõju kõrvaldamiseks on rahvasport. Kuid ka rahvasport vajab kvalifitseeritud juhtimist. **Seepärast lisandub Kehakultuuriteaduskonna ülesannete hulka mitmesuguste spordialade treenerite ettevalmistamise kõrval ka rahvaspordispetsialistide koolitamine.** Treener keskendub ühele spordialale ja omandab teiste spordialade kohta teadmisi ning oskusi sel määral, kuivõrd need on vajalikud sportlaste ettevalmistamiseks põhialal. rahvaspordi juhtija praktilised oskused ja teadmised aga peavad olema laialdasemad.

Õppeaeg Kehakultuuriteaduskonnas on 4 aastat.

A. VIRU,
Kehakultuuriteaduskonna dekaan

● *Sic itur ad astra (Vergilius).*

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1500. MB-04059.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 12 Reedel, 2. aprillil 1976 XXVIII aastakäik

Hiina, Araabia, Portugal ja Angoola — vana Sangaste loss sai kuulda peaaegu niisama ägedat vaidlust kui rüütlite sõjakisa. (vt. «Reedest reedeni»).

Jüri Asari foto

Madis Kägu — meie rahvakohtuniku kandidaat (vt. samuti «Reedest reedeni»).

Jüri Laane foto

reedest reedeni

Aula kroonlühtrite alla tuleme kokku tavapäraselt pidulikumatel puhkudel. Nii oli see ka 19. märtsil. Õigusteaduskonna dotsent K. Nigola esitas ülikooli õppejõudude, üliõpilaste ja teenistujate üldkoosoleku poolt Tartu linna rahvakohtuniku kandidaadiks sama teaduskonna V kursuse üliõpilase Madis Kägu.

Noort kandidaati iseloomustab väga hea õppeedukus — 28 eksamist 26 viitele. Praktika möödus tulevases töökohas. K. Nigola ettepanekut toetasid kursusekaaslane A. Kõverjalg ja komsomolikomitee sekretär K. Liiv.

22. märtsiks kutsus interklubi ühisele seminarile kõigi vabariigi kõrgkoolide interklubide esindajad. Merle Seeder, meie interklubi president, ütles, et kohale jõudis viiest kõrgkoolist ainult kaks. Isegi naaber Tartust jäi eemale. Nõukogu saalis kõnelesid TPI üliõpilased Mare Raudkivi ja Andres Paluste oma klubi töövormidest, selle erinevustest. Eripära seisneb juba selleski, et TPI-s käib aastas umbes 400 väliskülalist. Nende tarvis tuleb hulk güide ette valmistada. Peamurdmist, nii nagu meilgi, tekitab teistest rahvustest üliõpilaste kaasatõmbamine ja informatsiooni edasiandmine.

«Meil külalisi ei käi, sidemeid pole,» tunnistas konservatooriumi üliõpilane Jüri Trei. «Praegu seisab interklubi töö puhtalt organiseerimise taga. Oli heameel kuulda teiste tegemistest, nüüd ehk oskame meiegi...»

Heameel kuulda oli meilgi, et sidemed võiksid tihedamad olla: ootame konservatooriumi üliõpilasi rohkem esinema.

Güide tuleb ette valmistada ka meie interklubil. Soome keele güidide õppus Leningradi tarbeks kestis terve nädala.

III kursuse žurnalistikaüliõpilane Marika Prits tõi meile sõnumi nädalavahetusel Sangaste lossis peetud RSR-i ja interklubi ühisest seminarlaagrist, kus olid ka TPI samade alade esindajad. Ägedat vaidlust tekitasid Hiina, Araabia, Portugal ja Angoola. Hommikvõimlemise asemel alustati laupäeva hoopis mälutreeninguga, õhtusel diskol valiti miss ja mister Sangaste.

Kevadine koolivaheaeg ei viinud õpilasi mitte ainult «kõrbesse ja ürgmetsa», vaid juhatas ka ülikooli. Mitmed õppejõud olid ametis keskkooliõpilaste täppisteaduste ja emakeele olümpiaadi korraldamisega. Siit paistavad potentsiaalsed üliõpilaskandidaadid. Viis aastat tagasi hakkasid ülikooli peale mõtlema tänavusedki lõpetajad, kes nüüd juba oma töökohad teada saanud. Jääb veel viimane pingutamine — diplomitöö, ja sügisel astuvad nende asemele uued. VARJE SOOTAK

EKP TRÜ komitee

15. märtsi istungil võeti vastu NLKP liikmeks Aili KASE poliitilise ökonoomia kateedrist ja NTN-i aseesimees Janno REILJAN, NLKP liikmekandidaadiks majanduskiberneetika III k. üliõpilane Tiit VILLIG, rahanduse III k. üliõpilane Arvi KAROTAM ja Matemaatikateaduskonna diplomand Sergei PISKARJOV. Samal istungil arutati ka Ajaloo-, Kehakultuuri-, Majandus- ja Õigusteaduskonna kaadritaotlusi.

29. märtsi istungil võeti NLKP liikmeks Aili PIKAT Teaduslikust Raamatukogust, NLKP liikmekandidaadiks Bioloogia-Geograafiateaduskonna diplomand Jüri ROOSAARE, Kehakultuuriteaduskonna III k. üliõpilane Henn VALLIMÄE, Õigusteaduskonna III k. üliõpilased Urve LIIN ja Jüri PIKMA ning IV k. üliõpilane Mall LENNUP. NLKP liikmekandidaadid on nüüd ka keemiaosakonna III k. üliõpilane Urmas PAST, keemilise kineetika ja katalüüsi laboratooriumi v.-teadur Mati KARELSON, Arstiteaduskonna komsomolisekretär, ravi IV k. üliõpilane Mart PARV.

Põhipäevakorrapunktina arutati Arstiteaduskonna parteibüroo tööd kursusejuhendajate tegevuse parteilisel suunamisel ja kontrollimisel. Büroo sekretäri E. Sepa aruandes leidsid esiletõstmist sellekohane otstarbekaks peetud töökorraldus ja mitmed sisukad üritused. Teaduskonna neljas osakonnas on kõikidel kursustel juhendajad. Viimaseid omakorda juhendab osakonnajuhataja. Raviosakonnas on lisaks kursusejuhendajatele määratud veel rühmajuhendajad. Kolmel esimesel kursusel töötavad kursusejuhendajate juhtimisel kursusenõukogud. Niisugune kasvatustöö juhtimise hierarhia on end õigustanud. Arutamise käigus soovitati Arstiteaduskonna parteibürood valgustada ülikooli ajalehes oma kogemusi kasvatustöö selles väga olulises lõigus. Ühtlasi juhiti tähelepanu seni ilmnenud vajakajäämistele (näit. parteigruppide ja rühmajuhendajate tagasihoidlik osa kursustesiseses internatsionaalses kasvatustöös), mis aga ei vääravat üldist positiivset hinnangut.

Sekretär

MERCEDES PENT

Majandusteaduskonna komsomolielu juhib 1974. aastast. Ülikoolis õpib 1972. aastast. Praegu majanduskiberneetika IV kursusel. Ülikooli tuli Põltsamaalt, kus lõpetas keskkooli 1972. aastal. Ühiskondliku töö käik on olnud senini järgmine: kursuse spordiorganisaator — grupiorganisaator — küberneetikaosakonna sekretär — teaduskonna sekretär. NLKP liige. Loomult sangviinik.

Selle eest, et 556-le tulevasele majandusteadlasele lisaks erialale ja kõigele ülikoolis pakutavale veelgi huvitavat tegevust jätkuks, peavad hoolitsema 15 portfellikandjat teaduskonna komsomolibüroos. Ühele on juhtunud raskem portfell, teisele kergem, sõltuvalt sellest, palju on sinna aastatega suudetud häid kogemusi korjata. Mõne mehe elu on rasket kotti kandes ka raskeks muutunud, kuid mõne sektori juhatajaga, kes on suutnud organiseerida endale vastava nõukogu, juhtub vastupidigi. Ent probleeme jätkub alati.

Tahaksin kõigepealt öelda, et Majandusteaduskonnas on omaette kirju seltskond koos: üks õpib raamatupidamist, teine küberneetikat, kolmas rahandust ja krediiti, seejuures kas eesti või vene keeles, ja neljas kaubatundmist või kaubandusökonoomikat. Seetõttu ei ole komsomolibürool just kerge oma erinevate huvidega rahvast ühtseks kollektiiviks kujundada, kuid ega me sellepärast kurda, see oli ainult selgituseks.

Küllap vist vajaduse ja majandusteaduse eeskujul püüdsime oma teaduskonnas informatsiooni muuta kõigile käepäraseks. Nüüd võib Majandusteaduskonna tudeng jälle osta ülikooli ajalehe Vanemuise t. 46 õppehoonest. Kuid seda lugedes jääb ta teinekord kurvameelsekski, siis kui tuleb tõdeda, et õhtupoolne kooliskäimine segab meelepärast osavõttu ülikooli komsomolielust. Suhtume sellesse teadlikult, lootes ära oodata uue õppehoone valmimist käesoleval või tuleval aastal. Mine tea, võib-olla on see ka üks põhjusi, miks oleme hakanud üha enam kasutama oma teaduskonna sisemisi reserve ja võimalusi.

Oleme korraldanud teaduskonna komsomoliaktiivi laagreid Käärikul, ümber piduliku söögilaua arutanud muresid koos dekanaadirahvaga, koordineerinud ühiste sektorite tööd teaduskonna ametiühingubürooga. Suurt huvi komsomolielu vastu tunneb teaduskonna parteibüroo, kes on meid vajaduse korral aidanud ja suunanud. Teinekord on vaja oma tegemisi vaadata kõrvalseisja pilguga, et osata kriitiliselt hinnata. Teaduskonna dekaan H. Müür ja õppevälise kasvatustöö prodekaan I.-J. Siimon on komsomolibüroo käekäigust alati huvitatud, on jaganud kogemusi ja mõtteid.

Teaduskonna teadetetahvlilt võib iga tudeng lugeda, mis kavas ja teoksil, kuid seejuures on põhiline, et ta ka hiljem võiks lugeda, kuidas üritus läks. Olen veendunud, et see käib nii spordiürituste kui ka teaduskonnaõhtute kohta. Sest tudengil, kes ise ei olnud sügisesel spordipäeval, kuid luges, et osavõtjaid oli 293, ja tutvus medaliomanikega, tõuseb kahetsusklimp kurku ja seda neelates mõtleb: järgmine kord lähen kindlasti.

Nii me suutsimegi I semestril kaitsta oma esikohta üleülikoolilistel massispordiüritustel. Et hinge harimise kõrval ka ihu harida vaja, viiakse läbi teaduskonnasisene spartakiaad, kursustevaheline korvpalliturniir, male-, kabe- ja lauatennisevõistlused. Võitjatele on mälestuseks teaduskonna medalid. Siinjuures tahaksin nimetada spordisektori juhatajat, rahanduse III k. tudengit Arvi Karotamme, kelle töötulemuste kontosse tuleb kanda ka eelmisel aastal esikoht üleülikoolilistel spartakiaadiarvestustel ja ülelinnalistel VTK-mitmevõistlustel.

Et õhtupoolne kooliskäimine ei takista maohaiguste teket, küll aga teatriskäimist, siis on ka kultuurisektor moodustanud kultuurinõukogu eesotsas Urmas Roosimaaga (rah. III k.). Nemad korraldavad igal semestril paarkolm teaduskonnaõhtut. Lisaks sellele on meil oma naisrahvatantsurühm diplomandist Ene Tiiveli juhendamisel, luulegrupp «Logos» asjahuviliste osavõtul, maha tahame pidada ka aprillikarnevali.

Komsomolielu valgustamisel on palju kaasa aidanud Jaan Koppeli (rah. III k.) jäädvustatud fotosüüdistused nii teaduskonna seinalehes kui ajalehtedes.

ÜTÜ sektor Tõnis Sildmäe (kübern. IV k.) juhatamisel töötab põhiliselt erialaringidena. Kõige kaugemale on jõudnud küberneetikud, kellel on oma traditsioonilised erialaõhtud koos vilistlastega. Nad peavad igal kevadel ÜTÜ konverentsi, kuhu on kutsutud külalisesinejaid Tbilisist, Novosibirskist.

Raskeks on osutunud alati kaadriprobleemid. Nende lahendamiseks oleme püüdnud pöörata suuremat tähelepanu I kursusele.

Ega see komsomolitöö olegi kergete killast, kui seda teha tahetakse. Teaduskonna komsomolibüroo peab peaaegu iga nädal ühe õhtu koos istuma, et teaduskonna elu huvitav oleks.

Triibüün

Ülikooli kirjastustegevusest

V. HAAMER, prorektor

Paljude meie kõrgkoolide töös on viimastel aastatel õppe- ja teadusliku töö kõrval omandanud küllalt olulise koha kirjastustegevus. Sellega tegeleb 374 NSV Liidu kõrgemat õppeasutust (s. o. üle 40% kõigist meie maa kõrgkoolidest). Kõrgkoolide kirjastustegevuse eesmärgiks on varustada õppe-metoodiliste materjalidega kaugüliõpilasi, kuid ka päevases osakonnas õppijaid nende õppedistsipliinide osas, kus õppekirjandus veel puudub, on vananenud või pole üliõpilastele kättesaadav, ning publitseerida õppeasutuse töötajate teaduslikke töid.

Tartu Riikliku Ülikooli kirjastustegevus on pidevalt kasvanud. Eriti edukas on see olnud aastail 1971—1975.

Aasta	Nimetusi	Trükipoognaid	Tiraaž (tuh. eks.)
1971	325	1863,3	168,2
1972	325	1791,8	189,4
1973	338	1915,4	167,6
1974	389	1960,9	203.8
1975	490	2286,9	201,3
	1867	9818,3	930,3
Keskmiselt aastas	373,4	1963,7	186,1
Sellest: rotoprintpaljundus	353,4	1720,1	171,3
kõrgtrükk	20,0	243,6	14,8

Ilmunud väljaannetest oli **õppe-metoodilisi materjale** 804 nimetust kogumahuga 4558,1 trp. ja 4837 tuh. eks. ning **teaduslikke väljaandeid** 431 nimetust kogumahuga 3762,3 trp. ja 252,3 tuh. eks. Seega langes kirjastatud väljaannete kogumahust (aluseks võttes trükipoognad) õppe-metoodilistele materjalidele 46,4% ja teaduslikele väljaannetele 38,3%.

Teaduskondade osa õppe-metoodiliste materjalide väljaandmisel näitab järgmine tabel.

Teaduskonnad	Trükipoognaid	Õppejõudude arv 1. okt. 1975	Trükipoognaid ühe õppejõu kohta
Ajalooteaduskond	139,9	33	4,2
Arstiteaduskond	527,9	153	3,5
Biol.-Geograafiateaduskond	176,2	41	4,3
Filoloogiateaduskond	1374,2	113	12,16
Füüsika-Keemiateaduskond	432,2	57	7,6
Kehakultuuriteaduskond	307,6	59	5,2
Majandusteaduskond	549,7	41	13,4
Matemaatikateaduskond	414,6	50	8,3
Õigusteaduskond	328,7	27	12,17
Üleülikoolilised kateedrid	284,3	79	3,6

Andmetest nähtub, et õppe-metoodiliste materjalide koostamisega on kõige edukamalt tegelnud Majandusteaduskond. Kuid ka Õigus- ja Filoloogiateaduskonnas on sel alal tublit tööd tehtud. Kahjuks ei ole sellele tähtsale töölõigule igas teaduskonnas sellist tähelepanu pööratud.

Viimastel aastatel on kirjastus- ja trükiosakonas täiustatud töö organiseerimist ja tugevdatud kaadrit, samuti on paranenud töötingimused (uued avaramad ruumid said kirjastusosakond, raamatuladu ja raamatute müügipunkt ning ühe ruumi sai juurde trükikoda). Kõige selle tulemusena on paranenud ülikooli väljaannete välimus ja toimetamise tase ning kirjastus- ja trükiosakonna töökultuur, samuti kirjastamiseeskirjade täitmine.

Oma veebruarikuu koosolekul ülikooli kirjastustegevust a. 1971—1975 arutades märkis TRÜ nõukogu tunnustavalt nende aastate vältel tehtud suurt tööd. Selle ulatust aitab selgitada fakt, et ülikooli kirjastustegevuse maht trükipoognates aastas on kirjastuse «Eesti Raamat» vastavast aastamahust umbes 50% (!).

Olulisemateks puudusteks on meil aga pealiskaudsus kirjanduse väljaandmise planeerimisel ja hilinemine kirjastusplaani võetud väljaannete käsikirjade esitamisel. Juhtub isegi seda, et kirjastamisplaanis oleva väljaande käsikirja ei esitatagi. Nii jääb kirjastamisplaan täitmata ja vajalik väljaanne ilmumata. See näitab mitte ainult üksikute õppejõudude, vaid ka kateedrite hoolimatut suhtumist kirjastustöösse. Ei ole vist liialdus, kui ütelda, et selles hoiakus peegeldub teatud hoolimatus ka üliõpilaste ja õppetöö vastu üldse. On hädavajalik, et kõik kateedrid suhtuksid kirjastamisplaanide koostamisse ja kinnitatud kirjastamisplaanide realiseerimisse nõudlikult, vastutustundega. Eks peitu ju üliõpilaste, eriti aga kaugüliõpilaste varustamises õppe-metoodiliste materjalidega üks õppetöö kvaliteedi tõstmise reserve.

On meeldiv, et meil on õppejõude, nagu prof. R. Looga, prof. R. Hagelberg, dots. S. Laanes jt., kes on õppe-metoodiliste materjalide väljaandmisse suhtunud väga loovalt. Selliste õppejõudude arv peaks aga tunduvalt suurem olema.

Ülikooli väljaannete teostus ja välisilme on paranenud eeskätt toimetamise ja masinakirjatöö kvaliteedi tõstmise (lehekülje parema serva sirgeks ajamine, pealkirjade ja teksti otstarbekam paigutamine, pealkirjade mitmekesisem vormistamine jmt. abinõud) ning paljude meeldivate kaanekujunduste arvel (sm-d K. Põllu ja I. Kudisiim).

Kindlasti saab veel üht-teist paremini teha. Kahju, et sellist töö kvaliteedi tõusu ei ole saavutatud ülikooli rotaprinttrükikojas. Õnnestunud tööde kõrval esineb siin ikka veel viltu lõigatud formaadiga brošüüre jt. trükiseid, trükivärviga ebaühtlaselt kaetud kaasi ja lehekülgi. Need puudused oleksid kergesti välditavad, kui trükikoja kollektiivi iga liige töötaks tähelepanelikult ja püüaks oma tööd teha võimalikult kvaliteetselt ning puudused avastataks trükikojas juba töö käigus, enne brošüüri või muu trükise täielikku valmimist. Sel juhul oleks ka «Majandusteaduslikke töid XXI» jmt. trükised trükitehniliste puudusteta ning need read kirjutamata.

Rotaprinttrükikojal on raske tehniliselt halvast käsikirjast nägusat väljaannet teha, kuid korralikust käsikirjast **peab** nägus väljaanne saama. Seda ootab väljaande tarbija ja nõuab meistri au.

On meeldiv, et aasta-aastalt on mõnevõrra kasvanud ülikooli kõrgtrükis ilmunud väljaannete arv ja maht. See on osutunud võimalikuks tänu H. Heidemanni nim. trükikoja ja EKP KK Kirjastuse trükikoja mõistvale suhtumisele ülikooli vajadustesse.

1975. a. anti kõrgemalseisvate organite poolt õppeasutuste kirjastustegevuse täiustamiseks mitu direktiivdokumenti. Nende eesmärk on tõsta õppeasutuste väljaannete sisulist taset, vältida paralleelsete väljaannete ilmumist, kokku hoida paberit. Selleks on ette nähtud mitmed organisatsioonilised abinõud, nagu: õppeasutuste väljaannete perspektiivplaan kuulub kooskõlastamisele NSV Liidu Kõrgema ja Keskeriharduse Ministeeriumis; iga väljaande kohta peab olema kaks välisretsensiooni, neist üks kollektiivne; õppevahendite piirmahuks 5 trp.; teaduslike artiklite kogumiku piirmahuks 10 trp. jmt. nõuded.

Neid tuleb arvestada kõigil autoritel ja kirjastamisega tegelejatel.

Omaette probleem on paberi kokkuhoidlik kasutamine. Igal ülikooli töötajal tuleb arvestada, et meile eraldatud paberikogus on piiratud. Mida kokkuhoidlikumalt paberiga ümber käime, seda rohkem saame trükiseid.

Eelkõige peaks seda tegema ülikoolisisese kirjavahetusega tegelejad. Küllalt suurt kokkuhoidu saavutaksime paberi kasutamisel juba sellega, kui mõnerealise kirja puhul ei tarvitataks tervet masinakirjalehekülge ning võimaluse korral kirjutataks lehekülje mõlemale poolele.

Kirjastustegevuse maht ülikoolis lähematel aastatel ei suurene. Küll peab aga tõusma väljaannete sisuline kvaliteet ja teostuse tase. Selle eest peetavat võitlust peavad juhtima ülikooli kirjastusnõukogu ning kirjastus- ja trükiosakond. Kuid samal ajal ei tohi unustada, et kvaliteet kirjastustegevuses saab alguse siiski autori koostatud kvaliteetsest käsikirjast ja kateedri nõudlikkusest autori vastu.

ECCE homo!

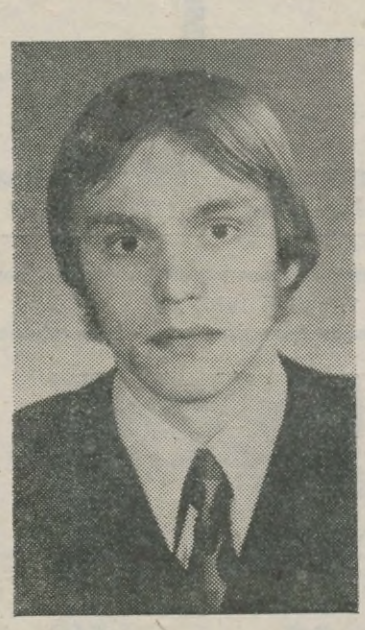

Ankeet . . .

Kehakultuuriteaduskonna III kursuse üliõpilane, NLKP liikmekandidaat, meistrikandidaat kergejõustikus — erialaks kümnevõistlus . . .

19. aprillil saab 21-aastaseks. 190,5 cm pikk, kaalub 82 kg.

Abielus, 5. aprillil jääb pisitütrel Kstinal (ja see ei ole trükiviga) esimene eluaasta seljataha. «Papa», «päh!» ja «näm-näm» on juba selged . . .

Nimi? Selle tõi isa Rootsist ja väike nimekandja näib olevat ka ise selle üle väga uhke.

Ja see, mis ankeedile lisanduks . . .

HENN VALLIMÄED kodunt otsida on riskantne. Kergejõustiku kuninglik ala kümnevõistlus nõuab lõviosa päevast treeninguks. On siis loomulik, et temast kirjutama läksin kilehalli.

Sportlase olemusest

Henn just alustas. «Botased» jalas ja dress seljas, tegi ta oma kilomeetrilist soojendusjooksu. Sellele järgnes võimlemine ja harjutused rööbaspuudel, et õlavöötmelihased soojaks saaksid, sest täna oli kavas teivashüpe.

«Raske saab täna olema. Üksinda on teivast vilets teha. Oleks Kaido tuleks, tekiks nagu pinget, konkurentsi, siis läheb kergemini,» ütleb Henn enne uue soojendusharjutuste tsükli juurde asumist. Need on niinimetatud «lahtijooksud», 5×50 m. Edasi tuleb kaheksa starti pluss veel 3×50 m stardist maksimaalse kiirusega. Pärast tõkete ülesseadmist aga kaheksa korda kolme tõkke läbimine.

«Äh, tõkked läksid küll täna aia taha. Ikka annab paremal jalal veel vigastus tunda. No küll teeb viha!» ütleb ta.

Nüüd läheb siis teivashüpe lahti. Algul ikka niisamuti tasapisi soojendushüpete näol, varsti aga pannakse 3.80 peale ja esimene õige hüpe saabki teoks. Kas ta nii väga õige ongi, sest hoovõtuks kasutatakse seespoolt hoogu. Ja nii teeb ka Henn 16 sammu asemel 12 sammu, siis teivas auku, selle toel tõuseb ta üles, laseb teiba lahti ja kukub kergelt riivates teisele poole presentriihma alla pehmetele mattidele.

Kohe on treener M. Pukk oma õpetussõnadega platsis ja vead leitud.

«Tervitus!» kostab nüüd ühe mehe suust. Dress seljas, teivas käes, tuleb Kaido Meitern. Hennu nägu lööb kohe naerule: «Tere, tere, jõudsid ikka ka lõpuks pärale. Mina juba kartsin, et pean siin üksinda higistama . . .»

Ja nii kaua kui teine mees teeb soojendust, proovib Henn veel hüpata. Vahel tõstab ka kõrgust ja nii on see varsti juba 4.20 peal.

Hoojooks, teivas vibreerib rütmis käes, teivas auku, ülestõus, teiba käest laskmine ja puhtalt kõrguse ületamine.

«Voh-voh! Nii jah! See oli juba hea! . . .» hüüab treener M. Pukk kõrvalt Hennule, kes ennast mattidelt üles ajab. Ka ta ise tunneb, et see oli hea hüpe.

Nüüd algavad Kaido ponnistused ja nii vaheldumisi nad nüüd hüppavad . . .

Uued tervitused kostavad kõrvalt. Pööran pead ja näen Vladimir Redpappi. Vladimir elab ja töötab Nõo sovhoosis, kuid õhtused linnaskäimised seab ikka nii, et saaks kilehalli tulla. Treenib Valgevene treeneri Alabini hoole all, kes oma abilistega koostab tema jaoks treeninguülesanded. Vladimir aga täidab neid, abikaasa stopperiga alati jälgimas. Tabelite ja pulsisageduse järgi saab ta ise reguleerida treeningukoormust. Iga kuu saadab koondandmed Minskisse.

«Tema treeningupäevik on üks pulsisageduste suur skaala. Aina arvud ja arvud! ütleb Henn. «Kuid mees on juba kolmekümnene ja selles vanuses sprindis ilmselt teisiti ei saagi.» «Kui aga oled veel kahekümnene, siis ei ole muud, kui anna ainult takka.Niipalju kui jõuad ja suudad!»

Ja nendes viimastes sõnades näibki väljenduvat Henn Vallimäe sportlaseolemus.

Pärast teivast jälle jooksma. 300 meetrit viiekümneliste lõikudena, kiirendus ja lõdvestus vaheldumisi. Tänaseks aitab.

Kõige selle peale võiks küsida vähemalt üht: «Kas tippsport mõnikord enesetundele ja mõistusele vastu ei hakka?» Henn Vallimäe eitab seda. «Pärast ülikooli kavatsen koormust veel suurendadagi, eks siis näe.»

Kui kell üheksa hallist lahkume, olemegi viimased.

Väljas tibutab vihma. Henn teeb oma «M»-ile hääled sisse, pühib sadula kuivaks ja istub ratta selga.

«Hea asi ikka! Hoiab energiat kokku,» ütleb ta. Jätame hüvasti. Endamisi mõtlen veel: ühelt poolt pillav jõukulu, teiselt arukas kokkuhoid — niisiis kontrastide mees.

VALDO KÜTT

ELKNÜ TRÜ komitee otsus

Kehtestada Leningradi mnt. 27 üliõpilaskohviku külastamisel alljärgnev kord.

1. Üliõpilaskohvikusse lubatakse ainult üliõpilaspileti, TRÜ või EPA töötõendi esitamisel.

Kui kohad on ette tellitud, tuleb koos üliõpilaspileti, TRÜ või EPA töötõendiga esitada ka maksukviitung ettetellimise kohta.

2. Kohtade ettetellimise kord:

a) kohti saab piiramatul arvul tellida üheks nädalaks ette üliõpilaskohvikust selle tööpäevadel kell 7—16;

b) ettetellimisel tasutakse ühe koha eest 1 rbl.; tellija valib selle rubla eest lauale komplektmenüü;

c) iga ettetellitud, s. o. tasutud koha kohta antakse tellijale vormikohane maksukviitung;

d) tellitud kohast võib loobuda ja maksukviitungi tagasi tuua, kuid mitte hiljem kui maksukviitungi kehtimise päeva kella 16-ks.

3. Administraatori korraldustele tuleb vastu vaidlemata alluda. Administraator võib korratult riides üliõpilasel keelata kohvikusse sisenemise, samuti nõuda liigselt alkoholi tarvitanute või korrarikkujate lahkumist kohvikust.

Administraatori nõudmisel tuleb esitada üliõpilaspilet, TRÜ või EPA töötõend. Administraatoril aitab üliõpilaskohvikus korda pidada TRÜ komsomoli operatiivrühm.

4. Baaris kuuluvad väljamüümisele ainult istekohad laudades. Kohviku baarileti ääres olevaid kohti välja ei müüda.

5. TRÜ vilistlased, kes soovivad kohti ette tellida, peavad iga kord loa saamiseks pöörduma üliõpilaskohviku juhataja poole.

6. Käesolev üliõpilaskohviku külastamise kord on kooskõlastatud TRÜ rektori, TRÜ kohviku juhataja ja Leningradi mnt. 27 üliõpilaskohviku juhataja.

7. Käesolev otsus kehtib kuni 1975/1976. õ.-a. lõpuni.

TOIMETUSELT

Vastuseks artiklile «Uue kohviku rasked päevad» («TRÜ» nr. 10, 19. märtsil 1976) saime kohviku administratsioonilt juhataja V. Pärna allkirjaga kirja, milles omapoolselt selgitatakse 14. märtsil uues kohvikus asetleidnud intsidenti. Ühtlasi loetletakse ka need abinõud, mis peaksid edaspidi kindlustama kodurahu ja külastajate ning kohviku töötajate parema üksteisemõistmise (üks neist on ülalpool trükitud komsomolikomiteega kahasse väljatöötatud uue kohviku kasutamise kord, sest vana ei õigustanud end). Kui olukorra normaliseerimiseks astutud sammudest ei piisa ja joomine ning korralagedus jätkub edaspidigi, siis nõustutakse sellegi äärmusliku abinõuga, et alkohol uues kohvikus võetakse müügilt.

Ja veel täpsustuseks: nimetatud artiklis äratoodud võrdlus «Müüdi alkoholi 700, sööke kõigest 5 (!)) rubla eest» osutus kontrollimisel ülepakutuks: nimelt on selle 700 rubla sees ka baarist ostetud kohv ja maiustused, mis aga oluliselt ei mõjuta kontrasti.

EÜE: hästi — paremini

Läinud nädalal peeti komsomolikomitees rühmafunktsionääride õppus. Kõnelesid D. Visnapuu, T. Mendelson ja Ü. Langel. Erilist tähelepanu pöörati finantsdistsipliinile. Komissaridele tuletati meelde, et suvel koguvad nemad komsomolimaksu vastavalt väljateenitud töötasule. Hoolega tuleb läbi mõelda rühma kommuun ja töötasu jagamine. D. Visnapuu rääkis kurioossetest juhtumitest (mitte küll Eestis), kus üliõpilasehitajad võeti kohtulikule vastutusele finantsdistsipliini rikkumise pärast.

Meie vabariigis on probleemiks, millistel alustel palka maksta. Ideaalne oleks jagada rühma raha iga tööpäeva eest kõigile ühepalju. Kui kusagil on ilmne diferents töössesuhtumises, siis sel puhul on võimalus rakendada preemia koefitsienti. Mitte mingil juhul ei tohi palga määramise aluseks olla sooline erinevus.

Probleemiks on suhtumine «gastrolööridesse» ja ringirändajatesse. Kes tuleb malevasse, peab teadma, et ta on sõlminud lepingu tööandjaga. Rühmast võib lahkuda ainult rühmakomandöri **teadlikul** loal.

Hetkel on oluline tagastada õigel ajal perfokaardid komsomolikomiteesse.

Meil on hästi korraldatud komsomoli ja ehitusmaleva koostöö. Seda näitab kasvõi komitee otsus välisrühmade suhtes. Ka meie vabariigi rühmadesse annab soovituse komsomol. Filoloogiateaduskonna sekretär Ruve Sank ei ole seda lasknud formaalsuseks saada. Iga malevasse minejaga vesteldakse, tuntakse huvi tema aktiivsuse vastu kõrgkoolis. Arvatavasti on see nii ka teistes teaduskondades. Kui midagi on hästi, saab seda aga veelgi paremini teha.

AUNE KULIKOVA

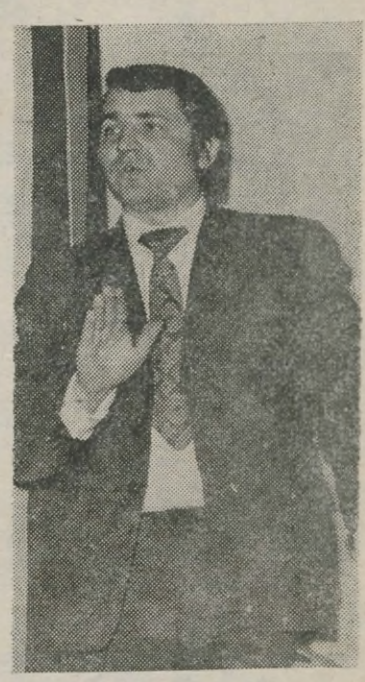

Kõrvaloleval J. Koppeli fotol kõnelemas EÜE-76 komandör Donald Visnapuu.

Rektor õnnitleb

60. sünnipäeval geneetika ja darvinismi kateedri preparaatorit Maie AMALJUSTSENKOVAT ning majahoidjat Gustav LIPPINGUT, 50. sünnipäeval eriõpetuse kateedri õpetajat Viktor UŽINIT, kirjastus- ja trükiosakonna trükitöölist Liidia TAMME, peamehaanikut Evald KÕRGEMÄGE ja Teadusliku Raamatukogu sektorijuhatajat Linda VISBERGI ning tänab tehtud töö eest.

30-aastase kohusetruu töö eest tänab rektor saksa filoloogia kateedri vanempreparaatorit Helga HANSENIT ning soovib edu edaspidiseks.

RSR — mis see on?

Sellist ja teisigi samalaadseid pärimisi võib meie tudengite hulgas kahjuks tihti kuulda. (Et tulla ja vaadata, selleks hakkamist ei jätku.)

Rahvusvaheliste suhete ring on TRÜ-s tegutsenud üle 12 aasta, olles seega vanim meie vabariigis. Ringi mitmest endisest liikmest on saanud tunnustatud rahvusvaheliste suhete lektorid (T. Alatalu, R. Mälk jt.). Oma eksisteerimise jooksul on RSR üle elanud tõuse ja mõõnu. Mitmetest objektiivsetest ja subjektiivsetest põhjustest tingituna alustas RSR oma 13. tegevusaastat vähese hoo ja järelikult ka eriliste tulemusteta. Eelkõige seetõttu, et V kursusele on jõudnud kogu RSR-i senine «vana kaardivägi» (T. Kõrda, V. Iljaševitš, A. Junti jt.) ja eemale jäi ka meie senine juhendaja T. Alatalu.

Iga õppeaasta algul täiendab RSR oma ridu uute liikmetega nii esmakursuslaste kui ka nende üliõpilaste hulgast, kes on väikese hilinemisega selgusele jõudnud RSR-i eesmärkides. Ka 1975/76. õppeaasta ei olnud erandiks. Ent sügiseks oli ring eespool nimetatud põhjustel sattunud praktiliselt nullseisu, uued liikmed aga oli vaja kogu probleemistikuga kurssi viia ning välja selgitada, kellest võiks saada arvestatav RSR-i liige, s. o. lektor. Hakati rääkima meie passiivsusest, võis kuulda ja kuuleb praegugi etteheiteid, et ringil ei ole mingit reklaami. Eneresklaamiga oleme tänavu küll tagasihoidlikud olnud. RSR-i tutvustavaid *show*'sid on alati tulnud jälgima (muidugi mitte ilma Olav Osolini abita) inimmass, mis viimasel teadaoleval juhtumil reaalselt ähvardas klubi sisekonstruktsioone. Kuid sellistel üritustel ei ole ju tegelikult RSR-i põhifunktsioonidega peaaegu midagi ühist ja toetuda sellistele töömeetoditele oleks minu arvates ebaõige.

Meie ring oli ja peab jääma üheks lüliks poliitiliselt erudeeritud noorte spetsialistide ettevalmistamisel. Niisiis, RSR on ülikoolis loodud selleks, et levitada nii *alma mater*'is kui ka linna ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides välispoliitilist informatsiooni kui tudengite ja töötajate ideelise kasvatamise üht tähtsamat komponenti.

Inimeste teadusliku maailmavaate kujundamise lahutamatuks koostisosaks on loenguline propaganda. RSR-i liikmed on nii omal initsiatiivil kui ka koostöös ühinguga «Teadus» selles liinis ära teinud märkimisväärse töö.

Ringi põhikontingendi moodustavad enamasti Õigusteaduskonna üliõpilased, osalt ka ajaloolased ning füüsikud. Täiesti kõrvale on meie ringi tegevusest jäänud sellised arvestatavad teaduskonnad nagu Majandus- ja Matemaatikateaduskond. Loota ei saa ka filoloogidele jt. teaduskondadele, kus naisüliõpilased on ülekaalus. Kogemused näitavad, et välispoliitiliste sündmuste jälgimine, nende keerdkäikude lahtimõtestamine, mis lisaks elementaarsele iseseisvale mõtlemisvõimele nõuab ka pidevat mahukat ja tihti ka küllalt vähepõnevat iseseisvat tööd, ei ole enamikule naisüliõpilastest ühtedel või teistel põhjustel vastuvõetav. EAV on sotsialistlik riik, kes oli dr. Salvador Allende, USA-s on 15 vabariiki, USA president on F. Franco.

Selliseid ja muid selletaolisi ütlemisi on tulnud kuulda meie oma ülikooli tudengitelt, ka nendelt, keda taheti õppima saata teistesse sotsialistlikesse riikidesse. Säärane üliõpilaste võhiklikkus rahvusvahelisse olukorda puutuvais faktides ei ole siiani veel massiline. Ent kui arvestada, et praegused rahvusvahelised suhted mitme olulise välispoliitilise konflikti raames muutuvad üha keerukamaks ning seega nõuavad muu hulgas veelgi sügavamat analüüsi, siis tuleb midagi ette võtta. Oleks tore, kui üliõpilastel leiduks ettepanekuid ja ideid RSR-ile. Kursuste komsomolisekretärid peaksid aga välja selgitama üliõpilased, kes on huvitatud välispoliitikast, rahvusvahelistest suhetest ja viima nad kontakti RSR-iga. On imelik, kui ühe või teise teaduskonna või kursuse funktsionäär pöördub meie poole palvega saada loeng, samal ajal kui sellest teaduskonnast pole meie ringis ühtki tudengit.

Eraldi peab pöörduma Majandusteaduskonna poole, sest RSR-il tuleb tutvustada laiemale auditooriumile NLKP XXV kongressi materjale, sealhulgas ka majandusprobleeme. Just tulevased noored majandusspetsialistid peaksid koos RSR-iga vähemalt osa sellest tööst enda peale võtma.

Lõpuks, parim viis teada saada, mida kujutab endast RSR, on tulla meie järgmisele «väikesele ringile».

VIKTOR KAASIK,
RSR-i president

Majandusteaduskond tegutseb

Majandusüliõpilased on praegu oma aktiivsuselt väljapaistvamal kohal ülikoolis. Need fotod on tehtud ühelt hiljutiselt kohtumiselt EPA kolleegidega.

● Mercedes Pent annab EPA Majandusteaduskonna sekretärile Mati Kanarikule üle albumi (ühiste ürituste piltide tarvis).

● EPA kolleegidelt loeng inimese anatoomiast.

● Majandusküberneetikute I kursus mängib põhjakäinud neiut ja uurijat.

Jaan Koppeli fotod

Suvemalevast

TRÜ suvemaleva 76 tööperiood kestab 8. juulist 13. augustini. Tänavugi jääb põhikontingendiks I kursus, kuid ka vanemate kursuste üliõpilased on teretulnud. Et suvemalev kuulub sel aastal EÜE-76 koosseisu, siis toimub komplekteerimine koos ülikooli EÜE sektoriga.

Et haarata rohkem üliõpilasi nn. III semestri veetmisele EÜE-s ja suvemalevas, said kõik dekanaadid perspektiivsed arvud suvemaleva kontingendi jaoks. Igasuguste sekelduste ja vääritimõistmiste ärahoidmiseks on kehtestatud järgmine kord. Need I kursuse üliõpilased, kes soovivad minna EÜE-sse ja kellel on teada juba kindel rühm, saavad oma rühmakomandörilt avalduse vastava teaduskonna dekaani (või prodekaani) nimele üliõpilase lubamiseks EÜE-sse. Selle avaldusega tulevad need I kursuse üliõpilased suvemaleva staapi, kes vabastab avalduse esitajad suvemalevast. Nii on seda juba tehtud ja nii käib see ka edasi. Olgu veel teadmiseks tulevastele suvemalevlastele, et nad kannavad EÜE-76 vormi, erinevus on ainult pluusi värvis.

Esikohale jääb suvel ikkagi ülikooli väljaehitamine. Käed lüüakse külge füüsikakorpuse ja auditooriumide korpuse ehitamisel, kindlustatakse peahoone vundamenti ja remonditakse õppehooneid, abi soovivad ka ülikooli Teaduslik Raamatukogu ja botaanikaaed.

Sel aastal moodustatakse spetsiaalne maalrite rühm, kes hakkab remontima ühiselamuid. Lähemal ajal algab selle rühma liikmete väljaõpe vilunud maalrite käe all, et suvel ei tuleks päris «rohelisena» pintseldama hakata.

Kõikide küsimustega, mis puudutavad suvemalevat, pöörduda suvemaleva staapi igal teisipäeval kell 11—14 ja kolmapäeval kell 14—16.

MADIS KALLION,
TRÜ suvemaleva komandör

Parimad vene keele tundjad selgunud

Vene keele lõppenud olümpiaadi eesmärk oli välja selgitada, kuivõrd intellektuaalselt on arenenud meie esimeste ja teiste kursuste üliõpilased, millised huvid ning harrastused neil on. Inimesed, kes pidevalt laiendavad silmaringi, kes väsimatult pürivad edasi teaduses, peavad oskama end väljendada ka vene keeles. Sellest lähtudes olid vene keele võistlusülesanded orienteeritud oskuste ja kogemuste väljaselgitamisele keelealase tegevuse igasugustes valdkondades: lugemises, vestluses, audeerimises, kirjutamises. Kõik kontrolli vormid tuginesid oskusele formuleerida ning õigesti väljendada isiklikku seisukohta konkreetse probleemi puhul. Lõppvoorule eelnenud teaduskonnasisesed olümpiaadid näitasid, et meie üliõpilased on üldiselt hästi ette valmistatud ja oskavad end väljendada praktilise elu kõige erinevamates situatsioonides.

Lõppvoor koosnes kolmest ülesandest. Kõigepealt oli vaja magnetofonilindilt tulev loeng pealkirjastada, lahti mõtestada loengu suunitlus ja esitada lektorile viis küsimust. Teine ülesanne aitas välja selgitada konkursist osavõtjate filoloogilist taipu ja silmaringi. Kolmandaks ülesandeks oli koostada ühe artikli probleemkonspekt, tuues ära põhiprobleemid, alaprobleemid ja valmistuda suuliseks vestluseks antud teemal. Teema oli huvitav ja ajakohane — «Ülikoolid XXI sajandi künnisel», seetõttu kujunes ka suuline vestlus probleemiderohkeks, elavaks ja loomulikuks.

Selles pingelises heitluses saavutasid võrdse arvu punktidega esikoha Heiki Aasaru (eesti fil.), Marianne Metsar (saksa fil.) ja Kalev Zimmermann (Õigustead.). Inglise filoloog Malle Org ja küberneetik Peeter Sild jäid neist mõne punktiga maha ning tulid vastavalt teisele ja kolmandale kohale.

Võitjad kaitsevad peagi meie ülikooli au vabariiklikul olümpiaadil Tallinnas.

ŽÜRII

Ministri käskkiri

Kauaaegse kohusetundliku töö eest said KKEH Ministeeriumi aukirja majandusosakonna vaneminsener Marta KIKAS ning seoses 75. sünnipäevaga vanemtöödejuhataja jaoskonna puusepp Aleksander KLIIMANN ja seoses 60. sünnipäevaga majahoidja Gustav LIPPING.

Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi kolleegiumi ning Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate ja Ametiühingu EV Kontori presiidiumi otsusel anti tubli töö eest spetsialistide ettevalmistamisel, teaduslikus töös ning õppetöö, olme ja puhkuse organiseerimisel rinnamärk «Üheksanda viisaastaku eesrindlane» TRÜ ametiühingukomitee esimehele Helve KABURILE ja õppeprorektor Karl PÜSSILE.

Ülikooli minust

Üliõpilaseeskirjadest 175 aastat tagasi

Kui möödunud sajandi algul Tartu ülikool oma uksed avas ja taas õppetööd alustas, hakkasid Tartusse kogunema üliõpilased. Järk-järgult üliõpilaste arvu kasvades muutus ka Tartu ilme. Keisri ukaasiga 9. apr. 1798 oli noortel õppimine välismaa ülikoolides, kus oletati kontakte kõiksugu «kahjulikkude õpetuste, reeglite ja kommetega», keelatud. Kiires korras tuli Tartu ülikoolis õppivate üliõpilaste jaoks välja töötada ja kehtestada käitumise reeglid. See polnud sugugi nii lihtne tolleaegses tsaaririigis, sest kõrgemates ringkondades ei valitsenud ühesugused vaated, näiteks kasvõi usuõpetuse õpetamise ulatuses, naiste stuudiumis, seisuslikkuses, eluea piirides.

Teravate vaidluste ja vastuolude järel anti välja, kuigi mitte kestvaks ajaks, trükitud «Reglement» (1802 jj.). Eeskirjad nägid ette, kuidas üliõpilane pidi käituma oma kodus, kuidas suhtlema õppejõududega ja ülemustega, samuti, kuidas käituda väljaspool ülikooli, avalikes kohtades, tänaval, nii päeval kui öösel. Ette nähtud oli samuti üliõpilase rahaline vahekord, võlad teistega ning peamiselt — nende tasumine.

Alljärgnevas heidame põgusa pilgu sellesse, mis tol ajal reglemendiga fikseeriti. Tartu ülikooli eeskirjad üliõpilastele ilmusid saksa keeles.

1803. a. väljaande § 58 ütleb, et üliõpilastel on k o h u s t u s i, aga ka õigusi; seega esiplaanile olid seatud kohustused. Stiil on manitsev, õpetlik ning arhailine. Sama raamatukese sissejuhatuse sõnastus annab tolle aja tõelise pildi, nimelt: «Mitmekesised on noormehe vahekorrad ülikoolis, niisama mitmekesised on ka tema kohustused. Senini viibis ta ainult perekonnaelu sfääris, nüüd peab ta üle minema kodanikesfääri. Ta peab end siduma kohustustega, mis temale seni olid võõrad või millest tal oli vale ettekujutus... Kõike seda, mida noormees veel ei tea, omandab ta ülikoolis. Ülikooli tuleb mõista aga kahest vaatepunktist: teadusliku asutusena ja kohtuasutusena... Et paremini teadmisi omandada, on ülikooli juures olemas raamatukogu, füüsikakabinet jne. Samuti et kehalist kasvatust mitte hooletusse jätta, on ülikoolil oma vehklemissaal, tantsupõrand, maneež, supelasutus ühes päästejaamaga. Ülikoolil on ka oma kohus, mille eesotsas seisab rektor.» 1825. a. tuli seletus Ministrite Komiteelt, et ülikooli jurisdiktsioon kehtib ainult Tartu linna ja maakonna piires. Väljaspool seda üliõpilaste poolt kordasaadetud üleastumised allusid selle piirkonna kohalikule kohtule, kus tegu toimus — *forum delicti commissi*.

Määruste esimene peatükk algab nii: «Kui tulevane üliõpilane Tartusse jõuab, siis peab ta jalamaid või hiljemalt kolme päeva jooksul ilmuma ülikooli rektori juurde ning esitama oma passi ja koolitunnistused. 1820. aasta statuut nõuab lisaks veel tunnistust, et üliõpilane vähemalt 16 aastat vana peab olema. On ta «Album academicum'isse» sisse kantud, siis peab uus üliõpilane oma passi andma ülikooli kohtule. Pärast immatrikulatsiooni võib üliõpilane, olles selleks ühtlasi ka kohustatud, kanda akadeemilist vormi. 1828. a. antud õpperingkonna kuraatori reskript lisab, et üliõpilane, kes pole vormis, välja arvatud oma korteris, heidetakse otsekohe ülikoolist välja ja saadetakse Tartust ära.

Kui mõnel noorel üliõpilasel on kaasas saatja — hooldaja, siis peab viimane ennast legitimeerima ülikoolis, alludes samuti ülikooli seadustele ning kohtule.

Koos matrikliga saab üliõpilane ühe eksemplari «Eeskirjadest üliõpilastele» ning tõotab käelöömisega rektorile, et ta neist ka kinni peab (§ 4). Sellele järgnevad nüüd kohustused: jumalakartlikkus, kõlblus, sõnakuulelikkus ülemuste suhtes, hoolsus ja korraarmastamine, eemalhoidmine igasugustest lärmitsemistest, salaühingutest, hasartmängudest ja kahevõitlustest.»

(Järgneb)

LEO LEESMENT

Looduskaitsering 18-aastane

Kaheksateistkümne aasta eest pani ringi teadusliku juhendaja J. Eilarti ümber koondunud kümmekond aktiivsemat loodushuvilist tudengit aluse Nõukogude Liidu vanimale üliõpilaskonna looduskaitseorganisatsioonile, Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringile.

Täismeheikka jõudnud ringi tegevusaastatesse mahuvad mitmed omalaadsed üritused, paljudest endistest liikmetest on sirgunud juhtivad spetsialistid looduskaitseliikumises. Osa ettevõtmisi on kujunenud traditsiooniliseks. Populaarne on sügisene avamatk Taevaskoja-Valgemetsa. Aastaid juhendab linnulaulu kuulamisi Raadi kalmistul ringi vilistlane K. Tild. Mai algul matkame J. Eilarti juhtimisel väikese Illimari kodupaigas Ahjal, kus korrastame Illimari parki. Traditsiooniks on ka värskete vilistlaste meelespidamine lõpulõkkel. Ringil on tihedad sidemed mitmete Nõukogude Liidu ülikoolidega.

Kordaminekuaastaks oli eriti viimane, 18. tegevusaasta. Looduskaitseringi algatusel ja organiseerimisel leidis aset esimene üleülikooliline looduskaitsepäev Alatskivil, see on kavas muuta traditsiooniks. Osaleti R. Marani vändatud üleliidulise ekraani filmis «Loodus ja inimene». Omamoodi teerajajateks oldi ka suvisel õppeekskursioonil Karjalasse ja Koola poolsaarele jõuti ju esimese bussiekskursioonina Eestist Murmani rannikule.

NLKP XXV kongressi suurt tähtsust looduskaitse ja teadusliku looduskasutuse seisukohalt märkisid nii J. Eilart 13. märtsil toimunud aastapäevakonverentsi avakõnes kui ka ringi president Ü. Mander (geogr. IV k.) oma ettekandes «NLKP XXV kongress ja looduskaitse haridustöö ülesanded.» Nii detailset käsitlemist kui X viisaastaku ülesannetes pole looduskaitse küsimused leidnud veel ühegi varasema viisaastaku direktiivides.

Peipsi põhjaranniku rekreatiivsest planeerimisest rääkis konverentsil J. Voist (geogr. V k.). Viirpuudega seotud probleeme puudutas G. Trei (EPA äsjane lõpetanu, Läänemaa Metsamajandi asedirektor). S. Sumeli (geogr. V k.) ettekanne käsitles Pärnu rajooni maaparandusobjektide maastikuökoloogilise hindamisega seotud probleeme. Ringi vilistlane M. Jeeser vaatles nüüdislooduskaitse probleeme Hiiumaal.

Uueks auliikmeks võeti üks ringi asutajaid, geograafiakandidaat H. Mardiste.

Raadi kalmistul mälestati ringi esimest presidenti L. Jaansonit.

Õhtuse aastapäevakoosviibimise kandva osa moodustas J. Roosaare (geogr. V k.) koostatud montaaž «A. Schweitzer ja tema eetikakonseptsioon», mida saatis väga hästi valitud muusika mitmetest Schweitzeri endagi töödest. Diapositiivide vahendusel heideti tagasipilk viimasele tegevusaastale.

Järgmisel päeval toimus külalistele bussiekskursioon Otepää kõrgustikule ja Taevaskotta.

HELMUT HALLEMAA

A. Starkopfi skulptuurid

Lamav naisfiguur. Graniit.

Eesti kunsti ühe teenekama esindaja skulptor Anton Starkopfi dekoratiivseid aktiskulptuure saab näha veel mõnda aega Ed. Vilde tänaval asuvas ateljeemuuseumis, mis on avatud iga päev kl. 11—18, välja arvatud teisipäeval.

Tänapäeva skulptuuris, kus dekoratiivsetele vormidele rajanev kompositsioon on vähenenud ja asendunud keerukamalt mõtestatud lahendustega, paistab Starkopfi looming eriliselt silma oma jõulise, mehelikult pikantse arusaamaga ilust.

LEA MEHILANE

Kesk-Aasiasse

Tadžiki NSV Turismi- ja Ekskursiooninõukogu saatis meile oma vabariigi 1976. a. turismimarsruutide prospekti. Kokku on 10 marsruuti, mis algavad-lõpevad kas Dušanbe-lähedasest turismibaasist «Varzob» või Leninabadi-lähedasest turismibaasist «Tadžiki meri». 4 neist on II raskuskategooria mägimatkad (läbivad Pamiir-Alai rajooni ning ka legendaarse mägijärve Iskanderkuli kaldaid). Raskuskategooriaga matkale võib kaasa võtta lapsi alates 16. eluaastast, teistele turismimarsruutidele lapsi alates 12. eluaastast. Nii et matkama saab minna ka koos perekonnaga, kui kõigile tuusikud osta. Matkade ajad on aprillikuust oktoobrini, kestus 15—20 päeva olenevalt marsruudist ja ka hinnast (60—120 rbl.).

Kes kavatseb lähemalt tutvust teha Kesk-Aasiaga, astugu läbi ametiühingukomiteest, kus võite tutvuda marsruutide täpsema kirjelduse ja ka aegadega. Sealsamas saate tellida tuusikuid 20. aprillini. Tellimised vormistatakse tuusiku hinna tasumisel.

AMETIÜHINGUKOMITEE

Meie külalisi

Eile külastas meie ülikooli Ginea-Bissau üliõpilasdelegatsioon. Palusime delegatsiooni juhti üliõpilast härra Mgu Dwangay-nu-Mrekki avaldada oma muljeid Tartus nähtu kohta.

«Muljed on vapustavad. Juba peahoonesse sisenemisel jättis sügava mulje koridorides hõljuv suitsupilv, millel on arvatavasti mingi rahvuslik-mütoloogiline tagapõhi. Seostasin selle kodumaise ohvrisuitsuga, kuigi siinne meenutab lõhnalt sigaretivingu. Niisama sügava mulje jätsid mulle teie kiviaegsete esivanemate kaljujoonistused auditooriumilaudadel. Milline fantastika! Milline joonte graatsia! Ka meil, Aafrikas, on koopaelanike kaljujooniseid, mida teadlased innukalt uurivad, kuid ei arvukuselt ega kunstiliselt seisukohalt ei saa neid teie omadega võrrelda. Olin hämmastunud, kui kuulsin, et teie ajaloolased pole neist veel ühtegi monograafiat kirjutanud. Loodetavasti see varsti ilmub ja siis oleks üks selle innustunud lugejaid ka mina, kuigi ma olen erialalt arst.

Väga huvitav oli vaadelda ka teie kaugete esivanemate saapajälgi koridoride ja auditooriumide seintel. Hea, et te hardalt hoiate ja hindate oma kaugete eelkäijate mälestust. Arvatavasti on neile pühendatud ka südamlikud epigraafid avalike üldkasutatavate kohtade seintel. Teie ühel kirjandusklassikul oli õigus, kui ta ütles: kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta. Teid ootab suur tulevik!»

Jutuajamise jäädvustas

JAAN NÄKSELPUSSER

non-fookus

Kuningannast ja kuningast

Inglismaal valitsevad praegu kaks kuningannat — Elizabeth ja *rock*-ansambel «Queen». Pärast «Queeni» kolmanda LP «Sheer Heart Attack» (1974) ilmumist levinud kuulujutud ansambli laialiminekust lõpetas hiljuti ilmavalgust näinud neljas heliplaat «A Night At The Opera». Viimati nimetatu plaadistamiseks kulus enneolematult palju aega ja raha, mistõttu ansambel vahepeal juba plaaditootjatega tülli läks. Ent tulemus õigustas pingutusi: Inglismaal kuulub nende viimasele tööle 1976. aasta kolme esimese kuu parima plaadi nimetus. Samal ajal tõusis *single*'ite edetabelis esimeseks «Queeni» «Bohemian Rhapsody», mis ka Eesti Raadios äramärkimist leidis.

«Queeni» mitmest suunast sünteesitud loomingus on muusikalisi mõjutusi 1920.—1930. aastatest, klassikalise muusika sugemeid (armastusballaad «Love of Life»), *country*-muusikat ja ka tõeliselt avangardistlikke helitöid. «Queenil» jätkub hoogsat rütmi («Stone Cold Crazy»), kuid ka tundesügavust ja lüürilisust («Dear Friends»). Küllaltki põhjendatult on «Queeni» nimetatud «Led Zeppelini» kommertsvariandiks: kuigi «Queen» on paljude oma konkurentidega võrreldes lähenenud muusikale sügavamalt ja tõsisemalt, on nemadki teinud vastutulekuid publiku maitsele.

Heliloomingu kõrval on «Queen» ka instrumentaalselt heal tasemel: Freddie Mercury mängib klaverit, John Deacon ja Brian May kitarri, löökriistadel on virtuoosiks Roger Taylor. «Queeni» laulule annab oma ekstravagantsustega omapära Freddie Mercury, kõrged on ka Brian May vokalistivõimed (laul «Prophet's Song»). Muide, alles aasta tagasi püüdis teine saareriigi ansambel «Sparks» Brianit endale meelitada, kuid Brian jäi ustavaks «Queenile».

«Lähem tulevik on meil kindlustatud,» märkis ansambli juht Freddie Mercury, «Nüüd võtame vastu üksnes selliseid pakkumisi, mis meile tõepoolest meeldivad. Eesmärgiks on vallutada USA, sügisel jõuame ehk ka Soome. Pole veel kordagi soome saunas käinud. Liiati olevat saun tervisele kasulik. Mul on selg haige, tarvitan pidevalt massaaži, et olla vormis.»

Soome «Queen» võib-olla tõesti jõuab, kuid vaevalt küll esimese suurusjärgu tähena. Popmuusika maailmas vahetuvad iidolid mitte enam aastate ja kuude, vaid päevadega.

Mis seob «Queeni» ja Elton Johni? Eelkõige ühine manedžer — John Reid. Just temal on teeneid selles, et 25. märtsil 29-aastaseks saanud Eltoni äsja lõppenud turnee 13 USA linnas möödus harvanähtava menuga.

Ajakirjandus juubeldas: pärast biitlite turneed 1966. aastal pole ühtegi Euroopa popmuusikut saatnud Ühendriikides säärane edu. Eltoni kontsertide järel tõusis ka tema plaatide populaarsus USA-s, ületades isegi kahe senise liidri, ansambli «Carpenters» ja Paul McCartney plaatide läbimüügi.

Elton Johni esinemiste finaaliks oli kaks kontserti Los Angelese staadionil «Dodgers Park» 60 000 pealtvaataja ees, kes tõid Eltonile sisse ühtekokku 1,1 miljonit dollarit. Kahe ja poole tunni jooksul esitas Elton 36 laulu, millest suurima soosingu võitsid «Your Song», «Rocket Man», «Saturday Night». Kontserdil viibis ka Elton Johni ema, kes saabus kohale poja «Boeing»-tüüpi lennukil, mis Eltoni viimase heliplaadi järgi kannab nime «Rock Of The Westies».

Esimese sammu karjääri suunas tegi tänane *rock*'i kuningas Elton juba 1966. aastal, astudes Long John Baldry grupi liikmeks. 1968. aastal ilmus Eltoni esimene *hit* «I've Been Loving You», mille põhjal «New Musical Express» kirjutas: «Elton John — momendi suurim talent!» Juba noil päevil arenes Eltonil sõprus temast kolm aastat noorema Bernie Taupiniga, kes seniajani on olnud kõikide Eltoni laulude sõnade autoriks. Elton on naljatades öelnud: «Bernie on nii ebamusikaalne, et kõikidele püüdlustele vaatamata ei saa kuidagi hakkama muusika loomisega.»

1969. aastal, mil Elton veel õppis Kuninglikus Muusikaakadeemias, äratasid tähelepanu Eltoni laul «Lady Samantha» ja kauamängiv heliplaat «Empty Sky», kus on ühendatud folk ja *rock*. Noor muusik pidas lugu klassikast, klaverimängijana aga eriti Chopinist.

Praeguseks on Eltoni ühtteistkümmend LP-d maailma eri nurkades müüdud üle 80 miljoni eksemplari. Seepärast ei väära imestamist Eltoni ääretu rikkus, mis kahjuks on selle tõsimeelse muusiku snobismi äärmusteni kallutanud. On juba räägitud Eltoni luksusvillast, marmoriga sisustatud vannitubadest. Nüüd ostis Elton lisaks veel ühe talumaja, kust aga peagi välja kolis, kuulnud, et naabruses elab ansambli «Who» trummilööja Keith Moon... Kui Elton John avas tollis oma kaks kohvrit, ei leitud sealt midagi muud peale 200 prilli — Elton on lühinägelik. Üheski ülikonnas ei ilmu Elton avalikkuse ette üle kahe korra. Mullu sattus Eltoni lemmikjalgpallimeeskond «Watford» rahalistesse raskustesse, kust neid suure summa kinkimisega päästis muidugi Elton John. Muide, «Watford» kuulub üksnes 4. divisjoni, asudes sealgi tagant kolmandal kohal...

Muusika põhjal tundub, et Eltoni tipuks jääb kaksikalbum «Goodbye Yellow Brick Road» (1973). Terviklik ja igati meeldiv on ka mullune «Captain Fantastic and Brown Dirt Cowboy», viimane LP «Rock of the Westies» on vaatamata kenale lookesele «Island Girl» kaotanud oma ereduse, tehtud on see pisut kiirustatult.

Kui paljud on aga teadlikud sellest, et Elton Johni nimi polegi tegelikult Elton John? Heliplaadiga «Captain Fantastic» kaasas olevas brošüüris on kirjas järgmised Eltoni sõnad: «Ansamblis «Bluesology», mis oli minu esimeseks ansambliks, oli saksofonistiks mees nimega Elton Dean. Mõtlesin, et Elton kõlab tõepoolest hästi. Ja et pseudonüüm oleks täielik, kaalusin läbi kõikvõimalikud perekonnanimed, meeldis millegipärast John. Ma ei tahtnud olla REG DWIGHT — see sobib rohkem raamatukogu teenijale.» Elton polnud nähtavasti kuulnud rahvatarkust: nimeta roosi kuidas tahad, ta lõhnab ikka magusasti. Tõsi küll, popmuusikas valitseva armutu konkurentsi tingimustes on isegi nime kõlal väärtus.

Praegu naudib Ameerika-turneest väsinud Elton John *alias* Reg Dwight arstide soovitatud puhkust ühel Lääne-India saarel, Euroopasse saabub ta tagasi eeloleval esmaspäeval, 5. aprillil. Keeldunud pikendamast lepingut oma kauase partneri, firmaga Dick James Music, alustab Elton nüüd koostööd plaadifirmaga EMI.

Elton John: «Pop pole mingisugune omaette nähtus, sõnakõlks; ta on meie ajastu poeetiline ja muusikaline illustratsioon.»

FELIX TONGA

MUIDE...

Muide, mulle isiklikult tundub, et meie premeerimise kord on ühte jalga lonkama hakanud, mistõttu premeeritud selleks ettenähtud rahast enam lugu ei pea (tulgu see siis teadmatusest või ilmatumast rikkusest). Millega muidu seletada raamatupidamise näitu, et praegu veel kassast 518 rubla ja 58 kopika eest võistlus- ning üliõpilastööde preemiat välja võtmata.

Aga mis preemiatestki rääkida, kui 1. märtsi seisuga on välja võtmata deponeeritud töötasusidki, pensione ja stipendiume tervelt 19 218 rubla ja 33 kopika väärtuses. Siin on kinnitus vanarahva tarkusele, et elada võib puhtast õhust ja armastusestki. Ja mida me seda raha siis neile ikka topime, kui nad seda ei taha?

Muide, arvan ka, et Kartaago tuleb hävitada. KATO NOOREM

Toimetuselt: Kui ehk mõnel selle asja peale meenub, et tal ülikooli kassast tõesti veel midagi saada ja parasjagu ka näpud taskupõhjas, siis võib ta selle kohta järele pärida ülikooli majandusmaja toast 204. Premeeritud üliõpilasteadurid Boris Bogovski, Riina Kivikas, Aime Kuldma, Mare Vahtra, Maie Tulvar, Silvia Truman, Toomas Vään, Ants Tali, Triinu Poolak, Olav Osolin, Aili Jõgis, Jüri Asari, Ave Parras, Ludmilla Langinen ja Maimu Ots tehku aga seda kindlasti.

ÜTÜ

ÕIGUSTEADUSKONNA ÜTÜ KONVERENTS

toimub 9. ja 10. aprillil. Töötavad traditsioonilised sektsioonid, kus käsitletakse põhiliste õigusharude — kriminaal-, tsiviil-, töö- ja riigiõiguse probleeme. Kuid on uutki. Vanemõpetaja L. Saarnitsa juhendamisel on tekkinud juhtimisteaduse grupp. Laiemat huvi peaks pakkuma näiteks III kursuse üliõpilase K. Saavo ettekanne komsomoliorganisatsiooni juhtimise küsimustest kõrgkoolis, J. Ginter II kursuselt käsitleb majandusorganisatsioonide juhtimise probleeme. Omapärane on Vilniuse ülikooli tudengi P. Jegorovase ettekande teema — tema kõneleb Rahvusvahelise Esperantistide Assotsiatsiooni õiguslikust seisundist. Laupäevasel plenaaristungil tõotab üldist huvi pakkuda III kursuse üliõpilase I. Selge ettekanne Lääne-Berliini õiguslikust seisundist.

Ootame aktiivset osavõttu!

Õigusteaduskonna ÜTÜ nõukogu

NB!

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ» nr. 13.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1705. MB-04083.

Klubi

Laupäeval, 3. aprillil kell 20

APRILLIKARNEVAL

● maskid, kostüümid, maskid ●

Parematele auhinnad

● võimalus lasta end üles võtta ●
● etteasted ja atraktsioonid ●
● puhvet ●
● tantsuks mitu *band*'i ja vaheldu-seks disko ●

Pühapäeval, 4. aprillil kell 20

Geoloogide päevale pühendatud

PUHKEÕHTU

EÜE-76

EÜE VETERAN!

Välisrühmades on veel hulgaliselt vabu kohti. Avaldusi võetakse vastu 5. aprillini. Kiirusta!

EÜE SEKTOR

PARIM TEADA

Parimaks märtsikuu kirjutiseks peavad toimetus ja kolleegium 12. märtsil k. a. «TRÜ-s» nr. 8 ilmunud Majandusteaduskonna üliõpilase Juhan Kivirähki reportaaži Vellaverest.

NB!

Ootame kõiki **filosoofiaalasele konkursile** registreerituid II vooru-le, mis toimub (1) dialektilise materialismi tundmises 8. aprillil k. a. kell 16.15 Ülikooli t. 16 aud. 212 (kirjalik töö); (2) dialektilise ja ajaloolise materialismi tundmises 9. aprillil k. a. kell 16.15 ülikooli peahoone aud. 102 (kirjalik töö).

Soovime julget pealehakkamist!

Komisjon

Looduskaitsering

Looduskaitsering kohtub ühe omanäolisema graafiku KALJO PÕLLUGA tema personaalnäitusel «Kodalased» Tartu Riiklikus Kunstimuuseumis **2. aprillil kell 18.** See on üks eesti suurimaid graafilisi sarju, mis kajastab peamiselt soome-ugri rahvaste iidsete aegade uskumusi, olustikku ja palju muud.

Arvestussektor

Alates aprillikuust on TRÜ komsomolikomitee arvestussektor (ph. 208) avatud tööpäevadel kell 8.15—16.15.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 13 2 АПРЕЛЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XVIII ГОД ИЗДАНИЯ

Всесоюзный конкурс студенческих работ

Стали известны имена наших студентов, получивших призы на Всесоюзном конкурсе студенческих работ 1975 года по естественным, техническим и гуманитарным наукам. Дипломами были награждены работы пятикурсника физико-химического факультета Александра Лущика, студента исторического факультета Яака Набера, пятикурсника филологического факультета Пеэтера Торопа, студентов медицинского факультета Хейди Эльяса (V курс) и Елены Никитиной (VI курс).

Распределение

30 марта узнали места своей будущей работы математики, биологи, географы, физкультурники.

31 марта — филологи, историки, психологи и дефектологи.

1 апреля — физики, химики и юристы.

Конкурс по философии продолжается

15 марта в университете окончился первый тур конкурса по философским наукам. Во втором туре, который состоится с 1 по 10 апреля, студенты письменно ответят на тесты, подготовленные философской кафедрой. Десять лучших получат право участвовать в третьем туре.

За три недели

На третьем, последнем этапе конкурса (с 20 по 25 апреля) каждый участник выступит с коротким докладом по заранее подготовленной теме, а также по теме, предложенной жюри. Порядок выступления и состав жюри будет определен по жеребьевке. Жюри имеет право задавать дополнительные вопросы по теме доклада.

В своих оценках жюри будет учитывать глубину знаний, навыки философского анализа, знакомство с материалами XVII съезда КПЭ и XXV съезда КПСС. Также учитывается умение подготовить выступление. При подведении итогов, кроме того, будет учитываться научная работа студентов и их участие в конференциях, научных конкурсах.

Награждение будет проводиться следующим образом: все, успешно выступившие во втором туре, получат памятные подарки. Победителей третьего тура ждет: I премия — туристическая путевка в зарубежную социалистическую страну. Две II премии — экскурсии по Советскому Союзу, три третьих — путевка в дом отдыха в Эстонии. Желам успеха!

Жюри.

В киноклубе

26 марта киноклуб ТГУ начал свою работу показом фильма Ф. Феллини «Восемь с половиной». Чтобы получить право посещения просмотров, нужно приобрести билет киноклуба.

Март в Эстонии — месяц театра. В Таллине гостил Московский театр «Современник», а тартусцы имели возможность 24 и 25 марта познакомиться с новой работой государственного Русского драматического театра ЭССР, комедией М. Рощина «Муж и жена снимут комнату». Далеко не всем желающим удалось попасть на постановку: малый зал театра «Ванемуйне» оказался тесен.

Месяц театра

Комедия, посвященная проблемам любви и счастья молодой семьи, была тепло встречена зрителем. После спектакля главный администратор театра В. Оттер сказал: «Наша республика самая театральная в Союзе. В год театры посещают 1 млн. 600 тыс. зрителей».

В апреле тартусцы смогут увидеть в постановке русского драмтеатра пьесу «Допрос», а затем коллектив отправляется на длительные гастроли в РСФСР и УССР.

Месяц театра отметил и «Ванемуйне», показал премьеру — пьесу Э. Ветемаа «Снова горе от ума». В главной роли — народный артист СССР Юри Ярвет.

М. Пыльд

О новом студкафе

На заседании комитета комсомола университета 23 марта 1976 г. обсуждалось положение в студенческом кафе (Ленинградское шоссе, 27). Оно было признано неудовлетворительным. Было принято следующее решение о порядке посещения кафе:

1. Вход — только по студенческим билетам или свидетельствам о работе в ТГУ или ЭСХА. Если места были заказаны заранее, вместе с этими документами предъявляется и квитанция-заказ.

2. Порядок предварительного заказа мест:

а) Места в неограниченном количестве можно заказать за 1 неделю с 7 до 16 часов.

б) Заказ оплачивается по 1 рублю за каждое место, причем на эту сумму заказчик выбирает себе меню.

с) Заказчику выдаются квитанция на каждое место.

д) Квитанции заказов можно возвращать, но не позже 16 часов в день заказа.

3. Распоряжениям администратора нужно повиноваться беспрекословно.

Администратор имеет право не пустить в кафе студента, одетого неприлично, а также удалять из кафе чрезмерно потребляющих алкоголь и нарушителей порядка.

В поддержании порядка в студенческом кафе администратору будет помогать комсомольская оперативная группа.

4. В баре кафе можно заказывать только места за столами, но не за стойкой бара.

5. Выпускники ТГУ, желающие заказать места в студкафе, должны обращаться за разрешением к заведующему.

6. Данный порядок посещения кафе согласован с ректором ТГУ, заведующим кафе и действителен до конца учебного года.

Спортсмену поможет врач

Наши стипендиаты

Все мы студенты, все мы учимся и всем нам, конечно, не хватает времени. Но очень редко среди нас встречаются и такие, которые успевают все и даже немножко больше. Поэтому студент — именной стипендиат стал для нас фигурой почти мифической.

Итак, позвольте вам представить Альвидаса Юоцявичуса, студента VI курса отделения спортивной медицины. Недавно мы встретились с Альвидасом, и в результате нашей беседы появилась эта заметка.

Еще учась в средней школе, Альвидас мечтал о спорте. Но серьезно заниматься каким-нибудь видом спорта не было возможности, поэтому ему пришлось заниматься всем понемножку. Альвидас был капитаном школьной сборной по баскетболу, которая вышла в финал республиканских соревнований. Баскетболу Альвидас остался верен и в университете, но спортсменом он себя не считает. «Спортсменом можно назвать только того, кто имеет, как минимум, разряд мастера спорта, — говорит Альвидас, — остальные же — физкультурники». И, имея по разным видам спорта 2 и 3 разряды, Альвидас считает себя именно физкультурником. Эта физкультура и привела Альвидаса в спортивную медицину. Занимаясь несколькими видами спорта одновременно, он понял, насколько важна для спортсмена помощь квалифицированного врача. И вот Альвидас поступает в Тартуский университет. Друзья его недоумевают: почему медицина? Ведь ты так силен в математике!

На первых курсах выпускнику литовской школы было нелегко учиться на русском языке. Особенную трудность представляли общественные науки: ведь от верно понятого термина зависит весь смысл понятий.

Альвидас никогда не ставил себе целью оценку. Его пятерки — это результат выработанной еще в школе системы. Выделить из всего материала главное, коротко, в основных чертах уметь запомнить материал — вот на что опирается Альвидас в учебе. Это умение вырабатывается не сразу, но зато результат — сэкономленное время. Это время тем более необходимо, что в университете студент должен восполнить все те пробелы в знаниях, которые остались у него после школы. К этому нужно отнестись тем более серьезно, что когда приступишь к работе, времени для самообразования останется совсем мало. А врач, — считает Альвидас, — не только узкий специалист, но и всесторонне развитый человек.

Кроме учебы и спорта Альвидас занимается еще общественной работой. Причем и здесь действует его принцип: «Если уж взялся за что-нибудь, делай как следует!» В прошлом году Альвидас был секретарем отделения. Ему пришлось много поработать, для того чтобы расшевелить ребят. Сейчас он — ответственный за учебный сектор бюро комитета комсомола факультета. За всеми этими делами времени почти не остается. Но для музыки всегда можно найти свободную минуту. И так уж повезло Альвидасу, что он, любящий камерную и органную музыку, особенно Баха и, как каждый литовец, Чурлёниса, находится в то же время в курсе всех новинок современной эстрады, которой увлекается его младший брат.

Альвидас поступил от республики и работать поедет, естественно, в Литву. Конечно, как спортивному врачу, хотелось бы работать в большом центре, где уже сложились какие-то традиции, где есть необходимые условия не только для практической работы, но и для теоретических исследований. В родной республике Альвидасу придется начинать все с начала. Альвидас говорит, что хотел бы работать с баскетбольной командой. Как спортивному врачу, ему надо хорошо знать специфику спортивных игр. Ведь особенности наблюдения, лечения зависят от того, каким видом спорта занимается спортсмен. И для того, чтобы стать по-настоящему хорошим врачом, требуется не меньше пяти-шести лет практической работы...

Хочется пожелать Альвидасу, чтобы эти годы помогли ему стать отличным специалистом.

Г. МЛАДИАНИ

16 дней на Кубе

Не каждому удается провести 16 зимних дней на тропическом острове, омываемом Карибским морем. В этом году такую возможность получила группа активистов ЭССД, награжденных путевкой на Кубу, в том числе студенты нашего университета — Андрес Ээсмаа, Сулико Вельдсоо, Ян Эха, Юри Асари, Юло Лангель, Ауне Куликова и др. Одного из них, **Юри Асари**, мы попросили поделиться впечатлениями о поездке.

В школе имени СССР в Санта-Пауло, построенной три года назад с помощью СССР, учится 620 кубинских ребят. **Фото Ю. Асари**

«За 16 дней нам удалось побывать в четырех провинциях из шести: Пиналь дель Рио, Гавана, Матанзас и Лас Вильяс, посетить дом-музей Эрнеста Хэмингуэя в Сан-Антонио де Лас Вегас, один из четырех кубинских университетов (Санта-Клара), школу имени СССР, индейский поселок, увидеть питомник крокодилов в Гуама и еще множество интересных мест.

Некоторые прежние понятия о Кубе пришлось изменить. Даже площадь этого маленького, в нашем обычном представлении, острова на самом деле больше территории Албании, Люксембурга, Ямайки, Гаити, Израиля, Пуэрторико и Гавайских островов вместе взятых. Ведь Куба — это не один остров, как мы привыкли думать, а 1600 островов...

Действительно тропической была погода, хотя мы попали на Кубу в «зимнее» время. Поскольку кубинцы не делят год на 4 части — для них «зима» — «сухой сезон» — второе время года после лета, «сезона дождей». Среднесуточная температура в «сухой сезон» ниже летней всего на 4 градуса, а на солнце может достигать 40—45°.

Если говорить о наиболее ярких впечатлениях, то среди них прежде всего дом-музей Эрнеста Хэмингуэя в Сан-Антонио де Лас Вегас. Здесь все сохранилось таким, каким было в день смерти Хэмингуэя. Дом, дуб, увитый орхидеями, символизировавший семью писателя; недалеко от дома — башня, где в верхнем кабинете он любил работать, и где в нижней комнате жили 40—45 его любимых кошек.

Внутрь дома не пускают — экскурсанты осматривают внутреннее убранство через окна: картины Луминго (сейчас за каждую предлагают до 25 тыс. долларов), пыльные бутылки рома, колокол, которым писатель вызванивал шофера, столик, за которым он обедал с женой и за который никогда не пускал гостей, и другой, для гостей, всегда накрытый.

У Хэмингуэя было два кабинета, но он работал в спальне (библиотека помещалась у него и в вовсе неожиданном месте). В одном из кабинетов, превращенном в настоящий музей, хранились военные и охотничьи трофеи — ружья, патронташи, капитанские погоны. На стене — огромные рога антилопы, оцененные, знатоками как лучший трофей африканской охоты. Рассказывают, как эту реликвию выпрашивал у Хэмингуэя Муссолини. Он начал с просьб и предложений больших денег и в конце концов отправил писателю чек, в который тот мог вписать любую сумму. Хэмингуэй ответил телеграммой: «Чтобы достать такие рога, нужно поехать на охоту в Африку».

Посетив школу имени СССР в Санта-Пауло и университет в Санта-Клара, мы много узнали об особенностях кубинской системы образования.

Государство на Кубе принимает на себя часть работ по воспитанию детей с того момента, как им исполняется 3 месяца. Дошкольные детские учреждения — это как бы совмещенные ясли и детские сады, где дети делятся на группы по возрасту. В 5 лет они поступают в подготовительный класс средней школы и затем получают начальное 6-летнее образование, которое и считается на Кубе обязательным.

В кубинской школе, фактически — интернате, уделяется большое внимание трудовому воспитанию: учащиеся работают по 3 часа 5 дней в неделю. (Вначале революционное правительство надеялось, что благодаря этому школы станут хозрасчетными предприятиями). Школьный год на Кубе делится на два семестра, и учитывая то, что в школе пятидневка, есть только двухмесячные

16 дней на Кубе

(Продолжение)

летние каникулы. На Кубе сейчас не хватает учителей, и поэтому даже в одной из лучших школ страны из 42 преподавателей только 15 являются профессиональными. Остальные учителя — это, как правило, бывшие учащиеся этой же школы (например: человек, окончивший 8 классов, получает право преподавать до восьмого класса). Молодой учитель получает на Кубе зарплату 90 песо (1 руб. = 0,9 песо). Но эта зарплата значительно увеличивается после вступления в брак, достигая в среднем 192 песо в месяц.

Окончив 10 класс средней школы, учащиеся получают свидетельство о неполном среднем образовании: полное среднее образование дает окончание 11, 12, 13 класса, которые считаются предуниверситетом.

Люди, окончившие предуниверситет, поступают в университет без экзаменов. Здесь приемная комиссия посылает их на тот факультет, где они больше всего нужны революции.

В университете Санта-Клара на 8 факультетах учится 8 тысяч студентов, живущих в одном городке площадью 60 га. Они состоят на полном государственном обеспечении и дополнительно получают не зависящую от успеваемости и недифференцированную стипендию. Эксматрикулированных студентов на Кубе не существует, и поэтому вовсе отсутствует статистика «выбывших»: студента, не справляющегося с учебой, распределительная комиссия посылает на другой факультет.

Пока на Кубе действует старая система научных степеней: каждый, окончивший университет, получает звание профессора; сейчас разрабатывается новая, 4-х-степенная система.

Мы не могли пожаловаться на недостаток экзотики и в Гаване, удивляющей смешением старого «колониального» архитектурного стиля с новейшим, и в настоящем этнографическом музее — индейском поселке в Гуамо. В Гуамо мы посетили и такое необычное заведение, как питомник крокодилов. 33 тысячи крокодилов выращиваются здесь не только из-за их кожи — ценнейшего экспортного товара, но и из-за их мяса, которое считается деликатесом.

Экзотика поджидала нас и в вовсе неожиданных местах. В одном из лагерей («Хибакуа») нам удалось даже попробовать мясо лягушки, ничуть не странное и очень напоминающее птицу. Уже позже мы узнали, что лягушки здесь достигают 60 см и что услышав жуткие крики ночью, не стоит пугаться — это всего лишь «кваканье» лягушек.

На Кубе дома имеют специфический вид благодаря тому, что в них нет стекол в нашем понимании. Их заменяют деревянные жалюзи, открывающиеся при помощи рычагов, и москитные сетки (москиты, хотя и меньше комаров, жалят больнее, оставляя на теле красные точки).

В молодых лагерях, где мы жили в перерывах между экскурсиями, нам очень понравились эстрадные ансамбли, которые, по оценке наших ребят из консерватории, отличались высоким профессионализмом и мастерством превосходили иные наши джаз-ансамбли. Кубинцы вообще очень музыкальны, и особенно хороши в их исполнении зажигательные латиноамериканские ритмы — румба, ча-ча.

16 дней нашей экскурсии пролетели незаметно, и мы с сожалением покидали эту гостеприимную страну, надеясь когда-нибудь посетить ее еще раз».

Записал И. РОЗЕНФЕЛЬД

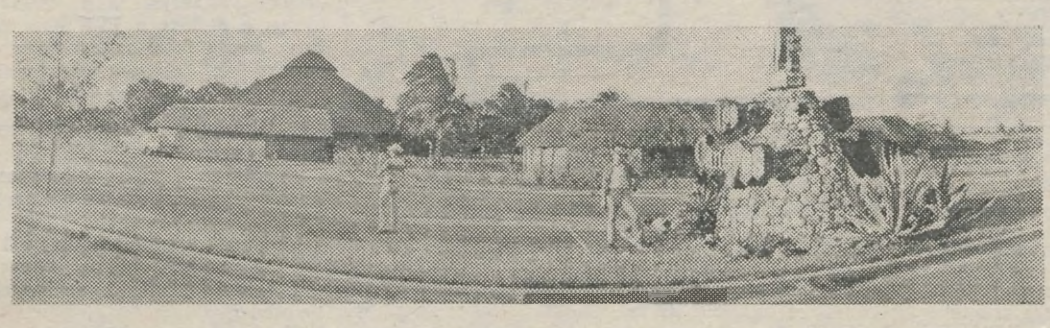

Кемпинг в Лос-Капейас. Фото Ю. Асари.

Два дня в старом замке

В пятницу в замке Сангасте состоялся семинарский лагерь кружков международных отношений и интерклубов ТГУ и ТПИ.

В первый вечер все чинно сидели у камина и слушали доклады о политических событиях современности. Но постепенно огонь в камине разгорался все сильнее и сильнее, страсти тоже стали накаляться. В разговор уже были втянуты все, так как молчать было бы просто скучно. Когда основные вопросы политики были обсуждены, в прекрасном танцевальном зале замка началась дискотека. Отличная акустика замка способствовала еще большему стереофоническому эффекту пластинок. Так в ритме танца и наступил следующий день, который был еще более насыщенным. Между клубами была проведена викторина. Вопросы были самые различные, не обошлось и без каверзных. Ответы, если оказывались не всегда точными, были остроумны и наоборот. Победителем викторины стал кружок международных отношений ТГУ, далее следовали интерклуб и КМО ТПИ. После такого умственного напряжения захотелось немного поразмяться. Прогулка по старинному графскому парку и игра в снежки полностью способствовали этому. А тут и вечер наступил. Начались выборы мисс и мистера Сангасте. Претендентам на это высокое звание надо было выполнить несколько веселых заданий, с которыми все они справились очень хорошо. Мистером стал представитель университетского КМО, а мисс — из таллинского интерклуба. Они справились с хитроумными задачками лучше всех. Мистер и мисс открыли бал, которым и закончился второй день. А на третий нужно было уезжать. Но нити дружбы, завязавшиеся между клубами, остались и, я думаю, будут крепнуть.

Сента Тякер

Конкурс самодеятельности: готовится II тур

Дни 18 и 19 марта были очень насыщенными для участников художественной самодеятельности, пробовавших свои силы в танцах, песне и искусстве слова.

Это был настоящий конкурс-марафон: уже вечером первого дня жюри пришлось пожалеть, что оно не захватило с собой какой-нибудь снеди — отлучиться из зала было невозможно ни на минуту. Участники показали разнообразные программы на довольно хорошем уровне, и чем ближе к полуночи двигалось дело, тем становилось интереснее.

Жаль только, что зрителей было маловато. Основную публику составляли сами выступающие, которые пришли несколько раньше. Лишь немногие из них после своего выступления остались смотреть следующие программы.

Почему мы так пассивны? Неужели нас не интересует художественная самодеятельность собственного факультета? Было бы совершенно естественно, если б хотя бы половина факультета пришла поболеть за своих коллег, посмотреть и послушать их программы. Это, пожалуй, было бы интереснее, чем пойти, как обычно, в кино или просто сидеть за чашкой кофе.

Мне лично многие программы доставили большое удовольствие, и я уверен, что все присутствовавшие разделяют моё мнение.

Прекрасным был монтаж о войне поэтической группы «Логос» с экономического факультета, монтаж группы физкультурного факультета по поэзии Юхана Лийва и исторического — о юности и любви, выступление группы характерного танца (медфак.), дуэт народной музыки с матфака и многие другие программы.

После двух длинных вечеров выступлений в субботу за час до полуночи жюри (во главе с проректором В. Хаамером) подвели итоги:

I место — экономический фак-т
II — медицинский
III — факультет физкультуры

Далее следовали: филологи, юристы, физики, историки, математики, биолого-географы и лишь затем химики, которые так и не решились показать своё искусство.

Сейчас готовится второй общегородской тур фестиваля художественной самодеятельности, который состоится в апреле и будет проходить по жанрам. От университета выступят 512 человек. Следите за рекламой!

В. КЮТТ

Кроме шуток

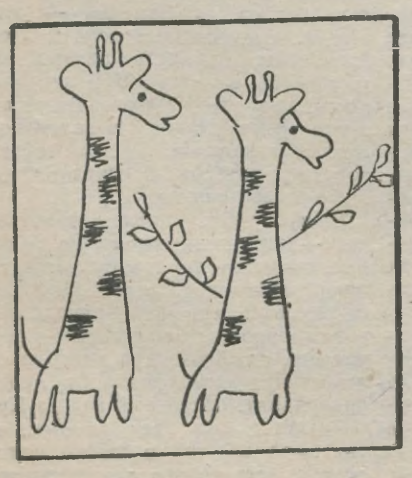

Весна ...

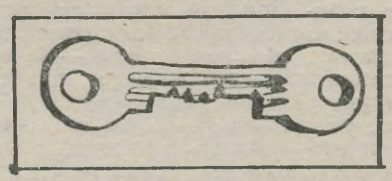

Гвоздички.

Полезные предметы

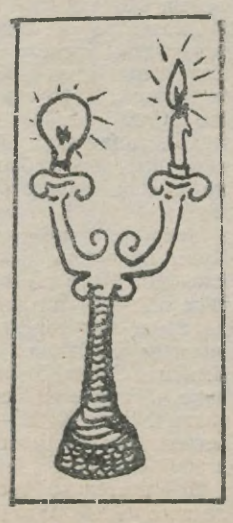

Рисунки Л. Кофмана

С первой Всесоюзной конференции по медицинской генетике

В конце прошлого года состоялась встреча генетиков-медиков СССР — Первая Всесоюзная конференция по медицинской генетике (25—26 ноября 1975 г. г. Москва). Конференция была посвящена современным проблемам генетики человека и его наследственных заболеваний.

(Первые группы генетиков-медиков возникли в нашей стране в начале века, одновременно с возникновением этого научного направления. В 20-е годы генетики-медики СССР начали издавать свой журнал. В 1932 г. под руководством проф. С. Г. Левит, был организован Медико-генетический институт, который основные свои усилия направил на изучение широко распространенных дефектов (генетика сахарного диабета, бронхиальной астмы, гипертонической болезни, язвы желудка и т. п.). С предвоенных лет, главным образом по вине господствующей «генетической школы» Лысенко, развитие классической генетики в СССР было задержано. С начала 60 годов началось возрождение медицинской генетики в Советском Союзе. В 1975 г., как сказано выше, состоялась Первая Всесоюзная конференция по медицинской генетике).

Конференция открылась докладом профессора, члена-корреспондента АМН СССР Н. П. Бочкова: «Теоретические и прикладные аспекты современных достижений генетики человека». В этом докладе и последующих сообщениях подробно освещалось современное состояние медицинской генетики, новые достижения советских и зарубежных ученых. На заседаниях присутствовали и выступали старейшины советской генетики акад. Н. П. Дубинин, Н. В. Тимофеев-Ресовский, А. А. Прокофьева-Бельговская, Е. Ф. Давиденкова, В. П. Эфроимсон, А. А. Малиновский и др.

В настоящее время наблюдается повсеместное возрастание интереса к заболеваниям генетического происхождения. Этот интерес определяется многими причинами, к числу которых относятся: 1) относительное повышение доли наследственных болезней в общей структуре заболеваемости (в связи с успехами в других областях медицины), 2) проникновение генетических подходов и генетического мышления во все медицинские специальности, 3) успехи генетики человека, получившей возможность исследовать структуры и процессы на всех уровнях организации жизни. По данным эпидобследований в педиатрических клиниках Англии, Канады и США, на долю наследственных заболеваний приходится 40% детской смертности и примерно 30% коечного фонда.

Главным свойством многих наследственных заболеваний является расстройство биохимических процессов. Институтом медицинской генетики АМН СССР здравоохранению представлена программа биохимического скринирования наследственных дефектов обмена для массового обследования населения — для выявления около 70 дефектов обмена. Эта программа уже осуществляется в СССР во многих местах. Выявление наследственных дефектов обмена у новорожденных позволяет в ряде случаев проводить успешное лечение заболевания с хорошими результатами (фенилкетонурия, гистиденемия и др.)

. . . В семьях, где наряду с рождением здоровых детей возможны повторные случаи рождения детей с тяжелыми генетическими заболеваниями (напр. болезнь Тей-Сакса), практикуется изучение амниотической жидкости плода, получаемой с помощью амниоцентеза примерно на 16-й неделе беременности.

Среди хронических заболеваний взрослого человека около 10% болезней не связываются с наследственными факторами: это болезни обусловленные травмами, ожогами и т. п. Около 10% болезней — моногенные наследственные заболевания. Около 80% — мультифакторные заболевания с полигенным механизмом предрасположения. Изучая названные мультифакторные заболевания, генетики мира особое внимание уделяют генетическому картированию хромосом, выявлению генетических маркеров, характерных для названных заболеваний и др. Знание признаков предрасположенности к наследственному заболеванию открывает огромные возможности в области профилактики таких широко распространенных заболеваний, как гипертоническая болезнь, сахарный диабет, аллергия, язва 12-перстной кишки, шизофрения и многих других . . .

На конференции было заслушано 45 докладов, в сборнике опубликованы тезисы 112 докладов. От Эстонии были представлены два сообщения: «Генетинетические маркеры крови при бронхиальной астме» Ю. П. Ксенофонтова и «Распределение групп крови АВО, Резус, MN и Hp у жителей ЭССР» Ю. П. Ксенофонтова и М. И. Потапова.

Ю. Ксенофонтов

О спорте

ВОЛЕЙБОЛ. На прошлой неделе женская сборная команда ТГУ побывала в гостях у москвичей. Там состоялись X традиционные соревнования по волейболу между сборными командами института народного хозяйства им. Плеханова и нашего университета. В первый день соревнований в упорной борьбе выиграли москвички. На следующий день наша сборная решила взять реванш за поражение. Бескомпромиссная захватывающая игра доставила зрителям большое удовольствие. Особенно им понравилась спортсменка нашей сборной А. През. Счет московских встреч, судя по двум дням соревнований, ничейный 1 : 1.

В апреле, здесь, в Тарту, состоится повторная встреча этих команд.

В апреле же наши волейболисты примут участие в первенстве вузов республики.

БАСКЕТБОЛ. Продолжаются межфакультетские соревнования университета по баскетболу среди мужских и женских команд. У мужчин из 3-х подгрупп в финал вышли 6 команд. Предварительные игры в этом году принесли неожиданности и разочарование для болельщиков. Команды физиков и математиков (они всегда были в числе призеров), не стали финалистами. В финал вышли команды спорт. медиков, I к. факультета физ. воспитания, лечебного отделения медицинского факультета, биолого-географического факультета, II курс факультета физвоспитания и команда юристов. Из них «золотые очки» в финал принесли команды спорт. медиков II курса, факультета физ. воспитания и биолого-географического факультета. Финальные встречи в этом году проходят очень напряженно. Состав команд более ровный, чем в предыдущие годы. На этой неделе выявятся победители турнира.

У девушек из 2-х подгрупп в финал вышли 4 команды. Лидируют пока спорт. медики.

КЛАССИЧЕСКАЯ БОРЬБА. В субботу и воскресенье в зале ЭСХА проходило первенство вузов республики по классической борьбе. Общекомандное первое место заняли студенты ТПИ, 2-е место ТГУ, 3-е место ЭСХА, 4-е — ТПедИ. В порядке весовых категорий в число призеров вошли следующие спортсмены сборной ТГУ: вес до 52 кг (А. Дроздов, Л. Кофман), до 57 кг (В. Абрамов), до 68 кг (М. Калвет), до 74 кг (А. Кукк — единственный чемпион из нашей команды, Л. Дихква), до 82 кг (Х. Суйслепп), до 90 кг (Т. Тоомсалу), до 100 кг (Т. Ангерья, А. Крупенский). Приз за лучшую технику получил Вахт.

В конце апреля в Таллине будет проходить турнир на приз Луриха.

В. Матвеев

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
И. РОЗЕНФЕЛЬД
Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 1705. МВ-04084.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 14 Reedel, 9. aprillil 1976 XXVIII aastakäik

Rektor prof. Arnold Koop. J. Laane foto

Uue viisaastaku rajajoonel

Rektor prof. Arnold KOOBI kõne partei 25. kongressi materjalide arutamisele pühendatud EKP TRÜ komitee ja TRÜ nõukogu ühisel lahtisel koosolekul.*

Edusammud.

Kõik põhinäitajad, mis iseloomustavad spetsialistide ettevalmistamist läinud viisaastakul, paranesid. Õppeedukus kasvas 83%-lt 1971. a. 87,1%-ni 1975. a., kaugõppes 27%-lt 32,9%-ni. Vähenes ka väljalangevus, aeglaselt küll, kuid pidevalt, moodustades 1975. a. 5,4%, kaugõppes 13,9%. Eriti märkimisväärsed olid saavutused kaadri valikul ja kvalifikatsiooni tõstmisel: praegu ulatub kutsete ja kraadidega õppejõudude arv 62%-ni kogu õppejõudude arvust. Kui ajavahemikus 1950—1970 kaitses doktorikraadi 57 inimest, siis ainuüksi viimase viie aasta jooksul oli neid 54. Praegu ulatub teaduste doktorite arv juba 103-ni, kandidaadikraadiga õppejõudude ja teadurite arv küünib 400-ni. Kui 1971. a. käis ainult 12,8% ülikooli õppejõududest kvalifikatsiooni tõstmas, siis 1975. aastal ulatus see protsent juba 24,8-ni. Need näitajad on tunduvalt paremad vabariigi ja Nõukogude Liidu keskmistest. Lisades siia veel needki õppejõud, kes õpivad või on juba lõpetanud marksismi-leninismi ülikooli, näeme, et olukord kvalifikatsiooni tõstmisega ülikoolis on hea. Kõigile on teada ka edusammud teaduslikus uurimistöös. Lepinguliste tööde arv kasvas möödunud viisaastakul peaaegu kahekordseks, paranes töö kvaliteet ja selle juhtimine, vähenes või likvideerus teemade killustatus, paranes ÜTÜ töö jne.

Aeglaselt, ent siiski paranes ka ülikooli materiaal-tehniline baas. Kui 1966.—1970. a. moodustas kogu kapitaalmahutuste hulk 1,2 milj. rubla, siis 1971.—1975. a. eraldati ülikoolile peaaegu 8 milj. rubla väärtuses kapitaalmahutusi, millest suutsime kahjuks kasutada vaid 5,9 milj. rubla ulatuses.

Need näitajad kõnelevad, et tervikuna on ülikool siiski hästi tööd teinud. Hoog on sees ja samuti tuleb alanudki viisaastakul jätkata.

Probleemid ja edasimineku strateegia.

NLKP XXV kongressi otsustes kajastuvad põhiküsimused on meie maa ette seatud hoopis uues valguses: uued aktsendid, uued süsteemsed lähenemisviisid, kaine situatsiooni arvestamine ja reaalse plaani kavandamine X viisaastakuks. Rahulikult, kuid põhjalikult ja teravalt toodi esile ka need puudused, mis meie rahvamajanduse arengus esinevad. Kongress püstitas kõi-

(Järg lk. 2)

* Avaldatakse lühendatult.

Reedest Reedeni

Möödunud nädala naelaks oli reedel toimunud TRÜ nõukogu ja EKP TRÜ komitee ühine laiendatud koosolek, kus arutati ülikooli ülesandeid seoses NLKP XXV kongressi materjalide tundmaõppimise ja ellurakendamisega. Pikema kõnega esines rektor prof. A. Koop (vt. kõrval olev tekst). Läbirääkimistel võtsid sõna EKP TRÜ komitee sekretär dots. A. Kiris, õppetehnika osakonna juhataja V. Kiis, farmaatsia kateedri juhataja dots. J. Tammeorg, kaugõppeprorektor V. Haamer, filosoofia kateedri juhataja prof. J. Rebane, aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratooriumi juhataja dots. J. Reinet, biofüüsika ja elektrofüsioloogia laboratooriumi v.-teadur V. Reeben ja Arstiteaduskonna dekaan prof. L. Allikmets.

Järgnes autasustamine. Rinnamärgid «1975. aasta sotsialistliku võistluse võitja» ja «IX viisaastaku eesrindlane» pälvis ühtekokku 55 ülikooli töötajat (nimed järgmises lehes). Teatavaks said ka ülikooli möödunud aasta sotsialistliku võistluse võitjad (vt. allpool). Ja veel: ülikoolisisese töö ja olmetingimuste parandamiseks korraldatud konkursi võitja on nüüd Õigusteaduskond. Rändauhind neile. Ülevabariigilisel ühiselamutevahelisel konkursil osutus aga ülikoolist II koha ja 250-rublalise rahalise preemia vääriliseks Filoloogiateaduskonna ühiselamu.

Üleliidulise komsomolikoosoleku raames lõppesid komsomoli üldkoosolekud kõigis teaduskondades. Nädalavahetusel oli komsomoliaktiiv taas Käärikul. Koos- ja eravestlustes selgines nii mõnigi tegevuskäik ja probleem. Lisaks tõsine kehaharimine: vaim nõuab ju kompensatsiooni. Kuulati ka Tartus viibinud ÜLKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja asetäitja sm. Sergei Pustovoiti kogemusi edastavaid kõnesid. Olgu siingi ära toodud paar teiste kõrgkoolide komsomolitöö haaret kinnitavat seika: nii näiteks leiti Harkovi ülikoolis võimalus ühe päevaga anda 500 komsomoligrupile leninliku arvestuse atestatsioon, soovitavaks peetakse meilgi organiseerida mujal levinud sotsialistlikku võistlust kõrgkooli õppegruppide ja töölisbrigaadide vahel, samuti menetluspraktika juhtimise staabid komsomolikomitee juurde.

Filoloogiatudengi Evi Saluveeri sõnumit refereerides saame teada, et märtsikuu viimasel nädalavahetusel võtsid võõrfiloloogid vastu Läti ülikooli kolleege. Võistlustele korv- ja võrkpallis ning banketile eelnes keelekonkurss inglise, saksa ja prantsuse keeles. Inglise ja prantsuse keeles olid võidukad Krista Poolakene ja Ellen Hallap. Eriti hinnatavaks peetakse E. Hallapi edu, sest LRÜ-s on prantsuse keele osakond. Kohtumised on traditsioonilised. Sügisel sõidetakse Riiga. Nii see rahvaste sõprus tegelikkuses sünnibki.

Sotsialistliku võistluse võitjad:

Majandusteaduskond, NLKP ajaloo kateeder, lihastalitluse laboratoorium, õppetöökoda, Teaduslik Raamatukogu, raamatupidamise osakond, TUS koos aspirantuuriosakonnaga.

REIN VEIDEMANN

Rektor õnnitleb

70. sünnipäeval patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse kateedri vanempreparaatorit Oskar KREISI ja soovib jätkuvat jõudu edaspidiseks.

Vabariikliku teadusliku psühhofarmakoloogia-alase nõupidamise eeskujuliku läbiviimise eest ülikoolis 21.—22. veebr. 1976. a. avaldab rektor tänu alljärgnevatele organiseerimiskomitee liikmetele:

dekaan professor Lembit ALLIKMETSALE, professor Jüri SAARMALE, dotsent Leo NURMANDILE, dotsendi kt. Lembit MEHILASELE, dotsendi kt. Vaino VAHINGULE, nooremteadur Arno ADAMSOOLE ja aspirant Aleksander ŽARKOVSKILE.

Ministri käskkiri

Kauaaegse viljaka pedagoogilise ja teadusliku töö eest ning seoses 50. sünnipäevaga autasustan Tartu Riikliku Ülikooli füsioloogiakateedri juhatajat meditsiinidoktor Elmar VASARAT ministeeriumi aukirjaga.

KOMSOMOLI KUU-KOMMENTAAR

Ajavahemikul 2. märts — 6. aprill võeti komsomolikomitee istungitel ÜLKNÜ liikmeks vastu 10 tudengit, NLKP liikmekandidaadiks ja liikmeks soovitati 9 kommunistlikku noort (eelmises lehes nimetatuile lisaks veel keemiaosakonna V k. üliõpilane Jaan Pentšuk ja žurnalistikadiplomand Kalev Vapper). Neljal inimesel tuli komitee ette ilmuda sootuks ebameeldival põhjusel — komsomolipileti kaotamise pärast. Mõni teatas kaotamisest, mis tavaliselt formuleeritakse varastamisena, kohe, teine avastas pileti puudumise alles siis, kui ülikooliga arved lõpetatud ja ees ootav armeeteenistus uue pileti vajaduse tõstatas.

Põhjalikumalt vaagis komitee Ajalooteaduskonna (komsomolisekretär V. Gailit), Õigusteaduskonna (R. Maruste) ja füüsikaosakonna komsomolitööd. Tulevased juristid annavad IV k. eestvedamisel välja isegi oma laualehte, mis ilmub viies eksemplaris umbes 20 masinakirjalehel üle kahe nädala. Seal on igal tudengil võimalus käsitleda teaduskonna kitsamaid probleeme. On loomulik, et paremad kirjutised näevad edaspidi trükivalgust ka ülikooli lehes.

Mida on komitee teinud õppeedukuse tõstmiseks, sellest andis aru õppesektori juhataja Miia Tammeorg. Nüüd, mil möödunud sessiooni võlgadest oleme lahti saanud, on aeg juba praegu välja selgitada eelseisva sessiooni potentsiaalsed võlglased ning neid maksimaalselt aidata. Ühtlasi aga leidis komitee, et ülikool pole enam lasteaed, nn. šeffide määramine mahajääjatele kukuks sisuliselt läbi. Õppesektoril on muidki ülesandeid. Näiteks, kuidas tõsta komsomoliorganisatsiooni osa tunniplaanide koostamisel?

Märtsikuus sai ohtralt piike murtud EÜE välisrühmade komplekteerimise ja uues kohvikus korra jaluleseadmise asjus. Komitee võttis vastu radikaalsed otsused (vt. «TRÜ» nr. 10 ja «TRÜ» nr. 12). Ei tea, kas just need oma rolli etendasid, igatahes laekus sooviavaldusi umbes poolesajale kohale välisrühmades üsna tagasihoidlikult. Staažiga malevlased eelistavad koduvabariigis töötamist, välismaale pürgijate hulgas on aga samal ajal neid, kel malevastaaž üldse puudub. Tundub, et tudengite hulgas valitseb ekslik arvamus: mis ma ikka üritan, nagunii ei saa . . .

Leningradi mnt. kohvikus algab komitee otsuse elluviimine täies jõus järgmisel nädalal. Esialgu võime tõdeda vaid seda, et viimaks ometi on loodud side kohviku ja komitee vahel. Kohviku muresid valgustab regulaarselt komiteel Urmas Roosimaa.

Lõppevast nädalast rääkides kurtis aga juhataja Heli Kallemaa, et administraatori haigestumise tõttu on praegu piletite müük raskendatud. Ka ei olnud komsomoli operatiivgrupp vähemalt 4. aprillil oma ülesannete kõrgusel, mistõttu traditsiooniliseks muutunud inimsumm ukse taga selgi korral kohvikutöötajaid rahutuks tegi.

On kummaline, et pärast seda, kui komitee koos halduseprorektor Ü. Saagi ja uue kohviku juhataja H. Kallemaaga kohvikuprobleeme üksikasjaliselt ja üksmeelselt arutas, pärast seda, kui toimetus sai kirja kohviku juhatajalt V. Pärnalt, milles kritika artiklis «Uue kohviku rasked päevad» («TRÜ» nr. 10) tunnistati õigeks ja lubati personali hoiatada kutse-eetika rikkumise pärast, et kõigele sellele järgnes ometi ettekanne halduseprorektorile, milles nimetatud artiklit käsitleti kui solvavat, alatut laimu. Säärase omapoolse reageerimisega kriitikale astusid üles uue kohviku ettekandjad S. Toomeoja, J. Nurme ja nõudepesija A. Koor.

Ladusalt kulgevad ettevalmistused NLKP XXV kongressile pühendatud rahvaste sõpruse päevadeks, mis toimuvad 22.—26. aprillini. Külalisi on kutsutud Lätist, Leedust, Moskvast, Gruusiast, Kirgiisiast, Komist jm., on oodata ka väliskülalisi. Ühtekokku peaks pidulisi väljastpoolt vabariiki saabuma saja piires. Olmesektori juhataja E. Ruusmaa loodab majutamisega siiski toime tulla. Komitee sekretäri asetäitja S. Valdsoo jõupingutustega on kokku pandud programm, mis peaks nõudlikumaidki muusikahuvilisi rahuldama: külakosti toovad ansamblid «Kukerpillid», «Apelsin», «Palderjan», «Polyphon» ja ansambel A. Valkoneni juhatusel. Bachi muusikaõhtul aulas esinevad Rein Rannap ja kammerkoor Tõnu Kaljuste juhatusel; öömuusikat pakuvad sealsamas Jaan Õuna ansambel, kelle esinemisele toob seekord meeldivat vaheldust Heino Mandri. Peahoone ees toimub 24. aprillil miiting, aulas saab teoks konverents teemal «Üliõpilaskonna osast NLKP XXV kongressi otsuste elluviimisel». Rahvaste sõpruse päevadeks tuleb trükist ka 50-leheline üliõpilasteatmik.

Komsomolikomitee sekretär Kalle Liiv: «Märtsi lõpp kulges üleliidulise komsomolikonverentsi «Viime ellu NLKP XXV kongressi otsused» ettevalmistamise tähe all, elevust tõid ÜLKNÜ üliõpilasosakonna juhataja asetäitja S. Pustavoit ja instruktor K. Pavlov, kellelt saime asjalikke nõuandeid meie komsomolitöö parandamiseks».

Sm. Pustavoit kiitis meie komitee liikmete aktiivsust. Ettekanded komiteel võiksid külalise arvates olla informatiivsemad ja analüüsivamad. Soovida jätab komsomolimaksude laekumine, hoogustamist vajab ka komsomolidokumentide vahetamine.

2.—4. aprillini oli komitee liikmetel ja teaduskondade sekretäridel võimalus töönädalate jooksul kogunenud pinget Käärikul maandada (vt. ka «Reedest reedeni»).

ARVO RAUDSEPP.
komsomolikomitee liige

Uue viisaastaku rajajoonel

A. KOOP

(Algus 1. lk.)

gepealt partei majandusstrateegia X viisaastakuks. Hariduse saavutused ja kvalifitseeritud kaadri ettevalmistus on üks peamisi faktoreid, mis etendab otsustavat osa selle strateegia elluviimisel. Tööjõubilansi arvestamisel, millest oli palju juttu ka kongressil, oleneb kõik sellest, missugune kaader kasvab noorest põlvkonnast, kes on põhiline tööjõuressursside allikas sel viisaastakul.

Haridusel on täita suur sotsiaalne funktsioon, sest meil on vaja mitte ainult kõrgete professionaalsete oskustega inimesi, vaid ka seda, et hariduse kanalite kaudu kujuneks sotsiaalselt homogeenne ühiskond. Järelikult hakkab haridus nii otseselt kui ka kaudselt etendama otsustavat osa meie ühiskonna sotsiaalse struktuuri kujundamisel. Kvalifikatsiooni tõstmise ja sotsiaalse struktuuri muutmise kõrval on aga haridusel täita kolmaski humanistlik funktsioon, s. t. igakülgselt arenenud inimese kujundamine. Hariduse õige areng sõltub aga tema astmete (keskkooli ja kõrgkooli) omavahelisest seostatusest ja vastastikusest kindlustatusest.

Mitte kunagi varem pole tootlike jõudude ühele elemendile — inimesele — nii suurt tähelepanu osutatud kui praegu. Tootlike jõudude arengu edukust ei taga aga tänapäeval ainuüksi kaadri professionaalselt hea ettevalmistatus. Paratamatult kerkivad siin päevakorda ka töötajate poliitilised, ideoloogilised, kõlbelised omadused. Alles kõigi nende faktorite orgaaniline ühtsus tagab tootlike jõudude kiire arengu. Sageli ei anna me endale aru, kuivõrd oluline on nende kompleksse omaduste kujundamine ka ülikooli lõpetajas. Me teadma. Tema vastutab õpetamise sisu ja kvaliteedi eest. On vaja samuti kaasaegset õpetamise metoodikat, kõrgkooli pedagoogikat üldse. Me ei ole ka püstitanud probleemi, missuguste kriteeriumide järgi hinnata õppejõudude tööd. Kõik saavad palka võrdselt kvalifikatsiooni järgi. Aga õpetamise kvaliteet?

Oleme sisse viinud ühiskondlik-poliitilise praktika arvestuse. Sageli pannakse aga arvestus formaalselt ja sellega süvendatakse silmakirjalikkust.

Kõrgkoolis on teadusel täita kaks funktsiooni. Lähemalt neist. Ülikoolis on 37% teaduslikke töötajaid. Tihti laskume ühekülgsetesse järeldustesse ja kõneleme kõrgkooli teaduse vähesest efektiivsusest. Tavaliselt viitame sealjuures finantseerimisele. Summad, mis riigieelarvest ülikooli teadusele eraldatakse (5,7%), on tühised, võrreldes akadeemiate ja rahvamajandusharude juures töötavate teaduskeskustega. Assigneeringud on siiski tunduvalt suurenenud. Sel viisaastakul peetakse finantseerimisel silmas eelkõige rahvamajanduslikku tähtsusega töid. Praegu on $^2/_3$ kõrgkoole, kus pole üldse probleem- ega teisi laboratooriume. 75% kogu kõrgkoolide teaduse mahust tehakse kateedrite plaanis. Need on aga killustatud ja väikesed teemad, millega enam kaugele ei jõua ja keegi selliseid töid finantseerima ei hakka. Väljapääs oleks riiklikus plaanis olevate majanduslikult hinnatavate tööde suurendamises. See on üks peamisi ülesandeid.

Teine teaduse funktsioon on õppeprotsessi orgaaniline teenindamine. Senised tulemused: ÜTÜ-st osavõtjate arv suurenes 1971. a. 43,1%-lt 1975. a. 89%-ni,

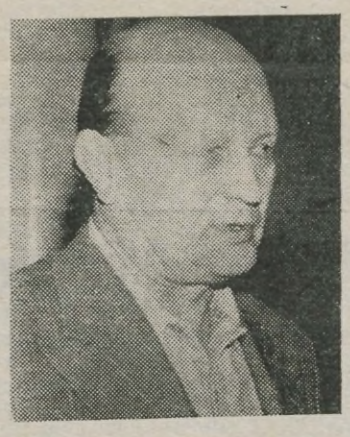

Läbirääkimistel võtsid sõna farmaatsia kateedri dotsent J. TAMMEORG ja õppetehnika osakonna juhataja V. KIIS. J. Laane fotod

küll deklareerime seda, kuid me ei ole asunud veel tõsiselt tööle, et neid omadusi tegelikult kujundada. Peamiseks vahendiks selles töös on kogu kollektiivi tegevuse ühtsus.

Võime tuua kümneid näiteid, kus seda ühtsust on rikutud.

Et see nii ei juhtuks, selleks peab olema kõigi lülide aktiivsel osavõtul koostatud ülikooli arengu perspektiivplaan X viisaastakul. Ja see tuleb kavandada kahe kuu vältel.

Kongress pööras suurt tähelepanu samuti demokraatliku tsentralismi printsiibi rakendamisele meie ühiskonnas. Ka sellega oleme harjunud opereerima sageli kui teoreetilise mõistega. Kuidas on aga tegelikkuses ja ülikoolis? Viie aasta jooksul on tsentralismiprintsiip tugevnenud. On kujunenud asjalik õhkkond, milles võib tublilt töötada. Loomulikult juhul, kui seda tagab tsentralismiprintsiip altpoolt. Sellele aga tahaksingi juhtida tõsist tähelepanu. Tsentralismiprintsiibi järgi tulevad nõukogu ja parteikomitee otsused. Kuid kuhu nad jõuavad kui tegevuse otsused? Teaduskonnani? Allüksuseni? Jah... Laboratooriumi juhatajani juba harvem, õppejõuni sageli mitte. Kahjuks on see veel nii.

Peatudes probleemil, mida õpetada ja missugust spetsialisti ette valmistada, tekib küsimus, kes peab seda ütlema? Sellele küsimusele ei anna vastust üksi õppeplaan ega programm. Järelikult peab seda õppejõud ise lepingulistest töödest võtab nüüd 155 üliõpilase asemel osa 485 üliõpilast. Viie aasta jooksul on publitseeritud üle 1100 üliõpilastöö. Puudu jääb aga orgaanilisest seosest teaduse ja õppeprotsessi vahel, ja seda mitte ainult madala materiaal-tehnilise baasi tõttu. Tõkkeks on psühholoogilised faktorid, harjumused, mugavus.

Ülikooli materiaal-tehnilisest baasist on palju kõneldud. Kõigi ees seisab küsimus, kuidas tagada 9,8 miljoni (eraldatud õppehoonete ehitamiseks) ärakasutamine, arvestades seda, et käesolev viisaastak on olümpiaviisaastak. Olukord on kriitiline ka seoses möödunud aasta ehitusprogrammi läbikukkumisega, mis tõi meile palju pahandusi. Neist ebameeldivustest tuleb aga lihtsalt kõrgemal olla. Sel viisaastakul ehitatakse füüsikakorpuse esimene ja teine järk, auditooriumide korpus, raamatukogu (lasta käikugi juba sel viisaastakul), ühiselamu, rekonstrueeritakse botaanikaaed. Ülikoolile on hädasti vaja ka elamut õppejõududele, teenistujatele ja töötajatele, viisaastaku lõpus tahetakse alustada Arstiteaduskonnale auditooriumide ja kateedrite korpust. Tänini on aga ülikooli sotsiaalne programm läbi mõtlemata. See viga tuleb meil parandada. Meie ees seisvad ülesanded on mahukad nii kvantiteedilt kui kvaliteedilt.

Eeldused selle programmiga toimetulemiseks on olemas. Soovin selleks jõudu ja edu!

ECCE homo!

Viis aastat ainult „viitele“

Kirjutada ühest ainult viitele õppijast, Lenini-nimelise stipendiumi saajast, on üpris raske ülesanne. Raske selle poolest, et väga kergesti võib iseloomustatavast jääda ülinimese või tuupuri mulje ka sel juhul, kui iseloomustatav (ei heas ega halvas mõttes) seda sugugi ei väära. Nagu ka meie Jüri, s. o. Matemaatikateaduskonna viienda kursuse üliõpilane JÜRI LIPPUS.

Üliõpilased õpivad väga mitut moodi: pidevalt, süstemaatiliselt, teadlikult, juhuslikult, harva, haruharva. Mõned tuubivad ja küllap leidub neidki, kes üldse ei õpi. Kuidas aga õppida nii, et viie aasta jooksul ei satu matriklisse ühtegi teist hinnet peale «väga hea»? Jüri Lippuse puhul tuleb loomulike eelduste kõrval keerulistest teooriatest jagu saada ja juttu teha eelkõige süsteemikindlast tööst.

Süsteem nii õpingutes kui ajajaotuses võimaldab teadmiste põhjaliku omandamise kõrval tegelda ka paljude muude asjadega. Sageli võib Jüri intrituppa astudes tabada teda kitarri mängimas (Lippuste pere muusikatraditsioonid ei vaja kommentaare), veel sagedamini ingliskeelset ilukirjandust (tihti kriminaalromaane!) lugemas. Et Jüri on lõpetanud inglise keele erikallakuga Tallinna 7. Keskkooli ja ka ise end sel alal täiendanud, ei tule sõnaraamatult praktiliselt kunagi abi paluda. *Mens sana in corpore sano* — selle deviisi all teeb Jüri igal hommikul hommikvõimlemist (ka selles pole midagi üleloomulikku!). Samuti on ta kirglik ratsaspordi austaja ning esimese nelja ülikooliaasta jooksul ratsabaasis palju higi valanud. Nii et aega jätkub kõigeks, ka ühiskondlikest üritustest osavõtuks ja perekonna jaoks.

Kuid juba paistabki teguderohke tudengipõlve lõpp (seda teed peame me kõik käima), järgmiseks eesmärgiks on Jüril seatud aspirantuuri astuda ja see edukalt lõpetada. Soovime talle selleks jõudu ja jaksu!

PEETER MIKKOV,
Matemaatikateaduskonna V k.

TRÜ ajaloo komisjoni töömailt

Ülikooli mitmepalgeliste ühiskondlike organisatsioonide ja komisjonide hulgas on üks, kes tegeleb kõikide ülejäänute tegevuse talletamisega — TRÜ ajaloo komisjon. Mida kiiremini aeg ülikooli suurtele juubelitele lähemale liigub, seda intensiivsemalt tuleb tegelda ülikooli ajaloo materjalide kogumise ja uurimisega, et jõuda ajaloolised väljaanded õigel ajal valmis. TRÜ ajaloo komisjon prof. K. Siilivase juhtimisel on käesoleva aasta kolme kuu jooksul kolm korda koos olnud ja kõigil kolmel koosolekul on põhiküsimuseks olnud TRÜ ajalooalased väljaanded.

TRÜ ajaloo komisjoni märtsikuu istung toimus koos vabariikliku teadusajaloo komisjoniga. Arutati Baltimaade teadusajaloo XI konverentsi korraldamist 1977. aasta septembris-oktoobris. Konverentsi raames toimub Tartus sümpoosion Tartu ülikooli teaduslikust ja ajaloolisest tähtsusest, tähistamaks 175. aastat Tartu ülikooli taasavamisest. Ühtlasi on see ka TRÜ ajaloo komisjoni III sessioon, mille materjalid avaldatakse trükisena. TRÜ teaduskondadel, kateedritel, õppejõududel ja teadlastel on võimalik kuni 25. aprillini ajaloo komisjonile esitada oma ettekannete teemad, lähtudes sümpoosioni üldteemast.

TRÜ ajaloo komisjonis on käesoleval aastal arutatud TRÜ ajaloo prospekti, autorite kollektiivi komplekteerimist ja teaduslik-pedagoogilise kaadri biograafilise teatmeteose toimetamise tööd. Senised TRÜ ajaloo sessioonide materjalide publikatsioonid (II sessiooni materjalid — «TRÜ ajaloo küsimusi» IV, V, VI ilmuvad ilmselt 1977. a. I kvartalis) on abiks TRÜ ajaloo koostamisel. Parandused ja märkused seniste väljaannete kohta on teretulnud, et vältida vigade kordumist. TRÜ teaduslik-pedagoogilise kaadri biograafilise teatmeteose toimetamine on samuti hoogustunud. Teaduskondade ja kateedrite juures on biograafilise teatmeteose koostamise allkomisjonid, kelle ülesanne on õppejõudude ja teadusliku personali biograafiliste kaartide täitmise korraldamine. TRÜ ajaloo komisjon loodab aprillis-mais saada täidetud ja fotodega varustatud kaardid. Neid saab üle anda igal tööpäeval, v. a. reedel, kella 9—12 TRÜ ajaloo komisjonile Kingissepa t. 15—6, tel. 335-64 või 416.

Viimasel ajalookomisjoni istungil käsitleti eraldi TRÜ ajaloo nõukogude perioodi uurimise ülesandeid ja autorite komplekteerimist. Nimetatud perioodi uurimisel ootame eriti aktiivset abi ka üliõpilastelt: koondamata on TRÜ ühiskondlike organisatsioonide, komsomoli ja ametiühingu ajalugu. Oluline osa on ka kateedrite ajalool.

Ootame rohket osavõttu meie konverentsidest esinejate ja kuulajatena!

MILVI REINFELT,
TRÜ ajaloo komisjoni sekretär

I Üleliiduline meditsiinilise geneetika konverents

toimus möödunud aasta lõpul Moskvas ja sellel osales ka teaduskonnasisehaiguste kateedri dots. J. KSENOFONTOV. Temalt pärit teabest loeme:

«Esimesed meedikutest geneetikute grupid tekkisid meie maal juba sajandi algul. 1920-ndail aastail hakkasid nad välja andma oma ajakirja. 1932. a. organiseeriti vastav uurimisinstituut, mis oma töös koondas põhitähelepanu laialt levinud defektide (suhkurtõbi, bronhiaalastma, hüpertooniatõbi, maohaavandid jms.) geneetikale. Sõjaeelseil aastail pidurdus klassikalise geneetika areng «tänu» valitsevale lõssenkistlikule geneetikakoolkonnale. Ja alles 1960-ndaist aastaist algas meditsiinilise geneetika taassünd, mille areng nüüd siis ka esimese teadusliku konverentsini jõudnud. Konverentsi avaettekanne oli NSVL Meditsiiniakadeemia korrespondentliikmelt prof. N. Botškovilt. Konverentsil kuulati üldse 45 ettekannet, sellekohases ilmunud kogumikus on avaldatud 112 ettekande teesid. See kõik näitab käesoleval ajal täheldatavat huvi tõusu geneetilise päritoluga haiguste uurimise vastu.»

J. Ksenofontovi ettekanne nimetatud konverentsil käsitles vere geneetilisi markeeringuid bronhiaalastma puhul.

S õnumeid Õigusteaduskonnast

Laupäeval olid külas teaduskonna vilistlased, praegused rahvakohtunikud. Vanas kohvikus kohvilaua taga sai õdusa vestluse käigus hea ülevaate, missugune on õigusemõistjate igapäevane töö, missugune on kohtuniku tööpsühholoogia, sekka värvikamaid lugusid elu keerdkäikudest, nähtuna kohtunikulaua tagant. Juttu aeti ka eelseisvatest rahvakohtunike valimistest.

* * *

Samal ajal kui osa rahvast vanas kohvikus oli, sõitis sportlaskonna ja komsomoliaktiivi tuumik järjekordsele sõpruskohtumisele Läti Riikliku Ülikooli Õigusteaduskonnaga, kaasas sügisel võidetud karikas. Tuli tunnistada lõunanaabrite edasiminekut spordis ja seekord jätta karikas pooleks aastaks Riiga. Arutati kohtumiste muutmist kolmepoolseteks, juurdetulijaiks oleksid Leedu tulevased juristid.

* * *

Neljanda kursuse rahvas pidas pressikonverentsi teaduskonna õppejõududega. «Sophoklesse» olid kutsutud teaduskonna parteialgorganisatsiooni sekretär dots. E. Salumaa, kursusejuhendaja, ülikooli parteikomitee sekretär A. Kiris, kateedrijuhataja prof. V. Kelder jt. õppejõud. Vastata tuli varem kirjapandud rohkem kui neljakümnele küsimusele, milles päriti õppejõu vabast ajast kuni õppeplaanideni välja.

RAIT MARUSTE,
teaduskonna komsomolisekretär

Repliik

Ülikooli ajalehe ja laualampide asjus

Kui juhtub, et jääd ülikooli ajalehest ilma, ent loodad sellele õpperaamatukogu lugemissaalis siiski pilku heita, pettud peaaegu alati: lugemissaalis värsket lehte pole. Hea, kui leiad selle, mis on ilmunud 2—3 nädalat tagasi (24. märtsil olid «Tartu Riikliku Ülikooli» numbrid 1—4 ja 6, viimane neist 27. veebruari oma). Olgu siin must-valgel ära trükitud ettepanek, millega allakirjutanu on juba paaril korral varem lugemissaali töötajaid tülitanud (seni siiski tulemusteta): tellitagu lugemissaalile TRÜ ajalehte praeguse üheainsa eksemplari asemel 3—4 eksemplari ja köidetagu neist üks kindlasti kohe kausta. Vähemalt viimast ei tassi «kratid» ära. Täiesti ebanormaalne on ka see, et reedel ilmunud ajaleht jõuab raamatukogu lugemissaalidesse alles esmaspäeva pärastlõunaks.

Teine puudus, õigemini korralagedus, mis õpperaamatukogu külastajale silma torkab, on see, et paljudel laudadel puuduvad laualambid, olemasolevatest on aga enamik kas rikkis või elektripirn läbi põlenud. Samal ajal pole laevalgustus töötamiseks küllaldane. Kas ülikooli elektrikud on tõesti nii üle koormatud, et nad ei suuda lugemissaali valgustust pidevalt korras hoida, või pole lihtsalt kedagi, kes neile sellise korralduse annaks? Üliõpilaste silmanägemise pärast tuleks siiski muret tunda.

LEMBIT KIVISTIK,
Matemaatikateaduskonna õppejõud

Majandusteaduskonna aprillikarnevalilt

● Majandusteaduskonna õhtu kaunimaks daamiks osutus naisterahvas küberneetikute I kursuselt (vasakult esimene), kes selleks õhtuks oli soetanud endale kuus tütart (pildil kolm). See oli proua Marfa.

● Küberneetika IV kursuse nunnad.

● Kerjusüliõpilane.

Jaan Koppeli fotod.

Ülikooli lapsed täna ja tulevikus

TRÜ lastesektori kokkuvõtete järgi ulatub nende arv praegu üle tuhande (742+349)*. Arvude keelest sõnadele üle minnes täpsustuseks: esimene märgib õppejõudude ja teenistujate, teine üliõpilaste mudilasi. (Võimalik, et laste hulk veelgi suurenenud on, sest viimaste päevade andmeid meil pole.) Detailidesse pühendamata, arvaksime oma lihtsameelsuses, et vähemalt need lapsed, kelle isa-ema mõlemad ülikoolis ametis on (174, ja sinna kuuluvad allakirjutanugi lasteaiajärjekorda ootavad lapsed), viiakse hommikuti ülikooli lasteaeda. Kuhu aga need **429 pisipoissi-tüdrukut, kes kodus istuvad, panna, kui ülikooli lasteaias Burdenko t. 42 on 50 kohta, 10. lastepäevakodus 10 kohta?** Linna haridusosakonna ja täitevkomitee mõistval suhtumisel on palju ülikooli lapsi Tartu teistesse lasteasutustesse ära mahutatud. Kuid kelle arvel?

Nii kommentaaridega kui ka ilma on arvud mõtlema panevad: seda tunnistas vist endale igaüks, kes vaadeldavasse probleemi sekkus. Kuid kas need arvud ja arvude taga peituv reaalsus on teada kõigile, kes sellega tegelema peaksid?

Lapsed suunab lasteaeda ülikooli ametiühingukomitee. Kui paljudele tegelikult kohti oleks vaja, sellega lasteaiatöötajad ise kokku ei puutu. Ja seda ei ole ka vaja, sest sellel väikesel kollektiivil peab olema rohkesti sitkust ja visadust paljudest muudest takistustest ülesaamiseks.

«Meil on 50 kohta, nimekirja järgi aga 70 last, kellest iga päev mõni küll koju jääb,» alustas lasteaia juhataja Tea Tuubel. (Nende 70 hulgas on ka lasteaiatöötajate endi lapsed, praegu 8.)

«Rohkem lapsi vastu võtta ei suuda me kuidagi, sest maadleme ruumikitsikusega. Meil puudub isegi saal. Esimese korruse rühmaruumis on matid kogu aeg sees. Kui teine rühm võimlema tuleb, lükkame vaheukse ette: esimesel rühmal jääb nüüd poole vähem ruumi ja läbi kostab ju siiski. Teisel korrusel peame sama moodi muusikatunde. Arstil ei ole omaette ruumi, isegi kappi mitte. Need meil kahasse. Kui ta lapsi kontrollima hakkab, jätan töö pooleli ja lähen muud tegema. Ja kas te usute, majas pole isegi kirjutuslauda! Aga nii hädasti oleks tarvis mõned asjad lauall korraks ära panna.»

Juhataja arvates parandaks praegust kehva olukorda juurdeehitus, kuhu saaks vähemalt saali ja ühe sõimerühma ruumigi. Vaba maad lasteaia kõrval selleks paistab olevat. «Vaja oleks vähemalt 140-kohalist lasteaeda,» lisab ta.

Niisiis juurdeehitus?!

Tartu linna peaarhitekt Raal Kivi: «Lasteaia laiendamisest küll midagi välja ei tule. Linna generaalplaanis on sellele maa-alale ette nähtud etnograafiamuuseumi ja hotell «Pargi» laiendamine. Käesoleval viisaastakul see vist küll veel teoks ei saa. Vana maja ilmet ei olegi mõtet juurdeehitusega ära rikkuda. Pealegi ei ole see hoone lasteaiaks üldse sobiv. Minu arvates oleks tarvis uut lasteaeda.»

Oma väike eellugu on siingi. Juba kolm aastat tagasi taotles halduprorektori asetäitja ehituse alal Mihkel Ratas lasteaiale juurdeehituse ehitamist. Tartu Linna TSN Täitevkomitee vastusest (kiri nr. 887 18. juunist 1973. a.) võib lugeda, et perspektiivplaanis oli juba siis hotelli laiendamine koos restoroni ehitamisega. Milleks veel üle pärida? Miks mitte, kui see maatükk juba aastaid kasutamata, ja kolm pluss viis on kaheksa, nii et kaheksa aastat teadlikult tühi.

Tõsine probleem seisneb lasteaia juhataja arvates selles, et lasteaed eksisteerib kahepoolsel juhtimisel: majanduslikult kuulutakse haridusosakonna alla, lapsed tulevad aga ülikooli poolt. Oleks hooldaja-kasutaja ühes «isikus», langeksid ära arvatavasti mitmed mured.

«Minu aeg läheb kauba tellimiseks, pesu pesumajja viimiseks, palga toomiseks, aruannete kirjutamiseks, laudade korrastamiseks ja paljuks muuks. Ma pean olema ise majandusjuhataja, laohoidja, pedagoogilise kabineti seadja, vahel isegi ühel ajal mitmel pool korraga. Oleks hädasti üht poolt kohta juurde tarvis,» seletas juhataja. Ülikoolilt on seda poolt kohta taotletudki, seni tulemusteta. Kõnelemata ei tahaks jätta ka tervet lasteaeda traumeerivast allüürnikust, tema külalistest. Keldris on kaks tuba poole kohaga töötava majahoidja (pensionär) ja tema poja käes. Keldris asuvad aga ka toidu- ja juurviljaladu. Ja mis siis? Ei olekski midagi, kui seal alatasa joodikud ei lärmaks, lasteaiapersonali ja lapsi ei hirmutaks, kui trepid reostamata oleksid. Isegi miilitsatöötajate abi on kasutatud. Majahoidja tööülesannetesse kuulub ka köögis pliidi kütmine. Praegu teevad toidule tule alla kokk ja tema abi ise, sest kööki majahoidjat oma mustade riietega lubada ei või.

T. Tuubel arvas isegi, et kui see korter vabaneks, võiks sinna võimlemisruumi teha, sest küte on sees. Ja kui juurdeehitust ei saa, ehk saaks mõnele vabanevale pinnale üle kolida?

«Võib-olla on linnas mõni väike lasteaed veel haledamas olukorras?» võidakse artikli autorile vastu vaielda. Ei tea, aga senine hoolitsus paistab kehvavõitu olevat (välja arvatud alatine lastevanemate väga lahke vastutulemine). Ja milleks võrrelda halba veelgi halvemaga?

Niisiis uus lasteaed?!

Linna haridusosakonna juhataja Jüri Vene: «Sel viisaastakul ehitatakse Tartu linna 5 lasteaeda, 3,5 sellest riiklike vahenditega, 1,5 jääb ettevõtete-asutuste kanda, kellel selleks vahendeid jätkub. Ülikool minu teada nende hulka ei kuulu.»

Aga miks ei võiks kuuluda? Kas või osaliseltki? Mida selleks tarvis oleks? Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumilt rohkem ehituslimiiti. Kas ainult? Ehitajatena võiksid appi tulla üliõpilased. Selle viimasega oleks ümber lükatud ka esmaspäevase «Aktuaalse Kaamera» kommentaar TRÜ üliõpilaste leigest suhtumisest ülikooli ehitustesse.

Meil on pooleli füüsikakorpus, alles alustatud raamatukogu, peale nende veel mitmed teised objektid ehitamisel või paberil. Teaduse edasiarenemise seisukohast ei või neid alahinnata. Kuid koos nende objektide valmimisega suureneb ülikooli töötajate arv, aasta-aastalt suureneb üliõpilaste vastuvõtt ... ja suureneb ka ülikooli laste arv. On see arv juba liialt suureks paisunud, siis on nagu hilja ülikooli lasteaia ehitamise probleemi tõstatada?

VARJE SOOTAK

* Siin ja edaspidi kõneleme ainult lasteaia- ja -sõimeealistest lastest.

Homme laulab naiskoor

Laupäeval, 10. aprillil algusega kell 19 laulab aulas TRÜ Akadeemiline Naiskoor. Juhatavad Vaike Uibopuu ja Ene Ahven, kaastegev Tõnis Uibo, orelil Rein Bleive. Kavas M. Härma, V. Tormise, A. Ritsingu, F. Mendelssohni, V. Rubini jt. kooriloomingut.

Napisõnaline teade, mida paljud ei pane ehk tähelegi. Pealegi on viimasel ajal Tartus koorimuusikat üsna sageli kontserdilavalt kuulda, võib-olla oleme koguni sellega ära hellitatud. Mäletame eelmisest aastast RAM-i, sügisel Tallinna üliõpilassegakoori, Kaunase Riiklikku Koori, talvel Moskva konservatooriumi kammerkoori, hiljuti Tallinna kammerkoori, Tartu poistekoori, veidi üle nädala tagasi TAM-i kontserte — siin on ainult meeldejäänumad kirjas.

Ühtegi naiskoori nende hulgas aga pole. Naiskoor on ebapopp, sest: «Naiskooril puudub võimsus, ulatus, sügavus, naiskoor on lahja, tüütu, igati igav.» (Väljavõtteid arvamusavaldustest.)

See võib ju nii olla, aga võib ka mitte. Üheks koori elu tähtsamaks küsimuseks teiste väga tähtsate seas (hääleseade, «kõrv», distsipliin) on repertuaar. Neid ponnistusi, mis naiskoori dirigent peab tegema, et leida üks uus lugu, sellise, mida laulja laulda tahaks ja kuulaja kuulata; et poleks lahja ja tüütu! Õnn, et meil on Veljo Tormis, kes rahvalaulu nii põnevaks ja huvitavaks teeb. «Seitsmest liivi rahvalaulust» on ülikooli naiskooril seekord kavas «Karjase päev» ja «Vastlad», meeleoludelt kontrastsed. «Lüpsiloits» on oma lihtsas ilus lausa lummav.

Alo Ritsing oleks vist poeet, kui ta ei oleks muusik. Kirjutaks nauditavaid vabavärsse, nagu ta nüüd atonaalseid laule kirjutab. Kaks «Suvehommikut» Katri Korvela ja Hellä Hellmani tekstidele on kõvad pähklid, millel aga magus tuum.

V. Rubini «По букварю» on Eestis varem ette kandnud TA Naiskoor ja lastekoor «Ellerhein». N. Nekrassovi saja-aastased värsid oma tänapäevases muusikalises rüüs on päevakajalised ka praegu, üldisele keskharidusele ülemineku ajajärgul. R. Šedrini-A. Puškini «On vaikne ukraina öö», dramaatiline pilt poeesias ja muusikas on üks nõudlikumaid kaule seekordses kavas.

(Järg lk. 4)

Olnust

Üliõpilaseeskirjadest 175 aastat tagasi

Saanud matrikli, pidi üliõpilane ilmuma vastava fakulteedi (üldse oli tol ajal neli teaduskonda) dekaani juurde, et saada seal juhtnööre õppimiseks (§ 5). Sellega oli üliõpilase ees kolm peaeesmärki: a) kõrgemate teadmiste omandamine, b) kõlbluse ja inimeste tundmise omandamine, c) suurema iseseisvuse saavutamine (§ 8).

«Kokkuhoidlikkus ja korraarmastamine on üliõpilase kohustused; kõik otstarbeta väljaminekud, mis teda ainult meelitavad võlategemisele ning aja raiskamisele toovad kaasa hädaohtu hoolekande alla sattuda» (§ 10).

«Hiljemalt kell 11 õhtul peab üliõpilane olema kodus, sest vastasel korral kaob heade hommikutundide tervislik kasutamine. Kuigi mõnikord võib ja tulebki erandeid teha, et üliõpilased saaksid viibida viisakas seltskonnas, võib siiski sagedane osavõtt sellest tekitada korratute eluviiside kahtlust» (§ 12).

«Käimine avalikkudes majades, kõrtsides, piljardites ja teistes sellistes asutustes on kõvasti keelatud; ka ei tohi üliõpilane rektori loata linnast lahkuda» (1832. a. § 12). Kirjeldades Tartu elu 1809—1810, ütles keegi üliõpilane oma anonüümses päevikus, et Tartu seltskonna ja üliõpilaste lõbustusteks olid tants, kaardimäng, joomine.

Igal üliõpilasel oli suuri kohustusi ka teiste akadeemiliste kodanike vastu, neid tuli austada ja nende vastu pidi alati olema viisakas ja sõbralik. Kes üliõpilastest teisi ja iseäranis noori üliõpilasi narrisid või pilkenimesid andsid, neid tuli karistada tarbe korral isegi kuni kartserisse paigutamisega (§ 15). Kauplemine ja sahkerdamine oli üliõpilastel rangelt keelatud ja karistatav. «Igat liiki organisatsioonid,» öeldakse 1832. a. väljaande § 17, «annavad põhjust aina tülide ja kakluste tekkimisele ning seepärast on osavõtt viimastest kõvasti keelatud.»

Löömigute vältimiseks üliõpilaste vahel olid seatud kindlad normid. Mööka tohtis kanda ainult pidulikel sündmustel. Ka muude relvade kandmine oli keelatud, nende hulgas kepid, mille sees peidetud pistoda. Keda nähti tänaval või võõras majas paljastatud mõõgaga või mõne teise terariistaga, samuti laetud revolvriga, see võis eeskirjade järgi sattuda ülikooli kartserisse või raskematel juhtumitel langeda koguni ülikoolist välja.

1787. a. manifestiga, mis anti Katariina II ajal, oli kahevõitlus igal viisil keelatud. Seda on rõhutatud ka Tartu üliõpilaste eeskirjades, kuigi elu sagedasti teisiti näitas. Kes midagi teadis kavatsetavast kahevõitlusest ning ei teatanud sellest rektorile, võis sattuda kartserisse vee ja leiva peale.

Duelli asemel oli ülikoolil oma aukohus, mille eesistujaks rektor ja liikmete hulgas kaks eeskujulikku üliõpilast, keda üliõpilased ise valisid.

Üliõpilased pidid olema igati viisakad pedellide, ülikooli politseiametnike vastu. Kui üliõpilane kartserisse või rektori juurde viimisel hakkas pedellile vastu või põgenes, langes ta ülikoolist välja. Sama karistus ootas ka neid üliõpilasi, kes põgenenud kaasvõitlejat enda juures varjasid (§ 21).

Üliõpilastel oli ühtlasi kohustusi mitteakadeemilise publiku vastu. Esimeseks kohustuseks oli iga inimese, eriti aga naissoo, vanade ja riigiteenijate austamine (§ 26).

Keelatud oli kiire sõit ja ratsutamine tänaval, käimine mööda tänavat põleva piibuga, paugutamine laskeriistadest ehituste ja kergesti süttivate objektide läheduses; tänavail ebaviisakas lärmitsemine, kõlvatute laulude laulmine, vehklemine mõõgaga, näokattes ringiliikumine, pimestavate laternate ja okslike keppide (*Knotenstock*) kandmine, jahipiitsade (*Hetzpeitsche*) laksutamine, tulevärgi tegemine, lõpuks ka sellised teod, nagu vahelesegamine jumalateenistusele, kutsumata ilmumine eralõbustustele, akende sisselöömine, teotuskirjade väljapanemine nii avalike kui ka erahoonete seintele, laternate kustutamine ja rikkumine jne. (§§ 27 j., 30—32, 34 j.). Rongkäikude korraldamine põlevate tõrvikutega oli lubatud vaid ülikooli juhtkonna eriloal (§ 29).

Üksikasjalikult ja peensusteni oli välja töötatud üliõpilaste võlgade režiim ja nende tasumine. Esitame siinkohal näitena § 44: «Üliõpilane, kes laenab rohkem raha, kui ta ühe aasta jooksul suudab tasuda ja nimelt mittehädalisteks otstarveteks, kuulutatakse avalikult välja kui pillaja ning määratakse temale hooldaja.»

Üliõpilaste **õigused** olid täpsustatud eeskirjade §-s 64 sõnadega: «Vaesus, mis ühendatud andekuse, hoolsuse ning kõlblusega, rajab tee ülikoolis vaba oleva stipendiumi saamiseks.»

Auhinna (võistlus) tööde kohta leidub järgmine säte: «Kui tuleb avalikuks, et üliõpilane on esitanud võõra töö kui omaenda kirjutatu, heidetakse ta ülikoolist välja ja nimi pannakse avaliku kuulutuse näol välja» (1832. a. III, § 11).

Kõigest sellest nähtub, et üliõpilase peale vaadati ühelt poolt justkui kardetavale olevusele, teiselt poolt aga koheldi teda kui noormeest, kes polnud veel jõudnud niikaugele, et oma tegude eest täielikku vastutust kanda nagu tavaline riigialam.

LEO LEESMENT

Homme laulab naiskoor

(Algus 3. lk.)

Miina Härma «Nooruse unenägu» (G. Suits) ja «Kui sa tuled, too mul' lilli» (A. Haava) on kõigile tuttavad ja armsad klassikasse kuuluvad laulud. Säärased taaskohtumised rõõmustavad alati nii kuulajaid kui esitajaid. «Kui sa tuled...» on kindlasti üks maailma naiselikumaid laule, kasutades naiskooris ära selle hea, mida a i n u l t naiskoor sisaldab (õrnus, lürism).

R. Schumanni «Pühendus» ja viis laulu tsüklist «Poeedi armastus» Tõnis Uibo esituses, 16. sajandi poola helilooja Jan Kampanus-Vodnansky «Rorando coeli», Felix Mendelssohn-Bartholdy «Lahkumine metsast» ja lõpuks sama helilooja kolm motetti — see on kontserdi teine osa.

Ülikooli naiskooril on viimastel aastatel kujunenud väga meeldiv traditsioon esitada suurvorme. Need saavad lauljale alati elamuseks ka õppides, mitte ainult ette kandes. Ikka pobiseb keegi tüütuks tambitud raskete laulude «treenimise» ajal: «Võtame parem motette, saaks natuke ka l a u l d a.» Ta võib muide ka eksida, sest igasugust valju häält ei saa laulmiseks nimetada. Motettide kaasahaaravuses ja vaimustusjudinais võib juhtuda, et viimase takti lõppedes pole sul enam häält. See on võimalik ainult siis, kui pole korralikult käidud maestro Rudolf Jõksi hääleseadetundides.

Enne kontserti tehtav igapäevane töö ülikooli kooris on elamuseks ja kannab ka suuremat vilja siis kui sa ei ole aega selleks v a r a s t a n u d, s. t. kui õppetöö toimub normaalsel hommikupoolsel ajal. Hea oleks, kui kõik õppejõud ja dekaanid-prodekaanid mõistaksid, et taidlus aitab meil täita pedagoogilist ülesannet, kasvatada igakülgselt arenenud kodanikke; mõistaksid, et ka koorilaul nõuab mõnikord «ületunnitööd», loengute arvelt laululaagreid, päevaseid kontserte ettevõtetes, koolides. Need probleemid olid muu hulgas jutuks naiskoori kohtumisel ülikooli parteikomitee sekretäri sm. A. Kirisega.

Sel aastal on naiskooril olnud juba kaks laululaagrit — üks Tartus, teine Sangastes, viimane loomulikult meeleolukam. Elamine ikkagi lossis, proovid hea akustikaga saalis, värske õhk, jalutuskäigud, saanisõit. Esineti ka kolhoosis «Linda» kohaliku segakoori kontserdil.

Esinemisteta, ükskõik, kus nad ka toimuksid, pole koori elul õiget minekut. Laval laulmine koondab tihedamalt ühe mütsi alla. Pärast on kõigil pikalt arutamist, kuidas ja miks just nii läks. Oma aula on muidugi kõige armsam ja sellepärast paneb ka kõige rohkem närvcerima. Terve koor, kõik sada lauljat, tahavad aga oma publikule, oma aulale anda ilusama ja parima naiskoorimuusikast.

Niisiis, homme!

TRIINU POOLAK

Põhja mängud

27. märtsil algasid Koolas 42. Põhja mängud, võistlused, millele kohalik ajaleht «Rõbnõi Murman» andis nimetuse «Полярная олимпиада.» Kõige tähtsamad olid muidugi rahvusvahelised «suured mängud», kus oli kavas peale iga liiki suusatamise ka põtradega võiduajamine.

Nendele Apatitõ linna orienteerumisvõistlustele oli kutsutud ka kaheksa TRÜ tudengit. Kokku tuli umbes 150 sportlast — Riiast, Vilniusest, Moskvast, Kiievist, Kaasanist, Pensast, Karjalast jm. Oli kuulda, et tulevikus kavatsetakse orienteerumine «suurte mängudega» liita, seekordsed võistlused olid katseks.

Võistlusmaastiku iseloomustamiseks võiks öelda, et see on midagi hirmsat. Eestlane on harjunud, et mets tähendab puudega ja lage puudeta ala. Põhjamaal kummutati see tõde täielikult ja püüti selgeks teha, et kui on väga vähe puid, siis on järv; kui on lihtsalt vähe puid, siis on lage, kui on natuke rohkem puid, siis on mets. Kuhugi sinna vahepeale pidid mahtuma veel poollage ja hõre mets. Püüdmine jäi seekord tulemusteta, meie seda süsteemi küll ära ei tabanud. Eriti hirmuäratavad olid tüdrukute karistusminutid. Ilmselt käis puude tiheduse arvutamine üle jõu — naiskonnas oli kaks filoloogi, üks defektoloog ja üks kehakultuurlane.

Radade pikkused olid meestel 15 km 15 kontrollpunktiga ja naistele 10 km 12 kontrollpunktiga.

80 mehe hulgast tuli esimeseks Karjala võistleja D. Popov ajaga 1.32,27 (6 trahviminutit). Ago Samson (füüs. III k.) oli kolmas, kaotades võitjale veidi üle 7 minuti (2 trahviminutit) ja Tõnu Oja (Mat. III k.) kolmeteistkümnes.

Kiireimaks 71 naisest oli kiievlanna T. Barsukova, aeg 1.12.02 (1 trahviminut). Anne Kiudorv (fil. I k.) kaotas talle 45 minutit (29 trahviminutit) ja oli viieteistkünes.

Teisel päeval toimus teatesõit. Agaramad mehed määrisid oma suuski umbes 13 korda ümber, sest ilm kippus iga minut muutuma ja start venis tund aega. Kui närv juba päris krussis oli, lasti viimaks esimene vahetus metsa. Kolmetunnisest heitlusest nende segaste pool- ja pärislagedate, koheva lume ja võidujanuliste vastastega tuli TRÜ naiskond välja kolmandana (Anne Kiudorv, Helin Oja — def. I k. ja Silvia Käärt — KKT II k.), meeskond viiendana (O. Kärner, Tõnu Oja ja Kalle Luuk — KKT IV k.).

Kahe päeva kokkuvõttes oli 20 võistkonna seast parim Karjala, järgnesid Moskva ja Pensa ning kuuendana Tartu.

Sellega oli meie osa läbi. «Suured mängud» lõppesid mõni päev hiljem, 31. märtsil.

ANNE KIUDORV

TRÜ meeskonnale hõbemedalid

1.—4. aprillini lõpetati Sillamäel ENSV 1976. a. meistrivõistlused väravpallis, kus olid koos kõik 8 võistkonda.

Esikoha oli endale praktiliselt kindlustanud Kirovi-nim. kalurikolhoosi meeskond. Teise ja kolmanda koha saatuse pidid otsustama TRÜ ja EPA. Et omavahel olid neil mängud mängitud, olenes lõppjärjestus kohtumistest Kirovi-nim. kalurikolhoosi, Kohtla-Järve, Sillamäe ja «Nooruse» meeskondadega.

TRÜ pidi teise koha saavutamiseks võitma kaks mängu. Vaatamata ülikooli meeskonda seiranud ebaõnnele ja kaotustele esimeses kahes kohtumises Kirovi-nim. kalurikolhoosile (20:35) ja Kohtla-Järve «Estonia» kaevandusele (22:24), saavutati vajalikud võidud «Nooruse» ja TNLV üle vastavalt 33:18 ja 26:21.

Sillamäel saadud 5 punkti kindlustasid EPA-le pronksmedalid.

TRÜ võistkonnas mängisid Tarmo Volt, Arvi Karpats, Valeri Zlatin, Aleksander Zalõbin, Andres Uibo, Andrus Rogenbaum, Toivo Järv, Kaivo Thomson, Jaak Ott, Gunnar Kure, Uno Valdmets (kõik Kehakultuuriteaduskonnast) ja Raivo Laus (Õigusteaduskonnast). Treener Rein Roos.

Lõplik paremusjärjestus: Kirovi-nim. kalurikolh. (28 p.) TRÜ (19 p.), EPA (17 p.), Gagarini-nim. näidissovhoostehnikum (15 p.), Sillamäe (13 p.), «Estonia» (11 p.), TNLV (9 p.), «Noorus» (0 p.).

GUNNAR KURE

Tik-tak, „Underwood“ ...

Summutan südamepõksed (süda kui lind!), vaatan, kas nööbid kinni, ja annan kella. Siis helistan ühe korra. Riivid krigisevad, aga ketl jääb peale ning tekkinud praost ilmuvad unisevõitu, kuid targad kirjanikusilmad — silmad, mis võivad sünteesida tüüpilist ning individuaalset. Mul on tunne, et juba prototüübistun. Sirutan läbi prao kolm karukäppa. Peremees sulab üles: «Tulge sisse!» (Juba läheb! rõõmustan.)

«Emmi, vaata, kes meile tuli! Ütleb, et on ajalehest...» hõikab peremees. Sügavusest ilmub literaat Emmi, öötanus, «Underwood» näpu otsas. Kindlasti valmis tal öö jooksul midagi... (äkki saab lüpsisooja loomingut! hüppan rõõmust.) «Tulin vaatama, kuidas teil n e e d asjad käivad,» selgitan iseennast. «No istuge siis ometi...» (näe, istetki pakuvad!) Emmi haihtub sügavusse, peremees tutvustab tubade paigutust:

«Minu rotatsioonimasin on esimesel korrusel, Emmi oma kolmandal. Teisel paiknevad käsikirjade laod ja tõlkide toad.» Äkki tunnen vängeid lõhnu. Mõtlen, neid on küll nutria Nilsson sünnitanud, aga ei — peremees suleb kähku mingi ukse: «Seal on minu loominguline köök,» seletab ta häbelikult (kui meeldiv inimene!). Siis jätab temagi mind üksi, aga mitte kauaks — salongi hoovavatest kohviaurudest sünnib Emmi. Ta kallab kappadesse rammusat jooki, mis läigib nagu sooeluka kõht.

«Mis te selle loo eest saate?» pärib Emmi. «Kahekümneviieka,» vastan.

«Kahekümneviieka — kui tore sõna!» (Juba jälle ilmutab ta professionaalsust!) Siis tuleb köögist peremees, käes kandik, sellel aga pikitud jänes. Nutria Nilsson muutub rahutuks.

«Häh-häh-äh!» naerab peremees. «Nilsson mõtleb, et see on alles elus jänes.»

Jahil käidud või kuidas, tunnen huvi.

Ei, üks tuttav kriitik kinkinud.

«Ega ta selle pärast veel halvem maitse,» arvan püüdlikult.

Küsin, mis neil parajasti käsil on.

«Kirjutame sedapuhku taas kahasse... Plaanis on telefoniraamat väärissõnade ning tuumakamate kujunditega ära rikastada. Mina olen endale ametiasutused võtnud, Emmile jäävad siis erakorterid. Naiste asi... Pealegi leidub seal suurepäraseid nimesid: Mart, Matvei, Mihkel...»

Millise raamatu peremees üksikule saarele kaasa võtaks? (Et tekkinud sild ei puruneks!)

«Selle, mis veel Emmi peas on,» paneb peremees kelmikat galantsi. «Oh, sind, meelitajat!» (kui palju õrnust!)

«Nii et Emmi pea?» jätkan, ent seda ei märgata.

«Kust teie tegelased pärit on, kas peast või elust?» arendan teemat.

«Tõstke veel jänest ette,» seirab perehaldjas mind frondeeriva boheemlaspilguga.

«Kas kirjanik peab suutma luua, kuuldes näljaste laste ja naise kisa?»

Peremees mõtleb, siis sügavalt: «Jah, kindlasti ja palju... Millegagi peab ju neid toitma.»

«Aga näljase mehe kisa kuuldes?» pöördun Emmi poole.

«Kui see just väga vali pole,» pareerib Emmi ehtnaseliku teravmeelsusega. «Aga üldiselt on mees väga tähtis... Ka naiskirjanikule. Seda ei asenda ükski välismaareis,» jätkab ta mõtlikult.

Tunnid lähevad. Hakkan end sättima. «Kui aega saad, astu läbi,» on peremees juba õige familiaarne.

Nutria Nilsson niutsub. Ja tänaval niutsub miski. Ja minus ka.

Toas kopsib keski. Kilk või kirjutusmasin? Tik-tak, «Underwood»...

PENJAMIN HELE

KORVPALL

Eelmisel nädalavahetusel lõppesid järjekordsed TRÜ meistrivõistlused korvpallis. Mängud kulgesid väga pingeliselt nii alagruppides kui ka finaalturniiril. Puudu ei jäänud publikustki.

Torkas silma, et meeskondade tase on ühtlustunud, mida kahjuks naiskondade kohta öelda ei saa. Ülikooli parimad naismängijad kuuluvad kahte-kolme võistkonda. Kõige võistluslikumaks kujunes finaalmäng spordimeditsiini ja KKT IV k. naiskondade vahel. Peale jäid spordimeedikud lõpptulemusega 51:48, kolmandaks Majandusteaduskond.

Meeskondadest saavutas esikoha KKT II k., kes kaitses möödunud aastal võidetud meistritiitlit. Teiseks jäid spordimeedikud, kolmandaks Bioloogia-Geograafiateaduskond.

Võistluste ladusat kulgu segasid loobumised. Näiteks Filoloogiateaduskonna, KKT I ja KKT II k. naiskond. Jääb arusaamatuks, mida mõtlesid KKT III ja Arsteiteaduskonna naised, kes loobusid, olles jõudnud finaali?

Milleks siis üldse registreerida võistkond, kes mängima ei kavatsegi tulla?

Peakohtunik HEINO LIGI

Uusi trükiseid rotaprindilt

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. veebruaris

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 377. Keelestatistika 1. Tartu, 1976, 154 lk., 500 eks., 91 kop.

Laboratoorsed tööd keemias ettevalmistusosakonna üliõpilastele. Tartu, 1976. 52 lk., 450 eks., 8 kop.

Linguistica VII. Tartu, 1976. 250 lk., 500 eks., 84 kop.

Matemaatikateaduskonnas õpitavate erialade kutsekirjeldused. Tartu, 1976. 28 lk., 750 eks., 4 kop.

Orgaanilise keemia praktikumi juhendid Arstiteaduskonna üliõpilastele. Tartu, 1976. 50 lk., 800 eks., 8 kop.

H. Tihane. Neerukivitõbi. Tartu, 1976. 38 lk., 1000 eks., 8 kop.

TRÜ Õigusteaduskond. Õigusteadlaseks õppimise võimalustest Tartu Riiklikus Ülikoolis. Tartu, 1976. 30 lk., 400 eks., 4 kop.

Uurimis- ja ravivõtted kõrva-, nina- ja kurguhaiguste erialal. Tartu, 1976. 46 lk., 1000 eks., 8 kop.

Üliõpilastööde vormistamise ning viitamis- ja tsiteerimistehnika põhireeglid Õigusteaduskonna üliõpilastele. Tartu, 1976. 28 lk., 1500 eks., 4 kop.

Folkloor ja poeetika. Tartu, 1976. 84 lk., 400 eks., 29 kop.

Füüsika ja keemia ülesandeid TRÜ-sse astujaile. Tartu, 1976. 40 lk., 1500 eks., 5 kop.

M. Kutman. Teivashüpe. Tartu, 1976. 112 lk., 500 eks., 23 kop.

Organic Reactivity. English Edition. Tartu, 1976. Vol. XII, Issue 2(44). 478 lk., 400 eks., 91 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 378. **Труды по химии X(I). Электрохимия.** Тарту, 1976. 132 lk., 500 eks., 79 kop.

П. Кард. Основы теории относительности. Тарту, 1976. 74 lk., 1000 eks., 8 kop.

Материалы совещания по актуальным проблемам психофармакологии. Тарту, 1976. 135 lk., 500 eks., 50 kop.

И. Раммо. Практикум по оптике. Тарту, 1976. 210 lk., 500 eks., 32 kop.

Реакционная способонсть органических соединений. Том XII, вып. 2(44). Тарту, 1976. 478 lk., 400 eks., 92 kop.

Задания к пратическим занятиям по социальной гигиене и организации здравоохранения. Тарту, 1976. 158 lk., 500 eks., 28 kop.

Хрестоматия по теоретическому литературоведению I. 316 lk., 800 eks., 60 kop.

Развитие государственно-правовых наук в советских Прибалтийских республиках в 1940—1975 гг. Тарту, 1976, 182 lk., 400 eks., 64 kop.

И. А. Чернов. Из лекций по теоретическому литературоведению. I. Tartu, 1976. 186 lk., 500 eks., 34 kop.

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. märtsis

S. Baron, E. Reimars. Matemaatika analüüsi praktikum. III. Tartu, 1976. 276 lk., 800 eks., 43 kop.

Arvutusmeetodite parktikumi töötuhendid. I. Tartu, 1976, 34 lk., 350 eks., 6 kop.

Orgaaniliste ühendite sünteesimeetodite teoreetilised alused. Tartu, 1976. 228 lk., 350 eks., 34 kop.

L. Kangur. Tööstuse krediteerimine ja arveldused I. Tartu, 1976, 122 lk., 400 eks., 22 kop.

E. Ploom. Loenguid majandusõigusest. Tartu, 1976, 206 lk., 400 eks., 39 kop.

TRÜ Majandusteaduskond. Tartu, 1976, 64 lk., 500 eks., 12 kop.

Üldfarmakoloogia. Tartu, 1976, 62 lk., 1000 eks., 12 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 372. Труды по экономическим наукам XXI. Тарту, 1976, 174 lk., 300 eks., 96 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 380. Труды по методике преподавания иностранных языков. V. Тарту, 1976, 128 lk., 400 eks., 70 kop.

К. Алликметс. Сборник текстов и заданий для студентов медицинского факультета. Тарту, 1976, 378 lk., 600 eks., 68 kop.

К. Алликметс, А. Родима. Пособие по развитии речи. Часть I. Тарту, 1976, 126 lk., 650 eks., 22 kop.

А. Метса. Сборник упражнений по глагольному управлению. Тарту, 1976, 82 lk., 500 eks., 11 kop.

Сборник текстов и упражнений для студентов физкультурного факультета. Тарту, 126 lk., 400 eks., 24 kop.

История и методология истории. Тарту, 1976, 70 lk., 500 eks., 40 kop.

Физический практикум II. Тарту, 1976, 302 lk., 400 eks., 53 kop.

Filmiretsensioonide võistlus

TRÜ FILMIKLUBI JA AJALEHE «TRÜ» TOIMETUS kuulutavad välja filmiretsensioonide võistluse. Retsenseerida võib kõiki vaadatud filme, eelkõige aga neid, mida näitab TRÜ filmiklubi.

Võistlus lõpeb **31. mail 1976. a.** Parematele kallid kingitused.

EÜE-76 funktsionäärid!

Järjekordne õppus toimub 15. aprillil k. a. kell 19 ELKNÜ TRÜ komitees.

EÜE sektor

Klubi nõukogu

12. aprillil klubi nõukogu koosolek.

Et «Foorumile» tuli 14 inimest ja diskole 650, sellest ja teistest klubi päevaprobleemidest järgmises numbris.

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

1. **Кочеткова В. К. Частотный** французско-русский словарь-минимум по электротехнике. М., 1975. 245-174. 158 lk.

2. **Справочник по электротехническим материалам.** I.—2. М., 1974. 24 T-70. I — 583 lk. II — 616 lk.

3. **Библиографический указатель по гастроэнтерологии.** М., 1973. 22 Bi-330. 81 lk.

4. **Торотадзе А. Г. Краткий русско-грузинский словарь.** Тбилиси, 1969. Sven-gr. 3. 832 lk.

5. **Русско-англо-немецкий** словарь названий органических реакций. М., 1975. 19S-28. 187 lk.

6. **Сверхпроводимость.** Библиографический указатель 1911—1970. М., 1975. 18 Bi-58. 334 lk.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Rijklik Jlikoool» («Tartuski gosudarstvennyi universitet»). Orgaan parktkoma, rektorata, komitetа LKSMÄ i profkoma Tartuskogo gosudarstvennogo universiteta, g. Tartu Estonskoi SSR.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1908. MB-04124

Fr. R. Kreutzwaldi

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TRÜ

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 15 | Reedel, 16. aprillil 1976 | XXVIII aastakäik

● Minister pühitsetakse autudengiks. E. Saki fotod

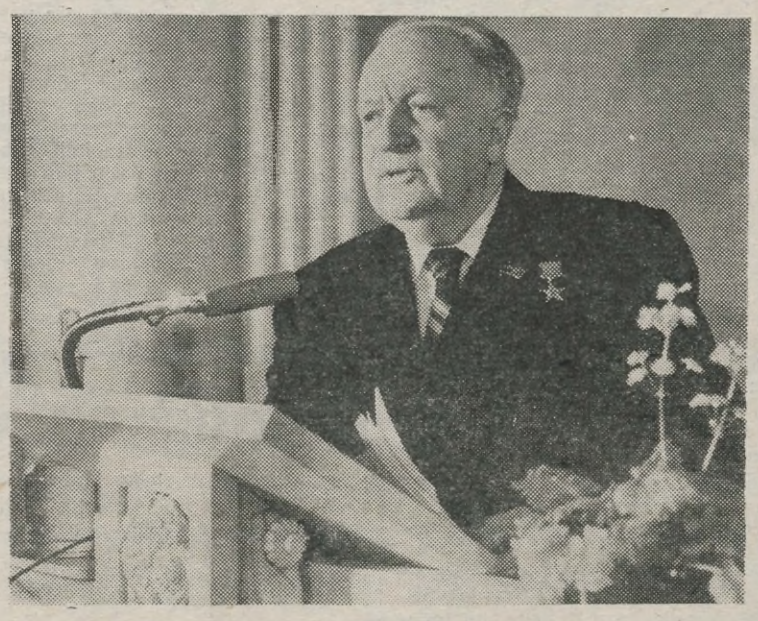

● Akadeemik B. Petrovski kõnelemas. (vt. «Reedest reedeni»).

Rahvaste sõpruse päevad!

NLKP XXV kongressile pühendatud rahvaste sõpruse päevade «TRÜ-76» programm

Neljapäeval, 22. apr.
Külaliste saabumine, majutamine.
kell 18 Vanemuise suures auditooriumis M. Rommi film «Ma siiski usun».
„ 20 Noortemajas «Sõprus» ansambli «Suuk» õhtu.

Reedel, 23. apr.
kell 12 Aulas rahvaste sõpruse päevade pidulik avamine, konverents «Üliõpilaskonna osast NLKP XXV kongressi otsuste elluviimisel».
„ 15 Külaliste vastuvõtt ELKNÜ TRÜ komitees, ekskursioon TRÜ komsomoliorganisatsiooni šeflusettevõtetesse.
„ 18 Vanas kohvikus rahvaste sõpruse õhtu.
„ 20 Aulas J. S. Bachi muusika (R. Rannap, T. Kaljuste, kammerkoor, orkester).
Klubis Tbilisi Meditsiiniinstituudi instrumentaalansambli «Eskulap» kontsert.

Laupäeval, 24. apr.
kell 10.30 Külaliste vastuvõtt rektori juures.
kell 12 Miiting rahvusvahelise noorsoo solidaarsuse päeva tähistamiseks;
külaliste osavõtt kommunistlikust laupäevakust.
„ 15 «Vanemuise» kontserdisaalis ansambli «Apelsin» kontsert.
„ 19 Rahvaste sõpruse ball «Vanemuises».
„ 20 Klubis puhkeõhtu, kaastegev ansambel «Palderjan».

Pühapäeval, 25. apr.
kell 12 Balleti «Merineitsi» ühiskülastus «Vanemuises».
„ 14 Seminar internatsionaalsest kasvatustööst kõrgemas koolis NLKP XXV kongressi otsuste valgusel; «25. aprill — ülemaailmne sõpruslinnade päev».
„ 19 Uues kohvikus rahvaste sõpruse päevade pidulik lõpetamine. «Kukerpillid».
„ 20 Klubis puhkeõhtu. «Polyphon», luulegrupp «Logos».
„ 22 Aulas öömuusika (J. Õuna ansambel, H. Mandri loeb Shakespeare'i sonette).

Esmaspäeval, 26. apr.
kell 22 Aulas TRÜ näitering T. Lutsu juhendamisel.

Külaliste lahkumine.

Reedest reedeni

toimunust on kahtlemata tähelepandavaim NSV Liidu tervishoiuministri B. Petrovski, NSV Liidu THM kõrgkoolide valitsuse juhataja J. Issakovi ja Moskva I Meditsiiniinstituudi rektori V. Petrovi kohtumine Arstiteaduskonna õppejõudude ja üliõpilastega. Akadeemik B. Petrovskile ei ole Tartu meedikute tööväli võõras, esmaspäevasele külaskäigule on eelnenud mitu juba alates 1957. aastast. Oma ettekandes ülikooli aulas peatus ta NSV Liidu meditsiiniprobleemidel, tõi värvikaid näiteid välismaa kolleegide juurest. Uued õppeplaanid aga ei paistagi nii jäigad, neid annab ka korrigeerida, selgus jutuajamisel J. Issakoviga. Kõik kolm külalist väljusid aulast uhiuute teklitega. Keemiahoones näidati moskvalaste toodud õppefilme, seejärel käisid külalised Tartu Kliinilises Haiglas.

Arstiteaduskonnaga ei ole seekord veel kõik: üliõpilastel jätkus agarust ja nüüd võib Leningradi mnt. 89 ühiselamu keldris äsja remonditud ruumi oma klubiks pidada. Kes mõnda alkoholivaba ja suitsuvineta üritust (just nii seisab põhikirjas) teha soovib, peab 60-kohalise klubi juhtkonna poole pöörduma. President on stomatoloogia II kursuse üliõpilane Hannes Tääkre.

Oma ruumi, küll mitte ajaviitmiseks, vaid teisema tarbe jaoks, vajab hädasti matkaklubi «Patrioot». On 120 liiget, aga kohta, kus kokku saada, varustust hoida, telke kuivatada, ei ole. Volli Kalm, taliturіaadide veteran, lausus talvehooaja pidulikul lõpetamisel vanas kohvikus, et bioloogide-geograafide ühiselamus paslik 50 m² suurune köetav ruum on, kuid luku taga. Ja kui juba rektor, partei- ja komsomolikomitee sekretärid ning dekaan nelja-aastasele tegevusele tunnustust on jaganud, võib vahest komandantki võtmed julgelt «patriootidele» üle anda.

Kuu algul Leningradis toimunud Geofüüsika Peaobservatooriumi atmosfäärielektri ja atmosfäärse difusiooni osakondade seminaril tutvustasid oma uuemaid töid aeroionisatsiooni ja elektriaerosoolide laboratooriumi (AEL) töötajad, loeme toimetusse jõudnud üldfüüsika kateedri vanemõpetaja Jaan Salmi sõnumist. Arutusel olid ka koostöövõimalused Leningradi kolleegidega.

Tunnustusest AEL-i tööle võisime lugeda ka möödunudnädalasest «Edasist»: vanemteadur füüsika-matemaatikakandidaat J. Reinet valiti Meditsiinilise Klimatoloogia Ameerika Instituudi auliikmeks. Kaalukad on ka laboratooriumi juures tehtud üliõpilaste kursuse- ja diplomitööde ning gaaslahenduse ja rakendusfüüsika ringi tegevus. Laboratooriumi tööst huvitatud füüsikatudengeil pöörduda teaduslіku juhendaja K. Kudu poole.

Laupäevak on ülikoolis juba alanud: pestakse aknaid, koristatakse risu. 100 üliõpilast asub laupäeval linna ehitustrusti juhtimisel ülikooli enda objektide ehitustele. 17. kuupäeval ei ole veel laupäevakutöödele punkt pandud: koos sõpruspäevade külalistega see jätkub.

VARJE SOOTAK

Sekretär

Tribüün

RAIT MARUSTE

Õigusteaduskonna komsomolielu juhib 1975. aastast. Ülikoolis õpib 1972. a. Ühiskondliku töö käik on olnud senini järgmine: üks aasta kursuse büroo liige, kaks aastat kursuse büroo sekretär. NLKP liikmekandidaat. Loomult koleerik-sangvinik.

Igaühel meist on mingi ühiskondlik ülesanne, mis paneb meile kohustusi. Mõnel on neid ülesandeid üks ja seegi väike, mõnel on mitu ja suuremaid. Me tunneme end oma tööst väga hõivatuna, tegeleme seejuures väga paljuga ning sageli ei mõtlegi: on ikka just need minu ülesanded? Ja kas ma täidan neid hästi, optimaalselt, kõige väiksema töö ning enda ja teiste aja kuluga?

Iga ühiskondliku töö ja ülesande on ellu kutsunud teatud vajadus, mille rahuldamisel see muutub mingi täitevsüsteemi funktsiooniks, tuues täitjale endale suuremal või vähemal määral kaasa õigusi ja kohustusi. Need peaksid tagama funktsiooni maksimaalse realiseerimise. Et kõnesolev kõigile lähedasem tunduks, teen ettepaneku sisimas läbi tunnetada ja selgeks teha, milles seisneb siis minu (sinu) ühiskondliku ülesande tõeline sisu. Kui see on ära klaaritud, ilma et mugavusest latti liiga madalale oleksime seadnud, mõtleme ausalt, kuidas peaks seejärel välja nägema selle sisule vastav tegevus. Ja nüüd võrdleme tegelikkust ja kujutletud pilti. Kas klapib? Olen veendunud, et igaüks leiab juba sellegi näite varal: palju asju ei ole nii, nagu olema peaks.

Edasi on lihtne jõuda selle «peaks» konksuni. Ega igapäevases elus, ka meie komsomolitöös, need funktsioonid kuigivõrd piiratud ole. Sageli loome ja leiame kõikvõimalikke ametikohti, tegemata selgeks selle või teise koha asendit üldises süsteemis, rääkimata teatud funktsiooni täitmisega kaasnevate õiguste ja kohustuste rangest fikseerimisest. Ei tahaks otse Konfuciust propageerima hakata, kes pidas vajalikuks riigis rahu ja korra loomisoks kõigi meeste kohad ja ülesanded elus täpselt kirja panna ja nõuda nende ranget täitmist, aga eks üks suur hulk vett jääks segamata küll.

Rihin selle poole, et selgitada, **miks siis õige mees ei tee õiget tööd.** Minu arvates on informeeritus sellest, kes, kus, mida ja kuidas teeb, väga pinnapealne (õigemini peaaegu puudub). Seega: meie organisatsioonil puudub teda vääriv teabesüsteem. Sellel teabe pärsitusel on rida negatiivseid külgi: me tülitame kõikvõimalike pisimuredega, edasiandmise palvete, järelepärimiste, vastutuse panemise jm. tühja-tähjaga neid inimesi, kes oma süsteemis on seatud juhi, teaduskonna ja kursuse komsomolisekretäri kohale. Kui keegi ei tea, siis sekretär peab teadma. Kui lähen kohe juhi (s. o. viimase instantsi) juurde, siis on asi kindel. Ometi on peaaegu alati olemas ka mees, kes oma töölõigus pädev küsimusi lahendama iseseisvalt.* Selliste mõtlematute pöördumistega koormame vastastikku üksteist, s. o. iseennast. Seetõttu on vajalik (1) selge struktuur organisatsioonis ja (2) iga konkreetse kohustuse täitja tegutsemine ilma meeldetuletamise ja taganttorkimiseta.

Küsimuse teine külg: kui me ei tea, kes ja kuidas teatud funktsiooni täitma peab, ei saa me ka selgusele jõuda, kas täitja teeb seda nõuetele vastavalt. On ta üldse «õige mees»? Meil on ju ka grupp tegelasi, kes on lahkelt nõus omal initsiatiivil haarama endale igasuguseid ülesandeid, unustades seejuures oma tegeliku koha. Selline sahmerdav aktiivsus, olgugi välispidine, paistab aga silma (mida muide taotletaksegi).

Alati pole tegemist just pseudoaktiivsusega. On ka noori, kes tunduvad isegi asjalikud, aga kelle tegelik töö on pinnapealne. Sellistele muidu meeldivatele inimestele tavatsetakse kõige vähem etteheiteid teha. Ülesanne on ju väliselt täidetud. Jõuame **komsomolijuhi eetikani.** Tavaliselt valime endale juhiks kõrge vastutustundega, aktiivseid inimesi. Kuid arenenud vastutustundest ei tulene veel oskus inimestega suhelda, veenda, üritusi läbi viia nii, et tunnetataks tehtu vajalikkust, juhti. Selline juht võib ju küll väga südant valutada, tahta. Teine äärmuslikkus on aktiivsus, mis ei vali vahendeid. Hakkajad on väga teretulnud, aga tihti ei anna nad endale aru, kuidas mida saavutada. Probleem sisaldab tervikuna palju «jalgratta leiutamist». Positiivse kogemuseni jõutakse ikka vaid omal nahal äraproovimisega. Ühest küljest on see paratamatu: kaader vahetub liiga kiiresti. Kuid ülikoolis on ju ka kogu komsomolikooli läbiteinud mehi, kes võiksid kogemusi edasi anda.

Informeeritusest edasi: kui on teada, millised on täpsed ülesanded ja kuidas ametikoht täidetakse, küllap leiduks siis ka rohkem inimesi, kes kõrvutaksid oma võimeid nõudmistega ja oleksid eneselegi ootamatult potentsiaalsed kandidaadid ja ilmutaksid ennast. See pole veel karjerism, kui keegi tahab teha ja teha paremini.

Nagu näeme, on selline verevarustussüsteem (pro: infosüsteem) väga oluline. Ja ometigi on temagi sisulise töö suhtes vaid vahend.

(Järg lk. 2)

* Samal teemal vt. ajalehes «Rahva Hääl» nr. 50 (2. märts 1976) avaldatud ülevaadet ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi koosolekust.

Õppejõudude sotsialistliku võistluse organiseerimisest kõrgkoolis

Sotsialistliku võistluse organiseerimine nendes kollektiivides, kes ei ole vahetult seotud tootmistegevusega, on alati tekitanud teatavaid raskusi. Nii ka kõrgkoolis. Sellele lisaks ei saa kõiki õppejõudude tegevuse elemente töö spetsiifika tõttu lülitada sotsialistliku võistluse organisatsiooni ja arvestusse. Seepärast esineb võistluse organiseerimisel mõnikord tendentse, mis võivad kompromiteerida kogu sotsialistliku võistluse ideed. Näiteks kohustuste üsnagi kauge seos tööülesannete täitmisega (pikendada hommikvõimlemist 5 minuti võrra, perekonnas mitte tülitseda, puhata pärast lõunat 1 tund jms.) või tööülesannete täielik kordamine (mitte hilineda õppetööle, täita koormus, kirjutada valmis plaaniline teaduslik artikkel jt.). Kohustused võivad kujuneda ebamääraseks ja neid pole võimalik mõõta (parandada õppetööd, astuda samme õppedistsipliini tugevdamiseks, suurendada nõudlikkust) või olla formaalse iseloomuga — fikseeritakse kateedri koosoleku protokollis, mõne kuu pärast aga ei mäleta keegi, mida ta pidi tegema. Seda ja teist laadi puudustest on varem juba piisavalt juttu olnud. Küsimus on ainult selles, kas neid on võimalik vältida. Tõenäoliselt enamiku neist likvideerib hästi läbimõeldud organisatsioon küllaltki kiiresti ning ajapikku, paljude kollektiivide loomekogemuste baasil kujuneb välja otstarbekohaselt ja asjalikult korraldatud kõrgkooli õppejõudude sotsialistlik võistlus.

Pidades silmas kogemuste vahetamise tähtsust selle ürituse kordaminekul ongi edaspidine pühendatud NLKP ajaloo kateedri katsele panna kateedri kollektiivi sotsialistlik võistlus sellisele organisatsioonilisele alusele, mis vastaks NLKP XXV kongressi vaimule ning aitaks kaasa kateedri kollektiivi töö paranemisele.

Sotsialistlike kohustuste võtmine tähendab täiendavaid kohustusi lisaks sellele, mis on fikseeritud iga õppejõu individuaalses tööplaanis ja mida iga finantskontroll peab õppejõule töötasu maksmise aluseks.

Individuaalse tööplaani täitmist kontrollitakse administratiivliinis. Nõutud maht (1500 tundi) reguleeritakse kateedri poolt, kusjuures suurema õppekoormuse juures vähendatakse ülesandeid metoodilise töö, kvalifikatsiooni tõstmise jt. tööliikide osas. Kuid individuaalse töö plaan pole õppejõu oskuste ja võimete piir, vaid kohustusliku töö miinimum. Sellest edasi peabki aktiviseeruma õppejõu osa, mis väljendub sotsialistlike kohustuste võtmises. Seepärast kõigepealt õppejõudude **individuaalsetest sotsialistlikest kohustustest.**

Sotsialistlikuks võistluseks, mis haarab ajavahemikku 1. veebruarist 1976. a. kuni 1. veebruarini 1977. a., kujundati esialgu kuus individuaalsete kohustuste põhijaotust (õppetöö, kvalifikatsiooni tõstmine, teaduslik töö, metoodiline töö, teaduse populariseerimine ja töö üliõpilastega). Põhijaotuste raames on võimalik teha alajaotusi. Viimane võimaldab ühele või teisele konkreetsele töölõigule enam tähelepanu osutada. Nii jagunes metoodiline töö kaheks (metoodilised artiklid ja metoodilised ettekanded), teaduse populariseerimine kaheks (populaarteaduslikud loengud ja artiklid). Tuli välja 11 alajaotust. Individuaalsed kohustused kanti koondtabelisse. Et asi oleks selgem, selleks konkreetne näide:

Õppejõu nimi	I	II	III			IV		V		VI	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
J. Ant	×	×	2	2	2	1	—	5	5	1	70%
L. Raid	×	—	—	1	5	1	1	1	30	1	75%

Dots. J. Andi individuaalsed kohustused täiendavad individuaalset tööplaani 1) individuaalgraafiku väljatöötamisega kahele üliõpilasele, 2) osavõtuga ühest teoreetilisest konverentsist või seminarist, 3) kahe teadusliku artikliga, 4) kahe teadusliku ettekandega, 5) kahe retsensiooniga, 6) ühe metoodilise artikliga, 7) metoodilised ettekanded on individuaalses tööplaanis, 8) viie ajakirjanduses avaldatava artikliga, 9) viie populaarteadusliku artikliga, 10) ühe üliõpilase konkursitöö juhendamine ning 11) nõutud referaatide juhendamist (2/3 üliõpilaste arvust) suurendatakse 70%-lc. Kohustused ei tarvitse olla ühesugused, sest ühesugused pole õppejõudude individuaalsete tööplaanide struktuurid, ühesugune pole ühiskondlike kohustuste ring ja erinevad on ka õppejõudude erialad. See avaldub ka toodud kahe õppejõu näites.

I ja II põhijaotus on võrdlemisi variatsioonirikkad ning arvude keeles halvasti väljendatavad. Seepärast kirjutatakse võetud konkreetne kohustus vastavasse lahtrisse sisse. I põhijaotuse puhul orienteerus NLKP ajaloo kateeder õppeprotessi täiustamisele. Kuid ka selle piires on võimalik varieerumine (ühe teema ulatuses loengute tehnifitseerimine, mitmesuguste pedagoogiliste eksperimentide rakendamine, õppeprotsessis lisaeesmärkide saavutamine näiteks sel teel, et õpetada 3 üliõpilast ühiskonnateaduste seminari juhatama jt.). Kvalifikatsiooni tõstmise osas on mõeldav näiteks kandidaadiminimumi sooritamine, täiendava võõrkeele õppimine jne.

Sotsialistliku võistluse teiseks pooleks on **kollektiivsed kohustused.** Need koosnevad kahest osast. Esiteks kateedri õppejõudude individuaalkohustuste summast — näiteks lugeda kateedri ulatuses 80 populaarteaduslikku loengut, avaldada 7 üleplaanilist teaduslikku artiklit jne. Kui I ja II põhijaotus on kokkuvõtlikes arvudes väljendatavad või mõõdetavad, võib ka need arvestada kollektiivsete kohustuste hulka.

Teiseks väljendavad kollektiivsed kohustused kõiki neid üritusi, milles on rakendatud kogu kollektiiv. Nii on õppejõu kohustus kirjutada teaduslik artikkel individuaalne, teadusliku kogumiku väljaandmine aga kogu kollektiivi asi. Ainult kollektiivi jõududega on võimalik organiseerida metoodilisi ja teaduslikke konverentse, seminare, kursusi. Sellised ongi põhiliselt NLKP ajaloo kateedri kollektiivsed kohustused. Ent selle kõrval on võimalik võtta ka kollektiivseid kohustusi, mis on seotud uue üliõpilaskontingendi ettevalmistamisega (värbamiskampaania), õppebaasi korrastamisega (kateedri remont oma jõududega) jt.

Selline võistluse organisatsioon kindlustab esiteks võistluse lahutamatu seose põhitööga, sest kõik individuaalsed ja kollektiivsed kohustused aitavad vahetult tõsta kõrgkoolis tehtava töö efektiivsust ja kvaliteeti. Teiseks — see tugevdab kateedri kui töökollektiivi ühtsust, sest iga õppejõu individuaalsed pingutused on seotud kateedri üldiste ülesannetega. Võistlusse on lülitatud mitte ainult õppejõud, vaid kõik kateedri töötajad. Kolmandaks — arvestatakse maksimaalselt igaühe võimeid. Võetakse ju kohustusi just nendel aladel, kus võimed on suuremad ja mis on huvilähedasemad. Hea juhendaja juhendab rohkem üliõpilaste konkursitöid, tugev metoodik kirjutab vastavaid artikleid ning teeb ettekandeid, hinnatud lektor esineb rohkem. Selline võimete reservi optimaalne arvestus on töö efektiivsuse ja kvaliteedi oluliseks tingimuseks. Neljandaks — kõik võetud ülesanded on konkreetsed ja kontrollitavad. See kergendab tunduvalt kateedris valitud kolmeliikmelise komisjoni tööd. Viiendaks — võistluse avalikkus kindlustatakse sellega, et tabel individuaalsete kohustustega pannakse kateedris tahvlile välja. Veel enam — kui mõni võetud ülesanne (näit. lugeda 15 populaarteaduslikku loengut) on täidetud, kaetakse vastav lahter kohustuse võtnu nime taga värviga. See tagab kollektiivi pideva tähelepanu kohustuste täitmise suhtes. Kuuendaks — kohustused on reaalsed. Enne lõplikku väljapanekut arutatakse nad läbi kateedri koosolekul. Kohustuste täitmisel ei arvestata niivõrd täitmise käiku kui resultaati, sest see on igaühe suvaline asi, millises järjestuses ta oma individuaalses tööplaanis ja võetud kohustustes märgitud ülesande täidab. See välistab näiteks kohustuse kirjutada artikkel valmis enne ettenähtud tähtaega. Küll aga võib selline kohustus olla aspirandi dissertatsiooni või vanema teadusliku töötaja doktoridissertatsiooni valmimise osas. Ja seitsmendaks — võistlus annab algmaterjali teaduslikuks tööks kõrgema kooli pedagoogika alal. Oleks väga huvitav teaduslikult läbi töötada kõik need individuaalsed kohustused, mida võtavad õppejõud endale õppeprotsessi täiustamise alal.

JOHANNES KALITS,
NLKP ajaloo kateedri juhataja

. . . vici!

Ajalooteaduskond lõpetas oma sügistalvise spordihooaja uues kohvikus. Rahvast kogunes hulga, nii et oli tegemist kõikide laudadesse paigutamisega. Seda enam, et Tartus viibisid ka värskelt suunatud diplomandid, kes kohaga rahul, kes mitte — kõik ikka tuju tõstma tulnud. Ka paljusid õppejõude võis näha.

Teaduskonna spordijuht Madis Ligi oli kaasa toonud suure koti auhindu parimaile tudengitele-kehakultuurlastele. Krossijad, suuskurid, salvotajad ja ping-pongi sõbrad said kätte ka medalid ülesnäidatud entusiasmi eest, samuti ei unustatud meie väga spordilembesi õppejõude.

Õhtu teiseks naelaks oli olümpiaviktoriin. Oma osakonna noore patrioodina võin rõõmuga konstateerida, et ajaloolastel oli parem mälu kui teistel ja nemad võitsidki ülekaalukalt. Neile sekundeerisid õppejõud, kes veenvalt tõestasid, et paari dotsendipeasse mahub teavet peaaegu niisama palju kui paarikümnesse tudengi omasse, mis on iseenesest küllaltki kurb.

Õhtu neljandaks ja peanaelaks oli tants, milles tudengid omakorda õppejõududele silmad ette tegid. Nii et 1:1.

Väike auhind suurele mehele, õppejõust suuskurile M. Tänavale.
Ain Mäesalu foto

Ärge imestage, et kolmas nael vahele jäi. See jäi hoopis ära, sest ei jätkunud seda, mida on alati vajaka jäänud — aega. Seekord küll mitte meie süü tõttu, vaid seoses uute tuultega uues kohvikus «Udupildid» Vellavere suusapäevadest jäeti teiseks korraks.

KRISTA SAAR,
ajaloo I k.

Nemad on võitjad

Nagu eelmises lehes lubasime, avaldame 1975. a. töötulemuste põhjal ülikooli autasustatud töötajate nimed.

«1975. a. sotsialistliku võistluse võitja» rinnamärgi said:

Jüri Ant, Ülo Haldna, Elna Hansson, Paul Kikask, Mati Kilp, Arnold Kreis, Mart Kull, Endel Laasik, Andrei Martikainen, Ilme Mesipuu, Mait Miljan, Veera Mürkhein, Asta Oraspõld, Hillar Palamets, Robert Pastak, Alfred Pisuke, Olaf Prinits, Marta Raisma, Hans Remm, Adeele Rentel, Eduard Tamm, Elmar Talviste, Heiki Timotheus, Malev Uibo, Enn Uiga, Gennadi Vainikko, Tiiu Vihalemm.

Rinnamärgi «IX viisaastaku eesrindlane» said:

Leida Frank, Aino Juursoo, Eha-Mai Jõgi, Helve Kabur, Paul Kard, Juta Kull, Leo Kullus, Paavo Kõrge, Akivo Lenzner, Herbert Lindmäe, Ida Noppel, Evald Nugin, Silvia Oja, Uno Palm, Karl Püss, Ernst Raudam, Vambola Raudsepp, Karl-Samuel Rebane, Vello Reeben, Endel Rumvold, Vello Salupere, Toomas Sulling, Raimond Tani, Ernest Teetsov, Juhan Toll, Vambola Türk, Liivi Urm, Rutt Veskimeister.

Teaduslikult komsomolitööst

9. ja 10. märtsil toimus Õigusteaduskonna ÜTÜ konverents. Esimesel päeval oli töö kolmes sektsioonis: kriminaalteaduste, tsiviil- ja tööõiguse, riigi- ja haldusõiguse ning juhtimisteaduse sektsioonis. Teisel päeval toimus plenaaristung. Peale TRÜ üliõpilaste esinesid ka külalised Vilniusest, Tbilisist ja mujalt.

Riigi- ja haldusõiguse ning juhtimisteaduse sektsioonis esitas III kursuse üliõpilane K. Saavo huvitava referaadi teemal «Ametijuhendid ja protseduurireeglid komsomoliorganisatsiooni juhtimise täiustamisel kõrgkoolis». Kuigi komsomolielu probleemid on meile praegu kõige lähedasemad, oli kuulajaid selles sektsioonis kõigest kolmekümne ringis.

Veidi lähemalt K. Saavo referaadist. Tsiteerin: «Läbimõeldud normatiiv-organisatsiooniliste abinõude rakendamine aitaks tagada komsomoli juhtimissüsteemi parema funktsioneerimise, see omakorda oleks aluseks organisatsiooni ees seisvate ülesannete paremale, efektiivsemale täitmisele.»

Autor ütleb, et ENSV kõrgkoolides on komsomolikomiteede põhimäärused väljatöötamisel või juba olemas, samuti komsomolikomiteede sekretäride, nende asetäitjate ja sektorite juhatajate ametijuhendid, kuid teaduskonna- ja kursusebüroode osas selline dokumentatsioon veel puudub. K. Saavo arvas ka, et kogu organisatsiooni harmoonilisemaks juhtimiseks **tuleb täpselt reguleerida juhtimisorganite funktsioonid, õigused ja kohustused.**

Komsomoliorganisatsiooni juhtimise normatiiv-organisatsioonilise dokumentatsiooni jagas ettekandja (1) dokumentatsiooniks, mis iseloomustab juhtimisorgani staatilist külge ja (2) juhtimise organisatsiooni dünaamikat iseloomustavaks dokumentatsiooniks. Viimase alla kuuluvad büroode põhiliste ja korduvate kohustuste täitmise protseduurireeglid.

Edasi esitas autor struktuurinõuded, mida peaks arvestama juhtimisorganite põhimääruste väljatöötamisel.

Ettekanne põhjustas elava diskussiooni. Omapoolse ettepaneku tegi teaduskonna komsomolisekretär R. Maruste, kes arvas, et maksimaalsete tagajärgede saavutamiseks peaks teaduskonnabüroo juurde loodama referentide nõukogu, kes aitaks büroo liikmeid. Ühiselt jõuti järeldusele, et üliõpilasteadus ei tohi komsomolielu probleemidest mööda minna.

TIIT KULLERKUPP,
Õigust. I k.

Sekretäri tribüün: Rait Maruste

(Algus 1. lk.)

Ebakorrektselt funktsioneeriva infosüsteemi puhul muutub ta teatud astmel aga sageli primaarseks, kasvab üle pea, saab tegevuse põhiseisuks, s. o. kogu aeg annad edasi, informeerid, vaatad järele, ootad midagi, et andmeid saada, midagi küsida, üle küsida, edasi anda, vastutada, kaasvastutada. Eneselegi märkamatult kasvad selle sisse ja kui pole aega seisatada, analüüsida, siis tundub, et see ongi sisuline töö.

Informatsiooni liikumise parandamiseks on praegusel komiteel üht-teist ära tehtud.

Veel üks kitsaskoht. Peale tavalise, komsomoliliinis ühiskondliku töö tegijate on meie hulgas rahvasaadikuid, ametiühingu aktiviste, ÜTÜ tegelasi jne.; on olemas mitmesugused organisatsioonid, klubid, seltsid, ringid, lektooriumid jpm. Neis kõigis osaletakse, kuid palju me nendest ja nende töödest teame? Oma teaduskonnas hakkasime selle lünga täitmiseks välja andma laualehte (ilmub kaks korda kuus, kursus saab ühe eksemplari ja üks eksemplar läheb ka õppejõududele). Lisaks probleemartiklitele komsomolitööst, ühiselamust, tudengiperekonnast, õppetööst ja muust ka satiiri, huumorit, kirjanduslikke katsetusi, fotosid, karikatuure. Senini on ettevõtmine oma ülesande täitnud.

Mõnikord tundub, et komsomol on nagu (võrdlus pole vahest kõige õnnestunum) hoolekandeorgan. Meil on olemas administratiivliin: rektoraat — dekanaat — (kursusejuhendaja) — kursusevanem. On olemas ka ametiühing oma vastavate lülidega. Kui keegi pole õpinguraamatut ära andnud või arsti juures käinud või on vaja loosungit üles panna jne., on siis ikka vaja, et just komsomol peab see organiseerija ja läbiviija olema? Kui teiste süsteemide ametimeeste poolt on ülesande täitmine loogilisem, vähendab selle panek kahele inimesele (süsteemile) lahenduse efektiivsust, sealhulgas ka vastutust poole võrra jne. Ma ei taha sugugi öelda, et palun komsomoli mitte tülitada. Ei, komsomol on massiorganisatsioon ja teise liini ühõpilastest ametimehed samuti kommunistlikud noored.

Lõpetuseks. Mida arvata olukorrast, kus kommunistlik noor agiteerib, kasvatab kommunistlikku noort? Paradoksaalne, aga nii paraku vahel on. Teine vastuolu. Olen kuulnud arvamusi, et valime sekretäriks selle ja selle, ta ei käi eriti peale, rahulikum elada. Unustame aga, et komsomol on ainuke üliõpilaste organisatsioon, meie organisatsioon, ja milline on tema teokus, ettevõtmiste sisu, sõltub eelkõige meist endist. Selle tunnetamisest, selgekstegemisest jääb puudu. Kui valime juhid, siis valime täie tõsidusega, parimad, ja kui valime, siis ka tunnustame oma juhte. Ise ju valime.

Kammerkooril on sünnipäev

Tänaõhtuse kontserdiga tähistab TRÜ kammerkoor oma viiendat tegevusaastat.

Koor on noor ja tema esinemisgeograafia pole seetõttu eriti ulatuslik. On olnud meeldivaid esinemisi vabariigi kammerlikuma meeleoluga saalides, käidud kontsertmatkal Läti NSV-s. Kuid iga-aastase kontserttegevuse naelaks, kõige vastutusrikkamaks ettevõtmiseks peab kammerkoor esinemist alma mater'i *aulas.*

Tänaõhtuse sünnipäevakontserdi kavas on rahvaste laule, autorid G. Sviridov, B. Bartók, F. Farkas, M. Lüdig, G. Ernesaks, L. Veevo jt., ja klassikat (W. A. Mozart, G. P. Palestrina, G. F. Händel). Kaastegev on Cēsise Muusikakooli kammerorkester. Dirigeerivad Vaike Uibopuu, Tiiu Otsus, Elvi Kiriling ja Igor Graps.

Kontsert algab kell 19.

ENE PUUSEMP

Passiivsuse barjäär— kas tõesti?

REIN VEIDEMANN

Moto: «Vennad, kas te olete korra selle üle järele mõtelnud, mispärast me o l e m e niisugused, nagu me oleme?»
August Kitzberg

Sissejuhatuseks — moraal.

Kas saab «lehe naelaks», nagu seda tehti eelmises «TRÜ» numbris, kuulutada fakte ja nende tagamaad, mida me oma argitegelikkuses nii tavalistena käsitleme, et neid kuuldes või lugedes mõtlemagi ei vaevu?! Kas maksab olemuselt ehk valusastki probleemist üles puhuda järjekordset tormi (veeklaasis?), millest tark inimene iroonia, teised lihtsameelse optimismiga üle püüavad olla ja millest teatamine midagi ei muuda, sest... k õ i k ju teavad ja lihtsalt kujutlevad teadmatust? Siiski saab ja maksab.

Kasvõi sellepärast, et visandada hetke situatsioon tagantjärele kohtumõistmiseks, kui me seda ise siin ja praegu ei suuda või taha. Kasvõi sellepärast, et tülitada lugejat tema munajas elus, ja kui seegi tulutu, siis vaadelda seda kasvõi näitena donkihhotluse püsimisvõimalikkusest tänagi. Sellega on järgneva loo moraal juba ette öeldud, nii et kel aega vähe ja silmad kallid, võib ka lugemata jätta, seda enam, et midagi uut ja põnevat allpool ei juhtu.

Märtsikuu klubis

on ürituste poolest olnud tavaliselt tippkuu. Samuti külastatavuse poolest: mõistagi, talvine sessioon seljataga, uus alles silmapiiri varjus, seega eeldused osalemiseks taidlusest nii saajana kui andjana, aga ka eneserenduseks klubi vahendusel olemas. Enne märtsi ürituste loetelu siiski veel kaks arvu: klubi saal mahutab normaalse inimtiheduse puhul 300—350 tudengit, ülikoolis õpib 1. oktoobri 1975. a. seisuga 4722 üliõpilast ja kui diplomandid maha arvata (u. 800), kes oma seisusest tingitult traditsiooniliselt harva klubis käivad, jääb ikkagi 3922 potentsiaalset klubikülastajat. Kuidas realiseeriti seda potentsiaali märtsis 1976?

4. III toimunud iluvõimlejate õhtu, kus esinesid TRÜ parimad valikrühmad, oli 80 külastajat, neist u. 30 üliõpilast;
4. III korraldatud vanamuusika õhtul — 40 osalejat;
5. III väljakuulutatud poliitiliste laulude konkurss — ühtegi osavõtjat;
12., 13., 14. III taidluskonkursi lõppvoor — pealtvaatajate osa minimaalne, põhiliselt konkursist osavõtjad ise;
19. III — klubi tähtüritus «Foorum». Varem koostatud ja esitatud küsimustele olid kutsutud vastama Tartu Linna TSN TK esimees R. Ilp, esimehe asetäitja T. Koldits ja rektor A. Koop. Tulla said linna TSN TK esimehe asetäitjad T. Koldits ja H. Ilves. Kuulajaid 14 (sellest 9 inimest klubi aktiivi) + V. Ernits;
20. III — kevadball, mille sisse mahtusid humoorikad kontsertnumbrid, atraktsioonid, Miss Kevade valimine (tõsi, pooled kandidaatidest ei tulnud kahjuks end lavale tutvustama), 2 ansamblit tantsuks — u. 250 inimest;
24. III — eetika-esteetika kooli järjekordne loeng teemal «Looduskaitse ja eetika». Lektor filos.-kand. Toomas Sutt — kuulajaid 9 inimest;;
26. III — puhkeõhtu, mille sisulise osa kujundasid peotantsijad, õpetades ja demonstreerides publikule mitmeid moodsaid tantse — 70 inimest;
27. III — disko (ainult tants ja kommenteeritud muusika kuulamine, niisiis puhas tarbijaüritus) — u. 650 inimest;
28. III — temaatiline puhkeõhtu «Otsi oma, tunne oma». Näidistantse eesti tantsu ajaloost demonstreeris rahvakunstiansambel. 50 rahvatantsijat «andis etendust» u. 20 vaatajale, neistki osa tantsijate endi kutsutud.

Klubi aruandes mainitakse ka märtsis toimunud kooride kontserte, mille tudengitepoolne külastatavus silmnähtavaltki nigel. Ja veel — üks märtsikuusse langenud surnult sündinud üritus: klubi nõukogu ja ajalehe «TRÜ» toimetuse korraldatud karikatuurivõistlusele teemal «Päris kena oleks naerda» ei laekunud ühtki tööd. MILLEGA SELETADA NIISUGUST TÜHJA TEGEVUST, SURNULT SÜNDINUD ÜRITUSI, PASSIIVSUST?

Teie kommentaar, palun?

Olev SAKS, ametiühingukomitee kultuurikomisjoni esimees: «Seda, et see pilt kurb on, näeme kõik. Klubi administratsioon ja nõukogu näikse küll maksimumi teinud olevat, et üliõpilasel oleks, kus oma vaba aega veeta. Nähtuse põhjenduseks tahaksin osutada siiski paarile momendile: (1) õppetöö kahes vahetuses, tunniplaani hajutatus, väsimus ürituste rohkusest on viinud selleni, et tudeng ei tunne enam vajadust klubi järele nii nagu varem. Ka ühiselamutes on nüüd oma üritused. Klubi kuulutuski upub muu reklaami hulka. See on omamoodi ürituste inflatsioon. (2) Televiisorist ja raadiost saadav pakub suhteliselt palju, rahuldades inimese kultuurivajadusi, mistõttu sama eesmärki teeniv klubi ei ole enam konkurentsivõimeline. Arvan aga, et kui klubi koosseisus töötaks palgaline stsenarist või kirjandusala juhataja, kes varustaks klubi spetsiifilise (üliõpilaspärase) repertuaariga, siis suudetaks kui mitte iga nädal, siis vähemalt kord kuus püsti ajada niisugune üritus, mis klubisse taas rahvast tooks.»

Suliko VALDSOO, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja: «See ometigi ei näita, et üliõpilastel ü l d s e puudub huvi millegi tõsise vastu, sest näiteks aula öömuusika kontsertidele ja kohvikus toimunud progressiivse muusika õhtutele on olnud alati suur tung. Viga on nähtavasti siiski kohas. Klubi tõsiste ürituste kohana ei tõmba üliõpilast kui osasaajat. Rääkides aga tudengist kui isetegijast näeme, et ka siin pole ühtset suhtumist ja et paljugi sõltub teaduskonna vaimust: Majandus- ja Arstiteaduskonnas ju suudetakse tegutseda. Üldistada olukorda on siiski raske, sest puudub ülevaade varasemaist aastaist, seega võrdlusalus. Võimalik, et madal külastatavus on tingitud ka klubi, kui nii võiks öelda, «ideoloogia» muutumisest. Rõhuasetus on nüüd tõsisema väärtusega üritustel, samal ajal kui paar aastat tagasi seisnes klubi tegevus põhiliselt vaid rahaliselt tasuvate tantsuõhtute korraldamises. Nendega harjunud publik ei lähe nüüd oma inertsist selle uuega kaasa. Ja lõpuks: kui klubi tööplaanis seisaks r i d a m i s i teravalt sotsiaalse problemaatikaga üritusi (á la «Good-bye, baby») ja oleks vastav reklaamgi, saaks nähtavasti võimalikuks passiivsuse barjääri ületamine.»

Lembit KIIK, EKP TRÜ komitee sekretäri asetäitja: «Faktid on tõesti mõtlemapanevad. Samal ajal täheldame ju positiivse nihkena üliõpilaste hoiakute selgust poliitiliste nähtuste hindamisel — asjaolu, mida me aastaid tagasi alati konstateerida ei saanud. Praegu on klubi võtnud aga tervitatava suuna sisukate ürituste korraldamisele ja seda tuleks loomulikult järjekindlalt jätkata. Küllap aitaks siin ka ürituste parem propaganda, eks tule ju ajalehe toimetuselgi ausalt tunnistada, et klubi kaalukatele üritustele pole vastavat reklaami tehtud. Täheldatud tendents passiivsusele vajaks oma põhjustes aga sügavamat analüüsi, seda enam, et ühiskondlik-poliitilise praktika läbiviimise probleemid on pidevalt päevakorral. Ja miks mitte oodata ÜKTUB-ilt uurimust üliõpilaste huvidest väljaspool õppetööd ning klubi osatähtsuse üliõpilaspoolseid hinnanguid nende vaba aja veetmises. Tasuks kasutada ära ka (moe)huvi diskode vastu ning neile õhtutele anda rohkem sisulist kaalu kui lihtsalt tantsuhimu rahuldamine ja muusikakommentaaride kuulamine (on ju SDV-ski analoogiline probleem tähelepanu orbiidis — vt. «Noorus» nr. 3, 1976).»

Ühe koosoleku protokollist.

15. märtsi õhtul kogunes klubi kantseleisse hulk noori inimesi (klubi nõukogu liikmed, aktiiv, komsomolikomitee ja toimetuse

(Järg 4. lk.)

Välkreid ühiskodusse

Alipool olevad pildid on tehtud 5. aprilli õhtul ühiselamus Leningradi mnt. 25. Reidist osavõtjaile jäid eriti meelde õpiruumide õppimisvõimatud tingimused: puudusid valgustid, 5. korrusel oli ruum suuski täis, mitmel pool polnud kõiki laudu-toole ja ainult 6. korrus õpituba oli korras. Majas lagunes mitmel pool krohv. Tubades (411, 412, 451, 461 jt.) hõõgusid tuleohtlikud elektrisoojendajad, nn. ajutine segadus oli tubades nr. 621, 534, 533, 441, 334. Mõndagi neist olnuks tarvilik tuulutada. Uste kohal olevad panipaigad olid tavaliselt ülekoormatud, samuti vohas prügikastide sisu (641—644, 451—454, 351—354). Hubaselt kodused toad nr. 853, 814, 633, 462, 242, võivad olla eeskujuks paljudele.

Siin elavad kolmanda kursuse bioloogiatudengid Viigi Jaanre, Aime Kuremägi ja Maie Saar. Ilus, korralik ja hubane. (Tuba n. 814.)

Maie Oja ja Maie Isakari toa seinamaalingud (nr. 652), mis olevat jäänud siia eelmistest elanikest. Suvel lubasid ära remontida.

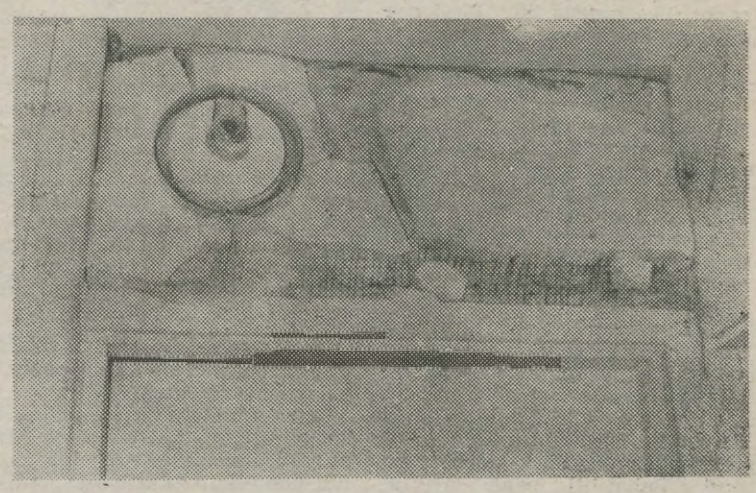

Toa nr. 962 eluohtlik uksepealne. Niisugune pilt pole selles ühiselamus haruldane.

Raimu Hansoni tekst, Jaan Koppeli fotod.

Tubade 211—214 kraanikausialune prügiuputus.

Noore spetsialisti õigused ja kohustused

Teatavasti tegelevad õiguste-kohustuste küsimustega juristid. Neil on see asi selge. Aga teised?

Alates esmaspäevast, 19. aprillist võib iga teaduskond (osakond, kursus, rühm) tellida Õigusteaduskonna ÜTÜ vahendusel loengu noorte spetsialistide õigustest-kohustustest. Selleks tuleb vaid nädalase etteteatamisega registreerida vastav soov ülikooli komsomolikomitees olevasse eri vihikusse.

Kolm küsimust kirjanike kongressi asjus

7.—9. aprillini Tallinnas toimunud ENSV kirjanike VII kongressil osalesid ülikoolist professorid H. Peep, J. Peegel, dotsendid K. Muru, A. Järv, S. Issakov, v.-õp. M. Lauristin, v.-lab. V. Verev ja diplomand A. Lõhmus Filoloogiateaduskonnast, prof. L. Stolovitš filosoofia kateedrist ja ülikooli ajalehe toimetaja R. Veidemann.

KÕNETASIME ANTS JÄRVE.

1. Missugused olid sõlmprobleemid, millele kongress tähelepanu keskendas?

Neid oli omajagu, olulises osas avaldunud juba ka küllaldase selgusega ankeedivastustes kongressi eel. Kongressil anti tublisti tuld Kirjanike Liidu juhatuse tegevusele ja küllaltki argumenteeritult. Väga kriitiline oli kongress kirjastamisküsimustes. Tigutempo kirjanike uudisteoste kirjastamisel on süvenenud, nagu ilmnes toodud näidetest. «Mitterahuldav» kirjastamisolude kohta on ilmselt pehmelt öeldud järeldus. Aasta ja tihti koguni mitme aasta kulutamine, et kirjastusele loovutatud käsikirjast trükis ilmunud raamat saaks, on sisuliselt suur raiskamine, mille täpsemat suurust, ulatust, laadi jne. ei oskagi käepäraste mõõtühikutega väljendada. Põhjendatult muretseti kirjanike järelkasvu üle. Oodatust ja loodetust palju kordi vähem tuleb kirjandusse noori andeid. Kirjandusse pürgijaid on, aga elementaarne kirjutamisoskus (pealegi on see üldise keskhariduse oludes normaalnegi) ei tee veel kirjanikuks. Töö ja talendi probleeme pole siikohal liigne meenutada.

2. Kas arutlusel oli ka küsimusi, mis puudutavad filoloogiat ülikoolis?

Ei ja jah. Ülikool ei valmista ju ette kirjanikke. Kriitikute uut põlvkonda loodetakse mingi traditsiooni järgi filoloogide hulgast võrsuvat. Kirjandusteadlasi kindlasti, kriitikuid võiks loota aga mujaltki. Pealegi on märgatud, ja märgiti ka kongressil, et eriomase terminoloogia ja sõnavara tõttu on (ilmselt) filoloogidest kriitikute kirjatükid raskesti loetavad. Üldise tunnustuse põhjendatult pälvinud noored kriitikud (M. Jõgi, A. Langemets jt.) on samal ajal aga just filoloogilise haridusega meie ülikoolist.

3. Meeldejäävamad sõnavõtud? Miks?

Iga sõnavõtt oli omaette huvitav, eriti aga kirjanike esinemised, pakkudes uut vaatepunkti loova isiksuse mõistmiseks.

Pingsama huviga jälgisin Kalle Kure asjalikku ja sisukat draamaülevaadet, Kalju Kääri kaalutletud analüüsi meie kirjanduskriitika olukorrast. Tähelepanu vääris aga iga põhiettekanne. Sõnavõtjatest köitis enam Paul Kuusberg oma perspektiivitunde ja oleva asjaliku hindamisega.

VALGUSEST UUE FÜÜSIKA VALGUSES

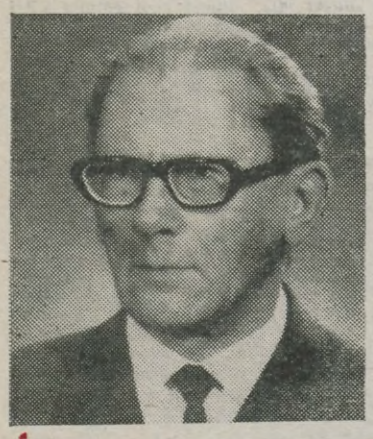

Paul Kard

Paul Kard, selles lehenumbris algava artikli autor, juhatab alates 1960. aastast teoreetilise füüsika kateedrit. Füüsika-matemaatikadoktor 1965., professor 1967. aastast.

Uue füüsika all mõtleme siin traditsioonipäraselt relatiivsusteooriale ja kvantteooriale rajatud füüsikat. Teise nimega on ta mitteklassikaline füüsika — vana, klassikalise füüsika vastand. Mõlemad nimetused on õigustatud, sest erinevus vanast füüsikast on niivõrd fundamentaalne ja uued füüsikalised põhimõisted ning -vaated endiste kujutluste seisukohalt niivõrd ebatavalised ja eriskummalised, et relativistlikku ja kvantfüüsikat tuleb võtta olemuselt uue ajajärguna füüsikalises tunnetuses. Siin ei ole tegemist mitte üksi uue maailmapildiga, vaid ka kvalitatiivselt uuelaadilise füüsikalise mõtlemisviisiga. Raske on leida füüsika ajaloost sellele murrangule ligilähedastki paralleeli.

Siiski kõlab nimetus «uus füüsika» vahest eksitavalt, sest ajaliselt ei ole see füüsika enam uus. Tänavu on tal auväärne juubel. Murrang sündis sajandivahetusel ja uue sajandi esimestel aastakümnetel, niisiis 50—75 aastat tagasi. Mõned daatumid: 14. detsembril 1900. aastal esitas M. Planck esmakordselt kvandi hüpoteesi; 1905. aastal ilmus A. Einsteini põhjapanev töö erirelatiivsusteooriast ja samal aastal töö fotoefektist, kus ta täiendas kvandihüpoteesi ja andis sellele uue sisu; 1913. aastal avaldas N. Bohr oma esimesed tööd aatomi ehituse kohta. 1916. aastal nägi ilmavalgust A. Einsteini üldrelatiivsusteooria; 1924. aastal esitas L. de Broglie «mateerialainete» hüpoteesi; 1925. aastal lõi W. Heisenberg tervikliku ning järjekindla kvantmehhaanika teooria; 1926. aastal formuleeris E. Schrödinger lainemehhaanika põhivõrrandi, mis tänase päevani kannab tema nime. W. Heisenbergi ja E. Schrödingeri töödes saavutas kvantteooria teatava küpsusastme. Nende rajatud teooria põhialus püsib kõigutamatuna meie ajalgi.

Niisiis, tänavu möödub 50 aastat kvantteooria lõplikust kujunemisest, kuna möödunud aasta lõpul täitus 75 aastat kvandi idee sünnist. Erirelatiivsusteooria pühitses mullu seitsmekümnendat aastapäeva, tänavu pühitseb kuuekümnendat aastapäeva üldrelatiivsusteooria. On jälle põhjust, nagu ikka juubelite puhul, anda hinnanguid ja ülevaateid, allutada nii mõnigi sõlmküsimus kriitilisele analüüsile, heita valgust tumedamatele aladele — et sügavamalt mõista uue maailmapildi omapära ja temas kätketud tunnetusvõimalusi.

Käesolevas kirjutises tahamegi mõnevõrra uut moodi valgustada küsimust valguse osast tänapäeva maailmapildis. Relatiivsusteooria näitas esmakordselt täie rangusega, et valgus pole mitte mingi keskkonna (eetri) lainetus, nagu usuti kaljukindlalt klassikalises füüsikas. Valgus on küll lainetus, kuid ilma keskkonnata. Ühtlasi selgus, et valguse kiirus on ühesugune kõigis inertsiaalsetes taustsüsteemides. Kvantteooria tõi omalt poolt palju uut valguse mõistesse. Valguse lainelisele olemusele lisandus (esiotsa mõistetamatul kombel) korpuskulaarne aspekt: valgus on kvantide ehk footonite voog. Niiviisi omandas valguse mõiste tänapäeva füüsikas klassikalisega võrreldes hoopis uue ilme. Näib, nagu läheks maailmapildi klassikaline ühtsus kaotsi. Ometi sünnivad uues füüsikas ka uued ühtsuse alused. Kõik ebatavaline, eriskummaline ja vahest koguni võõrastav, mida nii lopsakas mitmekesisuses pakub uus tunnetus valguse kohta, liitub üldiste printsiipide taustal tegelikult üheks harmooniliseks tervikuks, mis leiab endale kooskõlalise koha füüsikalises maailmapildis selle teiste koostisosade kõrval.

Kahjuks ei osata sageli tänapäevalgi seda ühtsust küllaldaselt ega adekvaatselt hinnata ega arvestada. Eriti ilmneb see tõlgenduslik küündimatus seoses valguse mõistega. Tõkestavaks teguriks osutuvad lähemal vaatlusel mõned iseloomulikud eelarvamused. Nendest suurim on vanast füüsikast pärinev kivinenud vaade energiale.

Elementaarfüüsikas defineeritakse süsteemi energia tavaliselt töö kaudu, mida see süsteem on võimeline nii- või teistsugustes tingimustes tegema. Algtasemel on see definitsioon muidugi korrektne ning vastuvõetav. Hädad algavad siis, kui seda definitsiooni hakatakse pidama mingiks nõiutud vormeliks, mis igal tasemel, igas mõttes ja igas ulatuses peab jääma igavesti muutumatuks. Tegelikult ütleb see vormel üles üsna peatselt. Mitte energiat ei tule töö kaudu defineerida, vaid vastupidi, tööd energia kaudu. Töö on teatav energia ülekandevorm. Aga mis on energia? Kuidas me seda ka defineeriksime, ei või seejuures ignoreerida massi ja energia relativistlikku ekvivalentsust: $E=mc^2$. See kuulus Einsteini valem väljendab massi ja energia põhimõttelist samasust (vt. autori artikleid TRÜ Toimetistes, vihikud 212 ja 331). Järelikult ei saa energia definitsioon milleski olulises erineda massi definitsioonist. Niisugune on rangelt relativistlik seisukoht, mis ei välista muidugi ka küsimusele mitterelativistliku lähenemise võimalust seal, kus see on õigustatud. Aga antud juhul huvitab meid just järjekindel relativistlik vaade.

Eespool mainitud kivinenud traditsioon ei lase tunnustada massi ja energia samasust. Valemist $E=mc^2$ küll päriselt mööda minna ei saa, ent sellele püütakse sageli anda mitteadekvaatseid tõlgendusi. Massi ja energia ekvivalentsuse seaduses peegeldub tegelikult väga

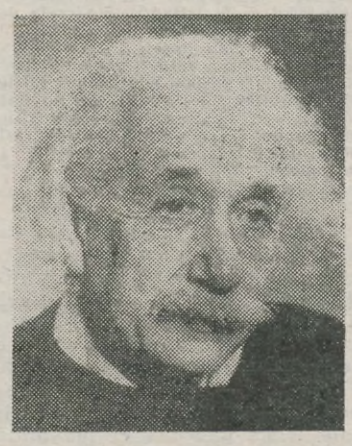

Albert Einstein oma viimasel eluaastal.

markantselt materiaalse maailma ühtsus. Sellest järeldub muuhulgas, et ka valgusel on olemas mass, sest see ei ole midagi muud kui — teisiti mõõdetuna — valguse energia. Seega ei erine valgus kehadest (või osakestest) mitte millegi poolest selliste põhiomaduste osas nagu inertsus või raskus. Ometi eitatakse kõige sagedamini just valguse massi olemasolu. Alljärgnevalt vaatleme mõningaid tüüpilisemaid seda laadi seisukohti. Eelnevalt ütleme veel paar sõna relativistlike mõistete lähemaks iseloomustamiseks.

Teatavasti eristatakse relatiivsusteoorias seisumassi ja relativistlikku kogumassi. Viimane on seisu- ja kineetilise massi summa. Vastavalt sellele on ka energia võrdne seisuenergia ja kineetilise energia summaga. Relativistlik mass on jääv suurus, kusjuures massi jäävuse seadus on identne energia jäävuse seadusega. Seevastu seisumass (ega seisuenergia) jääv ei ole. Jäävusest tuleb eristada aditiivsust. Jäävus tähendab seda, et antud füüsikalist süsteemi iseloomustav suurus säilitab oma algväärtuse selles süsteemis toimuva protsessi vältel: protsessi lõpus on ta niisama suur nagu algul. Aditiivsus on aga mis tahes protsessidest täiesti sõltumatu omadus. Suurust nimetatakse aditiivseks, kui selle väärtus, mis kuulub antud süsteemile, võrdub süsteemi üksikutele osadele kuuluvate väärtuste summaga. Vastasel juhul nimetatakse suurust mitteaditiivseks. Mass kui ka energia on aditiivsed suurused, aga seisumass ei ole aditiivne.

Siirdume nüüd konkreetse kriitika juurde. Võrdlemisi levinud on arvamus, et massiks tuleb nimetada ainult seisumassi. Seda seisukohta pooldavad näiteks L. Landau ja J. Lifšits oma tuntud teoreetilise füüsika kursuses. Selle järgi tuleb välja, et liikuva keha mass kiirusest ei sõltu, valgusel aga massi üldse ei ole. See seisukoht on eelkõige terminoloogilist laadi. Formaalselt on ta samaväärne massi ja energia ekvivalentsuse tunnustamisega. Õieti ongi see terminoloogia mõeldav ainult tänu ekvivalentsuse seadusele. Tõepoolest, kui massi ja energia mõisted on olemuselt samased, kui mõlemad sõnad — «mass» ja «energia» — tähendavad ühte ja sedasama, siis ei olegi kaht sõna vaja. Niiviisi hakataksegi relativistlikku massi nimetama eranditult energiaks. Aga sõna «mass» saab uue tähenduse — nüüd ei ole ta enam mass senises tähenduses, vaid seisumass. Seega näib, et siin on tegemist vaid teatava terminoloogilise muudatusega. Nii see ongi, kui vaadata asjale puhtformaalsest küljest. Aga kas see terminoloogia on ka otstarbekas ja kasulik, on hoopis teine küsimus. Tegelikult ei ole ta kasulik ega otstarbekas, sest sellega on seotud mitmed ebamugavused.

(Järgneb)

Passiivsuse barjäär...

(Algus 3. lk.)

esindajad), keda samuti täheldatud tendentsid ükskõikseks ei jäta ja kes, kui mitte lootuses midagi parandada, siis vähemasti asjasse selguse taotlemise eesmärgil neid ka arutasid. Siin on raske üles lugeda, kes 14-st osavõtjast täpselt midagi ütles.

Mõned kesksed mõtted:

○ Võrreldes varasemate aastatega on vaba aja mõistliku kasutamise oskus vähenenud.

○ Kuigi vaba aeg peaks olema inimese arengu ruumiks, täidavad paljud seda siiski vaid... joomisega. Isegi muud lõõgastumisvahendid (kaardimäng, tantsuõhtud, niisama äraolemine) seostuvad nüüd alkoholiga.

○ Domineeriv on tarbijanatuur, märksa vähem ollakse huvitatud oma mina väljendamisest.

○ Üritused ja konkursid on üksteise otsa, mistõttu nende väärtus ja eesmärk devalveerunud. Pahatihti peale surutud-nõutud (pseudo)aktiivsus väsitab.

○ Iseloomulik on tudengite enesessetõmbumine, tegevus väikestes gruppides. Just väikesed grupid näikse pakkuvat seda, mida klubi kas ruuminappuse või tegevuse tihtigi ametkondlikust determineeritusest tingituna ei võimalda.

○ Selline olek leiab teisal väljendust agressiivses käitumises (ühiselamutes on lõhutud aknaid, määratsetud vahtkustutitega — näit. Pälsoni 23), hoolimatuses end ümbritseva vastu.

Niisiis, klubi (selle nõukogu, juhtkond, aktiiv), pingutagu oma organiseerimistöös kuipalju tahes, objektiivsele tendentsile — üliõpilaskonna üldisele passiivsusele, mille juuri nähakse juba keskkoolis — vastu seista ei suuda. Kui räägitakse passiivsusest, peab teada olema ka, mida mõeldakse aktiivsuse all. Selle määratlemisel toetutakse siiski rohkem intuitsioonile. On mõistetavgi, sest vaidlused ühiskondlikult aktiivse inimese dimensioonide ümber viitavad selle mõiste ebamäärasusele (kas näiteks karjerist on ühiskondlikult aktiivne?) ja ka sügavamate teoreetiliste käsitluste puudumisele.

Üldiselt on käibel arusaam (või eelarvamus?),

et ühiskondlikult aktiivne on see, kelle tegevus on eksoteeriline, suunatud enesest väljapoole. Sissepoole suunatud, esoteerilist tegevust (näit. ainult õppimine, mediteeriv enesesse sulgumine, hoidumine püüust ühiskondlikke protsesse otseselt mõjutada või nende muutmises kaasa rääkida) reeglina ei tunnustata. Ehkki kaudselt võiks ju ühiskonnale kasu tulla niisugusestki inimesest, kes ainult õppides täiustub, sügavalt oma erialasse süüvib, seda kohe küll teistele kuulutamata, ja sellisena siis hiljem, oma kutsetöös targaks juhitavaks osutub. (Seda enam, et kõikidele ühiskondlike ülesannete andmine ülikoolis osutub võimatuks, nende kramplik otsimine viib aga formalismi.)

Tõsi, selle üle võib vaielda. Ühes tasuks võimalikel oponentidel siiski nõustuda — ja seda mõtet on tahetud eelmises väites ka rõhutada: **ühiskondlike ülesannete omamine ei tee veel ühiskondlikult aktiivseks, niisamuti kui ühiskondlike ülesannete mitteomamine passiivseks.** Esimesel pilgul passiivsena näivad üliõpilased võivad oma sisimas kanda väga aktiivseid hoiakuid ühiskondlike protsesside suhtes ja võib-olla ainult nende psüühilised omadused (hirm lüüasaamise ees), kodune kasvatus («pea mokk kinni...») või juba omandatud väärtussuundumus (hinnangute andmiseks on vaja lõputut tarkust) takistab neid vahetult sekkumast eksoteerilisse tegevusse. Samal ajal kui nii mõnelegi «aktiivsele» ei lähe ümbritsev ühiskond rohkem korda kui vahend karjääriks. Seega: tiitel ei märgi veel midagi, vaid hoiak. Kuidas siis ikkagi teada saada, kes on sisuliselt aktiivne, kes passiivne? Usutavasti kõige optimaalsem variant seisneb vastavate sotsioloogiliste uurimiste läbiviimises (ÜKTUB?.) Käepärasem, aga seevõrra ka äärmuslikum kätkeb järgmises: mis oleks, kui korraldada klubis ridamisi sotsiaalselt teravatel probleemidel diskussiooniõhtuid (neid on ju korraldatud!), kus keskseks kujuneks mitte siis niivõrd tees «olla või mitte olla?» — see pole ammugi enam meie noorte probleemiks —, vaid «kuidas olla?» (loomulikult võiks see sündida ainult noorte inimeste usaldamise õhkkonnas).

Nii saaksime ühelt poolt tõenäolise ülevaate teadaolevate aktivistide ja algselt passiivseks hinnatud üliõpilaste tegeliku aktiivsuse potentsiaalist. Kui ka niisugune õhtu peaks läbi kukkuma osavõtjate puudumise tõttu, siis oleks nähtavasti juba tõesti alust kõiki tänaseidki aktiivseid üliõpilasi süüdistada passiivsuses, mugandumises või vähemalt kodanikujulguse puudumises. Idealistlik? Eks proovigem. Muide, sellega saaks võimalikuks ka tarbijamentaliteedi mõnesugune ületamine. Küllap selguks niisuguses diskussioonis muude konstruktiivsete tegevuskäikude, soovide, teadatahtmiste kõrval seegi, kas üldse tasub olla aktivist selle sõna tõsises mõttes. Et üliõpilaste vajadus osa saada ja võtta sotsiaalsetest probleemidest, kollisioonidest, minetada oma titelik steriilsus, eksisteerib, näitab kasvõi «Goodbye baby» etenduse külastatavus ja vastukajad sellele (vt. ka veel kord Suliko Valdsoo arvamust). Ja võikski lõpetada. Siiski, kinnituseks eelöeldule olgu siin veel kirjeldatud üht kohalike sotsiaalsete olude näidet, mida asjast huvitatute seas on hakatud kutsuma

«Vanemuise» konverentside fenomeniks.

Juba aastaid täheldatakse nimelt, et «Vanemuise» teatrikonverentsid kulgevad suure osavõtjatemurru tähe all. Seejuures ei jagata kutseid, sissepääs on kõigile vaba, reklaamgi tavaline. Teada on seegi, et vähemasti osa kuulajaist ei ole teatrifanaatikud, ei isegi aktiivsed teatris käijad. Huvi põhjused on siis milleski muus. Milles?

Võimalik, et avameelse (tõsi, kohati küll ka banaalse dialoogi sünnis ühiskonna institutsiooni esindajate (resp. juhtijate) ja publiku vahel. Selles avameelses dialoogis (Vana Hirm on ju olnud ikka otsekohene) akumuleerivad mõlemad pooled sotsiaalset informatsiooni; et teha otsustusi oma tegevuses ja siis ka teada, mille eest nad vastutavad. See toimunud väline dialoog kandub hiljem iga kuulaja sisemaailma (kuuldut ju «seeditakse») — sünnib sisedialoog, arutlus oma koha, olemise ja oma panuse ümber. Inimene mõtleb. Mida ongi vaja.

Kõnevõistlus

Et NLKP XXV kongressi materjale põhjalikumalt tundma õpitaks, korraldavad kõneoskuse kool, rektoraat, komsomolikomitee, ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni juhatus ja TRÜ klubi kõnevõistluse.

Eesmärgiks on välja selgitada ülikooli paremad kõnemehed, anda kuulajatele huvitavaid ja värskeid mõtteid ning panna punkt TRÜ kõneoskuse kooli 1975/76. õ.-a. tööle.

Osa võivad võtta kõik statsionaarsed ja mittestatsionaarsed üliõpilased. Võistlus toimub kahes voorus. I voor peetakse teaduskondades kuni 5. maini, II voor, kuhu pääsevad teaduskondade parimad, 7. mail TRÜ klubis. Osavõtja enda valitud kõne kestus I voorus on 10 minutit, II voorus 5 minutit. Nõuded:

- kõne peab kajastama üliõpilaskonna osa NLKP XXV kongressi otsuste elluviimisel,
- peab olema seotud komsomoliorganisatsiooni tegevusega TRÜ-s,
- käsitlema üliõpilaskonna sotsialistlikku elulaadi, demonstreerima kõrget oraatorimeisterlikkust.

Lisaks ettevalmistatud kõnele loositakse II voorus teemad vahetuks esinemiseks, mille kestus ei tohi ületada 3 minutit.

Registreerida teaduskonna komsomolibüroo kaudu, kust saab ka täiendavat informatsiooni.

The English Club

will organize an
Australian Evening
at the «Sophocles» at 7.30 p. m. on April 16.
Everybody welcome!

Psühhiaatriaring

23. aprillil kell 18 psühhoneuroloogiahaiglas Staadioni t. 48.

Päevakavas lapseea skisofreenia (A. Rõõm V k.) ja haige demonstreerimine (A. Jõesaar V k.).

Rahvakontroll

TRÜ rahvakontrolli konverents toimub teisipäeval, 20. aprillil k. a. kell 16 aulas.

Päevakorras TRÜ rahvakontrolligrupi aruanne ja valimised.

Delegaatide registreerimine algab kell 15.45. Peale delegaatide võivad konverentsist osa võtta ka teised TRÜ õppejõud, üliõpilased ja teenistujad.

Sulle, raamatusõber!

22. aprillil kell 16 leiab aset ph. aud. 227 kohtumine kirjanike Ellen Niidu ja Jaan Krossiga.

ÜTÜ

KEDA HUVITAB VENE KIRJANDUS

16.—18. aprillil k. a. toimub ÜTÜ vene kirjanduse ringi XXXI teaduslik konverents. Nagu ikka, on oodata külalisi meie maa mitmetest kõrgkoolidest — Leningradist, Saraatovist, Voronežist, Permist, Jerevanist, Donetskist. Konverentsi esimene päev on pühendatud 20. saj. alguse ja nõukogude kirjandusele, teine päev 18. ja 19. saj. kirjandusele ning pühapäev värsiteadusele, poeetikale, folkloristikale. Lisaks loevad vene kirjanduse kateedri õppejõud (Z. Mints, J. Lotman, I. Tšernov) iga päev ühe üliõpilastele mõeldud «konverentsiloengu». Meie ülikooli tudengid esitavad konverentsil 10 ettekannet. Konverentsi ajal on TRÜ Teaduslikus Raamatukogus avatud näitus vene kirjanduse kateedri teaduslikest töödest.

Konverents algab reedel, 16. aprillil kell 12. Programmiga võib põhjalikult tutvuda tunniplaani juures.

Parandame vigu

Artiklis «Uue viisaastaku rajajoonel» («TRÜ» nr. 14, 9. IV 1976. a.) lugeda II lehekülje esimesel veerul alt teises lõigus «Loomulikult juhul, kui seda tagab demokratismiprintsiip altpoolt.»

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2063. MS-04863.

inimene

Nõukogude kõrgkooli välissidemetest

Sõna on V. JELJUTINIL, NSV Liidu kõrg- ja keskerihariduse ministril:

Nõukogude kõrgkooli rahvusvahelised sidemed moodustavad märkimisväärse ja küllalt olulise osa meie riigi tegevusest, mis on suunatud rahvusvahelisele koostööle. Nõukogude Liidu kõrgõppeasutused on oma olemuselt tõeliselt internatsionaalsed. Praegu õpib neis üle 44 tuhande välismaalase. Igal aastal lähetame raja taha enam kui 17 tuhat professorit, õppejõudu, aspiranti ja üliõpilast. Niisama palju võtame neid vastu ka omal maal. Sidemed sotsialismimaade kõrgemate õppeasutustega aitavad kaasa vennalike rahvaste sõpruse tugevnemisele, teaduse, kultuuri ja hariduse edasiarendamiseks suunatud jõupingutuste efektiivsele ühendamisele ning noorte spetsialistide kasvatamisele kommunismi vaimus. Arengumaadele osutavad meie kõrgkoolid abi rahvusliku kaadri ettevalmistamisel, mis soodustab sõltumatuse tugevdamist, aga ka sotsiaalse progressi kiirenemist nendes maades. Me arendame samuti kontakte kodanlike maade kõrgõppeasutustega. Praegu vahetame teadlasi ja spetsialiste peaaegu kõikide kapitalistlike riikidega. Üldse on meil koostöö enam kui saja riigi kõrgkoolidega konkreetsete nn. vahetusprogrammide alusel. Nendele programmidele, milles on kindlaks määratud maht, vormid, finantstingimused, kirjutatakse alla kaheks-kolmeks aastaks.

Sageli aga püüavad kapitalistlikud riigid mööda hiilida programmis kokkulepitud tingimuste täitmisest. Nad kas keelduvad nõukogude teadlastele, spetsialistidele normaalseid elamistingimusi tagamast või koguni neid vastu võtmast.

NSV Liit aga suhtub heatahtlikult kokkuleppe täitmisse ja on välismaa spetsialistide vastu külalislahke. Kapitalistlikest riikidest vahetuse korras meie maale õppima asunud isikutel võimaldatakse teadmisi omandada NSV Liidu suuremates ülikoolides ning instituutides. Neid juhendavad kõrge kvalifikatsiooniga teadlased: teaduste doktorid, professorid, dotsendid, vanemteadurid.

Suure panuse kogu maailma teadlasi hüvitavate probleemide lahendamisse on andnud nõukogude teadlased, kes pidevalt võtavad osa rahvusvahelistest kongressidest, konverentsidest ja sümpoosionidest. Neil aga saavad esinemisõiguse ainult kõige silmapaistvamad meie teaduse esindajad.

«Literaturnaja Gazeta» nr. 10, 76

Tõlk. EVA RAESTE

● Üllar Ende piakat

Juba nädalapäevad võib meie üliõpilastel rinnas näha sõpruspäevade «TRÜ—76» märke, kollane värv sümboliseerimas talvest vabanenud päikest, punane nelk sõprust ja armastust.

Viis aastat on kevad meie ülikoolis olnud sõpruspäevade kevad, seekordne seega juubelikevad. Tänavuste päevade erinevus on selleski, et nad on pühendatud partei 25. kongressile. Siingi oleks kohane meenutada üht mõtet, mis Keskkomitee aruandes rõhutamist leidis: «Sisendada töötajaile, eelkõige noorele põlvkonnale nõukogude patriotismi ja sotsialistliku internatsionalismi ideid, uhkustunnet Nõukogudemaa, meie kodumaa üle — see oli ja on partei tähtsamaid ülesandeid.» Tegelikkuses realiseeruvad need ideed omavaheliste kohtumiste, ühiste eesmärkide, töö ja väärtuste vahetamise läbi. Ülikool võtab õppeaasta jooksul vastu hulgaliselt külalisi teistest kõrgkoolidest, aga nii palju erinevate rahvuste esindajaid korraga kohtame ainult rahvaste sõpruse päevadel.

Kes siis tänavu? Lõunamaist soojust ja temperamenti toovad endaga külalised Frunzest, Jerevanist, Tbilisist, killukese meie kevadest viivad päevade lõppedes veidi külmemasse Petrozavodskisse sealt küllasõitnud tudengid; delegatsioone ootame Moskvast, Leningradist, Kiievist, «üleaedsetelt» Riiast, Vilniusest, Kaunasest — kokku rohkem kui 20-st Liidu kõrgkoolist. Lisaks meie ammused sõbrad piiri tagant Krakovist, Veszpremist, Debrecenist ja esmakordselt arvatavasti ka Soome delegatsioon Jyväskylä ülikoolist.

Mida me teeme? Arutame külalistega huvipakkuvamaid probleeme, vahetame õppe- ja ühiskondliku töö kogemusi, tutvustame oma linna, ülikooli, kultuuri, saame ise osa külaliste elutundest, mõtetest, kultuurist. Nelja päeva jooksul jõuab ju nii mõndagi. Jätkuks vaid pealehakkamist.

Et sõpruspäevad on ikka olnud kevadsemestri suurüritus, siis ärgu kujunegu nad tänavugi varasemaist vähemaks. Olgu nad ikka vastastikku rikastamise, üksteisemõistmise, noorusе- ja kevadetunde pidupäevad!

SULIKO VALDSOO,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 16 Reedel, 23. aprillil 1976 XXVIII aastakäik

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ERSV riiklik Raamatukogu

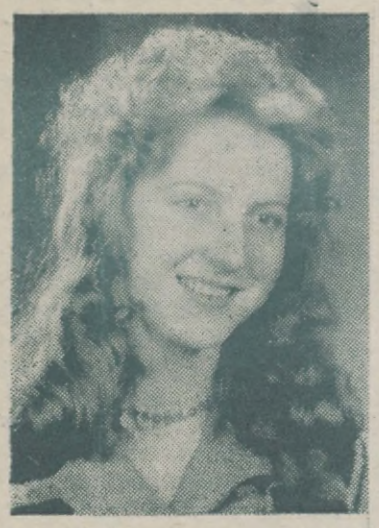

Birute Bagužyte

on 18-aastane leedulanna. Lahke ja sõbraliku olemisega. Mitte just jutukas, kuid ka mitte sõnakehv. Kui olin end tutvustanud ja oma küllatuleku eesmärki selgitanud, oli ta kõvasti üllatunud.

«Miks sa just minust kirjutada tahad?» küsis ta.

Birute on I kursuse spordimeedik. Sündinud Panevežyses, seal lõpetanud ka keskkooli. Ega olegi nii lihtne jätta kodu, sõbrad-tuttavad ja kolida hoopis teise vabariiki, kus võõras keel ja rahvas. See see päris põhjus ongi: kirjutame sõpruspäevade puhul siia õppima tulnud teistest rahvustest üliõpilastest.

«Kas sa ei kartnud, et läheb raskeks?» usutlen nüüd omakorda vastu.

Birute lõbusatesse silmadesse ilmub hetkeks tõsidus. Kartis küll ja ega algus kerge olnudki. Sees istus mingi kummaline ebakindlus, oli tunne, nagu oleksid kõik juba ammu tuttavad ja tema ainuke võõras. Keelega erilisi raskusi polevatki olnud. Vene keel istub päris hästi. Kõnelda saab siin leedu keeleski, sest kursusel on leedulasi veel. Ja kursus on tore: 13 tüdrukut, 14 poissi. Ollakse üsna ühel meelel.

«Miks just spordimeditsiin?»

Teadmine, et kunagi tahaks töötada spordiarstina, tekkis keskkoolis. Võimalik, et see sai alguse spordihuvist. Seitse aastat tegeles Birute spordikoolis sportvõimlemisega. Ta teab, et järjest tõusev spordimeisterlikkus toob paratamatult vajaduse pöörata suurt tähelepanu sportlase tervisele. Pealegi meeldib talle väga anatoomia.

«On sul mõnikord igav?»

«Ei, igavleda pole aegal» Birute ei kõhkle hetkegi, kui ta seda ütleb. Muidugi, ta käib ju edasi trennis. Selle peale kulub nädalas neli korda kaks tundi. Loengud võtavad oma aja, kodus tuleb ka õppida. Kui juhtub aega üle jääma, siis meeldib laulda ja kitarri mängida. See olevat suurepärane lõdvestus. Toakaaslased, kolm V kursuse spordimeedikut, räägivad, et kui mõnikord on halb tuju, siis võtab Birute kitarri, laulab veidi ja jälle on kõik hea.

«Ta on meil suurepärane «rebane»,» ütlevad tüdrukud. Teda pole kuuldud kaebamas ajapuuduse üle, kuigi tegemisi olevat tal üsna palju. Õppimine on tal alati korras. «Küllap sellepärast, et Birute on raudselt järjekindel,» arvavad nad.

Sageli tekivad ühiselamus toanaabrite vahel tülid. Ei olda üksteisega rahul, arvamused lähevad lahku jne. jne. Paistab, et selles toas lahkhelisid ei ole. Birutel pidi olema väga hea situatsioonitaju. Täpipealt teadvat, kuidas erinevates olukordades käituda. Nii olevat juba algusest peale kõik klappinud.

«Mis saab pärast ülikooli lõpetamist?»

Ta läheb tagasi Vilniusse, sest sisseastumiseksamid TRÜ-sse sooritas seal. Siin tegi ta vaid kehalised katsed. Sellepärast nõuab koduvabariik värske spetsialisti tagasi.

Tartu meeldib, samuti siinsed üliõpilased. Leedus ei armastavat tudengid kõrgkooli teklit kanda. Mõned isegi ei teadvat, mis värvi see on. Et meil asi vastupidi, olevat ütlemata tore.

Birute kiirustab treeningule. Kui ma temalt fotot palun, toob ta suure paki mitmesuguseid ülesvõtteid. Nii saan fotode kaudu tuttavaks ka Birute endiste klassikaaslastega, kahe vanema õe ja veel paljude teiste inimestega. Pärast korralikku tuulamist pildihunnikus leian lõpuks selle, mida kõige rohkem tahtsin — pildi, millel Birute naerab.

SIIRI PEETS

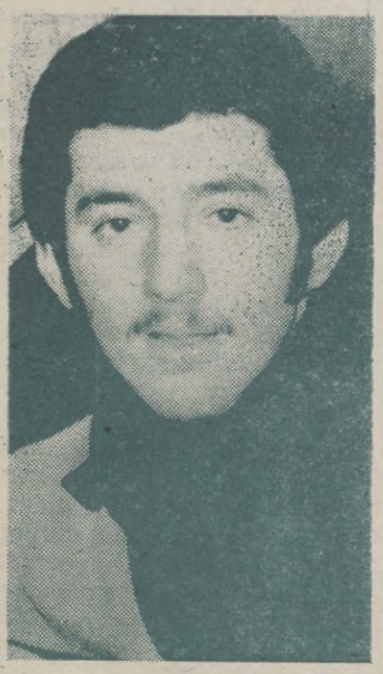

Igor Rosenfeld

Valides sisetelefonil numbrid 4-1-0, kuulete meeldivatämbrilist häält. See kuulub 22-aastasele veidi alla keskmist kasvu natukene närviliste liigutustega mehele.

Igor Rosenfeld, nii on tema nimi, toimetab venekeelset ülikooli ajalehte. «TGU». tegevtoimetajaks määrati Igor 1973. aastal, siis kui ta oli alles II kursuse vene filoloog. Toimetaja ametikohal on ta siiani püsinud, sest oma tööd teeb ta kogu hingega. See ühiskondlik ülesanne pole õppimist seganud — matriklis on Igoril «väga heade» kõrval ainult viis «head» hinnet. Kolme esimese kursuse eksamitulest väljus ta ainult eeskujulike hinnetega.

Igor Rosenfeld tuli Tartu VI Keskkooli Moskvast ja juba siis huvitus ta kirjandusest. Huvi sõnameistrite loomingu vastu ei ole tal siiani kadunud.

Tartu kõrgkooli ei valinud Igor hariduse saamiseks juhuslikult. Ta arvab, et siin on loomingulist valmu rohkem kui näiteks Moskva või Leningradi kõrgemates õppeasutustes. Tartus töötavad niisugused teadlased, kes oma töödega on tuntud väljaspool NSV Liidu piiregi. Vene kirjanduse kateedri õppejõud prof. J. Lotman on Igori arvates lihtsalt haruldane teadlane.

Eesti keel on selgeks saanud ajapikku. I kursusel palus Igor end nimelt panna sellisesse EÜE-rühma, kus räägitakse ainult eesti keelt. Praegu saab ta aru enam-vähem kõigest, mida talle eestlane oma emakeeles räägib.

Ajalehe tegemise juures peab Igor suurimaks raskuseks materjali kogumist. Kui «TRÜ» toimetust aitavad mõningal määral žurnalistikaüliõpilased, siis «TGU» jaoks sellist abiväge pole. Toimetaja olgu see isik, kes peab pidevalt ja kõigilt kaastööd lunimal. Abi on aga väga raske tulema. Öeldakse, et pole aega. Igoril tuleb meelde lugu, kus üks üliõpilane lubas toimetuse postkasti panna oma artikli. Järgmisel päeval valendaski selles midagi. Igor arvas, et võtab selle välja lehe trükki viimise päeval ja sobitab siis teiste kirjutiste hulka. Kui ta viimasel hetkel oletatava artikli postkastist välja võttis, leidis ta selle asemel hoopis vabandava kirja . . .

Hea sõnaga tuletab Igor meelde vene filoloogе Lesja Steini ja Nataša Tšiževskajat, samuti ka matemaatikut Anja Poissikut ja arsti Feliks Šmorguni, kelle kaastöid on «TGU»-s korduvalt avaldatud.

Igor Rosenfeld on kogu ülikooliaja jooksul teinud aktiivselt ühiskondlikku tööd. Ta arvab, et see töö on teadusliku tööga võrreldуna reaalsem, maisem. Täites ülesandeid, näed samas selle töö tulemusi. Teadlased elavad nagu oma kitsastes probleemides, kitsas maailmas. Ajakirjaniku töö võlu peitubki selles, et peab väga palju ringi liikuma erinevate inimeste seas, ja on seevõrra rohkem eluga kursis.

Nõnda rääkis see mees, kes on viimaseid kuid üliõpilane ja viimaseid «TGU» numbreid selle toimetaja. Diplomitööna teeb Igoril valmimas uurimus narodovoletsite (Bakunin, Lavrov, Tkatšov) ajakirjas ilmnevaist sotsioloogilistest vaadetest. Töö on huvitav. Kaitsmine läheb kindlasti hästi.

RAIMU HANSON

Margarita Tünni

Raviosakonna õppeplaanist loen, et üks loeng toimub vanas anatoomikumis, teine uues ja nii ikka edasi. Ei ole kerge püüda teise teaduskonna inimest. Nii ei jäägi muud üle, kui panna valvelauda kiri. Mõne päeva pärast loen vastust: «Kui see kiri ei ole aprillinali, siis . . .» Nalja teha mul kavas ei olnud ja nii helistangi kokkulepitud ajal väikeses Kitzbergi tänavas maja nr. 4 uksekella. «Mina olengi Rita. Tule istu, kohe panen kohvi keema.» Kasutan Rita köögis olekut ja reastan mõttes teadaoleva: Margarita Tünni, ravi II kursus, rahvuselt soomlanna.

Kui kohv tassides, palun Ritat endast jutustada: «Olen pärit Kohtla-Järvelt (täpsemalt Kohtla-Nõmmelt) ja lõpetanud vene õppekeelega keskkooli, sellepärast õpin ülikooliski vene osakonnas.» Et avaldan imestust väga hea eesti keele üle, peab ta tarvilikuks selgitada: «Minu sõbratarid on kõik eestlased olnud: Kohtla-Järvel Tiiu ja siin Aurora. See on mind palju aidanud.»

Arstiks tahtis ta saada juba kooliajal. Suusatanudki oli kogu aeg, nii et kahte huvi ühte liites sündis üks — õppida spordimeditsiini. Konkurss oli aga suur ja vajaka jäänud pool punkti tõmbas kavatsusele kriipsu peale. Ega see nii väga halb olnudki. «Aasta aega sain mõelda ja vaagida. Selle aja jooksul küpses otsus astuda raviosakonda. Kartsin, et spordimeditsiinis ei pea koormusele vastu.» Suusatamisega tegelesin algul edasi, kuid treeningud siin Tartus ei kõitnud mind ja nüüd jätkan omal käel. Opingud aga meeldivad, eriti füsioloogia. Salajas olen mõelnud minna ÕTÜ füsioloogiaringi, aga siiani on see plaan ajapuuduse taha pidama jäänud.» Olen kuulnud palju räägitavat sellest, et tulevastel arstidel on tihe õppeplaan, palju jooksvaid arvestusi ja kontrolltöid. Kas siis aeg kulub ainult õpingutele? «Nii see päriselt ikka ei ole. Meil on tore kursus ja hea kuraator. Praegugi on meeles uusaastapidu pisikeses ühiselamutoas, kuhu mahutasime ära kõik 37 inimest. Ja siis veel kaks päeva Vellaveres ning ühised sünnipäevapeod.» Oma aja võtavad spordiorganisaatori, stipivoliniku ja rühmavanema kohustusedki. Vahepeal heidab Rita pilgu kellale. Kell 20.30 peab ta jõudma interklubi koosolekule. «Klubis käin juba eelmisest aastast alates. Hiljuti olime Sangastes seminarlaagris.» Sellelt teemalt läheb jutt edasi malevasuvele. «Olin Karjalas. Töö oli meil ausalt öeldes raske, aitasime elektriliini läbi soo üles panna, augustikuuks olime küll juba harjunud. Kuidas me kohvi, tõelise oakohvi järele puudust tundsime! Suurte raskustega õnnestus lõpuks oadki hankida, pärast tuli küll meelde, et kohvivõtmeid ei ole, aga kohvi keetsime siiski: oad löime haamriga puruks.»

Virnas olevatele raamatutele viidates pärin, kes on lemmikautor. «Dostojevski. Eriti avaldas mõju «Kuritöö ja karistus». Eesti kirjandust olen kahjuks vähe lugenud. Loetust on meeldinud L. Promet.»

Kohvijoomine tuleb lõpetada, kell läheneb juba kahtlase kiirusega poole üheksale. Teel räägime veel Tartust. «Tartu meeldib mulle rohkem kui Kohtla-Järve, kuid siiski vähem kui Tallinn.»

Riia mäel pöördume kumbki eri suunda: mina filoloogide intrisse, Rita peahoone poole interklubi koosolekule, tänaste külaliste vastuvõtu plaane pidama.

VELVE LEPIKOV

Juri Anduganov

«Inimesel ei ole vaja endast midagi kujutada. Kui ta on midagi, siis on seda kujutamatagi näha.»

Niimoodi ütleb Jüri. Ta on aspirant professor Paul Ariste juures, uurib mari liitsõnu, ise on ta marilane.

Joškar-Olasse tuleb sõita kaks ööd ja päeva, Jüri läheb sinna varsti tööle, keeleinstituuti. Hakkab mari kirjakeele sõnaraamatut tegema.

Mari koolides õpetatakse praegu seitset käänet, tegelikult on neid rohkem; mari keeles on palju laene, tegelikult aga on oma keelgi küllalt rikas, seda on vaja puhastada ja ühtlustada — palju asju on vaja mari keeles selgeks teha. Sellepärast ta Tartusse tuligi. Enne teda on siin olnud professor I. Galkin ja I. Ivanov. Tartust peetakse Marimaal lugu. Praegu õpib siin kolm marilast. Varsti tuleb veel, tõlkijat on vaja. Jüri tahaks ka ise eesti kirjandust marilastele tõlkida, muinasjutte on ta juba avaldanud. Aega pole, muud tööd suruvad peale.

Eesti keel on ilus keel, vokaale palju, heliseb, just nagu lauldaks. Jüri ütleb, et keelt saab ainult siis ära õppida, kui väga tahad. Tema ise käis iga päev tunnis. Kui kuulis raadiost võõrast sõna, otsis sõnaraamatust üles. Nüüd saab juba peaaegu kõigest aru, räägib ise nii, et teised aru saavad, loeb «Sirpi ja Vasarat», «Edasit», ülikooli lehte, teisi ka muidugi. Eriala kohtagi võib eesti keeles lugeda, aga ka vene, baškiiri, tatari ja võib-olla veel mõnes muuski keeles, mida otse üles lugema ei hakanud. Keeleoskus olevat suhteline asi, ütleb ta.

Marilased on eestlastega sugulased, sugulased aga võiksid teineteise vastu rohkem huvi tunda. Suvel võiks näiteks ehitusmaleva rühmi vahetada. Oleks vaja rohkem ettevõtmist. Töökuseltt on meie rahvad ühekanged, aga külalislahkuselt ja avameelsuselt on marilased üle. ««Teie» on külm sõna,» arvab Jüri. «Marimaal öeldakse ka õppejõududele «Sina», see tähendab südamlikkust ja austust inimese vastu.»

Jüri ütleb veel, et talle meeldib väga teatris käia, raamatuid lugeda ja kui õhtul kõik tööasjad laualt koristatud, meeldib väga ka Uno Sahva võimlemisrühmas käia, meeldib reisida ja meeldib veel väga paljusid asju teha, kui kõigest loetletust natuke aega üle jääb. Reisidest saavad mälestused: Ungari kongressist ja Lõuna-Eesti matkast ja Marimaa ekspeditsioonidest ja aupioneeriks võtmisest. Ahjaa... Mälestused jäävad muustki meeldivast, mis ta ühel päeval koos kohviga Marimaale kaasa viib.

Lõpuks ütleb Jüri, et ta tahtnud algul hoopis dirigeerimist õppima minna. Vene keel vedanud alt, õnneks, sest nüüd on ta mari filoloog JURI ANDUGANOV, ilma kujutamata.

ANNE KIUDORV

ECCE homo!

Need portreed on kirjutanud I kursuse žurnalistikaüliõpilased.

mõistkem üksteist

Ühe Kuuba reisi kroonikast

1

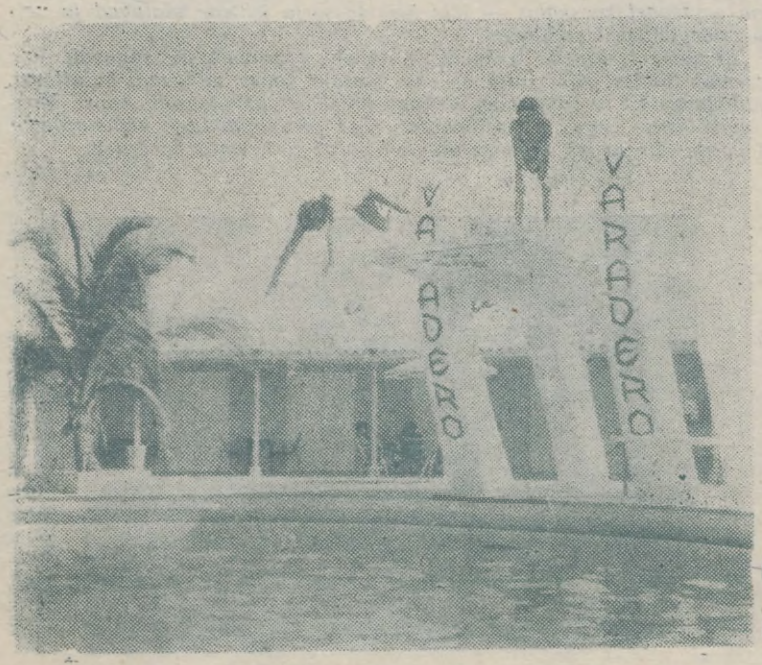

2

3

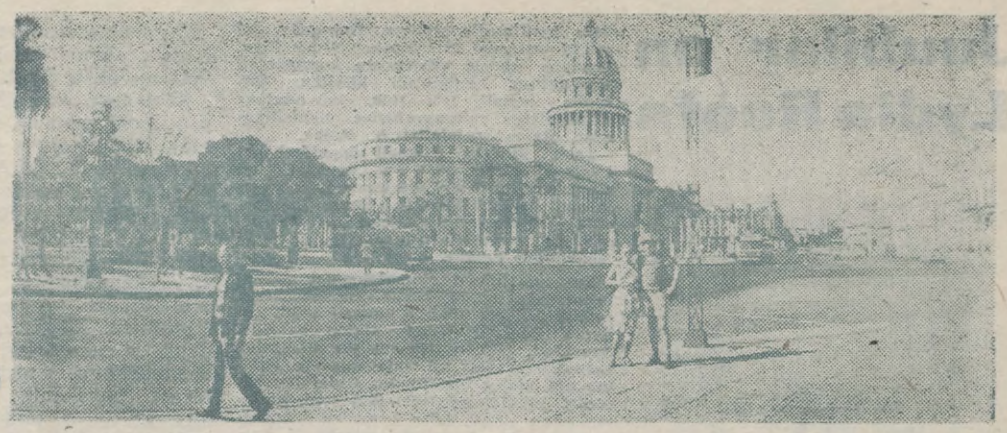

4

5

● 1. Capablanca haud keset nelja hektarit itaalia marmorist skulptuuride paraadi. Kelle hauda kaunistab nimi, kelle oma 33 tuhande dollarine skulptuur.

● 2. Varadero, Kuuba populaarseim suvituspaik, oli sel veebruari kuul võrdlemisi tühi. Ainult NSV Liidu ja Kanada talisuplejad söandasid peatvaatajate valmustatud hüüete saatel sukelduda +25-kraadisesse vette.

● 3. Sõbrad, kellest malevlased tunnevad ära ühe, EÜE veterani Ülo Langeli (vasakul).

● 4. Havanna Kapitoolium, mille 3 meetrit lühem kaksikvend asub Ameerikas.

● 5. Nii need indiaanlased elasid.

AUNE KULIKOVA tekst ja fotod

Kas lõhe kahe põlvkonna vahel?

Kuigi nurisemist erinevuste pu-hul isade ja poegade vaadetes kostab vähemalt 4000 aastat, juba sumerlastest peale, on sugupõlvede kontrasteerumist nähtud eriti süvenenuna. Selle põhjusena esitatakse ideoloogilisi, majanduslikke ja teisigi muutusi ühiskonnas: sõjas ja enne seda vintsutatud, vaevatud isad heidavad poegadele ette hellitatust, hoolimatust, vastutustundetust ja ignoreerimist.

Poola Raadio ja Televisiooni Keskuse anketeerituist vastas 1974. a. ligi 80% eitavalt küsimusele, kas on põlvkondade vahel antagonismi. Umbes 15% küsitletuist leiab erinevusi suhtumises perekonnaelusse, religiooni jne. Prof. S. Nowak Varssavi ülikoolist uuris kahe linna keskkoolide lõpuklasside kasvandike ja nende vanemate seisukohti elu aluste ja väärtuste suhtes ning jõudis järeldusele, et olulisi erinevusi kummagi vanuserühma vahel ei esine. Seletust aga ei tule siin otsida perekondade üksmeelsuses või kasvatuse unifitseerivas mõjus, vaid üldises «ideoloogilises kliimas». Omakorda uuris samu probleeme kuukiri «Radar», küsitledes noori 16—24 eluaasta piires.

Selgus, et elu eesmärkidest seab üle 50% noortest esikohale «huvitava ning meelepärase töö» ja alles teisele kohale «õnneliku perekonnaelu». Kolmandas järjekorras mainiti «vastastikust armastust», neljandaks — «teadmiste ja hariduse omandamist», kuna viiendat ja kuuendat kohta jagasid võrdselt «teadmine, et ollakse inimestele kasulik» ning «puhas südametunnistus». Alles nende väärtuste järel hindas noorsugu «mitmekesist, riisiko- ja seiklusrikast elu» (üheteistkümnes koht) või ka «võimalust oma kodumaa ja rahva käekäiku mõjustada» (kolmeteistkümnes koht).

Mõneti vanemad (25—39-aastased) hindasid perekonnaõnne kõrgemalt kui huvitavat elukutset, ja mida vanemad anketeeritud, seda vähem tähtsustati huvitavat tööd, vastastikust armastust, haridust ja seiklusrikast elu. Vanuse kasvades eelistatakse rahulikku ning kindlustatud elujärge. Viimane tõuseb ausse eriti 40—59-aastastel, kes endisest rohkem taotlevad lugupidamist kaaskodanike silmis. Üle 60-aastased aga ihaldavad eeskätt mõju kodumaa ja oma rahva saatusele.

Ka mujal (Krakovis) tehtud uuringud kinnitavad, et nooremad poolakad seavad esiplaanile huvitava töö, kireva elu, hariduse ja loomingulised saavutused, vanemad isikud eelistavad rahulikku elu, puhast südametunnistust ja lugupidamist ühiskonnas, kuid mitte kunagi ei lahkne põlvkondade erinevused haigutavaks kuristikuks. Tuleb aga toonitada, et ülalmärgitud ideaalid kujunevad suuresti sõltuvalt inimeste haridustasemest. Mida madalam haridus, seda maisemad, seda romantilisemad taotlused, ja vastupidi: ükskõik missugusesse vanuserühma kuulutakse, haridusmäära tõusuga suureneb ka sotsiaalsete ideaalide väärtustamine (kasu rahvale ja kodumaale).

Asjatundjad rõhutavad seejuures, et taotluse ülevus või madalus koordineeruvad oluliselt ühiskonna materiaalse heaoluga, s. t. aineline kindlustatus tõstab esikohale avaramad aspiratsioonid, kuna majanduslik suruseisund paneb nii vanu kui ka noori «ainelisemalt», praktilisemalt mõtlema. Edu argielus kaasneb aspiratsioonide laiema diapasooniga, sellal kui majanduslik kitsikus nõuab koondumist isikliku elu kindlustamisele.

Pandi ka tähele, et rikkuse, seikluste ja karjääri väärtustamine on tihedas korrelatsioonis selliste iseloomuomadustega nagu passiivsus, individualism, umbusk, hirm. Neid jooni võis märgata eriti just madalama kvalifikatsiooniga töötajate juures.

Ankeetide tulemused näitavad, et väide autoriteetide puudumisest noorte maailmasuhtumises ei ole põhjendatud. Vähemalt üliõpilased austavad eelkõige oma vanemaid (tingimusel, et need oma lapsi pigem armastusega kui sõgeda käsutamisega kasvatavad) ja siis ka kõiki ühiskondlikult tähtsaid inimesi, kuna need noored, kellel haridustase madal, ei kipu peale iseenda mitte kedagi eriliselt austama.

Nii noored (16—24-aastased) kui ka vanemad küsitletud on huvitaval kombel eelistanud nn. traditsioonilist perekonnaelu, sellist, kus isa muretseb majanduslike asjade eest, kuna ema pühendab oma töö ainuüksi koduhoiule. Tõsi küll, noortel esineb see tendents harvem kui vanematel, kuid ka viimaste hulgas on rohkesti neid, kes eelistavad tänapäeva perekonnavormi, nii et sise- ja väliskohustused jagunevad vanemate vahel võrdselt. Ilmnes, et nii vanad kui noored peavad endastmõistetavaks, kui isal ja emal on kummalgi erinev tutvuskond, samal ajal aga eeldatakse puhkeaegade veetmist üheskoos. Väärib veel märkimist, et suur enamik poola noortest eelistab abielu pärast kindla majandusliku baasi rajamist.

Kokkuvõttes öeldakse, et poola noored suhtuvad abielusse täie tõsidusega, sealjuures kindla nõudega, et kumbki pool kannaks võrdselt koormat, jagaks õigusi ja kohustusi võrdväärsuse alusel. Abielutruuduse suhtes vanadel ja noortel erinevusi ei ole. Kumbki generatsioon nõustub sellega, et mehele ei saa lubada rohkem kui naisele. Truudusemurdmist taunib vanematest 70%, nende lastest aga 60% küsitletuist.

Üldiselt on täheldatud, et tänapäeva noored on mitmeti sallivamad, õiglasemad ja suuremeelsemad kui nende vanemad. Kui aga kusagil noorte ja vanade vahel hõõrumisi tekib, siis tuleneb see sageli vanemate kitsarinnalisusest ja mitte nilipalju noorte vaadete järsust muutumisest tähtsate eluprobleemide suhtes. Seega siis toob areng paratamatuid korrektiive inimeste suhtlemisse, olgu siis tegemist noorte või vanadega, kuid tähtis on alati tahe teineteist mõista, mitte aga jonnakalt oma autoriteedile toetuda (vanad) või siis oma suuremat kohanemisvõimet rõhutada (noored).

Lühendatult poola ajakirjast «Radar» nr. 2, 1976.

MAI HONG

Keemikute õhtult

Laupäeval, 10. aprillil toimus TRÜ uues kohvikus keemikute osakonnaõhtu, millel viibis ka seitse õppejõudu eesotsas dekaan V. Pastiga.

V. Siilatsi ja M. Muttikase poolt valitud plaadimuusika saatel lausus saabunuile tervitussõnad osakonna komsomolisekretär Urmas Past.

Kohe pärast avasõnu tutvustas kohaliku loosimiskomisjoni esimees A. Ansip loosimistingimusi ning juba seisidki esimesed võiduhuvilised piletisabas. Oli ka põhjust kiirustada, sest I peavõit — U. Pasti käepigistus — paistis kõigile meeldivat. Et ka õppejõude fortuuna soosib, seda näitas dotsent U. Palmi II peavõit.

Jõuti õhtu kõige pidulikuma osani. Kolmanda aasta aspirant J. Järve tervitussõnade ja publiku aplausi saatel sai rida 9. aprillil toimunud ÜTÜ konverentsist osavõtjaid diplomid, neli üliõpilast ka rahalise preemia.

Järgnes õhtu nael — isetegevus. Osalised kõik viis kursust. Esimestena astusid võistlustulle rebased, kelle originaalne tele-*show* teenis tugevaima aplausi ja teise koha. Teise kursuse esinemine oli loominguliselt tugevam, kuid puudu jäi kasvatuslikkusest. Favoriitidena tuli lavale kolmas kursus, kelle «Puhhi» lavastus jäigi õhtu parimaks. Vanemate kursuste esinemine ei suutnud paraku auhinnaliste kohtade asetust muuta. Esinemine näitas, et keemikud on võimelised ka üleülikoolilisel isetegevuskonkursil edukalt kaasa lööma.

Koosviibimist jätkas sünnipäevalaps M. Muttikas diskoga, mida katkestasid vaid hokiuudised samal ajal toimunud USA—Rootsi ning Soome—Saksa FV vahelistest mängudest.

Keskööl võeti vastu kolmanda kursuse ansambli «Akaron» esinemisega, mis näitas, et õppejõududest žürii otsus neile esikoha määramise kohta oli õigati õige.

Ning selle sisutiheda, kursusi lähendava ja kindlasti ka kauaks meeldejääva õhtu viimased paar tundi möödusid diskorite valitud *rock*'i rütmis.

LEO-PAUL RASMUS,
KALLE KÜNGAS

Juubilar on Lydia Roots

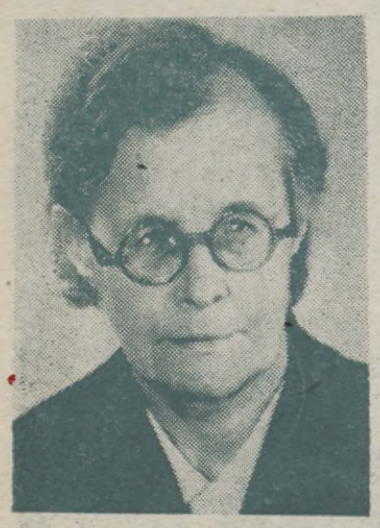

22. aprillil sai 70-aastaseks dotsent Lydia Roots, sõjajärgse Tartu Riikliku Ülikooli esimene partorg ja meie kauaaegne õppejõud.

Juubilar on sündinud end. Tauria kubermangus Tarhanis, kus ta isa Karl oli väljarännanud eestlaste juures koolmeister. Jäädvustame siinkohal ka kultuuriloolise fakti: 1904. a. sõitis Karl Rootsi juurde Eduard Vilde ja elas perekonnas terve nädala, et koguda materjale romaani «Prohvet Maltsvet» jaoks.

Aastail 1928—1931 õppis L. Roots Leningradis A. Herzeni nim. Pedagoogilises Instituudis ajalugu. Õpingute ajal sai 22-aastasest tütarlapsest NLKP liige. Teaduse teedele viis noore kommunisti aspirantuur Leningradi Riiklikus Ülikoolis aastail 1935—1938, juhendajaks silmapaistev rahvusvahelise töölisliikumise ajaloo spetsialist A. Molok.

Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud sai Lydia Rootsist 1941. a. kevadel, kui marksismi-leninismi õpetamiseks oli vaja uut haritud kaadrit. Suure Isamaasõja ajal aitas ta aga juba ise ette valmistada partei ja nõukogude töötajaid Nõukogude Eestile.

Kui fašistlikust okupatsioonist vabastatud Nõukogude Eestis alustas Tartu Riiklik Ülikool 1944. a. uuesti tööd, sai Lydia Rootsist NLKP ajaloo kateedri õppejõud. 1946. a. läks ta üle üldajaloo kateedrisse, sest oli vaja uus- ja uusima aja ajaloo õppejõudu. Üldajaloo kateedri juhatajana 1951—1963 tegi juubilar väga palju selle kateedri õppejõudude kaadri ettevalmistamiseks ja kasvatamiseks ning põhiliste uurimissuundade väljakujundamiseks. Kateedrijuhataja ise kaitses 1951. a. Moskvas rahvusvaheliste suhete ajaloo valdkonda kuuluvat kandidaadiväitekirja «Schleswig-Holsteini küsimus 1863.—1864. a.», mis hiljem avaldati monograafiana. 1959. a. anti L. Rootsile dotsendi kutse.

Rahvusvahelised suhted jäid ka edaspidi juubilari teadustöö põhisuunaks. Pensionäripõlves on käsikirjas valminud ulatuslik monograafia «Vene—Taani suhted 1848.—1865. a.» Üldajaloo kateedri üheks ulatuslikuks põhisuunaks kavandas L. Roots Skandinaaviamaade ajaloo uurimise. Ta oli nüüd juba rahvusvaheliselt tuntud «Skandinaavia kogumiku» väljaandmise peamisi initsiaatoreid ja toimetuskolleegiumi liige 1956. aastast käesoleva ajani.

Kuni pensionile siirdumiseni 1971. a. jõudis Lydia Roots olla 37 aastat pedagoog, neist üle 27 aasta meie ülikoolis. Pedagoogina sisendas ta üliõpilastele huvi eriti uusima aja keeruliste probleemide vastu, oli järjekindel marksistlik-leninliku maailmavaate kasvatamisel. Meeldejäävad on ta praktilised harjutused, mis pidid andma lisaks kõigele muule ka tulevasele õpetajale vajalikku esinemisoskust.

Kogu oma teadliku elu on Lydia Roots osalenud ühiskondlikus töös. TRÜ ajalukku läheb ta nimi suurte tähtedega kui TRÜ parteiorganisatsiooni esimene sõjajärgne sekretär. Hiljem on ta korduvalt kuulunud ülikooli ja Ajaloo-Keeleteaduskonna parteibüroo koosseisu ja on olnud 1948.—1952. a. Tartu Linna TSN saadikuks. 1951. a. valiti energiline ühiskonnategelane Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks, seejärel töötas ta ka Ülemnõukogu Presiidiumi liikmena. Aktiivset saadikut ei unustatud valimast ka Ülemnõukogu järgmisse koosseisu. Pärast pensionile siirdumist on dots. L. Roots jätkuvalt aktiivselt osalenud Ajalooteaduskonna parteiorganisatsiooni töös. Ta on EKP Tartu Linnakomitee poliitharidus-kabineti mittekoosseisuline konsultant, kes osutab suurt abi poliitharidusvõrgu töö organiseerimisele Tartu linnas.

Meile kõigile on dots. L. Roots eeskujuks oma inimlike omaduste poolest. Ta on printsipiaalne ja aus kommunist, kes kunagi ei jäta ütlemata oma sõna seal, kus see on asja huvides. Ta on alati sõbralik, ennastohverdavalt abivalmis, noorte käekäigule kaasaelav.

Õnnitleme kolleeg Lydia Rootsi juubeli puhul ning soovime talle veel paljudeks aastateks head tervist ja palju kordaminekuid ühiskondlikus töös ja teaduslikes harrastustes.

TRÜ ajalookateedrite nimel
HELMUT PIIRIMÄE

Viimaseid päevi

on kunstimuuseumi allkorrusel avatud Kaljo Põllu graafiline sari «Kodalased» (1973—1975).

«Kodalastele» olid pinda valmistanud metsotintolehed — eesti maastikud, mis oma ürgse tunnetuse ja sümbolistikaga lähenevad «Kodalastele». Tehniliselt on viimased vahest veelgi täiuslikumad, raskest metsotintotehnikast on kunstnik suutnud võtta kõik selle väljendusliikud (nii graafilised kui maalilised) võimalused ja loonud kindla, nn. kaljopõlluliku stiili. Selle eripäraks ei ole mitte ainult teatav välise kujutamisviis, vaid ka ainevalik.

Tuhandeid aastaid silme ette manada on raske, võiks öelda (ilma fantaasia abita) võimatu. Ja ometi on kodalaste looja selle võimalikaks teinud. Ei mitte — ta pole püüdnudki illustreerida seda hämar-kauget aega, vaid võtnud selle üksnes oma loomingu aluseks, pidepunktiks, sellest oma ainevalla ammutanud. Fantaasia abil on ta oma teadmised sellest (= konkreetse ainese) ümber loonud. Tema interpreteering on vaba ja mehiselt selge ning niisama vabad käed annab ta ka tetsele interpreteerijale — vaatajale.

Täiesti erinevalt näiteks N. Triigist, kes muinasmaailma selle toreduskülluse ja suursuguse elulaadiga püris näitama, lähtub Kaljo Põllu looduse karmist ürgsusest ja inimmõtte primitiivsusest. Ühtedes «Kodalastes näeme rõhutatuna elu olustikulisi detaile, maise maapealse elu vorme («Mehed» jt.), mõtisklemist selle alguse ja lõpu üle («Mõtisklus»), maailma tasakaalu ja lõputuse üle («Kahekesi», «Öö» jt.). Telste tööde sügavamaks ja isegi emotsionaalsemaks mõistmiseks aga peaksime midagi mütoloogilist sisse võtma. Siin on hulganisti kindla maagilis-rituaalse tähendusega sümboleid, mis vajavad ka vaatajapoolset mõistmist, näiteks «Legendi» seostamist veelinnukultusega töös «Maailm nagu pada» mütoloogilise arvu «seitse» lahtimõtestamist jne.

Töis on olemas ka kunstniku tajumatu printsiip, millest ta vist isegi teadlik pole, kus tajumatut tõestab tajutav, asjad ja nende sümbolid on omavahel kooskõlas — läbi kõikide sarja lehtede ulatuvad ja neis eesmärgiühtsust säilitavad.

Et autor teeb seda kõike väga elavalt, haaravalt, ise sügavalt oma teemat tundes, siis paneb see ka vaataja kaasa mõtlema, kujutlema, üldistama. Et ta võiks koos loojaga hetkekski astuda selle suure Maailmakõiksuse aega, mil salapärane jõud pani inimhinge kummardama looduse ette ja mil inimene oli veel valge rikkumatu paberileht.

ENE ÕUNAS

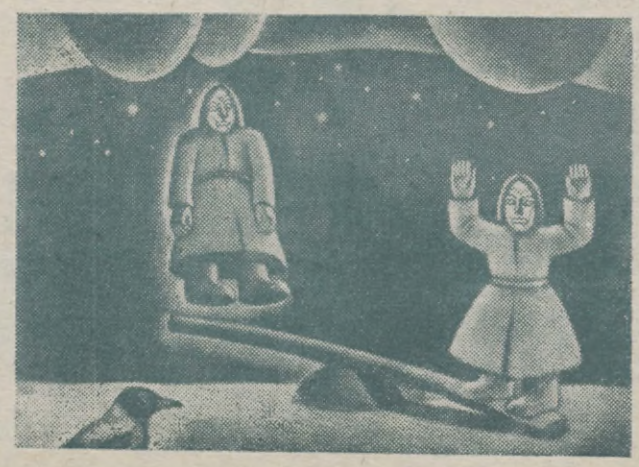

● Kaljo Põllu. Kahekesi. Metsotinto. 1973.

Kodalased*

kes nad on? Kojaelanikud on nad, kojas nad elavad ja elasid, nüüd või muiste. Mis sõna see on, see KODA? Ürgne sõna, väga vana sõna, soome-ugri hõimude algelise elamu, tagasihoidliku peavarju nimetus. Ja sootuks teiseks on aeg mõnikord tema tähendusegi muutnud. Tunneme raekoda ja sepikoda, vaekoda ja viinakoda, tunneme eeskoda ja tuulekoda, veskikoda ja vöörkoda ... Turvapaik on ta: mitmes keeles emakoda, kust väetike varju leiab. On Taevaskoda. Laplastel võib ta tengelpungagi tähendada. Tähtsad mõisted, vajalik sõna. Kuidas kasutatakse KODA? Karjalane ja vepslane ütlevad koda, liivlane kuoda, soomlane kota, vadjalane kõta, laplane koati, kate goatte, mordvalane kudo, kud, mari kuδo, kuδõ, udmurdi koguni kowa, kwa, ka, komi kopis kola, kov, ko, kõ, ku, ka, hant jälle kât, kat, hot, hat, ungarlane ago ház. Missugune see vana eluase on? Telgikujuline, püsttelvastest, talvel nahkadest, suvel tohust kattega. Lahtine tulease keskel, päris tipus suitsuava. Paiguti veel vaid suvine peavari, Volgamaal hoopiski reha, meie saartel ja Läänemaal suveköök. Aga ikka veel olemas, ikka kasutusel, hämara möödaniku tunnismees. KODU ja KODA on tahutamatud, üks teisest saadud. Wiedemann kirjutab: koda 'nach Hause'. Meie kodu, kodo on vadjalaselgi koto, soomlasel koto ja koti, liivlasel kuo'd, karjalasel ja vepslasel kod'i, ka laplasel koatu. Kui runob itku lumipäiste Sajaanide — Valgete Mägede — kamass, oma hõimu muistset hiilgust taga nuttes, on hävinguteema lõppakordiks KOJA hävimise kirjeldus: «Mustad Mäed, kus ma rändlesin, jäid minust maha. Maa, kus ma rändlesin, kasvatas kuldset rohtu. Mustad Mäed jäid maha, Valged Mäed jäid maha. Meie jõud jäi meist maha. Oma sugulastest jäin mina eksides maha. Minu järved, kus ma kalastasin, jäid minust maha. Ma ei näe neid enam. MINU KOJA TUGIPUUD MÄDANEVAD MAHAJAETUINA ÄRA, MINU KOKKUÕMMELDUD TOHURIBAD KISUVAD KÕIK RULLI.» Vist oli küll KODA muistsele kojaelanikule maailm maailmas, ehk koguni käsitamatu universumi isesorti mudel, koda kojas. Koja püsttelg sihtis suitsuavast Põhjanaela, mille ümber mustas tähine öötaevas. Väike koda paiknenuks nagu SUURES KOJAS, mille suitsuava sirendas kättesaamatus kõrguses, mille seinad olid täis sädemete põletatud auke ja mida kaunistasid Päike ja Kuu. Käratult tiirles see tohutu imevigur ümber oma telje, mis oli ühtlasi ka kodalase koja teljeks ... Kes teab. Ligi maad tahtnuks ennast suruda lõpmatu kõiksuse ees ...

* Äratrükk Pärnu koduloomuuseumis eksponeeritud näituse prospektilt.

AGO KÜNNAP, filoloogiadoktor

EÜE-76 meditsiiniteenistuselt

Vastavalt NSVL THM peasanitaararsti käskkirjale 10. veebr. 1976. a. peavad kõik malevlased olema vaktsineeritud **teetanuse** vastu, lisaks **puukentsefaliidi** vastu järgmistes ENSV piirkondades: **Jõgeva raj.** (Mustvee linn, Torma, Alatskivi k/n., Puurmanni k/n., Pikknurme k/n.), **Põlva raj.** (Räpina linn, Ahja k/n., Värska k/n., Rasina k/n., Mooste k/n.), **Viljandi raj.** (Suure-Jaani alev, Abja alev, Nuia k/n., Suislepa k/n., Võrtsjärve k/n., Vaibla k/n., Vastsemõisa k/n.), **Valga raj.** (Taheva k/n., Lillemäe k/n., Karula k/n., kogu piiriala Läti NSV-ga), **Võru raj.** (Antsla linn, Tsooru k/n.), **Kohtla-Järve raj.** (Kurtna k/n., Viivikonna k/n., Avinurme k/n., Iisaku k/n., Remniku k/n.), **Pärnu raj.** (Tõstamaa, Reiu ja Surju metskond).

Sotsialismimaadesse sõitjaid vaktsineeritakse **teetanuse** ja **rõugete** vastu; lisaks tavalisele arstlikule kontrollile peab olema AKK otsus tervisliku seisundi kohta.

Gagarini, Jakuutia, Karjala ja Astrahani rühmadesse minejaid vaktsineeritakse **teetanuse** ja **kõhutüüfuse** vastu (lisaks veel mõnedes rühmades vastavalt vajadusele teiste haiguste vastu.

EÜE-76 meditsiiniteenistus palub **lõpetada vaktsineerimine rühmade atesteerimise ajaks — 30. aprilliks** k. a. Seda arvestatakse rühmadevahelises sotsialistlikus võistluses. **Meditsiiniline läbivaatus ja vaktsineerimised lõpetatakse 20. maiks, sellega on ka vastuvõtt malevasse lõppenud.** Perfokaardil peab olema kõrgema õppeasutuse (Tartus TRÜ või EPA), arstipunkti pitsati selgeltloetav jäljend ja arsti allkiri (kontrollitakse näidistega võrdlemisel ja nimekirjade alusel arstipunktides).

Arusaamatuste ärahoidmiseks ja arstipunktide koormuse vähendamiseks on nõue, et malevasse ei kanditeeriks tervisehäirete tõttu kehalisest kasvatusest vabastatud või erigruppi määratud üliõpilased.

RALF ALLIKVEE,
EÜE peaarst

Toome lugemissaalide kasutajad!

Toome raamatukogu jooksva aasta perioodika lugemisruumis asub avariiulil 1200 nimetust ajakirju. Siia kuuluvad peaaegu kõik raamatukokku tellitud ja vahetuse korras saadud perioodikaväljaanded, moodustades seega põhilise osa perioodilisest uudiskirjandusest.

Kas aga kõikide nende ajakirjade olemasolu ennast õigustab, kui palju iga nimetust loetakse?

Õige vastuse annab statistika. Sellepärast otsustati **registreerida** kogu 1976. aasta jooksul kasutatud ajakirjad **15. aprillist 1976—15. aprillini 1977.** Et aga töötajal oleks võimalik need ajakirjad registreerida, s. t. et statistika oleks täpne, palume ajakirju ise riiulile mitte tagasi panna, vaid jätta töötaja lauale.

Pärast kokkuvõtete tegemist selgub, milline on olnud vaatlusaluste ajakirjade loetavus, siit omakorda on võimalik teha otsustusi edaspidiste tellimiste kohta.

SIRJE-MALL NILSON

Kevadkross

Tore suusatalv andis hea üldise vastupidavuse enamikule meie kollektiivi liikmetele. Vale oleks seda kaotsi lasta minna. Head eeldused selle edaspidiseks täiendamiseks loob toredale talvele järgnenud niisama tore kevad. Proovime oma võimeid siis ka kevadkrossil. Kohtunikekogu, arvestades meie kollektiivi iga, võimaldab läbida järgmisi krossidistantse: **meestel** vanuses kuni 39 aastat 1000 m, 40—49 aastat 800 m või sõrkjooks 20 min. ja 50—60 aastat 800 m või sõrkjooks 15 minutit; **naistel** vanuses 19—34 aastat 500 m, 35—44 aastat 300 m või sõrkjooks 10 min. ja 45—55 aastat sõrkjooks 8 min.

Krossi ladusamaks läbiviimiseks korraldatakse see teaduskonniti:

26. aprillil kell 10 Bioloogia-Geograafiat.; kell 16.30 Matemaatikat.; kell 18 Füüsika-Keemiat.

27. aprillil kell 9 Filoloogiat.; kell 16.30 Ajaloot.; kell 18 Arstit.

28. aprillil kell 16.30 Õigust.

Kes ei saa tulla oma teaduskonna ajal, võib minna ka teiste teaduskondade krossile või TRÜ krossi finaalile 28. aprillil kell 18. Kross toimub Tähtvere pargis. Kõik krossijooksjad toovad oma teaduskonnale punkte spartakiaadiarvestuses, vaatamata sellele, millisest jooksukrossist keegi kevadel osa võtab.

«Keegi ikka laulab»

Sellist pealkirja kannab Tiit Lutsu näitetrupi uus lavastus laulude, mängude ja Ernst Enno luulega. Sellel õhtul, mis leiab aset **teisipäeval, 27. aprillil TRÜ aulas algusega kell 22,** *peaks selgeks saama vähemasti see, et ükski inimene pole kunagi teisele täiesti ja jäädavalt võõras ja igaüks meist peaks olema inimesena milleski teiste päralt.*

Karikatuurinäitus «NAKS-76» — sedapuhku viies. Oma taieseid näitavad Patria, Alice Aljohha, Albert, Arkadi, SK, Hlie ja Guru.

Külastada õhtupoolikul.

Õppejõududele

Oppekirjanduse abonement Tiigi t. 78 korraldab laenutusse saabunud uute õpikute tutvustamise päevi, mis on mõeldud õppejõududele. Tutvustuspäevade kaudu loodetakse informeerida õppejõude uutest õpikutest kui ka näidata vanemate aastate õppevahendeid, et kuulda autoriteetset arvamust nende kasutatavuse kohta.

Aprilli viimasel ja maikuu esimesel nädalal ootab õppekirjanduse abonement Kehakultuuriteaduskonna kateedrite õppejõude. Kateedri esindajal oleks soovitav kaasa võtta põhiõpikute kartoteek, mida saaks kohapeal täiendada.

Augusti lõpul (23.—31.) viiakse läbi tutvustuspäevad kõigile võõrkeelt õpetavatele kateedritele. Hilisügisel palume külla ühiskonnateaduste kateedrite esindajaid.

SIIRI LUTS,
õppekirjanduse abonemendi juhataja

Psühhiaatriaring

28. aprillil kell 17 füsioloogia kateedris O. Lutsu 2.

Päevakavas elektromüograafia — metoodika ja rakendus (M. Tünni II k.) ja hingamislihaste aktiivsusest korduva apnoe testi puhul (H. Kanarik ja M. Lind II k.).

Eesti keele ring

Kõik eesti ja soome-ugri keelte huvilised on teretulnud ÜTÜ eesti keele ringi 31. konverentsile 23.—24. aprillil. Töökoosolekud toimuvad reedel, 23. apr. kell 10 seminariraamatukogu ruumes ja laupäeval, 24. apr. kell 14 peahoone auditooriumis 139.

Malaktus

Aulasse koguneme 30. aprillil kell 13. Päevakohased kõned ja etteasted algavad kell 13.15. Mairongkäiguks rivistume 1. mail kell 11.45 Akadeemia tänavale.

NB!

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ» nr. 17.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2217. MB-04181

ДНИ ДРУЖБЫ

Уже 22 апреля на груди наших студентов появились значки Дней дружбы «ТГУ — 76». Желтый цвет на них символизирует по-весеннему яркое солнце, красный — дружбу и любовь.

Уже пятая весна в нашем университете стала весной дружбы — это своеобразный юбилей. Особенность сегодняшних Дней дружбы в том, что они посвящены XXV съезду партии.

Кто же сегодня у нас в гостях? Южное тепло и темперамент привезли с собой гости из Фрунзе, Еревана, Тбилиси; кусочек нашей весны увезут с собой живущие севернее . нас друзья из Петрозаводска; ждем делегации из Москвы, Ленинграда, Киева, Риги, Вильнюса, Каунаса, — всего более чем из 20 высших школ Союза. Будем рады увидеть наших старых друзей из Кракова, Веспрема, Дебрецена и новых — делегацию из Финляндии.

Как будет проходить наша встреча? Даже за 4 дня можно успеть многое. Мы обсудим с гостями интересующие нас проблемы, обменяемся опытом учебной и общественной работы, познакомим их с нашим городом, университетом, культурой, сможем сами узнать много нового о жизни, культуре и проблемах наших друзей.

Дни дружбы всегда были самым большим праздником весеннего семестра, пусть они будут в этом году еще праздничнее. Пусть они будут днями взаимного обогащения, взаимопонимания, днями молодости и весны.

Сулико Вальдсоо,
заместитель секретаря
комитета комсомола ТГУ

программа

22 апреля — Прибытие гостей, размещение.
18.00 Киноклуб в большой аудитории Ванемуйзе, М. Ромм «Я всё-таки верю».
20.00 Вечер ансамбля А. Валконена в доме молодёжи «Сыпрус».

23 апреля —
12.00 Торжественное открытие Дней дружбы народов «ТГУ-76» в актовом зале университета.
Конференция на тему «О роли студенчества в претворении в жизнь решений XXV съезда КПСС».
15.00 Приём гостей в комитете комсомола ТГУ.
Экскурсия в подшефные организации комсомола ТГУ.
20.00 Старое кафе ТГУ — вечер дружбы народов.
В актовом зале ТГУ вечер музыки И. С. Баха (Р. Раннап, Т. Кальюсте, камерный хор, оркестр).
Студклуб ТГУ — концерт инструментального ансамбля Тбилисского мед. института «Эскулап».

24 апреля —
10.30 Приём гостей у ректора ТГУ.
12. Митинг, посвящённый Международному дню солидарности молодёжи.
15.00 Концерт ансамбля «Апельсин» в концертном зале «Ванемуйне».
19.00 Бал Дней дружбы народов в «Ванемуйне».
20.00 Вечер отдыха в клубе ТГУ с участием ансамбля «Балдерьян».

25 апреля —
12.00 Совместное посещение балета «Морская дева» ГАТ «Ванемуйне».
14.00 Семинар «Об интернациональной воспитательной работе в высшей школе в свете решений XXV съезда КПСС».

19.00 В новом кафе ТГУ торжественное закрытие Дней дружбы ТГУ.
Ансамбль «Кукерпиллид».
Клуб ТГУ — вечер отдыха. Играет ансамбль «Полифон».
22.00 Актовый зал ТГУ — ночная музыка. Ансамбль Ю. Куна. Шекспировские сонеты исполняет Х. Мандри.

26 апреля —
22.00 В актовом зале ТГУ театральный кружок Т. Лутса.
Отбытие гостей.

С лекциями по славистике — Н. И. Толстой

С 12 по 21 апреля в нашем университете с курсом лекций выступил известный специалист по славистике, старший научный сотрудник Института славяноведения и балканистики доктор филологических наук Никита Ильич Толстой.

Его лекции были посвящены проблемам славянской прародины, мифологии и обрядовости, интересным и спорным проблемам славянского языкознания (в частности, артиклю в славянских языках). Сочетание лингвистического анализа с культурологическим, привлечение обширного мифологического и этнографического материала (с использованием данных, собранных Н. И. Толстым в многочисленных экспедициях) сделали изложение увлекательным и интересным.

Майский праздник

будет отмечен торжественным собранием в актовом зале университета 30 апреля в 13.00. На майскую демонстрацию, как обычно, собираемся 1 мая в 11.45 на улице Академия.

А. КООП

На рубеже новой пятилетки

Если говорить о наших достижениях за прошлую пятилетку, то можно отметить, что все основные показатели, характеризующие подготовку специалистов, у нас улучшились. Успеваемость возросла с 83% в 1971 году до 87,1% в 1975 году, на заочном отделении с 27% до 32,9%. Уменьшился — хотя и медленно — отсев, составив в 1975 году 5,4%, у заочников 13,9%. Особенно заметны успехи в отборе кадров и повышении квалификации преподавателей. Сейчас число преподавателей со званием и степенью составляет 62% всего числа преподавателей. Если в промежутке с 1950 по 1970 год докторские диссертации защитили 57 человек, то только за последних год их было уже 54. Сейчас в университете количество докторов наук возросло до 103, число кандидатов наук и научных работников приближается к 400. Если в 1971 году только 12% преподавателей университета побывали на русских курсах повышения квалификации, то в 1975 этот процент возрос до 24,8%. Эти показатели значительно лучше средних общесоюзных. Если добавить сюда число тех преподавателей, которые учатся или уже кончили институт марксизма-ленинизма, заметно, что положение с повышением квалификации в университете хорошее. Что касается научной работы, то число договорных работ за пятилетку удвоилось.

Медленно, но все же улучшается и материально-техническая база университета. Если в 1966—70 гг. объем капиталовложений составил 1,2 млн. рублей, то в 1971 году — 8 млн., из которых, к сожалению, смогли использовать только 5,9 млн. рублей.

Эти данные показывают, что университет неплохо поработал за пятилетку, что дает основания для еще более плодотворной работы в будущем.

Теперь относительно наших проблем и будущих задач. Перед системой образования стоит серьезная задача — подготовить не только людей с высоким профессиональным мастерством, но и помогать созданию общества с общим высоким уровнем культуры. Поэтому качествами выпускника и нашего вуза должны стать не только узко-профессиональные умения, но и политические, идеологические и прочие знания.

Съезд обратил большое внимание на применение принципов демократического централизма в нашем обществе. Действительно, за последнюю пятилетку принцип централизма в университете получил дальнейшее развитие. Но работа может быть успешной, только если принцип централизма подкрепляется принципом демократизма. В этом направлении еще многое предстоит сделать.

Следует сказать и о роли науки в вузе. Таких функций у науки две. Первая функция — «чисто научная», которая состоит в выполнении договорных работ в проблемных лабораториях. Вторая функция — учебная.

Говоря о «чистой науке» в вузе, связанной с выполнением договорных работ, нужно заметить, что в нашем университете ею занимается 37% научных работников. Часто мы говорим о малой эффективности их работы, видя причину этого в недостатке финансирования. Действительно, суммы, которые по государственному плану выделяются на «университетскую науку» (5,7%), незначительны по сравнению со средствами научных центров при академиях и в народно-хозяйственных отраслях. Поэтому, сейчас у нас 2/3 высших школ не имеет вообще проблемных и пр. лабораторий. Отсюда 75% научной работы в университетах выполняется не в проблемных лабораториях, а на уровне кафедр. А здесь чаще всего преобладают темы настолько узкие, что их невыгодно финансировать. Хотя в будущем ассигнования на университетскую науку увеличатся, по планам новой пятилетки финансироваться будут прежде всего работы, имеющие непосредственное значение для народного хозяйства. Выход поэтому состоит в увеличении числа такого рода работ.

Вторая задача науки — обслуживание процесса обучения. Результаты пока таковы: число участников СНО увеличилось с 43,1% в 1971 году до 89% в 1975 году, а в договорных работах принимают участие 485 студентов вместо 155. На протяжении 5 лет опубликовано 1100 студенческих работ. Между тем, органическая связь наукои с учебным процессом ещё отсутствует — и не только из-за слабой материально-технической базы.

О материально-технической базе университета сказано много. Прежде всего стоит вопрос: как обеспечить использование тех 9,8 млн. рублей, которые выделены на строительство учебных корпусов, учитывая то, что нынешняя пятилетка — олимпийская. Положение остаётся критическим и в связи с провалом строительной программы прошлого года, который принес нам много неприятностей. Тем не менее в этой пятилетке будет построена первая и вторая очередь физического корпуса, учебный корпус с аудиториями, библиотека (она должна начать работу уже в этой пятилетке), общежитие; будет реконструирован ботанический сад. Университету необходимо также общежитие для преподавателей и работников университета. В конце пятилетки намечено, кроме того, начать строительство корпуса с аудиториями и кафедральными помещениями для медицинского факультета.

Стоящие перед университетом задачи объёмны и по количеству и по качеству. Хотелось бы пожелать работникам университета успехов в их осуществлении.

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТГУ

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 17 23 МАЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XVIII ГОД ИЗДАНИЯ

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Встреча с министром здравоохранения

В понедельник, 12 апреля, преподаватели и студенты медицинского факультета ТГУ принимали в актовом зале университета высоких гостей: министра здравоохранения СССР Б. Петровского, начальника высших учебных заведений минздрава СССР Ю. Исакова и ректора I ММИ В. Петрова.

Академик Б. Петровский уже неоднократно был гостем нашего города, впервые он побывал в Тарту в 1957 году.

В своем докладе министр остановился на проблемах развития медицины в Советском Союзе, привел интересные факты о работе наших коллег за рубежом.

С новыми учебными планами познакомил присутствующих Ю. Исаков. Он подчеркнул, что эти планы еще нуждаются в исправлениях и уточнениях, но несомненно одно: новые учебные планы будут служить прогрессу медицинской науки и практики в нашей стране. В заключение встречи гостей в торжественной обстановке приняли в почетные студенты ТГУ и вручили им новые студенческие фуражки. (Как сказал при этом ректор ТГУ А. Кооп, наряду с новыми правами, студенческая шапочка накладывает на ее обладателя и обязанности: всемерно способствовать развитию и благополучию нашего университета).

Встреча закончилась демонстрацией трех фильмов, привезенных гостями, в круглой аудитории хим-

корпуса. Первый из этих фильмов был посвящен аорто-коронарному шунтированию, второй — операциям на трахее, третий рассказывал об успехах анестезиологии.

После этого гости посетили Тартускую клиническую больницу.

Б. Лагаминас

Минск, 1 апреля

Каждый год факультет прикладной математики (ФПМ) Белорусского государственного университета празднует свой день рождения, проводя так называемые «Дни ФПМ». В этом году отмечалось шестилетие факультета. С 28 марта по 1 апреля в Минске гостили 14 делегаций студентов родственных специальностей: представители московского, одесского, саратовского, казанского, гомельского, днепропетровского и нашего и др. университетов.

Встреча была радушной, а программа «Дней ФПМ» — разнообразной и интересной. 28 марта всех приехавших (нас встретили даже с ночной «Чайки») встретили и разместили по общежитиям. А на следующий день минчане показали нам свой большой и красивый город, повезли нас на ВДНХ; потом мы смотрели встречу по баскетболу между студентами и сотрудниками факультета. И, хотя гости болели за студентов, выиграли все-таки сотрудники. Наверное, и в БГУ действует принцип: «опытность и мастерство побеждают молодость и азарт». 30 марта состоялась прессконференция студентов с преподавателями. Преподаватели держались мужественно, хотя вопросы им задавали разные. Декану: «Что бы вы делали, если бы факультет не был организован?»

Преподавателю анализа: «Как вы считаете, сколько детей должно быть в семье?» Ответ: «В зависимости от ваших целей».

Каждый остроумный ответ вызывал бурю смеха и аплодисментов. И хотя многие вопросы были серьезными, весёлой была атмосфера. Все-таки приближалось первое апреля. Вечером для гостей был организован «Огонек».

31 марта утром все делегации отправились на курган Славы и в Хатынь, к памятникам павшим во время Великой Отечественной войны. Днем состоялась комсомольская конференция, а вечером мы разбрелись по театрам Минска, в зависимости от вкусов и знания белорусского языка.

В ночь на первое апреля почти никто не спал. Одного из москвичей уже в полночь послали за телеграммой с 9-го этажа на первый (ночью лифт не работает). На дверях комнат появились шутливые надписи и картинки типа: «Прокат магнитофона», «Продаются джинсы американские, размер 46, рост 3, цена 16 рублей» и т. д. Мы решили внести свой вклад в это грандиозное мероприятие и повесили на огромный фикус в холле скромную табличку: «Сосна реликтовая, родина Северная Гвинея», проявив при этом максимум незнания ботаники.

Утром первого апреля в университете, в коридорах факультета прикладной математики, было празднично. Везде висели шутливые плакаты и лозунги: «Долой оковы цепных дробей!», «Берегите задолжников, кончатся они — возьмутся за нас», «Математики уже в десятой пятилетке обязуются доказать сходимость гармонического ряда» (для непосвященных добавим, что гармонический ряд — один из классических расходящихся рядов). «Скажи мне, кто мешает тебе получать стипендию, и я скажу, кто твои друзья». В тупике, где находится курилка, висела надпись «Логический тупичок» и т. д.

Вечером мы принимали участие в вечере, посвященном шестилетию образования ФПМ. Огромный зал Дома культуры автозавода не вмещал всех желающих, проходили только счастливые обладатели пригласительных билетов. Во время торжественной части говорилось много торжественных, но ни одной абсолютно серьезной речи. Когда зачитывалось, какие делегации присутствуют на вечере, больше всего аплодисментов досталось одесситам. Но они «пошутили» и уехали за день до этого в Одессу на всесоюзную «Юморину».

Потом на вечере проводилось посвящение в студенты первокурсников. Посвящение проводил самодеятельный факультетский Театр Миниатюр. Любой факультет любого университета, я думаю, хотел бы иметь такой театр. Ребята сами пишут сценарии, сами играют, сами поют. Интересно, что девушек в этом театре нет. Этот театр принимает участие в телевизионных передачах, и попасть на его выступление очень трудно. Вечер закончился танцами.

А утром гости разъезжались. Уезжать было грустно. За это время у нас появилось много друзей в разных городах. Ведь все мы студенты, все математики, у всех горят курсовые работы, всех ждут контрольные и коллоквиумы, — как тут не подружиться, если у нас столько общего? Мы увозили с собой множество адресов и веселых студенческих «математических» песен.

«Дни математиков», на которые нас приглашали, проводятся во многих университетах. И мне очень жаль, что у нас, в Тарту, не бывает таких «дней». На «Дни дружбы» съезжаются студенты разных специальностей, и контакты с ними установить труднее. Я думаю, что комсомольскому бюро нашего факультета, и, в частности, русского отделения, стоит обсудить возможность проведения такого мероприятия хотя бы в начале будущего года.

А. Пойсик

31-я научная студенческая...

Ленинград, Новгород, Донецк, Саратов, Ереван, Псков, Петрозаводск, Смоленск, Москва, Воронеж, Вильнюс — из этих городов приехали на 31-ю научную студенческую конференцию литературоведов и лингвистов молодые учёные. Три дня работы конференции, три дня новых знаний и поисков, новых шагов в науку о литературе и языке. Равнодушных не было. Конференция заинтересовала, вызвала споры, заставила о многом подумать, на многое посмотреть по-иному. Впервые на конференции выступили не только студенты. Каждый день открывался лекцией преподавателей. Это было не только познавательно — выступления ученых (З. Г. Минц, Ю. М. Лотмана, И. А. Чернова,) «задавали тон» студентам, может быть, впервые становящимся за кафедру.

16 апреля. Исключительно интересной лекцией Н. И. Толстого началась 31-я студенческая.

Доклады первого дня были посвящены проблемам литературы XX века. Студенты, проводя сопоставительный анализ творчества писателей, умело находили общие черты у Н. Гоголя и А. Белого, О. Мандельштама и Б. Пастернака, Ф. Жамма и И. Эренбурга. Способность вчитываться в текст, увидеть скрытые на первый взгляд художественные детали, символы, образы в произведениях отмечали доклады М. Лотмана (О. Мандельштам и Б. Пастернак), М. Безродного (Генезис лейт-мотивов у Ремизова), Е. Бондаренко (И. Эренбург и Жамм).

Доклады второго дня скорее ставили проблемы, чем их решали. Не все докладчики смогли отстоять свои концепции, уверенно ответить на вопросы. Однако смелость мысли, умение по-своему, часто с позиции новых теорий, трактовать художественное явление — это было присуще всем.

Особенно заслуживает похвал доклад Е. Майминой «Стилистическая роль французских вставок в письмах Пушкина к Вяземскому». Доклад хорош своей конкретностью, тщательной работой над каждым словом. И самое главное, он доказателен, он убеждает. Катя — первокурсница Псковского пединститута. Хочу посоветовать иным старшекурсникам поучиться у неё умению доказывать свои концепции, чтобы не повисали в воздухе «глобальные», но нерешенные проблемы, усомниться в которых заставляют сразу же возникающие вопросы.

Конкретный характер докладов отличал третий день конференции, посвященный поэтике, стиховедению и фольклору. Время: как оно протекает в произведениях, как оно соотносится с художественным пространством. Об этом были доклады Б. Бермана (МГУ), Л. Гинзбург (ДГУ), Н. Мелкумян (ЕГУ).

Интересные сопоставления образительного и словесного текста на примере иконы и лубка проделал в своем докладе М. Крамаренко (ТГУ). Конкретностью, тщательным стиховедческим анализом, лаконичностью в выражении мыслей выделяется доклад В. Руднева (I курс ТГУ). В его выступлении была та самая логика, в отсутствии которой так часто обвиняют филологов. Доклад В. Руднева — о трехстопном ямбе Д. Самойлова. Казалось бы, подсчеты, графики — постоянные атрибуты стиховедения, — все это может показаться скучным. Но нет. Тонкие филологические наблюдения, аргументированность, четкая речь докладчика сделали его выступление одним из самых лучших на конференции.

Остается только пожалеть, что заслуживающий большего внимания доклад С. Золяна «Принципы генеративной поэтики» был изложен лишь тезисно. Может быть, организационной комиссии следовало бы планировать чуть меньшее количество докладов, чтобы не получалось так, как вышло с докладом о генеративной поэтике. Действительно, научные наблюдения остались не открытыми слушателям из-за 5—10 минут. И сами докладчики должны быть более внимательны друг к другу. Совершенно непозволительно растягивать свое время до 40 минут (регламент 20), не думая о том, что не успеют выступить другие. И, наконец, хотелось бы сказать об обсуждении докладов. Мне думается, было бы лучше, если бы преподаватели и студенты «набрались смелости» и выступали на обсуждениях, говоря о слабых и сильных сторонах докладов. Какой бы помощью это явилось для молодых ученых! Многие, вероятно, уезжая из Тарту, не знали, над чем стоит работать, а что оставить в своем архиве. Лишь во второй день было сказано о каждом выступлении. Думаю, что докладчики остались очень благодарны за это Юрию Михайловичу Лотману.

И еще. 31-я конференция в целом была очень интересной, во многом удавшейся. Но возникает вопрос, где же было большинство студентов нашего университета, для которых в общем-то, проводится конференция? Тартуские студенты, освобожденные от занятий, 3 дня проводили дома. Это безразличие к своей специальности, к тому, чем живет университет, отнюдь нельзя объяснить неинтересными докладами; повторяю, конференция выгодно отличается от предыдущих. Мне кажется, что студентам, «прогулявшим» эти 3 дня, нужно подумать, зачем они учатся филологии, и серьезнее отнестись к тому, что делается для них в университете. А делается, как видно, немало.

Л. Линна.

ARS

Е. Бондаренко

Расставания

Молчаливый колокол.
Купола ночные.
В первый раз не хочется уезжать.
Голос Петербурга
чувствую впервые.
В первый раз мне надо
здесь чего-то ждать.
Но чего?
Не скажут
стены вековые,
промолчат угрюмо
старые мосты.
Только пролетают
птицы часовые
над Никольским храмом
вечной красоты.
Здесь ли мое счасте?
здесь ли мое горе?
Ждет ли этот город
моего звонка?
Не спеши исчезнуть,
петербургский голос.
Близко расставанье.
Встреча далека.

* * *

Не жди письма, забыто лето
и воздух Грузии пьянящий,
И почтальон лишь две газеты
мне по утрам кидает в ящик.
Каким бы чудом очутиться
мне в небольшом старинном доме,
поцеловать твои ресницы,
почувствовать тепло ладони.
А писем нет: подводит время,
дела, любимая работа,
и всё,
что в нашем мире бренно.
Подводит память отчего-то...
Снегами падают минуты.
Мы забываем верность истин.
И я не помню, было ль утро
на тихой улице в Тбилиси.
И я не помню, было ль лето
и воздух Грузии пьянящий.
И почтальон лишь две газеты
мне по утрам кидает в ящик.

В. Дукальский

Комета Галлея

Ничего не скажу
и уйду, не простясь.
Так пускай же сгорают кометы.
Значит, щука нужна — пусть не
дремлет карась:
задремал — твоя песенка спета.
Значит, мир — он таков:
ни добавь, ни убавь,
все на месте и все гармонично.
Если кто-то вознесся, а кто-то
упал,
значит, надо так, значит, —
отлично.
Пусть уж будет все так,
если не изменить.
И не стоит загадки загадывать:
меч дамоклов висит.
Но не выдержит нить.
Меч сорвется, а значит — так
надо.
Пусть уж будет...
Никто
в этом не виноват.
Не стыжусь, не боюсь, не жалею.
Не нужны тут слова,
раз
кометы
горят —
пусть сгорает комета Галлея!

* * *

Апрель кончался.
И в траве
слеза дождей качалась чаще.
И шел по свету человек,
непокоренный, настоящий.
Он шел, не ведая преград,
корысть отбросив и лукавство.
Он разучился улыбаться
и перестал глядеть назад.
Перед собой он видел цель
и шел к ней трудною дорогой,
и в каменном его лице
застыла неземная строгость.
Но в скорбной складке меж бровей
тоска была такой звенящей...
Апрель кончался.
И в траве
слеза дождей качалась чаще.

* * *

В двух разных мирах.
В двух разных системах и верах
С тобою живем.

И лишь по ночам
мне снится твой праведный
образ —
снисходишь ко мне.

А, может, порой
в твою воплощаюсь молитву?
Меня говоришь.

О спорте

Плавание. В воскресенье закончилось первенство прибалтийских республик по плаванию. От ТГУ за сборную республики выступало 5 человек (I — спорт. медик и 4 с факультета физ. воспитания). Острая борьба шла на всех дистанциях (100, 200, 400 м — в/с; 100, 200, 400 м — брассом; 100, 200 м — дельфином; 100, 200 м — на спине), но особенно упорная борьба была в эстафете 4×100 м — в/с и на дистанции 200 м в комплексном плавании. В итоге сборная ЭССР заняла III место, уступив командам Литвы и Латвии.

Художественная гимнастика. 18 апреля в Таллине проходило первенство прибалтийских республик по художественной гимнастике. В сборную команду республики вошла и мастер спорта студентка II курса спорт. медицины М. Мартсоо. Она удачно выступила в упражнениях с лентами, но, получив травму в упражнении с обручем, не смогла продолжать борьбу за призовое место. Лучший результат из представительниц нашей республики у Т. Маапалу, которая поделила 3—4 место с представительницей команды Латвии. Сборная ЭССР заняла II место, уступив немного по количеству очков команде Латвии, и, если учесть, что латышские спортсменки очень стабильно выступают на первенствах СССР (4 место), то это большой успех нашей команды.

Волейбол. В воскресенье проходили очередные встречи на первенство ЭССР во II круге. В Тарту приехали команды из Пярну, Выру, Вильянди. Спортсменки провели три встречи. Они закончились следующим образом:

ТГУ — Пярну 2 : 3
ТГУ — Выру 3 : 1
ТГУ — Вильянди 3 : 2

22 апреля команды вновь встретятся, но уже в Вильянди, где и выявится команда — чемпион республики. Спор за первое место поведут команды ТПедИ, школы-интерната г. Пярну и ТГУ.

В. Матвеев

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
И. РОЗЕНФЕЛЬД
Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 2217. МВ-04180.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 18 Reedel, 30. aprillil XXVIII aastakäik

● ÜLLAR ENDE plakat

MAIKÄSKKIRI

Õnnitlen rahvusvahelise töölispüha 1. mai puhul Tartu Riikliku Ülikooli õppejõude, teenistujaid, töölisi ja üliõpilasi. Tänan kogu kollektiivi saavutuste eest IX viisaastaku plaani täitmisel ning soovin jõudu ja edu uute ülesannete täitmiseks!

Parimate töötulemuste eest tõstan esile järgmised seltsimehed.

I. Asetada foto ülikooli autahvlile

administratiivosakondadest: transporditööline Helmi SINIMÄE, müürsepp Nikolai SPASSOV, keskküttekütja August SAVI, osakonnajuhataja Urve TÕNNOV.

Ajalooteaduskonnast: dotsent Allan LIIM, dotsent Helga KURM, üliõpilane Raivo PALMARU.

Arstiteaduskonnast: kateedrijuhataja dotsent Johannes TAMMEORG, kateedrijuhataja dotsent Lembit TÄHEPÕLD, vanemlaborant Silvi MÄNNISTE, vanempreparaator Oskar KREIS, laborant Liidia MUSTO, üliõpilased: Hiie KLAUS, Andrus ARRO, Renate ŽARINJA.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: dotsendi kt. Ain HEINARU, vanemlaborant Eha ALLEKAND, üliõpilane Liina LAIDRE.

Filoloogiateaduskonnast: vanemõpetaja Gustav LIIV, vanemõpetaja Heino LIIV, vanempreparaator Helga HANSEN, üliõpilane Irja TIKKO.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: dotsent Heiki TIMOTHEUS, vanemteadur Ando OTS, preparaator Anna PAAS, aspirant Henn VOOLAID, üliõpilane Raivo TEEÄÄR.

Kehakultuuriteaduskonnast: vanemõpetaja Evald MÄEPALU, üliõpilane Henn VALLIMÄE.

Majandusteaduskonnast: vanemõpetaja Arno SUSI, dotsent Ülo KAUER, üliõpilased Tiit VILLIG, Urmas ROOSIMAA.

Matemaatikateaduskonnast: kateedrijuhataja dotsent Lembit KIVISTIK, vanemõpetaja Eve OJA, vanemõpetaja Peeter OJA, üliõpilane Laur SARV.

Õigusteaduskonnast: dotsendi kt. Heldur SAARSOO, üliõpilane Rait MARUSTE.

Ühiskonnateaduste kateedritest: dotsent Ülo VANAASEME.

II. Avaldan kiitust

administratiivosakondadest: insener Silvi IVASKILE, tisler Hannes PEETSOLE, elektrik Julius JÄNESELE, laudsepp Sergei AMOSOVILE, majahoidjatele Hilda KÕPLILE, Klavdia SEVERJANOVALE, Valdur MÄESEPALE, koristaja Veera LÕIVUKESELE, vanemraamatukoguhoidjatele Kiira KAHULE, Viiu KLEMENTILE, Tiiu SADELE.

Ajalooteaduskonnast: dotsentidele Arved LUTSULE, Mihhail KOTIKULE, aspirant Helvi KOPPELILE, üliõpilastele Aadu MUSTALE, Olaf LUKULE.

Arstiteaduskonnast: kateedrijuhataja dotsent Toomas KARULE, dotsendi kt. Aili PAJULE, kateedrijuhataja professor Herman VAHTERILE, dotsentidele Henno TIKKOLE, Anton KIVIKULE, Aliia KÕDARILE, laboratooriumijuhataja Ants KALLIKORMILE, professori kt. Rein ZÜPPINGULE, kateedrijuhataja professor Akivo LENZNERILE, üliõpilastele: Reet KÕIVULE, Sofia OSKOLKOVALE, Tamara VOROBJOVALE, Sirje VARDJALE, Marje MIKULE, Marju LOHULE, Lorete LABANAUSKAITELE, Liivi KOORTILE, Margus ALVERILE, Mihhail IŽNINILE, Jaan TEPPILE, Rein LUMISTELE, Toomas ASSERILE, Juuli FELDMANILE, Alari ILVESELE, Andres METSPALULE, Klavdia BARASILE, Eva VARGALE.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: professor Juhan AULILE, nooremteadur Evi LADVALE, insener Sirje MIKELSAARELE, aspirant Alar LÄÄNELAIULE, preparaator Evi PUNGALE, muuseumiteenistuja Aino VESMANILE, tehnik Peet-Rein KLESMENTILE, töölisele Aino VAIDELE, üliõpilastele Kalle REMMILE, Peep MÄNNIKULE, Urmas KAJALE, Hiie IVANOVALE, Jüri KÕRELE.

Filoloogiateaduskonnast: dotsentidele Richard KLEISILE, Aino VALMETILE, vanemõpetaja Mari-Ann PALMILE, õpetaja Tatjana SARVELE, metoodik Helgi LAHILE, laborant Reet PIIRILE, üliõpilastele Krista POOLAKESELE, Suliko VALDSOOLE, Maili SEPALE, Kaidi RAUDSEPALE, Kristiina KROSSILE, Eve KUNGURILE, Epp WEINRAUCHILE, Ellen LIIVILE, Mare SAKSALE, Mihhail BESZRODNÕILE, Leili TAMMELE, Ülle PÕLDVEELE, Svetlana AMOSOVALE, Eva RAESTELE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: vanemõpetajatele Johannes RAUDSEPALE, Olev SAKSALE, Viktor KARKILE, vanemteaduritele Aleksander JAKOBSONILE, Maire TAMMELE, vaneminseneridele Tõnu ASULE, Tõnu SALUSELE, Elle-Mall KASELE, Aarne PRUKSILE, insener Neonilla HIIEMÄELE, vanemlaborant Maila ORAVALE, vanempreparaator Leonore TARRASTELE, üliõpilastele Mihhail ROZMANILE, Anto UNDILE, Jaan SUSILE, Kalev TARKPEALE, Tiiu TUISULE, Eda ANTONILE, Liidia ARNALE, Jüri HALLERILE, Kaie KANGURILE, Vladimir ROZENGAUSILE.

Kehakultuuriteaduskonnast: vanemõpetajatele Heino LAIDRELE, Rein ROOSILE, laborant Ann HÜDSELE, töölisele Ida VANAMÕISALE, üliõpilastele Mati ALAVERILE, Villi SONNILE, Hannes KALJUJÄRVELE.

Majandusteaduskonnast: vanemõpetaja Jaak KARULE, laborant Elvira BABAITSUKILE, meister Madis NIILOLE, üliõpilastele Tõnis BLANKILE, Kuno LIBLIKALE, Heli LUIGALEHELE, Marge MAASALULE, Vello SILLALE, Aavo SIRELILE, Ene TIIVELILE.

Matemaatikateaduskonnast: arvutuskeskuse juhatajale Jüri TAPFERILE, osakonnajuhatajale Laivo REILJANILE, vanemõpetaja Aita RAUDSEPALE, vaneminsener Sirje EENSOOLE, üliõpilastele Jaan REINSONILE, Tarmo SOOMERELE, Merike PETERSENILE.

Õigusteaduskonnast: vanemõpetajatele Enn MARKVARTILE, Jaano ODARILE, laborant Ülle SAARELE, üliõpilastele Jüri RAIDLALE, Raivo VARELE, Madis KALLIONILE, Silvi LÜÜDELE, Toomas KELDERILE, Eva MARTINSONILE, Lembit NIRGILE, Silvia OJASALULE, Madis KÄGULE, TÕNU KÕRDALE.

Ühiskonnateaduste kateedritest: professor Leonid STOLOVITŠILE, dotsent Meeta MÜRDILE, vanemõpetajatele Ülo MATJUSELE, Linda PAGLANTILE, Jüri TAMMARULE, vanemteadur Aimi SUKAMÄELE, vanemlaborantidele Eve TOMSONILE, Veera ANDILE, laborant Mare LAUGMAALE.

TRÜ rektor A. KOOP

Rektor õnnitleb

80. sünnipäeval keskküttekütjat Otto KÄÄRIKUT, 75. sünnipäeval geoloogia kateedri töötajat Ella UUSI, 60. sünnipäeval pediaatria kateedri dotsenti Leida KEREST ja vanemtöödejuhataja jaoskonna abitöölist Helmi ANNUKIT ning 50. sünnipäeval sama jaoskonna maalrit Olev TERVET ja hospitaalsisehaiguste kateedri dotsenti Aleksander SEFFERIT.

Ministri käskkiri

Õnnitlen 1. mai puhul kõiki ülikooli töötajaid, õppejõude ja üliõpilasi. Eeskujuliku töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest

a) avaldan kiitust:

vanemõpetaja Osvald ALLIKASELE, vanemõpetaja Ivar SIIMONILE, dotsent Leo NURMANDILE, dotsent Georg REKKERILE, vanempreparaator Endla KALDEMÄELE, raviosakonna üliõpilasele Sergei NAZARENKOLE;

b) premeerin rahaliselt:

valvur-ukseholdjat Olga SERMATIT, koristaja Alma ILVEST.

Minister I. NUUT

Sõprus-päevadest loe 2. ja 3. lk.

JAAN KOPPELI foto

Ootushetked. Kõik oli alles algamas.

SÕPRUSPÄEVADE JÄREL-

Sõpruspäevade sissejuhatuselt, esiplaanil (vasakul) kaks madjarit meie giididega.

23. aprillil kell 12

avati aulas V sõpruspäevad. Avaja tervitussõnad lausus ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Kalle Liiv. Seejärel kõlas pidulik «Gaudeamus». Viidi lilled V. I. Lenini ausamba ja Suures Isamaasõjas hukkunud TRÜ töötajate mälestustahvli juurde. Kalle Liiv tutvustas külalisi Frunze, Läti, Valgevene, Elista, Vilniuse, Kaunase, Užgorodi, Debreceni ja Krakovi ülikoolist ning Veszpremi keemiainstituudist.

Avatseremooniale järgnes konverents «Üliõpilaskonna osast NLKP XXV kongressi otsuste elluviimisel».

TRÜ komsomolisekretär Kalle Liiv käsitles oma sõnavõtus NLKP XXV kongressi kajastusi ülikoolis. Ta vaatles mitmeid üliõpilaselu aspekte: õppeedukust, ideoloogilist kasvatustööd, organisatsioonisisest tööd, rahvaste sõprust jm.

Sõna võtsid veel Majandusteaduskonna komsomolisekretär Mercedes Pent, kes rääkis üliõpilaste ideelis-poliitilisest aktiivsusest, ning filosoofia kateedri aspirant Igor Gräzin.

Külaliste nimel palus tervituseks sõna Ilona Mészaros Debreceni ülikoolist. Sõbralik aplaus oli talle tänuks eestikeelsete tervitussõnade eest, mis eriti toredad on sõbra suust kuulduna.

Tervitused andis edasi veel Urmi Daržins Humboldti ülikoolist.

VELVE LEPIKOV

Vastuvõtult rektori juures

Laupäeval, 24. skp. toimus sõpruspäevadele saabunud külalisdelegatsioonide vastuvõtt TRÜ rektori prof. Arnold Koobi juures.

Oma tervituskõnes ütles prof. A. Koop järgmist: «Sõpruspäevad seostuvad kevade ja noorusega, nende tähtsus ja osakaal on suur. Emotsionaalsus loob tööks hea eelduse, seetõttu toovad need päevad suurt kasu.»

Rektor ütles, et käesolev, viies suur sõprusüritus toimub aastal, mille kesksemaks sündmuseks NSV Liidu ja kogu maailma elus oli NLKP 25. kongress. Pikemalt peatus kõneleja ülikooli ajaloo tutvustamisel. «Tuleb hästi töötada, et mitte rikkuda head mainet, mis Tartu ülikool on aegade jooksul endale hankinud.» Rektor märkis ära ülikooli head tööd — teaduslike tööde eest on meie üliõpilased saanud viimase kahe aasta jooksul 2 üleliidulist medalit. Esimeselt kursuselt viimasele jõuab meil õigeaegselt 78% esimesele kursusele tulnuist. See on küllaltki hea protsent.

Seejärel tervitas külalisi TRÜ parteikomitee sekretär dots. Advig Kiris. Ta soovis, et sõprussidemed kestaksid, et meie sõpruspäevad jääksid kõigile kauaks meelde.

Külalised tänasid prof. Arnold Koopi ja dots. Advig Kirist aplausi ja lilledega.

RAIMU HANSON

Miitingult

«Patria o muerte!», «Vabadus Luis Corvalanilel», «Pinochet on timukas!» ja «Rassismile ei!»

Selliste loosungitega olid kogunenud üliõpilased ja õppejõud ning sõpruspäevade külalised laupäeval, 24. aprillil kell 12 *alma mater*'i ette. Jüri Asari komsomolikomiteest avas noorsoo solidaarsuse päevale pühendatud miitingu. Esimesena sai sõna RSR-i president Viktor Kaasik. Kõlama jäi nõudmine, et meie, tänased üliõpilased, ei tohi kõrvale jääda ülemaailmsest liikumisest rahu kindlustamise ja tuumarelva täieliku keelustamise eest. Seejärel esitasid Sulev Lääne ja Kalev Jents Õigusteaduskonnast võitluslaulu «Venceremos». Markku Väätäinen Jyväskylä ülikoolist tervitas kohalviibijaid kogu Soome üliõpilaskonna nimel. Ta rääkis soovist luua sõprussidemed Jyväskylä ja Tartu ülikooli vahel. See oli ka üks põhjustest, mis põhjanaabri ja keelesugulase meie linna tõi. Debreceni esindajana võttis sõna Ilona Mészaros. Et ta polnud esmakordselt meie vabariigis, tõendas hea eesti keel, milles ta andis edasi oma tervitused.

EKP TRÜ algorganisatsiooni nimel kõneles Advig Kiris. Lõpuks lugesid Suliko Valdsoo ja Viktor Kaasik inglise ja eesti keeles ette ELKNÜ TRÜ komitee läkituse Rahvusvahelisele Üliõpilasliidule. Pärast miitingu lõppu suundusid sellest osavõtnud Toomemäele, Baeri ausamba juurde istutati kaks kuuske.

Küsitlemisel avaldas enamik arvamust, et üritus oli mõjuv ja igati õnnestunud. Rahul polnud mõned Arstiteaduskonna üliõpilased, kes olid sel ajal õppetööl ning pidid leppima vaid sellega, mis tuul keemiahoone auditooriumi kandis, seal oli kuulajaid aga lausa kobaras.

Loengutel viibis ka teiste teaduskondade üliõpilasi. Kas poleks olnud võimalik miitingu ajaks õppetöö katkestada, et kõik soovijad oleksid võinud sellest TRÜ sõpruspäevade muidu igati kordaläinud üritusest osa saada?

ANDRUS ALLIKA

Toimetuselt. Ometi hüüti enne miitingu algust mikrofonistki «Tulge auditooriumist välja!», aga hüüd oleks pidanud vist varem ja mujale jõudma.

Ballilt

Laupäeva õhtul oli «Vanemuise» kontserdisaal üliõpilaste päralt. Siin algas viiendate sõpruspäevade tippüritus — rahvaste sõpruse ball. Tervitused eesti, vene, läti, leedu, soome, ungari keeles, «Gaudeamus» TRÜ naiskoorilt, rektor prof. Arnold Koobi tervitussõnad — see kõik tegi suure peo alguse pidulikuks.

Esimene osa kontserdist oli kokku pandud Tartu ülikooli jõududega. Et tegu oli internatsionaalse üritusega, siis püüti selle esimeses osas külalistele võimalikult palju eesti rahvakunsti näidata. Kuigi esitatud lood (laulud, tantsud, viisid) olid kõrge tasemega, jäi kogu kava üksluiselt (eestlaslikult?!) halliks. Värvi lisas esimeses osas Siiri Peetsi ja Toivo Maimetsa esinemine.

Kontserdi teises osas esinesid külalised. TPI-poiste lustlik *show* polnud küll nii meisterlik nagu enamik TRÜ poolt pakutud kontsertnumbreid, kuid seda üliõpilaslikum. Kaasa elama panid ka Urmi ja Kai laulud. Need kaks tüdrukut õpivad Berliini Humboldti nim. Ülikoolis.

Tormilise aplausi pälvis Péter Szaffkó Ungarist. Tema esitas Gershwini «Sommertime» nii, nagu seda laulavad erinevad rahvused.

Hea mulje jättis Leningradi Laevahituse Instituudi poliitiliste laulude klubi esinemine. Selles klubis on 37 liiget. Koos käivad nad juba teist aastat, neid ühendab aktiivne huvi maailmas toimuva vastu.

Kontserdi vaheaegadel võis tantsida ansambli «Synkop» hea muusika järgi.

Kohvikus küsisin leningradlastelt, kuidas neile ball meeldib. Nad kiitsid ja tänasid korraldajaid ning lisasid, et on tunda head nooruslikku festivalimeeleolu.

Kontserdi viimases osas esinesid värvika kavaga Ethel Kudu, Reet Kudu ja Hilja Tidriksaare iluvõimlemise rühmad.

Tants ballil kestis hilisööni.

RAIMU HANSON

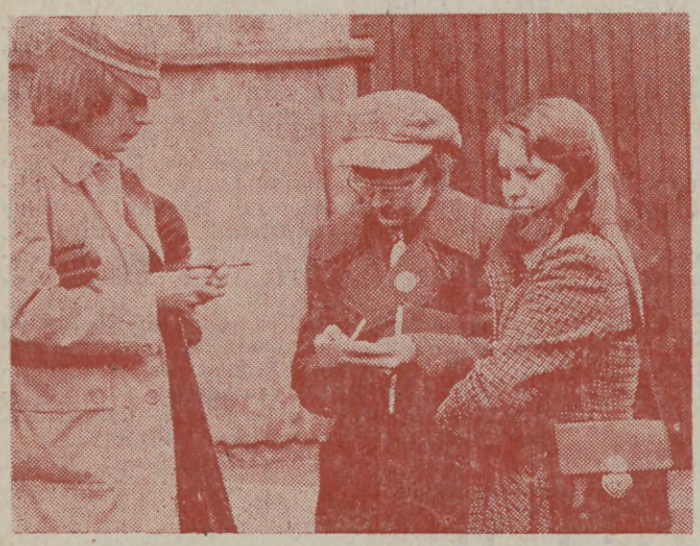

Margit Vesterinen ja Markku Väätäinen Jyväskylast, vasakul eesti filoloogia III kursuse üliõpilane Mart Kadastik, nende giid.

„Erinomaisesti onnistuneet ystävyyspäivät Tartossa"

Need sõnad jäädvustasid toimetuse kalendrisse Jyväskylä ülikooli tudengid Margit Vesterinen ja Markku Väätäinen. Margit tulevase kunstiajaloolasena ja Markku, kel on käsil ühiskonnateaduste õpingud, tõidki meile tervituse Jyväskylä ülikooli 6394 noorelt. Kaks ja pool päeva Tartus andsid külalistele võimalusi tutvumiseks soome sauna eesti versiooniga (lavatemperatuur üle 130 pügala), Kaljo Põllu graafikanäitusega «Kodalased», mille teema ootuspäraselt ka soomlasi huvitas, aega jätkus õõmuusikale, kohvikule, ballile. Nii kohvilauas kui saunalaval jõuti mitmesuguste probleemidenigi: Jyväskylä ülikooli ühiselamutes on lubatud ühes toas elada mitte ainult abielupaaridel, vaid ka abielueelseil. Küll aga saavad vaid vähesed tudengid stipendiumi, raskusi on hiljem töökoha leidmisega. Diskoteekide populaarsus on tublisti langenud, neid külastavad üksnes 13—16-aastased. Meie ansamblitest meeldis eriti «Apelsin». Nii Margit kui Markku viibisid esmakordselt Eestis, kuid olid saabunud siia sugugi mitte lõbutsemisplaanidega: Markku Väätäisel kui Jyväskylä ülikooli üliõpilasvalitsuse esimehel olid kaasas volitused regulaarsete suhete loomiseks meie ülikooliga. Jutuajamine rektor prof. A. Koobi, parteisekretäri A. Kirise ja komsomolisekretäri K. Liiviga süvendas veelgi seda lootust. Ja koostööks on põhjusi palju: soome filoloogid Jyväskylas õpivad eesti keelt, eesti filoloogid Tartus omakorda soome keelt, Helsingi ülikoolist, kellega meil on aastaid olnud spordisidemeid, siirdus kehakultuuriteaduskond Jyväskylä ülikooli juurde.

Veel üht-teist Jyväskylä ülikoolist. Ülikooli nimetus anti põhjanaabrite kõrgkoolile küll alles 1966. aastal, kuid ajalooliselt võime sünniaastaks lugeda juba aastat 1863, mil Jyväskylas asutati Soome esimene õpetajate seminar. Praegu on Jyväskylä ülikoolis viis teaduskonda (pedagoogika-, ühiskonnateaduste, humanitaarteaduste, matemaatika-loodusteaduste ja kehakultuuriteaduskond). Õppejõude on ühtekokku 403, kelle hulgas on ka TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri vanemõpetaja Toivo Kuldsepp. Professoreid ja abiprofessoreid on 98. Üliõpilastest moodustavad noormehed 39,6%. Raamatukogu, mis valmis 1974. a. ja kuulub põhjanaabrite moodsaimate hulka, koosneb 600 tuhandest eksemplarist.

MAIT LÜHTER

«Venceremos» KALEV JENTSILT ja SULEV LÄÄNELT.

Siin ta on, see ILONA MÉSZAROS, kellest «Edasis» ja meie lehes üleval pool juba juttu olnud.

Rahvusvahelisele Üliõpilasliidule saadetava läkituse loeb ette RSR-i president VIKTOR KAASIK.

PÉTER SZAFFKÓ Debreceni Ülikoolist, kust Ilonagi.

Pildid tegid JAAN KOPPEL ja LEO SCHOTTER.

KAJA

Erkina, Talai ja Vladimir

Minu vestluskaaslasteks ülikooli õues kohvikus sõpruspäevade lõupeol olid Erkina Asanalijeva ja Talai Nurmanbetov NSVL 50. aastapäeva nimelisest Kirgiisi Riiklikust Ülikoolist ning Vladimir Tšumudov Kalmõki Riiklikust Ülikoolist.

Vladimir ütles, et nende ülikool asutati alles 1970. aastal ja seetõttu pole neil veel eriti tugevaid sidemeid teiste ülikoolidega. Ka säärasel sõpruspeol ollakse esmakordselt. «Oli palju uut, mida vaadata ja tähele panna.»

Erkinale jäi eriti meelde rahvaste sõpruse ball «Vanemuise» kontserdisaalis. «Eesti üliõpilased oskavad tõbutseda,» ütles ta. Meeldis ka meie üliõpilaskohvik. Kui ütlesin talle, et kohvik on meil praegu murelaps, siis vastas ta, et neil sellist probleemi pole, sest pole ka kohvikut.

Talai oli väga huvitatud meie lauludest. Mõned neist õppis ta selgeks, et Kirgiisias meenuks nooruslik ja kaunis Tartu. Selles ütlemises oli natuke külalisviisakust, kuid kindlasti peitus seal ka oma tõetera. Ja soome saun meeldis talle isegi rohkem kui türgi oma, kus ta kodus olles tavaliselt käib.

Erkina on Kirgiisi Riikliku Ülikooli interklubi president. Nende klubi loodi 1973. aastal, tehtud on juba nii mõndagi. Igal aastal korraldatakse ülelinnalisi poliitiliste laulude konkursse, sageli peetakse miitinguid. On külas käidud vennasvabariikide üliõpilastel ja ka ise külalisi vastu võetud. Tihedad sidemed on Ungari, Saksa DV sõpradega.

«Palavad sõprussidemed kompenseerivad teie külma kliima,» arvas Talai meie jutuajamise lõpuks.

TIIT KULLERKUPP

«Polyphon» ja «Logos»

Sõpruspäevade viimase päeva üks üritusi oli klubis Keila noorteansambli «Polyphon» ja Majandusteaduskonna luulegrupi «Logos» ühendatud õhtu. Need tunnid olid meeldivad ega jäänud sugugi maha eelmisel päeval «Vanemuises» tunnise programmi esitanud ansamblist «Apelsin» ning samal päeval klubis esinenud «Palderjanist».

«Apelsini» kontsert hilines. Maailmakuulus filatelist ja rahvatantsija, ansambli solist Mati Nuude oli istunud bussi tagumise ratta kohal ja et tema kehakaal ületab tunduvalt keskmise eestlase oma, tervelt 4/5 kogu ansambli üldkaalust, siis ei olnud kumm vastu pidanud. Või nagu Ivo Linna ütles: «Pidas, pidas, aga kaua ta ikka ei pidanud!» Et olid aga rahvaste sõpruse päevad, ei lastud ukse taga tujul langeda ning seda tugevam oli kahe käe hõõrdejõud, millega ansamblile tunnustust väljendati.

Nüüd aga siis «Polyphon» ja «Logos». No oli alles inimesi! Nii suur klubi külastatavus oli vist küll eelmise aasta samal ajal. Kas see tendents jätkub, sõltub meist endist.

Majandusteaduskonna luulegrupi «Logos» esinemine on alati kõigile sügava mulje jätnud. Nii ka seekord. Ega mul endal suurt võimalust seda jälgida olnudki, sest hoidsin saali tagumise ukse juures oma kuuehõlmu ja varbaid äratõmbamise ja pealeastumise eest. Üht-teist siiski kuulsin ja nägin ja olen sellegagi rahul.

Tänusõnad õhtu programmi koostajatele, kes olid oskuslikult valinud muusika ja sõnalise osa vaheldumise. Teen ehk tõelistele tantsulõvidele liiga, kuid eks kulunud neilegi puhkus ära. «Logosest» veel niipalju, et ta on valitud ka ülelinnalisele konkursile (ülikooli taidluskonkursi võitja).

«Kuidas meeldis?»

Ingrid Uustal: «Väga. Olen käinud siin mitu korda, kuid nii palju rahvast ja nii head muusikat ei ole veel kohanud. Eriti meeldis muusikaansambel.»

VALDO KÜTT

TRÜ komsomolikomitee tänab kõiki, kes sõpruspäevade õnnestumisele kaasa aitasid ja üritustes osalesid.

Rahvakontroll andis aru

● Dotsent Albert Paltser aruandekõnet ette lugemas.
JÜRI LAANE foto

20. aprillil aulas toimunud ülikooli rahvakontrolli konverentsil esines aruandekõnega tehtust rahvakontrolligrupi esimees, EKP TRÜ komitee sekretäri asetäitja Albert Paltser (ettekande keskseimaid mõtteid loodame peagi refereerida). Järgnesid sõnavõtud.

Õppeosakonna juhataja R. Tani märkis, et õppeosakonda on tulnud signaale nende kateedrite viletsa varustatuse kohta, kes viivad läbi laboratoorseid töid. Puudust ei tuntavat mitte niivõrd defitsiitsetest materjalidest ja vahenditest, kui just kopikaid maksvatest vahenditest. Varustussüsteemide puudulikku tööd nentis oma sõnavõtus ka õppetehnika osakonna juhataja V. Kiis. Näiteks on ülikooli vanemais hoonetes «Universal»-tüüpi katlad, mille tagavaraosi pole, ehkki neid on tellitud. Või jällegi «Proton»-tüüpi diaprojektor: see on rivist väljas juba neli aastat, sest pole 7-rublalist pirni, osta või uus diaprojektor (330 rbl.).

Kehakultuuriteaduskonna rahvakontrolligrupi probleemidest kõneles v.-õp. E. Mäepalu. Sõnavõtja leidis, et ülikooli suusabaas ei vasta enam ammugi nõuetele. Rida aastaid on jäänud KKT objektidel sanitaar- ja kapitaalremondi plaanid täitmata. Teadusliku Raamatukogu direktor L. Peep tõdes, et kuigi valmivad füüsika- ja auditooriumide korpus, annavad ehk ajutist (kuni uue hoone valmimiseni) lisapinda ka raamatute paigutamiseks, siis ometi vajatakse veel 1980. aastani tagasihoidlike arvestuste järgi täiendavalt 1500 m² pinda. Et kuidagi raamatute juurdevoolu stabiliseerida, on hakatud mittevajalikku kirjandust maha kandma, samuti uurima perioodika kasutamist, et edaspidi loobuda mõnede väljaannete ostmisest.

Rektor prof. A. Koop tunnustas oma sõnavõtus rahvakontrolli tööd, rääkis koostööst administratsiooni ja rahvakontrolli vahel ning peatus neil lõikudel, kus rahvakontrolli abi edaspidi tõhusamalt vajatakse (ülikoolile eraldatud summade ja aparatuuri kasutamise efektiivsuse kontroll jm.).

Seejärel andis linna rahvakontrolli komitee esimees E. Kuld üle komitee aukirjad A. Paltserile, V. Manderile, J. Elgasele ja M. Kikasele. Ülikooli tänukirjad pälvisid V. Kiis, L. Kirsch, A. Kongo, H. Kärtner, M. Mägi, K. Nigola, H. Siigur ja V. Särgava.

Konverentsil valiti ka uus ülikooli 28-liikmeline rahvakontrolligrupp. Valitud grupi esimesel töökoosolekul, mis järgnes vahetult konverentsile, valiti grupi esimeheks tagasi A. Paltser, sekretäriks L. Saag. Rahvakontrolligrupi büroosse kuuluvad peale eelnimetatute veel E. Rahi, A. Kärtner, Ü. Arend ja H. Lainvoo.

R. V.

ÜTÜ konverents

... Majandusteaduskonnas

Küberneetikaringi liikmed koos külalistega Moskvast, Lätist, Leedust, Odessast ja Novosibirskist pidasid täis auditooriumiga maha kaks töökoosolekut. Kokku esitati 23 ettekannet. Oli tegemist, et kogu pakutavat informatsiooni vastu võtta. Sisutihedamateks osutusid vanemate kursuste tudengite ettekanded. Vajaka jääb aga veel oskusest veerand tunniga esitada kontsentreeritud ülevaade probleemist, mille kallal paar semestrit pead murtud. Pealegi esitati enamik ettekandeid vene keeles. Aegsasti olid ka konverentsi teesid trükitud, et ettekande esitamise kasutegurit tõsta.

Mitmeid teemasid olid nende ulatuse ja keerukuse tõttu uurinud autorite grupid (näiteks Tõnis Sildmäe ja Jelena Rõbakova töö ning Tiit Eenmaa, Rein Kruuse ja Maren Abrami töö). Need tööd tunnistati ka parimateks.

Oli rõõmus tõdeda, et esinejaid oli kõikidelt kursustelt. Kogesime, et ka esmakursuslased on võimelised esinema väikeste uurimuslikku laadi ettekannetega. Küberneetika I kursuselt esinesid Kalmer Kevend ja Juhan Kivirähk.

Kaubandusökonoomika ja kaubatundmise sektsioon pidas oma töökoosolekut Tartu Tarbijate Kooperatiivi saalis. Osavõtjaid oli 36. Kutsutud oli ka Novosibirskist külalisi, kes seekord tulemata jäid. Esitati 5 ettekannet. Paremateks tunnistati diplomandide Urve Muheli, Mariann Paisootsi ja Rein Tõntsoni tööd juhtimise täiustamisest, mehhaniseerimisest ja kaadri õige ning parema kasutamise probleemidest.

Rahanduse ja krediidi sektsioonis esitati 6 ettekannet, millest kaks olid kolleegidelt EPA-st. Huviga kuulati Viktor Arhipovi (rah. II k.) ettekannet teemal «EKP ja vabariigi valitsuse abinõud rahanduse ümberkujundamisel aastatel 1940—1941.» Sama osakonna vene rühmade töökoosolekutel kuulati 11 ettekannet. Külalisesinejateks olid leningradlased, kellega sõlmiti ka edaspidise koostöö plaanid.

Raamatupidajad kuulasid 8 ettekannet. Paljude probleemide esitamisega ja sektsiooni töö organisatsioonilise küljega ei jäädud täielikult rahule. Koosoleku lõpus kohtuti meie kaubandusministri sm. K. Todessoniga. Sellest võttis osa ka kaubanduse osakond.

21. aprillil toimus konverentsi plenaaristung, kus käsitleti üldisemaid majanduslikke probleeme. Suure huviga jälgiti Andres Eesmaa ettekannet. Keda ei huvitaks ülikooli arenguperspektiivid aastaks 2000! Andrese prognoosides oli käsitletud tudengite ja õppejõudude arvu kasvu, õppehooneid, kuhu ja kuidas neid ehitatakse ja muidugi ka nende probleemide finantsilist külge.

Valdek Järvpõld (küb. I k.) rääkis korrelatsioonist puudumiste ja õppeedukuse vahel. Oma aktuaalsuse tõttu huvitas probleem kõiki, sest analüüs oli tehtud meie teaduskonna õppetöö tulemuste põhjal. Plenaaristungi lõpul jagati paremate-le medalid.

Kokkuvõtteks. Konverentsi teoreetiline osa õigustas temale pandud ülesandeid. Usume, et paljusid tudengeid nakkas huvi teaduslike probleemide uurimise vastu.

MERCEDES PENT,
teaduskonna komsomolisekretär

... Bioloogia-Geograafia-teaduskonnas

16.—17. aprillini toimus bioloogia-, geograafia- ja geoloogiatudengite järjekordne, arvult juba 31. teaduslik konverents, mis oli varasematest osavõturohkem ja sisukam. Kaheksas sektsioonis esitati kokku 94 ettekannet. Arvukamalt oli osavõtjaid geneetika, zooloogia, mikrobioloogia, biokeemia ning majandusgeograafia sektsioonis, kus esitati keskmiselt 18 üliõpilasuurimust. Külalisi oli tavalisest rohkem (17): Jerevanist, Alma-Atast, Taškendist, Kiievist, Saranskist, Vilniusest ja Riiast.

Avaplenaaristungil kuulati geograafiakandidaat A. Tarandi ettekannet linnaökoloogiast ning vaadati uusi loodusfilme «Inimene ja loodus» ja «Looduse hääled».

Ettekannete sisukusest hoolimata oli kuulajaskond väike, mõnes sektsioonis 10—15 inimest. Probleem on siin nähtavasti endine: ettekannete liigne spetsiifilisus ei suuda paeluda suuremat osa üliõpilastest. Oma osa etendab kindlasti ka viimasel ajal palju kõneainet pakkunud üliõpilaste passiivsus.

Pidulikul lõpetamisel TRÜ vanas kohvikus anti parimate ettekannete esitajaile T. Neumanile (biol. V k.), P. Vissakule (biol. III k.), L. Kasakule (biol. V k.), M. Martinile (biol. V k.), E. Rebasele (geogr. V k.), A. Keskpaigale (geogr. III k.) ja M. Veissonile (geol. V k.) aukirjad.

Külalisesinejaist olid huvitavad Jerevani RÜ V kursuse bioloogiaüliõpilase M. Oganesjani ettekanne Armeenia nõgeseliste võrdlevast anatoomiast ja süstemaatikast ning Läti RÜ V kursuse bioloogiaüliõpilase A. Dišpersi ettekanne RNA sünteesi reguleerimisest bakteriofaagidel.

Parimad ettekanded avaldatakse uues venekeelses üliõpilaste teaduslike tööde kogumikus.

ÜLO MANDER,
Biol.-Geograafiateaduskonna ÜTÜ esimees

... eesti keele ringis

Eesti keele ringi XXXI konverents toimus 23.—24. apr. Ettevalmistusi selleks oli tehtud aga pikema aja jooksul. Nüüd kuulati ringi liikmetelt ja külalistelt kokku 20 ettekannet. Külalisi (13) oli saabunud Sõktõvkarist, Joškar-Olast, Iževskist, Petrozavodskist, Saranskist ja Užgorodist — seega suuremast osast nendest NSVL kõrgkoolidest, kus õpetatakse soome-ugri keeli.

Konverentsi temaatika oli lai, see haaras mitmekesiseid fennougristika probleeme nii kirja- kui murdekeelest.

Kõige arvukamalt analüüsiti sõnavaraküsimusi. Sellest valdkonnast pärines ka konverentsi avaettekanne «Lääne-Saaremaa ja soome murrakute ühist sõnavara», mille esitas V kursuse üliõpilane V. Lonn. Vaatluse all oli veel M. Underi sõnavara (E. Liiv), komi keele ühiskondlik terminoloogia (D. Antonovski), ehitiste nimetused mari keeles (K. Pedakmäe), vadja kingsepatöö-alane sõnavara (J. Viikberg) ja soome argoosõnad (T. Arnover). Toponüümika alalt kanti ette kaks tööd mordva ja karjala keele ainestiku põhjal (N. Ruzankin ja I. Mullonen).

Foneetikaprobleeme ungari murretes puudutas üks ettekanne (J. Hidi) ja sama küsimust koos morfoloogiaga eesti keele alal samuti üks ettekanne (M. Mere).

Grammatikas käsitleti mari keele käänete süsteemi (A. Jefremov) ning mordva keele komitatiivi ja konjugatsiooni (T. Matjuškina ja A. Katorova). Derivatsiooni alalt kanti ette üks töö udmurdi keelest (R. Budjakina).

Ülejäänud teemadest tuleb nimetada ettekandeid eesti keele purismi kohta (A. Puusepp) ja ülivõrde väljendamise kohta F. Tuglase töödes (M. Rajamäe). Esimese kursuse kollektiivne uurimus analüüsis väärkeelendeid Tartu kaubandusvõrgus (ettekandja K. Hinno). Ülevaade saadi ka Užgorodi ülikooli fennougristika-alasest uurimistööst (M. Györke).

Osavõtt konverentsist oli elav. Esitati küsimusi ja vahetati arvamusi. Sõnavõtjad ja ringi juhendajad dr. A. Künnap ja dots. A. Valmet rõhutasid oma hinnangutes temaatika laia haaret ja ettekannete viimistletust.

Ettekandekoosolekutele lisaks toimus ringi liikmete ja eesti filoloogia keele erialade õppejõudude kohtumine külalistega, kus erinevate kõrgkoolide esindajad tutvustasid oma õppeasutuste tööd. Külalised käisid ka Kirjandusmuuseumis, tutvusid Tartu vaatamisväärsustega ning võtsid osa sõpruspäevade üritustest. Selle eest hoolitses S. Kasak.

Eesti keele ringi kontaktidel on olnud veel teine pool. Ringi liikmed on tänavu osalenud kõrgkoolide konverentsidel Užgorodis (I. Tikko ja K. Mälgi), Joškar-Olas (S. Nilbe ja A. Sepp, loe 4. lk.) ja Tallinnas (K. Kross).

Üliõpilaste arvamus on, et teadusalased kokkupuuted nii koduvabariigis kui teistes Nõukogude Liidu fennougristikakeskustes on kasulikud ja rikastavad teadmisi ning kogemusi.

Eesti keele ringi juhatus

... Arstiteaduskonnas

Arstiteaduskonna ÜTÜ 30. konverents peeti 1. ja 2. aprillil. Kahel päeval kuulati 8 sektsioonis 158 sisukat ettekannet. Kuulajaid-osalejaid oli 765.

Üsna suure osa töödest moodustasid eksperimentaalsed uurimused (65), kliinilisi töid oli 89 ja referatiivseid 10.

Külalisi oli Kaunase Meditsiiniinstituudist ja Leningradi I Meditsiiniinstituudist.

Konverentsi lõpetamisel uues kohvikus arvasid sektsioonide juhendajad, et töö läks korda. Aastatega on tublit tööd tehtud. Ettekandeid kuulati huviga ja et probleemidest puudu ei tule, siis küsiti, vaieldi ja nii mõnigi küsimärk ootab edasist vastamist.

Ettekannete arvukuse poolest tuleks esile tõsta teoreetiliste ringide seast farmaatsia (9), farmakoloogia (7), biokeemia (6) ning kliinilistest ringidest sünnitusabi ja günekoloogia (30) ning teaduskonnakirurgia ringi (25).

Nii sai jällegi tehtud väike kokkuvõte senisest tööst ja mis peamine, uuringud ju jätkuvad ning seepärast on kõige kohasem soovida kõigile edaspidiseks just sedasama tahet ja indu.

HELE EVERAUS

Marju Lauristin filoloogiakandidaadiks

16. aprillil kaitses Moskva Riikliku Ülikooli žurnalistikateaduskonnas edukalt oma kandidaadiväitekirja «Sisuanalüüs massiinformatsiooni sotsiaalse suunitluse uurimise meetodina» eesti keele kateedri vanemõpetaja MARJU LAURISTIN.

Õnnitleme!

Kolleegid ja õpilased

VALGUSEST UUE FÜÜSIKA VALGUSES

Paul Kard

(Algus «TRÜ-s» nr. 15.)

Esiteks, ei ole järjekindel nimetada seisumassi massiks, kui üldises tähenduses kasutatakse erandit ult terminit «energia». Järjekindlus nõuaks, et ka seisumassi nimetataks ainult seisuenergiaks. Sel juhul kaoks sõna «mass» füüsikalisest terminoloogiast täiesti. Aga see poleks otstarbekas, see raskendaks üleminekut mitterelativistlikku füüsikasse, millel on ju ka oma kindel ning laialdane rakendussfäär. Ei ole õieti mingit alust terminoloogia muutmiseks niisuguses suunas ja niisuguses ulatuses. Teiseks, seisumass ja relativistlik mass on teineteisega sellises seoses, et esimese kasutamisel oleks loomulik kasutada ka teist. Olgu meil näiteks õhuga täidetud anum. Selle seisumass on suurem kui õhutühja anuma ja kõikide õhumolekulide seisumasside summa. Selles avaldub seisumassi mitteaditiivsus. Ometi on sellesama õhuga täidetud anuma seisumass võrdne tühja anuma seisumassi ja kõigi molekulide relativistlike masside summaga. Selles avaldub massi aditiivsus. Ent kritiseeritava vaate pooldajad ignoreerivad seda. Selle asemel korrutatakse anuma seisumass valguse kiiruse ruuduga, liidetakse korrutisele molekulide relativistlik koguenergia, saadud summa jagatakse uuesti valguse kiiruse ruuduga ja avastatakse äkki, et tulemus võrdub õhuga täidetud anuma seisumassiga. Niisugune edasi-tagasi c^2-ga korrutamine ja jagamine on täiesti tarbetu, põhjendamatu ning eksitav toiming. Aga selle vältimiseks pole teist teed peale energiaga ekvivalentse massi tunnustamise. Analoogiline mõttekäik kehtib ka siis, kui asendame õhu elektromagnetkiirgusega (valgusega). Musta kiirgusega täidetud õõnsa keha seisumass on kesta seisumassist suurem, kusjuures ei leidu ühtki tõsist kaalutlust, mis keelaks mõlema seisumassi vahet nimetamast kiirguse massiks. Et see mass, korrutatuna c^2-ga, võrdub sellega ekvivalentse energiaga, on ilmne, ent see ei tähenda, nagu oleks c^2-ga korrutamine kohustuslik või nagu ei oleks kiirguse mass samasugune inertsuse mõõt, nagu seda on kesta mass.

● Max Planck (1858—1947)

Kolmandaks, kui lepimegi nende veidrustega, on siin veel üks halb külg. Et mass esineb nii klassikalises kui ka relativistlikus füüsikas inertsuse mõõduna, viib valguse massi eitamine kergesti kujutlusele, et valgus ei olegi inertne. Tõsi küll, kõnesolev terminoloogia ise kui niisugune ei anna alust sellisele kujutlusele, sest selle terminoloogia kohaselt ei ole mass enam inertsuse mõõt, vaid energia. Ent ometi osutub teadvusse juurdunud ning harjumuspäraste nimetuste sugestiivne jõud niivõrd suureks, et puhtterminoloogilise kokkuleppe taga hakatakse nägema reaalsete objektide reaalseid omdusi. Üks asi on see, kui kokkuleppeliselt loobutakse massi mõiste kasutamisest valguse puhul, teine asi — kui tahetakse siit järeldada, et valgus pole reaalselt inertne. Kokkuleppelist definitsiooni tõestada ega kummutada ei saa — on mõtet ainult vaielda selle otstarbekuse või mugavuse üle. Vastõeldu on triviaalsuseni üldtuntud seik, ent siiski tasub seda korrata. Nii imelik kui see ka on, leidub autoreid, keda väide, et valgusel massi ei ole, sunnib otsima sellele tõestusi. Väga aktiivselt tegeleb selle tänamatu ülesandega näiteks V. Ugarov, ühe relatiivsusteooria-alase monograafia ja mitme metoodilise artikli autor. Oma raamatus väidab ta, et footonit pole võimalik kiirendada ega aeglustada, sest valguse kiirus on muutumatu konstant. Seetõttu ei olevat footonil massi olemaski. Kumbki väide ei pea paika. On õige küll, et valguse kiirus on konstantne, kuid see kehtib ainult kiiruse absoluutväärtuse, mitte aga suuna kohta. Järelikult on võimalik isegi üksikut footonit kiirendada. Aga valguse all ei tarvitsegi mõelda üksikuid footoneid. Õõnsuses olev must kiirgus koosneb paljudest footonitest, ja kui keha, mille sees on see õõnsus, seisab paigal, siis seisab paigal ka kiirgus kui tervik. Iga üksik footon liigub õõnsuses muidugi kiirusega c, aga kiirgus kui tervik on liikumatu. Ja kui seda keha hakatakse kiirendama, siis hakkab sama kiirendusega liikuma ka sees olev kiirgus. Mõlemal juhul, s. o. nii üksiku footoni kui ka musta kiirguse puhul, ilmneb nende objektide inertsus, mille mõõduks on nende mass. Ja lõpuks: kui tõesti oleks maailmas säärane ime, et valgust poleks võimalik olnud kiirendada ega aeglustada, siis oleksime sunnitud järeldama, et valguse mass on lõpmata suur. Just sellepärast polegi maailmas säärast imet. Aga Ugarov väidab vastupidist: mass olevat null.

M. Bunge, hiljuti venekeelses tõlkes ilmunud raamatu «Füüsika filosoofia» («Philosophy of physics» 1973) autor, on samuti meelestatud õige resoluutselt valguse massi mõiste vastu. Tema argumentatsioon on aga veelgi jõuetum. Nii väidab ta, et footoni massi mõiste eelduseks on analoogia footoni ja kuulikese vahel. Et aga tõeliselt pole footon kuulike (kahtlemata!), siis ei saavat tal olla ka massi. Eks ole uhke süllogism: kuulikesel on mass; footon pole kuulike; järelikult footonil massi pole! Tegelikult mingit analoogiat footoni massi põhjendamiseks pole vaja. Küll aga on valguse massi olemasolu kaalukas tunnistus maailma ühtsusu kasuks. Selles mõttes on footon «analoogiline» (kui just seda sõna soovitakse) mis tahes muu materiaalse objektiga. Ainult mitte massi olemasolu ei järeldu analoogiast, vaid analoogia järeldub massi olemasolust. Bunge väidab veel, footonil polevat liikumisvõrrandit ja seetõttu ei saavat tal olla ka massi. See väide on aga otseselt ekslik, sest iga seaduspäraselt liikuva objekti puhul on olemas ka võrrand, mis seda liikumist kirjeldab. Ka footoni puhul on võrrand olemas. Teises kohas ütleb Bunge, et footoni mass on «tühi predikaat, sest elektromagnetvälja teooria põhimõistete seas teda ei ole». Ei tea, millist elektromagnetvälja teooriat siin mõeldaks. Kui eelrelativistlikku, siis murrab Bunge lahtisest uksest sisse: vaieldamatult ei olnud seal footoni massi mõistet. Aga küsimus ei olegi selles. Relativistlikus väljateoorias seisab footoni massi mõiste küll põhimõistete reas. Ei ole ta «tühi predikaat» ühti. Ei saa ju nõuda, et kui seda mõistet varem ei olnud, siis ei tohi teda teooriasse tuua hiljemgi. Muidu võiksime sama õigusega väita, et ka footoni kui energiakvandi mõiste on «tühi predikaat», sest ka seda enne kvantteooriat väljateooria põhimõistete hulgas ei olnud. Niiviisi võidakse kanoniseerida mis tahes vananenud seisukoht.

Läheneme oma jutuga lõpule ja peame tegema kokkuvõtte. Seni arenes meie mõttekäik teooria tasemel. Võidakse ehk imeks panna, milleks nii palju sõnu tühise asja pärast. Aga teoorias tühiseid asju polegi, kui kõne all on fundamentaalsed printsiibid. Ka eksperimendis pole tühiseid asju: vastupidi, mida väiksem on mõõdetav efekt, seda huvitavam on tulemus ja — vägagi sageli — seda sügavamaid avastusi ta käitkeb. Ent see on omaette teema. Lõpetuseks vildakem vaid tänapäeva valguseõpetuse ühele silmapaistvaimale saavutusele — optilistele laseritele. Laser on riist, milles ristuvad relatiivsusteooria ja kvantteooria ja mille valgus otse käegakatsutavalt kõneleb uue füüsika printsiipide poolt. Siin pole tegemist enam üliväikeste suurustega, vaid suurte võimsuste ja raskete jõududega. Aga ka see on omaette teema.

(Lõpp.)

Keraamika '76

Tarbekunstinäitused erialade kaupa jätavad palju parema mulje kui seganäitused. Ka praegu kunstimuuseumis väljapandud näitus on eelkõige sellepärast meeldiv, et annab pildi ühe tarbekunstiharu võimalustest ja suundadest. Eksponeeritud on 37 eesti keraamiku tööd viimase viie aasta loomingust.

Tarbekunstis on üldiselt võimalik minna kahes suunas. Esimene: eseme tarbeväärtust rõhutades kujundada meeldiv välisilme. Sama suuna alla võib paigutada ka disaini, mis püüdleb lakoonilise vormi ja otstarbekuse poole. See suund on traditsiooniline, enamasti väljendab kunstnik oma ideid mustri ja värvi abil. Teine suund tarbekunstis jätab eseme tarbeväärtuse hoopis kõrvale ja seab eesmärgiks «puhta ilu» loodus- või abstraktsete vormide näol. Nimetatud näitusel valitseb teine suund. Näib, et keraamika võimaluste juures on see ka õigustatud.

Paljud kunstnikud on loonud gruppe. Ühendav võib olla muster (T. Lass), teema (L. Kormašova) või kujund (H. Videvik). Keraamika on vaid üks osa tarbekunstist. Näitust vaadates koorub üldpildist mõni küllaltki terviklik näituse osa.

Kunstnikest eraldi. Üldises feminiinses seltskonnas eraldub Leo Rohlini looming. Siin on värvi- ja vormijulgust. Tema teosed kujutavad endast abstraktseid skulptuure. Kohati jääb materjal (keraamika) tabamatuks. L. Rohlini tööd on näitusel kõige säravamates värvides — tumelilla ja oranž üldisel beežilhallil foonil.

T. Lass on esitanud väikese tervikliku grupi. Seinaplaadid, vaasid, hiigelsuured pärlid — kõik on ühe, otsekui pealejoonistatud mustriga, mis meenutab metslinnumune, sipelgapesa, siin-seal mõni üksik kiil või kärbes. See on üks kõrgemataseme lisi väljapanekuid näitusel.

E. Piipuu töödest pälvib tähelepanu vaas koos keraamiliste õuntega. Teos tundub aegunud, aga selles on ka midagi romantilist või poppi. Tarbeväärtust esemel ei ole. Rohekashall värv ei paku midagi huvitavat, ka vorm ei ole õnnestunud. Isiklikult ei pea seda heaks tööks. Samas on M. Lukatsi keraamilised lillekimbud — stiliseeritud ja huvitavad. Vorm on üldistatud ja valge-helesinine-hall värv ebareaalne. Tehnilisest küljest tunduvad need tööd meisterlikud. Mulje on efektne ja uudne. L. Kormašova on samuti tugev kunstnik. Tema teosed on vormilt jõulised, värvilt vaesed. «Viljavihud» ja «Kobarad» on kuidagi lihtsad ja tabavad. Seinaplaadid samas traditsioonilised, kuid sobivad suurvormide kõrvale teema ja meeleolu poolest. H. Tugi vahulise servaga kollakasvalges koloriidis jalaga kausid on kõigile tuntud kaksikkomplektide romantilisem, pidulikum variant. H. Videvik on võtnud ühe kujundiküljele kallutatud tilga või seemne ja seda mitut moodi keraamilises materjalis varieerinud. Sama on teinud M. Evalo liblikamotiiviga ja saanud kena must-valge grupi.

Dekoratiivse, ilma tarbeväärtuseta laadi üheks äärmuseks on seinaplaadid, mis meenutavad maale. Näiteks E. Veesaare stiliseeritud meremaal (pealkiri küll «Kahekesi») on siniroheliste keraamiliste lainetega. Samuti võiksid maalid olla V. Soidla seinaplaadid «August», kui me ei tajuks materjalina keraamikat. On vaieldav, kas säärased taotlused õigustavad ennast. Näib, et sellisel suunal suurt tulevikku ei ole.

Lihtsa, traditsioonilise vormiga nõudest on ilusaimad M. Räägu südamliku, tagasihoidliku taim- ja loomornamendiga anumad, samuti I. Ploompuu krobelise faktuuriga sumeda hall-valge-pruuni koloriidiga nõud. See suund on vastupidine efektsuse taotlemisele, mis peaks õigustama dekoratiivvorme. Lihtsad, väikesed, kuid väga viimistletud tööd jätavad koduse, samal ajal kestva väärtuse mulje.

Näituse viimane päev on 9. mai.

ANNE LOONELA

Lähme üliõpilaskinno!

Häid filme näeb Tartus vähe, on korduvalt kurdetud.

TRÜ filmiklubi on küll jälle jalad alla saanud ja poole selleks semestriks planeeritud filmidest juba ära näidatagi jõudnud, kuid klubi on klubi — kitsam ring filmihuvilisi.

Et Tartu üliõpilaste filmihuvi paremini rahuldada, on loomisel üliõpilaskino. Selle plaani teostamisel tuli meile lahkelt appi kino «Varia» administratsioon, kes annab maikuu igal kolmapäeval ja neljapäeval kaheks seansiks kinosaali üliõpilaste käsutusse. TRÜ filmiklubi hakkas vaimustusega eeskava koostama. Esimene variant sellest sai hiilgav, ainuke häda, et valitud filmidel kõigil litsentsitähtaeg möödunud... Ponnistuste jätkudes selgus veel seegi, et nii mõnegi väärtfilmi koopiat Eesti Filmilaenutuskontori filmibaasides lihtsalt ei ole.

Siiski, ka seda, mis lõpuks sõelale jäi, võib julgesti eliitprogrammiks pidada. Kui üliõpilaskino end õigustab (plaani peab temagi täitma!), oleme sügiskuude eeskava koostamisel vaatajate ettepanekute eest tänulikud.

5. mail kell	19	«Kiskjate pidu» (Prantsuse)
	21	«Isa» (Ungari) + multifilm «Mees raamis» (NSVL)
6. mail	19	«Isa» + «Mees raamis»
	21	«Kiskjate pidu»
12. mail	19.40	«Malenovell» (SFV) — viimast korda ekraanil!
	21.30	«Rändliiv» (Poola)
13. mail	19.40	«Rändliiv»
	21.30	«Malenovell»
19. mail	20	«Seesamune» (NSVL, V. Šukšin)
	22	«Keelatud mängud» (Prantsuse)
20. mail	20	«Keelatud mängud»
	22	«Seesamune»
26. mail	19.30	«Romanss kornetile» (Tšehhoslovakkia) + «Sündis inimene» («Tallinnfilm»)
	21.30	Multifilmid
27. mail	19.30	Multifilmid
	21.30	«Romanss kornetile» + «Sündis inimene»

Pääsmeid müüakse alates 3. maist komsomolikomitees igal esmaspäeval ja kolmapäeval kell 17—18, igal teisipäeval ja neljapäeval kell 12—13 kõikidele filmidele. Head vaatamist!

Tähelepanu üliõpilasteadurid!

1977. aasta Eesti NSV Teaduste Akadeemia preemia üliõpilastele originaalse teadusliku töö eest määratakse keemia, geoloogia ja bioloogia valdkonda kuuluva uurimuse eest. Lisaks neile kuuluvad läbivaatamisele ka loodusteadustega seotud geograafia-alased uurimused. Nagu eelnenud aastalgi, tuleb töö saata kuni 15. oktoobrini (käesoleval aastal) ENSV TA presiidiumile (Tallinn, Kohtu tn. 6); töid võivad esitada kõrgemad õppeasutused, uurimisinstituudid, komsomoliorganisatsioonid, ENSV TA liikmed ja kõrgemate õppeasutuste õppejõud. Töö esitada kolmes eksemplaris koos motiveeritud esitisega, lisades olemasolevad kirjalikud arvamused ja hinnangud, töö autori eluloo, tema õppe- ning tootmistööd ja ühiskondlikku tegevust kajastava iseloomustuse. Läbivaatamisele võetakse viimase kolme aasta jooksul valminud individuaal- või kollektiivtööd, mis on koostanud meie kõrgemate õppeasutuste või teistesse liiduvabariikidesse Eesti NSV-st õppima suunatud üliõpilased.

Preemia suuruseks on 200 rubla, premeeritavatele antakse sellega koos ka diplom.

Noore spetsialisti õigused ja kohustused

Teatavasti tegelevad õiguste-kohustuste küsimustega juristid. Neil on see asi selge. Aga teised?

Iga teaduskond (osakond, kursus, rühm) võib tellida Õigusteaduskonna ÜTÜ vahendusel loengu noorte spetsialistide õigustest-kohustustest. Selleks tuleb vaid nädalase etteteatamisega registreerida vastav soov ülikooli komsomolikomitees olevasse eri vihikusse.

EÜE! Ohutustehnika eksamist

Ohutu töösuve kindlustamiseks peavad kõik malevlased teadma elementaarseid ohutustehnika nõudeid. Et kõige paremaks kontrolli meetodiks on eksam, siis kontrollitakse ka tulevaste malevlaste OT-alaseid teadmisi eksamil.

Eksamid toimuvad Tartus õppivatele üliõpilastele **5. mail** TRÜ-s piirkondade kaupa. Teated, millal ja kus ühe või teise piirkonna rühm eksami sooritab, pannakse välja.

Teadmisi kontrollitakse programmi «Töökaitse Üliõpilaste Ehitusmalevas» alusel.

Täpsemate teadete saamiseks otsige üles oma tulevane rühma komandör või meister või pöörduge EÜE sektori poole. Vormi ja loa malevasse pääsemiseks saavad ainult need, kes on OT-eksami edukalt sooritanud.

Kohtumiseni malevas!

B. REMMELG,
EÜE-76 OT-insener

KLUBIS

Reedel, 30. aprillil kell 21
MAIDISKO.

Mari Riiklikus Ülikoolis

6.—8. aprillil toimus Joškar-Olas Mari Riikliku Ülikooli ÜTÜ konverents, kus sealse mari keele ringi kutsel osalesid ka meie ülikooli eesti filoloogia III kursuse üliõpilased Arvi Sepp ja allakirjutanu. Külalisi oli veel Iževskist, Gorkist ja Kuibõševist.

Mari RÜ on välja kasvanud kohalikust pedagoogilisest instituudist ja töötab alles neljandat aastat. Neljas teaduskonnas õpib praegu 1800 üliõpilast. Kõrgkoolis tegutseb 34 ÜTÜ ringi. Üliõpilaste entusiasm neile jõukohaste teaduslike probleemide lahendamisel on väga suur. Konverentsi 20 sektsioonis peeti 222 ettekannet, kuid nagu märgiti plenaaristungil, oli esineda soovijaid palju rohkem.

Mari keele ja kirjanduse sektsioonis oli ettekandeid 13. Tuumakamad neist käsitlesid keelekõsimusi. Ettekandeile järgnes elav arutelu. Mõned teemad: «Grammatilised sõnonüümid mari keeles», «Võrdlev kääne mari keeles», «V. I. Lenini teosed mari keeles», «Üliõpilase kuju mari kirjanduses». A. Sepp rääkis eesti foneetika eksperimentaalsest uurimisest ja allakirjutanu TRÜ üliõpilaste eesti keele alastest töödest. Meie puudulikku vene keele oskusesse suhtuti väga mõistvalt.

Mari keele ja kirjanduse kateeder on lühikese ajaga kujunenud tugev kaader, milles suuri teeneid on meie ülikoolil: paljud õppejõud on aspirantuuri või doktorantuuri lõpetanud prof. P. Ariste juures. Praegu töötab Joškar-Ola kõrgkoolides neli mari filoloogist teaduste doktorit.

Kolme päeva jooksul jõudsime tutvuda linna, ülikooli ja rahvusmuuseumiga, vestelda paljude üliõpilastega, viibida külalislahkes mari perekonnas. Igal pool võeti meid väga hästi vastu ja päriti rohkesti meie vabariigi ja ülikooli kohta: olime esimesed Tartu üliõpilased, kes Mari RÜ-d külastasid. Marilased olid ka vastukülaskäigul eesti keele ringi konverentsil.

SIRJE NILBE

TOIMETAJA kt. V. SOOTAK

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2346. MB-05401.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TRÜ

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 19 Reedel, 7. mail 1976 XXVIII aastakäik

Ülikooli kõrgeim autasu prof. emer. HEINRICH RIIKOJALE.
E. SAKI fotod

Kammerkoori *status quo*'d on tunnustatud — kinnituseks lipp.

Reedest Reedeni

«Need on kümnenda viisaastaku esimesed maipühad, seepärast on põhjust tagasivaateks,» alustas 30. aprillil aulas päevakõnet filoloogiadoktor Ago Künnap. Ülikooli eelmise viisaastaku tõusuarvudest on koosolekutel ja leheski küllalt palju juba juttu olnud, seepärast ei vaja need enam taastrükki. Üks arv ehk siiski: — 5 aasta jooksul on lõpetanud 4540 kvalifitseeritud spetsialisti. Edukuse eest lausus tänusõnu meie uus kõrghariduse minister Ilmar Nuut ja andis üle EKP KK, ENSV Ministrite Nõukogu, ENSV Ametiühingute Nõukogu ja ELKNÜ KK aukirja. Üliõpilaste olme- ja puhketingimuste parandamist märgivad üleliiduline II koht ja vimpel.

«Lugupeetud doktor Heinrich Riikoja!» pöördub Eesti hüdrobioloogia rajaja ja koosolijate poole parteikomitee sekretär Advig Kiris. «Üle 65 aasta on olnud Teie elu seotud ülikooliga. Olete olnud siin üliõpilane, õppejõud, kateedrijuhataja, dekaan, professor, 1940. aastal Tartu nõukogude ülikooli esimene rektor. Ülikool hindab kõrgelt Teie teeneid ning annab Teile seoses 85. sünnipäevaga TRÜ kõrgeima autasu — medali.» Ja siis meile nii harjumusliku, ent ikkagi alati pidulikud «Gaudeamuse» sõnad kammerkoorilt, kellest on põhjust samuti kõnelda. Viis aastat on lauldud, on jõutud tuntuks ja tunnustatuks saada. Selle märgiks annab rektor A. Koop koorile üle siniste tähtedega valge lipukanga.

Enne pidulikku maikoosolekut leidis Tartus aset ülikoolile, eriti aga Arstiteaduskonnale küllaltki tähelepanuväärne sündmus — 24. aprillil avati teaduskonna uus õppebaas, üks Liidu kuuest kardioloogiakeskusest.

Ülikooli taidluskonkursi võitjad on ammu teada, nüüd mainigem neid, kes linnavooru festivalil diplomi said: Tõnis Blank, Liia Hanson, kehakultuurlaste, filoloogide ja majandusüliõpilaste («Logos») sõnakunstiringid. Luuletruppide juhendajad Tõnis Blank ja Hannes Kaljujärv pälvisid linna kultuuriosakonna aukirja.

Kokkuvõtteid tehti ka tsiviilkaitses: ülikoolisisesed sanitaarsalkade võistlused on peetud. 2. mail kaitseb ülikooli au linnas sanitaarsalk nr. 7 (Majandusteaduskonnast). 19. aprillil arutati tsiviilkaitsetööd ka parteikomitee ideoloogiasektoris, sellest teatas meile TRÜ tsiviilkaitse staabiülema asetäitja Ü. Vanaaseme. Kuigi töö kõikides teaduskondades on paranenud, leidub puudusi veel Teaduslikus Raamatukogus, Arsti-, Kehakultuuri- ja Matemaatikateaduskonnas.

VARJE SOOTAK

Euroopa ja kogu maailma üliõpilastele, üliõpilasorganisatsioonidele

1. augustil 1975 kirjutasid 33 Euroopa riigi, USA ning Kanada kõrgemad poliitilised juhid Helsingis alla Euroopa julgeoleku ning koostöö nõupidamise lõppaktile.

See nõupidamine polnud mitte üksnes Teise maailmasõja poliitiline lõppakt, vaid vaatleb ka Euroopa tulevikku, mis peab arenema rahus, rahuliku kooseksisteerimise printsiipide ranges järgimises.

Oma võitlusega on rahvusvaheline ja progressiivne üliõpilasliikumine kaasa aidanud rahu, pinge lõdvenduse, julgeoleku, koostöö ning rahvusliku sõltumatuse üritustele, see on väljendust leidnud osavõtus arvukatest seminaridest, kohtumistest, konverentsidest, assambleedest, festivalidest, oktoobris 1973 Moskvas toimunud maailma rahujõudude kongressist.

Euroopa julgeoleku- ja koostöönõupidamise lõppakti valgusel kutsume üles kõiki demokraatlikke ning progressiivseid üliõpilasorganisatsioone Euroopas ja kogu maailmas:

— arendama edaspidiseid aktsioone Helsingis saavutatud kokkulepete sisuliseks ja vormiliseks elluviimiseks;

— jätkuvalt kaasa aitama võitlusele rahu ja julgeoleku ning koostöö, desarmeerimise ja sõjalise pinge lõdvenduse ning kontinendi kõikide küsimuste rahumeelse lahendamise eest;

— laiendama tegevust rahu- ning progressijõudude poolt esilekutsutud positiivsete nihete kindlustamiseks Euroopas, hoidmaks ära igasuguseid imperialistlike ringkondade katseid luua pingekoldeid ja pidurdada pingelõdvendusprotsessi;

— tugevdama oma solidaarsust maailma kõigi demokraatlike jõududega, kes võitlevad rahu, rahvusvahelise julgeoleku ning koostöö, rahvusliku vabaduse ja sotsiaalse progressi eest;

— tugevdama oma solidaarsust rahvaste ja üliõpilastega võitluses fašismi, militarismi ja reaktsiooni vastu Euroopas;

— võtma aktiivselt osa Euroopa noorsoo- ja üliõpilasturismi arendamisest,

— täiendama suhtlemisvahendeid Euroopa üliõpilaste ja nende organisatsioonide vahel kogemuste jagamiseks, arendama Euroopa üliõpilaskohtumiste traditsioone ning kasutama nende kohtumiste positiivseid tulemusi;

— toetama Kreeka rahva, üliõpilaste ja kõigi demokraatlike ning progressiivsete jõudude võitlust demokraatia ja sotsiaalse progressi eest;

— edaspidigi tugevdama ja arendama ühiseid solidaarsusaktsioone Euroopa üliõpilastega võitluses monopolide ülevõimu vastu, haridussüsteemi reformi ja demokratiseerimise ning üliõpilaste õiguste eest;

— arendama laiahaardelist koostööd Euroopa üliõpilaste hulgas hariduse, keskkonnakaitse, kultuuri, spordi, turismi ning teistel üliõpilaste jaoks erilist huvi pakkuvatel tegevusaladel;

— arendama aktiivset koostööd Euroopa ja maailma kõigi demokraatlike ning progressiivsete jõududega, kes võitlevad rahu, julgeoleku ning koostöö eest.

RÜL-i sekretariaat on veendunud, et nõupidamise tulemustel on suur tähtsus Euroopa rahuliku tuleviku kindlustamisel, ning väljendab oma kindlat kavatsust kaasa aidata kõigi rahuarmastavate jõudude võitlusele Helsingis sõlmitud lepingute pideva elluviimise eest.

ajakirjast «World Student News», nr. 12, 1975, eestindanud MADIS SALUVEER

Ühe mehe sõjateest

Juba ammu enne Teise maailmasõja algust hakkas Šveitsis tegutsema luuregrupp, kes varustas Nõukogude armee kindralstaapi andmetega Saksamaa ja Itaalia agressiivsetest plaanidest. Gruppi kuulusid Prantsuse, Saksa, Ungari, Šveitsi jt. maade antifašistid. Sõja ajal hankisid luurajad andmeid *Wehrmacht*'i dislokatsiooni, relvastuse reservide ja kaotuste kohta, eriti Moskva, Stalingradi ja Kurski kaare lahingute ajal.

Gruppi juhtis ungari teadlane, kartograaf Sándor Rado. Praegu elab geograafia- ja majandusteaduse doktor, Kossuthi-nimelise preemia laureaat S. Rado Budapestis. Järgnevalt avaldame lühendatud katkendeid tema raamatust «Под псевдонимом Дора» (Москва, 1973).

*

Olukord Nõukogude—Saksa rindel halvenes. *Wehrmacht*'i käes oli strateegiline initsiatiiv, talle kuulus ülekaal elavjõus ja tehnikas. 10. augustil 1941 teatasime Keskusele, et Saksa väejuhatus kavatseb paisata Brjanski kaudu Moskva peale suured väed.

Kuid kõik ei läinud siiski nii, nagu Hitleri strateegid plaanitsesid. Septembrikuus stabiliseerus rindejoon kõikides tähtsamates lõikudes. Hitlerlik väejuhatus tegi meeleheitlikke pingutusi, et lõpetada sõda enne talve tulekut. Hoolimata suurtest kaotustest õnnestus tal vägede ümberpaigutamise ja reservide juurdetõmbamisega luua tähtsamates rindelõikudes jälle märgatav ülekaal. 30. septembril alustas armeegrupp «Mitte» võimsat pealetungi Moskvale. Oktoobri keskel murdsid motoriseeritud ja tankiväed Nõukogude kaitse läbi ning lähenesid Moskvale.

Jälgisime lahingute käiku tähelepanelikult. Saksa raadiojaamad kiitlesid pidevalt, et Moskva saatus on otsustatud, mõne päeva pärast on füüreri sõdurid Vene pealinna tänavail. Kuid Moskva raadio diktori hääl jäi rahulikuks. Meie olime kindlad, et kaitsjad peavad vastu, grupp jätkas tööd. Oktoobris leidsime inimese, kellest oli meile edaspidi palju abi — see oli elukutseline luuraja, Prantsuse peastaabi teise osakonna ohvitser, Auleegioni kavaler hüüdnimega Long. Enne sõda oli ta töötanud Berliinis mitme Prantsusmaa mõjuka ajalehe korrespondendina, ühendades nii ajakirjanikuameti luurajatööga. Pärast Prantsusmaa lüüasaamist emigreeris ta Šveitsi ning asus de Gaulle'i pooldajate hulka. Long töötas «Vaba Prantsusmaa» komitee kasuks, mis asus Londonis. Nõukogude Liidu ja «Vaba Prantsusmaa» vahel oli kujunenud kindel sõjaline liit ning pole midagi imestada, et kogenud Prantsuse luura-

Järg 4. lk.

Ü. ENDE kujundus

„Kodutunne peaks meil aga siiski suurem olema.“

Pagarist peoperemees pidu avamas, tema järel tuleb ansambel «Jambolaia».

Pärast päevakohast kõnet Jüri Viikbergilt (eesti fil. V k.) ja virtin Sohvi vastlakommete tutvustamist jätkus lõbu ja lusti kõigile.

Senikaua kui mul ühiselamu nõukogu esimehe tööst mingit ettekujutust polnud, arvasin, et mis see siis ikka ära ei ole. Ise pöördusin nõukogu esimehe poole ainult siis, kui king kusagilt pigistas. Olin arvamusel, et tema analoogilisi küsimusi lahendabki. Aasta jooksul olen kogenud, et varasem arvamus oli täiesti väär, ning see funktsioon, mida ma olin harjunud nägema, moodustas ainult ühe osa tema tööst. Selleks et ühiselamus saaks midagi läbi viia, on vaja korda. Kuid kes muu peale ühiskodu elaniku seda loob. Tema on ju see, kes valvelauas istub, külalisi kausta registreerib, vastutab, et keegi kogemata valesse tuppa ei satuks, vaatab, et tema ümber kõik meeldivalt puhas ja korras oleks. Nii see peaks küll olema, kuid tegelikkuses on teinekord teisiti. Kogu kurja juur seisab selles, et igaüks on harjunud vaatama ainult oma jalge ette, ning arvab, et niikaua kui temale miski hinge peale ei käi, on kõik korras. Kas ei tule see sellest, et paljudel inimestel puudub kohusetunne? Kui valves olev üliõpilane ei registreeri võõraid ja tema käest küsida, miks ta seda ei tee, vastab ta: «Teised ka ei tee,» või hakkab seda tegema alles siis, kui märkab, et teda jälgitakse. Kuid miks ei saa inimene aru, et valves olles ei vastuta ta ainult iseenda, vaid kogu maja eest. Teiseks: paljud ei hooli sellest, missugune on nende ümbrus. Sageli ei viitsita pärast söömist lauda puhtaks pühkida, sest loodetakse koristaja peale — küll tema teeb. Missugused pedagoogid või isad-emad saavad nendest, kes ei pea korrast lugu?

Sisekorraeeskirjade ignoreerijaid oleme küll mitmeti «premeerinud». Ent ega iga täiskasvanud inimest ikkagi jälgida saa ning kõiki analoogilisi eksimusi on võimalik vältida üksnes siis, kui süveneb kohusetunne. Selle süvendajaks ei ole aga ainult ühiselamu nõukogu.

Arvan, et paljusid ebameeldivaid vahejuhtumeid saab vältida, kui majaelanikke paljude üritustega kaasa tõmmata. See aitab inimesi rohkem tundma õppida. Meil on olnud üsna mitmeid huvitavaid ettevõtmisi ning on meeldiv, et kaasalööjaid on kogunenud hulga. Koos teaduskonna komsomolibürooga ning kõigi teiste ettevõtlike inimeste kaasabil pidasime möödunud semestril kadrikarnevali, sel semestril aga armee aastapäevale pühendatud ühiselamujooksu ning vastlaballi märtsikuu algul. Põnevamaid momente viimasest üritusest näitavad pildid.

Mingi nihe paremuse poole on siiski toimunud ja seda kinnitab näiteks teine koht ülevabariigilisel kõrgkoolide ühiselamute vahelisel sotsialistlikul võistlusel. Kodutunne peaks meil aga siiski suurem olema.

HANS KÜNKA,
TRÜ ühiselamu nr. 3
nõukogu esimees

Ametimehed vastasid, probleem jääb

19. märtsi lehes nr. 10 ilmus tervete eluviiside eest võitleva komisjoni radikaalne artikkel «Radikaalsemalt alkoholi(smi) vastu» komisjoni esimehe L. Paglanti allkirjaga. Selles osutati mõningaile meie linnas alkoholismi soodustavaile faktoreile, «mille esinemust tasuks asjaomastel instantsidel tõsiselt vaagida». Ja konkreetselt Leningradi mnt. «õlleaugu», uues kohvikus müüdava alkoholi ning raudteejaamaesise vabaõhu õlleautomaadi asjus. Äratrükid artiklist saatsime kaubandusvalitsusele ja linna sanitaarepidemioloogiajaamale. Nüüd refereerime saabunud vastuseid.

Kaubandusvalitsuse juhataja H. Lindre kirjutab, et Tartu Kaubandusvalitsus on oma praktilises tegevuses juhindunud ENSV Ministrite Nõukogu 10. juuli 1972. a. määrusest nr. 334 «Abinõudest võitluse tugevdamiseks joomise ja alkoholismi vastu», samuti Kaubandusministeeriumi 13. juuli 1972. a. käskkirjast nr. 72 ja Tartu Linna TSN TK 13. juuli 1972. a. otsusest nr. 267, millega pandi kaubandusorganisatsioonidele vastutusrikkad ülesanded alkohoolsete jookide müügi organiseerimise ja korrastamise alal. Samas nendib H. Lindre nende määruste mitmeid vasturääkivusi ja küllaldaste vahendite ning võimaluste puudumist kompromissituks alkoholismivastaseks võitluseks. Juhataja arvates oleks vaja õllemüügi korrastamiseks ehitada Tartusse vähemalt kaks kaasaegset õllesaali või baari, millel oleksid vajalikud ruumid, maitsekas sisekujundus jmt. kultuurset joomist soodustavad tingimused. Kahjuks ei ole aga nimetatud asutuste ehitamine käesoleva viisaastaku plaanis. Praeguse olukorra parandamiseks on Kaubandusvalitsus senini läbi arutanud kõik alkohoolsete jookide müügi eeskirjade rikkumise faktid ja ükski kaebus pole jäänud lahendamata. Möödunud kuul toimus ka täiendav õllemüüjate instrueerimine.

H. Lindre kirjast loeme veel, et passaaži kõrval asuva õllepaviljoni juurde on nüüd ehitatud käimla ja et raudteejaama õlleautomaatidest lõpetati õlle müük 1975. a. augustis ja nüüd müüakse seal õlut ainult kaasaviimiseks. Mis aga puutub uude kohvikusse, siis arvatakse, et kui ülikool peab vajalikuks, lõpetatakse seal alkoholi müük otsemaid.

Tartu Linna Sanitaarepidemioloogiajaama peaarsti K. Kiili lakoonilisest vastusest saame teada, et arvestades seniseid kogemusi ei luba ta edaspidi avada enam ühtki statsionaarset joogikohta ilma käimlata. Leningradi mnt. ja raudteejaama esise õllepaviljoni asupaiga suhtes pole sanitaarepidemioloogiajaamal aga midagi öelda, sest nende asukohad on kinnitatud Tartu Linna TSN TK istungil.

Niisiis, kõik instantsid näikse tegevat neist sõltuva selleks, et alkoholi tarbimist piirata või seda kultuursemaks (?!) muuta. Alkoholismiprobleem aga püsib ja on ilmne, et kui hästi ka ametiasutused vastaksid, kui täiuslik ka nende töökorraldus oleks, lahendust see ei too, sest juured on mujal. Kas ei oleks aeg nüüd hakata kõnelema neist päris põhjustest (vt. ka «Noorte Hääl» nr. 16, 21. jaan. 1976 akad. S. Strumilini artiklit).

«TRÜ» toimetuse nimel
REIN VEIDEMANN

Meie, „nullikad“ teisel semestril

(Vt. ka «TRÜ» nr. 5, 20. II 1976)

Märtsi arvestused ja kahenädalane vaheaeg on meil juba ammu läbi. Nüüd jälle poolteist kuud koolis käidud, veel kaks kuud ees ja siis tuleb igaüks oma kuue kuu jooksul omandatud teadmistega eksamikomisjoni ette.

Milline on praegu vägede seisukord?

Statsionaaris õpib 117 üliõpilaskandidaati, kaugõppes 23. Vastu võeti vastavalt 125 ja 25. Statsionaaris asendati lahkunute kohad reservis olijatega. Lahkumise põhjusi on olnud ikka ainult kahesuguseid: omal soovil või edasijõudmatuse tõttu. Viimane teebki ettevalmistusosakonna juhatajale H. Velskerile kõige enam muret: «Võtame näiteks matemaatika. Seda on mõnel erialal nädalas 12 tundi ja kui inimene ei ole suuteline selle ajaga omandama materjali, siis on ta juba ise süüdi. Me võime ju tundide arvu viia nädalas 16-le, kuid kindlasti ei oleks ka sellest kasu, ilmselt ollakse sel juhul oma eriala valikuga eksinud.»

Siinjuures mõned huvitavad arvud, mis kõnelevad nullkursuse taseme iga-aastasest tõusust. 1975. a. pretendeeris statsionaari ühele kohale 1,6 inimest, kaugõppes koguni 2.2 inimest. Keskkooli keskmise hindega 4,5 ja üle selle õpib meil aga 3,6% kogu perest. 1974. a. oli see arv 1,8, 1973. a. ainult 0,5. Parteilisust tähistab arv 81,4%.

H. Velsker: «Eks kõiges selles väljendugi praeguste nullkursuslaste tublidus. Sellest räägib kasvõi asjaolu, et võrreldes eelmiste aastatega on kord ühiselamus palju parem.»

Mida on veel rõõmustavat?

H. Velsker: «Esiteks see, et paraneb õppekirjanduse olukord. Keemikud ja füüsikud on juba saanud hulga heatasemelist õppekirjandust, lähemal ajal ilmub seda ka matemaatikutele. Tugevneb koostöö teiste kõrgkoolide ettevalmistusosakondadega. Tallinnas juba toimusid matemaatikute seminarid, edaspidi on oodata seminare teisteski ainevaldkondades. Suureks plussiks on kindlasti seegi, et eeloleval sügisel võetakse juba vabariigi kõikide kõrgkoolide ettevalmistusosakondadesse vastu ühtsete vestluseeskirjade alusel. Kui ka sekretariaat saaks kiiremini Nooruse tänavale ehitatavasse auditooriumikorpusesse, siis oleksid kõik mured murtud.»

Nüüd eksamitest

Juuni lõpus on kõigil arvestused ühiskonnaõpetuses ja kehalises kasvatuses, vene keele õppijaile ka selles keeles. Sessioon ise algab juuli alguses. Iga üliõpilaskandidaat peab tegema neli eksamit. Kaugõppijatel on eksamid statsionaariga koos ja sel ajal vabastatakse nad tööülesannete täitmisest. Eksamikomisjonid koosnevad vähemalt kolmest õppejõust ja eksamite korraldus on sama mis sisseastumisel ülikooli. Hinnatakse aga karmimalt, nii et «kolme» peale välja minna ei tasu.

H. Velsker: «Viimane aeg on hakata nüüd tõsist tööd tegema, kes ikka kindlasti ülikooli tahab saada. Ärgu lastagu end võluda soojast päikesest ja meelelahutustest. Kui sisse saadakse, siis on võimalus neid veel üle kuu aja nautida. Ja ärgu unustatagu ka EÜE-d. Nullkursuslastelgi on võimalus seal töötada. Mis siis veel muud kui suurt õppimishimu ja head põrumist!»

VALDO KÜTT

26. aprillil „Sophokleses“

Aprillikuu viimase esmaspäeva õhtul oli «Sophokleses» nullkursuse Majandusteaduskonda pürgijatel kohtumine endiste nullkursuslastega, kes on praegu Majandusteaduskonna üliõpilased, ja õppejõududega. Õhtu algas kaubanduse organiseerimise ja kaubatundmise kateedri vanemõpetaja Ants Aameri pajatustega Jugoslaaviast. Seejärel loeti ette nullkursuslaste tõotus, millele järgnes «nulliku» embleemi kaelariputamine, misläbi Majandusteaduskond nad täiesti oma perre arvas. Õhtu jätkus küsimiste-kostmiste vormis, taustaks Jugoslaavia rahva- ja popmuusika. Uuriti, mida head on andnud nullkursus neile, kes selle läbi teinud, mida võiks rohkem, mida vähem õpetada. Vastustes jäid kõlama mõtted, et nullkursusel võiks õpetada lisaks eksamiainetele ka võõrkeeli. Head annab nullkursus palju. On sisse elatud ülikooliellu. Nullkursusel tuleks peale õppetöö tegelda jõudumööda ka ühiskondliku tööga.

● Ülemisel pildil on Ants Aamer Jugoslaavia-muljeid pajatamas.
● Nullid kaela!

JAAN KOPPELI tekst ja fotod

Konkursi „Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress“ I voor on lõppenud

REKTORI KÄSKKIRJAGA said kiituse ja rahalise preemia olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» I vooru võitjad **Vladimir Brehhov, Alo Linntam, Toomas Miil, Toomas Neuman, Sirje Nilbe, Peeter Nõges, Tiit Pikkat, Irina Petrova, Krista Poolakene, Vladimir Rozenhaus, Laur Sarv, Sirje Vernik, Svea Korrol, Eha Kuhi, Riho Kõiveer, Rein Lumiste, Tiit Meren, Sergei Nazarenko, Anton Tuul, Anto Unt;** preemiaks mälestuseseme **Jaan Kivistik, Anto Unt, Neeme Danziger, Urmas Haud, Mati Muinaste, Andres Raukas, Andrus Mähar, Raivo Raid. Urmas Past, Mart Muttikas, Jaan Riikoja, Tago Sarapuu, Taivo Maimets, Tiina Reha, Indrek Toots, Liina Laidre, Astrid Lepikson, Maris Palm, Hiie Ivanova, Liina Rajavee, Sirje Anniko, Anne Villem, Endla Saar, Boris Šehtman, Gennadi Olenjev, Jüri Lippus, Rein Lepik, Liia Krumm, Peeter Kukk, Raivo Teeäär, Ruve Šank, Eva Tolmov, Maili Sepp, Anne Vork, Silja Lukas, Heli Tiks, Katrin Meikas, Ilmar Selge, Tiina Staak, Enn Veldi, Tiina Eisen, Maire Näpinen, Meelis Roosimägi, Andi Arrak, Anu Aluoja, Natalja Rumjantseva, Judita Strömpl, Mihhail Lotman, Jüri Soonpere, Reet Laan, Mare Makkar, Sirje Mägar, Udo Uibo, Eve Hüüs, Krista Mälgi, Arne Priimägi, Anne Arumäe, Sirje Erastu, Peeter Valk, Margit Mäe, Tiia Eisen, Viive Laupa, Ilona Loit, Aare Vigla, Maie Lepik, Mati Pääsuke, Ilse Pilt, Ada Valgvee, Liina Tepp, Henn Vallimäe, Aare Sirel, Vladimir Rozenhaus.**

Kasvatus pluss töö

Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näitusel rahvahariduse paviljonis avati 7. veebruaril näitus «Polütehniline tööõpetus ja töökasvatus ning kutseorientatsioonialane tegevus (üldhariduslikus koolis)». Näituse eesmärgiks on tutvustada erinevate ainete õpetajaile ja õppejõududele tööõpetuse ja töökasvatuse kaasaegset metoodikat, demonstreerides uusimaid ja üldistatud metoodilisi kogemusi lasteaiast kõrgkoolini.

Rõõm oli näitusel kohata-vaadata töid Eesti NSV kõige väiksematelt esindajatelt — lasteaiakasvandikelt, fotosid TRÜ õppejõududest U. Palmist, V. Pastist, J. Reinetist ja teistest.

Näitus jääb avatuks detsembrini.

ENDEL PEETS

Noortest ja kriitikast

Nigol Andresen

Meie kirjanduse kriitika ja retseptsiooni ajaloo uurijaile võiksid pakkuda paljugi head ainet kuuekümnendad ja vähemal määral seitsmekümnendad aastad. Intensiivsemalt kui 1910. aasta ümber Eesti Kirjanduse Seltsis käsitleti korduvalt niinimetatud «noorte» küsimust. Nii sajandi esimese kümnendi lõpus kui teise poolsajandi algupoole olid hindajate ees «noored» süüdi eesti kirjanduse languses, eriti selle lahkarengus rahvast, kes pidi olema õige kirjandusliku maitsega.

Valitseva kriitika ajalugu tähendab ikka võitlust kirjanduse uustulnukate vastu, nii nende eneste huvides kui lugejate kaitsmiseks senise kindlakskujunenud maitse hukkasaatmise ning uute, tegelikkuses proovimata ideede sissetungi vastu. Seesama võitlus, kord pedagoogilise vitsakimbu varal, kord ühiskondliku hukkamõistu abiga läbib endastmõistetavalt ka muude kunstide kriitika ajalugu.

Paraku on nii, et igas uues autoris ja uute autorite põlvkonnas avaldub tõepoolest ühele ja teisele hindajale ebameeldivaid nähtusi. Esitatakse midagi, millega paljud lugejad ja mitmed kirjandushindajad ei ole harjund, midagi vastupidist seni valitsevale maitsele, midagi sobimatut senise käibeideestikuga. Ühe sõnaga, kirjanduse ilus ja rahulik üldpilt osutub ohustatuks.

Nüüdsel suhteliselt vaiksel aastal on endastmõistetav, et iga uus kirjanik, seda enam uus, sisemiselt heterogeenne kirjanduslik põlvkond peabki tooma kirjandusse midagi uut, mis õieti ei piirdu ainuüksi kirjanduse jätkumise protsessiga. Kirjanduse jätkumisprotsess seisnebki selles, et kirjanduse üldine iseloom muutuks, tabaks meie kiiresti muutuvas ajas paremini uue tunnet, mis üha rohkem hakkab omaseks saama meie ühiskonna esteetilises tunnetuses.

Nii ei oleks õige näha ühegi epohhi kriitikas ja retseptsioonis noore põlvkonna vastast võitlust sellisena, olgugi et see sõnades vahel nii avaldubki. Tegemist on ikka konservatiivse kriitika ja lugejaskonna konservatiivse osa maitse meeleavaldusega tavaliselt kirjanduslike uustulnukate, noorte autorite esindatud uute ideede, uue rahutuse, senisest ebakindlama maailmapildi vastu. Aastailt nooremad epigoonlikud autorid ei ärrita kedagi, nende vastuvõtt on leebe, kuni nad kaovadki, jätmata oma lehekülgi kirjanduslukku.

Aga ikka tuleks silmas pidada, et uute ideede, uue maailmapildi esitus mis tahes kunstis ei tule juhusliku imena, vaid on seotud muutumisprotsessiga ühiskonnas eneses. Autori sisemise tegelikkuse ühendamine maailma ja looduse tegelikkusega moodustab ikka kunsti ideelise sisu. Kunstniku loodud teos on ainult osaliselt autori isiklike hingeprotsesside kajastus, see on kujundatud alateadlikult uue epohhi olemusest, mis omakorda on kujundand ka autorit ennast ning on põhjustand temas keerukaid hingelisi protsesse.

Kirjandus ja kunst ei muutu meie päevil mitte sellise radikaalsusega kui sajandi alguse kahel kümnendil Euroopa ulatuses. Tänasekski võiks õpetlik olla tolleaegse kujutava kunsti teeleidmine. Kandinsky, kes peale selle, et ta oli suur kunstnik, oli ka sügav mõtleja, alustas 1910. aastal kunstis abstraktse suuna. Ta enese sõnade järgi senine kunst oli liikund ikka kahe pooluse, suure abstraktsiooni ja suure realistika vahel, neid mõlemaid ühendades. Kuid just siis pidi olema maailm muutund selliseks, et need kaks poolust ei olnud enam ühendatavad. Kunstnik, kes aimab ette suuri sündmusi, eriti maailmapildi muutumist, tunnetas suure maailmakatastroofi saabumist, mis tähendas seniste elualuste purunemist, ja sellel pidi olema oma väljendus kunstis. See katastroof leidis hiljem suuri täiendusi kaose uutes vormides. Sama Kandinsky kõneles aatomituuma lõhestamise kohutavast mõjust enesele. Ta ütles: «Aatomi lõhenemine oli minu hinges võrdne kogu maailma purunemisega. ——— Kõik muutus ebareaalseks, kõik hakkas kõikuma ja kaduma. ——— Kogu teadus näis mulle hävinenuna.» Kui hiljem mitmedki kriitikud on võtnud sõna abstraktse kunsti vastu, siis on nad unustand küsida, kas nad suudaksid inimestele tagasi anda vana patriarhaalse ühiskonna selle teoloogilise maailmapildiga, mil abstraktne kunst olnuks võimatu.

Kahel viimasel aastakümnel on kõigis kunstides märgatav jällegi kunsti kahe pooluse lähenemise ja ühinemise tendentse. Kuid need protsessid lähtuvad uuelt tasandilt, ja siingi jääb järgnevaile põlvkondadele küllalt palju sünteesiotsimise võimalusi.

Filmiretsensioonide võistlus

TRÜ filmiklubi ja ajalehe «TRÜ» toimetus on välja kuulutanud filmiretsensioonide võistluse. Retsenseerida võib kõiki vaadatud filme, eelkõige aga neid, mida näitab TRÜ filmiklubi.

Võistlus lõpeb 31. mail 1976. a. Parematele lubatakse kalleid kingitusi.

Repliik ühe unustatud sündmuse puhul

Mullu täitus 15 aastat meie ülikooli kirjanduse ja kunsti almanahhi «LOOV MÕTE» ilmumisest. (LOOV MÕTE. Kirjanduse ja kunsti almanahh. Tartu Riiklik Ülikool. Tartu 1960, 194 lk. Trükiarv 2000. Koostaja J. Feldbach, vast. toim. H. Peep.)

Saatesõnas almanahhile kirjutab tolleaegne ülikooli rektor prof. F. Klement muuhulgas: «Kuigi ülikool on juba teadusevallas, kunstilise isetegevuse või siis kehakultuuri alal laialdase tunnustuse leidnud, on meie panus ilukirjanduse valdkonnas veel väga tagasihoidlik. Almanahh «LOOV MÕTE» ongi esimeseks katseks viia meie noored autorid — peaaegu eranditult ülikõpilased — laiema avalikkuse ette.» Kes need tolleaegsed noored autorid siis olid? Aga nimelt Jüri Tuulik, Ülo Tuulik, Tõnis Lehtmets, Lehte Hainsalu, Rudolf Rimmel, Elmar Uuk, Sulev Uus, Vello Lään jt. — puha praegused kirjanikud ja ajakirjanikud. Ülikooli kunstikabineti kasvandikelt oli hulk tõid nii must-valge kui värvitrükis.

Sellest ajast on nüüd möödunud 15 aastat ja hämmastusega küsime endalt: kuidas nad ometi suutsid, kuidas niisugune asi üldse teoks võis saada? Almanahhi ilmumine oli tol ajal ülikooli seinte vahel ikkagi omamoodi kirjanduslik sündmus ja hiljem pole millegi niisugusega enam toime tuldud. Selleteemalist jutuvada on aga aeg-ajalt siiski kuulda olnud. Võidakse öelda, et mis siis viga oli — puha andekate kirjameeste, tulevaste kirjanike ja ajakirjanike kamp koos — muudkui las tulla. Praegu enam niisuguseid pole. Ei osata kirjutada ja kui kirjutavadki, siis ei kõlba ära trükkida — pole küpsed ja vahivad maailma liiga omast nurgast, ei taipa veel kuidas ja mis. Ka kipuvad nad, need autorid, meie õpetatud vanameeste — juhtideautoriteetide arvamusi ja nõuandeid tihtigi mitte arvestama. Ei tohi ka, nagu see meie ratsionalistlikule mõttelaadile sobiv, unustada majanduslikku külge. Almanahh nõuab ju lisakulutusi ja ilmselt ta ei tasu end.

Ka ei pääse üliõpilase vaimusünnitus praegu enam nii kergesti läbi instantside kriitikasõela. Nõuded on tunduvalt kõrgemad kui vanasti. Aeg on edasi läinud ja kui üliõpilane tahab end kirjanduslikult väljendada, siis oleks ta pidanud sellele juba keskkoolis mõtlema ja seal asja endale selgeks tegema, aga mitte enam ülikoolis abitute katsetustega lagedale tulema.

Kirjandusliku almanahhi väljaandmine on tohutu vastutusega ettevõte — seda ei tohi unustada. Kes võtab endale nii suure vastutuse? Ja kust saab paberit?

TOIVO JÜRGENSON

Minisonetist ka eesti keeles

olin mõtelnud õieti ammu, ent sirvides Jaak Põldmäe meeldivat rotaprint-raamatut «Klassikalisi luuletus- ja stroofivorme» (Tartu Riiklik Ülikool, Tartu 1974) ja leides sealt sellesama P. de Ressegnier' «Epitaafi ühele noorele tütarlapsele» (lk. 110—111), mis kunagi ammu mullegi ette oli puutunud, ei saanud ma enam rahu. See prantsuskeelne luuletus koosneb ainult ühe- või kahesilbilistest värssidest, mis on riimitud kõigi sonetireeglite järgi — klassikalisi nõudeid arvestades (prantsuse luules on nimelt oluline ka ühe- ja kahesilbiliste riimide vaheldumine) on see lühidusrekord. Kas ei saaks seda järele teha meiegi keeles, mida me ju alna riimivaeseks oleme pidanud? Proovisingi, ja tulemus — riimid vedasid autori küll paraku hirmus melanhoolseile radadele! — on siin.

OHEPAGEJA

Meel — valgust,
ajus — kust
tajus — algust
teel

haavad
veel — just
sajus — saavad.
majus
eel

AIN KAALEP

Kuidas portreteerida oma õpetajat?

Pea oli tal ühele küljele viltu nagu Aleksandril, püksiauk oli tal ilmast ilma lahti nagu Cervantesel ja nagu Montaigne ei osanud ta ei arvudega ega pennidega rehkendada.

G. C. Lichtenberg

Mõistagi on sündsusetu alustada portreed kõigile tuntud ja kõigiti auväärsest inimesest sääraste ridadega. Seepärast olgu kohe öeldud, et toodud tsitaadist vastab minu poolt portreteeritava isiku suhtes tõele üksnes esimene kolmandik. Kahtlemata on osa lugejaid ise kohanud Võru tänava kandis soliidse väljanägemisega meesterahvast, kes, portfell käes, astub kodu poole, pea ilmtingimata viltu. Pea selline asend on ehk tingitud portreteeritava erilisest vaatenurgast paljudele maailma asjadele.

Mis puutub Lichtenbergi aforismi teise kolmandikku, siis selle kehtivus on ümmargune null. Niisamuti ei ole meil usaldusväärseid andmeid portreteeritava hingesugulusest Montaigne'ga, ehkki põhimõtteliselt võiks ju amatemaatilisus mõeldav olla. Küsigem siis, miks on üldse söandatud lagedale tulla tsitaadiga, mida käesoleva loo kangelase suhtes pole võimalik kohandada? Aga just sel lihtsal põhjusel, et niiviisi täitsin portreteeritava enda nõuet, mida ta juba paarkümmend aastat on tudengitele esitanud: artikli algus olgu sedavõrd huvitav, et loetaks läbi ka järgnev ebahuvitav osa. Ühesõnaga, lugejale heidetakse lasso kaela ja ta lohistatakse õnnelikult loo lõpuni. Ja miks mitte praktikas rakendada seda hüva nõu, kui nõuandjaks, s. t. portreteeritavaks on ajakirjandusdoktor professori kt. JUHAN PEEGEL.

Kahjuks ei suuda ma aga täita portreteeritava teist ettekirjutust: lehemees toogu päevavalgele kogu tõde, poolik tõde mõjub ebausutavana. Mul ei ole käepärast tõendeid selle kohta, miks Juhan Peegel ei kogu autoraha ega käi Uno Sahva kehakasvatajate võimlemisrühmas, kas Juhan Peegel kui saarlane peab lugu saare õllest, miks ta varjab oma muusikalisi andeid, ehkki poplaulja Ivo Linna on tema sugulane; ma ei ole järele uurinud, mitu sigaretiotsa Juhan Peegel päeva jooksul tuhatoosi või prügikasti viskab, ega tea ka seda, miks tal on ainult kaks poega, kuigi võinuks ellu kutsuda ju terve jalgpallimeeskonna või vähemalt korvpallikoondise algviisiku. Samuti pole ma sirvinud lahtisi lehti Juhan Peegli töölaualt ega tea seepärast öelda midagi tarka kirjaniku tulevikuplaanidest.

Oma vähest informeeritust intiimküsimuste alal püüan välja vabandada Juhan Peegli sõnadega: «Pole vist mõtet taotleda igakülgse portree andmist, palju otstarbekam on piirduda mõne hästi karakteerse detailiga, mis toob portreteeritava lugejale palju lähemale kui üldine pingutatud iseloomustus» («Ajaleht», Tartu 1970). Ei taha ma rikkuda ka esmaallikalisuse printsiipi, mille meile kui oma õpilastele on kõrva taha pannud jällegi Juhan Peegel: mõju lugejale on tõhusam, ku kirjutad sündmusest, millest oled ise vahetult osa võtnud. Seepärast siis piirdungi Juhan Peegli kui lektoriga ja sellega, mis tema loengutel on ilmsiks tulnud.

Olen kuus semestrit ülikoolis käinud, ent nii mahedat huumorit kui seda pakub Juhan Peegel, pole ma veel ainsagi õppejõu suust kuulnud. Teadupoolest ei läbe enamik naljamehi oodata oma loo lõppu, vaid puhkevad ise esimestena naerma. Kuulaja, kellel nalja tuum on veel tabamata, pahvatab samuti hetk hiljem naerma, kuid pigem naljategija kui nalja üle. Juhan Peeglil seevastu on teistsugune meetod: esitada nali tasakaalukalt, mõnusas laadis, ise võimaluste piiriides tõsiseks jäädes. 99% Juhan Peegli tabavatest märkustest, väljenditest, võrdlustest jms. sünnivad vahetu sündmuse või situatsiooni mõjul, mis kummutab väite, nagu pakiks Juhan Peegel igal hommikul paraja portsjoni huumorit oma portfelli, et seda päeva jooksul tuttavatele laiali jagada. Polegi oluline, kas Juhan Peegel lahkub kodunt portfelliga või portfellita; ainuüksi tema olekus on nii palju südamlikkust, rahulikkust ja muhedust, et sellest peaks jätkuma kõikide tema kolleegide, õpilaste ja tuttavate kosutamiseks.

Mõni aeg tagasi loengul publitsistlik-kirjanduslikke žanre käsitledes küsis Juhan Peegel meilt, mitme följetoniga saaks ajakirjanik ühes kuus maha. Pakkusin kohe välja, et kindlasti seitsme-kaheksaga. Juhan Peegel muigas ja soovitas seda arvu julgelt poole võrra vähendada. Noogutasin rohkem lugupidamisest, sisimas jäin aga oma arvamuse juurde ning otsustasin proovida: samal õhtul asusin ise innukalt följetoni kirjutama. Följetoni mõte oli järgmine: osutada mõnede riietusesemete sortimendi vähesusele, mistõttu inimesed kipuvad muutuma väliselt sarnaseks nagu liivaterad. See asjaolu põhjustab inimeste närvilisust ja isegi viha. Väljapääsuna soovitasin täielikku alastiolekut, mis peaks tagama inimeste kordumatu individuaalsuse. (Följetoni ülesandeks pole kunagi mõistliku lahendusviisi esitamine.) Kõik oli suurepärane, kuid ... följetoniks ei tahtnud idee kuidagi vormuda, valgus tasapisi vesteks, kuni lõpuks sahtlisse paremaid päevi jäi ootama. Tõepoolest, Juhan Peeglil oli tuline õigus: sulepeaga naljategemine on raske töö. Ent nali on hädavajalik, kinnituseks Juhan Peegli sõnad: «Inimene on ainuke olend sessinatses maailmas, kellele loodus on andnud võime heita nalja ühiskonna ja enda üle» («Looming» 1972, 1). Seepärast tuleb seda võimet kasutada, liiati, nagu Juhan Peegel sealsamas rõhutab, «on sotsiaalselt mõtestatud naerul meie ühiskonnas otse erakordselt tähtis klassiülesanne, mille täitmist meil aina soodustavad pikaajalised traditsioonid.»

Loengul on Juhan Peegli väljenduslaad lihtne ja arusaadav. Peab tundma oma ainet eriti põhjalikult, et mitte abitult siplema jääda tuhandetes pisifaktides, vaid osata välja tuua eeskätt kõige olulisem. Definitsioone mõtestab Juhan Peegel lahti meeldesöövibate näidete abil: «Uudis ei ole see, kui koer inimest hammustab, vaid kui inimene koera hammustab.» Samas loengukonspektis paar lõiku edasi on read, läbi teinud mõningase interpretatsiooni, kuid pärit siiski Juhan Peeglilt: «Tahes-tahtmatult peab ajakirjandus armastama markantseid fakte, kuigi mitte välja minema odavale sensatsioonile á la «õnnetuse tagajärjel olid nelikümmend inimest nii pehmed, et viidi ämbriga ära» ...»

Loodetavasti ei tee lugeja kõigest kirjapandust väära järeldust, nagu seisneks õppetöö žurnalistika eriharus üksnes vaimurikka õppejõu «pärlite» ülestähendamises. On aga tõsi, et Juhan Peegli huumor on tublisti kaasa aidanud meeldiva ja üksmeelse õhkkonna kujunemisele meie väikeses kollektiivis. (Ülikoolis on praegu kõigest 30 žurnalisti.) Ja kui vahel ongi kõrgkooli lõpetanud ajakirjaniku käekirjast raske leida Juhan Peegli koolitust, siis põhjuste otsimiseks tuleks kirjutada mitte Juhan Peegli, vaid mõne teise asjamehe portree.

Jah, aga kuidas siiski kirjutada portreed oma õpetajast? Raskendab materjali ebapiisav tundmine, üleüldse kipub objekt oma keerukuse tõttu kirjutajale üle jõu käima. Tõsi küll, kõige parem reinvein on ju see, kus Reini vee maitsetki sees ei ole. Vaevalt aga õnnestub portree, kust on kadunud portreteeritava isik. Käesoleva kirjatüki õnnestumine või ebaõnnestumine ilmneb ehk sellest, kas Juhan Peegel oma portreed lugedes tunneb end kas või hetkeks peegli ees seisvana või mitte.

Ja lõpuks veel märkus neile, kes arvavad, et portreede kirjutamise ainsaks ajendiks on ümmargune tähtpäev: õige pea tähistab (või ei tähista?) Juhan Peegel oma 57. sünnipäeva. Niimoodi on paraku asi.

MART KADASTIK

Ajakirjanduspäevaga seoses

avaldas rektor tänu aktiivse kaastöö eest kino-fotolaboratooriumi operaatorile Jüri LAANELE ning ettevalmistusosakonna kuulajale Valdo KÜTILE ja premeeris Majandusteaduskonna III k. üliõpilast Jaan KOPPELIT, sama teaduskonna I k. üliõpilast Juhan KIVIRÄHKI, Bioloogia-Geograafiateaduskonna I k. üliõpilast Peeter NÕGEST ning Ester NÄPPINGUT Filoloogiateaduskonna II kursuselt.

Omalt poolt soovib ülikoolilehe toimetus teistelegi kaastöölistele jätkuvat tahet koostööks meiega.

TULEVIKUÜHISKOND PEAKS OLEMA ALKOHOLIVABA

Lembit Kivistik

Alkoholism on meie ühiskonna suurim sotsiaalne pahe. Lisaks suurele majanduslikule kahjule (tööluusid, tööviljakuse langus jne.) põhjustab alkoholi tarvitamine hulgaliselt õnnetusjuhtumeid ja kuritegusid, mis toob kaasa paljude inimeste invaliidistumise ja hukkumise (80—90% raskeid kuritegusid pannakse toime joobeseisundis). Alkoholismi tagajärjel sünnib järjest rohkem vaimsete ja füüsiliste defektidega lapsi. Viimast suurendab naiste alkoholism (kui varem oli see harv nähtus, siis nüüd on krooniliste alkohoolikute hulgas naisi juba ligi 13%). Suur on moraalne kahju, mida tekitavad alkohoolikud oma perekonnale, eriti alaealistele lastele. Nimetatud alkoholikahjustuste all kannatab meie ühiskond praegu ja mõningaid neist me pärandame ka tulevastele põlvkondadele. Selle kõige rahulik sallimine ei sobi kokku sotsialistliku ühiskonna moraaliprintsiipidega.

«Mida kõrgemale tasemele jõuab meie ühiskond oma arengus, seda talumatumaks muutuvad ikka veel esinevad kõrvalekaldumised sotsialistlikest kõlblusnormidest,» ütles L. I. Brežnev oma aruandekõnes NLKP XXV kongressile.

Alkoholikahjustuste suurus ühiskonnas on nähtavasti heas korrelatsioonis keskmiselt ühe elaniku poolt tarbitava alkoholi kogusega. Viimast suurust võib pidada sotsiaalse alkoholismi taseme näitajaks. See näit on meil juba pikema aja jooksul kiiresti kasvanud. Nii oli 1948.—1950. a. NSV Liidus alkohoolsete jookide tarbimine (absoluutsesse alkoholi ümberarvutatult) 1,85 liitrit aastas elaniku kohta (БМЭ, изд. 2, Т. 1, стр. 730), 1968. a. juba 5 l (E. Raal, «Nõukogude Õigus», 1969, nr. 1). Kasutades ajakirjanduses avaldatud andmeid («Edasi» 15. 04. 75) ja teades alkohoolsete jookide tarbimise struktuuri («Alkoholivastasest selgitustööst noorte seas», Tln. 1975, lk. 8) pole raske hinnata, et 1975. a. tarbiti Tartus ühe elaniku kohta ligikaudu 15 liitrit absoluutset alkoholi, kusjuures 1973—1975 oli tarbimise kasv keskmiselt 9% aastas. Selline kasvutempo tõstab alkoholi tarbimise Tartus 8—9 aastaga kahekordseks, millele on ka varem korduvalt tähelepanu juhitud (E. Raal 1969. a. ja G. Kuldvere «Edasis» 2. 09. 75).

Senised abinõud pole suutnud takistada alkoholismi kasvu. See kasv on omakorda võimalik vaid seetõttu, et vähemalt samas tempos kasvab alkohoolsete jookide tootmine ja kaubastamine. Siit järeldub, et peamiseks teeks alkoholitarbimise ja alkoholikahjustuste vähendamisel on alkohoolsete jookide tootmise ja müügi tunduv vähendamine. Loogiline oleks seda teed järk-järgult edasi minna — kuni keeluseaduse kehtestamiseni tulevikus. Siinjuures tasub meenutada, et nõukogude võimu algaastail — kuni 1924. a. lõpuni — kehtis Nõukogude Venemaal piiritusest valmistatud alkohoolsete jookide keelu seadus. Tuntud on V. I. Lenini mõtteavaldus sellest perioodist: «Ma arvan, et erinevalt kapitalistlikest maadest, kes lasevad käiku niisugused asjad, nagu viin ja muud uimastusained, meie seda ei luba, sest kui tulusad nad kaubandusele ka oleksid, viivad nad meid ometi tagasi kapitalismile, mitte aga edasi kommunismi poole.» (Teosed, 32. kd., lk. 403.)

On avaldatud arvamust, et tõeliselt kommunistlikus ühiskonnas ei tarvitata alkoholi. Kui aga nii, siis sunnib see tees meid otsima teid alkoholitarbimise järkjärguliseks vähendamiseks, kuni selle täieliku väljatõrjumiseni.

Lisaks sellele, et vanem ja keskmine põlvkond tarvitab alkoholi järjest rohkem, tõmbab ta kaasa üha enam noori, kellest suur osa muutub kiiresti alkohoolikuteks. Ajakirjanduses on korduvalt märgitud, et noorte alkoholism muutub järjest sagedasemaks. Sealjuures kulub noortel juhujoomiselt alkoholismile üleminekuks 1—3—4 aastat, s. o. mitu korda vähem aega kui täiskasvanuil, alkoholikute keskmine vanus on aga langenud 55-lt aastalt 35-le. Arvestades öeldut ja seda, et alkohol on noortele märksa kahjulikum kui täiskasvanuile, on arstid korduvalt rõhutanud, et noortele alla 20 eluaasta peaks olema alkohol täielikult keelatud.

Alkoholismi täiskasvanute põlvkonnast täielikult välja ravida on nähtavasti lootusetu üritus. Kuid üles kasvatada uut, mittealkohoolikute põlvkonda on märksa lihtsam, igal juhul äärmiselt vajalik ja tänuväärne ettevõtmine. Käesolevate ridade autori arvates tuleks nimetatud eesmärk üldrahvaliku üritusena *avalikult välja kuulutada* ja selgeks teha nii noortele kui ka täiskasvanutele. Täiskasvanud peaksid tegema kõik, et noori alkoholist eemal hoida, noored aga püüdma täiskasvanute halba eeskuju mitte järgida. Ja kuigi siin on tegemist vildaka kasvatusprintsiibiga «Käi minu sõnade, aga mitte tegude järgi!», pole midagi parata. Noortel tuleb tõdeda, et täiskasvanute põlvkond lihtsalt pole võimeline järsku lahti ütlema alkoholist ja sellega seotud traditsioonidest. Noortel aga, kes pole veel alkoholi kammitsaisse sattunud, on see võimalik. Kui noored seda teevad, siis saavad nad tulevikus oma lapsi kasvatada juba positiivse eeskuju najal. Ja veel üks tähtis tõik. Nõukogude võimu algaastail Eesti NSV-s, kui koolides kaotati usuõpetus ja hakati lastes kujundama materialistlikku maailmavaadet, muutusid ka paljud lapsevanemad ateistideks (muidugi mitte üleöö). Oma kogemuste põhjal võin kinnitada, et minu vanematest said ateistid eeskätt laste mõjul. Küllap oli see nii ka paljudes teistes perekondades. Samasugust positiivset mõju alkoholi tarvitavatele vanematele saavad avaldada karsklastest noored.

Niisiis — ja see on tuntud tõde — võitlus alkoholismi vastu ühiskonnas peab algama noorte alkoholivastasest kasvatusest. Juba varakult on võimalik kujundada lastes eitav hoiak alkoholi pruukimise suhtes, seejärel aga anda küllaldane pagas teadmisi alkoholi ühiskonnaohtlikkusest ja kahjulikkusest selle tarvitaja ja tema järglaste tervisele. Et lapsed ei saa koolis nendes küsimustes vajalikku ettevalmistust, sellele juhib tähelepanu P. Mõtsküla: «Hoolimata sellest, et meil kehtib Rahvakomissaride Nõukogu otsus iga tüüpi ja iga astme koolides alkoholivastaste teadmiste õpetamise sisseseadmise kohta, ei leia me praegustest koolilugemikest ka kõige hoolikamal otsimisel ainsatki pala, mis kujundaks lastes nii emotsioonidele kui ka intellektile tugineva püsivalt eitava hoiaku alkoholi pruukimise ja seda enam alkoholi kuritarvitajate suhtes... Me õpetame lastele ja alaealistele teadusliku ateismi aluseid, kuid miks ei peaks me õpetama ka teadusliku antialkoholismi aluseid? Materiaalne ja ideoloogiline kahju pole ju ilmselt väiksem religiooni poolt tekitatavast vastavast kahjust.» (P. Mõtsküla, Kes loobuks õnnest? Tln., 1971, lk. 55.) Tuleks lisada, et vähemalt materiaalne kahju on tohutult suurem. Ja kuigi noort inimest ähvardab kümneid või sadu kordi rohkem alkoholiitkuks kui usklikuks kujunemine, õpetame talle ateismi aluseid, antialkoholismi aluseid aga mitte; selle asemel avame noortele joomakohti. Selline tegutsemine oleks loogiline vaid siis, kui meie eesmärgiks on noori alkoholikuteks kasvatada. Mõningaid teadmisi alkoholi kahjulikkusest arenevale organismile saavad noored keskkoolis, esmakordselt 8. klassi isikliku hügieeni kursuses. Ilmselt oleks vaja neid teadmisi anda varem ja nähtavasti pole õpetus piisav. Algklasside lugemikesse kuuluksid aga palad, mis kujundaksid alkoholivastase hoiaku emotsioonide baasil («Liiklusõnnetus», «Huligaansus» jne.). Lastekirjanikud ja lugemike koostajad saaksid siin ära teha tänuväärse töö. (Järgneb.)

Väljapaistev looduseuurija ja rännumees

7. mail 145 aastat Eschscholtzi surmast.

Hiljuti ilmus kirjastuse «Nauka» väljaandena raamat Tartu ülikooli kasvandiku ja professori Johann Friedrich Eschscholtzi (1793—1831) elust ning tegevusest *. Esimest korda tutvustatakse siin põhjalikumalt andeka teadlase elukäiku ja teaduslikke saavutusi.

Tartus sündinud Eschscholtz lõpetas ülikooli arstiteaduskonna ning juba 1815. a. kaitses samas meditsiinidoktori kraadi. Eschscholtzi elu polnud pikk — kõigest 38 aastat. Selle aja jooksul jõudis ta saada silmapaistvaks bioloogiks, Tartu ülikooli professoriks ja suureks rännumeheks. Juba tolleaegsed teadlased hindasid kõrgelt Eschscholtzi tegevust. Tema nime kannab läänemaguna taimeperekond **(Eschscholtzia)** magunaliste sugukonnast ja mitukümmend taimeliiki. Õpetlase nimi on jäädvustatud mõlema poolkera kaardil. Eschscholtz oli Tartu ülikooli zooloogiamuuseumi asutaja ja esimene juhataja.

Juba nooruses unistas Eschscholtz looduseuurija-reisija ahvatlevast elust.

1815. a. suvel jõudsid lõpule ettevalmistused briki «Rjurik» ümbermaailmareisiks. Ekspeditsiooni eesmärk oli leida kirdeväil Vaiksest ookeanist Atlandi ookeani. Ülesannete hulka kuulus ka Põhja-Ameerika looderanniku uurimine, Vene Alaska ja Vaikse ookeani keskosa saarte külastamine.

Mereteisist kutsuti osa võtma kaks looduseuurijat — A. Chamisso ja J. F. Eschscholtz (viimane ekspeditsiooni arstina) ning kunstnik L. Choris.

1815. a. juuli lõpus väljus laev pikale teekonnale. Eschscholtz ja Chamisso alustasid kohe uuringuid, mis said täie ulatuse Vaiksesse ookeani jõudmisel.

1816. a. juulis avastas ekspeditsioon praeguses Tšuktši meres sügavale Alaska rannikusse lõikuva laia lahe. Laht nimetati Kotzebue nimega, lahekurm selle idaosas aga sai Eschscholtzi nime. Peagi kohati meres laamjääd ning võeti kurss lõunasse. 1818. a. 3. augustil libises «Rjurik» Neevale, olles kolme aastaga sooritanud reisi ümber maailma.

Eschscholtzi kuus bioloogilist uurimust nägid trükivalgust ekspeditsiooni ülema Kotzebue koostatud kolmeköitelises reisikirjelduses.

Mahukate teaduslike kollektsioonidega saabus Eschscholtz Tartusse. Tundus, et teadlane võinuks nüüd pühenduda ülikoolitööle. Ent peagi kirjutab ta Krusensternile: «Kas Peterburi Akadeemia ei võiks mind saata reisima? Ma kohustuksin koguma loodusobjekte naturaaliate kabinettide ja botaanikaaedade tarvis.» Teadlase unistus täitus nelja aasta pärast.

1823. a. määrati Kotzebue luubil «Predprijatije» sooritatava uue ekspeditsiooni ülemaks. Tal tuli toimetada Kamtšatkale mereväevarustust ning siis ühe aasta jooksul patrullida Venemaa Põhja-Ameerika valdustes. Samal ajal pidi regulaarselt läbi viidama ka teaduslikke vaatlusi. Loodusteadlasena (botaaniku ja zooloogina) paluti jällegi kaasa Eschscholtz. Koos temaga kutsuti ekspeditsioonile noored Tartu teadlased füüsik E. Lenz, astronoom W. Preuss ja mineraloog E. Hofmann. Teel Kaug-Itta viibis ekspeditsioon Brasiilias ja Tšiilis, kuid põhiliseks uurimispiirkonnaks jäi seegi kord Vaikse ookeani keskosa.

Aastail 1824—1825 külastas ekspeditsioon kahel korral Vene valdusi Põhja-Ameerikas. Marshalli arhipelaagis avastati korallisaarte rühm, mis sai Eschscholtzi nime.

«Rjuriku» ja «Predprijatije» reisidel avastati Vaikses ookeanis 399 varem tundmatut saart, koguti hiiglaslik faunistiline ja floristiline materjal, rääkimata kahe ekspeditsiooni muudest teaduslikest tulemustest.

Koos Chamissoga avastas ja kirjeldas Eschscholtz metageneesi nähtust, s. o. sugulise ja sugutu paljunemise vaheldumist salpidel (alamate keelikloomade klass). See oli zooloogiale tähtis avastus. Tänapäevani on aktuaalsed Eschscholtzi uurimused selgrootute süstemaatikast ja morfoloogiast. Ta uuris põhjalikult endapreparеeritud kogusid ega lubanud endale enneaegseid otsustusi. Väljapaistva süstemaatikuna oli Eschscholtz suur autoriteet kaasaegsete zooloogide seas. Tema uurimusi loomade siseehituse alal hinnati kõrgelt.

Teadlasena oli Eschscholtz harukordselt kohusetruu ning enese vastu nõudlik. Tema uurimused paistsid alati silma suure täpsusega. Näitena võib tuua tema suurteose «Zooloogia atlas» (1829), kus teadlane teeb kokkuvõtte oma teise ümbermaailmareisi vältel tehtud tööst. Tartu ülikooli tuntud zooloog M. H. Rathke kirjutab selle teose suurest tähtsusest ja märgib, et tema autori nimi «jääb särama kõigiks tulevasteks aegadeks kui kõige eredamaid tähti».

Külastades kaugeid maid, kohtudes nende kaasaegsest kultuurist puutumata elanikega, suhtus Eschscholtz neisse suure sümpaatia ja humanismiga. Mitmel juhul oli Eschscholtz uute kasulike taimekultuuride juurutajaks real Vaikse ookeani saartel.

A. TSERNIKOV, A. BOBROV,
NSVL TA V. L. Komarovi nim.
Botaanikainstituut
Vene keelest tõlkinud
Alar Läänelaid

* Т. А. Лукина. Иоганн Фридрих Эшшольц (1973—1831). «Наука», Л., 1975. 175 с. + 15 илл. 12 300 экз. Ц. 60 к.

Ühe mehe sõjateest

(Algus 1. lk.)

ja oli nõus meiega koos töötama. Seda «kahepaiksust» ei saa nimetada reetmiseks, sest mõlemad pooled võitlesid ühise eesmärgi — fašismi purustamise nimel.

Longil olid laialdased sidemed, alates Šveitsi luurest ja kindral de Gaullie'i pooldajatest Vishis ning lõpetades Saksa emigrantidega. Long kui asjatundja analüüsis ja jaotas ise informatsiooni Nõukogude ja de Gaulle'i luurajate vahel, andes korduvalt mõista, et eelistab meie omi.

Esialgu läks kõik hästi. Kuni äkki ühel 1941. a. oktoobriööl kadusid eetrist Keskuse kutsungid. Moskva jaama hääl oli olnud siiani hästi kuulda. Me ei teadnud, mida arvata. Kui Keskus oleks muutnud kutsungit ja saateaega, oleks ta informeerinud sellest meidki. Šveitsi ajalehed olid teatanud, et Moskvast evakueeritakse mõningaid valitsusasutusi ning diplomaatilisi esindusi. Võrdlesime neid andmeid Nõukogude ja Saksa rindeteadetega ning jõudsime järeldusele, et millegi muu kui evakueerimisega ei saa tõesti seletada vaikust nii äreval ajal. See arvamus leidis hiljem kinnitust. Novembri lõpus side taastus. Võisime hakata jälle edasi andma kogutud informatsiooni, mille hulgas oli seekord oluline koht *Wehrmacht*'i kaotustest Moskva all.

Nimelt sai meile teatavaks, et oktoobri alguseks ulatus Nõukogude rindel tapetute ja haavatute arv 1,25 miljonini, kusjuures 2-miljoniline kaotus tähendanuks Saksamaale juba kriitilist olukorda. Ilmnes, et paljud Saksa ohvitserid hakkasid kahtlema *Wehrmacht*'i võitmatuse müüdis. Pealegi olid kaotuse osaliseks saanud just eliitväed, samal ajal kui Nõukogude armee alles hakkas oma valikvägesid rakendama. Saksa armee vajas 2- kuni 3-kuulist hingetõmbeaega, et end uueks lõõgiks koguda. Kuid seda hingetõmbeaega hitlerlased ei saanud. Detsembri alguses asus Nõukogude armee vastupealetungile. 8. detsembril oli Hitler sunnitud andma käsu kaitsele asuda. Välksõjaplaan oli niisama hästi kui läbi kukkunud.

Tõlk. ÜLLE TÜÜN

Venia legendi

Kolmapäeval, 12. mail algusega kell 16.15 peahoone auditooriumis 228 dotsendi kt. Mart Elleri *venia legendi* teemal «Jaan Koort — murrangu teostaja eesti skulptuuris XX sajandi alguskümnendeil».

Tõsise *rock*-muusika austajad

Ülikooli vanas kohvikus hakkavad toimuma igal teisipäeval, neljapäeval ja pühapäeval *rock*-muusika õhtud. Algust tehti 4. mail. Organiseerijaks Andres Ulp (Majandusteadusk. III k.) ja Olev Ulp (EPA maakorralduse I k.), kes tutvustasid ansambli «Pink Floyd» loomingut läbi nende kümneaastase eksistentsi.

Õhtute eesmärgiks on anda võimalust kuulata vanemaid ja uuemaid plaate ning rääkida veidi lähemalt *rock*-muusika minevikust ja olevikust.

KÜLLI SOOPÄRG

Teie küsite — meie vastame

Filoloogiateaduskonna üliõpilane Nupuste küsib, millest on tingitud tuuliste ilmade puhul plekitahvlite sadu keemiahoone katuselt, ning tahab teada, kas niisugune nähtus on kahjulik ja kas selle vastu võideldakse.

Meie vastame:

Tingitud on see rahvamajandusele tohutult kahjulikust ja hädaohtlikust elektrokeemilisest protsessist, nn. korrosioonist, mis hävitab hiiglaslikul hulgal meile nii vajalikku defitsiiti. Tuulel on siin ainult selekteeriv osa. Ta lihtsalt kõrvaldab katusekatteks ebasobivaks muutunud materjali. Korrosiooni vastu võitlemine on üldrahvalik ülesanne. Konkreetselt viiakse seda ellu aga sedavõrd, kuivõrd vahendid ja arusaamine selleks kusagil võimaluse annavad.

Ke. Mikk

Üliõpilased!

Kellel on vähemalt II liigi autojuhi load, palume kiiresti ühendust võtta TRÜ komsomolikomitee sekretäriga.

Klubi

7. mail kell 18
kõnevõistluse lõppvoor

kell 20
imponderabiilse nalja ansambli «Kuup ja Kera» *retroshow*, pühendatud 5-aastasele lavategevuse katkestamisele.

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS MDCXXII TARTUENSIS

Uut teatmekirjandust

1. **Lexicon der Wirtschaft. Organisation und Technik der Verwaltungs-arbeit.** Berlin, 1975. 378 lk. 5T—156.
2. **Lexicon deutschsprachiger Schriftsteller. Band 2. L — Z.** Leipzig, 1974. 509 lk. 12 Bio — 92.
3. **Seidel, G. Bibliographie Bertolt Brecht.** Veröffentlichungen aus den Jahren 1913—1972. Berlin—Weimar, 1975. 304 lk. Bio—B 80.
4. **Uvarov, E. B. and Chapman, D. R. A dictionary of science.** SI. London, 1974. 445 lk. 16T—6.

Mõeldud üliõpilastele käsiraamatuna. Kasutatav ka tavalisele lugejale teaduse ja tehnika sõnavara, samuti keemiliste elementide ja nende oluliseimate ühendite tutvustajana.

5. **World list of universities 1975—1976.** Paris, 1975. 516 lk. 15T — 104.

1. **Актинас Б. Ю. Знакомтесь: Литва.** Вильнюс, 1975. 210 lk. 26 (Lee) — 2.
2. **Владимир Ильич Ленин. Биографическая хроника. Том 6. Июль 1918 — март 1919.** М., 1975. 665 lk.
3. **Женщины в СССР.** Статистический сборник. М., 1975. 135 lk. 5T — 60.

Kogumik esitab andmeid naiste osast rahvamajanduses, eriti tööstuses, ehituses, põllumajanduses, teaduses, kultuurielus, tervishoius ja riigivalitsemises. On andmeid ka naiste haridustaseme ning emade ja lastekaitse kohta.

4. **Игнатов В. А. и Шульгин В. В. Организация Объединенных Наций.** Краткий справочник. М., 1975. 128 lk. 5T — 226.

Teatmik annab ülevaate ÜRO peaalaliste ja eriorganite, samuti Rahvusvahelise Kohtu tegevusest, õigustest ja kohustustest. Esitab ka ÜRO liikmesriikide nimesiku.

5. **Морозенко В. В. Англо-русский экономико-статистический словарь.** М., 1974. 224 lk. 5S — 39.
6. **Сборник законов и указов Президиума Верховного Совета СССР 1938—1975. Том I.** М., 1975. 718 lk. 6T — 100.

NSV Liidu seaduste kogumik ilmub 4-köitelisena. Esimene köide koosneb 7 osast: 1936. a. Konstitutsioon, NSV Liidu riiklikku korraldust ja riigivõimu, samuti riigi juhtivate organite tegevust, rahvamajandust ja finantsasju ning maa-, vee- ja maavarade kasutust reguleerivad seadused.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2466. MB-05423.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 20 Reedel, 14. mail 1976 XXVIII aastakäik

Looduskaitsepäev

23. mail korraldab TRÜ kollektiiv taas õppejõudude ja üliõpilaste kokkusaamise looduseradadel. Toimub teist korda kõiki teaduskondi kaasakutsuv looduskaitsepäev. Seekord Vapramäe ümbruses. Ehitatakse jällegi välja üks looduse õpperadade süsteem, mida geograafid U. Peterson, H. Hallemaa, A. Iitol jt. juba praegu projekteerivad. Kirjeldus ilmub «TRÜ» 21. mai numbris. Lõunatunnil kuulatakse kirjanike endi esitatuna loodusluulet.

Põhiline kohalesõit on seekord kell 9.09 väljuva Elva rongiga, millelt Tõravere jaamast suundutakse Vapramäe autobussipeatuse kogunemiskohta. Samasse saab sõita liinibussidega.

Päeva avamine on kell 10.15 Vapramäel.

JAAN EILART,
TRÜ keskkonnakaitse komisjoni esimees

Eesti suurim põlispuu — Sipa pärn. P. Pere foto.

Kõik ülikooli spordipäevale!

Pühapäeval, 16. mail toimub ülikooli järjekordne spordipäev. Seni on need toimunud ülikooli staadionil, seekord aga murtakse traditsiooni ja korraldatakse spordipäev Luunja pioneerilaagris, kuhu minnakse rahvamatka korras.

Sealsetel spordiväljakutel toimuvad paljudel aladel teaduskondadevahelised spordivõistlused. Ka matkast osavõttu arvestatakse ja antakse teaduskonnale vastavad punktid.

Seega muutub iga spordipäevast osavõtja aktiivseks üritusele kaasalööjaks. Loodame vaid, et kõik üliõpilased oskavad seda hinnata ja tulevad kevadisele suurele spordipeole. Kevadine loodus ja värske õhk lausa kutsub sinna.

Et aga üritusest selgem ettekujutus saada, avaldame alljärgnevalt spordipäeva juhendi.

Spordipäeva juhend

ETTEVALMISTUS SPORDIPÄEVAKS.

1. Kogunemine rongkäiguks kell 9.30 V. Kingissepa tänavale ja rivistumine 6 kaupa kolonni (teaduskonniti tähestiku järjekorras). Kolonni pea asub TRÜ majandushoone ees. Kolonni ees teaduskonna embleem. Üliõpilaste riletuseks on spordidress (ilma üliõpilasmütsita).

2. Rongkäigu liikumise algus kell 9.45. Rongkäik liigub marsruudil: V. Kingissepa tn., Ülikooli tn., Riia mnt., Emajõe sild, Kalda tee. Rongkäik lõpeb Kalda tee ja Sõpruse pst. nurgal.

3. Rongkäigule järgneb rahvamatk Ihaste suunas, sealt kuni Kabina bussipeatuseni. Matka alguses jagatakse osavõtjakaardid, mida peavad kõik täitma (kirjutusvahend kaasa võtta!) ja toimetama matka lõpp-punkti, s. o. Luunja pioneerilaagrisse. Matka pikkus on 7,5 km (edasi-tagasi 15 km, mis on VTK norm). Võib täita ka 12,5 km (25 km) norm, selleks tuleb matkata pioneerilaagrist mööda kuni kontrollpunktini, registreerida seal kaart ja pöörduda tagasi pioneerilaagrisse. Kõik matkajad saavad staabist osavõtjakaardi vastu vastava matkatunnistuse.

SPORDIPÄEVA KAVA. 1. Spordipäeva avamine toimub kell 12 Luunja pioneerilaagris. Kavas: avamine rektoraadi esindaja poolt; komsomolikomitee sekretäri tervitus; TRÜ spordiklubi tervitus; parimate üliõpilassportlaste ja kollektiivide autasustamine; võimlejate, rahvatantsijate ja orkestri esinemine.

2. Spordiürituste algus kell 13.30.
Kavas:
kell 13.30 teaduskondadevaheline pendelteatejooks 10×100 m
kell 14 välkturniir meeste korvpallis
välkturniir naiste võrkpallis
välkturniir meeste jalgpallis (eelvoor peetakse Tartus)
välkturniir naiste rahvastepallis
kell 14.15 orienteerumisvõistlus
14.30 laskevõistlus
(kõik võistlused on teaduskondadevahelised)
kell 16 võitjate autasustamine.

3. VTK norme kergejõustiku aladel on võimalik sooritada kella 14—16-ni. Normi sooritajad saavad vastava tõendi.

ISETEGEVUS. Kell 16.30 süüdatakse lõkketuli ja estraadil on võimalik tantsida.

AUTASUSTAMINE. 1. Üksikalade võitjat võistkonda autasustatakse diplomi ja tordiga.

2. Võitjat teaduskonda (8 ala kokkuvõttes) autasustatakse TRÜ hinnalise karikaga.

3. Punkte võistkondadele arvestatakse järgmiselt: I koht annab 10, II koht — 8, III koht — 7 punkti jne.

4. Matka võitnud teaduskond selgitatakse osavõtu protsendi järgi teaduskonna üliõpilaste üldarvust ja sellel on teiste võistlusaladega samaväärne kaal.

MUUD MÄRKUSED. 1. Spordiväljakud on radiofitseeritud ja dekoreeritud.

2. Toitlustamiseks on avatud 2 puhvetit ja välikatlast saab sooja suppi.

3. Kõik selgitamist vajavad küsimused lahendab kehalise kasvatuse ja spordi kateeder ja TRÜ spordiklubi.

ORGKOMITEE

Sekretär

Tribüün

RUVE ŠANK

Filoloogiateaduskonna komsomolielu juhib 1976. a. märtsist. Ülikoolis õpib saksa filoloogiat 1973. aastast. Ühiskondliku töö käik on olnud senini järgmine: aasta kursusesekretär, 1,5 aastat osakonna sekretär. ÜLKNÜ liige 1971. aastast. Loomult mõnikord melanhooliasse kalduv sangviinik.

Kirjasaatjaile

Mulle tundub, et me kirjutame liiga vähe oma lehes. Selleks võib olla mitmeid põhjusi. Me kardame eksida, kardame kirjutada saamatult, sest mõned meie hulgast kirjutavad väga ladusalt, teised jälle väga targalt. Siiski peaks just ülikooliaeg veel see aeg olema, kus võib eksida, kus tuleb oma väljenduseoskust lihvida ja oma mõtetes selgusele jõuda. Kui me seda praegu ei tee, siis edaspidi ei lase üha kuhjuv solidsus meil seda hoopiski teha.

Ka ei tunne me nagu erilist vajadust end avaldada. Sest ei juhtuks ju nagu midagi erilist sellest, et me oma arvamuse ütlemata jätame, või sellestki, kui me ta avaldame. Niisugune arvamus ei ole üleöö kujunenud ja seda on väga raske muuta, aga sellele tuleb kindlasti tähelepanu pöörata, sest see väljendab üldist suhtumist ümbritsevasse. Eelkõige tuleks rangemalt võtta tulevasi žurnaliste — professionaalseid publitsiste. Just nendel on lausa ülesandeks väljendada seda, kuidas ümbritsev tegelikkus neis ja mitte ainult neis peegeldub. Probleemide olemasolu ei vaja tõestamist ja kui nad neid ei näe, siis tuleb kahtluse alla panna nende inimeste probleeminägemisoskus ja ühtlasi ka eluala valiku õigsus.

Ja veel ei oska me avaldada oma vaimustust, kui miski tõesti on hästi õnnestunud. Ehk tuleb see sellest, et me peame väga palju vaimustuma niisugusest, mille kohta juba ette ära öeldud, et see on vaimustumist väärt.

Üliõpilasteadureile

Film «Preemia» täpsustas ja uuendas vana teadmist, et sellest, mis on, ei saa mööda minna. Olemasolevat ei saa vaikimisega olematuks muuta. Ja kui meil pole täpset ettekujutust olemasolevast, siis tuleb see luua, tuleb uurida seda tegelikkust. Palju me teame endist? Kõigepealt tuleks näiteks kindlaks teha üliõpilase ajabilanss. Komsomol, kes orienteerub eelkõige vabale ajale, peaks järele uurima, palju seda üldse on. Õppeedukuse tõusu taga on kindlasti ka õppimisele kulutatava aja pikenemine. Muu hulgas saaks teada sedagi, palju peaks kulutama aega, kui täita kõik õppejõudude nõudmised ja soovitused (arvatavasti üle 24 tunni päevas), või kui palju nõudmistest reaalselt täidetakse.

Ka oleks kasulik omada täpset ettekujutust üliõpilaste soovidest ja vajadustest, sest mõnikord ei oska juhtima seatud komnoored seda öelda ja enda järgi nad otsustada ei saa. Seisame praegu ülesande ees parandada noorte pedagoogide kui kooli komsomolitöö juhtide ettevalmistust. Noorte õpetajate üle nurisetakse, et nad ei saavat hakkama klassivälise tööga, ei oskavat juhendada komsomolitööd. Kindlasti on siin tegemist nende eneste võõrandumisega oma organisatsioonist, aga ka teadmiste ja kogemuste hankimise võimalused on piiratud.

Kommunistlikele noortele

Komsomol on meie oma organisatsioon. Aga kui paljud meist võtavad seda kui oma? Meie suhtumine avaldub kõige selgemalt praktilises tegevuses. Aega on meil alati, aga mille peale me seda kulutame, see oleneb meie suhtumisest ajakulutamise võimalusse. Paraku eelistab komsomolikoosolekut meelelahutusele vaid väike osa üliõpilasi. (Võtke kasvõi valitud organite liikmete osavõtt institutsiooni tööst.) Miks? Tõenäoliselt ei tunnetata siis vastava ürituse vajadust, arvatakse, et koosoleku läbiviimine pole tingitud tarvidusest mingit probleemi lahendada, vaid on ülevalt poolt tulnud direktiivide täitmiseks korraldatud, mis mõnikord nii ongi. Niisugune enda vastuasetamine ülevalt või väljastpoolt tulnud korraldustele, nendes millegi välise, vastaspoolse nägemine tähendabki sisuliselt organisatsioonist võõrandumist. See on tingitud muuhulgas kirjandlasi sellestki, et organisatsioon on nii tohutu suur ja ühendab endasse väga erinevate huvide ning suhtumistega inimeste gruppe (perioodi 14.—28. eluaastani peetakse kõige pöördelisemaks ajajärguks noore inimese kujunemisel). On aga selge, et 14- ja 28-aastasel on väga vähe ühist. Nii peavad organisatsiooni väiksemad lülid, mis ühendavad tunduvalt homogeensemaid gruppe, suuremat initsiatiivi üles näitama organisatsiooni tegevusele konkreetse, just neid puudutava sisu andmisel.

Niisugune võõrandumine algab juba keskkoolis, kus vastsetele komnoortele peavad organisatsiooni eesmärgid ja tegutsemise võimalused avama noored pedagoogid, kes muuhulgas tulevad ka TRÜ-st, kus nad seda kõike vaevalt enda jaokski mõtestada, veel vähem praktikasse rakendada suutsid.

Ja seda süvendab, et me komsomoli liinis ei vali etteotsa neid inimesi, kelles me tegelikult juhte näeme, kelle autoriteeti me tunnustame, vaid tihti neid, kes lasevad meil organisatsiooni tööst kõrvale jääda, teha kõik ülevalt poolt nõutu ise ära.

Õppejõududele

Millest tuleb too organisatsioonist võõrandumine? Miks ei taheta aktiivselt sekkuda väärnähtuste kõrvaldamisse? Ulatuslik ühiskonnateaduste programm kõrgkoolis peaks ju kujundama meis aktiivse hoiaku. Selles seisnebki tema põhiline tuum, see on tähtsaim teoreetiline järeldus ja ühtlasi positiivne programm. Aga kas see alati tuuakse meieni?

Sest üks asi on vahendada teavet, teine asi aktiivset suhtumist kujundada. Ühiskonnateaduste seminarid peaksid selleks häid võimalusi pakkuma, õppejõud aktiivselt suhtumiselt kõige rohkem eeskujuks olema ja seminarides just küsitavused ning võimalikud väärseisukohad eelkõige lahatud saama.

Siin kerkib aga üles delikaatne küsimus üliõpilase kritiikast õppejõu aadressil. Ei saa nõustuda sellega, et õppejõu arvustamine on tabu, et üliõpilane peaks end igal juhul laskma niisuguseks kujundada, nagu õppejõud seda tahab. Aga ülikoolis võtab maad keskkooli mentaliteet, kus õpetajaid nurga taga siunatakse. Kas ei peaks õppejõu ja üliõpilase vaheline suhtlemine üldse tihedam olema? Õppejõudu kui spetsialisti kuuleb loenguis küllastumiseni, ent õppejõudu kui inimest? Ehk leitakse siis ka lahendus mahakirjutamistele, mis omakorda väljendab ju tegelikult üliõpilase võõrandumist kas ainest või õppejõust, s. t. üliõpilane ei usalda õppejõu nõudmisi, kartes, et temalt nõutakse mittevajalikku.

Skeptikutele

On üliõpilasi, kes nähes puudusi meid ümbritsevas elus, püüavad leida endale niisugust tegevusvälja, kus need ebakohad neid kõige vähem segavad. Sisuliselt on see passiivsuse filosoofia rakendamine, see on vaikimine seal, kus peab kisendama. Formaalselt ei saa neile ehk midagi ette heita, moraalselt aga toimivad nad vääralt: nad ei tee seda, mida nad suudaksid, nad jätavad otsustamise teistele, tihti inimestele, kes neist vähem võimekad, vähem kompetentsed probleeme lahendama. Sellega võtavad «nahahoidjad» endalt võimaluse kaasa rääkida. Nendest kõrval otsustatakse tähtsad asjad, mis tihti ka neid endid puudutavad, nendest kõrval jagatakse ka hüved, mida otsustaja positsioon annab ja mõnikord neid nuheldakse.

TRÜ nõukogu

23. aprilli koosolekul andis ülevaate ENSV KKEH Ministeeriumi 28. märtsi 1974. a. otsuse «Vene keele õpetamise olukorrast ja abinõudest selle parandamises eesti õppekeelega õpperühmades» täitmisest vene keele õpetamise metoodika kateedri juhataja dots. kt. Antidea Metsa.

Õppeprorektor dots. K. Püssi hinnang sügisel avatud kateedri tööle sisaldas tunnustust. Samal arvamusel olid teisedki sõnavõtjad. Lühikese ajaga on kollektiiv asunud lahendama unarusse jäänud tarvilikke küsimusi, nagu näiteks audeerimisoskuse arendamine, terminoloogiakartoteekide koostamine, õpikute uuendamine jne.

«Vene keele õpetamist peame intensiivistama senise aja raames, sest pole õige suurendada tundide hulka võõrkeele arvel, nagu seda on soovitatud,» lausus A. Metsa. Nii on püütud esimesest semestrist peale valida õiget erialast lektüüri, õpetada erinevate erialade üliõpilastele vajalikku suhtlemiskõnet. Siiski ei anna need ettevõtmised maksimaalseid tulemusi, kui aine ei lõpe eksamiga. Uute õppeplaanide järgi see mõnel kursusel nii küll on.

Arvestatav koostöö on kujunenud kateedril Arsti-, Õigus-, Filoloogia- ja Majandusteaduskonnaga. Tagasihoidlikumad on vene keele õppimises olnud füüsikaüliõpilased. Ettekandja kõneles, et on uuritud ka hoiakut õppeaine suhtes ja selle õppimise motiive: kui juuraüliõpilastest õppis keskkoolis vene keelt huviga 33%, siis nüüd on see arv tõusnud 69%-ni. Ajaloolaste huvi on langenud. Miks?

Kuigi lugemisoskus olevat üliõpilastel väike, on TRÜ-lased olnud edukad kõneoskuses. Seda näitas vabariiklik vene keele olümpiaadki, kus kõik ülikoolist osavõtnud tulid esimese kümne hulka, veelgi enam, sellest I, II ja IV koht kuulus kindlalt meile.

Esimese päevakorrapunkti lõpetamiseks kokkuvõtvalt ettekandja ja sõnavõtjate olulisemad soovid: sobiva lektüüri valimiseks oleks tarvis konsultanti igast teaduskonnast, õppejõud peaksid nõudma üliõpilase teadusliku töö venekeelset resümeed, on soovitav kirjutada rohkem teaduslikke töid vene keeles (tihti jääb mõni tugevatasemeline töö üleliidulisele konkursile saatmata, sest ülikoolil ei ole tõlkimiseks raha), kateeder vajab kassette, fonoteeki, metoodikakabinetti.

Ministeeriumi otsus on üldjoontes täidetud. Mis tegemata, tuleneb peamiselt kehvadest materiaalsetest tingimustest. Otsuses on näiteks nõue õpetada vene keelt väikestele rühmadele (10—12 üliõpilast). Sügisel oli 78 rühmast selliseid vaid 18. Rühmi ei ole võimaldanud poolitada õppejõudude koormus ega ruumidki.

Teise päevakorrapunktina kuulati ära dots. Karl Püssi ettekanne pedagoogide ettevalmistamisest TRÜ-s seoses üleminekuga uutele õppeplaanidele.

«Et ülikooli lõpetanud noortel on esimesed pedagoogiaastad rasked, et neil ei ole veel oskusi ja kogemusi, on osaliselt paratamatu. Ülikoolist ei tule väljaõppinud, vaid alles pedagoogieeldustega noored, kellest kujuneb õpetaja praktikas.» Paraku ollakse paljudes koolides ja mujalgi arvamusel, et ülikoolis saadakse juba küpseks õpetajaks.

Kui endiste õppeplaanide järgi õppinud üliõpilaste lõpetamisjärgsel stažeerimisel oli puudusi aine õpetamise metoodikas, kasvatustöös jm., siis on karta nende vigade süvenemist. Põhjuse selleks annavad uued õppeplaanid, kus on kärbitud pedagoogiliste ainete tsüklit, lühendatud poole võrra üldpedagoogilist praktikat. Seetõttu tuleb kasutusele võtta senisest radikaalsemaid abinõusid. Konkreetsemalt: paremini seostada omavahel keskkooli ja ülikooli aineprogramme, kujundada Tartus baaskoolide võrk, kõikide pedagoogiliste erialade õppeplaanidesse sisse viia pedagoogika erikursus, rajada ülikoolis ainekabinetid (mis keskkoolides juba ammu olemas!) jne.

Pedagoogika ja metoodika kateedri juhataja dots. Inge Undi põhjalik kaasettekanne käsitles pedagoogide ettevalmistamise teaduslikke aspekte (süsteemi, optimaalsust, ühtsuse põhimõtet). Mõlemad ettekandjad nentisid ühiskondlik-poliitilise praktika lahutatust pedagoogiülesannetest, samuti vähest pedagoogikaalaste kursuse- ja diplomitööde arvu. Sõnavõtnud dots. J. Reimand oli mures matemaatika pedagoogilise haru tuleviku pärast, prof. H. Peep väitis, et pärast pedagoogilist praktikat ei ole 9. semestril enam mõtet teooriat õpetada. Sõna võtsid veel prof. J. Lotman ja rektor A. Koop. Probleeme on palju, mitmed tahud vajavad üksikasjalikku ja arukat lahendamist. Olulisemad on kirjas (millest siingi juba räägitud) vastuvõetud otsuses.

Lõpuks kuulati ära ettevalmistusosakonna ja -kursuste juhataja ped.-kand. K. Velskri ja E. Räime ülevaated käesoleva õppeaasta tööst. Ettevalmistusosakonnast oli kirjutatud meie lehe eelmises numbris.

Koosolekul valiti taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri juhataja professori kohale H. Miidla, majandusgeograafia kateedri juhataja dotsendi kohale V. Murel, matemaatilise analüüsi kateedrijuhataja kohale E. Jürimäe, anorgaanilise keemia kateedri professori kohale U. Palm. Professori teadusliku kutse taotlemise poolt hääletati meditsiinidoktor A. Lenznerile, dotsendi teadusliku kutse taotlemise poolt P. Nurmekunnale, J. Mikule, A. Metsale, O. Rajaveele, L. Lutsule ning vanemteaduri teadusliku kutse taotlemise poolt I. Talvikule.

VARJE SOOTAK

Kursusejuhendajate tööst TRÜ Arstiteaduskonnas

Arstiteaduskonnas on võrreldes teiste teaduskondadega kursusejuhendamise süsteemis teatud iseärasusi. Seda tingivad esmajoones väga suured (üle 100 üliõpilase) kursused raviosakonnas. Niisuguste kursuste juhendamisel on määratud peale kursusejuhendaja veel rühmajuhendajad, kes juhendavad ühe või kahe õpperühma tööd. Teine iseärasus: et kliiniliste kateedrite õppejõud puutuvad üliõpilastega kokku alates kolmandast kursusest, siis määratakse kursusele (rühmale) kindel juhendaja, kes juhendab vastavaid üliõpilasi kuni stuudiumi lõpuni, alles kolmandal kursusel. Raviosakonna esimese ja teise kursuse üliõpilasi juhendavad teoreetilise meditsiini kateedrite õppejõud. Teistes, nn. väikestes osakondades (spordimeditsiini, pediaatria, stomatoloogia ja farmaatsia) töötavad vastavate profileerivate kateedrite õppejõud üliõpilastega alates esimesest kursusest kuni ülikooli lõpetamiseni.

Juba rida aastaid töötavad Arstiteaduskonna kolmel esimesel kursusel kursuse nõukogud. Neid juhatavad raviosakonna vastava kursuse juhendajad ning nõukogusse kuuluvad peale rühmajuhendajate ja kursuse aktiivi veel antud kursusel õpetatavate erialade esindajad. Kursuse nõukogud töötavad koos vastavate parteigruppidega. Nõukogu koosolekud toimuvad üks kord kuus. Seal arutatakse nii õppeedukuse ja õppedistsipliini küsimusi kui ka õppevälise kasvatustöö kulgu. Üliõpilased, kes on rikkunud süstemaatiliselt õppedistsipliini või kellel on võlgnevusi, annavad kursuse nõukogu ees aru. Kursuse nõukogud esitavad oma ettepanekud üliõpilaste karistamiseks või eksmatrikuleerimiseks dekanaadile.

Arstiteaduskonna kursuste ja rühmade tööplaanide koostamisel lähtutakse «TRÜ Arstiteaduskonna üliõpilaste õppe- ja ideelis-poliitilise kasvatustöö kompleksplaanist» (Tartu, 1974). Selles plaanis on koordineeritud õppeväline töö kursuste vahel, aga samuti üliõpilaste teadmiste mitmesugused kontrollimise vormid (arvestused, kontrolltööd, seminarid jne.) erinevate distsipliinide vahel kursuste kaupa.

Suurimat tähelepanu nõuab kasvatustöö esimesel kursusel. Selle kursuse tööplaanis moodustab olulise osa loengutsükkel «Sissejuhatus erialasse». Selle tsükli raames tutvuvad I kursuse üliõpilased Arstiteaduskonna struktuuriga, õppetöö korraldusega kõrgemas koolis, vaimse töö hügieeniga, õpivad konspekteerima, tutvuvad TRÜ ja eriti Arstiteaduskonna ajalooga ning palju muu vajalikuga. Need loengud on I kursuse üliõpilastele alati meeldinud. Esmakursuslaste lülitumisele teaduskonna kollektiivi aitab palju kaasa traditsiooniline I kursuse ball, millest võtavad osa ka vanemate kursuste üliõpilased ja teaduskonna juhtkond.

Kõikidel kursustel ja rühmades pööratakse suurt tähelepanu poliitinformatsioonide läbiviimisele ning poliitilise iseloomuga tähtpäevade tähistamisele. Praegu toimub NLKP 25. kongressi materjalidega tutvumine.

Väga oluline on üliõpilaste suunamine ÜTÜ ringidesse. Mõnedel kursustel (näit. IV kursus) võtab ÜTÜ tegevusest osa üle poolte üliõpilastest. Arstliku eetika küsimustega tegeldi käesoleval õppeaastal kõige rohkem I, IV ja V kursusel.

Viimasel ajal on intensiivistunud üliõpilaste osavõtt mitmesuguste taidlusringide tööst. Selle tulemusena saavutati käesoleval aastal üleülikoolilisel konkursil II koht.

Suur hulk teaduskonna üliõpilastest võtab koos kursuse- ja rühmajuhendajatega osa tervistavatest massiüritustest, nagu matkad, jooksukrossid ja eriti suusamatkad. Väga hinnatud on puhkelaagrid Käärikul.

Oluliseks töölõiguks Arstiteaduskonna kursuse- ja rühmajuhendajate töös on internatsionaalne kasvatustöö. Käesoleval õppeaastal on õnnestunud mitmed teaduskonna ühisüritused (kohtumised sm. A. Veimeriga, tervishoiuministritega, Suure Isamaasõja veteranidega jt.), kus osalesid erinevatest rahvustest üliõpilased. Rohkem tähelepanu on vaja aga pöörata ühiste ürituste korraldamisele sama kursuse eesti ja vene õppekeelega rühmade vahel. Mõnedel kursustel (näit. VI kursus) on selliseid üritusi korraldatud, teistel (näit. IV kursus) aga mitte.

Alates möödunud aastast juurutatakse ühsikondlik-poliitilise praktika süsteemi teaduskonna töös. 1975. a. oktoobris toimunud üliõpilaste atesteerimine avaldas märgatavat stimuleerivat toimet üliõpilaste ühiskondlikule aktiivsusele. ÜPP süsteemi järjekindlat rakendamist takistab aga sobivate arvestusraamatute puudumine (I kursusel pole neid üldse).

Kursusejuhendajate töö suunamiseks korraldatakse neile regulaarselt koosolekuid teaduskonna juhtkonna ja parteibüroo sekretäri osavõtul. Süstemaatiliselt kuulatakse parteibüroo ja parteigruppide koosolekutel kursusejuhendajate aruandeid. Semestri lõpul esitavad nad kirjalikud aruanded dekanaati.

Üliõpilaste kasvatustöö edasiseks parandamiseks on teaduskonna juhtkonnal ja parteibürool plaanis rühmajuhendajate tööd senisest rohkem suunata ja kontrollida.

UDO TARVE,
Arstiteaduskonna
ühiskondlik prodekaan

Fotomälestis Arstiteaduskonna klubi avamiselt. Vasakult dots. U. Tarve, professorid A. Tikk, E. Sepp, L. Allikmets.

Parimad filosoofiatundjad hakkavad selguma

Väljakuulutatud filosoofiakonkursi I ja II voor on juba seljataga. Õpperühmades läbiviidud I vooru tulemusena võidi II voorust osavõtjaiks registreerida dialektilise materialismi alal 61 ning dialektilise ja ajaloolise materialismi alal 59 filosoofiahuvilist üliõpilast. Võrreldes II ja III kursuste üliõpilaste üldarvuga võinuksid need arvud veelgi suuremad olla. Kui aga arvestada ürituse uudsust, näisid needki tulemused rõõmustavad.

Sootuks nukramaks muutus osavõtjate meel, kui II voorust tuli osa võtma vaevalt pool eelnevalt registreerituist. Sajaprotsendilist osavõttu ei loodetudki, sest juhtub ikka objektiivseid takistavaid põhjusi, 60—70%-list osavõttu oodanuks aga küll. Osavõtjate vähesus II voorust kinnitas, et üritus oma uudsuse tõttu ei ole üliõpilaste hulgas veel populaarne. Oleks vaja olnud õppejõudude konkreetsemat ja veenvamat selgitustööd, isegi ajalehe kaudu.

Ometi on ühele väga heale üritusele nurgakivi pandud ja algatus tehtud. Loodame, et populaarsuski aastate jooksul kasvab. Konkursi II voor selgitas 20 paremat — 10 dialektilise materialismi ja 10 dialektilise ja ajaloolise materialismi tundjat, kes peatselt kohtuvad lõppvoorus.

II vooru parematekst dialektilise materialismi tundjateks osutusid K. Andra (geogr. II k.), V. Arbusov (ravi II), J. Brašinski (ravi II k.), L. Kofman (füüs. II k.), K. Poolakene (ingl. fil. II k.), A. Rosenvald (eesti fil. II k.), O. Salla (füüs. II k.), A. Unt (füüs. II k.), P. Valle (maj. III k.) ja A. Virro (füüs. II k.). Teistest tunduvalt paremaid teadmisi näitas K. Poolakene.

Paremad dialektilise ja ajaloolise materialismi tundjad on A. Beger (füüs. III k.), H. Kallas (matem. III), S. Kannike (Õigust. III k.), A. Korsunskaja (vene fil. III k.), T. Oja (matem. III k.), A. Poisik (matem. III k.), R. Raielo (pediaatria III k.), R. Šank (saksa fil. III k.), N. Zimmerman (spordi med. III k.) ja T. Örd (füüs. III k.). Kõige paremaid tulemusi olid saavutanud S. Kannike ja A. Poisik.

III voor, s. o. lõppvoor, mis toimub maikuu II dekaadil, selgitab II vooru paremate hulgast parimad. Seega järjestub pingerida, millele vastavalt jaotuvad ka preemiad.

ÕIE KIVIMAA
MARE NÕMMIK

Üliõpilasperedest ühiselamutes

Meie ajalehe rubriigis «Ülikool on ka armastuse aeg?» on valdavaks kujunenud jaatav vastus. On kirjutatud abiellumise optimaalsest ajast ja sellest, kuidas planeerida perekonda ja rajada kodu. Pidulik registreerimistseremoonia on sissejuhatuseks abielule, varsti aga järgnevad praktilised probleemid, kasvõi näiteks — kus elada? —, mille lahendamine sageli tundub peaaegu võimatuna. Õnnagi tihti kostab murelikke arutlusi, et nüüd ollakse küll abielus, kuid siiski tuleb jätkata Koidu ja Hämariku mängimist.

Kuidas on siis tänaseni suudetud abistada noori üliõpilasabielupaare ja mida oleks võimalik teha edaspidi? Sellisele küsimusele vastasid kahe ühiselamu nõukogu esimehed.

ANNE STREPKOVA (Pälsoni 23 ühiselamu):

«Praegu on meie majas omaette toa saanud kolm üliõpilasabielupaari. Järgmiseks aastaks on toa saamiseks avalduse esitanud veel kaks ja nende palve saame ka rahuldada. Rohkem sooviavaldusi praeguseni esitatud ei ole. Suhteliselt lihtsam on meie ühiselamus muidugi ka seetõttu, et on olemas väiksemaid tubasid. Praegu elavad üliõpilasabielupaarid meie majas kaheinimesetubades, kui aga sooviavaldusi peaks tulema rohkem, saaksime äärmisel juhul kasutusele võtta ka üheinimesetoad. Seega abielupaaride majutamise küsimus meie nõukogule siiani suurt muret valmistanud ei ole. Üldiselt aga sellele probleemile mõelda tuleks ja kõige parem lahendus oleks üliõpilasabielupaaridele omaette ühiselamu ehitamine. Seal peaks siis muidugi olema ka korralik veevärk.»

Sootuks teine on lugu naabrite juures.

HANS KÜNKA (Pälsoni 14 ühiselamu):

«Üliõpilasabielupaaridele omaette toa andmine meie ühiselamus on praktiliselt võimatu, sest meil on valdavalt neljainimesetoad, milles enamikus elab aga praegu viis inimest. On küll kolm kolmeinimesetuba, kuid nendesse on majutatud õppejõud ja ühiselamu nõukogu. Abielus inimesi meil majas muidugi on, praegu 11. Avaldusi omaette toa saamiseks on esitatud ja äärmisel juhul ühele abielupaarile saaksime järgmisel aastal anda toa, ülejäänuid aga ei saa kuidagi aidata, sest ruumipuudus on tõesti suur. Tooksin mõned arvulised andmed: üldse peab meie ühiselamu ära mahutama 60% Filoloogiateaduskonda vastuvõetutest, see arv aga kasvab tasapisi aastast aastasse. 1974. a. sügisel pidime majutama 394 inimest, 1975. a. sügisel aga juba 434, tubade arv on aga kogu aeg sama. Niisiis nõukogu üliõpilasabielupaare aidata ei saa, tuleb lootma jääda sellele, et valmib uus ühiselamu.»

Selline on siis olukord Pälsoni tn. 23 ja 14 ühiselamutes. Abielupaaridest toasoovijate taotlusi on võimaluste piires püütud rahuldada (Pälsoni tn. 23 ühiselamus on see siiani ka õnnestunud), kuid nagu jutuajamisest selgus, on elamispinna puudus siiski suur.

Kuidas aga üliõpilasabielupaare aidata seni, kuni uus ühiselamu pole veel valminud?

VELVE LEPIKOV

ÜTÜ

21.—24. oktoobrini 1976. a. toimub Tartu Riiklikus Ülikoolis I Balti vabariikide ja Valgevene NSV ülikoolide üliõpilaste teaduslik konverents.

Tuletame meelde, et ettekannete teesid peavad laekuma ÜTÜ nõukogusse 25. maiks k. a. Täpsemat informatsiooni annavad teaduskondade ÜTÜ tööd juhendavad õppejõud või teaduskondade ÜTÜ nõukogude esimehed.

TRÜ ÜTÜ nõukogu

Ungari-elamusi mõtestades I.

Alljärgnev ei pretendeeri reisikirjast aruandele (või vastupidi): meie sugulasrahvast ja nende riigist on mõndagi kompetentselt kirjutatud, maa enda kohta kirjandus saadaval ja reisimisvõimalusedki sinna suhteliselt lahedad. Tahaksin osutada vaid mõnele seigale, mis minu neljandalt käigult Ungari Rahvavabariiki (sedapuhku EÜE ja TRÜ vahetuslepinguid sõlmima koos majandusüliõpilase Arvi Karotamme, geograafiatudengi Ülo Manderi ja inglise filoloogia üliõpilase Anna Wittenbergeriga) meelde jäi ja omapoolseid mõttearendusi ärgitas, mida nüüd ka lugejaga jagada tahaksin.

E-klubiks

nimetati Budapesti Tehnikaülikooli ühte õppehoonet (E-korpus), kuhu meid 30. aprillil ühele tavalisele puhkeõhtule kutsuti. Üliõpilasklubide arvukus Budapestis ja Debrecenis, kust minu muljed eelkõige pärinevad, oli eriliselt silmatorkav. Ja mitte ainult üliõpilasklubid, rohkesti oma klubisid on ka teistel sotsiaalsetel gruppidel. Kõigepealt üllatas aga, et puhkeõhtu kohaks õppehoone valitud, hiljem kogesin, et selleks ka ühiselamute fuajeesid ja muudegi administratiivhoonete avaramaid ruume kasutatakse. Spetsiaalsetest klubilistest asutustest rääkimata.

Ühe niisuguse õhtu korraldamiseks oli eelnevalt omal algatusel kokku tulnud (loe: mitte eriliselt organiseeritud!) 15-liikmeline grupp tudengeid, kellest üks ärksam töö koordineerijaks valiti ja kellest igaüks õhtu läbiviimise eest 100 forintit (ca 6.60 rbl.) teenis. Nemad käsutasid õhtu algkapitali, mis eelmiste taoliste õhtute tulust oli kogunenud, nemad tellisid orkestrid, baarid, meelelahutusprogrammi jms., pidasid korda, mis, tõsi küll, põhiliselt seisnes vaid riidehoiu ja sissepääsu kontrollimises. Nemad panid paika vajalikud lauad-toolid ja muu butafooria (sedagi tehti vahetult enne peo algust) ja ilmselt hiljem ka selle koristasid.

Mismoodi see pidu siis välja nägi? Sissepääsuks tuli läbida kaks «filtrit»: väljas kontrollisid kaks tudengit üliõpilaspileteid, võrreldes isegi sellel olevat fotot pileti esitaja näoga, alles siis sai tulija lunastada pääsme, mis, kui ma ei eksi, oli meie mõistes küllaltki kallis (ca 1 rbl.). Kogu see protseduur võttis aega vaid mõne minuti ja käis arusaamatusteta. Seejärel üleriided varna — riidehoidjaiks taas tudengid — ja võisidki üldise meluga ühineda. Alumine fuajee oli kohaldatud diskoks, samuti asus seal baar, kaks piljardilauda ja ühe üliõpilasautori maalide näitus. Ülemisse fuajeesse oli asetatud rohkesti laudu, mille ümber sai rahulikult vestelda, juua (mida — sellest hiljem) ja malet mängida, kui muidugi keskendumisjõudu jätkus. Veidi eemal oli improviseeritud lava, kus õhtu jooksul näitasid oma kunsti kaks Budapesti Filharmoonia ansamblit, meilgi esinenud «Gemini» ja dixieland-*ansambel, kolmas orkester oli üliõpilaste endi oma. Nii «Gemini» kui ka* dixieland-*ansambel andsid tunniše kontserdi (kes passiivselt kuulata ei tahtnud, võis kaasa tantsida) ja tegid seda täpselt, nagu mu sõbrad mulle nimetasid, tariifi järgi. Seda, et esinemine neile igal juhul «haltuurat» ei tähendanud, võis märgata ka nende mängulustist ja vabast suhtlemisest publikuga: lugusid kommenteeriti, soolopartii esitati astega kuulajate hulka, tänati ka siis, kui erilist aplausi polnud. Mängu vaheaegadel oli võimalus ühes auditooriumis jälgida kommenteeritud filme profipoksi ajaloost.*

Baaridest võis osta suupisteid, õlut, šampanjat, palinkat, coca-cola*'t, veini, brändit, mida ka agaralt tehti. Kes tantsust puhkas, seda võis ikka näha kas* coca- *või õlleklaasiga, või* coca*'ga lahjendatud brändiklaasiga ringi liikumas. Tühjendatud klaas jäeti sinna, kus sellele tuge oli, ja kärmelt ringisaaliv korviga üliõpilasest «kelner» kogus klaasid taas kokku. Samuti näis vähemasti kahte baari teenindavat baarimeestena üliõpilased.*

Kogu õhtu jooksul ei kohanud me ühtegi joobehäguste silmadega inimest, purupurjus üliõpilasest rääkimata. Aga osalisi oli vähemalt 500. Samuti ei näinud me ainsatki tüli või intsidenti, kui mitte just meie eelarvamuste kohaselt intsidendiks pidada rohkesti suudlevaid ja armumängulikus embuses viibivaid paarikesi.

Ei läbenud pärimata jätta, kuidas selliste võimaluste juures ometi suudetakse piiri pidada, eriti silmas pidades, et meie siin oma kohvikuid alkoholivabadeks püüame võidelda. Mu ungari sõbrad, teades meil valitsevaid kombeid ja seetõttu mu imestust respekteerides, ei osanud ometi sellele ammendavalt vastata. Vahetevahel tulevat küll neilgi joodikutest tudengitega tegemist teha, mõne niisuguse põhjustatud skandaaligi lahendada. Üldjuhul toimitavat siis jõuprintsiibil, s. t. niisugune tüüp lihtsalt pekstakse läbi, tema nimi läheb tükiks ajaks «musta nimekirja», mida jällegi teavad need, kes klubi uksel seisavad.*

Ülemises fuajees kestis pidu südaööni, kes aga oli jõudnud lunastada täiendava pääsme alumise fuajee diskosse, võis sinna jääda kella kaheni. Võin käe südamele panna ja öelda sedagi, et ei sellel ega ka teistel minu külastatud õhtutel ühtegi «lapsehoidjat» — õppejõudu-hooldajat ei kohanud. Ime? Ei. Nende järele ei tuntud lihtsalt vajadust. Õppejõud usaldavat noori, mida noored ka väärivat. Nii lõbutsevad sotsialistliku Ungari üliõpilased. Rohke klubide, sealjuures ka erialaklubide võrk jätab restoranid ja õhtused tänavad noortest tühjaks, selliste puhkeõhtute ja arvukate diskode valdav tarbijalikkus kompenseeritakse argipäeviti toimuvate diskussiooniõhtute ja võimalustega ka i s e esineda (kasvõi jällegi neilsamadel õhtutel).

Selle kõige peale küsin vaid üht, kas meie ei saaks nii toimida ja miks näiteks meie ainuski klubi on muutumas hüüdjaks hääleks kõrbes? (Vt. ka «Passiivsuse barjäär — kas tõesti?» «TRÜ» nr. 15, 16. aprill 1976.)

Ja arvan, et see Ungari-elamus võiks järgimist väärivaks kogemuseks saada.

Kas uus tants või tantsu agoonia?

Niisugune küsimus vaevas mind, jälgides ühel Budapesti diskoõhtul liikuvaid paare. Nimelt pean tõepoolest momendil kõige abstraktsema verbiga läbi ajama, sest lihtsalt muud moodi ei oska nimetada allpool kirjeldatavat ja loodetavasti meile veel ulatumata tantsulisi manipulatsioone.

Muusika oli loomulikult biitrütmis, sugereerivad, neli takti ansambli löögirühmas selgesti tajutavad, üledoseeritud detsibellide puhul isegi valus kõrvale. Tantsu lähtel seisid nad (paarides noormees ja neiu) igatahes vastakuti, vabalt riides, s. t. enamalt jaolt teksastes, mõnel tantsu ajal selgus, erilist tähendust omas. Kel väiksemad rinnad, neil reetsid pluuside all prinkivad nibud ka rinnahoidjate puudumist. (Mis seal's ikka: o tempora, o mores!)

Ja siis see algas. Esimese kahe takti jooksul sooritati väike hüpe, nii et nüüd asetsesid noormees ja neiu küljed vastamisi. Seejärel nõkutati puusi — tüdruk agressiivsemalt —, nii et need väikese kokkupõrke läbi tegid (kaks takti) ja jälle uus hüpe, nii et seljad vastakuti jäid ja alakeha liigutamisega «pepud» põrkusid, siis jälle hüpe, selleks et teised puusad kohtuksid, ja jälle hüpe, mille tulemusena silmitsi jäädi ja «esiotsad» kokku said. Ja ikka nii ringiratast, kusjuures viimatel käis lihtsalt ja loomulikult, põrkumised ei pruukinud olla «täispindadega», piisas nähtavasti ka vaid väikesest puutest. Ühtekokku oli seda kõike põnev jälgida.

Olen üle elanud nii tvisti, šeigi jms. aktiivse kehamängu tuleku meie tantsumoodi, ise need stiilid innuga omandanud, aga et rütmi tunnetamisel ja läbielamisel partnerite fantaasia niisuguse vormini ulatub, küll ei uskunud. Ent asi on ilmsiks saanud ja nii või teisiti imbub see mood meilegi. Siinjuures on sellel asjal kindlasti üks positiivne omadus — vähemasti meie, eesti neidudele: puusajoone või vöökoha energiline liigutamine peaks ometi kord neil valdavalt esinevat pihtade tahumatust vähendama. Kui nad muidugi viitsivad seda üldse nii agaralt ja graatsiliselt teha, nagu see ungari tüdrukutel õnnestus.

Aga ainult nii, lihtsalt ja loomulikult, nagu seda hüplemist sellel diskol nägin, on see tegevus — või siiski tants? — mu esteetilisele tajule vastuvõetav.

REIN VEIDEMANN

Debreceni ülikooli peahoone siseõu.

* Olgu siinjuures tähendatud ka seda, et Ungari miilits oma postil kabuuris revolvrit, küljel nuuti ja rinnal raadiosaatjat kannab.

olnust

Perna-viensis Biblio-theca

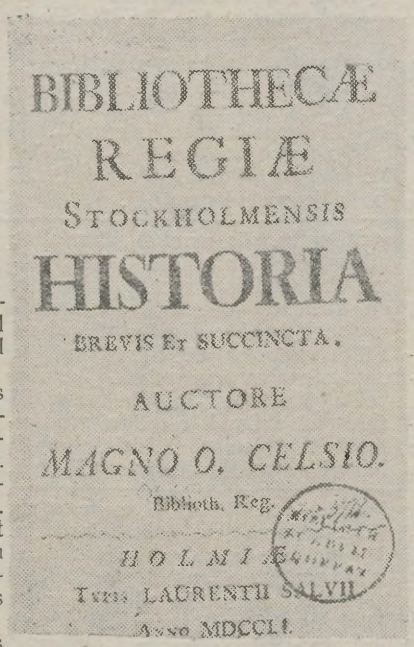

Sellise nimetusega tähistati lähemeva sõjaohu tõttu 1710. a. suvel Pärnust Rootsisse evakueeritud Tartu ülikooli raamatukogu.

Teatavasti kolis 1699. a. seoses Põhjasõja hoogsama arenemiskäiguga Tartu ülikool Pärnusse, võttes ühes ka terve raamatukogu. Pärnus paiknes ta praeguse Akadeemia t. 1 asuva maja läheduses.

Raamatud leidsid seal ulualust kümmekond aastat, kuid juba 1709. a. novembrist olid nad pakitud edasiseks evakueerimiseks, mis teostus järgmise suve juulikuul.

Et teel Pärnust Stokholmi tabas purjelaeva tugev torm, sai osa raamatutest vee läbi vähem või rohkem kannatada. Õnneks jõudis laev kogu laadungiga Rootsi randa. Stokholmis vaadati kahjustatud köited hoolikalt üle ning püüti neid kuivatada ja restaureerida nii palju kui võimalik.

Sorteerimine ja lõplik kataloogimine viidi läbi 1717. aastal. Teoloogilise ja filosoofilise sisuga raamatute hulgas leidus küllalt väärtuslikke teoseid. Need paigutati ja inventeeriti Rootsi kuninglikku raamatukogusse, kus neid säilitatakse senini. Vähemalt 1936. aastal oli mul hea võimalus neid seal näha, kuigi nad terviklikku osa ei moodustanud. Vähema tähtsusega õpperaamatuid ja käsiraamatuid ei peetud sorteerimisel kuningliku raamatukogu vääriliseks ja need anti kohe üle teistele raamatukogudele.

Suurem osa andmeid selle artikli kirjutamisel on saadud M. O. Celsiuse ladinakeelsest raamatust «Stokholmi kuningliku raamatukogu ajalugu», 1751 (Bibliothecae Regiae Stockholmensis historia... Holmiae (s. t. Stokholm) MDCCLI (s. t. 1751)).

Lisagem veel, et nimetatud raamatu autor Magnus Olof Celsius põlvnes samast Celsiuse suguvõsast, kust pärineb üle maailma tuntud Anders Celsius, termomeetri skaala looja.

LEO LEESMENT

Lektori-gruppide konkurss

ELKNÜ Keskkomitee büroo otsustas korraldada komsomoli linna- ja rajoonikomiteede, samuti rajoonikomitee õigustega komiteede juures asuvate lektorigruppide konkursi deviisi all «Noorte hulgas tehtav loenguline töö NLKP poolt nõutavale tasemele».

Konkursist osavõtt vormistatakse komsomolikomitee otsusega, mille ärakiri tuleb saata ELKNÜ Tartu Linnakomitee lektorigrupile.

Eesmärgiks on tõhustada noorsoo hulgas tehtavat loengutööd, parandada lektorigruppide kogemuste üldistamist ja levitamist ning leida uusi poliitmassilise töö vorme.

Lektorigruppide hindamisel võetakse arvesse organisatsioonilis-arvestuslikku tööd koos ühinguga «Teadus», tööd lektorite kaadriga ja metoodilist tööd.

Seetõttu oleks vaja, et lektorid vormistaksid kõik oma loengud ja esinemised nõuetekohaselt ühingu «Teadus» või linnakomitee lektorigrupis.

Vajalikud materjalid kokkuvõtete tegemiseks tuleb ELKNÜ Keskkomiteesse esitada 10. novembriks 1976. aastal.

Võitnud gruppidele on välja pandud autasud: I koht 200 rbl., II koht 125 rbl., III koht 75 rbl.

Parimat noort lektorit individuaalarvestuses autasustatakse ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga ja tasuta tuusikuga ühele sotsialismimaale.

Informatsiooni saab ELKNÜ Tartu Linnakomiteest.

ELKNÜ Tartu Linnakomitee, ühing «Teadus» Tartu a/o. Noorsookomisjon

Kõnevõistlus läks lõrri

Ajaleht «TRÜ» teatas klubis toimuvast kõnevõistluse lõppvoorust, kuulutused olid mitu päeva varem üleval, võistluse juhend juba nädalaid tagasi teaduskondadesse saadetud.

7. mai õhtul kella 18 oli ülikooli klubisse tulnud paarikümne inimese ringis, kellest pooled moodustasid žürii, ülejäänud olid pealtvaatajad-kuulajad. Keda aga ei olnud, need olid võistlejad. Siiski! Paar meest oleksid nagu osavõtumõttega tulnud, konkurentsi puudumise tõttu aga vaikisid targu. Lõpuks leidus esimene julge nime ülesandja ja kui kogu auhinna summa (100 rbl.) temale lubati, siis teinegi. Siis aga ütles žürii oma sõna: konkurss on sügisele edasi lükatud.

Kas ELKNÜ TRÜ komitee kui ürituse algataja ei osanud ette näha, et tudengitel enne semestri kibekiiret lõppu ja pingelist sessiooni ei jätku lihtsalt jõudu sellisest küllalt suurt vaimset pingutust nõudvast üritusest osavõtmiseks? Et ilmad lähevad ilusaks ja tudengeid tõmbab hoopis enam palliplatsile? Või on asi hoopiski üliõpilastes endis, et nad ei tahagi enam kõnelda ja et vaikimine ning enesesse sulgumine ongi nüüd sotsiaalse aktiivsuse ideaaliks saanud?

ESTER NÄPPING

Desperaado lahkub väljakult (järelhüüe)

Kuluaarides oli kuulda, et «Kuup ja Kera» on vanu etteasteid taastanud. Aga mis tähtsust sellel on, mina vähemalt küll kõike ei mäletanud. Ainult üks laul oli päris hästi meeles. Seda laulis Tamkivi maalilistel liivikutel metsa all. Seal, Klaipeda lähedal veetis paar ansambli liiget kogu möödunud suve. Ja meie koos nendega.

See oli liigutavalt tore õhtu ja mul pole vähematki tahtmist hakata analüüsima, kas näiteks Kändler lõi laval tüübi või karakteri. Jaa, mõistatuslik Kändler... väga imponderabiilne... Samuti ei oska ma öelda, kas nad viie aasta eest paremini tegid, sest nii pika aja jooksul on nii mõnigi kriteerium ähmastunud. Nimelt parafraseeriksin õhtu kuulutust ja ütleksin, et kui mõned hälbed kõrvale jätta, siis tähistati möödunud reedel (l)avaliku teravmeelsuse viieaastast katkestamist ülikoolis. Tõesti, tõesti, kui nüüd veel viis aastat möödub, kes siis retrot paneb? Jaa, siis on kõik retrota.

Ma ei viriseks seda väikest valenooti üldisesse (t)uimusesümfooniasse, aga mõtlema panevad kunagise «Amorese» liidri Veidemanni avasõnad sellele õhtule. Nimetatu ütles, et kunagi käisid asjad klubis nii: «Amores» harjutas kella 1-ni, «Kuup ja Kera» 1-st 5-ni. Aga mida teevad praegu mõned kella 1-ni? Ning 1-st 5-ni? Ja meie koos nendega.

MIHKEL MUTT

TULEVIKUÜHISKOND PEAKS OLEMA ALKOHOLIVABA

(Algus eelmises lehes.)

Ajakirjanduse veergudel teostatav alkoholismivastane võitlus on reeglina suunatud nn. kuritarvitamise vastu, kusjuures mõõdukat tarvitamist ehk nn. kultuurset joomist püütakse mõnikord isegi eeskujuks seada. Mõned autorid leiavad, et noori on isegi tarvis kultuurselt jooma õpetada, et nad siis oskaksid piiri pidada. Selliste seisukohtade avaldamine ei saa noortele küll mingit kasu tuua. On ju mõõdukas alkoholitarvitamine samuti pahe ja ei tule unustada, et kroooniline alkoholism algab alati mõõdukast tarvitamisest. Et kroonilist alkohoolikut juttudega mõõdukast tarvitamisest niikuinii ei ravi, siis järeldub siit, et edu saavutamiseks on tarvis alkoholismivastase võitluse teravik suunata mõõduka ja sellega igasuguse alkoholitarvitamise vastu.

Rääkides noorte alkoholivastasest kasvatusest, ei saa mööda minna teguritest, mis seda takistavad. Alkohoolsete jookide järjest laienevast tootmisest ja kaubastamisest oli juba juttu. Tuleks veel lisada, et samal ajal toodetakse meil ebapiisavalt alkoholivabasid karastusjooke. Edasi alkoholipropagandast. Olleja veinireklaamiga, mida tehakse lootuses asendada joodikute «menüüs» kanged joogid lahjematega, on suudetud paljud inimesed viia eksiteele, nagu oleksid õlu ja eriti kuiv vein kahjutud või isegi kasulikud. Arstid aga rõhutavad, et nii vein kui ka õlu võivad põhjustada alkoholismi ja on tervisele kahjulikud (H. Kadastik «Edasi», 11. 10. 75.). Vajalik oleks alkoholireklaam seadusega keelata, nagu seda on tehtud näiteks Norras ja nõuda, et pudelisiltidel seisaks kiri, mis selgitaks alkoholi kahjulikkust ja ühiskonnaohtlikkust (analoogiliselt sellega nagu trükitakse Norras tubakasaaduste pakkidele suitsetamise kahjulikkust selgitav tekst).

On hästi teada mitmete kunstiliikide kasvatuslik mõju noorsoole. Kuid tuleb kahjuks nõustuda majandusteadlaste akadeemik S. Strumilini ja professor M. Soniniga, et kunstiteostes pole kuigi väärilist kohta noorsoo alkoholismivastasel kasvatamisel; pigem vastupidi: alkoholi propageeritakse kui erutuse ja rõõmu stiimulit ja allikat (ajakiri «ЭКО», 1974 nr. 4, lk. 36—44; vt. ka «Noorte Hääl» 21. 01. 76). Niisugusel juhul on kunstiteose kasvatuslik mõju negatiivne. Eriti käib see paljude filmide kohta. Sellistes filmides on sageli mitu stseeni, milles positiivsed tegelased tarvitavad alkoholi. Sealjuures ei kahjustaks nende joomisstseenide väljajätmine põrmugi filmi süžeed ja edasise sündmustiku seisukohalt on nad enamasti täiesti tarbetud. Mõnede ulmefilmide loojad püüavad meid veenda isegi selles, et ka kauge tuleviku ühiskonnas juuakse ennast täis («Solaris») ja et kõrgelt arenenud maavälise tsivilisatsiooni naissoost esindaja külastab Maal kindlasti restorani, et seal alkoholi pruukida — siis paistvat maailm rõõmsamana! («Doktor Ivensi vaikimine»). Alkoholi tarvitamist näitavad filmid pole lastele keelatud ja nende vaatajate hulgas on palju algklasside õpilasi, kellele samal ajal koolis neis küsimustes midagi ei selgitata.

Tuleb lisada, et kuigi meil on jõudnud ekraanile mõningaid filme, mis näitavad alkoholismi hukutavat mõju üksikisikule, puuduvad peaaegu täielikult filmid karsklasest positiivse kangelasega. Ometi osutuks just selliste filmide loomisega võimalikuks noorsugu positiivselt mõjustada. Lavateostega näib olevat lugu pisut parem. Vähemalt on käesoleva kirjutise autoril olnud võimalus näha kaht sellist teost: Kulno Süvalepa «Vasikatants», mis lavastati mõned aastad tagasi «Vanemuises», ja Anna Brigadere komöödia «Naiste sõda saatanaga», «Ugala» lavastus.

On selge, et pealkirjas väljendatud eesmärk on saavutatav vaid siis, kui rakendatakse ellu terve abinõude süsteem ja kui see eesmärk püstitatakse tõepoolest üldrahvalikuna. Eesmärgi täielikuks realiseerimiseks vaevalt piisab ühe põlvkonna elueast ja jõupingutustest. Kuid millise õigusega me lükkame edasi selle eesmärgi realiseerimise algust? Lastes protsessil kulgeda tohutu kiirusega meile ebasoovitavas suunas, seame järgnevad põlvkonnad märksa raskemate probleemide ette.

Ootamata ära meist otseselt mitteolenevate abinõude rakendamise algust, alustagem ise kasvõi järgmiste tagasihoidlike ettepanekute elluviimisest.

1. Alates järgmisest õppeaastast kulutada I kursuse õppeaine «Sissejuhatus erialasse» ajafondist 1—2 tundi alkoholivastasele selgitustööle. Käsitleda alkoholiprobleemi ühiskonnateaduste vastavates loengutes ja seminarides. Pedagoogiliste harude üliõpilaste jaoks käsitleda alkoholiprobleemi põhjalikumalt pedagoogiliste ainete loengutes, nii et see võimaldaks tulevasel õpetajal läbi viia tõhusat alkoholivastast selgitustööd koolis.

2. Tuua ülikooli kohvikutesse müügile alkoholivabad karastusjoogid ja hoolitseda selle eest, et neid oleks alati saada võimalikult laias sortimendis (vähemalt 3—4 nimetust korraga).

3. Viia ellu sm. L. Paglanti ettepanek Leningradi mnt. 27 kohviku muutmisest alkoholivabaks («TRÜ» 19. 03. 76). Muuta alkoholivabaks ka ülikooli vana kohvik.

LEMBIT KIVISTIK

Trükivea õiendus: Käesoleva artikli esimeses osas («TRÜ» nr. 19, 7. mail 1976. a.) tuleb lugeda 2. veeru 8. ja 9. reas «Edasi», 15. 04. 76.

Sanitaarsalgad võistlesid

«Kannatadasaanule» antakse esmaabi. Võistlejate käte osavusest ja sellest, kui palju suudeti vältida just ülearuseid liigutusi, sõltus salga edu. Jüri Laane foto.

15.—16. aprillil toimusid üleülikoolilised mittesõjaväestatud meditsiiniliste formeeringute võistlused. Kohtunike kolleegium eesotsas peakohtuniku assistent J. Seederiga, dekaanid, paljude teaduskondade tsiviilkaitseülemad, samuti ka võistluses osalejad suhtusid üritusse tõsiselt, mida krooniski õnnestumine.

Sanitaarpostide ja -salkade isikkoosseis sai küllaldase praktilise treenituse oma kohustuste täitmisel.

Võistluste tulemused.

1. Sanitaarpostide hulgas saavutas I koha post nr. 22, komandör U. Linnasmägi (Majandusteaduskond); II koha post nr. 5, komandör T. Ojanurme (Filoloogiateaduskond).

2. Sanitaarsalkade hulgas kujunes paremusjärjestus järgmiseks: I koha päris salk nr. 7, komandör K. Rämmal (Majandust.); II koha salk nr. 11, komandör T. Kutti (Õigust.); III oli salk nr. 4, E. Kask (Füüsika-Keemiat.); järgnesid salgad 9, 3, 5, 12, 14, 6, 2, 8, 1, 10, ja viimasena salk nr. 13, A. Henno (Teaduslik Raamatukogu).

Õnnestumise tunnistuseks on ka rektori käskkiri, milles avaldatakse tänu kohtunikele J. Seederile, A. Panovile, P. Mallenele, E. Kivivarele, I. Sefferile, L. Doljanovale, I. Okile, H. Valgmaale, T. Lepikule, V. Kotovile, V. Baronile, T. Haavikole, A. Pillele, R. Teesalule, H. Jalvistele, R. Talvikule, K. Kullile, K. Tammerale ja Ü. Samarütelile.

Sanitaarsalga nr. 7 ja -posti nr. 22 eeskujuliku ettevalmistamise eest sai kiita Majandusteaduskonna dekaan H. Müür, tsiviilkaitseülem assist. P. Peets ja arst-õppejõud D. Kuldeva. Kiita said ka Õigusteaduskonna dekaan A. Uustal, Filoloogiateaduskonna dekaan H. Peep, sanitaarsalga nr. 11 komandör T. Kutti ja sanitaarposti nr. 5 komandör T. Ojanurme. Kõik võitjad said aukirja.

Tsiviilkaitsestaap

KLUBIS

Tartu Riikliku Ülikooli aukirjata ja tariifita diskoteek annab teada, et

15. mail kell 20 on TRÜ klubis

PUHKEÕHTU

Puhkamise vahele tehakse diskoteeki, tantsitakse ja lauldakse.

NB!

Ühel õhtul 5 (viis) *disc-jockey*'t (ülikoolivälise taidluskonkursi võitjad) Urmas Kibuspuu, Peeter Volkonski, Kalju Orro, Jüri Krjukov (kõik ERKI lavakunsti kat.), Olav Osolin.

Diskorite esinemist saadab 16-liikmeline imekaunitest tütarlastest moodustatud

«SHOWGIRLGRUPPA»

Töötavad mänguautomaadid ja kuradiratas. Kella 19 alates on käigus ekspress-bussiliin marsruudil TRÜ peahoone — TRÜ klubi.

«OTSI OMA, TUNNE OMA!» 19. MAIL KELL 21

Taaralinnas tudeerides kipume kodukandi hoopis ära unustama. Sellepärast läheme koos ülikooli rahvakunstiansambli perega oma otsima. Heidame pilgu aastate taha, mil meie vanaemad-vanaisad diskoõhtuid ei himustanud, vaid lõid muru marraskile kandle või lõõtsmooniku saatel.

Vaatame tantse ja teeme ise kaasa. Ei jää tantsimata ka Tartu tudengite meelistants eelmise sajandi lõpust.

Puhkeõhtu kuu aega tagasi samal teemal pakkus lusti kõigile, kes tulid, oma leidsid ja seda nüüd hoida oskavad. Ja veel: õhtu esitati ainsana Tartu linnast vabariiklikule konkursile.

Kui Sul jäi tookord käimata, tule põialt hoidma ja põida sirutama kolmapäeval, 19. mail kell 21 TRÜ klubis.

Psühhiaatriaringiga Saaremaal

Kui räägitakse ekskursioonidest sellele Eesti suurimale saarele, kerkib silmade ette maastik kivide, kadakate, vanade aedade ja tuulikutega, meenuvad Kaali järv, Viidumäe ja Vilsandi, Sõrve poolsaar ja Panga pank. Kuid Saaremaal on ka Orissaare Eriinternaatkool, Pilguse Psühhiaatriahaigla ja kaks invaliidide kodu kroonilistele vaimuhaigetele — Kogulas ja Sõmeral. Ja ehki nägime nii kadakaid kui tuulikuid (tõsi küll, põhiliselt bussiaknast), oli meie kolmepäevase sõidu (16.—18. aprill) eesmärgiks külastada just viimati nimetatud paiku.

Orissaare Eriinternaatkoolis õpib 160 närvihäiretega last. Vastu võetakse mitmesuguste psühhiaatri poolt pandud diagnoosidega lapsi vanuses 7—12 (13) aastat. Programm ja läbivõetava materjali ulatus vastavad üldkoolide omale. Enamik kooli 8. klassi lõpetanuid läheb edasigi õppima.

Kogula invaliidide kodus elab praegu üle 100 kroonilise vaimuhaige. Puudus on personalist — õdedest ja sanitaridest, sellele vaatamata hooldatakse haigeid hästi.

Sõmeral paiknes 1961—1975 tuberkuloosisanatoorium, mis oli üks suuremaid Nõukogude Liidus. Pikemat aega oli sanatooriumis 600 voodikohta. Viimasel ajal haigete arv vähenes ning likvideerimise momendil oli sanatooriumis u. 350 haiget. Sanatooriumi eksisteerimise 14 aasta jooksul viibis siin tervist parandamas ligi 22 tuhat inimest. Eelmisel sügisel loodi siia invaliidide kodu. Ruumikitsikust karta ei ole, sest hooneid on palju ja territoorium suur, ühteist tuleb aga veel ümber korraldada. Samuti tuleb ümber kvalifitseeruda enamikul personalist, kes jäi siia tuberkuloosisanatooriumi ajast. Kahjuks seisab nüüd peaaegu kasutamata avar füsioteraapiablokk, mis alles hiljuti sai lõplikult valmis, röntgenikabinet ja bakterioloogialaboratoorium.

Pilguse Psühhiaatriahaigla hoone on 418 aastat vana. 1558. aastal ehitatud mõisamaja. Arvatakse, et siin on elanud ka kuulus meresõitja ja üks Antarktika avastajaid F. G. Bellingshausen. Haiglaks kohandati mõis ümber 1913. aastal. Ruumides, mis veel mõni aeg tagasi olid süngevõitu tumedad, on nüüd tehtud remont. Seinad, laed ja põrandad on heledatoonilised, protseduuritubadesse tuleb uus sisustus. Kõik see on tehtud peaarsti Anti Liivi eestvedamisel, kes tuli siia alles eelmisel sügisel. Haiglas on praegu 80 voodikohta, haigeid pidevalt 70 . . . 80 vahel. Hästi on organiseeritud tööravi. Muu hulgas valmistavad haiged kalakaste, mida senini veeti Saaremaa tarbeks kohale mandrilt, hoitakse korras haigla ümbrus, tehakse remonttöid.

Kõigis neljas kohas võeti meid vastu väga külalislahkelt, näidati ja selgitati kõike, ükski küsimus ei jäänud vastuseta. Meie poolt omakorda pidas dots. L. Mehilane Sõmeral sealsetele arstidele ja õdedele loengu psühhofarmakoloogiast.

Lisaks eelnevale võtsime osa Kingissepa Arstide Teadusliku Seltsi 50. aastapäevale pühendatud konverentsist. Pidulikus osas andsid dots. L. Mehilane ja ringi vanem Sirje Ratassepp Tartu Neuroloogide, Neurokirurgide ja Psühhiaatrite Seltsi ning ÜTÜ psühhiaatriaringi poolt üle auaadressi ja lilled. Õhtul olime kutsutud banketile.

Kuigi loo alguses võis jääda mulje, et nägime Saaremaad vaid psühhiaatrilisest küljest, on see väär. Jõudsime käia Kaarma dolomiiditööstuses, Roomassaare sadamas, Üügu pangal Muhumaal, jätkus aega jalutamiseks poolteisesajandi vanuses Kuressaare lossipargis ning Kaarma surnuaial, kuhu on maetud mitmed Nolckenite ja teiste kuulsate suguvõsade liikmed.

Ja kui nüüd seda sõitu veel meelde tuletada, siis kõige eelneva kõrvale võib tagasihoidlikult lisada sedagi, et saare hele õlu oli ikka päris hea küll.

ELLEN GRÜNTAL

Vene keele oskuse süvendamiseks

Nooremate kursuste, see on I ja II kursuste üliõpilaste vene keele oskuse süvendamiseks on kooskõlastatult vene keele metoodika kateedriga leitud järgmine lahendus: soovitada üliõpilastel kirjutada vene keele seminaride raames õppejõu kontrolliva silma all **erialaseid referaate.** Teema leidmine ja üliõpilaste juhendamine jääb muidugi vastava eriala kateedri õppejõudude-juhendajate ülesandeks.

Et leevendada võimalikke keelelisi raskusi, mis tekivad vanemate kursuste üliõpilastel **uurimuslike tööde** kirjutamisel, teeme ühtlasi teatavaks vene keele metoodika kateedrist teaduskondadele määratud konsultandid ja nende vastuvõtuajad.

Ajalooteaduskond — õp. M. Raudar — teisipäeval kell 11 (NSV Liidu ajaloo kateedris).

Arstiteaduskond — õp. M. Merioja — kolmapäeval kell 10 (vene keele metoodika kateedris).

Biol.-Geograafiateaduskond — v.-õp. K. Bachman — kolmapäeval kell 12 (vene k. met. kateedris).

Filoloogiateaduskond — v.-õp. M. Matina — teisipäeval kell 16 (vene k. met. kateedris).

Füüsika-Keemiateaduskond — v.-õp. S. Masik — teisipäeval kell 10 (vene k. met. kateedris).

Kehakultuuriteaduskond — õp. J. Mineralov — neljapäeval kell 14.15 (vene k. met. kateedris).

Majandusteaduskond — õp. A. Rodima — teisipäeval kell 12.30 (vene k. met. kateedris).

Matemaatikateaduskond — õp. J. Mineralov — neljapäeval kell 14.15 (vene k. met. kateedris).

Õigusteaduskond — õp. T. Sarv — esmaspäeval kell 14 (vene keele metoodika kateedris).

Kes aitab?

Keemiahoone pööningul asuvad ventilaatorid on amortiseerunud ja nende töömüra on juba aastaid häirinud IV korrusel asuvate kateedrite ja laboratooriumide töötajaid. Eriti halvaks muutus olukord möödunud aasta lõpul: kui lülitatakse sisse kateedri ruumi 420 kohal olev ventilaator, siis muutub pikaajaline viibimine selles ruumis täiesti võimatuks. Olukorra parandamise eest on kateeder võidelnud alates detsembrist, korduvad pöördumised nii halduspro rektor Ü. Saagi kui ka ohutustehnika inseneri A. Punnari poole pole siiani kahjuks praktilisi tulemusi andnud. Ka Sanitaar-Epidemioloogiajaama töötajate poolt läbiviidud mõõtmised on näidanud, et ruumis 420 on müratase kõrgem töökaitsenormidega lubatust. Ometi on ülikoolis ametis ventilatsiooniseadmete insener, kelle otseste töökohustuste alla peaks kuuluma ka ventilatsiooniseadmete remondi organiseerimine.

ÜLO LEPIK,
teoreetilise mehhaanika
kateedri juhataja

Teie küsite — meie vastame

Matemaatikateaduskonna üliõpilane Nullukene küsib, millest on tingitud Matemaatikateaduskonna dekanaadi ruumides hirmus mürin ja seinte värisemine, ning tahab teada, kas niisugune nähtus on kahjulik ja kas selle vastu võideldakse.

Meie vastame.

Mürin ja seinte värisemine on tingitud dekanaadi lae katusepoolsele küljele monteeritud ventilaatorite töötamisest, mis puhastavad keemiahoone õhku, et selle maja töötajad oma tervist ära ei rikuks. Uuemad uurimused on näidanud, et müra mõjub äärmiselt kahjulikult rottidele, alamatele ahvilistele ja kilpkonnadele. Dekanaaditöötajate müratundlikkuse suhtes täpsemad andmed senini puuduvad, seetõttu soovitatakse rahulolematuse korral maksta neile kompensatsiooni kümme protsenti kuupalgast lisatasuna ja võimaldada väljaspool järjekorda tasuta ravi närvihaiglas. Müra vastu võitlemine evib teaduse ja tehnika revolutsiooni perioodil tohutut tähtsust. Käesoleval juhul on selleks edukalt rakendatud lubadusi ja komisjone. Edasiseks jääb veel üle ventilaatorid lihtsalt maha monteerida.

G. MIKK

Toimetuselt: Omalt poolt uurisime seda asja ja saime teada, et NSV Liidu peasanitaararsti poolt on kinnitatud normiks eksperimentaalsete andmete uurimise, teoreetiliste tööde laboratooriumide ruumides 50 detsibelli, juhtimisruumes (nagu dekanaadis) 60 detsibelli ja telefoniga ruumes 65 detsibelli. Keemiahoone ruumis nr. 420 oli müra nivoo 59 dB ja ruumis nr. 419 (dekaani kabinet) 61 dB (mõõdetud 28. IV 1976. a.). Seega poleks nagu formaalselt õigust norida, aga et näidud on kriitilise piiri lähedal, siis kannatajate mittekuuldavõtmine oleks juuksekarva lõhkiajamine.

Füsioloogiaring

19. mail kell 17 füsioloogia kateedris O. Lutsu 2.

Päevakavas südame minutimahu määramisest Ficki printsiibil (A. Lõhmus II k.) ja uusi andmeid faktoritest, mis mõjustavad hemoglobiini hapnikusiduvust (U. Rääts II k.).

Male

TRÜ teaduskondadevahelised võistlused males viiakse läbi välkturniirina.

Loosimine ja 1. ring esmaspäeval, 17. mail kell 18 V. Kingissepa 19 aud. 302. TRÜ spordiklubi

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2592. MB-05217.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 21 | Reedel, 21. mail | XXVIII aastakäik

Tunnustus kõrgeimal tasemel

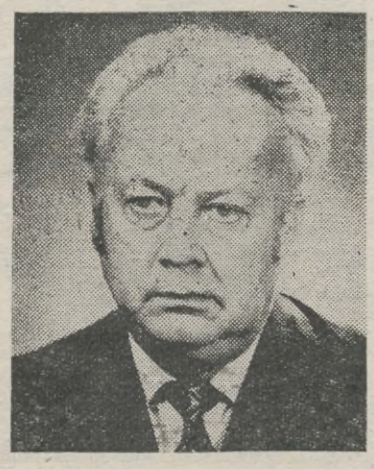

JUHAN PEEGEL
Tööpunalipu orden

VALERI VASSILTŠENKO
medal «Töövapruse eest»

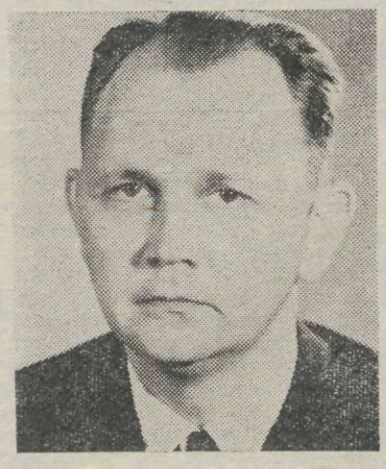

ÜLO SAAG
orden «Austuse märk»

MERCEDES PENT
medal «Töövapruse eest»

IGOR GRÄZIN
medal «Töövapruse eest»

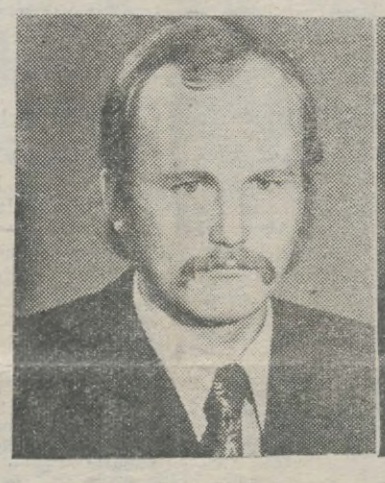

ANDRES EESMAA
orden «Austuse märk»

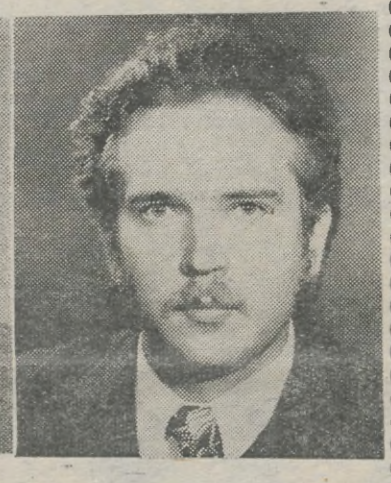

JÜRI ASARI
medal «Eeskujuliku töö eest»

Komsomoli kuukommentaar

«Pisiasjades sekeldame,» kostis sekretäri asetäitja Andres Eesmaa. «Tudengid teevad arvestusi ja eksameid, kolmandatel kursustel jookseb juba sessioon. Diplomi- ja kursusetööd ajavad taga. Nii et meilgi on siin vaiksemaks jäänud.»

On küll. Ja ka tühjemaks. Ei näe enam tarmukat Sulikot askeldamas ega mõnd teistki. 11. mail, viimasel komitee istungil vabastati sekretäri asetäitja Suliko Valdsoo ja komitee liige Lea Mägi oma kohustustest. Nad on diplomandid. Augustis ootab neid juba uus keskkond, uued ülesanded. Suliko suundub Pedagoogilise Instituudi inglise keele kateedrisse. Tema asemele valiti Aili Pikat (vt. «Kroonika»).

Soovituse NLKP liikmeks ja liikmekandidaadiks alates 13. aprillist on saanud Tõnu Kõrda, Arvo Junti, Madis Saluveer, Hele Everaus, Jüri Ilvest, Mati Alaver ja Kristin Lamp. ÜLKNÜ ridadesse astusid Ago Kõrgvee, Piret Tois, Peeter Valle, Allan Luik, Ervin Eelmets ja Riho Pajula.

Lõpetajaile meeldetuletus arvestussektori juhatajalt Marge Stambergilt: arvelt tuleb enne ärasõitmist ikka maha ka võtta. Ja mida varem, seda parem, sest kõigi jaoks korraga küll aega ei jätku. Kes teisiti arvab, peab endale niigi kärmel ajal järjekorras seisma. On aga kellelgi likmemaks tasumata, ei saa tema tõttu terve kursus kaarti kätte. Kolmapäeval olid võlglaste kirjas: geoloogia, vene filoloogia ja matemaatika pedagoogilise haru V k., ravi (eesti) VI k., pediaatria III k., spordimeditsiini III k. ja füüsika (eesti) IV k. Ja on veel neidki kommunistlikke noori, kes oma uuele piletile pole järele tulnud!

Mis pisiasjusse puutub, siis ega neistki mööda minna saa. Koondsõnaks võiks olla hoopiski malevasagin.

Tartu tsooni komandör Ülo LANGEL, mis ehitusmalevas päevakorral?

«Väike puhkus enne tormi. Juhtkonnad on atesteeritud, ohutustehnika eksam sooritatud. Tööplaanid olid päris arukad, atribuutika samuti korras. Erandeid leidub aga alati, ja siingi. Senise ettevalmistuse põhjal võiks kiitust jagada Ahja (komandör Karin Kirikal) ja Noarootsi rühmale (komandör Tiit Villig), piirkonniti Lõuna-Eestile ja Väinamerele. Epalastega kokku jätkub Tartu tudengeid 34 rühma, ülikool täidab 1/3 kogu malevast, s. o. umbes 600—700 inimest. 3. juulil küll alustame, kaadri komplekteerimine algas aga juba mullu septembris. Kui veel täpsem olla, siis ühe mehe sain täpselt aasta tagasi. Uuemat on sel aastal niipalju, et püüame ehitada ka oma kodus: Märja rühm läheb ülikooli füüsikakorpusele (komandör Jüri Ginter).

Mul endal tuleb kuues malevasuvi. Kui nüüd tagasi vaadata, siis arvan, et viimastel aastatel on paranenud malevasse suhtumine. Ettevalmistus ise on juba süvenenum, distsipliingi parem.

Head põrumist kõigile malevlastele, ja kellel on vaktsineerimas käimata, ajagu seegi asi kähku korda.»

Lõpetajaile komsomolikomiteelt parimad soovid ülikoolist kaasa, nagu Andres Eesmaa ütles. Ja ärgu nad oma komsomolikogemusi vaka all hoidku! See oli meie selle õppeaasta viimane kuukommentaar.

VARJE SOOTAK

Looduskaitsepäeva kava

(Vapramäel 23. mail 1976. a.)

1. Linnulaulupraktikum (autobussijaamast Vapramäele kell 7.45). Juhendavad: E. Mändla ja J. Maran.
2. Päeva avamine. Tööjuhendid (kell 10.15 Vapramäel).
3. Looduse õpperaja väljaehitamine. Kujundusraied. Erosiooni tõkestamine.
4. Lõunasupp Tõravere vana koolimaja oruveerul (õpperaja punkt 18 kell 14.30).
5. Esinevad kirjanikud Kersti Merilaas, Aira Kaal, Ain Kaalep ja Kalju Kääri ning Võrtsjärve kolhoosi esimees Kalev Raave.
6. Montaaž «Aukartus elu ees» (Nobeli rahupreemia laureaadi A. Schweitzeri elust ja ideedest). Esinevad Jüri Roosaare (koostaja), Hanna Roode, Urmas Peterson ja Ülo Mander.
7. Retked valminud looduse õpperajal.
8. Päeva lõpetamine (rektor prof. A. Koop).

AILI PIKAT

KROONIKA

11. maist juhib ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitjana kultuuri- ja internatsionaalset tööd AILI PIKAT.

Sündinud 1951. a., õppinud Kohtla-Järve 1. keskkoolis. 1974. a. lõpetas keemiaosakonna eriprogrammi alusel ja töötas Teaduslikus Raamatukogus keemik-restauraatorina.

Komsomolitööd teinud keskkoolist peale. Ülikoolis II—V kursuseni grupiorganisaator, ka komsomolikomitee kultuurisektori liige. 1974. a. alates juhib õppejõudude ja teenistujate komsomolielu. Olnud 4 aastat malevas, eelmisel ja sellel aastal suvemaleva komissar. Loodab lõpetada õpingud ülikooliajal alustatud kunstikoolis, laulab TRÜ naiskooris. NLKP liige k. a. märtsist. Vallaline.

Tänasteit kommunistlikelt noortelt ootab tegutsemist, mitte virisemist: keegi ei tee meiega midagi. Mõtteid ju on. Näiteks 70-ndate aastate algusega võrreldes teoretiseeritakse palju enam mitmete probleemide kallal. Siit tegude endani jõuda pole tee kuigi pikk.

Reedest Reedeni

Viimased nädalad on toonud ülikoolile rohkesti tunnustust. Läinud nädalavahetusel sadas päris ordenite ja medalite vihma kõige kõrgemal, valitsuse tasemel (vt. kõrval olevaid fotosid). Küllap ütleksid autasustatud, et nende tunnustatud teenetes on osake meiegi panusest — ülikool on ju üks ja ühe pere lapsed oleme kõik. Aga see pole veel punkt.

IV üleliidulise noorte teadlaste ühiskonnateaduste-alaste tööde konkursi vabariiklikus voorus arvati parimate hulka filosoofia kateedri v.-õp. Ülo MATJUSE, majandusküberneetika ja statistika kateedri v.-õp. Jaak KARU ning NLKP ajaloo kateedri v.-õp. Hans DSISSI uurimused. Keele ja kirjanduse olümpiaadi vabariiklikus voorus, mis toimus 29. aprillil, olid taas parimate hulgas alma mater'i esindajad: I Sirje MÄGAR, eesti fil IV k., II ja III kohta jagas TPedI üliõpilase Arno Ojaga Sirje NILBE, eesti fil. III k.

Nüüd võidupäeva üritustest. Ülikooli aspektist kujunes tähtsaimaks vahest pühapäeval toimunud suurejooneline spordipidu (vt. lk. 4), aga tähistati 31. rahuaastat muudki moodi: Õigusteaduskonna agitgrupp andis näiteks temaatilisi kontserte Lõuna-Eestis, Filoloogiateaduskonna ühiselamus pandi üles spetsiaalne fotonäitus, matemaatikuil oli tsiviilkaitse ja spordipäev Otepääl, osavõtust linnaüritustest ja mitmel pool toimunud kohtumistest sõjaveteranidega rääkimata. Võidu aastapäevale oli pühendatud ka P. Stučka nim. Läti Riiklikus Ülikoolis toimunud poliitiliste laulude festival, kus edukalt osales ka esindaja meilt — filoloogiatudeng Raimu HANSON.

Kevade suurürituste järg ülikoolis on eeloleval pühapäeval: Vapramäel näitame, mida me inimestena võime tagasi anda meid ümbritsevale keskkonnale.

Aga ajaarvestus ülikoolis ei käi siiski mitte suurürituste kaudu. Ikka on see olnud tänini semestrist semestrini, sessioonist sessioonini — akadeemilise argipäeva kronoloogia. Mai keskpaik tähendab arvestusi, algust on tehtud riigieksamitegagi. Avalöök Bioloogia-Geograafiateaduskonnalt. Tulevaste õpetatud bioloogide teoreetilisi teadmisi meie ühiskonna tänasest ja tulevikust krooniti 24 «viie», 9 «nelja» ja 7 «kolmega» (üks läbipõruja peab aasta pärast uuesti proovima), geograafide omi 11 «väga hea», 9 «hea» ja 6 «rahuldava» hindega.

Esmaspäeval astuvad eksamilaua ette Majandusteaduskonna diplomandid. Teadmised teadmisteks, aga kui palju juhust ja õnnemängu eksamites tegelikult peitub, teavad asjaosalised ise.

REIN VEIDEMANN

Rektor õnnitleb

ja kiidab eeskujuliku töö eest 60. sünnipäeval keskküttekütjat Albert REBAST. 50. sünnipäeva puhul õnnitleb rektor vanemtöödejuhataja jaoskonna müürseppa Osvald REMMELGAT, sama jaoskonna kraanajuhti Richard TAMME ning Zooloogiamuuseumi peavarahoidjat Ingrid HEIDEMAAD ja soovib edu edaspidiseks.

URMAS PETERSON ja ARVO IITAL

VAPRAMÄE — VOIKA — TÕRAVERE

Seekordseks TRÜ looduskaitse päevaks on taas projekteeritud looduse õpperada, vahend informatsiooni saamiseks maastikul, kuid ka piirkonna kasutuskoormuse reguleerija ja kontrolli soodustaja. Raja autorid on Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi aseesimees Urmas Peterson ja tema kaaslane geograafia II kursuselt Arvo Iital. Juhendas meie ülikooli looduskaitse ja kodu-uurimise kabineti teaduslik juhendaja J. Eilart. Konsultatsioonidega on raja kavandamisel abistanud Elva Koduloomuuseumi direktor geograaf Kaljola Kirt ja ornitoloogilises osas Einard Mändla (keemia III kursus). Fotod on selleks ülesandeks valmistanud Eesti Looduskaitse Seltsi instruktor Hillar Uusi.

Raja lähtepunkt number üks on Vapramäe autobussipaviljoni juures ning viimane vaatepunkt (nr. 25) Tõravere raudteepeatuses. Õieti on mõeldav raja läbimine mõlemat pidi, ehkki materjali järjestusloogika vastab rohkem ikka lähtele esimesest punktist. Täiesti iseseisvalt on läbitavad ka raja lõunapoolne ring (1.—16. punkt Vapramäel ja selle ümbruses) ning põhjapoolne ring (17.—25. punkt Voika kaudu Tõraveresse). Meie looduskaitsepäeva lõunaks on rada valmis, see ajaleht juhendajaks kaasas, asume vaatlusvalmilt teele! Kogu rada on umbes 8 kilomeetrit, sellest Vapramäe lõik 3,5 km.

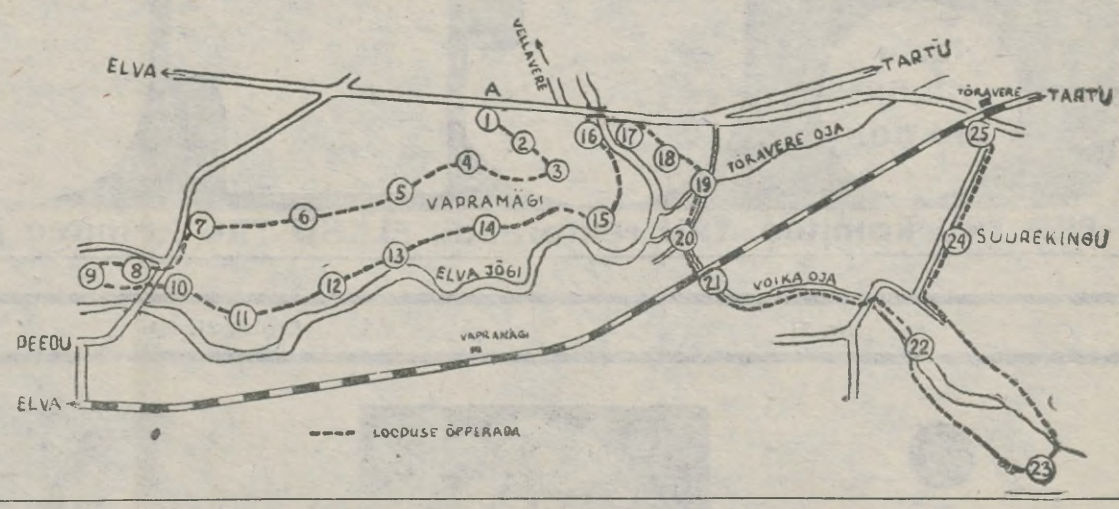

1.

Tore on Tartu—Valga maanteel nii Peedumäelt laskudes kui ka Tõravere poolt tulles eemalt ära tunda Vapramäe tuttavlikke kontuure, mis selgesti eristatavana juba mõne hea kilomeetri kauguselt üle Elva jõe orundi sinetavad. Metsamüüri moodustavad kodumaised männid-kuused, ainult teeperve on pandud kinnistama mägimännid, mis moodustavad Alpides, Karpaatides ja Püreneedes puude leviku vertikaalpiiri, kasvades ka mägiliustike eel rabalaikudel. Mägimänni mitmeid vorme on uurinud Tartu ülikooli omaaegne professor M. Willkomm, kuulus Pürenee poolsaare uurija ja ekspedisioonide sooritaja Eesti metsades. **Siitsamast, bussipeatuse juurest alustaksimegi tutvumiskäiku Vapramäele**, mis maastiku üksikelemendina on riikliku kaitse alla kuuluvate objek-

● Raja lähtepunkt Vapramäel.

tide hulgas. Oma vaevalt kilomeetrise pikkuse juures on Vapramäe lagi Elva jõe pinnast 40 m võrra kõrgemal (absoluutne kõrgus 77,7 m), millest ka vallseljaku nõlvade suur kallakus, mis loodenõlval ulatub koguni 30—40°-ni.

2.

Piki teerada mäkke tõustes läbime eelkõige **sürjametsi**, mis paiguti (eriti kõrgemal) lähevad üle **laanemetsadeks**. Selles küllalt viljakas nõlvametsas on rohkesti sarapuud, kuid ka magesõstart ja alustaimestikus koldnõges, rohke sinilill, lepiklill ning samblarindes tervete vaipadena tumeroheline ning tõesti kähar ja kohev metsakäharik. Hõredas põõsarindes võib märgata ka punast leedrit — seda mõisaparkidest ja -aedadest naturaliseerunud põõsast, mis on meie metsades al-

jäätumisest, mille tekke põhjustajaks oli taanduva jääserva küljest lahtimurdunud nn. surnud pangas, mis sulamisel setetesse lohu jättis.

See tihedast männikust ümbritsetud lagendik on pidude kohana üle kihelkonna kuulus olnud. 1924. aastal peeti just siin audirigent Aleksander Lätte juhatusel Nõo kihelkonna esimene laulupäev. Paarkümmend meetrit lohu servast võib rohu sees veel praegugi tähele panna nelinurkset moonakamaja aset. Seal elanud kahe Timuski pere, käsutada oli 25 ha heina- ja põllumaad Vapramäe lael. Möödunud sajandi lõpu-ümnendil külvati aga Meeri mõisa käsul, kellele siinsed maad kuulusid, kogu künnise kultuuristatud harjale männiseemet. Nagu näha juba rohkem kui 80 aasta vanuste mändide veel laasumata tüvedest, on kohati ka lagendiku servapuistute rajamisel kasutatud Saksamaalt Darmstadtis asuvatest seemneäridest hangitud seemet, mis pärines (nagu hiljem välja tuli) põhiliselt nigelaist mägimännikuist. Niisugused *darmštati männid* on oma pärilike omaduste tõttu ka siin väga okslikud, kõvera tüve ja paksu halli koorega, sellega väheväärtuslikud.

3.

Vapramäe lael avaneb vaade lagendikule, mille keskseks paigaks on **sulglohk ehk söll** — termokarstiline pinnavorm viimasest mandri-

4.

Ületanud lagendiku, jõuame **laanekuusikusse.** Kuusikut jaotav metsasiht avab vaate **Vapramäe looduskaitse alla kuuluvale pärnale**. 1967. a. augustitorm on kolmest pärnaharust vaid ühe vaevu püsti seisma jätnud.

Pärimuse järgi olevat selle istutanud Rootsi kuningas Karl XII Põhjasõja ajal. Karl XII on Vapramäe pärnaga niisama vähe seotud nagu enamiku teistegi üle kogu Eesti laialipillatud põlispuudega, mille puhul talle istutajaametit on püütud omistada. Tõeliselt dokumentaalset kinnitust on leidnud kolme pärna istutamine Karl XII poolt Laiuse kiriku aeda 1701. a., kui ta pärast Narva lahingut Laiusel talvekorteris oli. Kuid Peeter I ja Karl XII, kaks vastast, on oma kuulsate valitsejanimedega põhjustanud ometi paljude põlispuude ristimise.

5.

Astudes edasi piki üht metsaraba, mis pärna juurest kõigi nelja ilmakaare poole sirutuvad, jõuame Vapramäe kõige vaheldusrikkama reljeefiga ossa. **Oma põhiplaanilt on Vapramägi kolme kõrgema tipuga seljandik.** Kõik kolm kõrgendiku paistavad selgelt kätte kirdest, Voika poolt vaadatuna.

Elva orundi keskosa, just siin paikneb ka Vapramägi, on osaliselt täidetud mandrijää servakuhjatistest ning seetõttu väga keeruka pinnamoega. Kohati tuleb tõusta-laskuda mõõda mõhnade nõlvu, mille on vorminud kunagise mandrijäätumise-eelse ürgoru kohal aktiivse jääserva küljest lahtimurdunud jääpangad. Peedu poole võib aga julgesti astuda piki jäälõhes settinud materjalist kuhjunud korrapärase oosi harja, laskudes vaid korraks, et ületada risti läbi oosi rajatud Peedu maantee ja Kerikmäe kohal taas tema harjale tõusta.

Siinsete pinnavormide tekkelugu on eriti teenekalt uurinud geograaf **Karl Pärna** (1904—1966), kes käsitles seda keerukat reljeefi kui Peedu—Tõravere otsamoreeni üht lõiku, mandrijää servaasendit. Palju vajab aga siin veel edasist uurimist. Siia metsarüppe armastasid tulla heliloojad **Juhan Simm** ja **Aleksander Läte.** Vapramäest kui maalimispaigast on lugu pidanud kunstnikud, eriti **Endel Kõks, Juhan Püttsepp, Eduard Kutsar, Richard Kivit** ja **Kaljo Nagel.**

6.

Vapramäe erineva kõrguse, kohati palumetsale omaselt kuiva pinnasega mõhnade ja vallseljakute vahele jäävates suletud lohkudes vilksatab aeg-ajalt väikesi **soolappe**, kuhu koguneb kevadine lume sulavesi. Seda jätkub aga ainult üürikeseks ajaks ning rabastuminegi pole kaugele läinud. Üksnes turbasambla ja karusambla padjandid. See ei ole aga pidurdanud eelkõige rabataimena tuntud kuremarja elujõulisust. Kuusiku hämarusest kostab metsvindi vilistamist ja punarinna laant ergastavat laulu.

7.

Oleme välja jõudnud Peedu—Tõravere maanteele. Lääne poole minnes jõuaksime taas Tartu maanteele, sealt üle aga ka Vissi—Viisjaagu järve kanti, mille juurde jääb meie ülikooli omaaegse rektori, suure loodusesõbra ja looduskaitse korraldaja Henrik Koppeli (1863—1944) suvekodu. Siinsetes Vapramäe metsades on oma Eesti-matkadel viibinud nii prof. Koppel kui ka **Johannes Piiper** (1882—1973), zooloogiaprofessorist kirjamees, kelle loodusteaduslikule vaatlusele tuginevad esteetilised kirjeldused raamatus «Pilte ja hääli Eesti loodusest» on saanud mitmele põlvkonnale kõige loetavamaks loodusraamatute seas.

Tuletagem siinkohal meelde J. Piiperi kirjeldust Vapramäelt: «Võimsana ja üllana ümbritseb meid pruunhallide soomuskoorsete tüvede keerustik, üks põlistest kuuskedest paelub meie erilist tähelepanu. Ta on suur ja tugev. Ta ülijämedat tüve on põletatud ja sesse raiutud sügavaid haavu. Rida rohekaskollaseid vaigutilku nagu tardunud valupisaraid valgub alla kareda koore lõhesse.»

Tähelepanelikul vaatlusel võime märgata suurematesse kuuskedesse lõigatud riste, meie esivanemate puukultuse üht märki. Veel mõnikümmend aastat tagasi lõigati matuserongi möödumisel järjekordne rist kuuse koorde kadunu mälestuseks, mõnel pool ka selleks, et surnu ei pääseks «kodu käima». Need põlised poolemeetrise läbimõõduga kuused jäävad tunnistama meie kaugete esiisade puukultuse, pühade puude traditsiooni edasikandumist ka ristiusu perioodi. Viimane neist olevat siin kadunu mälestuseks välja voolitud veel kümmekond aastat tagasi. Sellest kombest kirjutab esmakordselt 1673. a. J. A. v. Brand, kuid selle looduseaustuse vormi kirjeldajate hulgas on ka Fr. R. Kreutzwald.

Kogu Vapramäge kattev keskmiselt 26 m kõrguste puudega kuusik kuulub enamasti **I boniteediklassi** ja puistu vanuseks loetakse veidi üle 100 aasta.

Edasi liigume Peedu poole, õieti läheme peagi üle maantee.

8.

Elva jõe vasakul kaldal tõuseb järsult piklik kirde-edela-suunaline mäeseljak, mis kannab **Peedu Kerikmäe** nime. Kerikmäe kõrgemas osas on **Linnamägi, 5.—6. sajandil rajatud üks Eesti väiksemaid linnuseid.**

Suuremaid linnuseid, mida nõudis edasirühkiv aeg, suutis ehitada ja ülal pidada ainult suurem hulk rahvast ja suurem piirkond. Linnus täitis oma otstarvet kuni 1000. a-ni, mil tema kaitsevõime liiga tühiseks arvati ning ta maha jäeti. Et Peedu ümbruses on asustus kuni muinasaja lõpuni pidevalt tihenenud ja jõukus kasvanud, siis peab arvama, et ka tarvidus tõhusa maakaitse järgi pidi kasvama. Pärast kaevamisteks eraldatud summade hankimist saadi siin 1936. a. alustada ka väljakaevamisi meie ülikooli professori, hilisema akadeemiku H. Moora juhendamisel. Leitud luust nooleotsa, raudnoa ja kääride kõrval olid huvitavad šlakitükkide leiud, mis tunnistavad, et Eestiski on muiste osatud kohalikest soo- ja järvemaakidest rauda saada.

9.

Kerikmäe puude vahelt paistavad esimesed majad **Peedu suvitusasulast.** Peedul asub Eesti NSV Kirjanike Liidu loominguline maja, kus paberile saanud valdav osa teenelise kirjaniku **August Sanga**

● Raugastunud Vapramäe pärn.

eluloojaku loomingust, sealhulgas ka Juhan Liivi preemia saanud «Mida mõtleb mees». Siin on valminud täielikult **Kersti Merilaasi** luuleraamat «Kevadised koplid», põhiosa **Kalju Kanguri** loomingust jne.

Teiste seas paistab silma otse Elva jõge ületava silla juures Kikkaniidu elamu, mis oma asendi tõttu teekäänus on andnud alust isegi humoorikatele juttudele, ajendiks mõned aastad tagasi kurvi mitte-

LOODUSE PÄEVAMEE

LOODUSE ÕPPERADA

arvestanud autojuhi köökisõitmise lugu.

Vanimad teated Peedu kohta pärinevad 1638. aastast seoses Nuti ja Peedu vesiveskite mainimisega. Nuti nime all asulat varem tuntigi, oma praegust nime kannab ta alates 1936. aastast ja on praegu Elva aedlinna osa.

10.

Oleme laskunud Elva jõe lamminiidule. Siin, 200 m laiuses orus voolab loogeldes Elva jõgi, mis saab alguse Otepää kõrgustikult

Peedu linnus.

Valgjärvest ja läbib alamjooksul Keeri järve ja Ulila Laugesoo.

Läbinud 72 km, suubub ta parempoolse lisajõena Suurde Emajõkke. Jõe veevarusid täiendavad mitmed ojad, neist kaks — Voika ja Tõravere — vahetult Vapramäe jalamil. Elvast 3 km kaugusel allavoolu on jõel sügavust mõõdetud 3,5 m. Siin lähikonnas kasvab jõe kaldaveerul ka Eestis haruldane alssosi.

11.

Üle Elva jõe paistab taamal kuuskedega ääristatud kõrgendik, mida **«Kalevipoja tooliks»** kutsutakse. Siinkohal tuleb au anda meie esiisade teravale silmale ja heale kujutlusvõimele, sest ebakorrapärane küngas jätab tõesti mulje, nagu oleks suur vägimees seal jalgu puhkamas käinud. «Kalevipoja toolist» läbi rajatud raudtee on seda küll rikkunud, kuid istekoha vormid on siiski veel tajutavad.

Muistendi järgi läinud Kalevipoeg kord Tõravere jõe äärde ja istunud maha, et jões jalgu ja nägu pesta. Ta oli nii suur, et istudes ühel jõekaldal võis ta jalad panna teisele kaldale. Tema raskuse tõttu jäänud ühele kaldale istumise ase, teisele poole jõge Vapramäe metsa kaks jalajälje lohku.

20. augustil 1944. a. murdsid Nõukogude väed just siin, Vapramäe raudteepeatuse juures läbi fašistide kaitse, sulgedes sellega ka Tartu varustamistee raudtee kaudu ning luues soodsa situatsiooni Tartu vabastamiseks.

12.

Liikudes mööda Vapramäe metsa serva, saadab meid paremal käel Elva jõgi, kord lähemale nihkudes, kord kaugenedes. **Iseloomulikud on silmusklevad jõelooked — meandrid.** Kohati on jõgi endale suurvee ajal läbi silmuste otsetee murdnud, jättes aktiivsest veevoolust ilmajäetud soodid kinnikasvamist ootama. Vaikses jõekäärus, vee kohale kummarduvate leppade all sulistab sinikaelpartide paar. Rohetava orulammi kohal lendlevad vihitaja ja sookiur.

13.

Metsa ja jõelammi piirimail edasi liikudes jääb pilk peatuma ümber hallide lepatüvede keerduvatel **humalatel**. See paremale väänduva varrega püsitaim kasvab looduslikult vaid lammimetsades, on siis siingi tegemist viimaste kaldametsade fragmentidega. Orulamm avardub laiaks päikesepaisteliseks aasalagendikuks, kus lammiveerul haljendava puistu serval seisab **üksik metsatalu,** ümbritsetuna põlusiilust ja heinamaatükist. Selles terve Vapramäe ainsas elutares asus veel aastat kuuskümmend tagasi Sohi metsavahikoht, mida tema maa ja elumaja väikeste mõõtmete tõttu ka Sohisaunaks kutsuti. Nüüdisajaks on see intrigeeriv nimi asendatud selge ja konkreetse Vapramäe perekoha nimega.

14.

Vapramäe talukohast sadakond meetrit põhja poole jääb kitsukese teeraja äärde **hauamälestis.** Selle sirelitest ümbritsetud marmorplaadil on eesti-, vene- ja hiinakeelne tekst: «Igavene kuulsus vapratele hiina punaarmeelastele, kes langesid võitluses nõukogude võimu eest!» Siia vennashauda on maetud Vapramäe lahingus 16. jaanuaril 1919 langenud hiina rahvusest punaarmeelased, kes võitlesid miinidivisjoni vabatahtlike eriüksuses Eesti punakaardi koosseisus. Vapramäe kohal ründasid nad südilt kodanliku Eesti lõunasse tungivat soomusrongi.

15.

Teeme väikese puhkepeatuse, et siit ülalt vaadata alla jõele ja kuulata lendu tõusvat, tükk maad mööda veepinda pladistavat lauku, kelle kiired tiivalöögid ja «kjõv, kjõv» ning naksutav «blõk» siinset vaikust rebestavad.

Johannes Piiper annab meeleolu: «Paiguti embab Elva jõgi nõnda kiivalt Vapramäge, et on sõõbinud sügavalt selle nõlva, paljastanud sinna asunud mändide juured. Nagu abi otsivaid käsi, nagu tuge püüdvaid sõrmi ripub sorgus juuri järsu jõeperve kohal. Pervest kaugemale on roninud hallruugetüvelised männiread ja nende taha põliste kuuskede hele- ja tumerohelised rivid. Nad püüavad tõusta üha kõrgemale Vapramäe võimsaile õlgadele, nagu tahaksid puudutada nende kohal sinerdavat taevast.»

16.

Oleme jõudnud tagasi Tartu—Valga maantee äärde, mis on üks vanimaid ühendusteesid Eestis. Siinsamas, üle tee asuva Tõravere veski ja kunagise kõrtsi vahel toimus **8. novembril 1558. aastal Liivi sõja üks lahinguist.** Liivi ordu valikväed, keda juhatas ordumeister Gotthard Kettler, saavutasid Vene vägede üle võidu, siiski väikesekaalulise, sest talve saabudes oli peamine osa Vene vägesid Eestimaalt juba lahkunud, olles eelnevalt vallutanud tolleaegsed suuremad kindlustused Narva, Kirumpää ja Tartu. Samas toimus lahing ka 1559. a. novembris.

Üle mõlema — uue ja vana — maantee paistab Tõravere kauaaegne veskikoht.

17.

Kivimürakatest laotud endine **magasiait** seisab kui tumm tunnistaja tänase ja möödunu piiril. Politsei käsul tuli kõik tolleaegsed «suurehitised» tulekindlana, s. t. kivist ehitada. Alates 1874. aastast andis mõisa magasiait ümberkaudsetele talumeestele viljalaenu, mis tuli hiljem protsentidega jälle tagasi maksta.

1905. a. revolutsioonisündmuste ajal kasutati siin Meeri magasiaida keldrit ülestõusust osavõtnute kinnihoidmiskohaks, samas kõrval asuvas **Meeri vallamajas** toimus aga «kohtumõistmine» ning samal õuel peksmine.

Leopold Hansen, kes oli «kohtumõistmise» pealtnägijaks 1906. aasta veebruaris, kirjutab selle kohta: «Rahvas oli kutsutud vallamaja juurde hommiku kella kümneks, «kohtumõistjad» tulnud alles kella nelja paiku peale lõunat. Nendeks olnud Rannu mõisnik ja ohvitser, peksjateks aga tragunid.» Siin kuulutati välja surmaotsus neljale mehele, kes hiljem Meeri mõisa metsas maha lasti.

Teisele poole Tartu—Elva teed jäävat noorte mändidega kõrgendikku kutsutakse **Tepripaluks.** Siinsetel liivakatel nõlvadel jõuab oma areaali loodepoolseima piirini **võsumägisibul,** mille massilise leviku tsenter jääb NSVL metsastepi Euroopa-osa keskalale. See korjamiskeelualune stepitaim on üks väärtuslikumaid tõendeid Eesti taimestiku jääajajärgsest kujunemisloost.

18.

Jõudnud majade vahelt kõrgele oruveerule, avaneb siit tore vaade nii Vapramäele kui ka kaugemale kultuuristatud, Kagu-Eestile nii iseloomulikule lainjale reljeefile.

Selja taha jääb endine **Tõravere algkooli hoone.**

Kooli asutamise aeg arvatakse olevat 1834. aasta; praegune hoone, milles kool 1974. aastal lõpetas oma tegutsemise, on aga ehitatud 1914. aastal. Siin kaunil kaskedega raamitud oruveerul toimus 1968. a. populaarse telesarja «Tammelehe viktoriin» lõppfinaal. Koolimajatagusele nõlvale jäävast kaevust saab teeline janu kustutada.

19.

Tõravere oja saab alguse suurest Karujärvest ning on kaasajal suuremas osas õgvendatud ja süvendatud, mille tõttu kujutab endast rohkem magistraalkraavi. Rahvasuus kutsutakse oja ka Nabaojaks, Nõo ja Timuski ojaks. Viimane nimetus on tulnud endise samanimelise talu järgi, mille maid läbis oja alamjooks. Nabaoja nimetus tuleneb rahvasuu andmeil oja nabaväädikujulisest põhifiguurist. Pärimuse järgi olevat oja perve Põhjasõja ajal kulda maetud. Siit paarsada meetrit allavoolu suubub oja Elva jõkke.

20.

Ületame **Voika oja,** mille laugjate veerudega ürgorg (laius 750 m) moodustab ühtse süsteemi suurte Elva ja Tatra ürgoruga. Voika oru suubumiskohal Elva ürgorgu paikneski **Tõravere küla,** kus 1684. aastal loendati kaheksateist talu. 1853. aastaks oli neid juba 35, millest osa aga 1875. a. seoses Voika karjamõisa rajamisega likvideeriti. Põllumaad polnud siinsetel taludel paremate killast, sellest annab tunnistust Vapramäe raudteepeatuse lähedal asuva Leesikmäe talu pilkenimi, mida põllumaade künklikkuse tõttu naljatades ka Muhklase taluks kutsuti.

21.

Oleme jõudnud läbi Voika raudteetammi alt ja seisame Voika oja kaldal. Sadakond meetrit Tartu pool kahestab raudtee madalat kuusetukaga kinku — **Kabelimäge.** Ühendustee Tartu ja Valga vahel valmis 1886. a. ning kaks aastat hiljem avati liinil rongiliiklus. Raudtee äärde Voika oja kaldale on kobarasse koondunud suvilakooperatiivi majakesed, neid paistab ka Elva jõe äärse puudesalu vahelt.

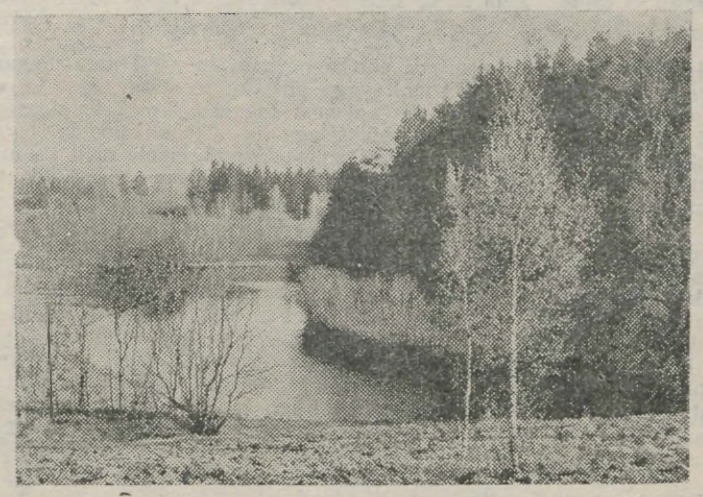

Vaade raja punktist nr. 18.

22.

Kindlad andmed **Voika veski** olemasolu kohta leiduvad juba 1684. aastast ning pärimuse järgi töötab praegu mõldrina 13. põlv Voikasid.

Voika veski paisjärve kalarikkustest saavad igal suvel osa 2—3 paari kajakaid. Et veski asus mõisamaal, siis tuli mõisale ka renti maksta ning vilja jahvatada. Vastutasuks käis aga lehm mõisakarjas, ning mõldril oli lubatud prii turbalõikus. Viimane leping sõlmiti 1913. aastal 10 aasta peale ning lepingutingimustes oli öeldud: «Rentnik peab olema allaheitlik ja sõnakuulelik oma pärishärra ja tema valitseja vastu, ennast ausalt üles pidama ja oma majarahva üle valitsema. et nemad mitte roppu elu ei pea ja ühtegi pahandust majas ette ei tule.»

Praegu kuulub Veski Nõo sovhoosile, töötab peamiselt veejõul, kui aga vett on vähe, siis ka elektrienergiat pruukides.

23.

Seda korrapäraselt paigutatud kivimürakatega matmispaika on kutsutud nii **Jaagupi tarandkalmeks** kui ka Jaagupi «kivistikuks».

Kivikalme rajati 3. sajandil ja kasutati pidevalt veel 4. ja isegi 5. sajandil, mille teisel poolel matmine järsult katkeb. Tarandkalmetesse maetud surnud põletati tavaliselt väljaspool kalmet kivist alustel, mille järel põrm maeti.

Arvatakse, et eelnevalt puhastati kalme alla jäävat maapinda tulega «kurjadest jõududest», ridamisi asuvad kivid on aga paigutatud ojalammi ääre kindlustamiseks, sest maapind hakkab siinkohas järsult langema. Mitmel korral on siin tehtud arheoloogilisi väljakaevamisi; esimest korda 1887. a., ulatuslikumalt aga 1933. ja 1934.—1935. a-il H. Moora ja A. Vassari juhendamisel. Peaaegu kõik leitud esemed kannavad rikkumise jälgi ning arvatakse, et panused rikuti meelega nende «surmamise» eesmärgil: siis oleks neil võimalik lahkunule järgneda.

24.

Nõo sovhoosi põldude vahelt **Suurekingu** nõlvalt saame pilku heita ka kaugemale. Kirdesse jääb künka taha **Nõo asula** oma XIII sajandil ehitatud ja sõdades palju kannatada saanud **kirikuga.**

Kirik täitis ka kindluse ülesandeid selleks kohandatud võlvidele viiva trepiga, mis oli põrandast 3,5 m kõrgemale asetatud, et vaenlane sinna järgneda ei saaks, ning kaitsekäikudega. Nõo kirik oli esimesi maakirikuid, kus juba 1781. a. sai mängida orelit; huvi pakuvad ka Jaan Koorti altarireljeefid ja Tõnis Grenzsteini altarimaal.

Nõo keskkool, mille esimene eelkäija asutati 1686. a., on kuulus seal töötavate füüsika ja matemaatika eriklassidega, kelle käsutada on nüüdsest ka raal. Kooli kasvandikud kaitsevad vabariigi au üleliidulistelgi olümpiaadidel.

25.

Olemegi jõudnud õpperaja lõppunkti, Tõravere raudteepeatusesse, kust rongiga üsna hõlpus tagasi Tartusse pääseda. Loodest paistab **Tartu Astrofüüsika Observatoorium** Tõraveres, mis rajati siia lagedale, heade atmosfääritingimustega seljandikule aastail 1958—1964.

Observatooriumil on kasutada 4 telekoopi, millest suurim hiljuti paigaldatud 1,5-meetrine peegelteleskoop. Observatoorium kannab Tartu ülikooli professori, hilisema Pulkovo observatooriumi direktori Friedrich Georg Wilhelm Struwe (1793—1864) nime, kelle elutöö omandas maailmakuulsuse kahes põhisuunas: stellaarastronoomias, kaksiktähtede uurijana ning geodeesias Põhjamerest Doonau suudmeni kulgeva meridiaankaare mõõtjana.

Maanteed mööda lõunasse suundudes jõuame taas punkti number üks.

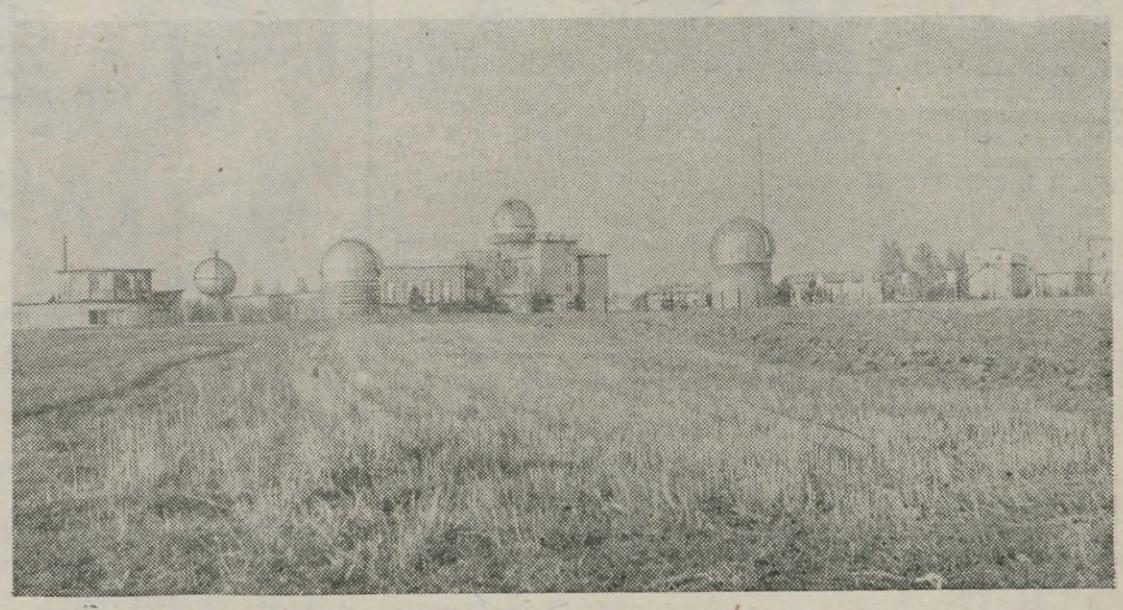

Üle väljade paistab Tõravere observatoorium.

Peeter Nõgese kujundus

INIMESE DIMENSIOON JA ALKOHOLISM

Ardo Keskküla

(Assotsiatsioonid L. Kivistiku artikli puhul.

Vt. «TRÜ» nr. 19., 20.)

Ütlete, et vanem põlvkond ei suuda alkoholist vabaneda. Asi on vist kurvem: ta ei suuda t a h t m a hakata. «Sõnade järgi käima» virgutab inimest (nooremat põlvkonda) aga see, kui vähemalt muutuse tahe sõnatsejast välja paistab. Ja sõnad ei ole siis mitte õilis retoorika või tulihingeline üleskutse, vaid nutt oma enese saatuse pärast. See oleks kasvatuse nigelam variant — kasvatamine negatiivse eeskuju varal, kui paremat võtta ei ole —, aga ikkagi kasvatus. **Eeskujuta kasvatamist ei esine.** (Seda peaks kirikuõpetuse saatus rahva seas küllaldaselt tõendama.)

Järelikult Teie väide noorema põlvkonna kasvatamisest uues vaimus on vaid vaga soov või vähemalt väga piiratult teostatav, sest tal ei ole «80% esindatust»: alkoholi keelamist tahavad ikkagi karsklased, neid aga on vähe, võrreldes ükskõiksetega ja alkoholi pooldajatega. Kuni joojais enestes teadvuse kriisi pole tekkinud, ei ole neilt ka uut suunda oodata; põlvkonda saab kasvatada aga ikkagi vaid põlvkond ja mitte üksikud.

Küsimuse avalik püstitamine on teadvuse kriisi süvendamise (või alles tekitamise?) seisukohast tänuväärt. Võib-olla siiski... Vähemalt hakkab nüüd lugejate kohta too kõrvalmehhanism toimima: «Mina olen teile rääkinud, enam ei saa te kinnitada, et tegutsete teadmata.» Üritus tundub sellegipoolest lootusetuks jäävat nii kaua, kui rünnaku «tugipostid» üksnes välises on ning isiksuse seaduspärasusi vaid tema «juhtimise» eesmärgil uuritakse. Isetegevuse allakäik on sügavam nähtus kui vaid protsentide muutus. Kogu meie suunitlus vaimuelu tasandil on v ä l j a p o o l e, teiste peale; «tunne iseend» on vaid fraas, mille tühjuse tagab sagedane kordamine.

Kui inimene tunneb ise ennast ja end ka vastavalt austab, siis ei saa ta enam enda vastu, ennast moonutavalt tegutseda, sest eneseармastus on ülitähtis tegur. Tegutsemine seltskonna heakskiidu pärast või hukkamõistu vältimiseks, teadvuse tuhmistamine, mannetu organism — see kõik saab vastumeelseks, kui mõõduks (vastutajaks) on kosmose aktiivne üksus — inimene. Lugupidamine enese vastu kasvab koos eduka vastutamisega ja kohustuste äratundmisega; nagu praegu rusikahoobi puhul kättemaksu hautakse, nii suhtutakse siis oma sisimat olemust rüvetavasse. Mehhanismid jäävad samaks, ainult kriteeriumid muutuvad.

Inimene pole üksnes see, mida ta väljast saab: kõigepealt on ta ka see, mida ta välja annab, ja siis veel see, mis otseselt ei pruugigi avalikuks saada (olemata seetõttu mõjuta). See on valdkond, mida ju võib nii ja teisiti nimetada (alateadvus, süvamälu, vaim jne.), aga mille olemus peitub just varjatuses, inimese «isiklikus omanduses». Peab olema teadlik tolle valdkonna olemasolust ja püüdma seda endas avastada, mitte teistes. Juba seesama püüdlemine võib elu märksa värvikamaks teha kui meelelahutus, ent tal on veel üks toime: kuningad on armulised. Omades suveräänset valitsusala, nagu teisedki, olen ma teistega kvalitatiivselt võrdne *a priori*, niisiis on teised niisama lugupeetavad kui minagi ja küllap nad teavad seda. Võrdsete suhtlemine on parim võimalus oma kustutamatu suhtlemisnälja rahuldamiseks.

Kui inimese olemuse moodustab vaid väline — nii oleme harjunud kinnitama, sest silmnähtav tundub veenev —, siis ei ole inimeste võrdsus kuidagi enesestmõistetav: enne otsuse langetamist peame tõsiselt uurima, kas kasvulavad ka võrdsed on olnud või on üks taim rohkem valgust ja soojust saanud kui teine. Ebavõrdsus (tegelik või näiv) on alati rahutuse põhjusi olnud, alati ka paradiisiunistusi tekitanud.

Seda ühest küljest. Olulisemgi veel on aga see külg, et oma kriitikavõimé, õigemini -vajaduse puudumise tõttu on ka täiskasvanu ainsaks kasvamise teeks kasvatamine keskkonna poolt, mallide omandamine. Tulemust uurides ei ole tõesti alust väiteks, et inimene midagi muud on kui sotsiaalsete suhete koguprodukt. Iseregulatsioon käib just nii. «Enesekasvatuski» pole ju muud kui moes olevate joonte omandamise püüd.

Alkohol on igale noorele põlvkonnale ette antud koos mitmekesise käitumismallistikuga, nii et on imelik, miks ta siiski kõikidele omaks ei saa. Jätkuks ju igale sobiv mudel või mitugi. Miks peaks alkoholi ja suitsu suhtes valvsus tekkima, kui samas pajas teised ained kõlbavad? Kõlblikkuse kriteeriumiks on sobivus elus, äraelamise (see mõiste hõlmab ka aktiivset elu) soodustamine. Tehnilised teadmised on tähtsad, lugemis- ja kirjutamisoskuseta ei saa läbi, sport toob lugupidamist — kui alkohol ja suits niisama kindlalt praktikas sees on, siis tähendab — ka need on olulised. Ajaproovile ei pea ju ükski tühiasi vastu.

Tavaliselt ei mõelda nii, sest mõtelda pole vajagi. Mallide omandamine käib muuseas.

Väide, et mürsikud on vägagi kriitilised enda ja maailma suhtes, vastab tõele. **Seal ja enne seda** on kasvataja tegutsemisaeg! Mitte valmis hinnanguid ja ajaloolisi ülevaateid pole vaja talle pakkuda, vaid INIMESE DIMENSIOONI tunnuseid. Sel lühikesel ajajärgul on materjal paljudesse kujudesse vormitav. Kahjuks vormib praegu enamasti vaid sihitu kehaline eeskuju. Ja eks me tea, milline ta sageli on.

Inimlapsele tuleb õpetada inimese dimensiooni ja selle väärastumist **nägema**, edasise töö teevad ära juba «mehhanismid». Ja veel üks assotsieeruv mõte. Millegi v a s t u sõdimine (ka: «Kommunistlikus ühiskonnas ei tarvitata alkoholi») on küll alati ühtlasi millegi p o o l t sõdimine, ent kui eesmärk on teadlikustatud üksnes eitavas vormis, siis pole ka ette teada, mis välja kujuneb. Mis kaduvat asendab? Siiani on seda küsimust vähe selgitatud, nagu polekski võimalik rohkem teada kui geniaalsed klassikud sajandi eest.

Ja on üsna lihtne nõuanne asja lahendamiseks. Artiklist jääb mulje, et suits on meile nii sügavalt argiteadvusse imbunud, et seda probleemiks pidada ei tule enam pähegi. **Oodakem siis veidi, kuni ka alkohol niisama endastmõistetavaks elukaaslaseks saab!**

● **Nii mindi spordipeole.**

● **Paljud otsustasid oma luikvalged ihud päikese kätte usaldada.**

● **Korvpalliheitluselt.**

● **Pendelteatejooksus käis äge rebimine arstide ja kehakultuurlaste vahel.** **EDUARD SAKI fotod.**

Võidupäevale pühendatud spordipeost

Arvukalt oli neid tudengeid ja õppejõude, kes pühapäeva hommikul pidulikus rongkäigus võtsid ette matka Luunjasse (olümpia-aasta, 31. rahuaasta) esimesele ülikooli spordipeole väljaspool Tartut. Osalejaid oli nii palju, et korraldajatel pole tänini õnnestunud täpset arvu kindlaks teha, kuid kvantiteedist tähtsam on ju kvaliteet.

Kõige pikem oli Arstiteaduskonna embleemi all marssiv kolonn. See vastu bioloogide-geograafide ja ajaloolaste read olid mitmetel põhjustel hõredaks jäänud. Enamiku teaduskondade esisammujaiks olid dekaanid ja prodekaanid. Kohal olid ka parteikomitee sekretär A. Kiris ja ametiühingukomitee esimees H. Kabur.

Puhkpillide mürtsudes ja lõbusa tujuga jõuti linna piirile, kust jätkati «vabas vormis». Paljud otsustasid oma luikvalged ihud päikese kätte usaldada.

Kellaosutid lähenesid keskpäevale, kui esimesed reipad matkasellid astusid sisse Luunja pioneerilaagri väravast. Osavõtjakaart vahetati nägusa matkatunnistuse vastu ning seejärel ruttu-ruttu puhveti manu, sest ega jutuga janu ei kustuta.

Peagi rivistuti palliväljakule spordipäeva pidulikuks avamiseks. Prorektor H. Metsa kuulutas spordipäeva avatuks ning avaldas lootust, et see päev kujuneb nii üllõpilaste kui ka õppejõudude tervisepäevaks.

Nüüd jooksid pallimurule võimlejad. Kõige suurema aplausi osaliseks said lasteaia üksikesinejad. Oma kunsti näitasid ka ülikooli rahvatantsijad. Seejärel andis kunst koha spordile. Võistlused peeti seitsmel alal ning täideti ka VTK norme kergejõustikus.

Esimesena selgitati väledaim teaduskond pendelteatejooksus (10×100 m). Äge rebimine arstide ja kehakultuurlaste vahel tõi võidu esimestele. Nüüd lülitusid võistlustulle «välgutajad»: mehed jalg- ja korvpallis, naised võrk- ning rahvastepallis. Kõikjal saatis võistlejaid vali ergutuskisa. Kõige enam hääli nii väljakult kui ka selle kõrvalt oli kuulda rahvastepalli platsilt, kus õrnem sugu kompromissitus heitluses «elusid» ja «surmi» kokku arvas. Rahulikumalt kulgesid mõõduvõtmised lasketiirus ja orienteerumisrajal.

Tugevaid mehi silmasime VTK norme täitmas. Müts tuleb maha võtta Arstiteaduskonna prof. E. Vasara ees, kes saatis raudmuna 11.72 m kaugusele, kaotades võitjale vaid 12 sm-ga (aastate vahe on paar korda suurem). Lõuatõmbajatele oli maagiliseks piiriks 30 korda, kuid viimasena, n.-ö. mehena metsast, astus üles A. Kuusik (Arstit.) ning lõpetas 39 korraga. Nagu võitja jutuajamises ütles, on ta rekordiks siiski 48 korda.

Tühi kott püsti ei seisa! Sportlaste heast isust andsid tunnistust tühjaks söödud (loe: ostetud) puhvetid ja supikatel. Üks mõte sunnib veel end paberile panema. Matk ja tõsine spordi(töö)päev — võistlused lõppesid kella kuueks õhtul — kujunesid küllaltki väsitavaks ning väljakuulutatud lõkketule ja tantsukeerutuse ajaks oli rahvas enamasti juba koduteel. Kas lõket ja tantsu s p o r d i p e o l e vaja ongi?

Muidu õnnestus spordipäev igati ja Tartu poole astusid päikesest pruunid, puhanud peadega tudengid, et uue jõuga jätkata teed õppeaasta finiši poole. Nõustugem Uno Sahva mõttega: «Üks tore päev oli.» Ehk kui veel teisiti loole punkt panna, siis *otium reficit vires!*

MADIS LIGI

Võistluste protokollist:

teatejooks — 1. Arstit., 2. KKT, 3.—4. Filoloogiat., Õigust.; **orienteerumine** — 1. B-G, 2. KKT, 3. F-K; **jalgpall** — 1. Arstit., 2. Majandust., 3. B-G; **võrkpall** — 1. KKT, 2. Majandus., 3. B-G; **korvpall** — 1. KKT, 2. Arstit., 3. F-K; **rahvastepall** — 1. KKT, 2. B-G, 3. Arstit.; **laskmine** — 1. Filoloogiat., 2. Matemaatikat., 3. Õigust. **Üldine paremusjärjestus** — 1. KKT, 2. Arstit., 3. B-G, 4. Õigust., 5.—6. Majandust. ja Matemaatikat., 7. F.-K., 8. Filoloogiat., 9. Ajaloot.

KLUBIS

Semestri viimased peod. Laupäeval, 22. mail kell 22 tantsuõhtu.

*

Pühapäeval, 23. mail kell 21 hooaja viimane, seega superdisko. Peale plaatide otsalõppemist (u. k. 4 hommikul) jätkab *show*'d TRÜ lehes korduvalt esiletõstetud eesti juhtiv grupp «AKARON» (*progressive rock*).

*

Klubi nõukogu selle õppeaasta viimane nõupidamine toimub neljapäeval, 27. mail kell 21.30 klubis.

Uusi trükiseid

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 371. Uurimusi Läänemeremaade ajaloost II. Tartu 1976, 166 lk., 400 eks., 1.52 kop.

O. Mutt. American life and institutions. Tartu, 1976, 72 lk. 400 eks., 13 kop.

A. Danilovitš ja E. Tammepõld. Maksahaiguste laboratoorne diagnostika. Tartu, 1976, 56 lk., 1000 eks., 9 kop.

Raamat-aeg-restaureerimine III. Tartu, 1976, 206 lk., 600 eks., 1.42 kop.

Suvemalev

Peahoones suvemaleva tahvlil on välja pandud rühmade nimekirjad. Komandöridel ja komissaridel palume tulla teisipäeval, 25. mail kell 16 ELKNÜ TRÜ komiteesse. Alustame täpselt. STAAP

Kirjandust keskkonnakaitsest

Teaduslikus Raamatukogus on avatud **näitus keskkonnakaitsest**, kus eksponeeritud kirjandust võib vaadata kuu lõpuni.

Üliõpilaste käsitöö näitus

on avatud 25.—28. maini kell 12—18 kodunduse kabinetis Tiigi t. 78 tuba 208.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2767. MB-05235

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 22 Reedel, 28. mail 1976 XXVIII aastakäik

● Vapramäe — Voika — Tõravere looduse õpperaja 25 vaatepunkti (ühe ümber käib parajasti vilgas tegevus) juhatavad meid lahtisi silmi enda ümber vaatama.

Urmas Petersoni fotod

● «Me kõik oleme saanud oma esmased looduselamused lapsepõlvemailt,» meenutab elvalane kirjanik Ain KAALEP. (Vt. «Reedest reedeni»!)

reedest reedeni

Pühapäeva hommikupoolikul võis Vapramäel ja Elva jõe kaldail lisaks tavalistele puhkajatele ning käratsevatele noortegruppidele (tutipäevalised!) kohata ka asjaliku ilmega ülikooli tudengeid ja õppejõude. Sedapuhku oldi puhkepäeva kohta harjumatus töömeeleolus, igaüks innukalt oma tööülesannet täitmas. Mullu Alatskivil peetud ülikooli esimese looduskaitsepäeva põhimõtteid järgides märgiti maha looduse õpperada, seekord juba tudengite endi koostatud kirjelduse põhjal. Autorid U. Peterson ja A. Iital (geogr. II k.). Koristati ka metsaalust mahalangenud puutüvedest ja okstest ning tehti kujunduslikke raietöid. Põhiraskus organiseerimisel langes looduskaitseringile, mille liikmed olid töögruppide juhendajateks (peale raja autorite veel H. Hallemaa, K. Andra, E. Mändla, J. Sõber, T. Peterson, R. Noorkõiv jt.) ning ringi teaduslikule juhendajale J. Eilartile.

Pärastlõunal päeva lõpetamisel olid tervitama tulnud Võrtsjärve kolhoosi esimees K. Raave, kes meile supi välja tegi, Elva koduloomuuseumi direktor K. Kirt, kes jutustas Vapramäe sõjasündmustest ning Nõo keskkooli esindajad, kelle ülesandeks jääb õpperaja eest hoolitsemine. Lõpuks esinesid kirjanduskriitik K. Kääri, kirjanikud A. Kaal, K. Merilaas ja A. Kaalep ning üliõpilased kandsid ette montaaži A. Schweitzerist.

Võiks öelda trafaretselt: «Tore päev oli,» kuid see oleks olnud toredam rohkema osavõtu puhul. Paraku oli paarisaja osavõtja hulgas üksnes 50% tudengeid, sellest hoolimata läks päev igati korda.

ÜLO MANDER

ELULAADI PROBLEEM

Dots. MEETA MURD
Dots. IVAN VOLKOV

Toimetuselt: selles lehes ilmuv ja järgmises numbris jätkuv elulaadikäsitlus tahab oma üllaktuaalse tähenduse kõrval olla abiks neilegi, kel teadusliku kommunismi eksam ees seisab.

Elulaadi probleemi vastu on viimasel ajal hakatud suurt huvi tundma nii sotsialistlikes kui ka kapitalistlikes riikides. Üha sagedamini kasutavad seda mõistet sotsioloogid, filosoofid, majandusteadlased, ajakirjanikud jpt. See huvi pole juhuslik. Ühelt poolt tingib seda teravnev **ideoloogiline võitlus**, teiselt poolt **arenenud sotsialistliku ühiskonna** sügav ja kompleksne uurimine. Nõukogude Liidus võimaldab arenenud sotsialistliku ühiskonna rajamine püstitada ja lahendada niisuguseid ülesandeid, mida varasematel etappidel polnud võimalik päevakorda võtta. Vastavalt XXIV kongressi otsustele toimus kümnenda viie aasta plaani koostamine üheaegselt meie maa majanduse arendamise lähteseisukohtade väljatöötamisega 1990. aastani. NLKP XXV kongressi aruandekõnes märgitakse, et «aastail 1976—1990 on meie maa käsutuses umbes kaks korda suuremad materiaalsed ja rahalised ressursid kui möödunud viieteistkümnel aastal. Sellega luuakse uued võimalused partei programmi ja viimastel kongressidel püstitatud põhiliste sotsiaal- ja majandusülesannete lahendamiseks. See käib eelkõige **nõukogude inimeste elujärje edasise tõstmise, nende töö- ja olmeolude parandamise, tervishoiu, hariduse ja kultuuri tunduva progressi kohta, kõige kohta, mis aitab kaasa uue inimese kujundamisele, isiksuse igakülgsele arenemisele ja sotsialistliku elulaadi täiustumisele».**

Elulaadi mõistest

Pilku tagasi heites näeme, et elulaadi probleem pole marksistlikus kirjanduses uus. Juba K. Marx ja F. Engels esitasid põhilised ideed elulaadi olemuse mõistmiseks. Hiljem aga ei kasutatud pikema aja jooksul elulaadiga seotud probleemide käsitlemisel seda terminit .Viimasel ajal on nõukogude teadlased teinud palju elulaadi teoreetiliste küsimuste uurimisel. Seni pole aga jõutud ühise seisukohani elulaadi olemuse määratlemisel. Lähtutakse ühtsetest marksistlikest seisukohtadest, kuid siiski näeme üsna suurt mitmekesisust selle kategooria käsitlemisel. Perioodikas on antud ligi kakskümmend elulaadi määratlust. See seletub nimetatud kategooria keerukuse ja mitmeplaanilisusega. Ühed autorid käsitlevad probleemi niivõrd laialt, et see samastub ühiskondlik-majandusliku formatsiooniga. Tihtipeale loetletakse lihtsalt ühele või teisele korrale omaseid iseloomulikke jooni. Teised käsitlevad antud kategooriat kitsamalt, lülitades sellesse inimeste igapäevase käitumise, harjumused, traditsioonid, vaba aja veetmise, vajaduste süsteemi ja nende rahuldamise viisi. Kolmandad autorid vaatlevad elulaadi kui inimeste heaolu kvalitatiivset külge. (Vt. «Sirp ja Vasar», 30. jaanuar 1976, lk. 6.)

TRÜ teadusliku kommunismi kateedri õppejõud, arutanud probleemi Läti RÜ kolleegidega, leidsid kõige õigema olevat A. Butenko poolt antud määratluse, mille järgi elulaadi all mõistetakse **inimese, klassi või ühiskonna konkreetset elutegevust selle kõige mitmekesisemates avaldumisvormides** (vt. «Sirp ja Vasar», 6. veebruar 1976, lk. 2). Kuigi inimeste elutingimused (tootmisviis, looduslik ja geograafiline keskkond, ühiskondlik-poliitiline struktuur, materiaalne heaolu ja ühiskonna kultuuritase jne.) antud käsitluse puhul elulaadi mõistesse ei kuulu, ei tule neid siiski ignoreerida, sest nad määravad elulaadi ja selle raamid. Elulaadi käsitlemisel ei saa arvestamata jätta ühiskonna käsutuses olevate materiaalsete ja vaimsete väärtuste hulka, nende tootmise ja jaotamise tingimusi, nende mõju isiksuse arengule. Probleem seisab selles, kuidas loetletud tingimused mõjutavad inimese, klassi, ühiskonna elutegevust.

Elulaad on sünteetiline mõiste, sest ta hõlmab inimeste elutegevuse kõiki sfääre. Samal ajal on ta konkreetne ajalooline, klassiline mõiste. Elulaadi üldmõiste konkreetseteks väljendusteks on «sotsialistlik elulaad», «nõukogulik elulaad», «kapitalistlik elulaad», «ameerika elulaad» jne.

Ekspluataatorliku ühiskonna elulaad määratakse eelkõige valitseva tootmisviisi olemusega, üksikute klasside ja sotsiaalsete gruppide elulaad aga antud klassi, sotsiaalse grupi kohaga tootmise süsteemis, suhtumisega tootmisvahenditesse ja teiste siit tulenevate asjaoludega. Seepärast erineb ekspluataatorlike klasside elulaad printsipiaalselt ekspluateeritavate klasside elulaadist. Seega ei saa samastada kodanluse elulaadi ja kapitalistliku ühiskonna elulaadi, sest viimane hõlmab ka tööliskassi ja kõigi teiste töötajate elulaadi.

Sotsialistlik elulaad

Sotsialismi võidu tulemusena kujunes Nõukogude Liidus ja teistes sotsialismimaades välja uus, **sotsialistlik elulaad.** Kapitalismiga võrreldes kujunevad sotsialistlikus ühiskonnas printsipiaalselt uued inimeste elutegevuse tingimused. Peamine seisneb selles, et likvideeritakse eraomanduslike suhete poolt püstitatud tõkked tootlike jõudude arenguks, kaotatakse ühe inimese ekspluateerimine teise poolt, ületatakse suur kuristik vaeste ja rikaste vahel ning tõstetakse masside kultuuritaset.

Sotsialistlik elulaad kujuneb plaanipäraselt, ühiskonna arengu objektiivsete seaduspärasuste tunnetamise alusel. Sotsialismi ehitamise ajalugu Nõukogude Liidus on ühtlasi sotsialistliku elulaadi kujunemise ajalugu. 1930. aastate teisel poolel kujunesid seoses sotsialismi võiduga sotsialistliku elulaadi alused. Arenenud sotsialistliku ühiskonna rajamine tähistas sotsialistliku elulaadi kindlustumist ja täiustumist.

Missugused jooned iseloomustavad sotsialistlikku elulaadi? Sotsialismile on iseloomulik kogu ühiskonna **elulaadi ühtsus.** Erinevate klasside, sotsiaalsete gruppide, rahvuste, indiviidide elutegevuse põhivormid langevad siin ühte. Töölise, kolhoosnike, haritlaste, linna ja maa elanikkonna elutegevuse vormides on sotsialismi ajal veel eripära, kuid need on erinevused ühtse sotsialistliku elulaadi raamides, mille tähtsamad iseloomulikumad jooned on ühised kõikidel teda moodustavatel osadel. **Sotsialistlik elulaad on uue ühiskondlik-majandusliku korra poolt määratletav isiksuse, sotsiaalse grupi, klassi või ühiskonna elutegevuse vormide kogusumma.** See on tsivilisatsiooni ajaloos esimene elulaad, mis baseerub kollektivismil, humanismil ja austusel tööinimeste vastu.

(Järgneb)

KROONIKA

MADIS KALLION

on Õigusteaduskonna uus komsomolisekretär. Sündinud 1956. a., lõpetanud 1974. a. Võru 1. Keskkooli kuldmedaliga. Samast aastast juuraüliõpilane, praegu II kursusel. Keskkoolis oli komsomolikomitee sekretär, esimesel kõrgkooliaastal kursuse vanem. Praegu ELKNÜ TRÜ komitee liige ja suvemaleva komandör.

«Meil peaks rohkem ühist teaduskonnavaimu olema, eeskuju saab siitsamast, Majandusteaduskonnast. Teiseks tundub oluline olevat komsomolitöö tahkude teaduslik uurimine, millega ongi tasapisi tegelema hakatud.»

Suvemalevlase meelespea

Tööperiood kestab 8. juulist 13. augustini, seega 5 nädalat. Ajakava neljapäeval, 8. juulil (s. o. avamise päeval) on järgmine:

kell 10 komandöride ja komissaride nõupidamine suvemaleva staabis (ELKNÜ TRÜ komitee ruumes)
kell 11 saavad komandörid ja komissarid varem staapi antud nimekirjade alusel kätte oma rühma vormid
kell 16 suvemaleva tööperioodi pidulik avamine aulas
kell 17 avaball klubis, disko.

* * *

Staabis on viimased päevad töid ja tegemisi täis, lõpetatakse rühmade komplekteerimist. Teisipäeval, 25. mail toimus komandöride ja komissaride nõupidamine, kus anti juhised tööperioodiks.

Mõni sõna vormist ja atribuutikast.

Noormehed ja neiud kannavad tumesinisest puuvillasest riidest jakki, neidude seelikud ja noormeeste püksid on sinisest teksasriidest. Igati kaasaegse lõikega ja nägusale vormile tuleb lisaks helepruun rihm. Emblem on ovaalne, ülikooli tekli värvides. Suvemaleva funktsionäärid kannavad EÜE eraldusmärke.

Kõikidest suvemaleva töödest-tegemistest saab informatsiooni peahoone fuajees asuvalt teadete tahvlilt.

Lõpetuseks soovib kogu staabi pere kõigile suvemalevlastele head põrumist sessil!

MADIS KALLION,
suvemaleva komandör

Välkreidilt ühiselamusse

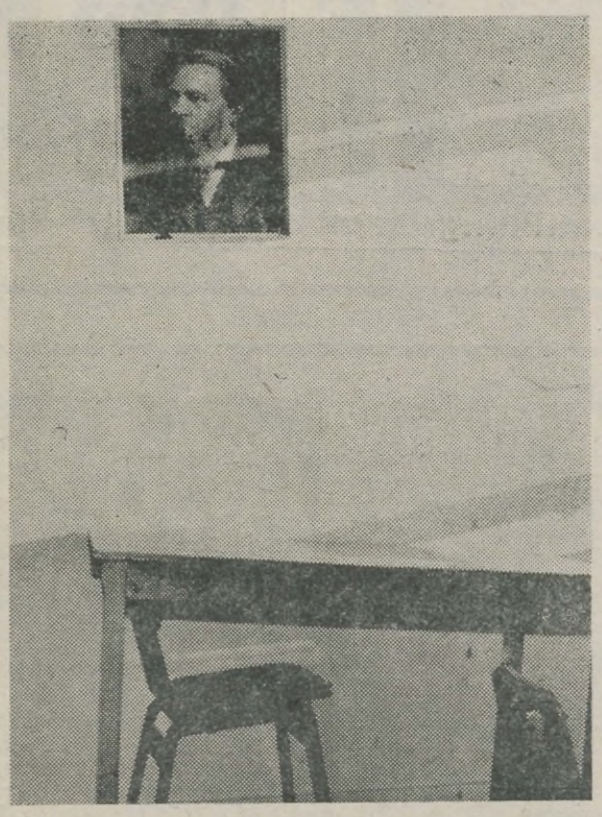

* Korratus õppetubades näitab nende kasutamatust. Ja milline olekski nende funktsioon, kui lugemissaal käepärast võtta. Sellele pildile on jäänud 6. korruse õppetoa kogu sisustus: klassiku portree, kolme jalaga laud ja kaks vigast tooli.

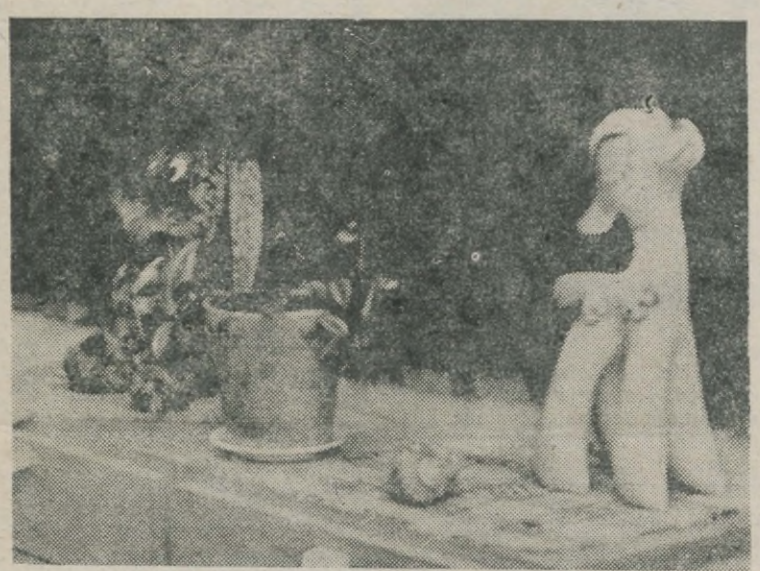

* Vaip seinalgi on juba mõjukaks detailiks toa kodustamisel. Tuba nr. 641 (Vaimi Nõmm, Koidu Raat, Merike Kaiv).

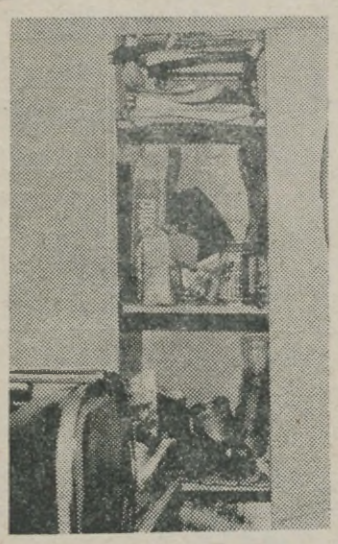

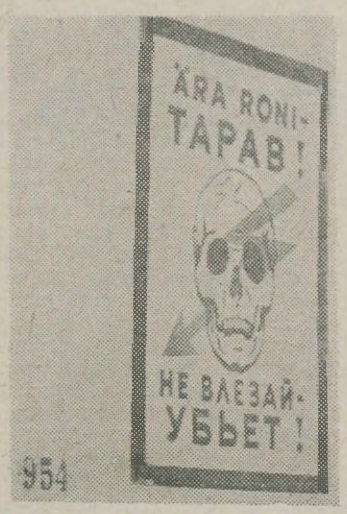

* Toa nr. 964 riiulite Paabeli segadus on vasakul ja 954. toa visiitkaart uksel — paremal.

* 9. korruse ühe sektsiooni panipaik meenutas rohkem kolikambrit.

LEO SCHOTTERI fotod

Õppeaasta ülevaatuste seeria lõpetati 10. mail Leningradi mnt. 27 «Uues tornis». Finaaliks pakkus selle maja pere mitmeid üllatusi. Majandusteaduskonna üliõpilased Lena Tsvetkova, Galja Sirokova ja Irina Sõtšova lõbustasid end sellega, et valasid rõdult möödujaile vett pähe. Erandit ei tehtud komisjonilegi. Teine sürpriis ootas valvelauas. «Kapsaks» käkerdatud külalisteraamatu kaanel ilutses motona loosung: «Ирa, привет Тебе!»

Muu pakutu sarnanes teisteski internaatides kohatud «mustade seikadega» ja seetõttu päris ootamatuks ei saanud. Reidil käinud leidsid, et tulevased majandusmehed elavad üldiselt paremini kui füüsikud-keemikud, aga ühiskodust seisab see ühiselamu veel väga kaugel. Külastatuist jäädi rahule tubadega nr. 341, 641, 651, 652.

Kümme tundi liivi kõnet

Ekspeditsioonid liivlaste juurde Kuramaa randa on saanud tavapäraseks. Neil sõitudel lindistatakse liivikeelset kõnet, seal süvendavad oma keeletundmist ka liivi keelt õppivad eesti filoloogia üliõpilased.

Liivlasi, meie lähedasemaid keelesugulasi, elab Kuramaal 12 rannakülas veel umbes 70, kõige rohkem Kolkas ja Sikrõgil. Keeleoskajaid on mujalgi Läti NSV-s, näiteks Ventspilsis, Talsis, Dundagal ja Riias. Valdavad liivi keelt üksnes vanemad, tavaliselt 70—80-aastased, harvem alla selle ea inimesed. Noored enam ei oska. Kahes maailmasõjas said liivlased rängalt kannatada. Märgatavalt kahandas liivi keele kõnelejate arvu just viimane sõda. Peale üksikute erandite liivlased praegu omavahelistes vestlusteski «rannakeelt» (**rāndakiel**, nagu teda ise nimetavad) ei kasuta. Täielikult liivi keeles suheldakse siiski ühes Piza küla peres, kus elavad kolm õde. Käibekeelena on liivi keel tähtsuse kaotanud, see aga tähendab, et otse meie silme ees toimub tema hääbumisprotsess. Säilitamaks materjali keele kohta, mille vastu tuntakse laiematki huvi, on praegu viimane aeg lindistada ja uurida **elavat keelt.**

Viimased õppesõidud Liivi randa olid sügiseti, seekordne toimus 7.—9. maini. Ekspeditsiooni, milles osalesid peamiselt II ja III, aga ka mõned IV kursuse eesti keele eriharu üliõpilased, juhendas prof. H. Rätsep. Kaasas olid dots. E. Uuspõld ja T. Ojanurme eesti keele ning M. Veinberga ja aspirant J. Anduganov soome-ugri keelte kateedrist, T.-R. Viitso KKI-st ja prof. M. Rudzīte ning T. Karma Läti RÜ-st.

Peatusime Mazirbe koolimajas, kus liivi keele uurijaile on lahkelt öömaja pakutud eelmistelgi kordadel. Esimesel õhtul tutvustas direktor Maija Valce meile kooli.

Internaatkool vaimselt alaarenenud lastele avati Mazirbel 1970. a. Noor — sõna otseses mõttes — on ka pedagoogiline kollektiiv: kui kool avati, ei ületanud õpetajate keskmine vanus 23 aastat. Koosseis on siiani püsima jäänud. Palju on juba jõutud ära teha selleks, et muuta kool õpilastele teiseks (mõnele tegelikult ainsaks) koduks. Meeldiv on ruumide omapärane kujundus: maitsekad seinamaalingud, huvitavalt sisustatud klassiruumid, läti naiskirjaniku A. Brigadere (kirjutas palju lastele) skulptuur, tema teoste tegelasi kujutav vitraaž. Lausa hämmastasid õpilaste endi käsitööd, milles on kasutatud võimalikult palju looduslikku materjali (savi, kasetohtu, -pahka, sammalt, merevaiku, merekarpe jpm.). Üllatas seegi, kuivõrd hoidlikult suhtuvad õpilased oma kooli ja ümbrusse. Valmiva koduloomuuseumi jaoks on materjali otsinud ka lapsed ise. Huvi äratamine debiilsetes lastes on eriti raske, kuid tähtis — ning Mazirbe koolis on see õnnestunud. Õpetades lapsi tajuma loodust, nägema tema kordumatust ja värve, arendatakse õpilastes ilumeelt. Kooli suunitlus avaldub ilmekalt selleski, et direktoril on käsil kandidaaditöö õpilaste esteetilisest kasvatusest.

Kuramaa rand on üsna omanäoline: väikesed külad, palju rohelust ja puid, mereäärsed luited ning test vanim. Kõige vanem, 97-aastane liivlane elab Kolka külas. Kolkas lindistasime 65-aastase Otis Rozenfeldsi ja 80-aastase Andrejs Rudbahsi vestluse. Ladusat liivi keelt valdavad meie Sānagi keelejuhid, 83-aastane Emīlija Bubiere ja 74-aastane Alfrēds Frīdmanis.

Paremaid keelejuhte on 85-aastane Katrīna Krasone (ehk «Katš»), kellel loomulik jutustaja- ja näitlejaanne ühineb huumorimeele, hea

● **Līna (Helēna) Zandberga (keskel) kõnet kuulamas ja talletamas T. Ojanurme ning prof. H. Rätsep.**

kõrgemad rannamände kasvatavad liivaseljandikud (liivi keeli *kāngar*). Ehkki me küladest ilusaimaks peetavas Vaidis seekord ei käinud, võlus kogu sealne loodus.

Töö toimus põhiliselt kolmes grupis (juhendajad prof. H. Rätsep, T.-R. Viitso ning T. Karma ja prof. M. Rudzīte). Mõningaid keelejuhte kuulasime kõik koos. Enne Mazirbele jõudmist lindistati Mustanummel Milda Rozenfelda (77 a.) kõnet, milles on peale tuntavate läti mõjude võrdlemisi palju eestipärasusi (keelejuht on elanud kahekümnendatel aastatel Tallinnas). Neile, kes kuulsid esmakordselt liivlast rääkimas, oligi selline «eestilik» kõnepruuk keelde sisseelamiseks sobilik, hõlpsamini mõistetav. Arhailist liivi keelt kõneleb Pitrõgi külas elav 94-aastane Līna (Helēna) Zandberga, kes pole siiski liivlastest vanim. Kõige vanem, 97-aastane liivlane elab Kolka külas. Kolkas lindistasime 65-aastase Otis Rozenfeldsi ja 80-aastase Andrejs Rudbahsi vestluse. Ladusat liivi keelt valdavad meie Sānagi keelejuhid, 83-aastane Emīlija Bubiere ja 74-aastane Alfrēds Frīdmanis.

Paremaid keelejuhte on 85-aastane Katrīna Krasone (ehk «Katš»), kellel loomulik jutustaja- ja näitlejaanne ühineb huumorimeele, hea keele ning elava kõnelaadiga. Katš Krason oskab palju liivi laule ning teeb neid ka ise. Seekordki laulis ta mõned laulud. Katšil on säilinud veel liivi rahvarõivad, mis ta endale ka selga pani.

Liivi kõnekeel näikse olevat võrdlemisi ebaühtlane. Naaberkeelte mõjustused liivlaste keeletarvitusele on isikuti varieeruvad ja astmelt erinevad.

Kokku lindistati 10 liivlase kõnet umbes 10 tunni ulatuses. Erilist tähelepanelikkust näisid liivi keele suhtes ilmutavat II kursuse filoloogid, keda pärast ekspeditsiooni ootas ees arvestus.

Ka ilmad tundusid olevat meie poolt, suviselt päikesepaistelised. Ekspeditsioonil kuulsime ja kogusime väärtuslikku keelelist materjali. Sõiduga võib igati rahule jääda.

MARE MAKKAR

Ajaloolased «maaiima II mereriigis»

Kevadine vastupandamatu rännulust viib ajaloolasi juba alates 1963. aastast suurekskursioonidele. 6. mail veeretas Suur Tüürimees H. Vatsar oma punase bussi Vana-Pälsoni ühiselamu ette. Kuueteistkümnest üheksal suursõidul on tema rooli keeranud. Lõbusalt hõiskav, laulev ja vilistav ajaloolaste summ tungis bussi ja võttis suuna Saaremaale. Et tegemist oli retkega maailma teise mereriiki, siis Tartus muidu tsiviilisikutena tuntud inimesed kandsid austavaid tiitleid, nagu suuradmiral, poliitilise peavalitsuse eesotsas kontraadmiral, lipukapten, lihtsalt kapten, meditsiiniteenistuse viitseadmiral jt. Selle seltskonnaga oleks võinud vabalt külastada ka esimest mereriiki Inglismaad, kui sellel leiduksid Kaarma, Valjala, Muhu jt. linnused, Kuressaare loss, Karja, Pöide jm. kirikud ja enamat.

Suure Väina forsseerimine läks kaotusteta. Kuigi jalg pandi Muhumaale alles pärastlõunal, jõuti selle päevaga Muhu kiriku juurde ja kalmistule, Juhan Smuuli sünnikodusse Koguvas, vaadati Muhu linnust ning hilisõhtuks jõuti öömajale Orissaares. Sõit jätkus Saaremaal. Vaadati sõja jalgu jäänud Pöide kirikut, Asva ja Kaarma linnuseid, Kaarma kirikut ja lahingukohta Upal. Pärastlõuna saadeti mööda Kuressaare lossiga tutvumisel, mis ühteaegu nõudis suurema ajakulu, kuid pakkus ka suurimat naudingut, sest meid võttis vastu ekskursant Olavi Pesti, kes on lõpetanud 1974. aastal ajaloo-osakonna ja töötab praegu Saaremaa koduloomuuseumis. Ekskursiooni viis ta läbi kui ajaloolane ajaloolastele, rääkis lossi ajalooga seotud probleemidest, uutest avastustest ja mõtetest.

Kolmandal päeval liiguti mööda Eesti Laskurkorpuse sõjateed Sõrve poole. Piki Saaremaa läänerannikut sõites jõuti õhtuks Leisi.

Ekskursiooni viimane päev sisaldas marsruudis Angla tuulikud, Karja kiriku ja Maasilinna linnuse jäänused ning edasi viis tee Tartusse. Tagasiteel tehti suurekskursioonist kokkuvõtteid. Nii suuradmiral kui ka lipukapten avaldasid arvamust, et sõitu võib igati kordaläinuks lugeda. Võrreldes eelmistega täheldati isegi teatud edasiminekut, mis ilmnes eriti ettekannete ühtlaselt heas tasemes. Suurekskursiooni kordaminekus on omad teened ka ajalooringi esimehel T. Linnusel, kes ettevalmistusi ekskursiooniks alustas juba veebruaris. Järgmise sõidu sihtkohta valides otsustati Kuramaa kasuks. Nael kummi!

RAIVO PALMARU

Rektori käskkiri

Avaldan ülikooli spordipäeva hea ettevalmistuse ja läbiviimise eest tänu kehalise kasvatuse ja spordi kateedri kollektiivile. Eriti aktiivse osavõtu eest avaldan kiitust: kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhatajale, spordipäeva organiseerimiskomitee esimehele dotsent U. Sahvale, sportmängude kateedri juhatajale dots. I. Kullamile, veespordi kateedri õpetajale A. Tanile, kehalise kasvatuse ja spordi kateedri õpetajale E. Priile ja sportmängude kateedri vanempreparaatorile E. Toomile.

Venla legendi

Matemaatikateaduskonna teoreetilise mehhaanika kateedri dots. kt., füüs.-mat. kand. Iivi Vainikko *venia legendi* loeng teemal «Optimaalse juhtimisteooria meetodite kasutamisest plastsusteoorias» toimub teisipäeval, 8. juunil 1976. a. kell 10 V. Kingissepa tn. 14/16 tuba 443.

Prof. ÜLO LUMISTE,
Matemaatikateaduskonna dekaan

KALJU SOONETS,
teoreetilise meh. kat. juhataja kt.

Looduskaitsering

2.—8. aug. s. a. korraldavad Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering ja Eesti Looduskaitse Selts õppeekskursiooni marsruudil Tartu—Gauja—Daugava—Polotsk—Berezina kaitseala—Valgevene projekteeritav rahvuspark—Minsk—Leedu rahvuspark—Tartu.

Väljasõit kell 9 turuhoone juurest. Osavõtjaid registreerivad 10. juunini Ellen Talts (Leningradi 25—651) ja Anne Kõdar (Nooruse tn. 1—114).

Ringi vilistlasi registreeritakse seekord ELKS-i osakondade kaudu.

Ringi juhatus

KRAPP

Sissevaade «Kaasvestlejasse»

19. «TRÜ» numbris tuletas T. Jürgenson meelde kurba juubelit — viimane ülikooli almanahh ilmus 15 aastat tagasi. Seda rõõmustavam on tõdeda, et nüüd on eesti filoloogia I kursuse üliõpilased oma (põhiliselt) luuleloomingust kokku pannud käsikirjalise kogu «Eesti kirjasõna austajate kaasvestleja I» (ühes eksemplaris), mis almanahhi mõõdu kenasti välja annab ja hea tahtmise juures ka ülikoolisisest kirjastamist võiks leida.

«Kaasvestleja» on kuue noore inimese eneseleidmine luules, ja kui ka kõik selles päris kirjanduse mõõtu välja ei anna, on siin küllalt omapärast maailmanägemist, kujundileide ja sõnamängurõõmu. Võlub Ene eripärane habras poeetilisus, mõlema Andruse humoristlik-irooniline maailmakujutlus, Raimu, Siiri ja Reinu kujundileiud. Algus igatahes on lootustandev, vormiline ebakindlus ja praegu moes olevate poeetide ebateadlik (või teadlik?) jäljendamine ilmselt ületatavad ja seepärast võiks põnevusega ootama jääda ka «Kaasvestleja II».

SIRJE MAGAR

Rein Tootma

MAJA

Oli maja.
Inimesed käisid mööda ja ei pannud
seda sugugi imeks, et see on maja.
Maja varises kokku.
Inimesed rääkisid pikalt ja laialt:
— No küll on ikka maja, vajub kokku —
Ehitati uus maja,
Inimesed rääkisid:
— Näe, ehitavad jälle maja,
ei tea, kas see ka kokku variseb —
Variseski.
Inimesed rääkisid:
— Küll on jama, jälle varises kokku —
Ehitati jälle uus maja.
Inimesed rääkisid:
— Näe jälle ehitavad,
no see jääb vast ikka püsti —
Jäigi.
Inimesed ei rääkinud enam midagi,
kui nad jälle majast möödusid.

Raimu Hanson

KESK ILMAKAARTE RISTI

Astridile

Sa seisad silmapiiril, vaatad taevast
Su juuksed lendlemas kesk ilmakaarte risti.
Ja keegi siin ei tea Su suurest vaevast,
ei mäleta Sind sõnadega löödult risti.

Aeg riivab seal Su mesimeelaid huuli
ja tunneb — hulluvsulnilt vagusad on need.
Aeg Sinu hinge kannab kevadootustuuli,
mis lahti pungavad kõik kinnijäätund veed.

Sa usu säravaisse tähisõisse
ja mõtle paigale, kus on Su pagasi,
sest on veel tiivulisi haldjapoisse,
kes viivad Sind Su kevadesse tagasi.

Kui õide puhked, lumivalge roos,
kaob kõik, mis valus, haihtub viimne poos.

21. veebruar 1976

Ene Ojaste

Hommik.
Päikest veel pole.
On tõrvalõhn, võrgulõhn,
kreemilõhn, mida hõngub
isa pakatanud sõrmevahedelt.
Kuulen samme,
raskeid, kindlaid, tugevaid.
Ta tõuseb — ISA.
Sõnatult, sõnatult, aina sõnatult.
Vajutan pisaraist märja näo patja,
mu toeks on mu üksindus.
Kuulen kaugeneva paadi podinat.
Isa läks merele.
On veel vara, veel väga vara . . .

Siiri Peets

OLEN MÄNGULT VÕI OLEN PÄRIS

arva ära, kui suudad, kui saad
tean, et tuimus mu hinge närib
otsin tuld, mis mind põletas.
Otsin tervikut, aga ei leia
hinge kinni kammitseb äng
leian kilde, nad ära peidan
nutan: mäng olen, mäng olen, MÄNG
Ei, ma ei nuta, vaid naeran
oma jalge ees maailma näen
minu omaks saab ükskord ka taevas
ainult mängides alistan mäed.
Tule, mängime koos, kui Sa tahad
leida armastust PUHAST ja suurt
tule, elavaks muudame tuha
saame lauluks, millest heliseb tuul
Ei, mängu Sul pole vaja
mine teed mööda, kus juba käid!
Minu lauludest saab tühi kaja.
Aitäh, et mind kuulama jäid.

— — — — — —

Mängu vajan, et mul poleks valus
kui näen minemas Sind ära siit
Sinult ühte vaid ainult ma palun
ära mõtle mind tolmuks — olen teeviit

Andrus Allika

ma tahtsin olla täht
või vähemalt meremees
ma tahtsin olla tähtis
ja seista uhkelt su ees

nüüd tahaksin olla täht
või vähemalt meremees
kaugel kumada taevas
või peita end merevees

Andrus Allikvee

me näod on kordumatud iseendas
nii siledad ja segilöödud
kuis meie hingi ärasöödud
jäätmed säilivad meis endas

on kerjus ellu jäänud raipest
ja külamoore naermas
me eemaldume
tagaselja raipeid kaemast

on tore, et on lapsi
kes silitavad surnud linde
sa seal vaid näid,
me tegelikult kaksi
lapsi lapsi lapsi lapsi

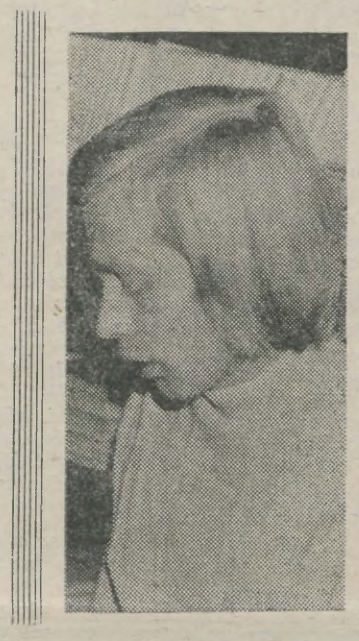

Vilmaselt aastakümneil üliõpilaspõlves iseseisva raamatudebüüdini jõudnute plejaadi (Paul-Eerik Rummo, Mati Unt, Jaan Kaplinski, Tõnis Lehtmets, Ingvar Luhaäär, Ly Seppel, Jüri Üdi) on astunud nüüd ka eesti filoloogia diplomand AIVO LÕHMUS, kelle luulekogu «Aastarangid» äsja ilmavalgust nägi.

Taskuformaadis säästlikult napi kujundusega raamatuke peaks tähelepanu pälvima eelkõige sellegi poolest, et seal kaks luule nõudlikku suurvormi — sonetipärga — ära trükitud. Lõhmuse debüüt oli oodatav, mille valmistas ette ta ergas osalemine kirjanduselus. «Krapi» õnnitlus raamaturistsete puhul!

Elu kui suur näitemäng

O. Remsujev «Homne karikakar», ««Loomingu» Raamatukogu», nr. 10/11, 1976

Olev Remsujev debüteeris laiema lugejaskonna ees 1974. aastal novelletiga «Mäng, mis võib meeldima hakata». Järgnesid «Teekond Oxfordi», «Edasi» jutuvõistlusel II auhinna vääriliseks tunnistatud «Semmu klähvis Matsi peale» ja vastilmunud «Homne karikakar».

Autorit näib huvitavat noore areneva inimese ellusuhtumise, vaadete ja tõekspidamiste kujunemine. Remsujev justkui jätkaks noorema põlve proosaautorite arutlusi noorest haritlasest, noorest inimesest üldse. Kahe viimase ulatuslikuma töö põhisündmustik toimub ülikoolis ja selle ümber. Miljöö mõjub uudsena, sest ülikoolielust, tudengitest on siiani meie kirjanduses vähe kirjutatud. Vajadust selle järele on nenditud aeg-ajalt ka ülikooli lehes. Ent ka «Homne karikakar» ei täida meie lootusi, sest autori kujutatud tudengimaailm on kunstlik, ebatõepärane.

Remsujevi mõtte- ja käsitluslaadis on äratuntav sarnasus M. Saadi ja M. Undiga. Viimase sügavust ja mõttetihedust autor siiski ei saavuta.

Remsujevi tegelastes ja vahest ka autori enda suhtumises neisse on enam kerget, muretut minnalaskmise meeleolu. Noore inimese jaoks näib elu olevat nagu suur näitemäng, kus tuleb oma osa oskuslikult ette kanda, kinni pidada mingist kätteõpitud poosist, öelda ja korda saata midagi vaimukat, erakordset, jätta endast elupõletaja või elunautija mulje, otse teadlikult seda taotleda. Võimalik, et selles avaldub noorusele omane tahe protestida, käega lüüa eelnenud põlve tõekspidamistele. Aga ka protest tundub võlts, tehtud, poos, mäng, mis pakub huvi, meelitab oma erakordsusega.

Näitleja osas on noor teadur Herman Hilje («Teekond Oxfordi»), kes protestib kõigi ja kõige vastu, põletab kättemaksuks maailmale oma väitekirja, sooritab enesetapukatse, ent teab ise, et ta teeskleb, et see kõik on üksnes poos.

Poseerijad, mängijad on ka «Homse karikakra» üliõpilased, kuigi nad teevad näo, et on loomutruud, käituvad vabalt. Filoloogiatudeng Artur Aamer on valinud endale nihilistirolli, eesmärgiga kõike põhjata, eitada, kiruda. Ilmekalt iseloomustab Arturit Kalev: «. . . sina võtad endale õiguse kiruda kõiki. Sa kirud Tigast, kes on lugupeetud kirjandusteadlane, Aod, Jolli . . . mind ja kõiki. Ja kui sa muidu toime ei tule, siis mõtled inimesed ja sündmused sellisteks, et sa võiksid neid kiruda.» Artur eitab oma tundeid Jolli vastu, mõtleb olematuks Jolli luulekogu, öeldes endale, et seda pole olemas, ja jääb ise uskuma.

Omamoodi poos, väljakutse kogu maailmale on noorte esteetide ring KRAHV oma programmiga «Lammutada väikekodanlik kultuur», mis jääb täitmata, sest juba selle programmi loojad ise on konformistid. Väikekodanlikkuse vastu arvavad nad väitlevat narmendavate džiinide ja puukottade kandmisega.

Noorte omavahelised suhted on sihilikult väljakutsuvad, neis on midagi kerget, lohakat, ükskõikset, hipilikku.

Remsujevi poolt kujutatut ei saa pidada tüüpiliseks tudengielule. Autor taotleb ilmselt rahvapärast, noortele omast kõnepruuki, kasutab argood, pakkudes kohati sellega isegi üle, nii et tõsist, asjalikku juttu tema tegelaste suust ei kuulegi. Ka autoritekstis esineb mõnel juhul vulgaarsusi, mille tõttu kannatab teose stiil.

Kunstiliselt tasemelt ei küüni «Homne karikakar» kõrgemale keskpärasest ajaviitejutust. Näib, et nii mõnegi seiga kirjutamisel on autori sulge juhtinud taotlus äratada lugejas põnevust. Teoses puudub aga laiem üldistus. Autor ei jõua noorte probleemide sügavama analüüsini, vaid piirdub pealiskaudse kujutamisega, lastes karikakraõitel otsustada, mis saab homme, mida toob juhus.

TIIU KALAUS,
eesti fil. II k.

Tõlke-võistlus 1976 laureaadid

Esmaspäeval istus koos ülikooli tõlkevõistluse «1976» žürii (U. Lehtsalu, M.-A. Palm, A. Kaalep, P. Torop, J. Talvet, I. Feldbach, R. Pobul; konsultandina P. Palmeos), andes lõpphinnangu laekunud tõlketöödele. 6. konkursi värsked laureaadid on:

I preemia — MARI ROOSAAR, eesti fil. IV k. (tõlge ungari keelest: P. Hajnóczy «Muinasjutud»);

II preemia — MARJU TOOMSALU, inglise fil. IV k. (tõlge inglise keelest: W. Saroyani «Ilus vanamoeline armastuslugu lembeluule ja muu sinna juurde kuuluvaga»);

III preemia — KRISTIINA KROSS, eesti fil. III k. (tõlge prantsuse keelest: katkend H. Troyat' romaanist «La tête sur l'epaules»);

III preemia — MARJU TOOMSALU (tõlge inglise keelest: C. McCullersi novell «Puu. Kivi. Pilv».)

Ergutusauhinnad pälvisid AMA OJA (inglise fil. III k.) luuletõlgetega armeenia keelest ja ELO HEINPALU (Õigustead. V k.) luuletõlgetega inglise keelest.

ÕNNITLEME!

NB! Laureaate ja kõiki asjahuvilisi ootame konkursi lõpetamisele 31. mail k. 18, peahoone aud. 228. Samas teeme võistlusest sisulise kokkuvõtte ja peame plaane edaspidiseks.

Žürii

Tõlke-võistlus 1977!

Täna kuulutame välja ka uue tõlkevõistluse. Selle tingimused võrreldes varasemaga oluliselt ei muutu.

Tõlgime eesti keelde maailma mis tahes keelest ilukirjandust. Proosatekstide (novellid, esseed või terviklikud katkendid romaanist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2-se intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt kaks ning ühelt ja samalt autorilt. Tööd ei tohi olla eesti keeles trükis varem avaldatud. Esitada tuleb nii originaal kui tõlge kolmes eksemplaris. Premeerimiseks on ette nähtud 200 rubla, mille žürii võib tööde tasemest ja hulgast lähtudes välja jagada täies suuruses või osaliselt. Lisaks on ««Loomingu» Raamatukogu» omalt poolt lubanud eriauhinna parimale vahendusele NSV Liidu rahvaste keeltest.

Osa võivad võtta kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel või alates järgmisest õppeaastast on ülikooli statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased. Tööd tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1977», lisada suletud ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja elukoht ning toimetada hiljemalt 10. VEEBRUARIKS 1977 AJALEHE «TRÜ» TOIMETUSSE!

Soovime edu!

ŽÜRII, ELKNÜ TRÜ komitee, ajalehe «TRÜ» toimetus

Tsivilisatsioon ja tass kohvi

Kõrgkooli kohvik.

Kõrvallauas rüüpavad kaks üliõpilast kohvi, küünarnukid laual. Kolmas hammustab võileiba — poollamaskledes.

Mõtted satuvad sõjaolusesse kooliaega; siis ei saanud iga tudeng oakohvist unistadagi. Oli küllalt neid, kellel tuli leppida viljakohviga. Singileib juurde oli luksus. Rääkimata kaaviarist. Meenub seegi, kuidas ema õpetas söögilauas istuma sirge seljaga. Ei lubanud kätega lauale toetada. Vanaema nõudis mahakukkunud leivatüki ülestõstmist, sellele suu andmist. Leib oli nii kallis. Nii austatav. Nii lugupeetav.

Kaarel Ird rääkis ühes telesaates, et tema nooruspäevil lasksid kauplusse sisenejad kõigepealt sealt välja tulla tahtjad enne väljuda — see oli elementaarne viisakus. Aga katsu näiteks meie ükskõik millisest õppehoonest välja pääseda, kui kasvõi needsamad kõrvallauas poollamaskledjad parajasti leiavad, et et nendel on tarvis sisse saada. Julgen arvata, et korrektselt söömine ja teisele tee andmine on viisakuse elementaartunnused, mis lubavad aimata, mida ühelt või teiselt mis tahes tegutsemistandril on oodata.

Tookord Irdi kuulates torkas okas südamesse just nagu praegu, siin, tulevast intelligentsi kasvatava kõrgkooli kohvikus olles.

Meie tänane üliõpilane on majanduslikult rikkam, muretum, tsiviliseeritum. See on hea. Aga hea ei ole, kui selle juures hakkab lokkama taktitundetus. Üleolev mittehoolimine elementaarsetest käitumisnormidest.

Kõik need nähtused mahuvad tegelikult ühe nimetuse alla — l o d e v u s.

Miks on küllalt suurel osal meie toredatel andekatel noortel (aga mis salata — teinekord mõnedel õppejõududelgi) nii vähe lugupidamist igapäevase leiva vastu? Praegu nihutab naaberlauas tälesti mõistliku olemisega üliõpilane mahakukkunud leivatüki kinganinaga laua jala taha . . .

Mõtiskles ja tunnen mõnu heast kohvist. Kuid okas torgib. Meenub aastaid tagasi kuuldud vestlus.

Keegi kaasmaalane viibis Kesk-Aasias. Küsinud teed kraavipervel istuvalt mehelt. Tekkis vestlus. Sel ajal astus neist mööda pika habemega taat. Aasialane tõusis, tegi väga sügava kummarduse. Eestlasele jäi mulje, et tegemist on tähtsa mehega. Küsis: «Kes ta oli?» Kuid pärimisele vastati, et tundmatu. Austava kummarduse teinud põhjusel, et möödujal oli nii palju elupäevi, et ta oli nii v a n a.

Nii mõnigi kord võib kuulda üleolevat ütlemist, et seal või teal ei küüni tsivilisatsioon meie tasemeni. Kus pole aimu kohvikultuurist, kus jääb vajaka midagi muud. Kuid südamekultuur on omaette näitaja. Ei tee meile mingit au, kui see teistes paikades on kõrgem meie omast. Südamekultuuri kui inimlikkuse näitajat võib pidada enesestmõistetavaks. Kuid seda võib ka ignoreerida.

Haridusredeli läbironimine üksi ei anna südamekultuuri ja toonust tõstev kohv näib muutvat mõnegi pruukija üpris jõuetuks, kui ta ilma küünarnukkide toetuseta kohvitassi suuni ei jaksa küünitada.

MAIE SINIJÄRV

Viis vastulauset

(L. Kivistik «Tulevik peaks olema alkoholivaba», «TRÜ» nr. 19 ja 20.)

1. Kunstiteose sisu ei võrdu sündmustikuga.
2. Ulme ei ole samane tulevikuolmega.
3. Kunstis võib kujutada pahesid; pahe pahe pärast pole enam kunst.
4. Karskus iseenesest ei tee veel kangelast. Ainult marujoodikule on karskus tohutu eneseületamine.
5. Umbrohtu ei niideta.
6. Jne. jne. jne. jne.

HEIKI EPNER

Tarmo Kulmar

Pärast lõunasööki sirduti raamatukogusse, kuhu oli serveeritud kohv. Sir Arthur D. Walesham ja tema kaaslane vajusid pehmetesse klubitoolidesse ning süütasid sigarid. Väike kroonlühter kallas mahedat helki tumedatele nikerdatud tammepaneelidele ja taamal hämarusse mattuvatele arvukatele riiulitele, mis olid täidetud mitmesuguste ajaloo- ja arheoloogiaalaste haruldustega.

«Harry, vana sõber, peaksin nüüd täitma oma lubaduse, mille andsin eile, ja jutustama sellest kummalisest mineviku hämaruses asetleidnud juhtumist, arvan ma,» sõnas Walesham pooleni joodud brändiklaasi käest pannes.

«Olen tervenisti üks hästi suur kõrv, Arthur,» vastas kõnetatu, 35-aastane pikka kasvu elava ilmega mees õhtuülikonnas.

Sir Arthur toetus käsipõsakile. Tõsised hallid silmad pruuniks põlenud piklikust korrapärasest näost püüdsid sõbra ootuspõneva pilgu.

«Muidugi tead sa, et mõne aasta eest avastati Amasoonase ürgmetsades senitundmatu kultuuri mälestusmärgid — kahe linna varemed, mis kasvanud vohavasse džunglisse. On avaldatud arvamust, et just nende all on kunagised konkistadoorid mõelnud laineid löönud kullalinna El Doradot. Ma ei kavatsegi siin sulle kordama hakata selletaolisi hästi tuntud fakte, et linnaarhitektuuris ja materiaalses kultuuris saab tõmmata käegakatsutavaid paralleele Peruu Andide inkade-eelse Tiahunaco tsivilisatsiooniga ja et tänu seintelt leitud arenenud hieroglüüfkirjas raidtekstidele osutus kompuutri abil võimalikuks lahti mõtestada ka informatsioonitihe kalender Tiahunaco Päikeseväraval. Ilmselt on — oled ju mu viimaseid artikleid näinud — tegemist nimetatud tsivilisatsiooni ühe haruga, mis võis alguse saada eelmise aastatuhande 4.—5. sajandil, kui Titicaca järve ääres puhkes õitsele see paljuski seletamatu kultuur. Erinevalt viimasest, mis mõne sajandi jooksul hääbus, on El Dorado püsinud oma eraldatuses veel paarisaja aasta eest, aga siis nähtavasti värske vere juurdevoolu, kontaktide puudumise ja leiumaterjali andmeil ka ümberkaudseste algeliste suguharude rünnakute tagajärjel hukkunud.

Erakorraliselt rikas on linna leiumaterjal. Vaenlane, hõivanud linnriigid (oma poliitiliselt süsteemilt seda nad arvatavasti olid) jättis tänavatele vedelema laibad, kuid ei röövinud linnu paljaks. Paistab, et primitiivsetele hõimudele polnud tuntud veel kulla funktsioon. Jaa, jaa, ära pöörita silmi ühtigi, Harry, tean, mis sul meeles mõlgub! Just nimelt kulda, seda neetud metalli, samal ajal aga ainet, mis arheoloogi töö võhikutele nii ligitõmbavaks teeb, — vedeles seal sellisel hulgal ja kõikvõimalikul kujul, et inimsilm seda vaevalt muinasteaduse ajaloos enam üal näha saab. Et eemal hoida ahneid käppi, pürab El Dorado kompleksi pidevalt rügement sõdureid. Juhatasin UNESCO rahvusvahelist ekspeditsiooni. Nüüd viibin ometi kolme aasta järel kord kodumaal, tundes naudingut lühidast puhkusest südamelähedases Cambridge'is . . .

Kuid asja juurde! Oskad sa arvata, mis hämmastas mind nendes vulkaanilise aluspõhjaga platool paiknevates mustast basaldist ja värvilisest tufist ehitatud linnades kõige rohkem, kuld maha arvatud? See oli kaunist lasuursinisest mineraallst templitee, mida ääristavad hüppevalmis puumade kujud. Kolmekümne kilomeetri kaugusel asub kivimurd. Rohkem pole seda kasutatud kui üksainus kord, tee ehitamise ajal. Võib-olla jäi kivimurd linnast liiga kaugele? Murdsin selle mõistatuse juures kõvasti pead. Siis avastas noor Poola kolleeg templi väravaehituses, püramiidjas tornis veidra liikuva seinatahvli, millele vajutamisel avanes risti üle tee kitsas kasm, õige sügav — oma 20 meetrit. Templist viis kuristiku põhja salakäik. Vaatasime selle loomulikult läbi ja leidsime vaid poolkõdunenud inimkonte, mida võis identifitseerida mehele, kes jõudnud juba kuuekümnendatesse eluaastatesse. Laboratoorse analüüsiga sai nii luud kui ka sinise tee dateerida 9. sajandisse. Tempel ise, nelinurksele sammastega pompöösne längseintega küllalt keerukas ehitus, pärines teisest kultuurkihist alt lugedes — 5. sajandist. Hulgaliste kullast riitusriistade ja jumalakujude seast on tähelepanuväärseim tohutu kuldplekist surmajumala — nad, see tähendab asukad, kummardasid küllaltki verejanulisi loodusjõude kujutavaid jumalusi, kellele võiks analooge Vana-Ameerikas leida vaid Mehhikost, nagu asteekide Huitzlopochtl või maiade Kukulkan ja keda austati inimohvritega — kuju, mis on seest õõnes ning varustatud liigenditega nagu keskaegne raudrüü. Muidugi on ta mitu korda suurem. Preester, sisenenud läbi seljas paiknenud luugi ja astunud platvormile, võis seistes vaadata läbi leidlikult varjatud pilu altari ees põlvitavaid usklikke ja teha «imet».

Ühest templi salakambrist tuli aga päevavalgele suure jumalakuju täpne, kuid keskmise inimese kasvu koopia, silmis sinised hästi lihvitud safiirid. Tuleb siinkohal toonitada, et see kuldplekist rüü — nimetagem teda juba nõnda — oli kohutaval kombel deformeerunud ja täis vereplekke, mis sajanditepaksuse tolmukihi alt veel vaevu nähtavad.

Sellised on mu jutustuse põhimomendid, mille ümber hakkab lugu keerlema. Aimasime juba algul, et tõenäoliselt peitub siin mingi mõistatus. Selguse tõi raidkirjade dešifreerimine. Tekstid templi seintel osutusid omalaadseteks annaalideks. Huvitav on see, et iga põhisündmuse või perioodi jaoks on ehitatud eri ruum. 9. sajandi saal pakkuski meile lahenduse.» Sir Arthur võttis lauasahtlist mõningad täiskirjutatud paberilehed, mis olid jaotatud kahte ossa: ühel pool tundmatud kirjamärgid, teisel ingliskeelne tekst.

«Kuula siis, millest jutustab tuhat aastat tagasi elanud kroonik. Tegin vaid mõningad stiililised ja leksikoloogilised parandused, et tänapäeva inimesel oleks seda mõnusam lugeda. Jätan välja konkreetsed daatumid, sest El Dorado kalender ei ole veel täielikult dešifreeritud, siit mugandused tekstis.

«Üllaima valitseja Chanaci, kelle tiaara helk varjutab päikese ja kelle vihasööst tarretab vere tema vaenlaste soontes, kaheksandal aastal pärast troonile asumist. Riik seisab oma vägevuse tipul kui kalju keset lõevoogu, olles kõigutamatu ja igavene kui jumala pilk, mis puhkab ***õndsuses.*** *Neli aastat pole peetud enam sõda metsrahvastega. Naaberriigiga oleme sõprust pühitsenud, sest õilis Chanac nais ene-*

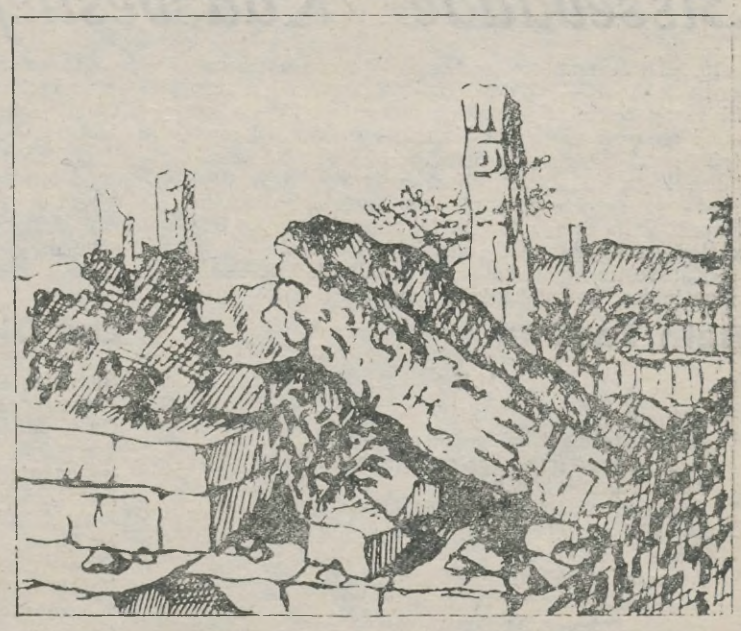

PEETER NÕGESE joonistused.

sega hurmavaima Eolda, naabervalitseja ilusaima tütre. Inimesed on õnnelikud: talupojad põldudel, käsitöölised töökodades, pühad preestrid laulavad templeis kiidulaulu Sellele, kelle käsi karistab kaugelt, ja ülikud valvavad maa heade kommete üle.

Hiljuti lasusid aga meie linnale murepilved. Valitseja palees levisid veidrad ja hirmuäratavad kuuldused. Ööpimeduse katte all tappis keegi tänavail inimesi, kuid mitte kraaklejaid, agaaviinast joobunuid, vaid suursuguseid, lugupeetud isikuid. Ka nende kaaskonnast ei pääsenud ükski tervena — neil torgati silmad peast!

(Järgneb)

Mens sana in corpore sano

22. mai varahommikuses päikeses säravale TRÜ staadionile sammusid hoogsa marsi saatel Majandusteaduskonna üliõpilased ja õppejõud, et talvistel treeningutel valatud higi rahvaspordipäeval toredateks sportlikeks tulemusteks vormida.

Juba esimene ala — pendelteatejooks, kus esikohaheitlus toimus küberneetika I ja II kursuse vahel — andis võistlustele täishoo. Hoolimata teatepulga kaotamisest eelviimases vahetuses suutsid võita esmakursuslased.

Järgmine ala, kotisjooks, kujunes tõeliseks revolutsiooniks selle huvitava ja raske spordiala ajaloos: senine üldtunnustatud hüplev stiil asendati palju efektiivsema sibava stiiliga. Võistluste kommentaator Jaak Vitsur võrdles seda sündmust tabavalt flopi ilmumisega kõrgushüppesse. Naiste klassis oligi võidukas uue stiili propageerija Maie Tuoppi (raamatupid. I k.). Mehed osutusid uue stiili vastuvõtmisel inertsemaks. Võitja otsustas fotofiniš. Ühe sajandiksekundiga oli Priit Valvasest (küb. II k.) ees Kuno Liblik (küb. I k.). Kolmas oli Urmas Roosimaa (rahanduse III k.), mullune võitja ning teeneline kotisjooksja.

Paralleelselt kotisjooksuga võisteldi staadioni teises servas jõualadel: vägikaikaveos, kuulitõukes ning sangpommirebimises. Vägikaikavedamises oli huvipakkuvaim duell mulluse võitja Viljar Raidla (kaubatundmine III k.) ja Vello Silla (küb. II k.) vahel. Esimene jõukatsumine vanade rivaalide vahel lõppes viigiliselt. Kahel järgneval korral oli aga napilt parem Vello Sild. Ränkraske võitlus jättis aga oma jälje: Vello Sild polnud enam võimeline edasi võistlema ning pidi leppima III kohaga. Esikohamatšis olid vastamisi Mati Nõmmik (kaubatundmise I k.) ja Ants Tamme (rahanduse I k.). Võitis Nõmmik, kes hetk hiljem pani oma jõu maksma ka sangpommirebimises 46 korraga. Et ka Tamme juhuslikult finaali ei sattunud, selgus kuulitõukeringis, kust ta väljus võitjana heatasemelise tulemusega 11,51.

Naiste kuulitõukes oli väljaspool konkurentsi Mercedes Pent (11.14). Rivaalid kaotasid talle ligi kahe meetriga!

Iga spordipäev kaotaks palju, kui seal ei toimuks jooksualasid. Kavas olid aastajooks ning meeste ja naiste «väike rootsi» teatejooks.

Meeste teatejooksus alustas bravuurselt nullkursus. Teise vahetusse läks siiski esimesena III kursus, kuid esmakursuslaste esindaja A. Marga tubli jooks viis «rebased» ette. Finišis oli nende edu juba paarikümnemeetrine.

Naiste jooksus asus Mercedes Pent komsomolitöötajale omase tarmukusega jooksu juhtima. Esimesena jõudis teatevahetusse siiski oma jõuvarusid ratsionaalselt hinnanud Evi Mäe (II k.). Võistkonnakaaslased enam edu käest ei andnud ning võit läkski II kursusele.

Aastajooks on suhteliselt uus spordiala, kuid on endale võitnud hulgaliselt poolehoidjaid. Alguses asus tempomeistrina etteotsa Gennadi Teemaa (rahanduse I k.). Tema järel eraldusid ülejäänud võistlejaist veel Juhan Kivirähk, Andres Marga (mõlemad küberneetika I k.) ja Mait Miljan (kaubatundmise kat.). Kui joosta jäi veel kaks ringi, asus tagasirgel juhtima Miljan, ent Kivirähk jälitas teda varjuna. Finišisirgele tulid rivaalid rinnutsi. Lõpumeetritel oli kiirem Kivirähk, kes saavutas esikoha ajaga 6.05,7. Järgnesid Miljan (6.07,0) ja Teemaa (6.10,0).

Seni suhteliselt tagasihoidlikult esinenud õppejõud panid oma paremuse maksma kõieveos deviisi all «Ega toores jõud ikka vaimu vastu saa». Naiste kõieveos olid parimad II kursuse neiud.

Spordimängudest olid kavas naiste rahvastepall ja meeste jalgpall. Jalgpallis saavutas III—IV kursuste koondis ainsa värava 11 meetri karistuslöögist, võites sellega I—II kursuse koondist. Naiste rahvastepallis oli parim küberneetika IV kursus (kapteniks väsimatu Mercedes Pent).

Spordipäev lõpetati uues kohvikus. Võitjatele anti kätte autasud: medalid, diplomid, tordid. Spordipäeva üldvõidu sai küberneetika I kursus, keda autasustati rändkarika ja kolmepäevase puhkelaagriga Käärikul. Õhtul valiti ka popsportlane 1976, kelleks osutus Mercedes Pent.

JUTS TÜHM

● **Hetk kotisjooksu finaalist (vasakul M. Pent — II koht, paremal uut stiili «sibamist» esindanud M. Tuoppi, kes ka võitis).**

● **Õppejõudude võistkond «vedas» kõik ära. V. Krinal enne algust: «Tahaks näha, kes meid ära julgeb tõmmata — sessioon seisab ees.»**

Jaan Koppeli fotod

Orienteerumis-radadelt

Sel aastal on orienteerumissektsioon selgitanud oma meistreid kolm korda.

Esmakordselt toimusid TRÜ meistrivõistlused märkesuusatamises. Fantaasiarikas kaart ja Ilmjärve reljeefne maastik nõudsid head tehnilist ja füüsilist ettevalmistust. Meistritiitli said Anne Kiudorv (fil. I k.) ja Kalle Remm (biol. IV k.). Järgnesid Helin Oja (def. I k.), Anne Võrk (fil. III k.), Jaan Oruaas (füüs. IV k.) ja Tõnu Pani (geol. II k.). Kahjuks puudusid samal ajal ENSV koondises kaasategevad Silva Käärt ja Kalle Luuk.

9. mai ergava päikese all selgitati Vooremäel meistrid suundorienteerumises. Võitjad: Anne Kiudorv, Viive Jõesaar (ravi III k.) ja Silva Käärt (KKT II k.). Et meeste rada polnud päris korrektne, jäi otsuse langetamine Eesti üliõpilaste meistrivõistlustele Põlvas. Rada oli füüsiliselt väga raske, pool distantsi tuli joosta põlvini ulatuvas soomudas. Meie tudengid (treener A. Kivistik) kinnitasid oma suurt üleolekut EPA-st ja TPI-st. Individuaalselt saavutati nii naiste kui meeste arvestuses kolmikvõit. Naised: I — Silva Käärt; II — Viive Jõesaar; III — Anne Kiudorv. Mehed: I — Kalle Remm (võitis 20 sekundiga); II — Kalle Luuk (KKT IV k.); III — Ago Samoson (füüs. III k.). Selle võiduga sai Kalle Remm endale teist korda ka TRÜ meistritiitli.

Nüüd võis teha kokkuvõtte teaduskondadevahelises arvestuses. Võitjakarika loovutasid Füüsika-Keemiateaduskonna noormehed niisama palju punkte kogunud naisfiloloogidele.

AGO SAMOSON

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2884. MB-05469.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 23 Reedel, 4. juunil 1976 XXVIII aastakäik

reedest reedeni

Muidugi, SESSIOON. Alles! Jälle! Juba! — kuidas kellelegi. Aga minna tuleb, pea paks valemitest või aastaarvudest, põlved nõtkumas liigsest kohvist või magamatusest — minna tuleb, et oma teadmist ja teadmatust hindava pilgu all välja valada ja siis, vedamise või oma tarkuse joovastuses tunda kergendust või põrumise tulevärgis kiruda maailma, õppejõudu, harva iseennastki. Muidugi, SESSIOON.

Maikuu viimasel päeval tegime meiegi põgusa ringkäigu, võtmaks osa sellest tudengile raskest tunnist. Kaht kahvatut kaugüliõpilast kohtasime viimsepäevameeleolus «seminarkaesises» fuajees: üldajaloc riigieksam oli punkti panemas nende kuueaastasele stuudiumile. Abovjani-auditooriumis leidsime juurdlevas üksilduses õiguse IV kursuse tudengi Raivo Hellermaa kriminoloogia ja kohtustatistika materjalide tagant. Tema diplomandist kolleeg Vladimir Iljaševitš naasis parasjagu teadusliku kommunismi riigieksamilt, näol õnnestumise usk. «Missugune on tänini olnud raskeim eksam?» pärisime.

«Päris nii ei oskagi vastata. Ikka on probleem olnud selles, kuidas õppejõuga kontakti leida. On see olemas, siis kui materjali tead ja küsimust jagad, võidki edusse uskuda. Ülikooli vältel olen ühe «kolme» saanud — haldusõiguses — ja sellegi hiljem «viiele» ümber teinud.

Veel üks pingest vabanenud nägu: minejaid oli lohutamas tsiviilprotsessi eksami sooritanud Endla Harutsi.

«Sel sessioonil oli see mu viies eksam,» ütleb ta, «siiani on raskeim olnud kriminaali eriosa. Nüüd olid aga väga konkreetsed küsimused ja arvan, et oskasin.» Küsimusele, kas ta usub eksamiõnne, saime vastuseks peanoogutuse ja kinnituse: «Alati võtan pileti vasaku käega, seni on täkkesse läinud.»

Keemiahoones usutlesime ühte radikaalse olemisega tusast õppejõudu, kes parasjagu oma tudengitega konsultatsiooni asjas läbirääkimisi pidas. «Kõik, mis vaja teada, on teil juba konspektis. Konsultatsiooni tahavad need, kes loengul ei käinud, selles on asi. Selle asemel et konsultatsioonil üksteist imetleda, õppige kodus!» manitses ta. Ja meie poole pöördudes lisas: «Sessiooni ajal tuleks viiendik tudengitest panna kasarmurežiimile. Siis poleks tarvidust ka õppeedukust õppejõul ise «üles punnida». On kord ja tulevad ka kõrged protsendid. Mina ainult veenmisse ei usu.»

Edasi telefonijuttu. Arvestuse vaheajalt õnnestus tabada Bioloogia-Geograafiateaduskonna õppeprodekaani A. Heinaru. Nooremail tudengeil läheb veel terve juuni, enne kui neid tõeline suvehõng tabab. Geoloogide ja III—IV kursuse geograafide ning IV kursuse bioloogide kand astuvat neil päevil juba kusagil Pamiiri, Koola või Tuva pinda mööda. ka siinsamas Palmsel, Saaremaal, Püssis ... õppepraktika, õppeekskursioon, menetluspraktika. Geoloogid olevat eksameil-arvestustel teadjad olnud, vaid üks võlglane I ja II kursuselt. Geograafide õpitööd mõõdeti samuti meeldivate hinnetega. Üks neist ainult «viisi» saanuist on Ülo Mander, meile tuntud looduskaitseringi esimehena. Bioloogidel seevastu ei läinud nii libedasti, pähkliks osutus darvinismi eksam.

«Siiani on sessioonil enam-vähem normaalne kulg. Ainult rahuldavaid kipub palju tulema, iseäranis noorematel kursustel.»

Kõik eelõeldu oli vaid proloogiks sellele suurejoonelisele akadeemilisele etendusele. Kulminatsioon tuleb järgmisil nädalail.

VARJE SOOTAK
REIN VEIDEMANN

JÜRI LAANE fotod.

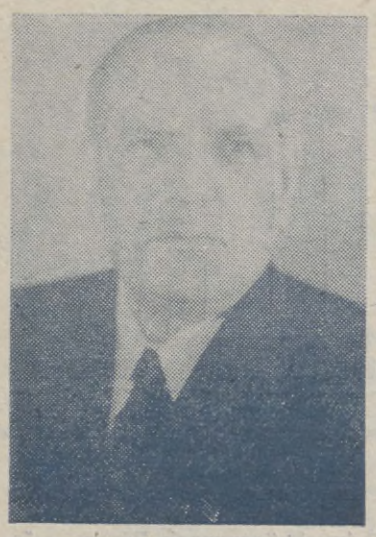

A. Koort — 75

Fotol on Alfred Koort (1901—1956), esimene eesti rahvusest professionaalne filosoof, üks esimesi filosoofiaõppejõude ülikoolis (1927. aastast alates). Tema loenguid meenutatakse äärmiselt selgete, lihtsate ja arusaadavatena. Iga lause taga peitunud tohutu suur läbitöötatud materjal: ulatuslikud kogud fakte, rohked ja keerukad teaduslikud kontseptsioonid.

1944.—1951. aastani oli ENSV TA akadeemik professor A. Koort ülikooli rektor. 29. mail möödus ta sünnist 75 aastat.

ELULAADI PROBLEEM

Dots. MEETA MURD
Dots. IVAN VOLKOV

(Algus «TRÜ-s» nr. 22)

Sotsialistlik elulaad lülitab endasse kõik sotsialismi olemusele vastavad elutegevuse vormid — tööalase, ühiskondlik-poliitilise, kultuurtunnetusliku, perekonna-olmealase tegevuse.

Sotsialismi tingimustes on inimeste **elutegevuse määravaks vormiks töö.** Töö hõlmab küllaltki suure osa ühiskonnaliikmete tegevusajast. Tööprotsessis formeeruvad inimestevahelised suhted, käitumisnormid nagu kollektivism, üksteise abistamine jt. Tehtud töö hulk ja kvaliteet määrab suurel määral inimeste heaolu taseme ja kujundab nende vajadusi. Kuigi sotsialismi ajal jääb töö inimestele eelkõige elatusvahendiks, leiab inimene üha sagedamini tööst rahuldust. Tänapäeval on töö omandanud tähtsa koha meie ühiskonnaliikmete vajaduste hulgas. Uus suhtumine töösse väljendub kujukalt üldrahvalikus sotsialistlikus võistluses, millesse on lülitunud enam kui 90% meie maa töötajatest.

Tähtsaks inimeste elutegevuse vormiks on **ühiskondlik-poliitiline** tegevus. Miljonid nõukogude inimesed võtavad ühiskondlikus korras osa riigi valitsemisest, tegutsevad partei-, ametiühingu-, komsomoli- jt. organisatsioonides. «Mitte miski ei ülenda isiksust nii nagu aktiivne hoiak elus, teadlik suhtumine ühiskondlikesse kohustustesse, nagu see, et sõnade ja tegude ühtsus kujuneb igapäevaseks käitumisnormiks,» märgitakse NLKP XXV kongressi aruandekõnes.

Sotsialistliku elulaadi iseloomulikuks jooneks on inimeste kasvav tung **teadmiste ja kultuuriväärtuste** järele. Materiaalsete hüvede tarbimise kasv pole sotsialismi tingimustes eesmärk omaette, vaid isiksuse igakülgse arengu tingimus. Sotsialistliku elulaadi puhul kujuneb uus **sotsiaalne kliima**, mis muudab inimesed optimistlikuks tuleviku suhtes.

Sotsialistlik elulaad on reaalsus, mis avaldub töölisklassi, kolhoositalurahva ja intelligentsi parimate esindajate tegevuses. Üksikisiku elutegevuse hindamisel lähtutakse sellest, kuidas ta kasutab sotsialistliku ühiskonna poolt pakutavaid võimalusi loovaks tööks, aktiivseks ühiskondlikuks tegevuseks, hariduse ja kultuuritaseme tõstmiseks. Vaadeldakse, missugused tegevusliigid on määravad ja millistele eesmärkidele nad on suunatud.

Tegelikkuses kohtame inimesi, kes ei avalda end töös, ühiskondlikus tegevuses ega hariduse ja kultuuritaseme tõstmisel. On neid, kes liialdavad tarbimisega, muudavad materiaalsete väärtuste muretsemise elueesmärgiks ega hoolitse samaaegselt oma vaimsete vajaduste rahuldamise eest. Partei võitleb pidevalt sotsialistlikule elulaadile võõraste ilmingute vastu. Ahnitsemine, eraomanduslikud tendentsid, huligaansus, bürokratism ja ükskõiksus inimeste vastu ei sobi kokku meie ühiskonnakorra olemusega. Võitluses sääraste nähtustega tuleb täiel määral kasutada nii töökollektiivi arvamust, kriitilist trükisõna ja veenmismeetodeid kui ka seaduse jõudu — kõiki meie käsutuses olevaid vahendeid, märgitakse NLKP XXV kongressi aruandekõnes.

Vaatamata sellele, et osa meie inimeste teod ja käitumine lähevad lahku sotsialistliku ühiselu normidest, on sotsialistlik elulaad täielikult juurdunud, sest enamiku inimeste tegevus ja käitumine on vastavuses sotsialismi põhimõtete ning printsiipidega. Meie tegelikkust iseloomustavad niisugused jooned, nagu kollektivism, internatsionalism, isiklike ja ühiskondlike huvide oskuslik kooskõlastamine, kohusetundlik suhtumine töösse, kõrge sotsiaalne aktiivsus. Saksa DV teadlased (Hoppe, Söder) iseloomustavad sotsialistlikku elulaadi kui elu humanistliku sisu ja kasvava elatustaseme dialektilist ühtsust. NLKP XXV kongressil vastuvõetud «NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuunad aastaiks 1976—1980» määrab kindlaks teed meie elulaadi täiustamiseks. Kümnendal viisaastakul toimuvad olulised muudatused tootmises, (tootmistingimuste parandamine, töö loova iseloomu süvendamine, käsitsi-, vähekvalifitseeritud ja raske füüsilise töö vähendamine), sotsialistliku demokraatia täiustamises, hariduse tõhustamises, kultuuri ja olme arenemises. Sotsialistlik elulaad vastab kommunistliku formatsiooni esimesele faasile. Sotsialismi ajal pole veel kõiki, eelkõige majanduslikke tingimusi inimeste igakülgseks, harmooniliseks arenguks. Seetõttu ei saa sotsialismi tingimustes nõuda nende ülesannete lahendamist, mis on jõukohased kommunismi kõrgemale faasile.

Elulaadis väljenduvad kontsentreeritult sotsialistliku ühiskonna tähtsamad saavutused, ta peamised eelised kapitalismi ees. Sotsialistliku elulaadi kvalitatiivne erinevus kapitalistlikust elulaadist tuleneb kahe sotsiaal-majandusliku formatsiooni erinevast olemusest. Kapitalismi tingimustes pole võimalik kasutada kõrgelt arenenud tootlikke jõudusid kogu ühiskonna hüvanguks. Arenenud kapitalistlikes riikides on tootmise, teaduse ja tehnika areng saavutanud praegu nii kõrge taseme, et on olemas reaalsed materiaalsed tingimused paljude inimkonna iidsete probleemide — nälja ja viletsuse, sotsiaalse ebavõrdsuse, tööpuuduse likvideerimiseks. Kuid kapitalistlikus tegelikkuses pole nendele probleemidele lahendust leitud.

Kapitalismi tingimustes on elulaadis keskse kohal bisnis ja tarbimine. Selline orientatsioon sünnitab karjerismi, egoismi ning ühtede õnnetus saab teistele tulualikaks. Julm konkurents on tüüpiline nii sotsiaalsetes kui ka isiklikes suhetes, mis sünnitab hirmu homse päeva ees, pessimismi tuleviku suhtes.

Sotsialistliku elulaadi humanistlik iseloom innustab kapitalistlike maade töötajaid võitlusele ühiskonna revolutsiooniliste ümberkujunduste eest.

(Järgneb)

Venia legendi

Ajalooteaduskonna loogika ja psühholoogia kateedri dots. kt., psühholoogiakandidaadi Uno Siimanni *venia legendi* loeng teemal «Tootmisorganisatsiooni juhtimise täiustamise psühholoogiline kontseptsioon» toimub **neljapäeval, 10. juunil kell 8.15 Tiigi 78 auditooriumis 235.**

OLAF KLAASSEN,
Ajalooteaduskonna dekaan

Ungari-elamusi mõtestades 2.

Kas peaksin oma Ungari-muljete teist etteastet alustama vabanduskummardusega naissoost lugeja ees? Nimelt, toimetusse ulatunud tagasisidemes oli ka signaal, nagu oleksin oma eelmises artiklis nende kõrget vooruslikkust vulgaarsete repliikidega riivanud. Ehk piisab sellestki, kui tunnistan, et üks mu kinnissoove on ületada meie publitsistikas tihtigi levinud nn. kaelkirjakuefekt (G. Naan), tabuline suhtumine asjadesse, mille tegelik olemasolu ei vasta igakord meie (eelarvamuslikule) ettekujutusele, puutugu see siis naiste kehaosadesse või tervesse meie sugugi mitte veel harmoonilisse ellu. Seesuguselt vaatekohalt tahan jätkata tänagi.

Suitsetavad (noored) naised kuuluvad tüüpilisse Ungari tänavapilti, kohvikutest, kinosaalidest, klubidest jm. kooskäimiskohtadest rääkimata. Naiste kiindumus tubakasse tundub tõesti esialgu harjumatuna, iseäranis kui oled suitsetavas naises tänini ikka näinud midagi peenutsevat, naisele mitteomast ja isegi kahjulikku. Ja oleks siis veel, et süsifiltriga «Pall Mall» või «Marlborot» või «Kenti». Ei, kõige «pinutagusem» «Szimfonia» ja meie «Vana Toomaga» võrreldav «Fecske» («Pääsuke») on suitsud, mis nende «menüüs».

Küsimusele, kas see on üks Ungari õrnema poole emantsipatsiooni väljendusi, saime kahtleva vastuse, sest niisugune olukord pole a i n u l t viimase aja märk. Üks vestluskaaslastest oletas selle isegi rahvuslikuks kujunenud kombe olevat, mis hallil ajal mustlastelt üle võetud?! Et asi ilmekamaks saaks, viidi meid Debreceni tubakavabrikusse, kus moodsatel Itaalia ja Prantsuse päritoluga automaatliinidel nägime meetritepikkusi sigarette valmimas, mis teiste masinate abil juppideks raiuti ja pakiti. Giidiks oli vabriku sümbolina mõjuv pidevalt sigaretti pahviv insener Ilona, kirgliku pilgu ja särava naeratusega noor naisterahvas. Tundes end ta seltsis vabana ja meenutades üht labast võrdlust tuhatoosi limpsimisest ja suitsetava naise suudlusest, provotseerisime teda küsimusega selle võrdluse paikapidavuse kohta. Ilona oli samavõrd lööv oma vastuses. Esiteks võivat enne suudlemist suud loputada, teiseks olevat kümneid desodorante suuõhu värskendamiseks ja kolmandaks: «Ei tea, miks peaks naisel olema meeldivam suudelda suitsetavat meest?»

Konservatiivina selles asjas soovitasin lahkumisel siiski nende tehasel tulevikus vaid rahupiibu tubakale spetsialiseeruda, eriti mõeldes asjaolule, kui üllatavalt suurt kasu saab riik oma alamate tervise pealt: ühe paki «Fecske» omahind olevat 1,2 forintit, müüakse aga 4,5 eest. Või kuidas muud moodi seda kommenteerida? Või mida tähendab kvaliteedimärk meiegi «Ekstral»? Kas kantserogeensusetust või reklaami: suitsetage terviseks!?

«Kuidas siis ikkagi nii,
et töö eest raha ei makstagi?» päris me tummakslööduina läbirääkimiste laua taga istudes Debreceni ülikooli KISZ-i komitee vastselt sekretärilt Janos Kissilt. Vastuseks pisteti meie silme ette KISZ-i Keskkomitee jõustunud määrus üliõpilaste välisvahetuse kohta, mis tähendas: Ungari Kommunistliku Noorsooühingu (KISZ) selles tegevuslõigus puhuvad uued tuuled. Asi on nüüd sedamoodi, et Ungaris olevad välisrühmad töötavad küll kaks või kolm nädalat (nii kuidas lepingus) vastavalt normidele, mille tasuna katab KISZ tsentraliseeritud summadest kõik rühma kulud Ungaris, andes lisaks taskurahagi. Aga ei mingit sularahalist teenistust. «Ent kuhu jääb materiaalne stiimul?» küsime ikkagi meie. Normitäitmise stimuleerimiseks on seal nüüd teised vahendid (tordid, meened, vein), normid olevat jõukohased, nii et lõppkokkuvõttes huvitavat ungarlasi vahetusrühm ikkagi eelkõige kui külaline. Pealegi polevat neil anda seesugust kvalifitseeritud tööd, mis tagaks «normaalse» palga ja siis ka kolm kohvritäit kaupa tagasiteele. 1970. aastastki mäletan, kuidas meile naljaga pooleks näidati viiemeetrist kraavijuppi, mida sõbrad Poolast olid kaks nädalat kaevanud. Niisugust tööstiili interlaagris peetakse enesestmõistetavaks, töö olgu siin ikkagi lõbuasi.

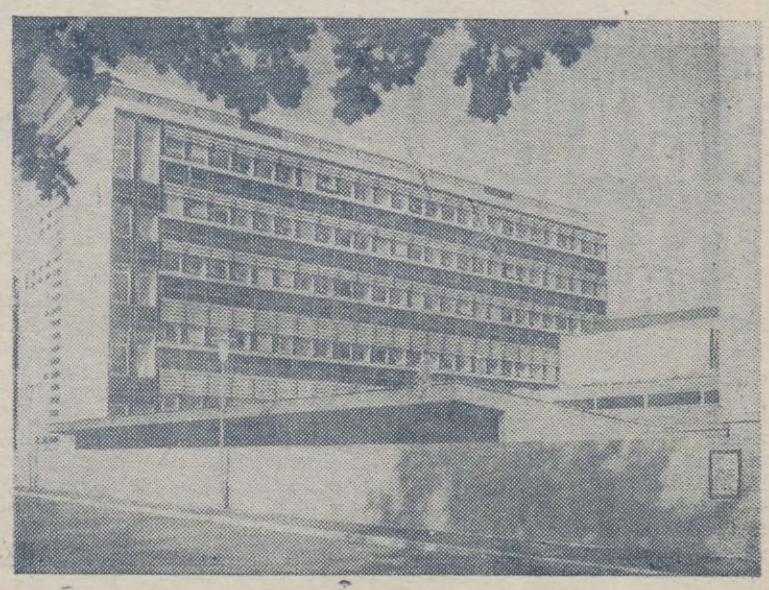

● Debreceni ülikooli keemiahoone.

Raske eelaimusega südames naasime uue lepinguvormiga Tartusse. (Võõrustajatega tuli ju nõusse jääda, kui me ikka soovime vahetuse jätku.) Nii oligi: välk lõi sisse. Kuidas siis nii, et me neile töö eest ei hakka maksma ja muudkui kannname kulusid? EÜE on ju tööasutus ja interlaagergi selles pole erand. Ainsa argumendina enda kaitseks võin tuua vaid selle, et kõiki tulnukaid tuleks kohelda k ü l a l i s t e n a, mitte aga tööjõuna, kes oma siinviibimise kindlustamiseks peab tööd rügama. Ja kas meie ei suudaks ühe laupäevaku tervest malevasuvest ohverdada külaliste vastuvõtufondi loomiseks, et me ei pruugiks edaspidi pead valutada heategevate majandusjuhtide otsimise pärast? Kui soovite, võiks seda pidada ka internatsionalismi praktiliseks väljenduseks — suuga teeme ju tihti suured linnad.

«Uskumatu»
oli esimene eestikeelne sõna, mille Debrecenis meid ümmardav IV kursuse filoloogiatudeng Éva Székely 1973. aastal EÜE vahetusrühma vastu võttes ära õppis. Arvamus, et sellesse sõnasse mahuvad kõik meie väikerahva vastu-rinda-rusikatagumised (kõige rohkem joome, loeme, oleme põlised paganad ja 700-aastased orjad) ei pea vähemasti selle estofiilist ungarlanna puhul paika.

Uskumatu tema mõtte ja sõnade järgi olevat see, et meie vahel nii palju hinge- ja vaimuühtsust, et mis neilgi südant valutama paneb, meilegi omane, et miski ei võõrasta Hardo Aasmäe ekspansiivsuses, Toivo Tasa kavaluses, Salli Vainola otsekohesuses, Ellen Liivi malbes kinnisuses ja kümnete teiste sõpradeks ja headeks tuttavateks saanud eestlaste olekus — mis sest, et mitu tuhat kilomeetrit lahutamas —, et nii paljude tundmuste, mõtete, mõistete, nähtuste, sõnade ja palju muugi puhul võib heuristilise vaimustusega hüüda: «Üks tüvi!» ja et nii — üksteisest, kõigest ühendavast osa saades võime oma väikese ja hetkelise elu päratus kosmilises tühjuses enda jaoks inimlikult suureks muuta.

(Jääb pooleli järgmise sõiduni.)

REIN VEIDEMANN

Parimad NLKP XXV kongressi materjalide tundjad teada

TRÜ NLKP ajaloo kateedri ja ülikooli komsomolikomitee organiseerimisel leidis aset esimeste kursuste üliõpilaste konkurss NLKP XXV kongressi materjalide tundmises. See toimus kahes etapis. Esimeses selgitati välja iga teaduskonna parim rühm: kõik üliõpilased osalesid võrdsetes tingimustes NLKP XXV ja EKP XVII kongressi materjale haaravas kontrolltöös. Teaduskonna parima rühma nimetuse sai kõige kõrgema keskmise hindega rühm.

Parimateks osutusid eesti õppekeelega rühmadest Ajalooteaduskonnast (juhendaja dots. F. Kinkar) Arstiteaduskonnast raviosakonna III ja IV rühma (dots. kt. V. Kalits), Bioloogia-Geograafiateaduskonnast bioloogiaosakonna (dots. F. Kinkar), Filoloogiateaduskonnast eesti keele ja kirjanduse osakonna (dots. L. Kiik), Füüsika-Keemiateaduskonnast keemiaosakonna (asp. L. Mõldre), Kehakultuuriteaduskonnast (dots. L. Kiik), Majandusteaduskonnast raamatupidamise osakonna (dots. kt. S. Lepik), Matemaatikateaduskonnast (NLKP ajaloo kateedri õppekabineti juhataja K. Janikson) ja Õigusteaduskonnast (dots. L Kiik) seminarirühma üliõpilased.

Teine etapp peeti teaduskondadevahelise võistlusena. Kohtumise aluseks oli seminarivorm, kusjuures teaduskondi esindavad rühmad võisid kasutada aega ettevalmistamiseks, teema käsitlemiseks ning vastastele oponeerimiseks 40 minutit. NLKP XXV kongressiga seotud teema sai iga võistlev rühm vahetult enne esinemist. Võistlevad rühmad läksid kokku loosiga ning igast kohtumisest läks järgmisesse ringi parem rühm. Loosiõnn naeratas ajaloolastele ja eesti õppekeelega arstidele, kes läksid võistluste kestel järgmisesse ringi üks kord ilma kohtumiseta.

Iga kohtumist hindas žürii, lähtudes teema käsitlemise terviklikkusest, sisukusest ja esitamismeisterlikkusest. Oponeerimisel hinnati vastasvõistlejate esinemise heade külgede ja puudujääkide tähelepanemise oskust ning esitamise korrektsust. Hea esinemine nõudis kogu kollektiivi aktiivset osavõttu, ühist tähelepanu ja tegevuse koordineeritust. Üksikute «tähtede» kaal oli suhteliselt väiksem.

Tasavägises ja pingelises võistluses jõudsid eesti õppekeelega rühmadest finaali Ajaloo-, Arsti- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilased. Omavahelises jõukatsumises jäid peale arstid, järgnesid ajaloolased ja bioloogid-geograafid.

Analoogiliselt toimusid võistlused ka vene õppekeelega üliõpilastele. Nende hulgas jõudsid finaali Matemaatika- (juhendaja dots. kt. N. Ševtšuk) ja Arstiteaduskonna raviosakonna (juhendaja dots. I. Sorokin) üliõpilased. Ka see finaal möödus pingelises võistluses. Žürii pidas parimaks kongressi materjalide tundjaks Arstiteaduskonna raviosakonna üliõpilasi.

Esikohale tulnud Arstiteaduskonna raviosakondade rühmi ootab ees ELKNÜ TRÜ komitee poolt organiseeritav ekskursioon kangelaslinna Leningradi. Teisele kohale jäänud Ajaloo- ja Matemaatikateaduskonna üliõpilased veedavad tõenäoliselt 3-päevase puhkelaagri kas Käärikul või Vellaveres. Igale Bioloogia-Geograafiateaduskonna bioloogiaosakonna üliõpilasele jääb sellest omalaadsest üritusest mälestuseks diplom. Vähemalt sellised on ülikooli komsomolikomitee kavad.

Kokkuvõttes õigustas võistlus end. Pinge kasvas võistluse käigus ning hakkas finaalile lähenedes haarama ka õppejõude. Konkurss aitas kaasa XXV kongressi materjalide paremale omandamisele, kasvatas kollektiivsust, esinemisoskust. Ühtlasi õpetas ta ka organisaatoreid, kuidas selliseid üritusi edaspidi veelgi paremini korraldada.

KALJU JANIKSON,
NLKP ajaloo kateedri õppekabineti juhataja

Tõlkevõistluse järel ja eel

Kuidas seekordne konkurss lõppes, kes olid parimad, sellest teab lugeja põgusalt eelmise lehe kaudu. Töid ei olnud kokku kuigi palju, vaid kümmekond, kuid nende tase tundus žüriile hindamisväärselt hea; lausa nõrku või lohakaid vahendusi ei leidunud — sellest veendumus, et võistlusel on ülikooli filoloogilises elus kindel koht ning ta peab jätkuma. Massiüritust tõlkekonkursist ei saa: tõlkimine nõuab püsivust, kannatlikku enesetäiendamist, mil ei olegi lõppu; suurem osa inimesi aga tahab lõppu, paigalepanemist, ja kui selgub, et see pole võimalik, lööb käega ja läheb mujale. Seda hinnatavam on nende osa, kes teistest mahajäetud koorma enda kanda võtavad.

Keelegeograafiliselt konkurss ühtaegu ahenes ja avardus. Saksa filoloogid, muidu alati aktiivsed, seekord endast märki ei jätnud; ilmumata jäid skandinaavia keeled ja kirjandused. Seevastu on võistluse meeldiv üllatus, esmakordne tõlge ungari keelest, seda toredam, et tema päralt on esikoht. Nii ehk hakatakse ungari kirjanduse eestindamisega võlga ungarlaste ees kord ka tasuma (vt. «Võlg, mis ootab tasumist» — «Keel ja Kirjandus» 5/1976). Juba teist aastat rõõmustab tõlge prantsuse keelest, teadmine, et huvi prantsuse kultuuri vastu kõigi kitsenduste kiuste ülikoolis püsib. Kuid vähem mõjukad ei ole XX sajandil teised ladina kultuurid; kirjanduslik Ladina-Ameerika on meil tõeliselt alles avastamata, seesama kehtib Portugali, Hispaania ja Itaalia kohta. Kuigi ülikooliajal kellestki veel päriselt tõlkijat ei saa, on siiski just ülikool pind, millest me oma tõlkijaile täiendust loodame. Sellepärast on teretulnud iga tõsisem katse õppida ka neid keeli, mida meil statsionaarselt ei õpetata, romaani, Ida ja Aafrika keeli ning nende taga avanevaid maailmu. Innustajaks olgu I. Feldbachi tunamullune esikohatõlge hispaania keelest, mullune ergutuspreemia R. Kilgase luuletõlgetele jaapani keelest ning nüüd A. Oja, kes meile vahendas armeenia luulet, tulles oma ülesandega toime lootustandvalt. Liidu rahvaste keelte vähest tundmist ja vastavalt ka tõlkijate nappust kurtis hiljaaegu Tartus viibinud J. Ojamaa, ««Loomingu» RK» toimetaja, lubades isegi lahkesti tõlkevõistluse seda osa toimetuse eripreemiaga virgutada. Tema üleskutse ei käi muide mitte ainult «eksootiliste» keelte kohta: ka suurima, s. o. vene kirjanduse häid tõlkijaid pole ülearu — siit ootus, et meie vene filoloogid tõlkevõistluse vastu senisest enam huvi ilmutaksid.

Parimaid tõlkeid pidas žürii ka sel korral avaldamisväärseiks, nende vahendusvabadust üldiselt parajaks, emakeelt enamasti ladusaks. Heaks tõlkimiseks suurimad eeldused on vististi eesti filoloogidel (värskeks näiteks M. Roosaar ja K. Kross), s. t. määrab ju lõpuks see, mis lugejani jõuab — emakeel. Kuid samas, nagu kinnitab inglise filoloogide I. Feldbachi, R. Pobuli ja M. Toomsalu ühtlaselt kindel esinemine viimastel konkurssidel, ei ole see veel reegel; soovi korral võib nn. võõrfiloloogist saada oivaline eesti filoloog, ning siis kaldub eelis ehk juba teisele poole. Mida soovi korral ei saa? Mõnikord, nagu nüüd juuraüliõpilase E. Heinpaluga, on võistlus end hoopis laiemale, Filoloogiateaduskonnast välja küünitanud. Ülimalt rõõmustav, ja seda suurem olgu tunnustus: emakeelt mittefiloloogidele (isegi mitte võõrfiloloogidele) ei õpeta ülikoolis keegi, (kuigi oleks vaja), filoloogilist mõistmist eeldab tõlkimine aga ilmtingimata.

Tõlkija töö vahend on keel, eesmärk — metakeel/kirjandus. Tõlkevõistlus on püüdnud vahendi piiridest näha ka silmapiire, suunates üliõpilastõlkijaid sidemeid looma ajakirjade-ajalehtedega, mõnel juhul kirjastustega. Konkurssidest võrsunud kirjandust oleme võinud lugeda ««Loomingu» Raamatukogus» (Pelto-Timperi), «Loomingus» (Fridegård, V. Woolf), «Nooruses» (Kyrklund, Vonnegut, Arenal, Saroyan) ja kõigis väiksemates belletristlikes väljaannetes. Eelnev ei tähenda aga, nagu puuduksid tõlkevõistlusel nõrkused. Neid on õige mitu. Kõigepealt see, et võistlus oma stimuleerivuse juures ei oma küllaldast tagasisidet. Ta laseb küll võistelda, aga koolitab vähe (tõsi: töid on tagantjärele analüüsitud, üliõpilasi on palutud osa võtma žürii tegevusest — kuid kas sellest piisab?). Kuigi ümbrus üksi ei loo inimest ega tee õpetamine veel tõlkijat, aitaksid tõlkeseminarid (neid on puhuti ka peetud) stiihiat märksa piirata. Veel rohkem abistaks statsionaarne tõlkekabinet korraline juhendajaga — kogenud tõlkijaga, kes suunaks üliõpilasi nende töödes, organiseerides üldse kogu tõlkealast tegevust, sealhulgas tõlkevõistlust ülikoolis. Praegune konkurss on juba aastaid teoks saanud üksikute inimeste heast tahtest, sugugi mitte ilma muredeta, kasvõi vajalike preemiate pärast (aidanud on õnneks komsomolikomitee). Usutavasti ei tohiks ka tõlkekabinet üle ülikooli võimaluste käia; vastavaid kogemusi võib meile jagada Jerevani RÜ.

Kirjandust hästi vahendada suudab see, kes tunneb võrdse põhjalikkusega nii keelt kui ka selle tagamaid, kultuuri — kes elab või on elanud selle kultuuri sees, keeles. Teiste sõnadega: tõlkijaeeldustega üliõpilaste vahetamine teiste rahvusülikoolidega on meie tõlketegevuse edendamise hädatingimus. Kirja teel teame, et Bologna ülikoolis lõpetab rühm üliõpilasi prof. E. Dala Kisfaludy juhendusel «Kalevipoja» tõlkimist itaalia keelde. Kas ei võiks need noored tulla meile õppima, et hiljem saadagi eesti kirjanduse tõlkijateks Itaalias? Kas ei võiks keegi meilt vahetuse korras end täiendada Bolognas, et asuda täitma lünka, mida A. Kurtna üksinda ka parima tahte juures täita ei jõua? Või näide lähemalt: Debreceni ülikoolis õpib kaks eesti kultuurisse kiindunud tütarlast, kelle ammune soov on õppida Eestis ja asuda meie kirjandust ungari keelde tõlkima. Kas ikkagi ei saaks seda võimaldada? Praegusel ajal vaevalt ju leidub üliõpilaste välisvahetuse puudumisele seletust, mis lähemal vaatlusel ei osutu anakronismiks. Jutt ei ole ainult välis-, vaid ka sisevahetusest — meie ja NSVL teiste rahvusülikoolide vahel —, mis niisamuti on formaalsuste taha takerdunud. Annete soosimist ja vastutust kultuuri ees on ülikoolid alati pidanud oma aukohuseks; ka meie peame üliõpilaste «vormipuhta» tootmise asemel rohkem muret tundma sisu, kvaliteedi pärast; nägema isiklikust õdust pisut kaugemaid sihte.

JÜRI TALVET

✤

TÕLKEVÕISTLUS 1976

NB! Tõlkevõistluse 1976 laureaatidel palume neile kuuluvad rahalised preemiad välja võtta ülikooli kassast lähimal stipendiumipäeval.

Dargiini laul

Need värsid ei ole sõna otseses mõttes tõlge, vaid pigem midagi säärast, mida meil «järgiluuletuseks« on nimetatud. Eeskujuks värsistruktuurilt kaunikesti erinev vene tõlge dargiini rahvalaulust, püüdsin luua midagi sellele lähedast Lääne-Võrumaa murrakute keeles ja meeles, olles veendunud, et inimlikult olulises aspektis ei ole see Kaukaasia mägilase omast nii väga kaugel midagi . . . Kasutasin n.-ö. ettepaneku korras ka mõnd uut vahendit võru murde foneetilise eripära senisest täpsemaks märkimiseks.

AIN KAALEP

Olõ-s teedmädä' mullõ
verrev rebäsõkõnõ
el sa' nurmi pääl kääut
a' oll teedmädä' mullõ
ku' no' kergele kätte
sinnu saa egä kütt

Ku' ma' olõssi teednü'
no' õi' olõssi jätnü'
sinnu mõtsa ma' joht
är' õks pinnega aanu'
är' õks püssüga tapnu'
sinnu olõssi ma'

Olõ-s teedmädä' mullõ
illus siidine rõivas
et om poodin su paik
a' oll teedmädä' mullõ
ku' no' kergele kätte
sinnu saa egä mees

Ku' ma' olõssi teednü'
no' õi' olõssi jätnü'
sinnu pooti ma' joht
är' õks hõpõ eest ostnu'
är' õks kulla eest küsknü'
sinnu olõssi ma'

Selle harjumatu «välimusega» luuletuse autor AIN KAALEP astub täna üle poolesaja aastapiiri. Poeedi, vahendaja, kriitiku, kirjandus- ja keeleinimesena, ta lähikondlaste seas aga eelkõige suure humanistina tuntud mees on oma erudeeritusega aidanud akadeemiliselt ilmestada ülikoolilehtegi. Toimetuse tänu ja sünnipäevaõnnitlus!

On asjalikkust ja loomingulist hõngu

21. mail viibis TRÜ filmiklubil külas Leningradi kino «Molodjožnõi» juures asuva filmiklubi esimees Igor **Vinokurov.** Alljärgnev ongi selle mehe poolt väljaöeldu:

— Meie filmiklubi eksisteerib aastast 1957, kuigi traditsioonid ulatuvad 20—30-ndatesse aastatesse. Muide, siis oli klubi auesimeheks Feliks Dzeržinski!

— Praegu võtab klubi tööst osa 70 inimest, põhiliselt insenerid ja õpetajad; neist 15 on nn. aktiivsed liikmed. Oleme püüdnud klubisse haarata erinevaid inimesi, kes aga oma suhtumiselt filmikunsti suudaksid olla mõttekaaslased.

— Kui töötaksin teil, oleks mul palju lihtsam, arvestades teie sidemeid Tallinnaga. Meie aga oleme n.-ö. eikellegi lapsed, sõltume täielikult kino administratsioonist. Meid ei tunnista õieti keegi, kuigi meie tegevus toob «linnukesi» õige paljude organisatsioonide aruandeisse.

— Tahaksin väga, et inimesed, kellest sõltub meie tegevus, tunnustaksid meie tööd; et meid ei peetaks rumalateks tühja-tähjaga tegelejateks; et meil ei tuleks asjaajamisel kokku puutuda kalestunud kretiinidega.

— Loodan, et lähemal ajal kinnitatakse Nõukogude Liidu Filmiklubide Föderatsioon; et eksisteeriks föderatsiooni juures asuv metoodiline juhtimiskeskus; et loodaks filmifond filmiklubide jaoks ja et lõpuks see föderatsioon astuks Rahvusvahelisse Filmiklubide Föderatsiooni, kuhu kuuluvad juba kõigi teiste sotsialistlike riikide filmiklubide föderatsioonid.

— Sooviksin, et Leningradi ja Eesti filmiklubide vahelised sidemed tugevneksid veelgi.

— Olen kohtunud paljude Liidu filmiklubide aktivistidega, kuid kuskil pole mulle nii meeldinud kui teil, Eestis. (Ärge võtke seda komplimendina.) Teie filmiklubide töös on tunda asjalikkust ja loomingulist hõngu — ja see on peamine.

MART TAEVERE

Olnust

Et endisel Tartu ülikoolil oli üliõpilaste karistamiseks peahoone pööningul kartser, õieti mitu kartserikongi, on teada. Üksikasju kartserist ja karistusest aga ei tea me kuigi palju. Ülikooli kartser kui mineviku jäänus on siiski pakkunud ja pakub nüüdki huvi paljudele. Ei allunud ju möödunud sajandi üliõpilane väiksemate korrarikkumiste puhul üldisele, s. o. Tartu linna politseile, vaid tema jaoks oli loodud eriline ülikooli valveorgan, ülikooli politsei. Nii oli see kuni möödunud sajandi viimase aastakümneni, kui üliõpilased allutati üldpolitseile. Üliõpilastele keelatud teod, mis ülikooli eeskirjades ja politseimäärustes kirjas olid, polnud aegade jooksul ühed ja samad, vaid varieerusid koos ülikooli arenguga. Ka linnapolitsei seaduste rikkumine, nagu kiire sõit ja uljas ratsutamine mööda linna tänavaid, tõi endaga kaasa kartserikaristuse.

Vanim keiserliku Tartu ülikooli politseimäärustik ütleb, et karistuste järjekordne kohaldamine pole tähtis. Isegi esmakordne seaduserikkumine võib põhjustada kõige rangema karistuse, alates rektori noomitusest, kartserist ja stipendiumi vähendamisest kuni ülikoolist väljaheitmiseni või isegi asja üleandmiseni kriminaalkohtule.

Möödunud sajandi alguses keelati range karistuse ähvardusel üliõpilastel mõõkade teritamine Tartu raekoja nurgakivil. Nähtavasti oli see keeld seotud ametivõimude võitlusega duelli ja löömingute provotseerimise vastu. Üliõpilaste arvates aga pidi selline avalik mõõga teritamise demonstreerimine näitama suurt julgust ja tooma õnne duellil. Osavõtt duellist, ka sekundandina, oli karistatav. Ülikooli ajaloos on palju duelle olnud. Nii istus hilisem Tartu ülikooli rooma õiguse professor, tollal veel aspirant (teaduslik stipendiaat) A. Freytagh-Loringhowen 1903. a. duelli pärast kuus kuud kindlusevanglas Dvinskis (Daugavpils, Dünaburg). Muide, kindlusevangistusele ei järgnenud õiguste kaotust või piiramist.

Lahendatud asjasja arvustamine või pahameele avaldamine tehtud otsuse kohta tõi üliõpilastele samuti aresti.

Erilise peatüki moodustasid konfliktid üliõpilaste ja Tartu garnisoni ohvitseride vahel ning seda eeskätt teatriõhtutel ja muudel pidustustel. Vahel läks konflikt isegi niikaugele, et Tartus keelati mõneks ajaks teatrietendused, mida niikuinii vähe oli.

Ülikooli eeskirjad arvestasid juba 1803. a. alates ka seda, et «pikemaajaline arest räägib vastu ülikoolis viibimise peaeesmärgile, s. t. kasulikkude teadmiste omandamisele, mille pärast kartserikaristuse karmus peab asendama tema vältust.» Nii tuli 1814. a. üliõpilasel Fovelinil kanda kõvemat karistust, s. t. kolmel esimesel ja viimasel kinniistumise päeval pidi ta vee ja leiva peal olema.

Kartseris istuti ka mustalt tahvlilt kuulutuste ja teadaannete mahakiskumise, aga ka pedellidele vastuhakkamise pärast

Ülikooli rektor võis üliõpilaselt ära võtta akadeemilised prerogatiivid, s. t. vormirõivastuse ja mõõga. Sellega oli tudeng kaotanud akadeemilise, s. o. ülikooli politsei kaitse, minnes linna üldpolitsei alluvusse. Sellega aga ei kaasunud õppimise katkestamine, vaid ajutiselt karistatud üliõpilane jätkas oma stuudiumi. Säärast karistust tuli kanda 1814. a. ka pärastisel kuulsal õpetlasel K. E. v. Baeril, kes augustis 1814 oli nurisenud ülikooli politsei tegevuse üle.

Üliõpilaste ja ohvitseride vahekord polnud küll alati nii terav. Vahel saadi sõbralikult läbi. 1813. a. kevadel saatsid kahe väeosa ülemad — 8. baškiiri polgu ataman ja 1. husaaripolgu major krahv Zu Dohna tänukirja tartlastele sooja vastuvõtu ja seltsimeheliku läbisaamise eest.

1812. a. pidulike sündmuste ajal siirdus üliõpilaste rongkäik rektor Parroti maja juurde, et viimasele mürisevat «Elagu» laulda. Üllatunud rektor haaras suure rutuga piduliku ametiriietuse. Vorm aga ei osutunud päris täielikuks, sest toakingad ning valge linase riide riba paistsid vormiriietuse alt välja. Üliõpilasi see küll ei eksitanud. Hästi korraldatud rongkäik ja õnnestunud meeleavaldus kõlava lauluga jätsid rektorile nii üleva mulje, et laskis silmapilk vabastada kõik kartseris istujad ning karistust kandvad üliõpilased, kuulutades neile n.-ö. amnestia.

Oli ka juhtumeid, kus rektor vabastas üliõpilasi kartserist enne tähtaega ausõna peale. Nagu arhivaalidest näha, ülikooli järelevalveorganid eesotsas kuraatoriga Peterburis seda moodust ei pooldanud.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et kartseriaegseid materjale ja mälestusi on külluses ja osalt veel välja selgitamata. Peab ainult hästi saksa keelt ja gooti kirja valdama.

Illustreerimiseks on siin kohal kongi seinad (postkaart), kus näha mõne kinniistuja «looming».

LEO LEESMENT

Carcer universitatis

Toimetuselt. 21. mail pidas klassikalise muinasteaduse muuseumi juhataja Oie Utteri juures nõu muuseuminõukogu aktiiv (dots. L. Eringson, H. Palamets, T. Ilomets) kartseri asjus. Taastamisvajalikuks arvati tervikuna säilinud ruum, mis restaureeritakse ja sisustatakse. III korruse puutrepi sein ja teised ruumid saavad samuti ühteist vaatamiseks nii meile kui ekskursioonidele. Tuleva aasta juubeliks on ehk külalistele juba mõnda näidata, 350-aastase ülikooli ajaks peaksid tööd lõppenud olema.

Tarmo Kulmar

(Algus «TRÜ-s» nr. 22)

Vägev Chanac laskis oma kardetud teenreil — Kommete Valvureil — korraldada valju juurdluse, et avastada nurjatud, kes külvasid paanikat valitseja püha linna väärikate kodanike hulgas. Selgus vaid niipalju, et just enne pimedaks jäämist on ohvrid märganud pimestavkuldset kogu. Ülikud on mõrvatud mürginoolega. Tänavaile seati täiendav õine valve. Ja siis silmasid sõdalased hämmastavat vaatepilti. Kui kõrgeauline ülemtseremooniameistri abi oli väljunud loorides naiste jumalagajätukilgete saatel teatavast majast ühel kõrvaltänaval, sammus seinaorvast tema juurde ei keegi muu kui surmajumal ise! Ta sarnanes täpselt oma kujuga peatemplis, olles aga tükk maad väiksem, nii hariliku inimese suurune; jumala käes sähvatas leek ning otse suust paiskus sulgedega nool aukandja rinda, mis välkus jaaguarinahkse keebi voltide vahelt. Mürk tegi silmapilkse töö — võimsa Chanaci lähikondlane prantsatas surnult tolmustele plaatidele, nägu tardunud piinagrimassi. Õudusest tardunud ja põlvili laskunud valvureile lausus kohutav hääl, kusjuures kuldkäsi ähvardavalt sõrme viibutas: «Nii talitan ma kõigiga, kes rikuvad inimeste kohustust jumalate ees ning jätavad toomata ohvriannid! Nii sünnib ka nendega, kes ei tunne austust mu teenrite, preestrite ees ja seavad ilmaliku võimu kõrgemale jumalikust. Pidage meeles seda õppetundi siin põrmus!» Jumal pöördus minekule. Aeglasel sammul keeras ta templite poole viivale teele. Kui aga sõdurid tahtsid teda jälgima hakata, vaatas jube ilmutis äkilise liigutusega rusikaid tõstes tagasi, nii et valvurid kabuhirmus põgenesid.

Järgmisel hommikul toimus nõupidamine otse Suurima troonisaalis. Laeavast hoovav ere päikesevalgus mahendas tumepunaste sammaste hüübinud vere värvi ning pildus kiiri põrandaplaatide, ustenikerdiste ja Chanaci trooni ning ehete kullal. Trummipõrina saatel istus noorepoolne pruuninahaline uhke näoga monarh, kes kandis rinnal suurte rubiinidega ehitud kuldturvist ja peas vääriskividest koosnevat fantastilise välimusega imetlusväärset tiaarat, kiskjanahkadega kaetud troonile, toetades põlvini kängitsetud jalad põrandal küürutavate kullatolmuga ülepuistatud orjade selgadele. Tähtsamad võimukandjad ja kõrgemad preestrid koondusid poolringis trooni taha. Chanac andis käega märku.

Kaks metslasest orja tõmbasid saali hiiglasuured tiibuksed pärani. Spaleeris seisvad ametnikud ja väeülemad kummardusid — väärikal sammul sisenes vana ülempreester, kes silmitses kõiki valjul ning võimukal vaatel. Tõmmates koomale oma purpurse rüü voldid, istus ta järile astme võrra troonist madalamal.

«Valitseja, miks oled sa kutsunud mind mu usulisist mõtisklusist oma hiilgava palge ette?» küsis ta madalal häälel.

Chanac tõstis pead pööramata oda.

«Mu ustavad alamad, pühad preestrid ja kõrgestisündinud! Need, kes ei tunne jumalate tahet, leiavad maapealses elus mitmeid ebaõnnestumisi. Nii ka täna! See on üks kuri palaver, miks olen teid kokku kogunud. Aga kõigepealt kuulame ära aruande eilsest.»

Ette astus tänavavalvurite pealik, laskudes põrmu.

«Tõuse,» käskis valitseja. «Räägi!»

Oma jutustuses esitas pealik öösel juhtunud loo.

Monarh oli süüvinud mõtteisse. Kortsus kulmul vahtis ta enese ette maha. «Nii et siis surmajumal ise on ilmunud nuhtlema jumalavallatuid?»

«See on tõsi,» vastas mees küsija tumeda tooni ees värisedes.

«Nad pidid kaotama elu, sest polnud kuigi helded ohvriandidega?» Chanac mõtiskles kuuldavalt. «Terve see lugu ei taha mulle meeldida. Ülipüha isa,» pöördus ta seni vaikinud ülempreestri poole, «sul tuleb nähtavasti hoolsalt palvetada, et sellised asjad enam ei korduks.»

Trotslikult vaatas vanamees troonil istujale näkku.

«Ära püüa seada oma tahet ülemale jumalate omast! Kuigi vägev valitseja, oled siiski surelik!»

Vihapuna lehvis Chanaci palgeil. «Ma ei või lubada, et jumalad, kuigi neid austan, kõnnivad öösiti minu valdustes ja tapavad minu alamaid. Jumala koht on taevas, allilmas või mujal, aga mitte inimeste seas! Minu valitsemisse nad ärgu end vahele segagu! Ohvriandide toomine on küll vajalik, kuid paistab, et jumalaile langeb neist üldiselt vähe osaks!» hüüdis ta preestrite hästi toidetud nägusid silmitsedes.

Lõõmavail silmil sirutas püstikaranud ülempreester kuivetu käe Chanaci poole: «Valitseja, jumalad on andnud sulle su võimu ja ära unusta, et meie, preestrid, vahendame taevalisi. Talitse oma keelt ja vaata, et ühel ilusal päeval ei leba su tuld pilduv kroon kummuli püha altari ees!»

Väepealikud kargasid ettepoole, nende käed krampusid mõõgapäradesse. Vana vimm kippus seekord iseäranis kaugele arenema. Ent vaid

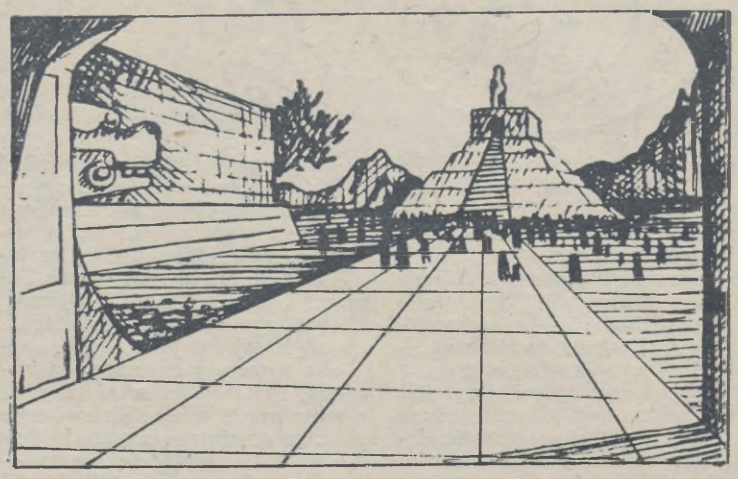

PEETER NÕGESE joonistused.

vähesed saalis viibijaist märkasid seletamatut mõttesähvatust Suurima laubal, kes lausus end vaevu talitsedes:

«Liig palju lubad sa enesele, ülipühadus. Ma ei taha aga solvata jumalusi. Tahan peatselt tuua ise suure ohvri. Vahest aitab see säästa mu vaeseid alamaid surematute vihapurskest.» Vilksamisi täheldas ta isesugust võidurõõmuhelki vana preestri silmis. «Minge. Palaver on lõpetatud.»

Saal tühjenes. Chanac oli mõned ustavad lähikondlased kutsunud oma eraruumidesse. Kirevatel vaipadel lebades ning kuuldamatu sammuga teenreil joogipeekreid täita lastes vahetati vaikselt mõtteid viimaste ärevate sündmuste üle. Siis ilmus valitseja, kes vahepeal vabanenud ornaadist, samuti sõprade sekka. Väikeste sõõmudega kurku kastes sõnas ta:

«Loodan, et siin puuduvad seintel kõrvad. Kavatsen arutleda teiega mõningaid abinõusid, mida oleks tarvis rakendada lähenevate armastusjumala pühade puhul. Mis värvi on silmad peatempli surmajumala kujul?» kõlas ootamatu küsimus.

«Silmadeks, minu Chanac, on lihvitud sinised safiirid,» vastas paleepreester üllatunult. «Aga . . .»

«Edasi,» jätkas Chanac, «kas ümbruskonnas leidub kuskil sinist ehituskivi?»

«Tunnen sellist paika,» lausus ülemehitusmeister, «kuid koht asub kaugel. Meie linnas pole sinist kivi ehituseks veel kasutatud. Kuid . . .»

«On vaja,» katkestas Chanac uuesti, «püha protsessiooni ajaks katta peatempli juurde viiv tee siniste plaatidega. Tuleb teha ka teatavaid peenemaid töid.»

Meister arvutas mõttes. «Pühad algavad kuue kahekümnepäevaku pärast. Vajan ligi tuhat orja.»

«Sa saad kõik, mida vajad. Ehitustööde käik toimugu salajas ja sõdurite valju valve all. Ülempreestrile tuleb öelda, et kavatsen teha jumalaile suure kingituse. Nüüd kuulake aga mu plaani.»

Pead sirutusid ootuspõnevalt valitsejale ligemale . . .

(Järgneb.)

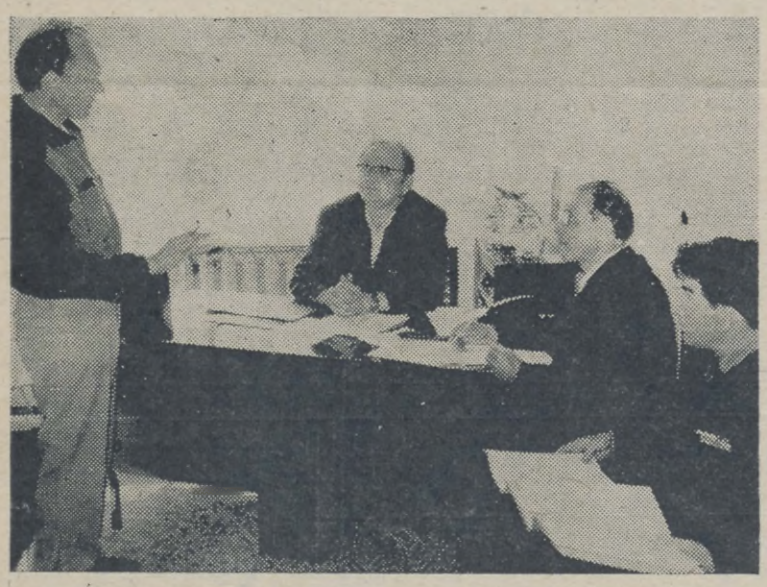

● Hetk juhtiva koosseisu õppustelt.

20.—21. mail osales ülikooli tsiviilkaitse juhtiv koosseis järjekordsetes staabiõppustest: 52 inimest ülikoolist koordineerisid oma ülesandeid linnavälise tsooni esindajatega. Selle käigus omandati uusimaid võtteid ülikooli evakuatsiooni juhtimiseks, isikulise koosseisu kaitseks, samuti teistes küsimustes, mis seotud ülikooli ja linnaväliste objektide koostööga. Teaduskondade dekaanid Ü. Lumiste, L. Allikmets, A. Viru ja O. Klaassen näitasid sügavaid teadmisi ülikooli evakuatsiooni plaanist. Edukalt tuldi toime ka isikulise koosseisu kaitse režiimi määramisel radioaktiivsuse olukorras. Tehtud otsuseid hinnati järgmiselt: Majandus-, Matemaatika-, Kehakultuuri-, Ajaloo-, Bioloogia-Geograafia- ja Füüsika-Keemiateaduskond — «viis», Arsti- ja Filoloogiateaduskond — «neli».

Õppuste täpse läbiviimise eest pälvis haldusprorektor Ü. Saag rektori tänu. Hea ettevalmistuse ja juhtimise organiseerimise eest pälvisid tänu ka O. Klaassen, Ü. Lumiste, A. Viru, L. Allikmets, P. Peets, G. Liiv, V. Vaske, H. Hanson, A. Roosma, L. Matisen, R. Nõvandi, T. Sõõrd, E. Sakk, R. Tani, V. Kotov, L. Kuperman, R. Rebane.

ANATOLI DOVIDENKO,
TRÜ tsiviilkaitse ülem

Tartu nekropol — jutu tasemel

Jälle on möödunud mitu aastat ajast, kui komisjonid energiliselt arutasid, kuidas oleks võimalik korda seada teadus- ja kultuuritegelaste haudu Tartu Raadi kalmistu vanas osas (end. Vana-Jaani kalmistu). Arutati, mida tuleks ette võtta, et ei hävitataks olemasolevat, kuidas planeerida seda ala, mida säilitada, mida mitte. Tehti kalmistu täpne plaan ja koostati vastav kartoteek, selgitati, kes maetud ja kuhu maetud. Isegi NL TA 250. juubeliaastaks oli kavatsetud nagu midagi korda seada. Senini on need kavatsused jäänud ainult jutuajamiste tasemele. Plaanipärane lammutamine kestab edasi. Utiiliplaani täitmine vanade raudristide ja raudaedadega ületatakse vist igati. Hauamälestusmärgid, mis võiksid pakkuda kas ajaloolist, kunstilist, kalmistukujunduslikku jne. huvi, demonteeritakse ja lammutatakse sihipärase järjekindlusega. Nii näiteks on jõutud maha monteerida enamik vanaaegseid malmist piirdekette. Suuremaid graniidist hauamärke demonteeritakse samuti hoolega. Juba on jõutud maha tõsta kalmistu keskosas oleva mustast graniidist sarkofaagitaolise moodustuse pealmine osa. Vanu hauakive ja ristialuseid on veetud lademesse kalmistu liivaaugupoolsesse äärde ning loobitud ka alale, kus asuvad ülikooli kunagiste professorite hauad, nende hulgas ka rektor Eversi taastatud haud. Aeg on näidanud, et kalmistu selle ala lammutamine on üks sihikindel ja aastatepikkune süstemaatiline tegevus, mille tagapõhjaks pole seni olnud mitte selle kalmistuosa korrastamine, vaid hoopis midagi muud. Aga selge: metalli saab viia ja viiaksegi utiili, hauakividest valmistatakse uusi, sest hea hauakivimaterjal on defitsiit. Muidugi, ka uusi hauaplatse on vaja, aga sel eesmärgil ju rüüstata poleks tarvis. Võib-olla on see hoopiski isetegevuslik, ilma juhtimiseta korra loomine. Võib-olla need inimesed, kes sellega tegelevad, polegi kuulnud igasugustest ülalpool tehtud plaanidest ja sellepärast tundub neile, et niimoodi tegutsemine on just see kõige õigem ja kasulikum. Kõige tagapõhjaks on ju konkreetsete inimeste konkreetne tegevus ja sellel **tegevusel on kindel põhjus**, miks just niimoodi, aga mitte teisiti!

Ilmselt on asi selles, et kusagil ülalpool tehtud plaanide, kenade (kultuurses mõttes) kavatsuste ja reaalses elus toimivate faktorite vahel on lai kuristik. Seni pole meie Tartu linnas veel niisugust jõudu ilmunud, kes sellest kuristikust oleks suutnud silda üle ehitada. Või nagu ütleb Zoštšenko: tahame teha küll nii, aga elu, teate, dikteerib oma.

TULLIO ILOMETS

TRÜ kergejõustiku meistrivõistlustelt

Ülikooli meistritiitli kergejõustikus võitsid naistest: 100 m ja 100 m tj. — Asta Jänese (KKT IV) 12,8, 15,1; 200 m, 400 m — Kersti Arend (KKT I) 27,0, 61,0; 800 m — Ille Kukk (KKT I) 2.23,1; kaugus ja kõrgus — Tiiu Zirnask (KKT III) 5.11, 1.65; kuul ja ketas — Saime Kõnn (KKT IV) 12.73, 40.76; oda — Sirje Illak (KKI III) 41.46; 4×100 m — Mare Lepp, Tiiu Zirnask, Sirje Illak, Maris Vinkel (KKT III) 52,5.

Meestest: 100 m — Jevgeni Jessin (KKT I) 10,8; 200 m — Sergei Varkki (sp.-med.) 22,8; 400 m — Sergei Omeltšenko (sp.-med.) 52,2; 800 m — Urmas Must (KKT I) 2.00,5; 1500 m — Valdor Väär (KKT III) 4.06,2; 5000 m — Toomas Puss (B-G) 15.55,6; 110 m tj. ja 400 m tj. — Raivo Hellermaa (Õigust.) 15,8 ja 58,0; kaugus, kõrgus ja kolmik — Rein Kurbas (KKT III) 6.51, 2.00, 13.68; teivas — Henn Vallimäe (KKT III) 4.00; kuul, vasar — Peeter Romanenkov (KKT II) 14.32, 42.30; ketas — Toivo Rikberg (KKT II) 45.10; oda — Rein Aarma (KKT III) 62.74; 4×100 m Jaak Liivandi, Urmas Must, Andres Salmistu, Jevgeni Jessin (KKT I) 45,3.

Parimateks tunnistati Tiiu Zirnask ja Jevgeni Jessin.

Võistkondlikult osutusid nagu talvistel karikavõistlustelgi parimaks KKT III kergejõustiklased 868 punktiga; teiseks jäi KKT II — 790; kolmandaks Õigust. — 610; neljas oli KKT I — 538; viies Matemaatikat. — 279; kuues Bioloogia-Geograafiat. — 257; seitsmes Arstit. — 232; kaheksas spordimeditsiin — 190; üheksas Füüsika-Keemiat. — 175; kümnes KKT IV — 133; üheteistkümnes Majandust. — 113; kaheteistkümnes Filoloogiat. — 23; kolmeteistkümnes Ajaloot. — 20.

REIN AULE

Filmiretsensioonide võistlusele

laekuvate tööde tähtaega on pikendatud 10. juunini 1976. a. Parima retsensiooni autorit ootab tema valitud töö ülikooli kunstikabineti näituselt kohvikus.

Uusi trükiseid

TRÜ KIRJASTUS- JA TRÜKIOSAKONNA VÄLJAANDEL ILMUS 1976. A.

A. Siimon, I. Siimon. Ühiskondliku toitlustamise ökonoomika. Tartu, 1976, 266 lk., 500 eks., 50 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 381. Эндокринная организма к мышечной деятельности. Том VI. Тарту 1976. 272 стр., 500 экз. 1 руб. 53 коп.

Труды вычислительного центра, 35. Тарту 1976. 58 стр. 300 экз., 16 коп.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 382. Fenno-Ugristica II. Tartu, 1976, 162 lk., 800 eks., 96 kop.

G. Kiviväli. British life and institutions. Tartu, 1976, 80 lk., 400 eks., 14 kop.

Fakt, sõna, pilt IX. Tartu, 1976, 500 eks., 106 lk., 56 kop.

A. Heinaru, M. Viikmaa. Geneetika ülesanded. Tartu, 1976, 800 eks., 84 lk., 15 kop.

A. Järv. August Jakobson (1904—1963). Tartu, 1976, 500 eks., 64 lk., 11 kop.

U. Nõmm. Pooljuhtide füüsika. Tartu, 1976, 600 eks., 268 lk., 48 kop.

Praktilisi ülesandeid nõukogude tsiviil- ja perekonnaõigusest. Tartu, 1976, 500 eks., 88 lk., 12 kop.

Põllumajandusalaseid normatiivakte. Koostanud L. Saarnits Tartu, 1976, 500 eks., 290 lk., 74 kop.

A. Susi. Majandusmatemaatilised meetodid riigi rahanduse juhtimisel. Tartu, 1976, 500 eks., 102 lk., 18 kop.

Л. Керес. Разбор случая заболевания ребенка и составление академической истории болезни. Тарту 1976, 250 eks., 30 lk., 5 kop.

NB!

Tänase lehenumbriga kaasneb ka «TGU» nr. 24. Järgmine ülikoolileht ilmub 18. juunil 1976. a.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 3045. MB-05497.

Abiks eksameil

Algaval sessioonil tekib üliõpilastel kindlasti vajadus kasutada NLKP 25. kongressi materjale. Et säästa õppurite aega vajaliku artikli leidmisel, koostas Teadusliku Raamatukogu bibliograafiaosakond nimestiku nii iseseisvalt ilmunud kui ka perioodikas avaldatud NLKP 25. kongressi puudutavate materjalide kohta. Nimestik (53 nimetust) on kaartidel ja asub Toome raamatukogu üldlugemissaalis näituse «Kongressist kongressini» riiulil.

Ootame kasutajaid!

LAINE KILK

Venia legendi

10. juunil 1976. a. toimuvad õppehoone nr. 2 (V. Kingissepa 14/16) auditooriumis 320 dotsendi kutse taotlemiseks avalikud loengud:

a) kell 13.30 esineb dots. kt. Mari-Liis Allsalu teemal «Luminestsentsinähtuste rakendamise võimalustest anorgaaniliste ainete analüüsil»;

b) kell 15 esineb dots. kt. Heino Kokk teemal «Aatomemissioonspektraalanalüüsi kasutamisest mikrolisandite määramisel kõrge puhtusastmega ainetes.»

VELLO PAST,
Füüsika-Keemiateaduskonna dekaan

Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 24 Reedel, 18. juunil 1976 XXVIII aastakäik

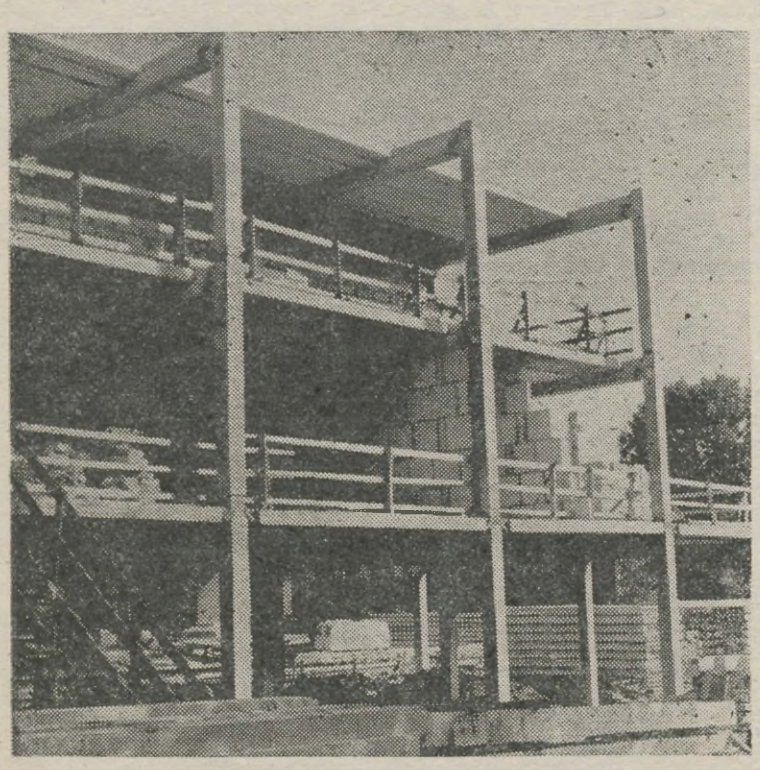

TRÜ raamatukogu 14. juunil k. a.

ASI EDENEB.

Füüsikakorpus 7. juunil k. a.

TULLIO ILOMETSA fotod.

ELULAADI PROBLEEM

Dots. MEETA MURD
Dots. IVAN VOLKOV

(Algus «TRÜ-s» nr. 22 ja 23.)

KODANLIKU «ELUKVALITEEDI» KONTSEPTSIOONI KRIITIKA

Elulaadi probleem on tänapäeval terava ideoloogilise võitluse objektiks. Otseste kallaletungide kõrval marksismile kritiseerivad antikommunistid sotsialistlikku elulaadi. Nad püüavad madaldada sotsialismi saavutusi tootmise arendamisel ja rahva heaolu tõstmisel, suureks puhuda meie ühiskonnas esinevaid üksikuid vigu ja arenguraskusi. Teravat majandus- ja valmuelukriisi, mida kapitalism viimastel aastatel üle elab, püütakse näidata tsivilisatsiooni ülemaailmse kriisina. Teiselt poolt otsitakse uusi võtteid kapitalistliku elulaadi kaitsmiseks. Kapitalismi apologeetikale lisandub tema puuduste pseudokriitika.

Samal ajal püüavad kapitalistliku elulaadi ülistajad vältida mõistet «elulaad» ja asendada see niisuguste terminitega nagu «elatustase», «elukvaliteet» jne. See on ka arusaadav, sest keskmine elatustase arenenud kapitalistlikes riikides on seni kõrgem sotsialismimaade omast. Palju kõnelevad kodanlikud ideoloogid viimasel ajal «elukvaliteedist». Selle moodsa terminiga asendavad nad teadlikult elulaadi kategooria, sest viimane on tihedalt seotud omandi ja võimu küsimusega. Ühiskondlikul omandil ja töötajate võimul rajanev sotsialistlik elulaad on võrreldamatult kõrgem ekspluateerimisele rajanevast kodanlikust elulaadist. «Elukvaliteedi» mõiste on seevastu ebamäärasem ning võimaldab esiplaanile seada väga erinevaid probleeme. VIII ülemaailmsel sotsioloogide kongressil 1974. a. Torontos märgiti, et «elukvaliteet» on pigem poliitiline loosung kui sotsioloogiline mõiste. Seda loosungit tõlgendavad kapitalismi tingimustes erinevad klassid ja parteid erinevalt. Valitsevad klassid kasutavad «elukvaliteedi» mõistet massiteadvusega manipuleerimisel, püüdes seda allutada riiklik-monopolistliku kapitalismi huvidele. Samal ajal kommunistid, progressiivsed ametiühingutegelased ja teised pahempoolsed jõud kasutavad «elukvaliteedi» mõistet demokraatliku ja sotsialistliku alternatiivi väljatöötamiseks riiklik-monopolistlikule kapitalismile. «Elukvaliteedi» probleem kerkis päevakorda 1960. aastatel ja muutus eriti aktuaalseks pärast «Rooma Klubi» (asutatud 1967. a.) tellimusel Ameerika teadlaste poolt tehtud uurimistöö «Kasvu piirid» avaldamist (1972. a.).

Varasemad apologeetilised kontseptsioonid rajanesid majandusliku kasvu fetišeerimisel, tarbimisühiskonna ülistamisel, töölisklassi revolutsioonilisuse vähenemisel. Nende järgi oli õnne allikaks materiaalne heaolu, sotsiaalsete probleemide lahendamise peamiseks teeks tootmise mahu suurendamine, tööviljakuse tõstmine, tehnilise progressi kiirendamine.

Tegelikkuses majanduse areng, elatustaseme tõus soovitud rahulolu ei kindlustanud. Sotsiaal-poliitilised vapustused, mis varem kaasnesid majanduskriisidega, leidsid aset ka kõrgkonjunktuuri tingimustes. Töölised esitasid uusi sotsiaal-poliitilisi nõudmisi. Protestiliikumine haaras ka intelligentsi ja noorsugu. 1968. a. maisündmused Prantsusmaal, 1969. a. «palav sügis» Itaalias demonstreerisid kujukalt klassivastuolude teravnemist.

Nendes tingimustes jätkas osa kodanlikke ideoloogе tarbimisühiskonna ülistamist, «ameerika ime» propageerimist, kuna teised hakkasid ümber hindama majanduslikule kasvule orienteerivaid kontseptsioone. W. Rostow, J. Galbraith jt. tuntud ameerika teadlased, kes varem idealiseerisid majanduslikku kasvu, teaduslik-tehnilist progressi, tulid välja uute seisukohtadega. Nad hakkasid kõnelema sellest, et kõrge tarbimistase ei tee inimesi õnnelikuks. W. Rostow arendab oma uues raamatu «Poliitika ja kasvustaadiumid» edasi kasvustaadiumide teooriat ja leiab, et massilise tarbimise staadium pole arengu lõppeesmärk. Ta iseloomustab uut kasvustaadiumi, mida nimetab «kvaliteedi otsinguks». Selle staadiumi peamisteks ülesanneteks on kindlustada sotsiaalse heaolu kasvu, seadustest kinnipidamist, korda ja julgeolekut.

Lääne-Saksamaa majandusteadlane E. Küng tuleb välja seisukohaga, et maakera looduslikud ressursid on piiratud ja et materiaalsete vajaduste rahuldamine ei tee inimesi õnnelikuks. Tarbimisühiskond, kus paradiisi väljendas universaalkaubamaja, on ummikusse jooksnud. Asemele peab tulema ühiskond, kus keskse kohal on «elukvaliteedi» probleemid. Selles ühiskonnas kindlustatakse olemise stabiilsus, rahulolu valitud erialaga, vabadus, tervis, sotsiaalne prestiiž. Et sellist ühiskonda saavutada, on vaja vähendada tootmise ja tarbimise kasvu. E. Küng sovitab üle minna 0-tempole.

Austria professor G. Bruckmann ja Lääne-Saksamaa sotsioloog H. Swoboda iseloomustavad oma raamatus «Tee tulevikku. Mis tuleb pärast tarbimisühiskonda?» üksikasjalikult Lääne industriaalmaade psühholoogilist kriisi, kus kramplik tormamine vahetub ootusega, üksindus massi hulgas olekuga, kus kõiki elusfääre alates seksist ja lõpetades ametialase karjääriga läbib edu kultus, võidujooks moe järele, põgenemine vanaduse eest, «võõrandumine» monotoonses töös, depersonaliseerumine kiiresti muutuvas maailmas. Kõigile neile stressi põhjustele lisandub hirm sotsiaalsete ohtude — sõja, terrori, ökoloogia- ja majanduskriisi ees. Psühholoogilise kriisi tulemuseks on alkoholismi, narkomaania, enesetapmiste, psüühiliste haiguste kasv. Niisugune elu sünnitab tarbimiskultust, mis stimuleerib tootmist, tootmise kasv saastab keskkonda. Praegu kasutusel olev «rahvusliku koguprodukti» kategooria väljendab tootmise mahtu, mitte aga selle kasulikkust, tarbimise mahtu, mitte aga subjektivset rahulolu, on elatustaseme, mitte aga elukvaliteedi kriteeriumiks. Autorid soovitavad kasutusele võtta elukvaliteediga seotud «rahvusliku kasu kogusumma» kategooria. Viimane peaks hõlmama niisuguseid näitajaid, mis iseloomustavad inimeste tervislikku seisundit, haridust, tootmistingimusi, vaba aja ja puhkuse veetmist, reaaltulu suurust, keskkonna kvaliteeti, isiklikku julgeolekut, tõusu võimalusi sotsiaalsel redelil ja osavõttu ühiskonna asjadest.

«Elukvaliteedi» kontseptsioon kodanlikus interpreteeringus pole vastuolus suurkapitali huvidega. Selle kontseptsiooni autorid kutsuvad töötajaid üles piirama tarbimist, nõustuma otseste ja kaudsete maksude suurenemisega, ametiühingutel soovitatakse vabatahtlikult piirata nõudmisi palga tõstmise, tööpäeva lühendamise, töötingimuste parandamise osas ning leppima «mõistlike piiridega». «Elukvaliteedi» kontseptsiooni soovitustes peegeldub kodanliku propaganda kohanemine uute tingimustega. Tarbijaliku elulaadi ülistamise kõrval propageeritakse asketismi.

«Elukvaliteeti» peetakse postindustriaalühiskonna vajalikuks tunnuseks. Loomulikult pole kodanlike ideoloogide arvates postindustriaalühiskonda jõudmiseks vaja ühiskonna revolutsioonilisi ümberkorraldusi, riiklik-monopolistlik süsteem säilib. Loodetakse klassivõitluseta, sotsiaalse revolutsioonita muuta kapitalistlikku korda ja saavutada uus elu kvaliteet. Eraomandusele rajatud ühiskonnas pole aga «elukvaliteediga» seotud ideid ja soovitusi võimalik ellu viia, nad jäävad utoopilisteks.

Monopolistlikud ringkonnad kasutavad «elukvaliteedi» kontseptsiooni võitluses töötajate nõudmiste vastu. See kontseptsioon võimaldab kodanlikel ja sotsiaal-reformistlikel tegelastel leida uusi reserve sotsiaalseks manööverdamiseks ja töötajate monopolismivastaste meeleolude mahasurumiseks.

(Lõpp.)

«Skomorohhid» Vilniuses

Mais käis ülikooli näitetrupp Leedumaal Vilniuse RÜ-s üliõpilasteatrite festivalil. Reis sai alguse küllakutsest Vilniuse ülikooli teatrilt, küllakutse omakorda sügisel sõlmitud sidemetest. Tol korral käis Vilniuses Tiit Luts S. Petõfi «Hullumeelset» mängimas. Sealsel ülikoolil on kogemusi korraldada ka ulatuslikke festivale ja kokkutulekuid. Sügisel toimus Vilniuses rahvusvaheline protestilaulude konkurss, kus osales meie trupi liige Kalle Jents.

Päev aega rongis loksumist korvas suurepärane vastuvõtt Vilniuse jaamas. Ohupallide, loosungite ja lilledega marssisime läbi linna. Muusikagi ei puudunud. Orkester lõi kaks kärbest ühe korraga: mängis võidupüha auks ühel linna peaväljakutest ja meilegi, kui sealt paraadsammul mööda marssisime. Igal kuulutusetahvlil hakkas silma afišš üliõpilasteatrite festivali kohta: 8.—16. mail Vilniuse, Kaunase, Tartu teatrietendused pluss veel filmifestivali laureaadid.

Juba esimesel päeval kogesime, et kuulutused pole ainult asja väline külg: kõikjal valitses huvi, saalid olid täis ning alati võis kohata ka professionaalsete teatrite esindajaid.

Armusime vist kõik korraga Leedumaa pealinna. Puhtad tänavad, kevadet täis õhk ja hunnitud kirikud. Veidi kadeda meelega mõtlesime, kui palju leedulastel meile näidata on, mida aga meil neile oleks, kui kord oma linnas neid vastu võtame.

Püüti teha kõik, et Eesti külalistel hea oleks. Transport oli vajaduse korral kohe olemas — siin tõmbasime tahtmatult paralleele, kuidas meie suurte kottide, trummide, elektrioreli, võimenduse ja muude dekoratsioonide all lookas läbi linna peahoone ja klubi vahet kõnnime.

Meeldiv mulje jäi ülikooli peahoonest, mis pole küll nii puhas ja korras kui meie oma, aga mõjub sisenejale hoopis teistsuguselt. Kiirakääralised arvukad koridorid, suured ja väikesed, kitsad ja laiad trepid, nagisevad põrandad ja kriuksuvad uksed, mis tuletavad meelde auväärse hoone iga. Uhkusega näidati meile kõiki 9 sisehoovi, kus purskkaeve, muruplatse, puid, kivitreppe ja alati tudengeid leida võis, heatahtliku suhtumisega vaadati meie hämmeldunud ja vaimustunud nägusid, kui me taas ühte hoovi jõudes küsisime, mitmes see juba on.

Vilniuse üliõpilasteatri elu on kadestamist väärt. Seal töötab teatristuudio (üle 50 inimese), kus õpitakse teatriajalugu, erinevaid teatrisuundi ja muud, rääkimata praktilistest õppustest-proovidest. Etenduste jaoks on ülikooli teatrisaal, ülikooli õued ja selleks puhuks kohandatud keldergi. Et teotahtelisi inimesi (ja tegijaid) hulga rohkem, on repertuaaris üsna mitu tükki. Tugevad sidemed on ka professionaalse teatriga — lavastajadki peamiselt sealt. Ülikooli enda juures on muidugi sellise stuudio jaoks vaja rohkem kui üht palgalist inimest. On oma kunstnik, valgustajad, lavatöölised. Teha tahetakse just nimelt üliõpilasteatrit. Meiegi käest küsiti mitmel korral, milline peaks olema üks õige üliõpilasteater. Huviga kuulati Tiidu lühiloengut, kes rääkis meie teatritegemise printsiipidest, kogemustest ja tulemustest. Kuulama oli tulnud peaaegu kogu stuudio koos peanežissööriga. Ei lähe neilgi kõik sirgjooneliselt. On lahkhelisid, mille tulemusena lõi paar aastat tagasi grupp noori teatrist lahku. Neist kujunes nn. maa-alune teater, kes

(Järg lk. 2)

Eksam õppejõu poolelt

Eksamid olevat pidupäevadeks üliõpilase elus. Selles väljendis peitub nii iroonia kui ka tõde. Kumb neist kahest ülekaalu jääb, oleneb eksami sooritajast, tema ettevalmistatusest, oskusest oma teadmisi mobiliseerida ja ära kasutada. Kuid kas see sõltub siiski ainult üliõpilasest? Kas mitte õppejõul, tema käitumisel, tema suhtumisel üliõpilase vastusesse pole suur osa selles, kas eksami sooritaja lahkub rahuldustundega või solvununa ja kibestunult. Küllaltki palju tehakse juttu õppeprotsessi täiustamisest, tehnika juurutamisest õppeprotsessi, loengute kvaliteedist, õppeprogrammidest ja veel paljustki muust. Kuid kõige hulgas varjub tagaplaanile eksamineerimise metoodika.

Pool sajandit tagasi olnud meie ülikoolis professor, kelle kohta räägitakse järgmist. Üliõpilane vastab. Räägib pikalt ja laialt, kord julgemalt, kord kõhklevalt. Professor vaatab teda üksisilmi pilguga, millest pole võimalik välja lugeda ei head ega halba, võib-olla ainult üleolevat osavõtmatust. Üliõpilane lõpetab. Professor pakub talle sigarit. Üliõpilane: «Läks hästi, sain enneolematu tunnustuse osaliseks». Professor tõuseb, üliõpilane tõuseb. Siis aga ... põlvehoobiga tagumikku saadab professor üliõpilase ruumist välja.

Vastupidiseks näiteks on õppejõud, kes niipea kui üliõpilane on saanud paar fraasi öelda, võtab kohe jutujärje enda kätte ja annab ise küsimusele põhjaliku käsitluse. Lõpuks, olles veendunud, et küsimus oli käsitletud ammendavalt ja õigesti, kirjutab vastava hinde matriklisse.

Nende kahe näite vahele mahub õppejõud, kes üliõpilase vastuse ajal on mõtetega eksamist kaugel või kes sel ajal koguni loeb ajalehte. Kui üliõpilane lõpetab, jääb hinde panekuks kolm võimalust: 1) võttes arvesse, et üliõpilane rääkis kaua, lugeda vastus ammendavaks, 2) võttes arvesse temal varem väljakujunenud suhtumist üliõpilasse, 3) anda mõni lisaküsimus ja panna hinne selle põhjal.

Habemega anekdoodiks on järgmine eksami kulg. Professor küsib: «Mis värvi on valge fosfor?»

Üliõpilane: «Must». Professor: «Ei ole, on heledam». Üliõpilane: «Hall.» Professor: «Veel heledam». Üliõpilane: «Valge». Professor: «Väga õige! Viis. Võite minna». Anekdoot anekdoodiks, kuid pole kahtlust, et kergekäeliselt saadud hinne ei paku kellelegi rahuldust. Rahulduse võtab ära ka õppejõu halvustav, irooniline suhtumine üliõpilasesse, eriti aga kui õppejõu nõudlikkusele ja üleolevale suhtumisele eelnesid ebaselged ja ebaülevaatlikud või sõrmega-rida-aetud loengud.

Kahtlemata mahub nende äärmuslike näidetega piiritletud territooriumile palju vahepealset ja palju positiivseid näiteid. Kuid siiski kerkivad üles mitmed probleemid, kui tahame selgitada, millel põhineb positiivne.

Endastmõistetavalt peab õppejõud olema üliõpilase vastuse suhtes tähelepanelik, printsipiaalne, vaba eelarvamustest. Näib, et üliõpilase vastuse hindamisel tekivad järgmised õppejõuvariandid:

a n a l o o g a r v u t i — õppejõul on kindel skeem, milline üliõpilase vastus peab olema; iga kõrvalekaldumine sellest skeemist toob miinuspunkti, mis lõpuks kajastub hindes;

i l u u i s u t a m i s e k o h t u n i k — vastuse üldine skeem pole oluline, kuid iga vääratus läheb arvesse, mis võetakse üldhindest maha (vastust alustades on üliõpilane «viie» väärilne, lõpuks aga ...);

k l o t s i d e s t m a j a e h i t a j a — õppejõud püüab üliõpilase pikkadest triaadidest välja noppida positiivse, et siis otsustada, kas neist «klotsidest» saab «ehitada maja» (seega üliõpilane on toormaterjaliga varustaja, ehitaja aga õppejõud, mitte üliõpilane).

Muidugi sisaldavad need variandid seda, mis väärib heakskiitu, samuti seda, mis väärib hukkamõistu. Analoogarvuti variant taotleb vastuse terviklikkust, sisulist ammendatust ja loogiliselt õiget esitust. Ometigi surub see variant maha loomingulise suhtumise materjali omandamisse ja ei stimuleeri loogilise mõtlemise arendamist. Üliõpilase ees on valmis skeem, kaanon, mida ta peab järgima. Sellise variandi puhul jäävad tihti ebaõiglaselt kannatajaiks üliõpilased, kes on huvitunud ainest laiemalt, kui seda piiritleb õpik ja loengukonspekt. Selles suhtes tagab õiglasema suhtumise «iluuisutamise kohtunik». Ent kui seejuures jääb hindamata teadmiste üldine hulk (kas «klotside» arv on piisav või jätkub sellest koguni mitme «maja» tarbeks) ja esituse loogiline skeem (samuti püüd läheneda loomingulselt), siis jällegi pole ebaõiglus välistatud. «Klotsidest maja ehitaja» on omal kohal, et otsustada, kas saab «kolmekese» välja pigistada või mitte. «Nelja» paneku! on selle variandi väärtus küsitav. «Viie» panekuks aga kahtlemata see ei sobi.

Mis siis on õige? Nähtavasti see, et õppejõud suudaks sünteesida kõik need kolm varianti ja igal üksikjuhul otsustada, millisele variandile tuleb anda juhtiv osa. Ning kui on tegemist tõesti põhjalikult ettevalmistatud üliõpilasega, siis tuleb kõne alla veel neljas põhivariant — teaduslik diskussioon. Selle variandi puhul on karideks õppejõu «mis-ta-ikka-jamab»-suhtumine, samuti õppejõu kiivas suhtumine alternatiividesse (ka siis, kui need on trükis levinud), võrreldes oma seisukohtadega.

Üliõpilaste valmistumisel eksamiks on tõsiseks probleemiks: «mida kõike meelde jätta?» Esimene võimalus: «raiuda konspekt kaanest kaaneni pähe, et kohe pärast eksamit see unustada». Unustamine on mõõdapäästmatu protsess, selle intensiivsus on võrdeline omandamise intensiivsusega. Unustamine on isegi vajalik, et teha ruumi uutele teadmistele. Aga kas selline aju koormis on vajalik? Kasuks räägivad kaks argumenti: 1) tegemist on aju treeninguga, 2) kuigi palju ununeb, midagi ikka jääb ja see «midagi» on seda suurem, mida suurem oli omandatu. Kuid kas too «midagi» on just tingimata see, mida spetsialist vajab? Kas suured ajutreeningukoormused ei too kaasa ületreeningu ohu? Vist ei saa kahelda, et kõigis ainetes peab teadmiste varu olema selekteeritud a) põhiteadmisteks, mille tundmiseta spetsialist pole spetsialist, b) teadmisteks, mis kindlustavad ainest üldettekujutuse tekke, spetsiifilise mõtlemisviisi kujunemise ja c) teadmised, milles tuleb osata orienteeruda, mida tuleb osata leida teatmeteostest, kuid millega pole vaja oma aju koormata. Praktika näitab, et enamasti ei tule üliõpilased sellise selektsiooniga toime. Ikka ja jälle võib eksamil tabada üliõpilast suure põhjalikkusega käsitlevat sisuliselt tagasihoidlikku illustratiivset näidet, teadmata põhiseaduspärasust või jättes selle lahti mõtestamata. Ka kordamisküsimused ei kindlusta enamasti vajalikku selektsiooni. Õigeks lahenduseks tuleb lugeda eksami eel üliõpilaste varustamist õppejõu poolt selliste kordamisküsimustega, kus igale küsimusele on lisatud põhifaktide loetelu, mille mittetundmine teeb vastuse ebarahuldavaks.

Kui ilmneb, et üliõpilane ei tunne mõnda olulisemat põhifakti, siis osa õppejõududest katkestab eksami kohe, osa aga seab oma eesmärgiks tõestada üliõpilasele tema teadmiste ebapiisavust. Eksami katkestamisele kaasneb tavaliselt õppejõu poolt vastav emotsionaalne reaktsioon, mis süvendab üliõpilase arvamust: «Minu nägu ei meeldi talle.» Kuigi teadmiste ebapiisavuse tõestamine lisaküsimuste abil või ka vastava seletuse abil on seotud täiendava ajakuluga, on siit saadav tulu siiski ilmne.

Eksam, vaadelduna õppejõu toolilt, toob kaasa veel paljusid probleeme. Kuidas eksamineerida õpetõõ võlglasi? Oleks ebaõiglus koralike üliõpilaste suhtes, kui semestri vältel halvasti õppinud sooritavad eksami ühesugusel tasemel teistega. Teiselt poolt, kui võlglased siiski on suutnud koguda vajaliku põhjalikkuse oma teadmistes, oleks ebaõiglane karistada nende puudujääke õppedistsipliinis eksami hinde kaudu. Pole midagi halba, kui võlglaste teadmiste väljaselgitamine toimub teistest suurema põhjalikkusega, veendumaks võlgade sisulises likvideerumises. Väikluse elemente aga sisaldab nende hindamine teistest erineva skaala alusel.

Professor ATKO VIRU

TAISI MÜÜRSEPP

Tuleb esimesena, läheb viimasena

Poole oma elust on ta ülikoolis töötanud. Sest oli ju 1951. a. varakevad, kui Taisi Prükk tookordses ja seni viimases matemaatikute majas (Burdenko 42) end professor Gerhard Rägole esitles ja tööd soovis.

«Ärrge rääkige!» kostis professor. «Läki üles, mul on seal üks tuvikuut, ajame veidi juttu.»

Selle jutuajamisega sattuski T. Müürsepp oma töö juurde.

Ainsa laborandina või vanemlaborandina on ta abistanud kateedrijuhatajaid prof. G. Rägo, prof. Ü. Lepikut teoreetilise mehhaanika kateedris ja alates 1965. a. dots. O. Prinitsat matemaatika õpetamise metoodika kateedris. Ja vaevalt oli see ainult abistamine, pigem küll kateedri töörütmi ja meeleolu säilitamine, sõbraliku kollektiivi kujundamine. Tähtaegade meeldetuletamist vajavad ju nii juhatajad kui ka õppejõud. Kirjavahetus peab olema täpne ja õigeaegne. Aruanded peavad laekuma, teemad peavad laekuma jne. Aga eriti abitud ollakse aasta lõpul, sest 360 päevaga suudetakse ju kõik vorminõuded unustada. Ainult üks peab neid alati oskama! Käsikirjade redigeerimine ja trükkimine. Artiklid. Õppevahendid. Õpikud. Dissertatsioond. Ikka autor ja Taisi Müürsepp. Autorid vahetuvad, T. Müürsepp jääb. Tema kvalifikatsioon on siin kõrgem.

Või siis kateedri argipäev. Tavaliselt tuleb esimesena vanemlaborant ja lahkub viimasena. Tema sõbralikkusest ja taktitundest kujuneb kateedri kodusus ja hubasus, kateedriliikmete vastastikune informeeritus. Kui hea, et ka siin on peegeldumisnurk langemisnurga suurune, teadustamine n.-ö. perekondlikult sõbralik, kõrgkooli lähikollektiivi vääriline.

Ametlikule tööpäevale järgneb igaühel kodune. T. Müürsepal pole kodused tööpäevad ainult isiklikud või perekondlikud. Nimetagem eesti keele eriala omandamist ülikoolis kaugõppes (1958), poja Peetri kasvatamist, ja kolme eestindust («Heledam kui tuhat päikest», «Meie meeled ja maailm», «Maa algab kosmoses»). Ja küllap kandub kodust korrektuuri ka kirjavilka abikaasa töödesse.

Täname Taisi Müürseppa tubli töö eest ja õnnitleme teda homse sünnipäeva puhul!

Kolleegide nimel
JAAN REIMAND

«Skomorohhid» Vilniuses

(Algus 1. lk.)

ei taha enam traditsioonilisi etendusi teha, vaid otsib uusi väljendusvahendeid. Käisime ka ühel nende proovil. Nähtust tõdesime, et üsnagi mitmed motiivid, kujundid, probleemid langesid kokku meie möödunudaastase etendusega («Mõelge, ärge unustage!»).

Mis eriti silma ja kõrva jäi, oli aga suhtumine üliõpilasteatrisse. Enesestmõistetava huviga uuriti linnas ja ülikooli hoonetes afišše ning kellegi näol ei olnud irooniajälge. Etendustelgi oldi nagu teatris ikka, ilma erilise üleoleku ja irvitusmaigulise hoiakuta, mis meil aga paraku põhjendamatult levinud on. Vilniuses võeti ebaõnnestumisi mõistvalt, õnnestumisi seda suurema rõõmu ning rahuloluga.

Võimalikult palju püüti meid tutvustada ka professionaalsete teatrite tööga. Parajasti mängis Kaunase teater oma kutseliste teatrite festivalil võitnud etendust Čiurlionisest. Etendus koosnes detailidest Tema elus (just suure algustähega algustavad leedukad Čiurlionist), mõtetest, sisemistest läbielamistest. Teisel õhtul vaatasime noorsooteatri ülipopulaarset muusikali, mille sisu küll banaalse armukolmnurga ümber keerles, kuid nauditavaks ja elamuslikuks tegi loo Leedu andekaima noore helilooja G. Kuprevičiuse hea muusika, laulud ja trupi vaba lavaline liikumine.

Meie etendused olid määratud ärasõidueelsele päevale. Et peaaegu terve nädal oli Vilniuses hoolitsust ja tähelepanu kohatud, kohustas see andma parimat. Eelnevalt tutvustati meile kahte tudengit, kes mõned E. Enno luuletused leedu keelde tõlkisid. Üks neist oli eestlasest diplomand, teine ülikooli parim noor poeet. Ühekokku uusi ja paremaid väljendeid otsiv tõlkeduett, kes päris solvus, kui nende töö kergendamiseks soovitasime teha vaid reaaluse tõlke (aitäh ka meie esmakursuslasele Birute Želvitele abi eest). Ühel õhtul mängisime E. Enno «Keegi ikka laulab», mida Tartus seni vaid kord mängitud, ja S. Petõfi «Hullumeelset» Tiidu monoetendusena, kus sedapuhku eksperimendi korras ka trupp osales. Algushetkedest kuni lõpuni püsis kõigis pinge, mängulust ja tahe. Teadsime, et saame end mõistetavaks teha peamiselt mängu kaudu, abiks intonatsioon.

Märgiks, et meid mõisteti ja omaks võeti, polnud mitte niivõrd aplaus ja lilled laval, kuivõrd kogu etenduse vältel tuntav pinge ning pärastised tänusõnad, vaimustatud käepigistused. Leedukeelset teksti polevat vajagi olnud, arusaadavus ja mõte ei oleks sellega midagi kaotanud.

Kogu festivali kokkuvõtvaks sündmuseks sai leedulaste korraldatud bankett mittetraditsioonilises vabas õhkkonnas. Aeti asjalikku juttu, avaldati arvamusi, vaieldi. Oli ju ikkagi tegemist inimestega, kelle põhihuviks (ja mitte ainult huviks) on teater.

TAIMI TURU,
SIIRI KASAK

Assotsiatsioonidest, vagadest soovidest ja veel kord alkoholist

Nagu ajalehe eelmistest numbritest («TRÜ» nr. 21 ja 22) võis lugeda, tekitas minu artikkel «Tulevikuühiskond peaks olema alkoholivaba» A. Keskkülas assotsiatsioone inimese dimensiooniga, H. Epneril aga umbrohuniitmisega. Ja vaatamata sellele, et ma kumbagi teemat ei puudutanud. Aga eks assotsiatsioonidega ole ikka nii, et need sõltuvad mitte ainult loetavast, vaid ka lugejast. Et autoritel on mulle tõsiseid vastuväiteid, siis kasutan toimetuse poolt antud võimalust vastamiseks ja ühtlasi mõnede täiendavate mõtete avaldamiseks.

Nagu A. Keskküla sõnaseadmistest võib välja lugeda, soovinuks ta, et minu artiklis vähemalt muutuse (s. o. alkoholismist vabanemise) tahe sõnatsejast (küllap siis autorist) välja paistaks. Siis saanuks seda võtta kui nuttu autori enese saatuse pärast, mis oleks noorte kasvatamine negatiivse eeskuju varal. (Pean tunnistama, et mul tekkis assotsiatsioon: kas tõesti peab ta mind põhjakäänud joodikuks? Olgu siis öeldud, et alkoholsetel jookidel pole minu jaoks mitte mingisugust tarbimisväärtust.) Et A. Keskküla arvates tahavad alkoholi keelamist vaid karsklased, põlvkonda saab aga kasvatada vaid põlvkond, mitte üksikud, siis olevat uue põlvkonna kasvatamine uues vaimus vaid vaga soov. Küllap see nii ongi, kui kõik jätkub vanaviisi. Veelgi enam, nagu näitavad senised kogemused, ei jää siis alkoholism praegusele tasemele, vaid levib ja süveneb kohutava kiirusega (8—9% aastas — seega esialgu isegi eksponentsiaalselt — vt. «TRÜ», 7. 05. 1976). Seepärast on olukorra muutmiseks vaja senisest radikaalsemaid abinõusid. Nähtavasti poleg võimalik saavutada alkoholivaba ühiskonda ainult k a s v a t u s l i k e vahenditega — vähemalt mitte lähemas tulevikus. A. Keskküla pidanuks märkama, et oma artikli alguses rõhutasin ma p e a m i s e abinõuna alkohoolsete jookide tootmise ja kaubastamise järkjärgulist vähendamist kuni keeluseaduse kehtestamiseni. Selliste abinõude korral pole uue, alkoholivaba põlvkonna üleskasvatamine enam vaga soov. Ma arvan, et radikaalsete abinõude rakendamiseks seaduslikus korras pole vaja, et enamik joodikuid need heaks kiidaksid. On aga kindel, et ka alkoholitarvitajate hulgas leidub küllalt toetajaid, sest vanemad ei taha, et nende lastest saaksid alkohoolikud. Eelmises artiklis öeldule tahaksin lisada, et kui NSV Liidus kaotati 1924. a. J. V. Stalini initsiatiivil keeluseadus ja kehtestati riiklik viinamonopol, siis käsitleti seda kui ajutise iseloomuga pealesunnitud ebatavalist abinõu, mis andis riigile väga vajalikud 500 miljonit rubla (J. V. Stalin. Teosed, 10. kd., lk. 224—227. Neid J. V. Staiini sõnu tsiteeriti ka ajakirja «ЭКО» poolt organiseeritud diskussioonil — vt. «ЭКО» 1974, nr. 4). J. V. Stalin tunnistab, et viinamonopoli ja alkoholismivastast võitlust on raske ühendada. Ta märgib, et viinamonopol tuleb hävitada niipea, kui rahvamajanduses leidub uusi tuluallikaid tööstuse edasiarendamiseks, ja loodab, et tulevikus läheb korda viina müük likvideerida. Lugejale võiks ehk huvi pakkuda ka ülalmainitud diskussioonist osavõtja sotsioloog S. N. Severdini mõtteavaldus ja selles sisalduv informatsioon: «20-ndate aastate massiline karskusliikumine toimus deviisi all «Alkoholism ja sotsialism on kokkusobimatud!» See loosung tõsteti esile juba V. I. Lenini eluajal ja omistatakse talle. Loosung on oma olemuselt õige ja optimistlik. Jah, meie jõupingutuste lõppeesmärk on ühiskonna tingimusteta karskus!»

A. Keskküla leiab, et kui alkohol ja suits on kindlalt praktikas sees, siis on need samuti olulised nagu on seda näiteks lugemis- ja kirjutamisoskus või sport — ajaproovile ei pea ükski tühlasi vastu. Oma artiklis püstitab A. Keskküla küsimuse: mis kaduvat asendab, kui alkohol ühiskonnast välja sõdida?

Võimalusi vastamiseks näib pakkuvat võrdlus religiooniga. Ka religioon on pidanud ajaproovile aastatuhandeid vastu. Ometi oleme ise selle häämbumise tunnistajad. Kas on üldse vaja asendajat? Pole märganud, et me oleksime religiooni millegi vastu välja vahetanud. Kiriklikud kombetalitused oleme küll asendanud ilmalikega. Samamoodi võib näiteks tervisejoomisel viina asemel mõnd karastusjooki kasutada.

Muidugi võib võrdlemine religiooniga tekitada uue küsimuse: kui religioonivastases võitluses on tulemused suurepärased, siis miks pole seni edu saavutatud võitluses alkoholismi vastu? Võib arvata, et kui alkohol nagu kirikki riigist lahutada (see aga tähendaks alkohoolsete jookide müügi lõpetamist), elanikkonna hulgas teha vastavat selgitustööd riiklikul tasemel, koolides õpetada antialkoholismi aluseid (P. Mõtsküla ettepanek), siis sotsialismi tingimustes kaoks alkoholismiprobleem paari põlvkonna vältel (trafaretsed väited massilise puskariajamise ja piirituse salaveo tekkimisest viidetega USA ja Soome kogemustele ei kannata kriitikat — vt. «TRÜ», 1. okt. 1971).

Nähtavasti paneb A. Keskküla pahaks, et ma ei käsitlenud suitsetamise küsimust: «Artiklist jääb mulje, et ... seda probleemiks pidada ei tule enam pähegi.» Huvitav, miks ei mainita keskkonna saastamise või ablelulahutuste probleeme? Neist ma ka juttu ei teinud.

(Järgneb)
LEMBIT KIVISTIK

Venia legendi

21. juunil kell 11 toimub V. Kingissepa 19, ruum 313 lihastalitluse laboratooriumi vanemteaduri biol.-kand. Teet S e e n e avalik loeng *VENIA LEGENDI* taotlemiseks «Skeletilihase funktsiooni iseärasusi akuutse ja kroonilise kehalise pingutuse puhul».

ATKO VIRU,
Kehakultuuriteaduskonna dekaan

Kord oli õpilane, nüüd on luuletaja

AIN KAALEP

See oli talvel 1940/1941. Olin Tartu Keeltekoolis soome keele õpetaja. Õpilasi oli noori ja vanu. Kõige noorem oli lühikestes pükstes ja hallis kuues poiss, kel oli kõrge paljas otsmik ja kes põristas r-i. Ta jäi enamasti tundi hiljaks, kuid talle ei saanud selle pärast kuidagi kuri olla, sest ta oli kõige hakkajam ning taibukam. See õpilane oli Ain Kaalep. Ta vastas soomekeelseile küsimustele esimesena, ta kirjandid olid pikad ning humoorikad, pärast tundi oli tal ikka midagi tarka küsida. Kord ei tulnud talle soome sõna meelde. Siis mõtles ta veidi ja ütles: «Aga prantsuse keeles on see nii!» — Nii see oligi prantsuse keeles.

Tuli sõda. Oli toidupuudus. Aeda pidi muru- ja lillemaale istutama juurvilja. Ajasin käsiadraga kartulivagusid. Tara äärde jäi peatuma too Keeltekooli poiss. — «Päivää!» — «Päivää, päivää!»» — «Kas ma võin appi tulla? Peedul panin kartulid juba maha.» — Panime kartulid maha ja ajasime vaod kinni. Noormees oli pikaldane. Tal kulus aega tähtsate asjade ütlemiseks. Mõtles ja ütles: «Tulen opiskelemaan suomen kieltä.» — Ta tuligi ülikooli õppima soome-ugri keeli, kuid tuli hiljem, kui rahu oli jälle maa peal. Oli hea meel, et ta tuli. Vahepeal sai koos täikal käia midagi ostmas ja midagi müümas. Täikalt sai seda, mida poes polnud ja sinna sai viia seda, mida enesel polnud hädasti tarvis. On meeles paar täikaretke. Need olid enam keelealaseks sümpoosiumiks kui äritsemiseks. Ain Kaalep ei küsinud palju, vaid ta tõi esile oma mõtteid ja tahtis siis teada, kas need on õiged.

«Ma tahaksin osata prantsuse keelt, sest mu isa oskab seda keelt.» — «Õpi tingimata!» — «Johannes Aavik õppis araabia keelt. Kas oleks seda vaja õppida?» — «Õpi, kui tahad. See on raske keel.» — «Ma hakkasin lugema «Don Quijotet» hispaania keeles. Kas teie olete ka lugenud?» Oli rumal öelda, et ma hispaania keelt ei oska. Ütlesin: «Loe tingimata lõpuni!» Vahel tuli noormees ka soome raamatuid laenama.

Ain Kaalep oli üliõpilane. Läksin tudengitega Lätimaale liivlaste juurde. Oli veel raske sõjajärgne aeg. Tartust pidi kaasa võtma toidukraami. Ain Kaalepilgi oli kohvris ema poolt pandud söödavat, aga kohvri laskis ta juba Tartu jaamas ära varastada. Ei saanud talle hooletuse pärast pahane olla. Tal oli selline süütu ilme, et eks sel olnud toidukraami rohkem vaja, kes kohvri võttis. Hakkama saime, sest meid oli mitu. Ain Kaalep oli aga juba siis mees, kes ei osanud hädaldada, kui tal oli suurigi eluraskusi.

Oli soome-ugri seminar. Rääkisin sellest, kuidas igal sõnal peab olema tähendus, et ilma tähenduseta sõna pole sõna. Tuli meelde J. Aaviku ja K. A. Hindrey keelealane nääklus, milles Hindrey kasutas Aaviku nöökamiseks tähenduseta sõna *repunseerima*. Rääkisin sedagi, kuidas sellele sõnale hakati tähendust andma. Ain Kaalep võttis *repunseerimise* südamesse. Järgmisel seminarikoosolekul esitas ta põneva ülevaate sellest, kuidas ta oli oma tuttavate ringkonnas *repunseerimist* kasutanud ja kuidas sellest sõnast oli aru saadud. *Repunseerimist* oli peetud «äratõstmiseks», kurameerimiseks, vaevanägemiseks, ruttamiseks, aukudega sukis käimiseks ja muukski. On kahju, et Ain Kaalep tollal ei avaldanud oma repunseerimiseksperimenti. Nüüd on need väärtuslikud andmed tal muidugi ammu paberikorvi visatud. Tolles seminaris sai selgeks, et Ain Kaalepil on tugev keelevaist ning hea analüüsimisvõime. Sai selgeks seegi, et ta on lasknud keelel enese ära võluda. Keelevõlust pole ta pääsenudki. Tema keelelised esitised ja otsused on julged, ent ikka põhjendatud. Ain Kaalepi luulet, originaali ja tõlget loen eriti just selle tõttu, et võiksin nautida tema lingvistilist oskust, millega on eesti keeles suudetud edasi anda eri keelte omapära. Ain Kaalep on eesti kirjakeelde toonud mitu ilusat sõna. Tema on kaasa aidanud, et *velmama* on pääsenud isegi ENE-sse. Oleksin talle väga tänulik pärast surmagi, kui ta aitaks velmata ka *leema*-verbi.

Oli rõõm näha Ain Kaalepi lingvistiarengut. Temast oli ikka hea meel, kuigi ta vahel kiskus tuju alla kahvliduelliga ja viis omapäraga mõne naisõppejõu peaaegu vaenulikku vastasrinda. Meel läks aga siis tõsiselt kurvaks, kui Ain Kaalep hakkas luuletama. Oli kogemusi sellest, kuidas mõni lingvist tahtis saada värss-sepaks, jättis keelestuudiumid unarusse, aga värssidega ometi kaugele ei jõudnud. Murdeuurijast August Sangast oli saanud siiski hea luuletaja. Ütlesin Ain Kaalepile: «Luuleta siis, kui saad Sangaks. Keelemehena on sul lips läbi.» — «Ei ole. Ma lõpetan fennougristika.» Ta lõpetaski soome-ugri eriharu. Tema diplomitöö oli tähelepandavalt hea, sest ta ei osanud teha poolikut tööd. Ain Kaalepist pole küll saanud gradueeritud fennougristi, aga tal on suuri teadmisi mitmest soome-ugri keelest, mis on tema kirjanduslikule tegevusele olnud suureks kasuks. Ain Kaalep on arukas keelemees ning hea luuletaja. Pole palju neid häid luuletajaid, kes on ka arukad keelemehed.

Ain Kaalep on saanud 50-aastaseks. Ta ise arvab, et ta on ikka veel vaid tudeng professori kõrval, Ta teietab ja loeb austussõnu, kuigi mina sinatan teda. Ma peaksin teda ehk siiski teietama, sest ma pole elus suutnud ühtki värssi kirjutada ega ole teinud ühtki tõlget. Ain Kaalepile vaatan altpoolt ülespoole, sest ta on suur luuletaja.

PAUL ARISTE

Kurjuse puu sirgub vägivalla seemneist

(Mõtteid «Murdja» juurde)

LEMBIT HANNI

Käesolevaga kuulutatakse filmiretsensioonide võistlus lõppenuks. Žürii («TRÜ» toimetuse esindajad ja filmiklubi juhatus) leidis kahest laekunud tööst parema olevat filmiklubi liikme Lembit Hanni arvustuse filmile «Murdja», mille siin ka avaldame.

TRÜ filmiklubi risk linastada «Kazahfilmi» ekraaniteost on tunnustust väärivalt julgustükk, ühtlasi tõestus taas meie filmivaatajate vastupanu Kesk-Aasia rahvaste filmikunstile. Eestlane, kellele sajandite jooksul on sisendatud, et ainuvõimalik kultuuriliikumine on läänest itta, ei taha tunnistada Idamaade kultuuri, või kui tunnistabki, siis üksnes seda, mis aastatuhandete eest loodud. Kuid meie Kesk-Aasia rahvaste filmikunst on kerkinud nii silmapaistvaks, et 1971. aastal Moskva festivalil vilbides tunnistas Akira Kurosawa: «Praegusel ajal on mulle sealsed filmid hulga huvitavamad ja loomingulisemad kui keskstuudiote omad.»

Ent naaskem selle maikuu algul näidatud «Murdja» juurde. 500-kohalisse auditooriumi kogunenud mõnikümmend entusiasti on muidugi äärmiselt tagasihoidlik hulk ühe väärisfilmi puhul. Seepärast üritaksin eelkõige lõdvestada eestlase eelarvamuse kõidikuid ja tõestada, millest on see ilma jäänud, kes enese jaoks liiga ühekülgset kultuuripoliitikat ajab.

Kirgiisi režissöör Tolomuš Okejev lavastas «Murdja» kasahhi kirjaniku Muhtar Auezovi jutustuse järgi. Me ei saa siin raamatu ja filmi vahele asetada kopeeri: sarnaneb — ei sarnane. Tähtis oli üle tuua meeleolud, kired, mõte. Nagu kirjanik, kes ei peljanud oma jutustuses äärmuslik olla, nii püüab lavastajagi luua kirjanikku järgides kontraste: headus ja kurjus, tarkus ja rumalus, poeesia ülevus ja proosa tahumatus.

T. Okejevit on kaua piinanud inimese ja looduse suhted, mis tänapäeval on väga keeruliseks kujunenud. Lavastaja arvab, et loodusega on tarvis olla Teie peal. Filmis kujutab ta inimese ja hundi suhteid. Muide, seda pole, nagu Okejev näitab, kuigi kerge vastu võtta, sest me oleme harjunud ahvatlusega igast hundist õuepeni teha. Hundi väärtus just hundis ongi, selles kavalas, tugevas vabaduslembelises kiskjas.

Lavastaja järgib kindlalt kontseptsiooni: hunt ei vaheta nälja- ja ohtuderikast elu vabaduses sooja ja kindla koerakuudi vastu. Talle on nagu kaljukotkalegi vaja avarust, mitte puuri.

Kuid T. Okejevi vastuseis halearmsaile muinasjuttudele kodustatud hundist on ainult pool tõde filmist. Ei valitse ju julmad metsloomade seadused üksnes metsas. Ajaloosündmusist teame, kuivõrd traagilisi tagajärgi on džunglireeglid inimestele toonud. Koletuslik paradoks selles ongi, et inimesed on üles näidanud kiskjalikkust, mille ees kahvatavad loomamaailma draamad. Okejev tõestab oma humanistlikku kreedot: ei tohi kaotada usku headusesse ja inimlikkusesse ükskõik mis asjaoludel, sest maailm püsib ju headusel.

Kuulsa kirgiisi kirjamehe Tšingiz Aitmatovi sulest on pärit mõte: «Kunst peab inimesele meelde tuletama ta suurust, et ta pole suur üksnes oma intellektiga, vaid kõigi nende omadustega, mida vanasti hingeks nimetati.»

«Murdja», mis algab nii liigutavalt (väikesel Kurmašil õnnestub päästa üks hundikutsikatest), ei saa lõpuni jääda idülli jutustavaks. Traagiline lahendus saabub onu Ahangulilt, kelle külvatud kurjuseseemned kannavad saatuslikke vägivallavilju. Kurjus, mis justkui õilsatel eesmärkidel sooritatud, võib sünnitada üksnes kurjust.

Lavastaja püüab meid emotsionaalselt vapustada, lahti raputada argipäevarütmist. T. Okejevi film võib näida julmavõitu, kuid ta on ise öelnud, et tema arvates pole kino dieetsöökla, kus peatoit on mannapuder ning laual puuduvad sool ja vürts. Ta on veendunud, et ainult kokkupõrked selle vahel, mida kunstnik armastab ja vihkab, on võimelised sünnitama teoseid, mis erutavad vaatajat. T. Okejevile on lätteks olnud kirgiisi rahvalaulikud manastšiid: «Olen alati kadestanud, kuidas nad oskavad sütitada vaatajaid-kuulajaid oma meeleolu ja mõtetega. Nad võivad naerma panna kõige süngema inimese ja nutma sundida kõige mehisemaid ja kõvema südamega džigitte.»

(Järgneb)

Tarmo Kulmar

(Algus «TRÜ-s» nr. 22 ja 23.)

... Juba varahommikust peale kõmises linn rõõmujoovastuses. Hilisõhtust koiduni jagati palee kulul rahvale tasuta maisiviina. Talupojadki olid suurt kasu lootes sõitnud turgu pidama. Tänavail saalisid pidulikult rõivastatud inimesed. Kõlasid lõbusad flöödihelid, looridesse rõivastatud naised tantsisid meeste ihalevate pilkude all pikkade kettidena väljakuil. Oli alanud armastusjumala püha esimene päev.

Peatempli treppidele kogunenud rahvahulk asetas juba mitmeid tunde oma ande selleks ettenähtud paika, tehes kummardusi hiigelhoone ülemisele platvormile paigutatud jumalast päevakangelase kümne meetri kõrguse kuldkuju suunas. Tema ees seisval altaril leegitsesid pühad tuled, paisates pahvakutena ergavasse sinitaevasse magusalõhnalist suitsu.

Päike seisis juba kõrgel, kui hoovkond eesotsas Chanaciga, kelle uhkest sõjamehekogust kiirgas lausa üleloomuliku vägevuse oreool, võttis istet erilisel kõrgendikul umbes poole teel templi ja väravate vahel kuulsa skulptuuridega ääristatud protsessioonitee kõrval, mille võrratute säravsiniste plaatide ilust kõneldi linnas legende. Sellepärast otsustas kogu linnarahvas liituda protsessiooniga, et oma jalgadega puudutada püha teed, läbida tempel ja suunduda peoplatside poole. Tohutu templiväljak oli juba inimesist tulvil, kõik ootasid oma järjekorda, et alustada rongkäiku, kui pühalik talitus on möödas.

Harduses põlvili laskununa kuulas mitme tuhande pealine mass ülal altarite juures talitavate preestrite taevalikku laulu ja vaimustus püramiidikujulise templi platvormidel tantsivate hurmavate tõmmude, peaaegu alasti kaunitaride graatsilisest tantsust. Oli saabunud aeg, mil kõrged aukandjad pidid pidulikult üle andma oma ohvriannid jumalale. Üksteise järel kõndisid ülikud neid saatvate aaretega koormatud orjade rivi ees treppide ette, kus silmipimestavaid kiiri pilduvad ehetehunnikud kasvasid lausa silmanähtavalt.

«Kui juba õukond hiigelvarandusi annetab, mida toob siis veel Suurim ise?» sosistati rahva hulgas. Ent valitseja ei liigutanud end tõusmaks. Käeviipega andis ta märku tseremoonia jätkamiseks.

«Kõik on selge! Üllaim ehitas ju selle imeteldava sinise tee!» arutati väljakul.

Äkitselt vallandus hirmukisa tuhandeist kõridest. Templiuksele oli ilmunud paljudele liigagi hästi tuntud kuldne kogu. «Surmajumal!» Koletu kuldlõust ähvardavalt Chanaci poole pööratud, astus ta treppidest alla ning lähenes aeglaselt, rusikas käed tõstetud, mööda peegelsiledaks lihvitud siniseid plaate poodiumi poole.

«Jumalad ei andesta kitsidust eneste vastu. Valmista end surmale, Chanac,» kuuldus õudsest suust põrisev madal hääl korraga saabunud hauavaikuses, otsekui oleks taotud vastu pragunenud pronkskella.

Monarh jäi tardunult istuma. Ihukaitse paljastas mõõgad, tahtmata endale aru anda, et tegemist on jumala endaga.

Ja siis nihkusid keset teed sinised plaadid kitsa ribana kõrvale. Ilmutis, seda mitte märgates, jõudis astuda veel mõne sammu ning langes seejärel kohkumus- ja vihakarjatusega alla sügavusse. Üha tasenev kisa lõppes vaevu kuuldava prantsatusega. Kuuldamatult sulgesid plaadid kasmi ja tee oli niisama rikkumatu ning sile kui ennegi.

Armastusjumala peaaltarile tõusis sinises rüüs paleepreestri väike kogu. «Rõõmutsegem!» hüüdis ta, «surmajumal kadus tagasi allilma! Armastus on võitnud surma enda!»

Juubeldavate rõõmuhõisete saatel alustas laulev ja tantsiv rahvarongkäik oma maalilist teekonda mööda sinist teed ees kõrguva templi pärani uste suunas ...

... Piki salakäiku olid Chanac ja ta lähikondlased laskunud kitsasse teealusesse ruumi. Siia sügavale maa alla ei kostnud võimsamgi peokära. Vaikides vaatlesid ülikud kägardunud lõmmis kuldkuju, mille pragudest voolasid hüübinud verenired. Sõdurid, lõiganud mõõkadega lahti õhukese pleki ja eraldanud kiivriosa, tõmbusid võpatades tagasi. Pärani silmi vahtis neile vastu tuttav nägu, millesse oli surm igaveseks vajutanud jooned üleelatud hirmust — ülempreestri pea ...».»

Sir Arthur vakatas, jäädes vahtima kroonlühtri kristalltilasid, nagu näeks ta neid esmakordselt.

«Ja edasi?» küsis sõber sügavalt hingates.

«Ei midagi erilist enam. Järgneb krooniku kiidulaul Chanaci läbinägelikkusele,» vastas arheoloog lehti ära pannes.

«Ändesta, kuid ma ei taibanud täiesti. Sinine tee, sinised safiirid ... Mis see tähendab?» päris vestluskaaslane pokaali silme ette tõstes.

«Asi on väga lihtne. Teadus oli El Dorados jõudnud oma aja kohta märkimisväärsele tasemele. Chanaci kaasaegsed tundsid optika algelisi tõdesid. Sinises valguses paistab sinine ese tumedana. Ka sinine tee näis ülempreestrile läbi safiiri vaadates peaaegu mustana, mistõttu ta ei pannud tähele haigutavat samavärvilist kuristikku. Valitseja paljastas mõrtsuka tänu füüsikale.»

«Nii lihtsa asja peale kohe ei tulegi!» hüüatas sõber. «Mis aga ülempreestrisse puutub, siis oli ta usutavasti võimu- ja usuhullustuses langenud vaimuhaiguse küüsi. Mängides jumalat ja karistades puhkpüssinoolega neid, kes ei maksnud lõivu ta ahnusele, ta tõenäoliselt kujutleski end kõikvõimsa jumalusena, mõtlen ma.»

«Väga võimalik. Ei tohiks jätta aga kõrvale ka võimalust, et ülempreester püüdis masside ebausul mängides tappa monarhi ja haarata võim, kuid valitseja oli tõesti läbinägelik — kroonikul on õigus,» märkis sir Arthur.

Nad tühjendasid klaasid. Sõber tõusis ja sirutas käe: «Tänan sind meeldiva õhtu eest, Arthur. Mind valdab arvamine, et sinu haarav jutustus õhutab mind su ennist ettepanekut kaaluges otsustama jätta udune Albion mõneks ajaks tõesti siiapaika ja sinuga järgmisele ekspeditsioonile kaasa sõita!»

PEETER NÕGESE joonistused.

AUTORILT

Lugejailt on saabunud mulle kenake hulk küsimusi, nii vahetult kui ka toimetuse kaudu, mida kokkuvõttes võib mõista üheselt, nimelt: mis tähendab see?

On arusaadav, et nii valitud temaatika kui ka žanr on eriti ülikoolilehes ebatavalised, sest käesoleva ajani eesti kirjanduses ulmejutt kahjuks praktiliselt puudub, välja arvatud üksikud silmapaistvad erandid, nagu R. Sepp, K.-A. Hellat ja veel mõned. Väldetakse: meie kainel ja loogilisel ajastul pole ulmekirjandus pop. Ei tahaks siinkohal alustada poleemikat, nimetaksin vastukaaluks vaid ühe tõiga: kuigi «Noorte Hääl» müüakse harilikultki läbi hommikutundidel, kaob ta iseäranis kähku siis, kui on ilmuma hakanud järgnev ulmejutt (kriminullist kõnelemata). Meenutatagu vaid P. Carcac' «Tulnukaid eikusagilt» 1968. aastast, mis muide senini tõlkeulmest ületamatuks jäänud, või I. Jefremovi «Sõnni tundi» 1972. aastast. Ka suhteliselt harvad tõlketeosed haaratakse lennult. See näitab, et huvi siiski on, ja oleks tore, kui seda fantastikajanu aitaksid kustutada ka meie kutselised kirjanikud.

Küsitakse: miks tegevustiku aeg ja koht on valitud meie jaoks nõnda kauged? On loomulik, et kirjutatakse sellest, mis südamelähedane ja mingil viisil tuttavaks saanud, mis meeli painab. Ajaloolasena olen huvitunud Ameerika Kolumbuse-eelsetest tsivilisatsioonidest, eriti inkadest. Siit on sündinud ka mu suleproovide ideed.

Küsitakse: kui suurel määral vastab jutustuses esitatu ajaloolisele tegelikkusele? Teataval määral, niivõrd, kuivõrd seda tohib nõuda ulmejutult. Loomulikult pole olemas neid linnu Amasoonase džunglites ja on vähe tõenäoline, et taolise tundmatu tsivilisatsiooni jäänused võidakse avastada. Selleks on Amasoonase ala juba piisavalt uuritud, pealegi ei ole just usutav, et inkade-eelne Tiachunaco kõrgmäestikutsivilisatsioon võis luua omaenese koopia vähemalt tuhande kilomeetri kaugusele looduslikult niivõrd erinevasse piirkonda. (Kuid sliski mõtelge — kas poleks tore midagi sellesarnast sealt leida? Isegi olles peaaegu kindel, et nagunii ei leia?)

Seevastu uurija sir Waleshami suhu paigutatud arheoloogiline võrdlusmaterjal vastab teaduslikus mõttes tegelikkusele.

Niisiis — mis tähendab see? See on lihtsalt minevikuteemaline ulmejutt, mis proovitud üles ehitada klassikaliste reeglite kohaselt. Kuidas see õnnestunud on, seda otsustate teie. Isiklikult arvan, et kuigi ta tahab olla esimeste pääsukeste seas, on tal sulekuub veidi hallivõitu ja tiivad nõrgukesed. Tahaks väga loota, et leidub järgijaid, kel pääsuke ikka õiget värvi ja lendki hoogsam. Selleks julget pealehakkamist ja kindlat tüüri fantaaslaookeanil!

Vaade «NAKS-i akendest»

23. aprilli lehes seisis kuulutus, et ülikooli klubis «NAKS-i aknad» jälle avatud. Sedapuhku oli see viies — niisiis, väike juubel — karikatuurinäitus, millega mõned selle kunsti jüngrid maha saanud. Kes ja kuidas?

«NAKS-i» juured on 1971. aastas, mil Heiki Randla eestvõttel toimusid õhtud, kus mitu meest (Viljar Ansko, Raul Kilgas, Andrus Ader) koos püüdsid elu ja asju karikatuurselt mõtestada. Grupi tööde põhjal ja «NAKS-i» nime all saigi teoks esimene koondnäitus 1972. a. sügisel rahvusvahelise üliõpilaspäeva puhuks. 1973. a. võeti osa vabariiklikust noorte karikatuurinäitusest, samal aastal oldi oma taiestega ülikooli klubiski, 1974. a. esineti ülikooli kohvikus, sügisel pandi aga üles klubis palju elevust tekitanud stereofooniline näitus. 1975. a. tuli vahe sisse. Ja nüüd siis jällegi, «NAKS-i akende» nime all klubis. Tõsi, enam seesuguseid kooskäimisi pole ja raskegi oleks kokku saada, kui geograafiliselt ollakse laiali Murmanskist Kaliningradini. Kõnesoleval näitusel osales seitse hinge, igaüks eri taotluse ja joonega. Ühtset programmi peale eneseväljenduse vajaduse pole «NAKS-il» kunagi olnud, nii ei saa tulla ka erilist kultuuriloolist tragöödiat, kui «NAKS-il» lõpp peal (aga iga lõpp on juba kord paratamatus). Siis jääb lihtsalt üks auk, mis täidetakse mõne muu taidlusvormiga, sest nagu näitab karikatuurivõistluse absoluutne null, järeltegijaid praegu ülikoolis paraku pole.

Kui tänaseid tegijaid veidi iseloomustada, siis viljeleb Ansko rahvusvahelist kõlapinda leidnud ideekarikatuuri, Albert opereerib teravmeelsuste ja sõnamänguga, Silja stiili võiks esialgu nimetada graafiliseks mänguks, Hiie huumor on konkreetne. Peeter Paris ja Andres Ader räägivad enda eest ise:

«Oleme Poola karikatuuri enim eeskujuks seadnud, kus pearõhk on inimese fantaasia ergutamisel. Mõttekarikatuur, kus määravaks sümbolid, näikse end ammendanud olevat. Igal juhul peab karikatuur efektne olema, seetõttu ei pelga me maitse piiril balansseerivaid teravusigi. Oleme ikka tahtnud, et pildid meile endilegi meeldiksid.»

Küsimus: *Andres, Sinu koomiksitest on meelde jäänud salapärane Alice, kelle nimega Su teisedki karikatuurid allkirjastatud. Kes ta on?*

«Alice kehastab seda, kellele apelleerin, noori teenager*'eid. Tüdruk sai kangelaseks aga seepärast, et ta võib endale lubada suhtumisi ja olukordi, mida mees ei või. Mees koomiksites on meie kujutluse järgi superkangelane või siis juhm paksuke. Alice on olemuselt hea ja lihtsameelne. Kuigi ta ehk meenutab Angela Davist, olgu pealegi, Davise austajad tunnistavad ta ehk siis ka paremini omaks.» Tegijate arvamusi jälgides saame teada sedagi, et karikatuuri igal pool praegu kunstina tunnistatakse, et selle olukord vabariigis tervikuna lootustandev, et praegu toimuvat karikatuuri lähenemine teistele kunstiliikidele, osalt seguneminegi (näit. popkunst), et olulise nihkena täheldatakse päevakajalisuse osa vähenemist, et inimene jääb aga ometi keskseks objektiks. Ja loomulik, kuni suudame ise enda üle naerda, pole maailm veel lootusetult hukas. Karikatuuris ei tohiks olla miski püha.*

REIN AINJA

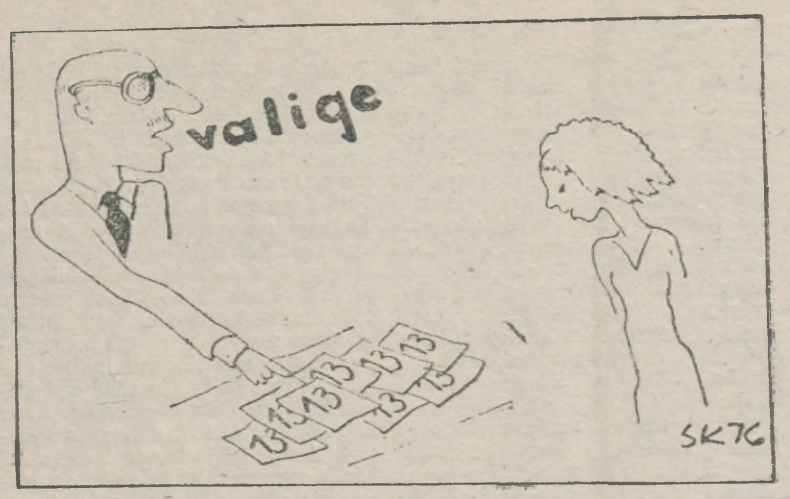

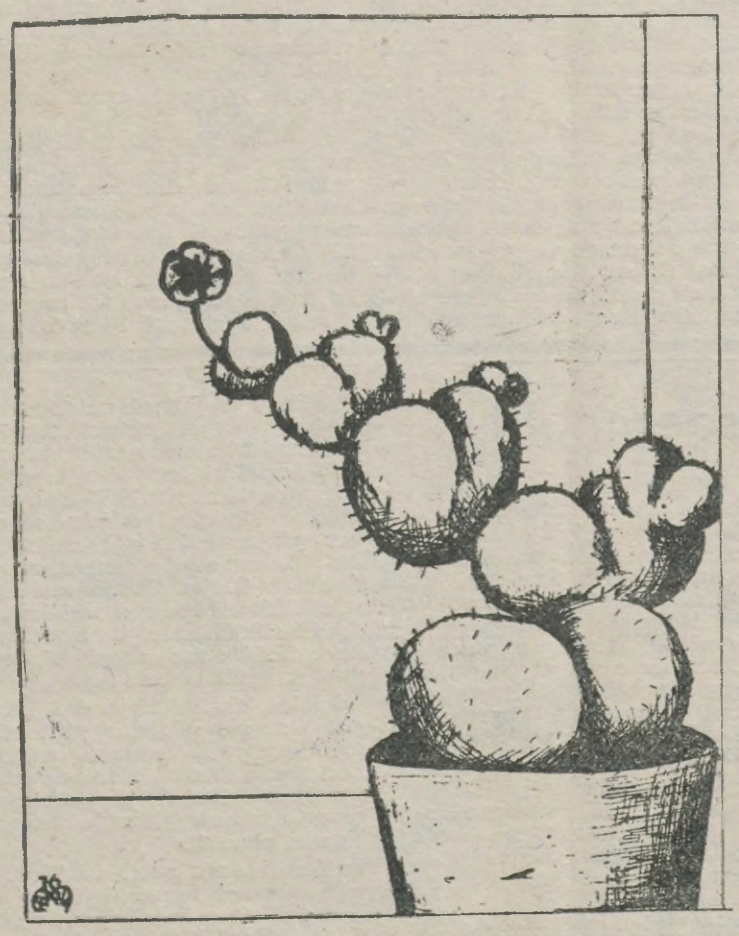

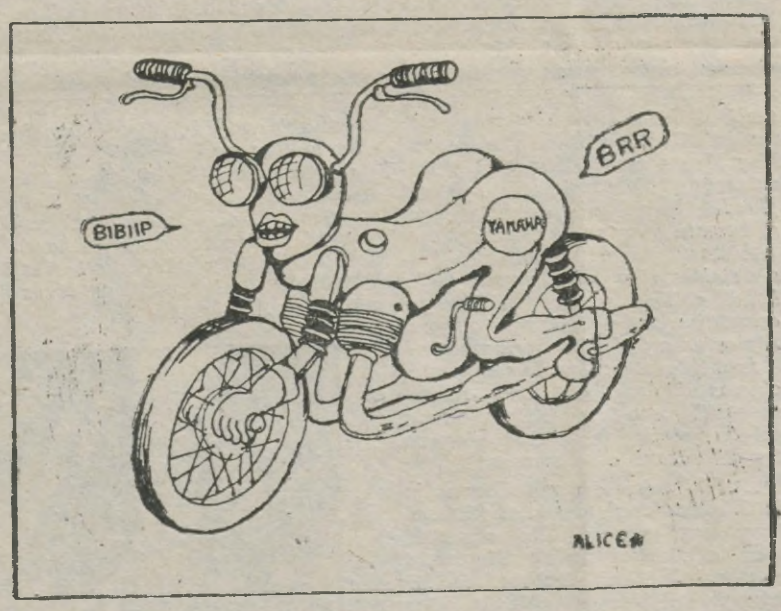

HIIE ▶
◀ SILJA
◀ PEETER
◀ ALICE
◀ ALBERT
VILJAR ▼

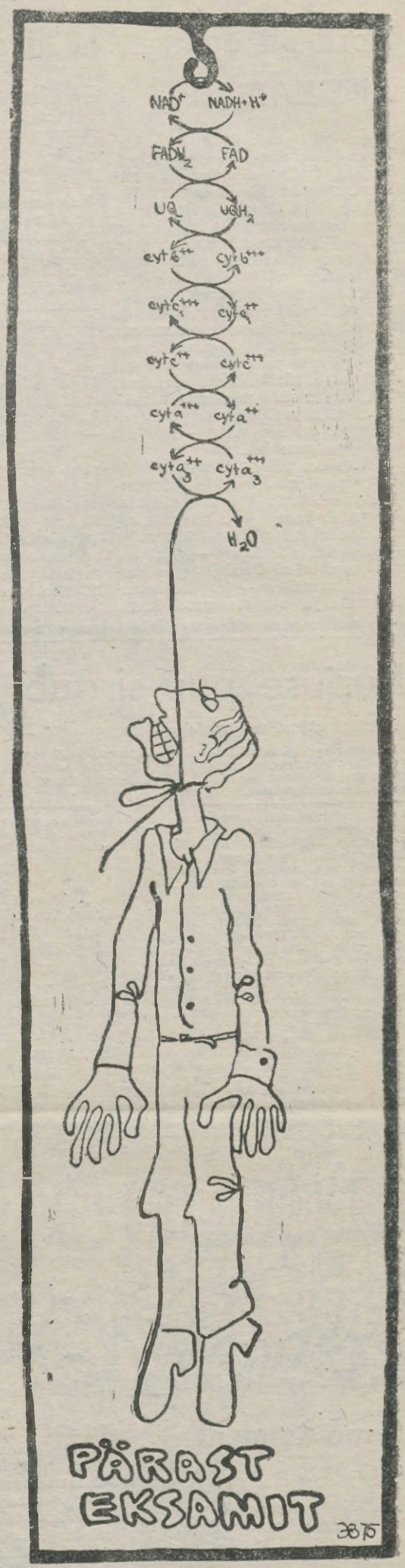

NB!

Psühhokromatograafia
Konglomeratooriumi
rajatakse
Järk ja palk
kõrgem
Laborid vabatahtlikud
vastu võetakse
Laborid vastalised
sunnivilisiliselt ühendatakse
Uurimistemaatika leidmiseks
ettepanekuid
ootame

RaJaJaD

On ikka veel üliõpilasi ...

kellel on tagastamata Teaduslikust Raamatukogust 1974/1975. õ.-a. ja eelmistel õppeaastatel laenatud raamatud. Raamatukogu kasutamise eeskirjad nõuavad kogu laenatud kirjanduse tagastamist kohe pärast kevadist eksamisessiooni. Kuid pahatihti tehakse seda nue õppeaasta jooksul. See aga tähendab, et teised lugejad saavad äraütlusi. Need, kellega alljärgnevalt ajalehe lugejaid tutvustame, on ignoreerinud korduvaid meeldetuletusi. Distsiplinirikkujatest on teadlikud ka dekanaadid. Kellelt loodame tõhusamat abi.

Võlgnikud **Ajalooteaduskonnast**: T. Haagelberg, M. Leheste, J. Maiste, A. Mäesalu, K. Raju, Ü. Soide, E. Sau, K. Soopärg; **Arstiteaduskonnast**: L. Akulinitševa, M. Aua, K. Baraš, T. Barbakadze, L. Džodzenidze, K. Heinloo, A. Juhandi, V. Jurss, J. Kivimaa, A. Kiviselg, G. Kozlova, E. Krastin, T. Kudrjašova, L. Kuzmina, P. Laan, I. Lepp, K. Makarov, S. Mitrofanova, A. Olšanetski, D. Ott, U. Paeglis, A. Pajo, T. Paltser, K. Paluoja, L. Pihkva, P. Piik, J. Pulveris, R. Ratassepp, H. Rebane, R. Saarend, E. Sillaste, A. Sinikas, A. Sööt, K. Varik, S. Voronova; **Bioloogia-Geograafiateaduskonnast**: V. Laaniste, T. Rummo; **Filoloogiateaduskonast**: E. Kiisküla, R. Lind, T. Mäesalu, V. Papernõi, L. Pärn, L. Viitol, L. Smolnikova; **Füüsika-Keemiateaduskonnast**: I. Heinmaa, A. Kozlov, L. Kurik, P. Rääkel, J. Saukas, R. Tamkivi, P. Toomik, H. Üürike; **Majandusteaduskonnast**: A. Akkermann, O. Ivanov, V. Maslov, S. Merivoo, M. Paisoots, U. Reemet, H. Sarv, V. Sova; **Matemaatikateaduskonnast**: V. Abo, T. Erm, J. Kannula, V. Kozlov, L. Malenkova, L. Orehhov, M. Pedasson, A. Pulk, L. Sarv, E. Stalmeister, A. Sandrik, E. Vassiljeva, A. Vellend; **Õigusteaduskonnast**: A. Vaik.

TRÜ Teadusliku Raamatukogu õpperaamatukogu lugemissaali (Kingissepa 15 a) võlglased.

Arstiteaduskonnast: E. Bogdanova, N. Brits, J. Kaik, G. Kurdgelia, T. Lahesaar, J. Männiste, D. Cunda, H. Vesker, S. Afanasjev, V. Beniušis, S. Kivimäe, T. Kivisalu, R. Rajamu, J. Rulveris, M. Talu, O. Toomla; **Ajalooteaduskonnast**: H. Sõgel; **Bioloogia-Geograafiateaduskonast**: H. Hallemaa, H. Hansson, J. Maran, A. Martinson, H. Johanson; **Filoloogiateaduskonanst**: O. Stein, M. Ratas, N. Iljina; **Füüsika-Keemiateaduskonnast**: V. Abramov, Ü. Meerits, J. Põldvere, R. Ringinen, H. Sulg; **Kehakultuuriteaduskonnast**: H. Rebane; **Majandusteaduskonnast**: A. Tark; **Matemaatikateaduskonnast**: O. Bogdanov, A. Drozdov, R. Tamkivi, A. Sandrik; **Õigusteaduskonnast**: L. Jänes, M. Kougia, M. Senkel, A. Holm.

Lõpuaktused

Õigusteaduskond 23. juunil k. 12, Matemaatikateaduskond 24. juunil k. 12, Bioloogia-Geograafiateaduskond 24. juunil k. 15, Majandusteaduskond 25. juunil k. 14, Kehakultuuriteaduskond 26. juunil k. 11, Ajalooteaduskond 29. juunil k. 12, Füüsika-Keemiateaduskond 30. juunil k. 12, Arstiteaduskond 1. juulil k. 12 ja Filoloogiateaduskond 2. juulil k. 12.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 3337. MB-05521.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 24 4 ИЮНЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXVIII ГОД ИЗДАНИЯ

День охраны природы

Несмотря на то, что 23 мая был воскресным днем, студенты и преподаватели университета встретились вновь. На этот раз на лесных тропинках в окрестностях Вапрамяэ, куда коллектив ТГУ выехал, чтобы отметить день защиты природы.

«Авторы сценария» этого дня — заместитель председателя университетского кружка защиты природы Урмас Петерсон, студент-географ II курса Арво Италь и научный руководитель кабинета защиты природы и домоводства Яан Эйларт — рассчитывали на хорошую погоду.

Впрочем, она на этот раз не подвела. Природа окрестностей Тарту предстала перед участниками похода во всей своей весенней красоте. Студенты и преподаватели сами прокладывали лесные тропы, слушали выступления писателей Кирсти Мерилаас, Айры Каал, Айна Каалепа, председателя колхоза «Выртсъярв» Калева Рааве о проблемах защиты окружающей среды, смотрели монтаж группы Юри Роосааре о жизни лауреата Нобелевской премии Альберта Швейцера, много лет посвятившего охране природы. Обширная программа, насыщенная увлекательными мероприятиями, удалась до конца.

Ознакомительный поход по Вапрамяэ начался с одноименной автобусной остановки, ставшей контрольным пунктом № 1 — пройти предстояло 8 километров, из них по Вапрамяэ — 3,5.

Составители маршрута постарались сделать все, чтобы связать его с историей. На четвертом контрольном пункте участники похода познакомились с достопримечательностью Вапрамяэ — липой, которую, по преданию, посадил шведский король Карл XII. Проходила походная тропа и мимо возвышенности в окрестностях реки Эльва, названной «скамьей Калевипоэга»: причудливый рельеф местности действительно создает впечатление, что когда-то здесь мог расположиться на отдых великан. История предстала перед глазами участников похода и когда, возвращаясь на шоссе Тарту—Валга они увидели тыраверскую мельницу и бывшую корчму, рядом с которой 8 ноября 1588 года произошло одно из сражений Ливонской войны.

Всего за день участники похода миновали 25 контрольных пунктов. Конечный был в Тыравере, откуда поездом все поехали обратно в Тарту. Великолепный заряд бодрости и хорошего настроения наверняка пригодится всем перед трудной сессней. Ну а кто не смог поехать, то не все еще потеряно: ошибку можно исправить в любой из выходных дней.

И если в этот день участники похода смогли почувствовать себя друзьями природы, значит он прошел не зря.

Получили награды

Недавно высокие правительственные награды за большую работу в прошлой пятилетке получили работники университета: **Юхан Пеегель** — орден Трудового Красного Знамени, **Валерий Васильченко** — медаль «За трудовую доблесть, **Юло Сааг** — орден «Знак Почета», **Мерседес Пент** — медаль «За трудовую доблесть», **Игорь Грязин** — медаль «За трудовую доблесть», **Андрес Ээсмаа** — орден «Знак Почета», **Юри Асари** — медаль «За трудовое отличие».

Кто лучше знает философию?

В начале мая состоялся второй тур философского конкурса. Среди его участников было свыше ста студентов, интересующихся философией.

Если сравнивать эту цифру с общим количеством второкурсников и третьекурсников, то она покажется не такой уж большой. Однако, учитывая новизну такого мероприятия, эта цифра радует.

Второй тур конкурса выявил 20 лучших знатков философии — десять по диалектическому и 10 по диалектическому и историческому материализму, которые должны были встретиться в заключительном туре.

Лучшими во **втором туре** по диалектическому материализму были: К. Андра (геогр., II к.), В. Арбузов (лечебн., II к.), Ю. Брашинский (лечебн., II к.), Л. Кофман (физика, II к.), К. Поолакене (англ. фил., II к.), А. Розенвальд (эст. фил., II к.), О. Салло (физика, II к.), А. Унть (физика, II к.), П. Валле (эконом., III к.), А. Вирро (физика, II к.). Лучшие знания из них показала **К. Поолакене.**

Лучшими знатоками не только диалектического, но и исторического материализма во втором туре были признаны А. Бегер (физика, III к.); К. Каллас (матем., III к.), С. Каннике (юрид., III к.), А. Корсунская (рус. фил., III к.), Т. Оя (матем., III к.), А. Пойсик (матем., III к.), Р. Райело (педиатрия, III к.), Р. Шанк (нем. фил., III к.), Н. Циммерман (спорт. мед., III к.) и Т. Оэрд (физика, III к.). Лучшими из них были признаны **С. Каннике** и **А. Пойсик.**

19 и 20 мая состоялся 3-й — заключительный тур конкурса. Победителями его стали:

По **диалектическому материализму:**

I место — К. Поолакене
II место — А. Унть
III место — Е. Брашинский
IV место — А. Розенвальд
V место — О. Салла
VI место — В. Арбузов
VII, VIII, IX места — К. Андра, Л. Кофман, П. Валле.

По **диалектическому и историческому материализму:**

I место — С. Каннике
II место — А. Пойсик
III место — А. Бегер
IV место — Х. Каллас
V место — Т. Оя
VI—VII места — Р. Шанк, Р. Раело.

Победителям будут вручены награды. Новое мероприятие высоко оценил А. Ю. Панкратов, представитель комиссии ЦК КПСС.

ХРОНИКА

У нас в гостях

В субботу, 30 мая гостями университета были молодые представители стран Африки, которые учатся в Таллинской мореходной школе. Об истории и сегодняшнем дне университета, гостям рассказал член комитета комсомола, четверокурсник юрфака Ю. Асари. Гостей интересовало, куда идут работать после окончания университета его выпускники, проблемы интернационализма и др.

На первом месте группа ГО ТГУ

25 мая 1976 г. разведывательная группа ГО университета в составе: Лепику Т. А., Курвитс И. Ю., Маасепп Э. Х., Хяммалов Ю. А., Юрма Э. А., Йенас В. А., Ритслайд П. В., Ансо М. Х., Роос М. Э., Шор В. Г., Пихл В., Парв А. А., Хиоб Р. Я., Стейнберг Н. О., Прукс А. А., Лиллмаа С. А., Лурих Р. Ф., Пенсон А. Э. принимала участие в социалистическом соревновании разведгрупп объектов гражданской обороны г. Тарту и Тартуского района.

Декан физико-химического факультета профессор В. Паст, командир и весь личный состав разведгруппы со всей серьезностью отнеслись к данному мероприятию, отлично провели подготовку и заняли первое место в городе среди соревнующихся.

Согласно приказу начальника ГО г. Тарту нашей разведывательной группе 17 июня 1976 г. предстоит защищать честь ГО г. Тарту в республиканских соревнованиях.

Пожелаем им успеха в предстоящих соревнованиях.

Штаб ГО ТГУ.

● На снимке — недавние соревнования по ГО 16. 4. 76. Звено санитарной дружины выполняет нормативы.

Спортивный день

16 мая очередной спортивный день университета состоялся, вопреки традиции, не на стадионе ТГУ, а в пионерском лагере «Лунья».

Прежде, чем принять участие в многочисленных мероприятиях спортивного дня, его участники проделали спортивный поход — вместе с обратной дорогой он составил 15 км, что соответствовало норме ГТО.

Спортивный день, открывшийся в лагере «Лунья» приветствиями представителей ректората и спортивного клуба, состоял из многочисленных соревнований — по волейболу, баскетболу, футболу, по ориентированию на местности — и эстафеты. Участники похода могли сами попробовать свои силы в этих видах, поболеть за любимую команду и просто отдохнуть.

В конце дня состоялась награждение победителей.

● На снимке — студент Каарел Кальдвее (кибернетика, II курс) на одном из этапов эстафеты.

Стройотряд-76

О готовности стройдружины к третьему семестру рассказывает командир Тартуского региона **Юло Лангель.**

«Сейчас своеобразное затишье перед грозой. Руководящий состав прошел аттестацию и сдал экзамены по технике безопасности. Уже обсуждены планы работы, в порядке и атрибутика — эмблемы, значки, форма. За хорошую подготовку уже сейчас можно вынести благодарность отрядам Ахья (командир Карин Кирикаль) и Наороотси (командир Тийт Виллиг), а также в целом южноэстонскому региону и региону Вяйнамере.

Скоро — с третьего июля — начнется работа. Вместе со студентами ЭСХА ТГУ комплектует 34 отряда, при этом студенты университета составляют 1/3 всех дружинников — примерно 600—700 человек.

В этом году строительные отряды работают не только на промышленных и сельскохозяйственных объектах. Один из них будет строить физический корпус университета (отряд Марья, командир Юри Гинтер)».

«Я еду в стройотряд уже шестой раз, — продолжает Юло Лангель, — и, если оглянуться назад, вижу, что в последние годы положение в стройотрядах улучшилось: глубже стала подготовка, лучше дисциплина. Хочется, чтобы и нынешний сезон в лучшую сторону отличался от предыдущих».

Летняя дружина: памятка участнику

Рабочий период летней строительной дружины будет проходить **5 недель** — с 8 июля по 13 августа. В четверг, **8 июля,** состоится открытие сезона. Программа открытия будет следующей:

10.00 — совещание штаба дружины, командиров и комиссаров в комитете комсомола ТГУ.

11.00 — командиры и комиссары по ранее составленным спискам получат форму для своих отрядов.

16.00 — торжественное открытие рабочего периода в актовом зале.

17.00 — бал в клубе, диско.

До открытия сезона остаётся ровно месяц, а пока в штабе много работы: заканчивается комплектование отрядов, 25 мая состоялось совещание командиров и комиссаров, где были даны полные инструкции на рабочий период.

Несколько слов стоит сказать о дружинной форме и атрибутике. Кроме темно-синей куртки участники летней дружины будут носить юбки и брюки из синего джинсового материала; светлокоричневый ремень станет нужным добавлением к модной и красивой во всех отношениях форме. Овальную эмблему летней дружины окрасят три цвета университетской фуражки. Специальные отличительные знаки будет носить актив дружины.

Подробнее о текущих стройотрядовских делах можно узнать из информации на доске объявлений в фойе главного здания.

Итак, хорошего окончания второго семестра всем участникам третьего!

Практика — учёба экономиста

Результаты пятилетней учёбы проверяются на практике — когда недавний студент своими руками начинает делать дело, до этого знакомое ему лишь по учебникам. Успехи на практике — показатели хорошей подготовки, неумения — отражения недостатков обучения. Вот почему практический опыт недавних выпускников так же важен для сегодняшних студентов, как и для преподавателей. Для первых этот опыт — подсказка, к каким предметам университетского курса отнестись с особым вниманием, для вторых — чёткий индикатор погрешностей в учебной работе — что даётся недостаточно, что устарело, что должно быть введено.

Борис Шпунгин, в прошлом году окончивший экономический факультет, уже год работает в таллинском банке. Борис смог познакомиться с университетским курсом экономических дисциплин достаточно подробно: в его дипломе нет ни одной чётверки, за стопроцентную успеваемость он получал именную стипендию имени Маркса. Был знаком Борис и с научной работой экономического факультета. Автор публикаций в студенческих сборниках, он за выступления на конференциях был неоднократно награжден почетными грамотами, дипломами и медалью СНО, а в этом году его работа заняла первое место на республиканском конкурсе.

Тем интереснее узнать мнение Бориса Шпунгина, недавнего выпускника, о том, как соотносятся университетские знания с практикой экономиста.

Боря, как с высоты года практической работы оцениваются университетские знания? качество университетского преподавания? Что пригодилось, чего не хватает, что оказалось ненужным?

Поработав год на конкретной работе, убеждаешься, что многие дисциплины преподавались нам без достаточной связи с практикой.

В университете уделяется большое внимание общеобразовательной подготовке экономистов — и это полезно. Однако на практике чувствуется нехватка знаний по узким, конкретным экономическим специальностям — например, знаний форм расчёта, существующих в народном хозяйстве. Несмотря на то, что в университете очень хорошо преподавался анализ хозяйственной деятельности, выпускники, в общем, не умеют заполнять паспорта основной финансово-хозяйственной деятельности предприятия, что совершенно необходимо на практике. Можно смело сказать, что выпускник ТГУ знает довольно слабо механизм кредитования.

Был в университетском курсе ряд дисциплин, которые в данный момент не нужны, но преподавание которых рассчитано на далёкую перспективу. Но и здесь часто не учитывалось, как эти дисциплины в будущем могут быть применены практически. Так высшая математика у нас преподавалась совершенно абстрактно, без учёта того, в каких отраслях и в каком виде она в дальнейшем может понадобиться. Наверно, лучше было бы гораздо полнее давать элементы математической статистики и математического планирования, практическое применение которых ещё можно увидеть в перспективе.

В преподавании некоторых дисциплин почти не учитывались возможные изменения в их применении. Когда нас в университете обучали кредитованию промышленности, основное внимание уделялось кредитованию по специальному ссудному счёту, поскольку именно такой счёт был наиболее распространённым в 1973 году. Но, критикуя простой счёт, не предусмотрели, что кредитование по простым счетам — более практичное — вновь, как это сейчас произошло, станет самым распространённым.

Что бы ты мог предложить для улучшения положени дела? На что, по-твоему мнению, стоит обратить внимание студентам-экономистам?

Преподавание должно быть больше ориентировано на практику. Это относится и к предметам, знание которых рассчитано на некоторую перспективу.

Так, если преподаётся программирование, которое может пригодиться в дальнейшем, то такое преподавание должно иметь чёткую цель — научить программировать. Иначе получится как сейчас, что знания по предмету неприменимы — во-первых, из-за того, что к вычислительным машинам в финансовых учреждениях допускают только математиков и кибернетиков, и, во-вторых, потому, что даже допусти нас к машинам, мы не смогли бы ими воспользоваться. Своим неумением программировать тартуский выпускник отличается от большинства выпускников-экономистов вузов

СССР и зарубежных стран. Ведь за годы учёбы мы не составили ни одной программы и не видели ни одной счётной машины.

По-моему, преподавание существенно улучшила бы специализация. Упор на неё стоило бы делать с четвёртого курса: студентам, готовящимся пойти в финансовую систему, в большем объеме давать предметы по финансам, идущих в систему госбанка — предметы по кредитованию и расчётам. Соответственно студенты к четвёртому курсу должны были бы сделать выбор — в какой системе они хотят работать и, учитывая эти цели, уделять больше внимания спецкурсам по финансам или кредиту.

Возможно, некоторых студентов заинтересует работа в банке. Проработав год в системе госбанка, что ты можешь сказать об особенностях этой системы?

Часто не только у широкой публики, но и у начинающих студентов-экономистов бытует неверное представление о госбанке как хранилище денег, где круглые сутки происходят подсчёты и перерасчёты денежных единиц. Для тех, кто думает, что в банке имеют дело только с деньгами, могу сказать, что я проработал в банке год, не зная, где они находятся. Здесь происходят безналичные расчёты: банк финансирует и кредитует все предприятия народного хозяйства — от заводов и фабрик до библиотек и больниц. Отсюда важнейшее значение банка— к нему стягиваются все нити финансовых операций. Банк — своеобразный контролёр народного хозяйства, и работая в нём, можно получить столь необходимое для экономиста широкое представление о хозяйстве республики.

Какие знания требуются в госбанке?

Студент, собирающийся работать в дальнейшем в системе госбанка, должен свободно владеть навыками хозяйственного анализа и уделить особое внимание предметам по кредитованию.

Кроме этого, у работы в банке есть одна важная особенность — она во многом строится на взаимоотношениях с людьми. А это значит, что для успеха в такой работе знания конкретных дисциплин недостаточно, здесь нужно иметь большой опыт общения, уметь работать с людьми, владеть своего рода психологией общения.

Банк — учреждение контролирующее, которому подчиняется множество предприятий. Поэтому у вчерашнего студента, сразу с университетской скамьи попавшего в банк, может сложиться преувеличенное мнение о своих правах. Чувствуя постоянную зависимость от него многих людей, стоящих достаточно высоко (например, дирекция предприятия), работник банка может решить, что ему всё позволено. У него начинает появляться характерное бюрократическое высокомерие; он становится буквоедом, формалистом, боящимся хоть чуть-чуть отклониться от правил...

Поэтому, пожалуй, уже в университете стоило бы если не прямо ввести в состав курса психологию, этику взаимоотношений, то хотя бы лекциями и семинарами опытных экономистов готовить студентов к такой работе.

Наверно, работа в банке чем-то интересна и для тебя лично...

Конечно. Эта работа не только расширяет мой кругозор экономиста, она даёт большой материал и для научной работы. Не многие представляют, что банк — не только важнейшая практическая организация, но и хранилище ценнейшей научной информации. И очень жаль, что эта информация остаётся неиспользованной — на нашем факультете уделяется мало внимания теории кредитования.

Интервью вёл И. РОЗЕНФЕЛЬД

Не забудьте сняться с учета

Всем выпускникам перед отъездом нужно сняться с учета в комитете комсомола ТГУ. Лучше сделать это уже сейчас, потому что в последние дни непременно собирётся очередь. Помните, что при снятии с учета весь курс не получит учетные карточки до тех пор, пока хотя бы у одного из членов группы не внесены членские взносы. До сих пор в списке должников: геологи, русские филологи, математики-педагоги (V курс) и спортмедики (III курс). Есть еще комсомольцы, которые вовсе не явились за своими новыми билетами. Стоит поторопиться!

ARS

Г. Младиани

Сентябри-близнецы

Два потока ломятся в окна,
льются,
Рассекают пространство комнаты.
Взбираются по смятым простыням.
Разгоняют стайку неряшливых
снов.
Расплываются, упершись в стену.
Повисают в воздухе. Это —
Осень.

Вскрываются кладовые памяти.
Вламываются солнечные потоки.
Омываются захламленные углы.
Открываются темные обломки.
Выходят ожившие, просветленные
Зачаровывают. Это — Сентябрь.
Двор замкнут с трех сторон
домами
Справа — свалка. У окна —
старый тополь.
Воздух двора еще не тронут
солнцем
Медлит колодезный холод ночи.
Охватывает, пробирает до ломоты.
Скорее на солнцепек. — Утро.
Зябко шелестят листвой тополя.
Жаркое остолбененье времени.
Вывожу воскрешенные часы:
Двор. Могучий забор. Кривой
тополь.
Завалинку. Белёный угол дома.
Бочку с иззябшей водой — Утро.

На крыльцо, под клен, ставлю
себя.
Яблоневый сад отодвигаю вправо.
Помещаю перед собой георгины.
Виноград на стену, бочку на угол.
Солнцепек — на завалинку. За
спину — дом.
По комнатам бродит призрак —
Сентябрь.
Сгребаю город локтем в сторону.
Дышит дорога простором степей.
Крутит воды Урал в крутых
берегах.
Устилает сизый торн склоны
ложбин.
Нависает холодная тьма на дубах.
Хлещут ночь крики гусей — Охота.
Дуб источает чернильную мглу.
Мерещатся утки в ручье напротив.
Просачивается струйками рассвет.
Лист бороздит поверхность пруда.
Мерзнет комковатый берег болота.
Цепенеет вода. Это — Осень.

Е. Бондаренко

Апрель

Апрель.
Так скоро апрель?
Называют апрелем мальчишку,
звонкоголосого, задиристого.
А я бы назвал этим именем
красавицу.
Как Ассоль,
как Асель,
зазвучала б Апрель.
Из-за глаз голубых Апрели
все заспорили, зашумели,
из нор-стен своих повылазили,
приготовили шпаги к дуэли.
А она зазвенела льдинками,
посмотрела на всех с высот
и маленькими дождинками
вдруг заплакала.
Вот и всё.
...Из-за блеска апрельских звезд
я не видел Апрели слез.

* * *

Пришел,
пошел.
Его так ждали,
январский, звпоздалый снег.
Под тонкой, снежною вуалью
иду на берег,
звуков нет.
И нет людей:
за вкусным чаем
у телевизоров сидят.
Их жаль.
Никто не замечает,
как молодому льду себя
вода бессильно отдает.
Заставил ждать онежский лед.
Знакомый набережный камень
встречает полный старых дум.
Бураном снег меня качает, ведет,
и я иду,
иду.

* * *

В нашем городе ночью
трудно найти бродягу.
В нашем городе ночью
предпочитают спать.
В нашем городе ночью
нет фонарей, а значит
в нашем городе ночью
пустота.
Ты не спишь, проклиная ночи.
Ты мучительно ждешь рассвета.
Просто солнцем согреться хочешь,
больше некем
и больше нечем.
И душа, как наш город ночью,
так пуста....

* * *

Сердце — призма.
Там все преломляется:
леса, люди,
стихи, музыка.
Сердце — призма.
Оно не пропускает черного,
а белое превращает в семицветье.
Сердце — призма.
Плохой, своенравный, ты
стал чудом,
какое я полюбила.
А истинная прелесть исказилась.
Сердце — призма.
Не доверяйте сердцу.

Н. Маевская

Аллегории

Узники

Все мы приговорены к пожизненному заключению в собственной шкуре.

Теннесси Уильямс.

Наше тело — камера-одиночка. Ты обречен на пожизненное заточение, все твои контакты — стук в стену соседней камеры; ты стуком спрашиваешь у соседа слева, как ему спалось, а он стучит в твою стену.

Так проходят дни, а потом вдруг он перестает отвечать на твои сигналы. Ты встревожен — вдруг он умер? — а ему просто сказали, что ты провокатор: потому-то стена слева презрительно молчит. Ты стучишь соседу справа, у тебя снова есть себеседник, он стуком спрашивает тебя о настроении, а ты отстукиваешь ответ.

Так проходят дни, а потом вдруг тебе сообщают, что он провокатор; а ты в своей одиночке лишен возможности это проверить, ты в своей одиночке вынужден всему верить. И ты смотришь на стену справа с омерзением, и не отвечаешь на его стуки, и задыхаешься без общения, и начинаешь колотить в дверь, требуя свободы.

Но разве есть выход из собственного тела?

Тэд Хьюз

Вампир

Вы рады — он пришел незванным,
гляньте,
Как под влияньем виски оживился
он,
Поверг в смятенье общество умом,
И вы дивитесь, где берет он
силы...
Но в то же время, в нашем
подсознаньи
Он в саване шевелится, встает.
«Остановите, ради Бога!» — в
крик
Бросаетесь и льются слезы, но
Он движется и хрустнуть ваши
ребра
Вот-вот должны. Гримасничает
туша,
Вас судорогой свело, давленье
крови
Ползет, как скорпионы в волосах.
Вы умоляете, ему уже покорны,
Как вдруг он кашлем с кровью
Давится и оставляет вас
Едва живого. Вы садитесь
Куда-то мимо стула,
Дрожа, как лист, не чувствуя себя.
Там, в глубине, под глубочайшим
камнем,
От вашей крови лопается он.

Перевод Г. Младиани

NB! NB!

У будущих выпускников сейчас идут последние дни учебной работы в Alma mater. 1 июня началась защита дипломов у историков, в среду к ним присоединились филологи, и теперь каждый день в университете защищают дипломные

Когда вручаются дипломы?

работы и сдают госэкзамены.

Скоро начнутся и выпускные акты.

23 июня в 12.00 в актовом зале университета будут вручены дипломы юристам, 24 июня — географам-биологам и математикам (15 и 12.00), 25 июня в 14.00 — экономистам, 26 июня в 11.00 — физкультурникам.

29 июня в 12.00 получат дипломы историки, 30 июня в 12.00 — физики и химики, 1 июля в 12.00 — врачи, 2 июля в то же время — филологи.

21 июня уже начинает работу приёмная комиссия.

Молодым учёным

Премия 1977 года АН ЭССР будет присуждена студентам за оригинальную научную работу по химии, геологии и биологии. Будут рассматриваться также связанные с изучением природы работы по географии.

Как и в предыдущие годы работы нужно отослать до **15 октября** нынешнего года в Президиум АН ЭССР (Таллин, ул. Кохту, 6); работы могут представлять высшие учебные заведения, исследовательские институты, комсомольские организации, члены АН ЭССР и преподаватели высших учебных заведений.

Работа должна быть представлена в 3-х экземплярах вместе с сопроводительным письмом с оценкой работы, биографией автора, а также характеристикой его учебной, производственной и общественной работы. Рассматривается появившиеся в течение трех последних лет коллективные и индивидуальные исследования, выполненные студентами высших учебных заведений республики, в том числе и посланными учиться в ЭССР из других республик.

Победитель получит премию в размере 200 рублей и диплом.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
И. РОЗЕНФЕЛЬД
Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 3045. МВ-05498.

Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 26 Reedel, 25. juunil 1976 XXVIII aastakäik

Külalisi N. Burdenko juubelikonverentsilt:
● M. KUZIN,
NSV Liidu Meditsiiniakadeemia korrespondentliige

● J. LOPKOVA,
meditsiinidoktor Burdenko-nimelisest Neurokirurgia Instituudist

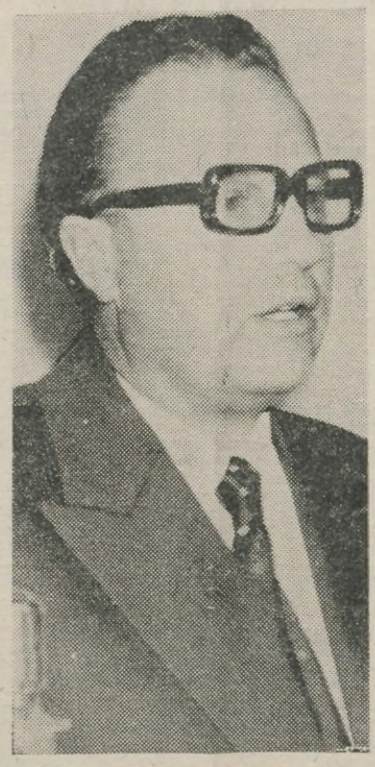

● O. TAMM,
Eesti NSV tervishoiuministri asetäitja (Loe «Reedest reedeni»)

J. LAANE fotod

Rektor õnnitleb

70. sünnipäeval vanempreparaator Jelena MILKI, 60. sünnipäeval vaneminseneri Osvald KLAUSI, kesküttekütjat Selma PÄRNA ja vanemtöödejuhataja jaoskonna seppkeevitajat Karl MÄRTSONIT ning 50. sünnipäeval matemaatika õpetamise metoodika kateedri vanemlaboranti Taisi MÜÜRSEPPA, NSV Liidu ajaloo kateedri professorit Sulev VAHTRET, sekretoorsete protsesside biokeemia laboratooriumi nooremteadurit Veera HOLLOT, Kääriku õppebaasi laohoidjat Õie HIOBIT ja raamatupidajat Laine AAVIKSOOD. Rektor tänab tehtud töö eest ja soovib indu edaspidiseks.

*

Lõpuaktused

Kehakultuuriteaduskond 26. juunil k. 11, Ajalooteaduskond 29. juunil k. 12, Füüsika-Keemiateaduskond 30. juunil k. 12, Arstiteaduskond 1. juulil k. 12 ja Filoloogiateaduskond 2. juulil k. 12.

Reedest Reedeni

1901—1918 õppis ja tegutses Tartus hilisem NSV Liidu Teaduste Akadeemia akadeemik, Meditsiiniakadeemia organiseerija ja president Nikolai Burdenko. Vene-Jaapani sõjast võttis ta osa sanitaarsalga koosseisus, siit ka huvi välikirurgia ja neurokirurgia vastu. 1911. aastal valiti N. Burdenko Tartu ülikooli operatiivkirurgia ja topograafilise anatoomia kateedri professoriks. 18.—19. juunil toimus ülikoolis akadeemik N. Burdenko 100. sünniaastapäeva tähistamiseks sümpoosion, millest ülikooli teadlaste (professorid E. Raudam, R. Zupping, E. Tünder, E. Sepp, K. Põder jt.) kõrval võttis osa ka nimekaid külalisi. Meditsiiniakadeemia korrespondentliige prof. M. Kuzin kõneles N. Burdenko tegevusest Tartus, tema kolleeg akadeemik prof. A. Konovalov andis ülevaate N. Burdenko osast Nõukogude neurokirurgia arengus.

Kolmapäeval said selle kevade esimesed lõpetajad diplomi — ülikooli pereheitmine algas juristidest. Lõpetas kursus, kust oli pärit ülikooli parim komsomoligrupp. Kursusejuhendaja dots. K. Nigola nimetas paljusid diplomande, kes stuudiumi jooksul olid õppe-, ühiskondlikus või teaduslikus töös silma paistnud. Kiitusega lõpetasid Ingrid Gekk, Jüri Ilvest, Tõnu Kõrda, Aimi Kõverjalg, Madis Kägu, Uno Lõhmus, Raul Narits, Jaak Oja ja Kaie Pajo. Ülikooli komsomolielus tegid ilma veel Vladimir Iljaševitš, Arvo Junti, Lea Mägi, teaduslike töödega äratasid tähelepanu Madis Kägu ja Jaak Oja.

Pereheitmine ülikoolis jätkub.

Reedeti pärast lõunat

võib peahoone fuajeest Parroti bareljeefi alt saada trükisooja lehte pealdisega «TRÜ». Vormi poolest teatakse teda küll rohkem ametkondliku «mnogotiražka» nime all tiraažiga 3000 eksemplari, mahuga 2 trükipoognat, aga et ta ajalehe mõõdu välja annab, näitab kasvõi tähelepanugi, mis talle osutatud: viimasel ajal kaks EKP TRÜ komitee otsust, ülevaateartikkel «Rahva Hääles» (nr. 53, 5. märtsil 1976), nõupidamised lehe asjus mitmel tasemel pealekauba. Nüüd, enne puhkusele minekut, oleks paslik pisut oma tegevust üle vaadata, pidada arvet otsuste täitmise kohta ja anda ühtlasi ka lugeja ees aru. Lähipilgu alla võtame ajalehed 1—23, s. o. viimane poolaasta, põhjendusega, et see aeg juba piisavalt iseloomulikku sisaldab, et viimane parteikomitee otsus lehe kohta võeti vastu 22. dets. 1975. a., mis omakorda juhindus EKP KK pleenumist teemal «Vabariigi ajakirjanduse, televisiooni ja raadio osa suurendamisest töötajate ideelis-poliitilises kasvatamises» ja et just viimase poolaasta tegevus tähtsate sisepoliitiliste sündmuste atmosfääris kulges.

MIS?

Tegevust statistilistesse raamidesse mahutades saame vähemasti kvantitatiivse pildi lehe põhisuundade hoidmisest ja täitmisest. Artikliühikutes (arv sulgudes) näeks see välja nii: õppe-kasvatustöö (22), üliõpilaselu (26), partei elu, sh. XXV kongressi materjalid (14), komsomolitöö (17), ühiskonnaelu problemaatika, mis ulatub ülikoolist välja (11), sõjalis-patriootiline aspekt, tsiviilkaitse (6), ülikooli ajalugu (11), õppereisid, matkad, looduskaitse (14), sport, kehakultuur (16), kunsti-, muusika-, kirjanduselu (kriitika, retsensioonid jms.), taidlus (17), EÜE, suvemalev (9), üldiselt teadusse puutuvad materjalid (9), kirjanduslik eneseväljendus (5)+2 «Krapp», ÜTÜ ja mitmesugused konkursid (11), olmekriitika — «Muide» (8), esseistika — «Dixi» (3), ülikooli arenguprobleemid (19), üliõpilasportreed (8), ülikoolielu kroonika (37), ülikooli teenistujate ja töölistega seotud kirjutised (2), ametiühingu problemaatika (0), rahvakontroll (1). Jaotus iseenesest sai kohmakas, aga just loetletud külgede valgustamises on nähtud ülikoolilehe funktsioone. Arusaamatuste vältimiseks olgu seegi öeldud, et kui esitatud ülevaates mingi artikkel juba ühe teema alla paigutatud, siis teise teema all pole seda enam arvestatud, kuigi just «puhtalt teemasse» kirjutatud pole tegelikult ükski artikkel; ikka võib mis tahes statistilises ühikus täheldada niisuguseidki momente, mis teisegi jaotusse ulatuvad. Ja veel: vaadeldaval perioodil on ajaleht es avaldatud 182 fotot, 21 joonistust või plakatit.

Toodust ilmneb, et ametiühingu, rahvakontrolli ja teenistujate tegevuse valgustamine ajalehes on olnud nõrk. Ja ega partei elugagi kiidelda saa: põhiosas on see olnud informatiivne.

Mõned materjalid on trükivalgust päris erilehekülgedena näinud, nagu õpetajaks saamine, ülikooliaeg kui armastuse aeg, rahvaste sõpruse päevad, naistepäev, ülikooli tutvustamine, looduskaitsepäev; vastavat parteikomitee soovitust järgides ilmus ka materjal elulaadi kohta, samuti korraldati reporterite kiirkursused. Selle poolaasta uuest veel niipalju, et *«Acta diurna»* asemel on nüüd «Reedest reedeni» (fakt + kommentaar), et lisandusid «Sekretäri tribüün», «Komsomoli kuukommentaar» ja et ajalehe ilmeski mõnd muutust üritatud. **Toimetuse passivast ei saa märkimata aga jätta pooleli jäänud rubriike** (näit. «Kas professor on kodus?»), **suhteliselt tagasihoidliku huvi ülikooli teaduse probleemide vastu, samuti reaal- ja looduste aduslike materjalide kesist ilmumissagedust** (mõnede reaalteadlaste etteheide lehe «liigse» humanitaarsuse pärast tundub siiski alusetu olevat juba kasvõi ainuüksi seetõttu, et reaalteadlastepoolne kaastöö on olnud minimaalne). **Ka pole kolleegium seni leidnud meetodit, millega omal jõul läbi murda õppejõudude hulgas levinud inertsus lehele kaastöö tegemise suhtes.**

KES?

Jah, kes need siis on, kes pole paljuks pidanud peahoone kolmandale korrusele jõuda ja kaastöö märkamatult postkasti peita või kes kõheldes, kes hakkajamalt toimetuse uksest sisse astunud ja koos «terega» kirjatüki üle andnud? Siiski kummutame arvamuse, et ülikoolilehel autoreid palju on. Iseenesestki mõista muutuksid need kaks (nii palju on selle lehe peal kohti ja inimesigi) grafomaanideks, kui seitsme päevaga 45 masinakirjalehekülge täita tuleks.

Üliõpilased. Harva, kui avaldamisküps lugu tellimata toimetusse saabub. Enamasti otsime kirjutajaid ja tavapäraselt žurnalistikaüliõpilaste seast. III—IV kursusel langeb osa neistki ära: tuleb sihtida praktikaasutuse, s. t. suurema lehe või ajakirja poole, kuhu hiljem ametisse saaks. Aasta pärast kaob ehk tudengite tagasihoidlikkus, sest sügisest peaks õppima asuma 25 «lehejüngriks» pürgijat.

Õppejõud. H. Piirimäe, J. Kalits, L. Leesment, T. Ilomets, K.-S. Rebane, I. Volkov, M. Murd, P. Kard, A. Viru. Pingutades saaks nimetosina täis. On veel osa neidki, kelle nime autorina küll lehes vähem näha, kes aga oma ärksa «kaasaelamisega» lehe tegemist rikastanud: J. Reimand, H. Palamets, J. Eilart, J. Peegel, J. Ant, J. Ksenofontov, H. Epler, V. Haamer, L. Kivistik. Seegi loetelu pole lõplik. Erilise tänu pälvivad lehekülgede koostajad: orientalistid, looduskaitseringi liikmed, orienteerujad; pildistegijad nii fotoaparaadi kui pliiatsiga.

KUIDAS?

See tähendab «köögipoolt». Lugeja peaks siin teada saama, mil moel see leht siis ikkagi sünnib. Tsükkel on halastamatult determineeritud: reedeks peavad juba järgmise lehe materjalid teada olema, kas käsikirjadena toimetuses või kindlate kokkulepetena autoritega, et esmaspäeval toovad; kindel peab olema ka lehe plaan-makett. Esmaspäeval lisatakse olemasolevale eelmise nädala kõige palavamad sündmused, aktuaalsemad materjalid, teisipäeval vormistatakse pildid ja redigeeritakse trükkiminevad materjalid, kolmapäeval mõõdetakse kirjatükid maketti, neljapäeval küljendatakse trükikojas ja reede hommikul planeeritakse uut lehte. Nii peaks see olema. Tavalisem on järgmine pilt: reedel lõpetatakse n.-ö. tühja sahtliga, ehkki lood on tellitud ja autorid teada. Esmaspäeval algab pealekäimine või üleküsimine, igaks juhuks otsitakse juba varulugusid. Teisipäeval on aga äkki ärganud needki, kellel kas «linnukese» pärast lehte vaja kirjutada või jälle muu pakiline põhjus (vaja midagi teatada), mis teeb artikli ilmumise vajalikuks just ja ainult sel reedel. Siis juhtub, et kolmapäeva hommikuks on leht «lõhki». Toimetusel alternatiivi pole: nii tellitud kui ka ootamatult saadud materjal vananeb, lisalehte aga välja anda ei saa. Sellega ollakse harjunud, kuid see pole loomulik.

Siin võiks palju rääkida niisugust olukorda põhjustavaist tegureist, mille seas näiteks mitte kõige vähema tähtsusega pole asjaolu, et **põhimõtteliselt honorarivabana sõltuvad «mnogotiražkad» kõige rohkem vastava sotsiaalse keskkonna aktiivsuse astmest.** Et raha pärast meile kirjutada pole mõtet, siis peab see olema ikka üks tõsine asi, mille pärast seda tehakse (formalistile on selleks «linnuke».) Kui kirjatükki ei kompenseeri asi (siin: raha), siis peavad olema vaimsed kompensaatorid: võimalus eneseväljenduseks, probleemi tõstatamiseks, dialoogiks lugejate või nende taga seisvate institutsioonidega, prestiiži saavutamiseks vms. Aga kui keskkonna aktiivsuse nivoo pole just kiita (lihtsalt ei taheta või pole kasulik väljenduda) ja kui ka vaimne kompensatsioon jääb poolikuks või üldsegi ei realiseeru, siis ongi tulemuseks «peost suhu» ja «tühi sahtel».

Üheks väljapääsuks näikse siiski olevat pikaajaline planeerimine. Tänini on see osutunud paraku võimalikuks vaid tähtpäevade või suurte sündmuste eel (rahvaste sõpruse päevad), aga ka erilehtede puhul («Ülikool on ka armastuse aeg»). Rubriikide täitmisel muutub olukord keerulisemaks. Nii on läinud üle kivide ja kändude rubriigi «TRÜ komsomol läbi aegade» toimetamine, kus seni on esinenud vaid kolm TRÜ endist komsomolisekretäri. Poolikuks on jäänud ka kavandatud rubriik elulaadi problemaatika kä-

(Järg 2. lk.)

Aunimetusi

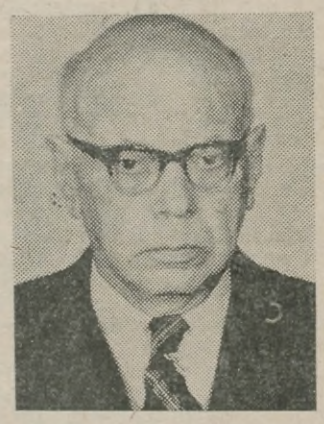

● LEONID VAINER,
Eesti NSV teeneline arst

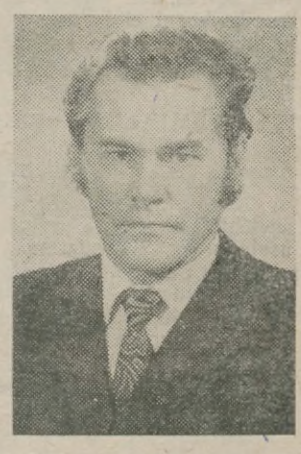

● LEMBIT ALLIKMETS,
Eesti NSV teeneline teadlane

Eduard Vääri — 50

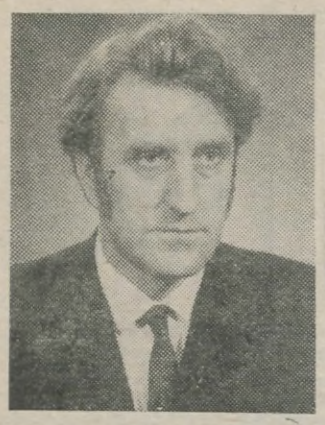

Eduard Väärist kasvas mees, kes oskab tööd teha, kellel on püsiv ning sitke iseloom. 1945. aastal lõpetas Eduard Vääri Tõrva Keskkooli ja astus Tartu Riikliku Ülikooli Ajaloo-Keeleteaduskonda. Siin asus ta õppima eesti keelt ja soome-ugri keeli. Tema soome-ugri alased huvid olid nõnda jäägitud, et juba 1947. aasta suvel saadeti ta vadjalaste juurde keeleuurimisretkele. Ülikooli lõpetas Eduard Vääri 1950. aasta kevadel. Esimese töökoha sai ta Tartu Õpetajate Instituuti, ent hakkas ka juba samal 1950. aastal õppeülesandel loenguid ja harjutusi pidama ülikooliski. Varsti sai ta Tartu Riikliku Ülikooli soome-ugri keeleteaduse aspirandiks, töötades siiski edasi ka Õpetajate Instituudis. Ennetähtaegselt sai valmis kandidaadiväitekiri «Sugulusalane sõnavara läänemeresoome keeltes» (425 lk. masinakirjas), mis kaitsti 1953. aasta sügisel. Et soome-ugri keelte kateedris polnud piisavalt õppejõude, pidi Eduard Vääri juba aspirandina 1952. aasta sügisel asuma poole koormusega vanemõpetaja kohale. Täiskoormusega vanemõpetajaks sai ta 1954, dotsendi kohusetäitjaks 1955. ja dotsendiks 1956. aastal. 1975. aastal kaitses Eduard Vääri doktoriväitekirja «Sufiksatsioon liivi keeles (Liivi keele algupäraste tuletusliidete analüüs)».

Eduard Vääri on uurinud mitmeid soome-ugri keeli ning neist pädevalt kirjutanud. Tema peamine uurimisaine on olnud liivi keel. Liivi keelt oskab ta nagu liivlane. Tal on rikkalikult liivi ainestikku, mis on aastate jooksul kirja pandud vanadelt liivlastelt, kellest suur enamik on juba toonelas. Mitukümmend uurimust on ilmunud liivi keele struktuurist, ajaloost, rahvaluulest, murretest jne.

Tartu Õpetajate Instituudis tekkis Eduard Vääril kiindumus eesti keelesse ning selle õpetamisse. Dotsendina on ta olnud Tartu I ja III Keskkooli eesti keele õpetaja. Olles tegev eesti keele õpetaja, on ta edukalt juhtinud üliõpilaste pedagoogilist praktikat, kirjutanud eesti keele õpikuid ja arvukaid ajaleheartikleid keeleküsimustest. 1975. aastal ilmus tema eesti keele kõrgkooliõpik soome üliõpilastele.

Tartu Riiklikus Ülikoolis on Eduard Vääri pidanud loenguid fennougristikast ning üldkeeleteadusest. Üldkeeleteadusest on ta avaldanud ka uurimusi ning kirjutisi. Ta on sageli esinenud kodu- ja välismaistel kongressidel ja konverentsidel. Teda tuntakse rahvusvaheliselt läänemere keelte pädeva uurijana.

Soome-ugri keelte kateeder õnnitleb teda 50 puhul.

PAUL ARISTE

Reedeti pärast lõunat

(Algus 1. lk.)

sitlemiseks, milles seni on oma osa täitnud ainult teadusliku kommunismi kateeder. Vastuseta on jäänud pöördumised filosoofia ja poliitilise ökonoomia kateedri poole, kuigi TRÜ ühiskonnateaduste parteiorganisatsiooni otsus 18. nov. 1975. a. rõhutas rangema kontrolli vajadust õppejõudude osavõtu kohta ajalehe «TRÜ» tööst.

Seetõttu ei saagi ükskõikseks jääda ühiskonnateadlaste suhtumise vastu ülikooli lehesse. Peale väheste erandite on toimetus saanud neilt vaid jooksvat informatsiooni või üldtõdesid refereerivaid artikleid. **Ometi võiksime just neilt oodata ühiskonna arengu aktuaalse problemaatika analüüsi, omamoodi õppeseminaride jätku lehe veergudel.** Või peetakse lehe kandevõimet selleks liialt väikeseks?

Parem võinuks olla koostöö ka vene kirjanduse kateedriga: kavandatud kaasaja vene kirjanduse erileheküljest sai lõpuks vaevaga üks artikkel käesolevasse lehte.

Me ei hakka siin arutama laboratooriumide ja kateedrite poolset osa — see on praeguseni *terra incognita*, ammendamatu reserv ajalehe sisukuse avardamisel. On veel mõistetav, et inimestel pole aega kirjutada, hetkelgi, kui n.-ö. nöör kõri pigistamas, aga et ei vaevuta toimetusele anda endast märku ka siis, kui kateedris mingi sündmus olnud või tulemas, on rohkem kui kurvastav (näit. prof. emer. Eichwaldi nekroloog on tänini saamata ja ka avaldamata).

Omaette peatüki «kuidas?»-aspektis moodustab r e a g e e r i m i n e k r i i t i k a l e. Tänini ootame vastust sellele, mis saab prantsuse keele õpetamisest ülikoolis (artikkel 19. sept. 1975. a.), keeltemaja ja peahoone vahelisest pimedast tunnelist («Muide» 3. okt. 1975. a.), ülikooli tutvustavatest väljaannetest (artikkel 31. okt. 1975. a.), «Sophoklese» salvrätikutest ja tarbepaberist ülikooli käimlates («Muide» 3. dets. 1975. a.), laualampidest õpperaamatukogus (repliik 9. apr. 1976. a.), plekitahvlite sajust keemiahoone katuselt (repliik 7. mai 1976. a.), ventilaatorite mürast (repliik 14. mai 1976. a.), lõrriläinud kõnevõistlusest (artikkel 14. mai 1976. a.), kõikidest ühiselamutesse kontrollreididel märgatud puudustest (vastavad artiklid ja fotoreportaažid).* Siin nimetatu on vaid nn. konkreetne kriitika, mille avaldamine ajalehes eeldas ka juba vastaja või allüksuse teadmist. **Paraku saab loetelust järeldada vaid üht: NLKP Keskkomitee otsusest «Kriitikast ja enesekriitikast» pole senini vajalikke järeldusi tehtud või ei peeta ülikoolilehte lihtsalt vastuse vääriliseks.**

Säärase mõru tõdemusega peamegi kahjuks selle osa lõpetama, kui väga me ka sooviksime veendumust, et üldiselt on ju kõik kõige paremas korras. Jah, üldiselt on see nii, kuniks kaant ei kergitata. Aga kaane all keeb puder, s. t. elu kogu oma vastuolulisuses ja mitmekesisuses.

«TRÜ» AVAMEELNE PÖÖRDUMINE

loetakse sedapuhku lõppenuks. Avameelsus lugeja suhtes peaks näitama, et leht temast lugu peab ja teda usaldab. Lugeja suhtumist lehesse näeme sellest, et ta teda ostab ja ka ise tema tegemises osaleb. Sisukas leht saab sündida ikkagi vaid kahepoolses suhtlemises. Lootkem seda.

TOIMETUS
KOLLEEGIUM

* Tähelepanuväärseks erandiks on siin Majandusteaduskond, kust kriitikale nende ühiselamus täheldatud puuduste kohta saabus operatiivne vastus.

Esmakursuslaste sotsiaal-õiguslikust hoiakust

Järgnevalt avaldame väljavõtte Õigusteaduskonna diplomandi, *cum laude* lõpetanud Jüri ILVESTI võistlustööst, mis oma teema poolest peaks huvitama teisigi. Töö baseerub Filoloogia-, Bioloogia-Geograafia- ja Õigusteaduskonna esimeste kursuste üliõpilaste ankeet-vastustel. (Kontrollgrupiks olid Õigusteaduskonna II k. üliõpilased.)

Ankeedis paluti üliõpilastel järjestada raskusastme järgi kuus kuritegu: kehavigastuse tekitamine, kodaniku vara vargus, huligaansus, vägistamine, sotsialistliku vara riisumine ja auto ärandamine. Hiljem paluti need järjestada häbiväärsuse järgi, s. t. oli mõeldud konkreetse indiviidi suhtumist kuritegudesse moraalse kriteeriumi, teatud mõttes sotsiaal-õigusliku hoiaku alusel.

Saadud andmed osutusid üllatavaks. Nimelt langesid vastused raskusastme ja häbiväärsuse osas peaaegu täpselt kokku, väljendades uuritava kontingendi sotsiaal-õiguslikku hoiaku tavatult suurt homogeensust.

Valdav järjestus osutus raskusastme poolest järgmiseks: vägistamine, kehavigastuste tekitamine, sotsialistliku vara riisumine, kodaniku vara vargus, auto ärandamine, huligaansus. Häbiväärsuse alusel järjestati kuriteod: vägistamine, kehavigastuste tekitamine, sotsialistliku vara riisumine, kodaniku vara vargus, huligaansus, auto ärandamine.

Järjestus on niivõrd tüüpiline, et analüüsitud kursustel on üldisest järjestusest ainult kaks kõrvalekaldumist: (1) eesti filoloogid vahetavad häbiväärsuse osas ära kodaniku ja sotsialistliku vara varguse, (2) Õigusteaduskonna II kursus vahetab raskusastme poolest ära kehavigastuste tekitamise ja sotsialistliku vara riisumise.

Ilmneb, et õigusteadvus on sotsiaalsete gruppide kaupa homogeenne, vastajad ei crista kuritegude raskusastet ega häbiväärsuse astet ning otsustavad kuritegude järjestuse üle moraalsete kriteeriumide põhjal. Küsimustele antakse oodatavaid vastusevariante, s. t. ei väljendata mitte subjektiivset sotsiaal-õigusliku hoiaku tavatult suurt homogeensust, vaid püütakse tabada seaduseandja tahtele vastavaid, objektiivselt õigeid vastuseid.

Huvi pakub veel järgmine moment. Nimelt asetavad kõik kursused auto ärandamise raskusastme poolest 5., häbiväärsuselt aga kindlalt 6. kohale. Huligaansuse osas on järjestus vastupidine. Nähtavasti on tegemist tüüpilise defektiga õigusteadvuses. Seadust järgides ei saa tekkida mingit kahtlust nende kuritegude raskusastme võrdlemisel. Sliski vahetavad üliõpilased need kaks kuritegu raskusastmelt ära. Meie arvates sisustavad anketeeritavad huligaansuse kui administratiivkorras karistatava teo.

Samal ajal arvavad vastajad olevat teo tunduvalt suurema ühiskonnaohtlikkusega, võrreldes karistusega, mis selle kuriteo eest on ette nähtud.

See kinnitab veelgi eespool toodud väidet, näidates, kui vajalik on kasvatatavas kontingendis valitseva sotsiaal-õigusliku hoiaku tundmine. Objektiivselt siin mingisugust vastuolu ei ole. Seaduseandja on rahva tahet väljendades fikseerinud huligaansuse koha teiste kuritegude hierarhias.

Ometi näeme faktidest teatud sotsiaalse grupi lõikes omapärast faktoloogiat. Olles vähe või halvasti informeeritud kehtivast õigusest, näib konkreetsele indiviidile, et tema arusaamine õigusest on vastuolus seaduseandja tahtega. See omakorda vähendab õiguskasvatusega tegelevate organite kui riigi esindajate autoriteeti.

See on meie arvates tüüpiline näide sellest, kuidas tagasisidekanalite puudulikkuse tõttu võib otsesidekanalite kaudu antud informatsioon osutuda ebaefektiivseks.

Et vastajateks olid põhiliselt esimeste kursuste üliõpilased ning anketeerimine toimus I poolaastal, oleks naiivne arvata, et kursus oleks välja kujunenud informaalseks grupiks, mille väärtuste skaala oluliselt mõjutab gruppi kuuluva indiviidi hinnangute kujunemist. Seetõttu uuriti anketeeritavate vastuseid täiendavalt, lähtudes nende elukohast enne ülikooli astumist. Võrreldes Tallinnas elanute vastuseid maa-asulates, alevites ja rajoonilinnades elanute vastustega, näeme aga samasugust homogeensust. Kuritegude järjestus nii raskusastmelt kui ka häbiväärsuse astmelt ei erine eespool käsitletust.

Selle metoodika alusel on võimalik välja selgitada kasvatatava kontingendi sotsiaal-õiguslik hoiak ning edaspidi ka selle kujunemist mõjustavad faktorid. Peame siin silmas põhiliselt informaalsete gruppide mõju, eeldades, et ametlikest kanaleist saadav informatsioon on suunatud kommunistliku ühiskonna harmooniliselt arenenud isiksuse kasvatamisele.

VARJE SOOTAK

Kõnelus lugejaga

Mina pihin, sina pihid, tema, meie... kõik me pihime taoti kellelegi. Ajakirjaniku pihtimus lugejaga vesteldes või nelja silma all on saanud meile tavaliseks. Tavatu tundub aga ehk, kui ta üksnes oma ametiasjadest kõnelema hakkaks. Kord aastas, 5. mail, lehemeeste päeval (liitsõna teine ots kinnitab veenvalt, et vähemaltf toimetuste locvkoosseis pole veel feminiseerunud, kuigi kevadeti žurnalistidiplomi saajate enamiku moodustavad naised), küll pisut tutvustatakse lehe valmimist, kaastöötajaidki. Aga kõik see, mis toimetusesiseseid päevaprobleeme puudutab, oleks nagu tabu ja tavalugejal puudub ettekujutus, mis seal toimetuses õieti tehakse. Eriti siis, kui tal pole ühtki tuttavat, kes ajakirjandusega seotud oleks, või kui ta pole iial toimetuse ust praotanud. On avaldatud arvamust, et rohkem kui teiste elukutsete esindajad vajaksid ajakirjanikud oma psüühilise saasta maandamiseks pihiisa (fakt: žurnalistide eluiga olevat tänapäeval üks lühemaid).

Eelnenud ja järgnevad mõttejupid on sadestunud poole tosina aasta jooksul mitmes toimetuses mitmeid ameteid pidades. Avameelseks kõneluseks lugejaga sundisid aga viimane ajakirjanduspäev ja lühike, kuid kõige erialalähedasem töö selle väikese väljaande juures. Meil on küll harjumus rängemalt öeldes või puudusi materdades autoriteetide taha varjuda. Tahaksin aga nende tiivad puudutamata jätta ja piirduda üksnes sellega, mida ise arvan. Olgu ma pealegi kaitseta.

Mis mind siis ajakirjanduspäeval eriti raputas? Ei mäleta, et sel päeval oleksid suured vennad oma väiksematest, s. t. «mnogotiražkadest» välja teinud. Kas tõesti ei ole üheski kolmest Eesti väikesest väljaandest («TP», «EPA», «TRÜ») midagi nimetamisväärset ära tehtud, et ka kolmas vend teistega võrdselt peolaua taha istuda võiks? Küll näikse aga vastupidine, seega laidutendents juurdunud olevat. Pealegi, kus säärase nädalalehe kaks tegijat on vahest isegi enam koormatud kui suure lehe kokkupanijad. Pole ju osakonniti spetsialiseerumist, nii et kõike tuleb võrdselt teada, ka tehnilist külge. See oleks siis redigeerimine, makett, korrektuur ja ega küljendamise tundminegi paha tee. Vahel tuleb mitu korda trükikojas lehe järel käia. Miks mitu korda? Tuntud tõde: meie trükikodade tootmisvõimsus ja sellest tulenevad viivitused. Aga millal ise materjali koguda, kirjutada? Siin ei tohi ära väsida, sest ülikoolilehe lugeja haritus on kõrge. Ja seisadki tihti dilemma ees: kas seda lugu avaldada või ei? Lugejaskonna küsitlused on puudutanud enamasti üliõpilasi ja õppejõude. Aga on veel mitusada töölist ja teenistujat, kellele see o m a leht on. Ka esimese ja viimase kursuse tudengi vahel on viis aastat. Probleem, mis teise kursuse üliõpilast erutab, võib diplomandile naiivne näida. Miks me neid halisemisi siis üllitame? Miks ka mitte? Vähemalt ühel tuhandest jätkus ju julgust eneseväljendamiseks. Meil polekski õigust noore inimese maailmavaadet küpseks redigeerida või veelgi kergemat teed minna ja julguseproov prügikasti visata. Ka leheveergudel peaks inimene sellekssamaks jääma, kellena me teda iga päev nägema harjunud oleme. Paarikümneaastane tudeng ehedana, arenevana, nagu ta on. Nii ei oleks õige orienteeruda etaloniteerida, keskmisele lehelugejale, vaid peaksime suutma anda vajalikku igaühele. Et see osaliselt ka õnnestunud on, näitab suur lugejaskond väljaspool Tartutki: endised üliõpilased ja praegused pealinna tudengid.

Kogu selle protsessi juures on üks «aga», mille tõttu olevat meie töö TPI ja EPA kolleegide omast võrreldamatult lihtsam. Osalt tõepoolest, sest siin koolitatakse üliõpilasi žurnalistiks. Kaastööd siiski küllaga pole, nagu toimetuse artiklist juba lugeda võisite. Et me ka õppebaasiks oleme, peame eeskujulikku ajalehte tegema, see hoiab ennast pingul, ka ise tahad kedagi järgida või uut otsida. Kuigi post toob toimetusse «mnogotiražkasid» mitmest Liidu suurkoolist, jääb neis tihtipeale kõrgkoolile omasest laadist puudu. Mõni on koguni kehva rajoonilehe sugune: standardsed portreed, probleemivabad artiklid, ilmetu kujundus. Nõnda võib küll toimetuse tööplaan täidetud olla (punkt kirjas), aga kvaliteet? Kujunduse poolest oleme teraselt jälginud «Sirpi ja Vasarat» ning «Nõukogude Õpetajat», kust mõndagi isepärast leida on.

Kahjuks pole vist «TRÜ» toimetusel kunagi olnud lähedasi sidemeid mõne teise omasuguse talitusega. Säärane lehepartner tuleks kõne alla ehk siis, kui TRÜ-l oma sõpruskool oleks. Praegused sidemed on teaduskondade ja kateedrite tasemel, mis võiksid ju ka jääda. Ligilähedase struktuuriga õppeasutust meilt või sotsialismimaadest annaks ikka leida. Aga sedapuhku peaksid sidemed lepingu sõlmimiseltt sisulisema koostöö poole siirduma.

Esmase tähtsusega meie töös on ja jääb oma lugeja abi, h e a s o o v l i k abi. Meele teeb kibedaks, kui mõnuga näidatakse mõnd trükiviga või mis veelgi hullem, otsitakse sealt, kust midagi leida ei ole. Kord pani kohvikus keegi lehe mulle laua peale ja küsis: «Mida te siin näete?» Et ma hämmastunud olin ja korraga ei mõistnud, milles asi, kordas ta, aga nüüd juba: «Keda te siin näete?» Tema meelest olevat kunstnik kellelegi maski ette joonistanud. Tegemist oli hoopis fotoga.

Või jälle, miks me jätame teksti liiga palju võõrsõnu ja ladinakeelseid väljendeid. Ma ei usu, et me nendega üle pakkunud oleksime, sest ladina keelt ju ülikoolis ikka õpetatakse. Kus siis veel, kui mitte siin akadeemilise sõnavaraga lehte ilmestada?

On neidki autoreid, kes loovutavad oma kaastöö meile üksnes siis, kui avaldame need lühendamata, parandamata. Aga lehe pind on ju pisuke, pikad kuivad artiklid ei kutsu kedagi lugema. Ega meiegi mõistuseta olendid ole ning vastastikuse austuse ja usalduseta jääb säärasel juhul ladus koostöö tulemata.

Kõik need tusased seigad korvab aga mitmekordselt vahetu tagasiside lugejaga. Olgu see siis mõneminutine telefonikõne, milles sõbralikku nõu jagatakse, või peahoone trepil silmast silma oma arvamust avaldatakse. Tagantjärele selgus, kui õigeaegne oli armastuse teema käsitlemine, mida lugeja ammu oodanud oli. Omamoodi peomeeleolu tabad endas ka siis, kui sind sisuka tellimata kaastööga üllatatakse. Jäägu pealegi meie töö meeldivamatest külgedest kõnelemine vaid ühe neljandikuni, arvan, et seda on aga tegelikkuses palju rohkem ning see väärib juba omaette kirjatükki. Ajalehenädalale paneb reedeti punkti lugejatespaleer, kes vastostetud ajaleht käes, samas lugemisse süveneb, Küllap siis on, mida oodata ja lugeda.

Assotsiatsioonidest...

(Algus «TRÜ»-s nr. 24)

Peatuksin nüüd H. Epneri teesidel («TRÜ» nr. 22), mida ta arusaamatul kombel nimetab vastulauseteks minu artiklile. Tegelikult saab peaaegu vastulauseteks lugeda vaid 3. teesi teist poolt ja 6. teesi. Ülejäänud teesid ei sobi vastulauseteks ühelegi minu artiklis esinevale lausele ega mõttele (lugeja võib selles ise soovi korral veenduda). Et aga H. Epner on need teesid vastulausetena mulle adresseerinud, siis nähtavasti selleks, et ma omakorda tema teesidele vastu vaidleksin. Pean aga ütlema, et teesidega 1, 2 ja 4 olen täiesti päri. Viiendale teesile «Umbrohtu ei niideta» võib ju naljaviluks vastu vaielda: niidetakse, kui põllul peale umbrohu muud polegi; kuid selle teesi seos käsitletava teemaga jääb mulle arusaamatuks. Mõningat poleemikat võib arendada kolmanda teesi ümber: «Kunstis võib kujutada pahesid, pahe pahe pärast pole enam kunst.» Lause esimesele poolele ei kavatse ma vastu vaielda: kindlasti võib ja on vajagi; küsimus on lause teises pooles, mis on väljajätteline. Mida sellega tahetakse öelda? Arvatavasti seda (aina nuputa, mida need vastuväitjad on öelda tahtnud!), et pahe kujutamine pahe vastu võitlemise pärast ei ole kunst. Kui nii, siis tekib küsimus, mis eesmärgil pahe kujutamine o n kunst? Kas näiteks pahe kujutamine selle pahe propageerimise eesmärgil?

Teatavasti on kunsti üks tähtsamaid funktsioone kasvatuslik funktsioon, väärtusorientatsiooni kujundamine (vt. näit. ENE). Alkoholi tarvitamist igati l o o m u l i k u n ä h t u s e n a kujutav teos kujundab ja kinnistab lastes ja noorukites meie ühiskonnale k a h j u l i k k u v ä ä r t u s o r i e n t a t s i o o n i ja seetõttu ei saa seda võtta teisiti kui kaudset alkoholismi propageerimist noorte hulgas. Minu eelmise artikli üheks juhtmõtteks oli, et kunstiteos ei tohiks seda teha ja et on vaja ka teoseid, mis (muu hulgas!) kujundaksid noortes alkoholismivastast väärtusorientatsiooni (jutt oli eeskätt filmidest kui noortele kõige vahetumalt mõjuvatest kunstiteostest). Kui nüüd H. Epner soovib väita, et viimati mainitud teosed ei saa olla kunstiteosed (nii saaks korrektse vastulause, mis on lähedane 3. vastulause teisele poolele), siis jäägu ta pealegi oma väite juurde. Mina seda seisukohta ei jaga.

Omaette pähkel on 6. vastulause: «Jne. jne. jne. jne.» Nähtavasti väljendub selles soov vastu vaielda absoluutselt kõigele, mis ma olen öelnud. Aga võib-olla ka soov säästa kõiki teisi, keda minu artikkel ärritas, sule kulutamise vaevast — kõikvõimalikud vastuväited on seal juba sees! Kui H. Epner soovib vastust sellele vastulausele, siis ei jää mul üle midagi muud, kui soovitada teistkordselt lugeda vastuväiteid tekitavat artiklit.

LEMBIT KIVISTIK

Loomingulise nonkonformismita ei ole tõelist kunstnikku

EESTIS ELAVATE VENE KIRJANIKE LOOMINGUST

Vene keeles kirjutatud ja trükitud «ilukirjanduse» teostest tänapäeva Eestis võib kõnelda palju. Tõelise vene ilukirjanduse teostest, mis viimastel aastatel vabariigis kirjutatud ja publitseeritud (ajakirjanduses, kogumikes jms. väljaannetes) võiks öelda aga üpris vähe.

Nähtavasti seletub see suures osas tavalise ja hästi tuntud põhjusega: tõeliste esteetiliste väärtuste ilmumist saadavad ikka arvukad «loomingulised» katsetused, mille kuulumine kunstinähtuste ringi kutsub esile kahtlusi. Sellele lisandub teinegi põhjus: Eestis elava vene elanikkonna hulgas ei ole kuigi palju loomingulisi jõude. Muide, see väide vajab täpsustust. ENSV Kirjanike Liidu juures on vene sektsioon, kuhu praegu kuulub üle kümne liikme; neid juhendab kirjanik Rostislav Titov. Tahaksin aga keskenduda mitte niivõrd kogemustega kirjanike loomingule kui just «noorele kirjandusele».

Viimase ajani polnud regulaarselt ilmuvat venekeelset ilukirjanduslikku väljaannet. Luuletused ja jutustused ilmusid sporaadiliselt vabriiklikes ajalehtedes ja Kohtla-Järve lehes (tänu just kohaliku intelligentsi entusiasmile, kes järjekindlalt on andnud seal välja kirjandusleheküIge). Hiljaaegu olukord muutus. Juba mõnda kuud on kõigi raamatukaupluste ja «Ajakirjanduslevi» kioskite lettidel almanahhi «Tallinna vihikud» («Таллинские тетради») eksemplarid. Soovijad võivad igal ajal osta seda elegantselt kujundatud väljaannet. Siin avaldatud proosa hulgas köidavad tähelepanu Ivetta Gološtšapova kaks väikest juttu: «Afanassi» ja «Muusika». Nende kunstiline tase lubab loota, et meie ees on andeka kirjaniku debüüt. Almanahhi kõige ulatuslikum teos, poeedi ja prosaisti Boriss Šteini jutustus «Volodka mured» on pühendatud ühe ebatavalise noormehe argimurede kirjeldamisele, kelle kompromissitu iseloom viib teda konflikti ümbritseva inertsuse igasuguste ilmingutega. Kahjuks oli autor sunnitud almanahhi tarvis selle huvitava teose käsikirja tugevasti kärpima. Lühendamise printsiipide üle tuleks aga vaielda: jäetud on, tõtt öelda, vaid rida koomilisi episoode, mille tõttu teos on omandanud ühekülgselt humoristliku iseloomu.

Almanahhi poeetiline osa näib olevat kunstiväärtuselt ebaühtlase tasemega. Siin trükitud luuletuste seas ei saa jätta esile tõstmata kaht poeedi ja eesti luule tõlkija Svetlan Semenenko silmapaistvat tööd. Tema stiili iseloomustab püüd esteetilisele novaatorlusele, mis annab alust arvata teda vene XX sajandi luule sellesse suunda, mida kroonib Majakovski, Hlebnikovi, Pasternaki, Tsvetajeva looming ja mis rajab oma kunstiprintsiibid dissonantsile «klassikaliselt» traditsioonilise poeetikaga. Kahtlemata on Semenenkot mõjutanud kontakt Paul-Eerik Rummo ja Jüri Üdi luulega, mida ta on venendanud.

S. Semenenko luule kohta öeldu saab selgeks aga eriti pärast tutvumist tema esimese «peaaegu»-raamatuga, luulevihikuga «Lõpetamata tsükli kohal», mis on viie teise noore autori luulevihikutega ühte brošeeritud kogumikuks pealkirjaga «Aken» (Tallinn, 1975). Olen vaimustatud Semenenko loomingust ja mulle näib, et tema «peaaegu»-raamat on üks huvitavamaid nimetatud kogumikus.

Semenenko «Akna»-naabrite seas äratab tähelepanu TRÜ vilistlase Olga Nikolajeva looming («Muusika»). Kaks aastat tagasi, suurel loomingulisel seminaril Leningradis, osalesin esmakordselt küllaltki temperamentsel diskussioonil, mis puhkes tema luuletuste ümber. Arvan, et lugeja hinnangute polariseerumine saadab veel edaspidigi selle vaieldamatult andeka autori loometeed. See tuleneb asjaolust, et Nikolajevale, nagu osaliselt ka Semenenkole, on omane kalduda literatuurselt reminestsentse luule poole, mille suhtes vene lugejaskonnas on küllaltki palju ületamata eelarvamusi.

Varalahkunud Oleg Markovi helde anne leiab kinnitust tema vihikus «Aken» (pealkiri on andnud nime tervele kogumikule). Markovi värssides peegelduvad tema raske elukäigu üksikasjad — nii raske, et selle inimese elu ennastki võiks nimetada kangelasteoks. Tema luulet iseloomustab sügav subjektiivsus. Teatud määral on selles talle lähedane kogumiku kõige noorema osalise Tatjana Sokolova looming («Mitmevärvilised killud»). Sokolova luuletused, võiks öelda stiililisest küljest veel kujunemata, mitte alati terviklikud, paistavad ometigi silma erilise värskusega, mis on alati omane algaja andeka autori esimestele eneseväljendustele.

Kogumiku lõpetab Juri Mineralovi luulevihik «Okkalised terad». Retsensendile Arvi Siiale tundusid tema värsid «tugevate ja meeldejäävatena». Siiski arvan, et see on liialt kõrge kiitus, sest autori loomingule on tihtigi omane formalistlik keerulisus. Tema luuletusi iseloomustab terav väikekodanlusevastane paatos ja iroonia. Nagu Semenenkolegi, on talle lähedane «dissonants»-tüüpi luule.

Tutvumine «Aknaga» võimaldab nähtavasti anda piisava ettekujutuse Eestis elavate vene poeetide loomingust. Neid ühendab julgus ja püüd rääkida oma häälega, allutamatus kujunenud kirjanduslikele stereotüüpidele. Aga ilma selleta, nagu ka loomingulise nonkonformismita, ei ole tõelist kunstnikku.

JURI MINERALOV

Inimesed ja väikekodanlased

Nad ütlesid: «Ja kui me surnud ei ole, siis elame praegugi.»

Ja nad elasidki edasi. Nad muutusid palju. Nad kaotasid osa oma ainukordsusest ja iseseisvusest. Neist said väikekodanlased, saatuse mängukannid.

Ja sellisel uuel kujul ilmusid nad jälle, et lasta enda kohta öelda: «Ja kui nad surnud ei ole, siis elavad nad praegugi.»

Jutt on Mati Undi ühe teose («Ja kui me surnud ei ole, siis elame praegugi») kahest variandist, mis ilmusid 1973. a. kahes viimases «Loomingus» ja kogus «Must mootorrattur» (1976).

Mõttevahetuses Kaarel Irdiga («Sirp ja Vasar» nr. 1, 1. jaanuar 1976. a.) märgib Jaak Allik, et teatrid, mida Unt tegi omal ajal Tartus ja mida ta teeb praegu Noorsooteatri juures, erinevad üksteisest oluliselt. Varem mõjustati vaatajat alateadvuse ja individuaalse psüühika kaudu. Nüüdne suund on vaataja lapidaarsem, plakatlikum, eeskujule tuginev mõjustamine.

Sama võiks öelda ka selle teose kahe variandi kohta.

Julius, Salme ja Hannes Voldist on saanud nimetu kolmeliikmeline perekond: isa, ema ja poeg. Isiksustest on saanud «keskklassi» esindajad.

Selline muudatus tegelastes võib olla tingitud uuest suhtumisest lugejasse. Esimeses variandis on lugeja ja autor võrdsed, mõlemad on isiksused. Nüüd on lugeja inimene, kellele tuleb elu näidata. Teda tuleb õpetada ja juhatada.

Niisugustele uutele tegelastele ei saa autor vana viisi läheneda. Ta tunneb oma tegelasi liiga hästi. Nad on liiga tavalised ja liiga viletsad. Ta põlgab neid.

Ning kirjanik on asunud uuele positsioonile. «Selle loo mikrokosmoses on oma mikrojumal... See on loo autor...» (M. Unt).

Ta ei kirjelda sündmusi, mida näeb, vaid jutustab sündmustest, millest teab kõik. Ta teab, millega sündmused lõpevad. Ta teab rohkem kui tegelased ja lugejad. Aga sündmuste käiku muuta ei saa temagi.

Ja sellelt jumalikult positsioonilt vaadates tunduvad talle tegelased, sündmused ja olustik madalana. Kõik tegelased on oma ühiskonnakihi esindajad, väikekodanlased. Kõigil neil on oma nõrkused.

Rohkem tähelepanu on pööratud uue põlvkonna esindajale — pojale. Kuid ka tema kannab kodanlikku maski, varjatud hirm suunurkades, ei liialda millegagi, elab kujutlustes välja kättesaamatut reaalsust, kannatab tõelise tundekultuuri puudumise all ja armastab nagu kõik selles linnas. Ainult harva vabaneb ta «väsitavast kohustusest olla inimene, armastaja ja haritlane» ning võib olla «see, kes ta tegelikult on».

Esimese variandi tragöödia on nüüd taandunud vaid konfliktiks ja sääraseid lugusid juhtuvat iga päev.

Lausa mõnituseks on muutunud pulmapeo kirjeldus, mida pööblit põlgav vürst Mravinski (üks kahest nimega tegelasest) vaatleb etnograafilise huviga.

Minu jaoks oli pettumuseks lugejapoolsete võimaluste vähendamine ja ühese mõistmisvõimaluse ettekirjutamine.

Esimeses variandis kulgesid erinevad süžeeliinid ja hundimotiivid paralleelselt, lühikeste lõikude kaupa. Nii loodi hirmu ja ootuse meeleolu. Midagi oli ähvardamas, millest keegi midagi täpselt ei teadnud. Aga kellad tiksusid, hundid olid marutõves ja naine ootas kirikusambas surma.

Samal ajal sunnib säärane paralleelsus otsima sarnasust erinevas ajas asuvate tegelaste karakteris ja saatuses.

Uues variandis autor teab, mis on juhtunud, milline osa oli saatusel ja millal on aega jutustada müstoloogiast ja minevikust. Ja ta ütleb meile seda. Ja ütleb ka, mida me peame sel ajal tundma ja arvama.

Ühte viidud on Juliuse mälestused Annast (teises variandis naine). Ka laialipaisatud hundimotiivid on koondatud kaheks suureks vahepalaks. Neile on antud selge koht, tähendus ja funktsioon. Nende kaal on palju väiksem esimese variandiga võrreldes. Siin on kaasaeg oma sotsiaalsete probleemidega tõusnud esiplaanile.

Koondatud on teost tervikuna. Tegelaste vestlusi vaid refereeritakse. Sõnastus on muutunud täpsemaks, kuivemaks, õpetlikumaks ja võimaldab tõesti vaid ühest mõtestamist. Tegelasi ei iseloomustata mitte kirjeldavate, vaid autori suhtumist peegeldavate epiteetidega.

Oleme saanud terava sotsiaalse suunitlusega teose ja väga omapärase näite, kuidas samadele sündmustele võib autor hoopis uue varjundi anda. Ja nii nagu mõlemal Undi teatril oli ja on oma publik, on ka selle loo mõlemal variandil oma austajad.

MARI KARM

Gea Veriheinast ja tema päevast

Ine Viidingut tuntakse-teatakse eelkõige kui kirjanduskriitikut. Juba peaaegu 20 aastat on tema sutest ilmunud artikleid nii kaasaegse proosa kui luule arengutendentsidest ja probleemidest. Vähem tuntud on Ine Viidingu luuletused ja lühijutud. Eraldi väljaannet neist pole, kuid siin-seal ajakirjade ja ajalehtede veergudel on neid suuremate ja väiksemate vaheaegadega ikka ilmunud. Üks viimaseid ja ühtlasi pikemaid tema lühijuttude hulgas on avaldatud «Loomingus» nr. 3 k. a. ja kannab pealkirja «Gea Veriheina päev».

Nagu ütleb pealkiri, on tegemist ühe päevaga ühe noore naise elus. Päev on vahendiks, mis koondab üksikud killud. Laialivalgumise oht oleks neil eriilmelistel osadel ja alalõikudel ilmselt olemas, sest paljud neist on küllaltki iseseisvad, tekstist kõrvalolevad ega anna Gea avamisele midagi märkimisväärset juurde (näiteks unenägu kohtumisest väikese tüdrukuga mereranas). Unenägude kujutamine paistab olevat Viidingu vägagi armastatud võte. Peaaegu kõik tema lühijuttude kangelased näevad unenägusid ning nende unenägude kujutamisel valitseb küllaltki suur sarnasus.

Läbisegi antud Gea askelduste, mõtete, mälestuste vahel mõjub ootamatult kursiivis laotud Gea hommikune fantaasiapilt. Peale selle lõigu pole jutust midagi kursiiviga esile tõstetud. Tõsi, selles väikeses lõigus on väga palju tabavat ja iseloomulikku sellele Geale, keda autor tahab lugejale näidata. Aga ometi jääb tunne, et säärane rõhutamine oleks mõjunud paremini, kui ta poleks jäänud ainsaks, s. t. oleks kordunud Gea analoogiliste pettekujutluste ning mõttejupikeste korral.

Põhjendamatuks jääb lugemisel ka äkiline üleminek näidendivormile jutu keskel. Ei saa öelda, et selline väike kõrvalepõige teist žanri otseselt häiriks, kuid niisuguse võtte otstarbekus antud kohal jääb küsitavaks.

Nimitegelane ise on mõningas mõttes sugulane varasemate lühijuttude naistegelastega. Või õigemini: ta on neist välja kasvanud. Eriti kehtib see «Puhkuse» ja «Jaaniussid kustuvad peos» naiskujudega võrdlemisel. Kõik need naised on pisut kummalised. Nad on rahutud. Nad otsivad ja ootavad midagi, suutmata eneselegi aru anda, mida. Gea on selliste rahutuste ja kahtluste tee ilmselt juba läbinud, paljud illusioonid ja unistused maha matnud ning oma otsingud kindlale eesmärgile suunanud: leida mees, kes suudaks talle anda eluks nii vajaliku turvalisuse tunde. «Pole oluline, mida mina sealjuures tunnen. Peaasi, et ma pole üksi,» kinnitab Gea endale. Ta on valmis taluma isegi alandusi, sest kuidas teisiti nimetada tema vahekorda Bertrandiga.

Selline ellusuhtumine Gea pöolt, kes pole kaugeltki nõrk inimene, vaid energiline, algatusvõimeline, optimistlik noor naine, kahe lapse ema, tundub kuidagi kunstlikult otsitud ja mitte eriti usutav.

Nii jääbki tunne, et kuigi «Gea Veriheina päev» on I. Viidingu juttude hulgas üks mahukamaid, ei suuda see midagi olulist lisada varasematele jutustustele, sest Gea-loo uudsed jooned kipuvad jäämagi kas liiga nõrgalt põhjendatuks või poolikuks.

MIA PEDAK

Kurjuse puu sirgub vägivalla seemneist

(Mõtteid «Murdja» juurde)

(Algus «TRÜ-s» nr. 24)

Kes oma hinge rahvaloominguga toitnud, on õnnelik ja võib end kunstis miljonäriks lugeda. Folkloori võime rikastada sadade põlvede poolt talletatuga avab nüüdisaja loojale tohutud võimalused. (Eesti kinematografistidest avastas selle Mark Soosaar «Kihnu naisega» ja tulemused on meile teada.) T. Okejevit juhib folkloor intuitiivselt. Mitu korda on ta tähele pannud, et tahab filmi üles ehitada nii, nagu armastasid oma lugusid rääkida manastšiid.

Algus peab olema terav, intrigeeriv («Murdjas» on tiitrite taustaks värvipildid huntidest). Aga ka huvitav ja «maitsev», et vaatajal kohe esimestest kaadritest isu tekiks. Filmil peab olema tugev selgroog, mis koosneb löökepisoodidest: rõõm, õudus, vapustused. Ja siin ei tohi sosistada või kiretult jutustada, vaid peab laulma täiel häälel. Lõpuks on filmi mõte koondatud ühte rusikasse. Kõik seosed, mõtted ühendatakse väga mõttemahukas kujundis. «Murdjas» saabub see hetk, kus Kurmaš haarab kaelarihma, et oma kadunud hoolealust taas aheldada. Inimese poolt füüsiliselt ja hingelt sandistatud loomas on kõik segi paisatud: ta ei tea, kas põgeneda või lasta end kinni võtta. Sellist traagilist pilku nagu on Kokserekil enne hüpet poisi kõrri, ei meenu ühestki filmist. Kurmaš pole üksnes ohver, vaid ka süüdlane: nii nagu onu vägivald sünnitas vägivalla, nii sünnitas poisi vahelesegamine looduse siseasjadesse arusaamatust, hirmu ja lõpuks huku.

Lavastaja läheb oma kontseptsioonis lõpuni, ei libastu teelt ega kaugene hetkekski põhiteemärgist.

Tänapäeva ausate kunstnike kohta, kelle hulgas on kahtlemata ka T. Okejev, sõnastas nende missiooni Tšingiz Aitmatov: «Internatsionaalse harmooniline seos rahvuslikuga algab küpsuse saavutamisest, kuhu on kätketud üldinimlik tunnetus: soov olla mõistetav ja mõista teisi, janu õigluse, headuse ja ilu järele. Kui iga inimene mõtleb ligimesest nagu endast ja kui ta mõistab, et teisel on samad tunded, siis see ongi toosama humaanse tunnetuse ülim aste, kuhu läbi valu ja piina, läbi vastuolude ja tragöödiate, läbi sõdade ja revolutsioonide püüdleb *homo sapiens* sest ajast, kui ta olemas on.»

LEMBIT HANNI

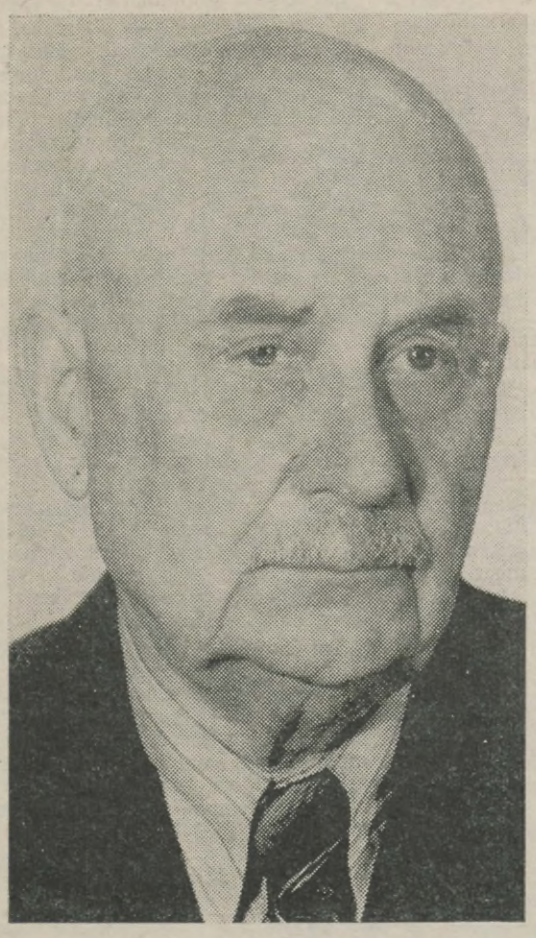

Karl Eichwald — in memoriam

20. II 1889 19. IV 1976

Karl Eichwald, Eesti botaanika nestor, sängitati Rõngu mulda, mille põuest ta seitsekümmend aastat tagasi kaevas esimesed taimed herbaariumi jaoks. Aastail 1930—1970 kuulus ta ülikooli kollektiivi. Alustanud konservaatorina, jõudis K. Eichwald välja professori kutseni.

Konkurss on lõppenud

21. juunil toimus ülikooli nõukogu saalis filosoofia-alase konkursi pidulik lõpetamine ja võitjate autasustamine. Teadusprorektor dots. H. Metsa ja filosoofia kateedri juhataja prof. J. Rebane lugesid ürituse kordaläinuks ja rõhutasid konkursi seost NLKP XXV kongressi materjalidega ning üliõpilaste esinemisoskust. Võitjaid autasustati turismituusikutega sotsialismimaadesse, tuusikutega puhkekodudesse, mälestusesemetega ja rahalise preemiaga ühe kuu stipendiumi ulatuses.

Viktoriin-konkursi «Parim dialektilise materialismi ja NLKP XXV kongressi materjalide tundja» esimesele kolmele kohale tulid: I — Krista Poolakene, II — Ants Unt, III — Jevgeni Brašinski; «Parim marksistliku filosoofia ja NLKP XXV kongressi materjalide tundja»: I — Sulev Kannike, II — Anna Poisik, III — Aleksandr Beger.

ÕIE KIVIMAA,
MARE NÕMMIK

Sessiooni leksikon

Üliõpilasi on kõige kergem iseloomustada detsembris-jaanuaris ja mais-juunis. Sellel ajal võib neid vaatamata soole, kõrgkoolile, kaela või kinga numbrile, jaotada kolme kategooriasse: eksami sooritanud, eksami tegijad, eksamile minejad. Nii nagu pole uut aastat ilma näärivanata, pole ka sessi ilma hirmujuttudeta. Neis pole loomulikult tilkagi tõde, aga kui keegi leiab alljärgnevast midagi enda või oma ülikooli kohta käivat, siis pole see ainult juhus...

Eksamite aeg

Iseloomulikud jooned: ringid silmade ümber, suurendatud annus kohvi, tõusev elektriarve, iiveldus kirjapildist, hullumeelsuse piirini viidud lähemad sugulased. Kui rahvusvahelised telegraafiagentuurid andsid edasi uudise India fakiirist, kes ühtekokku 8 päeva, 5 tundi 22 minutit ja 30 sekundit oli ärkvel, siis Ungari üliõpilaste seas kommenteeriti seda uudist vaid kahe lausega: «Mnjaa, mis tal viga. Tal oli vist ainult kaks eksamit.»

Doping

Ametlikus keeles: kohustuslik kirjandus. Lehekülgede arv varieerub vastavalt teaduskonnale. Selle mõju langeb täpselt kokku narkootikumide kasutamisega. Ühtedel kaob see jäljetult pärast kasutamist (eksamit), sest nad on terve organismiga, teistel võib aga kasutatud doos põhjustada kõrvalhäireid.

Eksam

Vahendid: üks eksamineerija, üks eksamineeritav, üks leht paberit, pastakas, matrikkel, eksamipilet ja head närvid (mõlemal pool).

Tegelikult on see üks vana komme, mida väljasuremine ei ähvarda veel nüüpea. Seda tunti juba barbaarsel keskajal ja isegi varem. Ainult siis nimetati seda piinamiseks.

J. E.

Järeleksam: üliõpilane astub eksamiruumi, võtab pileti (loosipileti) ja kui tal see halb sattus, siis tuleb tal tulla veel kord ja 25 forinti eest võib proovida uuesti. Kui ka see «loos» ei «võitnud», maksab ta 50 forintit ning viimast korda võib ta 75 forinti eest oma loosiõnne proovida.

Matrikkel (rahvusvaheliselt — *index*)

Pisike raamat halli või punast värvi. Tihti on indeksiks (suunajaks) järgmistele tulemustele see, mille õppejõud sinna enne on sisse kirjutanud.

Raamatukogu

Toolide, laudade, lampide ja raamatutega täistuubitud suur ruum. Aasta läbi tühjem kui Rahvastaadion, sessi ajal on aga sissepääs niisama võimatu kui kauplusse, kus banaanide kõrval müüakse *szalám*'it (vorstisort Ungaris).

Konsultatsioon

Rahusti. Seal selgub pool päeva enne eksamit, et teised on niisama lollid kui sina ja õppejõud arvab ka, et parem oleks näidata paari eksamil oodatavat ülesandetüüpi, millega ta aitab kaasa keskmise hinde tõusule.

Spikker

Manseti vahel ja seeliku allääres, kotis ja suitsupakis, taskus ja püksivärvli vahel. Maisipaberil ja vihikupaberil ning lauasahtlis. Kokkupandav, rullikeeratud ja lapatav. Nagu heliloojail muusikaloomisel ei tule üliõpilastel siin fantaasiast puudu.

Eksami-*story*'d

Kurbade lugude kogumik, mida püütakse edasi anda lõbusas toonis.

Üks näide: eksamineerija on kuulus spetsialist. Eksaminand kontsentreerub. Eksamineerija: «Olete lugenud minu raamatut?» Eksaminand (mõttes): «Mida võiks sellele vastata? Oleks hea teada, mida ta just tahab.» Eksaminand (valjusti): «Loomulikult. Millist te neist mõtlete, professor?»

Pärast eksamit eksaminand teisele kaaskannatajale: «Mõtle vaid, pärast esimest küsimust lõi ta mu välja. Kes oleks osanud arvata, et selline tarkpea on ainult ühe raamatu kirjutanud!?»

Eksamite variandid

1. Suur näitemäng. Koht: suur auditoorium kahe uksega — üks üleval, teine all. Osatäitjad: eksamineerijad, paar head sõpra ja üks tütarlaps, kes ei oska just hästi matemaatikat. (Poistele see variant ei kõlba!) Eksam on kirjalik. Juba pool tundi piineldakse ülesannete kallal. Suur auditoorium on puupüsti täis, umbes 150 inimest. Avaneb alumine uks ja sisse astub Tema. Pisarais, nuuksuv ja nutust vappuvate õlgadega. Magas sisse. Tal on veel viis eksamit. Palub luba isegi pooletunnise hilinemisega eksamit teha. Tal on haiged vanemad. Vanaisal on kaks korda infarkt olnud ja ta sooviks, et lapselapsel oleks diplom... Ka kivist süda peaks siin sulama. On näha, et ta püüab väga. Kahe tunni pärast korjatakse tööd kokku. 70% teab, et tuleb uuesti tulla.

Tulemuste teatamise suur silmapilk... Ainult hiljaksjäänud tütarlapsel, kellel aasta jooksul tööd polnud eriti õnnestunud, on «viis», kaks tarkpead aga said vaevalt «kolmed». On see ime? Ei. Organiseerimisvõime(!): eksami alguses jagatakse ülesanded ja alles siis korjatakse matriklid ära. Üks sõpradest istub eksamiruumi ülemise ukse kõrval ja ootab ülesannete jagamise ära. Siis jalutab uksest välja, sest matriklite korjamist alustatakse esimestest ridadest. Väljas ootav «superaju» lahendab 20 minutiga ülesanded ja 10 minutiga kirjutab tütarlaps need endale ära. Nüüd võib tulla suur stseen.

Vaat' mis...!

2. Kiirrünnak. Suuliste eksamite üks väga peen vorm. Osalised: üks rahulik eksaminand, kellel sõnad voolavad suust nagu Niagaarast vett. Üks pedantne, iga mõtet põhjalikult kaaluv õppejõud. Tulemuses pole kahtlust. Teatud harjutamisega saavutab tudeng oskuse, kus ta 3—4 minuti jooksul 50—60 lausega on õppejõu mõttest ette jõudnud. Õppejõud ei suuda distantsi ületada ning annab alla — ja eksam ongi edukalt sooritatud.

NB! Eelnev informatsioon õppejõust on vajalik: aga kui ta ikkagi jõuab jälgida, siis on lood täbarad.

3. Lihtne väljaarvutamine. Kasutades vana lastemängu, võib õppejõud väga lihtsalt oma ülesandega toime tulla. Nii näiteks on ühe seesuguse mängu sõnad järgmised: *Triki-traki minema / uuesti pead tulema.*

Ajakirjast «Magyar Ifjúság» nr. 4 1976, eestindanud
ANNIKA WITTENBERGER

Viimane loeng

Seega, kallid üliõpilased, alustame oma viimast loengut. Kuhu me siis viimane kord jäime? Polümeetüümetakrülaat on ...

Kopp, kopp...

Mis? Hilinesite? Kuulge, olgu see viimane kord, sm. Pepats, istuge.

Niisiis seltsimehed, jätkame loengut. Lühikeste makromolekulide puhul erinevad klaasja kõrgmolekulaarse aine ja madalmolekulaarse klaasja...

Kuulge Tael, jätke oma näppude määrimine tindiga, ega te... Ja teie, Tobias, mida te seal laua all teete?

Nii, millel me siis peatusime... madalmolekulaarsete klaasjate ainete ekspluotatsioonitemperatuur ja klaasistumistemperatuur on ...

Kopp, kopp...

No tervist! Mis teil oli! Jäite ka hiljaks? Ah et buss läks katki... Istuge siis. Muide sm. Tigu, teie pole veel terve ülikooliaja jooksul kordagi õigeks ajaks kohale jõudnud! Seega, polüetüleenterefalaadi nagu mõningate kõrgmolekulaarsete ainete ruumipaisumistegurikoefitsent klaasistumistemperatuuril on...

Kopp, kopp...

Ja, palun, palun. Teie sm. Anderson! Jäite ka hiljaks... Teadagi, trollibuss läks katki.

Jätkame loengut.

Järelikult on polüdimetüülstürool...

Kuulge, neiu, seal viimases reas, pange kohe kingad jalga tagasi ja jätke oma sukkade imetlemine loengu ajal.

Kuid elastomeeride deformatsiooniga kaasneb...

Sm. Muuga, te ju magate?! Kuidas? Ah et hoopis mõtlete. Ma ei tea, mis te mõtlete, aga ma kuulen, kuidas te norskate!

Kuhu me jäime, alustame uuesti. Tähelepanu! Polütetrafuoretüleen ja samuti polüviinüülbutüraalfurofuraal on...

Kopp, kopp...

No kuulge, see on juba liig. Kust teie tulete, Bachmann? Mis teil katki läks? Ah tramm... Nõnda. Naer jätta! Istuge!

Tegelikult on aga polüvinüülformaletülool väga aktiivne ja... Kuulge teie, kaunis daam pükskostüümis, jaa, jaa, ma mõtlen teid. Oma jalgu võite kodus radiaatori peal soojendada. Seltsimehed, ärge unustage, et meil on see viimane loeng.

Nii, seega on polüvinüülbutüraalfurfuraal ja...

Kopp, kopp...

Muidugi olete see teie sm. Kelk. Kust siis teie tulete? Nõnda, ja teil siis läks takso katki! Tore, tore. Ega midagi, võtke istet, olete juba terve akadeemilise tunni hiljaks jäänud. Mis? Minu kell on vale? Kuulge, see pole võimalik! Korralagedus. Kus me peatusime, palun vaikust! Holvandus, jätke oma juuste harjamine. Kuulge, mis te endale lubate! Ah te peate ennast esteediks? Ja teie vanavanaisa oli juba esteet? Jätke see totrus! Seega polüinüülbutüraalfurfuraal on...

KOPP, KOPP ... KOPP.

Mis? Mis? Mis teil o... Vabandage, et ma..., mul läks...

Kui teil läks, siis minge ja parandage ära!!!

KEMM SMAA

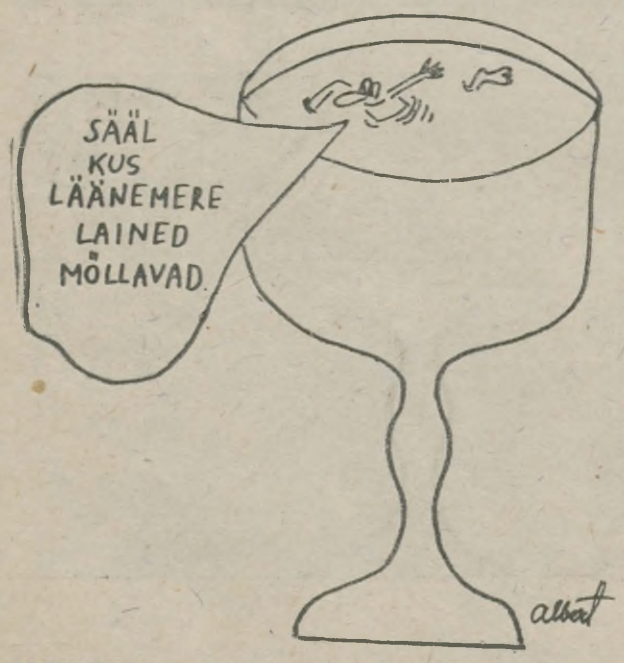

«MAKS 76»

ALBERT

Barjäär

Olin parajasti lõpetamas oma esimest suvesuplust linnarahva poolt soositud veekogus, kui silmasin rannal dotsent Theodor Tummlaant, kellele mul mitte just väga ammu tuli sooritada eksam. Theodor Tummlaan kontrollis ettevaatlikult oma varbaotsaga vee temperatuuri ja viskus seejärel, iseendalegi vist ootamatult, ülepeakaela vette. Ja sealt ta ka sajandiksekundi võrra hiljem šampusekorgina välja kargas ning paaniliselt põgeneda püüdis — vesi polnud tõepoolest eriti soe. Kuid õnnetuseks avastas dotsent Theodor Tummlaan samal hetkel minu kui üliõpilase kohalolu. Ta vastas mõõduka peanoogutusega minu tervitusele (ikkagi mäletas mind!?), ja muutis ootamatutel asjaoludel oma tegevusplaani: dotsent Theodor Tummlaan kastis end uuesti vette, siis veel kord ja veel kord, tegi mõned äkilised liigutused konna stiilis, ei pidanud aga siiski kaua külmas vees vastu ja lahkus. Sugugi mitte paaniliselt, vaid väljapeetud rahulikkusega.

Kaldal ruttas dotsent Theodor Tummlaanele vastu tema abikaasa, asudes energiliselt mehe selga rätiga kuivaks hõõruma. Tummlaanele säärased armastusväärsused täna kuidagi ei istunud, ta tõrjus naise kõrvale ja söandas talle isegi mõnesuguseid etteheiteid esitada. Seejuures vaatas Theodor Tummlaan salamahti ringi, kuid märkamata toda ebameeldivat üliõpilast, s. t. mind, rahunes ja laskis atleetlikult sissetõmmatud kõhu jälle laisalt ette.

Õnnetuseks ei teadnud Theodor Tummlaan kartagi, et kohtab mind paari minuti mööbudes riietevahetuse kabiinis. Ja mis minagi sinna parata sain. Halvale üllatusele vaatamata manas Theodor Tummlaan näole ükskõiksust väljendava maski, keeras mulle sõnagi lausumata selja ja võttis püksid jalast. Arvatavasti polnud dotsent Tummlaanele kuigi ülendav seista üliõpilasega, paljad kintsud vastakuti, ühes puuris. Theodor Tummlaan haaras kabiini servalt kuivad alluspüksid ja asus neid kiiruga jalga tirima, ehkki püksisäärad — kuulsin vaid vihast ähkimist ja nägin dotsent Tummlaane punaseks tõmbunud kõrvalesti — peremehe reite läbimõõdule ei tahtnud vastata. Pärast hirmsat pingutust, millega kaasnes õmbluste kärin, suutis Theodor Tummlaan tülika operatsiooni siiski edukalt lõpetada ja väljus, ikka sama väärikalt ja väljapeetult. Milles asi tegelikult oli, selgus mulle siis, kui vedasin endale jalga vähemalt kaheksa numbrit suurema püksipaari, mis kangesti allapoole kippus vajuma nagu vett täis pang tühja kaevukoogu otsas.

Taktitunne ei lubanud mul eksitusest dotsent Theodor Tummlaanele teatama minna. Liiati näis Tummlaan üsna pahuras tujus olevat: abikaasa palvele lapsi karussellil sõidutada vastas ta kategooriliselt ja eitavalt, jäätisekioski sabas seismine ei tulnud kõne allagi, kodunt kaasavõetud võileivad tuli koju tagasi viia jne. Dotsent Theodor Tummlaanel näis olevat häbi, häbi selle pärast, et tal on abikaasa, et tal on lapsed, et ta elab sellist tavalist ja mõistagi labast argielu nagu kõik teisedki. Theodor Tummlaanele tundus, et eranditult kõik rannas viibijad on nii või teisiti üliõpilased, kes tähelepanelikult püüavad avastada igat peenematki seika, mis dotsent Theodor Tummlaane autoriteedile võiks halba varju heita.

Seepärast oli Theodor Tummlaanel lahkumisega tuli taga. Nukraks muutunud abikaasa ja laste ees rühkides kadus ta peagi mu vaateväljalt. Ainult dotsent Tummlaane kõnnak oli sedapuhku pisut veider. Tõsi küll, ega elevandilgi ole eriti mõnus tunne, kui talle sipelga püksid on jalga aetud.

KOIT MADAR

NB!

Selle õppeaasta viimane number lõpetajate nimedega ilmub 2. juulil. Täna kaasneb ka «ТГУ» nr. 27. «TRÜ» nr. 24 palume lugeda nr. 25 all ilmunuks.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 3442. MB-05528.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 27 25 ИЮНЯ 1976 г., ПЯТНИЦА XXVIII ГОД ИЗДАНИЯ

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Медфак в цифрах

● **Медицинский факультет — самый большой в университете: на нём учится 1400 человек — около 1/3 общего числа студентов. Из них на отделениях с русским языком обучения — 450 человек.**

● **На факультете — 23 кафедры, на которых преподаёт свыше 160 преподавателей. Более 40 из них — доктора наук, профессора.**

В целом по штатам (преподаватели + студенты) факультет занимает I место, опережая филологический (2 место) и экономический (3 место). При этом следует учесть, что величина филологических и экономических кафедр в наибольшей степени определяется тем, что они обслуживают весь университет.

● **Так же как университетские показатели успеваемости определяются показателями самого многочисленного медицинского факультета, показатели успеваемости медфака определяются на медфаке самым крупным лечебным отделением.**

100%-ную успеваемость в этом и прошлом году на русском отделении показал пятый курс лечебников, худшую — 77,6% в этом году (как и в прошлом) — третий курс. На спортмедицине наиболее «результативным» также оказывается V курс (92,2% в этом и 100% в прошлом), наименее — II в этом (82%) и IV в прошлом году (73,1%).

«Не следует думать — комментирует эти цифры проф. В. Салупере, — что на старших курсах преподаватели «либеральнее» чем на младших. На старших курсах дисциплины более конкретны, более дискриптивны, и поэтому легче усваиваются. На первых же курсах требуются более общие знания глубинных биологических и пр. механизмов. Их понимание дается труднее.»

● **Отсев на медицинском факультете небольшой — в среднем 5,4% (68 человек из 1400) в год. Из них наибольшую цифру даёт спортмедицина (6,3%) и наименьшую — фармация.**

● **Конкурс на медицинском факультете в среднем 2—3 человека на место. Из них наименьший — на фармации, наибольший — на лечебном с русским языком обучения (5—6 человек на место).**

Кто получит золотой скальпель?

В октябре научный кружок факультетской хирургии ТГУ (руководитель профессор Калью Пыдер) будет отмечать свое 30-летие. Первым его председателем был доцент Х. Тиивель. В свое время был членом кружка и Министр здравоохранения ЭССР В. Рятсеп, доктор медицинских наук Т. Сулинг, профессор Э. Тюндер и др.

В кружке есть давняя традиция: каждую весну самым активным членам кружка, заканчивающим университет, вручаются серебрянные скальпели. Этой весной были вручены шесть скальпелей. Если воспитанник кружка защищает докторскую диссертацию, он получает скальпель с позолоченным лезвием, профессор удостаивается золотого скальпеля.

Научный кружок хирургов поддерживает связи со многими учебными заведениями Союза.

20 июня- День медика

Несколько слов о сегодняшних проблемах медицинского факультета мы попросили сказать продекана медфака, профессора факультетской терапии, доктора медицинских наук В. Салупере.

Что касается текущих **учебных проблем**, то главное среди них то, что со следующего года мы переходим на **новые учебные** планы. По-новому будут распределены по семестрам предметы и, в целом, по-новому будет строится система медицинского образования.

Факультет глазами продекана

Смысл этой новой системы состоит в том, чтобы сделать более равномерной нагрузку по семестрам и в углублении специализации. Если раньше специализация начиналась у нас с 6-го курса (субординатура), то теперь её предполагается начать на год раньше — с 5-го курса. Уже в начале пятого курса студенты выберут себе свою дальнейшую специальность — хирургию, акушерство и гинекологию; терапию и др. — с тем, чтобы уже в этом году начать по ней работу.

Соответственно предполагается изменить и учебный план — часть гос. экзаменов, сдававшихся на 6-м курсе, теперь предполагается перенести на конец 5-го. Причем в конце 5-го курса студенты будут сдавать как раз те экзамены, которые не входят в их специализацию (акушеры и гинекологи будут сдавать терапию, хирургию; терапевты — хирургию и акушерство, и т. д.). В то же время на последнем курсе выпускники будут сдавать помимо общих предметов (гигиена и организация здравоохранения, научный коммунизм) только экзамен по своей специальности. Это поможет им больше сосредоточиться на предмете своего профиля.

Перейти на новые учебные планы рассчитано за год-полтора, и, конечно, этот период будет несколько трудным для факультета — кафедрам придётся работать одновременно и по старым и по новым планам, то есть с двойной нагрузкой.

Вторая большая проблема нашего факультета — **создание** для него **основательной клинической базы для учебной работы.** Эта проблема постепенно решается — в том году входит, наконец, в строй родильный дом (он не только отремонтирован, но в значительной мере перестроен), сдаётся пристройка туберкулёзного диспансера на Рия. В дальнейшем всё большее количество медицинских корпусов будет строиться на Маарьямыйза. Совсем недавно, например, там был открыт построенный на заработанные во время субботников деньги кардиологический центр. Он будет важным клиническим центром — здесь разместятся кафедры пропедевтики, спортмедицины, госпитальной хирургии и т. д. (сейчас многим клиническим кафедрам довольно тесно в старых помещениях). Планируются здесь и учебные аудитории.

Сотрудничеству нашего факультета с базовыми клиниками не препятствует то, что они относятся к ведению другого министерства — здравоохранения, а не высшего и среднего образования. Сотрудничество полезно для нас обоих — мы заинтересованы в оптимальных условиях учебного процесса, клиники заинтересованы в хороших будущих специалистах.

Поток с русским языком обучения обеспечивает связь университета с другими республиками Союза. Из 70—75 человек с русским языком обучения на каждом курсе 45 — спортмедики, часть из них посланы к нам учиться из прибалтийских союзных республик. Отделение спортмедицины у нас — единственное в стране, оно имеет всесоюзное распределение. В таких специалистах прославая республика очень заинтересована: например недавно министерство здравоохранения Литвы даже прислало на наш факультет средства на дополнительную (20 р.) стипендию для своих посланцев.

У учащихся на лечебном отделении с русским языком обучения возникают иногда трудности с эстонским языком. Знание языка требуется не только для участия в общеуниверситетских, общефакультетских мероприятиях (оно в последнее время стало гораздо шире), но и, что особенно важно, для практической работы врача. С 3 курса начинается клиническая практика, а 2/3 больных — пожилые люди, в свое время окончившие школу в буржуазной Эстонии и недостаточно владеющие поэтому русским языком. Медицинская этика требует в таких случаях знания языка, иначе контакт с больным невозможен.

Что касается учёбы студентов, то можно сказать, что хорошо успевающих много (наверно, поэтому они и труднее запоминаются, чем должники). Среди них — ленинский степендиат А. Юоцявичиус, Л. Литвинова, Ф. Шморгун (VI к.); комсорг русского отделения М. Ижнин, Т. Воробьёва, К. Бараш, Т. Букач, Ю. Фельдман (IV к.) и другие.

Характерно, что хороший студент — хороший во всех отношениях и наоборот — неприятности у деканата по всем статьям (плата за общежития, нарушение учебной дисциплины, задержка библиотечных книг и пр.) с одними и теми же студентами, такими как А. Ольшанецкий, Т. Лакатош, В. Медников, которые не столько неспособны учиться, сколько на редкость недисциплинированы.

Несколько труднее, чем лечебникам, учиться спортмедикам, особенно составляющим образованные недавно экспериментальные группы. В эти группы вошли спортсмены с высшим физкультурным образованием, направленные к нам учиться комитетом по физкультуре. Они поэтому, как правило, старше обычных студентов на 5—10 лет и труднее справляются с уже забытыми ими теоретическими дисциплинами — физикой, химией.

Учебная работа нашего факультета не ограничивается подготовкой студентов. У нас существует специальный **факультет усовершенствования** и специализации врачей республики. Руководит им проф. Айн Каазик.

Сейчас в Эстонии на 10 000 человек населения приходится 36 врачей — республика занимает третье место после Латвии и Грузии. Поэтому ясно, что основная задача нашего здравоохранения состоит не только в увеличении количества специалистов, сколько в улучшении подготовки уже имеющихся. Этим и объясняется такое большое значение нашего факультета усовершенствования, с которым, может быть, в большой мере связано будущее медфака.

Существует у нас план совместной работы с медицинскими училищами республики (таллинскими, тартуским и кохтла-ярвеским). По этому договору мы будем помогать медучилищам и практически и теоретически — из учебных изданий университета часть экземпляров будет посылаться им.

«Свежие» доктора

Из Москвы пришло сообщение, что Высшая аттестационная комиссия присвоила двум ученым-преподавателям ТГУ звание доктора мед. наук. Самые «свежие» доктора — это Эльмар Вазар (кафедра физиологии) и Юло Хуссар (кафедра анатомии и гистологии).

*

Поздравляем!

В связи с всесоюзным Днём медицинского работника за заслуги в развитии науки и подготовки квалифицированных кадров декан медицинского факультета ТГУ доктор медицинских наук профессор **Лембит Алликметс** удостоен звания заслуженного деятеля науки ЭССР.

Президиум Верховного Совета ЭССР присвоил звание заслуженного врача республики ассистенту кафедры факультетской хирургии ТГУ **Леониду Вайнеру.**

Крупнейшая больница Эстонии

Тартуская клиническая больница — крупнейшая в Эстонии. В её штат входят 1300 медицинских работников, которых дополняют свыше 300 преподавателей и научных работников медфака ТГУ.

Клиника постоянно расширяется. После того, как вновь будет введён в строй роддом на Тооме, число коек больницы увеличится приблизительно на 1100; к ним прибавится ещё около 200 мест в новом хирургическом отделении больницы. В старое здание хирургии перейдёт отделение внутренних болезней, расширится находящееся там отделение переливания крови. Первое здание на Маарьямыйза останется неврологам и нейрохирургам.

Кардиологический центр

В Советском Союзе шесть кардиологических центров. Один из них — в Тарту. В середине апреля было его торжественное открытие. Кардиологический центр Тартуской клинической больницы был построен на средства, заработанные на субботниках. Строительство, инвентарь аппаратура стоили более 1,2 млн. рублей. В шестиэтажном здании всего 380 комнат, 160 больничных коек. Проект центра был осуществлен Пярнуским отделением «Эстонсельстройпроэкт» архитектор Майе Хансманн, главный инженер Калью Руубель.

В кардиологическом центре много новшеств. Например, когда пациент выписывается из больницы, кровать опускается на лифте в подвальное помещение, где она вместе с матрацем подвергается стирилизации.

Работа кардиологического центра организуется в тесном сотрудничестве с кафедрами медицинского факультета.

Главный врач больницы Лаур Кару характеризует новое здание как комплексный центр по лечению сердечных больных и больных с нарушением сосудистой системы. Преподаватели медицинского факультета делают здесь научные работы, помогают в практику новые методы диагностики и лечения. Первые операции на сердце с установкой искусственных клапанов прошли здесь успешно. Большую помощь тартуским врачам показали коллеги из Московского Института им. академика А. Бакулева.

В новом кардиологическом центре установлена самая современная аппаратура, точность диагностики увеличивает специальный ренген-аппарат.

Здесь будут курсы по усовершенствованию врачей, отсюда будет координироваться и направляться вся научная работа в этой области медицины, центр — отличная учебная база медицинского факультета ТГУ.

Работой центра на общественных началах руководит профессор Кальо Валгма.

100 лет со дня рождения Н. Бурденко

Бурденко в Тарту

Третьего июня исполнилось 100 лет со дня рождения выдающегося советского хирурга, действительного члена Академии Наук СССР, первого президента Академии медицинских наук и главного хирурга Советской армии Николая Ниловича Бурденко. Он вошел в историю советской медицины как один из основоположников советской нейрохирургии, директор первого советского нейрохирургического института, блестящий клиницист-новатор, крупнейший организатор военно-полевой хирургии.

Диапазон творческой деятельности Н. Н. Бурденко обширен. Много лет он посвятил изучению проблемы шока — одного из наиболее тяжелых осложнений военных травм. В историю общей хирургии Н. Н. Бурденко вошел как ученый, создавший научные концепции, на основе которых были разработаны профилактика и лечение шока, лечение ран, суставов. Им впервые разработана бульботомия — операция в верхнем отделе спинного мозга.

В нейрохирургии академику Бурденко принадлежат работы в области онкологии центральной нервной системы, патологии ликворообращения (спинномозговой жидкости), мозгового кровообращения. Он также занимался изучением опухолей мозга и травм центральной нервной системы.

Много лет жизни выдающегося хирурга связаны с Тарту, с Тартуским университетом.

После окончания Пензенской духовной семинарии Н. Н. Бурденко стал студентом медицинского факультета Томского университета, но за участие в студенческих волнениях был из университета исключен, в 1901 году приехал в Тарту и был зачислен на IV курс медицинского факультета Тартуского университета. Материальное положение Бурденко было не из легких, и он попросил освободить его от платы за учебу, но просьба была отклонена.

Вскоре учебу пришлось прервать: Бурденко едет в Херсонскую губернию, где принимает участие в борьбе с эпидемией оспы, затем направляется в Кривой Рог, где ему впервые предоставляется возможность работать хирургом.

В Тарту возвратиться ему удается только через полтора года. Профессор хирургии Цеге-фон-Мантейфель, который уже раньше заметил способного студента, берет его к себе в клинику госпитальной хирургии помощником ассистента. Бурденко буквально переселяется в клинику, здесь и ночует, работает, много читает (в клинике была отличная библиотека). Здесь знакомится с литературным наследием Н. Пирогова.

Своей серьезностью, откровенностью и демократическими симпатиями Н. Бурденко завоевывает популярность среди студентов, и его в 1904 году избирают в правление, а затем и председателем Общества студентов-медиков, которое приняло активное участие в революционной агитации в 1905 г.

Окончить учебу все-таки не удалось, наступает русско-японская война; Цеге-фон-Мантейфель организует санитарный отряд для посылки на фронт. Бурденко добровольно в него вступает помощником врача. Он проявляет героизм и мужество, вынося под пулями врага с поля раненых, не покидая даже свой пост и тогда, когда получает контузию. За мужество его награждают Георгиевским крестом.

В 1904 году — снова в Тарту, Бурденко готовится к сдаче государственных экзаменов, но серьезные материальные затруднения заставляют его снова прервать учебу, идти работать в клинику. Через год специальным решением студенту Бурденко было разрешено выполнять обязанности внештатного ассистента в клинике факультетской хирургии на Тооме, руководство которой получил Цеге-фон-Мантейфель.

Наконец, в 1906 году Николай Бурденко успешно сдает экзамены, получает диплом с отличием, назначается в клинику факультетской хирургии.

Уже через три года после окончания университета в актовом зале Н. Бурденко блестяще защищает диссертацию и получает звание доктора наук.

После возвращения из заграничной поездки Бурденко в октябре 1910 года прочёл свою первую лекцию, а в декабре уже был избран профессором кафедры оперативной хирургии. Жил он в это время на улице Вески (ныне им. Н. Бурденко) д. 45.

В последующие годы Бурденко

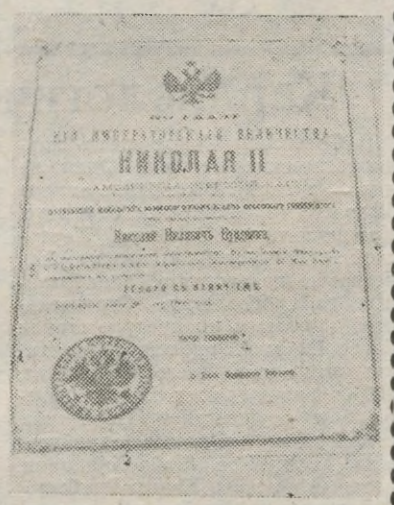

Диплом Н. Бурденко

приложил много энергии для налаживания работы кафедры — знакомясь с работой соответствующих кафедр, он посетил многие университеты России, по его ходатайству кафедра оперативной хирургии университета получила большое помещение, оборудованное по его плану.

Скоро, однако, началась первая мировая война. Бурденко просит послать его на фронт полевым хирургом. Просьбу удовлетворяют.

Февраль 1917 снова приводит Бурденко в Тарту. Назначенный главврачом лазарета на 600 коек, расположенном на Маарьямыйза, он, приехав в город, сразу же сообщил на факультет, что готов продолжать учебную работу со студентами. Но его ждало новое назначение — в Петроград, главным военным санитарным инспектором. Снова — действующая армия, серьёзная контузия, в результате которой Бурденко к 1937 году полностью потерял слух.

Уже в мае 1917-го медицинский факультет тартуского университета обсуждал кандидатуру Бурденко на место профессора факультетской хирургии. В декабре это было осуществлено. Однако проработать в Тарту ему пришлось недолго: вскоре город был оккупирован немецкими войсками. Н. Бурденко была предложена кафедра, и его учитель — Цеге-фон-Мантейфель уговаривал его принять предложение, но Бурденко вместе с другими профессорами отбыл в Воронеж, став одним из организаторов вновь образованного университета.

В целом тартуский период деятельности Бурденко был очень плодотворным: здесь выдающийся хирург выступил с 30 научными докладами, опубликовал 33 научно-исследовательские работы; при его участии в Тарту 1917 года были выпущены два сборника «Вопросов по военно-полевой хирургии и санитарии».

18 июня в актовом зале университета состоялся симпозиум, посвящённый столетию со дня рождения Н. Бурденко, организованный министерством высшего и среднего специального образования, министерством здравоохранения республики и нашим университетом.

На симпозиуме были прочитаны доклады о роли Бурденко в развитии советской нейрохирургии, о жизни Бурденко, деятельности его в Тарту и ряд специальных докладов. К памятнику Бурденко были возложены венки.

ARS

В. Дукальский

Запах звезд

* * *

Все, что нас разделяет:
и дорог километры,
и квадратные метры
коммунальных квартир,
и без марок почтовых
голубые конверты,
и на карте Союза
непонятный пунктир..
Все, что нас разделяет:
судеб наших несхожесть,
и обычаи предков,
и неверность друзей,
и негромкие споры,
и улыбки прохожих,
и степные просторы,
и абзацы газет...
Все, что нас разделяет:
и слова без ответа,
и мерцанье грядущих
галактических трасс,
голубые конверты,
всех дорог километры,
все, что нас разделяет,
разделяет ли нас?

* * *

А в знак того, что не ревную
Ни наяву и ни во снах,
Тебе сегодня подарю я
Сонет в сиреневых тонах.

Пускай холодный цвет напомнит
Тебе о наших прежних днях
И новой радостью наполнит,
И нового придаст огня.

А чтоб огонь не стал золою,
Горел нетленно и светло,
Ты не забудь про то былое,

Что нас друг к другу привлекло,
Что показалось нам скалою,
А было хрупким, как стекло.

* * *

Смеркалось.
Ты с крыльца спускалась
И медленно плыла ко мне.
Любимая, в твоем огне
Душа моя перековалась.
Так было.
Ты меня любила.
Я шел к тебе издалека,
И узкая твоя рука
Мне все на свете заслонила.
Усталость,
Вот что нам осталось
В наследство от далеких дней,
Когда я грезил о весне,
А ты понять меня пыталась.
Выходит,
Все от нас уходит.
Мы забываем о родных.
И через годы
Горький стих
Под всем былым черту проводит.

* * *

Я уезжаю, друг, я уезжаю!
Холодный ветер кожу мне ожег.
На перекрестке дремлющих дорог
Я разбиваю древние скрижали.

Я так решил.
Покой меня томит.
Мне перемена мест нужна;
Как нужен
Голодному — хотя бы скудный ужин,
Иль как для взрыва нужен динамит.

Поэтому прощай, мой друг, прощай.
Я тороплюсь.
Уже богаж мой собран.
Не отыскать мне в спешке слов весомых.
Но ты писать хотя бы обещай.

На перекрестке дремлющих дорог
Стою, разрушив древние скрижали.
Но на душе легко, пришел мой срок.
Я уезжаю, друг, я уезжаю!

Раньше в этом помещении, занимающем почти полкрыла подвала общежития на Ленинградн, 89, был захламленный вещами погреб. Студенты решили превратить пустующее помещение в спортивный зал общежития. Начали в марте этого года. Работали все — спортмедики, лечебники. Очистили, сделали ремонт. В «зале здоровья» будет бильярд, теннисный стол, штанга, гимнастические лестницы. Зал начнёт работать с сентября.

На снимке: Б. Филонов, Ф. Сосновский и А. Гус за работой.

MENS SANA

У медиков появилась хорошая традиция — в конце учебного года в новом студкафе собираются студенты младших курсов, чтобы проводить «в профессию» своих старших товарищей — шестикурсников. В этом году такой вечер удалось удачно организовать пятикурсникам. На этом вечере скептики-шестикурсники убедились, что юмор пятикурсников не иссяк за 5 лет учёбы и увидели, сколько талантов скрывается среди их младших коллег.

На снимке: участники самодеятельности младших курсов.

Победители без приза

Реплика

День 20 мая был для жителей 245 комнаты общежития медиков (Ленинградн, 89) особенно счастливым и особенно несчастливым одновременно. Особенно счастливым потому, что именно в этот день Иштван Бочкай, Никуш Брунцвик, Иожеф Петенко и Юлий Фельдман узнали о том, что их комната заняла первое место по чистоте среди мужских комнат общежития и, следовательно, по условиям конкурса, должна была (о радость!) получить премию в размере 40 рублей. А особенно несчастливым поскольку когда победители, предвкушая удовольствие от полезного использования честно заработанного приза, отправились за ним, выяснилось, что эти деньги переведены в фонд общежития, так как призёры... вовремя не явились за ними.

— Как же так, — воскликнули несчастные призёры, — ведь мы только сегодня узнали о том, что заняли первое место!

«Мало ли, что вы узнали, — ответили им, — объявление висело уже месяц назад, причём в нём указывалось, что если представители комнаты в течение месяца не явятся на собрание, деньги будут переданы в совет общежития, что мы и сделали».

— Но ведь ни мы, ни кто-либо из наших знакомых не видел этого объявления! — уныние победителей было, пожалуй, больше, чем если бы они вовсе не знали о вышеупомянутом призе.

«В следующий раз будете внимательнее, — усмехнулся на это староста общежития Петер Бакхоф. — Эти деньги пойдут на полезные дела».

— Как же так! Мы честно выиграли свой приз и имеем на него право! «В объявлении черным по белому было написано — не явитесь в течение месяца — не получите. И вообще объявление повесил ещё прежний староста общежития — с ним и разбирайтесь».

Старосты призёры не нашли и, отчаявшись получить приз, отправились восвояси, гораздо более унылые, чем до того, как они узнали о существовании приза. День, столь счастливо начатый, кончился весьма несчастливо.

Но чтобы яснее представить себе эту историю, её нужно дополнить. Дело в том, что в совете общежития, отказывая призёрам в их призе и, ссылаясь на объявление месячной давности, забыли добавить, что объявление висело не на обычном месте — доске для объявлений, а сразу у входа, куда никому не пришло в голову взглянуть. Может быть поэтому не нашлось ни одного студента, который бы передал о нём победителям. А может быть, не только поэтому. Не лишне добавить, что комната старосты общежития находится от 245-й не в двух днях пути на оленях без телефонной связи а... на одном этаже...

Возникает сомнение, а хотел ли вообще совет общежития выплатить призерам премию? Разве он не сделал всё возможное, чтобы затруднить её получение — начиная с объявления, повешенного не на своём месте и кончая явным нежеланием предупредить своих товарищей?

Не говоря уже о том, может ли вообще быть отсутствие (по тем или иным причинам) достаточно веским основанием для лишения победителей соревнования заслуженного в течение года приза?

Совет общежития почему-то не понял, что организовав хорошее мероприятие — соревнование за чистоту — он совершенно свел это мероприятие на нет данным бюрократическим финалом.

А пока победители всё ещё остаются без приза, и вопрос о том, получат ли они его, всё ещё остаётся открытым. И. Розенфельд

ответственный редактор
И. РОЗЕНФЕЛЬД

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 3442. МВ-05529.

ÜLLAR ENDE plakat ja kujundus

Raviosakond

Agan, Tiina
Aljaste, Heili
Allikvee, Ralf
Aro, Natan-Toomas
Aro, Tiiu
Aua, Maie
Borissenko, Evi
Eelmäe, Jaan
Eichler, Irina
Eisen, Mart
Grüntal, Ellen
Hansen, Ülle
Jallajas, Ellen
Jekimov, Hulda
Joandi, Mare
Juhansoo, Jüri
Järv, Anne
Jäär, Ingrid
Kalde, Yrjo
Kaljumäe, Katrin
Kaseväli, Ilmi
Kauba, Tõnu
Katjuk, Tatjana
Kelder, Siiri
Kerson, Liia
Kikas, Vaike
Kobin, Signe
Konsap, Kai
Kork, Anu
Kruusamäe, Maret
Kukk, Silvi
Kull, Merike
Kuresoo, Krista
Kähri, Tiiu — kiitusega
Kööbi, Tiit
Kõvask, Sirje
Laanetu, Katrin
Laanmets, Helve
Lai, Riho
Lauk, Sulev
Leemet, Niina
Leht, Hille
Lepp, Irene
Lettermo, Ulvi
Liiv, Sirje
Lina, Raivo
Lindström, Reet
Lippus, Mare
Luiksaar, Lilian
Lõoke, Silva
Malva, Ene
Maran, Liivi
Ment, Iris
Metspalu, Andres
Mikkel, Mehis
Mõttus, Mart
Mägi, Maire
Müntel, Dagmar
Narbekov, Jens
Nurk, Tõnis
Olari, Jaan
Oras, Anne
Pagi, Hembo
Paju, Kalju
Piikov, Riina
Ploom, Ürjo
Pohlak, Aino
Priske, Aime
Pullisaar, Ene
Põdramägi, Nikolai
Päi, Tõnis
Ralja, Luule
Rebane, Katrin
Rondel, Sirje
Rosenberg, Mare-Kirsti
Rõhu, Salme
Saag, Urve
Saarniit, Sirje

Arsti-teaduskond

Samarüütel, Virgu
Sassi, Ester
Semm, Helve
Sokmann, Karin
Sööt, Anneli
Tali, Ants
Talur, Malle
Tamberg, Rein
Tarum, Minni
Teeäär, Peeter
Tomson, Hiie
Toomikas, Naima
Treumuth, Peeter
Trubon, Vesta
Tusti, Maire
Ulm, Silvi
Uustalu, Sirje
Vahing, Õie
Varik, Mirja — kiitusega
Veeremets, Jaan
Veideman, Ellen
Vender, Vaiki
Veskimäe, Enn
Voznjuk, Elma
Ütt, Ene

Raviosakond (vene õppekeelega)

Berenson, Zoja
Borissova, Tatjana
Bruntsvik, Nikifor
Essen, Erna
Hmeleva, Niina
Ivanova, Svetlana
Kott, Irja
Kuznetsova, Viktoria
Litvinova, Liidia — kiitusega
Maslakova, Drosida
Mihhejeva, Natalja
Minakova, Svetlana
Moltšanova, Larissa
Muhhin, Viktor
Naumova, Natalja
Nikitina, Tatjana
Ovetškina, Jelena
Parrik, Valentina
Presnova, Tatjana
Prokoptšuk, Aleksander
Serkova, Tamara
Šmorgun, Feliks
Simakova, Jelena — kiitusega
Steklov, Vjatšeslav
Varlamova, Tamara
Veikant, Erna

Spordimeditsiiniosakond

Artjuhhova, Ljudmila
Atniškina, Natalja
Baussova, Galina
Bulnajeva, Galina
Gontšarova, Ljubov
Ipatova-Ignatjeva, Ljudmila
Ivulane, Aria
Janušonis, Virginius
Jelinkina, Ljubov
Juocevičius, Alvydas — kiitusega
Kass, Ants
Kukk, Arvo
Matšulis, Stasys
Pjazikov, Viktor
Põder, Kalle
Smirnova, Larissa
Čuda, Dags
Varkki, Sergei
Voinov, Viktor

Pediaatriaosakond

Gailit, Kersti
Järvsaar, Anne — kiitusega
Karakai, Antares
Koort, Liivia
Käpp, Tiina
Kääramees, Eve
Linn, Ene
Maipuu, Lea
Mets, Haide — kiitusega
Ott, Kristi
Pedari, Kersti
Prikk, Tiina — kiitusega
Rebane, Vaike
Toots, Marite
Varik, Karin
Värimäe, Eda-Ann

Stomatoloogiaosakond

Antsman, Malle
Juhandi, Anne
Jürgenfeldt, Ia
Kõll, Helle
Paju, Kalle
Pärn, Sirje
Saar, Anne
Saarend, Reet
Talts, Tiiu
Tammekand, Rein
Tammeveski, Ilme
Tori, Lea
Viiding, Riina
Viil, Anne

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

Edasi

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 28 Neljapäeval, 1. juulil 1976 XXVIII aastakäik

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Statsionaarselt lõpetajad

Ajaloo-osakond

Abel, Tiina
Hagelberg, Tõnu
Hein, Ants — kiitusega
Hellat, Jüri
Illak, Epp
Johanson, Inna
Kaldoja, Priit
Kenkmaa, Ene
Kivimäe, Juta
Leetmaa, Andres
Leimus, Ivar — kiitusega
Luuk, Tamara
Maiste, Juhan
Must, Aadu — kiitusega
Must, Ülle
Niinre, Ardo
Nurmiste, Juta
Rist, Marju
Seman, Elle
Sõgel, Urmas — kiitusega
Taal, Kersti
Toom, Uku
Viires, Jaak
Vöö, Tiiu
Vöörmann, Mai — kiitusega
Vöörmann, Rein

Psühholoogiaosakond

Adoberg, Ülle
Eesmaa, Malle
Jaama, Arvo
Käärst, Marju
Laak, Tiia
Läänesaar, Jüri
Mihkels, Tiiu — kiitusega
Miil, Elga
Niit, Helle
Niit, Toomas
Raju, Peep
Raju, Kersti
Meigas, Marina
Rokka, Anni
Roosson, Aili
Saat, Helve
Tael, Inge
Tommingas, Eda
Valsiner, Jaan
Roomeldi, Malle
Keskküla, Tiiu
Tepp, Milvi — kiitusega

Ajaloo-teaduskond

Defektoloogiaosakond

Eeljõe, Anne
Eeljõe, Per — kiitusega
Eller, Krista
Hinno, Juta
Ilomets, Heidi
Kattai, Marje
Kljukova, Valentina
Konsap, Aita
Kronberg, Urve
Kullam, Urve
Kuuse, Virve
Kõrgesaar, Riina
Maiste, Margit
Müller-Mölder, Evi
Olvi, Toivo
Paabo, Lii
Pikamäe, Tiiu
Pärtel, Merike
Püüa, Anu
Rooma, Helle
Talvak, Tiiu
Toming, Laine
Vaidla, Tiina
Vaikmaa, Siiri — kiitusega
Veenpere, Reet
Veering, Reet
Vipper, Katrin

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Ajaloo-osakond

Amer, Ott — kiitusega
Antons, Nordon
Aule, Heljo
Baronov, Silvi
Gus, Maria — kiitusega
Hark, Jüri
Heimvell, Ene
Jurevičiene, Ludmilla
Jõgi, Heino
Koppel, Enn
Kranich, Erika
Krõžanovski, Silva
Kuusmann, Ellen
Kärner, Anne
Laht, Aiki
Mets, Anne
Muni, Õilme
Neering, Reeno
Paltmann, Sirje
Parfjonova, Valentina
Pihlak, Mare
Puu, Ants
Põldma, Toomas
Rennu, Eha
Žurjari-Osipov, Vladimir
Urbel, Ellen
Vaku, Ülle
Veltmann, Liis

Psühholoogiaosakond

Asu, Inna
Auväärt, Lembit
Herodes, Tea
Järviste, Antonina
Kivistik, Jaan
Koppel, Ell-Mari
Koppel, Tiit
Kreitsman, Aino
Kubi, Sulev
Kudrjavets, Elli
Kuulre, Mait
Liivak, Asta
Loide, Väino
Loja, Rudolf
Loogma, Krista
Minka, Aavo — kiitusega
Mäeste, Toivo-Roman
Oblikas, Maie
Osula, Aino
Peda, Ilme
Ploom, Viivi-Säde
Põldvee, Henn
Rütel, Ants — kiitusega
Saks, Taaniel
Salupere, Maks
Takjas, Toomas
Tartlan, Hugo
Tereping, Avo-Rein — kiitusega
Treial, Anne
Tuisk, Jüri
Uuemaa, Olavi
Viitar, Eha

Defektoloogiaosakond

Paris, Kristi
Pillmann, Agnessa
Saar, Marje

Statsionaarselt lõpetajad

Bioloogiaosakond

(kvalifikatsioon: bioloog, bioloogia- ja keemiaõpetaja)

Heinlaid, Heli
Ingerpuu, Sulev
Järvis, Anne
Kolk, Ester
Kolk, Margit
Koni, Marju
Kuulmata, Pilvi
Martin, Mati
Milk, Riina
Palm, Maris — kiitusega
Pants, Aita
Pärn, Riina
Raiet, Anne
Reima, Tauno
Rääk, Reet
Sisask, Sirje
Süvalepp, Mari
Vunder, Sirje

(kvalifikatsioon: bioloog)

Ernits, Peeter
Ivanova, Hiie — kiitusega
Jaanits, Enel — kiitusega
Kasak, Lagle
Kilu, Kersti
Kruuse, Eha
Kurrel, Tõnu
Kuusk, Ülle
Kääri, Merle
Laaniste, Vello
Lasting, Ann
Masing, Jaan
Masing, Tiina
Neuman, Anu — kiitusega
Neuman, Toomas
Vilbaste, Kaarel

Bioloogia-Geograafia-teaduskond

Geograafiaosakond

(kvalifikatsioon: geograaf, geograafiaõpetaja)

Ilves, Arno
Ilves, Lehte
Kallas, Sirje
Luha, Reet
Luhari, Tiit
Moora, Rein
Niit, Silvja
Oot, Külli
Pallo, Peeter
Petti, Sirje
Rebane, Ene
Summel, Sirje
Vodja, Eike
Voist, Juhan

(kvalifikatsioon: geograaf)

Aplei, Vello
Hindov, Juhan
Kaja, Urmas
Kaljulaid, Helle
Kuldva, Tiina
Kõre, Jüri — kiitusega
Künnapuu, Ly
Linask, Elo
Oja, Olev
Piir, Tiiu
Roosaare, Jüri — kiitusega
Utso, Vilja

Geoloogiaosakond

(kvalifikatsioon: geoloogiainsener)

Heidemaa, Indrek
Kalm, Volli
Kuldva, Erik
Lindla, Koit
Lodjak, Toivo
Veisson, Meeme
Veskimets, Arvo

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Bioloogiaosakond

(kvalifikatsioon: bioloog)

Vasser, Lembit

Geograafiaosakond

(kvalifikatsioon: geograaf)

Tampel, Ilme
Alt, Ülle

(kvalifikatsioon: geograaf, geograafiaõpetaja)

Põllendik, Made
Tina, Mare

Statsionaarselt lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse osakond

Arnover, Tõnis
Ende, Üllar
Hage, Maaja
Kiisküla, Elvi
Kokk, Monika
Kungur, Eve — kiitusega
Liiv, Ellen
Lillo, Merike
Lonn, Varje
Lõhmus, Aivo — kiitusega
Mere, Maie
Mutt, Mihkel
Mutt, Sirje
Nagelmaa, Heli
Nemvalts, Silvi
Pross, Heli
Puusepp, Ants
Reemet, Katrin
Reio, Juta
Relvik, Maris
Roostna, Tiiu — kiitusega
Runnel, Katre — kiitusega
Saavel, Mariina
Salu, Merike
Soonik, Mati
Tael, Anne
Tasa, Toivo
Treimann, Tiiu
Trummer, Katrin
Vapper, Kalev
Viikberg, Jüri
Viitol, Livia
Weinrauch, Epp

Vene keele ja kirjanduse osakond

Belaš, Ljudmila
Gabova, Niina — kiitusega
Garšnek, Liidia
Gontšar, Irina
Grigorjan, Niina
Jänese, Anne
Juhanson, Irina
Komarova, Margarita
Kondrševa, Liia
Kotri, Liina
Kukk, Tiiu
Kvetkovskaja, Galina
Lemberg, Irina
Lotman, Mihhail — kiitusega
Majevskaja, Nadežda
Matštakova, Natalja
Pantšenko, Irina
Papernoi, Vladimir — kiitusega
Pärn, Ljudmila
Rosenfeld, Igor — kiitusega
Sidjakov, Juri
Soo, Õie
Soonpere, Juri
Sääsk, Maire
Šor, Tatjana — kiitusega
Tammeorg, Liia
Tokranova, Jelena
Trei, Eve
Vassiljeva, Tamara
Vedina, Ljudmila
Viisut, Tiiu

Filoloogia-teaduskond

Inglise keele ja kirjanduse osakond

Aasaoja, Urve
Jalak, Silvi
Err, Erika
Kirtsi, Made
Kohandi, Peeter
Lehtmets, Irja
Meeder, Katrin
Munak, Aire
Niinemäe, Silvi
Oll, Reet
Osolong, Mare
Purde, Silja
Raig, Reet
Randviir, Tiina
Rebane, Epp
Renel, Riina
Romandi, Ivi
Saluveer, Madis
Sool, Reet — kiitusega
Laur, Mall
Talumaa, Astrit
Tidriksaar, Tiia
Toomsalu, Sirje
Valdsoo, Suliko — kiitusega
Vihman, Mati
Viigand, Uno

Saksa keele ja kirjanduse osakond

Arop, Sirje
Edro, Marite
Ivask, Ruth
Kaik, Anne
Korm, Ly
Peil, Taimi
Piiroja, Ene
Pärdi, Anne
Saar, Taie
Sirk, Ülle

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse osakond

Jermakov, Ene
Jõesaar, Jaanika
Kallas, Tõnu
Kuht, Eevi
Mikli, Marika
Olesk, Juta
Ost, Valli
Peiker, Viive
Peinar, Jüri
Pensa, Milvi
Rauk, Koidula
Sarv, Riina
Sinisalu, Urve
Taal, Valli
Taev, Lembi-Enel
Veerits, Reet

Vene keele ja kirjanduse osakond

Allik, Tiiu
Grichin, Aili
Gurfinkel, Ljudmila
Jevdokimova, Larissa
Kravtšenko, Emilia
Kuzovenkova, Tatjana
Laanso, Ines-Reet
Latšugina, Natalja
Lehtmets, Li-Ann
Lember, Tiia
Levina, Liidia
Luik, Svetlana
Pullerits, Maia
Pulst, Urve
Salmar, Riina
Saul, Sirje
Suumann, Eevi
Zabeida, Jevgenia

Inglise keele ja kirjanduse osakond

Aava, Urve
Anvelt, Ilmar
Kuning, Maie
Laanes, Helgi
Loo, Mare
Ojaste, Tiia
Reinholm, Riina
Reinson, Kersti
Roogna, Martin
Sume, Tiiu
Tammet, Inna

Saksa keele ja kirjanduse osakond

Aasa, Elve
Rannaste, Anneli
Seffers, Tiia

Füüsikaosakond

(füüsika eksperimentaal-teoreetiline haru)

Aaviksoo, Jaak — kiitusega
Abramov, Valentin
Ader, Andres
Amitin, Leon
Anderson, Urmas
Anton, Jaak
Itskovitš, Margarita
Kikas, Kalle
Kurik, Lembit
Kuusik, Raivo
Lilover, Madis-Jaak
Linask, Kalle
Meerits, Avo
Mäe, Tõnis
Rebane, Inna
Selg, Matti
Sutškov, Vladimir
Subbi, Juhan
Zuping, Marika
Tamkivi, Raivo
Tammeorg, Mart
Toots, Kalev
Trummal, Mart
Veingold, Aleksander
Vill, Arnold

(füüsika pedagoogiline haru)

Eichhorn, Heiki
Hasselbach, Ervin
Judina, Tamara
Kiiranen, Kalle
Klettenberg, Toomas
Muru, Andres
Mölder, Vaino
Noorkõiv, Oskar
Paju, Ljudmila
Paris, Peeter
Prangli, Kalev
Reemann, Madis
Räägel, Peeter

Füüsika-Keemia-teaduskond

Saukas, Jaak
Tomikas, Lembit
Viileberg, Tiit
Virk, Erich

Keemiaosakond

(keemia eksperimentaal-teoreetiline haru)

Grichin, Peeter
Grichin, Õie
Haller, Jüri
Harju, Heino
Kavald, Lennar
Kebbinau, Lehte
Maasalu, Ants
Oraste, Liivia
Pehka, Eve
Peenema, Erlend
Püttsepp, Toomas
Renge, Indrek — kiitusega
Vares, Peeter
Vissak, Aino

(keemia-füüsika pedagoogiline haru

Anton, Eda
Haljasorg, Ülo
Klettenberg, Linda
Kuli, Eva
Luur, Ele
Märtson, Ene
Piksar, Ivi
Otsa, Leili
Talviste, Vello
Truus, Kalle

(keemia pedagoogiline haru)

Pree, Anu
Randmaa, Urve

● Professor Atko Viru keset LILLEAEDA, keda ise harinud.

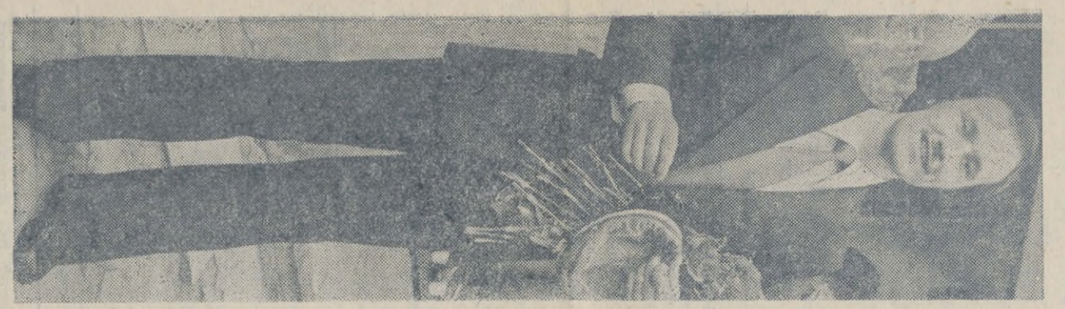

● Matemaatiku Helgi Hüti naer kinnitab, et ülikooli lõpetamine inimese elus üks neist lõppudest on, mille üle rõõmustada tasub.

● Komsomoliaktivist jurist Arvo Junti täies pikkuses.

● Kiitusega diplom Jüri Lippusele Matemaatikateaduskonnast.

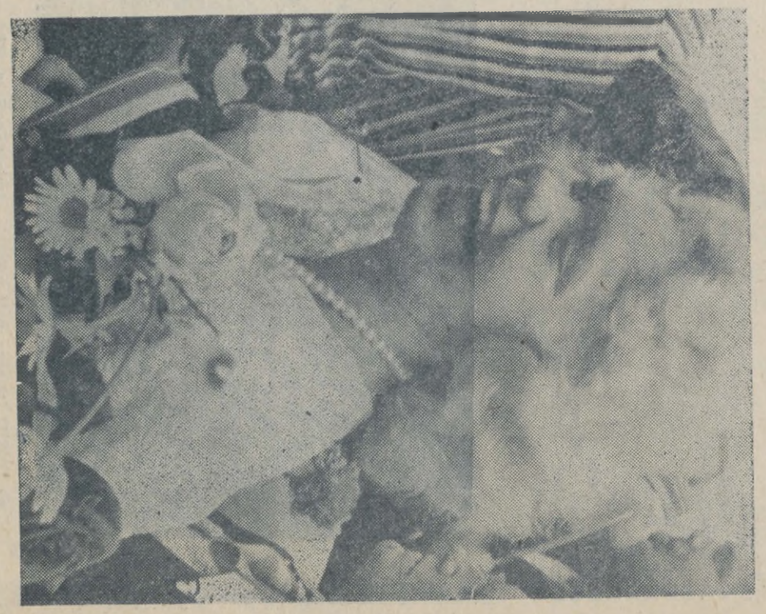

«Nüüd lõpuks võib ka poseerida,» arvab Sirje Koppel.

● Ants Kuusik Kehakultuuriteaduskonnast: diplom koos lapsega.

JÜRI LAANE fotod

Kehakultuuriteaduskond

Statsionaarselt lõpetajad

Akkerman, Olavi
Alaver, Mati
Angerjärv, Hele
Heinaste, Kersti
Johanson, Ester
Jänese, Asta
Kirpu, Viktor
Konsa, Mihkel
Kopti, August
Kortspärn, Heiki
Kuusik, Ants
Kõnn, Saime
Küüts, Reet
Laur, Ülle
Leppiman, David
Ligi, Heino
Lubi, Toomas
Luts, Reet
Luuk, Kalle
Malmre, Mati
Marastu, Merike
Menning, Linda
Mäesoo, Külli
Nõmme, Aare
Otto, Helve
Paap, Katrin
Paaver, Kalli
Pilt, Ilse
Pruks, Mare
Põld, Urve
Pääsuke, Mati
Raamat, Mauri
Raav, Pille
Rahnu, Rein
Reinumäe, Ilmar
Saarse, Ants
Siiak, Heli
Sitel, Arne
Suislep, Hugo
Soosalu, Tiia
Tiitus, Merike
Treiman, Anar
Tudelep, Sirje
Uusen, Mati
Valgvee, Ada
Vanatalu, Aare
Üprus, Ana

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Birk, Mati
Jürisson, Kärt
Jürna, Heinrich
Kaljula, Marju
Kilg, Hele
Prii, Sirje
Redpap, Lembi
Vipper, Peedu

Majandusteaduskond

Statsionaarselt lõpetajad

Rahanduse ja krediidi eriala

Eesmaa, Andres
Kaptein, Riina
Karm, Mare
Kitter, Lembit
Krinplatt, Katrin
Kontkar, Merike
Külm, Kaie
Laius, Ivo
Lepasson, Ester
Pakkanen, Sirje
Perna, Anne
Porila, Pille
Sellin, Marja
Soomägi, Maire
Sõnajalg, Tiia
Uba, Tiina
Veinstein, Saima
Vigand, Jaak

Majandusküberneetika eriala

Johanson, Georg
Krause, Svetlana
Laur, Ludmilla
Linnat, Laur
Merioja, Epp
Männik, Jaak
Niinelt, Mart
Nilson, Tarmo
Pedanik, Raivo
Pettai, Heia
Purju, Alari
Pärna, Reet
Pärtel, Ülo
Püvi, Vaike
Raatma, Mati
Rämma, Riina
Sarap, Urve
Sõerde, Reet
Talas, Urve
Talts, Herna
Tasuja, Epp
Uibu, Maia
Viljasoo, Vilja

Rahanduse ja krediidi eriala (vene õppekeelega)

Aleksejeva, Natalja
Aronova, Annet
Butšakova, Ljudmila
Bogatikova, Tamara
Blinkova, Tatjana
Vanahans, Maia
Zahharova, Svetlana
Korneva, Galina
Krutikova, Valentina
Kokina, Irina
Kostromina, Ljudmila
Ladgina, Zoja
Letošnev, Vadimir
Losjeva, Tatjana
Maslov, Vjatšeslav
Mihhailova, Niina
Nebogatova, Irina
Närgi, Aino
Nikitina, Tatjana
Titova, Irina
Sorokina, Marina
Polonskaja, Ljudmila

Kaubandusökonoomika eriala

Akkermann, Anne
Aule, Priit
Enn, Ene
Haan, Hillar
Kivimaa, Sirje
Konsa, Andres
Koozel, Linda
Mark, Sirje
Merilai, Marika
Muhel, Urve
Kupri, Ene
Niinest, Ene
Oosalu, Ivar-Raimond
Oras, Madis
Paisoots, Mariann
Hüva, Koidula
Reemet, Ulvi
Sabre, Evi
Sammul, Sirje
Sannamees, Imbi
Saul, Riina
Tiivel, Ene
Tomingas, Helve
Tõntson, Lea
Tõntson, Rein
Ulmas, Anne
Utso, Merike
Veskioja, Riina
Viileberg, Maris

Kaubandusliku raamatupidamise eriala

Berg, Ebe
Hanst, Leelo
Hanst, Raimu
Jänes, Maie
Kilk, Ilmi
Kirsipuu, Karin
Kukk, Ülle
Kõrs, Ene
Keerma, Tiit
Laurand, Leena
Loigom, Karmen
Marastu, Mati
Mihkelsoo, Saima
Mokrik, Elle
Peets, Virge
Pira, Saima
Roostik, Krista
Saartee, Viive
Siiman, Sirje
Tiitus, Mari

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Rahanduse ja krediidi eriala

Hämalane, Viljar
Karlis, Vaike
Katušin, Toomas
Lille, Tiina
Loimet, Kersti
Loit, Piret
Merisaar, Maido
Merisaar, Riina
Mõttus, Maiga
Neeme, Reet
Reinek, Eha
Sõerd, Eve
Truu, Jaan

Kaubandusökonoomika eriala

Alaküla, Anne
Issajeva, Leida
Kade, Urve-Anne
Kangur, Arno
Kard, Urmas
Klasen, Vello
Klassinskaja, Helve
Lepp, Aino
Mäevere, Andres
Ottin, Tiit
Pedak, Oie
Peterson, Greta
Puust, Eve
Randoja, Evi
Roosmaa, Mirje
Salu, Tiiu
Sepp, Kalvi

Kaubatundmise eriala

Sokolov, Leonid

Matemaatikateaduskond

Statsionaarselt lõpetajad

Rakendusmatemaatika eriala

(kvalifikatsioon: matemaatik)

Anohhina, Galina
Bronštein, Aleksander
Drozdov, Aleksander
Ebrok, Erika
Filatova, Ljudmila
Hütt, Helgi
Jakobson, Liisi
Koppel, Sirje
Kozlov, Vladimir
Krupenski, Aleksei
Langinen, Ljudmila
Leping, Vambola
Lippus, Tiiu
Litvak, Sergei — kiitusega
Loit, Signe
Maier, Tatjana
Mäe, Anu
Orav, Ere
Peet, Pille
Piskarev, Sergei — kiitusega
Plotkina, Ljudmila
Podlipski, Oleg
Rannamets, Ene
Ridala, Helju — kiitusega
Sentjurova, Svetlana
Sildnik, Inge
Suurna, Valeri
Sandrik, Aleksander
Sehtman, Boris
Toomingas, Tiiu
Tšekalenko, Larissa
Tõnsau, Helle
Veingold, Svetlana

Matemaatika eriala

(kvalifikatsioon: matemaatik)

Abo, Viktor
Advelt, Marina
Kiviste, Andres
Kiviste, Külliki
Lepik, Rein — kiitusega
Lippus, Jüri — kiitusega
Loide, Indrek
Mikkov, Ann
Mikkov, Peeter
Palginõmm, Mai — kiitusega
Pallas, Lea
Pallas, Lembit
Pastak, Mari
Päeva, Heikki
Ridala, Peep — kiitusega
Ruus, Raivo
Ruus, Sirje
Simonova, Svetlana
Tuul, Anton

Matemaatika eriala

(kvalifikatsioon: matemaatik, matemaatikaõpetaja)

Erm, Tiit
Hansen, Helju
Hämarik, Ülle-Mari
Kalda, Tiit
Kallaste, Sirje
Kalmus, Ene
Laane, Mare
Leivokene, Ellen
Lorents, Tiina
Malenkova, Ludmilla
Oja, Mart
Peet, Jaano
Pihlak, Ille
Punga, Aime
Reimo, Juta
Rikk, Ester
Sarv, Maire

Õigusteaduskond

Tammeveski, Mihkel-Kalju
Tartu, Ly
Toode, Virve
Tosmann, Raul
Valge, Kersti
Vesi, Silvia
Vään, Avo
Õpik, Raivo

Statsionaarselt lõpetajad

Alop, Küllike
Anton, Tõnu
Heinpalu, Elo
Gekk, Ingrid — kiitusega
Grišan, Arkadi
Iljaševitš, Vladimir
Ilvest, Jüri — kiitusega
Junti, Arvo
Kala, Raivo
Kaljula, Mailiis
Kergandberg, Erik
Kivi, Lea
Kiviloo, Rein
Kiviloo, Hurma
Kompus, Anu
Kozlova, Anu
Kruusmaa, Ilmar
Kõrda, Tõnu — kiitusega
Kõverjalg, Aimi — klitusega
Kõverjalg, Riho
Kägu, Madis — kiitusega
Laht, Tiia
Leemets, Ants
Lõhmus, Uno — kiitusega
Maastik, Dagmar
Masik, Vello
Mägi, Heido
Mägi, Lea
Naaber, Jaan
Narits, Raul — kiitusega
Oja, Jaak — kiitusega
Palloson, Udo
Pajo, Kaie — kiitusega
Pass, Jüri
Pino, Andres
Pärn, Maimo
Raamat, Andres
Roosmaa, Rünno
Siniavski, Leonid
Sokk, Vilmar
Sööt, Heli

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Aladjev, Gennadi
Aranovitš, Adir
Aunapuu, Urmas
Bublik, Ella
Hindrikson, Jaak
Jõgis, Tiit
Jänes, Ülle
Kalev, Kalvet
Kerner, Enno
Kingisepp, Rein
Kougia, Maret
Kukk, Maimu
Lahtvee, Vello
Lasn, Aime
Lindpere, Heiki
Lutsar, Tõnis
Lõokene, Arne
Marken, Heilo
Merimaa, Mati
Merisalu, Rein
Nugis, Boris
Ong, Milvi
Paul, Lea
Päärsoo, Eeva
Saarepuu, Aino
Sedjakina, Liidia
Sillaste, Toivo
Toodu, Hannes
Truumets, Arno
Truusa, Helda
Vlahno, Nikolai
Volkov, Viktor
Voor, Võido
Välba, Ain

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop Tell. nr. 3551. MB-05319.

● ÜKSKI inimene pole kunagi teisele täiesti ja jäädavalt võõras. Inimesed kuuluvad ühte. Inimesel on õigus teisele inimesele. Albert Schweitzer

ANDRES ADERI plakat

ALGAVA ÕPPE-AASTA KÜNNISEL

kõnetasime TRÜ rektorit Arnold Koopi ...

Milliseid momente tooksite esile algava õppeaasta künnisel?

Kõigepealt tahaksin õnnitleda rektoraadi nimel kogu ülikooli kollektiivi uue õppeaasta alguse puhul. Tänavuse aasta erilisus seisneb selles, et see on X viisaastaku — kvaliteedi viisaastaku — esimene aasta, mille vältel pannakse alus kogu viisaastaku õnnestumisele. Eelmise perioodi analüüs loob baasi mitte ainult soodsate tulemuste saavutamiseks, vaid XXV kongressil seatud ülesannete edukaks realiseerimiseks. Kõrgharidusega spetsialisti mudel peab olema mitmekesine. See on põhireegel ja sellest tuleb ka lähtuda. Säärane mudel nõuab sotsiaalset küpsust, aktiivset vahelesekkumist ümbritsevasse ellu, lähtumist sellest, et me ei valmista ette mitte ainult heade professionaalsete omadustega spetsialisti, vaid inimest, kes on võimeline vastutama kogu meie rahva ja inimkonna tuleviku eest. Niisama tähtis on arenenud kodanikutunne, kontaktivõime inimestega. Püstitades seesuguse ülesande, peame mõtlema ka selle täitmise teedele. Rektoraadi, ühiskondlike organisatsioonide, õppejõu ja iga üliõpilase kohus on integreeritult tegutseda nende eesmärkide nimel. See eeldab muudatusi õppeprotsessis, ühiskondlik-poliitilise praktika sisulise aspekti rõhutamist, üliõpilase sotsiaalse aktiivsuse tõstmist.

Ent see eeldab ka objektiivseid materiaalseid tingimusi. Algav õppeaasta ja terve viisaastak tõotavad saada selles osas murrangiliseks. Üle 11 miljoni rubla on eraldatud kapitaalmahutusi ülikooli väljaehitamiseks. On lõpetamisel ülikooli kompleksi projekteerimine ja üsna pea ootame maketti. See viisaastak näeb aga ette Teadusliku Raamatukogu ehitamise lõpetamist (muide, pidulik nurgakivi panek peaks toimuma lähemal ajal). 1. oktoobril s. a. antakse üle auditooriumide korpus. Füüsikakorpuse kälkulaskmine viibib tema kallinemise tõttu 400 000 rubla võrra. Siiski, kevadsemestril algab sellegi ettevalmistus käikulaskmiseks. Rekonstrueeritakse botaanikaaed, projekteerimisele lähevad Kehakultuuriteaduskonna õppekorpus, Arstiteaduskonna teoreetiliste ainete õpetamise korpus. Viisaastakul peame juurde saama veel ühe ühiselamu koos arstipunkti ja profülaktooriumiga.

Järgmisel aastal on kavatsus rajada ka uus spordi- ja puhkelaager Lõuna-Eestis.

Möödunud õppeaasta näitas kogu lõppenud viisaastaku stabiilsust: pidev õppeedukuse tõus, kõigi näitajate paranemine. Kuid ülikoolile on jõukohane õppeedukus 93—94%, mis ongi meie lähimaks eesmärgiks ja mille saavutamine sõltub kohusetundlikust suhtumisest õppetöösse.

Möödunud aastal olid kitsaskohaks ühiselamud, ka sel aastal. Seetõttu tuleks eriti rangelt suhtuda ühiselamueeskirjade rikkumistesse, et anda võimalus elada seal ainult neil, kes seda oskavad. Palju paremini saab kasutada üliõpilasi teenindavat olmesfääri: kaks kohvikut võimaldaksid üliõpilaste puhkust hästi sisustada, kui need tõesti kujundada üliõpilaspäraseks, eeskujuks kogu linnale. Märksa rohkem peame sportima. Ka siin on meil suured plaanid: rajada ühiselamute juurde spordiväljakud, kuid ainult juhul, kui üliõpilased ise käed külge löövad.

Ka klubi ootab oma aktiviste, kes teda mõõnaseisust välja aitaksid. Nii et tegusid jätkub. Jätkuks vaid tegijaid! Seda soovimegi.

... ja ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri Kalle Liivi.

Missugune oli Sinu läinud suve suurimaid elamusi?

Kahtlemata osavõtt VII rahvusvahelisest üliõpilaste suvekursusest 1.—15. augustini Narva-Jõesuus teemal «Üliõpilaste osa võitluses rahu ja rilkidevahelise koostöö eest rahvaste sõltumatuse ja vabaduse nimel». Sellest võtsid osa 92 riigi üliõpilasorganisatsiooni juhid — kokku 360 noort. Eestist kuulus NSV Liidu delegatsiooni kaks esindajat: TPedI RSR-i president Mati Lukas ja mina.

Suvekooli töö põhiküsimusteks olid üliõpilaste panus rahu, desarmeerimise ja rahvastevahelise koostöö üritusse, üliõpilaste võitlus rahvaste võrdõiguslike majanduslike sidemete ja loodusvarade ratsionaalse kasutamise eest ning üliõpilaste võitlus sotsiaalse progressi ja rahu eest. Paljude Nõukogude Liidu juhtivate teadlaste kõrval esines ka meie ülikooli rektor, kes kõneles kõitvalt haridusest kui rahvuskultuuri arengu faktorist. Mul oli võimalus esineda ettekandega TRÜ üliõpilaste ja komsomoliorganisatsiooni tegevusest võitluses antiimperialistliku solidaarsuse eest ning tööst rahvaste sõpruse idee realiseerimisel meie ülikoolis.

Meelde jäid osavõtjate eriline aktiivsus ja õhkkond, mis täitsid seda kahte nädalat. See oli nooruslikult ergas ja poleemiline kogu maailma progressiivse noorsoo esindajate kohtumine. Pikemalt sai mõtteid vahetada mitme riigi üliõpilasorganisatsiooni juhiga, aga ka kõrgkoolide noorsoo-organisatsioonide

(Järg 2. lk.)

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 29 Kolmapäeval, 1. septembril 1976 XXVIII aastakäik

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Algava õppeaasta künnisel

(Algus 1. lk.)

esindajatega. Mällu jääb kohtumine India üliõpilasliidu presidendi K. Sadaya Reddyga (tema organisatsioon ühendab 1,5 miljonit üliõpilast), Sorbonne'i ülikooli esindaja M. C. Delacroix'ga, Poola üliõpilasjuhtidega, Rootsi Umeå ülikooli üliõpilasliidu esimehe E. Gustaffsoniga, RÜL-i viitsepresidendi puertorrikolase Manuel Cossiga jpt. Tartu üliõpilastele palus südamlikud tervitused edasi anda praegu Itaalias emigratsioonis elav Tšiili üliõpilasliidu üks juhte.

Mida ootad ülikooli komsomolilt algaval õppeaastal?

Loomulikult aktiivse holaku jätkumist, oma energia mõistlikku jaotamist, põhitähelepanu keskendamist õppetööle, sisukaid puhkeüritusi ja arusaamist, et üliõpilaskomsomoli argipäeva kujundajaks oleme meie ise.

Intervjueeris REIN VEIDEMANN

EUGEN TALLMEISTER—60

Juubilar — mikrobioloogia kateedri dotsent Eugen Tallmeister — sündis 1. augustil 1916. aastal Riias teenistuja perekonnas. Algja keskhariduse omandas ta Tallinnas ning jätkas õpinguid Tartu ülikooli Arstiteaduskonnas, mille lõpetas 1940. aastal kiitusega.

Eugen Tallmeistri esimeseks vaoks teadusepõllul oli üliõpilaspõlves 1938. aastal prof. K. Schlossmanni käe all valminud mikrobioloogiaalane auhinnatöö «Väävlivesiniku käärimisest ja selle põhjustajaist Eesti ravimudades», millele anti I auhind.

Pärast ülikooli lõpetamist suunati Eugen Tallmeister jaoskonnaarstiks Valjalasse, Saaremaale. Suures Isamaasõjas oli juubilar sanitaarroodu komandöriks, võideldes 7. Eesti laskurdiviisi koosseisus Kalinini, II Balti ja Leningradi rindeil. Pärast demobiliseerumist astus ta 1947. aastal Punatähe ordeni kavalerina taas üle Tartu Riikliku Ülikooli mikrobioloogia kateedri lävе. Sellest ajast on juubilar jäägitult pühendunud oma armastatud erialale. Päevast päeva, sageli ka öötundidel, võib teda kohata TRÜ mikrobioloogia kateedris.

Lõpetanud aspirantuuri, kaitses Eugen Tallmeister 1951. aastal edukalt kandidaadiväitekirja «*Escherichia coli* osatähtsus imikute ja väikelaste kõhulahtisuse puhul», mis valmis prof. F. Lepa juhendamisel. Ta on avaldanud üle 70 teadusliku töö, on mitme eestikeelse õppevahendi kaasautor, tema sulest on ilmunud rida populaarteaduslikke kirjutisi. Juubilari uurimused mikroobide geneetikast on laialdaselt tuntud ja hinnatud nii kodukui ka välismaal. Soolenakkuste etioloogia, nende haiguste tekitajate bioloogia, tuberkuloosi mikrobioloogia, *coli*bakterite ja laktobatsillide vastastikune toime — kõike seda on juubilar uurinud.

Üliõpilased tunnevad Eugen Tallmeistrit südamliku pedagoogina, kaastöötajatele ja vabariigi arstidele on ta alati abivalmis kolleeg, kes oma sügavaid teadmisi ja rikkalikke kogemusi vaka all ei hoia.

Ülikooli õppejõuna — kommunistina osaleb Eugen Tallmeister aktiivselt ühiskondlik-poliitilises elus. Nii on ta olnud TRÜ Arstiteaduskonna ametiühingubüroo esimees, I. I. Metšnikovi nimelise Epidemioloogide, Mikrobioloogide ja Infektsionistide Eesti Vabariikliku Teadusliku Seltsi Tartu osakonna juhatuse esimees jne. Mitu aastat täitis ta edukalt TRÜ Arstiteaduskonna prodekaani vastutusrikkaid ülesandeid.

Kolleegid ja õpilased soovivad tugevat tervist ja palju loomingurohkeid aastaid armastatud erialal.

AKIVO LENZNER

Kroonika

AGO KÜNNAP

on uus Filoloogiateaduskonna dekaan. Ta on sündinud 1941. aastal Tallinnas. Õppinud aastail 1959—1965 TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti keele ja kirjanduse osakonnas. Aastail 1965—1968 oli soome-ugri keelte kateedri aspirant. Alates 1968. aastast töötab TRÜ-s õppejõuna. Olnud mitu aastat eesti ja samojeedi keelte lektor Oulu ja Helsingi ülikoolis.

1964. aastal kaitses kandidaadiväitekirja, 1975. aastast filoloogiadoktor.

NLKP liige 1975. aastast.

Ministri käskkiri

ENSV kõrgema ja keskeriharidusе minister autasustas kauaaegse viljaka pedagoogilise ja teadusliku töö ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest TRÜ mikrobioloogia kateedri dotsenti EUGEN TALLMEISTRIT 60. sünnipäeval ja zooloogia kateedri dotsenti RUTH LINGI 50. sünnipäeval aukirjaga. Tööülesannete kauaaegse kohusetundliku täitmise eest sai 50. sünnipäeval aukirja ka insener ASTA ASI.

Õnnitlusi

Minister avaldab tänu kateedrijuhatajaile prof. JURI LOTMANILE, dots. kt. ANTIDEA METSALE ja prof. MIHHAIL SELJAKINILE hästi korraldatud vene keele erikласside õpetajate seminari eest.

Oma käskkirjas õnnitleb ja tervitab rektor ülikooli töötajaid, kes möödunud kahe kuu vältel on tähistanud oma juubelisünnipäeva.

80. sünnipäeva puhul Karl PRAGI, 70. sünnipäeval Alma LEOKEST, 50. sünnipäeval Raimond VEENPERET, Liljan MÄGE, Leida KLEINI, Eduard VÄÄRIT, Elju KALLAST, Asta ASIT, Ilme MESIPUUD, Ilse SEFFERIT, Kaju SOOSALU, Aleksandra APSENEKIT.

Tänu

TRÜ ja TPI ametiühingukomiteed avaldavad tänu üliõpilastele Margit Mõistlikule, Ruve Sankile, Peeter Kukele, Kalev Murule ja Peeter Siimule, kes väga kohusetruult ja lastesse kiindunult töötasid TRÜ ja TPI töötajate laste pioneerilaagris.

HELVE KABUR,
TRÜ a/ü.-komitee esimees,

LAINE HANSALU,
TPI a/ü.-komitee esimees

Uusi kateedrijuhatajaid

1. septembrist asus taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedrit juhatama prof. HEIGO MIIDLA ning majandusgeograafia kateedrit dots. VIRMA MUREL.

TRÜ nõukogu

viimane koosolek kevadsemestril algas mõnevõrra elevamalt ja pidulikumalt kui muidu. Põhjust selleks oli. Kõrgema Atestatsioonikomisjoni esindaja Eestis, Teaduste Akadeemia president prof. K. Rebane andis aufas professorikutse tunnistused meditsiinidoktoritele Ennu Sepale, Kalju Põdrale, Elmar Vasarale ja Ülo Hussarile. Filoloogiadoktori diplomi sai Karl Muru ja keemiadoktori diplomi Ülo Haldna.

25. juuni koosolek jätkus nõukogu saalis üliõpilaste võistlustööde komisjoni kokkuvõtetega teaduseprorektor H. Metsalt. Mõned arvud sealt: Laekus 509 tööd, mis on rohkem kui kunagi varem. Neist 366-le andis komisjon I koha. Teaduskondadest tuli samuti enam töid kui teistel aastatel, välja arvatud Füüsika-Keemia- ja Kehakultuuriteaduskonnast. Kinnitati komisjoni otsus.

Prof. L. Allikmets tutvustas Arstiteaduskonna nõukogu otsust moodustada ülikoolis üldise ja molekulaarpatoloogia instituut, kuhu kuuluksid meditsiini kesk-, psühhofarmakoloogia, veresoonte kirurgia ja sekretoorsete protsesside biokeemia laboratoorium ning molekulaarbioloogia uurimisrühm. Ühtekuulumine soodustaks teadustöö kontsentreerimist ja selle kvaliteeti. Positiivseid külgi oleks veel teisigi. Nõukogu otsustas toetada ettepanekut.

Koosolekul kinnitati ka pedagoogika erikursuse programm kõigile õpetajaid ettevalmistavatele osakondadele.

Kaugõppeprorektor V. Haamer kõneles kirjastamisplaanidest ja paberist. Paberipuudusest ülikoolis on ennegi räägitud, aga nii konkreetselt ja murelikult vist veel mitte. TRÜ vajaks paberit aastas 50 tonni, eraldatakse sellest aga üksnes pool. Ka tuleva aasta kirjastusplaani projekt oli selleks ajaks seisamal põhjusel esitamata jäänud. Sõnavõtjad arvasid, et iga trükise järele tuleks veel korraks küsimärk asetada. Juubeliväljaannete arvu ja tiraaži ei soovitatud küll kärpida. Osaline väljapääs oleks lepinguandjatelt: küsida nendelt nende töö tarbeks ka paberit. Ja miks ei võiks vana paberi äraandmisel uutki vastu saada?

TA Presiidiumi väljakuulutatud K. E. von Baeri nimelise preemia kandidaadiks esitati taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri juhataja professor Hans Trass.

Soome-ugri keelte kateedri professori kohale valiti filoloogiadoktor Ago Künnap.

VILLEM ERNITS—85

Tuttav pilt. Kui mitte kelleigi muul, siis vähemalt sellel mehel on ikka midagi öelda, lisada või küsida. Kauaaegne teadustöö ja vaibumatu mõtteerksus on jätnud Villem Ernitsale kindla koha *alma mater*'i vaimuelus (jätnud, sest alates 1919. aastast on ta vaheaegadega ülikooli õppejõud olnud, viimati 1971. aastal).

16. juulil sai ta 85-aastaseks.

Tänu

Looduskaitse päeva hea korraldamise eest avaldab rektor tänu looduskaitse ja kodu-uurimise kabineti ühiskondlikule juhatajale JAAN EILARTILE ning üliõpilastele ÜLO MANDERILE, HELMUT HALLEMAALE, URMAS PETERSONILE, ARVO IITALILE ja EINARD MÄNDLALE.

Arvudering esmakursuslaste ümber

Suvepäevil, mil enamik ülikoolirahvast puhkusel, praktikal või muidu eemal viibis, jäi siin olijaile kanda peaaegu kahekordne koormus. Üliõpilaskandidaadid vajasid peale dokumentide kordasaamist nõu, mõnegi mure julgustust ja krooniks oli muidugi teadmiste ärakuulamine ning hindamine.

«Statsionaarsesse osakonda sissesaanud on nüüd selgunud,» alustas vastuvõtukomisjoni sekretär dotsent Leo-Peeter Kullus. 2084-st avalduse toojast saime üliõpilaseks võtta 1075. Nii et peaaegu pooltel TRÜ-sse soovijatel on võimalus veel kord kõrgkooli pürgida.»

Eelistatumad erialad olid nagu ikka spordimeditsiin, kaubandusökonoomika, aga ka ajalugu, defektoloogia, ravi, pediaatria, bioloogia, geograafia, õigus, kõik keeled, kergejõustik, sportmängud, rahandus ja rakendusmatemaatika, kus kandideeris rohkem kui kaks pretendenti ühele kohale. Õigupärast lõi küll ühele kohale soovijate arvu väheke segi sisseastumiseksamitega seotud

eksperiment,

mida esmakordselt ka meie ülikoolis prooviti. Need üliõpilased, kelle lõputunnistusel polnud ühtegi kolme ja kelle keskmine hinne 4,5 või üle selle, tegid üksnes kaks esimest eksamit. Saadud tulemustega (kui kogunes 9 palli) jäid nad edasi konkureerima. Madalamate hinnete korral tuli aga sooritada kõik sisseastumiseksamid.

«Nii näiteks võtsime vene õppekeelega raviosakonda 25 üliõpilast. Kes ja kuidas 86-st avalduse kirjutanust sisse sai? Eksperiment tõi 8 üliõpilast, 9 medal ja kiitus, 3 ettevalmistusosakond. Vabale viiele kohale konkureerijad pidid nüüd õige palju palle koguma — 23,5.»

Rakendusmatemaatikas näitasid arvud koguni —1 konkursikohta. 20 plaanilist kohta hõivasid eksperimendiga sissesaanud, lisaks oli veel 1 medaliomanik. Seevastu matemaatika 70 kohale laekus ainult 39 avaldust. «Plaanid täitmata ei jäänud, reguleerida sai teiste matemaatika erialadega, aga samuti tuli osa kandidaate Majandus- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, kus matemaatikast sisseastumiseksam oli.»

Küllap õhutab uus katse keskkooliõpilasi paremini õppima. Dots. L.-P. Kullus kahtles vaid selles, kas niimoodi veelgi vähem noormehi kõrgkooli ei pääse, sest enamasti on koolis ikka tüdrukutel paremad hinded. Kuid see vajavat veel kontrollimist.

Uudne konkurss sõelus ka

zurnalistiks tahtjaid.

«25 kohale laekus 40 avaldust. Avaldusest üksi aga sel korral ei piisanud. TRÜ õppejõududest ja ajakirjanduse esindajaist koosnevat komisjoni huvitasid ka ilmunud või ilmumata kaastööd ja toimetuse iseloomustus. Välja praagiti 5 kandidaadi loometöö. Ülejäänud 35-st pürgijast põrus 1 loomingulisel konkursil läbi, 1 ei ilmunud kohale. Pärast kahetunnist proovitööd ja vestlust lubati sisseastumiseksameile 34 vastupidanut (nendest 14 noormeest). Üliõpilaste nimekirja kirjutati 10 noormehe nimi. Juhan Peegli antud hinnangu põhjal (kokku tuli keskkoolilõpetanute aktiivsem osa) tahab toimetus loota, et juba esimesed kõrgkoolipäevad neid kas koos kaastööga või esialgu niisama uudishimust siia üles peahoone kolmandale korrusele ajalehetoimetusse toovad.

Kokkuvõttes on 1075 tänavuse

esmakursuslase

hulgas 289 eksperimendiga sissesaanut (eksameile lubati 510). Ettevalmistusosakond tõi 101 üliõpilast. Palju on neid, kes väljastpoolt Eestit siia õppima tahtsid tulla. Spordimeditsiini osakonda proovisid näiteks burjaat, valgevenelane, mitu grusiinlast. Oli ka kandidaate Ufaast, Aluštast, Tšeljabinskist. Alati on Tartut eelistanud grusiinlased ja Taga-Karpaatia ungarlased. Et üliõpilaskandidaate palju oli, eraldas ministeerium ülikoolile lisaks 1075-le esialgu veel 15 kohta.

Lõpetuseks veel sellest,

mis vastuvõtukomisjoni ukse taha jäi.

Aastast aastasse on meelehärmi valmistanud valesti vormistatud dokumendid. Nüüd on sellest hilja kirjutada, aga kellel midagi viltu või puudu oli, mäletab hästi oma jooksmisi.

Sekretär L.-P. Kullus on aga rahu ise ja ei jätnud murelikke küsijaid nõutuks. Tööd olevat seganud siiski suur hulk noori, kes koos papa-mammaga sisse astuda tahtnud. Kui ka laps olukorra selgeks saanud, siis lapsevanem enamasti küll mitte.

«Olen vist oma 6—7 kilo alla võtnud, nagu oleksin 3000—4000 m kõrgusel Kaukaasia mägedes tudengitega matkanud. Aga huvitav oli nende noortega suhelda, kes alles oma tee hakul seisavad.» Hulgakesi arvutades selgus ka veel üks põnev arv: sekretär on oma allkirja paberitele pannud ligi 10 000 korda. Võib-olla tuleb enamgi, sest kaugõppe osakonna II vooru tehakse eksameid veel 1.—10. septembrini.

VARJE SOOTAK

Ääremärkusi kuuendale suvele

REIN VEIDEMANN

1970, 71, 72, 74, 75, 76 — need arvud tähistavad minu malevastaaži. Ma ei tea, kas sellest jätkub veteranide kilda arvamiseks, igatahes oma rühmas on osa liikmeid minust 10—11 aastat nooremad. Seesugusest «vanamehest-vilistlasest» ootaks mõnd kõrgema astme funktsionääri, aga ei, võtab teine kätte ja lööb oma puhkuse sirgeks EÜE-s realiikmena. Miks, küsib mu hea tuttav, lugeja, küsivad need, kes mind kevadel küll rühmakomandöriks, küll piirkonna etteotsa agiteerisid. Asi pole kõrvalehiilimises juhi vastutusrohkest tegevusest. On ju iga realligegi vastutaja. Ükskord ometi (ja võibolla ka viimast korda) oli soov vaadata alt üles organisatsioonile ja tema tegevusele seestpoolt, tunda end ühe märgistamata aatomina

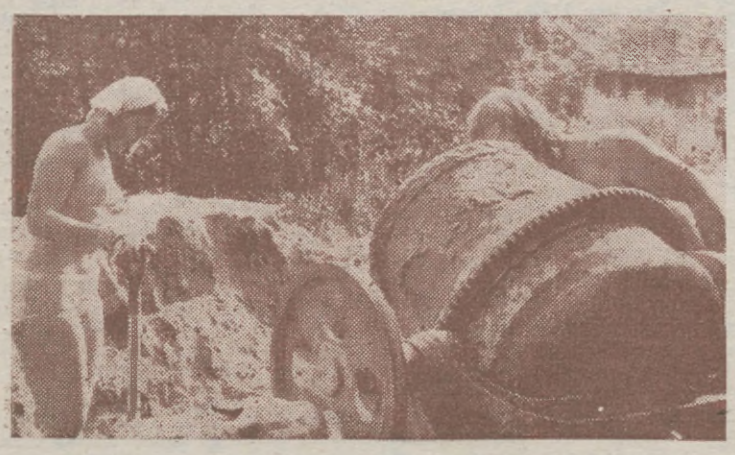

● Malevasümbol — segumasin.

teiste sadade hulgas, otsida vastust küsimustele, mis talvel juhitöös üliõpilaslehte toimetades vastamata jäid, saada selgemaks asjad, millel kõrgkooli probleemidega vähe ühist, mida teadmata aga ähvardab oht jääda ühekülgseks, kapselduda ainult ühte elu sfääri.

Niisiis, kuueaastane malevakool turjal (aastatele vaatamata lootusetult tulipäine ja konventsioonides kirjaoskamatu) tahaksin alljärgnevalt esitada mõned ääremärkused lõppenud EÜE-76-le.

Tööst

on väga palju kõlavaid fsitaate ja mõtteteri. Üldteada on seegi, et maleva põhialuseks oli, on ja jääb töö. Nii et arutada võiks — ja tehakse ka — vaid seda, kuidas töötada (paremini, rohkem), mitte aga töö olemust ennast. Üritagem seekord siiski viimast. Maleva töös on nähtud kahte põhieesmärki: abi vabariigi ehitusorganisatsioonidele ja üliõpilaste kasvatusprotsessi üht osa. Esimesel juhul on malevlased täiendavaks tööjõuks (eriti tööjõudefitsiitsel — puhkuste perioodil), siis jämedalt öeldes ajutine (abi)vahend mingite plaaniliste eesmärkide realiseerimisel; teisel juhul on malevlased kui üliõpilased eesmärgiks ise. Töötades, tootva töö problemaatikaga kokku puutudes avardub nende silmaring, üldtõega resümeerides — teooria kinnistub praktikas. Arendav saab olla aga vaid see töö, kus säilivad isiksused. Niipea kui indiviid võrdsustub tööriistaga, lahustub temas isiksus.

Milleks see teoretiseering? Toimib ju EÜE-s kahe pooluse, põhieesmärgi ühtsus. Viimaste aastate kogemus on pannud mind aga selles ühtsuses kahtlema.

Tööplaan, mille me endale seadnud oleme, hakkab ületama meie reaalseid võimalusi. 13. suvi näikse seda iseäranis kinnitavat: suuremalt jaolt maadlesime plaaniga, sotsialistlikust kohustusest rääkimata. Neid ridu kirjutades ma ometi ei kahtle, et arvud täis saavad ja pealekaubagi lisatakse. On mitmeid ausaid ja ka ebaausaid võtteid, kuidas seda teha. See, et mõnegi rühma arvele kantakse ehitusmahte, mida rühm teinud pole või mis teiste tööliste tehtud, on juba üldteada. Isekeskis nimetatakse seda «väikeseks blufiks», tegelikult viitab see meie plaaninduse vigadele, lõppkokkuvõttes endapetmisele.

Nii näikse meie töö kujunevat otsekui algaja maletaja mäng: kahurite, lippude ja hurraaga rünnakule, aga kuningas jääb kaitseta. Minust märksa kompetentsemadki malevategijad on väitnud, et MEK-id ja KEK-id on nüüd hoopis tugevamad kui aastate eest ja et oma tööprogrammiga tuleksid nad toime malevlastetagi. Loomulikult mõjutab see nende suhtumist: antavad tööd pole enam nii mahu- ja tasurikkad. Eks tule meilgi siis oma orientatsiooni muuta. Kuhu ja kuidas, küllap arutatakse seda oktoobris, mil lõppenud malevasuvele päris joon alla tõmmatakse. Siinkohal olgu välja öeldud kaks mõtet: esiteks, niipea ei tohiks enam plaani suurendada, o l u l i s e m a k s peaks saama tehtava töö kvaliteedi ja mis tahes töö (peaasi, et ta on) korralduse stimuleerimine, teiseks, maleva kontingenti tuleks piirata, nii et malevasse pääsu ainsaks piirajaks ei jääks ainult kolmega lõppenud kevadsessioon ning suvise õppepraktika olemasolu.

Võimalik, et öeldus on paras annus nihilismi, aga kuidas muidu liikuda uue kvaliteedi poole, eitamata vanu vorme?

Kahe tunniga meditsiiniõe päevapalk.

EÜE Pedja rühm, kuhu lihtliikmena kuulusin, tegi poole suvest maaparandustöid. Enamik nendest on füüsiliselt rasked, mustad välitööd. Vahest aga satud «otsa peale» ja siis löövad peas kihama rublad, kopikad, mille taha varjub kogu su haritus, muud väärtused, elu ja töö mõtestatus. Rabad punaste kümneliste nimel ja kui kainened, leiad, et oled olnud asjade purjus ori, pimestatud kõige käegakatsutavamast ja ometi kõige petlikumast.

Üks niisugune «ots» oli filtrite tegemine. Kaevad kahe meetri pikkuse vastpandud drenaažitorustiku lahti, kühveldad traktoriplaadilt kruusa sisse ja ... 2.60 kopikat. Hea pinnase korral teevad kaks meest päevas 25 filtrit ja saavad 65 rubla, kumbki siis peaaegu poole meditsiiniõe kuupalgast, kes muuseas on pidanud neli aastat oma ametit õppima, kes öösiti valves istub ja kelle töö sugugi puhtam pole kui filtritegijal. On see ülekohus või poliitökonoomiline paratamatus, jääb lugeja otsustada.

Ühel järjekordsel «peaparanduspäeval» uhkeldas üks drenaažipanija, et neil on kombeks neljandik palgast maha juua ja et kas me ei lööks kampa. Jäi löömata. Nende 300—400 rubla vastu näib minu 150 rubla elatusminimumina, meditsiiniõest rääkimata. Aga tõsiseks võttis küll samade meeste poollõõpivalt jutustatud lugu, kuidas keegi asutuse juhataja töölesoovijat kõnetanud: selle ja selle töö eest saab tulija 200 rubla, aga et on veel üks 90-rublane töö, kuid selle jaoks tarvis kõrgharidust!?

Igatahes andis see suvi kinnitust mu teadmisele, miks inimesed nii palju joovad ja miks

«kuiv seadus» malevaski formaalsuseks muutunud.

Sellest seadusest on malevlased nii palju erandeid teinud (kuni kõige äärmuslikumani: «kuiv seadus» on see, kui pudel kuivaks joodud), et seadus sisuliselt enam ei kehti. Minu teada on joomise pärast malevast väljaheitmisigi varasemast rohkem. Aga see näitab, et joomisega on kaasnenud mingi (avalik) pahandus, sest üldiselt kehtib ju põhimõte «kuni pole tabatud, pole ka varas». «Kuiva seaduse» massiline rikkumine viib mõttele, et kui me selle maha võtame, ei muutu tegelikult midagi. Tudeng, kes alkoholi pruugib, teab niigi enne selle juurde asumist, et juhul, kui ta joobnuna lollusi teeb, siis ka karistust kannab, mis muide ongi kujunenud momendil «kuiva seaduse» sisuks. Nii et kompromislikult võiks «kuiva seadust» ümber nimetada ka «purjus peaga lolluste tegemist keelavaks seaduseks».

Mu tähelepanekud on näidanud ka seda, et kaine peaga ei osatagi enam lõbusad olla ja et jänunetakse mingi erilise julguse järele (julgus öelda, julgus teha), mis on saavutatav vaid kerges joobes. See, muide, näikse kujunevat tähelepanuväärseks jooneks, mis eristab osa 76. aasta tudengitest 70-ndate aastate alguse üliõpilastest. Ja malev pole selles suhtes erand, pigem fokuseeriv peegel, milles ühed või teised tendentsid eriti teravalt silma hakkavad. Mõned (aga ka see on näitaja) on võtnud koguni eesmärgiks «mälukani»* juua, otsekui oleks see mingi transiseisund, mida siis veel paar nädalat hiljem kaaslastega koos meenutada.

Need on kibedad sõnad ja paljalt repliigina ehk ülekohtusedki tudengite paremikkonna suhtes. Siin peaks järgnema põhjuste analüüs, argumentatsioon. Et siinkohal see tegemata jääb, püüangi hoiduda üldistavaist järeldusist. Tahtsin lihtsalt viidata «kuiva seaduse» anakroniseerumisele. Kasvõi järgmise, minu rühmast pärit näite varal.

Töötasime päev läbi ka ühel eriti vihmasel päeval. Õhtul muidugi kõik läbimärjad, kellel nohu, kellel köha juba algamas. Ei jäänudki muud kui vanarahva tarkuse järgi viinast abi otsida. Tõesti, paras lonks ja veri sai taas soojaks, hommikul polnud meist keegi tõbine, aga «kuiv seadus» oli kompromiteeritud.

● Hoogtööpäevakutel oldi abiks ka heinateol.

REIN VEIDEMANNI fotod

* Nii nimetatakse tudengite seas purjutamist kuni mälukaotuseni.

(Järgneb)

Suvemalev '76

«Ei ole siin suvemalevas midagi kiiduväärt,» kipub mõni vastne esimese kursuse lõpetaja kurtma. «Linnas nii imelikud tööotsad, muudkui remondi aga auditooriume ning kui suured need palgad ikka on.»

«Pole mõtet kurta,» arvab teine, kes tänavu juba teist aastat järjest malevas. «Töö ju nii raske ei ole, et konti murdma kipuks, ning ega sel palgalgi viga ole, kui tööd teha viitsid. Ikkagi rinnus hea tunne, kui saad oma õppehoonete remondil käed külge lüüa.»

Hea, et nii ei mõtle üks, vaid mitusada esimese kursuse neidu ja noormeest, kes käesoleval suvel TRÜ suvemalevas tööd tegid. Ülikooli juures on suvemalev töötanud juba üsna mitu aastat, kuid ühtse organisatsiooni tunne sai malevlastes tekkida vahest alles möödunud aastal, kui kõik selle liikmed EÜE sinist vormi kandma hakkasid.

Üldjoontes kuulubki Tartu Riikliku Ülikooli suvemalev Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva koosseisu. Erinevus seisneb ainult selles, et suvemaleva rühmad elavad enamasti Tartus, kus on ka nende põhilised tööobjektid. Tänavu kuulus suvemaleva koosseisu peaaegu neli ja poolsada värsket esimeste kursuste lõpetajat, kes töötasid kahekümnel objektil. Umbes üks kolmandik nendest lõi kaasa ülikooli ehitustel. «Ehitatakse ju ülikooliile praegu uut Teadusliku Raamatukogu hoonet, auditooriumide korpust ning ka füüsikakorpus on vaja käiku anda niipea kui vähegi võimalik. Seepärast kulub tudengite jõud ja abi igati marjaks ära,» arvab ülikooli haldusprorektor Ülo Saag.

Kõik ülikooli käsutuses olevad malevlased ei töötanud aga uusehitustel. Suur osa lõi kaasa auditooriumide remondil, samuti värskendati mõnede ühiselamute ilmet. Malevlasi võis tööl näha ka TRÜ Teaduslikus Raamatukogus ning botaanikaaias.

Veel töötasid meie malevlased Tartu Mööblikombinaadis, Plastmasstoodete Katsetehases, Konservitehases, Ehitustrustis, Kolhooside Ehituskontoris, Miina Härma nim. kolhoosis, Teedla sovhoosis jm. Oldi enamasti tootmistööl, aga aidati ka laiendada asutuste tootmisbaase. Pole ju esmakursuslane mingi kvalifitseeritud ehitustööline, seepärast tehti suures osas abitöid. Ka ehitustöös on mingi tööoperatsiooni selgekssaamiseks vilumust vaja. «Vahest oleks siiski mõttekam pingi juures üks kindel töö ära õppida,» arvati nii mõnegi ettevõtte juhtkonnas, kuid samas võisid pruunide nägudega neiud-noormehed vastata, et värskes õhus istub töö nagu paremini pärast kahe semestri pikkust õppeaastat.

Suvemaleva staap on tihti nõu pidanud, kuidas malevlaste vaba aega paremini sisustada. Kuu aja vältel toimus mitu huvitavat ettevõtmist: juulikuu keskpaigas veedeti terve pühapäev Peipsi järvel mootorlaeva «Raketa» pardal, käidi Viljandis kontserdil, kuu lõpus korraldati suvemaleva kokkutulek Rõngu Lossimäel (peeti ka spordivõistlus). Aktiivsemad ja edukamad osavõtjad saadeti ka EÜE-76 kokkutulekule Vinnis. Töö organiseerimist raskendas see, et suvemalevlased ei ela koos. Nii ei tunnegi rühmakaaslased suuremates rühmades õieti üksteist, eriti veel siis, kui töötatakse erinevates vahetustes. Probleem vajab kärmet lahendamist. Vahest suudetakse see järgmisel töösuvel paremini korraldada? Samuti ei saa eriti rahule jääda kõigi funktsionääridega, kellelt ootaks suuremat initsiatiivi. Tõsist

«Vanemuise» rühma komandör, II kursuse keemiaüliõpilane Avo Anton katust panemas.

MATI RUMMI foto

Veel töötasid meie malevlased Tartu Mööblikombinaadis, Plastmasstoodete Katsetehases, Konservitehases, Ehitustrustis, Kolhooside Ehituskontoris, Miina Härma nim. kolhoosis, Teedla sovhoosis jm. Oldi enamasti tootmistööl, aga aidati ka laiendada asutuste tootmisbaase. Pole ju esmakursuslane mingi kvalifitseeritud ehitustööline, seepeavalu ja muret tekitas staabile mõne malevlase halb töössesuhtumine. Küllalt palju oli juhtumeid, kus tudeng ei ilmunud õigel ajal kohale, tegi seda alles pärast meeldetuletust või jättis igasugusele teatele hoopis reageerimata. Kui töö polnud meelepärane, lahkuti vahel omavoliliselt. Kõrgemat haridust taotleva inimese juures oleme harjunud nägema eelkõige püsivust ja sihikindlust ning seesugune ükskõiksus ja vastutustundetus paneb hämmastama. Õnneks oli selliseid inimesi siiski vähe ning loodame, et nende arv aasta-aastalt väiksemaks jääb.

Üldiselt võib aga öelda, et tööd tehti igal objektil mehemoodi ning ka ettevõttepoolsed šefid olid malevlastega rahul. See ongi kõige rõõmustavam. 13. augustil pani TRÜ suvemalev oma 1976. a. töösuvele punkti.

HANS KÜNKA,
TRÜ suvemaleva komandöri asetäitja

Kommunistlikud noored!

Esmakursuslane! Tule kohe komsomolikomiteesse (ph. 208)! Komsomolidokumentide vahetamine jätkub: 7.—8. sept. Õigust. II k.; 9. sept. rahanduse ja krediidi II k.; 10. sept. rahanduse ja krediidi vene II k.; 13. sept. kaubanduse II k.; 14. sept. majanduskübernetika II k.; 15. sept. raamatupidamise II k.; 16. sept. matemaatika II k.; 17. sept. matemaatika ped. II k.; 20. sept. maetmaatika vene II k.; 21. sept. füüsika III k.; 22. sept. füüsika II k.; 23. sept. füüsika vene III k.; 24. sept. keemia III k.; 27.—28. sept. keemia II k.; 29.—30. sept., 1., 4. okt. raviosakonna VI k.

Tartu ülikooli taasavamise katsetest XVIII sajandil

EERIK SELLI

Toimetuselt: ilmuva artikliga jätkame ülikooli ajaloo avaldamist. Mäletatavasti käsitles prof. H. Piirimäe varem perioodi ülikooli avamisest 1632. a. kuni ülikooli töö lõppemiseni Põhjasõja keerises 1710. a.

1710. a. suvel katkes Pärnus tegutsenud ülikooli *Academia Gustavo-Carolina* töö. Vene vägede eduka tegevuse tõttu kapituleerusid Rootsi viimased kindlustatud punktid Liivi- ja Eestimaal — Riia, Pärnu ja Tallinn.

Et tagada ülikooli (nim. ka akadeemiaks) tegevuse jätkamist nüüd juba Vene tsaaririigi koosseisus, võeti Liivimaa rüütel- ja maiskonna alistumisakti sisse ülikooli tegevust kajastav punkt (§ 4). Vene vägede kohapealne juhataja feldmarssal krahv Šeremetjev nõustus ülikooli säilitamisega, kui ülikool (s. t. professorid ja üliõpilased) ei avalda Pärnu alistamisel Vene vägedele vastupanu. Omapoolselt nõudis Šeremetjev, et ülikoolis avataks vene professuur ja võetaks vastu venelastest üliõpilasi.

12. oktoobril 1710. a. kinnitas Peeter I Liivimaa alistumislepingu ja et Pärnu võideti tormijooksuta, siis ei olnud ülikooli sulgemiseks enam mingeid põhjusi. Pärnu ülikool võis uutes tingimustes tööd jätkata. Tegelikkuses läks kõik teisiti. Enne Pärnu piiramise algust olid evakueeritud Rootsi ülikooli varad, nende seas raamatukogu, trükikoda, osa arhiivi jne. Lahkunud olid ka õppejõud ja üliõpilased.

Vajadus tegutseva ülikooli järele oli kohapeal suur, vajadus kõrgema haridusega arstide, pastorite, advokaatide, koduõpetajate jt. järele nõudis tungivalt ülikooli tegevuse jätkamist. XVIII sajandil tehti rohkesti sellelaadseid katseid, kuid ülikool jäi ligi sajandiks seisma.

1950. aastate algul valitses meil ülikooli ajaloo alal* biokeemik E. Martinsoni seisukoht, milles väideti, et kohalikud rüütelkonnad (ka linnad) ei teinud XVIII sajandi jooksul ühtki katset ülikooli taasavamiseks.

Kuidas olid lood tegelikkuses? Esimese taastamiskatse tegid 1711. a. ühiselt Liivimaa rüütel- ja maiskond. Veebruaris 1711 peetud maapäeval otsustati pöörduda kindralkuberneri poole vastava ettepanekuga (maapäeva otsus § 28). Kuidas kindralkuberner tehtud ettepanekule reageeris, ei ole teada. Sama aasta sügisel peatus Riias teel välismaale Peeter I ise. Kas ja kuidas ülikooli tegevuse jätkamise probleem Peeter I-le esitati, on samuti teadmata. On alust arvata, et tsaar Peetril olid siis juba omad plaanid. Esiteks vältas Põhjasõda veel tervelt 10 aastat, nõudes riigilt suuri kulutusi,* ja teiseks oli Peeter I välismaareisidel kohtunud mitmete nimekate välismaiste teadlastega (Fick, Leibniz, Wolf jt.). Nendelt ja venelastelt Saltõkovilt, Kubatovilt jt. saigi Peeter I idee rajada Venemaale kõrgem teaduslik asutus.

Peeter I kohtus Leibniziga kolmel korral (kaks korda 1711. ja 1716. a.), kõigil neil kohtumistel arutati Venemaal teaduste akadeemia moodustamisega seotud küsimusi. Tsaar kavatses rajada Venemaa Teaduste Akadeemia uut tüüpi asutusena, mis pidi koosnema kahest osast, teaduste osast ehk sotsieteedist ja ülikoolist. Vene ülikooli rajamine oli väga pakiline probleem, vajadus saada oma spetsialiste ja õpetajaid oli suur ning pealegi osutus kohalike noormeeste välismaale õppima saatmine peale mõne erandi ebaefektiivseks (ettevalmistuse nõrkus, keelte mittevaldamine).

1724. a. hakkas teaduste akadeemia asutamine Venemaal teoks saama. 28. jaanuaril avaldati Valitseva Senati ukaas, mille alusel avatava akadeemia ülalpidamiseks määrati Narva, Tartu, Pärnu ja Kuressaare linna tolli- ning litsentsirahad, kokku 24912 rubla. Venemaa Teaduste Akadeemia avatigi 1725. aastal Peeter I järglase Katariina I ajal.

Katsed uuesti avada ülikooli Pärnus või Tartus jätkusid. 1725. a. viibis Peterburis tervelt kaks delegatsiooni Liivimaalt. Oma saadikud lähetasid sinna Tartu linn ja Liivimaa maanõunike kolleegium, saadikutele tehti ülesandeks taotleda keskvalitsuselt ülikooli tegevuse jätkamist. 13. juunil said maanõunike kolleegiumi saadikud vastuse, milles ülikooli taasavamist Liivimaal ei peetud vajalikuks. Eksisteeris ju Peterburi Teaduste Akadeemia koosseisus ülikool ja valitsuse arvates polnud mõtet kaht küllaltki lähedal asuvat ülikooli avada. Seega oli võimalus saata Eesti- ja Liivimaa noormehi õppima Peterburi. Tegelikkuses saadeti nad enamasti Saksamaale (Hallesse, Jenasse jm.).

Kohapeal kõneldi välismaal koolitamise kallidusest, kirjavahetuse aeglusest ja kulukusest ning sellest, et raha, mida Eesti- ja Liivimaal oli vähe, voolab sellisel viisil välismaale.

Aastail 1728—1729 sai Eestimaa rüütelkond viis kirja Anna Margarethe von Wesenerilt, kes nõudis oma mehe saamatajäänud palka (800 rubla), kurtis, et tema kahe poja koolitamine Halle ülikoolis on väga kallis, ning soovis, et kohapeal avataks ülikool.

Et Eestimaal oli ülikooli taasavamise küsimus elavalt arutusel, selgub rüütelkonna maapäeva 1730. a. 12. ja 19. veebruari otsustest. Rüütelkond oli arvamisel, et noorte saatmine välismaale on väga raske ja kulukas. Seda ei oleks vaja, kui Peterburi Teaduste Akadeemia professorid toodaks üle Tartusse või Pärnu. Pärnus oli selleks ajaks *Academia Gustavo-Carolina* hoone jõudnud tublisti laguneda ja korrastamiskulusid hinnati 6000 rublale. Oma seisukohta põhjendas rüütelkond veel sellega, et Rootsi võimu perioodil oli igal provintsil oma ülikool, Eesti- ja Liivimaa tarbeks Tartus (kuni üleviimiseni Pärnu), Soome jaoks Turus, Rootsi jaoks Lundis ja Upsalas. Seepärast ei kandnud rüütelkonnad oma üliõpilaste koolitamisel suuri kulutusi ega voolanud raha välismaale. Pealegi oli kehtinud korraldus, et enne peab õppima 2 aastat kohapealses ülikoolis ja alles siis võib minna õppima välismaale. Seega jäi Eestimaa rüütelkonna seisukohaks, et ülikool tuleks avada uuesti Tartusse. Otsusest teatati Riiga Liivimaa rüütelkonnale, et ühiselt saata delegatsioon Moskvasse uue keisrinna Anna Ivanovna juurde. Selle ettepanekuga ei olnud Liivimaa rüütelkond päri ja lükkas otsustamise edasi järgmise maapäevani. Kuid ei saa öelda, et Liivimaa rüütelkond ei oleks astunud samme ülikooli taasavamiseks. 1730. a. pärast Peeter II surma sai Venemaa troonile Kuramaa lesestunud hertsoginna Anna, Peeter I poolvenna tütar. Reisil Peterburi sõitis Anna Ivanovna läbi Riia ja kohtus siin Liivimaa rüütelkonna esindajatega, kes talle rääkisid kitsaskohtadest, mis tekivad kohaliku ülikooli puudumisest, ja palusid abi ülikooli avamiseks Pärnus või Tartus. Üldiselt suhtus keisrinna sellealasesse taotlusse soosivalt, kuid ülikool jäi ikkagi avamata. Ei aidanud isegi see, et viitsekantsler krahv Ostermann nimetati avatava ülikooli protektoriks. Riigil puudus selleks raha ja keisrinna, kelle haridustase oli madal, ei saanudki ehk õieti aru, mida ta lubas.

Ülikooli ei taastatud, kuid avalikkuses jäi see probleem endiselt päevakorrale.

(Järgneb)

* Ülikooli taasavamine õiguslikus mõttes sai võimalikuks 1721. a. Uusikaupunki rahuga, mis kinnitas kõik varem sõlmitud alistumislepingud, nende seas ka Liivimaa alistumislepingu neljanda punkti.

Tere tulemast raamatukokku!

Esimese kursuse üliõpilased peavad kõigepealt tulema Toomemäele Teadusliku Raamatukogu kojulaenutusse end lugejaks vormistama. Seda saab teha kella 10—20, laupäeval kella 10—15. Kui üliõpilaspilet ja foto on kaasas, saab lugejapileti hõlpsasti kätte. Vanemate kursuste üliõpilased, kellel kevadsemestril võetud raamatud tagastatud, võivad lugejapileti kehtivust pikendada kas Teadusliku või Õpperaamatukogu kojulaenutuses. Võlgnikel tuleb aga raamatud ära tuua kohe õppeaasta alguseks.

Õpikuid on otstarbekas laenata Õpperaamatukogu kojulaenutusest Tiigi tn. 78 (avatud nagu Teadusliku Raamatukogu kojulaenutus), sest Toomel on õpikuid ainult 1—3 eksemplari. Õpikuid võib kasutada ka Õpperaamatukogu lugemissaalis V. Kingissepa 15a, mis on avatud kella 8—22, laupäeval kella 8—20, pühapäeval kella 10—17. Ülejõe ühiselamu asukate käsutuses on lugemissaal Leningradi mnt. 27, mis on avatud kella 10—22, laupäeval kella 10—18, pühapäeval kella 10—16 Ajaloo- ja Filoloogiateaduskonna tudengid võivad kasutada erialaraamatukogu TRÜ peahoones. See on lahti samadel aegadel kui Teadusliku ja Õpperaamatukogu lugemissaalid. Ühiskonnateadustealast kirjandust saavad üliõpilased kasutada veel ka erialaraamatukogus (Ülikooli tn. 16), mis on avatud kella 10—20, reedel kella 10—18, laupäeval kella 8—14.

KALJO LEPIK

Suviseid külalisi

Juuni lõpul külastas ülikooli Saksa DV Schwerini ringkonna delegatsioon. Käidi vastuvõtul rektori juures ja uudistati mitmel pool mujalgi, nagu biofüüsika ja elektrofüsioloogia laboratooriumis. Vasakul dots. Maria Epler.

Fotojäädvustus klassikalise muinasteaduse muuseumist. Paremal muuseumi juhataja Õie Utter.

JÜRI LAANE fotod

TRÜ naiskooril

on uus traditsioon — suvelaager. Tänavu toimus see küll esimest korda, aga oli nii vahva, et otsustati üritustest vaesematel suvedel taas korraldada. 20.—24. augustini oli Rõuge Ööbikuorgu külastanud turistidel sageli võimalus kuulata ööbikulaulu asemel naiskoori. Kaunis loodus ja telgielu inspireerisid. Täideti ka sportlik-kultuuriline programm.

Ees ootavad töörohked proovid ja hääleseadetunnid Vaike Uibopuu, Ene Ahvena ja Rudolf Jõksi käe all, tasuks elamusterohked kontserdid ja esinemised mitmel pool Eestis ning muidugi meie aulas — armsaimas laulupaigas. Koori 31-aastase ajaloo vältel on tauldud ka palju kaugemal: Ungaris, Armeenias, Siberis, Moskvas, Leningradis, Balti liiduvabariikides. Viimane pikem sõit oli 1973. a. suvel SDV-sse.

Ulatusliku geograafia tõendiks on palju sõpru, kellega taaskohtumine rõõmu valmistab. Lähimateks on muidugi Tartu Akadeemiline Meeskoor (kellega koos mitmeid traditsioone algatatud, näiteks Balti liiduvabariikide üliõpilaslaulupeod) ja teised meie üliõpilaskoorid. TPI Akadeemilise Meeskooriga esitati mõni aasta tagasi koos C. Orffi lavaline kantaat «Carmina Burana». Tulemus tasus kuhjaga kõik selle suure ettevõtmise vaevad.

Peale esinemiste on ülikooli naiskooris ka mitmekülgselt meelelahutuslik seltsielu. Nääripeod, vastlaõhtud ja spordipäevad koos TAM-iga ning suvised veepeod koos kõigi Eesti tudengkooridega on traditsioonilised. Samuti kaks laululaagrit aastas, enamasti Käärikul, kus tõsine töö (s. o. laulmine) ja puhkus täiendavad teineteist.

Naiskoor ootab vanu ja uusi liikmeid igal esmaspäeval ja neljapäeval kell 18.05 aulas. Uusi liikmeid võetakse vastu ainult septembris.

Esimene proov on juba homme!

TRIINU POOLAK

Noorteadlastele!

Ülikooli komsomolikomiteesse jõudis **ELKNÜ Keskkomitee teadus- ja tehnikaalaste tööde konkursi põhimäärus.**

1. oktoobriks k. a. konkursile esitatav teaduslik uurimistöö või tehniline leiutis peab olema trükis avaldatud. Tootmistehnoloogia valdkonda kuuluvad leiutised kõlbavad ka siis, kui neid esitamise ajaks veel rakendatud ei ole. Autorite iga ei tohi esitamise ajaks ületada 33 aastat. Põhjalikumalt saab põhimäärusega tutvuda komsomolikomitees. Ka tööd esitatakse ELKNÜ TRÜ komitee kaudu.

Kateedrite ja laboratooriumide kollektiivid! Vaagigem oma liikmete teaduslikke töid ja leiutisi. Ettepanekud ja sõnumid palume panna Noorte Teadlaste Nõukogu kirjakasti komsomolikomitee arvestussektori seinal.

Amatöör-autojuhi-kursused

algavad 2. septembril kell 16.15 Gagarini 1. Kaasa võtta üliõpilaspilet, ALMAVÜ liikmepilet, VTK täitmise tõend ja neli fotot 4,5×3,5 cm.

ANTS PILT,
auto-motokabineti juhataja

NB!

Meie ajalehe järgmine number ilmub reedel, 10. septembril.

TOIMETAJA kt. V. SOOTAK

«Тарту Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4361. MB-05363.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 30 Reedel, 10. septembril 1976 XXVIII aastakäik

Andjad ja saajad. Täna kõrvuti aulas pidulikku algust läbi elamas, homme juba auditooriumes vastakuti. Jüri Laane fotod.

ALLENDE

11. septembril 1973. a. Tšiili revolutsiooni traagilasei haripunktil mõrvati Salvador Allende. Homme möödub sellest kolm aastat.

Minu rahvas on olnud selle aja kõige petetum rahvas. Salpeetri kõrbetes, allilma söekaevandustes, jubedates kõrgustes, kus asub vask, mis nõuab ebainimlikuks tööks minu rahva käsi, sündis grandioossete mõõtmetega vabastusliikumine. See liikumine andis presidendivõimu Tšiilis mehele nimega Salvador Allende, selleks, et ta kõige hädavajalikumad reformid ning abinõud õigluse jaluleseadmiseks läbi viiks, selleks et ta haaraks rahvusliku rikkuse välismaiste sõrgade vahelt.

Kus ma ka iganes olin, ka kõige kaugemates maades imetlesid rahvad president Allendet ja ülistasid meie valitsuse erakordset pluralismi. ÜRO asutamisest saadik pole New Yorgis veel kordagi olnud kuulda sellist ovatsiooni, millega kogu maailma saadikud tervitasid Tšiili presidenti. Siin, Tšiilis, ehitati ääretult rasketes tingimustes üles tõeliselt õiglane ühiskonnakord, mis põhines meie iseseisvusel, rahvuslikul uhkusel, Tšiili parimate elanike kangelaslikkusel.

Meie poolel, Tšiili revolutsiooni poolel, olid konstitutsioon ning seadus, demokraatia ja lootus. Teisel poolel ei puudunud midagi. Neil olid olemas arlekiinid ja narrid, posijamoorid, terroristid püstolite ja kettidega, võltsmungad ja allakäinud sõjaväelased. Nii ühed kui teised tegid ametikarussellil lõbusõitu. Nad ringlesid käsikäes fašistide hunta ja selle vennapoegadega «Isamaast ja Vabadusest» kindla otsusega kõigel elaval hing seest välja võtta, et nende poolt Tšiiliks nimetatud suurilmavaldust tagasi võita. Et sopateatrit hiilgevalgusesse tõsta, tantsis koos nendega kergelt verega määrdunud suurpankur ja ballettmeister, rumbatšempion Gonzales Videla, kes kunagi rumbat tantsides oma partei rahvavaenlastele välja andis. Nüüd sai selleks Frei, kes oma Kristlik-Demokraatlikku Parteid neilesamadele rahvavaenlastele pakkus ning kes nende pilli järgi tantsis koos eksooberst Viaox'ga, Frei kuritegude kaasosalisega. Need olid komöödia peategelased. Nad hoidsid valmis kokkuahnitsetud toidumoona, «Miguelitosid», malakaid ja kuule, mis haavasid eile surmavalt meie rahvast Iquiques, Ranquínis, Salvadoris, Puerto Monttís, José María Caros, Frutillaris, Puente Altos ja nii paljudes teistes kohtades. Hernán Mery mõrvarid tantsisid nendega, kes oleksid pidanud kaitsma ta mälestust. Tantsisid täie loomulikkusega,

Pablo Neruda — Salvador Allende sõber ja selle kirjutise autor.

vagatsevalt. Tundsid end solvatuna, kui neile «pisiasju» ette heideti.

Tšiilil on pikk ajalugu väheste revolutsioonide ning paljude konservatiivsete ja keskmiste valitsustega. Paljude väikeste presidentidega ja ainult kahe suure presidendiga: Balmaceda ja Allendega. On tähelepanuväärne, et mõlemad pärinevad ühest ja samast keskkonnast — rikkast kodanlusest, kes siin maal laseb end aristokraatiaks kutsuda. Printsipiaalsete meestena, kellel kindel otsus keskklassi oligarhia poolt alavääristatud maa au sisse tõsta, said mõlemad ühel ja samal viisil ka surma. Balmacedat sunniti sooritama enesetappu, sest ta keeldus salpeetririkkusi välismaa kontsernidele välja andmast. Allende mõrvati, sest et ta Tšiili teise rikkuse — vase — natsionaliseeris. Mõlemal juhul oli Tšiili oligarhia põhjustanud veriseid revolutsioone. Mõlemal juhul asusid etteotsa militaristlikud jõugud. Balmaceda puhul olid selleks inglise, Allende puhul Põhja-Ameerika monopolid, kes neid sõjaväeliikumisi soodustasid ja toetasid. Mõlemal juhul rüüstati paljaks presidentide kodud. Balmaceda võõrastetoad purustati kirvelöökidega. Tänu progressile pommitasid meie kangelaslikud lendurid Allende maja õhust.

Ometi olid mõlemad mehed vägagi erinevad: Balmaceda oli paeluv kõnemees, käskiva loomuga, mis muutis ta üha enam ja enam ainuvalitsejaks, ta oli oma kavatsuste õilsuses veendunud. Igal silmapilgul nägi ta end vaenlastest ümbritsetuna. Ta üleolek keskkonnast, kus ta elas, oli nii suur ja nii suur oli ta üksindus, et ta lõpuks täielikult enesesse tõmbus. Rahvas, kes teda aitama pidi, ei eksisteerinud jõuna, s. t. ta polnud organiseeritud, See president oli määratud end üleval pidama valgustajana, unistajana: tema unistus suurusest jäigi selleks. Pärast ta surma võtsid röövihimulised välismaised kaubitsejad salpeetri oma valdusesse: välismaalastele omand ning luba loodusvarade kasutamiseks, kreoolidele konkubiinid.

Pärast 30 hõbemündi tasumist normaliseerus olukord taas. Lahinguväljadel kuivas peagi mõne tuhande mehe veri. Maailma kõige enam ekspluateeritud töölised, töölised Tšiili põhjarajoonidest, jätkasid lõputul hulgal Inglise naelsterlingi tootmist London City tarbeks.

Allende polnud kunagi suur kõnemees. Ja riigimehena oli ta valitsuse juht, kes kõik oma abinõud põhjalikult läbi mõtles. Ta oli antidiktaator, ka pisima detailini demokraat. Talle langes osaks maa, kus ei elanud enam Balmaceda kogenematu rahvas; ta leidis eest tugeva töölisklassi, kes oli juba teadlik. Allende oli kollektiivne juht, mees, kes põlvnemata töölisklassist, oli ometi ekspluateerijate stagnatsiooni ja moraalse laostumise vastu. Seetõttu ületab Allende poolt nii lühikese aja jooksul kordasaadetu Balmaceda oma, see on tähelepanuväärseim Tšiili ajaloos. Juba üksnes vase natsionaliseerimine oli gigantne üritus. Nii nagu ka monopolide purustamine, sügavuti tungiv agraarreform ja paljud lisaeesmärgid, mis tema, oma olemuselt kollektiivse valitsuse ajal saavutati. Allende kustumatu rahvusliku väärtusega tööd ja teod vihastasid meie vabastamise vaenlasi. Selle kriisi traagilist sümboolsust näitab valitsuspalee pommitamine, mis meenutab natside õhurelva välksõda kaitsetute hispaania, inglise, vene linnade vastu. Nüüd pandi sama kuritegu toime Tšiilis.

Ma kirjutan neid ruttavaid ridu oma memuaaride tarvis kolm päeva pärast sügavat nördimust tekitanud sündmusi, mis viisid surma mu suure seltsimehe, president Allende. Ta mõrv summutati, ta maeti salaja, ainult ta lesk tohtis surematut surnut viimsel teekonnal saata. Kallaletungijate versioon kõlab nii: ta laip leiti selgete enesetapu märkidega. Välismaal avaldatud redaktsioon kõlab teisiti. Kohe pärast pommitamist asusid tegevusse tankid, palju tanke, et julgestatult võidelda üheainsa mehe, Tšiili vabariigi presidendi Salvador Allende vastu, kes neid oma töötoas ootas, ümbritsetud suitsust ja leekidest, kaaslaseks vaid oma enda suur süda. Nii ilusat võimalust pidid nad kasutama. Nad pidid ta kuulipildujatulega maha niitma, sest ta poleks iialgi oma ametist loobunud. Ta laip maeti kuhugi salaja. See surnukeha, mis matusele sõitis üheainsa naise poolt saadetuna, kes kogu maailma valu endas kandis, see kuulsusrikas keha oli läbi puuritud ning puruks rebitud Tšiili sõdurite kuulipildujate kuulidest, kes taas olid Tšiili reetnud.

PABLO NERUDA
teose «Tunnistan, et olen elanud»
saksakeelsest väljaandest
eestindanud
LAINE RÜÜTEL

Reedest Reedeni

Õppejõud soovivad 1. septembril üksteisele head uue aasta hakatust. Oma sisimas teeme seda siin kõik: üliõpilased, kes kursuse kaupa diplomini lähenevad; üliõpilased, kes seda alles esimesi päevi on... Nende viimaste pärast koguneme iga sügissemestri avapäeval aulasse, alma mater'i pühamasse paika.

Sisukad päevakõned rektor prof. A. Koobilt ja keemiadoktor U. Haldnalt. Tervitussõnad esmakursuslastele ja kogu kollektiivile KKEH ministri asetäitjalt H. Peremehelt, linna parteikomitee sekretärilt J. Lotilt, ülikooli parteisekretärilt A. Kiriselt, komsomoliliidrilt K. Liivilt jt. 1090 noorele, kes ülikooli sisse said, oli suvi eksamituline. Ei ole vabad neist ka kõik tulevad kevaded-suved.

«II kursuste üliõpilastele algas uus semester maatööga. Pool tuhat tudengit on praegu Lõuna-Eesti majandeis, Arstiteaduskonnast läksid III kursused. Teine pool tuhat jäi linna: 70 vanemtöödejuhataja jaoskonna, 150 Ehitustrusti käsutusse jm. Arstiteaduskond jaotas oma üliõpilased kliinilise haigla ja sünnitusmaja remonttöödele, Bioloogia-Geograafiateaduskonnast läksid mõned Baeri majamuuseumi lõpetama,» kõneles meile õppeosakonna uus juhataja, ülikooli vilistlane Mati Salundi.

«Filoloogiateaduskonna õppetöö algab kolme aasta järel hommikupoolikul. On's auditooriumide kitsikusest nüüd jagu saadud?»

«Õhtupoolsesse vahetusse oli-me sunnitud paigutama füüsikud-keemikud, juristid, ajaloolased ning bioloogid-geograafid. Osaliselt leevendab ruumikitsikust oktoobris Nooruse tänavas valmiv hoone, kuhu Majandusteaduskond üle kolib.»

Lõpetuseks teeme teatavaks ka mõned kevadsessiooni tulemused. Õppeedukuse protsent küünib 89,1-ni. Viletsamate killas on filoloogid ja füüsikud ja keemikud. Võlgu tehakse veel tasa, nii et lõplikud tulemused alles selguvad.

Eilsest võlast võib aga homne võlg saada, kui kohe nüüd, semestri alguspäevil konspekt ja õpik igapäevane hea tuttav ei ole.

VARJE SOOTAK

KROONIKA

Õppeosakonda juhatab nüüd Mati Salundi. Sündinud 1950. a. Pärast Otepää Keskkooli lõpetamist 1968. a. astus TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonda, mille lõpetas 1973. a. Kuni k. a. augustini oli Tartu V Keskkooli õppealajuhataja. Ülikooliaastatel ELKNÜ TRÜ komitee liige, kolm aastat suvemaleva komandör. Alates 1972. aastast kuulub ELKNÜ Tartu Linnakomitee õppe- ja kasvatustöökomisjoni. NLKP liige aastast 1972.

Ülikooli rahvamaleva ülesannetest ja perspektiivist

Lembit Auväärt, TRÜ rahvamaleva komandör

Ülikooli rahvamalev on üks suuremaid linnas. Kuigi linna staabi planeeritud ülesanded esimesel poolaastal põhiliselt täideti (ainult patrullreide tehti planeeritust veidi vähem), ei ole rahuloluks siiski mingit põhjust. Et analoogilisi kasvuraskusi võib ühel või teisel määral kohata ka teistes asutustes ja ettevõtetes, siis järgnevalt neist veidi lähemalt.

Töötajate loomingulisel initsiatiivil tekkinud rahvamalevad on saavutanud küpsuse. Seda tõendab ka hiljuti vastuvõetud uus rahvamalevate põhimäärus. Rahvamalevate ees seisvad ülesanded on küllaltki laialdased ja mitmekesised, mis omakorda nõuavad vastavat organisatsiooni ja juhtimisstruktuuri. **Oleme jõudnud fakti ette, et ülikooli rahvamaleva praegune struktuur ei vasta uutele nõuetele ega ole suuteline täitma rahvamaleva ees seisvaid ülesandeid. Hädavajalik on reorganiseerida rahvamaleva juhtimissüsteemi kohe õppeaasta algul.**

Ülikooli rahvamaleva tähelepanu on peamiselt olnud suunatud avaliku korra kaitsele, põhiliseks ülesandeks on peetud patrullreididest osavõttu. Mõningal määral on tegeldud järelvalveta, vähese järelvalvega või raskesti kasvatatavate alaealistega ja on organiseeritud asutusesiseseid reide. Eriti kiitvalt hindas linna parteikomitee just üliõpilaste tööd alaealistega. Tervikuna võttes aga tuleb täheldada, et ülikooli rahvamaleva töö on siiski liialt ühekülgne, ei arvestata ega täideta kõiki põhikirjas püstitatud ülesndeid, ei kasutata kõiki võimalusi, mis tulenevad ülikooli rahvamaleva spetsiifikast. Mingil määral on tulenenud see linna rahvamaleva staabi tööst, suuremal määral aga ülikooli ühiskondlike organisatsioonide ükskõiksusest selle töölõigu vastu, ka allakirjutanu oskamatusest lahendada mitmesuguseid organisatsioonilisi küsimusi põhitöö, mittekoosseisulise õppejõuna töötamise ja kaugõppes õppimise kõrval.

Järgnevalt mõned ettepanekud ülikooli rahvamaleva töö parandamiseks. Vastavalt põhimäärusele juhivad rahvamalevat komandör ja tema asetäitjad, kes valitakse lahtisel hääletamisel malevlaste üldkoosolekul kaheks aastaks. Malevas, kus on üle viiekümne malevlase, valitakse staap. Ülikooli rahvamalev, nagu juba öeldud, on üks suuremaid Tartus. Sõltuvalt lõpetanute lahkumisest ja uute üliõpilaste malevasse astumisest kõigub malevlaste arv 250—300 vahel. Teaduskondades on loodud oma rahvamalevad. Kahjuks aga puudub nii üleülikooliline staap kui ka teaduskondade staabid. Vastavalt praegusele korraldusele juhib ülikooli rahvamalevat rahvamaleva komandör ainuisikuliselt, kellele alluvad teaduskondade komandörid. Selline ainuisikuline juhtimine ei suuda allakirjutanu arvates kindlustada rahvamaleva efektiivset tööd. **On vaja moodustada nii üleülikooliline staap kui ka teaduskondade staabid.** Üleülikooliline staap peaks ilmselt piirduma teaduskondade rahvamalevate töö kõige üldisema koordineerimisega. Teaduskondade rahvamalevate iseseisvust aga tuleks suurendada. Ilmselt peaks ka teaduskondade rahvamalevate tööd käsitlev dokumentatsioon säilitatama teaduskondades, mitte aga tsentraliseeritama. Rahvamalevasse soovitavad (või peaksid soovitama) teaduskonna ametiühingu- või komsomoliorganisatsioon. Kui dokumentatsioon on teaduskonnas, on nimetatud organisatsioonidel võimalik efektiivsemalt kontrollida soovitatute tegevust ja kasutada rahvamaleva tööst osavõttu ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse hindamise indikaatorina. Vaid teaduskondade rahvamalevate autonoomsus võimaldab realiseerida ka põhimääruses ettenähtud vastuvõtmise protseduuri, s. o. vastuvõtu ranget individuaalsust ja piduliku vandetõotuse andmist. Käesoleval ajal puudub ülikoolis vastav organ, kellele vandetõotust anda. Liberaalsus protseduurides on viinud dokumentatsiooni mõningale korraldamatusele ja nn. surnud hingede olemasolule. Normaalseks tuleks pidada, et iga rahvamalevlane täidaks mingit rahvamalevaga seotud ülesannet vähemalt kord kuus. Ja nagu juba öeldud, ei tohi patrullreidid jääda malevlaste töö ainsaks mõõdupuuks. Linna staap on planeerinud 1976. aasta teiseks poolaastaks ülikoolile 50 reidi 1000 osavõtjaga, 8 reidi võitluseks nõukogude kaubanduseeskirjade rikkumise vastu 80 osavõtjaga, 50 reidi võitluseks laste järelevalvetuse vastu, 1000 osavõtjaga, 24 vestluse korraldamise juriidilistel teemadel, 6 kohtumise korraldamise administratiivorganite töötajatega, 8 seinalehe ja 8 satiirilehe koostamise, 50 õppuse korraldamise. Nimetatud ülesannete täitmine eeldab küllaltki suurt ja paindlikku juhtimisaparaati. Üldistades väljakujunenud praktikat, soovitab EKP Tartu Linnakomitee moodustada rahvamaleva staabis propaganda- ja agitatsiooniosakonna, profülaktikaosakonna, alaealistega töötamise osakonna, massilise organisatsioonitöö osakonna, operatiiv- ja patrullteenistuse osakonna. Milliseid töövorme oleks võimalik veel rakendada, seda peaksid ülikooli ühiskondlikud organisatsioonid ja loodav rahvamaleva staap hoolega kaaluma. **Ilmselt tuleks rahvamalevat senisest tunduvalt rohkem rakendada ülikoolisisestel reididel ja üliõpilaste kasvatamisel. Selles osas peaks meie arvates rahvamaleva tööd koordineerima tervete eluviiside eest võitlemise komisjon.** Kõlbelisel kasvatusel tuleb ühendada kõikide nende probleemidega tegelevate instantside jõupingutused, mitte aga nokitseda omaette. Õigeks ei saa pidada ka seda, et ülikooli uues kohvikus korra kindlustamine on jäänud komsomoli operatiivrühmale. Operatiivrühmad on rahvamaleva all-lülid, kuid täidavad operatiivülesandeid. Et kõlbeline kasvatus ei ole ülikoolis pseudoprobleemiks, näitab ka üliõpilaste ja ülikooli töötajate sattumine rahvamaleva tähelepanu sfääri.

Tahan rõhutada, et rahvamalev ei ole üliõpilaste kinnine organisatsioon. Ei saa pidada õigeks, et ülikooli kogu töötajaskond on jäänud rahvamaleva tööst eemale.

Lõpuks rõhutame veel kord ammutuntud tõetera: rahvamaleva töö efektiivsuse hindamisel ei tule niivõrd arvestada seda, mitu korrarikkujat (kelle korrarikkumine seisneb üldiselt joobnud olekus viibimises avalikes kohtades) on kinni peetud, vaid see, mitu inimest on päästetud kohtupinki sattumast. Esiplaanil peab olema alati profülaktika. Ja just profülaktika valdkonnas saaks ülikooli rahvamalev tunduvalt rohkem ära teha. Tuleb nentida, et ei ole just harvad need juhtumid, kus ilmneb rahvamalevlase juriidiline kirjaoskamatus. Õigusteaduskonna üliõpilasi võiks kinnitada linna teiste rahvamalevate juurde konsultantideks. Kui nüüd siia lisada veel rahvamaleva staabi kaudu organiseeritavad loengud kas vahetult auditooriumides või ettevõtete raadiosõlmede kaudu, siis annaks see küllaltki võimalusi üliõpilaste juriidiliseks praktikaks, samuti aga ka üliõpilaste ühiskondlik-poliitiliseks praktikaks. Põhimõtteliselt samad võimalused loengutega esinemiseks on ka teiste teaduskondade üliõpilastel. Eriti vajalikud on loengud pedagoogikast, sotsiaalpsühholoogiast ja psühholoogiast. Tulevastele pedagoogidele annaks esimese **isikliku** pedagoogilise kogemuse töö järelevalveta ja raskesti kasvatatavate alaealistega. Saavad ju just viimased neile esimestel töökohtadel proovikiviks. Praegu on selliseid alaealisi Tartu linnas üle poolteisesaja.

Palju saaksid üliõpilased kaasa aidata ka alaealiste vaba aja sisustamisel. Nimetagem siin mitmesuguseid spordiüritusi ja puhkeõhtuid, mida saaks organiseerida üliõpilaste abil ja kahtlemata mõningal määral ka ülikooli vahenditega.

Esitatud on vaid üksikud mõtted, mis peaksid kajastuma järgmise õppeaasta algul ülikooli rahvamaleva staabi poolt kinnitatud plaanis.

Ühest juubelist ja juubilarist

Juulikuu 7. päeval sai professor SULEV VAHTRE 50-aastaseks. Juubilar on võrsunud Põhja-Tartumaa Laiuse valla talupoegade hulgast ja on osanud ka oma isiklikku elupõldu hoolega ning hästi harida. Eks tunnista seda sirged ja sügavad künnivaod **pedagoogilisel alal** (algkooli lõpetamine 1939, keskkool 1947, ülikool 1952, aspirantuur 1955, sellest peale töö NSV Liidu ajaloo kateedris: vanemõpetaja 1955, dotsendi kt. 1962, dotsent 1964, professori kt. 1972, professor 1974), **teaduslikul alal** (ÜTÜ aktivist üliõpilasena, diplomistöö 1952, kandidaaditöö 1955, doktoritöö 1970, sinna vahele veel vanemteaduri ameti pidamine) ja **praktilise demograafia valdkonnas** (kurameerimine 1949, planeerimine 1950, pulmad 1951, esimene poeg 1953, teine poeg 1960, hõbepulmad 1976). Seejuures jooksevad vaootsad nii kenasti kokku, et möödunud suve hakul oli Sulev Vahtrel põhjust kutsuda ülikooli vanasse kohvikusse sugulasi, sõpru, tuttavaid ja kolleege ühtaegu kolmekordsele peole (abikaasa juubel + enda juubel + veerand sajandit perekonna asutamisest), millisest sündmusest jutustab ka juuresolev päevapilt.

Ajaloo-osakonnas hinnatakse juubilari kui erudeeritud, suurte kogemustega õppejõudu, kes saab hästi läbi üliõpilastega, tegutsedes loosungi all «Tudeng ja õppejõud on ka inimesed!» Pikka aega on ta aidanud kaasa ajalooringi tööle, on olnud selle ringi teaduslike ekskursioonide traditsiooni algataja, juhendaja ja hing. Selles, et ajalooringi peetakse kogu ülikooli ulatuses üheks paremaks ÜTÜ kollektiiviks, on suured teened prof. S. Vahtrel. Pealtnäha ülirahulik, isegi talupoeglikult aeglasevõitu, kuid kes juubilari lähemalt tunnevad, teavad, et selle rahu taga võib peituda õige rahutu olemine ja tuline süda, mis lööb välja just tegevspordi valdkonnas.

Olgu siis lõpetuseks lisatud, et Sulev Vahtre on visa võitleja- (ja võitja-) hingega spordimees, kes omal ajal oli noore Eesti jalgpalli varjatud lootus (mängis Laiuse «Tasujas» vasaktormajat), praegu VTK märgi kandja, kes jätab suusaradadel endast tunduvalt turskemaid tudengeid kaugele maha ja ärritab Sahva rühma jõustiklasi-õppejõude oma individuaalse treeningu tasemega.

Olgu tal jaksu ja kordaminekuid edasiseks!

Suur grupp seltsimehi,
eesotsas kolleegidega
ajaloo-osakonnast

Ruth Liase tähtpäev

Neil päevil pühitses teoreetilise füüsika kateedri dotsent Ruth Lias kahekordset juubelit: juulis sai ta 50-aastaseks ja 25 aastat tagasi algas tema teadlasetee.

Ruth Lias sündis 26. juulil 1926. aastal Tartus töölisperekonnas. Lõpetanud füüsiku-teoreetikuna 1951. aastal ülikooli füüsikaosakonna, astus ta samal aastal aspirantuuri, kaitses 1954. aastal väitekirja ja omandas füüsika-matemaatikakandidaadi kraadi. Sellest ajast tänaseni töötab ta õppejõuna teoreetilise füüsika kateedris. Mõõdunud aastal anti talle dotsendi kutse.

Ruth Lias on meie autoriteetseim spetsialist kvantmehhaanika ja väljade kvantteooria alal. Neid aineid õpetab ta pidevalt juba üle kahe aastakümne ja on tänini asendamatu lektor. Tema teine lemmikala on rühmateooria. Ta on lugenud ka mitmeid teisi kursusi, mis hõlmavad peaaegu kogu teoreetilise füüsika: termodünaamikat ja statistilist füüsikat, matemaatilise füüsika meetodeid, üldrelatiivsusteooriat, tuuma- ja elementaarosakeste teooriat, samuti teoreetilise füüsika üldkursust keemia-füüsika pedagoogilise haru üliõpilastele. Ruth Lias on üliõpilaste poolt hinnatud ja armastatud õpetaja ja juhendaja. Ta on trükis avaldanud mitu õpikut ja õppevahendit; hulk teisi õpikuid ootab trükijärge, mitmed on autori töölaual viimistlemisjärgus. Ta on juhendanud rohkesti diplomitöid, samuti kursuse-, konverentsi- ja seminaritöid. Üliõpilased otsivad ja saavad Ruth Liaselt oma pürgimusis teaduse tippude poole alati kindlat tuge ja väärtuslikke nõuandeid.

Ruth Liase teaduslik töö algas üldrelatiivsusteooria vallas, kuhu kuulub ka tema kandidaaditöö. Hiljem siirdus ta väljade kvantteooria alale. Ta on mitme trükis ilmunud artikli autor. Veel rohkem on tal käsikirjalisi töid, mille trükkimist on takistanud eelkõige tema enda tagasihoidlikkus ja suur enesekriitika.

Ühiskondlikul tööl on Ruth Lias alati olnud väga aktiivne. Ta oli korduvalt kursusejuhendaja, üliõpilaste teadusliku ringi juhendaja, ÜTÜ nõukogu liige, sanitaarsalga komandör. Eriti hinnatav on tema kauaaegne püsiv osavõtt TRÜ keelteõpetamise komisjoni tööst. Ise valdab ta paljusid keeli ja on alati oma isikliku eeskuju ja veenmisjõuga edendanud keelte omandamist üliõpilaste ja töökaaslaste seas. Ta on kuulunud nimekate füüsikute (E. Lenzi, G. F. Parrot) mälestuse jäädvustamiseks moodustatud juubelikomisjonidesse. Tal on populaarteaduslikke töid, ka rida ENE artikleid on tema asjatundliku sule alt tulnud.

Ruth Liase kolleegid teoreetilise füüsika kateedrist ja kogu füüsika-osakonnast õnnitlevad juubilari ning soovivad temale püsivat ja tugevat tervist, loomingulist indu ning visadust, uusi saavutusi teaduse vallas ja haaravat tööröömu paljudeks aastateks.

PAUL KARD

Konspekteerimisest

Sulle, esmakursuslane

Kas tasub loengut konspekteerida, kui õpik on olemas? Kui jah, siis kuidas seda kõige otstarbekamalt teha? Milline peaks välja nägema ühe korraliku üliõpilase korralik konspekt? Taolised küsimused kerkivad esimestel suurkoolinädalatel paljude esmakursuslaste ette. Püüame neile vastata meie ajalehe käesolevas ja järgmistes numbrites. Tudengite aja ja ajalehe ruumi kokkuhoiu mõttes teeme seda teeside kujul, esitades sissejuhatuseks

3 teesi konspekteerimise kasuks

1. Kõrgkoolis on loeng õppetöö üks põhivorme, loengu konspekteerimine aga peamisi õppemeetodeid. Mitte seetõttu, et õpikuid ei ole või õppevahendeid ei jätku kõigile, vaid hoopis sisulisemate tegurite tõttu.

Õpiku koostamisele ja väljaandmisele kulub aastaid, mistõttu ta jääb paratamatult maha nüüdisteaduse tasemest, mis teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes areneb eriti hoogsalt. Oma ala põhjalikult tundva õppejõu loengud pakuvad aga selliseid andmeid ja seisukohti, mis alles äsja on saanud teatavaks. Samuti saab lektor silmas pidada antud piirkonna või ülikooli lokaalset eripära, kohandades oma ettekannet ümbritseva elu ja praktika nõuetele. Kõik see peegeldub ka konspektides, mistõttu võime väita, et **trükitud õpikuga võrreldes on loengutel koostatud konspektid tublisti operatiivsemad ja paindlikumad.**

2. Akadeemilise loengu asjatundlik konspekteerimine on küllaltki keerukas ja pingeline vaimne töö, mis eeldab teatud oskusi ja harjumusi. Loengu kuulamisel tuleb leida esitatud materjalist kõige olulisem, anda sellele võimalikult lakooniline sõnastus (NB! — jutt on konspekteerimisest, mitte stenograafeerimisest) ja märkida see üles, samal ajal kuulates, analüüsides ja meeles pidades juba järgneva informatsiooni. Üliõpilane läheb õppejõu mõttekäiguga kaasa, analüüsib ja sünteesib pakutavat, kiidab mõttes heaks või vaidleb hoopiski vastu. Konspekt kujuneb niimoodi lektori ja kuulaja ühistöö tulemusena. Süsteemikindlalt koostatud konspekt tähendab koostajale aine loogika, struktuuri ja põhitõdede tunnetamist, kindla aluse loomist edasiseks süvendavaks tööks erialase kirjandusega.

3. Üldtuntud ja -tunnustatud tõsiasi on, et mida rohkem meeli on õppematerjali omandamisel rakendatud, seda paremad on tulemused. Ka selles osas on loengute konspekteerimisel hinnatavad eelised. Konspekteerimisel me **kuulame** lektori suulist ettekannet, **vaatame** tahvlile märgitut (nimed, arvud, skeemid, graafikud) ning kirjutame-joonistame selle kohe üles (**manuaalne tegevus**). Seega on üheaegselt rakendatud kolm meelt, mistõttu uus informatsioon salvestub nii visuaalse kui ka auditiivse ja motoorse mälu abil. Ehk kokkuvõtlikult: loengu konspekteerimine on õigustatud õppimispsühholoogilisest aspektist, sest tänu mitme meele samaaegsele kasutamisele, annab ta tõhusaid tulemusi.

HILLAR PALAMETS

Tore, kui tulete

Juba päev enne, kui ülikooli õppetöö aula aktusel alanuks kuulutati, kogunesid kammerkoori lauljad oma uue hooaja esimesele proovile.

Koor on laulu õppinud ja kontserte andnud viis aastat — kevadel, aprillikuus, oli sünnipäevakontsert. Mais lauldi koos Lehte Margiga «Vanemuise» kontserdisaalis neegrilaule.

Praegu harjutatakse uut esinemiskava. Käsil on Schuberti «Mess», mida tahetakse aasta lõpul koos Cesise kammerorkestriga Riias ette kanda. Nimetatud orkestriga on olnud mitmeid meeldejäävaid esinemisi ülikooli aulas ja Lätimaal Straupe kirikkontsertsaalis. Möödunud kooslauluaastad on pakkunud koorililikmeile meeldivat ja sisukat tegevust: laululaagreid, matku, kontserte.

Et kammerkoor on üliõpilaskoor, siis pole tema koosseis stabiilne. Peaaegu igal kevadel, lõpetamiste aegu, loovutab koor liikmed ja kahjutundega mõne oma laulupatrioodi. Sügiseti on tavaliselt esmakursuslaste seast täiendust tulnud. Ootame uusi koorientusiaste selgi septembril, praegusse koosseisu vajame eriti tenoreid ja basse. Kooriharjutustel käiakse kaks korda nädalas — teisipäeval ja kolmapäeval — ülikooli aulas. Proov algab kell 19.

ENE PUUSEMP

L·I·T·T·E·R·A

Kirjandusvõistlusest

Järjekordsele ülikooli kirjandusvõistlusele saabunud töid vaeti juba kevadel. Žürii (koosseisus K. Muru, A. Põldmäe, R. Veidemann, M. Ummelas, P. Olesk, S. Mägar) otsustas ilukirjanduse osas anda I preemia (30 rbl.) JUHAN HABICHTILE jutustuse «Tõrge» eest. II preemia jäeti välja andmata, määrati aga kaks III preemiat (à 20 rbl.) — JÜRI ROOSAARELE proosapala «Carpe diem» ning ÄMA OJALE jutustuse «Üksikud» eest. Eriti tõstis žürii esile J. Habichti võistlustööd ja soovitab seda avaldamiseks «Nooruses». J. Roosaare võistlustöö «Carpe diem» näeb loodetavasti peatselt trükivalgust ajalehes «TRÜ».

Luuletusi oli võistlusele laekunud arvukamalt kui proosat, kahjuks aga ei leidunud nende seas auhinna tasemele vastavat.

Kirjanduskriitika osas anti välja kaks preemiat: AIVO LÕHMUSELE (20 rbl.) möödunud aastal ilmunud kriitika eest ning MIHKEL MUTILE (samuti 20 rbl.) samal perioodil ilmunud teatriretsensioonide ja (aja)kirjanduslike paroodiate eest.

Žürii nimel SIRJE MÄGAR

Leivuveli Anton Bok 70

Lätimaal Alüksne rajooni lääneosas Ilseni külanõukogus end. Ilseni mõisas elab viimane leivu (sõnast «liivi») murraku kõneleja Anton Bok, sündinud 9. septembril 1906. aastal.

Leivu murrak on säilitanud mitmeid lõuna-eesti murrakutest kadunud arhailisi jooni ja on olnud sajandeid kokkupuutes läti keelega. Seepärast on see murrak tähtis nii soome-ugri kui ka läti keeleuurijale. Samuti on ajaloolased, arheoloogid, etnograafid ja folkloristid sellest muistsest eesti keelesaarest huvitatud. Möödunud aasta 30. augustil viibisid meie Etnograafiamuuseumi töötajad eesotsas direktor A. Petersoniga hobuselookade valmistaja Anton Boka juures. 1971. a. helilindistasid eesti keele kateedri õppejõud eesotsas dots. A. Valmetiga ja üliõpilased Anton Bokalt leivu murrakut. 1962. a. tegid sedasama KKI teadurid Hella Keem ja Salme Nigol. Ilsenis olid Boka pool veel Tartu etnograafid 1968. a. ja filoloogid 1974. a., Riiast aga filoloogid 1975. a.

Siinkirjutaja viibis Ilsenis 1921. a. suvel Emakeele Seltsi esimese stipendiaadina ja leivude uurijatest esimese eestlasena. Ta külastas Pajušilla külas Anton Boka vanemaid Mihklit ja Juulet, kes kõnelesid omavahel leivu murrakus ja õpetasid seda ka Antonile. Allakirjutanu pani Mihkel Bokalt paberile kaks muistset eesti regilaulu. 1935. a. vestlesid M. Bokaga filoloogid Paul Ariste ja Valter Niilus.

Mihkel Bok (sünd. 1845. a.) sai vanaks Antoni sõnade järgi «7 kovd tagaždi 100-st, amba'soun». Nii toonitas Anton isa tervist ja tugevust, kes ei tarvitanud alkoholi ega suitsetanud nagu praegu Antongi. Anton võttis endast viis aastat noorema naise lõunapoolsest Alamõisa vallast, 1921. a. oli seal eestlasi umbes kaks tuhat, kuigi leivu murraku «paatajaid» vaid 5—7. Seevastu oli Ilseni vallas tuhat eestlast, leivu murraku oskajaid aga 25, arvesse võtmata purssijaid ja üksikute sõnade mõistjaid. Möödunud aastal oli purssijaist veel elus vanamees Dralmak, üksikute sõnade oskajaid võis sõrmedel lugeda. Anton Boka neljast pojast «ei paata» ükski leivu murrakut. 16-aastane pesamuna Daiga võib saada veel viimaseks leivu murraku «paatajaks», kui astub TRÜ-sse.

PAULOPRIIT VOOLAINE

Itelmenidest ja nende keelest

Meie ülikooli hoonetes ja neis olevates asutistes võib suve jooksul näha eri rahvusest kodu- ja välismaisi turiste, kellele kas elukutselised giidid või eriteadlased annavad informatsiooni ülikooli minevikust ja olevikust.

Möödunud suvel oli üks erakordsemaid TRÜ külastajaid itelmeni keele uurija Jevgeni Nikolajev oma itelmenitarist abikaasa Tjani ja poja Ememkutiga. Jevgeni Nikolajev on polüglott, paljude Idamaa keelte tundja. Varem on ta tegelnud peamiselt kirjanduskeeltega.

Itelmeni keel on kirjanduseta ning seda on liiatigi napilt kirjeldatud. Selle keele uurimisele tuleb asuda hoopis teistelt alustelt kui Euraasia enamiku keelte vaatlusele. See keel on foneetiliselt ning fonoloogiliselt, eriti aga süntaktiliselt omapärane. Itelmeni keeles võidakse ühe pika liitsõnaga väljendada seda, mida muudes keeltes väljendatakse pika lausega. Et TRÜ-s ja meie Teaduste Akadeemias tegeldakse õige intensiivselt ka kirjanduseta soome-ugri ja samojeedi keeltega juba aastakümneid, on meil kujunenud asjaomased kindlad uurimismeetodid.

TRÜ lingvistidel on varemgi olnud kokkupuuteid itelmeni keelega, kuigi neist pole keegi olnud selle keele otsene uurija. Siin viibis aastate eest Leningradi noor itelmenoloog Aleksandr Volodin tutvumaks lähemalt fennougristikaga. Üks meie doktoreid oli tema itelmeni keelt käsitleva kandidaadiväitekirja oponendiks. Võib aga oletada, et umbes 99% TRÜ-lasi ei oska täpselt vastata küsimusele: kes on itelmenid ja kuhu kuulub nende keel. Sellepärast siis mõni sõna sellest rahvast ja tema keelest.

Itelmene on umbes 1100 inimest. Oma keelt oskab neist vaid umbes 400. Itelmenid elavad Kamtšatka oblasti Korjaki rahvusringkonnas peamiselt Kamtšatka lääneranniku.

● **Itelmen Tjani Nikolajeva** **Tullio Ilometsa foto**

Kamtšatka idarannikul on säilinud ainult üksikuid itelmeni perekondi. Et nad on põlised Kamtšatka asukad, on neid varem kutsutud ka kamtšadalideks. Itelmen on arktilist tüüpi. ENE III köites olevast inimrasside tabelist võib saada üsna täpse kujutluse itelmeni välimusest (tüüp 19). Itelmeni keel kuulub koos tšuktši, korjaki, alutori ja kereki keelega paleoaasia keelte tšuktši-kamtšatka keelkonda. Alutori ja kereki keel on hääbumas. Sama keelkonna teistest keeltest on itelmeni keel õigegi erinev. Nagu itelmen oma tüübilt sarnaneb indiaanlasega, nõnda sarnaneb ka tema keel paleoaasia keeltest kõige enam Põhja-Ameerika põliselanike keeltega. On usutav, et Põhja-Ameerika sai oma vanimad asukad Aasiast, nad tulid üle Beringi väina. Kuigi ehk pole veel võimalik otsustada, missugune on oletatav sugulus Põhja-Ameerika ja Kirde-Siberi keelte vahel, võib ikkagi väita, et itelmeni keelel ning teistel tšuktši-kamtšatka keeltel ning mitmel Põhja-Ameerika põliselanike keelel on olnud ühine substraat.

Last not least on rõõmustav nentida, et suurte teadmistega eesti keeleteadlane Tiit-Rein Viitso on asunud tõsiselt uurima Euraasia põhjaosa ja Põhja-Ameerika keelte võimalikke sugulust, kontakte ja substraate.

PAUL ARISTE

Ääremärkusi kuuendale suvele 2.

REIN VEIDEMANN

(Algus eelmises lehenumbris)

Zassa.

HOMMIKUL, kui praekartulid, sprotipasteet, või, sai, piim ja povidlo tööleminejaid laual ootamas, läheb keegi meist lauda juurde ja hüüab: «Zassa-Zassa, tõuse üles, vaenlane on majas!», mispeale ta kohe kipaka lakaluugi avab ja redelita, seinapalkidele haakudes otsekui turske orangutang kastesele õuele maandub. Hetk hiljem näeme teda rühma elutoas diivanil, käed sooja hoidmiseks vaheliti ümber paljaste õlgade, tuiutamas või keskendumas, kes seda teab. Siis tuleb pugemine koretunud töörõivaisse ja söök. Me einestame vaikselt, sageli veel poolunes, peaaegu mehhaaniliselt. Me vajame elustavat sõna, mis meist, oravaist rattas taas inimesed teeks, ja keegi peab selle ütlema. Kas sina, komandör Zassa? Nii teda kui meid päästab seekord juhus: ta avastab kärbse oma piimaklaasis ujumas, eemaldab selle sealt, aga kogemata vastasistuja taldrikule, pomisedes meile nii tuttavat «oh, sa nuga»; miks just «nuga», jäätki saladuseks, võib-olla asendamaks mingit roppust; igatahes puhkeb melu, sest vahepeal on uppunud kärbes veel ühele taldrikule jõudnud; lisaks leiab keegi, et Mart Parv veel magab, naerdakse ja klatšitakse; udu hajub, päike on tõusnud, soojus poeb kerre, buss müriseb juba maja ees, ärasõit on kohe — päev läheb käima.

TÖÖL püüab ta ikka kõige raskema koha valida. Ta on rügajatüüp, kui on, kus rügada. Võsaraiel võtab ta ebamugava, pidemeta ja pooliku matšeete ning ajab end vihale sõrmejämedusi pajuvitsu räsides. Peaaegu sihilikult, et nii, poolmäratsedes kõige jõudsamalt edasi murda. Valamisel tarib ta ennastsalgavalt tsemendikotte, vehib üksindagi segu teha, kui kaaslane suitsupausi peab, ütlemata ainsatki paha sõna, keelamata ja käskimata. Pool päeva on ta armatuuri keevitamisel abiks, tassides, muljudes ja põimides roostetanud neljameetrisi traadijuppe, aimamata, et ta pärast seda kaks päeva poolpimedana, piinavais silmavaludes ringi peab käima.

ÕHTUL isetegevusprogrammi arutades pakub ta välja meeletuid etteasteid kolossaalse butafooria ja groteskse väljamänguga — midagi poola satiiri ja karikatuuri vaimus — ja on veidi pettunud, kui teda reaalsusega silmitsi seatakse ja maha jahutatakse. Aga on ka hetki, mil ta tundideks laua taha istuma jääb, isekeskis tuši, guaši, valge paberi ja muusaga, et üht järjekordset Alice'i-lugu paberile jäädvustada, rühmale mõnd rekvisiiti valmistada või piirkonnakomandöri Jaak Aaviksoo tellimust täita. Kunstnik on ta rohkem kui ametnik, juhina pigem eeskuju kui organiseerija.

MÕNIKORD on ta päris endast ära, siis kui tüdrukud «pipardama» hakkavad või kui keegi kaaslastest temalt nüri järjekindlusega pärib, et mis me ikka nüüd teeme või kui seesama Aaviksoo rühmapäevikut uurima tuleb, mille lehekülgedelt jällegi tabula rasa *leiab. Ühe niisuguse hetke harjal tuleb ta minu juurde ja ütleb: «Ma olen väsinud otsustamast, tahaks päris ära joosta.»*

«Ütle, Zassa,» küsin seepeale, «tunned sa end juba professionaalse kretiinina?»

«Tunnen.»

«Mitu korda oled sa rühma komandörina teinud?»

«Kolm: Viru-Jaagupis, Voldis ja nüüd Pedjas.»

«Ja teeksid sa seda veel kord?»

«Ei enam.»

LÕPETAMISEL aga kutsub «Bolševiku» kolhoosi esimees teda tagasi silda lõpuni ehitama ja rühm tõstab ta auks toosti ja kümnendas registris laulab ta koos teistega:

«Bolševik», me suudame
vallutada laukad, sood.
Viljakandvaiks muudame
võssakasvand uudismaad.

Mõtle siis järele, Zassa, ehk lähed siiski veel kord EÜE-sse ja k o m a n d ö r i n a.

(Järgneb)

2/3 Pedja rühmast, vasakult esimene komandör Andres Ader (Zassa). **Autori foto.**

Kodunduse kabinet

registreerib üliõpilasi õpperühmadesse 13.—17. septembrini kell 12—15 Tiigi t. 78—208.

Tartu ülikooli taasavamise katsetest XVIII sajandil

EERIK SELLI

(Algus «TRÜ-s» nr. 29)

Katsed jätkusid... 1754. a. pöördus Pärnu linn otseselt keskvalitsuse poole viidates linna privileegidele ja kasudele, mida annab Pärnule ülikooli omamine. Ajavahemikus 1754—1766 käis kaunis intensiivne kirjavahetus ülikooli taasavamise üle, kuid ülikool jäi ka seekord avamata. 1763. a. tegi järjekordse ettepaneku Tartu akadeemia (s. t. ülikooli) taasavamiseks ülemprokurör Melissino, kuid jällegi ebaedu. Siiski ei ole võimatu oletus, et Katariina II oli kavatsus avada Eesti- ja Liivimaa tarbeks oma ülikool, sest koolitamine välismaal oli kulukas üleriigilises ulatuses.

1772. a. avaldas publitsist ja keelemees A. W. Hupel teoses «An das Lief- und Ehstländische Publikum» tol ajal ülikooli üle valitsenud mõtteid ja rõhutas igati kohaliku ülikooli kasulikkust. Avamisega seotud rahalistest raskustest ülepääsemiseks soovitas Hupel koguda Liivimaa mõisatelt 177 000 rubla, Eestimaa mõisatelt 100 000 ja 23 000 rubla pastoritelt, arstidelt ning advokaatidelt. Selline summa oleks kroonule ülikooli avamisel suureks abiks. Edaspidine finantseerimine jääks riigi ülesandeks. Asukohana soovitas Hupel võistlevate linnade Pärnu ja Tartu vahel valida viimane, sest Pärnu kui mereäärne linn saab tulud kaubandusest. Vaesel ja kiratseval Tartul aga selline tulualikas nagu väliskaubandus puudub ja ülikooli avamine ning korterite üürimine õppejõududele ja üliõpilastele tagaks peatselt linnale jõukuse. Oma ettepanekutes tulevase ülikooli kohta läks A. W. Hupel isegi niikaugele, et soovitas määrata professorite palkadeks á 600 rubla (4), 500 rbl. (6) ja lektoritele 200 rbl. Ülikoolis õpetatakse peale eriainete vehklemist, ratsutamist, muusikat, keeli ja joonistamist. Ta pidas vajalikuks ka kohalike keelte — eesti ja läti keele õpetamist. Vaesemate üliõpilaste toetamiseks arvas ta kasuliku olevat luua 500-rublane fond.

1786. a. kavatses Katariina II avada Venemaale Moskva ülikoolile lisaks veel kolm uut ülikooli Pihkvas, Tšernigovis ja Pensas, kusjuures Eesti- ja Liivimaa kõrgema hariduse vajadusi rahuldaks Pihkva ülikool. Samal aastal on ka Eestimaa rüütelkonnas avaldatud uuesti Tartu ülikooli taastamise mõtet. Nimelt kehtestas Katariina II Eesti- ja Liivimaal nn. asehalduskorra, mille raames vastavalt aadlikorralduse ülevenemaalisele ühtlustamisele kuulusid likvideerimisele senised Eesti- ja Liivi-, ning Saaremaa rüütelkonnad ja nende institutsioonid. Olles mures oma maanõunike kolleegiumi lauamõisate saatuse pärast, pakkus Eestimaalt Joh. Jak. von Sivers neid mõisaid mõeldava Tartu ülikooli ülalpidamiseks. Järgmine katse ülikooli taasavamiseks tuli 1792. a. Liivimaa rüütelkonnalt. 1792. a. detsembris peetud maapäeval tegid von Ungern-Sternberg ja von Bock Katariina II ettepaneku avada ülikool ikkagi Tartus (see vormistati maapäeva otsusena).

Et üldiselt oli võitnud seisukoht ülikooli taasavamisest Tartus, jõudis 19. detsembril 1795. a. Riiga teade, et Katariina II kavatseb asutada ülikool hoopiski Jelgavasse, s. t. reorganiseerida hertsog Peetri poolt 1775. a. rajatud akadeemiline gümnaasium «Gymnasium illustre» ümber ülikooliks. 6. novembril 1796. a. Katariina II suri ja troonile astunud Paul I loobus sellest mõttest.

Paul I kohutasid Lääne-Euroopas levivad Prantsuse kodanliku revolutsiooni eesrindlikud ideed ja ta keelas Vene alamatel välismaistes ülikoolides õppimise. Tahes-tahtmata pidi ta asuma Eesti-, Liivi- ja Kuramaa tarbeks kodumaise ülikooli loomisele. 21. aprillil 1798. a. saabus Eestimaa rüütelkonda kindralkuberneri reskript, milles teatati Valitseva Senati peaprokurör vürst Kurakini kirjast, et Paul I on keelanud välismaal õppimise ja kavatseb avada kohaliku ülikooli.

Algas mõttevahetus. Juunis 1798. a. kogunes rüütelkond arutama Paul I korraldust ja lubadust ning valiti saadikud Eesti-, Liivi- ja Kuramaa rüütelkondade kohtumisele. Liivimaa pakkus välja delegatsioonide kohtumiskohaks Tartu, Viljandi, Valga, Pärnu või Valmiera. Kuramaa aga kutsus saadikud Jelgavasse. Lõpuks lepiti kokku kohtuda 5. juulil Riias. Kuramaa rüütelkond suutis läbi suruda oma ettepaneku ja alles 10. oktoobril 1798. a. astus Jelgavas kokku ülikooli organiseerimiskomitee. Ülikooli asukoht põhjustas pikki vaidlusi, sest algul olid kõik delegatsioonid eri arvamusel. Eestimaal pakuti ülikooli asukohaks Pärnut või Paidet, Liivimaal Tartut ja Kuramaal Jelgavat. Lõpuks jäid kindlaks kaks kandideerivat linna, Tartu ja Jelgava. Otsustamine jäeti keisrile. Ülikooli kohta tehtud ettepanekud saadeti senati 3. departemangu, kus valmis ettekanne tsaarile «Protestantliku Tartu ülikooli plaan». Senat pani ette avada ülikool Tartusse ja arvestas seejuures Eesti- ja Liivimaa delegatsioonide ettepanekuid (Tartu asub kolme kubermangu keskel, piirist küllaltki kaugel, toiduained odavamad kui Jelgavas, sealne gümnaasiumihoone on ülikoolile kitsas jne.) Ka Riia kui suure rahvarikka linna naabrus oli Jelgavale miinuseks. Tartu plussiks aga peeti Emajõge ja Peipsit — hea veetee ühenduseks Kesk-Vene aladega.

31. aprillil 1799. a. kinnitas Paul I ülikooli avamise Tartusse. Ülikooli asutamiskomisjoni töökohaks sai Tartu.

Kuigi Paul I oli andnud allkirja Tartusse ülikooli asutamise aktile, taotles Kuramaa ja Pilteni rüütelkond ülikooli Jelgavasse ja nende pingutuste tulemusena lubas tsaar 25. detsembril 1800. a. ülikooli viia üle Jelgavasse. 24. märtsil 1801. a. tapeti Paul I ja uus keiser Aleksander I andis 12. aprillil 1801. a. ukaasi viia ülikool tagasi Tartusse. (11. mail 1801. a. tuli Aleksander I vastu Kuramaa rüütelkonna palvele, kes veelgi lootis avada Jelgavasse ülikool, ja lubas ta vabastada Tartu ülikooli ülalpidamisest). 21. aprillil 1802. a. toimus Tartu ülikooli pidulik avamine tegeliku riiginõuniku von Bocki majas (praegune ühiskonnateaduste hoone), mille ta oli andnud viieks aastaks ülikoolile tasuta kasutada. Pidulik lõunasöök peeti kuraator krahv Mannteuffeli juures, kus üheks kõnelejaks oli Viru-Nigula (hiljem Äksi) pastor Otto Wilhelm Masing.

1. mail 1802. a. algas tegelik õppetöö. Pärast 92-aastast vaheaega jätkas Tartu ülikool oma tööd ja jõudis kiiresti hinnatavale kohale tolle aja ülikoolide seas nii õppetöö kui teaduse alal.

Rüütelkonnad tahtsid taasavatava Tartu ülikooli muuta nn. **landsuniversiteediks** ja allutada see igati oma mõjule. Selleks moodustati aadellik kuratoorium, mis seadis eesmärgiks lämmatada igasugune eesrindlik mõte porfessorite seas. Võitlus nende kahe suuna vahel puhkes avaaktusel, mil krahv Mannteuffel (kuraator) oma kõnes tungis kallale rahvavalgustajatele ja näitas silmakirjalikult aadlit talupoegade heategijatena ning tahtis, et ülikooli peaülesandeks oleks kehtiva pärisorjusliku korra kaitsmine ja kodanlike ideede lämmatamine. Temale astus vastu füüsikaprofessor G. F. Parrot. Suure tähtsusega vastavatud ülikoolile oli Aleksander I külaskäik Tartusse 22. mail 1802. a. Parroti tervituskõne meeldis keisrile, kes tollal armastas mängida valgustatud valitsejat ja Aleksander I võttis Tartu ülikooli oma kaitse alla.

Tsaari soosingust oli kasu ja kui 8. septembril 1802. a. moodustati ministeeriumid, nende seas Rahvahariduse Ministeerium, mille õppeasutuste peavalitsusele allus Peterburi Teaduste Akadeemia jne., nende seas ülikoolid, taotles G. F. Parrot Tartu ülikooli allutamist Rahvahariduse Ministeeriumile. See saigi teoks ning 9. detsembril 1802. a. saabus asekuraatorile haridusministri kiri, milles teatati, et nüüdsest peale allub Tartu ülikool Rahvahariduse Ministeeriumile.

(Lõpp.)

Hans Kruus —

TULLIO ILOMETSA foto

in memoriam

● «See soojus, mis mul Tartu ülikooli vastu on olnud, kui olen saanud temaga tihedais tööseoseis olla, püsib edasi aina soojendava, aina toreda mälestusena,» on öelnud Hans Kruus, ülikooli rektor 1940—41 ja 1944, ülikooli ajalehes 15. nov. 1974. a. Juulis 1976 asus ta ise Toonela teele, jättes nii need mälestused kui ka mälestuse endast jäänud teadvusse.

Filmiklubi

Möödunud semester näitas, et filmiklubi reklaami ei vaja. Algaval hooajal on plaanis korraldada 15 üritust + mõned õhtud, kus asjahuvilised suud pruukida saavad. Kui avaneb soodsaid võimalusi rohkem huvipakkuvaid filme saada, siis võib ka rohkem õhtuid tulla. Nagu eelmiselgi semestril tahame ka tänavu pühendada tähelepanu nii kodu- kui välismaistele väärisfilmidele. On kavas kutsuda klubisse külalisi meie vabariigist ja mujaltki. Muide, neile, kes oma teadmisi filmikunstis täiendada tahavad, soovitame professor J. Lotmani vastavaid loenguid (professori nõusolek filmiklubilaste osavõtuks tema loengutest on olemas).

Mullused liikmekaardid sel aastal ei kehti. Vanade liikmete ümberregistreerimine ja uute vastuvõtt toimub 15., 16. ja 17. septembril kl. 18—20 TRÜ komsomolikomitees. Kaasa võtta isikut tõendav dokument, kaks fotot 3×4 cm ja 5 rubla. Liikmekaardi esitajail on tasuta pääs kõigile klubi üritustele sel õppeaastal.

Klubi avaüritus, kus muuseas antakse kätte ka autasud möödunud semestri filmiretsensioonide võistluse võitjaile, toimub kindlasti veel septembris, sellest teatame täiendavalt.

FK reklaam, edaspidi ja alati, peahoone teadetetahvlil, vanas kohvikus ja Vanemuise 46 fuajees.

Filmiklubi, «TRÜ» toimetus ja kunstikabinet kuulutavad välja filmiretsensioonide ja filmiplakatite võistluse tööde esitamise tähtajaga 30. detsembril 1976. a. Osaleda võivad kõik huvilised. Retsenseerida ja «plakateerida» võib kõiki filme. Loomulikult on klubil hea meel, kui klubis näidatavaid filme hoopis ära ei unustata. Võitjaid premeeritakse. Parimad retsensioonid avaldatakse ajalehes «TRÜ» ja võistlusplakatitest tehakse näitus vanas kohvikus.

FK juhatus

Silmitsi

Uus aasta, uued lootused, võibolla ka uuestisünd? Pettumused ja solvumised unustatakse, vähemalt esialgu. Nii see inimlapse elu käib: eks iga uus algus anna jõudu, et ikka ja jälle edasi minna, kahelda varemsaavutatus, otsida tõde endas ja teistes. Kuhu ma lähen? Kellega? Kuidas? Hamletlikku kaksipidi mõtlemist ei saagi olla, vaatamata sagedasele sisemisele kakofooniale meis kõigis.

«... kõik otsijad minema peavad sääl, üle elu — see sügava mere», kuulutab prohvetlikult Ernst Enno. Põhimõtteliselt mitte midagi uut, ent ometi ei püütagi leida OMA laulu, OMA saart. Tuimus, ükskõiksus ja (lubage öelda) vaimne tahtejõuetus on laostama hakkamas iga elusfääri. Pole ka head onu Stjopat, kes ütleks meile, mis on halb ja mis on hea. Igaüks peab ise jõudma enda äratundmiseni, eraldama väärtused ersatsist. Aga kui tihti me kardame siirust, olla hingelised, usaldada ning olla usaldatud.

Optimismile vaatamata algab uus aasta väikese valuga südames. Kaks aastat tegutseb ülikoolis teatritrupp, kes on toonud läbi mitmete raskuste lavale kaks lavastust. Esimesse etendusse «Mõelge, ärge unustage» koondus igatsus tunnete puhtuse järele, maailmavalu, põlgus väikekodanliku ellusuhtumise vastu, protest isiksuse vaimse steriliseerimise vastu XX sajandil. Etendust mängiti viis korda. Tänavu kevadel jõudis aulas ettekandele E. Enno loomingul põhinev nägemuslik teekond-etendus. Tähtsam kui resultaat ise on trupile kahtlemata tee selleni, mille igaüks läbib eneses, oma kõhklustes. «Igaüks meist peab milleski olema teiste inimeste päralt, iga etendus olgu kingitus.» See moto ühendab meid, aitab eetilises labürindis leida ühist teed. Suurimat rahuldust tundsime Vilniuse üliõpilasteatrite festivalil, kus publik hingas meiega ühises rütmis, saamata ometi sõna-sõnalt aru esitatavast tekstist.

Seda kummalisem tundub TRÜ klubi kunstilise juhi A.-L. Mossi seisukoht «Sirbis ja Vasaras», 3. sept. 1976: «Konkursiks pannakse mingi kava kokku, kuid enamik truppe muidugi kauem ei ela... Püsivamad trupid on praegu Majandusteaduskonnas, kehakultuurlastel, teiste kohta andmed puuduvad.» Imelik, et ignoreeritakse reaalselt olemasolevaid resultaate ja isegi vaikitakse neist. Külma pessimismina mõjub sealtsamast loetud «... Midagi suurt ja ilusat ei paista aga kuskilt.»

Mida me siis vajame? Kas ristikesi ürituste plaanis või jõudmist lõpuks ka vaimselt ja lavaliselt arvestatavale tasandile? See nõuab aega, südame ja vaimu harimist, tööd keha ja häälega.

TEATRITRUPP JÄTKAB TEGUTSEMIST, näidates esmakursuslaste ballil katkendit etendusest «Mõelge, ärge unustage» ning Noorsooteatri uues majas E. Enno «Keegi ikka laulab». Kutsutud on jälle ka Vilniuse üleliidulisele teatrifestivalile, Leningradi. Plaanid uueks hooajaks on tõsised ja nad tõestavad teatritegemise mõtte ja tahte olemasolu ülikoolis. Toetust lubas anda ka komsomolikomitee. Usume endisse ja neisse, kel eneseteostus tähtsam asjastuvast maailmast.

NB! TRÜ uues kohvikus jätkub oktoobrist alates ka üliõpilasvarietee programm. Kel huvi kaasa lüüa, ärgu häbenegu endast märku anda!

TIIT LUTS,

ülikooli näitetrupi juht

Rock-muusika festival Viljandis

17.—19. septembrini toimub Viljandis lõppeva suve esimene arvestatav *rock*-muusika sündmus — Viljandi *rock*-muusika festival.

Möödunud aasta augustis igati õnnestunud Viljandi estraadipäevadele oodati sellel suvel loomulikku jätku ja omamoodi traditsiooni tekkimist. Kahjuks lükkus festival mitmesugustel põhjustel edasi. Et seda laadi üritused sageli ära jäävad, võiksime öelda: parem hilja kui mitte kunagi.

Avakontsert on 17. septembril kell 16. Osavõtjate käsutuses on «Ugala» ja rajooni kultuurimaja saalid, kus kolme päeva jooksul antakse üheksa kontserti.

Ansambleid oodatakse üle Eesti ja väljastpooltki. Külalistest on meie publikule rohkem teada juba Viljandi estraadipäevadel menukalt esinenud Riia Noorsooteatri grupp «Opus», kes nüüd mängib uues koosseisus ja uue nime all.

Tallinna gruppidest esinevad džäss*rock*'i viljelev «Psycho» ja «Teravik», kus käesoleva aasta kevadest Sulev Kuusiku kõrval mängib soolokitarri Tiit Kõrvits («Kukerpillidest»). Üle hulga aja on jälle kontsertlaval «Ruja», kelle koosseisus on nüüd meie tuntumaid löökriistademängijaid Gunnar Graps. Kergemat *rock*'i pakub «Apelsin» ja teismikute rõõmuks tuleb kohale «Polyphon». Tartust sõidavad Viljandisse «Fix» ja «Suuk». Oodata on ka vähem tuntud gruppe üle vabariigi.

Meeldivaid festivalielamusi!

Veel üks rõõmustav uudis! **Tallinnas «Kalevi» spordihallis annab kolm kontserti üle maailma tuntud poola *rock*-muusik Czeslaw Niemen. Kontserdid toimuvad 26., 27. ja 28. septembril.** Piletid on müügil **alates 15. septembrist.**

KÜLLI SOOPÄRG

TRÜ ujumisosakond

alustab tööd 13. septembril. Vastuvõtukatsed algavad kell 17 «Dünamo» ujulas Tähtveres. Nõutav arsti luba.

ÜVAK

- on avatud neljapäeviti kell 15—17 (sööklamaja III korrus);
- annab oma liikmetele laenu kuni 50 rbl. tasumise tähtajaga 5 kuud.

Laenu tasumise tähtaega võib pikendada (avalduse esitamisega), kui aga kokkulepitud tasumise tähtajast kinni ei peeta, tuleb maksta viivist (1% laenu suurusest iga möödalastud kuu eest). Laenatakse neile, kes on ÜVAK-i liikmed olnud vähemalt ühe kuu. Liikmemaks on 20 kop. kuus. ÜVAK-ist lahkumisel antakse liikmemaksude summa tagasi.

ÜVAK-i juhatus

Füsioloogiaring

16. septembril kell 18 füsioloogia kateedris O. Lutsu 2. Päevakavas: muljeid olümpialinnast Montrealist (prof. A. Viru) ning aruanne ringi tööst, uute liikmete vastuvõtt ja juhatuse valimine.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4655. MB-05383.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 31 | Reedel, 17. septembril 1976 | XXVIII aastakäik

25. augustil peeti linna täitevkomitees K. E. von Baeri 100. surma-aastapäeva tähistamise vabariikliku komisjoni istung. Komisjoni tööd juhtis ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Green. Osa võtsid TA president K. Rebane, KKEH minister I. Nuut, akadeemik A. Veimer, Tartu Linna TSN TK esimees R. Ilp, rektor A. Koop jt. komisjoni liikmed ning aruandjad.

JÜRI LAANE foto

Suhted Tartuga avardumas?

Nii küsib Jyväskylä üliõpilaslehe* peatoimetaja Urpo Nykyri käesoleva aasta 8. juuni väljaandes ning paneb selle koguni pealkirjaks. Ja asub kohe ka seletama, kuidas see võimalikuks võiks saada: Tartus nagu Jyväskyläski õpetatakse soome-ugri keeli, tartlastel on sidemed debretsenlastega (ehk võiks hõimurahvaste vahel kolmekordnegi ühistöö kõne alla tulla?). Kui aga piirduda ainult teaduslike kontaktidega, ei saa kaasa haarata küllalt palju üliõpilasi. Tuleb sõlmida kogu üliõpilaskonnale kasulikud sidemed. Üks selline võimalus on olemas. Nimelt on Helsingi üliõpilased aastaid meiega kergejõustikuheitlusi pidanud. Viidi aga võimlemisosakond Helsingist Jyväskyllä, on sidemed tasahilju vähikäigu teinud ja taastamisvõimalusest oleme siiani mõõda vaadanud. «Teades NSV Liidu ja Soome üha kasvavaid spordialaseid kontakte on kerge uskuda, et selles sektoris on võimalik Tartu ja Jyväskyla vahel ühistöö käima panna.»

Ajendi sellesisuliseks juhtkirjaks andsid peatoimetajale arvatavasti ka samas lehenumbris üliõpilaste kultuurikomisjoni esimehe Markku Väätäise ning eelmises ajalehes TRÜ vanemõpetaja Toivo Kuldsepa kirjutised. Markku Väätäinen, kes ise õpib ühiskonnateadusi, osales koos kunstiajalugu õppiva Margit Vesterisega meie ülikooli rahvaste sõpruse päevadel, kaasas tervitused Jyväskyla 6394 üliõpilaselt ja veel tõsised ning asjalikud ettepanekud. Meie ajalehes kirjutas külalistest Mart Kadastik 30. aprillil («Erinomaisesti onnistuneet ystävyyspäivat Tartossa»). Markku Väätäinen annab Soome üliõpilastele küllaltki üksikasjaliku ülevaate NLKP XXV kongressile pühendatud rahvaste sõpruse päevadest, kirjutab, kes sellest osa võtsid, mida meelepärast ise nägid. Delegatsioon käis ka meie rektori Arnold Koobi juures, kellele anti üle Jyväskyla rektori tervitused. Koostöövõimalustest kõneldi peale rektori ka parteining komsomolisekretäriga. Markku Väätäinen arvab: «Esimeseks ja tähtsamaks ühiseks ettevõtmiseks võiks olla stipendiaatide vahetamine. Soome filoloogid õpivad Jyväskyläs eesti keelt ja eesti filoloogid Tartus soome keelt. Soome tudengid saaksid ehk ka Tartuga tutvuma tulla, tartlased lubasid vastava programmigi koostada ja giidid ette valmistada.»

Juba siis aeti juttu sügisel Debrecenis peetavatest soome-ugri päevadest, kuhu meiegi soome-ugri eriharu üliõpilasi oodatakse. Külalised andsid TRÜ komsomolikomiteele üle kutse tulla sel semestril põhjanaabrite juurde vastukülaskäigule, kus saaks ehk juba täpsema koostöölepingugi sõlmida. Markku Väätäinen peab Tartus käimist igati õnnestunuks ja on täis veendumust, et Soome ja Nõukogude Liidu noorte suhted tõotavad peatselt veelgi tiheneda.

Nagu juba eespool mainisime, on Jyväskyla üliõpilaslehes sõna saanud ka TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri vanemõpetaja Toivo Kuldsepp, kes oli Jyväskyläs eesti keele lektoriks. Soome üliõpilastel peaks nüüd enam-vähem täielik ettekujutus olema peagi 350-aastaseks saavast Tartu ülikoolist, selle üliõpilaste õppimis- ja olmetingimustest, töölesuunamisest, sidemetest teiste kõrgkoolidega. Koostöövõimalustel peatub Toivo Kuldseppki ja paneb omalt poolt ette: vahetada stipendiaate ja üliõpilasrühmi (nii saaks heaks keeleoskajaks ja tulevastele tõlkidele tuleks aina kasuks ka maa ja rahva tundmaõppimine). Kõne alla võiks tulla koguni skandinavistika. Toivo Kuldsepp peatub ka meie tudengite suvel, täpsemalt EÜE-l, ja arvab, et Soome üliõpilased võiksid tulla suvel meile, nagu Poola ja Ungari tudengidki. Meilt läheks muidugi vahetusrühm.

Toivo Kuldsepp mainib lõpetades, et Jyväskyla ülikoolil on head sidemed Jaroslavli ülikooliga, aga palju ühist ja palju ühistöövõimalusi on ka Tartu Riikliku Ülikooliga.

Toimetuselt. Kui palju mõeldust teoks on saanud või alles saamas, sellest tahame üsna peatselt teada anda.

* «Jyväskylän ylioppilaslehti» ilmub kord nädalas 8- või enamaleheküljelisena ofsett-trükis.

Meie külalisi

Füüsik Pariisist

Professor M. Goldman (keskel) enne tagasisõitu Tallinna.

24. augustil külastas aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratooriumi Pariisi Kõrgema Elektrikooli gaaslahenduslaboratooriumi juhataja professor M. Goldman. Tartus esines M. Goldman loenguga oma laboratooriumi viimastest uurimistulemustest ja osales seminaris, kus arutati aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratooriumi gaaslahendussektoris tehtut.

M. Goldmani laboratoorium on rahvusvahelise tunnustusega uurimiskeskus. Laboratooriumi peatähelepanu on pööratud ebaühtlases elektriväljas toimuva läbilöögi ülikeerukatele mittestatsionaarsetele protsessidele. Eesmärgiks on kaasa aidata pikkades (*ca* 10 m ja enam) lahendusvahemikes tekkiva sädelahenduse, kaasa arvatud välk, füüsikaliste protsesside mõistmisele. Lisaks sellele tuntakse huvi gaaslahenduse kasutamise vastu plasmakeemias.

M. Goldmani laboratoorium teeb koostööd välismaa peaaegu kõikide tähtsamate sellealaste uurimiskeskustega, osaledes sealhulgas grupi «Les Renardières» programmis, mis ühendab pika sädeme uurijaid paljudes Euroopa maades.

Prof. M. Goldman ise on olnud rea rahvusvaheliste gaaslahenduskonverentside, sealhulgas k. a. augustis Novosibirskis toimunud konverentsi organiseerimiskomiteede liige. Viimane oli ka M. Goldmani Nõukogude Liitu sõitmise ajendiks.

Aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratooriumil on kontakt Pariisi Kõrgema Elektrikooli gaaslahenduslaboratooriumiga alates 1965. a. 1971. a. oli seal 1,5-kuulisel komandeeringul allakirjutanu. Enam-vähem regulaarselt vahetatakse informatsiooni laboratooriumide uurimistulemustest ja erialast kirjandust. Koostöö järgmiseks etapiks näib olevat vastavate kõrgkoolide gaaslahenduslaboratooriumide vahelise koostöölepingu sõlmimine.

Seekordne visiit Tartusse oli M. Goldmanil 1972. a. järel teine.

KALJU KUDU

Rektor õnnitleb

50. sünnipäeva puhul mikrobioloogia kateedri laboranti ELGI LUKKI, tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri vanemõpetajat LEMBIT LILLE ning eriõpetuse kateedri vanemõpetajat SERGEI IVANIŠTŠEVIT ja tänab neid kohusetruu töö eest.

Rektori tänu kuulub ka poliitilise ökonoomia kateedri kabineti juhatajale LY LOIDILE, kes 25 aastat eeskujulikult oma töökohuseid on täitnud ja aktiivselt osalenud ühiskondlikus tegevuses.

JYY jyväskylän yliopppilaslehti

Reedest Reedeni

1. septembri intervjuud

Aasta tagasi selsamal päeval kõnetasime kaksikutest rumeenlannasid Galina ja Natalja Cepilit, nende pildigi trükkisime ära — pole ju igapäevane, et Taga-Karpaatiast tulevad kaksikõed Tartu ülikooli arstiks õppima ja teevad sisseastumiseksamid ainult viitele. Tänast intervjuud alustame taas nendega.

Õed Cepilid: *«Aklimatiseerumise, mida siin värsketele üliõpilastele sooviti, oleme meie nüüd läbi teinud. Kergelt see ei läinud: vene, ukraina ja prantsuse keele kõrval, mida keskkoolis õppisime, tuleb omandada nüüd ka eesti keele alused. Aga et see meie emakeelest nii kaugel seisab, siis võtab ka palju vaeva. Kõnest saame siiski juba aru. Sessioonid on hästi läinud. Esimesest aastast ülikoolis on enam meelde jäänud esimene arvestus, tudengiks löömine ja muidugi üliõpilaspileti vastuvõtmise avaaktusel. Seepärast on liigutav siit aularõdult teistegi rõõmust osa saada.»*

Nende seas, kes aulasse ei mahtunud, võis kohata rohkesti malevavormis tudengeid. Eks anna see tunnistust kuulumisest suvve, millest nüüd nii kergesti loobuda ei taheta. **Kuidas läks?**

Lembit Nei, *Füüsika-Keemiateaduskonna II kursus: «Olin EÜE Karjala rühmas, kuhu peale minu kuulus veel 27 inimest. Põhiliselt betoneerisime, aga tuli teha ka muud lauda ehitamisega seotut. Elamuslik oli kultuuriprogramm, sõit Kiši saarele. Mõru tundega meenutan aga töö viletsat organiseerimist, materjalidega kehva varustatust ja lõputult vihmaseid ilmu.»*

Kolmega rohkem kui tuhandest päevakangelasest vestlesime veidi ajalehe toimetuse toas. Nendeks olid raviosakonna esmakursuslased Ervin Nilson (ülikooli tulnud Antsla Keskkoolist), Leonhard Kukk (Kohtla-Järve I Keskkoolist) ja Õigusteaduskonna esmakursuslane Raivo Vetik (Kohtla-Järve I Keskkoolist).

Kõik kolm olid otse keskkoolipingist ülikooli sammaste vahele astunud ja sisseastumiseksamid maksimaalsele hindele teinud (v. a. üks eksam Raivol, mille eest ta «nelja» sai).

Millal küpses soov arstiks saada . . .

Ervin: *«Nüüdsama küll, aga eks vist perekondlik kutsumus. Isa on arst ja õde õpib samuti selleks.»*

Leonhard: *«Väiksest peale, ja ka sugulaste hulgas on mitmeid arste.»*

. . . ja juristiks?

Raivo: *«Otsustasin möödunud aasta oktoobris hakata valmistuma õpinguteks ülikoolis ja just Õigusteaduskonnas. Tihendasin õppeprogrammi inglise keeles ja kirjanduse ajaloos. Tuli hakata forsseeritud korras õppima.»*

Küsimusele, mis sisseastumiseksameist meelde jääb, kinnitasid Ervin ja Leonhard, et piletiga vedamine, Raivol aga kirjandi ja grammatika õnnestumine, mida ta kõige enam kartnud. Edasistest plaanidest teadsid poisid seda, et nad püüavad hoolega õppima hakata ja aja, mis üle jääb, spordile annavad.

Loodetavasti mõtlevad nii paljud teisedki, kellele sel päeval üliõpilaspilet kätte anti. Teine arginädal ülikoolis on lõppemas, laudadel kasvab raamatute kuhi.

Siis kui Eesti tuli jätta okupantide tallata...

25, 30, 35 — arvud millega me tähistame kord möödunud sõja algust, kord lõppu, üksikute lahingute, linnade või maakohtade vabastamist. Kuigi raskem on leida uusi lähenemisaspekte meile nii olulistele daatumitele, siis polegi see nii tähtis; tähtsam on mälestamisfakt ise, et o l n u e i s a a k s e n a m o l e v a k s.

Alljärgnevalt meenutame kaitselahinguid Eestis aastail 1941, täna 35 aastat tagasi.

Fašistliku Saksamaa välksõja plaan «Barbarossa» nägi ette Moskva vallutamist ja kogu Nõukogude Liidu anastamist kolmest strateegilisest suunast: Ida-Preisimaa—Pihkva—Leningrad, Varssavi—Minsk—Smolensk, Lublin—Žitomir—Kiiev. Baltikumis asetsevate Nõukogude vägede purustamist ja Balti vabariikide hõivamist loeti esmajärguliseks ülesandeks, mida pidi kroonima Leningradi ja Kroonlinna vallutamine. Viimane pidi eelnema Moskva otsustavale ründamisele. Seetõttu koondas hitlerlik väejuhatus rinde sellesse lõiku ühe oma parematest väegrupeeringutest, armeegrupi «Nord». Ühtekokku ründas nimetatud suunas 43 diviisi 725 tuhande inimesega, 1500 tanki, 1070 sõjalennuki ning 13 000 kahuri ja miinipildujaga.

Tol momendil oli meie poolel vastu panna vaid 25 diviisi 1150 tanki, 6400 kahuri ja miinipildujaga ning 877 lahingulennukiga, mis näitab veenvalt vaenlase ülekaalu. Veel enam, põhjast ähvardasid Leningradi Soome väekontingendid.

Kõik see komplitseeris äärmiselt meie strateegilis-taktikalist seisukorda Baltimail. Vaenlase eeliseks sõja algupäevil sai asjaolu, et tal oli võimalus rünnata meie vägesid ositi, kuivõrd meie diviisid olid hajali suurel territooriumil ja kaugel riigipiirist. Sellele vaatamata osutati kangelaslikku vastupanu, mindi arvulises vähemuseski vasturünnakuile ja tekitati vaenlasele märkimisväärseid kaotusi, mida vastase väejuhatus oli ka ise sunnitud konstateerima.

Ometi tuli survele järele anda ja nädal pärast lakkamatuid kaitselahinguid oldi sunnitud jätma Leedu, 1941. a. juuli algul okupeerisid Saksa fašistlikud väed ka Läti.

Looderinde väejuhatus tegi 8. armeele ülesandeks peatada vaenlase edasitung Tallinna ja Narva suunas. Eesti rindelõigu kui Leningradi kaitsevööndi tähtsus oli erakordselt suur. Erakordselt tähtsaks pidas Eesti alade kiiret vallutamist ka Saksa väejuhatus, lootes sellega rivist välja lüüa Soome lahes seni veel vabalt tegutsenud Punalipulise Balti Laevastiku. Märkimisväärset abi 8. armee raske olukorra leevendamiseks osutasid kohalikest elanikest moodustatud hävituspataljonid: juuli alguseks oli neid 17 viie tuhande võitlejaga, pooled neist kommunistid või kommunistlikud noored. Hävituspataljonide põhiülesanne seisnes tagala kaitsmises, kuhu vaenlane oli arvukalt paisanud diversante, spioone, langevarjureid-dessantväelasi ja kus tegutsesid ka kohalikud omakaitseväelaste banded.

Kummati ületas vaenlaste elavjõud kahekordselt kaitsjate arvu, tehnikast rääkimata, ja sellise surve all tuli jätta 8. juulil Pärnu, 9. juulil juba Viljandi. Vaenlase edu sundis 8. armee juhatust koondama kõik jõud Tallinna kaitseks: 9.—15. juulini käisid ägedad lahingud Märjamaa lähistel. Sakslaste kavatsus vallutada käigult Tallinn luhtus. 30. juulil õnnestus vaenlasel siiski läbi murda Kunda kohal Soome lahe, mille tulemusena 8. armee lahutati kaheks. 11. laskurkorpus taganes läbi Narva Leningradi alla, 10. asus Tallinna lähistel kaitsepositsioonile. Üheksa päeva (10.—19. augustini) tõrjuti vaenlase marulisi rünnakuid umbes 50 km raadiusel asuval kaitseliinil. 20. augusti hommikul murdis vaenlane läbi Tallinna külje alla.

28. augusti hommikul evakueerusid järelejäänud kaitsjad laevadel (u. 23 tuhat inimest). Laevade läbimurre osutus enneolematult raskeks ja kaotusterohkeks: 197 laevast uppus 53. Ent Eesti kaitsmine sellega veel ei lõppenud. Viimane tugipunkt — Osmussaar — loovutati vaenlasele alles 2. detsembril 1941. a., s. o. peaaegu viis ja pool kuud pärast sõja algust. Sellega oli aga ka Saksa väejuhatuse «välksõja» plaan lootusetult maha maetud.

Professor Viktor Palm viiekümnene!

Orgaanilise keemia kateedri juhataja professor VIKTOR PALM saab täna viiekümne aastaseks.

Ärge rääkige! — ütlevad mõned — siis on ehk lootust, et võtab ka aru pähe ja hakkab soliidseks. Et ei saaks enam öelda — näe ise juba viiekümnene, aga kogu aeg iga asja kohta oma arvamus, muudkui kritiseerib. Irvitab, ja veel täiesti avalikult, meie argielus esinevate mõnede üksikute ajutiste nõmeduste üle. Mõtleb välja fantastilisi ettepanekuid ja variante ülikooli elus esinevate, eriti majanduslikku laadi ebakohtade kõrvaldamiseks ja elu edasiseks parandamiseks. Läheb mõne oma leivaisaga tänu oma põikpäisusele seejuures nii pahuksesse, et too tükk aega isegi ta pilti ei taha näha.

Et muretseks ükskord endale ka seisusekohase kabineti koos kaasaegse mööbliga ja olmeteenindusega nagu teised juhtivad seltsimehed, aga ei paikneks oma nairitapeetidega ja muu rehkenduspaberi lasuga ruumides, mis isegi laboriks ei kõlba. Hakkaks ükskord aru saama, et teadust saab kaasajal arendada ikkagi täiusliku, üha kasvava kantseleiteenistuse ja aruandluse baasil. Mitte nii nagu vanasti, kui teadus arenes kuidagi omapead ja stiihiliselt, ainult loova töö najal.

Jajaa! Täis-iga kohustab nii mõnekski, millest nooruses undki ei osanud näha.

Akadeemilisele orbiidile ilmus tänane juubilar kuidagi äkki, ootamatult ja mürtsatusega. Nagu hiljem on olnud aru saada, täiesti palmilikult: prauhh ja valmis, ilma üleliigsete tseremooniateta.

Vanad kursusekaaslased TPI päivilt mäletavad veel praegugi seda sügisest päeva, kui keset anorgaanilise keemia loengut Kopli vana keemiahoone suures auditooriumis prahvatas lahti auditooriumi uks ning sisse marssis prillitatud soldat, täies mundris, pilotka peas, võõrihm määrusekohaselt täies pinges peale tõmmatud, hiiglaslikud kirsavoid jalas. Viskas tervitusekäe ehtsalt ja määrusekohaselt korraks kõrva äärde, istus esimesele vabale kohale, pistis pilotka istmiku alla, võttis kusagilt, kas saapasäärest või püksivärvli vahelt, suuremõõtmelise kaustiku ning, pliiats näpu vahel, jäi ootavalt-küsivalt lektori poole vaatama. See oli uksemürtsatusest poole sõna pealt tummaks jäänud ja vaatas uustulnukat hämmeldunult nagu ülejäänud auditooriumgi. Lektor, praegune ENSV TA Keemiainstituudi direktor O. Kirret sai peagi kõnevõime tagasi ja jätkas loengut samalt poolelijäänud sõnalt.

Niimoodi siis see asi algaski.

Leningradi Riikliku Ülikooli lõpetamise järel 1952. a. ilmus tänane juubilar Tartusse orgaanilise keemia kateedrisse ning asus kohe energiliselt teadusega, s. t. kandidaaditööga tegelema. Sest, nagu ta ise ütles, ilma kraadita mehe peale ei hakka isegi koer õieti haukuma, millegi tõsisema ettevõtmisest rääkimata. 1956. aastast oli kandidaadikraad kinnitatud ja vaja teadus tõsiselt käsile võtta — luua uurimislaboratoorium. Selleks valis ta otsetee: prauhh ja paraaduksest sisse. Võttis oma trükis ilmunud tööd, sõitis Moskvasse akadeemiku ja Nobeli preemia laureaadi maailmakuulsa kineetiku Semjonovi juurde ning tegi talle selgeks, kui mahajäänud me kineetika uurimises oleme. — see sai aru — ikkagi akadeemik ja laureaat — andis oma õnnistuse ja kirjaliku soovituse ning asi oligi põhimõtteliselt lahendatud. Akadeemikutega vaidlema hakkajaid meil tol ajal veel polnud.

Ja nii sai seegi asi alguse.

1967. a. kinnitati doktorikraad, 1968. a. anti professorikutse. Kateedrijuhataja on 1960. aastast alates.

Nüüd saab mees viiekümneseks. Mis edasi? Edasi on kõik selge — orgaaniline keemia tuleb panna õigetele alustele, et poleks udutamist ega tumedaid kohti. Nagu kuulda on, pidavat siin kvantkeemia abil ka midagi ära teha saama. Miks mitte sedagi proovida? Tuleb kasvatada keemikute uut põlvkonda, uut teaduslikku kaadrit. Ikka nii nagu kogu aeg, aga muidugi koos teaduse arenguga ja elu nõuetega. See tähendab uutmoodi, põhjalikumalt või vähemalt arusaadavamalt.

Juubilari kolleegidel on ammugi selge, et teadmiste poolest annab ta meie akadeemiku mõõdud välja. Teenete poolest teaduse organiseerimisel, arendamisel, üleliidulisel koordineerimisel, teadusliku kaadri kasvatamisel, keemikute uue põlvkonna kujundamisel, õppetöö arendamisel jne. jne. on tal teenelise inimese mõõtmed. Oma tööga on juubilar ära teeninud kolleegide sügava lugupidamise ja spetsialistide tunnustuse. TÖÖ KIIDAB TEGIJAT JA TÖÖ TULEMUSED RÄÄGIVAD ISEENESE EEST!

Kogu meie ülikooli keemikute pere õnnitleb lugupeetud juubilari tema palmilikus olemuses ja soovib edasiseks raugematut jaksu orgaanilise keemia teaduspadrikutes müttamiseks.

Kolleegide ja kaastöötajate nimel

TULLIO ILOMETS

Ühiskonnateaduste omandamise parandamiseks

Ühiskonnateaduste arenemise tulemuseks on ka teadusliku kirjanduse hulga kiire suurenemine. UNESCO andmeil ilmub aastas 1 miljon vastavateemalist raamatut, kogumikku ja artiklit. See tingis vajaduse uut tüüpi infoteeninduse järele. **1969. a. loodigi üleliiduline infokeskus — NSVL TA Ühiskonnateadustealase Teadusliku Informatsiooni Instituut.**

Selle ülesandeks on meie maa teadusasutuste, kõrgkoolide, riigiorganite ja ühiskondlike organisatsioonide infoteenindamine: koduja välismaiste materjalide komplekteerimine ning refereerimine; ühiskonnateadustealase infotöö koordineerimine; sidemete arendamine välismaiste infokeskustega.

ÜTII peamiseks tegevussuunaks on bibliograafilise ja referatiivinformatsiooni andmine kõigil ühiskonnateaduste aladel. Refereeritakse eelkõige neid raamatuid ja artikleid, mis sisaldavad uusi järeldusi, ideid, kontseptsioone.

Kesksel kohal instituudi väljaannete hulgas on kaks referaatajakirja: «Общественные науки в СССР» (7 seeriat) ja «Общественные науки за рубежом» (9 seeriat). Viimati nimetatu jaoks refereeritakse kirjandust rohkem kui 30 keelest. Referaatajakirjad ilmuvad siiani perioodiliselt kord kvartalis, alates 1977. aastast kord kahe kuu jooksul.

Informatsiooniinstituudi referaatväljaannete teise liiki kuuluvad referaadikogumikud. Erinevalt ajakirjadest on nad spetsiaalse suunitlusega, igaüks on pühendatud ühele teaduslikule teemale või probleemile. Koostajad on oma ülesandeks võtnud valgustada tähtsamaid teadusliku mõtte suundi meil ja välismaal ühiskonnateaduste eri aladel. Kogumike jaoks refereeritakse mitte ainult kõige uuemaid, vaid retrospektiivselt ka viimaste aastate jooksul ilmunud tähtsamaid vastavateemalisi teaduslikke töid. Referaadikogumikud ilmuvad eraldi väljaannetena või ühise pealkirjaga seeriatena.

Koostatakse ka teadusliku kirjanduse analüütilisi ülevaateid, mille ülesandeks on üldistada teadusliku mõtte peamised arengutendentsid ühiskonnateadustes. Ülevaadete teemad puudutavad kommunistliku ülesehitustöö, maailma sotsiaalse arengu ja kaasaegse ideoloogilise võitluse kompleksseid probleeme.

Instituut annab välja mitut liiki bibliograafilist informatsiooni, mis hõlmab kõik ühiskonnateaduste harud ja regionaalsed kompleksid. Need on eelkõige jooksva informatsiooni väljaanded — kord kuus ilmuvad bibliograafiad uuest nõukogude ja välismaisest ühiskonnateadustealasest kirjandusest (signaalinformatsioon). Praegu ilmub bülletääne 28 seerias. Neist saab täieliku ülevaate kogu vastava temaatikaga kirjandusest, mis saabub ÜTII-sse, Lenini-nim. Riiklikku Raamatukogusse, Üleliidulisse Riiklikku Väliskirjanduse Raamatukogusse ja teistesse Moskva suurematesse raamatukogudesse.

TRÜ Teaduslikus Raamatukogus võib tutvuda järgmiste ÜTII väljaannetega:

Рефератные журналы ИНИОН АН СССР

I. «Общественные науки в СССР»
1. Проблемы научного коммунизма
2. Экономика
3. Философские науки
4. Государство и право
5. История
6. Языкознание
7. Литературоведение

II. «Общественные науки за рубежом»
2. Экономика
1. Проблемы научного коммунизма
3. Философия и социология
4. Государство и право
5. История
6. Языкознание
7. Литературоведение
8. Науковедение
9. Востоковедение и африканистика

Библиографические указатели

I. Новая советская литература:
1. Государство и право
2. История. Археология. Этнография.
3. Литературоведение
4. Науковедение
5. Философские науки
6. Экономика
7. Языкознание

II. Новая советская и иностранная литература:
1. Европейские социалистические страны. Общие проблемы
2. Проблемы славяноведения и балканистики
3. Народная Республика Болгария
4. Венгерская Народная Республика
5. Германская Демократическая Республика
6. Польская Народная Республика
7. Социалистическая Республика Румыния
8. Чехословацкая Социалистическая Республика
9. Социалистическая Федеративная Республика Югославия
10. Страны Азии и Африки. Общие проблемы
11. Ближний и Средний Восток
12. Южная и Юго-Восточная Азия
13. Международное рабочее движение
14. Проблемы атеизма и религии

III. Новая иностранная литература:
1. Государство и право
2. История. Археология. Этнография
3. Литературоведение
4. Науковедение
5. Философия и социология
6. Экономика
7. Языкознание

ANNE KÜTT

3 teesi konspekteerimise alustest

1. Esimesest kursusest peale tuleks **õppida erinevalt konspekteerima** loengusarju, kus õpik puudub, mistõttu põhiline materjal eksamiteks-arvestusteks valmistumisel on oma konspekt, ning aineid, kus õpik (resp. õppevahend) on olemas

2. Püüdke esimestest ülikoolipäevadest peale teadlikult kujundada oma **isikupärast lühendite, allakriipsutuste, ääremärkuste-marginaalide süsteemi.** See ei teki valmiskujul, selline süsteem formeerub ajapikku, vastavalt kogemuste ja teadmiste kumuleerimisele, ta muutub järjest lakoonilisemaks, täpsemaks ja isikupärasemaks, kuni saavutab akadeemiliste loengute heaks konspekteerimiseks nõutava taseme. Rõhutagem — vaja on süsteemi, mitte süsteemitust, kord nii, samas teisiti, nii nagu parajasti pähe tuleb. Esialgu võtke eeskujuks kasvõi ENE lühendite süsteem, mis on entsüklopeedia tarvis igati läbi mõeldud. Kuid pidage silmas: teie koostate siiski konspekti, mitte isiklikku ENE-t.

3. Loengul koostatud konspekt on igal juhul **poolfabrikaat, mida tuleb hiljem veel töödelda:** täiendada, täpsustada, ääremärkustega varustada, alla kriipsutada, teinekord skeemidki üle joonistada, viimistleda. Eelõeldu ei tähenda aga soovitust loengute puhtalt ümberkirjutamiseks, mis on sisuliselt täiesti tarbetu. Oma konspekt oma marginaalidega, teinekord oma mõtteküsimuste-vastuväidetega serval, on suurepärane vahend eksamiteks valmistumisel, eriti siis, kui otsustava hetkeni on jäänud vaid mõned napid päevad. Kuid ainult üks vahend. Konspekti kõrval tuleb tingimata kasutada erialast kirjandust, teatmikke, õpikutest ja õppematerjalidest rääkimata. Just selle poolest erineb kõrgkool põhimõtteliselt keskkoolist, mitte aga selle poolest, et keskkoolis tuli õppida iga päev, ülikoolis võivat seda teha paar korda aastas.

HILLAR PALAMETS

Lisandusi Villem Ernitsa juubelile

Kauaaegne Tartu ülikooli õppejõud Villem Ernits ületas k. a. suvel (16. juulil) 85. eluaasta piiri. Oma pika eluea jooksul on ta tegutsenud mitmel alal, kuid selle kõrval kogu aeg Tartu ülikoolis, alates üliõpilaspõlvest 1911. a. ametlikult kuni 1959. aastani. Kontaktid ülikooliga jätkuvad. Tartu ülikooli on ta lõpetanud 1918. a. slaavi filoloogina, ülikoolis hakkas ta loenguid pidama soome-ugri ja slaavi keelte suhetest, slaavi keelte võrdlevast grammatikast jt. teemadel. Hiljem õpetas ta ka poola, leedu, esperanto, sanskriti ja läti keelt. Ta jätkas loengute pidamist ülikoolis ka siis (kevaditi ja sügiseti), kui töötas Poolas, algul stipendiaadina, hiljem ka eesti ja soome keele lektorina Varssavi ülikoolis (1931—1939). Villem Ernitsa algatusel hakkas Poolas ilmuma 30. aastate algul ajakiri «Poola—Soome—Eesti Ülevaade», mis käsitles mitmesuguseid küsimusi kultuuri, teaduse ja poliitika vallas võrdlevalt neis riikides. Viimane ajakirja number jäi alanud Poola—Saksa sõja tõttu trükikotta ladumisele. Poolas ilmus juubilari pikem ülevaade soome-ugrilastest ja nende suhetest Poolaga, mis oli ülikoolis kasutusel õpikunagi.

Nõukogude ajal on ilmunud V. Ernitsa uurimused «Vene-eesti keelelised suhted» (1947), «Mõnest indo-uraali sufiksist, eeskätt vene ja eesti keeles» (1959). Samadel teemadel on ka käsikirjalisi materjale. Vahetult enne sõda valmis V. Ernitsa algatusel ja toimetamisel mahukas Poola-Eesti suhteid käsitlev koguteos, mis jäi aga sõja tõttu ilmumata.

Üldtuntud on juubilari tegevus eesti karskusliikumises. Tuntuks sai ta 1920. aastail, mil juhtis oma kujundatud Eesti Karskusliitu. Ta käis kahel korral Ameerikas, võttis osa kahest rahvusvahelisest karskuskongressist: 1923. a. Torontos, 1927. a. USA-s Winona Lake'is.

V. Ernitsa väsimatus on avaldunud pensioniaastail paljudes sõnavõttudes kõikvõimalikel koosolekutel. Ta ei pea paljuks sõita ka väljapoole vabariiki, näiteks Volga kallastele, kui seal peetakse soome-ugri hõimude kongresse v. m. üritusi.

Tervitused meie vabariiki sõitnud külalistele ütleb ta harilikult nende emakeeles. Võõrkeelte suhteline oskus küünib tal mitmekümneni.

V. Ernitsa 85. sünnipäeva tähistati Tartu kultuurihoones 16. juulil piduliku koosolekuga, kus kõneldi juubilari elust (H. Madisson), tema tähtsusest Eesti kultuurielus (L. Laja), tema tegevusest Eesti karskusliikumises (A. Elango), tema suhetest muusikaga (R. Ritsing).

18. juulil korraldas Etnograafiamuuseumi kodu-uurimise ring väljasõidu V. Ernitsa sünnikohta Nõvale Pala külanõukogus. Teel peatatud kohtades tervitati juubilari muusikaga, pandi alus ka kolmele koduuurimise ringile — Järvel, Palal ja Nõval. Juubilari 70. sünnipäeval rajatud parki endise Nõva kooli juures istutati veel kolm uut puud. Sünnitalus Kruusamäel oli väike näitus tema eluga seotud fotodest ja dokumentidest. Samas leidis aset ka koosviibimine suupistete, deklamatsioonide, laulude, lillede ja tervitustega. Keskõö paiku läbi vihmasaju Tartusse tagasi jõudnud, võisid sõidust osavõtjad tõdeda ja imetleda Villem Ernitsa reipust ning elujõudu.

ELMI KARD

Ääremärkusi kuuendale suvele

REIN VEIDEMANN

(Algus «TRÜ-s» nr. 29 ja 30)

Isetegevus

malevas käivat üldiselt ülesmäge. Nii vähemalt kokkutulekul leiti ja seda näis kinnitavat ka asjaolu, et taidluskonkurss Vinni kesksemaks sündmuseks kujunes. Nendituga laias laastus nõustudes olgu järgnevalt esitatud siiski mõningad mõõndused positiivsele üldhinnangule.

Rühmalaulude (aga neid oli rõõmustavalt rohkesti) ülesehitus tugines põhiliselt oma elukoha, töö, rühmaliikmete ja üldse malevasuve ülistamisele. Markantse näitena kummitavad mind praegugi veel Kaiu rühma laulu refrääni algussõnad: «See meie Kaiu rühm, see tore Kaiu rühm» jne.

Loomulikult ei pea ma niisugust varianti laiduväärseks, ühekülgse ja — mis peamine — õpilasmalevliku arvan selle aga küll olevat. Nii neid laule kuuldes ja paljuski veel kobavaid etteasteid jälgides tabasin end küsimas: mis siis ikkagi eristab EÜE-d EÖM-ist? (Ma ei räägi üksikutest päris labastest ja infantiilseist ettekandeist, aga ka tõsistest, kuid maleva laval kohatuist luuleprogrammidest.)

Kui eristamise aluseks võtta eeldus, et malevas nagu üliõpilaskonnas tervikuna on rohkem väljakujunenud või vähemalt väljakujunemise lõppjärgus olevaid isiksusi kui keskkoolis, siis maleva taidluslava tervikuna küll seda ei peegeldanud.

Nüüd küsitakse minult, mida ma selle laval tegutseva i s i k s u s e all mõtlen ja et kas see pole lihtsalt spekulatsioon nii laia mõistega.

Vaadake, laval esinemine, e n d a väljendamine teiste ees seab tudengi igal juhul niisugusesse olukorda, kus konventsionaalsust, abitust, fantaasiavaegust varjata pole võimalik, ka juhul, kui publikule midagi ette m ä n g i t a k s e (siis reedab mängusse suhtumine). Aga kui lavalolijal puudub julgus oma m i n a väljendada, isegi arengus poolikuna, nagu ta on (täiuslik pole meist veel keegi!), või kui tal polegi endast midagi anda, mis on halvim, või kui ta fantaasia küünib n.-ö. vaid õueväravani, või ta ei oskagi enam naerda enda ega end ümbritseva üle, mis näitab, et ta on oludesse uppunud, mugandunud, siis ma ütlen, et isiksust ei ole, on vaid statistilised ühikud.

Eht üliõpilasliku huumori ja teravmeelsuse poolest paistis silma ja vääris publiku elavat reageeringut Tartu piirkonna Kuremaa rühma *show*. Ehkki teksti loeti paberilt ja kogu etteaste oli staatiline, andis žürii ometi kõrge hinnangu — kolmas koht. See peaks näitama janu ehk peenemalt väljendades sotsiaalse tellimuse olemasolu niisuguse laadi suhtes. Konkursi põgus retsensioon on ilmunud malevalehes. Pedja rühma etteastet märgiti seal kui «ülipaatoslikku, mis mõjus väsitavalt». Tegelikult kestis programm umbes neli minutit ja «uba» seisnes põhiliselt vaid eesriide avamises. Publik nägi lavale püramiidina ülesrivistatud kõnekoori, kõikide näod ja pilgud ühte punkti (kaugusse!) suunatud, huulil totter, enesega rahulolev naeratus. Sellises kramplikus poosis loetigi ette peast skandeerides õõnsa õnnetundega omaloominguline poeem ehitusmalevale, milles ainuüksi fraasi «sind täname, täname, ehitusmalev / nüüd elada oskame hoopis parem» korrati kaheksa korda. Ükski esinejaist ei kahelnud, et nad EÜE-le tõesti tänulikud võivad olla, kuid **igaüks** neist oli ja on selle vastu, et maleva, nagu nii mõnegi teise tegevuse ümber sageli v õ l t spaatoslik oreool kujundatakse, mida selle programmiga parodeerida taheti.

Mis siis parata, et retsensent just paroodiat väsitavaks on pidanud ja mitte nähtust ennast.

Kokkutulekust veel

23. augusti telesaates seadsin taas kahtluse alla — seda on aga varemgi tehtud — kokkutuleku kehtiva struktuuri ja vormi, jättes välja ütlemata omapoolsed ettepanekud, mida ja kuidas eitava asemele pakkuda. Üks näikse nüüd olevat — miks mitte korraldada maleva **laulupidu**. Täpselt ei tea, kes selle idee autor on, kuid kahe mehega oleme seda pikalt-laialt arutanud. Üks on Raivo Tamkivi, Saadjärve rühma komandör, praegu teadur FI-s, kes ise läbi ja lõhki laulumees ja kelle rühma vaieldamatult maleva parima laulukultuuriga rühmaks võiks pidada: neljahäälsed laulud olid neile tavalisteks ja kus nad ka ei viibinud, seal nakatasid enesega teisigi laulma. Teine mees, kes fanaatiliselt selles idees kinni on ja kelle rühm minilaulupeo korraldamisega ka maha sai, õpetab praegu Paide keskkoolis keemiat — Vello Talviste, Elva rühma komandör.

Laulupeo korraldamine, mille arutamine nüüd ka instantsidesse võiks jõuda, ei tohiks saada keerulisemaks kui kokkutuleku organiseerimine. Eeldus on olemas: malevas lauldakse rohkem ja kaunimalt ja vist ka «viisakamalt» kui varem. Ent võimaluse võiks anda neilegi, kes laulda ei oska, kes teevad seda lootusetult vale häälega, kuid kel ometi selleks tohutu tahe (nagu näiteks Pedja rühm). Seesuguste rühmade seast võiks omakorda parima leida ja küllap saaks leidmisprotsess lõbus. Loomulikult jääksid alles värvikas rongkäik ja kui tahetakse just jõudu katsuda, siis ka rahvalikud mängud (vägikaigas, kõievedu jm.), kus ka vaatajal midagi teha. Ega laulupidugi tähendaks loobumist õhtusest tantsupeost, kuid tähtsam selles asjas oleks siiski laul ise — see tähendaks tervenisti maleva kokkutuleku e e s m ä r g i muutmist, see looks ka täiendavaid stiimuleid rühma elus (laulude valik, nende õppimine), see tõstaks kogu meie üliõpilaslaulu kultuuri, see tähendaks suuna hoidmist vaimsuse poole ka

(Järg 4. lk.)

Sellele pildile on jäänud Vigala rühma liikmed, IV kursuse ajakirjandusüliõpilane Mart Kadastik ja Raimu Hanson II kursuse samalt erialalt.
INDREK ILOMETSA foto

Nägemiseni, EÜE-76!

Andres Aderi ja Ülo Meeritsa foto

olnust

Araabia keel ja mulla tampimise masin

Mõõdunud sajandi alguses tuli Saksamaalt äsja taasavatud Tartu ülikooli õppejõuks Wilhelm Friedrich Hezel (sünd. 16. mail 1754. a. Saksamaal), et õpetada luteriusu teaduskonnas teoloogiat ja semiidi keeli. On ju osa piiblitekstide manuskripte kirjutatud peale heebrea keele ka araabia, süüria jt. keeltes. Seepärast pidid tulevased pastorid kasvõi väheke neidki keeli oskama.

Hezeli peaaineks oli piiblitekstide tõlgendamine — eksegeetika. Ta tegi seda liiga vabamõtteliselt ja omapäraselt, mitte ametliku versiooni järgi. Kolleegid ja teised usuteadlased kaebasid korduvalt tema peale kõrgemates instantsides. Nii võetigi Hezelilt jäädavalt ära õigus õpetada piiblitekste. Et aga Hezel oli silmapaistev orientalist (peamiselt araabia keel) ja teisi õppejõude sel alal Tartus polnud, siis jäeti talle õigus pidada professorina keeleloenguid. Seda tegi ta 1820. aastani. Ta suri Tartus 12. juunil 1824. a.

Nüüd aga asja teine külg. Juba lapsepõlvest saati armastas Hezel tehnikat, eriti masinate konstrueerimist. Kui ta Tartusse asus, oli ülikooli hoonete ehitamine alles täies hoos. Selle vastu tundis Hezel lakkamatut huvi. Peatselt leidis ta, et uute ehitiste püstitamisel Tartus tuleb pinnast tublisti tampida-tugevdada. Ta konstrueeris selleks nii hea ja uudse masina (*Erdstampfmaschine Pisé-Bau*), et sai ülisuure poolehoiu ja tunnustuse: keiser Aleksander I, kellele mudel esitati, andis Hezelile teemandist sõrmuse.

Tolle aja ehitustehnika tasemel oli Hezeli konstrueeritud masin nähtavasti nii vajalik ja otstarbekas, et seda kasutati palju aega hiljemgi.

W. F. Hezel elas esimesena äsja rajatud tänaval enda ehitatud majas. See maja on ammu lagunenud ja kadunudki. Uuele tänavale anti Hezeli nimi. Seda nime kandis tänav käesoleva sajandi 30. aastateni, kuni see muudeti J. Liivi tänavaks. Sinna olid tekkinud imposantsed ja mahukad elamud ning asutused, nagu üliõpilaste ühiselumaja, ehitatud 1902.—1904, milles alates 1920. a. paikneb Riiklik Ajaloo Keskarhiiv, samuti N. Burdenko tänava nurgal tugev Ringkonnakohtu maja (nüüd on seal Etnograafiamuuseum) jne. Kui uurime Tartu linna või ülikooli ajalugu, siis näeme sageli aadressite hulgas aja jooksul moonutatud nimetust *Hetsli* või *Hetseli* tänav *pro Hezeli*.

LEO LEESMENT

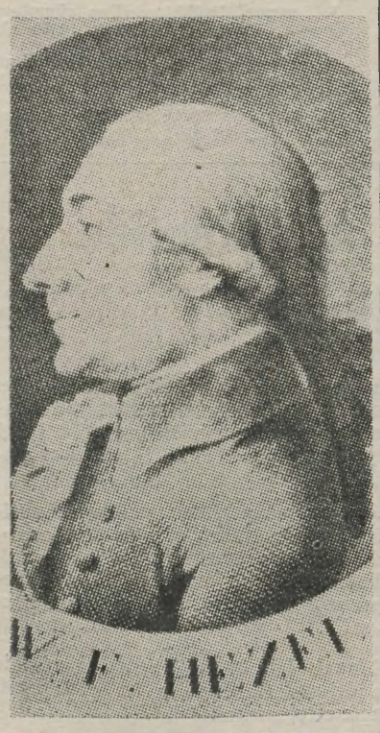

Male

Paul Kerese mälestusfestivalile pühendatud malehooaeg algab 22. septembril kl. 18 V. Kingissepa 19 (aud. 302) nõupidamise ja välkturniiriga.

TRÜ spordiklubi

Läinud suvest

Ka sel suvel veetsid mitmed TRÜ tudengid oma suve õppekogunemistel N. väeosas N. linna lähedal. Need kaks kuud olid mõeldud eriõpetuse kateedris omandatud teadmiste lihvimiseks.

Niisiis kaks kuud sõjaväes. Nüüd võime üksmeelselt väita, et sõjaväelase elu nii lihtne polegi. Enam pole ka võimalik kokku võtta, mitu kilogrammi meie liigset kaalu on jäänud koos higiga õppepõldudele ja tõkkeradadele.

Juba laagri esimestel päevadel moodustati õppekogunemise komsomoliorganisatsioon. Õppustest vaba aega sisustasime ise. Komsomoliaktivistidest määrati ka mittekoosseisulised poliittöötajad. Tuli kohaneda komsomolitöö eripäraga sõjaväe tingimustes. Kandsime ka hoolt, et kursantide olmetingimused paremad oleksid. Meie töö peamine eesmärk oli, et kommunistlikud noored õppustel eeskujuks oleksid. Pidasime spordistki lugu. Peaaegu igal nädalavahetusel toimusid kohtumised Kaunase ja Riia polütehniliste instituutide kursantidega. Meie pidev edu võrkpallis oli vaieldamatu. Jalgpallis olime kindlalt üle Riia tudengite võistkonnast.

Meeldivat vaheldust laagriellu tõi «Mosfilm», kes palus meid mitmel korral filmivõtetele. Vändati telefilmi «Kannatuste rada». Laagris kujunes välja kindel näitlejate kontingent, kes võitlesid kord kõrini vees, kord kaldal või raudteesillal või isegi soomusrongil. Tuli sõdida nii punaarmeelaste kui ka mahnoolaste poolel.

Sellest pole midagi, et praegugi tõuseb nii mõnegi käsi tekli juurde ja sandaalis jalg kipub rivisammu raiuma, kui näed tänaval ohvitseri. See eest saime uusi teadmisi ning ka elukogemusi.

JÜRI ASARI

«Tuli sõdida nii punaarmeelaste kui ka mahnoolaste poolel.»
Autori foto

Silmitsi faktidega

Eelmises ülikoolilehes kurdab Tiit Luts, et pole head onu Stjopat, kes ütleks talle, mis on hea ja mis on halb. Ilmselt pean siis puuduva onu Stjopa rolli enesele võtma, ütlemaks Tiit Lutsule, et halb on kasutada ajakirjandust isiklike arvete õiendamiseks, hoopiski paha on seda teha aga teadlikult fakte moonutades ja asjasse mittepühendatuid meelega eksitades. Ei usu küll hästi, et T. Luts, kes kutsub üles siirusele ja usaldusele, ülaltoodud tarkust varem kuulnud poleks, kuid asjaolud sunnivad mind seda talle jällegi meenutama.

Artiklis «Silmitsi» avaldab T. Luts imestust A.-L. Mossi seisukoha üle 3. septembri «Sirbis ja Vasaras», milles viimane konstateerib olukorda ülikooli sõnakunstialases taidluses. T. Luts süüdistab A.-L. Mossi reaalselt olemasolevate resultaatide ignoreerimises ja mahavaikimises. Et A.-L. Mossi mõtted on välja kistud vestlusringi kokkuvõttest «Üliõpilased + teater ≠ üliõpilasteater», mis «Sirbis ja Vasaras» kandis minu allkirja, tunnen end kohustatud olevat asjasse selgust tooma. Ülalmainitud vestlusring leidis aset 1. märtsil, olukorra konstateeringud peegeldavad seega taidlusseisu möödunud kevadel, et aga jutus puudutatud probleemid on endiselt aktuaalsed, pidas toimetus võimalikuks artikli avaldada uue õppeaasta alguses. Kui T. Lutsu nördimus lähtuks konkreetsete faktide mõningast vananemisest ja sellest, et vahepeal on kõnealune isetegevuszanr ülikoolis õitsele puhkenud, võiks autorit süüdistada vaid talle hästi teada oleva ajavahe tahtlikus ignoreerimises, kuid «Sirp ja Vasar» oleks kindlasti nõus uutest faktidest ka oma lugejaid täiendavalt informeerima. Asi pole aga kahjuks mitte selles. T. Luts süüdistab A.-L. Mossi tegelikult seetõttu, et viimane nagu vaikivat T. Lutsu juhtimisel tegutsevast näiteringist ning ei osanud 1. märtsil ette näha ka millegi «suure ja ilusa», s. t. T. Lutsu grupi teise luuleprogrammi sündi. Siit algabki ebaausus. 1. märtsi vestlusringis istus T. Luts A.-L. Mossi kõrval ja tutvustas meile ise üksikasjalikult oma grupi tööd, mistõttu klubi kunstilisel juhil puudus igasugune vajadus seda juttu üle rääkida. Tuues ära T. Lutsu tookordse informatsiooni, lisab «Sirp ja Vasar» toimetuse märkusena ka teate T. Lutsu lavastatud teise kava väljatulekust ja selle edust Vilniuses. A.-L. Mossi sõnad, mis iseloomustavad teaduskondades tehtavat taidlust ja tunduvad T. Lutsule nüüd korraga «kummaliste ja imelikkudena», ei kutsunud kummaliselt ja imelikult T. Lutsus esile mingit protesti ei vestlusringis osaledes ega ka «Sirbis» avaldamiseks ettevalmistatud materjali hiljem redigeerides ja viseerides.

Ülikooli näitering on kahe aasta jooksul välja toonud kaks programmi. Neist on oma lugejaile teatanud vabariigi keskne kultuurileht, positiivne retsensioon on ilmunud «Noorte Hääles», rääkimata ülikoolilehest. Maksab siis nii väga kurta mahavaikimise üle? Meeldiv oli lugeda, et näiteringi teine programm leiab esinemiskoha Riikliku Noorsooteatri väikeses saalis. Sel juhul pole oodata aga hinnaalandust ainuüksi seetõttu, et ülikoolis näitering elab, teatrilaval mängimine toob kaasa sisulise kriitika. Professionaalse kunstiga mõõduvõtmisel ähvardab läbikõrbemine neid, kellel eneseupitamine kipub varjutama sügavama ja tõsisema probleeminägemise. Oleks tore kui T. Lutsuga, kelle tegevus väärib kahtlemata tunnustust ja toetust, nii ei juhtuks. Ei usu aga, et ülikooli näiteringi töö edukusele aitab kaasa iga hinna eest panna soovitud «tou» klubi kunstilisele juhile, olgu või risti läbi loogika ja faktide.

JAAK ALLIK

Ääremärkusi kuuendale suvele 3.

(Algus 3. lk.)

suvel. **Nii et laulupidu — ja juba tuleval aastal!** Kõik muu — jooksud, pallimängud, töövõistlus, mille korraldamine seni nii palju energiat võtnud, võiks jääda piirkonna kokkutuleku pärisosaks.

Lõpetuseks

Vinni Näidissovhoostehnikumi võimlas *rock*'i rütmis kümnete ja sadade malevlastega higistena palja jalu oma füüsist välja valades meenus mulle ühtäkki 1971. a. kokkutulek Viljandis: niisamasugune tantsumiljöö, põhjamaalaste kohta nii üllatav kirg ja tung elamuslikkusele. Viimased aastad, mis küll ehk kaasa toonud kibestumist sünnitavaid väärtushinnangute ja suundumuste muutusi, millest ülalpool juttu, pole suutnud ometi kuigivõrd väärata tudengite põhiomadust — nooruslikkust ennast. Selle võimalikkust näitab aga tihtigi kohatud kahekümneaastaste noorte olemasolu, kes mõtlevad ja tegutsevad nagu viiekümnesed või, veelgi enam, kelle kogu eksistents väljendab raugalikku elutüdimust.

Niisiis, potentsiaal, küll varjatum, allasurutum kui aastate eest, siiski on. Selle täielikuks avaldumiseks oleks vaja rohkem usaldust, vähem tegevuse determineeritust, vähem pabereid, rohkem sisu, vähem ehk paatostki, rohkem lihtsust, siirust, otsekohesust, rohkem dialooge, diskussioone, keskustelu, võitluslikkust.

Ja siin ka ääremärkused lõpevad, punktis, kust peaks just algama üks tõsine arupidamine tänase üliõpilaspõlvkonna koha ja panuse ümber.

RSR RSR RSR

Ülikooli rahvusvaheliste suhete ring (RSR) alustab oma järjekordset, 14. tööaastat. Kõik poliitikahuvilised tudengid, tulge ja vaadake, millega tegeleb RSR! Erilist toetust ootame esmakursuslastelt. Ei ole ju saladus, et ringi töötulemused sõltuvad peamiselt sellest, kuidas me suudame alanud õppeaasta alguses oma ridu täiendada.

Seega tähelepanu!
RSR-i järjekordne suur ring koos uute liikmete vastuvõtmisega toimub 17. septembril kell 16 peahoones aud. 102. Ettekandega «Hiina pärast Maod» esineb T. Alatalu. Ootame kõiki!

RSR jätkab oma tööd traditsioonilistе vormidega: suur ring, väike ring ning loengud nii ülikoolis kui ka linna ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides. Loodame tihendada kontakte ühinguga «Teadus». Nagu varasematel aastatel, toimuvad meie arutelud ja vaidlusõhtud vähemalt kord nädalas.

Plaanis on nii teoreetilist kui ka praktilist laadi üritused. Eelkõige eelmise aasta võlana RSR-i III teoreetiline konverents, mis on planeeritud veel sellel semestril. Peaksime tihendama sidemeid ka teiste vabariigi kõrgkoolide kollektiividega. Kuuldavasti on TPedI-ski RSR loodud. Jõudu neile!

Oma igakülgset abi on meile lubanud ülikooli komsomolikomitee. Loodame, et ühiste jõupingutustega saame oma tööle uut hoogu.

VIKTOR KAASIK,
RSR-i president

100 minutit vanamuusikaga

TRÜ klubi tegevuses oli möödunud õppeaastal peale ringide töö ja puhkeõhtute oma koht ka vanamuusika õhtutel, kus keskmiselt kuus umbes sajale muusikahuvilisele plaatidelt kuulamist pakuti. Kogu kava läbivaks põhiteemaks oli keelpillide ja keelpillimuusika tutvustamine. Esimesel õhtul kõlasid palad, mis olid klassikute jt. oma ajastu heliloojate poolt kirjutatud kitarrile. Esitajaiks A. Ivanov-Kramskoi, A. Segovia, J. Ramos, I. Suzuki jt. Klubi saalis, kus viibis kümnendik puhkeõhtute külastajaist, kõlas kitarrimuusika meeldivalt ja oli vahelduseks tavapäraselt nende seinte vahel mängitavale kitarrimuusikale.

Järgmistel kuudel kuulasime lautot ja seitsmekeelelist nn. vene kitarri, viimast ka koos dombraga. Vahelduseks oli kavas oreliõhtu — J. S. Bachi «Johannese passioon». Tookord korraldasime uue ja parema foonika ning miljöö saamiseks kuulasime klubi II korruse väikeses saalis. Oreli puhul see katse end ei õigustanud, teiste instrumentide puhul aga küll.

Lõpetuseks mängisid A. Ivanov-Kramskoi kitarril ja O. Kogan viiulil Paganini jt. helindeid. Samade lugudega pakkusid duett-duelli tšehhid. Õhtu kujunes meeldivaks hooaja lõpetuseks.

Käes on uus semester ja klassikast huvitatud üliõpilased ootavad klubilt sisukaid muusikaüritusi. Et need oleksid tõesti kahepoolselt huvitavad, ootab klubi nõukogu ettepanekuid, keda-mida kuulata, kellest-millest ollakse huvitatud. Mida rohkem, kiiremini ja asjalikke ettepanekuid laekub, seda rutem saab kokku seada programmi ja õhtud klubis võivad taas alata. Klubi aadress on Tähe t. 3.

Teravat sulge ja kõrva õhtute tarvis!

Õhtuid korraldanud
PRIIT KALDOJA,
tänane vilistlane

Uusi trükiseid

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. juunis, juulis, augustis.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 393. Geograafia-alaseid töid XIII. Tartu, 1976, 174 lk., 1000 eks., 1.10 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 385. Arsiteaduslikke töid XXXIII. Tartu, 1976, 172 lk., 500 eks., 1.20 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 388. Geograafia-alaseid töid XIV. Tartu, 1976, 152 lk., 500 eks., 88 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 390. Matemaatika- ja mehhaanika-alaseid töid XVIII. Tartu, 1976, 202 lk., 400 eks., 1.11 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 387. Majandusteaduslikke töid XXII. Tartu, 1976, 120 lk., 350 eks., 72 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 392. Töid orientalistika alalt III. 138 lk., 700 eks., 80 kop.

A Short Student's Guide to English Literature VII. Tartu, 1976, 86 lk., 500 eks., 15 kop.

Arvutite ja programmeerimise laboratoorsete tööde juhend I. Tartu 1976, 36 lk., 400 eks., 6 kop.

Exercises in English Phonetics. Tartu, 1976, 52 lk., 400 eks., 10 kop.

Exercises in Translation. Tartu, 1976, 60 lk., 450 eks., 10 kop.

Karjalan kansan runot I. Tartu, 1976, 360 lk., 1200 eks., 1.89 kop.

Karl von Kügelgens Briefe an Karl Morgenstern. Tartu, 1976, 56 lk., 600 eks., 47 kop.

J. Konks, O. Klaassen. Aasia ja Aafrika maade ajalugu. Uusim aeg. I vihik. Tartu, 1976, 158 lk., 300 eks., 25 kop.

H. Koop, H. Susi. Exercises for Correspondence Students. Tartu, 1976, 92 lk., 450 lk., 16 kop.

I. Kullam. Korvpall II. Tartu, 1976. 48 lk., 800 eks., 8 kop.

V. Luigaleht. Raamatupidamise alused II. Tartu, 1976, 78 lk., 600 eks., 14 kop.

Materjale pedagoogiliseks praktikaks. Tartu, 1976, 40 lk., 700 eks., 6 kop.

S. Oja. Valik loenguid spordipsühholoogiast. Tartu, 1976, 40 lk., 500 eks., 8 kop.

Organic Reactivity. Vol. XIII. Issue 1(45), May 1976, Tartu, 1976, 162 lk., 400 eks., 85 kop.

H. Palamets. Ajalooalasest klassivälisest tööst. Tartu, 1976, 84 lk., 800 eks., 15 kop.

A. Pärl. Mõiste õppemetoodiline käsitlus. Tartu, 1976, 90 lk., 800 eks., 16 kop.

K.-S. Rebane. Vaakumtehnika teoreetilised alused. Tartu, 1976, 76 lk., 600 eks., 15 kop.

J. Saarma. Psühhiaatriline sümptomatoloogia. Tartu, 1976, 76 lk., 1500 eks., 11 kop.

H. Timotheus. Laboratooriumitehnika orgaanilises keemias. Tartu, 1976, 90 lk., 400 eks., 15 kop.

H. Torim, M. Pukk. Tõkkejooks. Tartu, 1976, 82 lk., 500 eks., 15 kop.

E. Tünder. Ussripikupõletik. Tartu, 1976, 24 lk., 600 eks., 4 kop.

Õigusteaduskonna ÜTÜ töid III. Tartu, 1976, 152 lk., 500 eks., 55 kop.

ТГУ газета 15 сент. РЭ

Азбука физкультурника. Тарту, 1976, 162 стр., 800 экз., 29 коп.

Лекции по спортивной статистике. Конспект для слушателей факультета повышения квалификации. Тарту, 1976, 48 стр., 500 экз., 8 коп.

Организация учебного процесса V. Тарту, 1976, 148 стр., 500 экз., 78 коп.

Реакционная способность органических соединений. Том. XIII. Вып. 1(45). Май 1976. 164 стр., 400 экз., 81 коп.

Сборник трудов СНО отделения химии II. Тарту, 1976, 28 стр., 200 экз., 8 коп.

Советская педагогика и школа X. Тарту, 1976, 154 стр., 500 экз., 83 коп.

Тезисы симпозиума по хирургии. Тарту, 1976, 204 стр., 500 экз., 74 коп.

Труды вычислительного центра. 36. Тарту, 1976, 96 стр., 300 экз., 38 коп.

Хрестоматия по психологии IV. Тарту, 1976, 80 стр., 500 экз., 15 коп.

Üliõpilaspreemia Advokaatide Kolleegiumi Presiidiumilt

Teatavasti valmistab Õigusteaduskond ette ka tulevasi advokaate. Ergutamaks huvi selle kutse vastu ning kaasa aitamaks advokatuuri tegevuse ja advokaaditöö teaduslikule uurimisele, seadis Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi Presiidium sisse TRÜ Õigusteaduskonna üliõpilastele preemia.

Preemia (200 rbl.) määratakse kord aastas parima originaalse uurimuse eest, mille on kirjutanud üliõpilased ja milles käsitletakse advokatuuri tegevust või advokaaditööd. Nõutava tasemega töö puudumisel võib järgmisel aastal määrata kaks preemiat, on aga kõrgetasemelisi töid esitatud mitu, võib lisaks nimetatud preemiatele määrata aastas veel kaks ergutuspreemiat (à 50 rbl.).

Preemia võib määrata nii individuaal- kui ka kollektiivuurimustele TRÜ rektoraadi, Õigusteaduskonna dekanaadi, õppejõudude või Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi liikmete ettepanekul.

Tööd tuleb esitada kolmes eksemplaris Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi Presiidiumile hiljemalt 10. novembriks. Need vaatab läbi ja hindab presiidiumi poolt moodustatud viieliikmeline komisjon, preemia määrab aga Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi Presiidium hiljemalt 31. detsembriks.

Preemia saanud üliõpilasele või üliõpilaskollektiivile antakse peale preemia ka diplom. Kui preemia pälvib kollektiiv, jagatakse see kõigi liikmete vahel võrdseis osades, diplomi saab igaüks. Preemia antakse pidulikult üle ülikoolis.

ILMAR REBANE

Interklubi

teatab, et nende juures hakkab töötle giidide sektsioon. Oodatakse iseäranis soome, saksa ja inglise keele oskajaid. Stiimulid selle huvitava ameti pidamiseks on tugevad. Palutakse endast märku anda komsomolikomiteesse või isiklikult Merle Seederile (Filoloogiateaduskond).

Naiskoor

võtab septembrikuu jooksul vastu uusi liikmeid. Proovid igal esmaspäeval ja neljapäeval kell 18.05 aulas.

NTN

Noorte Teadlaste Nõukogu koosolek toimub neljapäeval, 23. septembril komsomolikomitees. Alustame kell 18.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4762. MB-05560.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 32 Reedel, 24. septembril 1976 XXVIII aastakäik

17. septembril peahoone ees

«EI RASSISMILE JA FAŠISMILE!»

MARGUS VÄLJA fotod

Raimu Hanson ja Indrek Ilomets.

Reedest reedeni

Juba mängib kõnniteel tuul vahtralehtedega. Üle Toome tulles kisub pilgu vägisi sügiskirjule. September on kogunemise aeg. Ja nüüd parasjagu jõudnud niikaugele, kus tulekuõhin olekuaskeldustele maad andmas.

«Vabadus Luis Corvalanile!» kõlas solidaarsusmiitingul, kus esinesid TRÜ rektor Arnold Koop, ELKNÜ TRÜ komitee sekretärid Kalle Liiv ja Jüri Asari, RSR-i endised presidendid Toomas Alatalu ja Tõnu Kõrda, üliõpilased. Pärast miitingut andis Toomas Alatalu ülevaate momendi välissündmustest.

Sel nädalal tuli üle poole tuhande teise kursuse üliõpilase tagasi peedi-, kartuli- ja linapõldudelt. Majandid olid abilistega väga rahul ja ega töödki otsas ole. Kuid paraku, ka kooliaeg läheb. Filoloogiateaduskonna üliõpilased on ainsana sügistöödel, mis nüüd juba järjega õuna- ja ploomiaedadesse jõudnud.

Koguja on ka komsomolikomitee, kus sel nädalal uute üliõpilaste arvelevõtmine lõpetati. Enamik esmakursuslastest kommunistlikke noori on nüüd dokumendid korda teinud, mõne «rebase» jälgi aga tuleb veel ajama hakata.

Interklubi alustas uut aastat prantsuspärase sädelusega. Õhtul «Meenutusi Pariisist, Marokost ja Tuneesiast» jagas muljeid geograaf Karmen Alber. Suur kogunemine saab teoks 1. oktoobril, kus ka uustulnukaid üle loetakse.

Muusika- ja tantsuhuvilised said jälle kokku Felix Tonga diskol. Palju sellel õhtul uustulnukaid oli, ei või teada, aga piletid kadusid kui hommikune kahutus päikeses. Ukse taga oli optimiste palju, ent õhtu korraldajail ei olnud õnneks plaanis külalistele konservkilu olemist korraldada.

ÜTÜ-s oli auhindamise rõõmu: saadi teada üleliidulise humanitaarteaduste konkursi võitjad. Medaliga autasustati Tiia Reiksaart, Kersti Kanepit, Silvi Trumanit; diplomiga Ahto Leinot, Andres Metspalut, Tiina Aganat, Andrus Arrot, Eero Vasarat, Väino Vasarat, Mart Eisenit, Natalja Denissovat, Janno Reiljani ja Natalja Jurtšikovat. ÜTÜ eesti keele ringi avakoosolekul jagati suviseid ekspeditsiooni- ja reisimuljeid Karjalast, Tõstamaalt, Vadjamaalt, Hiiumaalt ja põhjarannikult. Oma haarava jutustusega Hiiumaast, kus meheleaitav Ristimägi, pani Sirje Nilbe nii mõnegi neiu mõtted Hiiumaale sõidu poole veerema. Elevust tekitas dots. Aino Valmeti lausa režisöörliku vilumusega tehtud diapositiiv põdrast.

Kuulati ära ka aruanne, keeleringi uuteks juhendajateks said dots. P. Palmeos ja vanemõpetaja J. Peebo.

Aru andis ka EÜE. ELKNÜ KK bürool kõneldi kolmeteistkümnendast töösuvest.

Tänases ülevaates on ära kasutatud ka I kursuse žurnalistikaüliõpilaste Margus Välja ja Sirje Jädala informatsioon.

AUNE KULIKOVA

Esmaspäeval, 27. septembril kell 16 toimub pidulik nurgakivi panek ülikooli Teadusliku Raamatukogu uuele hoonele F. Struve tänaval.

Et meist „tiigrid“ saaksid

Ajal, mil hääbuv sügispäev peab õues videvikutundi, seisab «Vanemuise» teatrimaja tuledesärra kastununa külaliste ootel — on algamas TRÜ 1976. aasta «rebaste» ball.

«Kes puhtaid seemneid oma hinge varub,
sel saagist nõtkub hingeaed,» —

värsiread, milles mõtteiva hoomad, kõlavad balli perenaiselt-peremehelt, Õigusteaduskonna IV kursuse tudengilt Virve Galkinalt ja I kursuse žurnalistilt Priit Jõelt. Ülikooli komsomolikomitee tervitussõnad Kalle Liivilt ja ongi esinemisjärg rektor Arnold Koobi käes, kes vastsetele tudengitele tõsise töötegemise kõrval sisukaid lõõgastumishetki soovides balli avab. TRÜ kammerkoor laulab «Gaudeamus igitur...»

Laval vahelduvad etteasted. Sisukamaina jäävad meelde II kursuse ajaloolase Karin Lippuse omaloomingulised laulud V. Härmi ja J. Üdi tekstidele ja «neiunäljast» laulvad tütarlapsed ansamblist «Lakstigal».

Et tunda — see on m i n u ball — tuleb püüda selle kordaminekuks natukegi ära teha. Esmakursuslastest loevad värsse žurnalistika I kursuse üliõpilane Krista Muldma ja meditsiinitudeng Leonhard Kukk, oma lauludega astub üles Tiit Aunaste Majandusteaduskonnast.

Kontserdiosa lõppedes kutsuvad valsihelid kõiki jalutussaali, kus tantsuks mängib ansambel «Synkop». Neid, kellele meeldib jalakeerutus «maavillaste» viiside saatel, rõõmustab allsaalis Tervishoiutöötajate Maja orkester.

Peagi pärlendavad tantsijate näod higipisarais. Palav on. Ball jõuab oma harjale. Baarid täituvad janustest. Siingi naudid mõnusat ballihõngu. Kiiremini kui lõpevad konjakipitsid baariletilt, libiseb tudengihakatise sõrmede vahelt esimene stipp. Vaene «rebane», kes sa ei teadnud, et ka oma illusoorse «vabaduse» eest tuleb sul maksta! Homme, kuulates, kuidas tuul su tühjades taskutes vilistab, ohkad sa sügavalt ja pead aru, kas paastuda nagu pühamees kunagi või läkitada alandlik patukahetsuskiri esivanematele palvega päästa oma väärtuslik isik häbistavast näljasurmast.

Läbinud baaride puhastustule, satud sa higistavasse inimsumma, küünitad vaatama ja näed prožektorite kiirtevihus kotiriideis inimkujusid. Üks taob suurt trummi, siis taipad — see on Tiit Luts oma trupiga, protesteerimas vägivalla ja rõhumise vastu. Nüüd usud end aru saavat mõttest, miks etendus nii kehva nähtavusega kohast toimub: tegemist on füüsilise mõjutamisega. Ja mis võib veel rohkem kinnistada sinus negatiivseid assotsiatsioone seoses sõnaga «rõhumine» kui su ribidesse torgatud naabri küünarnukid.

Siis jälgid sa iluvõimlejate emotsionaalseid esinemiskavu, jõuad läbi põdeda lühikese küllastushoo ning suudad ikka veel rõõmsalt üllatuda, kui kuuled, et «rebaseid» on tulnud tervitama Ervin Abel. Selle mehe suust sa kuuledki mõtte, mille järgi oma loo pealkirjastasid: «TIIGER», üks tubli «tiigripoiss» pead sa olema, kui tee, mille algul sa praegu seisad, ükskord läbi käidud on. Et kõik oma kavatsused teostaksid, et eneseväljendamisjulgus sind iial maha ei jätaks — selleks pead sa «TIIGRIKS» saama...

TÕNU KARRO

Seeneriigis

Põhjus: Majandusteaduskond alustas massiliste kultuuriürituste programmi teaduskonna seenepäevaga.

Esialgses rivis ootas starti 53 optimisti, kes kõik lootsid leida päeva suurima seene. Kaks tundi kestis intensiivne otsimine. Kõik teadsid, et õhtu edasine toidulaud sõltub otseselt koriluse edusammudest. Ajakontrolli lõppedes oli pilt järgmine: hulk usinaid tütarlapsi sorteeris ja puhastas toodud saaki, grupp teadmishimulisi uuris seenemääraja abil üksikute eksemplaride söödavust (fotol), köögitoimkond keetis, praadis, valmistus serveerima.

Oli selgunud ka päeva suurim seen, mis osutus kärbseseeneks; ka päeva kaunimad seened olid kärbseseened. Suurima ussitanud seene tõi metsast allakirjutanu, tummas lootuses, et ehk on see parim võidutrofee, mis sest, et ussitanud. Ohtu naelaks sai õine orienteerumine tagasi Tõravere raudteejaama, kus kaks kolmandikku seenelistest sooritas VTK matka pikkuse eksirännaku mööda kohaliku tähtsusega teid.

JAAN KOPPELI tekst ja foto.

VIISAASTAK JA MEIE

«Viisaastak ja meie» on ülikoolilehe uus rubriik, milles tahame esitada materjale selle kohta, kuidas partei XXV kongressi otsused meie argielu kujundavad.

Riigieksam teaduslikus kommunismis

Möödunud õppeaasta tõi kaasa muudatusi teadusliku kommunismi õpetamisel. Milliseid? Vastab teadusliku kommunismi kateedri juhataja, dots. IVAN VOLKOV.

«Möödunud õppeaastal tuli esmakordselt kõigil suurkooli lõpetajatel sooritada riigieksam teaduslikus kommunismis, välja arvatud ainult Arstiteaduskonna üliõpilased. Seni lõpetasid selle eksamiga ülikooli üksnes filoloogid ja kehakultuurlased. Uus oli ka see, et riigieksamiprogramm ühtlustati kogu NSV Liidu ulatuses, samuti oli muudatusi eksamipiletites: senisele kahele küsimusele lisandus kolmas — küsimus algallikate kohta. Riigieksami programm nõuab vastajalt teadmisi ka teistes ühiskonnateadustes (poliitökonoomias, partei ajaloos, filosoofias). Riigieksam ei olnud ootamatu, kogu õppetöö oli sellele orienteeritud. Iga üliõpilane kirjutas 1 — 2 referaati. Minu meelest on see õppeprotsesi tähtis lõik. Referaadid hõlmasid kõige aktuaalsemaid probleeme: NLKP XXV kongressi, noorsooliikumist, kodanliku elulaadi kontseptsiooni kriitikat — ühesõnaga kõike seda, mida peaks teadma noor spetsialist ja mis puudub õpikuis, mida sageli ei jõua käsitleda loengus ega seminaril. Referaadid kanti ette, katalogiseeriti ja pandi välja kateedri õppekabinetis.

Uue programmiga kaasa minnes on kateeder ära teinud suure töö. Konkreetselt tähendab see aktuaalsete probleemide lülitamist loengutesse ja seminaridesse, eksamieelseid ülevaatlikke loenguid 10—14 tunni ulatuses, konsultatsioone. Kateedri õppekabinetis on kättesaadav kogu vajalik kirjandus, kabineti tööaeg on pikenenud. Ja tulemused räägivad ise enda eest. Annan statsionaarse osakonna üldhinde kolmel viimasel õppeaastal:

1973/74 üldhinne	3,8
1974/75	4,05
1975/76	4,13

Siinjures ei tohi unustada, et suurenes vastajate hulk, ulatudes 643-ni. Hinded jagunesid järgmiselt:

«väga hea»	— 235
«hea»	— 266
«rahuldav»	— 136
«mitterahuldav»	— 6

Riigieksamite tulemustest kokkuvõtteid tehes tunnistas komisjon, et üliõpilaste teadmised on tugevad ja sügavad. Tähtis on see, et osatakse teooriat kaasajaga siduda. Ma ei taha nüüd öelda, et mingeid puudusi ei olnud. Esines lausa kurioosseid juhtumeid: ei osatud kaardilt Tšiilit leida ja üksikud üliõpilased ei teadnud meie partei ja riigijuhti. See näitab mõne kõrgkoolilõpetaja vähest informeeritust. Üldmulje läinudaastastest eksamitest oli aga hea.»

Kas uus õppeaasta midagi uut ka kaasa toob?

«Kõigepealt seda, et eksami sooritavad nüüd ka Arstiteaduskonna üliõpilased. Programmi lülitatakse mõned uued probleemid. Praegu toimub üleliiduline ühiskonnateaduste kateedrite juhatajate nõupidamine. Seetõttu tuleb pidevalt tõsta õppejõudude kvalifikatsiooni. Moskva Ülikooli juures on täiendusinstituudis dotsent Meeta Murd. Meie kateedri kõik õppejõud on kvalifikatsiooni tõstmise kursused läbi teinud. Partei XXV kongressi materjalide paremaks vahendamiseks toimuvad õppejõududele seminarid. Uus õppeaasta toob kaasa suurema pinge, seda nii õppejõududele kui üliõpilastele. Riigieksam ei ole mitte ainult vastus konkreetsele eksamiküsimusele, vaid ta peab näitama noore spetsialisti valmisolekut sotsiaalselt aktiivseks tegevuseks. Hindamisele tuleb ju ka osavõtt loengutest, seminaridest, referaatide kirjutamine, ühiskondlik-poliitilise praktika sooritamine.»

AUNE KULIKOVA

balli intervjuu

Kaks nädalat tudengielu on seljataga. Millised on siis esimesed muljed?

RIINA, majandusküberneetika, «Kursus on väga tore. Ühe sünnipäeva jõudsime juba maha pidada. Meil on laulja rahvas, õnneks on ka üks kitarrimängija poiss, lausa leid meie jaoks.»

REET, eesti filoloogia: «Tudengielu on alles võrdlemisi võõras, kuid üsna huvitav. Tasapisi hakkan juba harjuma. Siiani ei ole veel igav olnud, õppida on ka üsna korralikult, eriti ladina keelt.»

ILMAR, kehakultuur: «Enne kehakultuuri õppisin aasta kaugõppes juurat. Vahe on märgatav: kaugõppes õppimine on hoopis teine asi kui statsionaaris. Siis kohtusin kursusekaaslastega ainult sessi ajal, praegu oleme pidevalt koos. Üliõpilasromantika tuleb ise meie juurde.»

ÜLLE, geograafia: «Algul oli natuke harjumatu, oleksin tahtnud keskkooli tagasi. Nüüd olen veidi kodunenud ja üldiselt meeldib. Kogu kursust veel ei tunne — meil on palju grupitunde.»

ENN, eesti filoloogia: «Tudengielu on täitsa tore. Kui keskkoolis pidi tuupima kõike, siis ülikoolis võin õppida mulle põhiliselt meeldivaid aineid. Täppisteadused näiteks ei huvita mind üldse.

Kursuseelu pole meil veel hoogu sisse saanud. Isegi dekaan pahandab, et me pole midagi ära teinud. Tüdrukuid on ka tohutu palju, annab tutvuda. Mõnele veel ei tea tänavalgi «tere» öelda.»

VÄINO, füüsika: «Need, kes on tuttavaks saanud eksamite ajal või õppinud ühes koolis, hoiavad ühte, ei tee ülejäänutega tegemist. Veel ei tea ka, millal esimene kursuseõhtu tuleb.»

MARICA, žurnalistika: «On natuke pahasti, et ma olen Tartu linnast. Kodust kaugel, teises linnas õppimine on hoopis isemoodi. Siin on aga palju tuttavaid. Ausõna, meil on vahva kursus. Meid on kakskümmend viis, seda ei ole palju ja ma kardan, et hiljem võib veel vähemaks jääda. Me oleme väga ilusasti alustanud. Meil on huvitav loengul, loengu vaheajal ja pärast loengut ka. Meil on tõesti kihvt kursus!»

Ballimuljed?

ILMAR: «Palav on. Kui iga loo ajal tantsima lähed, siis võtab naha märjaks. Kontserdi esimest poolt nägin, aga naisvõimlemisrühma esinemise ajal oli saali ustel selline rahvamurd, et mina üle teiste peade lihtsalt ei näinud. Olevat väga ilus olnud.»

ÜLLE: «Täitsa vahva! Ma ei uskunudki, et üks ball võib nii tore olla.»

VÄINO: «Tänase balli kohta võiks öelda, et see on hästi organiseeritud ja minule igatahes väga meeldib. Kontsert oli tore. Eriti meeldisid kammerkoor ja Tiit Aunaste esinemine. Samuti rõhutaksin, et ansambel «Synkop» on minu arvates tõesti heatasemeline.»

MATI, žurnalistika: «Pidu on päris tore, kuigi sisutihedusest jääb veidi puudu. Kontserteeskavale oleks võinud anda mingi kindla suuna. Laialivalguv kava ei suuda rahvast piisavalt kaasa haarata.»

MARICA: «Mul on kahju nendest inimestest, kes tänase õhtu on ette valmistanud. Ah, et miks siis nii? Kuivõrd see oli meie oma ball, ja minu ball ka, siis see peab olema vahva. Ja seda saab toredaks teha. Aga ma tean väga hästi, kuidas organiseerijal tuleb minna nagu kerjusel ükskõik kelle juurde ja paluda, manguda: ole hea, tule loe, tule laula natukenegi... See on ball, meid ei ole siia ainult joomiseks, tantsimiseks kokku kutsutud. Siit peab elamuse saama! Aga üksjagu balli on veel ees ja ma loodan, et kõige meeldivam osa on lõpus.»

Vastsetel tudengitel pidavat kõrgkoolis tekkima suur vabanemistunne. Keskkoolis oled kodu ja kooli vang, siin iseenda peremees. Kuidas sellega tegelikult on?

ÜLLE: Vabadus on suhteline mõiste. Aga praegu on tõepoolest **osa võtta ringide tööst, ei jää seda** enam üldse.»

ENN: «Üksi elades ja õppides tunnen keskkooliga võrreldes end palju vabamalt. Muidugi tehakse suure vabanemistundega ka rumalusi, kuid arvan, et kes siiani pole üle piiri läinud, ei tee seda ka edaspidi.»

MARICA: «Ülikool on andnud mulle järgmised vabadused: (1) koolivormivabadus, (2) koolis käimise vabadus ja (3) vabadus üht-teist öelda, samuti (4) vabadus avaramalt mõelda kui seda keskkoolis sai. Algul oli tõesti selline tunne, et olen ülikooli puhkama tulnud. Aga eks esimene sess näita, kel selleks õigus on.»

VÄINO: «Esimene mulje oli, et nüüd olen vaba mees. Kuid see arvamus osutus petlikuks. Vabadusetundega ei osanud midagi peale hakata. Võiks küll teha, mida tahan, ent siiski ei tee. Tugevasti on juurdunud keskkooliharjumused.»

ILMAR: «Minu vabanemine nii võimas ei ole, sest juba kodus püüdsin sõltumatu olla. Muidugi vanematega oli tegemist, aga... Töötasin aasta ja pärast seda koolipinki istudes on vabadust hoopis rohkem.»

Veidi enne kesköötundi saabus ballile üllatuskülaline — Eesti NSV teeneline kunstnik ERVIN ABEL. Enne peo lõppu õnnestus temaga

Virve Galkina ja Priit Jõgi

MARGUS VÄLJA foto

mõni sõna juttu puhuda.

Teie sattusite meie ballile keset peotuju. Milline oli esimene mulje tänasest õhtust?

ERVIN ABEL: «Kui uksest sisse jõudsin, tundsin, et väga reibas ball on. Muusikat oli palju — kõik nagu ühel õigel üliõpilasballil olema peab. Ja kui ma hiljem teada sain, et see on «rebaste» ball, olin veel rohkem üllatunud. Väga reipad «rebased»!»

Kas olete ka varem üliõpilaspidudest osa võtnud?

E. A.: «Olen küll, aga mitte väga palju. See juhtus rohkem siis, kui ma ise tudeng olin. Hiljem olen vähem osalenud. Need on olnud väga toredad peod, kus, huvitav küll, mina nagu ei tahakski väga palju segada. Seal on juba noorte oma fantaasia, omad esinemised, ettevõtmised, inspiratsioonid. See on väga tore, värske ja ma tunnen end segajana.»

Kui võrrelda Teie üliõpilaselu praegusega, kas vahe on siis väga suur?

E. A.: «Vahe peabki suur olema. Elu on läinud palju edasi ja üliõpilaste endaväljendusvormid on hoopis teised. Võimalusi on rohkem. Kahjuks minu tudengipõlves neid nii palju polnud. Eks see kõik kujundagi noort ja teeb temast hoopis teise inimese. Tähendab, ka puhkama peab teisiti.»

Päris lõpu eel kohtusime veidi väsinud peoperenaise ja -peremehega. Kas olete varem ka balli juhtinud? Muljed tänasest?

VIRVE GALKINA, Õigusteaduse VI kursuse üliõpilane: «Juhtumisi on see minu kolmas ball. Neid omavahel võrreldes võiks öelda, et kõige etem oli möödunudaastane «rebaste» ball. Tore oli, et üllatusena saabus meile külla Ervin Abel, kuid kava esimese poolega ei saa rahule jääda. See oli väga monotoonne. Balli läbiviimiseks oli väga halb aeg valitud: teised kursused on kolhoosis — aga ülikooli suurimad taidlusjõud on just seal — ja varem meid hädast välja aidanud tudengid on juba lõpetanud.»

PRIIT JÕGI, filoloogiateaduskond, I kursus: «Et see oli mu esimene ball, siis ma nii kriitilist seisukohta ei võtaks. Oli palju uut ja huvitavat ning minu arvates selline üritus lihtsalt peab «rebaste» jaoks tore olema. Võib-olla aeg ehk polnud tõesti kõige sobivam, kava loeksin siiski kordaläinuks.»

Kas balli võib lugeda kordaläinuks? Millised oleksid soovitused selle sügise esmakursuslastele?

VIRVE ja PRIIT: «Kindlasti palju pealehakkamist, eluröömu ning... Mingil juhul ei tohi pessimist olla! Ja et kõigist tõepoolest «tiigrid» saaksid!»

KOIT RAUD
AARNE RANNAMÄE,
žurn. I k.

3 teesi konspekteerimise alustest

1. Akadeemilise loengu konspekteerimine nõuab küllalt suurt pingutust. Raugeb tähelepanu, väsib konspekteerija käsi. Seepärast pole ükskõik, millega kirjutada. Nüüdisaegne ja populaarne pastakas paneb pikemale kirjatööle hästi vastu ja seda on mugav kaasas kanda, kuid pastapliiats väsitab tunduvalt enam kätt kui korralik täitesulepea. Pealegi muutub pastakaga kirjutamisel käekiri lohakaks (= raskesti loetavaks), tugev surve paberile raskendab lehekülje teisele poole kirjutamist. *Ergo:* **eelistage pastakale täitekat,** mille sule ots ei ole kulunud pintsliks. Värvilisi viltpliiatseid ja pastakaid kasutage jooniste, pealkirjade ja marginaalide tarvis ja seda mitte ainult kodus, vaid ka otse loengutel.

2. Traditsiooniliselt pruugitakse konspektiks kaustikut, kas siis odavamat ja õhemat või klantskaantega kallimat ja tüsedamat. Kaustiku kohta, kus terve või suurema osa kursuse materjal koos, pole midagi halba öelda. Eriti joonelise kohta. Ruudulises kipub kõik liiga kribuks jääma. Kuid on teisigi võimalusi. Miks mitte konspekteerida lahtistele lehtedele ja need hiljem ühendada kiirköitjasse? Selleks läheb vaja veel perforaatorit ehk augurauda ja plastikaatkaasi, et kaasavõetav paber ei kortsuks. Paberina võib kasutada lahtivõetud vihikuid, veelgi paremad on joonelise tarbepaberi poognad (250 lehte maksab 80 kop.). Selline moodus võimaldab hõlpsasti lisada väljakirjutusi õpikuist või monograafiatest, väljalõikeid ajalehtedest, kontuurkaarte jne. Nii hakkab konspekt muutuma tulevase spetsialisti enda koostatud käsiraamatuks, mida pärast suurkooligi mõnus pruukida. Ja kui kergeks muutub üliõpilase portfell või seda asendav (diplomaadi-)kohver, kandekott, märss jne.!

3. Olgu konspekt kirjutatud millega tahes ja kuhu tahes, igal juhul peaksid tal olema järgmised manused: korralikult vormistatud **tiitelleht** (ülaservas õppeasutuse ja teaduskonna nimetus, keskel suurelt ainekursus, selle all, kelle loengute järgi kirja pandud — muide, õppejõududel on ka eesnimed ja teaduslik-pedagoogilised kutsed —, all paremal üliõpilase nimi ja kursus, kõige all keskel linn ja aasta). Tiitellehe pöördel **kohustusliku või täiendava kirjanduse loetelu,** edasi **sisukord** (see eeldab konspekti lehtede — mitte lehekülgede! — pagineerimist ehk nummerdamist) ja alles siis tuleb konspekteeritud õppematerjal: piisavalt lai serv vasakul või paremal ääremärkuste tarvis, mõeldav ka kogu vasakpoolse lehekülje jätmine täienduste-marginaalide tarvis.

Kolmes ajalehenumbris oleme 9 teesi kaudu püüdnud esmakursuslastele selgeks teha konspekteerimise aluseid. Lõpetuseks lisaksime kümnenda teesigi, sedapuhku õppejõudude tarvis (lootuses, et üliõpilased jätavad selle viisakusest lugemata, küll aga loevad nende õpetajad).

Ärge jätke esmakursuslasi üksinda nende konspekteerimishädas. See, mis teile tundub enesestmõistetavana ja imelihtsana, võib üliõpilastele, eriti stuudiumi esimestel kuudel, olla küllaltki keerukas ja raske. Aeg-ajalt andke konkreetseid näpunäiteid ratsionaalseks konspekteerimiseks, lähtudes oma aine eripärast. Heitke mõnikord pilk konspektidesse ja kui kohtate seal poolikuid või mõttetuid lauseid, eksimusi terminites ja nimedes, siis ärge rutake tudengite taunimisega, vaid mõelge korraks, kas need vead ei tulene ka teie enda loengupidamise maneerist, kas ei anna siin midagi paremini korraldada. Konspekt on üks peamisi lülisid sügisel peetud loengu ja kevadel vastuvõetud eksami vahel. Ja see lüli peaks olema piisavalt tugev eksami raskust kandma.

HILLAR PALAMETS

Sidemetest põhja-naabritega

Aasta-aastalt süvenevad ja laienevad Tartu Riikliku Ülikooli sidemed välismaa õppe- ja teadusasutustega. 1975. a. viibis väliskomandeeringul 95 õppejõudu ja teaduslikku töötajat. Teaduslikest konverentsidest ja kongressidest võttis osa 44 teadlast. Esineti loengutega, oldi teaduslikul tööl ja stažeerimas. Üliõpilased käisid keelepraktikal Saksa Demokraatlikus Vabariigis, Ungaris ja Soomes.

Tartu ülikoolil on tihedad sidemed Soomega, kus eesti keelt õpetas kolm Filoloogiateaduskonna õppejõudu. Praegu on Soomes keeleõpetajana kaks õppejõudu. Käesoleva aasta suvel võttis rühm Tartu ülikooli arstiteadlasi osa Helsingis toimunud rahvusvahelisest kongressist. Üldkirurgia kateedri assistent Ants Peetsalu stažeeris kaheksa kuud Soomes.

Soome keele suvekursustest võttis osa prof. kt. Ago Künnap soome-ugri keelte kateedrist.

Loengutega Helsingi, Turu, Oulu ja Tampere ülikoolis esines teaduskonnasisehaiguste kateedri dotsent Heinart Sillastu. Oulu ülikoolis viibis lühiajalisel komandeeringul ka soome-ugri keelte kateedri dotsent Eduard Vääri.

Rootsi keele kursustel Upsala ülikoolis käis inglise filoloogia kateedri aspirant Ilmar Mullamaa.

Dots. Erich Kukk taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedrist võttis osa Nõukogude Liidu ja Rootsi ühisest ekspeditsioonist Põhja- ja Balti merele. RIINA LAIDVEE

Ministri käskkiri

IX viisaastakul saavutatud edu eest loengukursuste lugemisel ja õppekasvatustöö täiustamisel avaldab NSV Liidu kõrg- ja keskerihariduse minister tänu teoreetilise füüsika kateedri juhatajale prof. PAUL KARDILE.

Oma käskkirjaga tänab V. Jeljutin ka dots. JOHANNES TAMMEORGU ÜTÜ töö organiseerimise eest 1975/76. õppeaastal.

BAERI MÄLESTUS-KONVERENTSI PROGRAMM

Neljapäeval, 30. sept.
kell 10 lillede asetamine Baeri ausamba juurde Toomemäel
11—14 avaplenaaristung TRÜ aulas
16 ettekanded sektsioonides
19 näituse külastamine Teaduslikus Raamatukogus

Reedel, 1. okt.
kell 10—14 ettekanded sektsioonides
16 lõpp-plenaaristung TRÜ aulas
19 küünalde süütamine Baeri kalmul.

162 aastat hiljem

««Loomingu» Raamatukogu» s. a. 33. number võiks oma meditsiiniajaloolise suunitlusega vaikselt muude vaid kitsa ringi poolt loetavate raamatute hulka kaduda, kui teda ei teeks laiema lugejaskonna seisukohast huvipakkuvaks järgmised, teesidena esitatavad momendid.

1. Karl Ernst v. Baer, kelle 100. surma-aastapäeva me just-just tähistama hakkame, on oma 22-aastaselt (!) kaitstud doktoriväitekirjaga omamoodi jäädvustanud lõigu 19. saj. alguse Eesti olustikust. Seega võiksime seda võtta ka kui publitsistlikku kõrval- või tõestusmaterjali nimetatud aega kajastavatele ilukirjanduslikele teostele.

2. Ehkki väitekiri tahab olla objektiivne (nagu see teaduslikele traktaatidele olemuslikki), ei saa ta varjata ometi autori suhtumist tegelikkusesse: selles pole põrmugi kõrkust, valitsejalikku üleolevust. See on valgustatud humanisti kaasatundev pilk, mille läbi ta siinset rahvast ja maad kirjeldab.

3. Mitmed Baeri märkused puutuvad eestlaste rahvuslikku psüühikasse. Loeme: «... liigne alandlikkus vägevamate ees ning julmus ja metsikus alamate vastu.» (lk. 30) Tõsi, kaasajal kasutame samade iseloomuomaduste märkimiseks peenemaid mõisteid, kuid kas sisu on selle poolest muutunud? Või jälle niisugune tähelepanek: «... temperament üldiselt flegmaatiline väikese kallakuga melanhooliasse;» või «... nende vaim üksnes harva minetab oma tavalise laadi.» (lk. 29) Siitsamast leiame ka eestlase portree 162 aastat tagasi: «Nägu on enamasti üsna turd, loid, ilma märkimisväärsete näojoonteta ja kahvatu ...» Meie tänane maitse vaevalt et seesugust esivanemat sümpaatseks tahaks pidada.

Aga olgu selle kõigega kuis on: minevikust ei pruugi me ju palju üle võtnud olla, ehkki selles kõiges jalgupidi kinni oleme. On ju olud nüüdseks kardinaalselt muutunud. Ja nii küsime, milleks meil seda teada vaja, kes ja missugused me kord olnud. Aga lihtne tõdemus üleb siin vastu: kui me oma olemusest miskit ei teaks ja sellest ka ei huvituks, siis ei saa me ka iial mõista seda, kelleks me saada võime.

Baeri raamatu «Eestlaste endeemilistest haigustest» lugemine aitab vaadata sügavikku, kus on me võrsed ja me jalgealune.

REIN AINJA

Dotsent KARL ABEN 80

Kes Karl Abenit ei tunne isiklikult, see ei suuda kuidagi arvata, et sirge rühi ning kiire kõnnakuga kõrget kasvu sale mees, keda näeb Kingissepa tänavat pidi Tähtvere linnaossa minemas või sealt tulemas, on 80-aastane. Karl Aben on füüsiliselt nooruslik ning tema tööind ja töötarm on noore mehe omad. «Edasi», «Sirp ja Vasar» jt. lehtede veergudel esineb üha tema kirjutisi ning tõlkeid ja raamatukaupluste letil võib taas ja taas näha mõnd uut läti autori teost, mille Karl Aben on eesti keelde tõlkinud.

Karl Aben on sündinud 23. septembril 1896. aastal Põhja-Lätis Aluksne linna lähedal Vec-Putrene külas, kuhu ta vanemad olid siirdunud Sangaste Tõllistest. Pärast algkooli õppis ta Volmari (Valmiera) Õpetajate Seminaris, kus ta eesti keele õpetajaks oli kirjanik Jakob Pärn. Õpinguid jätkas ta Pihkva Pedagoogilises Koolis. Õpetajana on Karl Aben töötanud Aluksne eesti algkoolis ja 1920—1940 Tartu omaaegses Linna I Algkoolis, olles ühtlasi mõnd aega õppejõuks ka Tartu Õpetajate Seminaris. Koolitöö kõrval õppis ta Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas, mille ta filosoofia ja pedagoogika alal lõpetas 1936. ja eesti keele alal 1940. aastal. Soome keele oskuse täiendamiseks oli ta Jyväskylä Kasvatusteaduslikus Kõrgkoolis. 1940/41. õppeaastal oli Karl Aben Riias Läti Riiklikus Ülikoolis eesti keele ja kirjanduse vanemlektor. Saksa okupatsiooni ajal oli ta taas õpetaja. Kui Tartu Riiklikus Ülikoolis algas jälle õppetegevus, kutsuti Karl Aben ülikooli teenistusse. Meie ülikoolis oli ta alguses vanemõpetaja ja hiljem dotsent. Dotsendina läks ta pensionile 1961. aastal võimaks tõhusalt teha teaduslikku ja kirjanduslikku tööd.

Ülikoolis töötades on Karl Aben õpetanud vene emakeelega üliõpilastele eesti keelt. Sellest õppetegevusest on kasvanud välja mitmes trükis ilmunud õpik «Учебник эстонского языка для высших учебных заведений». Eesti filoloogia üliõpilastele peetud loenguil ja seminariharjutustel on Karl Aben käsitlenud õige mitmeid eesti keele ja läänemere keeltega seotud probleeme. 1947. aastal kaitstud kandidaadiväitekiri oli «Eesti ja liivi laenud läti sõnavaras». See ulatuslik uurimus on trükis ilmunud kahjuks vaid osaliselt, ent ilmunud osad on peale kodumaa leidnud tõsist tunnustust ka Soomes, Rootsis ja USA-s. Karl Aben oli muide Tartu Riiklikus Ülikoolis esimene, kes on pidanud loenguid tõlketeooriast ja -praktikast. Asjaomaste loengutega ühinduses on avaldatud uurimus «Luule tõlkimise põhiprintsiipe» (Emakeele Seltsi Aastaraamat 1956) mida tänapäevalgi tõlketeoreetikud ei saa eirata.

G. Janaitise foto.

Ülikoolis töötades õpetas Karl Aben ka läti keelt. Olles juba noorest peast kakskeelne, on ta olnud pädev läti keele tundja. Läti keelt on ta eestlastele õpetanud ning süvendanud läti keele tundmist. Temalt on ilmunud «Läti—eesti sõnaraamat» (1959, 1966), «Eesti—läti sõnaraamat (1967) ja «Vestlusi eesti ja läti keeles» (1973). Need teosed on esimesed ajakohased õpikud, millest kaks naaberrahvast on saanud teineteise keelt õppida.

Karl Aben on üldse olnud käesoleva sajandi suurim läti ja eesti kultuurisuhete tugevdaja. Aastail 1924—1976 on ta tõlkinud eesti keelde 44 läti kirjanduse väärtteost ja 65 jutustust, novelli, teoste katkendit või luuletust. Läti kirjandusest, kirjanikest, kirjanduselust ja läti keelest on ta meie lugejaile avaldanud 109 pikemat ja õige ohtrasti lühemaid kirjutisi. Juba see pelk statistika äratab aukartust mehe vastu. Ei ole sugugi liialdatud väide, et kui loetaks läbi kõik see, mida Karl Aben on läti keelest eesti keelde tõlkinud, saadaks hea ülevaade läti kirjanduse olemusest ja arenemisest. Selle suure töö eest on Karl Aben juba 1956. aastal saanud Läti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetuse.

Karl Abeni tehtud töö eesti ja läti rahva omavaheliste suhete, vaimsete väärtuste ja kultuurivarade tutvustamisel pole olnud ühepoolne. Ta on tõlkinud ka eesti kirjandust läti keelde ning kirjutanud eesti kirjanduse ja kultuuri kohta läti väljaannetes.

Karl Aben on ikka olnud väga tagasihoidlik inimene, kes on pidevalt teinud rasket tööd, kes on aga hoidunud kõrvale suurest avalikkusest. Tagasihoidlikkus on suure inimese tunnuseks. Suurest inimesest kõnelevad tema teod.

PAUL ARISTE

Võtkem asja tõsiselt

ANNE-LIIS MOSS,
klubi juhataja,
KARIN VAHA,
klubi nõuk. liige

Paistab tõesti õige olevat, et enamik tudengitest kaine peaga lõbutseda ei oska. See protsess süveneb iga aastaga ja selle juured on paju kaugemal kui ülikooli seinte vahel. Joomine on jõudnud massiliselt juba keskkooliõpilaste hulka. Seda näitas kevadel korraldatud keskkooliõpilaste puhkeõhtu, kus klubi töötajal tuli purjus ja suitsetavate külalistega palju rohkem maid jagada kui tavalisel tudengite õhtul. Tudengite seas on see harjumus juba kõvasti juurdunud ja on viimane aeg seda kärpima hakata. Küll on sellest palju räägitud! Kõne all on olnud joomine kohvikus, ühiselamus, malevas. Kuid jutt on jäänud ainult jutuks ja mingeid otsustavaid samme ei ole astutud. Kas tõesti kardetakse, et üliõpilaste väljalangevus suureneb, või ei leita probleemi lahendamiseks jõudu ja tahtmist? Olgu kuidas on, aga lahendus tuleb leida! Me ei tohi oma passiivsuse õigustamiseks pugeda üldise mentaliteedi taha, mis näib soosivat või vähemalt leppivat asjaoluga, et ülikooli võiksid lõpetada ka juba kroonilised alkohoolikud.

Üks vaba aja veetmise kohti ülikoolis on teatavasti klubi. Enamik tudengeid on klubi külalised ühel või teisel õhtul ja tihti on tulnud kokku puutuda alkoholiprobleemidega. Siiani on klubi juhtkond ja tudengite nõukogu korra loomisega üsna hästi toime tulnud (välja arvatud üksikud konfliktid). Ilmselt saaksime ka edaspidi hakkama, kuid mitukümmend purjus tudengit (ka neidu!) õhtu jooksul teevad meele nii mustaks, et sunnivad sulge haarama. Ei mäleta, et viimase kahe aasta jooksul oleks klubis käinud miilitsatöötaja, kuid seda rolli oleme täitnud ise ilma mundri ja õiguseta.

Paraku ei saa klubi juhtkond tegelda ainult külastajatega: tähelepanu nõuavad ka pillimehed ja diskorid, kellega samuti alati kõik korras ei ole.

*

● 18. septembri diskoõhtul tulid diskorile külla tema tudengitest sõbrad pudeliga ja — õhtu tuli katkestada ...

● Klubitöötaja (naine) jandas fuajees pool tundi purjus ärplevate linnanoorukitega. Ümberringi seisis paarkümmend üliõpilast (noormeest) ja jälgis sündmuste käiku ...

(Järg 4. lk.)

olnust

Ruumide jagunemisest ülikoolis

LEO LEESMENT

Kui kõnelda Tartu ülikooli ruumide jaotusest möödunud aegadel, just sajandivahetusest kuni üleminekuni kodanlikku ülikooli, siis kõigepealt tuleks rääkida selle tähtsaimast tuiksoonest — peahoonest. Tagasihoidliku artikliga ei saa muidugi kõike ammendavalt haarata, seepärast püüame pilku heita vaid tähtsamasse. Lähtudes otstarbekohasusest, võeti viimastel aastakümnetel ette suhteliselt suuremaid ümberjaotusi, peamiselt seetõttu, et ülikooli õppekavad ja üliõpilaste arv, nagu ka hoonete arv, olid märksa kasvanud.

Peahoones oli akadeemilise pere kokkusaamise tähtsamaid kohti, nimelt suure kella all. Selle läheduses rippusid nõndanimetatud «mustal tahvlil» ja seintel kõiksugu kuulutused, alates tubade üürile pakkumisest, loengukonspektide ja koduste paljunduste (raamatuid oli ju vähe) reklaamimisest odava hinnaga jne. jne.

Kauaaegne peahoone uksehoidja, auväärt portjee vana Siimon kirevas livrees ja vormimütsiga, uhkevõitu, iseteadva hoiakuga, oli lüliks ja «kõige targemaks» vastajaks järelepärimistele ning kõikidele küsimustele. Kes soovis, võis talle ka mõne penni märkamatult pihku suruda, selle vastu ta vist kunagi ei olnud. Kõige hoogsam ja kirevam tegevus toimus keskpäeval suure kella all, kus kubises üliõpilastest, vabakuulajatest ja muust juhuslikust rahvast. Ka käsipostiga kirju võis sel teel saada.

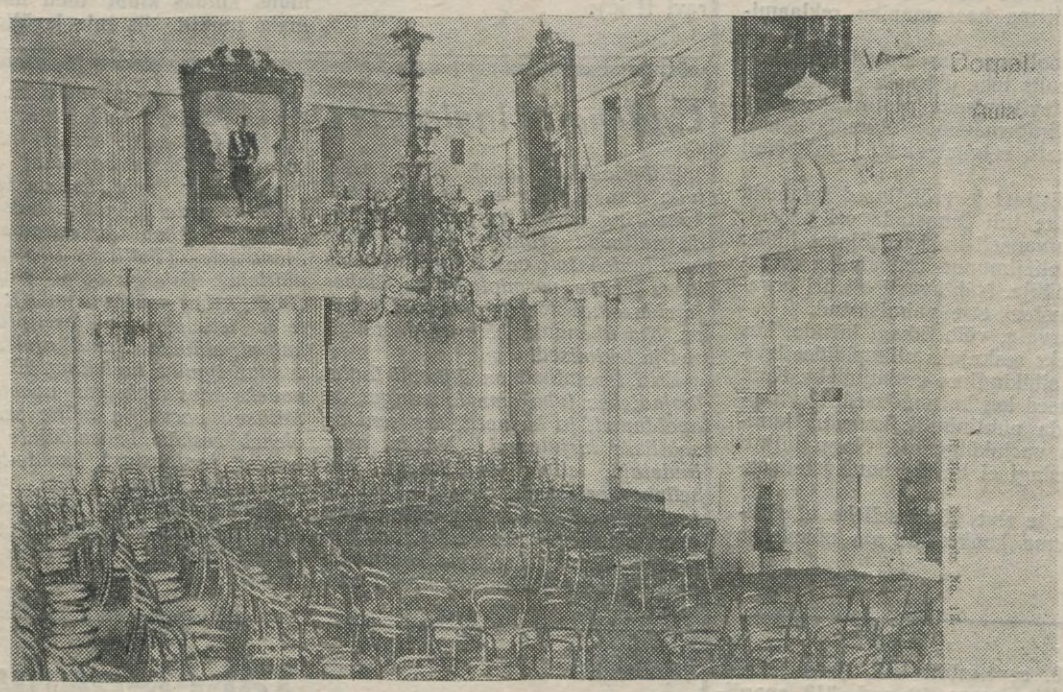

Et üliõpilaste, õppejõudude ja õpetatavate ainete arv algul üsna tagasihoidlik oli ja alles pikkamööda kasvas, siis tollal peahoone kõiki ruume õppetöö tarvis ei kasutatudki. Ka numbreid kandvate auditooriumide arv oli väike, kõigest kuus: nr. 1 — praegu 140, H. Abovjani nim.; nr. 2 — garderoob; nr. 3 — 102, G. F. Parroti nim.; nr. 4 — 104; nr. 5 — 139, J. V. Veski nim.; nr. 6 — 138. Kohustuslikku riidehoidu kaua aega polnud. Enamikul auditooriumidest oli seinal riidenagid, kellel aga olid väga kallid üleriided, kasutasid Siimoni korterit.

Aula ehk *auditorium maximum* oli vanasti teisiti jaotatud. Kuidas nimelt, seda näete juuresolevalt fotolt.

Suitsetamine on alati aktuaalne probleem olnud, mis sageli palju vaidlusi tekitas ka ülikooli juhtkonnas. Praegu suitsetame kolmandal korrusel, vanasti suitsetati keldris (139. ja 138. aud. vahel).

Kartseritest on varem kirjutatud ja siin me neist enam ei räägi.

Igas asutuses, ka ülikoolis väga tähtis ametiruum — kantselei — asus osaliselt teisel korrusel aula kõrval, kus praegu on aud. 204 jj., osalt aga samas, kus praegugi (koosseisud ja administratiivasjad).

Valgustus peahoones oli veel 20. aastate algul üsna «ajalooline» — petrooleumi- ja gaasilambid. Elektrist polnud juttugi. Ka puupõrandad peahoone koridoris ja mujal jätsid soovida. Praegune kivipõrand peahoones on pandud alles 30. aastate keskel. Vaieldi palju, enne kui ülikooli valitsus (rektor ja dekaanid) otsustasid metlah-kivid Saksamaalt tellida, mis läks palju maksma. Kestvalt asus ülikooli peahoone III korrusel Ajaloo- ja Filoloogiateaduskonna raamatukogu, kus paljud üliõpilased, ka selle artikli autor juristina, on oma stuudiumi edukalt lõpetanud.

Õppejõudude ruum, ladinakeelse nimetusega *lectorium*, asus kaua aega seal, kus nüüd on Arstiteaduskonna dekanaat. Praeguses lektooriumis oli aga *portier*'i, uksehoidja korter.

(Järgneb)

Läänurd süvest

Olümpia ja olümpiaidee

Kas on olemas üritus, mis ühendab kõigi maailmajagude inimesi, mis viib kokku peaaegu kõigi riikide esindajad ja mille populaarsus ulatub üle kogu maakera? On. Olümpiamängud. Vaevalt on mingilt muult elualalt leida midagi, mis oma populaarsuse, laiahaardelisuse ja emotsionaalsuse poolest oleks võrreldav olümpiamängudega. Miks just sport on selleks suuteline? Kas lihtsalt spordile omase suure emotsionaalsuse tõttu?

Inglise poliitikategelasele ja diplomaadile, ühele juhtivale mehele UNESCO süsteemis, Oxfordi ülikooli professorile P. Noel-Bakerile kuuluvad sõnad: «P. Coubertin andis kaasaegsete olümpiamängude organiseerimisega mitte ainult laiahaardelised mängud, vaid suure progressiivse idee.» Koguda kokku noorsoo esindajad kõigilt kontinentidelt, panna nad võrdlema oma võimeid ausas konkuretsis selgitamaks, kes on olnud kõige visam ja järjekindlam kehaliste ja osaliselt ka vaimsete võimete arendamises, kusjuures selles konkurentsis pole kaotajaid, on alati üks kindel võitja — sõprus rahvaste vahel — selles peitub olümpiaidee tuum. Idee suurus kasvab veel mitmete «väljundite» kaudu. Olümpia kaudu leviv suur tähelepanu spordile ja kehalistele harjutustele üldse on edukalt kasutatav tervisespordi ja kehalise kasvatuse propageerimiseks ning tõhustamiseks. Selle kaudu suudab olümpiaidee kaasa mõjuda inimkonna tervise ja tööjõudluse tugevnemiseks, inimeste harmoonilises arendamises. Pingelises olümpiakonkurentsis saavutab edu vaid see sportlane, kes suudab paljude aastate vältel kõige raskemat vaeva näha, kes suudab suure eesmärgi nimel paljust loobuda, kes oskab endale projekteerida «homset rõõmu». Soovija võib sellest leida eeskuju ja innustust sihikindluseks ja püstitatud eesmärkide kättevõitmiseks kõigil elualadel.

Progressiivne idee + spordile omane suur emotsionaalne sära + soov näha oma riigi või rahvuse esindajate edu moodustabki võrrandi, mis küllalt tõepäraselt seletab olümpiamängude suurt populaarsust.

Rohkesti on kurdetud, et P. Coubertini poolt antud olümpiaidee on kaasajal ära moonutatud. Tihtipeale esineb aga idealiseeritud, reaalsele mittevastavat käsitlust. Jah, olümpia on tihedalt läbi põimunud poliitikaga. Montrealis võis kohata tervet armeed relvastatud vormikandjaid, kes välistasid Müncheni «musta päeva». Kui Hiina nimel esinemist taotlev Taivani võistkond lahkus ilma erilise kärata, siis Aafrika riikide ühine poliitiline väljaastumine Uus-Meremaa osavõtu vastu kõigutas juba tõsiselt olümpiamängude edukust. Aafrika maad ilmutasid siin suurt poliitilist solidaarsust, kuid tegelikult pakkusid üle — polnud ju ei Uus-Meremaa valitsus ega ka rahvuslik olümpiakomitee, veel vähem aga olümpiavõistkond süüdi selles, et üks klubi saatis oma initsiatiivil ragbimeeskonna Lõuna-Aafrika vabariiki, mille sportlasi olümpia boikoteerib selle maa spordis valitseva rassilise diskrimineerimise tõttu.

Hukkamõistvalt on räägitud võitja austamisest riigihümni ja riigilipu heiskamisega, samuti riikidevahelise arvestuse pidamises medalite ja punktide kohta. Kuid ka selles vastandub ideaalitaotlus tegelikule elule. Formaalselt võib ju loobuda riigiga seostuvatest traditsioonidest, kuid keegi ei suuda tänapäeval enam välistada riiklikke süsteeme sportlaste ettevalmistuses olümpiaks, pidades silmas finantseerimist, materiaalsete võimaluste loomist, meditsiinilist teenindamist, teaduslikku analüüsi, kuid samuti ka üldkehtivat kehalise kasvatuse ja spordi organisatsiooni.

Olümpiaidee kohaselt peab olümpia olema võrdsetes tingimustes ausa võistlemise musternäidiseks. Paraku leidub aeg-ajalt neid, kes selle vastu raskelt eksivad. Nõrdimusega tajusime, et isegi meie võistkonnas leidus mees, kes püüdis ebaausal teel jõuda olümpiapjedestaalile. Peaaegu igal olümpial on sportlasi, kes patustavad dopingu kasutamisega. Olümpiamängude meditsiinilise komisjoni ettepanekul diskvalifitseeriti Montrealis dopingu või hormoonpreparaadi kasutamise tõttu kümmekond sportlast.

Võrdsete tingimuste kindlustamine jääb tänapäeval ikkagi vaid müüdiks. Kaasajal sõltub sportlaste ettevalmistuse kvaliteet teaduse saavutuste juurutamisest praktikasse, materiaalsete tingimuste loomisest, meditsiinilisest teenindamisest ja võimalusest segamatult aasta ringi treenida vähemalt 30 tundi nädalas. Muidugi puuduvad kõigil selles suhtes võrdsed tingimused, kuid pole põhjust ka uskuda, et püüdu progressile kõigis sportlikku edu tagavates tingimustes saab kuidagi limiteerida. Sellelt tasemelt on järsult muutunud ka suhtumine elukutselise sportlase määrangusse.

Üheks olümpia varjuküljeks loetakse mängude seostumist äriga. Rahvusvaheline olümpiakomitee on otsustanud astuda võitlusse selle vastu. On antud lubadus diskvalifitseerida kõik sportlased, kes olümpiamänge kasutavad äririeklaami tegemiseks. Kuid ka see pole nii lihtne. L. Viren, purustanud finišilindi pärast 5000 m läbijooksmist, võttis naelkingad jalast ja jooksis paljajalu auringi, lehvitades rahvale naelkingadega. Kas tavaline võidužest, lihtsalt kiindumus oma elutuisse abimeestesse? Aga võib-olla hoopiski spordivahendite firma kaasomaniku reklaamivõte?

Montreal oli üle ujutatud olümpiasümboolikaga varustatud suveniiridest. Jäi mulje, et enam õnnestus Montrealis teha olümpia kasutamisel kommertshuvides kui tõelise olümpiaidee levitamiseks. Montrealis hämmastas vähene ja sisuliselt tagasihoidlik informatsioon olümpia kohta. Ostes pääset, oli raske, kohati aga võimatu selgust saada, mis õieti toimub selle võistlusseansi ajal.

Kuid ... Ootasin sissepääsu korvpallivõistlustele (võistlused toimusid kahemänguliste seanssidena, igale seansile tuli lunastada eri pääse). Hakkas tibutama vihma. Peaaegu momentaanselt hakkas kõlama hüüe: «*Umbrellas, umbreallas.*» Nagu maa alt oli ilmunud rahvahulka olümpiasümboliga varustatud vihmavarjude müüja. Nähtavasti oli äri organiseeritud kõrgel tasemel ja kõik peensusteni ette valmistatud.

Kui üksikud «mustad lambad» maha arvata, võib ikkagi küsida, kas olümpiavõistlejate enamik ise on vääriliseks eeskujuks olümpiaidee levitamisel. Vaieldamatult on nad töökuse ja sihikindluse eeskujudeks. Kuid nad on ikkagi inimesed, neil on nii voorused kui ka puudused. Ka tippsportlaste tagarääkijad on inimesed, keda puhtinimlik kadedus kuulsuse suhtes sunnib rääkima esmajoones varjukülgedest. Nagu hiljuti pajatas H. Tiidus «Vanas hõbedas»: «Kedagi ei huvita kuulsuste voorused, vaid pahed.»

Olümpiaidee on suur. Ta peab elama ja ta elab. Kuid selleks, et säilitada elujõudu, peab ta pidevalt kohastuma konkreetse aja nõuete ja iseärasustega.

ATKO VIRU

Esialgu hästi

Kui kergejõustiklased tavatsevad oma esindusalaks nimetada kümnevõistlust ja sportmängudes seostatakse suurimad kordaminekud korvpalliga, siis suusatajate hulgas on kõige rohkem nime teinud kahevõistlejad.

Vabariigis on kahevõistlejaid suhteliselt vähe ning ülikooliski on hulk aastaid, kus pole meest olnud, kes hüppemäelt alla tuleks ning 15 km distantsi läbiks. Varasematel aastatel tuli Tartusse vabariigi meistritiitleid Hugo Kaselaanelt, Raimond Rannalt, Karl Vestersteinilt, Ants ja Uno Aavolalt. Uno Kajakust tavatsetakse rääkida kui väga tõsisest töömehest. 1956. aasta kevadsemestrile mahtusid olümpiamängud (26. koht), NSV Liidu meistrivõistlused (I koht) ja pärast neid tuli tubli spordimees koju ning lõpetas koos teistega ülikooli.

Viimastel aastatel on ülikooli au eest väljas olnud Silver Eljand, kes vajadusest tingituna asus Otepääle noortetreeneriks ning jätkab õpinguid kaugõppe teel. Kuid tema asemel asus Kehakultuuriteaduskonda õppima samuti Otepääl sirgunud ja ülikooli vilistlase Heido Meema käe all harjutanud Fjodor Koltšin. Õppima asudes oli noorel kahevõistlejal juba mitmeid saavutusi üleliidulisel ja rahvusvahelisel areenil (põhiliselt noorteklassis). Tundus natuke ennatlikki, kui Fjodori nimi kanti NSV Liidu täiskasvanute koondise kandidaatide nimekirja. Põhjus aga oli lihtne: meie maa kahevõistlejad pole aastaid suutnud maailmatasemel midagi erilist ära teha ning treenerite suund noorendusele paistis sel juhul olevat ainuõige.

Fjodor Koltšin

KAAREL ZILMERI foto

Eelmisel hooajal heitles Fjodor koha pärast olümpiale. Puudu jäi, kuid see-eest tuli esindada Nõukogude Liitu Euroopa juunioride meistrivõistlustel. Tšehhoslovakkias võisteldes oli esimese päeva murdmaasuusatamise järel soodne seis medalivõiduks, ent hüpetes hiilanud Saksa DV ja Poola poisid jätsid Fjodori lõpuks 6. kohale.

Kevad kuulus pingelisele õppimisele, treeningukoormus tuli lasta miinimumini. Pärast sessiooni kutsuti taas NSV Liidu koondvõistkonna liikmed treeningukogunemisele Kaugolovosse. Algas ettevalmistustsükkel, mille lõppsihiks on nüüd juba juunioride MM-meistrivõistlused sel talvel ning 1978. a. MM-võistlused Lahtis.

Töö käib. Otepää ideaalsel rullsuusatamisrajal, Tehvandi hüppemäel, rasketel imitatsiooniringidel Otepää-Kääriku metsades. Juhendavad koondise treenerid ja muidugi kodune suunamine (isa-ema Pavel ja Alevtina on ju suusaspordi ajaloo tuntud nimed ja teavad oma kogemusi jagada kõige kõrgemal tasemel). Häid näpunäiteid saab oma kõige esimeselt treenerilt Heido Meemaltki.

Nädalavahetusel võeti meie maa parimatelt esimest suvist mõõtu. Alustati hüpetega. Kui õhtul rolleriraja ääres protokolli sirvisime, lausus Pavel Koltšin, et sellest seisust võib kokkuvõttes nii mõndagi tulla. Fjodoriga kohtusin enne Nüpli laskumist. Tuli õhtusele treeningule enne pühapäevast 15 km distantsi. Eks see õhtune treening meenutas natuke talvist raja vaatamist — mõtiskled homse võistluse üle, teed mõned kiirendused, sõidad end lahti.

Pühapäevaõhtuses spordisaates tulid Otepäält head uudised. Nõukogudemaa tugevamate kahevõistlejate jõuproovil Otepääl oli 42 mehe hulgas parim Tartu üliõpilane Fjodor Koltšin, kusjuures rullsuuskadel läbis ta 15 km distantsi kõigist kiiremini. Pärast Käärikut sõidab NSV Liidu koondvõistkond Saksa DV-sse treeningutele ja võistlustele. «Kui sealt tagasi tuleme, tahaks Kaugolovo laagri tõttu puudutud suvelaagri arvestused ära teha. Ei tahaks võlgadega talve alustada,» arvas Fjodor pärast rasket nädalavahetust.

KAAREL ZILMER

Võtkem asja tõsiselt

(Algus 3. lk.)

● Kaks tundi tegelesid kõik klubi töötajad purjus Andres Ulpi (Majandusteaduskond) korralekutsumisega. Andres väitis, et ta kuulub ülikooli rahvamalevasse, tal on suuri teeneid ülikooli ees (ilmselt sellest ka eneseõigustus bravuuritsemiseks) ja lubas miilitsasse helistada, et majas pole korda ...

● Kraanikausi kohal vaakus hinge Filoloogiateaduskonna kaugüliõpilane Tiiu H., keda lihtsalt naiselik kaastunne sundis väljumisel toetama ... Ja paljude tütarlaste silmad särasid enam, kui edu tantsupõrandal seda esile kutsub ...

● Tiiu P., (Majandusteaduskond), kes küll purjus polnud, reageeris märkusele, et ta vales kohas suitsetab, väga viisakalt ... ja kustutas suitsu aknalaual ...

*

● Tõsi küll, on ka selliseid purjus üliõpilasi, kes märkustele skandaalita reageerivad (Jüri Viidebaum, ravi II k.).

*

Aastate jooksul pole klubis nähtud ühtki korralikku kontrollreidi, rääkimata rahvamaleva kohalolemisest igal õhtul. Rahvamalevlasi on klubis küll nähtud, sest miks mitte tulla tantsuõhtule, kui saab ilma piletita!? Oleks loomulik, et rahvamalevlaste grupp vaataks klubis korra järele, ja veel loomulikum oleks, et seda vajagi poleks.

Et alkoholiprobleem ei puuduta üksi klubi, vaid tervet ülikooli, siis võtkem oma jõud kokku ja astugem otsustav samm selle hullu olukorra lõpetamiseks! Me ei ole nõus purjus üliõpilastele meeldivat puhkeõhtut korraldama!

Klubikülastaja! Pea meeles, et

✣ klubise tulles hoia oma üliõpilaspilet enda taskus;

✣ kaasa võid võtta ainult neid tudengitest sõpru, kelle käitumise eest oled võimeline vastutama;
✣ purjus peaga ära klubisse tule;
✣ suitsetada võid ainult selleks ettenähtud kohas;
✣ kui oled korda rikkunud, ära muutu häbematuks;
✣ kui viga näed laita, siis tule ja aita;
✣ pea oma klubi oma klubiks;
✣ kui su peas mõlgub mõni hea mõte, kuidas klubi tööd huvitavamaks muuta, siis tule ja ütle!

Teie küsite — meie vastame

Ajalooteaduskonna üliõpilane Lilli Äsjaste küsib, miks parandati ära peahoone piirdemüür, jäeti aga puudutamata ülikooli kohviku ees olev lagunenud imposantne väravapost ning ajahambast puretud, rippuva käsipuuga kivitrepp, mille kaudu ajaloo ja keeleteaduskondade dekanaatidesse ja kasvatusteaduse kateedrisse pääseb. Kas niisugune nähtus on kahjulik ja kuidas selle vastu võideldakse?

Meie vastame.

On loomulik, et nii vana ülikool nagu meie oma aeg-ajalt kusagilt praguneb ja laguneb. Ülikooli tööd see aga vähemalgi määral ei takista. Või kui just ukse kaudu enam dekanaatidesse ei pääse ja kohvikuvärav kiviprahiga kinni ummistub.

Midagi ette võtta saab aga alles siis, kui lagunemisaste on nii suur, et parandamine end majanduslikult tasub ja tööd järgmise aasta remondiplaani õnnestub sisse suruda.

Tudengist luulesõber

Üliõpilasklubi tahab katset teha luua oma luuleteater. Et üks sõnakunstiring ammu tegijaid ootab, seda näitavad eelmiste aastate suur huvi luuleõhtute vastu, ägedad vaidlused nende vormiotsingute ümber ja rida omal käel tegutsevaid gruppe. Kui ühendaks kõik need otsimised ja leidmised!

Eriti teretulnud on ülikooli luuleloojad, kes juba oma loomingut on avaldanud, ja ka need, kes seni on sahtlisse kirjutanud. Niisiis, noor luuletaja, etleja ja Sinagi, kes selleks veel saada ihkad — kui Sa seni pole leidnud kohta, võta kaasa oma lemmikautorite luulet, omaloomingut, soove ja mõtteid kaasaaitamaks isetegevusliku luuleteatri sünnile.

Kaasa lööma kutsume ka neid, kes on püüdnud luulet illustreerida, kujundada; neid, kes on püüdnud seda muusikasse vormida, muusikaga saata; neid, kel on ideid ja tahtmist seda tulevikus katsetada.

Ringi hakkab juhendama Reet Mändmets (Tallinna Draamateatri näitleja). Esialgu ootab stuudiotöö (hääl, keha, psühhotehnika); võimete ja isikupära väljaselgitamiseks katsed, etüüdid. Samal ajal sisseastumine igaühe luuleilma. Et me kevadeks koos looksime avaetenduse. Millise vormi ja mõtte see saab, oleneb eeskätt kaasalööjate entusiasmist, fantaasiast, huvide-tahtmiste nivoost, võimete piirist.

Kallis luulesõber! Sind oodatakse ülikooli klubis esmaspäeval, 27. septembril kell 21 III korruse prooviruumis.

TRÜ klubi

Kui sinust saab õpetaja

Igaüks meist mäletab kindlasti toredaid pioneerikoondusi ja ühiseid ettevõtmisi keskkoolipäevil. Mäletame ka seda, kui vahva oli, kui meie rühmal või komsomoligrupil oli abiks mõni praktikant TRÜ-st. Praktikant oli noorem kui õpetaja ja me leidsime temaga kiiremini ühise keele kui oma klassijuhatajaga.

Teil, tulevased pedagoogid, seisab ees terve pikk tööaeg lastega, enne veel pooleaastane praktika keskkoolis. Raske on töötada esimest aastat klassijuhatajana, õpetajana, kelle kokkupuuted kooliga ulatuvad vaid poolde aastasse. Sellepärast kutsuvad ELKNÜ TRÜ komitee ja Tartu Linnakomitee kõiki tulevasi pedagooge, eriti II ja III kursuse üliõpilasi 7. oktoobril kell 18 ELKNÜ TRÜ komiteesse, et seal maha pidada üks ühine koosolek ja asuda kureerima Tartu linna keskkoolide pioneeri- ja komsomoliorganisatsioone. Tublimad ei ole kunagi jäänud ilma puhkelaagri tuusikust või ekskursioonist. Tööd arvestatakse ka pedagoogilise praktika sooritamisel. Nii et julget pealehakkamist ja kohtumiseni 7. oktoobril.

ELKNÜ TRÜ komitee,
ELKNÜ Tartu Linnakomitee

Venia legendi

30. septembril algusega kell 14.15 toimub TRÜ arvutuskeskuse hoones (J. Liivi t. 2) aud. 104 dots. kt. Mati ABELI loeng «Topoloogilised vektorväärtustega funktsioonide algebrad.»

prof. ÜLO LUMISTE,
Matemaatikateaduskonna
dekaan

28. septembril kell 12.15 toimub V. Kingissepa 19 aud. 313 spordifüsioloogia kateedri dots. kt. med.-kand. Jaan PÄRNATI avalik loeng «Kehalise töövõime näitajad ja nende standardid» VENIA LEGENDI saamiseks.

prof. ATKO VIRU,
Kehakultuuriteaduskonna
dekaan

Sept. 28th 6 p. m.

English Club

Come to the amphitheatre of the Chemistry Building and You will hear some first-hand.

Impressions of England by assist.-prof. O. Mutt

Everybody wellcome!

Tähelepanu, orienteerujad!

29. ja 30. septembril Tähtvere metsas teaduskondadevahelise spartakiaadi orienteerumisvõistluse start avatud kella 9—12 ja 15—18. Iga osavõtja toob punkte.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4863. MB-05397.

Kontrolleksemplar
AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 33 Reedel, 1. oktoobril 1976 XXVIII aastakäik

Pärastlõuna

27. september 1976. Pärastlõunane tööaeg TRÜ Teadusliku Raamatukogu ehitusel Struve tänavas. Väino Rood, jaoskonnajuhataja, kõnnib närviliselt mööda objekti ringi. Paneelidest improviseeritud poodiumile tuuakse laud. Valmis on pandud võimendus ja mikrofonid. Ehitusmehed lükkavad kohale betoonikäru.

15.35. Esimesed uudistajad on kohale jõudnud. Veidi hiljem tuleb Toome raamatukogu 160-liikmeline kollektiiv.

Kõneleb Johannes Käbin.

15.40. Saabuvad ajakirjanikud ja kaameramehed.

15.45. Väino Rood jagab viimaseid korraldusi. Kraana keerab nokka.

15.53. Oma kohtadele asuvad orkestrimehed ja eesti rahvarõivais noored.

15.57. Orkester alustab pidulikku marssi. Hakkab sadama.

16.01. Saabub auto, millest väljuvad EKP KK I sekretär J. Käbin, TRÜ rektor prof. A. Koop ja EKP Tartu Linnakomitee I sekretär J. Lott.

16.03. Prof. A. Koop avab TRÜ Teadusliku Raamatukogu uuele hoonele nurgakivi müürimise piduliku tseremoonia. Ta kõneleb selle sündmuse erakordsusest ja suurest tähtsusest meie kultuurile. Oma kõnes ütleb ta: «Need ülesanded, mis on püstitatud meie ja kogu nõukogude rahva ette, täidetakse!»

16.06. NSV Liidu ja Eesti NSV hümn.

16.10. Oma kõnes väljendab sm. J. Käbin soovi, et ehitustööd kulgeksid kiiresti ja häireteta. Ehitada tuleks nii, et 1978. aastal võidaks koos olla selle hoone pidulikul avamisel. J. Käbin soovib, et selleks aitaksid kaasa kõik Tartu elanikud.

16.16. Vasest kapslisse pannakse andmed ehitatava hoone kohta, ajalehtede «Edasi» ja «TRÜ» värsked numbrid, raamatukogu embleem, metallrahad.

16.20. A. Koop suleb kapsli.

16.21. J. Käbin ja A. Koop asetavad kapsli vundamenti.

16.22. «Gaudeamus igitur . . .»

Pealtvaatajad, vihm ja lilled. Jaan Koppeli fotod

16.25. J. Lott lubab omalt poolt teha kõik, et objekt valmiks tähtaegselt 1978. aastaks.

16.28.—16.39. Esinevad Eesti NSV kõrg- ja keskeriharidusе minister Ilmar Nuut, Tartu Ehitustrusti peainsener Enn Roolaht, TRÜ komsomolikomitee sekretär Kalle Liiv ja Lea Trikkand, Toome raamatukogu asedirektor. Kalle Liiv esitab idee kuulutada objekt komsomolilöökehituseks.

16.39. Piduliku sündmuse lõpetab orkester «Tartu marsiga».

16.43. Kraana tõstab paika päeva viimase betoonploki. Nurgakivi on müüritud.

Ehitusmeestele on selleks korraks tööpäev lõppenud. Hommikul nad jätkavad, asudes täitma antud lubadusi.

RAIMU HANSON

reedest reedeni

Vasakpoolsed pildid jäävad päev-päevalt ajalukku. Seda enam läheneme ülikooli tähtsündmusele aastal 1978 — üle 5 miljoni teose hoidva raamatukogu avamiseni.

Sada aastat tagasi Raadi kalmistule sängitatud maailmakuulus teadlane Karl Ernst von Baeri juurde juhatab meie tänase ajalehe kolmas külg. Kesknädalal said alguse tema mälestamisele pühendatud üritused ülikoolis: öömuusika aulas, näitus, neljapäeval plenaaristung rohkete külalistega. Tema elumajas Burdenko tänavas valmis kolm muuseumiruumi ning pandi välja ekspositsioon. Maja restaureerimine alles jätkub. Üliõpilaste abigi läheb veel vaja.

Ajaloohõngust tänasesse päeva tagasi tulles teatame, et füüsikud said uue kateedri. Füüsika Instituudi teadlased on juhendanud meie üliõpilaste praktikume, samuti diplomitöid. Instituut on ka paljude lõpetajate tulevane töökoht. Nüüd peaks instituudi ja ülikooli vaheline koostöö veelgi edenema, sest vastavalt Teaduste Akadeemia Presiidiumi ja TRÜ ühisele taotlusele luuakse tahke keha füüsika kateeder. Õppejõududeks on instituudi rahvas, ruumid ja aparatuur on samuti sealt, nii et uut kateedrit võib baaskateedriks nimetada.

Füüsika-Keemiateaduskonna dekaan prof. Vello Past arvas, et edaspidi on võimalik kolmanda kursuse keskel ka tahke keha füüsika erialale spetsialiseeruda. Selle eriala inimesi vajab instituut ise, aga neid läheb tarvis ka TA teistesse asutustesse, võibolla koguni väljapoole vabariiki. «Organiseeritud koostöö tuleb kasuks mõlemale poolele, kindlasti laieneb see ka teadustöös.»

Kuulutused peahoone välisuste juures teatavad teaduskondade komsomolialgorganisatsioonide aruande- ja valimiskoosolekutest. Seatakse üles mitu uut teaduskonna sekretäri, kes saavad peatselt sõna selgi semestril jätkuvas rubriigis «Sekretäri tribüün». Õppejõududest ja teenistujatest kommunistlikud noored käisid nädalavahetusel Otepääl koos autoremonditehase noortega. Et üritus kõitis, mõeldakse oktoobrikuus kokku tulla koos šeflusettevõtete mööblikombinaadi, õlletehase, katseremondi jt. tehaste noortega.

Vaatamata üliõpilaste ebaväärikale käitumisele esmakursuslaste ballil (mitte komsomolikomitee ball!) kutsus teatrirahvas teisipäevasel konverentsil tudengeid näitlejatega kohtuma, sidemeid tihendama ja on selle tarvis ruumigi välja valinud. Hea, kui teatriklubi teatripoolsest initsiatiivist kinni haaraks.

VARJE SOOTAK

Linnanõukogu istungjärgult

24. septembril tuli Tartu Linna TSN istungjärk kultuuriprobleemide arutamiseks kokku. Hurraa-meeleolu oli välja tõrjunud asjalik ja kriitiline hoiak kultuuriasutuste töö suhtes. Et kandvamate probleemide valgustamine jääb vastavate häälekandjate hooleks, toome oma lehes ära üksnes otseselt ülikooli aadressil öeldu.

TRÜ klubi viimase aja ettevõtmistest pidas linna kultuuriosakonna juhataja E. Alekand märkimisväärsemateks foorumit «Tartu linna arenguperspektiivid X viisaastakul», loengute tsüklit «Kümnenda viisaastaku ülesanded», noorsoolaulude konkurssi, samuti konkurssi «Parim õpperühm NLKP XXV kongressi materjalide tundmises»; klubi osales ka komsomolikomitee algatusel teokssaanud rahvaste sõpruse päevadel, TRÜ ja Moskva RÜ kammerkoori sõpruskontserdi korraldamisel, klubi näitering võttis osa Vilniuses toimunud üliõpilasteatrite festivalist.

Kui suurt kõlapinda üks või teine üritus ülikoolis endas leidis, see on muidugi iseasi. Tundub küll, et paberliku asjaajamisega on meiegi klubi liialdanud. Seepärast pole ehk ülearused istungjärgul kaasaruandega esinenud linna alalise kultuurikomisjoni esimehe J. Villeri sõnad: «Ka on väär mõnede kultuuritöötajate arvamus, et ideoloogilise töö põhinäitajaks on ürituste arvuline rohkus, mitte aga inimeste arv, kes nendest osa võtab. Tühjale saalile läbiviidud, isegi kõrgetasemelisel ettevõtmisel on pigem negatiivne kui positiivne efekt.»

Konkreetselt TRÜ klubi puudutas Jaak Viller järgmises repliigis: «Ilma vajaliku enesekriitilise analüüsita perspektiivplaanidest mahakirjutatud ürituste loetelu tegeliku töö näitajana vaevalt küll annab alust oletada, et klubi töös kõik korras on, et tehtud vead leiavad pidevat arutamist, töövormid parandamist.»

E. Alekand: «Kui Kultuuriministeeriumi kaudu veel midagi saab, siis teistel klubilistel asutustel pole kultuuriinventari kusagilt tellida. Juba aastaid taotlevad TRÜ ja EPA klubi, Tervishoiutöötajate Maja ja raudteelaste klubi ning asutuste punanurgad kaasaegseid võimendusseadmeid, kuid neid ei ole võimalik saada. Käesoleval aastal toimunud taidlusülevaatus näitas kõige ilmekamalt puudusi just selles osas. Linna klubidel ei ole kokku ühtegi korralikku võimendusseadet, piirkondlike ülevaatuste, konkursside jms. tarvis laename neid RAT «Vanemuiselt»... Nõuetele ei vasta olemasolevad klubihooned, rekonstrueerimist vajavad AÜN Kultuurihoone, noortemaja «Sõprus», TRÜ klubi, Tervishoiutöötajate Maja.»

Jaak Viller avaldas kahetsust, et TRÜ kauaaegne traditsioon korraldada ülikooli kohvikus kunstinäitusi on välja surnud ja väitis, et see on seotud kaadrivahetusega ülikooli kunstikabinetis, mille põhjustas «kabineti materiaalse baasi halvenemine».

Õienduse korras olgu siiski märgitud, et alles tänavu kevadel korraldas kunstikabinet järjekordse näituse. Väljasuremisest ei tohiks seepärast veel rääkida. Küsitavaks tuleks pidada ka järgnevat osa J. Villeri ettekandest: «Kahju, et ülikooli klubi on tähelepanu orbiidist välja jätnud üliõpilaste moraalse palge kujundamise; et seda väga vaja on, näitab aga 17. septembril «Vanemuise» kontserdisaalis toimunud TRÜ komsomolikomitee ball, millest kontserdisaal jäi maha sedavõrd reostatuna, et see vajas põhjalikumat harimist.»

Küsimärgi alla ei ole võimalik asetada mitte reostamist. See on fakt. Kaheldav on vaid see, kas me võime nii otseselt seostada üliõpilaste moraalse palge kujundamist ja kontserdisaali reostamist TRÜ klubi tööga? Kas ei käi paariliikmelisele klubi kollektiivile kogu üliõpilaskonna moraalse palge kujundamine siiski üle jõu? Pealegi, «Vanemuise» seinte vahel toimus ju esmakursuslaste ball. Vaevalt küll, et klubi neid paari nädalaga ümber kasvatada oleks suutnud. Põhjusi tuleb otsida mujalt, ilmselt juba keskkoolist.

Probleeme jätkub, mille juurde hiljem tagasi pöörduda.

MART KADASTIK

Anname aru ja valime

22. septembril Moskvas toimunud Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu pleenum otsustas NSV Liidu ametiühingute XVI kongressi kokku kutsuda 21. märtsil 1977. a., ENSV ametiühingute XVII kongress kutsutakse kokku 1977. a. jaanuarikuus ja meie oma ametiühingu aruande- ja valimiskonverents 18. detsembril 1976. a. Tallinnas. TRÜ XXIII ametiühingu aruande- ja valimiskonverents peetakse 16. novembril 1976. a. ülikooli aulas.

Septembrikuus arutati tehtut ja vajakajäämisi ametiühingurühmades, valiti rühmaorganisaatorid, kultuuri- ja spordiaktiiv järgmiseks tegevusaastaks ning delegaadid büroode aruande- ja valimiskonverentsidele, mis toimuvad oktoobrikuu esimese poole jooksul.

NLKP XXV kongressil märgiti: «Ametiühingute ülesanne on arendada töötajate tootmisalast ja ühiskondikku aktiivsust ning täiustada töötajate tootmise juhtimisest osavõtu vorme ja meetodeid. Ametiühingud peavad arendama sotsialistlikku võistlust ja liikumist kommunistliku töössesuhtumise eest, toetama ja levitama eesrindlikke kogemusi, aitama kaasa tööviljakuse pidevale suurendamisele, igati suunama sellele leiutiste ja ratsionaliseerijate ning teaduslik-tehniliste ühingute tegevust, oskuslikult kasutama moraalseid ja materiaalseid stiimuleid, pidevalt hoolitsema tööliste ja teenistujate töö-, olme- ja puhketingimuste parandamise eest ning rakendama ranget kontrolli tööseadusandluse täitmise üle.» Arutagem oma aruande- ja valimiskonverentsidel, mida on nende ülesannete täitmiseks tehtud, mida saavutatud ja mida tuleb veel teha, et edukalt ellu viia X viisaastakuks kavandatud ulatuslik sotsiaalne programm.

Kongress püstitas ülesande parandada ka ametiühingute organisatsioonilist tööd, et see vastaks täielikumalt nende õigustele ja vastutustele. Seepärast tuleb täiustada ka ametiühingukaadri valikul, paigutamisel ja kasvatamisel tehtavat tööd ning taotleda, et kõigisse ametiühingutöö lõikudesse valitakse poliitiliselt küpsed, kompetentsed ja algatusvõimelised üliõpilased ja töötajad. Usalduse ja ühtlasi nõudlikkusega tuleb suhtuda kaadrile pandud kohustuste täitmisse.

Edukat aruande- ja valimisperioodi!

HELVE KABUR

Ministri käskkiri

KKEH Ministeeriumi aukirja kauaaegse viljaka pedagoogilise, teadusliku ja ühiskondliku töö eest sai 50. sünnipäeval pediaatria kateedri juhataja dots. LIA SILDVER.

Mitte lootusetuid mõtteid õppetööst

Õppetöö algusest on möödunud täpselt kuu. Seljataga on esimesed praktikumid, seminarid ja kontrolltööd. Ülikooli komsomolikomitee õppesektor on maha pidanud oma esimesed koosolekud ja viimasel üleskerkinud probleemidest allpool juttu tulebki.

Õppeprorektor dots. K. Püss esitas põhjaliku ülevaate kevadsessiooni tulemustest ja kogu möödunud õppeaastast tervikuna. Viimastel aastatel on ülikoolis õppeedukus pidevalt tõusnud (89,2%-ni), oleme aga vabariigi kõrgkoolide hulgas viimasel kohal. Nagu ütles K. Püss, on vaja nõudmisi suurendada, sest ülikool peab ikkagi ülikooliks jääma.

Suur osa teaduskondi on oma õppeedukust parandanud (matemaatikud 7,9%), filoloogide õppeedukus aga langes 7,1%, olles vaid 83,3% (võrdluseks Füüsika-Keemiateaduskond — 78,6%). Suurimaid raskusi valmistavad II ja III kursus, kus õppeedukus oli vastavalt 84,1% ja 85,2%. Rõõmustav on väljalangevuse vähenemine 5,9%-lt 4,6%-le.

Muret teevad need 482 üliõpilast, kellel on võlgnevusi, mis oligi koosoleku põhiküsimuseks. Alates käesolevast semestrist on võlgnevuste likvideerimisel uus kord: järeleksamile tuleb ilmuda graafikus näidatud kuupäeval. Viimaseid on õigus muuta ainult dekaanil. Enam ei pea paika tudengite seas levinud arvamus, et aega on terve kuu. Kui graafikus esitatud kuupäeval arvestus või eksam ei ole sooritatud, siis tehakse protokolli märge «mitterahuldav».

Mitme õppeprodekaani sõnavõtus mainiti korduvalt, et paljud võlglased hakkavad õppima alles septembri keskel. Arstiteaduskonna prodekaan prof. Salupere sõnastas konkreetselt koosolekust osavõtjate ühise arvamuse: võlglane pole kahekuulist suvepuhkust ära teeninud, sest võlglane on loengul «surnud hing»; aga kas ei peitu mitte siin järgmise sessiooni läbikukkumise juured? Huvitav, milline on loengute külastatavuse protsent saksa filoloogia II, füüsika II ja vene filoloogia II kursusel, kus võlglasi on vastavalt 52,9, 53,2 ja 55%? Kas ei teki siit mõte, et võlgade likvideerimine peaks lõpetatud olema hiljemalt 10. septembriks? Võib-olla eelistab siis osa võlglasi eksamid õigel ajal sooritada ja augustikuud meeldivaks puhkuseks kasutada.

Koosolekul said komsomoliorganisatsioonile päris täpsed ülesanded: ● iga komsomoligrupp peab põhjalikult läbi arutama eelmise sessiooni õppetöö tulemused; ● eriti rangelt tuleb suhtuda võlglastesse, kes ilmselt ei ole veel aru saanud, et oma lohaka suhtumisega õppetöösse määrivad nad ka kursuse, teaduskonna ja ülikooli nime; ● teaduskondade õppesektorid peavad pidevalt koguma informatsiooni õppetöö käigust, et oleks võimalik operatiivselt tegelda võlgnike ja põhjuseta puudujatega, nii on ka õppetööd võimalik paremini korraldada. Vajalik oleks õppesektorite aktiivne ja loominguline koostöö dekanaatidega.

Koosolekul jäi kõlama mõte, et kui kõik asjaosalised suhtuksid oma kohustustesse vastutustundega, tõuseks ülikool ka õppeedukuse osas teiste kõrgkoolide seas väärikale kohale. Selle ülesande lahendamine ei tohiks üle jõu käia!

TIIT VILLIG,
ELKNÜ TRÜ komitee
õppesektori juhataja

Õhtujutt

Margus Välja foto

Üks näide sellest, et ka «ühikas» võib elada.

Vihmasest ja külmast sügisõhtust vaadatuna mõjuvad ühiselamu värvilised aknad kutsuvate ja lähedastena. Ülikooli kaks «torni» näivad madalate individuaalide keskel piisavalt suurlinlikud, et mööduja pilku püüda. Astusime paari kursusekaaslasega esimese ühiselamu uksest sisse, õigupoolest küll mitte uudishimust aetuna, vaid sooviga kuulda ja näha tõelist «ühikaelu». Vastunaeratav tudengist valvur oleks nõus olnud meid igati aitama, kuid kahjuks pidi ta oma postile jääma. Meil tuli omapead ringi vaatama hakata. Otsustasime alustada bioloogidest-geograafidest kui selle maja valdavast enamusest. Kõik asjaolud olid meie poolt — saime V korrusele liftiga ning toppama ei jäänudki! Harva aga rõõmustavat modern-tõstuk nädalalõpul kodust saabunud suure moonakoti ja raske kohvriga puruväsinud tudengit, sest siis ta lihtsalt seisab.

522. toa lahke pererahvas palus meid sisse ja ühiselamu nõukogu sekretär Valve andis ülevaate vanast «tornist» ja selle pererahva muredest-rõõmudest. «Külmavõitu nagu» — see on praegu nii uue kui vana «torni» põhiline mure. Siit-sealt on kostnud ettepanekuid kütta vastavalt ilmastikutingimustele, kuid tsentraalkatlamajad lähtuvad lasteasutuste (sõimed, aiad, koolid) vajadusest ja nõuavad tudengeilt karastatust.

Koridori astudes hakkas kõrva jutt õppetubade koondamisest ja nende kasutamatusest. Rääkijaks teadjam inimene viimaselt kursuselt. Kui samast asjast sel õhtul veel juttu tegime, ilmnes, et sessioonide aegu on need ruumid koondamatagi üle koormatud. Pealegi on september hakatuse ja hoovõtu kuu ning õpperuumide vajalikkust ei tohiks veel küsimärgi alla seada.

Kehakultuuri III kursuse tüdrukutele ja mitmetele teistelegi teeb muret iga-aastane ümberkolimine. Tuba vajaks küll remonti, aga suurt kulu ei ole mõtet teha, kui tead, et järgmisel aastal tuleb kõike otsast alata.

Söögitegemisega ei näi selles majas erilist muret olevat — hommikuti saab puhvetist üht-teist ja päeva teisel poolel võib osta stipendiumile vastavat sooja toitu.

Mitmeid aastaid on vanas «tornis» kestnud laualampide põud. Siiski võiks komandandi lubadusi arvesse võttes olla neid igas toas üks ja veelgi enam. Ka elektrikke, torulukkseppi ja muid meistrimehi annab vajaduse korral nädalaid oodata.

Ühiselamu nõukogu aseesimehel Kalevil kipitab pikemat aega keelel küsimus: «Mis on saanud meie kümnendast korrusest?» Kunagi, jah, olid seal puhkeruumid — näidati diapositiive, kuulati muusikat... Tänaseks on sellest välja kujunenud tudengile ligipääsmatu ala ning jääb arusaamatuks, miks või kelle tarvis on need ruutmeetrid reserveeritud.

Räägiti palju puudustest, aga ka «torni» headest külgedest ei läinud ükski jutukaaslane vaikides mööda. Eriti kiita sai ühiselamu sektsioonisüsteem, mis lubab end veidi iseseisvamalt ja omaette tunda. Suureks eeliseks peetakse rõdusid, soodsaid pesemisvõimalusi. Positiivsete nähtuste kilda arvatakse ka tasahilju edenev kapitaalremont.

Uues «tornis» käib samal õhtul bridžimäng. 7 laudkonda on kaheksanda korruse koridoris endale paraja peatuspaiga leidnud. On bridžihuvilisi hooaja hakatuseks palju või vähe, ei tea, ja ega kvantiteeti ei tasugi nii väga taga ajada.

Aeg venib tasapisi ikka edasi. Tuleb «tornide» mikromaailmast uuesti külma vihma kätte astuda.

MARICA ALAKÜLA

Minu esimene ülikoolipäev — see oli 1925. a. — algas tegelikult paar päeva enne esimest päeva. Nimelt polnud tollal ühiselamuid — ehk nagu nüüd moodsas keeles öeldakse — «ühikaid» ja siis tuli ise korter muretseda. Selleks oli vaja mööda tänavaid kõndida ja majade aknaid tähele panna: kus korter oli üürile anda, seal oli aknal kaldjoones pabeririba kleebitud.

Mõned korterid olid väga kallid, mõnda kohta ei julgenud jälle perenaise hirmsate nõudmiste pärast sisse minna. Nii ma ühe oma koolivennaga käisin, kuni saime Tähe ja Tolstoi tänava nurgale ühe toa, mille eest kumbki pidi maksma 15 krooni kuus.

Kui korter käes, siis võis tulla immatrikulatsioonile. Tollal oli aula natuke teistmoodi korraldatud; kateeder oli kahe ukse vahel ja sinna oli pandud laud, mille ees anti kätte matriklid, nagu sel ajal üliõpilaspiletit nimetati. Kättejagamine oli teaduskondade järgi: algas usuteaduskonnast, järgmine oli filosoofiateaduskond (ajaloolased ja keeleinimesed) ja rektor Koppel andis igaühele pileti ning surus kätt. Küllap nägi ta sellega palju vaeva; ega ole ju nii kerge kolm tundi järgemööda kätt suruda. Aga immatrikulatsioonile mindi meelsasti, sest see oli ainuke kord, mil saadi rektoril kätt suruda. Lõpetamisel anti diplom kätte kantseleist, kätt seal ei surutud. Ja kui olid midagi kurja teinud, ka siis polnud tarvis rektori juurde minna, selle lahendamiseks olid omad instantsid ja ametnikud. Nii võib mõista osavõtu agarust sellest pidulikust toimingust. Kes matrikli kätte sai, puges ka kohe välja, nii et sagimist oli kõvasti. See on meenutanud mulle ikka mõni aasta hiljem Prahas külastatud juudi sünagoogi.

Pärast seda pidi minema dekanaati vaatama, mis loengud on ja kuidas on, aga see polnud nii kerge kui nüüd õppekavadel, mis on vitriinidesse välja pandud. Kellaaegu polnud, küll oli aga iga õppejõud oma loengute alguse kohta sinna kirjakese jätnud.

Aga et oli väga palju autogrammide kollektsionääre, siis need võtsid üsna kähku kuulsate professorite teated endale mälestusteks. Ja kui õigel ajal ei vaadanud vitriini, võisidki hiljem otsustada vaid teiste käest kuuldu järgi. Esimestel loengutel oli tavaliselt kuulajaid hirmus palju, aga semestri lõpul oli juba väga vähe: loengute külastamine oli ju vabatahtlik. Mäletan prof. G. Suitsu esimesi loenguid 5. auditooriumis (praegu aud. 139), mis oli puupüsti rahvast täis, aga semestri lõpul jäi sealgi tühjemaks, nii et vabu kohti jätkus pinkidelgi.

Esimesel päeval tuli mõelda ka sellele, mis nüüd siis tegema hakata. Paljudele oli mureks, kuidas tasuda korteriraha. Olin kindel, et ma ei saa ülikoolis käia, kui tööd ei leia, aga varsti lugesin lehest, et Eesti Rahva Muuseumi raamatukokku tahetakse tööle raamatukoguametnikku. Kandideerisin ja saingi sinna sellepärast, et tundsin prof. Eisenit, kes oli muuseumi audirektor ja minu nime teiste hulgast välja valinud.

Hiljem hakkasin küll ka stipendiumi saama, 15 krooni kuus, mis siis toa eest ära läks.

Ja muidugi oli esimene päev ka tutvuste sõlmimiseks. Esimesel loengul praeguses 138. auditooriumis oli niimoodi, et poisid, võtnud end seina äärde ritta, tutvustasid end igaüks, et minu nimi on Volli, minul Kusta, minul Paul jne. Tüdrukud olid end akna äärde seadnud ja tutvustasid end siis omakorda vastu.

Õhtul avapidusid küll ei toimunud nagu nüüd. Oli küll üks Mihklinimeline poiss, kes esimesel päeval kõrtsi läks, aga niisuguseid oli üksikuid.

Ja nõnda see elu ülikoolis edasi minema hakkaski.

Svensk studiecirkel

Rootsi keele õpetamise ja õppimise traditsioonid Tartu ülikoolis on väga vanad. Peale keeleõppimise on alati huvi tuntud ka rootsi kirjanduse, kultuuri ja muusika vastu.

1960. aastatel tegutses ülikoolis rootsi keele ring «Svenska kretsen» ja ka ÜTÜ skandinavistika ring, kus tehti ettekandeid rootsi keeles.

Et kontaktid Rootsiga on viimaste aastatega tihenenud, on huvi selle keele vastu endiselt suur. Oktoobrikuus algavad taas rootsi keele tunnid algajatele ja edasijõudnutele. Nagu eelnevatelgi aastatel on õpetajaks inglise filoloogia kateedri aspirant Ilmar Mullamaa.

Paljud neist, kes kunagi on õppinud rootsi keelt, elavad ja töötavad Tartus ja neil puudub keele praktiseerimise võimalus. Just neile ja praegustele õppijatele on mõeldud rootsi keele klubi, mis tegutseb eelmisest semestrist alates. Siis jõudsime koos käia kahel õhtul. Esimesel kuulasime prof. Paul Ariste ettekannet rootsi keele õpetamise ajaloost Tartu ülikoolis ja teisel õhtul prof. Helmut Piirimäe vestlust eesti ja välismaa skandinavistide sidemetest ning viimastest Taani ja Rootsi reisidest. Mõlemal õhtul oli suhtlemiskeeleks rootsi keel. 6. oktoobril kuulatakse prof. P. Ariste muljeid tänavusuvisest reisist Stokholmi ja Upsalasse ning I. Mullamaa ülevaadet rootsi keele ja kirjanduse suvekursusest Upsalas. Vahelduseks rootsi muusikat.

Kavas on veel külla kutsuda Eesti Raadio rootsikeelsete saadete toimetajaid, kes räägivad rootsi kaasaegsest muusikast ja kirjandusest, muidugi koos näidetega.

Rootsi keele fakultatiivkursus algab 6. oktoobril. Esialgseks informatsiooniks palun koguneda algajatel kolmap. 6. okt. kl. 17.15 km. 214., edasijõudnutel kl. 18 km. 214.

ILMAR MULLAMAA

Prof. Paul Ariste meenutab

Pühapäeval Taevaskotta

Ülikooli paljude huvialaringide seas on looduskaitsering mitmeti omapärane. Vanimana NSV Liidu selletaoliste hulgas ühendab ta nii TRÜ kui ka EPA kõigi teaduskondade üliõpilasi. Erinevalt paljudest teistest ringidest võib siit osa võtta iga tudeng, olenemata sellest, kas ta on ringi liige või mitte. Liikmeks loetakse teatud arvul üritustel osalenut, tal on õigus kanda meie ringi sümbolit — luuderohu kujutisega rinnamärki.

Ringi loomisest saadik (1958. a.) on selle tegevus muutunud, kindlaks on aga jäänud üks põhimõte: tudengipõlves saadud looduskaitsealaseid teadmisi ja praktilisi kogemusi tuleb endaga kaasas kanda kogu elu, jagades neid teistelegi. Seda võiks pidada meie «luuderohuühtsuse» põhimõtteks: nii nagu luuderohi põimib end puude ümber, nii peab ka looduskaitse idee läbima kõiki meie tegevuse sfääre, olgu see siis vaadatud majandusmehe, loodusteadlase, keemiku, füüsiku, maaparandaja, mehhanisaatori, või mis tahes muu ametimehe seisukohalt.

Loengud võimaldavad saada ülevaate kaasaegse looduskaitse erinevatest tahkudest ning kõige aktuaalsematest probleemidest; matkadel ja ekskursioonidel tutvutakse sünnimaa looduse ja selle kaitse küsimustega. Alati saadakse teada midagi uut antud paiga ajaloo- ja kultuurisündmuste kohta. Iga aasta augustikuus toimuvatel õppeekspeditsioonidel külastatakse teisi NSV Liidu looduskaitsealasid, kevaditi õpitakse tundma linnulaulu ning taimi.

Praktiliste tööde levinumaks vormiks on viimastel aastatel saanud looduse õpperadade tähistamine maastikul. Abistatakse ka metsamajandeid ulukite loendamisel ja metsakorrastustöödel. Aastaid on ringi hooleks olnud Fr. Tuglase park Ahjal ning A. Haava kodukoht Pala-Haavakivil. Meeldejäävaimad on aga alati olnud kaks üritust: ringi avamatk Taevaskotta ning lõpulõke Peravalla soode keskel.

Selle semestri esimese üritusena on pühapäeval, 3. oktoobril kavas avamatk marsruudil Taevaskoja—Kiidjärve. Kogunemiskohta Taevaskoja jaamas saab sõita Tartust kell 10.16 väljuva rongiga. Võileiva võite kaasa võtta, sest Tartusse jõutakse tagasi kell 22. Avamatkal teatatakse ka semestri ürituste plaan.

ÜLO MANDER

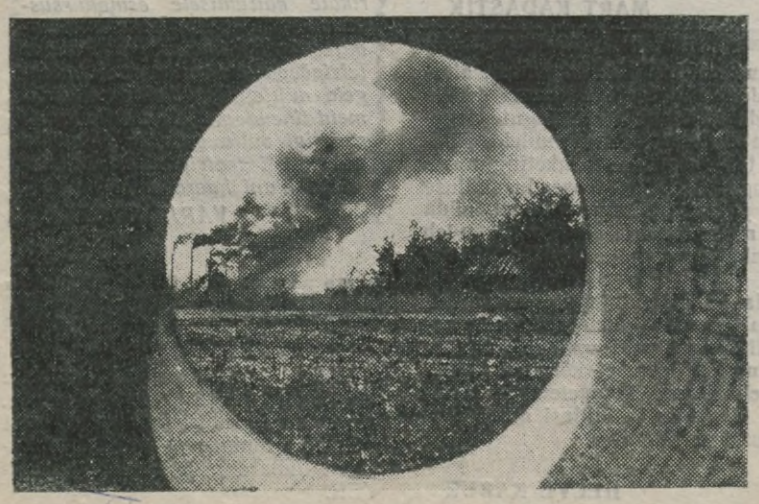

Ledeinoje Polje tehaste «mets» — Põhjamaa looduskaitseprobleemide esimene märguandja. V. Tsäro foto

100 aastat Karl Ernst v. Baeri surmast

1792 — sündis 17./28. veebruaril Piibe mõisas Eestimaal
1807—1810 — õppis Tallinna Toomkoolis
1810—1814 — õppis Tartu Ülikoolis, mille lõpetas meditsiinidoktori kraadiga
1812 — patriotismitundeist innustatuna võttis arstina vabatahtlikult osa Isamaasõjast Riia sõjaväelaatsarettides
1814—1817 — täiendas ennast Saksamaa ülikoolides (Viin, Würzburg, Berliin)
1817—1819 — Königsbergi Ülikooli prosektor ja eradotsent
1819—1822 — Königsbergi Ülikooli erakorraline zooloogiaprofessor
1822—1834 — Königsbergi Ülikooli korraline loodusteaduse ja zooloogia professor
1826 — valiti Peterburi Teaduste Akadeemia korrespondentliikmeks
1827 — ilmus Peterburi Teaduste Akadeemiale pühendatud klassikaline töö imetaja muna avastamise kohta — «De ovi mammalium et hominis genesi».
1828 — ilmus põhiline klassikaline töö embrüoloogia alal — «Über Entwickelungsgeschichte der Thiere. Erster Theil» (Loomade arenguloost)
1828 — valiti Peterburi Teaduste Akadeemia korraliseks liikmeks
1830 — vabastati sellelt kohalt seoses taasasumisega Königsbergi Ülikooli professori kohale
1834 — valiti teistkordselt Peterburi Teaduste Akadeemia akadeemikuks
1835—1862 — Peterburi Teaduste Akadeemia raamatukogu väliskirjanduse osakonna juhataja
1837 — ekspeditsioon Novaja Zemljale ja Lapimaale
1840 — reis koos Middendorffiga Valge mere ja Põhja-Jäämere rannikuile
1841—1852 — Peterburi Meditsiini-kirurgia Akadeemia võrdleva anatoomia ja füsioloogia kateedri professor
1845 — asutas koos F. Lütke, F. Wrangelli jt. Vene Geograafia Seltsi
1852 — sooritas kolm reisi Peipsi järvele ja Läänemere rannikule kalanduse olukorra uurimiseks
1853—1857 — sooritas neli ekspeditsiooni Volga ja peamiselt Kaspia kalanduse olukorra uurimiseks
1860 — valiti Vene Entomoloogia Seltsi esimeseks presidendiks
1861 — juhtis Göttingenis esimest rahvusvahelist antropoloogiakongressi
1862 — ekspeditsioon Aasovi merele
1862 — arvati Rahvahariduse Ministeeriumi koosseisu salanõuniku auastmes ja vabastati seoses sellega Peterburi Teaduste Akadeemia teenistusest, valiti samas akadeemias auliikmeks
1867—1876 — elu viimane periood Tartus
1869—1876 — Tartu Loodusuurijate Seltsi president
1876 — 16./28. novembril suri Tartus

VELLO KAAVERE

Baeri maja Tartus, kus ta elas aastail 1867—1876.

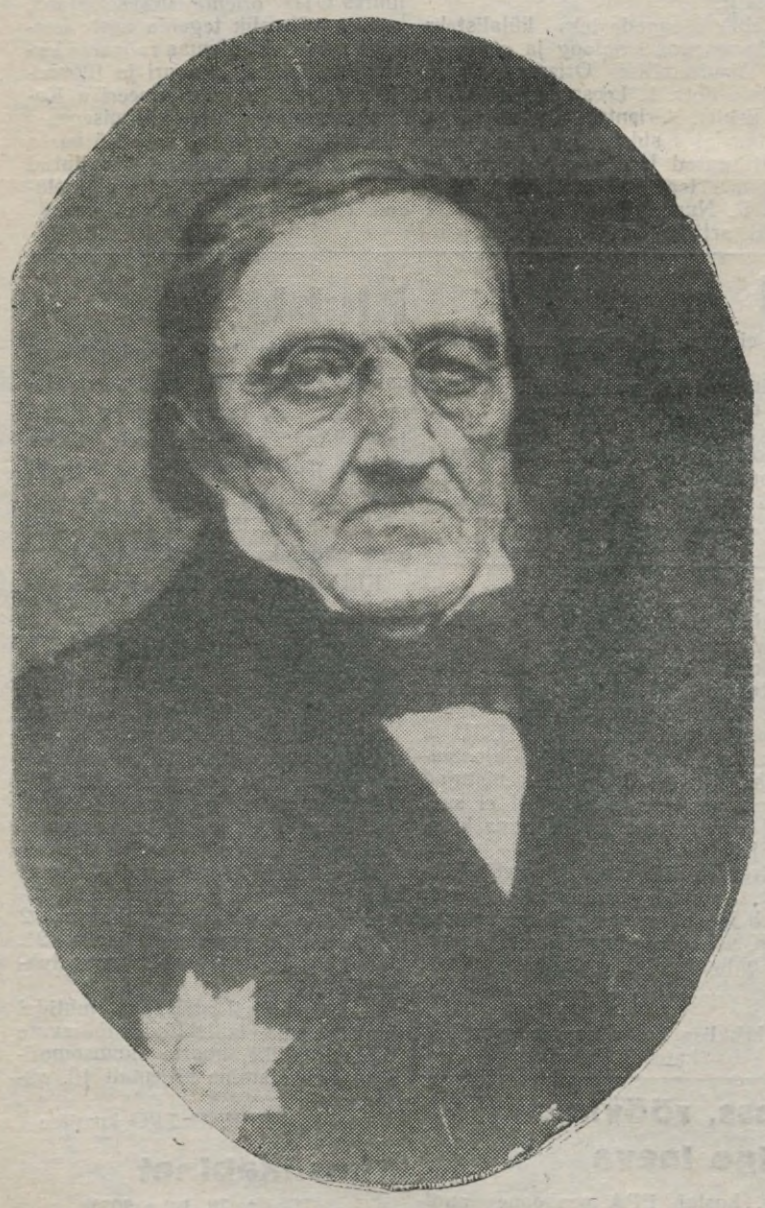

K. E. v. Baer 1861. a.

Tema mõtteteri

Inimese isiklik vastutus on alati tegevam kui paljude vastutus, kuid paljude arvamus on avaram ja mitmekülgsem kui ühe inimese oma.

Iga filosoofia on vaid suhteliselt õige ja loeb seetõttu midagi vaid juhul, kui temasse suhtutakse ettevaatlikult.

Kui inimene iseendasse õiglaselt suhtub, siis hoiab ta rooli peos ja võib alati valelt teelt uuesti tõelisele pöörduda.

Teadmised, mille saavutamiseks ma pidin midagi ohverdama, olid mulle suurima väärtusega.

Seal, kus puudub tunnetuse rõõm, on tulemused nigelad, ning mis on läbitud, ununeb kiiresti.

See, mida teeb inimene elu jooksul, sõltub rohkem ta iseloomust kui teadmiste rohkusest.

Isegi päris halbadel loengutel on see tähtsus, et nad äratavad teatud mõistusliku protsessi.

Vääritud tudengilaulud ... on noorusliku lõbususe poeetiline suhe filisterlusse.

On ka selliseid professoreid, kes ei ihale teadmisjanu ja tõearmastuse järele, vaid püüavad ennemini varjata lünki meie teadmistes kui neid täita.

Võin vaid kahetseda, et kogu meie põlvkond on täiesti minetanud rändamise poeesia ja et seda ei ole võimalik säilitada liikluskiiruse juures, millest varem ei osatud mõeldagi.

Valinud HANS TRASS

Tullio Ilometsa fotod

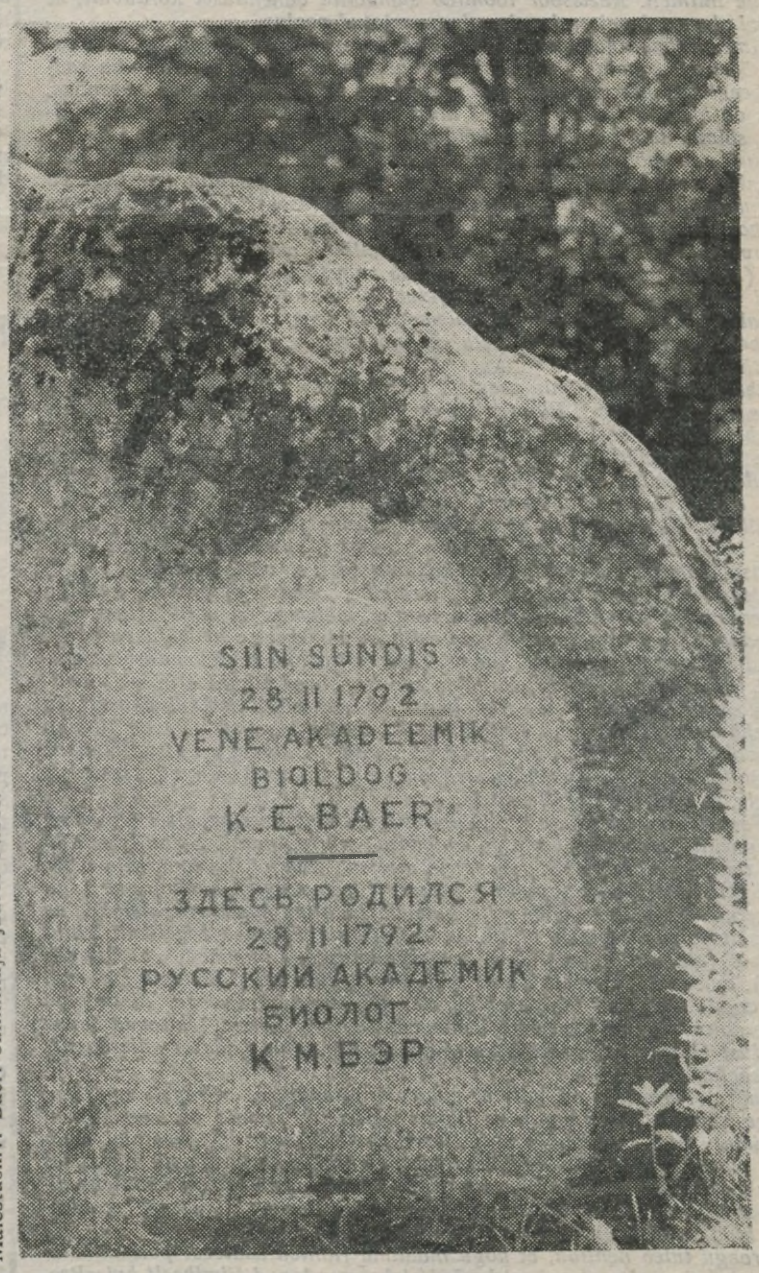

Mälestuskivi Baeri sünnimaja juures Piibes.

Filmiklubis

Kino on saanud endastmõistetavaks nagu ajaleht. Enam. Oled sa kunagi mõelnud sellele, mil määral on filmikunst mõjustanud ja kujundanud mitte ainult sinu ja su sõbra, vaid kogu ajastu ühiskondlikku vaimu? Hea film on aken inimeste maailma ja aken iseendasse. Mida uudishimulikum, ahnem ja siiram vaataja, seda suurem aken!

Niisugustele «täitmatutele», kes aiva kaugemale ja sügavamale näha tahavad, ongi vähe kinost ja «tugitoolikinost» televiisorist. Nemad vajavad veel filmiklubi.

Möödunud semestril TRÜ-s filmiklubile taas eluvaimu sisse hinganud väike ja kogemusteta aktiiv püüdis ausalt anda endast parima. Eesmärgiks seadsime esitleda ülikooli filmihuvilistele nii kodu- kui välismaa andekate, erilaadsete otsingutega meistrite loomingut. Vaatajate arvu järgi otsustades on TRÜ-s kõige rohkem austajaid režissööridel A. Waidal ja M. Rommil. Teenimatult ükskõikse suhtumise osaliseks sai aga tähena tõusnud uut Kesk-Aasia filmikunsti esindav T. Okejevi «Murdja» (ainult 30 vaatajat!). Tulemata jäänud 170 — silmaklapid demonstreerisid kujukalt meie klubisse astunute (tegelikku) filmikunstialast piiratust.

Tänavust hooaega alustamaks valisime G. Panfilovi uue filmi «Palun sõna!» kordumatute I. Tšurikova ja V. Suksiniga osades. Et «kinomasinaga» asju ajavad inimesed peavad alati valmis olema vapralt vastu võtma kõige halvemaid üllatusi, kogesime kohe. Viimasel minutil ärađeldud filmi asemele valisime Tartust saadaolevast tuumakama, vana tuttava A. Tarkovski «Peegli». Olude ja võimaluste piirides nii klubisse astunute soove arvestades kui ka vana valmu jätkates on kavas G. Panfilovi «Palun sõna!», O. Iosseliani «Pastoraal», kohtumine noore režissööri D. Assanova (endaga, kui aeg võimaldab, ja) loominguga, G. Kozintsevi «Hamlet», võib-olla ka «Kuningas Lear», Klassikast S. Eisensteini «Soomuslaev «Potjomkin»». Kindlasti ei unusta me «Tallinnfilmi» multi- ja dokumentaalfilme. Teiste maade filmikunstimeistrite loomingust tulevad kõne alla eelkõige sügava sotsiaalse kõlaga filmid. Soovitakse A. Kurosawa «Tramm'mürina saatel». Jätkame itaalia filmikunstiga tutvumist. Vara veel lubada, aga ei tahaks kaarega mööda minna ka poola ja ameerika filmikunstist. Tõelisele filmihuvilisele on passiivsest vaatamisest-kuulamisest loomulikult vähe. Ta tahab oma muljeid, arvamusi ja hinnanguid ka teistega jagada. Ülikooli igialatine ruumikitsikus veskikivina jalus, ei leia me kooskäimiseks paremat kohta kui «Sophokles». Kohtumiseni!

Möödunud aasta hoogsa algusega võrreldes oli tänavune märksa närvilisem. Et TRÜ-s on alles uudne nõudmine filmiklubisse astumisel 2 fotot esitada ja ankeet täita, oldi harjumatusest kohmakad.

Et filmiklubi liikmete arv on piiratud auditooriumikohtadega — ei saa me kõigile filmihuvilistele tere tulemast öelda. Tänavana vastuvõtu kuulutame välja kolhoosis olnud II kursuste üliõpilastele ja vene osakondade rahvale. Ootame teid teisipäeval kell 18—22 ajalehe «TRÜ» toimetuses. Kaasa võtke 2 fotot 3×4 cm, isikut tõendav dokument ja 5 rubla. Samasse ootame ka kõiki neid, kel liikmekaartide vormistamine pooleli. NB! «Unustatud» liikmekaardid annulleeritakse 5. okt. k. 22, raha makstakse tagasi teisipäeviti filmiklubi presidendi vastuvõtu ajal kl. 16—17 ELKNÜ TRÜ komitees. Annulleeritute asemele võetakse samas uued liikmed.

Klubi reklaam on peahoone teadetetahvlil, vanas kohvikus ja Vanemuise 46 fuajees.

Filmiklubi, «TRÜ» toimetus ja kunstikabinet on kuulutanud välja filmiretsensioonide ja filmiplakatite võistluse tööde esitamise tähtajaga 30. detsembril 1976. Osaleda võivad kõik huvilised. Retsenseerida ja «plakateerida» võib kõiki filme. Loomulikult on meil hea meel, kui ei unustata klubis näidatavaid filme. Võitjaid autasustatakse. Parimad retsensioonid avaldatakse ajalehes «TRÜ» ja võistlusplakatitest tehakse näitus vanas kohvikus. Möödunud aasta filmiretsensioonide võistluse võitjaks tuli Lembit Hanni «Kurjuse puu kasvab vägivalla seemnest».

FK JUHATUS

Inimeses peegeldub inimene

««Peegel» läks juba oma valmimise momendil filmikunsti «kullafondi».»
MARK SOOSAAR

Tartu suurele ekraanile jõudis järjekordne tähtteos — nüüdisaja ühe väljapaistvama režissööri Andrei Tarkovski süvafilm «Peegel». Selles peaaegu et faabulata lindis on tõsielu läbi põimunud autori visioonide, unenägude ja mõtisklustega vaimsusest, vägivallast, egoismist, emast, kodumaast, sõjast ja paljust muust. Peamine on moraalsuse algusest kunstis ja elus. «Peegel» oli režissöörile nagu mingiks puhastustuleks eetilises mõttes, kokkuvõte senisest. Ses teoses pole eriti oluline süžee, vaid hoopiski visuaalsete kujundite (sümbolid, metafoorid, mõtteparalleelid) süvamaailm, kätkedes eneses väljapaistva kunstniku pihtimust, enesevaatlust nüüdisaegses maailmas, vastutustunnet elu ees.

«Peeglit» on ühekordse vaatamisega raske mõista, igal ülevaatamisel avaneb see visuaal-polüfooniline draama järjest enam. 4. aprillil 44-aastaseks saanud režissööri kõik filmid näitavad ilmekalt tema kui kunstnik-isiksuse järjepidevat kasvamist väljenduslikkuses ja mõttesügavuses.

Filmis «Peegel» ühinevad kõik varasemad Tarkovski teosed: «Ivani lapsepõlv», «Andrei Rubljov» ja «Solaris», andes tunnistust autorist kui järjekindlast oma teema — inimsuse probleemide — analüüsijast. «Peegel» on küll eelkõige filmikujunditesse vormitud autobiograafiline kammerliku laadiga intiimmõtisklus, kuid ütleb globaalses ulatuses enam kui ükski teine film viimasel ajal.

Oma vormilt on «Peegel» ettevalmistamata vaatajale väga raske ja keeruline (samas sujuvalt loogiline film). Autor põrgatab end kokku kalkuse ja mõistmatuse probleemiga, alustades sellest ühtlasi oma esimest analüüsikeerdkäiku. Säärane analüüs väljendab eelkõige inimese vaimuelu krüütilist seisundit, sest inimese püüdlemine hea suunas pole senini kuigi piisav olnud — tardumus ja ükskõiksus on liialt suured (midagi ei võeta ette küüni kustutamiseks, kuigi vesi kaevus on käeulatuses). Põhjus seisneb inimolemuse inertsuses (sündmused ja vestlused trükikojas). Inimese senine püüdlemine on olnud egoistlik (õhupalle vaimu sümbolina näeme päikesest kui igavese tõe sümbolist kõrgemal). Inimloomust kipub neelama kurjus (sõda, sündmused Hiinas), halvast eemaldumine sõltub aga meie mentaliteedist (härjavõitluse näitamine), olekust ja tahte suunast.

Järjekindlalt ja loogiliselt viib režissöör meid filmi jõuliste ja erutavate lõpukaadriteni — lahendus saavutatakse alles siis, kui seesmiselt puhastume (puhta pesu kuivamapanek).

Korduvalt pöördub Tarkovski lapsepõlve, kus ta ikka jälle ammutab jõudu lootuseks. Autor ei rutta oma tunnete-mõtete avaldamisel (nagu arenguski ei saa hüpata ega tormata). Ta varieerib ühe ja sama probleemi käsitlust, vaadeldes seda erinevate nurkade alt, arutleb kõige üle mitmeti. Režissöör toonitab sümbolite vahendusel korduvalt, et kõigel olemasoleval on ka sisemine, varjatud poolus.

Filmi sisekulminatsioon saabub siis, kui poiss, kes tulnud koos emaga võõrusele, vaatab Pergolesi «Stabat Materi» kurbliku meloodia saatel peeglisse, kus peegelduvad **purunenud kell** *läbipaistvas veenõus, kaks vaskkarikat teineteise sees ning* **kartulid piimaloigus.** *Puhas tundmus sõlmib lahti ajalikkuse köidikud (purunenud kell vees), elu on saanud uue mõtte. Karikas karika sees kujutab enesest sfääride harmooniat, sest karikas on ühenduse sümbol. Ent kartulid (maa-alused — mulla all kasvavad — viljad) piimas (süütuses)? Kõik me vaatame, ent kas me kõik ka näeme* **kujundeid,** *mille kaudu kõneleb Tarkovski.*

Lavastaja toonitab omapäraselt üldinimlikku püüdlemist helguse suunas (hõljuv naine, mille kohalt lendab rahusümbolina üle valge tuvi). Vaid vaimse armastuse tunne hõljutab inimolendi maisest sfäärist kõrgemale, viib ta nagu lendu. Kuuleme nüüd taas J. S. Bachi re-minoorset koraaliprelüüdi «Vana aasta on möödunud», mis esmakordselt kõlas tiitrite ajal.

Ikka jälle näeme filmis peegleid («Solarises» kuuleme Snautilt: «Inimene vajab peeglit»). Elupeegliks on meile aga teised, seetõttu inimene vajabki inimest, sest inimene peegeldub inimeses.

Ja taas elupõld, nagu filmi algul. Seal sammuvad üllaste ja hinge ülendavate helide saatel (koor laulab J. S. Bachi «Johannese Passiooni») elutarkus ja tundlikkus (vana ema ja lapsed), moodustades kujundlikult ühtse sümboli lõppematust eluringist — sansaarast. Režissöör võtab kokku: üksnes kõrgemad vaimsed püüdlused võivad meid vaimsel puhastumisel aidata, et kannatusteorust välja jõuda.

«Peegli» ja «Solarise» vahel võime leida rohkesti paralleele, eelkõige väljendub see kujundite samanimelisuses, mõlemas on palju sellist, mis sõnadega väljendamatu, mõlemad esitavad **konkreetse** *lahendusvariandi, mis tegelikult ju väga sarnased. Teed näitavaid ja lahendusi pakkuvaid filme on aga äärmiselt vähe, see teeb need filmid eriti väärtuslikuks. Muidugi annab see tunnistust ka režissööri isikupärasusest ja järjekindlusest lõpetatud (viimistletud) teoste loomisel. Nende filmide filosoofiat ja kreedot sügavdavad kujundid on ühtaegu lihtsad-elulised ja stiilipuhtad tunnetuskontsentraadid, mis viitavad kõige otsesemalt sellele, et tegemist väärteostega.*

«Peegel» on lavastatud eelkõige tugevalt professionaalsel tasemel. Margarita Terehhova (ema ja abikaasa) ning Anatoli Solonitsõn jäävad taas kauaks meelde. Isesuguse muljendi tekitab ka lavastaja vana ema ekraanile ilmumine mitmel korral. Niisamasugust hämmingut nagu lavastuse kõrge tase võib esile kutsuda ka filmi justkui irratsionaalne ülesehitus, mis otseselt viitab, et meiegi elu koosneb tegelikult killukestest (elamused, unistused, hetkesündmused, unenäod, kujutlused jne.), moodustades meie eluks, meie olemuslikkuseks. Sellesse süsteemi lülitavad oivaliselt ka erakordselt sügava tunnetusega ülesvõetud (operaator Georgi Rerberg) loodusvaated, mis kohati tekitavad lausa hardust (lapsepõlvemaja lahtisest aknast vändatud kaadrid sillerdavast metsaalusest).

Andrei Tarkovski on mitmel puhul kinnitanud, et «Peegel» on tema kõige südamelähedasem film. Võiks öelda, et temale oli see koguni vältimatu film alustamaks uuelt tasandikult. Nimelt on lavastajal plaanis pärast «Hamleti» lavaletulekut Leninliku Komsomoli nimelises Moskva teatris vändata uus ulmefilm «Tsoon», mis jällegi käsitleks allegoorilis-kaemuslike kujundite kaudu tänapäeva aktuaalseid probleeme, kuid sootuks uute «rakurssidega».

Praegu tuleb nentida, et kogu maailma filmivarasalvest pole nimetatud teist visuaalteost, mis sedavõrd oleks arendanud filmikeelt kui «Peegel». Siiski ideeliselt **kõlajõult** *ja helguselt tundub hulga kandvam olevat «Solaris», mis vormilt küll ei küüni A. Tarkovski viimase filmini, kuid vallandab tõsises ja otsivas, autoriga kaasamõtlevas vaatajas jõulisi impulsse vaimsusele püüdlemiseks. Sellegipoolest on «Peegel» erakordne loominguline saavutus, mille tegelikku väärtust mõistetakse ehk alles aastate pärast (just nii on see olnud «Andrei Rubljoviga»).*

ANDU PÄRJEL

„Lunapark" läks, aga hirmutoa jättis

Käesolevast ei pea tulema retsensioon, kuigi ka neid võiks meie lehes olla. Tahame lihtsalt avaldada mõned mõtted ühe hiljuti külastatud näituse kohta. Jutt on Moskva olümpiamängude embleemikavandite üleliidulisele võistlusele esitatud tööde näitusest Tallinnas.

*

Näitusest endast. Välja on pandud (väga umbes) tuhat kõige erinevamat kavandite võistlusele esitatud 24 000 (?) tööst. Näitus tundub ülevaatlik olevat, kuigi, nagu võis aru saada kiretust kirjast seinal, oli veel 600 tööd eksponeeritud Montrealis. Kavandite grupeerimisprintsiip jäi meil küll tabamata, ka ei selgunud, kes täpselt mingi kavandi autor: siin grupp kavandeid, veidi kõrval grupp nimesid, ole mees ja pane ise pilt ja nimi kokku. Nagu võis aru saada külalisraamatust (mis muide oligi kõige parem teabeallikas, sest valvur ja piletöör olid ebakompetentsed), oli näitus juba mujalgi olnud. Ilmselt sealt ka kujundus.

*

Kavandeist. Need andsid kindlat tunnistust sellest, et osavõtt oli olnud tõesti massiline ja üldrahvalik. Usume, et seal oli tõid nii põldurilt kui teadlaselt, karjaselt kui kirjanikult, koolipoisilt kui kosmonaudilt. Kindlasti ka kutseliselt kunstnikult, kuigi neid tundus vähe esindatud olevat (ERKI üliõpilased arvasid koguni, et 90% autoritest on lapsed). Igaüks oli asjale oma vaatenurgast lähenenud: küll oli embleemidei karusid, jäneseid «Nuu, pagadii!»-filmist, vene kaunitare ja jõumehi, rääkimata kõikvõimalikest vene rahvuslikest sümbolitest. Mõni embleem sarnanes sinna mahutatud elementide arvult Taga-Kaukaasia liiduvabariikide vappidega. Hoopis vähe oli kaasaegse kujunduskeelega originaalseid lahendusi. Leidsime vaid kümmekond kavandit, mis oma selguse ja lakoonilisusega sobiksid esinema nii sageli ja nii paljudes kohtades, nagu seda olümpiaembleemil teha tuleb.

*

Arvamustest näituse kohta. Omaette vaatamis-lugemisväärtus oli külalisraamat, nagu eespool märkisime. Seal kirjapandust tekkis meil arvamuse avaldajaist järgmine pilt: ühed, kes hea kombe kohaselt sule haravad ja oma nimed kultuurse meelelahutuse paika jäädvustavad. Kui nad midagi lisavad, siis *á la* «Näitus meeldis väga. Ootame edaspidigi niisuguseid.» Teised, nagu ikka vaimse töö tegijate või õpilaste hulgast, olid üldises hinnangus hoopis vastupidisel seisukohal, aga samal ajal ka palju konkreetsemad, kusjuures kehtis seaduspärasus: mida nooremad, seda resoluutsemad, isegi äärmusse kalduvad. See on muidugi ka mõistetav. Väärib aga tunnustust noorte aktiivne suhtumine. Illustreerimiseks mõned näited kommentaarideta:

«Hea, et lapsi ilma rahata sisse lasti.»

«Millal makulatuuri järele võib tulla?»

«Kahju, et puudus veel embleem vene säärsaapaga!»

«Väga hea näitus, naer on ju terviseks!» Ja pealkirigi on samast.

ESTER NÄPPING,
RUVE ŠANK

Uus õppeaasta orientalistikakabinetis

Ülikooli keemiahoone teisel korrusel sammudes ei pane alati tähelegi otse ringauditooriumi vastas olevat ust. Siin asub aga üks huvitavamaid *alma mater*'i allasutusi, kuhu on kogunenud õhtupoolikuti kümned tudengid, õppejõud ja entusiastid väljastpoolt ülikooli, et õppida selliseid keeli, milleks võib-olla muud võimalust polegi. See on orientalistikakabinet.

1955. a. veebruaris alustati siin hiina keele kursustega. Kahekümne aasta jooksul on loetud veel jaapani, vietnami, mongoli, pärsia, türgi, armeenia, indoneesia, araabia, heebrea, sanskriti, hindi, tiibeti, bengaali, haussa, suahiili ja afrikaani keeli. Noored orientalistid, peamiselt filoloogid ja ajaloolased, on õppinud ka hollandi, itaalia, taani, islandi, prantsuse, portugali jt. keeli. Orientalistikahuvilisi on olnud üle kuuesaja. Kõige rohkem kuulajaid on olnud jaapani keele kursustel, paljusid on huvitanud ka araabia, türgi, hiina, sanskriti ja hindi keeled.

Suuremat osa neist keeltest õpetab kabineti juhataja, filoloogiakandidaat dotsent Pent Nurmekund, india ja tiibeti keeli aga tema endine õpilane Linnart Mäll. Üksikuid kursusi on pidanud ka külalislektorid.

Kabinetis huvi äratanud üks või teine keel on sageli head vilja kandnud: Ida keeli on õppinud geoloog Ü. Sirk, teadlane ja tõlkija H. Udam, kirjanikud ja tõlkijad L. Seppel, Ü. Udam, A. Erikson, J. Kaplinski jt.

Kabineti sagedasteks külalisteks on kauaaegne sinoloog ja omaaegne Akadeemilise Orientaalühingu asutaja dots. L. Leesment ja slavist V. Ernits. Orientalistikakabinetiga on tihedates sidemetes rahvusvaheliselt tuntud Nõukogude Liidu ja välismaa teadlased. Kabineti juhataja P. Nurmekunna ja õppejõu L. Mälli artiklid on tunnustust leidnud meil ja välismaal.

Möödunud aastal tähistas kabinet 20. aastapäeva. Juubelikonverents «Soome-ugri rahvad ja Ida» toimus 12.—14. novembrini. Ilmunud on kolm mahukat kogumikku «Töid orientalistika alalt», kust võib leida mitmeid huvipakkuvaid uurimusi. Uue kogumiku kohta on saabunud arvamus NSV Liidu väljapaistvaimalt afrikanistilt akad. D. Olderoggelt, kes kirjutab P. Nurmekunnale, et uus kogumik on sisult ja autorite valikult erakordselt õnnestunud.

Alates 1971. a. tegutseb kabineti juures ÜTÜ orientalistikasektsioon, kus on võimalik tegelda peale keeleõpingute veel Idamaa rahvaste kirjanduse, ajaloo, kultuuri ja filosoofiaga, samuti Ladina-Ameerika Kolumbuse-eelse ajaloo uurimisega.

Kellel on meie kabineti töö vastu huvi, tulgu häbenemata! Tervitatud on kõik, eriti filoloogid ja ajaloolased. Tööd alustame oktoobrikuus.

TARMO KULMAR

Päh, kopsuhaigused!

Arvamus: pall on kergeke, reketit ei tunnegi, mäng käib mererannas ...

Tegelikkus: võistlusmängud ei toimu väljas, vaid saalis. Väljakul on kindlad piirid, võrgu kõrgus 1,55 m ja lae kõrgus võrgust 7 m, mängupinge uskumatu.

Reklaam: tule vaatama! 2. ja 3. oktoobril toimub Tartu Linna Noorte Spordikooli (Turu t. 4) korvpallisaalis võistlus, millest võtavad osa peale Eesti tugevamate ka paremad mängijad väljastpoolt vabariiki. Ülikooli mängijatest teevad kaasa M. Dolotova, A. Adojaan ja P. Lond.

PAAVO ROLAND

Kõik sügiskrossile!

Ülikooli teaduskondade vahelise massispordiürituste seeria avaalaks on sügiskross. Nagu tavaliselt peetakse see teaduskonniti Tähtvere pargis. Vastavalt ülikooli massispordiürituste juhendile määrab teaduskondade paremusjärjestuse suurem osavõtuprotsent üliõpilasteõppejõudude üldarvust. Seega igaüks, kes osa võtab, toob oma teaduskonnale punkti ja annab oma panuse teaduskonna spordiau kaitsmiseks ning teaduskonnasiseselt parima kursuse selgitamiseks.

Kross toimub järgmistel aegadel:

4. oktoobril kl. 10 Bioloogia-Geograafiateadusk., kl. 14 Matemaatikateadusk.; 5. oktoobril kl. 9 Füüsika-Keemiateadusk.; kl. 14 Kehakultuuriteadusk., kl. 16 Arstiteadusk. I ja IV k.; 6. oktoobril kl. 10 Õigusteadusk. II, III ja IV k., kl. 16 Filoloogiateadusk., kl. 16.30 Õigusteadusk. I k., kl. 17 Majandusteadusk.; 7. oktoobril kl. 16 Arstiteadusk. II, III ja V k.; 8. oktoobril kl. 10 Ajalooteadusk., kl. 17 õppejõud-teenistujad (need, kes mingil põhjusel ei saanud osaleda oma teaduskonna krossi ajal).

Krossini jäänud päevi on vaja hoolega kasutada treeninguks, joosta tuleb iga päev, siis pole ka raskusi VTK normide eduka sooritamisega.

Kohtumiseni krossirajal!

UNO SAHVA,
kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja

Teie küsite— meie vastame

Üliõpilane V. Keel küsib, miks ripub ühiselamus üle nädala reedeti kunstipärane kuulutamine: «Pesuvahetus reedel kell 9—12»?

Täiesti ootuspärane on, et aegajalt pesu vahetatakse. Ja loomuvastane pole ka see, et üliõpilasel loengud on, mõnel sel aastal koguni kell 8—14. Soovitame valida korruste pesuvahetamise volinikud, kellele siis dekanaadist vabastuskiri lunastatakse, sest kui kogu ühiselamurahvas dekanaati oma seletuskirjade või vabastuspalvetega piirama hakkab, on see dekanaadile ka liiast. Väljaspool neid ajaraame võivad aga näiteks I ja II ning III ja IV korrus omavahel pesu vahetada.

Sass, röövime õlge laeva

...kostab EPA peahoone auditooriumist nr. 132, kus puhastatakse laululaeva helitreppe ning lüüakse läikima nii peenemad kui jämedamad torud. Saabunud on jälle meeskonna täiendamise aeg; soovijailt ei nõuta midagi peale sünnipärase orienteerumise helitrepis, kõik muud oskused on omandatavad töö käigus.

Niisiis igal esmaspäeval ja neljapäeval kell 19; viimane madrus võetakse pardale 28. X.

ALO RITSING

Alla svensktalande är välkomna till Svensk studiecirkel. Första mötet äger rum den 6. oktober kl. 18.15 i rum 209 Ülikooli 18a.

Klubis

2. ja 3. okt. kell 20 mängib ansambel «TERAVIK» kooseisus: Urmas Alender, Boris Meeder (lauljad), Andres Kerstenbeck, Sulev Kuusik, Tiit Kõrvits, Marius Sagadi ja Urmas Tedra.

NB! 4. okt. läheb klubi saal mõneks nädalaks remonti.

KLUBI NÕUKOGU koosolek toimub 4. okt. kell 21 klubis.

NB!

Lõppemas on komsomolidokumentide vahetamine ülikoolis. Kommunistlike noorte (eriti teenistujate) hulgas on aga veel inimesi, kellel uus komsomolipilet saamata.

Komsomolikomitee **ootab kiiresti** kõiki selliseid teenistujaid — kommunistlikke noori komsomolikomitee arvestussektorisse (kaasas 2 komsomolidokumentide jaoks 21. Juuni tänava fotograafi juures tehtud fotot).

Palume kõigil allüksuste juhtidel tagada oma kollektiivis töötavate kommunistlike noorte komsomolipileti vahetamine hiljemalt 10. oktoobriks.

ELKNÜ TRÜ komitee

Kunstikabinet

(Tiigi t. 78, tuba 203)
võtab vastu uusi liikmeid. Õpitakse joonistamist, akvarelli ja graafikat.

FILMIHUVILISED!

Kõik, kes ise filmi teha tahaksid (amatöörfilmi), tulgu 4. või 6. oktoobril kell 18 ELKNÜ TRÜ komiteesse.

Kultuurisektor

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5006. MB-05569.

Raamat kättesaadavamaks

Teaduslik Raamatukogu avas juba 1975. a. septembris Leningradi maantee kõige uuemas ühiselamus lugemissaali. Kasutada saab ühiskondlik-poliitilist ja erialast kirjandust. Lugemissaali kasutamist hõlbustab raamatute paiknemine avariiulitel. Külastajaid oodatakse esmaspäevast reedeni kell 10—22, laupäeval kell 10—18 ja pühapäeval 10—16-ni. Oodatud on kõik, kellel õppimistahe ja Teadusliku Raamatukogu lugejapilet.

FASTA REPPO

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 34 Reedel, 8. oktoobril 1976 XXVIII aastakäik

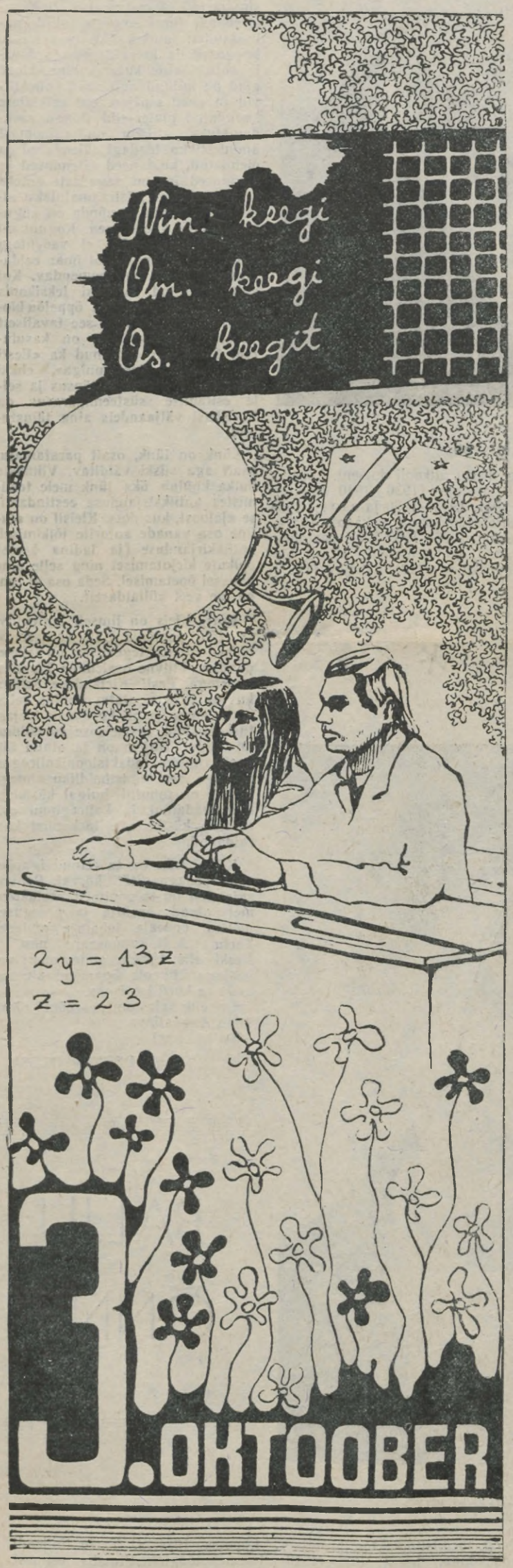

Õpetajate päeva erimaterjalid lk. 3. LOE!

Peeter Nõgese plakat

Baeri päevad 29. IX—2. X

30. sept.

K. E. v. Baeri 100. surma-aastapäeva tähistamise vabariikliku komisjoni esimees A. Green avab üleliidulise teadusliku konverentsi «Baer ja loodusteaduste areng».

K. E. v. Baeri nimelise preemia esimesed laureaadid prof. J. Aul (vasakult esimene) ja bioloogiadoktor K. Paaver (vasakult teine).

✣

2. okt.

Ekskursioon konverentsist osavõtjatele marsruudil Tartu—Lasila—Piibe—Koeru—Tartu.

Mälestuskivi avamine Lasilas, kus Baer veetis oma lapsepõlveaastad.

Konverentsist osavõtjad koos külaliste ja kohalike elanikega Piibes. Kõneleb prof. K. Põldvere.

EDUARD SAKI fotod

Rektor tänab

Kaasabi RÜ ettepanekul algebra ja geomeetria kateedri juhatajat prof. ÜLO LUMISTET üleliidulise konverentsi «150 aastat Lobatševski geomeetriat» ettevalmistamise eest, samuti NLKP XXV kongressile pühendatud filosoofia-alase viktoriini eduka korraldamise eest filosoofia kateedri töötajaid ÕIE KIVIMAAD, REM BLUMI, REIN VIHALEMMA, ÜLO MATJUST, IGOR GRÄZINIT, MARE NÕMMIKUT, kaasabi eest komsomolisekretäri KALLE LIIVI ja ANDRES EESMAAD.

VIISAASTAK JA MEIE

Ühiskonnateaduste kateedri juhatajate üleliiduline nõupidamine

Nõupidamine toimus 21.—23. septembril Moskvas. Plenaaristungid olid Kremli Palees. Nõupidamise põhiprobleem: kuidas kõige paremini korraldada kõrgkoolide ühiskonnateaduste kateedrite tööd NLKP XXV kongressi materjalide ja otsuste valguses.

Nõupidamise plenaaristungil 21. septembril kuulati:

NLKP Keskkomitee sekretäri **M. V. Zimjanini** ettekannet «NLKP XXV kongress ja ühiskonnateaduste kateedrite ülesanded»;

NSVL kõrgema ja keskerihariduse ministri **V. P. Jeljutini** ettekannet «NLKP XXV kongress ja kõrgharidusega spetsialistide ettevalmistamise kvaliteedi paremustamise ülesanded»;

NSVL Teaduste Akadeemia asepresidendi **P. N. Fedossejevi** ettekannet «NLKP XXV kongress ja ühiskonnateaduste alal tehtava uurimistöö ülesanded».

Samal plenaaristungil alustati ka läbirääkimisi ettekannete kohta.

22. septembril töötasid sektsioonid: NLKP ajaloo, filosoofia, poliitilise ökonoomia, teadusliku kommunismi sektsioon. Jätkus ettekannete arutamine. Peale selle anti sektsioonides hinnang ühiskonnateaduste õppekursuste uute programmide projektidele ja vahetati mõtteid kateedrite töökogemuste üle.

23. septembri plenaaristungil viidi lõpule ettekannete arutamine, kuulati ära sektsioonide aruanded, kinnitati nõupidamise soovitused. Istungi lõpul kiitsid nõupidamisest osavõtjad üksmeelselt heaks NLKP Keskkomiteele, Keskkomitee peasekretärile L. I.Brežnevile adresseeritud kirja. Kirjas märgiti osavõtjate kindlat tahet hästi täita need suured ülesanded, mis seisavad ühiskonnateaduste kateedrite ees NLKP XXV kongressi materjalide ja otsuste valguses.

TRÜ poolt võtsid nõupidamisest osa ülikooli rektor prof. A. Koop, NLKP ajaloo kateedri juhataja prof. J. Kalits, poliitilise ökonoomia kateedri juhataja prof. M. Bronštein, ajalooteaduskonna dekaan dots. O. Klaassen ja nende ridade kirjutaja. Ma esinesin ka filosoofiasektsioonis, kus rääkisin meie ülikooli töökogemustest ja tegin omapoolsed ettepanekud filosoofiakursuse programmi kohta, samuti filosoofide ettevalmistamise süsteemi täiustamise kohta. Võtsin nõupidamise kohta sõna ka Moskva televisioonis.

Nõupidamisel arutatud probleemide ring oli väga ulatuslik. Ent kõik arutelud olid koondatud ühe põhilise ülesande ümber: korraldada kogu ühiskonnateaduste kateedrite tegevust — õppe- ja kasvatustööd, teadusliku uurimistööd — vastavalt NLKP XXV kongressil seatud sihtidele.

Sellest peaülesandest rääkis väga põhjalikult NLKP Keskkomitee sekretär M. V. Zimjanin, see oli põhiteemaks teistes ettekannetes ja erandituit kõigis sõnavõttudes.

Ühe artikli raamides pole mõistagi võimalik põgusaltki valgustada kõiki arutatud küsimusi ja nende kohta antud soovitusi. Praegu lühidalt mõnedest õppe-kasvatustöö peaülesannetest, silmas pidades võimalust «Tartu Riikliku Ülikooli» veergudel samade küsimuste konkreetsete aspektide juurde tagasi tulla ja peale selle ka õppevälise kasvatustöö ja teadusliku uurimistöö probleeme käsitleda.

NLKP XXV kongress on ajaloolise tähtsusega sündmus meie kommunistlikus ülesehitustöös, sotsialistliku maailmasüsteemi arengus, ülemaailmse revolutsiooni protsessi arengus. Kongressi materjalid, NLKP Keskkomitee peasekretäri L. I. Brežnevi aruandekõne on väga tähtsad ka marksismi-leninismi teooria loova arendamise seisukohalt. Nüüd, kus kongressi materjalide tundmaõppimise esimene etapp kõrgkoolides on lõpule jõudnud, on vaja kongressi materjalid orgaaniliselt lülitada kõigi ühiskonnateaduslike distsipliinide õppekursustesse, kõikidesse õppetöö vormidesse.

Nagu kõikidel meie elualadel, peab kõrgkooli elu deviisiks X viisaastakul olema efektiivsus ja kvaliteet. Õppejõudude poolt tähendab see oma pedagoogimeisterlikkuse arendamist ja pedagoogilise ning teadusliku uurimistegevuse oskuslikku ühendamist. Maksimaalse efekti peavad andma loengud kui põhiline õppetöö vorm.

Marksismi-leninismi teooria õppimise eesmärgiks ei saa olla ainult teatud hulga faktiliste teadmiste omandamine. Ilma teadmisteta loomulikult kuhugi ei jõua. Ent on vaja, et üliõpilased omandaksid marksismi-leninismi teooria süsteemselt, mõistaksid teooria komponentide omavahelist seost, tajuksid õpitavate printsiipide, mõistete, faktide kohta marksismi-leninismi teooria süsteemis. Märgin, et ühiskonnateaduste aineprogrammide arutamisel pöörati suurt tähelepanu ühiskonnateaduste kursuste vahelisele seosele. Marksismi-leninismi kui üldse teooria omandamise efektiivsust peab kontrollima ka teadusliku kommunismi riigieksam.

Niisiis, seostatud ja püsivad teadmised. Kuid ainult sellest ei piisa. On vaja — ja lõppkokkuvõttes on see kõige olulisem —, et teadmised muutuksid iga üliõpilase seesmiseks veendumuseks, igapäevase elu ja praktilise tegevuse juhendiks. Tühipaljaid ilukõnelejaid meie ühiskond ei vaja. Kõrgharidusega spetsialist, teiste inimeste juhtija ja kasvataja, peab eneses ühendama sügavaid teoreetilisi teadmisi ja kindlaid ideelisi veendumusi, peab neid rakendama tegelikus elus.

Üliõpilase kommunistliku maailmavaate kujunemine on ju teadmiste muutumine veendumusteks, sisemiseks elu ja tegevuse juhendiks. Ühiskonnateaduste õpetamise peaeesmärk on tulevase spetsialisti kommunistliku maailmavaate arendamine.

Oli juttu ka sellest, kuidas korraldada üliõpilaste iseseisvat õppetööd pidevalt. Ühiskonnateaduste episoodiline õppimine takistab süsteemsete ja püsivate teadmiste omandamist. Rõhutati järgmist.

Marxi, Engelsi, Lenini teoste ja tähtsamate parteidokumentide iseseisev läbitöötamine ning konspekteerimine peab olema süstemaatiline. On vaja taotleda, et teoseid õpitaks tervikuna, mitte fragmentaarselt. Uute aineprogrammide järgi on näiteks filosoofias ette nähtud seminarid V. I. Lenini teoste «Materialism ja empiriokrititsism» ning «Riik ja revolutsioon» kohta.

Kõikidel seminaridel on vaja aktiivset arutelu seminari kavas olevate probleemide üle. Seminarid ei tohi piirduda õppejõu küsimuste ja üliõpilaste vastustega või siis taanduda referaatide kuulamisele.

Väga tõhusaks iseseisva töö vormiks peeti osavõttu üleliidulistest üliõpilastööde konkurssidest ühiskonnateaduste alal. Minister V. P. Jeljutin märkis oma ettekandes Nõukogude Eesti kõrgkoolide saavutusi selles valdkonnas. Omalt poolt tahaksin lisada, et massilise osavõtu konkurssidest oleme suutnud tagada. Nüüd tuleb eriti rõhku panna niiütelda keskmiste tööde kvaliteedile. Asi on selles, et tipptööde poolest oleme viimasel ajal esinenud küllalt hästi. Äsja lõppenud kuuendal konkursil said näiteks ENSV kõrgkoolid 7 üleliidulist autasu, kusjuures 6 neist said TRÜ üliõpilased. Seitse autasu vabariigi kohta ja seda enam kuus autasu TRÜ kohta on hea tulemus, mille hoidmiseks tuleb tõsiselt pingutada. Püüdkem nüüd sinnapoole, et ikka vähemaks jääks pealiskaudsete, kiiruga koostatud referaatide hulk! Et ikka rohkem oleks ühiskonnateaduste alal niisuguseid üliõpilastöid, mida võiksime kanda rubriiki «uurimuslik töö»! Et hästi palju referaate oleks temaatiliselt nii valitud ja nii tehtud, et autor saaks referaadi põhjal esineda ettekande või loenguga laiemale kuulajaskonnale! (Eksperimendi korras püüame senist liigitust «referaat», «uurimuslik töö» täiendada veel rubriigiga «referaat-loeng».)

JAAN REBANE

Richard Kleis 80

Eesti nõukogude ajaloolane ja filoloog, Tartu ülikooli dotsent. Lõpetas 1925. a. Tartu ülikooli, oli 1925—1940 õpetaja (1930—1940 direktori asetäitja) H. Treffneri gümnaasiumis. 1941, 1944—1950 ja aastast 1954 TRÜ dotsent (1945—1948 Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaan). 1947—1950 ENSV TA Ajaloo Instituudi direktor, 1966—1969 ENE peatoimetaja asetäitja. Koostanud ja toimetanud teatmeteoseid: «Eesti biograafiline leksikon» (1926—1929, täienduskõide 1940), «Tartu» (1927), «Eesti entsüklopeedia» (8 kd., 1932—1937) jpt.

* *

Elise Käer-Kingisepp 75

Eesti nõukogude farmakoloog ja füsioloog, meditsiinidoktor, professor. Lõpetas 1924. a. Tartu ülikooli Arstiteaduskonna, 1927. a. Keemiateaduskonna, luges 1925—1940 Farmakoloogiainstituudis esimest eestikeelset farmakoloogiakursust, töötas ühtlasi Arstirohtude Proovimise Instituudis; aastast 1944 TRÜ füsioloogia kateedri juhataja, Eesti Füsioloogia Seltsi esimees selle asutamisest (1953) alates. Töid peamiselt ravimikombinatsioonide, sisesekretsiooni, vereringe, hingamise ja seedimise regulatsiooni alalt.

Prof. E. Käer-Kingisepa juhendamisel on valminud 13 kandidaaditööd, mille autoreiks olid peaaegu juba tuntud teadlased prof-d A. Rulli, R. Looga, A. Viru, med. dokt. R. Silla, dots-d M. Epler, S. Teesalu jt.

Rõõm tõest

Teil Hellase eeskuju olgu käes nii
päeval kui ööl ning neid aga
sirvige aina.

6. oktoobril sai 80 võõrkeelte kateedri dotsent ajalookandidaat Richard Kleis, kes oma eriala — ajalugu ja klassikaline filoloogia — on omandanud üsna Horatiuse nõuande kohaselt.

R. Kleis on mitme väärtusliku käsiraamatu toimetaja ja kaasautor, eestikeelsete teatmeteoste süstemaatilise väljaandmise algatajaid. Niisugune töö tähendas akad. H. Kruusi sõnade järgi Augiase tallide puhastamist: andmestiku vaevarikas kogumine ja korraldamine, sobivate kollektiivide kujundamine. Uued ajad on kujundanud uued kollektiivid ja uued uurijad, ent eelkäijate koondatud materjalid jäävad asendamatuks. Hiljem on asjaomast andmestikku teadagi täiendatud ja õiendatud, kuid need täiendused ja õiendused ise on sagedasti uuteks ja paremateks käsiraamatuteks alles koondamata ja nõnda on koguteosed ikka käepärased. Koguni nii käepärased, et vahel ei vaevutagi hilisemaid lisandusi otsima: eeldatakse, et teos on ammendav. Kui näiteks tuntud Levitski leksikonis on mõne *alma mater*'i õppejõu biograafias lünk, siis on see tavaliselt ka seal, kus Levitskit on kasutatud. Sama on juhtunud ka «Eesti biograafilise leksikoniga», ehkki teatmestiku ulatus ja täpsus ja selle esitamise süsteemipärasus on R. Kleisi väljaandeis aina täiustunud.

Lünk on lünk, osalt paratamatu, osalt aga siiski välditav. Viimaste hulka kuulub üks lünk meie teadmistes antiikkirjanduse eestindamise ajaloost, kus dots. Kleisil on oluline osa vanade autorite tõlkimisel, antiikkirjanduse (ja ladina keele) õpikute kirjutamisel ning selle aine kauasel õpetamisel. Seda osa ei tunne me veel küllaldaselt.

Dots. Kleis on ilmselt kollektiivse töö pooldaja. Tä varasemast ühiskondlikust tegevusest on tähelepandav aktiivne osalemine TA ülesannetega Eesti Kirjanduse Seltsis, kus ta 1929. a. alates kuulus seltsi eestseisusse ja oli korduvalt kirjastuskomisjoni, eestseisuse «presiidiumi» liige. Hiljem on ta olnud ülikoolis mitme redaktsioonikolleegiumi liige, kes tagasihoidliku nimega ametis on tohutul hulgal käsikirju läbi vaadanud ja kolleegiumi esimehena käsikirjade laekumist korraldanud.

Kõike seda on ta teinud igapäevase pedagoogitöö kõrval. Poolest sajandist on ta poolteist aastakümmet olnud õpetaja ja praeguses mõttes õppeala juhataja nüüdses Tartu A. H. Tammsaare nim. I Keskkoolis, 1944. a. alates paari vaheajaga ülikooli õppejõud ainetes, mida ta kord ise õppis.

Õnnelik elu on ju rõõm tõest, ütleb Augustinus.

Palju õnne!

PEETER OLESK

PALJU ÕNNE!

●●●● 3. OKTOOBER...

ÕPETAJA '76

Oli maikuu — linnulaulude ja lillede õitsemise kuu. Aeg, mil linnapildis hakkavad tooni andma rõõmsailmelised, tihtipeale ehk isegi natuke ärevate nägudega poisid-tüdrukud, kes alalõpmata kuskile kiirustavad. Ikka enam ja enam torkab sellal silma raamatukogudes, rõdudel, pargipinkidel ja kõikvõimalikes ning võimatutes kohtades konspektide ja raamatute kohale kummardunud noori inimesi, kes praegu ümbritseva maailma vastu ilmselt samapalju huvi ilmutavad kui ajaloo eksamil keemia spikri vastu. Mis seal salata — ees ju eksamid, need, mis peavad näitama üheteistkümne aasta tööd ja töössesuhtumist.

Astume sisse Tallinna II keskkooli raskest, mitmeid põlvkondi näinud tammeuksest. Astume üles mööda treppe, mida kulutatud juba pea sada aastat ja mis oma siledusega hakkavad küündima ülivõrde piirideni.

Kolmandal korrusel vaatab meile vastu vana koolikell. Tõsi küll, soliidsest east ja harvast kasutamisest oksüdeeruma kippuv, tolmukordki peal, ent siiski iga hetk valmis märku andma tunni algusest või lõpust. Pole parata, tehnika tungib peale, ja juba teist aastat heliseb koolis elektrikell, aga vana «pann» (nagu tema jüngrid teda kutsuvad) annab oma kõmisevad löögid üksnes siis, kui koolis midagi eriti pidulikku ja tähtsat toimub.

Siinsmas kolmandal korrusel asub ka keemiakabinet, mille perenaiseks alates 1970. aastast on õpetaja Anu Erman.

Ausalt öeldes on teda õpilaste keskelt väga raske ära tunda. Mõni suurema kasvu ja mahlaka põriseva baritoniga poiss annab võib-olla isegi rohkem õpetaja mõõdu välja, kui see naerusuine, pisut ehk liigagi plikaliku olemisega noor naisterahvas, kes parasjagu õpilastega eelseisvate eksamite probleeme lahti harutab. 1973. aastal anti tollal alles verivärskele õpetajale oma klass. Ega see niisama olegi — sulatada 35 erinevat iseloomu, 35 erinevat tahtmist ning veel tuhat ja üks asja üheks monoliitseks tervikuks, kes püsiks ja tunneks end ühtsena kui mitte kõigil kolmel, siis kasvõi vähemalt viimasel, abituuriumiaastal.

Vahepeal on tuletõrjealarmi meenutav elektrikell kutsunud õpilased vahetundi ja kabinetti on siginenud vaikus. Anu Erman palub astuda edasi, oma «kateedrisse», ruumi klassi otsas, kus vabal hetkel saab kontrolltöid parandada, katseid ette valmistada, mõnda korra vastu patustanud poissi «läbi võtta» või siis lihtsalt pärast järjekordset tundi puhata. Istume.

Jutuajamisest selgub, et Anu Erman polegi päris kutseline õpetaja. Taskus on tal hoopis TPI-st saadud ühiskondliku toitlustamise organiseerimise ja planeerimise tehnoloogia inseneri diplom, seljataga isegi poolteist aastat kohviku «Narva» juhataja staaži. Imestunud pilkudele vastuseks tõttab ta kohe seletama, mis teda nii tulusalt ja healt ametikohalt õpetaja raske ja närvesööva töö peale tõi.

«See on pärit ilmselt juba keskkoolipäevilt, kui tuli teinekord nooremates klassides asendusõpetajaks olla. Mulle lihtsalt meeldis teisi aidata ning et reaalained mulle päris hästi istusid, tegin mitmetele oma klassivendadele-õdedele järeleaitamisi, sest tundsin, et nad mind hästi mõistsid. Vahest ehk pareminigi kui pärisõpetajaid. Sellest siis ka püüe teistele kõike õpetada, kätte näidata. Pedagoogilisse Instituuti ei astunud sellepärast, et see ei olnud sellal lihtsalt pop. Ja võib-olla kohutas ka sõna «õpetaja». Siiski tunnen, et Polütehnilises Instituudis, kus keemia tõesti väga tugeval järjel on, leidsin oma keemiahuvile õige rakenduse. Sealt saadud teadmistest jätkub nii kooliprogrammi läbivõtmiseks kui ka mõne eriti teadmishimulise õpilase huvi rahuldamiseks. Mitmed õpilased on keemiaolümpiaadidel hästi esinenud. Tunnen selle üle alati rõõmu, teinekord pisut uhkustki.

Miks ma siis ikkagi kooli tulin? Ilmselt on minusse jäänud koolipõlvest pisikene hõõguv noorusesäde, mis tahab ümberringi tunda noorus-likkust ja elurõõmu, teadmistejanu ja sütitavat reipust. Tunnen, et õpetades neid õpin ka ise. Ja kes teab, võib-olla veel rohkemgi.»

Ukse taga on sagimine tekkinud.

«Need on minu enda rõõvlid,» läheb Anu Ermani suu muigele. Saan ka loa tundi vabakuulajana viimases pingis kaasa teha. Seni kuni lõplikele aastahinnetele punkte pannakse, võib varjamatu kadedusega kabinetti ja sisustust imetleda. Kõik on käe-jala juures mugavalt ja üliotstarbekalt ära paigutatud, sealjuures veel särab puhtusest. Ei midagi liigset, vaid see, mis just hetkel vajalik. Tean, et kõik see siin on andnud kõneainet ajalehtedele ja inspiratsiooni mitmele laboratooriumile, teistest koolidest rääkimata. Õpetaja Erman pole kitsi kõike seda teistega jagama. Alles hiljem saan teada, et terve sisustus, selle paigutus ja muu on tema initsiatiivil tehtud.

Tund aga jätkub. Üksteise järel joonistub Anu Ermani käe all tahvlile välja terve valemite ja sümbolite sülem. Klassis on kuulda vaid pliiatsite sahinat — kõik on sügavalt ametis. Kes teab, tuleb see nüüd sellest, et õpetajat armastatakse rohkem kuulata kui kuulama panna või sellest, et paari nädala pärast eksam ukse ees, aga igatahes tundub, et terve klass on üksainus suur silm ja suur kõrv. Tunni viimased minutid mööduvad viktoriini vormis: kõik küsivad ja üks vastab, sest kes siis veel kui mitte tema teab täpselt ja üksikasjaliselt, kuidas, miks ja millistel tingimustel. Küsimusi jätkub veel vahetunniski.

Hiljem saime jutuotsale mõnega küsijatest.

Meeli: «Paremat klassijuhatajat ei kujuta ettegi. Ta on nagu üks meie hulgast, temaga saab jagada nii rõõmu kui muret. Tihtipeale ka neid asju, millest kodus ei söandaks rääkidagi. Võib kindel olla, et Anu aitab.»

Harri: «Mul on tunne, et tema mõistab meid alati, kahju ainult, et meie teda alati ei mõista või kui mõistame, siis palju hiljem ja sellest on alati tuline kahju, sest alles siis me näeme, et tal oli õigus. Järjekordselt.»

Heila: «Kui peaks kirjutama kirjandi teemal «Minu õpetaja», olen kindel, et paljud kirjutaksid just temast.»

Urmas: «Mind keemia huvitab, õpetaja Ermani tunnis tunnen, et keemia ei ole sugugi nii kuiv ja tuim valemiterägastik, nagu paljud arvavad. Olen tähele pannud, et tema suudab ennast kuulama panna.»

Jutuhoos tulevad meelde toredad klassiõhtud, ekskursioonid, suusalaager Nelijärvel. Ja kõigile võib anda koondnimetuse «vahva». On loomulik, et tuleb ette ka arusaamatusi ja tülitsemist, kuid kõik laabub kindlasti, ja see ongi kõige tähtsam.

Tahes-tahtmata tärkab küsimus, mis siis on selleks võlujõuks, mis muidu nii igavaks ja kuivaks peetava keemia nõnda huvitavaks ja kuulatavaks teeb. Vastuseks õpetaja naeratab. Selgub, et võlujõudu polegi. On ainult mõistev suhtumine klassisse ja sealjuures igasse üksikusse eraldi. «Ja kannatust peab olema,» arvab Anu Erman. «Igaühe jaoks peab leidma omaette lähenemisviisi ning siis selle abil õpilaseni jõudma. Üksnes nõnda suudad end tähelepanu keskpunkti asetada ja tunni materjali õigesse kohta kinnistada. See kõik nõuab muidugi palju vaeva, kuid ta tasub end sajakordselt tagasi, kui näed, et sinu hoolealuse mõte liigub vajalikus suunas. Ja see on tõesti suur, suur rõõm.»

ERKI BERENDS

Noortega koos olles...

Esimene tutvus käis meil grammatikareeglite ja kirjanike elulugude läbi. Aga ega me, viienda klassi õpilased, suutnud kaua paigal istuda. Palju huvitavam oli pingi-naabriga arutada, kas naabri koeral sündis ikka 4 või 5 poega. Öeldakse, et õpetajal peavad terasest närvid olema. Ei tea, kas meie õpetaja Helbe Punga närvid olid terasest või mõnest veelgi vastupidavamast materjalist, kuid kunagi ei läinud ta endast välja ega pannud end maksma tarbetute ähvarduste või riiuga. Ta lihtsalt vaikis ja vaatas otsa. See vaatamine sisendas sinusse püüu terveks tunniks märkamatuks jääda.

Mõeldes Helbe Pungale kui õpetajale, tuleb meelde veel tema oskus luuletusi lugeda. Ta luges lihtsalt. Ja südamlikult, kartmata panna oma tundeid luuleridadesse. Kuid veelgi rohkem jääb Helbe Pung mulle meelde klassijuhatajana. Kuidas me ootasime neid kordi, kui pärast tunde koolimajja jäime ja õpetajale oma muredest pihtisime! Tore oli tunda end temaga suure inimesena, kes tähtsaid asju arutab. Ka praegu, kohtudes oma endise klassijuhatajaga, näen, kuidas ta rõõmustab, kuuldes mõne endise õpilase kohta head. Samas heliseb nukrus tema hääles, kui ta räägib neist, kellest inimest ei saanudki.

Helbe Pungal on endal kaks tütart, kellest vanem läheb juba kümnendasse klassi. Noorem aga sõidab sel sügisel õige kaugele — Artekki. Kuid perekonnarõõme koolirõõmudest tähtsamaks ema ei pea. Kui kodus muresid ei ole, on koolis hea tuju. Rõõmud koolis muutuvad aga rõõmudeks kodus.

Ja kui ma helistan kella oma endise klassijuhataja ukse taga, siis tean, et ta ootab oma endisi õpilasi alati ja et me võime ajada juttu nagu kaks head sõpra, kellel on palju ühiseid mälestusi, palju ühiseid tuttavaid.

Lemmikõpetaja äratundmine ei tule kohe. Alles hiljem mõistad, et kooliseinte vahelt on keegi osanud sulle kaasa anda elamisjulgust ja rõõmustamisoskust ning et keegi on alati südamest õnnelik, kui astud ta poole sisse kasvõi viieks minutiks.

HELI KASK

Me ellu läksime kui kassid vette

Mäletan väga hästi seda päeva, mil ta esmakordselt meile tundi tuli. See oli meie 9. kooliaasta sügisel. Juba hommikul oli klass kahtlaselt elevil, sest teadsime, et täna tuleb meile uus eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kes peab saama ka meie klassijuhatajaks.

Oma uuest õpetajast teadsime esialgu vaid niipalju, et ta on tulnud Viljandist ja et seal oli ta oma õpilastele väga palju tähendanud.

Meie esimene kohtumine ei toonud asjasse rohkem selgust, ehk isegi kerge pettumuse. Olime millegipärast arvanud, et ta on hästi noor. Noorte õpetajatega olime alati kergemini kontakti leidnud ja üldse olid nooremad algusest peale kuidagi omasemaks saanud. Teiseks põhjuseks oli kindlasti see, et esialgu tundus ta olevat väga napisõnaline, kinnine ja väljapeetud. Sellele arvamisele aitas kaasa tema üsna monotoonne hääl.

Tema äärmine enesevalitsemine tunnis pani meid lausa jahmatama. Meie lollustele reageeriti tavaliselt karistamise või vähemalt kohutavalt pika moraalilugemisega. Tema seevastu ei teinud neist peaaegu üldse välja, ainult vaatas väga pikalt ja väga tõsiselt. Peagi kadusid tema tundidest korrarikkumised. Polnud põnev ja piinlik oli ka. Kui vahel midagi juhtuski, siis olid kaasõpilased need, kes korra kaitseks välja astusid. Oma häbiks pean tunnistama, et me ei olnud just eriti distsiplineeritud õpilased.

Üsna pea ei saanud me enam millestki aru. Eeldades, et kõik on enne teose iseseisvalt läbi töötanud, tõstatas ta tunnis probleemi ja laskis meil kordamööda sellest rääkida, ise aeg-ajalt meid küsimustega suunates, kui asi päris rappa hakkas minema. See tundus algul meile väga imelik, sest meie eelmised kirjanduse õpetajad olid tundi hoopis teisiti läbi viinud. Kõigepealt analüüsis õpetaja ise teost, andes meile kõik praktiliselt valmis kujul kätte. Meie ülesandeks oli vaid tema jutt konspekteerida ja kodus ära õppida. Alati oli algusest peale selge olnud, mis on hea, mis paha, keda hukka mõista, keda mitte. Nüüd olime sunnitud selleni ise jõudma. Ma ei taha siinkohal sugugi seda öelda, nagu oleksid meie endised õpetajad halvad olnud. Seda mitte, kuid iseseisvalt mõtlemist nõudis meilt esimesena tema. See oli muidugi suur õnn, tänu sellele sai meile üllatusena teatavaks, et ka meil veidi ajusid on. Algul olime üsna tagasihoidlikud, kuid mida rohkem aega edasi, seda põnevamaks ja kärarikkamaks meie tunnid muutusid. Juhtus sedagi, et vaidluse haripunktil, kui kümme inimest omavahel vaat et karvupidi kokku pidid minema (sest tihti kippus sõnadest puudus tulema ja selleks, et teistele oma seisukohti selgeks ja arusaadavaks teha, tuli ka käed ja jalad appi võtta), õppealajuhataja nägu ukse vahele ilmus. Kuulnud teisest koridori otsast meie kisa, ruttas ta kohale kindla teadmisega, et meil on millegipärat vaba tund ja tal õnnestub meid jälle teolt tabada. Avanud ukse, oli ta muidugi äärmisel üllatunud, leides ka õpetaja eest, kes kavala muigega meid veidi jahutada püüdis. Muigega seepärast, et ta oli saavutanud, mida tahtis: kontrollinud meie analüüsivõimet, mõtteerksust ja raputanud meid lahti igapäevasest õpilaslikust tuimusest ja ükskõiksusest, millega õpilased tihti oma õpetajasse suhtuvad.

Tihti pani ta meid rääkima teatrist. Tean, et meie seas oli palju neid, keda teater ei huvitanud. Tänu neile vestlustele tekkis enamuses huvi teatri vastu. Algul arvatavasti sellepärast, et piinlik oli mitte teada, hiljem kujunes harjumus ja lõpuks vajadus, mis on püsinud tänaseni ja ilmselt jääbki.

Mõnikord käisime oma õpetajal külas. Siis oli ta hoopis teistsugune. Kainest ja asjalikust inimesest, kellena olime teda koolis harjunud nägema, muutus ta väga seltskondlikuks ja lõbusaks, rääkis alati midagi huvitavat ja põnevat.

Peamise osa tema toa sisustusest moodustasid raamatud. Seal oli kõike, alates klassikast ja lõpetades õpilaste kirjanduslike katsetega.

Kui me keskkooli lõpetasime, tahtsime talle jätta endast väikese mälestuse. Meid oli täpselt kolmkümmend. Hankisime kolmkümmend kassi fotot ning kleepisime need mosaiigina üle albumi kahe leheküle. Sealt valis igaüks enda välja ja kirjutas nime peale. Pealkirjaks sai: «Me ellu läksime kui kassid vette...»

Tema nimi on Virgi Jalakas.

Ta on Eesti NSV teeneline õpetaja.

AUNE NUIAMÄE

ÕPETAJATE PÄEV..

olnust

Ülikooli hoonetest II

Peahoone kõrval, ülikooli kõige vanemas hoones, kus nüüd filosoofilisi aineid õpetatakse, asusid pikemat aega matemaatikaauditooriumid ja polikliinik.

Nõnda-nimetatud statistika-ökonoomiline kabinet ja kaubatundmise õpperuumid olid nüüdse 21. Juuni tänava ja Nõukogude väljaku nurgal igivanas kindlusetaolises majas, kus nüüd oma hambaid ravime. Majandusteaduskond, mis esialgu kandis Õigusteaduskonna kaubandusosakonna nime, loodi muide alles 1920. a. Hiljem avati ka kriminalistikakabinet, mis algul asus Lenziuse poollagunenud eramajas, kus nüüd paikneb imposantne keemiahoone. Samas elamus asus veel Prantsuse Teaduslik Instituut, kus Prantsusmaalt tulnud õppejõud õpetasid vabatahtlikult prantsuse keelt.

Kuigi Tartu pindala oli omal ajal palju väiksem, kasutati ka siis transpordivahendit — voorimeest. Mõned elatanud professorid, näiteks meedik A. Paldrock ja õigusteadlane W. Seeler, sõitsid peaaegu alati voorimehega. Voorimees oli seisuslik uhkus ja teda kasutasid ka jõukamad üliõpilased.

Kus üliõpilane sõi ...

Üliõpilaste sööklas Hezeli 1 (praegune J. Liivi t. 4) võisid süüa ainult üliõpilased (ka vabakuulajad), kes ei olnud eriti nõudlikud menüü suhtes. Osteti kuukaart, millest iga päev üks kupong ära lõigati. (See oli ka kõige odavam toitlustamisviis 20. aastate algul Tartu ülikoolis.) Kui söögilaua juurde oli kogunenud neli inimest, siis toodi küllaltki mahukas supitirin ja taldrikud. Teine roog, tavaliselt liha, harva kala koos lisanditega, toodi taldrikutel valmispanduna. Iga laua ääres oli kaheksa tooli, nii et korraga võis einestada kaks gruppi. Laudu oli ruumis kümmekond. Juhul, kui sööjaid oli pikemat aega vähem, tehti ka söögikorras muudatusi.

Kahekümnendate aastate teisel poolel, kui ülikooli valitsus ostis praeguse kohvikumaja Lucie Staël von Holsteinilt ja selle elumajast sööklaks ümber ehitas, muutus olukord. Selles majas ei olnud tükil ajal kedagi elanud. Kahekümnendate aastate algupoolel üüriti ta vahetevahel organisatsioonidele kokkutulekute pidamiseks. Alkoholi tolles majas ei tarvitatud. Olen seal üliõpilaspõlves viibinud Tartus tegutsenud mõnekümneliikmelise Rootsi ühingu koosviibimistel. Maja ehitati ümber: peasissekäik, mis enne oli Ülikooli tänaval, tehti ülikooli peahoone poolsele küljele, kus see praegugi on. 1926. a. kolis ka üliõpilassöökla sellesse majja. Söögikord muutus hoopis: nüüd võis igaüks tellida endale soovi ja tasku järgi, serveerisid palgatud ettekandjad.

Peale ülikooli söökla oli Tartus tudengite tarvis veel teisigi suhteliselt odavaid ja vesise menüüga sööklaid: «Belgia», «Berliin», «Tsentraal» jt. Restorane külastati ainult teatud sündmuste puhul. Populaarsemad olid «Pariis» ning valdajate järgi nimetatud Segerlin, Novitski, Grišan jt.

... ja lõbutses.

Lõbutseti peamiselt linnas. Reministsentsina tuletame meelde, et möödunud sajandil võis lõbutseda õieti ainult väljaspool linna piire, sest sinna ei ulatunud ei politsei ega ülikooli pedellide võim. Praeguse Ravila tänava ning Riia maantee ristumiskohal meenutab kauges minevikus toimunud lärmakate pidustuste paika valkjas ja nüüd juba inetuks muutunud hoone. See kõrts oli ehitatud eri aegadel ja mitmes osas ning kandis saksakeelset nime «Zum weissen Ross» («Valge Ratsu»), aga ka ladinakeelset «Novum». Et kõrts asus Tamme mõisa maal, sõltus seal kõik mõisniku heatahtlikkusest ja tujudest.

L. LEESMENT

Naiste emantsipatsioon

● Contra abielu

RAIVO PALMARU

Eelmise aasta algul tõstatati meie ajakirjanduses küsimus abielust ning koos sellega ka mehe ja naise vaheliste suhete probleem. Et huvi nende küsimuste vastu on suur, tõestavad «Sirbi ja Vasara» köitest väljarebitud G. Naani artiklid õpperaamatukogus ning elav abielu- ja seksuaalprobleemide arutamine ühiselamutes.

Oma artiklisarjas (või mammutartiklis) «Su(u)ndmõtted abielust» hoiatas G. Naan, et ei tõstatuks abielu kadumise küsimust, sest see olevat seda laadi pseudoprobleem, milliste arutamine eesti rahvale nii loomuomane olevat (vt. «Sirp ja Vasar» nr. 21, lk. 5 ja nr. 22, lk. 12). «Ei julge muidugi pead anda,» tunnistab su(u)ndmõtete autor, «võimalik, et tuleb ette niisuguseidki ennustajaid. Endal pole olnud juhust midagi sellesarnast lugeda ega kuulda.» Kui aga lugejal viitsimist on, täidame koos selle lünga ja põeme ühtlasi läbi ka «rahvushaiguse», püüdes näidata, et abielu läheb paratamatult vastu oma lõpule.

Pilk abielu ajalukku

Abielu tekkis ürgkogukondliku formatsiooni lõpul tootlike jõudude arengu tulemusel.

Tööriistade täiustudes ning inimteadmiste ja -oskuste arenedes toimus pidev tööviljakuse tõus. Ühelt maaviljelussüsteemilt mindi üle teisele: alepõllundus asendus söödisüsteemiga, see kesasüsteemiga, kuni viimaks jõuti viljavahetussüsteemini, s. o. kahe- ja kolmeväljasüsteemi juurde. Seoses maaviljeluse arenguga vähenes pidevalt vajaliku tööjõu hulk. Töömahukaks aleteoks oli olnud vaja mitu korda rohkem inimesi kui kolmeväljasüsteemi tarvis.

Üheks vanemaks ja suuremaks sotsiaalseks ning majanduslikuks rühmituseks oli sugukond. Seksuaalsuhted sugukonnas olid reglementeeritud ainult tavadega, millest üks kindlamaid oli eksogaamia, juba ürgkarjas tekkinud keeld seksuaalsuheteks oma sugukonna (karja) raames. Loomulikult muutis see võimatuks ühe sugukonna eksistentsi omaette. Seksuaalsidemete tõttu pidi olema side teiste sugukondadega, kusjuures abielusidemed ei tekkinud mitte üksikindiviidide vahel — see polnud tootlike jõudude madala taseme tõttu võimalik —, vaid sugukondade vahel grupiabieluna. Muidugi võis eksisteerida ja ilmselt eksisteeriski lühemaajalisi omavahelisi läbikäimisi ainult teatud mehe ja teatud naise vahel. Niisamasugune episoodiline paaride teke esineb ka imetajatel, näiteks huntidel, ning ilmselt on sellel mingi bioloogiline alus. Tootlike jõudude arenedes vähenes tootmiseks vajalik primaarne inimrühmitus. Sugukonda asendas suurpere, hiljem tööriistade täiustumisega tekkis paarperekond, sest perekonna piirides sai võimalikuks laiendatud taastootmine. Perekond tekkis kui majanduslik üksus põlluharimiseks, seega agraarse institusioonina.

See kõik ei toimunud üleöö. Paarperekond püsis küllalt pikka aega, kusjuures sugukondlikud igandidki võtsid seal aeg-ajalt võimust. Patriarhaadi ajal, veel üsna paarabielu tekke algul, pidi naabersugukonnast naise võtnud mees sellel lubama magada kõigi oma sugukonna meestega. Sellist nähtust nimetatakse lunastavaks heterismiks. Paarabielu tugevnes seoses tootlike jõudude arenguga. Tugevnemist soodustasid ka ühiskondliku teadvuse elemendid, nagu moraal, religioon, õigus jne. Ilmus truudusenõue, mille materiaalseks aluseks oli see, et mees kui perekonna pea (produktiivsema tootmisharu esindajana) pidi kindel olema, et ta kasvatab oma lapsi.

(Järgneb)

Ametiühingus

Sotsialistliku korra oluline iseärasus seisneb selles, et töötajate osavõtt ühiskonna juhtimisest ei toimu meie maal üksnes riigivõimuorganite kaudu, vaid ka töötajate massiorganisatsioonide — eelkõige selliste nagu ametiühingud ja komsomol — laialdase võrgu kaudu.

Meil on praegu üle 107 miljoni ametiühingute liikme. See on praktiliselt kogu töölisklass, kogu töötav haritlaskond ja maatöötajate arvukas pere.

Ametiühingud on üks tähtsamaid lülisid sotsialistliku demokraatia üldises süsteemis töötajate kaasatõmbamiseks riigi ja ühiskonna asjade juhtimisele!» /NLKP XXV kongressi aruandekõnest/

Nädalavahetusel toimus Käärikul igasügisene I kursuste ametiühinguaktivistide õppelaager. Sõnavõttude ja ettekannetega esinesid ülikooli ametiühinguorganisatsiooni kauaaegsed liikmed ja aktivistid. Laagri õppeloengud avas TRÜ ametiühingukomitee esimees H. Kabur, tutvustades esmakursuslastele, kes enamalt jaolt alles ülikoolis ametiühingusse astusid, ametiühinguorganisatsiooni struktuuri. Ametiühingust kui noorte kasvatusorganisatsioonist, tänaste noorte probleemidest andis ülevaate UAUKN-i noorsookomisjoni liige dots. H. Kurm. Õigusteaduskonna prodekaan H. Saarsoo valgustas kokkutulnuid üliõpilaste õppetegevust sätestavates õiguslikes dokumentides. Et ei tuleks ette ootamatusi, tehti selgeks eksamite ja arvestuste sooritamise kord, stipendiumimäärus ja palju muud praktilist.

Tervisespordist ja kehakultuurist TRÜ-s. nende ürituste traditsioonidest ja aktuaalsusest, teaduskondadevahelisest spartakiaadist ja massispordi vajalikkusest rääkis Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilane A. Karotam. Üliõpilane vajab stimuleerimist ning TRÜ spordiklubi saab seda oma liikmetele pakkuda — puhkelaagrid Kääriku spordibaasis, tasuta transport.

Muidugi ei saa ükski korralik laager läbi ainult loengute ja vestlustega. Vabal ajal käidi Kääriku ümbrusega tutvumas ja kellel tahtmist oli, võis isegi orienteerumisraja läbi käia. Tänu spordiinstruktor Kalli Paaverele olid vabal hetkel laagri käsutuses ka Kääriku spordisaalid.

Õhtu veedeti lõbusalt lauldes ja tantsides. Erilist meelelahutust tõid laulukoori tüdrukud, kes ametiühingu aktivistidele meeldivat seltskonda pakkusid.

MARICA ALAKÜLA

NB!

ARSTITEADUSKONNA AMETIÜHINGU aruande- ja valimiskoosolek toimub kolmapäeval, 13. oktoobril kell 17 O. Lutsu t. 2 suures auditooriumis.

Arstiteaduskonna päev

15. oktoober — arstiteaduskonna päev ülikooli aulas

Päevakorras

1. Avamine
   TRÜ rektor professor A. Koop
   ENSV tervishoiuminister V. Rätsep
2. Arstiteaduskond 1976/77. õppeaastal, dekaan professor L. Allikmets.
3. Psühhiaatria tänapäevases meditsiinis, professor J. Saarma loeng
4. Sõnavõtud
5. Autasustamised

TRÜ Arstiteaduskond

Marksismi-leninismi ülikooli

kõrgemate koolide osakonnas algab õppetöö kolmapäeval 13. oktoobril kell 18 I kursusele Vanemuise t. 46 suures auditooriumis ja II kursusele keemiahoone ringauditooriumis.

ÜTÜ ja teatriklubi

Eesti kirjanduse ringi ja teatriklubi ühisüritusena vaadatakse 15. oktoobril E. Enno luule põhjal valminud T. Lutsu etendust. Järgneb ülevaade E. Enno loomingust ja lavastuse analüüs. Jälgige täiendavat reklaami!

Repliik

Sellest, kuidas ei tohi kirjutada kriitikat

Ester Näppingu ja Ruve Šanki artikkel ««Lunapark» läks, aga hirmutoa jättis» ei pretendeeri tõsiselt võetavale retsensioonile olümpiamängude kavandite näitusest Tallinnas — «... tahame lihtsalt avaldada mõned mõtted ...», kuid oma kibestunud mõtetegi esitamisel, milleks neil kindlasti võis põhjustki olla, teevad nad jämedaid metodoloogilisi vigu, mille sattumist leheveergudele tuleks enesekriitiliselt kahetseda.

Nii näiteks on lubamatu kasutada teoste analüüsi võrdlusalusena riigi sümboolikat. Lapsusena tundub ka kritiseerijate arusaam(atus) noorte aktiivsusest, kui nad selle näiteks toovad ilmselt huligaansetel ajenditel kirjapandud märkmeid. Pealegi jääb mulje, et autorid ületähtsustavad külalisraamatut teabeallikana, pühendades kolmandiku artiklist sellele. Lugejale jääb aga selgusetuks, missugused olid siis ikkagi need kavandid, mis nende arvates kõlvanuksid olümpiat sümboliseerima, sest «lakoonilisus» ja «selgus» ei ütle ju kavandi enda kohta veel kõik. Iseäranis niisugusele lugejale, kes näitust ei külastanud ja nüüd vaid vahendatud muljete-mõtete kaudu sellest osavõtjaks sai. On tõsiselt kahju, et see külastus nii ühekülgselt lõppes.

Toimetuse kolleegium

Rahvakontroll

Ülesanded sügissemestril

TRÜ rahvakontrolligrupi 1976/77. õppeaasta sügissemestri tööplaan on vastu võetud ja kinnitatud ning rahvakontrolörid on asunud seda täitma.

Plaani koostamisel lähtuti praktilistest vajadustest. Planeeriti järgmised üritused.

1. Õppus ülikooli rahvakontrolli peagrupi liikmetele ja teaduskondade ning teiste allasutuste gruppide esimeestele kontrollimise metoodikast (toimus septembris).
2. TRÜ rektori käskkirja täitmise kontrollimine ehitusmaterjalide laos (toimub oktoobris).
3. Kapitaalremondi plaanide täitmise kontrollimine (novembris).
4. Kütteperioodiks ettevalmistamise ja ruumide kütmise kontrollimine. (Ruumide kütmise kontrollimisega tegeldakse pidevalt kogu kütteperioodi vältel).
5. Kirjastustega sõlmitud lepingute mittetähtaegse täitmise põhjuste väljaselgitamine (oktoobris).
6. TRÜ nõukogu ja EKP TRÜ komitee otsuse täitmise kontrollimine kaugõppe töö parandamise kohta (kontrollimine toimub põhiliselt oktoobris).
7. Sanitaar- ja olmetingimuste pidev kontrollimine ühiselamutes ja õppe- ning administratiivhoonetes.

Teaduskondade jt. allasutuste gruppides — vastavalt plaanile — tegeldakse eelkõige töö- ja õppedistsipliinist kinnipidamise, materiaalsete väärtuste hoidmise ja säästliku kasutamise ning ehitustegevuse ja remondi pideva kontrollimisega. (Ehitustegevuse kontrollimisega tuleb tegelda eriti teadusliku raamatukogu ja füüsikaosakonna gruppidel. Plaanis on teha seda kooskõlastatult üleülikoolilise rahvakontrolligrupi bürooga.)

Lisaks plaanis toodule täidetakse mõistagi jooksva töö korras kõrgemalseisvatelt organitelt saadavaid ülesandeid, samuti neid ülesandeid, mis kerkivad esile rahvakontrolligrupi enda töö käigus ja seoses rahvakontrolligrupile saadetavate vastavasisuliste signaalide kontrollimisel.

Nii nagu eelmistel aastatel viiakse ka tänavu mõned kontrollreidid läbi koos administratsiooni ja ametiühingu ning teiste organisatsioonide esindajatega. Sageli on nii otstarbekam. Senine praktika kinnitab seda.

H. KÄRTNER,
TRÜ rahvakontrolligrupi esimehe asetäitja

Järelkross

Neile üliõpilastele, kellel polnud võimalik käesoleval nädalal jooksukrossist osa võtta, korraldatakse uus start 14. okt. kell 9—10 ja 16—17 Tähtvere pargis. Ka siin saadud osavõtupunkt läheb teaduskondadevahelises konkursis arvesse.

KORVPALL

On algamas kursustevaheline korvpalliturniir, mis lõpetatakse 25. oktoobriks. Iga teaduskonna parim pääseb finaalturniirile. Osa võtavad ainult meeskonnad.

Teaduskondade šefid: Ajaloot. — Paavo Russak (KKT I k.), Füüsika-Keemiat. — Mati Jõgis (KKT III k.), Õigust. — Raul Rõõmus (KKT I k.), Bio-Geo — Vahur Ilumaa (KKT III k.), Arstit. — Tiit Porkveli (KKT III k.), Majandust. — Humu Jürisson (KKT IV k.), spordimed. — Erkki Sepp (KKT I k.), Filoloogiat. — Roman Noormets (KKT II k.), Matemaatikat. — Kaupo Kärtna (KKT III).

Palume võtta kontakti oma teaduskonna šefiga, kes abistab võistluste korraldamisel. Šeffidega võib kohtuda TRÜ võimlas iga päev kella 17-st.

TRÜ spordiklubi

Venia legendi

12. oktoobril algusega kell 15.00 toimub TRÜ Farmakoloogia kateedri auditooriumis (Vana-anatoomikum) dots. kt. Silvia RUSSAKU avalik loeng «Laste hammaste periapikaalsed põletikud ja nende ravi» VENIA LEGENDI saamiseks;

12. oktoobril algusega kell 15.25 toimub samas dots. kt. Lembit MEHILASE avalik loeng «Neurooside psühhofarmakoteraapiast» VENIA LEGENDI saamiseks.

5. oktoober 1976. a.

V. SALUPERE,
Arstiteaduskonna prodekaan
professor

Uusi trükiseid

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. septembris.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 397. Fennougristica 3. Tartu, 1976, 164 lk., 800 eks., 95 kop.

Conversational Exercises I. Compiled by A. Kriit. Tartu, 1976, 78 lk., 500 eks., 12 kop.

Indoneesia 1946. aastal. Tartu, 1976, 68 lk., 200 eks., 12 kop.

Koolimatemaatika III. Tartu, 1976, 40 lk., 400 eks., 7 kop.

H. Laan. Verbal Collocations in the «Morning Star». Tartu, 1976, 74 lk., 400 eks., 13 kop.

H. Laanpere, G. Vesman. Praktilisi töid anorganilisest keemiast (Metallid I). Tartu, 1976, 70 lk., 750 eks., 13 kop.

H. Laanpere, G. Vesman. Praktilisi töid anorganilisest keemiast (Metallid II). Tartu, 1976, 56 lk., 750 eks., 10 kop.

H. Laanpere, G. Vesman. Praktilisi töid anograanilisest keemiast (Mittemetallid). Tartu, 1976, 84 lk., 750 eks., 18 kop.

R. Lias. Rühmateooria füüsikutele II. Tartu, 1976, 94 lk., 500 eks., 17 kop.

R. Lias. Rühmateooria füüsikutele III. Tartu, 1976, 92 lk., 500 eks., 16 kop.

Patoloogilise füsioloogia programmõppe küsimustik. Tartu, 1976, 82 lk., 600 eks., 14 kop.

Organic Reactivity. Vol. XIII, Issue 2(46), August 1976. Tartu, 1976, 294 lk., 400 eks., 67 kop.

Реакционная способность органических соединений. Том XIII. Вып. 2(46), Август 1976. Тарту, 1976, 302 стр., 400 экз., 68 коп.

Сборник вопросов для программированного обучения по патологической физиологии. Тарту, 1976, 82 стр., 400 экз., 15 коп.

Parandame vigu

Palume lugeda eelmises lehes ilmunud artikli «Svensk studie-cirkel» ja selle ekslikult 4. lk. sattunud lõpuosa autoriks Helle Kull ja 2. lk. pildi allkirjas linna Ledeinoje Polje nimeks Lodeinoje Pole.

Täna ilmub ka «TRÜ» venekeelne number.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop, Tell. nr. 5110. MB-05576.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV RRiik Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 35 8 ОКТЯБРЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXVIII ГОД ИЗДАНИЯ

Р. М. Клейсу — 80

Поздравляем с юбилеем!

VIRO DOCTISSIMO ET ERUDITISSIMO

praedito cognitionis cupiditate ac subtilitate

RICARDO KLEIS

qui adjutor maximus nobis est perenniter

bibliotheca universitatis Tartuensis

octogesimum diem laetum natalem gratulatur

die VI mensis Octobris MCMLXXVI.

Преподаватели кафедр отделения русской филологии, русские филологи всех выпусков и ныне учащиеся присоединяются к этому поздравлению и от всей души желают

дорогому и глубокоуважаемому

РИХАРДУ МИХКЕЛЕВИЧУ,

великолепному преподавателю и прекрасному человеку,

многих светлых лет жизни, крепкого здоровья и дальнейших творческих успехов!

С искренней благодарностью и преклонением перед мастерством педагога провозглашаем — vivat, vivat, vivat!

Учебный год начался

Беседа с ректором А. В. Коопом

Что бы вы хотели отметить накануне нового учебного года?

Проф. Кооп: Во-первых, от имени ректората поздравляю весь коллектив университета с началом нового учебного года. Важность этого года заключается в том, что это первый год X пятилетки, пятилетки качества. Специалист с высшим образованием должен быть всесторонне развитым. Это и социальная зрелость, активное участие и интерес к жизни, и, конечно же, человечность, гражданственность. Обязанность ректората, общественных организаций, преподавателей и всех студентов — трудиться для достижения этих целей.

Для этого существуют и объективные материальные предпосылки.

Для строительства зданий университета выделено более 11 миллионов рублей. На последней стадии находится проектирование университетского комплекса, скоро получим макет. В этой пятилетке предусмотрено строительство научной библиотеки (первый кирпич был заложен 27. IX. 76.). Завершение строительства физического корпуса задерживается, и, по-видимому, здание будет сдано ко 2-му семестру. Предстоит проектирование нового учебного корпуса физического факультета и корпуса обучения теоретическим предметам для медиков. В течение пятилетки должны получить в свое распоряжение еще одно общежитие с медпунктом и профилакторием. В следующем году будет заложена новая спортивная база на юге Эстонии.

Показатели по успеваемости 93—94% вполне реальны и их достижение должно стать ближайшей целью.

В прошлом году в общежитиях было тесновато, в этом году положение не изменится. Поэтому нужно строго относиться ко всякого рода нарушителям правил поведения в общежитии, чтобы предоставить возможность жить в общежитии тем, кто этого заслуживает.

Мы все больше можем пользоваться услугами сферы обслуживания: два кафе дают возможность сделать свободное время студента более содержательным, но больше времени нужно уделять спорту. И здесь у нас большие планы — устроить около общежитий спортплощадки, но при условии, что сами студенты проявят инициативу.

Так что дел предстоит много. Хватило бы тех, кто эти планы претворит в жизнь. Этого мы и хотим.

Факты вокруг первокурсника

Из 2084-х подавших заявление 1090 стали студентами. Более популярными были, как и обычно, следующие специальности: спортмедицина, товароведение, история, дефектология, лечебное дело, биология и география.

Новое

Эксперимент проводился в университете впервые. Те, у кого средний балл аттестата был ровно 4,5 и не было троек, сдавали два первых экзамена и, набрав 9 баллов, проходили. До экзаменов было допущено 5.0 абитуриентов со средним баллом аттестата 4,5; из них поступило 289. 101 слушатель подготовительных курсов стал студентом.

Смех сквозь слезы

Год от года в приемную комиссию поступают неправильно оформленные документы. Председатель комиссии Л. П. Куллус заметил, что покоя не давали папы и мамы поступающих. Они не могли понять всю бесполезность их активного вмешательства даже после того, как со своей неудачей мирились сами чада. Председатель сказал, что за этот напряженный месяц он похудел на 6—7 кг и подписался в документах 10 000 раз!

Что есть что
(от нашего реклам-бюро)

Тартуские студенты не из самых бедных. У них есть свой студенческий клуб, два кафе и всем известный «Софокл».

Наше реклам-бюро задалось целью проинформировать еще несведущего первокурсника о клубах, где он может найти применение своим дремлющим способностям. Заранее сообщаем, что наш перечень далеко не полон, здесь лишь наиболее известные организации. Студенты, которых не удовлетворит участие в них, могут:

а) внимательнее следить за объявлениями у главного входа, благо Комитет комсомола обещал давать их на двух языках;

б) попытаться создать свое литературное общество, кружок, клуб и т. д. Для этого необходимо проделать следующее: найти людей, которые так же одержимы идеей, как и организатор; написать конкретный план того, что они собираются делать; начать делать. Как пример такой организации можно указать философский кружок, работающий в ТГУ уже несколько лет. Собрания клубов могут проводится в каком-нибудь кафе — напр., в «Софокле». Чтобы резервировать кафе, следует написать заявление за подписью комсорга группы и секретаря комитета комсомола ТГУ, потом пойти к заведующему кафе и сообщить ему время и условия проведения мероприятия (желаем ли кофейный стол или нет).

Итак, в ТГУ существуют:

1. Клуб международных отношений.

Он состоит из двух организаций — малого и большого круга. Студенческие работы (доклады), признанные лучшими на малом круге, допускаются для обсуждения на большой круг. Первый такой доклад был заслушан 17 сентября; он назывался «Политика Китая после смерти Мао».

Клуб пользуется все большей популярностью не только благодаря неизменно интересным заседаниям, в которых участвуют известные комментаторы, но и благодаря проводимым здесь (наподобие карнавалов масок) оригинальным рекламным шоу представителей различных политических групп — от маоистов до «Черного сентября».

2. Интерклуб.

Ведает интернациональной работой. Организует Дни Дружбы со студентами других вузов, встречи с иностранными гражданами. Все эти встречи проходят в старом студкафе или в клубе.

Интерклуб занимается подготовкой гидов с английским, немецким, шведским, финским и другими языками для бюро международного туризма «Спутник».

3. Киноклуб.

Организует просмотры фильмов, встречи с режиссерами. Старые ленты Чарли Чаплина, мультфильмы Уолта Диснея, американские вестерны, французская хроника, фильмы Ильенко, Иоселиани, А. Тарковского и др. — таков далеко не исчерпывающий перечень просмотренного за последнее время. Желающие могут принять участие в работе спецсеминара Ю. М. Лотмана «Семиотика кино». Все просмотренные картины обсуждаются, проводится конкурс рецензий. Членский билет клуба стоит пять рублей (нужно также сдать и фотокарточки).

4. Театральный клуб и театральный кружок.

Сюда приглашаются все, кто любит искусство и не прочь попробовать себя в роли актера. Кроме того, клуб распространяет билеты на различные спектакли.

5. На базе био-географического факультета существует **клуб «Патриот».**

Члены этого клуба проводят турпоходы по Советскому Союзу. После каждого похода участники представляют материалы для обсуждения на конференции.

6. Кружок народных танцев.

7. Мужской хор.

8. Женский хор.

9. И много разных других клубов.

Более точную информацию можно получить в комитете комсомола ТГУ.

Помните, ваша интересная студенческая жизнь прежде всего зависит от вас самих!

ПЕРВОКУРСНИКУ

Советы — новой редколлегии

Газета «ТГУ» снова начинает выходить. Будет ли это начало иметь хорошее положение, покажет время, а сейчас отрадно уже и то, что подготовительный период не протянулся долго.

В истории бывшей «Русской страницы» случалось, что номер выходил раз в три месяца, набирался в последний день и печатался на чужой машинке одним пальцем. В последние годы частично стараниями редакции, частично тяжкими трудами «редактора-ветерана» А. Ю. Труммала положение несколько улучшилось: у редакции появилось свое помещение, там заработала собственная пишущая машинка, и если материал все же собирали в последний день, а редколлегия просиживала до полуночи, то во всяком случае «посев» «разумного, доброго и вечного» стал регулярным.

Скоро появились и первые всходы. В редакционном ящике забелели письма читателей — студентов и даже письма неизвестных поклонников газеты из Нарвы, в которых, кроме орфографических ошибок, были просьбы срочно выслать комплект «бит-лексикона».

Но далеко не только «бит-лексикон» пользовался успехом в газете. В ней появлялся также «быт-лексикон», рассказывавший о трудной общежитской жизни и рейдах по общежитиям; юмор, карикатуры; стихи, миниатюрная проза; критические и проблемные статьи по поводу учебы.

Так или иначе, хорошо или несколько хуже, 4 года газета выходила регулярно. И сейчас, когда в редакцию вливаются новые силы, полезно вспомнить, что было хорошего в старой газете, что неудачно, от чего стоит отказаться и что продолжить.

Конечно, очень хорошо, когда на страницах газеты появляются собственные стихи, аллегории, юморески и пр. — без них газета выглядела бы бледно. Но возможно, не стоит эту литературную сторону преувеличивать, тем более имея в виду сомнительную ценность некоторых произведений. По-видимому, стоит привлекать к сотрудничеству выпускников ТГУ, ставших профессиональными поэтами и писателями. Основная же задача газеты — информативная, и, поэтому, главная цель отбора материалов — поместить как можно больше информации об университетской жизни за истекшие недели.

Наверное, стоило бы продолжить прерванную в последние годы «историческую» серию статей: об университетской истории знают весьма мало, к сожалению, не только первокурсники.

Мало кто знает подробно, о том, как в Тартуском университете учились Дм. Ульянов и основатель первого советского нейро-хирургического института Н. Бурденко, поэт Бальмонт и историк Тарле, хирург Пирогов и известный поэт, друг Пушкина Н. Языков, посвятивший «ливонским Афинам» два лучших цикла своих студенческих песен; мало кто помнит, например, что мыза Карлово — имение Фаддея Булгарина и место его смерти — находилась под Тарту, там, где расположена сейчас VII школа, а могила его — на кладбище Раади, там же похоронен сын известного писателя и историка Н. Карамзина Николай, там же погребена вдохновительница Жуковского М. А. Мойер, послужившая прообразом многих его стихотворений.

Если история интересна для читателей газеты в плане познавательном, в плане знакомства с традициями университета, то решение различных учебных проблем сделает ее злободневной.

В свое время редколлегия организовала обсуждение «пермского эксперимента», сторонники которого отказывались от старого сессионного метода обучения и предлагали «цикловой» график: экзамены согласно ему сдавались в середине года, сразу после прослушивания курса, и распределялись равномерно по семестру. Хотя это обсуждение и не дало немедленных практических результатов, оно, во всяком случае, заставило задуматься кое о чем и кое-что пересмотреть.

Предметов разговора может быть много. Односторонне, мне кажется, подходят обычно к контролю за посещаемостью. Ведь контроль за посещаемостью не только подгоняет «нерадивых», но и, как представляется, иногда мешает людям, серьезно занимающимся наукой, заставляя их посещать все лекции (а ведь все лекции не могут быть одинаково хороши . . .).

Тем более практика показывает, что при сдаче некоторых курсов результаты у тех, кто готовился три предэкзаменационных дня по конспекту, и тех, кто в течение полугода «изготовлял» их, примерно одинаковы. Не нужно ли в некоторых случаях вернуться к системе свободного посещения? Возможно, зачастую дело решил бы ротапринт.

Можно было бы обсудить и проблему распределения (особенно волнующую русских филологов!). Распределение, как уже неоднократно говорилось, слишком много значения придает семейному положению: женатым и замужним. Это приводит к отбору в столицу и вообще на особенно «популярные места» не наиболее подходящих для данной работы, а семейных (что на деле означает . . . распределение не успехам студентов, а по «обручальным кольцам»). Неясно еще и то, всегда ли следует отправить в школы людей, не желающих этого и показавших себя более пригодными в другой работе?

Что касается общественной жизни университета, то она в разные годы протекала по-разному, но никогда не замирала. Ветераны помнят еще студенческие дни, до сих пор отмечаются Дни Дружбы, по-прежнему интересные программы предлагает зрителям киноклуб.

Если же говорить о работе на отделениях с русским языком обучения, то она заметно стихла. Принятое решение не отделять русские потоки от общей университетской жизни оказалось не доведенным до конца: работа на русскоязычных отделениях была свернута (в прошлом году не провели, например, их совместного вечера), но в то же время не произошло и ожидаемого «вытягивания» — образовался странный вакуум.

Много перьев сломано по этому поводу вокруг проблемы пассивности. Но ситуации это не улучшило. Учетные книжки по общественной практике могут создать и иллюзию активности: сферой общественной работы оказывается в основном организация увеселений. В моменты, когда общественная активность выражается таким образом, встает опасность ситуации, когда то или иное место на комсомольской работе могут занимать не люди, желающие нечто улучшить, а те, цель которых — погоня за престижными постами, а каждый пост — лишь ступенька к более высокому. Таких людей интересует, какие выгоды принесет им данный пост, а не то, что́ полезного на нем они могут сделать . . .

Общественные проблемы, которых достаточно много, должны стать, мне кажется, предметом еще более тщательного рассмотрения в газете.

Для этого необходимо, чтобы каждый старался уметь видеть такие проблемы, писать о них и нести материал в газету, не останавливаясь перед острой, но всегда обоснованной критикой.

Только тогда газета может стать университетской, студенческой в полном смысле этого слова.

Игорь РОЗЕНФЕЛЬД

Не так давно (дневник абитуриента)

25. VI. 76. Школа наконец-то выбросила меня из свох рядов. Все построились колонной и пошли в жизнь. Жизнь — это «Альма матер».

20. VII. 76. В Москве все-таки скучно. За месяц начисто опротивело. Люди бегают, суетятся; у памятника Пушкина продают все те же шпаргалки. Столбы увешены объявлениями: Готовлю ... Ускоренный курс ... Готовлю ...

22. VII. 76. Прибыл в Тарту. Город сам по себе чудесный. Можно часами бродить по маленьким улочкам, смотреть, как прямо под ногами путаются голуби... Везде царит спокойствие и тишина. У фонтана на Ратушной топчутся в нерешительности туристы. В кафе «Тарту» табачный дым столбом, там заседают степенные дамы. Деталь: пьяных нет, но создается впечатление, что все ходят под небольшим градусом. Оказалось — под «кофейным»:

23. VII. 76. После преодоления некоторых языковых трудностей комендантша выдала ключ от комнаты. Пяльсони 14—112, как-то оно здесь будет?

24. VII. 76. Ночью в окне (первый этаж) появились какие-то люди. Поговорили. Интересно. Почему-то все время фигурирует таксопарк. Предупредили, что если окна не закрывать, влезать будут каждую ночь.

26. VII. 76. Прибыли остальные обитатели комнаты. Из Таллина. Время летит незаметно. Вместе завязываем знакомства, изучаем достопримечательности; образовалось нечно вроде кружка хорового пения. Выясняется, что самая ценная вещь — гитара.

27. VII. 76. Вдруг вспоминаем, что нужно заниматься. Коллективно составляется план занятий, тушью рисуется табло: До экзаменов осталось... дней. Дальше пока не идет.

29. VII. 76. Занятия (по формуле «лучше поздно, чем никогда»). За неделю необходимо одолеть весь школьный курс литературы и языка. Кажется невозможным. Старшекурсники смеются и уверяют, что могут совершенно спокойно проделать это за один день. Вот что значит опыт! Все нервничают и завидуют отдельным личностям, которые занимались с самого начала. «Личности» читают курс лекций всем прочим.

3. VIII. 76. Завтра сочинение, но настроение все равно на ура. Тянет на романтику. Те, кто поступает не в первый раз, тихо ходят из угла в угол и думают о темах.

5. VIII. 76. Результаты сочинения объявлены. Состояние не из приятных. У меня тройка. Суровый реализм.

Кружок хорового пения распался.

6. VIII. 76. Каждую минуту кто-нибудь ходит в деканат узнавать, сколько людей вылетело. Вылетевшие с псевдооптимистическим видом бродят по комнатам и говорят, что у нас все еще впереди, а для них мучения уже кончились. Прихожу к мысли, что в чем-то они правы. На носу новый экзамен. Проблемы те же, времени не хватает.

Оживленная дискуссия «к вопросу о шпорах». Вывод: не помогут, но спокойствия ради написать стоит. Каждый судорожно высчитывает свои возможные баллы; кое у кого сдают нервы: сами берут документы и уезжают (в Таллинский Пед.). Занятия.

7. VIII. 76. Проблема: как лучше заниматься? Ежу понятно, что если спать больше 6 часов в сутки, то ничего не успеешь. Образуются секты. Я принадлежу к «кофейникам», то есть веду «ночной» образ жизни. Распорядок дня приблизительно таков:

11.00	— Подъем.
12.00—17.00	Занятия (кто где)
17.00—18.00	Обед
18.00—18.30	«Научные» игры...
18.30—20.00	Занятия
20.00—23.00	Сон
23.00—23.30	Обсуждение вопроса о проходном балле.

23.30—07.00. Занятия. Проходят обычно на кухне 4-го этажа. Нас человек 7 филологов и один медик (видимо, у него в общежитии такой секты не существует). Занятия то и дело прерываются анекдотами, «рассказами очевидцев», научными дисскусиями. Параллельно поглощается астрономическое количество кофе.

Нахожу, что ночные занятия способствуют дружбе. За одну ночь возникает чувство, что знаем друг друга по крайней мере лет 10. Наконец, сон.

Необходимо отметить, что в ночь перед экзаменом никто не спит и вовсе.

8. VIII. 76. Появляется неприязненное чувство к литературе. Любимый автор кое у кого теперь Грибоедов (мало написал), а наиболее плодовитых писателей обвиняют в желании насолить потомкам.

9. VIII. 76. Устный экзамен. В 9 утра разбиваю в углу комнаты елочную игрушку (на счастье) и иду в центр. Спать не хочется, но ноги двигаются с трудом. Пришел.

Главное здание напоминает отделение для горячечных больных. Кто-то судорожно читает учебники, кто-то декламирует стихи, кто-то бегает взад и вперед по коридору без видимой цели, кто-то молится и завороженно смотрит на дверь, будто за ней скрывается неизвестное таинство. Небольшая часть абитуриентов сохраняет олимпийское спокойствие и курит с отсутствующим выражением лица.

Больше всех волнуются, конечно, родители. Кажется, что их больше, чем абитуриентов. Собравшись группами, они взволнованно обсуждают экзаменаторов. Здесь можно услышать всю их биографию, есть или нет машина, жена и почему, все свойства характера (гуманность!) и такие случаи из жизни, о которых сами экзаменаторы вряд ли знают. При этом обязательно доказывается, насколько талантливо то или иное чадо и почему именно оно достойно учиться в университете. Родители делятся на враждующие группировки, каждая из которых хулит отпрысков другой и их поведение в общежитии.

Каждый раз, когда открывается дверь и из аудитории выходит вконец обессилевший абитуриент, вся эта волнующаяся масса народу бросается к нему с неизменным вопросом «ну как?».

В 10 вхожу в аудиторию. Напряжение достигает апогея. Нервно здороваюсь и подхожу к билетам. Тяну левой рукой с правого краю. Смотрю. Ничего не знаю, но обретаю спокойствие. Проходит пять минут: что-то начинает выплывать. Ответ, как во сне. Уже в коридоре заглядываю в зачетку. Пять!

Люблю Тарту! Люблю Университет!

10. VIII. 76. Оказывается, радость преждевременна. «Пять» получило человек 30, половина которых имела средний балл 4,5 — следовательно, они поступили. Мест осталось так мало! Не попавшие под эксперимент «обсуждают» экспериментаторов. Как снизить конкурс? Предлагаются самые разные варианты, вплоть до антигуманных. Все еще впереди!

19. VIII. 76. Сегодня был последний экзамен. Сил больше нет, даже на подсчет баллов. Абитуриенты празднуют освобождение. Ночью обнаружил одну из трудолюбивых личностей на балконе, говорит — любит, уважает, но что и кого — неизвестно. По общежитию бродят историки.

20. VIII. 76. Утро. А я — на кухне 4-го этажа. Жизнь стала иной. Чувствую, что этот цикл жизни завершен. Тревоги и волнения месяца прошли; в душе спокойствие. Как бы там ни было, мир прекрасен и стоит в нем жить!

Нахожу товарищей, кто — где. Все уже какие-то другие. Прибираемся, моем полы, собираем вещи. В двенадцать забираемся в пустую, вдруг ставшую чужой и неуютной комнату, курим.

Вечер. Кажется, поступил! Вспоминаю, как у портала прыгали от радости девчонки, а серьезные, казавшиеся неприступными члены приемной комиссии, весело, даже облегченно улыбались бывшим абитуриентам.

Проблема: как бы не вылететь?

Андрей КУКЛИН

Митинг солидарности

«Сейчас о событиях в Чили стали постепенно забывать. Это уже не сенсация, — говорит Юри Асари, организатор митинга. — Мы решили просто напомнить, что есть еще места на земле, где страдают люди, где женщин и детей бросают в тюрьмы. Напомнить без высоких фраз и пышного ритуала, — главное, чтобы люди прочувствовали, что кому-то плохо, что надо бороться, и успокаиваться никак нельзя. Помоему, этой цели мы достигли. Каждый говорил все, что он хочет, говорил коротко и просто, от сердца, в этом — главная ценность митинга.

фото М. Вялья

Новый корпус ТГУ

В этом году у нас, студентов экономического факультета, новоселье. Мы будем обживать наш новый корпус. На окраине Тарту, в живописном месте, почти в лесу, поднялся новый четырехэтажный корпус эконом. фака. Здание отлично спланировано. Большие окна, большие аудитории, широкие коридоры, спортзал, столовая — все создано для успешной работы и отдыха. Это удобно ещё и в том отношении, что занятия у экономистов весь день будут в одном здании, не придется больше бегать из корпуса в корпус и опаздывать на лекции. Здесь можно и перекусить, и отдохнуть в сквере.

Студенты с удовольствием помогали строителям. Сейчас уже идет отделка здания. Моются окна, вносится мебель, и скоро распахнет свои двери новый корпус.

Многих интересует проблема транспорта. Ведь ехать надо минут 25, и автобусы ходят редко — как бы не опоздать. Но с началом занятий обещают пустить дополнительные автобусы, которые будут останавливаться у общежития на Ленинградском шоссе.

Новоселье не за горами. Мы ждем новый корпус!

В. ВАСИЛЬЕВ

Приемные экзамены — 76

* * *

Давыдов впервые держал плуг в руках, но вспахал.

* * *

Как абитуриенты писали сочинение

(выписки верны — М. Н. Раудар)

2. «Ясные, четкие» мысли.

С детских лет Суворов прочитал много книг о русских полководцах, он знал о походах Ганнибала, Македонского...

* * *

Начиная с героев греческих мифов ведется перечень великих имен русских, зарубежных и современных советских поэтов, литературоведов, служителей науке и искусству.

* * *

Они борются теперь за восстановление разрухи.

* * *

Трудно было, но Давыдов решил: умру на пашне, но сделаю. Конечно, он добился своего.

* * *

Однако роман Достоевского — это важный вклад в советскую литературу.

* * *

Дебильность вырождающегося купца Калашникова швырнула оскорбление в лицо Печорину.

* * *

Разве можно провести параллель между реальным Печориным и воздушным Калашниковым!

* * *

Итак, две эпохи, два характера людей с равной потенцией, то есть братьев.

* * *

Герой поэмы не изменил главному в своей жизни — родной земле, России — как это следовало быть.

* * *

Но если человек будет направлен только в одном направлении, развивая научные достижения, он превратится в робота.

* * *

Гибель Павла и Давыдова не производит угнетающего действия, потому что «не бесцельно прожили они свои жизни, не стыдно им за свое подленькое и мелочное прошлое».

* * *

Враги ненасытными волками прямо и открыто терзали душу молодой республики, втесывались в нашу жизнь, подрывая корни страны.

* * *

Окружающие Катерину условия развили в ней серьезное отношение к жизни, высокие нравственные начала, чувство красоты. Имея все эти качества, Катерина не находит себе места в «темном царстве» и решает выйти замуж.

* * *

Плач Ярославны сразу доходит до сердца людей, оставляя глубокие борозды печали и восхищения.

* * *

Пушкин и Лермонтов! Земля и небо нашей поэзии! Пушкин широк и величав, как просторы нашей страны. Лермонтов грозен, как молнии, пугающие прозябающих, вдохновляющие борющихся...

* * *

А в боярской думе усердно потела российская элита, сложив на сытом животе унизанные перстнями руки — вокруг России бряцали цепи иностранного насилия.

* * *

Каждый человек должен оставить после себя в жизни след, но следы ведь тоже бывают разные: одни на паркете, другие на тысячу лет вперед.

* * *

Чехов стремился раскрыть глаза людей, сорвать с них черные очки.

3. Новые личности в истории и литературе

Жюли Верна.
Александр Макидонский.
Левенсон.

4. Исторические открытия.

У Петра I было много друзей среди рабочих и крестьян.

* * *

Е. Онегин — представитель буржуазного общества.

* * *

И Семен, и Павка с детства прониклись ненавистью к крепостническому строю.

* * *

Татьяна Ларина была дитя природы, она не любила ходить по балам и ресторанам.

* * *

Калашников имел собственный магазин.

Вспомним стихотворение Пушкина «Парус». «Белеет парус одинокий в тумане моря голубом».

5. Совмещение несовместимого.

Когда враг приходит в твой дом, каждый гражданин хватается за булыжник или орясину.

* * *

Калашников в рукопашной схватке защищает жену; этот «кровавый бой, последний бой — не ради славы», а ради спокойствия жены.

6. Словотворчество.

У Достоевского теория наполеонизма...

* * *

Цепи иностранной интервенции...

* * *

На БАМе работают «по — Корчаговски».

NB!

ВНИМАНИЕ!
Ко всем студентам
всех факультетов.

Редакция считает, что уже прочитав эту газету, вы убедитесь в её явном существовании. Тем не менее газета не может существовать сама по себе (трудолюбивый И. Розенфельд ушел из наших рядов), и если вы хотите, чтобы она иногда выходила, то:

ПИШИТЕ — все, что угодно — в разумных пределах (материалы потом редактируют);

НЕСИТЕ — все, что считаете достойным опубликования;

ЗАХОДИТЕ ПОГОВОРИТЬ — лучше по делу, а можно и просто так.

Помните: «искусство для искусства» не существует, газета создана для вас, а не для «дяди».

Мы ждем материалов!

Реклам-бюро.

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103«А», тел. 341-21, доб. 410

Рисунки
Игоря ЖУРЬЯРИ-ОСИПОВА

Ответственный редактор
Ю. И. Минералов

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 5110. МВ-05577.

Kontrolleksemplar

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TRÜ

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 36 Reedel, 15. oktoobril 1976 XXVIII aastakäik

Majandusteaduskonna komsomolikonverents aulas kolmapäeval, 6. oktoobril. Kõneleb endine teaduskonna, nüüdne TRÜ komsomolikomitee sekretär Mercedes Pent. Parempoolsel fotol: «Oleme poolt!» Jaan Koppeli fotod

Reedest Reedeni

Hoovõtuaeg on möödas. Käised üles kääritud ja töö käib. Komsomolikomitees arutati koostööd ametiühinguga. Pretensioone oli üliõpilaste aadressil: olevat laisad soodustusi kasutama. Ametiühingu võimuses ei ole ju mitte ainult Kääriku, vaid ka kümned tuusikud, dieettalongid ja profülaktooriumikohad. Võib-olla on soodustuste kasutamise alakoormatuse põhjus ka selles, et neid antakse vaid kord aastas. Kes on saanud, jääb uut aastat ootama; kes ei, ei oska tahta.

Leningradi maantee uutes ühiselamutes on jälle õppetoad tühjad. Kuigi üliõpilased väidavad, et sess imet tegevat, ei saa imedele lootma jääda. Kaalumisel oli võimalus osast õppetubadest külaliste toad, puhkeruumid (kus saaks diskosid korraldada) ja komsomolibüroo tööruum teha.

Arutati ka kohviku alkoholivabaks muutmist. Uuest kohvikust peaks saama Tartu linna eesrindlik noortekohvik.

Õige hiljaks oma lõikusega jäi paharet: anti hinnang kaheksa kommunistliku noore käitumisele. ÜLKNÜ-st heideti välja neli (endist) üliõpilast kuriteo sooritamise pärast. Kahele üliõpilasele tehti vali noomitus koos arvestuskaardile kandmisega. Niisama palju tehti noomitusi koos arvestuskaardile kandmisega. Karistati kuut teaduskonna sekretäri komsomolidokumentide vahetamise lohaka organiseerimise pärast.

Koos istus ka EÜE sektor. Oktoobris peetaval maleva konverentsil vaieldakse järgmiste teemade üle:

- *kokkutulek*
- *komissariteenistus*
- *rühmade komplekteerimine*
- *välisrühmad*
- *interrühmad*
- *rühma funktsionääri tegevus ettevalmistaval perioodil.*

Kellel on midagi öelda, tulgu ja öelgu.

Malevasuvele pannakse punkt 30. oktoobril Tallinnas. Tartus toimub pidulik lõpetamine paremate rühmade osavõtul. Järgmise suve märgid pannakse maha seminarlaagris. 1. detsembriks peab esimene sajapealine rühmajuhtide ja malevlaste armee olema komplekteeritud. Malevlased on juba ühe jalaga hoolealale astunud, sest kaugel see uus suvigi on.

22.—23. oktoobril saab ülikoolis teoks I Baltimaade ning Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverents. 21. oktoobril jõuavad kohale külalised. Plenaaristung algab järgmisel päeval kell 12 aulas. Ettekandeid peetakse kahel päeval kümnes sektsioonis. Mingem kuulama!

AUNE KULIKOVA

TRÜ nõukogu

- vene filoloogidel kõige madalam õppeedukus ja halvem õppedistsipliin
- ka kaugõppijad vajavad normaalseid olmetingimusi
- ülikoolikompleks ehitatakse Supilinna

1. oktoobri esimene päevakorrapunkt: 1975/76. õ.-a. õppe-kasvatustöö tulemused. Ettekandja õppeprorektor dots. Karl Püss. Mitmest õppeedukuse paranenud näitajast on meie lehes komsomolikomitee uus õppesektori juhataja Tiit Villig juba kirjutanud. Puudutame vaid seda, mida positiivse varjus veel hulga leidub ja millega rahul olla ei või. Ühe protsendi võrra kasvas nende üliõpilaste arv, kes eksameid tegema ei tulnud või mitterahuldava said. IV kursuste õppeedukus langes niisamasuguse protsendi võrra, V kursustel veidi enamgi: 1,9% võrra. Olgugi need protsendid pisukesed, peab neid siiski ära mainima. Saab ju mitmeaastane järkjärguline halvenemine juba siit alguse. Vanemate kursuste üliõpilaste õppeedukuse alanemine võis peituda ehk koguni selleski, et noorematele tudengitele on viimaseil aastail enam tähelepanu jagatud.

Ikka veel valmistavad muret filoloogid, kelle õppeedukus on viimase kolme aasta jooksul läinud 8,3% võrra allapoole. Kõige rohkem viivad filoloogide näitajaid alla vene filoloogid — kevadsessioonil oli nende õppeedukus üksnes 66,7% (see on halvem kui talvesesioonil, kui eelmisel õppeaastal).

K. Püss: «Ülikoolis on 123 kursusest 25-l õppeedukus alla 80%. See näitab ühelt poolt, et sageli me ei juhi õppeprotsessi, vaid ainult registreerime olnut. Teisest küljest peaks meil aga olema siis veel reserve õppeedukuse parandamiseks.»

Miks katkestas sügisest kevadeni oma õpingud ülikoolis 219 noort inimest? Kas ainult edasijõudmatuse pärast? Kui omal soovil, siis miks? Ei ole neid probleeme eriti põhjalikult uuritud, aga seda tuleks teha. Sest miks näiteks matemaatikud langevad enamasti välja halva õppeedukuse tõttu, filoloogid aga omal soovil?

Võlad ja võlgnikud olid samuti «TRÜ-s» nr. 34 luubi all. Lisaks veel õppeprorektori ettekandest: õppejõudude endi suhtumine võlgnikesse. Ei ole ju kõik tegemata jäänud eksamid-arvestused laiskuse või õppimata jäämise pärast. Samuti ei tohiks saata uue õppeaasta algul komandeeringusse neid õppejõude, kelle juurde võlgu likvideerima tullakse. Etteheiteid oli K. Püssil ka dekaanidele, kes rektoraadi korraldusi ei täida. Näiteks tuleb esitada rektoraadile igal kvartalil korrarikkujate ja karistatute nimekiri. Et ka meeldetuletused pole alati aidanud, «laiendatakse bürokraatiat» ja seatakse sisse omapoolne kontroll. Aga ikkagi on vaja peale selle, et kantseleis kõik andmed registreeritakse, teaduskondadel kogu seesugune negatiivne informatsioon edasi saata.

Peale õppetöö sisaldab päevakorra esimene punkt veel ühe sõna — see on kasvatustöö. Kahjuks iseloomustavad seda viimasel ajal mittemeeldivad tendentsid: näiteks massiline õppedistsipliini rikkumine, eriti filoloogidel. Kui süüdlasi veel edasi otsida, siis leiame eest jällegi vene filoloogid (võlad, päevikuis puuduvad õppejõudude allkirjad jne.). Millegipärast ei armasta üliõpilane käia profülaktilistel läbivaatustel ja vaktsineerimisel. Veelgi enam, sellest korraldusest ei näi hoolivat koguni Arstiteaduskonna tudengid.

Tavaliselt on halvasti edasijõudvatel kursustel ka vilets distsipliin (näiteks Ajalooteadusk. IV k. — 65,4%). See seos näib aga puuduvat matemaatikutel. Kui noorematel kursustel halb õppedistspliin mõjutab hindeid, siis vanematel kursustel, kus palju puudutakse, on õppeedukus peaaegu 100%.

Kiiduväärt seisukord pole ka ühiskodudes: üür jäetakse tihti maksmata, lõhutakse inventari, peetakse joominguid jne. Siingi on sisse seatud kahekordne kontroll, sest teaduskondadest saabunud andmetes neid korrarikkumisi enamasti ei näidata. Järgmisel õppeaastal aga eeskirjadega pahuksisse läinutele ühiselamus kohta enam ei anta.

Kaugõppe läinud aasta tulemused kandis ette dots. Arved Luts. Üldised näitajad on põhiliselt paranenud Õigusteaduskonna arvel, kes on kaugüliõpilastega tõsisemalt ja süvenenumalt töötama hakkanud. Igal kursusel on aastast aastasse üksikuid õppeaineid, mida üliõpilane ühe korraga ära ei suuda vastata või mille pärast ta kõrgkoolist koguni lahkuma peab. Filoloogidel on säärasteks distsipliinideks ladina keel, väliskirjandus, sissejuhatus keeleteadusesse jt. Eriti kriitiline olukord valitseb dialektilises (277-st tuli toime 52 üliõpilast) ja ajaloolises materialismis (124-st 24). Ettepanek kateedreile: kui üle poolte ei soorita eksamit või arvestust, tuleks hakata asja vastu ikkagi huvi tundma. Oleks tarvis ka vastava aine õppejõu tööd kontrollida. Sama mõtet toetas oma sõnavõtus dots. J. Reimand.

Kuigi kaugüliõpilaste olmetingimused sessiooni ajal pole kiita, on paranenud sessioonist osavõtmine, ka loengutel käimine. Suurenenud on nende hulk, kellel sessiooni ajal palk säilib. Mõned kaugõppeosakonna ettepanekud: õppejõud peaksid enne rohkem kaaluma, kui nad kohustusliku ja soovitava kirjanduse plaani panevad (kõik väljaanded pole sugugi kättesaadavad olnud); töö konsultatsioonipunktis peaks tihedam olema.

Pärast ettekandeid sõna võtnud Filoloogiateaduskonna dekaan prof. kt. Ago Künnap lausus: «Oleme oma olukorda mitmel koosolekul mitmel astmel analüüsinud. Praeguse viletsa järje põhjus peitub suurenisti ka selles, et teaduskonna kollektiivil pole kujunenud ühist arusaama, on juurdunud väär tööstiil — aga meie oleme seda alati nii teinud.» Küllap tuleb õppejõududel ka eneselt üht-teist nõuda, nii nagu üliõpilaseltki.

Teine päevakorrapunkt nõudis äärmiselt aruka ja kaugelenägeva ettepaneku tegemist — kuhu rajada ülikoolihoonete kompleks.

NSVL KKEH Ministeeriumi Riiklik Projekteerimisinstituut (GIPROVUZ) pakkus välja kolm varianti. Kõiki variante iseloomustas põhjalikult linna peaarhitekt Raal Kivi. I puhul rajataks lisaks olemasolevatele hoonetele linnas täppisteaduste kompleks Tähe tänava piirkonda, kehakultuurlaste hooned üle jõe ja arstide omad Maarjamõisa. See oleks odav lahendus (61 miljonit rubla), samuti tuleks lammutada vähem, pealegi ehitatakse praegu füüsikakorpust). Üksikute lülide vaheline kaugus oleks siis umbes pool kilomeetrit, ja ülikoolil ligi seitse keskust. II, nn. Supilinna variant näeb ette absoluutse komplekssuse. Kuigi selle maksumus on üle 72 miljoni rubla ning Supilinna lammutamine ja elanikele uute korterite andmine on Tartus väga raske probleem, oleks sel juhul kinni peetud mitmest vajalikust põhiprintsiibist. Need oleksid kõigepealt täisväärtusliku õppeprotsessi tagamine, traditsioon, mille järgi jääks ülikool ikkagi kesklinna. Ka osutub võimalikuks hilisem juurdeehitamine, pealegi kõrguvad samas lähedal linna teise kõrgkooli hooned. III variant langes täielikult ära, sest sel juhul poleks Tartu enam ülikoolilinn, kui TRÜ hakkaks paiknema Tartust kusagil Elva poole. GIPROVUZ ise soovitas teist varianti, R. Kivi samuti. Ka nõukogu liikmed hääletasid üksmeelselt selle variandi poolt, kuigi kõik tunnevad väga hästi seniseid ehituskogemusi. Tulevikuülikool on mõeldud 7300 üliõpilasele. Probleemile ei saa läheneda üksnes ülikooli seisukohalt. Supilinn on nagunii ette nähtud lammutada. Järelikult ehitataks sinna ülikooli asemel midagi muud. Olemasolevad objektid (näiteks pooleliolev füüsikakorpus) lähevad aga linna kasutusse.

Arutusel olnud küsimustest võeti vastu otsused. Kinnitati TRÜ nõukogu esimese semestri tööplaan ja üliõpilaste pedagoogika praktiliste tööde pragramm.

VARJE SOOTAK

Ministri käskkiri

Kauaaegse kohusetundliku pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku töö eest autasustati võõrkeelte kateedri dotsenti ajalookandidaat Richard KLEISI 80. sünnipäeval ministeeriumi aukirjaga.

75. sünnipäeva puhul avaldas minister I. Nuut oma käskkirjaga kiitust NSVL ajaloo kateedri vanempreparaatorile Anne MADISSONILE.

Kohusetundliku ja eeskujuliku töö eest ülikooli ehitusobjektidel avaldati tänu suvemalevlastele Avo ANTONILE, Katrin KEERUTAJALE, Kersti BLESSILE ja Katrin HAUGILE.

KKEH minister õnnitles TRÜ pedagoogilist kollektiivi õpetajate päeva puhul ning soovis jõudu ja edu spetsialistide ettevalmistamiseks. Viljaka pedagoogilise töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest avaldas sm. I. Nuut kiitust vanemõpetaja OLGA MANKINILE, kateedrijuhatajaile ANTIDEA METSALE ja INGE UNDILE ning dotsent OLAF PRINITSALE.

Rektor tänab

III üleliidulise ringi-, algebra- ja mooduliteooria sümpoosioni hea organiseerimise eest vanemteadur RAUL ROOMELDIT, nooremteadur ANN MIKKOVIT, stažöör-uurijat MAI PALGINÕMME, vanemlaborant REET SAMELIT ja üliõpilast GENNADI OLENEVIT.

70. sünnipäeva puhul õnnitleb rektor botaanikaaia töölist LILLI PLAKSI.

Ühiskonnateaduste kateedrite juhatajate üleliiduline nõupidamine

Prof. JAAN REBANE lausub eelmises numbris ilmunud artiklit lõpetades, et palju ülesandeid on lahendamisel üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise tegevuse valdkonnas. Juba kõrgkoolis õppimise perioodil kujuneb alus tulevase spetsialisti ühiskondlik-poliitilisele aktiivsusele. Mitmesugused ühiskondlik-poliitilise tegevuse vormid peavad järjekindlalt olema ühiskonnateaduste kateedrite tähelepanu objektiks. Ent see valdkond on niivõrd oluline, et vastavaid probleeme on otstarbekas käsitleda omaette artiklis, samuti nagu tuleb eraldi käsitleda teadusliku uurimistöö ülesandeid.

Ühiskonnateaduste kateedrite juhatajate üleliidulise nõupidamise ja sellel seatud ülesannete olulist kaalu aitab muide tajuda ka see, et niisugused nõupidamised toimuvad ainult üks kord viie aasta jooksul.

Puudutades mõne sõnaga õppe- ja kasvatustöö ning teaduslike uurimistööde korraldamist ülikoolis, mainis J. Rebane ka kongressil tunnustust leidnud Nõukogude Eesti kõrgkoolide, eriti TRÜ häid saavutusi üliõpilastööde üleliidulistel ühiskonnateadustealastel konkurssidel.

●

Konkreetsemalt, mida uut õppetöö kohta kõrgkoolides, eriti TRÜ-d puudutavat võis nõupidamisel kuulda? Vastab NLKP ajaloo kateedri juhataja prof. kt. JOHANNES KALITS:

«Päris uut, s. t. niisugust, millest põhimõtteliselt poleks varem üldse kuulnud, ei olnud. Küll aga tuli esile mitmeid uudseid seiku, eriti mis puudutavad õppejõududepoolset külge õppetöös. Vahetades mõtteid kateedrite töökogemuste üle, ilmnes, et nii mõneski kõrgkoolis on õppejõududel kasutusel aine õpetamise kohta käiv kompleksne plaan, mis oleks eriti vajalik just noortele õppejõududele, kel vähem kogemusi. Partei ajaloo õpetamine on muidugi põhieesmärk, kuid säärane plaan peaks olema kõigi teemade kohta eraldi. See aitaks kindlasti kaasa aine süsteemikindlama'e õpetamisele, oleks kasulik nii õppejõule kui õppurile.

Teine moment, mida nõupidamisel eriliselt rõhutati, oli õppetööväline kasvatus. Et seda töövormi nimetatakse tavaliselt loetelus viimasena, on ka suhtumine sellesse mingil määral kergekäelisem, seda tööd peetakse nagu alaväärtuslikumaks. Nõupidamisel toonitati just vastupidist, s. t. rõhutati kasvatustöö eriliselt tähtsat osa üliõpilaste kommunistlikul kasvatamisel.»

AUNE NUIAMÄE

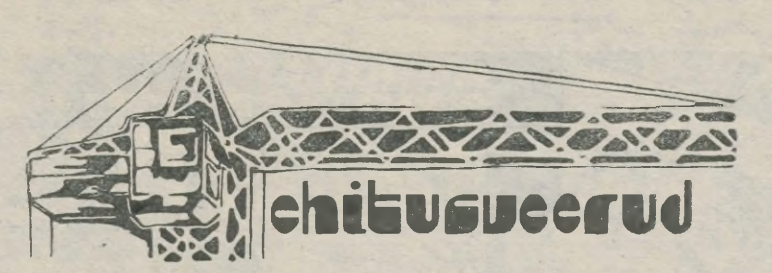

Mis seal tara taga tehakse?

Me kirume planku peahoone ees, kui sihime objektiiviga suve hakul lõpetajaid, kui võtame vastu auväärseid külalisi, kui libastume vihmunud laudteel, kui... Kuisid leiaks veel küll ja küll. Ei ole ju see töötegemist varjav tara meeltmööda kellelegi, aga ka praod peahoone seintes ja tahmunud värvikord mitte. Oleme seda sorti pildiga nõnda kodunenud, et kui ühel neal päeval plats lagedaks saab, vist isegi imestame. Harjunud oleme küll, isegi nii, et ega paljud tea peahoone vundamendi kindlustamise algustki. Olgem siis täpsed: sellest on nüüd kolm aastat. Et ma küll pigem uudishimust ja vihjeist — mis nad seal ometi nii kaua teevad? — kaema läksin, on õige. Nähtu ja kuuldu võttis aga kaunis tõsiseks ja arvule «kolm» ei tahaks sugugi aupaistet anda.

«Ei ole kogu ettenähtud aeg ainult vundamendi peale läinudki,» alustas tööde tutvustamist ülikooli vanemtöödejuhataja jaoskonna juhataja Ahto Liik. (Temalt pärinebki põhiline informatsioon pluss teoreetilise vaatevälja selgeks tegemine.)

«Oma osa nõudsid eeltööd. Enne kindlustamise algust pidime füüsikutele, kes keldris paiknesid, keemiahoonepoolsesse tiiba ruumid korda seadma. Teine suur ajakulu oli kommunikatsioonide mahalõhkumine, ka piirdetara tuli valmis ehitada.»

Teeme nüüd rännaku päris algusesse. Et peahoone palkidele toetub, teab vist igaüks. Et palgid mädanema hakkasid, seda ka. Ei ole samuti raske ära mõistatada, miks. Põhjavee tasapind on aastatega tublisti alanenud. Vahel on vett veidi rohkem, vahel veidi vähem. See saigi palkidele saatuslikuks. Aga ka ühe ladinakeelse nimega putuka tegutsemine. Meie silme ette on üksnes hävitustöö tagajärjed — praod — jäänud. Mõõtmised näitasid kõguni, et toestamisel olev tiib vajus aastas kuni 1 cm.

«Vundament toetub 3—4 meetri pikkustele püstistele palkidele, mille peal lasub veel põiki palgirida. Et mädanenud vaiadele juurde pääseks ja neid maha saagida saaks, tuli kõigepealt auke kaevama hakata. Seda oli võimalik aga üksnes pisteliselt teha: üks auk ühte kohta, teine teise, et vundamendi kandejõud ei nõrgeneks ja maja vajuma ei hakkaks. Mullatöö käis käsitsi, mulla väljaviimine samuti. Suuremaid masinaid ega mehhanisme neis ruumides kahjuks kasutada ei saa. Järgmisena tuli maakividest vundament lahti lõhkuda. Alles seejärel võisid mehed — kuidas kunagi, kas ise pikali maas või kummargil — mädanenud palke maha saagima hakata.»

Pärast saagimist ja rasket mullatööd jõudiski järg teise pooleni, kindlustamise endani.

Aga miks see töö siiski nii aeglaselt läheb? Vahel tundub nagu ei tehtaks plangu taga midagi. Säärase küsimusega ma küll lagedale ei tulnud, aga küllap A. Liik seda mu ilmest siiski eeldas ning ta viis jutu töölistele.

«Palju meil neid pole, korraga on väljas nii 7—10 mehe ringis. Kuid suuremale arvule inimestele meil tegemist anda ei ole ja ei tohigi. Korraga pääseb vaid ühe operatsiooni ligi. Kui kaevati auke, ei saanud toestama veel hakata. Enne tuli ka muld välja tassida. Pealegi pidid mehed eriohutustehnika instrueerimise läbi tegema, sest keldris oli varinguohtlik. Et kiiresti säärases situatsioonis orienteeruda, peab ka kogemusi varuks olema.» Just seepärast polegi üliõpilasjõud eriti abistada saanud. Suvemalevlaste kohta lausus juhataja küll kiidusõnu. Eriti tunnistas ta aga keevitaja Vassili Mirojevski kiiret ja korralikku tööd. Noormees õpib kaugõppes TPI viimasel kursusel.

Nüüd tagasi toestamise juurde. Allesjäänud vaiadele (kust mädanenud osa maha saeti) valatakse betoontaldmik. Eelnevalt ehitatakse puitrakettis (vorm), kuhu paigaldatakse armatuurterasest karkass. Ent kui palgid uuesti mädanemisohtu satuvad?

A. Liik püüab mulle asja skeemi abil selgeks teha ja kõneleb: «Ka sellele oleme mõelnud. Läbi raudbetoontaldmiku jäetud avade surutakse maa sisse 30 cm läbimõõduga terastorud, mis keevitatakse vundamendi külge. Palkide all on juba kõva pinnas ja nii on edaspidine vajumine välditud.»

Brigadir Nikolai Spassov oli teine mees, keda juhataja hea sõnaga mainis. Ülikoolis on ta ehitustöödega ametis olnud üle kümne aasta, peahoone vundamenti kindlustamas algusest saati. Temaga ma ühe näitliku ringi objektile peale tegingi. Vundamendiaugud olid veel lahti. Tänavapoolses küljes olid terastorud juba paigale pandud. Nägin ka paari tühja auku, kuhu veel karkasse sisse laskma hakati. Tööd. rasket ja tolmust, on veel kuhjaga. Torud vajavad näiteks veega mullast puhtaks uhtmist, samuti seest betoneerimist. Oli veel palju mulda ja kive ära vedada. «Alles kevadeks hakkab asi teist ilmet võtma,» arvas brigadir.

Valmissaamise tähtaeg on ikkagi möödas. Tööde tegemise projekt oli kinnitatud kaheks aastaks, aga ei projekti ega töö tegijad ise osanud töö kogu keerukust ja üksikasju ette näha. Ei ole Eestis varem nilsugust asja tehtud. Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi vundamendi kindlustamine oli mõneti erinev siin tehtavast.

Ka asjaosalisi endid teeb kurvaks, kui ehitustander mõneks päevaks tühjaks jääb. Seda on aga juhtunud, kui mõni äkilisem töö mujal teha on tulnud. Ja ega materjalidega varustaminegi kiita pole olnud. Kõik need põhjused kokku teevad seda laadi kompleksse ehituse üsna pikaajaliseks.

«Tuleva aasta sügiseks oleme välistöödega küll valmis,» arvab A. Liik.

Kas selleks ajaks ka keldriruumid korda saavad, näitab aeg. Kuidas töö edeneb, selle juurde pöördume mõne aja pärast tagasi. Oleme lugejale ju võlgu ülikooli ehitustööd. Nii et mitte ainult peahoonest, vaid ka kõikidest teistest ehitusasjadest tahame hakata kirjutama täna lahtitehtud rubriigis «Ehitusveerud».

VARJE SOOTAK

Muljeid suvisest Inglismaast

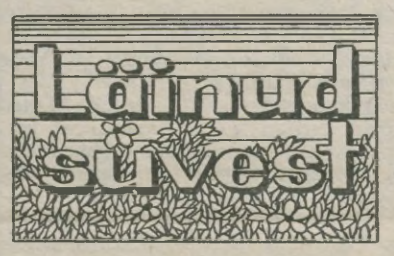

Traditsiooniline inglise suvi pidanuks koosnema kolmest päikesepaistelisest päevast ja ühest pikast äikesevihmast. Allakirjutanu sattus juulikuu algul Inglismaale, mis polnud luules ülistatud «roheline ja kaunis maa», vaid luitunud ning tuhmunud neli kuud järjest kütnud päikesest. Sajandite pikima põua tõttu lõid lehtpuud juba juuli lõpul kollendama ja paljud veehoidlad muutusid porilompideks. Murude kastmine keelati ära, purskkaevud lakkasid vulisemast ja võimud kutsusid elanikke kasutama sama vannivett kaks korda. Naljahambad palusid küll sel puhul selgitust, kas vannis on soovitav käia üksteise järel või korraga kahekesi, kuid farmeritel ja enamikul perenaistest oli olukord naljast kaugel: kõrbenud karjamaadel norutasid kõhnunud kariloomad ja toiduainete hinnad tõusid nädalast nädalasse.

Niisugusel ilmastikult ebatavalisel taustal toimus 8. juulist 19. augustini Inglismaal suvekool inglise keele õppejõudude rühmale Nõukogude Liidust. Viis nädalat sellest veedeti Oxfordis ja seejärel kaheksa päeva Londonis. Suvekooli korraldajaks oli Briti Nõukogu (*British Council*), riiklik inglise keelt ja kultuuri propageeriv organisatsioon. Püüdes nähtavasti hüvitada ebakülalislahkust eelmisel aastal (mil ei võetud vastu ühtegi Nõukogude õppejõudude gruppi), oli Briti Nõukogu seekord hoolitsenud nii programmi kui ka olme eest. Suvekool toimus Oxfordi ülikooli baasil. Kõik nelikümmend suvekoolist osavõtjat paigutati elama ülikooli ühte esinduslikumasse kolledžisse. Kuigi ülikoolielu oli suvel soikunud, sai ikkagi lähemalt tutvuda selle tekkelt 12. sajandisse ulatuva kuulsa õppeasutuse ja arhitektuurilt harukordselt ilusa ülikoolilinnaga.

Viie nädala jooksul saadi hea ülevaade tänapäeva briti keeleteadusest ja keeleõpetamismetoodikast. Lektoritena esinesid paarkümmend eriteadlast Oxfordi, Cambridge'i, Londoni, Edinburghi jt. ülikoolidest. Seminaridel ja kollokviumidel oli võimalus tutvustada briti kolleege ka NSV Liidu saavutustega neis valdkondades. Õhtuti toimunud grupivestlustes räägiti Inglismaa poliitilisest ja majanduslikust olukorrast, kirjandusest, kunstist, teatrist jm. Peaaegu igal pärastlõunal korraldati ekskursioone Oxfordi kolledžitesse, raamatukogudesse, muuseumidesse. Nädalalõppudel toimusid pikemad väljasõidud sellistesse kohtadesse nagu Shakespeare'i sünnilinn Stratford-upon-Avon, Coventry, Canterbury. Oli võimalus külastada ka Cambridge'i ülikooli. Kaheksa päeva Londonis oli tervikuna ette nähtud ekskursioonideks. Kui kõigele sellele lisada külaskäigud koolidesse (kooliaasta lõppes 15. juulil), teatrietendused, ametlikud ja mitteametlikud vastuvõtud jne., on ilmne, et Inglismaal veedetud kuus nädalat olid äärmiselt muljeterohked. Kõike nähtut-kuuldut-õpitut annab veel kaua tagantjärele mõttes ja paberil korrastada.

Esmakordne vahetu tutvumine Inglismaa ja inglastega kinnitas enamikku aastate jooksul tekkinud kujutelmadest. Inglismaa meenutab tõesti suurt vabaõhumuuseumi, mille hooldajad selles ühtlasi elavad. Inglased on asjalikud, omapärase huumorimeelega ja viisakad. Enamik neist peab lugu traditsioonidest ning tseremooniatest. Neile meeldib istuda või pikutada parkides otse murul (möödunud suvel küll enamasti kollakas-pruuniks kõrbenud rohul). Lilli kasvatatakse mitte ainult parkides ja aedades, vaid peaaegu kõikjal majaseinte ääres, aknakastides ja isegi tänavalaternatelt rippuvates korvikestes.

Ootuspärase kõrval aga hakkasid silma ka mõned ootamatud jooned. Enamasti lasevad need ennast taandada ühisele nimetajale: amerikaniseerumine. Reainglasele ei meeldi, kui ta tähelepanu juhitakse amerikaniseerumistendentsi ilmingutele tema elus-olus, sest kõike ehtsalt inglaslikku peab ta tunduvalt väärtuslikumaks selle ookeanitagusest vastest. Sellisest patriootlikust hoiakust hoolimata on eriti noorte seas levinud ameerikalik riietusviis, kombestik ja isegi kõnemaneer. Inglise keele briti variandi sõnavara lausa kubiseb amerikanismidest, mida propageerivad massikommunikatsioonivahendid ja sajad tuhanded USA turistid. Häirivalt mõjub turistide rohkus mitte üksnes Londonis, vaid ka väiksemates keskustes. Sel aastal pidavat Inglismaad külastavate turistide arv ulatuma rekordilise kümne miljonini. Nende teenindamine on kujunenud suurbisnesiks ja on hakanud mõjustama inglaste oma elulaadi. Maad on võtmas labasevõitu äritsev suhtumine inglise kultuuripärandisse.

Mõnevõrra üllatas inglise ühiskonna kestev range kihistumine. Vaatamata mitmele koolireformile jätkavad rohkearvulised erakoolid eliidi kasvatamist. Oxfordi ja Cambridge'i ülikoolis on õppetöökorralduses ja seltskondlikus elus endiselt palju anakronistlikku. Tundub, et valitsevad ringkonnad Inglismaal pole ikka veel suutnud leppida impeeriumi kaotusega. Viimastel aastakümnetel vaheldunud leiboristide ja konservatiivide valitsused ei ole kuigi palju teinud ühiskonna kohandamiseks uute tingimustega. Käesoleva aasta loodusõnnetus põua näol muutis veel süngemaks juba niigi kasvava inflatsiooni ja tööpuuduse ängistuses vaevleva saareriigi tulevikuväljavaated. Ilma seda igakord avalikult tunnistamata, näib üha rohkem inglasi mõistvat, et tarvis on tunduvalt radikaalsemaid abinõusid krooniliseks kujunenud majanduslik-poliitilisest ja sotsiaalsest kriisist pääsemiseks.

OLEG MUTT

Kõik taidlusfestivalile!

Käesoleval aastal toimub kaks taidlusülevaatust: sügissemestril lähevad tulle esimesed kursused ning kevadel on kavas teaduskondadevaheline ülevaatus.

Esmakursuslaste kursusesisesed kavaseadmised ja etteastumised võiksid alata kohe täna. Novembri lõpus ootab teid üleülikooliline žürii juba TRÜ klubisse esinema ja teaduskonda esindama. Siin vaadatakse välja parimad kursused ja huvitavamad numbrid. Detsembri keskpaiku ootab edukamaid esinemine suure auditooriumi ees, TRÜ esmakursuslaste taidluskontserdil klubis.

Kui kevadel hakatakse teaduskonniti võistlema, siis on esmakursuslaste edukas esinemine sügissemestril mõnikord kogu teaduskonda võistlema õhutanud. Võitjad ei jää auhinnata.

Veidi lähemalt nõuetest esinejatle. Piire ja kitsendusi žanri valikul ei ole. Te võite esi'ada ühiselt luulepõimikuid, omaloomingulisi lavatükke, soolo- ja ansamblilaule jne. jne. Eriti teretulnud on liikumisrühmad, tantsijad, kes oma esinemisega rikastavad programmi.

Niisiis, kava võib koosneda terviklikust programmist või üksiknumbritest või koguni mõ'emast korraga.

Kursuste kultuurivolinikul palume kava esitada ametiühingu kultuurikomisjonile või komsomolikomitee kultuuritöö sektorile kirjalikult, s. t. olgu märgitud pa a, autor, esitaja(d), umbkaudne kestus.

Kui midagi selgusetuks jäi, pöörduge abi saamiseks organiseerimiskomitee või klubi juhatuse poo'e.

Tarmukat pealehakkamist!

Esmakursuslastele

Keda tervitada?

Ülikool on suur. Ei moodusta enam sellist tervikut kui keskkool. Üliõpilase elugi kulgeb eelkõige oma teaduskonnas. Ja ega suudakski tunda ega tervitada nelja tuhandet üliõpilast või kuutsada õppejõudu.

Tervitamise kohtustust ka ei ole. Nüüd on tervitamine akadeemilise kollektiivi sotsiaalne suhe, milles väljendub siinse töö ja töösuhete tunnustamine.

Põhimõtteliselt on tervitamise eesõigus ülikoolis meessool. Kuid vanusevahe ja üksteise tundmaõppimise kiirus teevad siin küll mõningaid korrektiive, mida sekvents «viisakam tervitab esimesena» ei seleta. Näiteks saab mõni õppejõud septembris mõnikümmend kuni mõnisada uut tudengit, üliõpilane aga ainult mõne uue lektori.

Järk-järgult laienebki töö- ja teretuttavate ring. Kindlasti peaksid viimaste hulka kuuluma ka ülikooli ja teaduskonna üldjuhid nagu rektor, prorektorid, dekaanid ja prodekaanid. Ei soovitaks aga tervitada neid, kellega ei toimu (ei laabu, ei õnnestu vms.) visuaalne tervituseelne kontakt. Las tähtsad tervitavad tähtsamaid!

Tervitamismaneer võiks olla isikupärane ja loomulik (kui selleks ei ole just joviaalne bussijuhitervitus). Ent tuleks arvestada, et ka tervitamisel, kuigi väga lühiajalisel suhtlemisel, toimub oluline informatsioonivahetus. Tore, südamlik ja reibas tervitus võib anda mõlemale hea meeleolu, ülipüüdlik pugemistervitus aga võib mõlemaid alandada. Viimaste hulka kuulub ka nn. eksamieelne tervitamine, kui signaliseeritakse endast kui igati positiivsest persoonist. Pärast eksamit aga olutervitamine katkeb. Ent ülikoolis võib juhtuda, et «unustatud» õppejõudu peab taas tervitama. Nimelt pole täiesti teada, millal on selle õppejõu viimane eksam. Õppeplaane muudetakse, koormusi vahetatakse, mõni kutsutakse riigieksamile küsitlema jne.

Andestatagu ka tähelepanek, et mõned nooremate kursuste noormehed vastavad õppejõu peakattetõstmisele elegantse pealiigutusega, mis kangesti meenutab kübaraga naisõpetajate tervitamisviisi.

Üldiselt on aga meeldiv kogeda, et kiirendatud vaimne areng peegeldub ka tervitamiskultuuris. Mõne aastaga saab arglikust abituriendist meeldiv kolleeg, kes menetluspraktika ajal juba käe ulatab.

JAAN REIMAND,
TRÜ õppejõud

Ilmar Anvelti joonistus.

JÜRI ROOSAARE

1976. a. kirjandusvõistlusel III koht

Olla, lihtsalt olla! Ühegi mureta, ette ja taha mõtlemata, aru pidamata, eemal kahtlusist, raamidest, lipsust — oma olemisest vaba olla!

«Naerata, vanapoiss, ära unista!» Peegelkaamera kaadriotsijas ilmuvad metsarohelises raamis näkku vandesõna vormivad hambad, samas käib krõps.

Ta peidab pildimasina rahulolevalt põue — teine sel ajal juba ronib —, sügab mõtlikult habet ja hakkab end samuti trigotorni pehkinud pulki pidi pikkade sammudega metsa kohale vinnama. Üle prunnakate palgisõlmede redeli jätkukohtadel peab pooleldi turnima, kaenla alla pugev fotoaparaat tükib segama ja jalavarjud pole kohased. Tekib nõme tahtmine alla vaadata ...

Siin on see õige märtsikuu tuul, mis ennast päikesest petta ei lase, ja roheline kuuskedemeri ainsagi saareta horisondil. Ehkki, kes teab, mis seal all kõik peidus võiks olla.

*

«Messe? Ah peenrale! Jumaluke, ei nende kinganatukestega sinna saa. Sihid kui kraavid, puhta vett täis.» Perenaine paneb ämbrid maha, et kaht kätt kokku lüüa. «Kui te nüüd metsast oskaks ringi minna, säält raiestiku kaudu, aga te ei mõista ju!» Koer haugub, kasehalud lõhnavad, saunakorstnast tuleb suitsu. Nood kaks seavad end minekule.

«Hoidke kurakätt, ikka kurakätt, muidu satute Pureti peale!» Ilmatulaiades dressipükstes seisab ta sillatruubil, mis kevadisest veest palju kõrgemale ei ulatugi, osutades käega kuhugi seal sookaasikus, ja saadab pikal pilgul kaht kogu, kes kaldapajude vahel mööda vesiseid lumehangi hulbivad. Upitab siis ämbrid triiki täis ja tatsab kaldarinnatist pidi üles.

Nood aga muudkui lähevad, ühel ketsid, teisel pensionieas matkasaapad jalas. Kaldavallidel kahlates, tarnatutte pidi karates, luha jääl laveerides, soote vältides ja imalat kõdurohu lõhna nautides jõuavad nad hallis kuues kaasikuni. Leiavad seal sihiotsa ja põdrajäljed, hambaproovid puudelt ja lume alt väljasulava metsaaluse.

Minnakse nohinal, mättalt mättale hüpeldes ja kasehakatisi vibuna jalge vahelt sirgeks vihiseda lastes, hoolega astumiskohta valides, sest jalad on veel kuivad.

«Vaiksemalt, vanapoiss, karud ehmatad üles!»

«Midagi paistab,» ühmatakse üle õla.

Siis seisavad nad kännujuurikail, rahulolevad näod higikirjas, ja põrnitsevad laia takistust, musta rabaveeriba, mis nagu maantee neil risti ees. Vooluvired teevad kraavi elavaks, eemal muutub ta siniseks — kauguse kaval pettus.

Mõtlikult rüübatakse termosest kohvi, lastes pilgul rännata mööda vetehaardes kõdusoometsa, mille jõmakad juurtesõrmed ja natuke rohtu puude ümber näivad edaspidi ainsat jalatuge pakkuvat. Veel üks krõbe anekdoot kosutuseks ning siis ronitakse kraavi äärt pidi edasi. Aeglane on see minek ja vaevaline see kargamine ühe kuuse sülest teise kaela.

«Läks, ... , kui saunaaken!» kostab sulina seest.

«Jõudu!» kostab sonikandja, kui teine tast, habe vaigune, lõbusal näol mööda müttab. Müttab veidi eemale, sihib läbi fotopüssi kaaslase ponnistusi ja särab kahjurõõmsas ootuses.

«Ära loodagi!»

— — —

«Aitüma! Soni ei mahtunud kahjuks peale,» ütleb ta kaaslase mütsi kuivaks rapsides.

Nüüd on nad võrdsed. Märjast elemendist imbub neisse aga üha enam pealehakkamist ja elurõõmu, sest peagi leiavad nad parasjämeda kuivanud kuusetüve, millega vett forsseerima hakatakse. Teivashüppaja pole neist kumbki ...

«Sa oled hull, aga andekas!» Ta väänab püksipõlveaest vett välja.

«Sina arukusearsenal, sina moistlikkusemonument!» irvitab teine vastu.

Siis õpivad nad liugu laskma. Igal pool ei või, algul ei oska ega saagi; vaid seal, kus jää valgem on, ja lagendike ääri pidi, kuhu päike pole ligi pääsenud, ning ikka siva-siva, enne kui ragisema jõuab hakata. All kummub, toriseb, nutab ja oigab, vahel praksatab kurjaltki. Vaandunud sookased tõusevad nagu kombitsad terashallist pinnast, millel kaks õhetavanäolist jeekimit raba poole leegivad.

Peenar. Kuiv, tuuletu, vaikne ja palav. Paremal raba, selline, nagu ta ainuli kevadehakul võib olla. Vanajumala loodud taldrikuäärena kerkib siitsamast madal liivaseljandik; sirutab end kaugusse, on nagu mere kõrge kallas.

«Isane,» tunnistab habemekandja kollasetüvelist mändi ja püüab teda kaisutada, aga käeulatusest jääb väheks.

Kaaslane pöördub mõlema päikese poole — selle poole, mis taevas, ja selle poole, mis laukajäält siirab. Suleb silmad, toetub mannituvele. Tunneb end lendu tõusvat. Kui ta silmad avab, on rabaga midagi juhtunud. Raba on muutunud neiedamaks, kirkamaks, tõelisemaks, otsekui oleks ta enne läbi klaasi paistnud.

Nad satuvad jõhvikalummusse, janusesse suhu kaduvad punased soopisarad teevad need ära. Alveääred, laukasaared, küllap sügisel ligipääsmatud — nagu oleks kamaluga kirsse laiali loobitud.

Kui ta end püsti ajab, et segavat soni vöö vahele toppida, seisab ta ees soosaar, näib lähedane ja kutsuv, kerkides saladust peitvana ja ülevana ... Enam ei hooliks ta jõhvikatest, lisaks sammu, mis kisuks üha kiiremaks. Hüppad mättalt mättale, jalge all sirisev jää... Ta oleks konal: männimets, kanarbiku- ja sinikapuhmad, sookail ja küüvits. Ei midagi... Ta oleks pettunud. Seisaks ja vaataks. Tagasi läheks tasakaalukalt, end targana tundes ...

Aga ta ei tee seda.

*

«Su saapad, muuseas, on varsti küpsed,» ütleb ta tule paistel õdusalt paljaid varbaid liigutades ja pöörab kännujässi auravate jalavarjudega lõkkest veidi eemale.

«Ära siis soola unusta!» poriseb mahamurdunud männi looduslikus tugitoolis lamasklev ja kepi otsast vorsti järav mees. Tükk aega viitsivad nad suud vaid söömiseks pruukida ja roobitsevad praevardaga laisalt süsi koomale. Tabamatult taandub soojus ...

Minnakse, täis laetud metsa ja vaikust. Põntsitakse leitud rada mööda, oma arust parema tagasitee poole. Kõik näib seisvat seljataga, sealpool, nii kaugel, et praegu veel meeldegi tuletada ei viitsi.

... see on vesi, mis pooles sääres suliseb. Paljasjalgne habemik astub. saapad ja sokid süles, kuresammul läbi jääsupi, kulmud kipras.

«Sul kukkus sokk maha,» hõikab kaaslane kuivemalt kohalt.

«Oh, üksainuke!» puhistab jäälõhkuja täiskäigul maa poole. Seal topib ta vesised varbad kiiruga saapaisse ning peidab orbunud soki seljakotti.

Need on läbisegi heidetud puutüved ja pehkinud oksaräga, tuuleheite sasipundar ja üksainus külillkäimise võimalus keset suurt märga, millest nad vihaselt ragistades läbi tungivad, kord ukerdamas üks, kord teine.

On kaks hasartnikku, kes poisikeselikult kilgates ja rämedalt vandudes, indiaani sõjahüüu ja emapõdra kutse sarnaseid häälitsusi kuuldavale tuues kusagilt kuhugi tormavad.

On rõõm keset poripritsmeid.

Äkki lõikab kõrge maanteetamm metsa pooleks. Matkakepid jäävad kuuse najale. Tuleb takso rohelise silma välkudes ja mehed istuvad sisse.

Saja neljakümne kilomeetrise tunnikiirusega kihutab auto linna poole.

«Kahekümne viie minuti pärast oleme kohal!» ütleb habemik, tõstes oma «Rolex»-käekella helkiva numbrilaua silmade juurde ja fikseerib tärmini: seitse minutit enne kaheksat.

1974, 1976

Õhtujutt

Õuntest sai kõik alguse. Hea ja kurja tundmine. Õuna pakkus kuri võõrasema ilusale Lumivalgukesele.

Tänavune sügis riputas õunu näärinännidena puudele. Et mida rohkem, seda uhkem. Ja ikka hea tundmiseks. Filoloogid käisid terve nädala neid korjamas. Kas saak salves ja õun ubrikus? Ei, päris kindlasti mitte. Mõni õunasort võtab veel esimestelt külmadelt viimase magususe. Aga vahva on küll korviga mööda suurt aeda larbata ja ikka ühte ja sama sorti uibnaid otsida. Näe, jälle... Tõsta, haara, aseta. Tõsta, käsi, haara õuna, aseta korvi! Kui muidu haarama ei ulata, roni puu otsa. Korvi võid konksupidi oksa rippuma panna. Ikka jämedamasse, sest paljukest see puugi kanda jaksab. Korv täis, kribinal-krabinal alla ja õunad kasti. Ikka ettevaatlikult ja hoolega. Nagu näärinänne karpi. Peale töörõõmu veel täielik maaromantika: sügisõhk, saagilõhn, must muld saapa küljes ja hobune vankri ees. Kui hambad õuntest hellad ja kõht nurisema hakkab, sööd mehuse võileiva peale ja — kes see ikka pahmast tallaval härjal suud kinni seob — ragistad õunu edasi.

Kui kastid otsas ja hobust-meest pole uusi loomas, võid kukepoksi teha. Ega rätik pole tekkel, et aastaid meelde tuletaks, ja ubinaaed Nõukogude väljak, kus keksimisele halvakspanevaid pilke leiduks. Ja madalas ketsis keksimine kergem ka kui platvormide peal.

Õhtul õhkub nagisse visatud «sturmast» veel õunaaeda. Reflektor voodi ees paitab sooja peale. Ja nii ragistadki jälle õuna ja mõtled tagasi läinud päevale. Kui võtaks veel ühe õuna?

AUNE KULIKOVA

Sven Maanso foto

Tõlkevõistlus 1977

28. mail 1976 (vt. «TRÜ» nr. 22) kuulutasime välja ülikooli tõlkekonkursi koos järgmiste tingimustega.

Tõlgime eesti keelde ilukirjandust maailma mis tahes keelest. Proosatekstide (novellid, esseed või terviklikud katkendid romaanist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2-se intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt kaks ning ühelt ja samalt autorilt. Tööd ei tohi olla eesti keeles trükis varem avaldatud. Esitada tuleb nii originaal kui tõlge kolmes eksemplaris. Premeerimiseks on ette nähtud 200 rubla, mille žürii võib tööde tasemest ja hulgast lähtudes välja jagada täies suuruses või osaliselt. Lisaks on lubatud eriauhind parimale vahendusele NSVL rahvaste keeltest.

Osa võivad võtta kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel olid või alates käesolevast õppeaastast on ülikooli statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased. Tööd tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1977», lisada suletud ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja elukoht ning toimetada hiljemalt 10. VEEBRUARIKS 1977 AJALEHE «TRÜ» TOIMETUSSE!

non-fookus

«Rockmuusika on meie jaoks tõsine asi»

Kuu on möödunud sellest, kui Viljandisse sõitis kokku hulk noori, et osa saada noorsoo kerge muusika festivalist «Viljandi 1976».

Esimesed kired on jahtunud ja nüüd võib toimunule reaalsemalt tagasi vaadata. Otsuse on langetanud ka žürii (vt. «SV», 8. okt. k. a.).

Kui sirvin märkmeid, mida tegin Viljandis, jääb mu pilk peatuma Valter Ojakäärु sõnadel festivali avakoosolekul.

«*Rock*muusika kontserdid ja festivalid muutuksid Eestis normaalseks nähtuseks, mitte ainult sensatsiooniks, kui oleks tõestatud, et see muusika on eksisteerimisvõimeline ja et tal on õigus eksisteerida. Me peame näitama, et *rock*muusika on meie jaoks tõsine asi.»

Kuid noorte tõsisest suhtumisest muusikasse on vähe, et hajutada eelarvamusi, mis ümbritsevad *rock*muusikat. Ikka mõõdetakse *rock*'i estraadi mõõdupuuga, kuigi ta selle alla kuidagi ei mahu.

Üle kümne aasta on möödunud sellest, kui meil tekkisid esimesed *rock*ansamblid. Viljandi festival andis ülevaate meie noortemuusikast seisuga sügis 1976.

Heidame pilgu festivali kavalehele. Osavõtjatena on kirjas «Psycho», «Teravik», «Apelsin» (ei esinenud), «Ruja», «Haak», «Eufoonia» (kõik Tallinnast); «Fix» ja «Suuk» Tartust, «Seppern» Kohtla-Järvelt; «Tahukas» ja «Kärjed» Viljandist; «Opus» Riiast (ei esinenud).

Festivali organiseerijatele Viljandi TSN TK kultuuriosakonnast tuleb öelda tunnustavaid sõnu. Mõned kujukamad näited viljandlaste ettenägelikkusest.

Majutati üle paarisaja noore Lätist, Leedust, Moskvast jm.

Viljandi viinapoe uksel rippus kolm päeva silt «Inventuur». Ja muusikast.

Kolmel päeval toimus kokku üheksa kontserti, neist kaks vabas õhus. Väljas peetud kontserdid jäid muusikaliselt kahvatuks võrreldes «Ugalas» toimunutega, sest võimendus oli väljas esinemiseks väga nõrk. Ilmgi oli parajalt külm.

«Ugala» saalis hindas esinemist žürii, esimeheks V. Ojakäär. Peale muusikalise taseme pidas žürii meeles riietust ja esinemiskultuuri. Ansamblid «Ruja», «Psycho» ja «Suuk» ei arvestanud kahte viimast nõudmist ja neil tuli esineda väljaspool konkurssi.

Festivali laureaadiks tunnistati ansambel «Fix». Žürii tõstis esile ansambli «Eufoonia» klassikatöötlusi, tasemelt nõrgem oli «Seppern» Kohtla-Järvelt. Ansamblite liikmetest leidsid tunnustust Andrus Kerstenbek («Teravik») parima trummimängijana ja Tiit Kõrvits («Teravik») parima soolokitarristina; parimaks lauljaks tunnistati «Ruja» vokalist U. Alender (esines ansambliga «Teravik»).

Jääb vaid soovida, et järgmisel aastal on Viljandi jälle festivalilinn ja siis juba, nagu eelneval kahel aastal, augustis.

K. SOOPÄRG

Naiste emantsipatsioon contra abielu 2

RAIVO PALMARU

Esialgu murdsid truudusenõudesse aeg-ajalt sisse sugukondliku korra igandid. Näiteks võib tuua nn. külalislahke heterismi, mida Marco Polo kirjeldas veel 13. sajandil. Nimelt pidi majaperemees tema juures ööbivale külalisele andma ööseks «kasutada» oma naise või tütre. Ajapikku sellised nähtused kadusid, abielu aga tugevnes.

Nagu nägime, tekkis abielu kui agraarne institutsioon, kui tootmisüksus agraarühiskonnas. Paarabielu teine funktsioon oli omandi saamine, hoidmine ning kogumine ja pärandamine. Paarabielul on ületamatud teened eraomandi ning koos sellega ekspluateerimise, riigi ja klassiühiskonna tekkel. Seda on suure põhjalikkusega näidanud Fr. Engels oma teoses «Perekonna, eraomanduse ja riigi teke» ning ilmselt pole vajadust seda teesi siinkohal tõestama hakata. Kolmas paarabielu tähtsam funktsioon oli järglaste soetamine ja kasvatamine, mistõttu kehtestati täielik monogaamia. Naistele oli selle ülesande täitmine eriti raske. Suur suremus laste seas tingis vajaduse neid pidevalt juurde muretseda. See tähendas, et naisel tuli sünnitada keskmiselt kümme last ja vahel rohkemgi. Niisuguse lastekarja eest hoolitsemine ja kodused tööd jäid naise õlgadele lisaks abitöödele põlluharimisel. Naise õiguslik seisukord oli mehe omast tunduvalt viletsam ning ta pidi mehele kõiges alluma.

Paarabielu sellisel kujul fikseerisid ka ühiskondliku teadvuse nähtused, eriti religioon (näit. dekaloog, jutustus maailma loomisest jne.).

Väärib tähelepanu, et tänapäeval armastuseks nimetatav faktor etendas abielude sõlmimisel üsna kõrvalist osa. Meest või naist valiti pigem selle järgi, kas teda majapidamises vaja on ja kas ta tööd jõuab teha. Eesti kirjandus toob selle kohta hulganisti näiteid: Andrese arutlus Krõõda surma puhul «Tõe ja õiguse» I osas, Kõrboja Anna sõnad «Kõrboja peremehes», kelle abieluettepanek kõlas üsna lihtsalt: «Talusse oleks vaja peremeest.» Analoogilist näitavad ka arhiivimaterjalid, mille põhjal talu pärinud pojad või tütred otse tormavad abiellu. Juhul kui abielu sõlmiti, järgnes tappev töö, naise jaoks peaaegu pidev rasedus ning lastekarja kasvatamine ja matmine, uute sünnitamine jne., jne. Kas kõige selle juures ka armastust oli, polnud tähtis.

Truudusenõue aga kehtis. Paistab silma, et kui talupojad sellest ka kindlalt kinni pidasid, ei saa sama öelda ülemkihtide kohta. Siin puudus paarabielu agraarne alus: feodaalide perekonnad ei tegelnud põlluharimisega. Samal ajal oli neil vahendeid oma sohilaste kasvatamiseks. Feodaalide puhul soosisid truudust vaid kristlik moraal ja suguhaigused, mis tollal üsna sageli lõppesid surmaga. Need kaks polnud aga siiski kuigi kindel tagatis. Fr. Engels kirjutas oma «Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkes» Provence'i armastusluule õitest albadest: «Nad kirjeldavad hõõgveini värvides, kuidas rüütel lebab oma kaunitari — teise mehe naise — juures voodis, kuna väljas seisab valvur, kes teda hüüab, niipea kui saabub esimene aovalgus (alba), et ta jõuaks veel märkamatult kaduda.»*

Kristlikust moraalist kõrvalekaldumise ulatust näitavad ehk kõige selgemalt paar tõika paavstluse ajaloost.

Keiser Otto I juurde läkitatud saadikud jutustasid paavst Johannes XXII kohta: «See on saatan ja nagu saatan, nii vihkab ta Loojat. Ta rüvetab pühadust, teda ümbritsevad naised, kelle omandamiseks ta on valmis teotama pühadust ja korda saatma mõrtsukatööd. Ta on vägistaja ja verepilastaja. Kõik ausad roomlannad — tütarlapsed, abielunaised ja lesed — pagevad Roomast, et mitte sattuda tema ohvriks. Lateraani palee, mis varem oli puutumatu pühapaik, on muutunud avalikuks majaks. Teiste naiste hulgas peetakse seal ka tema isa endist sohinaist, kellest on saanud nüüd tema armuke.»

Paavst Johannes XXIII (eksmereröövel Baldarsar Gosta) seadis nunnakloostrisse sisse toad enda tarvis, kus ta veetis öid nunnadega. Hiljem said neist nunnadest teiste nunnakloostrite abtissid. Keskaegseid itaalia nunnakloostreid iseloomustavad ehk kõige paremini paavst Benedictus XIII sekretäri Clemangi read: «Nunnadest ei julge ma rääkidagi, sest lugejad võivad valesti tõlgendada minu sõnu ja arvata, et ma jutustan lõbumajadest.»

Põhiliselt sellisena püsis paarperekond feodaalaja lõpuni.

Tootlike jõudude arenedes ja kapitalistlike suhete ilmudes hakati mõtlema ka sellele, et lisaks muule võiks abielu sõlmimisel määrav olla armastus. Tekkis armastusabielu. Armastusabielu teket kajastab üsna ilmekalt ilukirjandus. Sagedane on selline süžee: ema-isa soovivad, et tütar (poeg) võtaks ühe mehe (naise), laps ise tahab aga teist. Sellel teemal arenebki kogu sündmustik, mis lõpeb sellega, et perekonna võsu kas saavutab oma tahtmise või lõpetab ehk enesetapuga.

Võib arvata, et sellistel puhkudel oli elukogenumatel isadel-emadel tavaliselt õigus. Vaevalt, et nad oma lastele halba soovisid.

Industriaalühiskonna tekkides kadus abielu agraarne alus. Uude formatsiooni tuli uus perekond. Ta oli ka uut moodi formeeritud — lähtudes armastusest. Vanale, agraarsele perekonnale sarnanes ta ainult kahe põhitunnuse poolest: (1) industriaalühiskond jättis perekonnale vana laste kasvatamise (tööjõu taastootmise) funktsiooni, (2) kooselu vormid põhinesid kristlikul moraalil. Mees ja naine tulid linna, käisid eraldi tööl, muretsesid ja kasvatasid lapsi. Industriaalühiskonna tekkega paranes mõneti mehe olukord. Mehe ülesandeks jäi ainult käia tööl ja hankida perekonnale sissetulekuid. Mehe prioriteet perekonnas säilis.

Ka naine pidi tööl käima, kusjuures ta sai oma töö eest tavaliselt vähem palka kui mees. Traditsiooniliselt pidi ju perekonna sissetulek tulema mehelt. Naise õlgadele jäid tavapäraselt kodused tööd ja laste kasvatamine. Muidugi panid naised sellist ebavõrdsust tähele ning nende emantsipatsiooniliikumine ei lasknud end kaua oodata.

Esialgu nõuti meestega võrdset töötasu võrdse töö eest ning võrdseid juriidilisi õigusi.

Nende tingimuste esitamist ja täitmist võiks nimetada naiste emantsipatsiooniliikumise esimeseks etapiks. Enamikus arenenud maades on need esmased nõuded ka täidetud ning sama teed lähevad nüüd arengumaad.

Naiste emantsipatsiooniliikumise esimene etapp tõi endaga kaasa põhjaliku muutuse perekonnas.

Naine hakkas mehega võrdset palka saama, ta võis töötada meestega samadel töökohtadel, võrdsustati ka meeste ja naiste juriidilised õigused. Kõik see viis mehe positsioonide nõrgenemisele perekonnas. Naine oli nüüd ka ilma meheta suuteline täitma industriaalühiskonnalt perekonnale antud peaülesannet — laste kasvatamist. Eriline majanduslik vajadus mehe järele kadus. Pärast naiste emantsipatsiooni I etappi jäid perekonda koos hoidma veel kaks ebakindlat komponenti: kristliku moraali igandid ühiskondlikus teadvuses ja armastus.

* K. Marks ja F. Engels. Kogutud teosed kahes köites, II kd., Tln., 1960, lk. 187.

TOIMETUSELT:

Palume lugeda eelmises ajalehenumbris sama artikli viimase lõigu esimeses reas lausepoole «Paarperekond püsis küllalt p.kka aega, . . .» asemel «Paarperekond tekkis küllalt p.ka aja jooksul, . . .

(Järgneb)

Otsekursil rappa

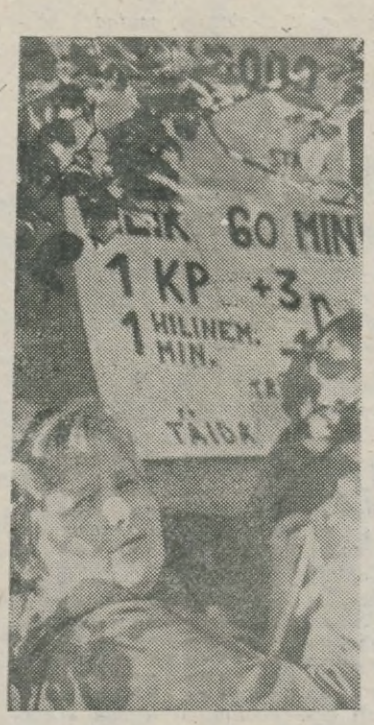

Margus Välja foto

Pälsoni tänava üliõpilaste-filoloogide ühiselamu uksel rippus pilkupüüdev kuulutus: «Neljapäeval kella kolme paiku suundub RONGKAIK Tähtvere metsa, kus peetakse maha ühed viimase aja suuremad suunistusvõistlused.» Kiitsime üleskutse ühel häälel õnnestunuks ja otsustasime ürituse kordaminekuks oma parima anda. Lubasime nooruse tuhinas ja ettenägematuses kummutada arvamuse filoloogide antisümpaatiast spordi vastu. Niisiis, täis põnevust ja teotahet jäime ootama neljapäeva, mil rahvamassid ummistavad liiklust, mil kantakse loosungeid ja kõlavad hüüded orienteerumisjumalate ülistamiseks.

Ja saabus too päev. Silmad uudishimust säramas, olime valmis end kiiluma filoloogide loendamatuisse kaardilugemis- ja jooksumeistrite ning -austajate ridadesse. Peab tunnistama, et see läks meil hõlpsasti korda — asi siis ei ole viiel uudistajal end üheteistkümne spordientusiasti vahele ära mahutada. Ja nii me seisime: teaduskonna viisteist patriooti + üks fotograaf, ja ei sarnanenud üldsegi rongkäigule, isegi rongseisule mitte. Kuid optimismi oli meis säilinud veel üks jagu ja juba mõne aja pärast astusime linna serval bussist maha, kust omal käigul võistluspaika patseerisime.

Stardi- ja finišiplatsil selgus, et ilusast ilmast hoolimata ei saanud Taaralinna suurkooli teistegi teaduskondade esindajad enda rohkearvulisusest kiidulaule laulda. Aga muud rahvast, nii noori kui ka vanemaid, oli metsas ragistamas küll.

Kõikvõimalike juhistega küllalt tutvunud (pildil), liigsed vatid maha ajanud, võistluseelsed fotod valmis teinud, võisime asuda tunniajalisele otsingule. Nagu karta oli, ei möödunud see tund viperusteta. Esimese puna-valge paberist kuubikese juurde, mida tegelikult võis märgata alles sajalt meetrilt, viis arvukate osavõtjate poolt sissetallatud jalgrajake. Selle kasutasime ilma eriliste süümepiinadeta ära. Teise punkti leidsime samuti. See aga tõstis enesekindlust. Otsustasime võtta otsekursi ja jooksime enda arust asimuuti. Tegelikult läksime rappa. Ja oligi peaaegu kogu lugu. Hea, et finiši üles leidsime. Seal aga ootasid meid kuum tee ja varem finišeerunud kaaslaste tormilised ovatsioonid.

Järgmisel korral läheme jälle, siis juba suuremate plaanide ja vettpidavamate jalatsitega, ehk ka rongkäiguga.

JAAN REKKOR

Kuldne suunistussügis

hakkab lõpule jõudma. Kuldseks kujunes ta eelkõige Tšernovtsõs (Ukraina NSV) üleliidulistel võistlustel Johannes Tasale ja samas meeskondlikus ja teatejooksus tublilt esinenud IV k. füüsikatudengile Ago Samosonile (II koht mõlemas arvestuses). Rõõmustavat on ka reaorienteerujaile: tõusnud on rahvavõistluste tase, osalemisvõimalusi leidub rohkesti hilissügiseni.

2. oktoobril selgitati Kambjas paremad «rebased» (kelle hulka on arvatud ka II kursuse tudengid). Naiste 3,9 km pikkusel 10 suunisega rajal võitis II kursuse spordimeedik Veera Lan, meestest 7,5 km pikkusel 14 suunisega rajal Toivo Toomas (EPA).

6. oktoobri õhtupoolikul Väägvere kandis selgitati Tartu meistrid teatesuunistuses. Naiste 3×2,1 km pikkusel lühirajal tuli esimeseks EPA, teiseks TRÜ I, kolmandaks TRÜ geograafia II kursuse võistkond. Meestest tulid kolmele esimesele kohale TRÜ võistkonnad.

9. oktoobril peeti Peedul «Kuldse sügise» võistlus. Võistlejad lähetati lühirajale viiekaupa, pärast lõpetamist pidas võistleja 5 minutit pausi ja läks siis niisama pikale kordusrajale. Naiste 2,9 km pikkusel rajal võitis Milvi Kivistik, meeste 3,7 km pikkusel rajal Ago Samoson.

23.—24. oktoobril panevad Trakais hooajale punkti Balti liiduvabariikide üliõpilassuunistujad. Meie ülikoolist sõidavad kaasa Silvia Käärt, Veera Lan, Helin Oja, Anne Kiudorv, Anne Võrk, Viive Jõesaar, Kalle Luuk, Ago Samoson, Kalle Remm, Tõnu Pani, Gintautas Kekštas, varus Anu Gross ja Tõnu Oja.

TOOMAS PUSS

Interklubi alustas

1. oktoobri õhtul oli «Sophokles» interklubi rahva päralt. Kahjuks olime sunnitud ligi sada klubisse astuda soovijat kõrvale jätma, sest klubi juhtkond ei pea interklubi ettevõtmisi võimalikuks, kui liikmete arv läheb üle 75.

Pidulikul avakogunemisel tutvustas interklubi tegevusvõimalusi president Airi Põder, giidide kooli direktor Merle Seeder esitas nõuded tulevastele grupijuhtidele, kellel kooli lõpetades on võimalik vastu võtta välisturiste nii «Sputniku» kui ka «Inturisti» liinis.

Esimene giidide kooli õppus toimuski neljapäeval, 7. oktoobril. 8. oktoobril peeti klubi aktiivi nõupidamine, kus täpsustati klubi struktuuri ning seati kohale asepresidendid. 6. oktoobril võttis interklubi esindus vastu Soome tehnikaüliõpilasi. Ühisel saunaõhtul arutati noorte probleeme nii Soomes kui meil. Külalised tutvustasid tudengite elu oma ülikoolis.

SIRJE JÄDAL

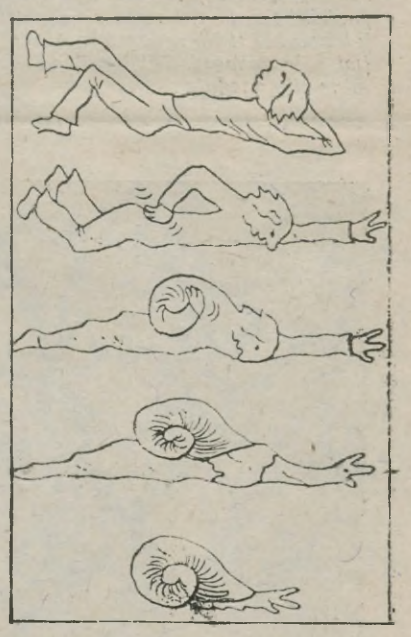

Eneseteostus.

Silja Kudisiim

Pühapäeval matkama!

TRÜ traditsiooniline sügismatk toimub **pühapäeval, 17. skp. marsruudil TARTU—JÄNESE—TARTU.** Start on avatud lauluväljakul Tähtvere pargis kell 10—10.30. Pöördepunktiks on Jänese sild.

Eelolev matk on kolmas teaduskondadevaheline massiüritus, millest kutsume osa võtma kõiki üliõpilasi ja õppejõude. Võimaluse kõrval nautida sügisest Emajõe-äärset loodust toote ka kasuliku ja väga olulise punkti oma teaduskonnale.

UNO SAHVA,
kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja

«Keegi ikka laulab»

«Sääl laane taga keegi ikka laulab,
sest laane taha kaob tee ja viis
kes oleks iial mõistnud oma südant
kus igas nurgas laas ja paradiis»

(E. ENNO)

19. oktoobril kell 21 *mängitakse aulas T. Lutsu lavastatud etendust «Keegi ikka laulab» E. Enno ainetel.*

Bioloogilise keemia kateedri

biokeemia ringi koosolek toimub 20. oktoobril keemiahoones aud. 430 kell 17. Ettekanded T. Maimetsalt (biol. II k.) ja I. Tootsilt (biol. II k.). Uute liikmete vastuvõtt.

TRÜ klubis

Esmaspäeval, 18. oktoobril kell 21 Klubi nõukogu, ametiühingu- ja komsomolikomitee ühine koosolek.

Kolmapäeval, 20. oktoobril kell 20.15

Peahoone aud. 140 ametiühinguja komsomolikomitee teaduskondade kultuurivolinike koosolek.

ÜTÜ

psühiaatriaringi ja günekoloogiaringi ühine koosolek toimub 20. oktoobril kell 18 Psühhoneuroloogiahaigla auditooriumis (Staadioni t. 48/50).

Päevakorras: klimakteerilise sündroomi patogenees (K. Kauer, VI k.); klimakteerilise sündroomi psühhopatoloogia (R. Ruusalu, V k.); haige demonstratsioon (I. Reinmaa, V k.) ja klimakteerilise sündroomi ravi (V. Vihljajev, VI k.).

Ringi juhatus

Jaapani keele kursus

(algajatele)

algab teisipäeval, 19. oktoobril kell 18 orientalistikakabinetis (keemiahoone aud. 224).

Esmaspäevaklubi taas ellu

Mõned aastad tagasi toimusid esmaspäeviti Tartu Rajooni Kultuurimajas õhtud, kus kuulati biitmuusikat ja vaadati ansamblite kontsertfilme. Nii sündis esmaspäevaklubi. Sel aastal korraldame **kuu kolmandal esmaspäeval** Tartu Rajooni Kultuurimajas samanimelise ürituse. Sedapuhku on õhtud mõeldud ainult kuulamiseks. Pakume erinevalt tantsudiskoteekidest raskemasisulist biitmuusikat. Tahaksime tutvustada publikut ka džäss-*rock*'iga. Tuntumatest ansamblitest tulevad kuulamisele «Santana», «Exception», Rick Wakemani orkester, «Genesis» jt. Õhtuid püüame sisustada nii, et saaksime anda täieliku ülevaate kuulatavast ansamblist ja tema loomingust. Esimene esmaspäevaklubi ootab muusikasõpru 18. oktoobril kell 21.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Tiksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5226. MB-05387.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 36 22 ОКТЯБРЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXVIII ГОД ИЗДАНИЯ

Привет участникам I студенческой конференции по гуманитарным и естественным наукам Прибалтийских республик и Белорусской ССР!

Tervitame I Baltimaade ja Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverentsist osavõtjaid!

Привет участникам I студенческой конференции по гуманитарным и естественным наукам Прибалтийских республик и Белорусской ССР!

Студенческая жизнь содержит в себе посещение лекций, семинаров, напряженную подготовку к зачетам и и экзаменам, участие в разных дискуссиях, вечерах, кружках. Студенческая жизнь содержит и написание первых, вторых и т. д. научных рефератов, докладов, конкурсных работ.

Тартускому государственному университету, одному из старейших в нашей стране, выпала честь быть организатором I студенческой конференции по гуманитарным и естественным наукам Прибалтийских республик и Белорусской ССР. Здесь, на нашей конференции, многие студенты вузов этого региона могут, кто первый, кто очередной раз показать свои научные успехи. Эти успехи и опреляют дальнейшее развитие науки сегодняшних студентов — растет молодое поколение ученых.

Желаю участникам конференции хороших диспутов, приятных встреч, знакомства с молодежным городом Тарту.

Проректор ТГУ по науке Х. А. МЕТСА

Программа конференции

21—23 октября в нашем университете проводится I студенческая конференция по гуманитарным и естественным наукам Прибалтийских республик и Белорусской ССР.

Программа конференции включает работу в десяти секциях. Это секции общественных наук, истории, биологии, географии, физики, химии, математики; филологических наук; юридических наук и экономических наук.

Открытие конференции состоится 22 октября 1976 г. в 12 часов в помещении актового зала Тартуского государственного университета.

Регистрация участников будет производиться 21 октября в помещении СНО ТГУ по адресу: ул. Юликооли 16, комната 103, а с 23 октября — в главном здании ТГУ, Юликооли 18.

После пленарного заседания (актовый зал) работа в секциях начнется 22 октября в 15 часов. На следующий день секции начнут свою работу с 10.00, а в 12 часов состоится совещание представителей советов по научно-исследовательской работе вузов и республики по вопросам дальнейшего развития НИРС в университетах.

В 15.00 откроется заключительное пленарное заседание конференции.

Различные формы работы

Исторический кружок СНО объединяет студентов-историков всех специальностей. Кроме занимающихся историей СССР и всеобщей историей, здесь и будущие археологи, и этнографы, и искусствоведы. Поскольку каждый может, помимо своей узкой специальности, интересоваться историей культуры, военной историей и т. п., тематика кружка многоохватна и формы работы разнообразны.

Самая традиционная форма — заседания, которые проводятся раз в две недели. Мы стараемся, чтобы они не были слишком академичными. Далее, исторический кружок осуществляет в каждом учебному году 2—3 поездки на научную экскурсию. Такие экскурсии — не только осмотр достопримечательностей, но скорее всего своеобразная «передвижная» научная конференция. Участники заранее готовят доклады, которые читаются в автобусе по микрофону. На месте же всякий может проверить свои способности и навыки в качестве экскурсовода. 30-летие победы в Великой Отечественной войне мы праздновали в Великих Луках, прошлой весной были 4 дня на Сааремаа, а в этом учебном году нам предстоят поездки в Киев и в Латвийскую ССР. Бывали мы и в лыжных походах.

Ежегодно в конце апреля проводится конференция — проверка научного уровня молодых исследователей-историков. (В прошлом году были проведены две конференции совместно с преподавателями). Сюда же относится ежегодный конкурс студенческих научных работ.

Исторический кружок начался с машинописного журнала, потом он опубликовал лучшие студенческие исследования в «Ученых записках», а с 1962 г. начал издавать серию сборников. Так решается актуальная для молодых ученых проблема публикаций. (К сожалению, студенческие сборники печатаются в последнюю очередь — после всех других изданий).

У нас много забот. Больше хотелось бы участвовать в конференциях (особенно в других университетах), трудно бывает найти место и время для собраний кружка (отделение занимается в вечернюю смену)... Но кружок действует, отыскивая все новые различные формы работы.

проф. Х. А. ПИЙРИМЯЭ

СНО физиков

Значительная часть выпускников физического отделения факультета физики и химии работает в академических институтах, конструкторских бюро, остается в лабораториях нашего университета. Естественно, что для них СНО является важнейшим этапом подготовки к будущей научной деятельности.

Практически все студенты старших курсов занимаются научно-исследовательской деятельностью на трех кафедрах нашего отделения и в научных лабораториях и группах при этих кафедрах. Тесный контакт студентов с преподавателями — эта отличительная черта небольшого вуза — способствует успешной работе студенческого научного общества. Студенты занимаются не только фундаментальными исследованиями, но и участвуют в выполнении договорных работ.

Итоги работы студентов в рамках СНО подводятся на ежегодных весенних студенческих научных конференциях, куда приглашаются и гости из других вузов страны. В свою очередь, студенты-физики выступали с докладами во многих городах страны — Москве, Минске, Алма-Ата и др.

Студенты нашего отделения всегда успешно участвовали в конкурсах студенческих научных работ. Так, в конкурсах 1974—75 гг. 12 работ физиков были отмечены на республиканском конкурсе. Работа А. Трещалова была удостоена золотой медали, а работа А. Лущика — диплома на всесоюзном конкурсе студенческих работ.

Активные участники СНО сейчас успешно трудятся во всех академических институтах нашей республики. Так что СНО — это ворота в науку.

А. ЛУЩИК

Тарту осень — 76

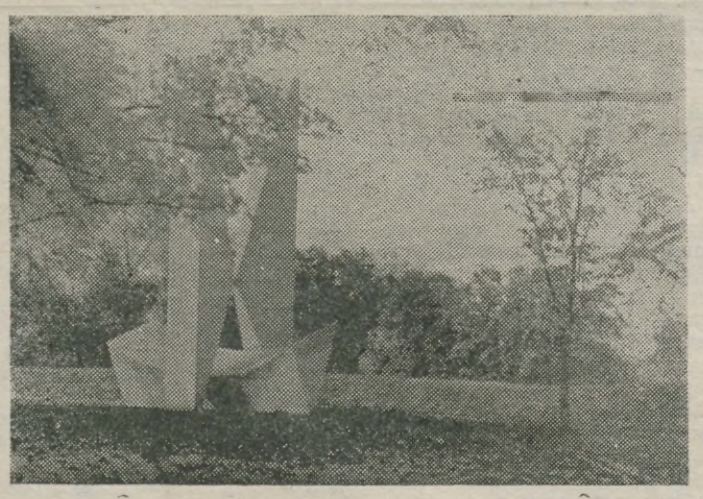

Студенческая конференция

Группа теоретической биологии

Теоретическая биология — это Рим, куда ведут дороги всех достаточно глубоких исследований проблем живого. В ТГУ существует специальная группа теоретической биологии СНО и СМУ, на семинарах которой уже свыше двух лет учатся исследовать эти проблемы.

Ядро группы сложилось в кружке «Регуляция в живой природе», который был организован некоторыми студентами, специализировавшимися по кафедре генетики и дарвинизма в 1972—1973 гг. Теперь эти люди уже закончили университет, но продолжают заниматься в группе.

Тематика еженедельных групповых семинаров довольно обширна — различные проблемы общей биологии, математические методы в биологии, связи биологии с другими науками, биология и философия, моделирование, аксиоматизация, и т. п. актуальные для биологии вопросы. Кроме студентов на семинарах выступают эстонские ученые, которые занимаются подобными проблемами, а также гости из Ленинграда, Москвы, Петрозаводска. Весенние школы по теоретической биологии не раз проводились в прекрасном местечке Рутья на берегу Финского залива (тема занятий школы в мае этого года была «Теория эволюции и биосистем»). У группы тесные связи с подобными коллективами МГУ и ЛГУ. Мы участвовали в зимней школе, организованной московской группой, а в начале этого месяца некоторые москвичи выступали с докладами на нашей малой конференции по теоретической биологии.

М. КАХРУ, К. КУЛЛЬ

Совет университета

Первым пунктом повестки дня заседания совета университета от 1 окт. 1976 г. было информационное сообщение о результатах учебно-воспитательной работы в 1975/76 учебном году, сделанное проректором по учебной части доцентом К. Ю. Пюссем.

В выступлении отмечалось, что в данный период на один процент увеличилось число студентов, получивших на экзамене оценку «неудовлетворительно» или же просто не явившихся на него. На такую же величину упала успеваемость студентов четвертых курсов. У пятикурсников она понизилась даже на 1,9%. Быть может, причина спада успеваемости старшекурсников кроется в том, что студентам младших курсов уделяется больше внимания.

Проректор К. Ю. Пюсь отмечал далее, что на 25-ти из 123 курсов в университете успеваемость ниже 80%. С одной стороны, это указывает на то, что мы подчас не управляем учебным процессом, а только регистрируем показатели. С другой стороны, у нас еще должны быть резервы для улучшения успеваемости.

Почему 219 молодых людей прекратили учебу в университете в прошлом году? Ведь не только из-за одной плохой успеваемости.

Проблема задолженностей и должников также стала предметом внимания докладчика. Проректор отметил, что отношение преподавателей к должникам требует особого рассмотрения. Не следует также посылать в командировку в начале года тех преподавателей, которым должны в это время отвечать несдавшие студенты. К. Ю. Пюсь указал на необходимость своевременной отсылки деканатами в ректорат информации о плохом поведении и учебе студентов. Он отметил также, что нельзя похвалить и положение в общежитиях. В следующем году нарушителей распорядка в общежитии будут лишать места в нем.

Второй пункт повестки дня требовал особо дальновидного и всестороннего изучения: предстояло сделать выбор, где создать комплекс новых зданий университета.

Проектный институт ГИПРОВУЗ представил на рассмотрение три проекта, которые подробно охарактеризовал главный архитектор города Р. Киви. По одному проекту, к тем зданиям университета, что расположены сейчас в центре, прибавится комплекс зданий точных наук в районе улицы Тяхе, а также корпуса для физкультурников за рекой. Медики же переселятся в Маарьямыйза. Этот проект самый дешевый (61 млн. рублей). Он имеет и другие преимущества: нужно меньше сносить домов, к тому же здание физического корпуса строится сейчас в том самом районе, который намечен по проекту. Если осуществить этот проект, у университета будет семь центров.

Второй проект, так называемый вариант Супилинна, предусматривает создание единого комплекса зданий университета. Однако стоимость его составляет 72 млн. рублей, к тому же надо сносить жилой район Супилинна, а ведь переселение жильцов в новые квартиры — серьезная проблема для Тарту. Зато осуществление этого проекта дало бы возможность сохранить древнюю традицию — расположение университета в центре города.

От третьего проекта, который предполагал развернуть строительство за городом, в сторону Эльва, пришлось сразу же отказаться — ведь тогда Тарту перестал бы быть университетским городом.

ГИПРОВУЗ посоветовал выбрать второй проект.

По обсуждавшимся проблемам были приняты решения. Утвержден план работы совета университета на первый семестр и план педагогической практики студентов.

Приемные экзамены — 76

Глазами экзаменатора

М. Н. Раудар

Поведение абитуриента на вступительном экзамене — материал для интересных наблюдений. Перед преподавателем сменяются очень разные люди: знающие предмет и отвечающие наобум, робкие и уверенные в себе... Иногда ему приходится видеть, как понапрасну нервничают, неуверенно держатся люди с хорошими знаниями; как пытается изображать всезнайку человек, сыплющий лишь пустыми фразами.

Первый семестр, первый курс... Позади одни экзамены. Впереди — другие. Возможно, эти зарисовки помогут студентам не повторять старых ошибок и найти на будущих экзаменах верный тон.

Аленушка (по Васнецову)

К столу садится задумчивая девочка с одухотворенным лицом, медленно перебирает черновик. Грусто вздыхает...

Чуть окая, начинает говорить о стихах Пушкина — о любви и дружбе. Постепенно она вдохновляется, негромкий спокойный голос крепнет, окрыляется. Оканье становится более явным.

Я пОмню чуднОе мгнОвенье:
ПередО мнОй явилась ты —
Как мимОлетнОе виденье,
Как гений чистОй красОты...

Душевно, с искренним сочувствием излагает она историю прекрасного чувства поэта А. П. Керн — мол, как жаль, что не пришлось им быть вместе!.. К жене Пушкина Наталье Николаевне отношение у нее явно суровое — виновница (пусть и косвенная) гибели поэта.

Она не защищает и не осуждает прямо, но интонации столь определенные, что сразу ясно: Пущина Александр Сергеевич любил, перед Чаадаевым — преклонялся, над Кюхлей — дружески подшучивал. (С таким чтением она вполне могла бы поступить на актерский факультет: ничего наигранного, но как проникновенно и искренне!).

Наверно, ответ по языку будет хуже: «суха теория, мой друг»...

Оказывается, нет. Сложнейшее предложение печальная «Аленушка» разобрала, можно сказать, на «высшем абитуриентском» уровне.

— ЭтО Очень слОжнОе предлОжение, — огорченно сказала она. Задумалась.

— Это я гОвОрю не в грамматическОм смысле. Но Очень труднО Определить тип первОгО придаточнОгО.

Снова молчание. «Аленушка» даже подперлась рукой — глаза — далеко, далеко, за облаками.

— ПОпрОбуем задать вОпрОс. Выучил бы — пОчему? — Не пОдхОдит... — (с тяжелым вздохом) — Выучил бы — ... — несмОтря на чтО? ПОдхОдит, — повеселела «Аленушка». УступительнОе.

И укоризненно посмотрела на нас: и зачем только такие каверзные предложения давать абитуриентам!

Дальше шло так же: кое-что (как она сама безошибочно определяла) «не пОдхОдилО» или было «невернО» — но второй ответ бил в точку, «пОдхОдил».

Старший коллега смотрит на меня — молодец, «Аленушка», умеет мыслить, — может обойтись даже в такой напряженной ситуации без преподавательской помощи.

С удовольствием ставим «пять». «Аленушка» светлеет, тихо улыбается и благодарно кланяется:

— БОльшОе спасибО!

Пулеметчица

Влетает, лучезарно улыбаясь. Всё на месте, все в порядке: и ручка, и экзаменационный лист, и бумага с собой. Все отработано, все выверено: жесты, мимика, одежда, даже прическа «под косички» (вспоминается, вроде на консультации были далеко не косички...). Всё четко: называет фамилию, берет билет, объявляет номер его и вопросы.

Готовится, быстро, деловито, каллиграфическим почерком пишет. Много. Но минут через 15 уже прислушивается к ответам других: примеряет уровень их ответа на свой будущий. Реагирует на ошибки отвечающих. Интересуется, что им ставят. Приходится «утихомирить» ее: подсчет оценок в задачи абитуриентов не входит и нервирует остальных сдающих.

Отвечать — и приглашать не надо. Сама срывается с места, еще не успев сесть, начинает со скоростью пулемета выпаливать:

— Александр! Сергеевич! Грибоедов! в 1821 году! написал! свою великую! пьесу! «Горе от ума»!!! Пьеса! была! восторженно!!! встречена! современниками!!! Пушкин! высоко!! ценил! Грибоедова!!! Он! хотел! быть! похожим! на него!!!

(Хочется кое-что уточнить, спросить, кто «он» и на кого «него» хотел быть похожим, и в чем это проявилось и т. д. — но куда там!... Звук — не то что целый вопрос — невозможно вставить в плотную очередь нацеленных в нас слов, каждое слово гвоздем вбивает нас — на свое место! Помолчите!! уж я выскажусь!!! а то потом еще скажете, не все ответила! нет уж, я отвечу, и больше того, что надо — даже такое, о чем история пока не знает!..).

— Пушкин! встретился! с Грибоедовым! с гробом! на Кавказе! а потом провожал его!

— Э-ээ?

Ноль внимания. «Расстреливает» нас в упор — и так на все вопросы.

Видимо, ей очень важным кажется принцип: ни в коем случае не давай говорить экзаменатору — а то еще чего-нибудь такое спросит... — вали все подряд, но обтекаемо! Поэтому остановить ее не легче, чем лавину в горах. Переспросишь — снова летит обойма звуков.

Боже упаси ее поправить!

— Да что вы! Не может быть, это я оговорилась!

Сказано столько, что если слова сгрести лопатой, образуется изрядная куча (остывающие гильзы громких слов ещё падают прямо нам по голове — ощущение «интересное»...).

Повторяем некоторые перлы (хорошо, напарник успел — как? — разве что стенографией — зафиксировать их). «Пулеметчица» явно недовольна.

— Ах, неужели я это сказала?! Не может быть!!

—А как же Вы сказали бы?

— Пушкин учился вместе с Грибоедовым! и они очень дружили! и, наверно, Пушкин тоже хотел написать что-то вроде «Горе от ума»! Не зря же! потом он! написал! «Евгения Онегина»!!!

— Простите, а когда «потом» он его «не зря» написал?

В ответ — короткие очереди с барабанным треском: — В 1825!!! году!! — Всего «Онегина»?? — Нет! Половину!!! — Какую половину? — Ну, последнюю! — А первую? — Ее раньше!!!! (и т. д. и т. п.).

Ах, все писатели у нашей «Пулеметчицы» «великие», «гениально обличающие», «народные», все «с истинным мастерством» изображали «противоречия» ... Ах... — все они убиты ее общими фразами!..

Совещаемся. Ищем в ответе «светлую сторону». Вот она: факты сообщались в общем верно, но как же они обезличивались!..

Объявляем оценку. «Четыре». В глазах абитуриентки вспыхивает далеко не улыбка, но «Пулеметчица» понимает, что все кончилось еще хорошо.

Разумеется, «4» (с длинным «мысленным» минусом — жаль, что не всяк минус в строку пишется!) она воспринимает как личное оскорбление и, кажется, немного думает, стоит ли «поторговаться», потом соображает — нет, впереди еще два экзамена, нет, пока не стоит...

Уходит, не оглянувшись и довольно ощутимо стукнув дверью.

Кролик перед удавом

Абитуриент на каменных ногах маршрирует от двери прямо к столу с билетами, роняет документы, с решительным отчаянием, зажмурившись, хватает билет. («Берет, как бомбу, берет, как ежа»...). Утопает в нем.

— Фамилия, пожалуйста? (Нужно отметить в экзаменационном листе). — А?!! — Как ваша фамилия? — Аа... 25-й... — Как вас зовут? — Л. Н. Толстой. О народе и личности... — КАК ВАША ФАМИЛИЯ? — И Маяковский. «Хорошо»...

Случай ясен. Отбираем экзаменационный лист, записываем номер билета, предлагаем абитуриенту сесть. Всё понял, садится — на стул отвечающего, прямо перед нами.

— Нет, вы пока посидите, подготовьтесь, вот там.

— А, конечно...

Сел. Билет и ручка остались на нашем столе. Долго не понимает, чего еще от него хотят. Наконец, дошло.

Уфф! Бумагу не взял! Предлагаем.

— У меня никаких бумажек нет! — заявляет затравленно, с тихим ужасом (решил — его заподозрили, что он со шпаргалками явился!). Отнесли ему бумагу. Сообразил. Полыхает весь — не только лицо и шея, но и руки (наверно, ноги тоже...).

Отвечая — запинаясь, заикаясь, столбенея, бледнея, дергаясь и почесываясь — он поведал, что Л. Н. Толстой написал роман... «Петр Первый». Выясняем — кто написал. И что написал.

— Ой, что это я... Это же тот Толстой, а не этот! А-а!.. Да, конечно!... Ну вот... Это ЭТОТ Толстой, а ТОТ... Это же «Война и мир»! Да! Это Наполеон! Кутузов! Петя Ростов! Наташа Ростова! Андрей Болконский! Пьер...

Поскольку перечисление персонажей, видимо, продлилось бы до полного их исчерпания, отбираем написанное. Увы — там «Петр Первый», а второй пункт — Маяковский почти «нечитабелен». Переключение на «Войну и мир» повергло нашего героя в абсолютный столбняк, и хотя он уже успел выпалить много имен (даже таких, какие и студенты-то могут забыть!), больше несчастный «Кролик» не сказал ничего.

Наводящие вопросы по черновику. Без черновика «Кролик» понес такое, что мы сомневаемся, все ли у него в порядке со здоровьем.

Вдруг запнулся «на полном скаку»: «Ой, что же это я говорю!»....

Глухое взаимное молчание. Мы боимся пошевелиться, отдаем черновик; теперь уж и по черновику «несет». Спрашивать тоже опасно: как бы не стало еще хуже. Исподволь выведываем, что же он знает о Маяковском. Знает. Но как только понял, что мы задаем вопросы, а он отвечает на них не сам — впал в оцепенение.

Снова осторожно выпытываем. Восстанавливается статус-кво: первый ответ — пальцем в небо, второй (после наводящего вопроса) — в колокольню. Ну, на третий раз с нашей помощью все-таки опускается на грешную землю. И сам не верит: вроде ухнул вниз, а еще цел, не разбился (не погнали с экзамена)!

Искренне ему сочувствуем: понятно, обстановка нервная — хотим успокоить.

Он «горд и независим»: «Ну что вы, я абсолютно спокоен»... (Ладно, пусть ему так кажется, спокое так спокоен).

— Хорошо, скажите, чем же здесь выражено подлежащее? — ... Сказуемым! — Подумайте. — Ой, что это я... Глаголом! — Еще подумайте. — Заглох. Потом подпрыгивает: «А-аа! То есть, местоимением же!»

Какое счастье! И точно — местоимением. Местоимением! (Каким — уж и не спрашиваем: 9 разрядов — пока дойдем, вечер наступит).

— А чем здесь является глагол и в какой он форме? — Глагол? Является глаголом... Ой, неопределенной формой!! — В предложении — чем является? — Неопределенной... Ой, да сказуемым же!.. — Каким?

Не понял. На лице ужас, одеревенел. Выводим из столбняка.

— А-аа... Ну вот... Выражено формой.

— ?

— А-а? То есть неопределенной формой! Ой, что это я...

Жаль, конечно, но больше «трех» — не может быть и речи.

«Кролик» не верит своему счастью. Выводим под ручку, а то он, похоже, намеревался прослушать всех остальных абитуриентов вместе с нами, только стоя перед столом экзаменаторов.

Умирающий лебедь

Абитуриентка присаживается на стул. Смертельно бледна. Руки дрожат, ее стул трясется, начинает поддаваться и стол. Писать неудобно.

Вздох. Другой. Третий... Надо прервать, а то следующий (по нарастающей силе) может оказаться ее последним вздохом. Стол мелко вибрирует.

Шепотом «Лебедь» начинает ответ на первый вопрос — период южной ссылки Пушкина и т. д. Бледность тихо переходит в «зеленость». Шепот же быстро переходит в трагедийный шепот, в вещий шепот. Когда дошло до образа Алеко, стало жутковато: не накликала бы его призрак...

Пытаемся успокаивать. «Лебедь» в панике — руки трепещут, словно в агонии, вздохи колышут ведомости на столе. Черновик давно сметен со стола, поднять его она не в силах. Подаем его «Лебеди» в белы руки, а то не посмеет взглянуть в написанное. Еще больше пугается, сам преподаватель подал ей лист!..

Жалко ее, но — чем поможешь? Каждое такое усилие она воспринимает «наоборот».

И ведь в общем ответ довольно приличный, если не считать перерывов, когда «Лебедь» нужно выводить из состояния тряски или онемения, предлагать воды, чуть ли не таблетки для успокоения и т. п. После такого «отдыха» возникает тень голоса — «чуть слышно, бесшумно шуршат камыши...» «Потом «камыши» опять превращаются в полусвистение, полушипение. Руки, белые кисти крыльями прикрывают скорбный рот — лебединая песня!

Над нами в аудитории явно парят вызванные «Лебедью» и видимые ею призраки — иначе не объяснишь, отчего она так боится даже выдохнуть слово громче. Ведь

впереди еще, кроме Алеко, — Земфира! Гирей! Зарема! — брр!

На разборе предложения шепот стал ультразвуковым, но поскольку ответ по правописанию был приличный (хоть и трудно воспринимаемый: отвлекает мебель, отбивающая дробь в «сфере влияния» дрожи абитуриентки) — наверно, и тут все в порядке.

Переспрашиваем только, какого типа это предложение. Зловещий, уже потусторонний клекот:

— С-сс-сложнос-ссотшинненн-ной-е...

— Досс-статочч-ншно, — шипим мы в ответ. — Можш-шете уходить...

Итак, еще «пять». И чего боялась?

«Лебедь» пока не осознала результата, ясно ей одно; слава богу — кончились муки!

Колышущейся тенью выплывает она в коридор, оглядывается в дверях и, благодарно глядя нам в глаза (появился и намек улыбки), — присев (вымолвить — одно слово «спасибо» — нет уже сил!), — исчезает со своими «призраками».

Счастливого плавания!

Все на фестиваль художественной самодеятельности!

В этом учебном году состоится два фестиваля: в осеннем семестре получат «крещение» первокурсники, весной же предусмотрен межфакультетский смотр художественной самодеятельности.

Подготовка номеров самодеятельности на первых курсах могла бы начаться прямо сегодня, ведь уже в конце ноября вас будет ждать строгое жюри в студенческом клубе, где вам представлять свой факультет. Здесь будут отобраны лучшие номера лучших курсов. В середине декабря наиболее удачливым первокурсникам предстоит выступить перед большой аудиторией — на концерте художественной самодеятельности студентов первых курсов в клубе ТГУ.

Первокурсники смогут принять участие и в весеннем смотре.

Немного о требованиях смотра и концерта. В выборе жанра нет никаких ограничений. Можете выносить на суд жюри стихотворные монтажи, песни солистов или ансамблей, драматические постановки и т. д. И конечно же, с большим интересом будут встречены выступления групп ритмопластики и танцы — они разнообразят программу.

Новый состав редколлегии:

М. Н. РАУДАР — редактор «Скандинавского сборника;
А. КУКЛИН, И. ЖУРЬЯРИ-ОСИПОВ (1 курс русской филологии);
В. МАТВЕЕВ (3 курс лечебного отделения)
О. ШТЕЙН (3 курс русской филологии)

Рисунки

«Пулеметчица», «Кролик перед удавом», «Умирающий лебедь» выполнены **Игорем ЖУРЬЯРИ-ОСИПОВЫМ**

ЯПОНСКИЙ ЯЗЫК ДЛЯ НАЧИНАЮЩИХ

Занятия начались во вторник 19 октября в 18.00, справки о дальнейших — в кабинете ориенталистики (хим. корпус, ауд. 224).

Ответственный редактор
Ю. И. Минералов

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А, тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 5335. МВ-05597.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik üllkool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 37 | Reedel, 22. oktoobril 1976 | XXVIII aastakäik

ENSV tervishoiuminister V. Rätsep esinemas.

Arstiteaduskonna päevast loe lk. 2.

Привет участникам I студенческой конференции по гуманитарным и естественным наукам Прибалтийских республик и Белорусской ССР!

* *

Тервитаме I Baltimaade ja Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverentsist osavõtjaid!

*

I Baltimaade ja Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverents

Täna on I Baltimaade ning Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverentsi avapäev. Sel puhul esitasime mõned küsimused konverentsi organiseerimiskomitee aseesimehele, TRÜ ÜTÜ nõukogu esimehele dots. UDO REINOLE.

ET SEE ON ESIMENE SELLETAOLINE ÜRITUS, SIIS MIKS JUST TRÜ SEEKORD ORGANISEERIMISMURED ENDA KANDA VÕTTIS?

«Seni on peetud selliseid konverentse erialade kaupa üle kümne, kuid kahjuks on alati eemale jäänud peamised teadusetemplid — ülikoolid, Otsustasime vea parandada. Et ÜTÜ vabariikliku nõukogu esimees Johannes Tammeorg on selle mõtte algataja, siis jäigi esimene konverents meie ülikooli korraldada. Tegeleb ju 89% meie üliõpilastest teadustöö vormidega, medaleid ja diplomeid oleme võitnud nii vabariiklikel kui üleliidulistel konkurssidel. Neist viimasel esines mõõdunud aastal eriti edukalt Majandusteaduskond, kelle üliõpilased võitsid ühe medali ja kolm diplomit. Häid tulemusi saavutasid ka Õigusteaduskond, Filoloogia- ja Arstiteaduskond (viimane sai neli diplomit).»

MILLINE ON KONVERENTSI PÄEVAKORD? KUIDAS TOIMUB TÖÖ SEKTSIOONIDES?

«Konverents on planeeritud kahele päevale: 22. ja 23. oktoobrile. 21. oktoobril peaksid kõik külalised väljaspoolt Eestit kohale jõudma, et võiks 22. oktoobril kell 12 alustada TRÜ aulas plenaaristungiga, kus toimub ka konverentsi avamine. Kell 15 alustame tööd 10 sektsioonis: ühiskonnateadused, ajalugu, bioloogia, geograafia, filoloogia, füüsika, keemia, matemaatika, majandus ja õigus. Nagu näete, lahku on viidud bioloogia geograafiast ja füüsika keemiast, kuigi nad paaridena ühte teaduskonda kuuluvad. Nii teeme sellepärast, et töö oleks intensiivsem ja huvitavam. Niisamasugune päevaplaan on ka laupäeval, ainult selle vahega, et töö sektsioonides algab kell 10. Kell 15 on ette nähtud teine plenaaristung ja konverentsi lõpetamine. Siinkohal tahaksin teatada sektsioonide töö kohad: ajalugu — reedel, 22. okt. ph. aud. 139, laupäeval, 23. okt. ph. aud. 228; ühiskonnateadused — ühiskonnateaduste maja aud. 212; filoloogia — inglise k. keeltemaja aud. 212, saksa k. keeltemaja aud. 208, vene keel reedel ph. aud. 307, laupäeval ph. aud. 204; füüsika — ph. aud. 232; keemia — keemiahoone aud. 320 (ainult reedel); matemaatika — Liivi t. 2, TRÜ Arvutuskeskuse aud. 104; majandusteadus — Vanemuise 46 ringaud.; õigusteadus — ph. aud. 227; bioloogia, geograafia — Vanemuise t. 46, aud. 105 (reedel), Mitšurini t. 40, aud. 207 (laupäeval). Kõigile sektsioonidele on määratud juhendajaks ülikooli vastava ala kateedri õppejõud. Komisjoni koostame peamiselt professoreist, kes selgitavad üliõpilasesinejate paremad tööd. Jagamist ootavad paljud mälestusesemed ja diplomid.

Kokku tuleb ettekandeid 158, neist kaks kolmandikku (109) on TRÜ üliõpilastelt. Meie konverentsil on esindatud viis Nõukogude Liidu kõrgkooli: peale meie veel Läti RÜ, Vilniuse RÜ, Gomeli RÜ ja Valgevene RÜ. Külalisi tuleb ka Voronežist, Jaroslavlist, Pihkvast, Taškendist, Dneprodžeržinskist. Kokku umbes 120. Igale ettekandele oleme arvestanud kümme minutit, lisaks viis diskussioonidele ja järgnevale arutelule. Kõige pingelisemaks kujuneb töö arvatavasti matemaatikutel, kes kavatsevad ära kuulata 43 ettekannet.

23. oktoobril kell 12 toimub nõupidamine, kus arutatakse üliõpilaste teadusliku tööga seotud küsimusi. Samuti valitakse järgmist konverentsi korraldav ülikool. Veel ei ole selge, kui tihedalt hakkame konverentse korraldama. Meie arvates on sobiv kaheaastane intervall.

Konverentsi tahame lõpetada piduliku einega TRÜ uues kohvikus.»

KONVERENTSIL ON ILMSELT SUUR TÄHTSUS. KAS KA TEIL ON MINGEID KONKREETSEID EESMÄRKE?

«Loomulikult. Tahame edaspidigi populariseerida teeaduslikku tööd üliõpilaste hulgas, anname üliõpilastele võimaluse esineda oma vaevarikkalt valminud uurimustega. Kindlasti aga soovime ülikoolidevaheliste sidemete tihenemist.»

AARNE RANNAMÄE

Kolimisrõõm

Oige pea täieneb ülikooli hoonete võrk veel ühe — Majandusteaduskonna uue õppekorpuse võrra Nooruse tänavas.

Ehitamine käib 1974. a. alates ja esialgsete plaanide kohaselt oli maja valmimise tähtajaks märgitud 1976. aasta 1. september. Paraku on aga maja üleandmine mitmesugustel põhjustel edasi lükkunud.

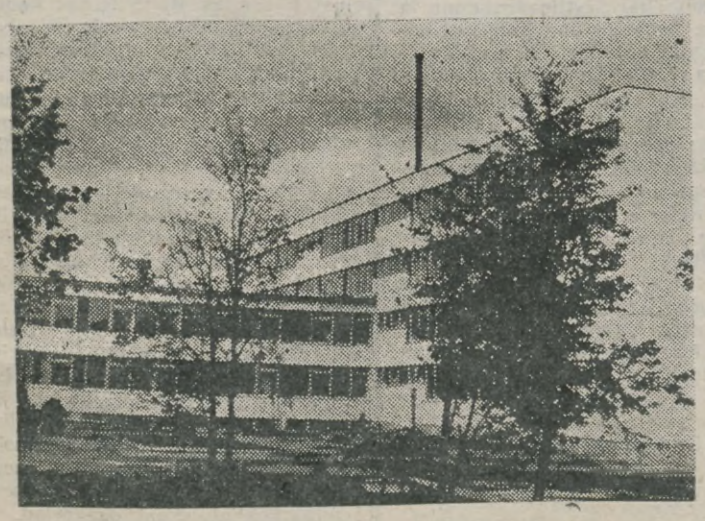

Margus Välja foto

Päeval, mil käisime hoonet uudistamas, olid ehitusbrigaadi kõik 35 inimest viimaste töödega ametis. Samas võis näha ka ülikooliteklites inimesi. Kes ehitustöödel abiks, kes ruume koristamas, kes mööblit paigutamas, kes tulevasi õpperuume kaemas. Kolimistöid jätkub veel küllaga, sest hiljemalt teise semestri alguseks, mil maja täie võimsusega tööle hakkab, peavad teaduskonna kõik viis kateedrit olema juba üle kolinud.

Vastvalmiv hoone pole mitte ainult ülikooli kasutada, vaid siin leiavad oma õpperuumid ka Tartu Meditsiinikooli õpilased.

Majarahva kasutada on neli korrust õpperuumide, kateedrite, abiruumide, avara söökla, võimla ja aulaga.

Hindega «rahuldav» võttis Riiklik Komisjon õppehoone vastu.

ERKI BERENDS

Reedest Reedeni

Massiinformatsiooni ja propagandavahendite mõju majanduse, teaduse ja kultuuri arengule hinnati kõrgelt NLKP XXV kongressil. Samas rõhutati vajadust ajakirjanduse mõjujõudu veelgi tõsta. Sellest lähtus ka EKP KK sekretär V. Väljas pressikonverentsil vabariigi juhtivatele ajakirjanikele. Noorsoo kasvatamine ja tema tegevuse valgustamine oli üheks vaatlusaluseks küsimuseks. Ajakirjanduses tuleks kajastada ideelise, poliitilise, tööalase ja kõlbelise kasvatuse ühtsuse printsiipi. Kes meist ei oleks lugenud «õpetlikke» artikleid halbadest noortest. Noorsoo kasvatamisest räägitakse maast irdunult, ajakirjanikud käsitlevad vahel kasvatustöö üksikuid aspekte tervikust lahus. Juttu oli sellest, et ka ajakirjandus hoiab noori vati sees: õpi, laps, kui diplom käes, küll siis vastutama hakkad.

Pressikonverentsil peatuti detailselt ajakirjanduse, televisiooni ja raadio põhisuundadel käesoleval etapil.

TRÜ komsomolikomitee koosolekul oli päevakorral sotsialistlik võistlus Õigusteaduskonnas. Seal on orgaaniliselt ühendatud ametiühingu ja komsomoli tegevus. Võistlust organiseerib ametiühing. Komitee esitas ENSV Ülemnõukogu Presiidiumile autasustamiseks Kalle Liivi, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri, ning Gagarini rühma komissari Jüri Pikma. ELKNÜ KK aukirjaga autasustamiseks esitati Mercedes Pent, ELKNÜ TRÜ komitee asesekretär, Rait Maruste, endine Õigusteaduskonna sekretär; Ruve Sank, Filoloogiateaduskonna sekretär, Urmas Past, keemiaosakonna sekretär ja Arvi Karotam, endine Majandusteaduskonna spordisektori juhataja.

Komitee isikulises koosseisus oli muudatusi: ideoloogiasektori juhatajaks kinnitati Harry Salman (õigust. IV k.) ja kultuurisektori juhataja kohusetäitjaks Sulev Lääne (Õigust. II k.).

Filoloogiateaduskonnas toimus teaduskonna komsomoli aruande- ja valimiskoosolek, millest võttis osa üllatavalt vähe kommunistlikke noori ja kus ainukese tulise kõnega esines teaduskonna dekaan prof. Ago Künnap. Koosolekust osavõtnud ELKNÜ TRÜ komitee asesekretäri Jüri Asari sõnad rahva passiivsusest ja büroo ees seisvast vaevast intertsusbarjääri purustamisel vajusid ülikooli näitetrupi etendusele mineku mõtetesse.

Majandusteaduskonna esmakursuslastele tutvustati parimat suvise puhkuse võimalust — EÜE-d. AUNE KULIKOVA

ÜTÜ

Füsioloogiaring

Koosolek 28. oktoobril kell 18 O. Lutsu t. 2

Päevakorras:

1. Uuemaid andmeid kopsude struktuuri ja funktsiooni vastavusest.

I. Amjärv (II k.)

2. Kopsude residuaalmahu määramisest heeliumanalüsaatoriga kiirendatud režiimis.

T. Parktal (V k.)

Juhatus

EÜE

MALEVA KONVERENTS

toimub 28. oktoobril kell 20 keemia ringauditooriumis.

Oodatud on nii endised kui tulevased malevlased — kõik, kellel midagi öelda on. Diskuteerimisele kuuluvad küsimused avaldasime meie eelmises lehes.

Arstiteaduskond X viisaastakul

Arsti-teaduskonna päev

15. oktoobril TRÜ aulas toimunud pidulik aktus pani aluse traditsioonile tähistada igal aastal oktoobris Arstiteaduskonna päeva.

Avasõnaga rektoraadi nimel esines õppeprorektor Karl Püss. Järgnes tervishoiuministri Väino Rätsepa sõnavõtt. Arstiteaduskonna dekaan prof. Lembit Allikmets andis ülevaate teaduskonna tegevusest. NSVL Meditsiiniakadeemia korrespondentliikmelt prof. Jüri Saarmalt oli ulatuslikum ettekanne teemal «Psühhiaatria tänapäeva meditsiinis». Vilistlastest võttis sõna Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi direktor NSVL Meditsiiniakadeemia korrespondentliige Pavel Bogovski ja Vabariikliku Jämejala Psühhoneuroloogia Haigla peaarst meditsiinidoktor Hans Väre.

Tublimaid õppejõude ja üliõpilasi autasustati ENSV Tervishoiuministeeriumi aukirjaga: dots ENDEL TÜRI, asp. ALEKSANDER ZARKOVSKI, dots. SILVIA RUSSAK, prof. KUNO KÖRGE, õppetöö ja internatuuri juhataja HELGA TIBIN, assist. ANTS PEETSALU; ANDRUS ARRO (ravi IV k.), SERGEI ZAZARENKO (ravi III k.), VLADIMIR VIHLJAJEV (ravi VI k.), AARE MEHIK (ravi VI k.), REIN KERMES (ravi VI k.), MIHHAIL IZIN (ravi V k.), TOOMAS ASSER (ravi IV k.), LORETE-RASUTE AUDINENE (spordimed. VI k.).

Rektor avaldas käskkirjaga kiitust paramatele ÜTÜ aktivistidele, juhendavatele õppejõududele ja üliõpilastele: assist. HELJE KAARMALE, dots. kt. LEMBIT MEHILASELE, prof. KADRI GROSSILE, prof. KALJU PÕDRALE, prof. LEMBIT ALLIKMETSALE; KALLE PAJULE (intern.), HELE EVERAUSILE (ravi VI k.), EERO VASARALE (ravi IV k.), ARVO TÕNISSONILE (ravi VI k.), TIINA AGANALE (intern.) SIGNE KOBINILE (intern.)

Üliõpilaste poolt ütles tänusõnad ja parimad tervitused kõigile kohalviibijaile Arstiteaduskonna ÜTÜ esimees Aare Mehik. Lõppsõnas tänas dekaan kohaletulnud esinejaid, külalisi, organiseerijaid ning soovis edu ja asjalikke ning meeldivaid tööalaseid taaskohtumisi.

Ülikooli üheksast teaduskonnast on suurim Arstiteaduskond. Praegu ulatub üliõpilaste arv üle 1400. Põhilise osa moodustab eesti ja vene õppekeelega raviosakond, kus esimesele kursusele võetakse vastavalt 125 ja 25 üliõpilast. Pediaatria-, stomatoloogia-, samuti vene õppekeelega spordimeditsiiniosakonda võetakse igal aastal vastu 25 üliõpilast ja farmaatsiaosakonda 35 üliõpilast.

Üliõpilaste rahvuselt on teaduskond internatsionaalne — esindatud on ligi 20 eri rahvust.

Alates 1944. aastast on teaduskonna lõpetanud 5200 arsti ja farmatseuti. Viimasel 15 kevadel on diplomisaajaid olnud paarisaja ringis.

Alanud õppeaastal töötab teaduskond 23 kateedri ja 5 probleemlaboratooriumiga. 200-st õppejõust ja teaduslikust töötajast on 40 meditsiinidoktorid ja 115 kandidaadid. Teaduskonnal on tihedad teaduslikud sidemed peaaegu kõigi Nõukogude Liidu juhtivate uurimisinstituutidega, samuti mitmed koostööprogrammid Soome ülikoolidega. Möödunud õppeaastal esines meditsiiniüliõpilastele 20 külalislektorit teistest liiduvabariikidest.

Üliõpilaste õppeedukusest sõltub nii ettevalmistatavate spetsialistide tase kui ka küllaldase arvu kõrgema haridusega tervishoiutöötajate andmine Eesti raviasutustele. Tänu dekanaadi, kateedrijuhatajate ja kursusejuhendajate heale koostööle on õppedistsipliin eriti viimase kolme aasta jooksul paranenud, üldjärjestuses tõusti 8. kohalt 4-le. Üliõpilaste väljalangevus on vähenenud 13—15%-lt aastas 4%-ni. Oluline edasiminek on toimunud farmaatsia- ja pediaatriaosakonna õppetöös.

Üliõpilaste Teadusliku Ühingu Arstiteaduskonna traditsioonirikkais osakondades on tegevus järjest laienenud. ÜTÜ ridadest on kasvanud arvukas teaduslik kaader ülikoolis, ENSV Tervishoiuministeeriumi uurimisinstituutides ja vabariigi tervishoiuvõrgus. ÜTÜ tegevust soodustab ka teaduskonna kateedrites ja uurimislaboratooriumides tehtav intensiivne teaduslik töö.

1976/77. õppeaastast hakkasid teaduskonnas kehtima uued õppeplaanid ning kaasaja nõuete kohaselt täiustatud programmid nii kliinilistes kui ka teoreetilistes õppeainetes bioloogia ja meditsiini kiirest arengust, teaduse saavutuste kiirema arendamise vajadusest nii arstide üld- kui ka spetsialiseeritud ettevalmistuses.

Uue õppeplaaniga viiakse lõpule 1967. a. alustatud kõrgema meditsiinilise hariduse reform. Juba praegu töötavad kõik arsti- ja farmaatsiaüliõpilased süsteemil, mis näeb ette esmase spetsialiseerumise subordinatuuris ja seejärel internatuuris või stažöörina töökohal.

Pole kahtlust, et need uuendused parandavad arstide ja farmatseutide ettevalmistust ja tõhustavad kõlbelist kasvatust.

Arstiteaduskond rajati möödunud sajandil Toomemäele ja selle lähemasse ümbrusesse, kuhu käesoleva ajani on jäänud põhilisi prekliinilisi distsipliine õpetavad kateedrid ja ka rida kliinilisi kateedreid.

Praegu toimub teaduskonna plaanipärane väljakujundamine meditsiinikeskusena Maarjamõisa piirkonnas. Valminud on kirurgiakorpus kaasaegse operatsiooniblokiga ja kardioloogiakorpus.

Käesoleval viisaastakul valmivad ka teoreetiliste kateedrite ja meditsiini kesklaboratooriumi hooned. 1979. aastal ehitatakse sinna ka uus ühiselamu. On planeeritud ka laste nakkushaigla ja psühhiaatriakliiniku projekteerimine. Ilmselt hakatakse meditsiinikeskuses haigeid ravima terapeutilis-kirurgilises kompleksis. Juba praegu töötavad nii neuroloogia-, neurokirurgia- ja kardioloogiakeskus.

Praegu on vabariigis puudus pediaatritest, stomatoloogidest ja farmatseutidest. X viisaastakul on põhitähelepanu pööratud just nende erialade spetsialistide väljaõpetamisele ja vastavate kateedrite tugevdamisele. Plaanis on suurendada üliõpilaste vastuvõttu 50-ni.

Ülemisel pildil õppeprorektor K. Püss pidulikku aktust avamas. Alumisel pildil autasustatakse Arstiteaduskonna ÜTÜ esimeest Aare Mehikut.

Akadeemik Hans Kruusi 85. sünniaastapäevaks

Täna, 22. oktoobril oleks NSV Liidu Teaduste Akadeemia kirjavahetajaliige, Eesti NSV Teaduste Akadeemia tegevliige, Eesti NSV teeneline teadlane ajaloodoktor professor Hans Kruus saanud 85-aastaseks. Nimeka teadlase ja ühiskonnategelase elutee katkes aga käesoleva aasta 30. juunil ning 5. juulil sängitati ta kodusesse Tartu mulda.

Tartu oli Hans Kruusi sünnilinn. Siin möödus ka tema varajane lapsepõlv. Alghariduse sai ta küll maal — Jõune vallakoolis, Kursi kihelkonnakoolis ja Saadjärve ministeeriumikoolis, kuid edasine haridustee tõi õpihimulise noormehe tagasi Emajõelinna. 1911. aastal lõpetas ta Tartu Õpetajate Seminari ning 1914. aastal eksternina Tartu Aleksandri Gümnaasiumi. Oma lapsepõlve- ja kooliaastaid on Hans Kruus kirjeldanud mälestuste raamatus «Sajand lõppes, teine algas» (1964) ning artiklis «Ajaratta uutes ringides» (1971). Huvi ajaloo vastu tõi Hans Kruusi 1914. aastal Tartu ülikooli. Ajaloolase diplomi omandas ta 1923., magistrikraadi 1924. ja doktorikraadi 1931. aastal.

Alates 1927. aastast töötas Hans Kruus Tartu ülikoolis, esialgu õppeülesannete täitjana, seejärel 1931. aastast peale Eesti ja põhjamaade ajaloo professorina. Aastail 1934—1937 oli ta ühtlasi prorektori ametis. Progressiivse teadlasena võttis ta aktiivselt osa 1940. aasta sotsialistlikust revolutsioonist Eestis. 1940. aasta sügisel määrati Hans Kruus Tartu Riikliku Ülikooli rektoriks, kellena tal olid suured teened ülikoolielu ümberkorraldamisel nõukogulikele alustele. Teist korda täitis ta rektori ülesandeid 1944. aastal. Õppetöö kiiret taasalustamist ülikoolis pärast Tartu vabastamist fašistlikust okupatsioonist tuleb üsna suures osas lugeda Hans Kruusi teeneks.

Hans Kruusi sõjajärgne tegevus oli eeskätt seotud Eesti NSV Teaduste Akadeemia loomise ning väljaarendamisega. Ta oli akadeemia esimene president aastail 1946—1950. Alates 1958. aastast kuni surmani juhtis ta Eesti NSV TA kodu-uurimise komisjoni tööd.

Ajalooteadlasena huvitus Hans Kruus paljudest Eesti ajaloo küsimustest alates XIII sajandi vabadusvõitlusest ja Liivi sõjast kuni Suure Isamaasõja ja sotsialistliku ülesehitustööni. Erilist tähelepanu pööras ta aga talurahvaliikumisele ja rahvuslikule liikumisele XIX sajandil. Sellest ainevallast pärinevad monograafiad «Talurahva käärimine Lõuna-Eestis XIX sajandi 40-ndail aastail» (1930) ja «Eesti Aleksandrikool» (1939) ning lühiuurimuste kogu «Eesti ajaloost XIX sajandi teisel poolel. 60.—80. aastad» (1957). Nendes teostes tõstis ta esiplaanile rahvahulgad kui ajaloo loojad ning edasiviijad. Hans Kruusi kirjutised, kõned ja ettekanded Suure Isamaasõja aastaist on tänapäeva lugejale tehtud kättesaadavaks kogumiku «Koos oma rahva ajalooga Suures Isamaasõjas» (1971) abil.

Kaks viimast aastakümmet oma elust pühendas Hans Kruus koduuurimise organiseerimisele Nõukogude Eestis. Tema algatusel loodi Eesti NSV TA kodu-uurimise komisjon ning kodu-uurimise toimkonnad linnades ja rajoonides. Tema suundaandvad ja üldistavad artiklid metoodilise bülletääni «Kodu-uurimise teateid» veergudel on olnud asendamatuiks abilisteks kõigile kodu-uurijatele. Vaatamata oma kõrgele eale võttis Hans Kruus alati osa kodu-uurijate traditsioonilistest seminarkokkutulekutest ning esines seal ettekannetega. Tema viimseks, koos Jaan Eilartiga kirjutatud ettekandeks, mida ta ise ei saanud küll enam esitada, jäi «Kodu-uurimine kui sotsialistliku elulaadi tunnus». Seda kuulasid aga Rapla rajoonis käesoleva aasta augustis toimunud järjekordsest seminarkokkutulekust osavõtjad.

ALLAN LIIM

Vastab ENSV Tervishoiuminister sm. V. Rätsep

Kuidas hindate tänast üritust?

«Pean seda õnnestunuks, vajalikuks ja progressiivseks. Loodan, et kujuneb edaspidi heaks traditsiooniks ja muutub osavõturohkemaks, eriti üliõpilaste poolt.

Selline ülevabariigilise tähtsusega üritus aitab mõelda tehtust, ja mis veel tähtsam — kujundada uusi suundi.

Meie peamiseks ülesandeks on ja jääb kaitsta inimese tervist, kiiresti ja õigesti diagnoosida, hästi ravida. See aga nõuab häid spetsialiste. Määravaks jääb arst oma teadmiste, kogemuste, otsustusvõime, heasoovlikkuse, vastutustunde ja haige psüühika põhjaliku tundmisega.

Praktiseerivad arstid ootavad ülikoolist meditsiinitöötajaid, kes tahavad ravida haiget inimest, arvestades selles töös nii oma kogemusi kui ka vanemate spetsialistide õpetusi-nõuandeid. Just sellise pideva ja kindla sideme loomisel ettevalmistatava kaadri ja töötava personali vahel on täna aset leidnud üritus suure tähtsusega.»

Millise panuse on TRÜ Arstiteaduskond suutnud anda arstiteaduse arengusse meie vabariigis?

«Sellele küsimusele ei saa vastata arvuga. Tänapäeval on iga arst teatud mõttes ka teadlane. Loeb ta ju erialaseid ajakirju, uurib erialast kirjandust.

Vaatame kogu meditsiinilist personali ühtse süsteemina. Jaoskonnaarst on selle pealüli. Kui üks nendest lülidest ei tööta korralikult, on häiritud kogu süsteem. Järelikult peab arst mitte ainult õpinguaastail, vaid ka kogu praksise vältel ennast pidevalt täiendama, s. t. tegema vähesel määral ka teadust.

Meie vabariigi tervishoiusüsteemis tegeleb intensiivse uurimistööga ligi 500 praktiseerivat arsti, kelle teaduslik tegevus on alguse saanud juba ülikoolis.

Arstiteaduskonnas ja ÜTÜ-s tehtava teadusliku töö tähtsus on selles, et see aitab noortel meditsiinitöötajatel leida oma tee kogu arstiteaduses, tekitab suuremat huvi valitud eriala vastu, sunnib tõstma töö kvaliteeti.

Iga uus meedikute põlvkond on teadusjanulisem kui eelmine. Ja tänu sellele asjaolule on üliõpilaste töödes toimunud suur ja positiivne nihe temaatika aktualiseerumise ja süvenemise ning tulemuste kaalukamaks muutumise suunas.

Milline osa on TRÜ Arstiteaduskonnal vabariigi vajaduste rahuldamises spetsialiseeritud kaadriga ja kuidas seda suudetakse täita?

«TRÜ-s valmistatakse ette nii enamik meie vabariigi meditsiinitöötajatest kui ka spordimeedikuid teistesse liiduvabariikidesse. Üldiselt vajame arste natuke rohkem kui suudetakse anda. See aga pole praegu kõige olulisem. Tunduvalt rohkem tähelepanu nõuab ettevalmistatavate spetsialistide ratsionaalsem jaotamine erialarühmadesse. Näiteks pole meie vabariigil röntgenolooge, vajadus nende järele on aga suur. Praegu ootame ülikoolist eriti raviarste, pediaatreid, stomatolooge jt. Noori tervishoiutöötajaid vajatakse pidevalt, sest ilma noorte juurdekasvuta tuleks meditsiinielus tühik, mil vanad lähevad eest ära ja noori annab veel oodata. Et sellist olukorda vältida, peab TRÜ Arstiteaduskonna ja Tervishoiu Ministeeriumi vahel olema tihe koostöö, ühe kutseala inimeste liit. See peab olema idee- ja mõttekaaslaste kindel ühtsus.»

Kas TRÜ Arstiteaduskonnas ettevalmistatav kaader õigustab end vahetult pärast õppetöö lõppemist iseseisvas praktilises töös?

«Õigustab küll. Seda eelkõige tänu uuele õppeplaanile, mis täiustab üliõpilaste õppe-kasvatuslikku ja teaduslikku tööd. Oluliseks uuenduseks on 7. aasta, mil töötatakse kogenud spetsialisti käe all. Selle aastaga saab tulevane tervishoiutöötaja põhjaliku erialase ettevalmistuse ja kogemused töökollektiivist. Seepärast on väga tähtis, et esimeses kohas, kuhu noor arst tööle suunatakse, valitseks hea ja tööd soodustav mikrokliima. Noored vajavad vanemate kolleegide juhendavat kätt ja sõna, noori peab informeerima, kuid neile peab jätma kõige tähtsama — perspektiivitunde, milleta paljud jõupingutused jookseksid tühja. Lõpetanutel ei tule tööle hakates puudu teadmistest ja jaksust. Senisest suuremat tähelepanu peaks aga pöörama üliõpilaste kõlbelisele kasvatusele.»

Milles avalduvad efektiivsus ja kvaliteet meditsiinitöötaja aspektist X viisaastakul?

«Meie erialal avaldub kvaliteet iga arsti tegevuses, tema meditsiinilises mõtlemisviisis. Efektiivsuse alla aga kuulub kogu süsteemi töö, arstide kollegiaalne tööstiil.»

E. SAKI fotod

Lehekülje koostasid K. Muldmaa ja K. Saks.

PILK IDAMAADE VAIMUVARASSE

Vimalakirti-suutrast

Vimalakirti-suutra (arvat. 1. saj. e. m. a.) on tervikuna säilinud vaid hiina- ja tiibetikeelsete tõlgetena. Sanskriti originaalist on meieni jõudnud üksnes fragmendid, nende seas ka siin tõlgitud katkend, mis võiks mõnevõrra illustreerida I aastatuhande II poolel e. m. a. Indias tehtud püüdlusi mõista inimisiksuse kohta, ülesandeid ja eesmärke ühiskonnas, looduses, universumis, kõiksuses.

1. Kartmatud bodhisattvad võivad ühe hetkega ilmuda ükskõik missugusel kujul, nad võivad kõnelda ükskõik missuguse häälega.

2. Nad jäävad vanaks ja haigeks ning näitavad end surnuna — et olendeid täiusele viia etendavad nad näivseisundeid.

3. Nad näitavad maailma põlemist aegkonna lõpul — nii õpetavad nad kestvusesse uskuvatele olenditele kaduvust.

4. Kui neid mingil maal ka sada tuhat olendit külla kutsuksid, lähevad nad igasse kodusse ning suunavad kõiki kirgastusele.

5. Milliseid teadusi ja kunste ka tuntaks, kõiges saavutavad nad täiuslikkuse, et olenditele õnne tuua.

6. Milliseid erinevaid vaateid maailmas iganes oleks, nad lähevad kõikjale, et erinevate vaadetega olendeid täiusele aidata.

7. Nad ilmuvad Kuu või Päikesena, nad ilmuvad jumalana, millesse olendid usuvad, nagu Šakra või Brahmana; nad võivad olla vesi, tuli, maa ja õhk.

8. Tõbede aegadel on need kõrged bodhisattvad ravimiks, mille abil olendid haigustest vabanevad ning õnnelikuks ja terveks saavad.

9. Näljaaegadel on nad joogiks ja toiduks; kõrvaldanud nälja ja janu, õpetavad nad olendeid.

10. Sõjaaegadel on nende mõtteis heasoovlikkus ja nad veenavad vägivallatuses sadu ja sadu miljoneid olendeid.

11. Suure võitluse keskel jäävad nad erapooletuks: vägevad bodhisattvad tunnevad rõõmu leppimisest ja kooskõlast.

12. Milliseid põrguid ka arvututes maailmasüsteemides iganes oleks, sinna lähevad nad teadlikult, et olendeile kasu tuua.

13. Milliseid avaldumisvorme loomariigis ka oleks, kõikjal kuulutavad nad Dharmat; seepärast kutsutakse neid juhtideks.

14. Nad anduvad meeltenaudinguile ja süvenevad meditatsiooni, nad hävitavad kurjad jõud ega satu nende mõju alla.

15. Nii nagu tules paistev lootos pole tõeline, pole ka ihad ja meditatsioon tõelised — seda nad näitavad.

16. Teadlikult hakkavad nad hetäärideks, et kütkestada mehi, keda nad kire püünisesse tõmmanult viivad kirgastuse tunnetusele.

17. Et olenditele kasu tuua, hakkavad nad ikka ja jälle külavanemateks, karavanijuhtideks, kodupreestriteks, ülemnõunikeks ja ministriteks.

Sanskriti keelest MARET KARK

Bhagavadgiita

«Taevaliku ja deemonliku eristamise jooga» XVI peatükk

India eepilises kirjanduses on aukohal hiideeposed «Mahabharata» ja «Ramajaana». Esimese autoriks peab hinduistlik traditsioon mu stsest tarka Vjaasat, teaduslikkude arusaamade kohaselt on ta aga kujunenud üsna pika aja jooksul, saades lõpliku kuju meie ajaarvamise algussajanditel. «Mahabharata» sisaldab palju suhteliselt iseseisvaid lugulaule ja poeeme, millest tuntuim on eetilis-filosoofiline «Bhagavadgiita». Poeemi sisuks on lahingueelne vestlus väepealiku Ardžuna (tõlkes esinevad ka ta teised nimed Bhaarata ja Kaunteja) ja Višnu kehastuse Krišna vahel. XVI peatükis esitab Krišna kahe vastandinimtüübi kirjelduse, mis võrreldуna hilisema india personoloogiaga tundub üpris primitiivsena, kui mitte arvestada, et tegemist on vaid positiivse ja negatiivse ideaaliga, mille konkretiseerimine jäägu iga inimese enda asjaks. «Bhagavadgiita» pärineb arvatavasti IV—III sajandist e. m. a.

1. Kõik puhtad, targad, kartmatud, end valitsevad, tõsised,
tõearmastajad, vaenutud, kaastundlikud ja loobujad,
2. suurmeelsed, helded, väärikad, aushinged, kõiki sallivad,
head, malbed, vägivallatud, ning kannatlikud, tarmukad,
3. kes mantraid loevad pidevalt ja kannatusteks valmis on, —
need kindlasti, oh Bhaarata on taevalikeks sündinud.
4. On kergelt tuntav deemonlik: kõrk, ülbe, silmakirjalik,
julm, alatu ning viha täis, ei hinda tõelist tarkust ta.
5. Kes taevalik, see vabaneb, jääb kammitsetuks deemonlik.
Tusk hingest heida eemale, sa taevalikuks sündinud!
6. Siin ilmas inimesed on kas deemoni või taeva soost.
Tead juba taevalike meelt, nüüd deemonlikke tutvustan.
7. Ei deemonlikud iial tea, mis õige tegu ja mis väär,
neis pole tõde, sallivust ja üllust pole, Ardžuna.
8. Nad väidavad, et maailmas ei ole tõde, püsivust,
ei miski sõltu teisest ja vaid ihad kõike suunavad.
9. Need väetid hinged, kõlupead, ürgvaenulikud deemonid
maailma hävitamiseks ja kuriteoks on sündinud.
10. Neil soovid aina kasvavad, nad kõrgid, valmis pettuseks,
neil meeldib ebatõeline, teod tobedusest lähtuvad.
11. Kõik mõtted nendel seotud on vaid sellega, mis hukutab.
«Kirg, nauding ülim hüve on,» nii mõtlevad nad upsakalt.
12. Soov, viha pannud siplema nad saja iha püünises.
Et soove rahuldada, seks nad ebaõilsalt toimivad.
13. «Ma täna igatsetu sain ja homme teise omandan,
see minul juba olemas ja tolle varsti saavutan.
14. Ma täna ühe vaenlase ja peagi teised hävitan,
Ma olen jumal, täiuslik, suur, vägev õnnenautija,
15. heast perekonnast, rikas, kes küll minuga on võrreldav!
Teen head, kui vaja, ohverdan.» Nii rumalusest sõgedad,
16. kel palju tühje mõtteid peas väärarvamustes siplevad.
Nad soovirahuldamisse ehk põrgusse on langenud.
17. Nad iseendid kiidavad, au, varandus on nende rõõm,
nad ohverdavad näiliselt, ei hooli muistseist tavadest.
18. Neis võimutsevad isekus, kirg, julmus, viha, jultumus.
Need kadedad mind vihkavad, sest viibin kõigis kehades.
19. Need vihkajad, need verised sansaara inimvärdjad veel
nii kaua deemonlikena sün sünnivad, kui tahan ma.
20. Need tobedad, oh Ardžuna, on sünnist sündi deemonid.
Nii madal nende elukäik, sest pole tunnetanud mind.
21. Kolm hukatuseteed teis on: kirg, vihkamine, ahnitsus.
Hing nende tules hävineb, seepärast ütle lahti neist.
22. Kes pimeduseradadest on vabanenud, Kaunteja,
see head teeb iseendale, on kõrge tema elukäik.
23. Kes põlgab tarku raamatuid ja oma soove järgib vaid,
see kõrgeid sihte, täiusi ja õnne kunagi ei saa.
24. Tark raamat olgu mõõdupuuks, et teaksid, mis on vajalik.
Kui tead, siis toimi niimoodi, kuis raamatuis on lubatud.

Sanskriti keelest LINNART MALL

Lühilugusid ja mõtteteri Hiinast ja Jaapanist

Üksildased kaljud valgete pilvede embuses.

*

Keiser: Gudo, mis saab valgustatud inimesest ja illusioonide kütkeis inimesest pärast surma?

Gudo: Kust võiksin ma seda teada, isand?

Keiser: Aga sa oled ju õpetaja?

Gudo: Jah, isand, kuid mitte surnud!

*

Ühel päeval läks kuulus samurai ja innukas zeni austaja Tešu õpetaja Dokuoni juurde ja kuulutas võidurõõmsalt oma usku: kõik, mis olemas, on tühi, pole olemas sind ega mind, jne ...

Õpetaja kuulas vaikides, haaras siis äkki oma pika piibu ning virutis sellega Tešule vastu pead.

Maruvihane samurai oleks õpetaja otsekohe tapnud, kui Dokuon poleks rahulikult õelnud:

«Tühjus on, et kärmesti vihastuda, eks ju?»

Sunnitult naeratades lahkus Tešu.

*

Ühel päeval nägi õpetaja Gisan, et Tekisui nuuskab nina rätikusse. «Narr!» sõimas Gisan. «Kas su nina on nii väärtuslik, et võid rätikut raisata? Sina kõlvatu inimene, tea nüüd, et sa ei käi enam zeni teed!»

Nüüdsest peale Tekisui ei hoidunud mitte ainult nina pühkimisest rätikusse, ta vältis ka külmetumist.

Chögyam Trungpa

Kaks luuletust

Mul pole lootust ega ootust
Ent siiski — on täitunud üks soov,
Just nii kui lumehelbed talvel
Vormuvad kaheksa õielehega lilledeks.

Sa oled kuninganna.
Sind lood
Nälga, sõda, tõbe
Ja samas õnne.
Ma tervitan sind.

Kuninganna peab olema põrmus
Nagu ta on olnud minevikus.

Ma näen sind piilumas läbi pilvede
Oma ainsa silmaga.
Sa teeskled, et varjad oma nime
Kuid mina tean — su nimi on
Ainusündinu.

Tule, võta vastu mu pidulik annetus.
Löö tantsus kaasa teiste haldjatega.
Kas ilmutad ennast
Ohtliku deemoni
Või kaitseinglina —
Sul on kogu aeg üksainus kuju.

Miks, miks pead sa näitama niisugust vastuselsu?
Ma tean — sest sa oled punane emahunt,
Kes klammerdub vaid ühe asja külge.
Kas mäletad Padmasambhava läkitust?
Selsamal hetkel asetas ta vadžra sinu peale,
Kastis sind keevasse järve
Ja näitas sinu tõelist kuju —
Paljast skeletti.

Mina olen Padmakara järglane,
Nagu sa väga hästi tead.
Ajal on sellega vähe pistmist.

Palun, ära mine segi selles traadikeras,
Palun, ära mine segi selles kirglikus leegis.
Pea meeles oma tõotust.
Lõpuks,
Sina ja mina saame üheks
Ja siiski pole see ähvarduseks sinu olemasolule.

Tule, tule Ainusündinu.
Kummarda mulle,
Kummarda minu tarkusele.

* * *

Kui oled tühja välja kuningas
Ei vaja sa kuningannat.

Kui oled hull kesk tühja mägismaad
Ei vaja sa linna.
Kui ma kohtasin sind eile,
Kandsid sa punaseid rõivaid,
Kui ma rääkisin sinuga täna,
Oleksid võinud olla pigem maskita.

Ma sündisin paljana.
Mu armastatud vanemad
Andsid mulle lahkelt nime.
Kui ma sain kahekümneseks
Ma mõtlesin: «Nimi on ahel,
Ma tahan sellest loobuda.»
Keda tahes ma küsitlen —
Keegi ei vasta mulle.
Kui ma kuulen mändides tuult,
Saan ma vastuse.

Inglise keelest MART HELME

Armeenia poeedi prismas

Üle kõige armastavad armeenlased oma pealinna, lidset Jerevani maalilisel Ararati madalikul Araksi harujõe Razdani sügavas orus 1000 meetri kõrgusel üle merepinna. Ehtarmeenialikult kirjutab sellest klassik Raffi (1835—1888) oma mitmes poeetilises proosapalas.

1. HOMMIK ARARATI TASANDIKUL. Oli hommik, valgusest tulvil Ararati hommik. Päikese esimeste kiirte all hiilgas Masisi (s. o. Ararati) lumivalge tipp silmipimestava roosa kiirgusega. Aragatsi pärjatud nõlva polnud näha. See oli veel mähitud lumetaoliselt valgesse uttu justkui häbelik mõrsja, kes peidab näo läbipaistmatusse linikusse.

Hommikuses kastes pärlendav roheline tasandik kiirgas õrnimais vikerkaarevärvides. Puhus tasane tuuleke. Lilled naeratasid, noor roht lainetas ning õõtsus ja kütkestavalt voogas tasandiku rahulik avarus.

Ilus oli too hommik.

Linnud lendlesid rõõmsameelselt põõsalt põõsale. Kirjude lilledega sarnlevad mitmevärvilised liblikad tulvasid õhu. Valge toonekurg, erepunased jalad rõhtsalt ette sirutatud, levitas laiu tiibu, siirdumaks Arakhsi mädasoodesse. Taltsad põdrad, metsik gasell ja hirv väljusid Hosrovi kuninglikest metsist ja hullasid julgelt ning vabalt ümberkaudseil mäeseljandikel.

Üksnes inimest polnud näha.

2. NELJAPÄINE ARAGATS. Ilus on Aragats. Tema õitsvad nõlvad, veerohked allikad, lõhnavad lilled vaimustavad vaatajat. Mägede puhas õhk on ülitervislik. Erkrohelistel küngastel söövad lambakarjad. Mitmevärviliseđ lilled pimestavad silmi. Selgete suvepäevade heledate päikesekiirte all näib Aragats muinasjutukaunitarina, kes puhkab lilledega ehitud lossis.

3. SELGE ÖÖ

H. Hajrapetjan

Ilus ja karge
öö on selge ...
Magusas unes
magab maailm.

Uinuvat ilma
jõgi ja puud
laulude saatel
hällitavad.

PENT NURMEKUND

Lehekülje koostas TRÜ orientalistikakabinet. Illustratsioonideks Enku puuskulptuurid.

Naiste emantsipatsioon contra abielu 3.

RAIVO PALMARU

Armastus

Raske on leida maailmas midagi, mille üle vaieldakse, millest kirjutatakse ja räägitakse rohkem kui armastusest. Aga mis on armastus? «Armastus on sügav kiindumustunne, andumus kellelegi või millelegi, mis võib küündida eneseohverdamiseni. Peale konkreetse inimese võib armastuse objektiks olla loodus, kunst, mõni tegevusala, kodumaa, abstraktne idee või moraaliprintsiip jne.

Sugupooltevahelises armastuses on harilikult aluseks sensuaalne külgetõmbejõud.» (ENE, I kd., lk. 195.)

Niisiis on armastus kiindumustunne, mille haare on õige lai, ulatudes kapsasupist kodumaani.

Ärgu lugeja pahandagu, kui ma püüan armastuse olemust selgitada just kapsasupi näite varal.

Igatsus kapsasupi järele tekib tavaliselt siis, kui kõht hakkab tühjaks minema. Loodus on nii seadnud, et organism annab energiavarude uuendamise vajadusest märku näljatundega. Tundes nälga, mõtleme me kohe kapsasupile. Nälga saaks kustutada ka hernesupiga, kuid see ei maitse meile. Nii asumegi kapsasupi kallale.

Samuti on armastusega inimeste vahel. Loodus on soo jätkamise vajaduse kindlustamiseks sisse seadnud sugutungi. Jättes selle kauaks rahuldamata, ta tugevneb ning sunnib vastavaid abinõusid kasutama. Seejuures üks osa vastassugupoole esindajatest (analoogiliselt hernesupiga) meie vajaduse rahuldamiseks ei sobi. Seksuaalse sobivuse lihtsamaks tuvastamiseks esineb selline nähtus nagu armumine — kuulus «vaatad otsa ja süda jääb seisma».

Juhul, kui armumine lõpeb vahekorraga või vahekordadega, pole midagi katki: peagi läheb selline armastus üle.* Nagu kapsasupist saab kõht ükskord täis, nii tüdinetakse ühest partnerist. Psühholoogid väidavad, et väikese grupi pikaajaline normaalne eksisteerimine pole võimalik. Seda on näidanud ka praktika, näiteks meremeeste juures.

Aga mis juhtub, kui me näljaga kapsasuppi ei leia? Siis hakkame sellest supist illusioone looma. Kui me kahe nädala jooksul kapsasuppi ei saa, siis kas sureme nälga või sööme hernesuppi.

Mingit vastust oma armumisele leidmata hakkab meid vaevama SUUR ARMASTUS. Kui oleme küllalt mõistlikud, leiame uue armumise, kindla rohu suure armastuse vastu. Vastasel juhul on olukord raskem. Just siis tekivad Jevgeni Oneginid, Petrarcad jt. Erilise ebamõistlikkuse korral võib asi minna enesetapuni.

Kui leiame aga kapsasupi näiteks seitsmendal päeval, larbime kõhu täis ja ... ei taha teda enam.

Niisiis jõudsime järeldusele, et armastus on mööduv. G. Naan pakub armastuse kestuseks umbes kolm aastat. Kuni emantsipatsiooni esimese astmeni ei toonud armastuse jahenemine paarabielule mingeid erilisi tagajärgi, kuigi naine muutus seksuaalpartnerist prostituudiks. Igati terve ja teovõimeline perekond säilis. Õigusteta ja kuulekal ning kartlikul pereemal ei tulnud mõttessegi hakata mehele milleski vastu vaidlema. Pärast seda, kui naise palk ja juriidilised õigused olid mehe omadega enam-vähem võrdsustunud, muutus olukord kardinaalselt.

Armastuse mõõdudes ilmus perekonda «külma sõja» õhkkond.

G. Naan soovitab «külma sõja» ärahoidmiseks või leevendamiseks mängida armastamist. Teisal soovitab ta säilitada huumorimeelt.

Mängida niimoodi kogu elu? Kui maailm oleks rahvastepalli plats, võiks ju ühe eluga kolmest proovida mängida seda kahtlast mängu, kus mõlemad pooled teesklevad usinalt armastust.

Naiste emantsipatsiooniliikumise II etapp

Paratamatult tekib küsimus, milline peaks olema naiste emantsipatsiooniliikumise II etapp.

Elsa Kudu nõuab oma artiklis «Mõningaid naisepoolseid mõtteid» («Sirp ja Vasar» nr. 29, lk. 12) naiste kodutöö arvamist tööstaaži hulka. Seega poleks koduperenaine mitte ülalpeetav, vaid kodutöödel töötaja. Selline olevat kõigi naiste nõudmine.

Uskumatu. Sisuliselt nõutakse siis tagasipöördumist abielukütketesse. Nõutakse emantsipatsiooni I etapi saavutuste tühistamist. Oletame, et naine jääb koju. Aga sel juhul mehe kui perekonnapea positsioon taastub momentaanselt. Jälle on tema see, kes sissetulekute eest koolitseb. Seega satub naine taas materiaalsesse sõltuvusse ning armastuse lõppedes taastub naise prostituudistaatus. Teisest küljest, kodune naine asotsialiseerub. Ta pole enam seotud tootva tööga. Ühiskonna püüdlused võivad talle võõraks jääda. Selline naine pole võimeline lapsi kasvatama kaasaegsetele tingimustele vastavalt. Tema seisund on hullem igasuguse toatüdruku omast. Sellise naise maailm piirdub vaid koduga. Ma ei usu, et naised seda tahaksid. Naise tee vabadusele on läbi abielukütkete. Sisuliselt on naiste emantsipatsiooniliikumine võitlus abielu kaotamise eest. Selle esimesel etapil võrdsustati naine mehega juriidiliselt ja ka materiaalselt. Jäid seksuaalsed piiramised (truudus), laste kasvatamine ja kristliku moraali igandid.

Naiste emantsipatsiooniliikumise teiseks etapiks on kahtlemata seksuaalrevolutsioon.

Seksil on kaks funktsiooni: (1) soo jätkamine, (2) hingelise ja ihulise naudingu saamine. Sellisena on seks kultuuri lahutamatu osa.

Pärast ürgkogukondlikku formatsiooni on seksi areng kogu maailmas läinud kolme teed:

1. Kristlus pidurdas igati seksi arengut, lubades seksuaalsuhteid vaid perekonnas. Sellele vaatamata oli seks siiski üsna suurel määral kättesaadav ülemkihtidele.

2. Muhameedlikes maades tagas islam enam-vähem vaba seksi ülemkihtidesse kuuluvatele meestele. Üldse oli meeste olukord selles suhtes soodne. Sama ei saa öelda aga naiste kohta: nende jaoks eksisteerisid loendamatud piiramised.

3. Mõningates idamaades (näiteks Indias) kohtame seksi vaba arengut.

(Järgneb)

* K. Marks ja F. Engels. Kogutud teosed kahes köites, II kd., Tln., 1960, lk. 187.

* Armastuse puhul vastassugupoole vastu muudab olukorra keeruliseks asjaolu, et vajadus selliseks armastuseks ilmneb kusagil 14.—15. aastast alates. Siis alles hakkame armuma ja armumist ning armastust harjutama. Esimese vahekorrani jõutakse alles 18—20 eluaasta vahel (mõnikord ka sootuks hiljem). Harjutamise perioodil piisab armumisele vastuse saamisest armumisega.

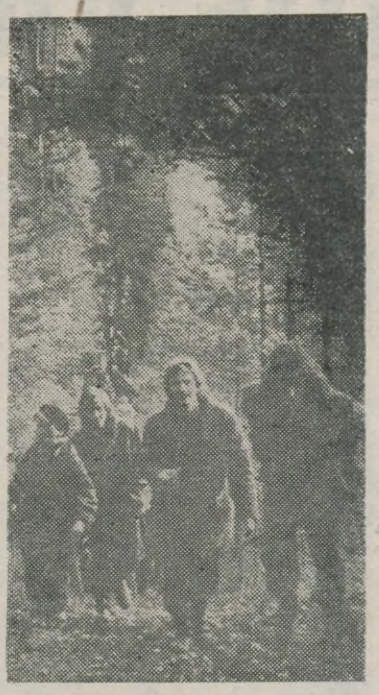

A. Põldvere foto

Looduslaste päev

Sellel pildil rühivad ulja sammuga mäest üles Bioloogia-Geograafiateaduskonna tudengid ja õppejõud, looduslaste päevast osavõtjad. Pilt on tehtud 10. oktoobril kusagil Särgjärve ja Kaiu järve vahel, siis, kui selja taga oli pool pühapäeva sügiseses looduses ja ees umbes kilomeetri kaugusel järve ääres ootas soe hernesupp. Viimasega on seletatav ka käijate reibas samm.

Looduslaste päev juhatas sisse teaduskonna õppeaasta juba mitmendat korda. Seekord tehti esimene peatus Vooremaa serval Inglismäel, kus vanemõpetaja I. Arold rääkis Vooremaa looduslikest tingimustest. Kukemetsa liivakarjääris püüti aspirant A. Kondi abiga selgeks saada, mis on mõhnastikud ja kuidas nad kujunevad. Jutt mõhnastikest jätkus Kaiu karjääris.

Et siiani räägiti ainult pinnavormidest ja jäme ots oli geograafide käes, püstitasid bioloogid loosungi «Maha karjärism!» (s. t. ära liivakarjääridest) ja suundusid looduslaste kolonni ees hoopis metsa. Nüüd tekitas elevust prof. H. Trass, kes lubas väikeselt lagendikult üles otsida kümme erinevat samblikuliiki ja oma lubaduse pealtvaatajate ergutuste saatel ka täitis.

Kaiu järve ääres kuulsid looduslased mõndagi huvitavat Kaiu järvistu kalastiku, kobraste ja ondatrate ning suurulukite jahimajanduse kohta.

Ning siis jõuti Peipsi äärde Kallastele, kus dots. V. Murel rääkis Peipsi lääneranniku asustusloost ning V. Kalm devonist Eestis, kasutades näitliku õppevahendina Peipsi ääres paljandunud kõrget liivakiviseina.

Punkt loodulsaste päevale pandi Ninal, kus dotsendid L.-P. Kullus ja L. Ristkok tutvustasid Peipsit ning selle kalastust.

Ja oligi päevakord ammendatud. 159 looduslast: 144 üliõpilast ja 15 õppejõudu istusid bussidesse ning asusid koduteele. Kokku sai neid neli pungilbussitäit. Neli bussitäit veidi väsinud inimesi, kes loodusele jälle sammukese lähemale olid astunud.

RIINA VILU

Vaikne kena kohakene

Ülikooli peahoone kolmas korrus. Tuntud koht meile kõigile. Siit pääseb aula rõdule, siin paikneb ka suitsetajate paradiis. Nendega püüab võistelda paljudele kolmanda korruse külastajatele märkamatuks jääv Ajaloo- ja Filoloogiateaduskonna raamatukogu, tudengikeeles lihtsalt «seminarka».

Astun uksest sisse ja pilk haarab kaht ruumikat lugemissaali. Loen kokku 5 üliõpilast. Raamatukogutöötajat esialgu ei ole. Avariiuleil näen ENE kuluma löönud köiteid, Lenini teoseid, sõnastikke, leksikone — kõiki neid võivad tudengid kasutada raamatukoguhoidja poole pöördumata.

Oodatav tulebki. Otsin TRÜ Teadusliku Raamatukogu lugejapileti välja ja palun end lugejaks arvata. Minutiga on juhataja Helju Kernil vajalik kaart täidetud ja ma pöördun tema poole ebaharilikku sooviga: palun tal rääkida seminariraamatukogust, selle töötajatest, nende muredest, külastajatest ja paljust muust.

Helju Kern töötab siin kolmandat aastat. Linda Haidak on ametis olnud juba 21 aastat. Üldse töötab raamatukogus neli inimest. Kordamööda tehakse kõiki töid.

Seminariraamatukogu oli tudengite käsutuses juba möödunud sajandi lõpul. Praegu on see filoloogide ja ajaloolaste päralt. Enamik kirjandusest ongi humanitaarse sisuga. Kogus on ligikaudu 45 000 raamatut, igal aastal tuleb juurde umbes 1100. Üliõpilaste käsutuses on ajalehed «Literaturnaja Gazeta», «Sirp ja Vasar», «Nõukogude Õpetaja» ning «TRÜ». Erialaajakirju on ligikaudu 20. Populaarteaduslikke raamatuid ja ilukirjandust on vähe.

Raamatukogu võib uhkust tunda mitmete vanemate väljaannete, samuti rikkalike rahvaluule- ja soomeugri fondide üle.

Viimasel ajal hakkab raamatukogu kimbutama ruuminappus: on jäänud vaid mõni meeter vaba pinda. Taotletakse ruumide juurdesaamist.

Võimaluse korral laenutatakse soovijaile kirjandust koju. Siis palutakse sekelduste vältimiseks lugejatel laenutustähtaegadest kinni pidada. Pahandust on hooletute raamatukasutajatega: avariiuleist kaob teatmeteoseid, raamatutest rebitakse lehti välja. Häirib kõrval asuvast suitsetamisruumist sissetungiv suitsuving, ventilatsioon on halb.

Raamatukogus on praegu 1300—1400 lugejat. Külastatavus on muutlik: õppeaasta algul valitseb lugemissaalides tühjus, sessiooni ajal on aga vaba kohta raske leida. On välja kujunenud kindel tudengite seltskond, kellele meeldib siin töötada. Mõnel on kogu «varandus» lauasahtlis, sest siit käib ta loengutel. Küllaltki aktiivselt on lugejateks hakanud esmakursuslased, kuid siiski veel mitte kõik. Tulge julgesti! Teid oodatakse!

MATI MÄÄRITS

Looduskaitsering

13.—14. novembril toimub Viru raba õpperaja väljaehitamine ja ekskursioon Lahemaa rahvusparki. Registreerimine lõpeb 22. oktoobril aadressil Nooruse 1—114 A. Kõdar ja Leningradi mnt. 25—651 E. Talts. Väljasõit kell 7 uue «Vanemuise» parkimisplatsilt.

Juhatus

Protülaktiline läbivaatus

tuleb üliõpilaste tervise huvides läbi viia sajaprotsendiliselt!

FLUOROGRAAFILINE KONTROLL (v. a. I kursused ja Arstlitead. alates IV k.) polikliiniku II korrusel kab. 27 k. 9—14 ja 15—19.30.

TUBERKULOOSIVASTANE VAKTSINEERIMINE I ja IV kursused arstipunktis esmasp. ja teisip. k. 12—18, reedel k. 12—17.

GRIPIVASTANE VAKTSINEERIMINE II, III ja V kursused arstipunktis k. 12—18, laup. k. 12—15.

PROFÜLAKTILINE KONTROLL KOOS KEHALISE KASVATUSE GRUPI MÄÄRAMISEGA II, III, IV kursused arstipunktis k. 12—18, laup. k. 12—15 (kuni 12. novembrini 1976). Vajalik on kursuse- või rühmavanemate kontakt arstipunktiga.

LÄBIVAATUS TULEB LÕPETADA 6. NOVEMBRIKS!

ÜTÜ

ÜTÜ otorinolarüngoloogiaringi koosolek toimub kolmapäeval, 27. oktoobril kell 17.30 Heidemanni t. 1. Võetakse vastu uusi liikmeid.

Ringi juhatus

Üliõpilased, kellel õppeedukus korras!

Ootame teie abi kütteperioodil: vajame keskkütte katlakütjaid. Põrduge majandusosakonna juhataja sm. Mägi poole.

NB!

Komsomolipiletite vahetamisest

Ülikooli komsomolikomitee on seadnud komsomolidokumentide vahetamise tähtajaks 1. novembri 1976. a. Mitmed teaduskonnad võivad juba raporteerida piletite vahetamisest kogu teaduskonnas. Enamikus teaduskondades on aga üksikuid komsomoligruppe, kes ei ole veel komsomolipileteid vahetanud. Kõige tõsisem olukord oli teisipäeval meie ülikooli suurimas — Arstiteaduskonnas, kus endine komsomolibüroo sekretär M. Parv (V k.) ei suutnud piletite vahetamist vajalikul tasemel organiseerida. Piletid on vahetamata ka Kehakultuurit. II k., psühholoogia II k., defektoloogia II k., füüsika II k., keemia II k., inglise fil. II k., saksa fil. II k. Piletite vahetamine TULEB LÕPETADA ÕIGEAEGSELT — selline on momendi peaülesanne.

Komsomolikomitee arvestussektor (tel. 341-21/667) ootab kommunistlikke noori, eriti teenistujaid, kes ei ole veel komsomolipiletit vahetanud.

Paljud ÜLKNÜ liikmed on ülikoolist lahkunud end komsomoliarvelt maha võtmata. Kui keegi teab allpool toodud ÜLKNÜ liikmete töö- või elukohta, palume viivitamata teatada ülikooli komsomolikomitee arvestussektorisse:

Zasorina, Tatjana Aleksandri t. (sünd. 1952); Solomonova, Tatjana Nikolai t. (1956); Värvimann, Üle Helmuti t. (1955); Herman, Viivi Evaldi t. (1954); Lange, Endla Hardi tr. (1951); Solomenko, Natalja Sergei t. (1955); Oja, Helle Vello t. (1955); Järvet, Riina Antsu t. (1954); Kuritskes, Tatjana Gendrichi t. (1951); Miller, Jüri Borissi p. (1951); Päll, Jan Raimondi p. (1950); Mikk, Merike Peetri t. (1951); Bruntseva-Andrianova Ljudmilla (1956); Laius, Anne Elmari t. (1950); Valk, Peeter Arnoldi p. (1950); Eevel, Jaan Richardi p. (1949); Kõll, Karin Erichi t. (1956); Lillevald, Milvi Davidi t. (1951); Lehepuu, Lea Uno t. (1955); Salujärv, Hain Akseli p. (1950); Kapp, Karin Jaani t. (1956); Mattiesen, Georg Valentini p. (1953); Uibo, Sirje Johannese t. (1956); Boston, Silja Martini t. (1957); Allikof, Raivo Olavi p. (1955); Tiimann, Maia Ülo t. (1952); Kleiner, Ilja Georgi t. (1951); Ugalkov, Igor Nikolai p. (1952); Reiljan, Anne Augusti t. (1953); Inger, Riina Valteri t. (1951); Uus, Ivi Endeli t. (1950); Hamzina, Sonja Umari t. (1949); Kodres, Jüri Johannese p. (1953); Astaškina, Tatjana Aleksandri t. (1957); Uustalu, Piret Feliksi t. (1955); Kruusauk, Malle Akseli t. (1955); Toomasson, Ülle Arvo t. (1957); Kozlov, Aleksander Viktori p. (1952); Heinaste, Anne Oskari t. (1952); Helmar, Valeri Grigori t. (1953); Laanets, Reet Evaldi t. (1952); Karasjov, Valeri Aleksei p. (1952); Gapejev, Vladimir Nikolai p. (1952); Aun, Arvo Vambola p. (1950); Beregov, Viktor Nikolai p. (1955); Eljand, Silver Kalju p. (1951); Sidorova, Tatjana Mihhaili t. (1951).

TRÜ klubis

töötavad käesoleval aastal järgmised **lasteringid:** laulu-tantsuring (juh. sm-d Tarmo ja Redel) teisip. k. 17—18 ja neljap. k. 18—19;

uisutamisring (juh. E. Pandre) esmaspäeval ja neljapäeval k. 17—18. Kuni jääkatte tekkimiseni toimub töö TRÜ klubi ruumes, hiljem Toomeorus uisuväljakul.

Ootame endiste ja uute liikmete aktiivset osavõttu!

Laste- ja noorukitekomisjon

EPA klubis

toimub 25. oktoobril kell 19 rahvamuusika kontsert. Esinevad isuri laulik, pillimehed Karjalast, Komist, Marist, ersamordva ja mokšamordva koor, laulikud Kihnust ja Värskast. Kaastegevad ansamblid «Leegajus» ja «Hellero». Ootame teid!

NB!

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ»

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5335. MB-05596.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 39 Reedel, 29. oktoobril 1976 XXVIII aastakäik

Külaline Taškendist, dots. M. Ješonova kinkis tartlastele kaks raamatut: «Saagu need meie sõpruse tunnistajaks ja juhatagu teed meie juurde Usbekistani!»

Pilgud ütlevad, et on, mida kuulata. Jaan KOPPELI fotod

Üliõpilaste teaduskonverentsist

Plenaaristung

Reedel, 22. oktoobril avati piduliku plenaaristungiga aulas I Baltimaade ja Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverents. Avasõnad lausus TRÜ teadusprorektor dots. Herbert Metsa. Ta tervitas palavalt kõiki osavõtjaid ning soovis sisutihedaid konverentsipäevi.

Minutilise leinaseisakuga austati kunagist TRÜ rektorit, ENSV TA tegevliiget akadeemik Hans Kruusi. Järgnevalt esines NSV Liidu ajaloo kateedri dots. Linda Eringson, kes meenutas akadeemik Hans Kruusi eluteed, rõhutades tema suurt panust Eesti NSV teadusesse ja ühiskondlikku ellu.

Tervitussõnu konverentsist osavõtjaile olid tulnud ütlema ÜTÜ vabariikliku nõukogu esimees dots. Johannes Tammeorg, komsomolikomitee sekretär Kalle Liiv, Taškendi RÜ dotsent M. Ješonova jt.

Kõlama jäi soov, et konverents kujuneks sisukaks, diskussioonirohkeks ja kasulikuks igale osavõtjale. Kalle Liiv soovis omalt poolt, et konverents oleks ka väike sõprusfestival. Sama soovi väljendas dots. M. Ješonova.

Plenaaristungi lõpetas üliõpilane Villu Tamul ettekandega «Professorite instituudi loomine Tartu ülikooli juures».

Pärast plenaaristungit algas pingeline töö kümnes sektsioonis.

Ajalugu

Sektsiooni tööst tegi kokkuvõtte ajaloo-osakonna III kursuse üliõpilane, ÜTÜ ajalooringi juhatuse liige Toomas Püvi, kes juhatas tööd esimesel päeval.

«Ajaloo sektsiooni töö avas üldajaloo kateedri juhataja prof. H. Ligi. Kahel päeval kuulati 16 ettekannet, neist kaheksa esitasid külalised Riiast, Minskist, Vilniusest ja Pihkvast. Huvitavaid ja sisukaid töid oli üsna palju, vaid üksikud esinejad piirdusid probleemide pealispinnalisema analüüsiga.

Esile tõsteti TRÜ ajaloo-osakonna IV kursuse üliõpilase Ants Kraudi uurimus «Tüpoloogilise meetodi kasutamine Eestis vanema rauaaja sõlgede uurimisel», mis imponeeris rohke näitliku materjali poolest. Arvukad joonised ja tabelid illustreerisid kujukalt mitmeid töö sisulisi lähtepunkte.

Meie külaliste ettekannetest väärisid suuremat tähelepanu I. Vikse (Riia) väga huvitav uurimus perekonna kujutamisest islandi saagades ja A. Peizuma (Riia) «Kokkuvõte arheoloogilistest kaevamistest Madona rajoonis Smaudži kalmel 1974. a. suvel».

Mõnes külalisettekandes häiris liiga kitsas probleemile lähenemine, nn. liigspetsiifilisus. Kahjuks oleme küllaltki ebakompetentsed vennasvabariikide ajaloo paljudes valdkondades ning see kahetsusväärne asjaolu nähtavasti põhjustaski ettekannetele järgnevate arutelude suhtelise ühepoolsuse ja süvendas kuulajaskonna passiivsust.

Peab märkima nooremate kursuste üliõpilaste küllaltki arvukat osavõttu sektsiooni tööst, seevastu rohkem ajaloohuvilisi tudengeid oleks oodanud IV kursuselt. V kursuse rahva hõredat esindatust võib aga seletada pingelise pedagoogilise praktikaga. Siiski oli esimesel päeval auditoorium päris suur — 90 inimest. Ilmselt tihe programm väsitas, sest millega muidu seletada märgatavalt hõrenenud kuulajate ridu järgmisel päeval.»

Bioloogia

Avasõnadega pöördus kuulajate poole sektsiooni juhataja, ÜTÜ geneetikaringi esimees T. Laasberg. Tudengitest asjaosaliste kõrval olid osalemisrõõmu tundma tulnud ka ÜTÜ Bioloogia-Geograafiateaduskonna esimees Ü. Mander (geogr. V k.), teaduskonna ÜTÜ tööd juhendav õppejõud A. Piirsoo ning ettekandjaid juhendavad õppejõud. Esimesena astus auditooriumi ette külaline Gomeli RÜst T. Bokut. Järgnesid uurimuslikud ettekanded meie üliõpilastelt T. Laasbergilt, I. Tootsilt, O. Laiuselt, T. Maimetsalt ja R. Kangurilt. Eksperimentaalbioloogilise suunitlusega tööde tutvustamisel kasutati illustratiivse materjalina diapositiive. Tänu heatasemeliste ettekannete igati korrektsele esitusele toimus töö sektsioonis tempokalt.

Sellise mulje jättis bioloogia sektsioon kõrvaltvaatajale.

Millise hinnangu annab aga toimunule teaduskonnas ÜTÜ tööd juhendav õppejõud A. Piirsoo?

«Seoses tööga ÜTÜ-s olen varemgi osalenud erialastel konverentsidel. Toimuv ülikoolidevaheline konverents on siiski esmakordne.

Üldmulje on hea. Eriti tahaksin esile tõsta II kursuse üliõpilaste I. Tootsi ja T. Maimetsa uurimuslikke töid. Kahtlemata on ettekannete õnnestumisele kaasa aidanud nende juhendaja sm. Saarma.

Vaatamata heale üldmuljele arvan, et kogu teaduskonna tööde esitamine ühes sektsioonis on mõttetu. See ei õigusta end juba üldarusaadavust silmas pidades. Hea näitena võib tuua kevadised teaduskonnasisesed ÜTÜ konverentsid, kus esitatavate 20—30 ettekande (neist rida väliskülalistelt) orienteeritus on konkreetsem.

Et eksperimentaalbioloogilised uurimused jäävad kohati raskesti mõistetavateks, oleks soovitav soodustada ettekannete tegemist üldteoreetilises suunas.

Üldiselt võib tööd bioloogia sektsioonis lugeda siiski õnnestunuks.»

Filoloogia

Teaduskonna üliõpilased esinesid möödunud aastal ÜTÜ vabariiklikul ja üleliidulistel konkurssidel edukalt. Teadushuvi paistis silma ka sel konverentsil. Töötati osakonniti — eesti, vene, inglise ja saksa filoloogid eraldi.

Eesti filoloogide ees rääkis IV k. üliõpilane K. Kross instruktiivist ning V k. üliõpilane Ü. Sirel naissoo väljendamise võimalustest eesti ja mari keeles. Vilniuse RÜ üliõpilane J. Pabreža tutvustas Põhja-Leedus kõneldava Žagarė murde mõningaid foneetilisi iseärasusi. Lisaks huvitavale ettekandele paelus külaline kuulajaid ka oma eestikeelsete tervitussõnadega.

Vene kirjanduse osakonnas kuulati kokku kaheksa ettekannet, neist pooled meie tudengeilt, pooled külalistelt Vilniuse ja Gomeli ülikoolist. Mainigem J. Kupala heroilis-romantiliste poeemide analüüsi Gomeli esindajalt B. Pikovskajalt ja leedulanna O. Gorohhovskaja tööd «Sõjast ja rahust».

Inglise filoloogidele pakkus suurt huvi E. Veldi ettekanne inglise laenudest jaapani keeles, saksa filoloogidele K. Raudsepa uurimus XV sajandi Revali kantseleiraamatute keelest.

Ettekannetele järgnes diskussioon. Sektsioonis toimunu põhjal võib nentida, et eelmises ajalehes ÜTÜ nõukogu esimehe U. Reino öeldud konverentsi ühe eesmärgi — teadustöö populariseerimine üliõpilaste hulgas — täitis vabariikidevahelise kaaluga üliõpilaste teaduslik konverents küll.

Geograafia

Sektsiooni tööd alustas geograafiaosakonna vilistlane Jüri Kõre ettekandega perspektiivsete maa-asulate elanikkonna formeerimisest. Rakvere rajoonis tehtud uurimiste põhjal selgus, et maaelanikkonna kontsentreerumine asulatesse on tingitud paarematest olmetingimustest asulates ja olenevalt majandi arengutasemest on praegu asulatesse koondunud 10—50% majandi elanikkonnast.

Järgnes V kursuse üliõpilase Helju Madissoo ettekanne looduse mõningate komponentide vaheliste seoste informatsioonianalüüsist ning Olev Oja ettekanne keskkonna mõjutajate süsteemidest. Sõna sai ka ainuke külaline geograafide hulgas — V kursuse geoloog Toomas Padjus, kelle teemaks oli Võrtsjärve nõo geoloogia ja hüdroloogia. Ökoloogiliste printsiipide kasutamisest maaparandusobjektide hindamisel kõneles V kursuse üliõpilane Ülo Mander. Punkti sektsiooni tööle pani stažöör Jüri Roosaare ettekandega territoriaalse struktuuri keerukuse määramise meetodist.

Võib öelda, et geograafia sektsiooni töö pakkus huvi võhikulegi, geograafidest rääkimata. Ent siiski arvasid geograafid, et neile oli see konverents ennatlik ja pealesurutud. Seda sellepärast, et samad tööd kantakse ette ka 4. detsembril ÜTÜ geograafiaringi aastapäeval. Polnud ka külalisi teistest kõrgkoolidest, kelle pärast oleks mõtet olnud neidsamu töid kaks korda kuulata. Seetõttu kujunes konverents pigem eelprooviks geograafiaringi aastapäevale.

reedest reedeni

Esimesed kaks päeva, reede ise ja laupäev, läksid üliõpilaste teaduskonverentsi tähe all. Sellest esimeselt ja teiselt leheküljelt. Päris lõpetuseks saadi kokku laupäeva õhtul uues kohvikus. Lühitervitused organiseerijailt ja külalistelt nagu banketil ikka. Üllatuseks küllatulnuile oli kuulda tervitusi oma emakeeles, mida ülikooli endine õppejõud, paljusid keeli valdav Villem Ernits seitsmes keeles (vene, usbeki, ukraina, valgevene, leedu, läti ja eesti) lausus.

Üritus on lõppenud. Seda peeti õnnestunuks. Siiski võib jääda mõne sektsiooni tööst ülevaadet lugedes kõrvalvaatajale veidi ebalev mulje: kuulajaid oli vähe, ei esitatud küsimusi jne. Selgituseks niipalju, et paljudes teaduskondades järgnes kõnesolev konverents vahetult kevadisele traditsioonilisele ÜTÜ konverentsile. Õppeaasta algusest möödunud vaevalt paari kuuga ei jõua tudeng uut tööd ette valmistada. Nii võib osa puudujäänud diskussioonist ka kevadisele konverentsile «üle kanda». Aga võib-olla jäi pisut väheseks ka eelreklaami.

Eile juhatati ülikoolis sisse uus konverents, ehitusmalevlaste oma.

Meie komsomoliaktivistid Jüri Asari ja Tiit Villig sõidavad homme algavale Moskva Riikliku Ülikooli komsomoliorganisatsiooni aruande- ja valimiskonverentsile.

Teatriklubilaste kutsel annavad pühapäeval aulas kaks etendust «Tõe ja õiguse» I osa põhjal Konservatooriumi lavakunstikateedri III kursuse üliõpilased.

VARJE SOOTAK

Kroonika

MERCEDES PENT,

sündinud 1954. a., on 1976. a. oktoobrist ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja organisatsioonilise töö alal. 1972. a. lõpetas ta Põltsamaa Keskkooli ja astus TRÜ Majandusteaduskonda majandusküberneetika erialale. 1974. a. osakonna komsomolibüroo sekretär, 1974—1976 teaduskonna komsomolibüroo sekretär. 1976. a. sügisest TRÜ komsomolikomitee ideoloogiasektori juhataja. NLKP liige 1975. aastast.

Füüsika

Reede pärastlõunal algas töö ka füüsikasektsioonis. Programm nägi ette 11 ettekannet, kolm neist meie üliõpilastelt. Täpsuse huvides peab ütlema, et kolmest TRÜ esindajast oli kahel ülikool seljataga.

Kummaline tundus tudengite vähene osavõtt sektsiooni tööst. Ei usu, et ettekanded nii diferentseeritud oleksid olnud, et nad üldse huvi poleks pakkunud või neist aru ei oleks saadud. Aga ju siis selleks omad põhjused olid. Objektiivsed põhjused, mida edaspidi igati rohkem arvestama peaks.

Huvitavaid ettekandeid oli mitu, näiteks E. Trofimenkol Minskist või meie M. Tammeorul. Selles osas võib ürituse kordalāinuks lugeda.

Matemaatika

Matemaatikud töötasid arvutuskeskuses. Kava järgi oli ette nähtud 43 ettekannet, tegelikult esines 32 üliõpilast, meie ülikoolist 26. Kuulajaid oli vähevõitu: esimesel päeval 38, teisel 26.

Külalisesinejaist oli Tartusse saabunud kaks üliõpilast Voronežist, neli üliõpilast Jaroslavlist ja üks üliõpilane Gomelist.

Enamikus ettekannetes käsitleti probleeme funktsionaalanalüüsist, arvutusmatemaatikast ja ridade teooriast. Lisaks sellele peeti ettekandeid ka algebrast, programmeerimisega seotud küsimustest ning keskkooli matemaatika õpetamise metoodikast.

Konverentsi töö laabumise eest kandis hoolt üliõpilane Peeter Mikkov. Ta arvas, et üliõpilaste tööde tase oli hea. Nõrku ettekandeid polnud. Esile tõstis ta T. Oja, kes käsitles metsakasvu modelleerimise probleeme. Tugevate kilda tuleb arvata ka Gomeli üliõpilase Aeksandr Skaletski tööd, mis avaldatakse lähemal ajal Bulgaaria RV-s.

P. Mikkov märkis, et sisulisest küljest ei jäänud TRÜ üliõpilaste tööd alla külaliste omadest, küll aga oli piinlik kehva vene keele oskuse pärast.

Arvutusmatemaatika kateedri dotsent Enn Tamme arvates täitis konverents igati oma eesmärgi. Eriti tõstis ta esile III kursuse matemaatikuid, kellelt kõige enam ettekandeid oli.

Aukirja väärilisеks osutusid üliõpilased N. Meller ja A. Skaletski Voronežist, I. Sokolova, L. Simonova ja M. Aizenštein Gomelist ning Tartu üliõpilased I. Preimann, A. Rips, T. Tambur, A. Malling ja J. Knjazihhin.

Õigusteadus

Tööd juhatas teaduskonna ÜTÜ nõukogu esimees Toomas Kelder. Kuulati ära kaheksa ettekannet, millest kolm esitasid külalised Läti ja Vilniuse RÜ-st, TRÜ-d esindasid Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilased Märt Rask, Hallar Lind, Ilmar Selge ja Karl Saavo ning III kursuselt Madis Kallion. Sektsiooni tööst võtsid osa kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja dots. A. Paltser, dots. J. Adojaan jt.

Pikemalt peatuksin Karl Saavo käsitletud komsomolitöö probleemidel. Tsiteerin ettekannet: «Komsomoliorganisatsioonide ees seisvad ülesanded noorsoo kommunistlikul kasvatamisel, tööalasel ja poliitilisel ettevalmistamisel ning sotsiaalse aktiivsuse arendamisel eeldavad organisatsioonilise juhtimise kvaliteedi tunduvat täiustamist.» Juhtimisest on küll pidevalt räägitud, ent praktiline kasu jääb ikkagi suhteliselt väikeseks.

Ettekandja käsitleski mõningaid kõrgkooli komsomolitöö juhtimise teoreetilisi aspekte, peatudes konkreetselt teaduskonna komsomolibüroo tegevuse täiustamisel. Kõlama jäi tõde, et süsteemi töö korrastamisel peaks esimeseks sammuks olema juhtimisorganite funktsioonide, õiguste ja kohustuste dokumentaalne reglementeerimine, mis kokkuvõttes tagaks kogu organisatsiooni harmoonilise juhtimise. Ettekandja väitis, et juhtimisorgani tegevust reguleeriv akt peaks koosnema järgmistest põhiosadest: üldosa, põhifunktsioonid, alluvus (organisatsiooni struktuur), funktsiooni või juhtimisorgani õigused ja kohustused, seosed organisatsioonis (alluvuslikud, funktsionaalsed, informatsioonilised), vastutus (alused, liigid, kord).

Kokkuvõttes ütles K. Saavo: «Komsomoliorganisatsiooni juhtimisel on normatiiv-organisatsioonilise dokumentatsiooni väljaarendamine üks esmajärgulisi ülesandeid. Selle lahendamine eeldab seniste katsetuste praktilist rakendamist, kestvate kogemuste vahetamist, aga ka teoreetilist üldistamist. Üliõpilasteadus ei saa sellest probleemist mööda minna.»

Ootuspäraselt oleks pidanud K. Saavo ettekanne kuulajates elevust tekitama, kuid paraku jäi diskussiooni vajaka, ehkki ka teised huvitavad ettekanded seda oleksid väärinud.

Ühiskonnateadused

Ühiskonnateaduste maja lugemissaali kogunes hulk üliõpilasi, nende seas ka külalised Gomelist, Dneprodzeržinskist ja Riiast. Ettekandeid oli kokku kümme. Probleemidering, millest räägiti, osutus küllaltki laiaks. Huvitavamatest teemadest tuleks märkida järgmisi: «Sotsialistlik võistlus ja tema osa efektiivsuse tõstmisel ühiskondlikus tootmises», «Laste eest hoolitsus kui üks proletaarse riigi tähtsamaid ülesandeid», «Vapruse ja mehisuse suurepärastest näidetest», «Intuitsiooni probleemid seoses alateadlikkuse probleemidega» jt.

Silma torkas, et meie üliõpilased kohati lausa veerisid oma venekeelseid ettekandeid. Tahtmatult läks kaduma mulje, et inimene on oma töö kallal ise vaeva näinud ja nende probleemideni tõepoolest ise jõudnud. Mahalugemine takistas tööst arusaamist ning kontakti loomist kuulajatega.

Huvi ettekannete vastu aga oli. Seda näitas esitatavate küsimuste küllaltki suur hulk. Eriti huvituti Gomeli külalise O. Denissenko ettekandest, milles räägiti peegeldusteooria probleemidest bioloogias.

On siiski üks «aga». Miks oli kuulajaid nii vähe? Pärast vaheaega jäid kohale vaid külalised ning need, kel oli ettekanne veel lugemata.

Lõpetamine

Laupäeval koguneti jälle aulasse. Seekord konverentsi lõpetama. Kaks pingelist tööpäeva oli seljataga, kuulatud hulk ettekandeid, osaletud huvitavates diskussioonides.

Laupäevase plenaaristungi avas TRÜ ÜTÜ nõukogu esimees dots. Udo Reino, kes esitas aruande konverentsi tööst: osa võttis 802 üliõpilast, esitati 156 ettekannet, 47 neist külalistelt.

Dots. U. Reino märkis, et konverentsi tase oli kõrge, ettekanded huvitavad. Mõnes sektsioonis küll kurdeti, et jäi puudu diskussioonist ning ettekandeid oli vähe, kuid need tõrvatilgad meepotis ei suutnud rikkuda head üldmuljet.

Aruannetega sektsioonide tööst esinesid üliõpilane R. Helme (Ajaloot.), dots. L.-P. Kullus (Geograafia-Bioloogiat.), vanemõp. Igor Tšernov (Filoloogiat.), dots. A. Haav (Füüsika-Keemiat.), dots. H. Türnpu (Matemaatikat.), dots. E. Ulst (Majandust.), üliõpilane A. Kullus (ühiskonnateadused) ja vanemõp. J. Sootak (Õigust.). Huvitavate ettekannetega silmapaistnud üliõpilasi autasustati aukirjaga. Võõrustajatele ütlesid tänusõnu külalised Riiast, Minskist, Gomelist ja Vilniusest.

Dots. U. Reino kinkis kõikidele vennasvabariikide delegatsioonidele külalisraamatud: «Need on selleks, et kui teie kord konverentsi korraldate, siis saaksime sinna oma tänusõnad sisse kirjutada.»

Pidulik plenaaristung hakkas lõppema, sellega ka I Baltimaade ja Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverents. Iga toreda ürituse lõpp on omamoodi kurb, kuid lohutuseks jääb teadmine, et peatselt kohtutakse.

Teatepulga võtab Tartult üle Vilnius.

Keemia

«Jah, meil on tõesti palju huvitavat, millest kirjutada,» ütles enne sektsiooni töö algust keemiakand. Jüri Kukk, konverentsil esinenud TRÜ keemikute teaduslik juhendaja.

Sektsiooni koosolekut avades avaldas Füüsika-Keemiteaduskonna dekaan prof. V. Past lootust, et sidemed vennasvabariikide kõrgkoolidega tihenevad tulevikus veelgi, nii et viie aasta pärast Tartus taas kokku saades külalisettekannete arv ületab ülikoolipoolseid.

Esitatud tööd olid aktuaalseil teemadel, mida keemiaalases kirjanduses seni küllalt käsitletud ei ole. Ettekannete kindluse taga võis hoomata eelnevat tõsist tööd. Oma seisukohtade näitlikustamiseks kasutati diapositiividena valmistatud graafikuid, tabeleid ja näidispreparaate. Uurimustel on praktilist väärtust. Näiteks Dneprodzeržinski külalisesineja E. Malõgina uurimistöö tulemusi suure rõhu all töötavates mehhanismides kasutatavate määrete kohta rakendatakse juba tööstuses.

Tartlaste ettekannetest olid huvipakkuvamad P. Toomiku töö sellest, kuidas mõjutab happelistes lahustes temperatuur niklil toimiva vesiniku katoodjagunemise kineetikat, T.-K. Välimäe uurimus malahhiitrohelise sünteesi meetoditest ja I. Danilovi töö bitsüklilise oktaani sünteesist. Kokku kuulati ära 11 ettekannet.

Sektsiooni tööd iseloomustas J. Kukk: «Kuuldud üliõpilastöödes kajastub meie ülikooli keemiaosakonna kõigi kateedrite ja laboratooriumide töö. Konverentsi positiivseks küljeks on see, et vanemad üliõpilased tutvustavad noorematele ja ka üksteisele, millega nad tegelevad ÜTÜ ringides. Tore on, et sõna võtnud olid omandanud hea erialase vene keele, mis võimaldas laskuda isegi diskussioonidesse.

Ent sektsiooni töö näitas ka, et olles tugevad kitsalt spetsiaalses teemadevaldkonnas, kipuvad üliõpilased unustama keemia üldisi tõdesid. Miinuspoolele peab asetama sellegi, et konverentsil polnud ühtegi ettekannet analüütilise keemia kateedrilt.

Ülikoolidevahelise teadusliku koostöö süvenemine annab värskeid ideid ja rikastab keemiat kindlasti nii mõnegi originaalse uurimusega.»

Konverentsikirjutised on I kursuse ajakirjandusüliõpilaste RAIVO LOTI, KÄRT TÕNISSONI, MAE VAPPERI, MARGUS VÄLJA, RIINA VILU, TIIU KLAASI, MARE RANDJÕE, AIME JÕGI, TÕNU KARRO, SILVIA SIBRITSA, JAAK KONNO ja ANDRUS RIPSI (mat. V k.) sulest.

Juubilar Vaike Leek

Võiksime üles lugeda raamatukogus töötatud aastad, kiitused tehtu eest — pildi inimesest see vaevalt annab või kui annab, siis ehk koguni väära.

3. novembril pühitsetakse meie majas järjekordset juubelit. Seekord on sünnipäevalapseks VAIKE LEEK. Raamatukogus töötatud 26 aastat (neist 22 ülikooli omas) lubavad oletada, et tegemist võib olla ehk luitunud kuiva raamatukoiga või siis väga targa inimesega. Esimene oletus on juubilari puhul lausa absurdne, kui mõelda tema nakatavale elurõõmule, elujõule ning mõnikord otse plikalikule lustile. Mis puutub tarkusesse, siis seda on piisavalt ning usinust ikka ja jälle uurida, juurde õppida. Mittestatsionaarselt lõpetatud ülikool perekonna ja töö kõrvalt annab tunnistust visadusest ja jonnist. Tugevalt arenenud vastutustunne on tema puhul täiesti loomulik. Lausa kadestusväärne on aga tema omadus ikka ja alati alustada oma töid ja tegemisi raskemast, keerulisemast, koguni ebameeldivast.

Nõu ja abi on Vaike Leegilt saanud sajad raamatukogukülastajad, ja kui mitte nime, siis näo järgi tuntakse teda hästi. Varasematel aastatel töötas ta abonemendi leti taga, siis lugemissaalis, viimased aastad kataloogimisosakonnas. Ikka heatujuline ja vastutulelik, just selline, kelle poole tahaks põörduda igaüks meist. Ja vastuse leiab ta igale lugeja küsimusele, kui raske see ka oleks.

Nüüd, mil talle tähtpäeva puhul õnne soovime, ei taha mitte ütlemata jätta, et suur ja rõõmus kingitus oli juba aegsasti käes: 1. septembril said kaks noort inimest, Leegi pere kaksikud, õnnelikult üliõpilasteks.

Palju õnne, visadust, jonni ja tervist järgnevateks aastateks!

Kolleegide nimel
MALL LAAS

Professor Vladimir Riives 60

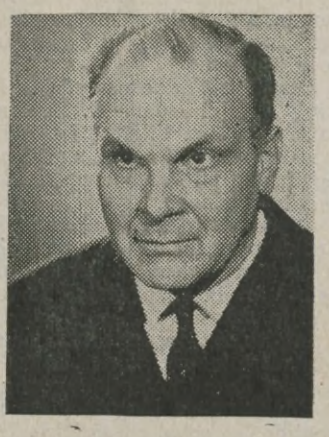

TRÜ üldfüüsika kateedri professor Vladimir Riives on jõudnud 60. eluaasta künniseni.

V. Riives sündis 28. oktoobril 1916. a. Tartus. Tartu Ülikooli lõpetas ta matemaatika alal 1940. a. Juba üliõpilasena tundis V. Riives huvi astronoomia vastu, oli 1938.—1941. a. Tartu Tähetorni ja 1944.—1947. a. TRÜ astronoomia kateedri assistent. Aastail 1947—1960 töötas ta teadurina ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudis, olles viimased neli aastat astronoomia sektori juhataja. 1960. aastast on juubilar jälle TRÜ teenistuses, algul 5 aastat astronoomia ja geofüüsika kateedri juhataja. 1965.—1970. a. teoreetilise füüsika kateedri dotsent ja 1970.—1975. a. professor. Pärast väitekirja kaitsmist anti talle 1969. a. füüsika-matemaatikadoktori kraad ja alates 1972. a. professori kutse. Aastast 1975 on juubilar TRÜ üldfüüsika kateedri professor. Üliõpilastele loeb ta astronoomia üld- ja erikursusi. Ta on NLKP liige 1963. aastast.

Juubilari uurimisalaks on kosmoserändurid — komeedid. Ta on avaldanud töid komeetide füüsika alal, välja töötanud komeetide fotomeetria originaalse metoodika ning selgitanud komeedi tuuma ja gaasilise ümbrise struktuuri. Komeetide füüsika alal on ta üleliiduliselt tuntud spetsialist. Aastast 1952 on ta Ülemaailmse Astronoomia Uniooni liige.

Üliõpilased tunnevad juubilari kui head lektorit, kolleegid kui sõbralikku seltsimeest ja koosolekutest osavõtjad kui head diskuteerijat, kes vaidleb kõik küsimused lõpuni, aga hindab ka oponendi õigeid väiteid.

Soovime juubilarile palju jõudu edaspidisel tööl meie *alma mater*'i ja kosmose künnimaal.

Kolleegide nimel
dots. PAUL PRÜLLER

Kahevõistlus ehk meeldiv on olla külaline

Läinud nädalavahetusel viibisid majandusküberneerikud külas Riia kolleegidel. Tehti kokkuvõtteid kevadel alustatud sotsialistlikust võistlusest. Õppetöös ja spordis tunnistati paremateks tartlased, isetegevuses esinesid mõlemad hästi.

Lisaks koos veedetud meeldivatele õhtutundidele, kus lauldi võistu, pajatasid naabrid ka oma ülikoolist ja tudengielust.

Läti ülikoolis õpib pisut rohkem tudengeid kui meil: ligi viis ja pool tuhat. Ülikoolis on kaheksa teaduskonda. Majandusteaduskonda kuulub 820 (meil u. 500) üliõpilast. Ka õpitavad erialad on erinevad: majandusküberneetika, rahvamajanduse planeerimine, statistika, tööstuse planeerimine ja informatsiooni mehhaniseeritud töötlemine.

31. augustil on Riia fuksidel (meie keeli esmakursuslased) kõige pidulikum päev tudengitee algusel — nn. Aristotelese päev, kus habemes Aristoteles tervitab fukse tudengiks saamise puhul. Traditsioon näeb ette, et sel päeval võivad esmakursuslased siseneda ülikooli trepi otsekäigust, kust hiljem ei tohi tudeng enam kordagi käia, vaid kasutab külgmisi käike. Teist korda on lubatud seda püha otseteed kasutada ülikooli lõpetamisel. Tundmata kohalikke traditsioone, kippusid meie tudengid otsetrepist käima, mille peale öeldi, et kui valel ajal otsetrepist alla tuled, ei lõpeta ülikooli.

Erinevustest veel niipalju, et kolhoosis käib I kursus; vanemate tudengite jutu järgi pidi see kasuks tulema kursuse kollektiivi kujunemisele ja esmakursuslaste taidluskonkursil ei ole esineda tahtjaist puudu.

Ülikoolis korraldatavatest suurüritustest, nagu poliitiliste laulude festival, parima diskori konkurss, võtab osa üliõpilasi paljudest meie liiduvabariikide kõrgkoolidest. Ka meid on kutsutud.

Sinjor (s. t. IV kursuse tudeng) Jānis Ausans rääkis (meile igatahes uudis), et nende Õigus- ja Matemaatikateaduskond pidid juba aastaid meie omadega suurt sõprust pidama.

Kevadsemestril ootame omakorda külla lätlasi. Meeldiv on vastu võtta külalisi, hea on olla oodatud külaline.

MERCEDES PENT,

Ootame konkreetseid ettepanekuid

Vastavalt ENSV Rahvakontrolli Komitee määrusele toimub k. a. oktoobris—novembris ülikoolis massiline kütuse- ja energiaressursside kasutamise ülevaatus. Ülevaatuse läbiviimiseks on ülikooli rektori käskkirjaga moodustatud üleülikooliline komisjon (esimees halduprorektor Ü. Saag) ja 9 allkomisjoni. Allkomisjonid on moodustatud õppe-, administratiiv- ja tootmishoonete ning ühiselamute paiknemise järgi. Allkomisjonide esimeesteks on valdavas osas rahvakontrolligruppide esimehed.

Ülevaatuse peaülesanneteks on:

— õppejõudude, üliõpilaste ja teenistujate kaasatõmbamine reservide otsimisele kokkuhoiurežiimi edasiseks tõhustamiseks ning energiaressursside kasutamise efektiivsuse tõstmisele;

— abinõude rakendamine püstitatud ülesannete täitmiseks kütuse, elektrienergia ning mootorikütuse ja määrdeõlide kulu vähendamise alal;

— energiaressursside, samuti vee kasutamisel esineva ebamajanduslikkuse kõrvaldamine.

Ülevaatuse käigus pööratakse tähelepanu mitmesugustele küsimustele.

Elektrienergia kasutamisel tuleb muu hulgas välja selgitada kõik elektrienergia ebaratsionaalse kasutamise juhud, elektriseadmete remondi kvaliteet, kas ventilatsiooniseadmed lülitatakse välja töö vaheaegadel ja pärast tööd jne.

Komisjonidel tuleb välja selgitada, kas kütuse hoidmisel on tagatud vastavad hoiutingimused, samuti kas kütust kaitstakse riknemise, kadude ja riisumise eest.

Eraldi on vaja pöörata tähelepanu vee säästlikule kasutamisele ja selle kadude likvideerimisele.

Mootorikütuse ja määrdeõlide kokkuhoiu alal on vastava komisjoni tähelepanu keskpunktis autode tühisõidud.

Kuid peale eespool märgitu on ülevaatuse käigus oluline pöörata tähelepanu ka kõigile muudele küsimustele, millest oleneb kütuse- ja energiaressursside säästlik ja efektiivne kasutamine.

Peale puuduste väljaselgitamise on ülevaatuse ülesandeks ka otsese abinõude tarvituselevõtmine väärnähtuste kõrvaldamiseks. Selles saavad komisjone abistada meie kollektiivi kõik liikmed, informeerides esinevatest puudustest ja tehes omapoolseid ettepanekuid puuduste kõrvaldamiseks.

Üleülikooliline komisjon loodab, et kõik meie õppejõud, üliõpilased, teenistujad ja töölised võtavad aktiivselt osa kõne all olevast ülevaatusest ja teevad asjalikke ettepanekuid, kuidas energiaressursse säästlikumalt kasutada. On soovitav, et ettepanekud esitataks kirjalikult teaduskondade ja ülikooli muude allasutuste rahvakontrolligruppide esimeestele, komisjonide liikmetele või lastakse administratiiv-majandushoones asuvasse rahvakontrollile adresseeritud ettepanekute kasti.

Kokkuvõtted ülevaatusest tehakse 30. novembril.

ALBERT PALTSER,
TRÜ rahvakontrolligrupi esimees, üleülikoolilise komisjoni aseesimees

Komisjonide koosseis

ENSV Rahvakontrolli Komitee 23. juuli 1976. a. määruse «Kontrolli sisseseadmisest ettevõtete, organisatsioonide ja asutuste taiveks ettevalmistamise ja kütuse- n ng energiaressursside kasutamise üle 1976/77. aasta kütteperioodil» täitmiseks TRÜ-s käsib rektor:

1. Läbi viia k. a. oktoobris-novembris kütte- ja energiaressursside ning mootorikütuse ja määrdeõlide efektiivse kasutamise laiahaardel ne ülevaatus kõ gis ülikooli allasutustes, ühiselamutes, õppe- ja tootmishoonetes.

2. Ülevaatuse organiseer miseks ja läbiviim seks moodustada üleülikooli'ine komisjon järgmises koosseisus: esimees halduspr orektor Ü. S a a g; aseesimees EKP TRÜ komitee sekretäri asetäitja, ülikooli rahvakontrolligrupi esimees A. P a l t s e r; liikmed: ELKNÜ TRÜ komitee sekretär K. L i i v, TRÜ ametiühingukomitee esimees H. K a b u r, pearaamatupidaja L. Z e r n a n t, peaenergeetik R. S a k a r i a s, peamehaanik E. K õ r g e m ä g i, vaneminsener O. M ä g i.

3. Allasutustes, ühiselamutes, õppe- ja tootmishoonetes moodustada alakomisjon d järgmises koosseisus:

1) peahoone hoonete grupp (komandant L. Valdmaa)

esimees Õigusteaduskonna rahvakontrolligrupi esimehe asetäitja dots. J. M ä ' ; aseesimees peahoone komandant L. V a l d m a a; liikmed: teoreetilise füüsika kateedri juhataja prof. K.-S. R e b a n e, farmaatsia kateedri dots. L. K i r s c h, orgaanilise keemia kateedri dots. T. I l o m e t s, NSV Liidu ajaloo kateedri dots. V. T r u m m a l, õppetehnika teenistuse van. insener K. P i l d, peahoone keskkütetükütja A. S a v i.

2) Vanemuise tn. 46 hoonete grupp (komandant J. Lillast)

esimees Bioloogia-Geograafiat. rahvakontrolligrupi esimees dots. J. R i s t k o k; aseesimees komandant J. L i l l a s t; liikmed: geoloogia kateedri dots. E. L õ o k e n e, füüsilise geograafia dots. L. V a s s i l j e v, hügieeni kateedri assistent V. R a t n i k, rahvamajandusharude ökonoomika kateedri v.-õp. M. V ä l j a, mikrobioloogia kateedri dots. E. T ü r i, võimlemise kateedri juhataja dots. H. V a l g m a a, kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja dots. U. S a h v a, meditsiinilise kesklaboratooriumi juhataja A. K a l l i k o r m.

3) komandant K. Pragi hoonete grupp

esimees TRÜ rahvakontrolligrupi olme- ja sanitaarsektori juhataja prof. Ü. A r e n d; aseesimees komandant K. P r a g i; liikmed: anatoomia kateedri van. õp. K. U l p, anatoomia kateedri van. prep. A.-A. A r m i n, anatoomia kateedri van. prep. A. K r e i s, farmakoloogia kateedri dots. O. R a j a v e e, füsioloogia kateedri van. õp. E. H a n s s o n, patoloogilise anatoomia kateedri dots. U. P o d a r, füsioloogia kateedri van. prep. S. M u t t i k, sportmängude kateedri van. õp. V. L e n k, suusaspordi kateedri dots. A. T ä h n a s.

4) botaanikaaia, Leningradi mnt. 2 hoonete grupp (komandant M. Kiis)

esimees botaanikaaia direktor H. K i m m e l; aseesimees komandant M. K i i s; liikmed: botaanikaaia insener-bioloog V. K i v i, elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi juhataja A. T a m m i k, õppe-eksperimentaaltöökoja juhataja A. J a a g o s i l d, üldfüüsika kateedri juhtaja dots. V. R u t t a s.

5) Teadusliku Raamatukogu ja eriõpetuse kateedri hoonete grupp (komandant K. Eerme)

esimees Teadusliku Raamatukogu rahvakontrolligrupi esimees E. B r i k; aseesimees komandant K. E e r m e; liikmed: Teadusliku Raamatukogu direktor L. P e e p, Leningradi mnt. filiaali juhataja L. P e t e r s o n, teen'ndamise osakonna juhataja K. L e p i k, hügieeni- ja restaureerimise osakonna juhataja R. L a a n m a a, pearaamatukoguhoidja L. U r b a, komplekteerim sosakonna juhataja P. T i i r m a a, arvestussektori juhataja L. V e l d i, kataloogimisosakonna juhataja H. R i i v e s, eriõpetuse kateedri õpetaja major I. S k u r a t o v s k i, er õpetuse kateedri õpetaja major V. K o t o v.

6) staadion, sõudespordibaas, Kääriku spordibaas

esimees Kehakultuuriteaduskonna rahvakontrolligrupi esimees H. L a i d r e; asees'mees Kääriku spordibaasi juhataja J. P õ l d s a m; aseesimees TRÜ spordibaas'de juhataja E. U i g a; liikmed: staadioni direktor J. S ü l d, sõudespordibaasi juha'aja J. H u r t, Kääriku spordibaasi tööline E. L i i v a m ä g i, kergejõustiku kateedri dots. kt. M. G u t m a n.

7) garaaž, ehitusjaoskonna töökojad

esimees majandusosakonna rahvakontrolligrupi esimees V. K i i s; aseesimees garaaži juhataja K. S o o s a l u; liikmed: buss'juht O. L a a r, lukksepp-sanitaartehnik V. K o i t m e t s, lukksepp-sanitaartehnik E. R u m v o l t, laudsepp H. P e e t s o.

8) Pälsoni 14 ja 23 ning Tiigi 14 ühiselamud

es'mees tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dots. E. P l o o m; aseesimees komandant S. K i l g i; liikmed: komandant P. Ü t s, komandant V. T e r n a, Pälsoni 14 ühiselamu nõukogu esimees A. K ü n k a, stažöör R. N a r i t s, defektoloog'a III k. üliõpilane K. D a m m e r t.

9) Leningradi mnt. 25, 27, 89 ühiselamud

esimees Arstiteaduskonna rahvakontrolligrupi esimees dots. V. M a n d e l; aseesimees komandant A. S u l t s; liikmed: komandant E. J a a n i k e s i n g, komandant H. R e i m a n n, üh'selamu nr. 5 laoho'dja V. S a a g, ühiselamu nr. 6 laohoidja I. T o o m, ühiselamu nr. 7 laohoidja K. K r i i t, ühiselamu nr. 5 nõukogu es'mees P. B a k o v, ühiselamu nr. 6 nõukogu esimees Ü. E s k e l, ühise'amu nr. 7 nõukogu esimees V. S i l d.

Alakomisjon'de esimehed peaksid vastavalt vajadusele kaasa haarama ka ülikoo'i töötaja'd ja üliõpilasi.

4. Üleülikoolilisel komisjonil koostada ülevaatuse ürituste plaan hiljemalt 25. oktoobriks ja teha kokkuvõtted ülevaatusest hiljemalt 30. novembriks k. a.

5. A'akomisjonide esimeestel esitada ülevaatuse materjalid üleülikoolilise ülevaatuse komisjonile hiljemalt 24. novembriks k. a.

Rektor õnnitleb

75. sünnipäeva puhul NSV Liidu ajaloo kateedri laboranti ANNE MADISSONI ning tänab 30-aastase eeskujuliku töö eest ülikoolis. 60. sünnipäeva puhul kuuluvad rektori õnnitlused prof. VLADIMIR RIIVESELE, 50. sünnipäeva puhul vene keele kateedri dots. NIINA STOROŽENKOLE.

Tänu

ELKNÜ KK tänukirjaga autasustati endist EKP TRÜ komitee sekretäri asetäitjat Eha-Mai JÕGE aktiivse kaastöö eest noore põlvkonna kommunistlikul kasvatamisel ja TRÜ vanemtöödejuhataja jaoskonna juhatajat Ahto LIIKI abi eest töö organiseerimisel ja üliõpilaste kommunistlikul kasvatamisel TRÜ suvemalevas.

Pisut garaaži-juttu

Suurte asutuste asjaajamised on sageli keerulised. Tihti tuleb kulutada mitmeid uksi ja lävepakke, et vajaliku toimingu tehtud saaks. Hiljuti tahtis I kursus Mihhailovskojesse sõita. Teadjamad inimesed soovitasid meil minna Abovjani tänavas asuvasse majja, kus on Tartu Riikliku Ülikooli garaažid. Sealt saigi kirja pandud alljärgnev lugu.

Tõtt öelda, ega suure õppeasutuse allorganisatsioon oma välisilmega eriti ligi küll ei meelita. Juba kaugelt vaadates on midagi eemaletõukavat: poollagunenud hallikas müür elab oma viimaseid päevi, õues valitseb lausa paabeli segadus, vajaminevad tööriistad vedelevad korratult mööda õue. Sellistes tingimustes töötada on ilmselt väga raske. Usterägas orienteerumine nõuab omajagu pingutust. Viimaks teatab silt uksel, et olen siiski õiges kohas. Kalju Soosalu on mees, kel siinseid garaaže on tulnud juhatada juba neli aastat. Praegu on ta tööga kõvasti ametis: vahetpidamata heliseb telefon, ikka ja jälle astub kabinetti keegi töömeestest. Mõistagi, parajasti on keskpäeva kõige kiiremad minutid, mil juhatajal käed-jalad tööd täis. Abivajajaist puudust ei tule, sest sageli on kõik sõidukorras masinad reisidel. Kalju Soosalu püüab igaühele vastu tulla.

Kui kõige pakilisemad toimetused korras, saan juhataja jutule. Palju ülikoolil üldse sõiduvahendeid on?

«Ega neid nii vähe olegi, ometi oleks mõnda bussi ja sõiduautot veel juurde tarvis. Meil on üheksa autobussi, niisama palju sõiduautosid ja rohkem kui tosin veomasinat. Mainida võiks veel traktoreid, autode järelhaagiseid ja tõstukeid, mis ülikooli ehitustel on sageli marjaks ära kulunud.» Kui juhatajalt kuulen, et masinajuhte on praegu kakskümmend viis, seega vähem kui sõidukõlblikke masinaid, olen pisut üllatunud. Kuidas juhid sellise lisakoormusega toime tulevad? K. Soosalu põhjendab seda üsna lihtsalt: mitmed sõiduautod on kõrgkooli kateedrite käsutuses, mõned Kääriku spordibaasis. Sinna pole juhte lihtsalt tarvis.

Sõiduautodega on garaažil vähe muret. Masinad on kõik peaaegu uued, vaid «Volga» M 21 ja vanemat tüüpi GAZ-69 vajavad sagedamat remonti. Seevastu veoautode ja bussidega on lugu kehv. Ei kohta just sageli masinatega varustatud ettevõtetes olukorda, et sõidukorras peavad olema viis veoautot GAZ-51, mis juba ammu oleksid pidanud meie tänavapildist kaduma. Sama lugu on bussidega, sest kaasaja nõuetele vastab tegelikult ainult mikrobuss «Latvija».

Meie jutuajamist katkestavad sageli telefonikõned. Minu pärimisele selle üle vastab Kalju Soosalu: «Neljapäeval on meil kogu transpordi ülevaatus. Selleks ajaks peame kõik korda saama. Sellest ka kogu segadus ja närviline õhkkond.»

Jälle heliseb telefon.

«Garaaž kuuleb.»

Hääl telefonitorus nõuab-palub midagi tungivalt. K. Soosalu mõtleb hetke ja lausub: «Hea küll. Kohe saadan!» Toru klõpsatab hargile. Kalju Soosalu hüüab eesruumi: «Jegorov, võta kohe auto ja lase ümber nurga kohviku ukse ette! Ja aita noorikutel kotte ka peale tõsta!»

Hooldusprobleemid?

«Ega siin suurt rääkida olegi. Sellisele hulgale sõidukitele on meil remondiks vaid kolm kanalit ja üks lukkseppmehaanik. Aga temale peab tõesti au andma: Ilmar Ilves on mees, kes saab iga tööga hakkama. Ühest meistrist jääb siiski väheks. Kaks meest peaks vähemalt olema.»

Toime siiski tullakse, sest 85% autojuhtidest on I liigiga ja võimelised ise jooksvat remonti tegema.

«Põhiline varustaja on koondis «Eesti Põllumajandustehnika», kelle kohustused meie vastu kipuvad enamasti unarusse jääma. Muidugi on selge, et vananenud masinaparki ei suudeta tagavaraosadega varustada.»

Siiani on meie jutt püsinud vaid muredel ja minu tuleku otsene eesmärk tagaplaanile jäänud. Tahtsime ju Mihhailovskojesse sõita ja seepärast poetan argliku märkuse muu jutu sekka. «Miks mitte, palun väga. Ainult 1 rubla 50 kopikat tund pluss 7 kopikat kilomeetrilt. Võrreldes linna autobussipargiga on see poolmuidu saadud. Vaid ühte tuletan meelde: bensiin olgu teie poolt. Sellega on tihti ütlemist olnud, sageli ei taheta meist aru saada. Kütusega on aga praegu raske. Kirjutage haldusprorektorile avaldus ja kui saate resolutsiooni, ei tee meie takistusi.»

Ilmselt on meil vedanud: bussi saada pole kuigi kerge. Teenindatakse ju eelisjärjekorras raamatukogusid, kirjastust ja töökodasid, samuti ehitus- ja varustusasutusi. Ka sportlased saavad graafiku alusel sõita nii oma vabariigi spordibaasidesse kui kaugemalegi.

Näpistan veel minuti garaažijuhataja kallist tööajast ja palun nimetada tublimaid töömehi. Kalju Soosalu jääb hetkeks mõttesse ja sõnab siis: «Kõik on tublid. Aga Andrei Martikainen, Rein Matt ja Hugo Petrakov eriti.»

AARNE RANNAMÄE

Aulas etendunud Tiit Lutsu «Keegi ikka laulab» üks ekspressiivsemaid stseene.
Jaan KOPPELI foto.

Olnust Varjulisest ajaloost

Perekonna- ja armuküsimused on aina erutavad. Just aina, *sest see temaatika on olnud populaarne ammu enne R. Rimmeli ja G. Naani poeetilist demograafiat. Nii ilmneb järgnevastki.*

70 aastat tagasi ilmus ajalehe «Sõnumed» lisas R-Kaja pseudonüümi varjus kuuest õpetusest koosnev följeton «Tähelepanemiseks neile, kel «Postimehega» tegemist tuleb». Viimasele õpetusele järgneb «tähendus»: «Kui sa abielus elad, siis pead tingimata tõeks tegema, et sa oma teisepoolega kiriklikult *paari oled pandud. Muidu oled sa «vaba-armastaja», ja see on hirmus issanda meelest.» Tegelik autor H. Pöögelmann ei lisanud seda märkust asjata: laulatamata abielu — tollal «porduelu» — oli mitteateistlikus seltskonnas midagi hirmuäratavat. Kiriklik laulatus oli ainus seaduspärane viis abielu registreerida.*

On levinud arvamus, nagu oleksid E. Vilde ja L. Jürmann esimestena loobunud kiriklikust abielu sõlmimisest ja teatanud 9. septembril 1905 oma kooselust. See ei ole päris täpne. Ka Vilde esimene abielu polnud kiriklik, kuid see sõlmiti Berliinis 27. augustil 1891. Eestis olid teadaolevalt esimesed Minni Kurs (1879—1940) ja Lui Olesk (1876—1932), kes teatasid oma abielust 1. veebruaril 1905. Kummastki said vasakpoolsed ühiskonnategelased ja eduerakonna poliitika ideelised vastased. L. Olesk, kelle sünnist möödus 12. oktoobril 100 aastat, kutsuti eestikeelse ülikooli loomise järel õigusteaduse õpejõuks, kuid ta loobus sellest advokaadiameti kasuks. Küll oli ta ülikooli juriskonsult. Ta oli mitmete organisatsioonide juhatuses ning kuulus põliselt «Noor-Eesti» kirjastuse nõukokku. Ülikooliga sidus teda ka mitmete õppejõudude hea tundmine, nii oli ta prof. J. Margi väheseid häid sõpru. Tema poliitilisest tegevusest on tähelepandav osavõtt ühe kaitsjana 149 protsessist.

Need laulatustest loobumised ei põhjustanud ainuüksi viidatud vestet. H. Rooskaja (taas H. Pöögelmanni) raamat «Jämedad jooned» (1910) oli oma sisult üsna otseselt suunatud eduerakondlaste ja kõigepealt J. Tõnissoni vastu. Selles leidub pealkirjata kolm etendust ühest koosviibimisest «kodanlaste kunstitrahteris», mis on selgesti eduerakonna perekonnaõhtu «Vanemuises». Nende juht kõneleb koduselt, lahkesti lubatud vahelehüüete ja noogutuste saatel perekonnast ja «Eesti sugutõust». Meeleolu on nagu «sulavõi». Korraga sosistab üks «väljaskäija» oma naabrile, et õhtule võib ilmuda ka «tuntud ja lugupeetud haritlane oma abikaasa ja paari tuttavaga», kes istub parajasti puhvetiruumis. Kui sellest teada saadakse, põgenevad kuulajad juhiga eesotsas kabuhirmus, mööblit, serviisi ja riideid purustades, sest «tuntud haritlane elas oma abikaasaga laulatamata abielus». Ükskõik, kas nõud elutões tegelikult purustati, hirm kiriku ignoreerimise ees oli tõeline.

FILOLOOG

Naiste emantsipatsioon contra abielu 4.

RAIVO PALMARU

Kahel esimesel juhul on naine olnud seksi objekt, kahejalgne lastetootmise masin, mehe prostituut.

Mehel on seksuaalse aktiivsuse avaldamiseks alati rohkem võimalusi olnud kui naistel. Perekonnale sissetuleku toojana on neil kõigil aegadel olnud raha lõbunaistele tasumiseks. Prostitutsioon on üks iidsemaid ameteid, ning alates Vana-Ida templihetääridest kuni meie ajani pole nad kunagi tööpuudust kurtnud.

Samal ajal on naised seksis palju võimekamad kui mehed. Kujuka näite selle kohta toob M. Twain: «1866. a. suri Havai saarel lopsakas printsess. Aukohal tema matuserongis kõndisid 36 suurepärase kehaehitusega noort pärismaalast. Kiidulaulus, milles ülistati printsessi voorusi, teeneid ja talenti, nimetati neid 36 täkku tema «haaremis», ning kõneldi, et ta ise olevat uhkustanud sellega, nagu poleks ta ühelegi neist logelemiseks mahti andnud, ning kordagi polevat juhtunud, et paljud neist oleksid suutnud nõuda «ületunnitööd.»*

Seega oli naistel seksuaalasjus raske: seks oli naise jaoks pärast armastuse möödumist prostitutsiooniks ning selleski pidid nad kannatama kroonilist rahuldamatust.

Arstiteaduse areng on asetanud seksi uude olukorda ja loonud tingimused selle vabaks arenguks.

Kuigi laste suremus on vähenenud, puuduvad tihti võimalused suure lastekarja kasvatamiseks. See on viinud kontratseptiivide kasutuselevõtmisele. Kontratseptiivid omakorda võimaldavad inimestel oma äranägemise järgi seksuaalsuhetesse astuda, kartmata mingeid tagajärgi. Seega avaneb võimalus seksuaalsuhete järsuks laienemiseks. Naine saab muutuda seksi objektist subjektiks — s. t. võrdseks mehega ka seksuaalsuhetes. See ongi naiste emantsipatsiooniliikumise teise etapi sisuks.

Seksuaalrevolutsioonil on aga ka teine külg: kristlik abielumoraal asendatakse seksuaalmoraaliga.

Läänes peetakse seksuaalrevolutsiooni juba toimunuks. Esimene rahvusvaheline kongress sellel alal toimus 1921. aastal.

1928. aastal loodi ülemaailmne seksuaalreformide liiga. Liikumine oli eripalgeline nii esindajate kui ka nõudmiste poolest. Põhiprobleemideks olid mehe ja naise täielik võrdsus, abielu vabastamine kiriku mõju alt, kontratseptiivide kasutamise õigus ning seksoloogiaalase kirjanduse väljaandmine.

1926. aastal ilmus esimene füsioloogia ja seksuaaltehnika alane õpik, hollandi günekoloogi T. van der Velde «Ideaalne abielu».

1919. a. rajas Hirschfeld esimese seksoloogia instituudi, mille hitlerlased 1933. a. rüüstasid ja sulgesid.

Pärast II maailmasõda sai liikumine uue hoo, mis kulmineeris 1960. aasta lõpus. Sellele etapile oli iseloomulik seksi kindel eraldamine perekonnaprobleemidest, seksi vaatlemine omaette väärtusena — inimkultuuri osana. Siiski kalduti seksuaalrevolutsioonis äärmustesse.

Käesoleval ajal on seksilaine Läänes oma kulminatsiooni minetanud. Toimunud seksuaalrevolutsioon on saanud igapäevaseks tõsiasjaks.

Peab aga ütlema, et seksuaalrevolutsioon Läänes jäi siiski poolikuks: abielu säilitas oma revolutsioonieelse kuju. Muudatused toimusid vaid seksoloogiaalastes teadmistes ning moraalis, õigemini suhtumises seksisse. Seesugused tagasihoidlikud muutused lubavad kahtluse alla seada aga mõiste enda. Meie tingimustes tohiks taoline liikumine põhimõtteliselt kaugemale minna: näiteks seksuaalsidemete avamisele ka väljaspool perekonda. Esialgu küll piiratud kujul, kusjuures laste kasvatamiseks vajalikud piirid määrab kodu. Selle vastu protesteerijailt küsiksin aga: mida me siis armastame? Kas oma armastatut või oma armastust? Kui armastaksime oma väljavalitut, siis püüaksime kindlasti nii teha, et temal oleks hea, järelikult lubaksime tal rahuldada oma seksuaalvajadusi. Abielu rikkumine lahutuse põhjusena tundub lausa veider. Üks abikaasadest lahkub perekonnst, kus armastus on lõppenud ja loob uue perekonna. Seal aga kordub sama: armastus jahtub — ja jälle kohtusse. See ei ole lahendus. Perekond kui laste kasvatamise süsteem peab esialgu kokku jääma.

Perekonnaga kommunismi?

Arvan, et paarperekonnal kommunismis eksisteerida pole võimalik. Esiteks juba sellepärast, et perekond on agraarne, oma aja äraelanud institutsioon. Ainult omandi saamiseks, säilitamiseks ja pärandamiseks loodud monogaamia ja meeste ülemvõim viis klassiühiskonna tekkele.

Abielu, mis tegelikult on omandi kogumise süsteem, ei saa eksisteerida ühiskonnas, kus omand puudub.

Teiseks, kaugemas tulevikus võib abielu hakata desotsialiseerima inimesi, seades ühiskonna ja töökollektiivi huvide täitmise teele veel omad huvid ning nõudmised. Eriti määrav on see naiste puhul. Abielu pole mõeldav ilma naise pideva ja avaliku koduorjuseta, mis halvab tema osavõttu tööst ja ühiskondlikust elust.

Kolmandaks on raskem kommunismi minna inimestega, kes on kasvanud ainult paarperekonnas. Areneva teaduslik-tehnilise revolutsiooni olukorras on vaja ka kõrgekvaliteedilist kasvatamist ja õpetamist vastava erialaspetsialistide poolt. Kodune diletantlik kasvatus ei rahulda enam ühiskonna kasvavaid nõudeid.

Usutavasti võib perekonna lõplik purunemine kujuneda naiste emantsipatsiooniliikumise kolmandaks etapiks.

* M. Twain. Kirjad maa pealt. Tln., 1966, lk. 48.

Orienteerujad Leedus

23.—24. oktoobril toimusid Trakai lähedal Semeliškeses Balti kõrgkoolide vahelised orienteerumisvõistlused. TRÜ treener Arne Kivistik viis välja kümneliikmelise võistkonna.

Starti asus üle 200 võistleja. Meestel tuli läbida 11 km ja naistel 7. Kontrollpunkte oli vastavalt 21 ja 11.

Naistest oli kiireim noor leedulanna D. Kelmelyte (0.58,02). 11,5 minutiga kaotas talle Anne Kiudorv, olles kuues. Silva Käärt oli 16., Veera Lan 19. Kokku meile III koht. Meestest võitis Kaunase üliõpilane S. Kireilis. Ago Samoson oli kuues, kaotades liidrile 8 minutit, Kalle Remm — 21. Kokkuvõttes 6. koht.

Teatevõistkonnad olid 4-liikmelised. Esimesena lõpetas Riia Polütehnilise Instituudi naiskond, viiendana TRÜ (Lan, Oja, Kiudorv, Käärt). Meie meeskond (Remm, Pani, Kekštas, Samoson) oli 9. Rändkarika sai Vilniuse RÜ, meie ülikool jäi viiendaks.

ANNE KIUDORV

Meenutab prof. emer. LEO LEESMENT

Teie esimene päev ülikoolis?

Tulin 1921. a. septembri lõpul Aegna saarelt Tallinna kaudu Tartusse, et astuda ülikooli. Ülikoolieelse hariduse olin saanud peamiselt Pärnus. Kõnelemata Riiast ja Pihkvast, olin lapseeas tsaariajal viibinud juba Moskvas, kuid Tartust polnud mul veel aimu.

Rong jõudis Tartusse varakult. Raske oli leida peahoonet: pidin neli korda teed küsima. Tahtsin oma täditütre juurde minna, kes tol ajal juba õppis ülikoolis. Et aeg väga varajane oli, otsustasin enne vaadata, kuidas see ülikool välja näeb. Olin ohvitserivormis ja ilmselt sellepärast võttis peahoone uksehoidja mind hästi aupaklikult vastu. Pärast läksin täditütre juurde, et teada saada, kuidas üldse sisseastumiseks end vormistada. Küpsustunnistust mul veel polnud: mind võeti vara sõjaväkke ja viimane gümnaasiumiklass jäi lõpetamata. Aga sel ajal tehti erandeid ja niisugusel juhul võeti vabakuulajaks. Vabakuulaja institutsioon oli selline, et vahepeal tuli eksternina küpsuseksamid sooritada ja kui need tehtud, arvati ülikooliaja sisse ka vabakuulajana oldud aeg.

Pärast paberite vormistamist tahtsin rektori juurde minna. Rektor, dr. med. Heinrich Koppel polnud aga sel päeval kohal ja teda asendas ülikooli kuraator Peeter Põld. Muidugi küsisin kohe, kas mind ei saaks üliõpilaseks arvata, aga Põld vastas, et seadus on seadus ja enne tuleb ikka vabakuulaja olla.

Küpsuseksamid riikliku komisjoni ees Tartus läksid enam-vähem korda; raskeim aine oli joonistamine, mille eest sain «kolme». Järgmise aasta aprillis viidigi mind vabakuulaja seisusest üle üliõpilaseks. Muuseas, vabakuulajaid oli tollal üldse rohkesti: minu järjekorranumber oli 509. Mind üliõpilaseks tunnistanud matrikli number oli 2978.

Minu esimene loeng ülikoolis oli Eestimaa õiguse ajalugu prof. Wilhelm Seeleri juures. Minuealised üliõpilased oskasid vene ja saksa keelt peaaegu vabalt. Et prof. Seeler luges aeglaselt ja selgelt, siis mulle see loeng meeldis. Teine loeng oli poliitilisest ökonoomiast (prof. Eduard Berendts.) Berendts luges vene keeles ja tema loengute ajal oli auditoorium alati puupüsti rahvast täis.

Tol ajal riik ei kandnud hoolt üliõpilaste eest. Oma elu tuli endal sisse seada. Üürikortereid oli, tõsi küll, saada külluses, aga kuidas korteri eest tasuda, see jäi enda mureks. Mul oli üks kaaslane, ka Pärnumaalt lasterikkast perest pärit, kes üldse kodust toetust ei saanud. Kevadel ilmus lehes kuulutus, et Tartu lennuteenistus lubab lennuväljal rohtu niita. Niidetud rohu sai niitja endale. Minu kaaslane ja üks tema sõber võtsidki selle töö ette. Niitsid mitmed hommikud lennuvälja ja müüsid rohu voorimeestele ning teenisid nii endale elatisraha stuudiumi jätkamiseks.

Sai omamoodi nalja

kui Arktikast Euroopasse asunud kuiv ja külm õhumass meil ilma kujundama hakkas. Siia jõudes puhus ta raevukalt eemale meile nii armsaks saanud niisket ja sooja atlantilist hingust, viies kaasa Läänemere veed uputama Briti ja Jüütimaa randu (veetasemete vahe ±1,2 m) ja jätma Moonsundi arhipelaagi praame kuivale.

Napilt nädalaga oli Emajõgi plaaži kohal jääs, muudest siseveekogudest rääkimata. Kõik see ajendas ärksa vaimuga Bioloogia-Geograafiateaduskonna tudengeid läbi viima oma igasügisest liivapidu.

14. oktoobri loojuva päikese kiired valgustasid seniolematult külmalt toda rannaliival pidutseda ihkavat kirevat seltskonda, kes spontaanse laulu ja pillimängu saatel kilomeetripikkusel Emajõe vasaku kalda lõigul endassetõmbunud Tartu linna hetkeks ärkvele raputas.

Ülemheerold Urmas Peterson, tema abid Jaan Habicht ja Arvo Raudsepp juhtisid oskuslikult end vägisi väljendada soovivat paarisajahingelist rahvamassi. Mõned eredamad seigad: poksimatš jäägu serval, finaaliks asjaosaliste talisuplus; demonstratsioonkohtumine daamide ragbis, kus veenvalt selgus naissoo bioloogiline domineerimine liigis homo sapiens, *nagu kahetsusega oli sunnitud nentima väljakukohtunik Arvo Iital (võitjad geograafia III k. näitsikud); improviseeritud kalapüük kummipaadist, mida halastamatult ründas inimkrokodill.*

Peo kammerlikku jätku «vana torni» sõõklas suunasid diskor Henn Rõivas, kapellmeister Ülo Mander ja baarimees Tõnis Mägi. Intsidentideta tore pidu kestis varahommikuni.

TOOMAS PUSS

Vallikraavi tänav 14

punases kolmekordses telliskivimajas paikneb juba 36. aastat Tartu üks muuseume — Riiklik Kunstimuuseum. Vanemad tudengid on sellega vahest tutvust teinud, päris värskete kohta seda öelda ei tea. Kuid kindlasti seostab igaüks — kas kunstisõber või mitte — seda maja kunstinäitustega, ja laiemale n.-ö. kunstipublikule on see tõepoolest peamine. Niisiis, mis on tänavuses näituste plaanis? Praegu on II korrusel ja lektooriumiruumis avatud Tartu 22. kunstinäitus, mis igal sügisel kindlalt kavas. Siin võib näha, mida kunstnikud on teinud viimase aasta jooksul, ja tutvuda ka uute nimedega. Sel Tartu näitusel esineb oma töödega 49 kunstnikku. Allkorrusel on eksponeeritud Maret Kuke (ka tartlane) nahkehistöid. Novembris võtavad kaks näitusekorrust enda alla ennistatud kunstiväärtused — see on restauraatorite teine näitus (esimene oli 1971. a.). Välja pannakse nii restaureeritud maale, paberit kui ka vana mööblit. Päris aasta lõpuks peaks eriti nooremale rahvale huvi pakkuma noorte maalijate grupinäitus (P. Mudist, T. Pääsuke, L. Siim, T. Pallo-Vaik).

Peale näituste, mida kunstimuuseum teeb aastas umbes viisteist, töötab siin juba pikka aega lektoorium. Loengutega esinevad nii muuseumi teadustöötajad kui välislektorid. Sel sügisel tehakse algust Põhjamaade kunsti loengusarjaga, mis kätkeb sajandivahetuse kunsti põhiprobleeme Soomes, Rootsis, Norras, Taanis — kuni paralleelideni eesti tolle perioodi kunstiga.

Et kunstimuuseumi on juba aastaid kummitanud ruumipuudus, ei ole siin võimalik üles seada püsivat ekspositsiooni eesti kunstist, mis aitaks paremini meie kunstiklassikaga ja kunstiga üldse kontakti saavutada. Seetõttu jääb esialgu üle piirduda vaid nn. jooksvate näitustega, mida aasta jooksul tehakse umbes 15.

Näitused kunstimuuseumis on avatud iga päev k. 11—18, välja arvatud esmaspäev.

ENE ASU,
TKM-i teaduslik sekretär

Karl Aben

«Kes Karl Abenit ei tunne isiklikult, see ei suuda kuidagi arvata, et sirge rühi ning kiire kõnnakuga kõrget kasvu sale mees, keda näeb Kingissepa tänavat pidi Tähtvere linnaossa minemas või sealt tulemas, on 80-aastane.»

Nii kirjutas meie ajalehes 24. septembril professor Paul Ariste, kes imetles juubilari nooruslikku tööindu ja tarmukust.

Mastimännid murduvad aga järsku. 22. oktoobril katkes Karl Abeni elu.

VÄRAVPALL

Eesti karikavõistlustel jäi TRÜ naiskond kolmandaks, meeskond aga finaali ei pääsenud. Ise nad seletasid kaotust Kohtla-Järvele järgmiselt: kohtunikud vilistasid mängu ära; treener lisas, et poisid põlesid läbi.

TRÜ naiskonnas mängisid Heli Helmoja (KKT IV k.), Marika Murre (10. keskkool, mõlemad väravavahid), Mare Värk (viskas 13 väravat), Maie Värk, Silvi Raudsepp, Ilme Hunt (kõik KKT III k.), Ruti Kilg (Õigust. IV k.), Sirje Kallas, Maire Trull (KKT II k.), Mailis Jerkavits (KKT I k.), Liivi Ivanova.

ILME HUNT,
KKT III k.

Psühhiaatriaringi

koosolek toimub **kolmapäeval, 3. novembril kell 18** Psühhoneuroloogia Haiglas.

Päevakord: intellekti häired (T. Valgemäe, Vk.); mõtlemise häired (I. Tatar, V k.); abstsinentsi sündroom (A. Puusild V k.); haige demonstratsioon (Ü. Kõlli V k.).

Juhatus

Laulud eesti luuletajate sõnadele

Täna kell 20 laulab keemiahoone ringauditooriumis konservatooriumi lavakunstikateedri üliõpilane

PRIIT PEDAJAS

Laupäeval, 30. oktoobril on pidulik malevasuve lõpetamine Tallinnas. Kell 14 algab TPI aulas koosolek (tervitused, autasustatakse sotsialistliku võistluse võitjaid). Kontserdi annab ansambel «Palderjan». Õhtul tants TPedI-s ja ERKI-s.

Parandame vigu

Palume lugeda eelmisel nädalal ilmunud venekeelse ajalehe numbriks 38, mitte 36.

Vabandame «TRÜ» nr. 37 teisel leheküljel eksitava pildiallkirja pärast. Tervishoiuminister autasustas aukirjaga dots. Endel Türi.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийкликн Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5463. MB-09707.

ILMAR ANVELDI plakat.

NÕUKOGUDE TEADLASED! VÕIDELGE SIHIKINDLALT NLKP XXV KONGRESSI POOLT PÜSTITATUD ÜLESANNETE EDUKA TÄITMISE EEST! TÕSTKE TEADUSLIKE UURINGUTE EFEKTIIVSUST, TUGEVDAGE TEADUSE JA TOOTMISE SIDEMEID, TAOTLEGE TEADUSE SAAVUTUSTE KIIREIMAT JUURUTAMIST RAHVAMAJANDUSSE! AU NÕUKOGUDE TEADLASTELE, KES ANNAVAD VÄÄRILISE PANUSE KOMMUNISMI EHITAMISSE!

NOORMEHED JA NEIUD! OMANDAGE SIHIKINDLALT MARKSISMI-LENINISMI ÕPETUST NING TEADUSE, TEHNIKA JA KULTUURI SAAVUTUSI! ROHKENDAGE NÕUKOGUDE RAHVA KUULSUSRIKKAID REVOLUTSIOONI-, LAHINGU- JA TÖÖTRADITSIOONE! OLGE NLKP XXV KONGRESSI OTSUSTE EDUKA TÄITMISE EEST VÕITLEJATE ESIRIDADES!

HARIDUSTÖÖTAJAD! TÕSTKE IGATI ÕPETAMISE KVALITEETI, TÄIUSTAGE KAADRITE ETTEVALMISTAMIST RAHVAMAJANDUSELE! KASVATAGE SIRGUVAT PÕLVKONDA KOMMUNISMI IDEAALIDE JA KÕLBELISTE PRINTSIIPIDE NING ÕPINGUISSE JA TÖÖSSE TEADLIKU SUHTUMISE VAIMUS!

NLKP Keskkomitee hüüdlausetest Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 59. aastapäevaks

Oktoobri pöördelised päevad Tartus...

Meenutab Tartu Sõja-Revolutsioonikomitee esimehe asetäitja ALEKSANDER JEA

24. oktoobril saime Petrogradist partei keskkomiteelt salajase ettekirjutuse — viivitamata kogu võim kohapeal nõukogude kätte võtta. Öösel pidasime salajase koosoleku, millest Tartu enamlaste organisatsiooni tugevamad parteiseltsimehed osa võtsid. Seal töötasime välja võimu ülevõtmise plaani. Sõjaväeosade komissaridele tehti ülesandeks kohe neile alluvates sõjaväeosades revolutsiooniline kord sisse seada ja kõik tegevamad kontrrevolutsionäärid kohapeal vangistada. Valiti ka revolutsiooniline komitee.

Järgmisel päeval, 25. oktoobril võttis revolutsiooniline komitee kõik valitsusasutused enda kätte. Vallutati telefoni-, posti- ja telegraafijaam, Riigipank ja vaksal, ning määrati sinna komissarid, kelle kontrolli all need asutused hakkasid töötama.

Revolutsiooniline komitee võttis ka kõik abinõud tarvitusele, et rindelt revolutsioonilise Petrogradi peale saadetud sõjavägesid kinni pidada. Ühtegi väeosa ei lastud ilma miitingupidamiseta läbi ja enamasti kõik sõitsid pärast miitingut rindele tagasi, sest neid oli pettuse teel välja nõutud...

Sõjaväge jõudis hulgaliselt Tartu vaksalisse ja meil oli määratu töö nende vaigistamisega. Mitmed ööd tuli vaksalis uneta mööda saata...

Tartu linnas pidasid korda ratsa- ja jalaväepatrullid. Kõik rahvakogunemised ja koosolekud olid kolm päeva keelatud. Üldine meeleolu oli hea, kuid võtsime kõik abinõud tarvitusele, et revolutsiooni võitu kindlustada ja linnas head korda jalule seada.

Nii läks oktoobripööre Tartus. Meil ei olnud verevalamist ega üldse vastuhakkamisi. Ainult vähemlane Jans pomises meile vastu mingisugusest Eesti maapäeva «ainsamast ja kõrgemast võimust», kui läksime maakonnavalitsust üle võtma, aga vaikis revolutsioonilisi püssitikke nähes imeruttu.

... ja ülikoolis

Kirjutab KARL SIILIVASK

59 aastat tagasi toimunud Suur Sotsialistik Oktoobrirevolutsioon tõi kaasa olulisi muutusi ka meie *alma mater*'i ellu. Sotsialistliku revolutsiooniga algas uus periood kõrgema hariduse ajaloos kogu Venemaal, sealhulgas ka Eesti alal.

Tsaarivalitsuse surve tõttu jäi ülikoolide korraldus kuni 1917. aastani ebademokraatlikuks. Seepärast püsis kogu aeg aktuaalsena eesrindliku üliõpilaskonna ja professorkonna võitlus ülikoolielu demokratiseerimise eest. Reaalsed perspektiivid selle teostamiseks avanesid alles pärast isevalitsuse kukutamist.

Tartu ülikooli rahvuslikus koosseisus olid toimunud XIX saj. lõpul olulised muudatused. Seni olid domineerinud Tartu ülikooli küllaltki internatsionaalses üliõpilaste koosseisus (esindatud olid venelased, poolakad, lätlased, eestlased, armeenlased ja paljud teised rahvad) siiski saksa, eeskätt baltisaksa päritoluga üliõpilased ja professorid. Õppekeeleks oli saksa keel. Pärast ülikooli reformi (1889—1894) muutus õppekeeleks vene keel, arvuliselt domineerivaks vene üliõpilas- ja professorkond. Kohaliku põlisrahva, eestlaste osatähtsus jäi väikeseks, lähenedes alles Esimese maailmasõja eel 300-le, mis moodustas ligikaudu 10% üliõpilaste üldarvust.

Kodanlik-demokraatlikust Veebruarirevolutsioonist võttis Tartu ülikooli üliõpilaste enamik aktiivselt osa. Loodi revolutsiooniline üliõpilasmiilits. Ajutiselt, 1917. a. märtsis, kandis äsja loodud Tartu nõukogu isegi Tartu Tööliste, Sol-

(Järg lk. 2)

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 40 Reedel, 5. novembril 1976 XXVIII aastakäik

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Komsomoli-konverentsilt Moskva Riiklikus Ülikoolis

ELKNÜ TRÜ komitee asesekretär Jüri Asari käis Moskvas Lomonossovi-nimelise Riikliku Ülikooli 43. komsomoliorganisatsiooni aruande- ja valimiskoosolekul.

Millised on muljed?

Konverents oli vapustav oma suurejoonelisusega. Delegaate oli üle 900. Avakõne pidas MRÜ komsomolikomitee sekretär, filosoofiakandidaat Južakov. Ta rõhutas, et NLKP XXV kongressi ajaloolised otsused on leidnud tulist poolehoidu MRÜ üliõpilaste seas. Aruandeperioodil arendati eriti õppe-kasvatustööd, kinnitust leidis kompleksne lähenemine sellele. Õppe-kasvatustöö sektor võis raporteerida: õppeedukuse protsent 94. Kasvanud on ka ainult «headele» õppijate protsent, 62,9-lt 64,9-le. See näitab, et enamus MRÜ tudengeid õpib aasta ringi, mitte ainult sessioonil. Kõrgeim õppeedukus on MRÜ Mehaanika-Matemaatikateaduskonnas. Semestri kestel oli põhiliseks üliõpilaste iseseisva töö kontroll. Rakendatud töövormidest võiks nimetada ühiskondlikke kollokviume ning eelarvestusi (arvestuse võtab eelnevalt vastu mõni tudeng, pärisarvestusele pääseb ainult läbi selle), loengute külastamise kontrolli, ühiskondlikke konsultatsioonipunkte. Kõrgendatud stipendiumi ei anta näiteks selle õpperühma viiemeestele, kus mõni üliõpilane on sooritanud eksami mitterahuldavalt. 13 431 kõigist üliõpilastest (67,8%) tegelevad teaduslikku tööga, 3819 on ÜTÜ liikmed. Kasvanud on teaduslik-majanduslikku tähtsusega tööde osakaal.

11 teaduskonnas oli komsomolipiletite vahetamine 1. septembriks lõpetatud. Konverentsi alguseks oli välja antud 21 855 uut komsomolidokumenti. Kaadrikasvatamisega MRÜ-s tegeleb komsomoliaktiivi õppuste osakond, mis allub organisatsioonilise töö sektorile.

Üliõpilasehitusrühmi juhib internatsionaalse töö sektor. Kokku töötas suvel 4000 inimest, Moskvas ja Moskva oblastis 1410, Smolenskis 990. Tööst võttis osa 163 välismaa üliõpilast. Objekte oli 295, tasuta remonditi 63 külakooli ja lasteasutust. Koolide raamatukogudele on üle antud 8725 raamatut. On loodud ning varustatud 46 õppekabinetti ja laboratooriumi koolides, tehtud 312 stendi jm. õppevahendit.

Konverentsi muljetest kokkuvõtteid tehes tahaksin rõhutada, et saime palju uusi mõtteid ja kogemusi. Enne kui neid meil ellu rakendada, on vaja komitee aktiivil põhjalikult arutada, kohandada meie oludele.

AUNE KULIKOVA

REKTORI KÄSKKIRI

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 59. aastapäeva puhul õnnitlen Tartu Riikliku Ülikooli töölisi, teenistujaid, õppejõude ja üliõpilasi. Soovin jätkuvat jõudu tööülesannete edukaks täitmiseks valitud erialal, andes sellega oma panuse X viisaastaku täitmiseks.

Tööülesannete eeskujuliku täitmise eest avaldan kiitust järgmistele seltsimeestele:

I. Asetada foto ülikooli autahvlile:

administratiivosakondadest: keskküttekütja AUGUST SAVI, brošeerija Helve MÕTTUS, pearaamatukoguhoidja Vaike LEEK, elektrik Jaan SIILBEK, halduisprorektori asetäitja ehitusalal Mihkel RATAS.

Ajalooteaduskonnast: vanemõpetaja Peeter TULVISTE, metoodik Ann SAAR, üliõpilane Anu UUSPÕLD.

Arsteteaduskonnast: dotsendid Viiu SILLASTU, Udo TARVE, Ülo LEPP, Heino HANSON, laboratooriumi juhataja Ants KALLIKORM, vanemteadur Rein TEESALU, üliõpilased Neklessa VLADIMIR, Tamara VOROBJOVA, Tatjana ARO, Annika LAKS.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: dotsent, dekaan Aadu LOOG, professor Juhan AUL, üliõpilane Tõnu MILLER.

Filoloogiateaduskonnast: professori kt. Juhan PEEGEL, dotsendi kt. kateedrijuhataja Antidea METSA.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: professor, kateedrijuhataja Viktor PALM, vanemõpetaja Toomas TENNO, laboratooriumi juhataja Arved TAMMIK, üliõpilased Riina LEINBOCK, Vladimir ROZENGAUZ.

Kehakultuuriteaduskonnast: vanemõpetaja Pärja TIIDO.

Majandusteaduskonnast: vanemõpetaja Sinaida KALVIN, assistent Priit PEETS, üliõpilased Mart OPMAN, Viktor ARHIPOV.

Matemaatikateaduskonnast: vanemõpetaja Aivo PARRING, vanemlaborant Taisi MÜÜRSEPP, üliõpilane Jaan PENJAM.

Õigusteaduskonnast: dotsent Endel PLOOM, üliõpilane Uno VEERING.

Ühiskonnateaduste kateedrid: dotsendi kt. Aadu ARRAK, dotsent Rein VIHALEMM.

II. Avaldan kiitust:

administratiivosakondadest: valvur Aksel ROOSILE, toimetaja Leelo JAGOLE, metoodik Mare NÕPSILE, koristaja Jelena STEPANOVALE, inseneridele Urve UIBOLE, Sirje JÕGARILE.

Ajalooteaduskonnast: dotsentidele Arved LUTSULE, Mihail KOTIKULE, vaneminsener Väino VASKELE, üliõpilastele Tanel LINNUSELE, Heiki MÄGILE.

Arsteteaduskonnast: kateedrijuhatajatele, professoritele Herman VAHTERILE, Jüri SAARMALE, Endel TÜNDERILE, kateedrijuhataja dotsent Lia SILDVERILE, professor Kalju PÕLDVERELE, dotsentidele Arne LEPALE, Helle TAPFERILE, assistentidele Helju TÄLLILE, Vello PERTILE, Joel AASAVILE, Helgi SILMALE, vanemteadur Inge LIIVILE, vaneminsener Kiira LOIDILE, vanemtehnik Mall KURELE, vanemlaborantidele Imbi VIIKMAALE, Aasa RAUDSEPALE, üliõpilastele Sirje SOKOLOVALE, Katrin SARVELE, Hiie KLAUSILE, Klavdia BARAŠILE, Eva VARGALE, Svea KORROLILE, Riina SALUPERELE, Tiit VEEBERILE, Matti MAIMETSALE, Peep LAARILE, Tõnis VORDJALE, Valeri ARBUZOVILE, Mihhail GUSILE, Eevi KALJULALE, Valentina MARKINALE.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: vanemõpetaja Juho KIRSILE, vanemlaborantidele Lembit KUHLBERGILE, Õie HALDRELE, üliõpilastele Kalle REMMILE, Mare MELTERILE, Anne KLAUSILE, Maere VAPPERILE, Tiina HIOBILE, TIINA SILMALE, Maret VIHMANILE, Toomas PADJUSELE.

Filoloogiateaduskonnast: dotsentidele Ellen UUSPÕLLULE, Heino LIIVILE, vanemõpetajatele Kiira ALLIKMETSALE, Urve LEHTSALULE, Gustav LIIVILE, Laine HONELE, Mari-Ann PALMILE, õpetaja Rutt VESKIMEISTRILE, vanemlaborantidele Helju RAJANDOLE, Malle MERIOJALE, üliõpilastele Irja TIKKOLE, Külli KASELE, Helle AUNAPILE, Irina MULENOKILE, Vadim VORONETSKILE, Irina PETROVALE, Jane INDRELE, Ester NÄPPINGULE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: dotsentidele Aare KOPPELILE, Osvald SEEMANILE, assistent Mati LAANELE, vanemteaduritele Ellen PEDAKULE, Ilme KILGILE, vaneminseneridele Harry KRUSENBERGILE, Aleksei MAŠIRINILE, Lembit LAIUSELE, nooremteadur Madis NOPPELILE, inseneridele Marta TAMMELE, Emilia METSALE, meister Maike OTSALE, mehaanik Movša MICHELSONILE, üliõpilastele Aleksandr DVORKINILE, Jaan KIVISTIKULE, Karmen KURVITSALE, Eve KIKASELE, Valdeko PETERSONILE, Peeter KUKELE, Paul PALMISTELE, Viktor VABSONILE, Toomas VÄLIMÄELE.

Kehakultuuriteaduskonnast: dotsent Helmut VALGMAALE, treener Edgar NAARITSALE, üliõpilastele Liina TEPPILE, Teet LAURILE, Fjodor KOLTŠINILE, valvur Elfriede MUUGALE.

Majandusteaduskonnast: vanemõpetaja Ruslan DONTSOVILE, kabinetijuhataja Sirje NIKLUSELE, vanemlaborant Koidu OTSARILE, üliõpilastele Raissa TRUSSOVALE, Eve KANNILE, Mart RAIKILE.

Matemaatikateaduskonnast: kateedrijuhataja professor Ülo LEPIKULE, dotsendi kt. Mati ABELILE, laborant Endla KAASIKULE, vaneminsener Enn TEDERILE, insener Endla KALJALE, vahetuseülem HANS SILLALE, üliõpilasele Svetlana ZAGRADSKAJALE.

Õigusteaduskonnast: dotsent Johannes MÄLLILE, laborant Toomas KUTTILE, üliõpilastele Ülle NOVEKILE, Sulev LÄÄNELE, Jüri GINTERILE, Andres AAVASTIKULE, Ruti KILGILE, Toomas KELDERILE, Anne JOSABELILE, Toomas LILLSAARELE.

Ühiskonnateaduste kateedritest: dotsentidele Rem BLUMILE, Aleksander BLUMFELDTILE, vanemõpetaja Jaan KIVIMÄELE, kabinetijuhataja Kalju JANIKSONILE, vaneminsener Jüri SAARNIIDULE, laborant Meeta MÄESEPALE, õppemeister Anatoli HARKOVSKILE.

Teaduslikust Raamatukogust: peabibliograaf Linda KIVISTIKULE, vanemredaktoritele Kandle REKANDILE, Malle SUURVÄLJALE, redaktor Sirje KLIIMASKILE, bibliograaf Niina KARGINALE.

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast: puuseppadele Viktor SOKALE, Nikolai LUSTILE, maaler Ilme SIMENSONILE.

Juubilar on Leonhard Kangur

14. novembril surume kätt Majandusteaduskonna vanimal, kuid ühtlasi nooruslikumal õppejõul Leonhard Kangrul, kelle elupuul täitub 75. aastaring.

Sinu endise õpilase ja praeguse kolleegina on mind alati võlunud ja ühtlasi hämmastanud Sinust õhkuv optimism ja reipus, sundides juurdlema selle saavutamise saladuste üle.

Kas on selleks olnud haridusjanu, mis tõi Põltsamaal sündinud käsitöölise poja Tartu Reaalkooli ja Kommertsgümnaasiumi ning hiljem Tartu Ülikooli Õigus-Majandusteaduskonda tarkust taga nõutama? Ikka seesama Pallas Athena kutse, mis praegugi sunnib Sind kõike uut uurima ja üliõpilastele nii loengutel kui ka õppevahendites jagama.

Või peitub põhjus suures tööarmastuses? Juba põgus pilk Su noorusmaile veenab, et töömees oled Sa olnud maast-madalast, alustades oma leiva teenimist üliõpilaspõlves, 1926.—1929. aastani ametnikuna mitmes Tartu, Narva ja Tallinna kaubandus- ja tööstusettevõttes, 1929. aastast ülikooli tööle tulekuni panganduse süsteemis ning 1957. aastast meil *alma mater*'is õppejõuna, prodekaani või prorektori kohustusi täites. Sinu kõrget töömeheau peegeldab ühiskondliku tegevuse viljakas ja lai diapasoon. Ei ole Sul aastatega ameteid vähemaks jäänud, vaid ikka juurde tulnud. Toime tuled Sa aga nii Tartu Tarbijate Kooperatiivi revisjonikomisjoni esimehena, Tartu Rahvakontrollikomitee ühiskondliku inspektorina, majavalitsuse nr. 5 küttevoliniku ja seltsimeheliku kohtu liikmena kui ka mitme teise ametiga. Aga peale selle on ju veel pereisa ja mitmekordse vanaisa kohustused.

Võib julgelt öelda, et kõik Tartu Riikliku Ülikooli lõpetanud rahanduse ja krediidi eriala spetsialistid on läbi teinud Sinu «krediidikooli» ja kindlasti mitte kasutult. Õpetatava eriala suure asjatundjana ja entusiastina oled Sa aidanud kasvatada üliõpilastes huvi ja armastust töötamiseks valitud erialal, õhutanud neid loovalt lähenema tööülesannete täitmisele ja olema oma ala patrioot.

Kahtlemata jätkub Sul veel kauaks entusiasmi ja energiat nii põhitööl kui ka ühiskondlike kohustuste täitmisel.

Palju õnne, kõva tervist, tegutsemislusti ja jätkuvat mõtteerksust veel paljudeks aastakümneteks.

Vilistlaste, üliõpilaste ja kolleegide nimel MART SÕRG

...ja Ülikoolis

(Algus 1. lk.)

datite ja Üliõpilaste Saadikute Nõukogu nimetust.

Seoses kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ülekasvamisega sotsialistlikuks hakkas üliõpilaskond vastavalt klassipäritolule teravamalt polariseeruma. Arvuliselt domineerisid väikekodanluse ja kodanluse ridadest pärinevad üliõpilased, mille tõttu sotsialistliku revolutsiooniga läks teadlikult kaasa vaid väiksem osa sotsialismi ideedest mõjustatud üliõpilasi. Kodanlik-mõisnikliku päritoluga üliõpilased astusid teravalt välja Oktoobrirevolutsiooni ja nõukogude võimu kehtestamise vastu. Küllalt suur osa üliõpilastest jäi nõukogude võimu suhtes lojaalsele või neutraalsele positsioonile. Need meeleolud avaldusid ilmekalt ülikooli aulas pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu neli päeva kestnud üliõpilaste üldkoosolekul. Reaktsioon püüdis kallutada üliõpilasi vastu võtma resolutsiooni, milles oleks avaldatud protesti nõukogude võimu kehtestamise vastu. Bolševikest üliõpilaste initsiatiivil loodud umbes 50-liikmeline sotsialistide-internatsionalistide grupp, kuhu peale bolševike kuulusid menševikud-internatsionalistid ja mõned teised pahempoolsed rühmad, saavutas lõppkokkuvõttes siiski nõukogude võimu pooldava resolutsiooni vastuvõtmise. Selles märgiti, et proletariaadi diktatuuri ja nõukogude võimu kehtestamine oli klassivõitluse arenemise paratamatu tulemus, muidu oleks võitnud aadellik-suurkodanlik reaktsioon. Igasugune vastupanu uuele võimule või sabotaaž tema tegevuse vastu tähendas praegusel momendil tohutut hädaohtu töörahvale Venemaal.

Seega asus enamik üliõpilasi nõukogude võimu suhtes lojaalsele positsioonile. Üliõpilaste teadlikum osa aga võttis aktiivselt osa sotsialismi ülesehitamisest. 1917. a. detsembris valiti Tartu ülikooli Arsteteaduskonna üliõpilane bolševik Daniel Plau Tartu Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu Täitevkomitee esimeheks.

Pärast kodanlik-demokraatliku Veebruarirevolutsiooni võitu oli ilmnenud kaks tendentsi rahvahariduse ja sealhulgas kõrgema kooli reorganiseerimisel. Kodanlus tahtis piirduda vaid igasuguste seisuslikku laadi kitsenduste (välkerahvuste kodanlus ka rahvuslike kitsenduste) kaotamisega. Bolševke partei ja proletaraat taotlesid aga haridussüsteemi, sealhulgas kõrgkooli täielikku ümberkorraldamist, selle muutmist nii juriidiliselt kui ka tegelikult kättesaadavaks tööliste ja talupoegade lastele.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu asus bolševike partei oma laialdast rahvaharidusprogrammi teostama.

3. nov. 1917. a. avaldas Rahvakomissaride Nõukogu «Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni», milles teatati, et töörahvas ja kõik Venemaa rahvused vabastatakse mitte ainult sotsiaalsest, vaid ka rahvuslikust rõhumisest. Kõik Venemaa rahvad, nii suured kui ka väikesed, kuulutati võrdseteks ja suveräänseteks. Kaotati rahvuslikud kitsendused, garanteeriti kõigi rahvaste ja rahvusgruppide vaba areng. Sellel ja teistel nõukogude võimu aktidel oli määrav poliitiline tähtsus ka eesti rahva ajaloo ja kultuuri arenemise seisukohalt. Oli selge, et tsaaririigi või kodanliku Venemaa raamides ei oleks neid võimalusi tekkinud.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu mindi riigivõimuasutustes kõikjal üle eestikeelsele asjaajamisele ning koolides emakeelsele õpetusele. 1917. a. detsembris avaldas venekeelne Tartu bolševike ajaleht «Molot» nelja numbrit läbiva artikli «Vaba Eesti peab saama oma rahvusliku ülikooli», milles nõuti sisult internatsionaalse ja demokraatliku rahvusülikooli loomist. Kuid nõukogude võimu esimene periood Eestis oli liiga lühike põhjalikeks ümberkorraldusteks kõrghariduse valdkonnas. 1918. a. veebruaris marssisid Tartusse keiserliku Saksamaa okupatsiooniväed. Sama aasta mais lõpetati ülikoolis õppetegevus ja juulis-augustis sundisid okupatsioonivõimud Tartust lahkuma ülikooli senise, peamiselt venelastest koosneva õppejõudude ja üliõpilaste koosseisu. See suundus Voroneži linna, kus pandi alus uuele — Voroneži ülikoolile. Tartu ülikooli töö jäi ajutiselt hoopiski seisma.*

Nõukogude kõrgema kooli korraldamine, mille saksa okupatsioon Eestis katkestas, jätkus Nõukogude Venemaal. Radikaalsemaid ümberkorraldusi tehti siiski alles järgmisel, 1918/1919. õppeaastal. 2. augustil 1918. a. väljaantud Rahvakomissaride Nõukogu dekreediga avati kõrgemate koolide uksed kõigile soovijatele alates 16. eluaastast, kusjuures ei nõutud tõendit keskkooli lõpetamise kohta. Seega likvideeriti juriidiliselt ebavõrdsus ülikooli astumisel, ent jäi järele faktiline ebavõrdsus, sest paljudel ülikooli astuda soovivatel tööliste ja talupoegade lastel puudusid õppimiseks vajalikud eelteadmised. Nende vajalike teadmiste andmiseks oli juba eelmisel nõukogude õppeaastal loodud üksikute ülikoolide juurde töölisfakulteedid. 1919. a. septembris anti välja korraldus nende rajamise kohta kõigis ülikoolides.

1. detsembril 1918. a. kaotati ka senine keerukas õppejõudude teaduslike kraadide ja kutsete süsteem ning kehtestati kaks õppejõu nimetust — professor ja õpetaja. See korraldus võimaldas likvideerida vana konservatiivse professorkonna privilegeeritud seisundi ja edutada professorikohtadele hulgaliselt nooremaid demokraatlikke õppejõude.

Saksa okupatsiooni tingimustes ei saadud neid demokraatlikke uuendusi Tartu ülikoolis teha. Küll asuti ülikooli ümber korraldama Eesti Töörahva Kommuuni võimu perioodil, mis kestis aga liiga lühikest aega, et jõuda põhimõttelisi uuendusi ellu viia. Alles 1940. aastal, pärast nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis, asus Tartu ülikool kindlalt nõukogulikule teele, muutudes töörahva lastele avatud demokraatlikuks Tartu Riiklikuks Ülikooliks.

---

* Л. К. Эрингсон. Из истории эвакуации Тартуского университета (1915—1918 гг.). Ученые записки Тартуского государственного университета, выпуск 258. Вопросы истории Эстонской ССР, Тарту, 1970.

Kaks külalisesinejat I Baltimaade ja Valgevene NSV üliõpilaste humanitaar- ja loodusteaduste konverentsi majandussektsioonist.

V. VAITEKUNAITE Vilniuse RÜ-st kõneles Leedu NSV tööstuse tööjõureservidest ja nende kasutamisest ning A. TSÕLEV Minski RÜ-st pikakiulise lina kasvatamise agrotehnikast Valgevenemaal.

JAAN KOPPELI fotod

Tiigi tn. 14, kuidas elate?

26. oktoobri õhtupoolikul astusime sisse Tiigi tänava ühiselamusse. Alustasime reidi, teada saamaks, kuidas elavad matemaatikud ja «juurakad».

Juba välisuksel manitses meid silt «Värske värv!» ettevaatusele. See andis tunnistust hiljuti tegutsenud remondimeestest. Et nad oma töödega veel päris lõpuni jõudnud ei ole, tõendasid ka viienda korruse trepikojas seisvad tellingud. Need paiknevad seal juba kevadest saadik. Miks küll edeneb meie remontijate töö nii visalt, küsime majandusmeestelt.

Tutvust majaga alustasime viimase korruse köögist. Midagi meeldivat seal silma ei hakanud. Ruum oli must: pesemata põrand, määrdunud gaasipliidid ja koristamata kraanikausid. Toidukappides valitses suur segadus tühja taara ning toidujäätmete näol.

Ka esimene tuba, kuhu sisse astusime, ei rõõmustanud millegagi. Silma torkas kõigepealt uks, milles haigutas kurvalt ebamäärane auk. Lukk koos lingiga puudus hoopis. Kõik see andis tunnistust salapärasest sissetungimisest. Ühiselamunõukogu esimehe Arvi Kampuse sõnade järgi ei tulevat süüdlasi otsida sellest toast, vaid soovimata külaliste hulgast, kelle kiindumus 503. toa vastu ei tunnistavat mingeid barjääre.

Muidugi on ka tube, kus rahvas oskab juba algul oma elamise koduseks teha. Eriti hea mulje jättis ühistuba 509, milles olid värske ilme saanud lagi, seinad ja põrand. Siin elavate esmakursuslaste initsiatiivi võiksid järgida ka vanemate kursuste üliõpilased.

Neljandal korrusel meenutasid paar tuba (näit. 409) kangesti söögiruume. Laual vedeles toidukraam, riiulitel ja kraanikausis pesemata nõud.

Väga korratud olid poiste toad 507 ja 418. Esimeses puudusid kardinad ja muu hubaseks tegev sisustus. Meie küsimusele, miks laes rippuv pirn on kuplita, teadis seletust anda jällegi A. Kampus. Selline kaup olevat praegu muutunud lihtsalt defitsiitseks.

Aga et noormehed on võimelised enda ümber ka korda looma, seda nägime 311. ja 305. toas.

Ühiselamu valulasteks näivad olevat õppetoad. Neid on vaid kaks: üks teisel ja teine neljandal korrusel. Viimane jättis kangesti pimiku mulje, sest puudus valgustus. Ka laudade salapärase kadumise kohta ei osatud midagi konkreetset öelda. Ilmselt on tegemist «kerge näppamisega».

Teisest õppetoast leidsime eest õppetöösse süvenenud tudengid, kuid vaevalt selline täissuitsetatud ruum vaimutööd soodustab.

Kokkuvõtte tegime ka nähtud puhkeruumidest. Kõik oli meeldiv esimesel korrusel, viletsam olukord valitses kolmandal ja tõsiseid laidusõnu väärib viimase korruse puhkenurk. See suitsotsi täis põranda ja määrdunud seintega koht on küll aga teeninud veidi teistsuguse nime. Ehk oleks edaspidi ka selle korruse puhkenurka võimalik hubasemaks muuta?

Üldiselt jäigi ühiselamust mulje, et paremini on oma elamise sisse seadnud alumiste korruste tudengid, sest mida ülespoole, seda rohkem torkas silma omanikutunde puudumine.

Reidi lõppedes ütles ametiühingukomitee esimehe asetäitja Toivo Leemets, et tervikuna on kord ühiselamus eelmiste aastatega võrreldes märgatavalt paranenud.

HELI KASK ja
AIME JÕGI,
žurn. I k.

„Õigusteaduses leian eneseteostuse võimaluse."

Eks igal sügisel tekita lõbusat elevust esimese kursuse tudengid. Või mis tudengid nad ka juba on? Noored ja rumalakesed, pead pulki täis! Selleks läheb aga aastaid, et uhkest säravsinisest teklist saaks kulunud koolimüts.

Lühendamaks esmakursuslaste sisseelamisaega on Õigusteaduskonnas traditsiooniks saanud, et IV kursus osutab neile suuremat tähelepanu ja vennalikku abi. Kasugi kahepoolne: pärast ülikooli lõpetamist Tartu maile trehvates leiad silt ikka mõne tuttava eest. Kui aga noored juristid oma esimesele praktikale lähevad, siis pole seegi võimatu, et tööd tuleb teha koos tänase IV kursuse tudengiga.

Oma saatuse eest aga ei pääse keegi, ja nii ootasid ka 68 Õigusteaduskonna tudengihakatist oktoobrikõhtut, mil neid kogu teaduskonna ees päris üliõpilasteks tunnistatakse.

TEISED NEIST

Kursuse juhendaja dots. Inge Orgo: *«Keskkooli lõputunnistuse järgi otsustades on I kursusele tulnud tugevad jõud. 68-st praegusest tudengist said eksperimendiga sisse 21 ja ega ülejäänutelgi eksamid kehvasti läinud!*

Tore, et palju on aktiviste ja mitmekesiste huvidega noori: järgusportlasi suusatamises, kergejõustikus; muusikasõpru ja isegi üks õpinud baleriin. Vestluste ajal oli paljude sisseastujate ettekujutus õigusteadusest õige kasin: põhiliselt sooviti saada advokaadiks, aga eks õppetöö käigus tule ümberorienteerumist. Kokkuvõtteks võiks öelda, et toreda kursuse loomiseks on kõik eeldused olemas.»

Sirje, III kursus: *«Mida aasta edasi, seda hullemaks läheb: õppetuba neid kogu aeg täis, aga eks I kursusel ole kõik püüdlikud.»*

Märt, IV kursuse vanem: *«Tänased etteasted olid võib-olla juba tehtud-nähtud, aga tore on just see, et nad leiutasid uuesti jalgratta eneste jaoks, et neil oli tegemisrõõmu. Ka esimesel koos veedetud kursuseõhtul paistsid nad hakkajamad ja erksamad kui meie omal ajal. Aga eks igal rebasel oli tahe end näidata ja tegutseda. Ühtset kursust 68-st erinevast väljakujunenud või kujunemas isiksusest on väga raske luua, kui aga sellega toime tullakse, siis on nad tõepoolest tublid.»*

NEMAD ISEENDAST JA MUUSTKI

Meeli: *«Keskkoolis oli elu piiritletud, siin aga oled vaba ning saad ja pead ise oma piirid määrama. Arvasin, et kogu aeg õpitakse nina raamatus, aga ühiselamus on tore ja lõbus rahvas ning päris kahju oleks erakorteris elada.*

Maakoolides tuleb küll rohkem TRÜ teaduskondi tutvustada, muidu võib algajat üliõpilast valitud erialal nii mõnigi ebameeldiv üllatus ees oodata.»

Tiina: *«Keskkoolis meeldisid mulle humanitaarained, eriti ajalugu, ja sellepärast sai siia õppima tuldudki. Võin öelda, et valik oli küllaltki juhuslik, sest alles vahetult enne sisseastumiseksameid sain tulevase elukutse kohta täpsemat informatsiooni.»*

Ervin: *«Praegu on küll päris inimese tunne, jah, just inimese, mitte õpilase oma. Siin, selles kujutletavas vabaduses peab aga oskama iseenda peremees olla, lubaja ja keelaja.*

Õigusteadus mulle meeldib. Ta annab laia silmaringi, arendab mõtlemist ja õpetab elu nägema. Arvasin, et kõik on koolilikum, aga siin tuleb ise õppida ja endale. Tore, et me väikest viisi IV kursuse šeflusе all oleme, ikkagi kindlam, kui suure ülikooli peal ka tuttavaid on.»

Andrus: *«Tartu inimesena ma umbes teadsin, mida ülikool pakub, pettunud küll ei ole. Sõjaväes õppisin parasjagu enesedistsipliini, mis praegu marjaks ära kulub. Üldiselt tean, milleks tulin, mida tahan ja mida tegema hakkan, sest õigusteaduses leian eneseteostuse võimaluse.»*

ILONA ADVELT,
žurn. I k.

Debreceni?

Millal ja miks, küsisime delegatsiooni juhilt, komsomolikomitee asesekretärilt AILI PIKATILT.

«Juba mais saime kutse Lajos Kossuthi nim. Debreceni Ülikooli välissuhete sekretärilt Peter Szaffkolt osa võtta soome-ugri päevadest. Neid peetakse Debrecenis igal aastal, seekord 15.—20. novembril. Meie ülikoolist sõidavad veel V kursuse eesti filoloogid Irja Tikko, Ülle Sirel ja Katrin Pedakmäe ning Õigusteaduskonna komsomoliorganisatsiooni sekretär Madis Kallion. Filoloogid esinevad konverentsil ungarikeelsete ettekannetega oma teaduskonna ÜTÜ ringidest ning mari keelest. Peale konverentsi kuulub külalispäevade programmi tutvumine Budapesti, Veszpremi ja ka Balatoniga.

Meie ülikoolist on varemgi neil päevadel käidud. Debrecenis ootavad meid ees aga tuttavad — P. Szaffko ise oli kevadel TRÜ sõpruspäevade külaline. Üksikasjalisemalt juba siis, kui tagasi oleme jõudnud.»

Iseenda uurimist uurides

«Kuidas siis ikkagi teada saada, kes on sisuliselt aktiivne, kes passiivne? Usutavasti kõige optimaalsem variant seisneb vastavate sotsioloogiliste uurimiste läbiviimises (ÜKTUB?).»
(«Passiivsuse barjäär — kas tõesti?». «TRÜ» nr. 15, 16. aprill 1976.)

Sellest mõttejupist ajendatuna asusin ühel päeval uurima, kas kuskil laboratooriumides tõesti tegeldakse **üliõpilaste sotsiaalse aktiivsuse uurimisega.** Ülikoolil on mitmeid uurimisasutusi, millelt nime poolest võiks oodata vahetut tegelemist üliõpilasprobleemidega. On üliõpilaste kompleksse teadusliku uurimistöö büroo, kõrgema kooli kompleksse uurimise laboratoorium ja kommunistliku kasvatuse laboratoorium asukohaga Tiigi tänavas. On kutsekonsultatsioonipunkt ülikooli peahoones.

Esimesena neist käisin üliõpilaste kompleksse teadusliku uurimistöö büroos. Jutuajamises selle büroo juhataja **Toomas Hansoniga** selgus siiski, et olen sattunud ilmselt valesse kohta, sest siin tehakse lepingulisi töid väljapoole Tartutki. Nii näiteks telliti Rakverest möödunud aastal kaks uurimust, millest ühe tulemusena koostati sotsiaal-ökonoomilise arenguplaani projekt aastaiks 1976...1980 «Kadrina» ühele tsehhile, teise tulemused omavad puhttehnoloogilist tähtsust koondisele «Rakvere». Need tööd on vägagi tähtsad, ei rahuldanud aga minu otsinguid üliõpilaste endi probleeme käsitlevate teaduslike uuringute järele. Nime sai see büroo nähtavasti sellest, et lisaks kahele koosseisulisele kohale teevad oma ÜTÜ-tööd siin ka tudengid.

Kõrgema kooli kompleksse uurimise laboratooriumi plaan juhatas aga mind juba lähemale, kus eelmisel aastal olid muuhulgas järgmised uurimisteemad: «Kõrgemasse kooli sisseastujate kontingendi ja selle seaduspärasuste tundmaõppimine» (töötati välja metoodika faktorite selgitamiseks, mis avaldavad mõju üliõpilaskonna moodustumisele päevases ja kaugõppeosakonnas) ning «Tulevase spetsialisti formeerumine õppe-kasvatusprotsessis ja faktorid, mis sellele mõju avaldavad». Viimati mainitud teemal valmisid tööd nagu «Õppematerjali omandamisele mõju avaldavate faktorite uurimine», Üliõpilaste psüühilise seisundi ja selle dünaamika uurimine» jt.

Kommunistliku kasvatuse laboratoorium loodi 1963. aastal ja seda juhatab filosoofiakandidaat **Paul Kenkmann.** Millega siis tegeleb see asutus? Juba loomisest saadik seisab ees kaks põhiülesannet ehk põhiprobleemi.

I. On vaja uurida vabariigi üliõpilaskontingendi kujunemist, üliõpilaste väärtushinnanguid, orientatsiooni, vaimsust, ühesõnaga maailmavaadet. Lugu on selline, et meie vabariigi igale kõrgkooli kohale pretendeerib igal aastal keskmiselt alla kahe inimese. See aga on ligi kaks korda madalam kui mujal Nõukogude Liidus. Meie keskkoolilõpetajate arv on suhteliselt väike, kohtade arv aga kõrgkoolides suhteliselt suur. Et üllõpilaste kvantiteeti ja kvaliteeti tõsta, asutigi antud probleemi uurima.

II. Et diferentseerida maailmavaate kujunemist, et orienteerida noori maailmavaates, on vaja korraldada tõhus uurimistöö. Vaja on samuti selgitada sotsiaal-professionaalse orientatsiooni komponentide tähtsust. Need on tegurid, mis mõjutavad maailmavaate kujunemist:

- elukutse väärtus (mida hinnatakse tulevases elukutses),
- hariduse väärtus (milliseid külgi hariduses hinnatakse enam),
- eluplaanid,
- elukutse prestiiž,
- eluorientatsioon (millised elu valdkonnad on kõige tähtsamad; elukutse ise, perekond, sport, taidlemine jm.).

Need kaks põhiprobleemi on siis ka peamisteks uurimissuundadeks. Kuidas on siis töö konkreetselt toimunud?

1966. aastal korraldati küsitlus abiturientide hulgas. See haaras poole kogu Eesti NSV tollasest abituuriumist.

1969. aastal küsitleti samu noori uuesti. Osa neist oli siis tööl või sõjaväes, osa kõrgkoolides.

1973. aastal küsitleti neid, kes pärast kõrgkooli lõpetamist tööle määrati ja

1975. aastal neid, kes juba varem olid töötanud.

Kavas on korraldada veel üks küsitlus 1978. aastal, siis kui uuritavad on juba nooruse ja vanaduse piiril.

Kogutud ja töödeldud empiirilisest materjalist võivat noore inimese kujunemisel järeldada nii mõndagi ka noorsoo sotsiaalse aktiivsuse kohta.

Millega kommunistliku kasvatuse laboratoorium veel tegeleb?

Enamik noori tuleb kõrgemasse kooli otse keskkoolist, seetõttu puuduvad neil töökogemused. Järelikult ei tea nad ka täpselt, mis neid pärast kõrgkooli lõpetamist töökohal ees ootab. Neis tingimusis määrab kutsevaliku nn. vaimne faktor, huvitatus, mingi eriala populaarsus. Sellepärast tulebki neid sotsiaalselt ja professionaalselt suunata. Kommunistliku kasvatuse laboratooriumi endine juhataja M. Titma kirjutas sellel teemal brošüüri «Professionaalne orientatsioon kõrgemat haridust nõudvatele kutsetele.»

Laboratooriumi töödest on välja kasvanud ka väljaanded «Maailmavaate kujunemisest kõrgemas koolis» (I—1970, II—1971). Organiseeritud on kolm teaduslikku konverentsi. Kuigi koosseisulisi töötajaid on ainult viis, tehakse lisaks põhitööle veel lepingulisi töid, millest saadakse materiaalseid vahendeid. Hiljuti moodustatud TA Ajalooinstituudi Noorsoosotsioloogia Sektoriga on laboratooriumil ühised plaanid, kuid eespool nimetatud uurimustel on vähem praktiline väärtus.

Kommunistliku kasvatuse laboratoorium teeb koostööd kutseorientatsiooni kabinetiga. Kabinetis on teist aastat järjest läbi viidud teste ülikooli sisseastujaile. Isiksuse test, võimete test, ruumilise kujutluse test — see kõik peab andma ettekujutuse inimese sobivusest valitud erialale. Testid absoluutsusele ei pürgi (igaüks võib oma võimeid suurendada), kuid abi saab soovija kindlasti.

Mujal NSV Liidus selliseid teste ei korraldata, kuid tulevikus muutuvad need küllap vist hädavajalikuks.

Kabineti peamised kliendid on keskkooliõpilased ja nende vanemad, sest kabinetis on võimalik vaadata õppeplaane, eelmiste aastate eksamikonkursside tulemusi, töölesuunamiskomisjoni otsuseid jpm. Koos kommunistliku kasvatuse laboratooriumiga koostati igas teaduskonnas omandatavate kutsealade kirjeldused, sellest on ilmunud juba kaks tiraaži, neid on saadetud vabariigi keskkoolidesse. Niimoodi saab juhtida üliõpilaskonna kujunemist.

Kutseorientatsiooni kabinet asukohaga ph. aud. 138 moodustati 1974. aastal, selles töötab kolm inimest ja juhataja on **Aime Sukamägi.**

Nii sai siis käidud läbi kõik arvatavad uurimisasutused, kust võis loota tegelemist üliõpilaste ja nende sotsiaalse aktiivsusega. Töö käib kõikjal täie pingega. Ei saa öelda, et aktiivsust ei uurita. Nii on P. Kenkmanni juhatamise all teinud oma diplomitöö «Üliõpilasnoorsoo ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse uurimise probleemid» Jaak Uueküla 1975. a. Töö on hoiul NSVL ajaloo kateedris. Kerkib aga üles probleeb, **kas üliõpilased ise soovivad** nendest uurimistulemustest kuulda ja kuidas nad seda teevad? Igatahes kutseorientatsiooni kabinetis on nendest, kes eelmisel aastal teste tegid — ja seda tegid kõik sisseastujad — oma võimete ja eelduste kohta väga vähesed küsimas käinud. Nii et iseennastki tundma ollakse passiivsed. Milles siis asi?

RAIMU HANSON

OKTOOBRIREVOLUTSIOONI 59. AASTAPÄEVA

tähistamise aktus toimub 5. novembril kell 15 aulas.

Demonstratsiooniks koguneme 7. novembril kell 12 Akadeemia tänavale.

TEADE

Kõikide esimeste kursuste vanematel, komsomolisekretäridel ja nende asetäitjatel palume koguneda ELKNÜ TRÜ komiteesse 10. novembril kell 13.45.

Suvemaleva staap

Mõttevahetuse jätkuks

„Sa oled kõige parem, armsam ja ilusam“

Abielu tulevikus

Kunagi elasid ürginimesed suurte karjadena, kus meeste ja naiste vahel oli grupiabielu. See arenes abieluks, kus igal mehel ja igal naisel oli peamiselt üks kaasa, ent selle kõrval oli mõlemal veel mitu «abipartnerit». (Lapse sugulust arvestati ema järgi, sest isa tuvastamine oli üsna võimatu.) Eraomanduse ja üksikmajapidamise arenedes kujunes välja monogaamia, mis suhtus mehe truudusetusesse hoopis leebemalt kui näiteks naise omasse (säärane abieluvorm arenes eri rahvaste juures erineval määral). Nüüd leitakse, et niisugune abielu on jõudnud oma lagunemise lõppjärku.

Mis aga asemele tekib? Kas nüüd, koos eraomanduse kadumisega kaob ka paarabielu? Ehk muutuvadki mehe ja naise vahelised suhted «hernesupi söömise» taoliseks, kui kasutada «Contra abielu» autori sõnu? Raivo Palmaru kirjutab, et paarabielu sureb välja, sest see tugineb mehe ülemvõimule, omandile ja desotsialiseerib inimesi. On see aga tõesti nii?

Ürgühiskonnas puudus eraomandus, seda ei ole ka sotsialismis, kuid ometi pole sotsialism ega ka kommunism ürgkogukonna kordus, vaid sisaldab endas kõike kasulikku vahepealsetestki formatsioonidest. Analoogiliselt sellega võiks järeldada, et ka tulevikuabielu ei heida praegu kehtivat vormi päris kõrvale, vaid säilitab juba väljakujunenust parima. Grupiabielu ürgkarjas oli kõige loomulikum sellepärast, et inimesed elasid, toitusid ja magasid üheskoos, ühes ja samas ruumis (kui nii võib nimetada koopaid). Ürginimesed erinesid üksteisest niivõrd vähe, et nende puhul ei saa veel kõnelda isiksusest. Nüüd, ja seda enam tulevikus, on kõik omaette korteriga kindlustatud, mis võimaldab senisest paremini reguleerida elurütmi: pärast pingelist askeldamist tööl pöörduda rahulikku perekonnarüppe armastatud inimese seltsi.

Arvan, et tulevikumoraal pole küll otseselt ajutiste vahekordade vastu, mõistab need hukka aga siis, kui sellega kaasnevad petmine, labane hooplemine ja eneseväärtus. Kõigest hoolimata leidub ka tulevikus inimesi, kes ei kasuta «moraalivabadust», vaid eelistavad elada ühe kaasaga. Võrdõiguslikkusele tuginevas ühiskonnas ei saa abielu olla omandiks, vaid vaba tahte liiduks. Inimene jagab oma tundeid teisega senikaua, kuni see talle rõõmu pakub: kuu, kolm aastat või kogu elu. Tulevikuabielu ei seisa ülal seaduse tugedel, vaid vastastikusel kiindumusel. Kui tunded jahtuvad, laguneb abielu lihtsalt, ei veni solvangute ja nääklustega koormatud kooseluks; sellist abielu ei hoia enam koos ka lapsed. Parem elada siis juba kasuvanemate hoole all või ainult ühiskonna eestkostel.

Oma artikli lõpus ütleb «Contra abielu» autor: «Abielu pole mõeldav ilma naise pideva ja avaliku koduorjuseta, mis halvab tema osavõttu tööst ja ühiskondlikust elust.» Millega ta öeldut põhjendaks? Kas asjaoluga, et kodused tööd on «naiste töö» või meeste egoismiga? Kui viimasega, siis selle profülaktikaks on abielulahutused. Olen aga näinud mitmeid peresid, kus mehed teevad koduseid töid naistega samaväärselt.

Kuivõrd on aga põhjendatud üsna levinud väide, et kodused tööd on naiste tööd?

Mees ei pea naist kodustes töödes abistama!

Inimese kaugetel esivanematel polnud majapidamistöid praeguses mõistes. Hiljem jäid suuremat füüsilist jõudu nõudvad tööd meeste hooleks, naine aga jäi «maja lukuks». Praegu käivad mõlemad tööl. Kodusteski töödes on mõlemad võrdsed, niisiis ei saa öelda, et mees peab naist abistama, **vaid ta peab täitma oma kohuseid ka kodus.**

KOIT REBANE,
füüsika I k.

Usun perekonna säilimisse

R. Palmaru artikli lõpp paneb tõsiselt mõtlema, põhjustades isegi hirmutunnet. Asi pole mitte niivõrd Palmaru mõtete hulljulguses või lubamatuses, vaid tegelikus abieluideaali lammutamises. Võib-olla on mitmed autoriga solidaarsed, sel juhul ei ole nad aga endale olukordi täielikult teadvustanud. Esitatav repliik püüab tõendada abieluideaali jätkuvat vajalikkust. Kõigest hoolimata oleme säilitanud ettekujutuse kahe inimese maksimaalselt pikaajalisest kooselust kui optimaalsemast kooselu vormist. Järgnevalt paar põhjust, miks ei saa kõnelda abielu lõplikust väljasuremisest ja miks peaksime hoopis kaasa aitama tema püsimisele.

Palmaru leiab, et abielu võib hakata meid desotsialiseerima. Aga selles mõttes seda vaja just ongi! On ju enesestmõistetav, et inimene vajab koduõhkkonda, intiimsust. Oleme juba praegu liialt «sotsialiseerunud», kannatades rohkete pealiskaudsete kontaktide pärast, uppudes informatsioonitulva, kurtes naaberkorteritest kostva lärmi üle, mis kõik lõhub meie individuaalsust. Inimese tarvidus perekonna järele tuleneb tema hingelaadist.

Teiseks põhjuseks on lapsed. Teame, et lastepäevakodudes jäävad nad suuresti ilma tõelisest emaarmastusest. Võõrasemad ja -isad ei suuda lastele asendada nende vanemaid. Abielu kadumine tooks kaasa liiga suure muutuse laste kasvatamises.

Kolmandaks. Meie teadvus ei kohaneks abielu kadumisega, see oleks liiga suur nihe. Igal juhul pole abielu kadumine naiste emantsipatsiooni lahenduseks. Üks mu tuttav süüdistas oma abielus tütart lähedaste suhete pärast teiste meestega. Nii muutvat ta oma elu segapudruks. Tütar vastanud, et rosolje olevat ju väga maitsev, miks siis mitte seda nautida. Tütar ei mõelnud, et ka sellest võib tüdineda. B. Shaw on õigesti märkinud, et kui lonksu magusat veini kaua suus hoida, muutub ta varsti vastikuks.

AVO ROSENVALD,
eesti fil. III k.

Otar Iosseliani Tartus

22.—23. oktoobril toimusid Tallinnas filmisõprade päevad, mille korraldas TPI filmiklubi. Selle üritusega tähistati ühtlasi TPI FK 10. aastapäeva. Külalisi oli saabunud mitmetest liiduvabariikidest, kokku oli esindatud 22 filmiklubi.

Sõpruspäevadel viibis ka gruusia režissöör OTAR IOSSELIANI, kes tõi külakostiks oma uue filmi «Pastoraal». Külalistel oli võimalus osa saada ka Eesti filmitoodangust: vaadati K. Kiisa «Hullumeelsust», millele järgnes arutelu režissööri osavõtul. Tutvustati meie uuemaid multifilme; dokumentaalfilme esindas L. Laiuse hiljuti valminud «Lapsepõlv». Filmikriitik T. Elmanovitš pidas ettekande 1960. aastate filmikunsti arengust. Kuulajaid paelus eriti Moskva filosoofiadoktori V. Tolstõhhi monoloog moraaliprobleemidest kunstis. Laupäeva õhtul oldi vastuvõtul TPI rektori B. Tamme juures. 24. oktoobril külastas O. Iosseliani TRÜ filmiklubi kutsel Tartut. Toimus mõttevahetus «Pastoraali» üle. Arvamusi filmi kohta oli teadagi niisama palju kui vaatajaid. Südamest tuli aga üks mitte-eestlaslikult siiras: «Teate, Otar, pärast teie filmi nägemist hakkasin teid armastama!»

AIME TAEVERE

Väravpall TRÜ-s

Väravpall on korv- ja võrkpalli noorem vend. Algust tegi sellega taanlane Holger Nielsen 1898. aastal. Mäng oli mõeldud ainult naistele.

TRÜ-s hakati väravpalli korrapäraselt harrastama alates 22. oktoobrist 1962. aastal. Praegu töötab ülikoolis kaks treeningugruppi: meeste ettevalmistust juhib Rein Roos ning naiskonda Erich Kübarsepp.

Meeskond on viimastel aastatel olnud edukas: eelmistel Eesti meistrivõistlustel saavutati hinnatav II koht, pool kuud tagasi aga võideti Eesti kõrgkoolide meistrivõistlused täiseduga (EPA 29:16, TPedI 25:15 ja TPI 24:19). Need pole juhuslikud võidud, seda kinnitab tõik, et mitu üliõpilast on Eesti esindusmeeskonna liikmed (Toivo Järv ja Kaivo Thomson — mõlemad KKT III k.). Treeneri tööd kergendab see, et kogu meeskond kuulub Kehakultuuriteaduskonda, mida treeneri sõnade järgi pole varem ette tulnud. Kuid siin on oma komistuskivi: meeskonna tase on väga ebaühtlane — ühed koondvõistkonnas, teistel madalam järk. Treener R. Roosil on õnnestunud siiski luua üksmeelne kollektiiv.

Naiskonnaga on lood kehvad. 1974. aastal Eesti meistrivõistluste pronks vahetati mõõdunud aastal 5. koha vastu, samuti Eesti kõrgkoolide I koht sel aastal TPedI järel II koha vastu. Põhituumik on küll KKT-st, kuid ega nemadki jõua terve mänguaja vastu pidada, on vaja vahetusi. Eelmiste aastate meistrivõitlustel on ülikooli esindanud kaks naiskonda. Nüüd on teise naiskonna väljapanemine suure küsimärgi all.

Tagasimineku põhjuseks on mõlema väravavahi ja mitme teise mängija lahkumine. Uusi mängijaid pole aga juurde tulnud. Ja ega uute väljaõpetaminegi lihtne ole — poole aastaga meistriks ei saa! Naiskonna mängutase ei kannata kriitikat: kõrgkoolide meistrivõistlustel mängis meie naiskonna vastu TPedI naiskond arvuliselt väiksemas koosseisus, tulemuseks 14:15 TPedI kasuks. Kõik õpitud kombinatsioonid ununevad väljakule minnes, mängitakse individuaalselt. Väravpall on aga võistkondlik mäng ja seda tuleks mängida kollektiivselt, üksteist aidates.

Ega meiegi elu vaid hommikupoolsetest koolipinginühkimistest ja õhtustest treeningutest koosne. Üheks suursündmuseks möödunud aastal kujunes terve võistkonna sõit Vilniusse MM-võistluste alagrupimänge vaatama (Rumeenia, Tšehhoslovakkia, Norra, Jaapan). Lähemalt paari sõnaga nimetatud võistkondadest treeningul (jälgisime vaid hommikuti) ning võistlustel.

Rumeenia ja Tšehhoslovakkia võistkondade treeningud olid väga sarnased: soojenduseks jalgpall. Individuaalne võimlemine, pealevisked 9—10 m pealt ja «oma» kohalt. Need võistkonnad kasutasid kiiret jõulist mängu.

Norralannade treening oli veidi huvitavam: kõigepealt soojendusjooks 5 ja rohkem minutit, siis võimlemine: iga mängija sooritas harjutusi kindlas järjekorras erineva kiirusega. Esmakordselt õnnestus näha ka omanäolisi hingamisharjutusi. Lõpetuseks mängiti jalgpalli, millest võtsid osa treenerid ja võistkonna arst. Tore oli vaadata niisugust üksmeelt kogu selle delegatsiooni juures. Muide, norra võistkond oli ka kõige kaunim — pikad sihvakad neiud.

Jaapanlannade treening oli hoopis omalaadsem ning avaldas sügavat muljet. Kiirenevas tempos joosti umbes 10 ringi ümber väljaku. Paarisharjutused sooritati üheaegselt ning kindel arv kordi. Pallikaotusi oli neil haruldaselt vähe pikkade söötude juures. Kui mõnel mängijal midagi viltu läks, pidi ta seda kordama niikaua, kuni treener rahule jäi. Neil oli kaasas kolm väravavahti (teistel kaks), kes tegid teise värava all omaette spetsiaalseid väravavahiharjutusi. Lõpuks rivistuti üles ning tänati treenereid.

Norra ja Jaapan mängisid tehniliselt «puhast» mängu, rünnakud olid küllalt pikad, isegi üle 2.30 min. (NSV Liidus kehtib 45 sek. määrus).

Sõprussidemed on meil Ungari, Poola ja Saksa DV väravpalluritega. Kirjavahetus käib, kuid kohtumisteni jõudmine liigub visalt.

ILME HUNT,
KKT III k.

Massispordist

Käesoleval õppeaastal on toimunud kolm massispordiüritust. Õppeaasta jooksul korraldatakse neid veel mitmeid, nagu suusamatkad, talispordipäevad, kevadkross jne.

Kokkuvõtteid teha on lihtne, sest iga osavõtja toob teaduskonnale punkti. Millisest teaduskonnast on suhteliselt rohkem osavõtjaid, see ka võidab. Praegu juhib paraja edumaaga Füüsika-Keemiateaduskond, järgnevad Matemaatika- ja Õigusteaduskond. Viimasteks on jäänud Majandus- ja Arstiteaduskond. Kolmest toimunud üritusest eelistati sügiskrossi, millest võttis kokku osa üle poolteise tuhande inimese. Kõige enam üliõpilasi oli Arstiteaduskonnast — 374 ja Filoloogiateaduskonnast — 200. Teaduskonna üliõpilaste üldarvu järgi oli kõige rohkem väljas bioloogegeograafe ja matemaatikuid. Matk tõmbas kaasa seevastu kokku üksnes 158 noort inimest (kehakultuurlasi ja majandustudengeid vaid ühe). Orienteeruma tuli enam üliõpilasi Majandus-, Bioloogia-Geograafia- ja Füüsika-Keemiateaduskonnast.

Teaduskonnad võiksid senisest järeldusi teha ja oma jõud järgmisteks üritusteks koondada, mis on pühendatud eeskätt üliõpilaste tervise tugevdamiseks, aga ka parima teaduskonna selgitamiseks.

UNO SAHVA

Abiks „Teaduse“—töö organiseerijaile

(Augiase tallide puhastamisel)

Rahuldamaks nõuet atesteerida kord viie aasta vältel kõik ühingu «Teadus» lektorid ja hoidmaks kokku 4n (n on lektorite arv) lehte paberit, mille muidu oleksid utiliseerinud retsensiooni kirjutamisega kaks atesteeritavast kõrgema kvalifikatsiooniga (?) retsensenti, kumbki kahe kuulatud loengu muljeid kiirkõitja tüseduse huvides kirja pannes, soovitan tööd hõlbustada:

○ atesteerides 1976. a. professoreist lektoreid. Ilma häbenemata võib aluseks võtta Kõrgema Atestatsioonikomisjoni kunagise arvamuse.

○ 1977. a. dotsentidest lektorid *venia legendi* loengu või eelpakutu alusel.

○ 1978. a. ülejäänud teadusliku kraadiga kõrgema kooli lektorid, kes on teaduskonna või kateedri poolt teenistusülesannete täitmiseks niikuinii atesteeritud, vastava koosoleku protokolli alusel.

○ 1979. a. kõik kraadita lektorid samuti atesteerimikoosoleku protokolli alusel.

○ 1980. a. kõik ülejäänud, s. t. üliõpilased, sest 1976. a. aspirandid ja assistendid on nüüd tõenäoliselt juba lektoreiks saanud ja osutuvad atesteeritavaiks eelmainitud võtetega. Kõik ülikooli õppejõud ei ole ka ühingu liikmed. Et üliõpilase viieaastane lektoristaaž on arusaadavalt üliharv nähtus, siis võidakse piirduda kõneoskuse kooli, kollegiaalsete nõuannete ja tavakohase retsenseerimisega, mille infarkti soodustav toime on tühine ja mis ei suuda lämmatada vaimustust oma ala propageerijate südameis.

V. PARVE,
üks sektsiooni esimees

Noorsoolaulude konkurss

ELKNÜ TRÜ komitee ja ülikooli klubi kuulutavad välja II noorsoolaulude konkursi, mis toimub **14. novembril kell 18 ülikooli klubis.** Konkurss on pühendatud RÜL-i 30. aastapäevale. Oodatud on algupärased, eriti üliõpilas- ja malevalaulud. Esikohale tulnuile tasuta ekskursioon NSV Liidu piires, II ja III koha võitjaid ootavad tasuta tuusikud vabariigi puhkelaagritesse. **Eripreemia** antakse silmapaistnud poliitilise laulu esitajale, kes esindab ka ülikooli poliitiliste laulude festivalil väljaspool vabariiki.

Osavõtuks registreerida komsomolikomitees või klubis. Kaasa võtta laulutekstid!

Külalistena on kutsutud Priit Pedajas ja vennad Urbid.
Oodatud nii esinejad kui ka kuulajad!

Organiseerimiskomitee

10. novembril kell 20 aulas

Pop-muusika on tore asi, aga ehk leidub veel muudki huvitavat ja elamusi pakkuvat?

Keemiaosakonna III kursus on nõuks võtnud selles küsimuses selgust saada ja kuulata klassikalisi palu klaverile ja viiulile Tartu Muusikakooli pedagoogide esituses koos asjakohaste kommentaaridega.

Et aulas on kohti rohkem kui tudengeid sellel kursusel, siis võid ka **Sina** *meiega ühineda.*

Sissepääs tasuta.

ANDREI MURŠAK,
keemia III kursuse volitusel

AMETIÜHINGUKONVERENTS
16. novembril kell 15 aulas

TRÜ ametiühinguorganisatsiooni 23. aruande- ja valimiskoosolek. Delegaatide registreerimine algab kell 14.30.

Klubis

13. novembril kell 20 õhtu
e h i t u s m a l e v l a s t e l e

✤

RSR-i SHOW RSR-i SHOW
— pisaraid ja naeru
— õudusi ja palju õnne

Seda kõike võid sa oma ihusilmaga näha *12. novembril kell 20* TRÜ vastremonditud klubis. Samas disko.

Autojuhikursused

II rühm (Bioloogia-Geograafiat., Õigust., Füüsika-Keemiat. ja Ajaloot. üliõpilastele) alustab tööd **10. novembril kell 8.15** Gagarini t. 1.

ANTS PILT

Mälestame H. Heidemanni nim. trükikoja III ladumisjaoskonna abivalmis ja sõbralikku meistrit

KARL SIRKU

Ülikoolilehe toimetus

NB!

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ» nr. 41. Järgmine «TRÜ» tuleb trükist ülejärgmisel nädalal, s. o. reedel, 19. novembril.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5576. MB-09716.

Rahvaraamat

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 41 5 НОЯБРЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXVIII ГОД ИЗДАНИЯ

С ПРАЗДНИКОМ ВЕЛИКОГО ОКТЯБРЯ!

За Советскую власть

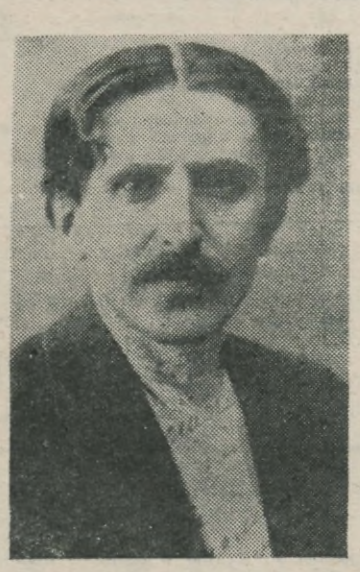

Из воспитанников нашего университета многие стали выдающимися учеными, замечательными врачами, педагогами, юристами, писателями. И мы гордимся ими, посвящаем им научные конференции, пишем исследования, диссертации. В то же время мы должны гордиться и тем, что из воспитанников Тартуского университета многие смело вступили в схватку с ненавистным царизмом, стали борцами за новый социальный строй, пламенными революционерами. Они активно помогали становлению и укреплению Советского государства, вели смертельный бой с многочисленными врагами молодой Советской республики. Одним из таких героев, связавших свою судьбу с партией большевиков, был Александр Александрович Вермишев (1879—1919), отважный подпольщик, талантливый революционный поэт и журналист, один из зачинателей пролетарской литературы и советской драматургии, человек, безгранично любивший свою родину и отдавший в борьбе за нее жизнь.

После окончания в 1902 г. Бакинской гимназии А. А. Вермишев в том же году поступает в Петербургский университет, вначале на историко-филологический, затем переходит на юридический факультет. Это было время назревания в России революционного кризиса и оживления студенческого движения. Молодой Вермишев становится на сторону самой прогрессивной части студенчества Петербургского университета: уже в 1903 г. он вступил в студенческую организацию Российской социал-демократической рабочей партии. В декабре 1903 г. был временно, до начала нового учебного года, исключен из университета за участие в студенческих «беспорядках». Один из исследователей жизни и деятельности Вермишева, Я. Л. Сухотин, пишет, что он «стал одним из тех вечных студентов, которые сдавали экзамены в перерывах между арестами». Судя по одному из писем ректора Петербургского университета, Вермишев был восстановлен и числился студентом столичного университета до конца осеннего полугодия 1908 г. Но в это же самое время он продолжал активную революционную деятельность: пропагандировал марксизм, участвовал в студенческих сходках и демонстрациях, проводил агитаторскую работу среди питерских рабочих. За свою революционную деятельность он был в 1904 г. выслан в Тифлис, откуда вскоре нелегально возвращается.

— Кровь льется повсюду,
опричников орды
И черная сотня насилья творят.
Бойцы не устали, их взоры так
горды.
К свободе! К свободе! Ни шагу
назад! —

писал Вермишев, очевидец кровавых событий 9-го января 1905 г. в Петербурге и участник баррикадных боев. За печатание и распространение нелегальных изданий, материалов РСДРП, воззваний и прокламаций он был арестован в августе 1905 г., через три месяца освобожден, но уже в декабре последовал новый арест и заключение в «Крестах». В 1906 г. его освободили, однако присудили к высылке под надзор полиции на Кавказ. Но Вермишев снова возвращается в Петербург и продолжает нелегальную работу, организует доставку партийно-политической литературы из Финляндии, участвует в совещании большевиков в Териоках, где состоялась его первая встреча с В. И. Лениным.

В период мрачной столыпинской реакции Вермишеву с помощью своих друзей и знакомых удалось в 1908 г. издать свою пьесу «За правдой», в которой раскрывалась подлинная сущность «кровавого воскресенья»: правду нужно искать не у царя, а в революционной борьбе пролетариата. Последовали новый арест и тюремное заключение.

В 1909 г. имя А. А. Вермишева появляется в документах Тартуского (в то время Юрьевского) университета. 29 января 1909 г. он внесен в матрикул студентом юридического факультета. Имеется его фотография, сделанная в Тарту, с личной подписью владельца и с указанием адреса: Пеплерская улица, дом № 6 (ныне улица Пяльсони № 6). Был выдан также входной (студенческий) билет. Сам Вермишев пишет позднее, что состоял в числе студентов до 13 апреля 1909 г., в канцелярских же документах приписано, что «уволен 17 ноября 1909 г.» (за невзнос платы за обучение).

После освобождения из очередного заключения в январе 1910 г. Вермишев завершил в Тартуском университете свое высшее образование и получил право юридической практики. В 1912 г. он по совету М. Ольминского стал сотрудником ленинской «Правды».

В 1917 г. Вермишев активно участвовал в свержении самодержавия, при штурме Зимнего дворца ему была поручена организация охраны картин и скульптур. После победы вооруженного восстания он выступал на митингах, разъясняя значение решений партии, декретов Советской власти. В начале 1918 г. его избрали секретарем районного Совета рабочих и солдатских депутатов Петроградской стороны, он заведовал отделом Комиссариата труда Северной коммуны, был членом уголовно-следственной комиссии и выполнял еще целый ряд очень важных поручений партии и Советского правительства.

Несмотря на неимоверную загруженность работой, Вермишев находил время и для литературного творчества — он писал стихи, написал первую советскую пьесу «Декрет», завершил драму «Праздник Сатаны»; весной 1919 г. закончил пьесу «Красная правда», злободневное произведение, изображающее борьбу двух лагерей — красных и белых — в деревне. 6 апреля он послал текст пьесы В. И. Ленину с просьбой дать отзыв о ней. Вскоре последовал ответ секретаря СНК Л. Фотиевой: «По поручению Владимира Ильича сообщаю Вам, что Ваша пьеса «Красная правда» была послана на отзыв трем литературным редакторам». Последние одобрили: «Для столичных балованных сцен не очень подходит, но в гущу народную — хорошо». Одобрил и М. Горький: «Автор не без таланта». В годы гражданской войны пьеса воспринималась уходившими на фронт красноармейцами с большим воодушевлением. Высокую оценку литературного творчества Вермишева дает доц. З. Г. Минц («У истоков советской драматургии. Творчество А. А. Вермишева»).

А. А. Вермишев был героем гражданской войны. Будучи комиссаром бригады красных курсантов, он участвовал в разгроме банд Юденича весной 1919 г. Летом 1919 г. его назначили уполномоченным ЦК РКП(б) при Донском комитете партии, он был комиссаром 42-го пехотного запасного батальона 13-й армии, сражавшегося против конницы Мамонтова. В августе батальон занял оборону на станции Елец. Здесь 31 августа 1919 г. в ожесточенном бою с врагами Вермишев был тяжело ранен и попал в плен. Его били нагайками, привязав к седлу, тащили по мостовой, пытали. Но комиссар молчал, не выдал военной тайны, не попросил пощады. Он умер со словами: «Да здравствует Красная армия и ее завоевания! Да здравствует власть Советов! Да здравствует товарищ Ленин! Будьте прокляты, палачи!»

Короткая жизнь А. А. Вермишева — яркий пример беззаветного служения своему народу.

Доц. Л. К. ЭРИНГСОН

К ИТОГАМ КОНФЕРЕНЦИИ

(о работе некоторых секций)

История

Итоги работы этой секции подвел студент третьего курса Тоомас Пюви: «Со вступительным словом выступил зав. кафедрой всеобщей истории профессор Х. М. Лиги. За два дня было прослушано 16 докладов, из которых половина была представлена гостями. Интересных и содержательных докладов было большинство». Активное участие в работе секции приняли студенты младших курсов, в отличие от своих старших коллег.

Общественные науки

Работа секции проходила в читальном зале дома общественных наук. Было представлено 10 докладов, особенно интересным было выступление гостя из Гомеля О. Денисенко, где говорилось о проблемах теории отражения в биологии.

Биология

Работу секции открыл председатель кружка генетики Т. Лаасберг. Первым выступила гостья из Гомельского университета Т. Бокуть, затем последовали доклады наших студентов Т. Лаасберга, И. Тоотса, О. Лайус, Т. Майметса и Р. Кангура. Докладчики применяли диапозитивы.

Математика

Математики заседали в вычислительном центре. Предполагалось заслушать 43 доклада, но вышло всего 32, причем 26 представили наши студенты.

Присутствовали гости из Воронежа, Ярославля и Гомеля. Рассмотрены интересные проблемы из области функционального анализа, вычислительной математики, теории рядов, алгебры и методики преподавания математики в школе. Пожалуй, самым сильным можно считать доклад М. Айзенштейна из Гомеля, который в ближайшее время будет опубликован в БНР.

* * *

Подводя итоги конференции, председатель совета СНО ТГУ У. А. Рейно привёл несколько интересных цифр: в работе секций участвовали 802 студента, было заслушано 156 докладов, 47 из которых представили гости.

В общем конференция удалась. Эстафета передана Вильнюсу.

Гайки и костяшки

По традиции экономистов посвящали в студенты вместе с механизаторами из сельхозакадемии.

Вечером 16 октября те и другие собрались в столовой на Ленинградском шоссе. Началось всё с зачитывания заявлений первокурсников с просьбой принять их в ряды студентов. Выяснилось, что экономисты — это романтики дебета и кредита. «Учёный-экономист подобен Иисусу, который пятью хлебами накормил три тысячи голодных». Попутно звучали просьбы о подведении сальдо не ранее начала первой сессии.

Затем была произнесена шутливая клятва современного студента и произведен торжественный обряд посвящения в профессию: механизаторам на шею повесили гайки, а экономистам костяшки от бухгалтерских счет. Веселье завершилось в восемь часов утра праздничной поездкой экономистов в колхоз собирать яблоки.

С. АКОПЯН,
В. ВАСИЛЬЕВ

„День настал“

Существуют события, которые должны запоминаться на всю жизнь: первый раз в первый класс, первая любовь, первая двойка и т. д. Впрочем, если вдуматься, этот список не такой уж длинный. Не так уж много событий, которые мы запоминаем на всю жизнь, но день, когда мы стали полноправными студентами, безусловно стоит того.

Все праздники, как правило, состоят из трех этапов: ожидание праздника, собственно праздника и «похмелья». Наши шефы-четверокурсники и обслуживающий персонал нового студенческого кафе позаботились о том, чтобы первый этап не был слишком коротким. Действительно, если ждал всю жизнь, то что стоит подождать лишнюю неделю, другую, третью...

Ожидание посвящения уже немного посвящение, за это время мы «созревали» и наконец...

Двадцать восьмого все, не сговариваясь, пришли на лекции.

«... День настал».

Какие развлечения у тартуского студента? Один театр, три всем известных бара, клуб. Всё. Нет, не все. В университете двенадцать факультетов, и все двенадцать «посвящают», а это двенадцать веселых, прекрасно заполненных вечеров. Чем не занятие! Не случайно, что первое бросилось в глаза на подступах к кафе — это обилие незнакомых лиц. Прорвавшись через кордон желающих зрелищ, а может быть, и хлеба; дежурных, получив ... раз по плечу от друга с медфака, приятеля с физфака и от дальнего родственника с матфака, первокурсник оказывался перед великолепным залом, украшенным, как город, отданный на разграбление.

Счастливый миг — все за столами и всем, хвала дежурным, хватило места. «Когда первая пробка с треском ударилась в потолок, и шампанское золотой, шипучей струей полилось в бокалы», на импровизированной сцене появились шефы-четверокурсники, чтобы показать свое традиционное шоу.

Мы филологи, то есть люди, собирающие свой тощий урожай с нивы словесности. Нам свойственны стремление к философичности и отходу от бренной жизни. В самом деле, прочтите слово «Тарту» наоборот, и что? — город «утрат». К этому выводу можно было прийти только на почве глубокого знания русского языка и не менее глубокого анализа жизни. Далее четверокурсники лихим хореем обсудили вопрос, зачем мы приехали учиться в Тарту, а не, скажем, в Сорбонну или Оксфорд. Слезные картины суровой студенческой жизни чуть не заставили нас в первый момент бежать за чемоданами, но веселая концовка всем вернула хорошее настроение.

Ответ первокурсников живо напомнил анекдот про студента, пришедшего сдавать неизвестно что. Кое-кто из первокурсников, впрочем, догадывался, что нужно петь, но даже самые остроумные не знали что и на какой мотив. Пели «по конспекту», грубо фальшивя и с вожделением глядя на оставленные тарелки.

Но вот началось и самое интересное. Каждой группе (пять девушек — один мальчик; в филологии патриархат) предложили поставить следующие сцены: монолог дуба и князя Андрея, песнь идиота из одноименной оперы Ф. М. Достоевского, пожар Москвы и еще что-то из многострадальной русской классики.

Лучше всего получилась сцена «Пожар Москвы», отдаленно напоминающая народную песню «Шумел, гудел пожар московский». Далее всех, достойных и недостойных, сочли достойными, ставя на конечности штамп «Ребане». (Штамп еще долго не смывался и пачкал одежду).

После непродолжительного ужина вход сделался сравнительно свободным, и народ с удовольствием перешел к зрелищам и развлечениям.

И. НЕМИРОВСКИЙ

ARS

Начиная с этого выпуска «ARS», редколлегия предполагает публиковать переводы эстонской поэзии и прозы; краткие очерки о писателях Эстонии и новинках ее литературы; стихи и прозу русских авторов — студентов и сотрудников Тартуского университета, наших выпускников, наших друзей и гостей; произведения художественной фотографии и графики.

В последние годы приняты важные постановления о литературно-художественной критике; конкретные меры по теоретической подготовке критических кадров предусмотрены в учебных планах филологических факультетов. Долг студенческой газеты — принять посильное участие в их «практической» подготовке. Многие молодые исследователи начинают свой путь на страницах тартуских студенческих научных сборников. Молодой автор, избравший несколько иную стезю — проявивший талант литературного критика, — сможет напечатать свои первые произведения в критическом отделе «ARS».

В этом отделе редколлегия намеревается говорить о поэтическом переводе с эстонского и других языков; об остро актуальной сегодня проблеме адекватного применения в литературной критике идей и понятий современной поэтики; анализировать эстетический уровень произведений, публикуемых в «ARS» в качестве «художественных»; давать консультации начинающим авторам.

«ARS» будет выходить лишь когда редколлегия располагает текстами, которые представляются ей произведениями и с к у с с т в а.

ЮРИ ЮДИ
(Перевел Светлан Семененко)

* * *

снег сверкал и ты как снег
светилась
в ночь мы ехали зачем бог весть
не знали
где-то ждали нас а где забылось
главное случилось на вокзале

там осталась женщина убили
женщину сырые наши зимы
глупые забавы скрип стволов в
застывшем парке
где они во тьме стоят незримы

в ночь предновогоднюю еще
успела в чистом
образ мой в тазу увидеть белом
станция следы в тумане мглистом
руки чьи меня держали в том углу
заледенелом?

ДОМОВОЙ

девочка молчать училась
понемногу
все они мечтают все чего-то ждут
папа говорит ну вот и слава богу
сколько дочке лет уже не пристают

девочка одна к окну прижалась
носом
о святом искусстве мало ли о чем
т ы в те времена был под большим
вопросом
но пришел к дверям и приглашен
был в дом

спали вместе и постель не
разобрали
а по саду ночью шастал домовой
он хотел игрушки хотел ее
игрушки
хоть разок потрогать собственной
рукой

Юри Юди (Jüri Üdi) — профессиональный актер и профессиональный поэт. Несколько сборников стихов, выпущенных им, сегодня сделали его одним из самых популярных эстонских поэтов младшего поколения.

Хотя сближение разных национальных традиций всегда условно, творчество Юри Юди можно попытаться отчасти сравнить с той линией в русской поэзии, которая восходит к Б. Пастернаку, М. Цветаевой, В. Хлебникову. А иронич-ность, жизнерадостный юмор и темпераментный накал некоторых его стихов позволяют вспомнить и о традиции В. Маяковского.

Обостренное стремление к творческому новаторству... Оно в высшей степени характеризует Юри Юди. Оно же затрудняет для кого-то первоначальное знакомство с его творчеством, у кого-то вызывает упреки в дисгармонии или непонятности. Но история поэзии убеждает, что это — издержки, неизбежные в начале пути всякого художника-новатора.

С. СЕМЕНЕНКО

НОКТЮРН

Ю. Ю.

Спасибо улица асфальт спасибо
что так свежа так лежишь красиво
и безыскусственно раскинув парки
даришь роскошные свои подарки

спасибо улица вокзал и почта
что не выдумываешь знаешь точно
закрыто ночью открыто в девять
писать записки сюрпризы делать

за то что кажется уже ревную
ко всем невнятицу твою дневную
и в нежных сумерках нежданно
гулки
все тупики твои и закоулки

спасибо улица спасибо чудо
что вызволяешь меня отсюда
и расставаясь спеша к другому
в слезах толкаешь обратно к дому

покуда царствуешь на этом свете
я говорю тебе игрок на флейте
в заре встающей подобьем нимба
за песнь грядущую за жизнь
спасибо

* * *

Во тьме кромешной бабочку ловлю
тик-так тик-так тик-так тик-так
и так тяну в тугую темень руки
как вверх задрав лицо вот так вот так
слепец под куполом ладоней гасит звуки
но тикают они сильней сильней
потише осторожней вдруг взовьются
меж пальцев кверху прянут к потолку
посыплются оттуда легким градом
осколками пружинками по рамам
по стеклам зубчатым хрустящим хламом
и света нет и ночи звук утрачен
и свет... и солнца луч... И солнца
свет
ужель, разрезав надвое паркет,
ужель ничем не будет обозначен?

Не будет обозначен точный час
мгновенного, при свете, пробужденья.
Уже глаза глядят. Ну что ж, вставать.
К воде. К столу, в недобрый свет
осенний,
перебирать вчерашние часы,
опять разглядывать с недоуменьем
еще колеблющиеся весы
корявых строк чужих, их свет гасить
дверь затворять — и вновь, расставя
руки,
ловить, ловить, ловить сухие звуки
часов невидимых настольных, купол
рук
над ними складывая, замирая
от горькой горечи: кого люблю?
что делаю, слепец, глаза смежая,
в небытие день божий провожая?

Во тьме слепую бабочку ловлю.

ПЕНЕЛОПА

Иди ко мне, мой паршивый,
что лук мне твой, что праща,
затылок твой и ладонй изъела парша,
мой красивый,

полотно, говорят, я распускала ночами
не верь,
что слуги не докучали,
что дверь моя не скрипела ночами,
что окно насквозь проглядела,
что не увяло мое белое тело,
постой, не теперь,
ах, как сладок предутренний час, как
звонок,
мой дорогой, мой слабый,
мой самый старший ребенок,
иди ко мне, говори свой вздор,
ну-ка, поведай,
сколь велик и прекрасен свет,
сколько побед одержал с тех пор,
и какою своей особенно горд победой,
мой фантазёр,
спи, почём свобода я знаю сама,
я на этом ложе
тебе говорю: уста твои слаще мёда,
злей, чем хурма,
и всех заморских твоих побрякушек
дороже.

спи, ещё запоёшь,
ещё посмеёшься со мной,
милый, паршивый, сладкий, красивый,
родной...

* * *

Мои морозные ночи приходят
но уже я ожил
выскочу в ночных туфлях и письмо
в ящик брошу

поёжусь и в тепло вернусь
кажется были звезды
мои морозные ночи
ну что же
тем лучше

Светлан Семененко — выпускник ТГУ, профессиональный поэт и переводчик. Автор тетради стихов «Над неоконченным циклом» («Окно», Таллин, 1975). Автор трех книг переводов стихов эстонских поэтов — Б. Альвер (перевел совместно с Юнной Мориц), А. Каалепа, П.-Э. Руммо.

В настоящее время С. Семененко работает над переводами стихов Юри Юди и Пауля-Эрика Руммо — поэтов, весьма близких ему по складу художественного мышления.

Ю. МИНЕРАЛОВ

НАВОДНЕНИЕ НА ТОМИ

1

Мутна волна,
словно ум хмельной...
Волна вольна,
волна пьяна...
На!
Вод!
Не-ни-е!
«Гражд... сохраняйте спокой...» —
надрывается радио.
Да-вот...
Она прибывает, в поселок вползая,
раздумчиво взвесит в ладонях плоты.
И спешно на крышу —
подальше, повыше —
старуху ругая,
узлы ей пихая,
командуя
(«Это-те не у плиты!»)
дед эвакуацию экстренно движет.
Разбойничье ражий и солнечно рыжий,
петух «ку-ка-реку!» зовет с чердака.
И вот уж пороги у домиков лижет,
шалеет прибывшая в гости река.

2.

Плыву.
утлый плот, неумелых рук плод,
подо мной ходуном,
чуть держусь на нем.
Вода холодна,
не вода —
лед!
До пол-окон в воде, каждый дом —
гном.
... А жизнь-то заквашивается густо —
весна и ярчеют зори.
По-над поймой прилетные гуси
злым пометом палят в рыбнадзор.
Никому-то не тонется сиднем —
хлещет улицей лодочный спорт.
И томская томная сила
мутнеет и сто-по-рит мотор.

3.

Я — не Ной, и не ною:
потоп не всемирен!
Мальчишки-галчата на крышах галдят.
Дед обжился уже в аварийной квартире
и привычно кричит с чердака на ребят.
... И снова Томь исхудает до устья,
все жизнью наземной наводнено...
Лишь критик N навсегда не
проснулся —
вконец захлебнулся статьей водяной!

ПУШКИНСКИЕ СТАНСЫ

1

Миф миражный, мир античный —
простодушный антимир!
Из пещеры за пастушкой
бежит он, бешеный сатир!

2

Хлоя мчит, страшится козней
козлоногого мутанта.
Обязательные козы,
обольстительные тайны...

3

Ах, неладно! Дева чаще,
роща гуще, ветки жалят...
Пристыдить ли: «Эх, Эллада!...» —
«... Лада!» — эхо возражает.

4

Зной и головокруженье.
Смена смысла в краткий миг.
Дрожь взаимных отражений.
Страсть и страх... Мираж и мир...

5

Антиподны и подобны,
как вы слитны, Лада с Хлоей!
Ах, «античная» Натура
в этих пушкинских эклогах!

6

«Хлоя, стой!» (Треск покровов...)
И — помчалось (крах надежд...)
тело сильное славянки
без древних греческих одежд!

7

Не пускали из России
государь и Бенкендорф.
Прожил безвыездно — спесивый
карбонари и фрондер.

8

Псковский бор и барский парк,
да озера у Валдая,
да румяная заря —
дивная твоя Эллада!..

9

... а из ельника безгласно —
недоступна! не моя! —
злит меня зеленоглазо
Хлоя — ломкая хвоя!..

ТОПОЛИНАЯ ПЕСНЬ

М.

Липнут и, пухом в окошко пыля,
липнут, и в память вросли тополя.
Два-а-дцать лет, как наследство,
спустя...
Всплыло: их роща мне детство
спасла —

в ней семилетние «думы» мои
на диковатом бреге Томи.
Выжили сказки, в сюжеты
прошли...
Тополь, ах, тополь в глаза
порошит!

Ствол обниму — непрославленный
ствол.
Что мне березы с зеленым хвостом!
Пальцы ветвятся в ладони моей
старых друзей, старых друзей...

Тополи, мы ль отживаем свой
век?
Акселерация — допинг да бег.
Поросль на вид с удобрений
крепка.
Тополи, вы не на вид — на века!

Годы—удары... И смерть в
топоре —
в реденькой роще моих тополей.
Липнут: на помощь! хищна
пила! —
так беззащитно зовут тополя.

Чем помогу?! Время — оно
так, на ходу, совладает и со мной.
Но — побежден, отступив — на
ходу
в тополи, в тополи я перейду!

Или сойду в пресловутый паром,
но с тополиным орлиным пером!

СЕВЕРНЫЙ НОКТЮРН

Первый концерт Прокофьева

Белая ночь небывало рискует:
в мир полыхают мятежные ноты,
в окнах моих рассветает
республика —
тьму победившая Белая Ночь.

Ночь расцветает в новаторских
красках
первых надежд, лучезарных
одежд.
Полубезумное дерзко содеяв,
как ей высóко над сереньким
крапом!

Как наши нормы, привычки,
конурки
ей не по мерке! Мудрить больше
нечего:
трудно, легко, восторгаясь, канюча,
но отречемся от черных ночей!

В теплых фланелях, в планах на
завтра,
в снах и постелях — нас,
разметавшихся, —
точно кровавые ярые флаги,
хлещут метафоры.

Нам ли лежать, отсыпаться от
прошлого
(не́ жили мы — о с т ы в а л и
ночами):
Ночь — многоточие, безжалостный
прочерк,
наше Ничто — просветлела в
Начало!

Верно — не вечная чаша сия:
тьма победит, ее встретят
овации...
Но раньше, до черной ее
реставрации,
утро ночное вовсю посияет!

Юрий Минералов — преподаватель ТГУ. Литератор. Автор критических и стиховедческих статей. Автор тетради стихов «Колючие зерна» («Окно», Таллин, 1975).

Центральный Комитет КПСС принял постановление «О работе с творческой молодёжью»

20 октября 1976 г. «Литературная газета» опубликовала под рубрикой «Новое имя» несколько материалов, посвященных произведениям творческой молодежи. В их числе — заметки поэта Андрея Вознесенского «Муки музы».

В своих заметках А. Вознесенский говорит о роли так называемого «подражания» в художественном творчестве, о близорукости упреков поэту в «непонятности» его творчества — вообще о том, на каких принципах корректно строить оценку произведения, созданного поэтом — особенно молодым, неизвестным читателю. «Теоретические» наблюдения сочетаются в статье с оценкой работы некоторых молодых авторов.

«Главная общность поэтов — в их отличии друг от друга», — пишет Вознесенский. «Если в одном из недавних «Дней поэзии» снять фамилии над стихами, некоторые авторы не узнают своих стихов, как путают плащи на вешалке». Поэзия существует только в личности. Далее Вознесенский уточняет эту мысль: нет, не беда, если в «торестно-торжественную строфу» молодого талантливого поэта Александра Ткаченко «попала капля меда из арсенала Мандельштама»! Не беда — поскольку «повторенье — мать творенья».

«Поэзия, — напоминает Вознесенский, — вся наполнена эхом. Ее акустические пространства не изолированы, они полны отзвуков еще звучащих и уже отзвучавших голосов. В Пастернаке мы угадываем отсвет мелодий Фета и Анненского, а порой Случевского. Во фразе Батюшкова «А кесарь мой — святой косарь» уже чудится Хлебников. Самая известная лермонтовская строка «Белеет парус одинокий...» была написана до него в 1827 году А. Бестужевым-Марлинским. В возгласе Блока:

Россия, нищая Россия...
— слышится пушкинский вздох:
Мария, бедная Мария...

Заболоцкий в речевом и интонационном слое был сыном хлебниковских Шамана и Венеры, но как ярки его образная пластика и самобытность!

Оценивая поэта, считает Вознесенский, важно различить не наличие этого «эха», но наличие с в о е г о. У истинных поэтов подражательность и влияния всегда сочетаются со «своим» и пересиливаются, как это говорил еще Блок, личным творчеством.

(В своих наблюдениях Вознесенский затрагивает, таким образом, уже решенный в поэтике, но до сих пор дискутируемый иногда в литературной журналистике вопрос о роли поэтической реминисценции и парафразиса — о «литературности» как явлении стиля ряда поэтов, о «праве» поэта использовать в создаваемом им произведении элементы «чужого», примешивая в художественных целях к своему голосу «эхо» каких-то иных голосов, мотивы из других произведений. Современная поэтика видит в таком использовании весьма плодотворный художественный прием, не имеющий ничего общего с эпигонством. — *Ред.*).

Вознесенский специально говорит также о проблеме «понятности» поэта: «Недавняя передача о Хлебникове, которой внимали миллионы телезрителей, доказала, что нашему современнику Хлебников так же понятен, хотя и сложен, как и музыка Шостаковича, романы Гарсиа Маркеса или муза Мартынова. Все мы повторяем слово «летчик», подчас забывая, что оно рождено Хлебниковым. Нет выше участи, чем остаться в слове родного языка! (Кстати, настало время уже издать академическое собрание Хлебникова). Даже странно сейчас читать Маяковского и Асеева, которые бились за понимание Хлебникова. И любому школьнику кажется абсурдом, что когда-то даже Маяковского не понимали».

(Вспоминается и иное: то, что в 1975 г. в Москве издана книга Н. Степанова «Велимир Хлебников», что прах Хлебникова ныне перенесен из Новгородской области на Новодевичье, что 3 июня сего года на родине поэта в Астрахани был многолюдный митинг его памяти, состоявшийся по случаю открытия мемориальной доски на стене дома, где жил Хлебников. — *Ред.*)

Поэт переходит к «мукам молодой музы»: «Несколько особняком стоит манера неоклассической ленинградской школы. Она так же отличается от размашистой московской манеры, как Исаакиевский собор отличается от Василия Блаженного. Внутри этой манеры молодые находят свое.

Свои интонации у Т. Калининой, В. Ширали, Е. Шварц». (Елена Шварц в прошлом не раз была автором «Русской страницы»! — *Ред.*). Поэт рассматривает творчество и других молодых авторов (Е. Зубкова, В. Нестеровского, О. Седаковой, А. Приймы, А. Парщикова, Е. Скульской), стремясь всюду различить, есть ли у них «свое». Его критика сдержанна и тактична: «Не все в стихах молодых ровно. Думаю, что поэт интересен как достоинствами, так и недостатками».

«Вообще поэт не должен нравиться всем, — утверждает Вознесенский. — Когда его стихи не нравятся, поэт сожалеет, но и рад этому. Всем нравится только стиральный порошок «Новость» или дубленки. Каждому — свое. У настоящего поэта есть не только избранные стихи, но и избранный читатель.»

Вознесенский говорит, что поэт создает себя сам. Критика и мэтр может лишь поставить голос. Но и это делать надо очень бережно: «Опека и жиданчество стирают характер»... «Как поддержали В. Соснору пылкий Н. Асеев и академик Д. Лихачев, как окрылил глубокий анализ музу Кушнера, как пестовал Ахмадулину П. Антокольский, как напутствовал Н. Тихонов Юнну Мориц!» Многим помогли поэтам Потебня, Тынянов, Бахтин, Квятковский — напоминает Вознесенский. — «Как плодотворно творческое направление нашей критической мысли сегодня — от мощного интеллекта патриарха ее В. Шкловского до таких несхожих, как В. Огнев, А. Марченко, А. Урбан, и совсем молодых В. Ерофеева, М. Эпштейна.

Увы — есть иной тип критика — с темным глазом. Назовем его условно критик К.» Вознесенский говорит, что «мертвые» рецепты такого критика, когда он берется «ставить голос» поэту, — просто опасны.

Автор «заметок» призывает уделять больше внимания молодым поэтам, больше печатать их стихи. «Конечно, стихи, если они — подлинная поэзия, а не сиюминутный отклик, они — на века. Но появляться в печати, получать какой-то общественный смысл им нужно вовремя.» До сих пор считаются «молодыми» опытные поэты Вегин, Шкляревский, Кузнецов. «Так затянуло невнимание свежие голоса Аронова, Губанова, Трофименко. Ведь чувство чуда, с которого начинается поэзия, более под стать молодым годам. Талант раним, он может очерстветь, обтираясь о редакционные пороги. Второго такого таланта не будет!»

Ответственный редактор
Ю. И. Минералов

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 5576 МВ-09717.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

ÜLIÕPILASPÄEVA ERIMATERJALID lk. 2 ja 3. LOE!

Peeter Nõgese kollaaž

TRÜ ametiühingu XXIII konverents

HELVE KABURI aruandekõnest

Eelmisel konverentsil valiti kogu meie tänaseks juba 7000-liseks kasvanud ametiühinguorganisatsiooni juhtimiseks 28-liikmeline komitee. Büroosid oli aruandeaastal 13, kusjuures Arsti-, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas ja füüsikaosakonnas töötasid üliõpilased iseseisvate töögruppidena.

ÕPPE- JA TEADUSLIKU TÖÖ PROBLEEME

Kui võrrelda käesoleva aruandeperioodi alguse ja lõpu õppetöö tulemusi, siis rõõmustab, et kõigis näitajais on paranemistendentsi — õppeedukus on 1974. a. kevadiselt 85,9%-lt tõusnud 1976. a. kevadeks 89,2%-ni, kasvanud üliõpilaste arv, kes sooritasid kõik ettenähtud eksamid vaid «väga headele» ja «headele» hinnetele (1974. a. oli neid 36,6%, 1976. a. 51,0%). Oluliselt paranes nooremate kursuste õppeedukus (I k. 3,1%, II k. 3,8% ja III k. 5,0% võrra). Kõige rohkem tõusis õppeedukus Matemaatikateaduskonnas — 7,4%, Arstiteaduskonnas ja Kehakultuuriteaduskonnas 7,9%. Efektiivsuse viisaastakule eriti oluline on, et vähenes ka väljalangevus (5,9%-lt 1974. a. — 4,6%-le 1976. a.), sealhulgas ka väljalangevus edasijõudmatuse tõttu (3,1%-lt — 2,4%-ni üliõpilaste üldarvust). Ülikooli lõpetas 1976. a. kevadel 798 noort spetsialisti, s. o. 98,5% riigieksamitele lubatutest.

Edusammude kõrval ilmnes üliõpilaste õppetöös aga ka puudujääke. Viimasel õppeaastal kahes teaduskonnas õppeedukus langes: Ajalooteaduskonnas 3,4% võrra ja Filoloogiateaduskonnas 1,6% võrra, kusjuures Filoloogiateaduskonna üliõpilaste õppeedukus on langenud viimase kolme aasta jooksul kokku 8,3% võrra. Eriti madal on vene filoloogia üliõpilaste õppeedukus (kevadisel eksamisessioonil vaid 66,7%). Kõigis teaduskondades peale Kehakultuuri- ja Õigusteaduskonna on aga ka erialasid või kursusi, kus õppeedukus on järsult madalam teistest. Üliõpilaste väljalangevus Matemaatikateaduskonnas (7,8%) ja Filoloogiateaduskonnas (6,8%) on väga suur. Et küllaltki suurel hulgal üliõpilastest oli võlgnevus arvestustes eksamisessiooni alguseks, annab tunnistust süstemaatilise töö puudumisest semestri vältel. Edutuse põhjused on erialade kaupa vägagi erinevad, neid on analüüsitud teaduskondades, õpperühmades. Need küsimused on olnud ka rühmanõupidamiste päevakorras. Seda on vaja teha aga veelgi operatiivsemalt ja põhjalikumalt juba jooksva semestri vältel. Praegu jääb meil igal aastal andmata veel umbes 220 spetsialisti. See on tõsine puudujääk, millele meie efektiivsuseviisaastakul tuleb erilist tähelepanu pöörata. Positiivsena tehtust tuleks nimetada füüsikute ühist õppedistsipliinikomisjoni ning seda, et füüsika III kursuse üliõpilased on organiseerinud mahajääjate aitamiseks konsultatsioonipunkti. Komitee õppe-teadusliku töö komisjoni (sm. S. Maramaa juhtimisel) tähelepanu oli aruandeperioodil suunatud õppimistingimuste jälgimisele ühiselamuis. Kokkuvõttes võisime konstateerida, et õppimisvõimalused on olemas kõikides ühiselamutes. Seoses Leningradi mnt. 27 ühiselamus 125-kohalise raamatukogu-lugemissaali avamisega võib isegi maja seniseid tibatillukesi õppetube muuks otstarbeks kasutada. Teiseks komisjoni töösuunaks oli ülevaate saamine õppetöö tehnifitseerimise tasemest ning õppevahenditega varustatusest. Selles osas on ülikoolil mõningaid edusamme, ja kindlasti tuleb kasuks varem eraldi tegutsenud töögruppide ühendamine õppetehnika ja metoodika teenistuseks. Kogu selle tehnifitseerimise juures põrkame aga ikka kokku kõige elementaarsemaga — meil ei ole küllaldaselt kvaliteetseid tahvleid! Ja selgub, et nende saamine pole sugugi nii lihtne! Sellest räägiti hiljuti ka ülikooli nõukogus ja seal anti lubadus, et järgmise õppeaasta alguseks on need olemas.

SOTSIALISTLIKUST VÕISTLUSEST

Komisjoni tähtsaimaks töölõiguks oli aga teaduskondades korraldatava sotsialistliku võistluse suunamine ja selle muutmine üleülikooliliseks — teaduskondade- ja allasutustevaheliseks. Teatavasti on sotsialistliku võistluse rakendamisel kõrgkoolides ja üldse teaduslikes asutustes palju mitmesuguseid arvamusi. Ka sotsialistliku võistluse määratlusi on oma poolsada, aga kahtlemata võib võistlust käsitada ka parimate kollektiivide ja töötajate väljaselgitamise katkematu protsessina. Sellest seisukohast lähtudes koostasime juhendi, mille põhjal esmakordselt 1975. a. töötulemusi arvestades selgitasime välja ülikooli parima teaduskonna (selleks oli Majandusteaduskond), parima kateedri (NLKP ajaloo kateeder), parima teadusliku laboratooriumi (lihastalitluse laboratoorium) ja parimad allasutused mitmes grupis (õppetöökoda, Teaduslik Raamatukogu, raamatupidamise osakond, TUS koos aspirantuuriosakonnaga). Nagu ikka esimese pääsukese puhul, laekus komisjonile ettepanekuid üht või teist asja edaspidi teisiti teha. Komisjon ongi välja töötanud uue võistlusjuhendi, kus ühe olulise komponendina arvestatakse võetud sotsialistlikke kohustusi ja nende täitmist. Kokkuvõtete tegemine uue juhendi järgi seisab ees jaanuarikuus.

(Järgneb)

Reedest Reedeni

11.—12. novembril Tallinnas toimunud ühiskonnateaduste õppejõudude kahepäevasel seminaril osales ka TRÜ õppejõude eesotsas rektori ja parteikomitee sekretäriga. Meie küsimusele, mida meeldejäävat ja rõhutamisväärset sellelt kaasa toodi, vastas EKP TRÜ komitee sekretär A. Kiris: «Sisukad ettekanded olid kõik. Mällusööbivamana nimetaksin siin aga majandusteaduste doktori L. I. Abalkini lektorlikult veenvat ja sugestiivset esinemist. Oma ettekandes käsitles ta partei majandusstrateegiat, rõhutades viie aasta plaani tihedat seost partei XXV kongressi materjalidega ja kogu meie sotsiaalse arenguga. Väga tugeva ettekandega esines ajaloodoktor A. I. Sobolev kaasaja rahvusvahelise kommunistliku liikumise teemal ja ajaloodoktor F. M. Vaganov, kes käsitles partei ajaloo teaduse aktuaalseid probleeme. Ülevaatliku pildi sai ka ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe sm. A. Vaderi ettekannet kuulates.»

*

NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi filoloogiateaduste metoodilise nõukogu väljasõiduistungi kohaks sel aastal oli valitud Tartu. Aeg — 10.—12. november. Kohale oli kutsutud 120 külalist Nõukogudemaa erinevaist ülikoolidest ja instituutidest. Nõupidamisel osales praktiliselt enamik NSV Liidu filoloogiaprofessoreist. Töötati 7 sektsioonis: 10.—11. novembril Käärikul, 12. novembril peahoones. 12. novembril arutati ja küdeti heaks kõigis meie kõrgkoolides kasutamiseks esitatud TRÜ vanima õppejõu R. Kleisi ladina keele õpik. Samal päeval ekskurseeriti linnas ja tehti huvireis Petseri kloostrisse. Töö kõrvalt sõlmiti rohkesti ka isiklikke kontakte.

«Nõukogu istung teenis filoloogide teadus- ja metoodilise töö koordineerimise eesmärki,» ütles organiseerimiskomitee liige dots. A. Metsa. «Plaanide vahetamine, ühine probleemide arutamine — kõik see aitab kaasa edukamale teaduslikule tegevusele. Meil tuli ületada tõsiseid organisatsioonilisi raskusi. Viia läbi sellise mastaabiga üritust nii väikeses linnas polnud sugugi lihtne. Kuid külalised näisid rahule jäävat. Arutati ju paljusid probleeme, seati uusi teadustöö eesmärke.»

*

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 59. aastapäeva tähistamiseks kogunes ülikooli kollektiiv aulasse. Leinaseisakuga austati meie hulgast võitluses langenuid, kelle mälestustahvli ette asetati lilli.

Pidulikuks aktusekõneks andis rektor A. Koop sõna Majandusteaduskonna dekaanile majandusteaduste doktorile H. Müürile, kes ütles, et Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni osa maailma rahvaste poliitilises, sotsiaalses ja majanduselus tuleb hinnata dialektiliselt. Mida enam see sündmus eemaldub meist ajas, seda rohkem tunnetame tema tähendust ja mõju kõigis neis eluvaldkondades, kus uued edasiminekud ikka enam rõhutavad neid kvalitatiivselt uusi arengutingimusi, millele pandi alus 59 aastat tagasi.

NSV Liidu kõrg- ja keskeriõppeasutused peavad andma käesoleval viisaastakul 9,6 miljonit kõrge kvalifikatsiooniga spetsialisti. Ka meie ülikoolis on küllalt reserve õppetöö sisu ja metoodika täiustamiseks, eriala operatiivsemaks juurutamiseks õppetöös.

Kõneleja on veendunud, et ülikooli kollektiivi kõik liikmed mõistavad oma osa NLKP XXV kongressil püstitatud suurte ülesannete täitmisel ja tähistavad Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 60. juubeliaastat uute suure saavutustega igal alal.

Tublimaid noori autasustati ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi ja ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga.

Aktuse pidulikkust aitasid rõhutada meeskoor ja naisansambel.

TIINA MERIRAND
ANDREI KUKLIN

Jaan Koppeli fotod.

Autasustatute seas olid ka pearaamatupidaja Lembit Zernant (vasakul) ja keemiaosakonna komsomolisekretär Urmas Past.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 42 Reedel, 19. novembril 1976 XXVIII aastakäik

Ülikooliharidus kapitalistlikus maailmas. Selle areng, suunad ja probleemid.

I. MARTSINKOVSKI

Kaasaegse teaduslik-tehnilise revolutsiooniga kaasnevad suured muutused teaduses, kultuuris, tootmises ja tehnoloogias ning kõrghariduse mõju ühiskonna elu erinevaile külgedele kasvab. Käesolev artikkel ongi pühendatud mitmetele probleemidele kapitalistlike riikide kõrghariduses. Igas riigis on haridusel oma eripära vastavalt ühiskondliku ja majandusliku arengu tasemele, ajaloo- ja kultuuritraditsioonidele. Oma põhiteemalt, arengutendentsidelt jne. on aga ülikooliharidus ühtne enamikus kapitalistlikes riikides.

Viimase 10—15 aasta jooksul on kõrghariduses toimunud olulisi muudatusi: kasvanud on üliõpilaste arv, ulatudes 1960. aastateks 24 miljonini. USA-s on aastane juurdekasv 9,2%, Suurbritannias 3,9%, SFV-s 4,8%, Prantsusmaal 6,2%. Majanduse kiire areng on võimaldanud suurendada kõrgharidusele eraldatavaid summasid, USA-s näiteks viimase 10 aasta jooksul 7,1 korda. Aastail 1960—1970 üliõpilaste arv enamikus kapitalistlikes maades kahe- või isegi kolmekordistus.

Ülikoolidest on saanud põhilised hariduskeskused, mille ülesandeks on ette valmistada kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste ning õpetajaid kõrg- ja keskkoolidele.

Toimunud on ka sotsiaalsed muutused: varem kitsale ringile määratud ülikoolid on muutunud õppeasutusteks, mis annavad kõrghariduse nii kõrgema klassi kui ka töölisklassi hulgast pärit noortele. Samal ajal teevad valitsevad ringkonnad kõik, et takistada ülikoolide muutumist demokraatliku liikumise keskuseks. Siiski on paljud tulevased spetsialistid püüdnud end juba ülikooli aastail valitsevate klasside silmis «kompromiteerida», võttes osa demokraatlikust liikumisest.

Kõrghariduse demokratiseerumine ei vasta paljude maade kodanlike valitsuste huvidele, kes tahaksid kontrolli ülikoolide üle säilitada. Siinjuures viitab I. Martsinkovski prantsuse sotsioloog-pedagoog Alain Touraine'ile, kes on öelnud, et massiline kõrghariduse areng ei vii veel selle demokratiseerimisele nii nagu ka ühiskond ei muutu linnaelanikkonna kasvuga üleöö demokraatlikuks.

Viimastel aastatel on tunduvalt suurendatud õppemaksu, et kaitsta ülikoole suure hulga demokraatlike elementide sissetungi eest. Eriti on see iseloomulik neile ülikoolidele, mille lõpetanud asuvad tööle kodanliku riigi kõrgematel ametikohtadel. USA-s on sellised ülikoolid, kus õppemaks ulatub 3500—5000 dollarini aastas, Princetonis, Harvardis, Yale'is, Stanfordis ja mujal; Inglismaal Oxfordis ning Cambridge'is.

Kõrge õppemaksu tõttu, kuid ka teistel põhjustel on ülikoolist väljalangevus üsna suur. Riigi poolt antavad stipendiumid katavad vaid väikese osa hariduse maksumusest.

Kapitalistlike riikide ülikoolide süsteem on hierarhiline. Tipus asuvad ülikoolid ja ülikooli tüüpi tehnikakolledžid, mis valmistavad ette kultuuri eliiti ja kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste. Need on kas era- või riigiülikoolid, kuid see vahe hakkab tasapisi kaduma, sest riik toetab mõlemat tüüpi ülikoole. Ülikoole juhivad mõjukatest riigi- ja eraorganisatsioonide esindajaist koosnevad nõukogud. Selliste privileegeeritud ülikoolide osa on väike. Näiteks USA-s on neid 21, Inglismaal 3. Nemad võivad ka valida üliõpilaskandidaate, samuti ei võimalda kõrged õppemaksud kõigil sisse saada.

Tootva intelligentsi ettevalmistusega tegelevad hierarhiaredeli madalamatel astmetel olevad ülikoolid.

Vastuvõtt ülikooli toimub erinevates maades erinevalt. USA-s ja Inglismaal tehakse valik sisseastumiseksamite ja keskkooli lõputunnistuse abil, samuti aitavad palju kaasa vestlused. Prantsusmaal aga võetakse vastu kõik, kes on sooritanud keskkooli lõpueksamid ning on avaldanud soovi ükskõik mis teaduskonda astuda. Sellisel juhul on aga väljalangevus suur.

Kõrgkoolidel on õigus ise valida, mil viisil vastuvõtt toimub. Süsteemitu vastuvõtu tagajärjeks on üliõpilaste ebaühtlane jaotus teaduskondades. Üha enam noori huvitub humanitaaraladest, vähenenud on huvi loodusteaduste, matemaatika ja tehniliste alade vastu. Humanitaarteadused on lülitatud ka tehnikakolledžite õppeplaanidesse.

Viimastel aastakümnetel on tihenenud sidemed hariduse, teaduse ja tootmise vahel. Ülikoolid kui teaduslikud keskused tegelevad teadust ning tootmist ühendavate probleemidega. Tihe side on ka ülikoolide ja tööstuslike korporatsioonide vahel. Tööstuslikud korporatsioonid on äärmiselt huvitatud ülikoolides teostatavatest uuringutest ja eraldavad selleks suuri summasid. Ülikool muutub üha rohkem kapitalistliku tootmise lüliks.

Kuid niisugusel koostööl on ka negatiivseid külgi: järjest enam tegelevad ülikoolid lepinguliste uurimustega, mille tõttu hakkab kannatama üliõpilaste väljaõpetamine ning monopolide ja sõjaliste organisatsioonide mõjul on ülikoolid sunnitud kaadri koolitamist ümber korraldama.

Vaatamata paljudele puudustele, ülikoolide erinevusele jne. kasvab ülikoolide ja üliõpilaste arv. Sellega seoses tekivad küsimused, millist tüüpi ja millisel tasemel peab olema tulevikuharidus ning milline peab olema uutes tingimustes ülikooli optimaalne suurus. Inglise ekspertide arvates ei tohiks üliõpilaste arv ülikoolis ületada 4000—5000, Kesk-Euroopa spetsialistid arvavad aga 10 000—12 000. Praegu eksisteerib ülikoole, kus on 40 000—50 000 ja isegi 100 000 või rohkem üliõpilast. Eksperte huvitab samuti, kus uued ülikoolid peaksid asuma — kas linnas või väljaspool linna —, milline peaks olema arhitektuuriline lahendus, kui suur on õppejõu osa õppeprotsessis, üliõpilaste individuaalne töö, oskus ise õppida, kontroll omandatu üle jne.

I. Martsinkovski räägib veel paljudest huvitavatest probleemidest ülikooliharidu ses, raskustest, millega üliõpilastel tuleb kokku puutuda. Vaatamata paljudele reformidele ja pingutustele kõrgharidust demokratiseerida, on siiski selgelt märgata üks eesmärk — rahuldada kapitalistliku tootmise vajadusi ja säilitada privileege hariduse saamisel.

Ajakirjast «DE 76» nr. 1
Refereerinud KRISTI REISSAAR,
inglise fil. III k.

Sok szerencsét!

18. novembril õnnitlesime soome-ugri keelte kateedri dotsenti Paula Palmeost sünnipäeva puhul. Kolmkümmend kaks aastat on ta õpetanud meie ülikoolis, sellest viimased 20 aastat dotsendina. Eesti filoloogia osakonna üliõpilastele on dots. P. Palmeos olnud alati nõudlik ja järjekindel soome keele õpetaja. Soome-ugri eriharu üliõpilased on lisaks tema käe all saanud ülevaate uurali keelte uurimisloost, karjala keelest jm. soome-ugri keeleteaduse probleemidest, mille seas erilisel kohal on olnud hungaroloogilised ained. Õppinud 1936/37. õppeaastal stipendiaadina Budapesti ülikooli juures ungari keelt, on dots. P. Palmeos tänaseni üks vähestest ungari keele headest oskajatest Eestis.

Dotsent P. Palmeos on mitmete kõrgkooli õpikute autor: «Soome keele õpik» /1955, 1963/, «Suomen kielen lauseoppia» /1964, 1966, 1968/, «Valimik soome keele tekste» /koos R. Karelsoniga; 1960, 1963, 1967/. Praegu on käsil uue soome keele õpiku koostamine ja dots. P. Palmeos on ka valmiva suure soome-eesti sõnaraamatu üks autoreid. «Eesti keele grammatikast» on ta avaldanud arv- ja asesõnu, side- ja hüüdsõnu, taga- ja eessõnu käsitlevad osad. Juubilari tunnustatust soome-ugri keelte uurimisloo uurijana näitab seegi, et 1967. a. ilmunud koguteosesse «Советское языкознание за 50 лет» paluti temal kirjutada läänemeresoome ja lapi keelte peatükk.

Dots. P. Palmeos on alati olnud väga heas kontaktis oma üliõpilastega, sest lisaks talvisele õppetööle ja hulga kursuse- ja diplomitööde juhendamisele käib ta üliõpilasrühmade juhendajana keeleekspeditsioonidel mordvalaste, vepslaste ja karjalaste juures, sageli raskeiski välitingimustes. Karjala keele lõunamurrete ainese kogumine ja uurimine ongi dots. P. Palmeose teadustöö tähtsamaid lõike. 1962. a. ilmus selt alalt monograafia «Karjala Valdai murrak», lühemaid ja pikemaid artikleid üksikküsimuste kohta ei jõuaks siin loetleda.

Murdekogujana alustas dots. P. Palmeos üliõpilasena juba 1932. a. Keele ja Kirjanduse Instituudi murdearhiivis leidub talt 10566 sõnasedelit ja 382 lk. murdetekste kaheksast eesti murrakust. Seepärast ei tundugi üllatav, et juba 20 aastat on dots. P. Palmeos olnud Emakeele Seltsi murdetoimkonna liige.

Armastus ungari kultuuri ja rahva vastu on ajendanud juubilari vahendama ungari kirjandust ja aktiivselt osalema ühingu «NSV Liit—Ungari» tegevuses.

Dots. P. Palmeose töö on leidnud tunnustust välismaalgi: ta on Soome-ugri Seltsi ja «Kalevala»-Seltsi välisliige ja Soome Kirjanduse Seltsi kirjavahetajaliige.

Dotsent Paula Palmeose arvukate õpilaste ja töökaaslaste poolt jätkuvat noorusliikku tööindu soovides

TÕNU SEILENTHAL

Dotsent Ülo Kaasik 50

9. novembril sai viiekümne-aastaseks matemaatilise statistika ja programmeerimise kateedri dotsent Ülo Kaasik. Juubilari tegevus on seotud Tartu Riikliku Ülikooliga juba alates 1948. aastast, kui temast sai matemaatikaosakonna üliõpilane. Õpingute kõrval võttis Ü. Kaasik agaralt osa ühiskondlikust tööst, samuti andis matemaatikatunde Tartu muusikakoolis, Elva keskkoolis ja linna õhtukeskkoolis. Ometi ei takistanud see teda kõikidest loengutest ja praktikumidest osa võtmast, eeskujulikult õppimast ja varakult välja kujundamast teaduslikke huve. Pärast ülikooli kiitusega lõpetamist 1953. a. asus Ü. Kaasik samas tööle õppejõuna. Tema esimeseks teaduslikuks suunaks, mis sai alguse juba üliõpilaspäevil, oli iteratsioonimeetodite üldistamine ja uurimine funktsionaalanalüüsi vahenditega; 1957. a. kaitses ta dissertatsiooni «Iteratsioonimeetodid Banachi ruumis», mille eest talle anti füüsika-matemaatikakandidaadi teaduslik kraad. Ka mitmed Ü. Kaasiku poolt uurimistöösse kaasatõmmatud üliõpilased jõudsid hiljem samal alal kandidaadiväitekirjadeni. Üldse on Ü. Kaasiku suunamisel seni valminud 9 kandidaadiväitekirja ja arvukalt diplomitöid, mis kõik on pälvinud kõrge hinnangu. Ü. Kaasik oskab juhendada märkamatult, olles seejuures ometi nõudlik ja range.

Ü. Kaasiku initsiatiivil ja hoogsal kaasalöömisel loodi 1959. a. TRÜ arvutuskeskus; selle teaduslikuks juhendajaks on ta tänaseni. Tema suunamisel on siit võrsunud juhtivat matemaatikute kaadrit kogu vabariigi arvutuskeskustele; siin on tehtud ulatuslikke uurimusi, millel on nii teaduslik kui ka praktiline väärtus.

Ü. Kaasiku trükis avaldatud tööde arv ulatub juba üle 90; nende hulgas on 17 õpikut ja õppevahendit, enam kui 40 teaduslikku ja 30 populaarteaduslikku artiklit. Silmapaistev on tema osavõtt ENE matemaatika-alaste artiklite koostamisest ja retsenseerimisest. Ta on laialt tuntud väljaande «Matemaatika ja kaasaeg» üks rajajaid ja entusiaste. Populaarseks on saanud tema poolt koostatud keerdülesanded, mis on ilmunud ka eraldi kogudena. Ü. Kaasiku põhihuvi on koondunud elektronarvutite kasutamisega seotud küsimustele, eeskätt majandusmatemaatika probleemidele. Teda köidab ka keelestatistika: ta on osalenud eesti keele esimese sagedussõnastiku koostamisel, uurinud tähtede ja silpide esinemissagedusi eesti keeles. Huvi keele vastu väljendub teiseski plaanis — matemaatika-alase eestikeelse terminoloogia korrastamises ja arendamises.

Dotsent Ülo Kaasiku tegevuse peamiseks suunaks on olnud arvutus- ja rakendusmatemaatikute ettevalmistamine. Tema aktiivsel eestvõttel loodi vastava suuna profileerivad kateedrid TRÜ-s — arvutusmatemaatika kateeder ning matemaatilise statistika ja programmeerimise kateeder. Ü. Kaasik oli nende esimeseks juhatajaks. Samal eesmärgil on ta lugenud üle kümne uue eri- ja põhikursuse. Ülo Kaasik on Matemaatikateaduskonna parimaid lektoreid. Põhjalik ainetundmine, selgus ja korrektsus, materjali lakooniline, kuid ilmekas esitus teevad tema loengud huvi ja tähelepanuga jälgitavaks mitte ainult üliõpilastele, vaid ka kolleegidele, kellel on temalt ikka midagi õppida. Lisaks sellele on Ülo Kaasik vaimukas ja alati leidlik vestluskaaslane, terava kriitikameelega, samas aga tähelepanelik ja abivalmis.

Palju õnne, jõudu ja kestvat loominguvaimustust rakendusmatemaatika teerajajale!

Kolleegide nimel
ENE TIIT ja
MARE KOIT

Tartu—Kiiev—Tartu

(Konverents ratastel)

Hommikul poole kuue ajal jõudis buss Pälsoni tänavale ajaloolaste ühiselamu ette. Täpselt kell kuus astus bussi etteotsa viienda kursuse tudeng Tanel Linnus, koputas paar korda vastu mikrofoni, tõmbas ukse kinni ja hüüdis üle mootorimürina: «Tähelepanu! Morne nägusid ei tohi olla: me ei sõida lihtsalt ekskursioonile, vaid iga bussis istuja on ka teaduslikust konverentsist osavõtja.»

Oli alanud ÜTÜ ajalooringi 27 üliõpilase ekskursioon Kiievisse. Ees oli peaaegu 2000 km bussisõitu.

Öeldakse, et parem on üks kord näha kui sada korda kuulda. Sellised reisid ühendavad eneses aga nii teooria kui praktika. Ehk see ongi teadmiste vastuvõtmise ja lahtimõtestamise parim viis?

«Konverentsil» kanti ette ja arutati läbi kaheksa ettekannet. Giidiks oli kolmanda kursuse üliõpilane Toomas Püvi. Mõnele suuremale linnale lähenedes, nagu näiteks Gomel, Tšernigov, Vitebsk, Mogiljov jt., tegi ta meid tuttavaks selle ajaloo ja kultuuriga, tänapäeva probleemidega. Diplomand Madis Ligi pidas ettekande Bogdan Hmelnitskist ning Ukraina ja Venemaa taasühinemisest.

Kiievi programm oli jaotatud mitme peale. Arhitektuurimälestistest kõneles Ants Juske (III k.), tema juhtis ka linnaekskursiooni ja viis muuseumidesse. Tanel Linnus kutsus pärast oma ettekannet «Kiievi kultuurielu» kõiki ooperi- ja balletiteatrisse Mussorgski ooperit «Boriss Godunov» vaatama.

Arheoloogiamälestisi ja -leide tutvustas Ain Mäesalu, Ukraina etnograafia omapära Andra Eesmaa, Raivo Palmaru (kõik IV k.) ettekanne oli teemal «Ukraina NSV Nõukogude Liidu rahvaste peres».

Külastamata ei jäetud ühtegi huvitavat Kiievi muuseumi. On ju linn ajalugu ise. Sofia katedraal, Kiievi suurkloostri maa-alused labürindid, sküütide kuldsed aarded... See kõik ei ole enam mitte õpikus antu, mida arvestusel teadma pead, vaid aja hõngu sattumine ise. Nii arvati.

Muidugi ei tegeldud üksnes teadusega. Käidi teatris, kunstinäitustel, lihtsalt mööda tänavaid. Ja igavlevaid nägusid ei olnud tõepoolest. Pikka bussisõitu lühendasid kitarr ja laulud, anekdoodid. Kuskil Vitebski ja Orša vahel peeti maha lumesõda.

Enne Tartusse jõudmist tehti sõidust väike kokkuvõte. Üksmeelselt peeti üritus õnnestunuks. Kui millegagi just rahul ei oldud, siis vahest teise kursuse inimeste hilinemisega, sest ei osatud suurlinnas orienteeruda.

ANDREI KUKLIN

Autori foto

Uspenski kiriku varemete juures.

Tänu

Karl Ernst von Baeri mälestuskonverentsi korraldamise eest avaldab rektor tänu prof. HANS TRASSILE, dots. TULLIO ILOMETSALE ja dots. ENDEL VAREPILE.

Elulahkmel

23. novembril on Betti Alveril juubel. Ühes ta hilisemas luuletuses palub elupõrgus olev poeet saatuselt raudseid närve. Ta saab need, ent pole sestpeale enam luuletaja.

Betti Alver ei ole raudseid närve küsinud. Teades küll, et luulelt on tihtigi nõutud tuhkatriinu kohustuste täitmist, on ta ometigi veendunud: luulet ei ole võimalik hävitada.

«Ta teab, et sama salk, kes, huulil vanded,
nüüd kõike igavesti-kaunist trotsib, —
käes sooblinahad, kuld ja teised anded
kord nuttes kaotsiläinud luulet otsib.»

Nagu minevik ei ole ainult kibe või olevik ainult magus, ei ole ka Betti Alveri luule puhtalt traagiline või puhtalt vallatu. Aga saatuse summat leides tuleb seda siiski v ä l g u j o a g a korrutada ja kui otsime Betti Alveri luule vahel otse ülemeeliku («Kuradile mingu mured») ning valus-tõsise («Rätsep Mure») pooluste vahelt poeetilist välku, siis ehk leiame korduvaid meeldetuletamisi ja hoiatusi, et

«ei ole pühadusi, mille nimel
võib mõnitada inimest».

On see tuulde räägitud? Tahaks vastata, et ei ole, kui mõelda Betti Alveri luule austajaile, kes «Tulipunasest vihmavarjust» vaimustudes ta värsse edasi ja edasi meelde jätavad. Ent ometi: miks tuleb siis aina uuesti hoiatada?

Betti Alveri luule ei ole kadunud. Ta kolm kogu on saanud klassikalisteks. Kes teab, kui paljut me tema luulest mõistame; selle väärtused avanevad aina uutes varjundites. Kuid see rikastab lugejat ja kuulajat ka siis, kui talle mitmed mõtted esiotsa ei selgugi. Rikastab, rõhutades tasa, ent nõudlikult h u m a n i s m i, mis väärtustab luuletaja enese isiksust ja peab väärtustama neid, kellele ta luule kõneleb.

PEETER OLESK

Betti Alveri juubelile pühendatud luuleõhtu leiab aset pühapäeval 21. novembril kell 20 TRÜ aulas.

Laul

Kui, kõrvus häbinaer ja hele vile,
sa nagu surnu oma külmas toas
keskööse kukud sängis kummargile
ja tunned: «Lõpp!
Vaid unustust! Mul pole tegu
muuga!» —
siis keegi koputab su akna taga.

Laul jookseb tuppa laternaga,
toob kaasa elukirjad eksinule
ja loeb neid ette oma lapsesuuga.

(1966)

Eluhelbed

Küll ma otsisin eluarvu,
küll ma jagasin jagamatut —
kuni taipasin tasahilju,
et sa leiad saatuse summa,
kui korrutad välgujoaga
oma elu surmkümmend suudlust,
hullsada ilusat hetke
ja tummtuhat valutuiget.

(1970)

Juvenaalia Veszpremis

Tänavu töötas EÜE-s meie tudengite keskel ka üks ülikooli «rektor». Lükkas käru, kühveldas mulda, tassis kive — nagu kõik teisedki malevlased Pirita kloostri varemeis. Jah, nii see oli. Kes siis oli see salapärane inimene, keda üliõpilased pidasid omasuguseks ega tundnud aukartust tema tiitli ega isiku ees? Ei keegi muu kui Veszpremi Keemia Ülikooli (VKÜ) täieõiguslik «rektor» aastal 1976 ajavahemikus 6.—10. aprillini. Natuke nagu lühikesevõitu paistab selle juhi tööaeg, kas pole? Need kuupäevad tähistavad aga Veszpremi Keemia Ülikooli üliõpilaspäevi (VKÜ ÜP) ja siis on ülikooli juhtimine täielikult üliõpilaste endi käes ning ka rektor on üliõpilane. Nii juhtuski, et käesoleva aasta VKÜ «rektor» Oláh József tuli 20 Veszpremi keemiaüliõpilase hulgas meie EÜE interlaagrisse. Saime temaga headeks sõpradeks ja suve jooksul kuulsime nii mõndagi huvitavat ka tema ametisoleku ajast.

Siin ongi meie väike improviseeritud intervjuu «rektoriga».

Mida üldse kujutavad endast tähed VKÜ ÜP?

Jozsef (allpool lihtsalt Joe): See kõik ühtekokku tähendab Juvenaaliat. Igal ülikoolil on oma traditsioonid nende päevade läbiviimiseks. Meil toimuvad nad iga kahe aasta tagant, ja on suursündmuseks mitte ainult Veszpremi üliõpilastele, vaid ka tervele linnale. Siin polegi nad lihtsalt päevad, vaid lausa nädalad. Eriti vanasti, kui «rektori» valimiskampaania kestis kolm nädalat ja veel kolm päeva pidutsemist. Nende päevade jooksul seisab terve ülikool n.-ö. pea peal. Nüüdseks on see aeg küll lühenenud ühele nädalale ja neljale päevale, sest kõigel on piir. Kui valimiskampaania kestaks kolm nädalat, võiks tekkida moment, kus kõik ideed ja vaimusähvatused ära kulutatakse ning Juvenaalia ei tulegi enam nii suurepärane.

Paistab, et üks tähtsamaid sündmusi on «rektori» valimine. Jutusta midagi lähemalt sellest kampaaniast.

Joe: Jah, tõepoolest. Kampaania kestab nädal aega. Iga üliõpilaste aastakäik esitab oma kandidaadi ning püüab kõigest väest tema võitu. Kasutusele võetakse kõik võimalikud ja võimatud reklaami-, agitatsiooni- ja propagandavahendid. Paljude tänavate asfalt on nagu loosungite ja üleskutsete tahvel (kõik, mida seal näha võib, kirjutatakse kriidiga). Öelda tuleb küll, et elu keerleb ikka ühiselamute ümber ja igal aastakäigul on oma territoorium, kus ta võib majadele plakateid kleepida ja asfaldile joonistada. Üleüldse on internaat üks tähtis koht, vaata et tähtsamgi kui ülikoolihoone ise. Seal asub komsomolikomitee (KISZ), ülikooli raadiostuudio, *kollegium-club* (*kollégium* = ühiselamu). Üliõpilaspäevadel töötavad kõik ühise eesmärgi nimel, ka ülikooli ajaleht.

Iga aastakäik korraldab ühe suurema koondprogrammi oma rektorikandidaadi esiletõstmiseks. Selleks lavastatakse omaloominguline näidend või ooper või muidu *show*. Näiteks tänavu lavastasid IV kursused ooperi «Fegyenc» (kandidaadi hüüdnimi), mille muusika oli rahvalauluaineline ja sõnad ülistasid tulevast «rektorit» ning rääkisid üliõpilaste elust.

Aga õppejõud? Mis neist saab? Kas nad jäävad pealtvaatajaiks?

Joe: Kus sellega! Õppejõududest saavad valimispäevaks üliõpilased.

Aga kuidas?

Joe: Et kõik on niikuinii pea peale pööratud, kirjutavad õppejõud avalduse «rektori» nimele, paludes end vastu võtta auüliõpilaseks. Nii saavad ka nemad hääleõiguse.

Aga kelle poolt nad siis hääletada võivad?

Joe: Ükskõik millise kandidaadi poolt. Kes aga rohkem meeldib. Muidugi tuleb kavalus appi võtta: tänavu korraldasid II kursuste üliõpilased autudengitele õhtuse linnaekskursiooni. Bussis istus iga naisauüliõpilase kõrvale üks kena ja üliväga viisakas noormees ja iga meesauüliõpilase kõrvale kaunitar. Lõpuks oli tšaardaš, kus primašil paluti mängida naisauüliõpilastele eraldi. Paraku, sellele vaatamata Viktor (II kursuste kandidaat) ei võitnud.

Kuidas aga üliõpilased hääletavad? Pole ju võimalik, et iga aastakäik hääletab oma kandidaadi poolt — see poleks huvitav? Häälte hulk sõltuks ju üliõpilaste arvust aastakäigus.

Joe: Iseenesest mõista on valimistel demokraatia. Valida võivad kõik ja keda tahavad. Häälte võitmiseks tehakse nii mõnelegi üle mõistuse käivaid asju. Sellel aastal olid meie «toonekured» (teie «rebased») nagu pugejate eeskujud: nad serveerisid ühel hommikul neljanda ja viienda kursuse tudengitele hommikukohvi voodisse! Mul oli kangesti kahju, et mina alles kolmandal olin!

«Rektori» valimiseelne reklaamfoto. Joszef neegritariga.

Kõik need ekskursioonid, hommikusöögid ja muud — kust võetakse selleks raha?

Joe: Selleks on spetsiaalne fond ja üliõpilaste ühiskondlikus korras tehtud töö raha. Kahe aastaga kasvab fond päris suureks.

Nii, sellega on ettevalmistused tehtud ja üliõpilaspäevad võivad alata. Millal toimuvad «rektori» valimised? Kuidas? Kas valimised on alati ühesugused? Ja millised nad õieti on?

Joe: Valimised on VÜK ÜP-i esimesel päeval. Hääletamine on iga kord erinev. Eelmine kord oli igal «rektoril» oma värv. Valijate iga aastakäik sai oma värvi ühepikkused riideribad, mille nad sidusid valitava kandidaadi paela külge. Võitis see, kelle pael oli kõige pikem. Tänavu olid valimised hoopis iselaadi. *Kollegium-club*'is oli viis kinnikaetud veinivaati, igal vaadil ühe rektorikandidaadi nimi. Valija ütles oma nime ja võis valima asuda. Iga vaadi juurde kuulus eri värvi kruus. Valija võttis kruusi, läks oma kandidaadi vaadi juurde, kust talle mensuuriga veinikogus kätte mõõdeti. Arvestus pidi olema täpne, et kõigile jätkuks ja ülegi jääks võitja leidmiseks.

Kui kõik on valinud, loetakse «hääled» üle. (Tänavu võitis see, kelle vaadist kõige rohkem joodud). Võitja kuulutatakse välja ja kaotajad kantakse kanderaamil valge linaga kaetult ära. Võitja on selgunud, «rektor» valitud!

Järgmisel päeval valitseb «rektor». Kuidas see päev möödub?

Joe: Päev algab ametivande andmisega aulas. Kõik on väga pidulik. Rektor saabub limusiiniga, «rektor» aga mõne odava automargiga, näiteks «Trabantiga». Algab tseremoonia. Rektor annab «rektorile» üle kõik vajalikud atribuudid. Lipud tuuakse sisse ja mängitakse Juvenaalia hümni. «Rektor» asutab «rektoraadi» ja annab «prorektori» tiitli oma lähimale võistlejale. Päev lõpeb balliga, millelt «rektor» lahkub limusiiniga ja rektor «Trabantil».

Uue «rektoriga» tulevad ka uued seadused ja ümberkorraldused ülikooli elus. Millised?

Joe: «Rektori» valitsemise ajal loenguid ei ole (õppejõududest said ju üliõpilased»). «Rektoril» on iga päev vastuvõtuaeg, «rektoraadil» kibe töö: võetakse vastu avaldusi, antakse välja kuulutusi, lahendatakse jooksvaid küsimusi ja kasseeritakse trahve.

Mis trahvidest Sa räägid, mida «rektoraat» kasseerib?

Joe: VKÜ ÜP-i ajal on maksev oma rahaühik — piaster, mille väärtus on 5,20 forintit (ligikaudu 35 kop.). Kogu VKÜ ÜP-i jooksul peavad kõik üksteist «sinatama». Kui aga mõni üliõpilane ütleb professorile «teie» või vastupidi, tuleb trahvi maksta. Piaster on üldse üks universaalne rahaühik. Selle eest saab kohvikus kohvi, *coca-cola*'t, saiakesi ja komme, selle eest saab ka üliõpilaspäevade üritustele.

Mis siis ikkagi toimub neil VKÜ ÜP-i päevil?

Joe: Programm on tihe ja mitmekülgne, kava on trükitud meie rotaprindil. Toimuvad kontserdid, kus esinevad tuntud näitlejad ja lauljad, diskoteegid, esineb üliõpilasteater. Hommikupoolikuti korraldatakse improviseeritud sportmänge auüliõpilaste ja tudengite vahel. Veidi tõsisemad on bridži- ja piljardivõistlused. Välja on pandud ka fotonäitus. Ühe õhtu non-stop-programmis toimuvad tantsuvõistlused, mille võitjad saavad suure auhinna. Päevade programmi kuulub ka poliitiline diskussioon nii sise- kui ka välispoliitilisel teemal, kuhu külalistena on kutsutud televisioonis ja raadios esinevad kommentaatorid. Kõik tudengid löövad kaasa, sest need on m e i e päevad. Iga üliõpilane tunneb südamest vastutust Juvenaalia heakäigu eest. Keegi ei taha ega julgekski määrida oma ebaväärika käitumisega VKÜ ÜP-i head nime.

Viimasel õhtul leiab aset *superdisco*, seejärel ka lõpetamine, kõik väga asjalikult. «Rektor» annab välja käskkirja asuda tagasi oma igapäevase töö juurde, sulgeda avatud kateedrid ja lõpetada VKÜ ÜP. Samuti esitab ta ka oma lahkumispalve ning tänab kõiki organiseerijaid, kaasalööjaid ja külalisi.

Algab uus töönädal. Kõik läheb vana rada. Vihm ja aeg kustutavad reklaami asfaldilt, aga niipea ei tuhmu mälestus möödunud päevadest. Meeldejääv annab energiat ja entusiasmi eelseisvaks sessiooniks ning kogu järgnevaks kaheks aastaks: kuni järgmise Juvenaaliani.

Lõpuks räägime pisut ka Jozsefist endast. Tema kaaslased tunnevad teda targa, tasakaaluka ja suure huumorimeelega seltsimehena. Ülikoolilehes tema kui «rektorikandidaadi» tutvustamise artiklis kirjutati järgmist: «Jozsef on sündinud õnnetähe all ja kõik on tundnud, et temast saab asja. Vist sellepärast ongi rahvusvahelises Nobeli-preemia laureaatide nimekirjas temale O tähe juures reserveeritud vakantne koht. Peale selle on ta ka oma KISZ-i komitees suutnud palju ära teha. Oláh Jozsef on juba ammu kõikide lemmik ning hea tuttav.»

ANNIKA WITTENBERGER,

KRISTINA PROKOPTŠUK

Mõttevahetuse jätkuks

Lubatagu oponeerida

TRÜ ajalehe uus kiiduväärt ettevõtmine — valgustada pikemalt abieluprobleeme — leidis üliõpilaste seas poolehoidu. Õhinal asuti lugema R. Palmaru ladusas stiilis kirjutatud artiklit «Naiste emantsipatsioon contra *abielu». Kuid varsti asendus paljude õhin õlakehitusega, sest asjaliku ja huvitava jutu sees häirisid nii mõnedki ainult empiirilised ja põhjendamatud väited, mida autor oli esitanud objektiivse tõe pähe.*

R. Palmaru püüab oma artiklis näidata, et abielu läheb paratamatult vastu lõpule. Just nimelt n ä i d a t a, sest faktidele toetumata, arvamuse avaldamise tasemel ajaloolist paratamatust küll ei tõesta. Kritiseerides G. Naani mõningaid soovitusi, jätab R. Palmaru tähele panemata, et isegi rohketele faktidele toetuv akadeemik ei tee kategoorilisi otsuseid ega anna täpseid nõuandeid abieluprobleemide lahendamiseks, vaid piirdub tagasihoidlike soovitustega.

Kuigi ise meessoost, arvab R. Palmaru hästi teadvat, mida naistel on vaja ja mida mitte. Hulga vastuväiteid esitab ta Elsa Kudu artiklile «Sirp ja Vasar» nr. 24, kus viimane soovitab naiste kodutöö arvamist samuti tööstaaži hulka, nagu tehakse näiteks Ungaris.

R. Palmaru kirjutab: «Oletame, et naine jääb koju. Aga sel juhul mehe kui perekonnapea positsioon taastub momentaanselt...» Kole tõesti, kui abielu eesmärgiks oleks heitlus perekonnapea positsiooni pärast, mitte aga näiteks järeltuleva põlve ilmaletoomine ja kasvatamine. Või panna mehed lapsi sünnitama? Tundub siiski, et autor ise vähemalt niikaugele jõudnud ei ole, sest muidu ta teaks, millist vaeva nõuab naiselt lapse ja eriti veel laste kasvatamine töö kõrvalt.

Edasi loeme: «...kodune naine asotsialiseerub. Ta pole enam seotud tootva tööga. Ühiskonna püüdlused võivad talle võõraks jääda. Selline naine pole võimeline (!) lapsi kasvatama kaasaegsetele tingimustele vastavalt. Tema seisund on hullem igasuguse toatüdruku omast.»

Väljapääsmatu olukord! Kodune naine pole võimeline lapsi kasvatama. See naine aga, kes teeb pingelist ametialast ja ühiskondlikku tööd, ei leia lihtsalt jõudu ja aega lapsi kasvatada nii nagu peab, sest 12-tunnine tööpäev (töö + kodu) pole just naljaasi. Ta võib ainult uhke olla, et tema seisund (R. Palmaru järgi) on parem toatüdruku omast. Kui muidugi on!

Seisukoht, et naine, kellel on rohkem aega kodu jaoks, lapsi kasvatama ei kõlba, on vägagi üllatav. Ei ole ju emadus inimestel ainult bioloogiline, vaid ka psühholoogiline funktsioon. Psühholoogid kinnitavad, et esimestel (mitte ainult esimesel) eluaastal vajab laps maksimaalselt ema lähedust. Lastekodude ja -sõimede lapsed jäävad teistest samaealistest maha nii emotsionaalses, vaimses kui ka kõlbelises arengus. See on teaduslikult põhjendatud.

Peab ütlema, et niisama üllatavad on ka teised julged ja teravad seisukohad, mida R. Palmaru ei proovigi põhjendada, vaid ütleb: «Ma ei usu, et naised seda tahaksid.» Mina usun küll, et naised tahaksid vähemalt vabadust otsustada, kui kauaks nad «kodutööle» sooviksid jääda.

Ka ei ole kõige paremini õnnestunud näide kapsasupiga, ehkki G. Naani samateemalises artiklis ajalehes «Sirp ja Vasar» oli samalaadne näide autodega täiesti omal kohal.

Muuhulgas viitab R. Palmaru naiste ränkraskele olukorrale muhameedlikes maades, kus olid kehtestatud loendamatud piiramised. Tuleb vaid lisada, et need loendamatud piiramised kaitsesid naisi täiesti tõhusalt meeste omavoli eest, võrreldes tolle aja kristliku maailmaga. Kindlaks oli määratud isegi see, kui tihti mees iga oma naist öösel külastada võis.

Artikli lõpus rõhutab R. Palmaru veel kord naise pidevat ja avalikku koduorjust, mis «halvab tema osavõttu tööst ja ühiskondlikust elust». Uudne definitsioon: töö on muidu ikka töö, aga kui seda tehakse kodus, siis on ta orjus. Järelikult — kõik naised tööpinkide taha! Võib-olla saame sel teel koguni tootmisse lasta masina, mis hakkab lapsi sünnitama ja kasvatama, et vältida «kodust diletantlikku kasvatust». Tõeline tulevikuinimese ideaal!? Siiski tahaks loota, et tulevikuinimene vähemalt ei minetaks abieluprobleemide lahendamisel väga tähtsat omadust — inimlikkust, ning ei unustaks, et inimene pole mitte ainult sotsiaalne, vaid ka bioloogiline objekt, liik, kes ei saa eksisteerida väljaspool loodusseadusi. Naine ema rollis on inimkonna jätkaja, niisama tähtis on tema psühholoogiline mõju lapsele. Väitlemise tuhinas võime muidu jõuda G. Naani näiteni, kus keegi kultuuritöötaja pihtis, et tema küll aega ei saa lapsi sünnitada, sest kutsetöö on teda nii jäägitult haaranud.

Lõpetuseks: ise abielu saatust küll prognoosida ei söanda — puudub küllaldane faktiline materjal. Tahaks aga anda väikese kolmepunktilise meelespea kõigile, kes kavatsevad edaspidi kirjutada abieluteemadel:

- *ärge esitage põhjendamatuid väiteid, liiati objektiivse tõe pähe;*
- *meessoost autorid ärgu kasutagu väljendeid «naised tahavad» ja «naised ei taha»;*
- *mehed ja masinad pole võimelised kunagi sünnitama.*

MARTIN ZOBEL,
abielus,
biol. II k.

Vaatame, mis saab edasi

Vähemalt neliteist noort inimest ülikoolis peavad korralikult viisi. See sai selgeks mõõdunud pühapäeval TRÜ klubis toimunud **noorsoolaulude konkursil.** Viisipidajaid on meil mõistagi enam, et aga laval ülesastumiseks jääb ainuüksi «Ta elagu!» laulmisest veidi väheks, ei saagi me massilisusega eriti hiilata. Need, kes sõandasid oma häält ja hinge avalikkuse ette tuua, olid siiski tükk maad kõrgemal üksnes viisipidamise oskusest. Veelgi enam, aasta tagasi toimunud konkursiga võrreldes on tase kindlasti tõusnud.

Palju oodati Karin Lippuselt (Ajaloot. II k.). Omaloomingulised laulud «Sein lagunes» (V. Härmi tekst) ja «Lumi» (V. Luik) olidki terviklikult esitatud, kuid tõeline emotsionaalsus, värviküllus ja kõrged vokaalsed võimed pääsesid võidule alles teise lauluga. Võib-olla segas lauljatari algul asjaolu, et tal tuli esimesena lavale astuda ning et võimenduski selleks ajaks päris korras veel polnud.

Teise lauluga laulsid ennast lahti ka inglise filoloogia II kursuse tudengid Marju Kikerpill ja Eda Strandberg. Tütarlaste häältel on meeldiv kooskõla, tublisti on lisandunud esinemiskindlust. Paremat saavutamast takistas paroodilise «Traktorist ja haakija» pisut viimistlemata esitus, kuigi saavutati üsna vaimukas lahendus. Stiilipuhtamana mõjus Pete Seegeri «I Can See» tundesügav ettekanne. Häid eeldusi on seega nii lustakate kui lüüriliste laulude esitamiseks.

Hoopis omalaadse elamuse jättis Felix Rõivassepp (Arstit. I k.). Saates end ise akordionil, ei klappinud tal esiotsa J. Kuoppamäe lauluga «Sinine ja valge»: oli rütmivigu, akordion «lohises» ilma erilise hoota, laulumaneer oli häirivalt ühetooniline. Sootuks vastupidise efekti andis J. Martõnovi «Luige ustavus» — südamest tulev, heast häälematerjalist tunnistust andev esitus.

Raivo Vetiku (Õigust. I k.) ja Priit Jõgi (Filoloogiat. I k.) omaloominguline «Salaspils» ei suutnud seevastu kuulajat sütitada. Võitlejalikkus kukkus eriti refrääni puhul kuidagi pingutatult välja, ka hääled ei olnud kaugeltki tasakaalus. Vähem pretensioonikalt esitatud P. Simoni ja A. Garfunkeli «Cecilia» jättis aga ootamatult meeldiva mulje. Tundub, et tõelised võimed jäid noormeestel sedapuhku avamata.

Oma positsioone kindlustasid Siiri Peets (eesti fil. II k.) ja Toivo Maimets (bioloogia II k.). Dueti stiil on välja kujunenud, jätkub värskust ja nooruslikkust. Esinetakse vabalt, emotsionaalselt peenekoelisemalt ja nüansirohkemalt kui kunagi varem. Kõige paremini kõlas Toivo loodud «Meenutus», võib-olla kogu konkursi suurim kordaminek.

Urmas Siigur ja Mart Raja Arstiteaduskonna II kursuselt ei tundnud end rahva ees kõige mugavamalt. «Inglise tööliste laulu» võis ju esitada küll sedavõrd motoorsena, meeleolukam ja sisuliselt põhjendatum olnuks ehk siiski nii mõnegi tekstilõigu esiletoomine, rõhutamine. Täielik vaikus tekkis saalis kõigile teatud-tuntud laulu «Mu kodu» lüürilise esituse ajal. Võisime veenduda Urmase suurepärases hääles, mis on tõenäoliselt koolitatum kui teistel konkursist osavõtnutel.

Matemaatikud Tiit Sõber (V k.) ja Priit Võhando (III k.) tulid esinema nähtavasti tagasihoidlikumate plaanidega. Tiidu kirjutatud laulutekstid olid sedavõrd värsked, et esinejatel tuli kasutada spikrite abi. Midagi uut lauljad ei otsinud ega leidnud ka. Tehnilisest küljest ei saa duetile suurt midagi ette heita, kuid oodanuks siiski enamat: säärane esitus võib tõsta väikese seltskonna tuju, ei avalda aga erilist mõju ei laiemale publikule ega žüriile. See viimane on muidugi väike viga.

Keemikust esmakursuslane Tiit Aunaste oli erinevalt kõigist teistest inspireeritud mitte folgist või estraadist, vaid *rock*'ist. Piiratud väljendusvahenditega, ainult kitarr ja ühe mehe hääl, on muidugi raske eesmärke realiseerida. Põnevaid häälevarjundeid andis falseti kasutamine. Esinemine oli artistlik, kuid kontakt kuulajate-vaatajatega jäi saavutamata sel lihtsal põhjusel, et saali vaatamise asemel põgenes noormehe pilk lakke või aknakardinate varju. Tiidu omaloomingulistes palades oli vahest liiga ilmselt tunda üsna konkreetseid mõjutusi Lääne ansamblitelt. Ometi sai J. Üdi tekst üsnagi omapärase ja arvestatava muusikalise lahenduse.

Väga võimekas on Raimu Hanson (eesti fil. II k.). Teksti (eriti U. Lahe «Surnud lapsed») suutis ta paremini esile tuua kui keegi teine konkursil osalenu. Sõnal on Raimu jaoks omaette väärtus, muusikale jääb kohati abivahendi roll. Pisut vedas Raimut alt lauluvalik. Protestimeelne Aafrika-laul, mis on valminud koostöös Indrek Ilometsaga (keemia I k.), sobib enam kahehäälseks ettekandeks. Indreku haigestumisest tingitud sooloesitus ei olnud väga veenev tekstis püstitatud jõuliste ideede realiseerimiseks ning mõjus pigem intiimsena *a la* Gilbert Becaud. Aga muidugi, võis ka nii.

Nõnda. Kaheteistkümnendal tunnil oli vist ametisse pandud teadustaja, kes mõnede rumalate keelevigade (näiteks «Esineb eesti keele filoloog!») kõrval lubas endale ka buketi maitsetusi. Ent kokkuvõttes läks üritus korda, lauljatest tervikuna jäi lootustandev mulje. Pärast vendade Urbide menukat esinemist tundus järgnev diskoteek parasjagu pinnapealsena, tarbijaliku ellusuhtumise musternäidisena, inertsusele ja mõttelaiskusele meelitavana. Ometi, ega see diskoteeriminegi nii lihtne ole.

Žürii (H. Kabur, A.-L. Moss, A. Ader, S. Lääne, A. Salmisto, M. Kadastik) määras preemiad järgmiselt: parimaks poliitilise laulu esitajaks tunnistati RAIMU HANSON. Noorsoolaulude konkursil võitsid esikoha duettidest SIIRI PEETS ja TOIVO MAIMETS, soololauljatest KARIN LIPPUS. Teine koht kuulus vastavalt MARJU KIKERPILLILE ja EDA STRANDBERGILE ning TIIT AUNASTELE. Duettide osas anti välja ka kaks kolmandat kohta: URMAS SIIGUR ja MART RAJA, RAIVO VETIK ja PRIIT JÕGI.

Lauluvanker on õigetes rööbastes veerema hakanud. Vaatame, mis saab edasi.

FELIX TONGA

Selgitus „Augiase tallide puhastamise“ asjus

Tõsist hämmeldust tekitas «TRÜ» eelmises numbris ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni filosoofia sektsiooni esimehe V. Parve pilatoonis kirjutis ühingu lektorite atesteerimise aadressil. Ei olnud raske märgata, et V. Parve seadis eesmärgiks luua lugejates mulje kõrgkooli õppejõudude retsenseerimise alusel atesteerimisest ühingu lektoritena kui mõttetust üritusest. Selle esemärgi saavutamiseks vaikis V. Parve maha temale teada oleva ühingu «Teadus» vabariikliku organisatsiooni juhatuse ja EKP TRÜ komitee poolt kavandatud atesteerimise tegeliku põhimõtte, mille kohaselt kahe retsensendi arvamuse alusel kuuluvad ülikoolis atesteerimisele **mitte kõik, vaid ainult need lektorid, kelle suhtes see on vajalik populaarses vormis esinemise taseme väljaselgitamiseks ning nende võimalikuks abistamiseks selles töös.**

Desorienteeriva kirjutise asemel oleks oodanud konstruktiivsemat suhtumist asjasse.

PEETER KASK,
Ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni
juhatuse esimees

Džuudo

Pühapäeval toimus «Dünamo» maadlussaalis sõpruskohtumine Leningradi Laevaehituse Instituudi ja TRÜ vahel. Võis näha 13 haaravat matši. Pingelises heitluses saavutasid võidu 7 : 6 Leningradi üliõpilased. TRÜ-st tulid võitjaiks Kivits, Rušetski, Põhjala (2 võitu), Kirjanen ja Pehme.

Absoluutses kategoorias võitis TRÜ meistersportlane A. Põhjala, teise koha saavutas A. Pehme. Järgmised kaks auhinnalist kohta kuulusid leningradlastele.

Võitjaid autasustas diplomite ja mälestusesemetega üleliidulise kategooria kohtunik meistersportlane R. Rannikmaa.

Stipilisa

Peahoonesse vajatakse õisesse vahetusse **kaht katlakütjat.** Pöörduda komandat L. Valdmaa poole.

Informiin — see on paljudele tuntud, paljudele selgitust vajav mõiste. TRÜ Teaduslikus Raamatukogus on selle sõnaga juba 11 aastat tähistatud võistlust teatmeteoste tundmises ja nende kasutamise oskuses. Mitmesuguseid andmeid ja fakte teame me peast, paljut võime aga mitte mäletada või mitte teada, kindlasti peame aga oskama meile vajalikku informatsiooni leida või selle õigsust kontrollida.

Iga aasta novembri lõpus organiseeribki TRÜ Teaduslik Raamatukogu võistluse, et välja selgitada bibliograafiaõppustel omandatud teadmiste põhjalikkust.

Seekordne võistlus toimub TRÜ Teadusliku Raamatukogu lugemissaalis **26. novembril k. 18.**

Võistlus peetakse neljas voorus:

1. voor — informatsiooni otsimine kataloogidest,
2. voor — informatsiooni otsimine teatmeteostest,
3. voor — õige vastuse leidmine antud neljast variandist,
4. voor — lahenduse leidmine esitatud probleemile ülikooli või raamatukogu elust.

Esimene ja teine voor vastatakse kirjalikult, kolmas ja neljas voor suuliselt. Iga kirjaliku vastuse puhul tuleb tingimata märkida ka allikas, kust andmed saadud. Õigeks loetakse ainult see vastus, kus allikas on täpselt märgitud.

Niisiis pole võistlus mitte ainult huvitav meelelahutus, vaid annab ka kogemusi, milleta ei saa läbi teadusliku töö tegemisel.

Võistluseks on vaja moodustada kolmeliikmelised teaduskonna, kursuse, rühma või ka segavõistkonnad. **Registreeritakse Toomel TRÜ TR bibliograafiaosakonnas k. 8—17, tel. 321—41/285 kuni 25. novembrini, erandjuhul ka enne võistluse algust.**

Kes tahab võistelda individuaalselt, võib lahendada nn. suure ringi küsimused, mis siinsamas avaldatud. Vastused tuleb anda kirjalikult koos allika täpse märkimisega Teadusliku Raamatukogu üldlugemissaali **24. novembriks.** Tulemused tehakse teatavaks võistkondade informiinil.

Nii suure ringi võitjat kui ka esikohale tulnud võistkonda premeeritakse komandeeringuga mõnele ÜTÜ konverentsile NSVL Euroopa osas võitjate eneste valikul, teisi võistlejaid raamatutega.

Konsultatsiooni võib saada bibliograafiaosakonnast nimetatud kellaaegadel.

Ootame nii uusi kui endisi võistlejaid!

LAINE KILK,
bibliograafiaosakonna
juhataja

Informiin 1976

Suure ringi küsimused

1. Millal, kus ja kelle toimetamisel hakkas ilmuma ajakiri «Looming»?
2. T. Vettik kirjutas 1965. a. artikli K. Türnpust. Kuidas on artikli pealkiri ja kus ta ilmus?
3. Nimetage V. I. Lenini neli varjunime!
4. Millise teatri organiseeris Albert Camus Alžiiris?
5. Kus ja millal sündis prantsuse filminäitleja Annie Girardot?
6. 1930-ndatel aastatel ilmus ajakiri «Karuohakas». Milline asutus andis seda välja?
7. Kes on ülikooli arstipunkti juhataja?
8. Mida tähendab lühend БИП?
9. Mis aastatel oli äsja USA presidendiks valitud James Carter Georgia osariigi kuberner?
10. Mitme punktiga kaotas kümnevõistleja Rein Aun 1964. a. Tokio olümpiamängudel võitjale?
11. Kus elavad senufod? Kui palju neid on?
12. Mis on USIS?
13. Leida TRÜ Teaduslikus Raamatukogus üks ingliskeelne karakterit käsitlev teos!
14. Leida TRÜ Teaduslikus Raamatukogus kogumik «О дружбе, любви и хорошей семье». Смоленск, 1962.
15. Michigan College of Arts and Letters annab välja ajakirja, mis on TRÜ Teaduslikus Raamatukogus olemas alates 1961. a. Milline ajakiri see on?

Mitte ainult meie probleem

Liigjoomine trügib meie päevade probleemide esiritta. Räägime sellest tänaseni palju, kuid mida saab praktiliselt ära teha? Ka seekord ainult räägime, kuid küllalt asjast huvitatu leiab siiski ka mõtteid, mis oleksid väärt praktikas arendamiseks. Võtame luubi alla tänase tudengi ja teda viina peale kiskunud jõud. Ehk saab siis selgeks, mille vastu või mille e e s t me võitleme.

Selline on probleemide ring, mis tuleb arutlusele **psühhiaatriaringis kolmapäeval, 11. detsembril kell 17 Psühhoneuroloogiahaigla auditooriumis (Staadioni t. 48).**

Raamatuvõlgnikud

Teadusliku Raamatukogu õppekogu lugemissaal (Kingissepa 15-a) palub likvideerida oma võlgnevuse Aare Martinsonil, Maido Lutsul, Olga Krekotenil, Juri Kolesnikovil, Ljudmila Orloval, Jüri Tõnissonil, Enno Meriveel, Jüri Rannasel, Tõnu Karrol, Jelena Sarafanil ja Alatina Fedortšenkol.

Venia legendi

Arstiteaduskond teatab, et dots. kt. J. Ksenofontovi loeng teemal «Vere hüübimine» *venia legendi* saamiseks toimub **teisipäeval, 23. novembril 1976. a. kell 15.15** uue anatoomikumi auditooriumis (O. Lutsu 2).

Prof. Vello Salupere,
Arstiteaduskonna prodekaan

Klubi

Kõik, kellel on algteadmisi peotantsust, on teretulnud TRÜ klubis **igal teisipäeval kell 18—20.**

Õppemetoodika päev

teemal «Üliõpilaste teadmiste jooksvast kontrollimisest» toimub **23. novembril aulas algusega kell 10.** Oodatakse asjast huvitunuid!

NB!

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ».

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонская ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumber, hind 2 kop. Tell. nr. 5852. MB-09732.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 43 19 НОЯБРЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXVIII ГОД ИЗДАНИЯ

Поздравляем с юбилеем!

Л. С. Компус (1896)

Лидия Силуановна Компус на протяжении многих лет была преподавателем русского языка Тартуского государственного университета. В драматургию она вошла со своей темой — о студенчестве, о молодежи. Первая ее пьеса «Экзамены», поставленная театром «Ванемуйне» в 1957 г., была тепло принята зрителями.

Пьеса «Опрокинутая чернильница» была задумана как протест против косности и схоластики в науке, против тех, которые не могут отказаться от старого, изжитого и губят вокруг себя все ростки творческой мысли. Театр «Ванемуйне» поставил эту пьесу в январе 1961 г., она шла на его сцене в течение целого ряда лет.

Кроме этих пьес, Л. С. Компус написала комедию «Санаторий «Сосны», которую ставили студенческие драмкружки и самодеятельные коллективы, а также одноактную пьесу «Приговор».

Из прозаических произведений Л. С. Компус был опубликован сборник рассказов «У Чудского озера» (альманах «Эстония», 1949), повесть «Даша Нечаева» — о молодой учительнице, приехавшей из Ленинграда в Эстонию, на берег Чудского озера (издана Эстонским государственным изд-вом в 1956 г. и переиздана изд-вом «Молодая гвардия» в 1958 г.) и роман «Два семестра» (Ээсти Раамат», 1969). Маленькие рассказы и отрывки из романа «Два семестра» печатались в республиканских газетах.

Таковы факты творческой биографии Л. С. Компус, которых скорее всего не было бы, если б в основе их не стояла истинно творческая личность.

Лидия Силуановна Компус, кроме своего оригинального писательского таланта, обладает редким качеством «заражать» творческим духом других. Она ведет тартуское литобъединение при Союзе писателей ЭССР. Труд этот — воспитание, помощь молодому автору найти себя, стать на ноги — огромен, кропотлив и незаметен. Часто неблагодарен. Порою полон жестоких разочарований. Но Лидия Силуановна неутомима. Из-под ее теплых рук вышли многие литераторы, занявшие свое место в литературной жизни республики. Из молодых авторов литобъединения можно отметить П. Шульгина, имеющего уже несколько рассказов, опубликованных в центральных журналах, М. Раудар, балетоведческие и литературно-критические статьи которой публиковались в республике и за ее пределами. В литобъединении занимаются и студенты ТГУ, много полезного оно принесло, например, Н. Маевской.

Вырастить смену, дать путевку в жизнь. Мы часто мало задумываемся над этими словами — вроде так оно и должно быть. А по-настоящему на это способны очень немногие люди. Это значит: иметь острый ум, твердый характер — и уметь быть гибким; угадать в комто, может, пока ничем особенно себя не проявившем, творческую жилку; уметь понять другую творческую личность и дать ей совет — когда надо, непреклонно, — но и без лишнего нажима. И — уважать чужие, — возможно, неприемлемые для себя самого, — творческие принципы и стиль, вникнуть в них и развить дальше. Вдохновлять на новые поиски, и многое-многое другое.

Каким же терпением, любовью к людям и самоотдачей нужно обладать, чтобы находиться уже в немолодые годы на постоянном подъеме, гореть самой и зажигать других, чувствовать чужую боль и боль мира и преломлять это в своей и близких творческих призмах! Сколько же сил должно быть в таком человеке, как становятся такими?

Секрет сложен и прост: Лидия Силуановна сохранила вечную молодость пылающей, истинно творческой души — без чего не бывает ни настоящего человека, ни служителя искусству. Основной ее постоянный дар людям — пример ее собственной жизни, творчества и отношения к миру, — ведь «заразить» и воспитать по-настоящему можно только личным примером.

Пожелаем же Л. С. Компус долгих, наполненных такой же силой и страстью творчества лет жизни и успеха в ее благородном деле!

О научно-методическом совете

В этом году местом проведения традиционного научно-методического совета Министерства среднего, специального и высшего образования СССР по филологическим наукам был выбран Тарту. Совет приходил в Тартуском университете с 10 по 12 ноября. Он был на редкость представительным. Были приглашены гости из разных университетов и институтов страны. Фактически в Тарту присутствовала значительная часть союзной филологической профессуры. Работа проходила в семи секциях. Заседания проводились в Кяэрику.

12 ноября был обсужден и одобрен для всесоюзного пользования учебник латинского языка одного из старейших преподавателей нашего университета Р. М. Клейса. Учебник очень понравился гостям.

В тот же день были проведены экскурсии по городу и в Печорский монастырь. Кроме работы в секциях, участники имели много плодотворных личных контактов.

«Совет преследовал целью координацию научно-исследовательской и методологической работы филологов страны, — говорит член оргкомитета доц. А. А. Метса. — Обмен планами, совместное обсуждение проблем — все это помогает успешным научным изысканиям. Нам пришлось преодолеть определенные организационные трудности. Провести мероприятие такого масштаба в условиях маленького города во время учебы студентов не так уж просто. Но гости, кажется, остались довольны. Обсуждено много проблем, даны новые направления научной работы».

Тарту—Киев—Тарту
(опыт конференции на колесах)

В половине шестого утра у общежития историков на Пяльсони появился автобус. Ровно в шесть пятикурсник Танель Линнус пробрался вперед, щелкнул пару раз по микрофону, закрыл дверь и, перекрывая шум греющегося мотора, объявил:

«Внимание! Девизом нашей поездки будет «Встань и сияй!». Кислых лиц не должно быть: ведь мы отправляемся не просто на экскурсию — каждый сидящий в этом автобусе является участником научной конференции, конференции на колесах!».

А автобус уже двигался по окраинам Тарту, с каждым часом приближая членов исторического кружка СНО ТГУ к Киеву.

Путешественников 27 человек. Им предстоит покрыть почти 2000 км, провести много часов в дороге и привезти с собой массу интересных впечатлений, свернутых в рулоны фотопленки.

Говорят, что лучше один раз увидеть, чем сто раз услышать. Такого рода поездки совмещают и то и другое. Слышать теорию и тут же видеть все то, о чем рассказали, своими глазами — это ли не идеальный вид получения и осмысления знаний!

Восемь научных докладов было прочтено и обсуждено в этой поездке. В пути нашим гидом был Тоомас Пюви, студент-третьекурсник. Как только конференция на колесах приближалась к одному из крупных городов — таких, как Гомель, Чернигов, Витебск, Могилев, — наш «гид» знакомил участников с историей, культурой, современными проблемами этих городов. Пятикурсник Мадис Лиги прочел доклад «Богдан Хмельницкий и воссоединение Украины с Россией».

В Киеве программа была разделена на части, каждую из которых вел какой-либо «руководитель», он же докладчик. Так, Антс Юске (3-й курс), подготовивший доклад «Архитектурные памятники Киева», водил нас по городу и музеям, а Танель Линнус после своего доклада «Культурная жизнь города Киева» пригласил всех участников поездки в Киевский академический театр оперы и балета на оперу Мусоргского «Борис Годунов».

С археологическими памятниками и находками Киева участников конференции познакомил Айн Мяэсалу, а о своеобразии этнографии Украины рассказала Андра Ээсмаа (оба с 4-го курса). Райво Пальмару (тоже 4-й курс) представил доклад «Украинская ССР в братской семье народов СССР».

Можно сказать, что ни один более или менее интересный музей Киева не остался обойденным. Киев — город истории, он буквально пропитан ею. Там под каждым камнем все еще предполагаешь найти легендарную библиотеку Ивана Грозного... Там все время кажется, что по старинной, мощенной булыжниками улице проскачут кони былинных богатырей, а из-за поворота вдруг появится великий князь со своей дружиной.

Софийский собор и Владимирская горка, лабиринты Киево-Печерской лавры и золотое наследие скифов — всё это надолго останется в памяти участников поездки. История становится зримой — это уже не просто строчки учебника, по которому сдавать зачет, а дух времени. Таково было общее мнение.

Конечно, участники конференции занимались не только наукой. Ходили по театрам, художественным выставкам (где особенно запомнились ранее мало выставлявшиеся работы Врубеля — в основном из личных коллекций). Наконец, можно просто побродить по вечернему городу, полюбоваться его красотой.

Долгие поездки в автобусе скрашивались песнями под гитару, веселыми рассказами, выходами на природу. Где-то между Витебском и Оршей был «снежный бой», а во время заправочных остановок прямо на асфальте проходили театральные импровизации.

На обратном пути уже совсем недалеко от Тарту состоялось обсуждение итогов поездки. По единодушному мнению, она вполне удалась; из отрицательных сторон было отмечено, что многие студенты-второкурсники еще, к сожалению, не умеют быстро ориентироваться в большом городе, бывали случаи опоздания.

Поездка историков безусловно принесет много пользы научной работе студентов. Исторический кружок известен в университете. В этом году его работа началась с того, что 23 сентября члены кружка привели в порядок могилы ученых, в прошлом работавших в Тартуском университете, и возложили на могилы цветы. Неплохо было бы, чтоб и другие студенты тоже заботились о многих (к сожалению, иногда полузаброшенных) могилах людей, связавших свою жизнь с университетом.

«Мы бы хотели поблагодарить доцента Л. К. Эрингсон и преподавателя М. Н. Раудар за оказанное содействие в работе кружка и организации этой поездки», — сказал в заключение Танель Линнус.

А. КУКЛИН

Участники конференции (уже без «колёс») на улицах Киева. Синие студенческие шапочки делают их особенно приметными для киевлян!

Шутливая сцена «из истории правосудия».

14 октября на юридическом факультете состоялось торжественное событие — старшекурсники «судили» своих младших коллег. Обряд посвящения в студенты у юристов облекся в формы, специфичные для их профессии.

Сначала знаменитый сыщик Шерлок Холмс раскрыл хитро задуманное преступление. Потом студенты тоже показали, на что они способны. Они инсценировали и представили историю правосудия с времен первобытного мира до наших дней. Многим из них пришлось перенести по ходу действия тяжкие «пытки», но все окончилось благополучно. После символического удара книгой на юридические темы каждого из первокурсников единогласно приняли в дружную семью факультета.

П. ПИЙРСАЛУ

Погружение в детство

Закончен третий курс. У нас первая педпрактика. Она внесла смятение, радость, волнение в ряды студентов-физиков. Мы должны ехать в пионерский лагерь. Будем воспитателями, вожатыми. Как нас примут, поймут ли, сумеем ли?

Я в лагере им. Ю. А. Гагарина (Вяна-Йыэсуу). У меня восьмой отряд. Ребята 10—12 летнего возраста. Все милые, интересные. Как будто понимая мое взволнованное состояние, они помогли мне своим первым вопросом: «А что будем делать?» И решили сделать интересной жизнь — стать самыми дружными, самыми веселыми, самыми первыми. (Я заметила, что дети любят все «самое-самое»). И ещё заметила, что они очень тянутся к доброте. Когда даришь им свою доброту, они делятся с тобой самым сокровенным, раскрывают для тебя всю свою творческую фантазию.

Отрядную речевку они сочинили сами и с гордостью красиво вышагивали с ней на линейке.

Когда мы впервые пошли с ними в лес, меня удивило, зачем они берут с собой так много шишек. Я ничего не сказала, решив посмотреть, что будет. Сколько же интереснейших поделок получилось из этих шишек! А потом каждый хотел подарить мне своего шишечного медведя, человека, собачку...

Родилась мысль — сделать выставку из таких поделок, и скоро её претворили в жизнь. Идея рождалась за идеей. Костер. Маскарад. Лесная эстафета. Наблюдаем Большую Медведицу.

Главное — ребята сами предлагали интереснейшие праздники, сами продумывали их программу и с удовольствием в них участвовали. Мне лишь иногда приходилось направлять их мысль.

Но не все, конечно, шло гладко. Были трудные, замкнутые, и, мне казалось, закрытые от меня дети.

Наташа Ш. Эта девчушка сразу оказалась в стороне от отряда. Ребята её вдруг невзлюбили. В шумной веселой стайке моих питомцев она напоминала дичка. Как суметь заглянуть в её душу? Как сдружить Наташу с коллективом? Однажды я заметила, что она любит играть в шахматы, а ребята играть с ней отказываются. Тогда я решила сыграть с ней сама. Мы разговорились. Постепенно я перевела разговор на нее, и посоветовала ей не чуждаться ребят, держаться с ними естественней, проще, считаться с их интересами. Трудно сказать, все ли поняла тогда Наташа. Но наш разговор её взволновал. Несколько дней она была задумчива, а потом её отношения с другими действительно стали улучшаться, и вскоре она стала «равноправным» членом отряда.

За лето я так привыкла к ребятам, так полюбила их, что расставаться не хотелось. Приближалось закрытие последней лагерной смены, и тут (такая досада!) я заболела. Прощальная линейка. Неожиданно я услышала звуки горна и барабана за моим окном. Выглянула... и увидела мой отряд. Дети несколько раз стройным шагом прошли под моим окном четко исполнили речевку и отрядную песню, а потом долго и нежно со мной прощались. Это были самые счастливые минуты в моей педпрактике.

Н. ЛЫЖНИК.
(Запись рассказа сделана Е. Яборовой)

Дом, в котором ты живешь

В один из ноябрьских дней мы по поручению редакции «ТГУ» прошли по комнатам общежития экономистов. Побывав на каждом из девяти этажей, мы услышали много лестных слов в адрес дома по Ленинградскому шоссе, 27. Тем более странным показалось, что были и жалобы на недостатки этого современного, и казалось бы, благоустроенного, общежития. Вопросы были одни и те же: что нравится и что не нравится студентам в общежитии? Что нового можно предложить? Что улучшить?

Вот что мы выяснили. Многие студенты, живущие выше пятого этажа, недовольны тем, что лифт выключают слишком рано. Действительно, в 22.00 лифт перестает функционировать, но студенты ведь не перестают приходить домой! Хотелось бы, чтобы лифт работал до 24.00.

Наверное, администрация общежития не желала бы подниматься пешком эдак этаж на девятый! Так почему же студенты должны испытывать неудобства такого рода? Жильцы надеются, что администрация пойдет им навстречу и в дальнейшем такой проблемы не возникнет.

Всех волнует вопрос дежурства. Например вот такая ситуация. Учатся в университете на экономическом факультете две девушки из Москвы. Наступают ноябрьские праздники. Девушки отпрашиваются в деканате на лишний день и покупают железнодорожные билеты... И вдруг выясняется, что не домой им ехать надо, а дежурить в общежитии! В расстроенных чувствах девушки бегают по коридору, ищут сговорчивых людей, которые согласились бы заменить их на дежурстве. Мы ушли, так и не узнав, поедут они в Москву или нет — охотников дежурить в праздники, конечно, мало.

Совсем иначе составляются графики дежурства в общежитии филологов на Пяльсони, 14. Там староста приходит в комнату и узнает у студента, когда им было бы удобно дежурить. Только после этого составляется график. Хотелось бы еще поговорить и о ночных дежурствах. Дежурства эти (хотя, может быть, несильно и не всегда) отражаются на учебе студентов. Подумайте сами: сидит студент полночи без сна, а потом идет на лекции. Ясно, что лекции проходят для него почти впустую.

А если не лекция, а семинар? контрольная?!

Посмотрим, что делается в других общежитиях. Для примера возьмем общежитие медиков (Ленинградское шоссе, 89) или то же общежитие филологов. И там и там ночью дежурит специальный получающий за это зарплату человек. Так почему бы и у экономистов не сделать то же самое? И порядка в общежитиях будет больше, и времени спать студентам...

Еще один вопрос касается дежурного стола. Многие студенты выписывают газеты на адрес общежития, но чтобы регулярно получать их, надо, наверное, им или сидеть целый день внизу или смириться с мыслью, что и в киоске можно купить те же самые печатные издания.

Дело в том, что все газеты, журналы почтальон оставляет на дежурном столе, и каждый, кому этого хочется, может их брать. Так почему бы дежурному не спросить у желающего взять газету его пропуск в общежитие? и не сверить номер комнаты, указанный в пропуске, с номером, написанным на газете?

Теперь о телеграммах. Независимо от того, срочная эта телеграмма или нет, она должна сразу же доставляться адресату. Сделать это не так уж трудно. Ведь телеграммы получают днем, когда за дежурным столом сидят двое, и лифт работает. Пока до этого почему-то никто из дежурных не додумался, хорошо если телеграмму получишь или случайно наткнешься на нее через два дня.

Вот несколько проблем, которые особенно волнуют студентов в общежитии № 7.

С. АКОПЯН
В. ВАСИЛЬЕВ

Итак, в Дебрецен!

Когда и с какой целью состоится ваша поездка? — спрашиваем у руководителя делегации, заместителя секретаря комитета комсомола Айли Пикат.

— Уже в мае мы получили приглашение от Петера Сзаффко — секретаря по внешним связям Дебреценского университета имени Лайоша Кошута — принять участие в финно-угорских днях. Такие дни проводятся в Дебрецене ежегодно. На этот раз они состоятся с 15 по 20 ноября. В состав делегации нашего университета входят студенты пятого курса эстонской филологии Ирья Тикко, Юлле Сирель и Катрин Педакмяэ, а также секретарь комсомольской организации юридического факультета Мадис Каллион. На конференции прозвучат доклады на венгерском языке о работе кружков студенческого научного общества филологического факультета, и о марийском языке. После конференции гости смогут ознакомиться с Будапештом, с Веспремом и озером Балатон. Студенты нашего вуза принимали участие в дебреценских конференциях и раньше. Нас в Дебрецене ждут и старые знакомые — Петер Сзаффко побывал у нас весной на Днях Дружбы в ТГУ. Ну, а подробности по приезде.

„Телефонный" этюд

Наше фотоателье

Студенты-историки осматривают Софийский собор в Киеве
Фото А. Куклина

«Bay city rollers» — кто они?

Сначала немного об истории образования этой музыкальной группы, вызвавшей «роллероманию» среди молодежи Англии, — пожалуй, не уступающую (конечно, сейчас еще на начальном этапе) «битломании» 1963—1970-х годов.

В Эдинбурге (Шотландия) жили два брата: Alan Longmuir (1949 г. рожд.) и Derek Longmuir (1951 г. рожд.). 1968 год. Вместе с двумя парнями они создают ансамбль под названием «Saxons». Ансамбль не продержался долго и вскоре распался. Derek и Alan остались вдвоем. Но это была только временная отсрочка.

В то время, именно в 1968 году, образовался ныне уже распавшийся ансамбль «Deep Purple», «Beatles» были в зените славы после альбома «Let it be» и перед альбомом «Abbey road», уверенно продвигался вперед «Led Zeppelin», только-только образовался «Pink Floyd». В каком стиле играть? Идти по проторенной дороге или выбирать свою?

Уже придумано название группы. В ансамбль пришли молодые талантливые исполнители: Lesley Mskeown (1955 г. рожд.) — гитара, фортепиано, ведущий вокал; Stuart Wood (1957 г. рожд.) — гитара, фортепиано; Eric Faulkneer (1954 г. рожд.) — ведущая гитара, вокал, фортепиано, бас-гитара, скрипка. Alan играл на бас-гитаре, акустической гитаре, фортепиано, Derek заведовал ударной установкой. Ребята много работали. Появился и менеджер Tom Paton.

И, наконец, удача. В 1973 году подписан контракт с фирмой грампластинок «Bell Records» в Лондоне. Выпущена пластинка «Keep on Dancing» и занимает 9-е место в таблицах популярных песен.

С этого момента успех «Rollers» становится все стремительнее. За песню «Manana» они получают первый приз от радио Люксембурга. Пластинки «сорокапятки» «Remember», «Shang-a-Lang», «Summerlove Sensation» и «All of me loves All of you» становятся серебряными дисками. Март 1974 года. «Rollers» напели «Bye Bye Baby». Пластинка разошлась очень быстро. Было продано около 700 000 экземпляров.

И, наконец, группа выпустила первый долгоиграющий диск под названием «Rollin». В альбом вошли уже упоминавшиеся ранее композиции «Remember» и «Shang-a-Lang». Из новых наиболее удачной была песня «Angel, Angel». Пластинка вознесла «Bay City Rollers» на волну славы, которая сейчас поднимается все выше.

«Rollers», как истинные «звезды», не забыли указать на конверте диска и размеры своих джинсов, любимые напитки и марки автомобилей.

Конверт нового диска «Wouldn't you like it?» группа разработала более тщательно с точки зрения рекламы. Слова «Bay City» стояли на фоне темно-алой звезды, свидетельствующей о том, что «Rollers» уже знают себе цену. Развернутый альбомный конверт имел вид плаката. В альбом была вложена книга-раскладка, оформленная как почтовый конверт, с фотографиями членов группы.

Поклонниками ансамбля являются, главным образом, ребята и девушки до 20 лет, они даже щеголяют в таких же брюках из «шотландки», в каких выступает этот ансамбль.

Что же касается музыки этого альбома, то она стала значительно серьезнее по сравнению с «Rollin». Композиции в «Rollin» чем-то напоминали и «Beatles», и ранние вещи «Sweet», а чем-то — «Christie», играющих в стиле country. В «Wouldn't you like it?» уже ясно проявляется лицо группы. «Rollers» любят композиции ранних «Beatles», но к стилю «Beatles» они прибавили много своего. Слабых вещей в альбоме практически нет, наиболее удачными, на мой взгляд, являются «Don't stop the music», «Love is...», «Eagles fly», «Derek's end piece».

Теперь немного о «роллеромании». Уже около года существует Rollers' Fan Club — клуб поклонников «Rollers». Истерия на концертах, реклама, мода... «Свои парни», «они такие же, как мы» — девизы поклонников.

Остается надеяться, что «Bay City Rollers» в рекламной шумихе не утратят своего таланта.

Э. СПЕКТОР

ДЗЮ-ДО

В воскресенье в борцовском зале «Динамо» проходила творческая матчевая встреча между сборными командами ЛКИ (Ленинградского Кораблестроительного Института) и ТГУ. На ковре можно было видеть тринадцать захватывающих поединков. В упорной борьбе победили со счетом 7 : 6 ленинградцы. Вот имена победителей: Белоглазов (2), Смирнов, Нехлюдов, Старостенко, Бордашов, Пономаренко — все из ЛКИ; Кивитс, Рушатский, Пыхьяла (2), Курьянен, Пехме — ТГУ.

Затем состоялись соревнования в абсолютной весовой категории. Чемпионом в абсолютном весе стал мастер спорта Ааво Пыхьяла (ТГУ), второе место занял А. Пехме, и последние два призовых места заняли ленинградцы Бордашов и Смирнов. Вручал дипломы и памятные призы судья всесоюзной категории мастер спорта СССР Р. Раннинмаа.

В. МАТВЕЕВ

Ответственный редактор
Ю. И. Минералов

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А, тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 5852. МВ-09733.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 44 Reedel, 26. novembril 1976 XXVIII aastakäik

Eduard SAKI foto

TRÜ ametiühingu XXIII konverents

HELVE KABURI ARUANDEKÕNE JÄRG (LÜHENDATULT)

KULTUURITÖÖST JA KLUBIST

Aruandeperioodi võib pidada taidlusele erilise tähelepanu pööramise perioodiks. See on ka seaduspärane, arvestades kunstilise isetegevuse väga olulist osa igakülgselt arenenud noore spetsialisti ettevalmistamisel.

Kui me oma eelmise konverentsi aruandes pidime tõdema, et taidlust teaduskondade tasemel oli kõikjal väga tagasihoidlikult, siis seadsime eesmärgiks murrangu saavutamist. Komitee üliõpilaste kultuurikomisjoni asus energiliselt juhtima Õigusteaduskonna üliõpilane Virve Galkina. Otsustati hakata taas korraldama teaduskondadevahelisi taidluskonkursse.

Rõhuasetus teaduskondade taidlusele oli õigeaegne ja vajalik. Peagi kuulutati välja ka I üleliiduline taidlusfestival, millel samad eesmärgid, mis meie olime püstitanud. Nii ei olnud meil vaja enam tühjalt kohalt alustada, vaid oma plaanid festivali raamidesse sobitada. Esinemisega I üleliidulise taidlusfestivali II voorus võime igati rahule jääda, sest saadud 24 diplomit räägivad iseenda eest ja ka lõppkontserdil (12. nov. «Vanemuises» ja Tartu taidlejate televisiooniesinemises) prevaleerisid meie esinejad. Ka detsembris korraldataval parimate suurte muusikakollektiivide lõppkontserdil on 5-st 3 kollektiivi meie omad.

Taidluskonkursid on andnud meie 600-le klubi püsikollektiivides harjutajale lisa teist niisama palju. Ent kogu selle paisunud isetegevuslaste pere regulaarse tegevuse suunamiseks ei jätku klubil jõudu ja seepärast on nii, et mõnigi kollektiiv tekib vaid kaitsmaks oma teaduskonna au. Kui ei jõuta «tippu», kaob huvi edaspidiseks pidevaks harjutamiseks.

Mis puutub klubi materiaalsesse baasi, siis loomulikult ei rahulda praegune maja meie üle 4,5-tuhandelist üliõpilaskonda. Nendes ruumides ei mahu harjutama kõik vanadki kollektiivid (koorid harjutavad eranditult õppehoonetes), rääkimata siis uutele tekkivatele kollektiividele harjutamisvõimaluste pakkumisest. Sel aastal tehti klubis sanitaarremont. Tunduvalt elavnes klubinõukogu tegevus üliõpilase Andres Adra juhtimisel. Nende pideva abita poleks klubitöötajad oma ülesannetega toime tulnudki. Klubi nõukogu tuleb ka klubi siseselt korra kindlustamisega puhkeõhtutel toime.

Mõni sõna ka uuest kohvikust. Kui see 1975. a. ma'pühadeks avati, olime kõik rõõmsad, et avarduvad võimalused meeldivaks puhkuseks. Peale tantsimise oli kavas ka paar korda kuus pakkuda revüüprogrammi. Sel kevadel jõuti niikaugele, et saadi mõned korrad esineda. Kuigi planeeritud kava oli sobiv, tekkis selle esitamisel ebakorrektsusi ja seepärast ka õlgustatud pretensioone esitajatele. Osa programmis osalenud üliõpilasi on lahkunud ja nii seda programmi enam pole. Kui leiduks võimekaid entusiaste, siis need oleksid väga teretulnud. Raskused, mis meil uues kohvikus on olnud seoses alkoholi kuritarvitamisega, on kindlasti teada, vähemalt ülikooli lehe kaudu. Üliõpilaskonna alkoholi tarbimine on aasta-aastalt kasvanud. Kui meie vana kohviku puhul ei tekkinud kunagi probleemi, kas seal alkohol on või ei ole, siis uue puhul on juba otsustatudki, et kui seal taas peaks tekkima seda laadi arusaamatusi, võetakse sealt igasugune kangem jook ära.

OLMEKÜSIMUSED

Ühiselamuprobleemid. Aruandeperioodil ühiselamuid juurde saadud ei ole, küll aga on kasvanud üliõpilaste arv. See on viinud väljastpoolt Tartut õppima tulnute ühiselamusse majutamise protsendid alla: 1973. a. oli see 90%, 1974. a. — 87% ja 1975. a. vaid 79%. Erakortereis elas 1975. a. lõpul väljastpoolt Tartut õppima tulnutest 790 üliõpilast. Nagu näeme, on olukord raske. Kuid vanasõnagi ütleb, pole halba ilma heata. Siin võime head näha küll vaid selles, et kui on tulnud kohtade vähesuse tõttu osa üliõpilasi ühiselamutesse majutamata jätta, on nendeks olnud ikka need, kes eelmisel aastal ühiselamureeglitega mingil moel pahuksisse läksid. See on aidanud tagada ühiselamutes parema korra.

Ametiühingukomiteel on pidev side olnud kõikide ühiselamutega aseesimees Toivo Leemetsa kaudu, kes korraldab ühiselamutesse nii administratsiooni, rahvakontrolligrupi kui ka komsomoliga ühiseid reide ning selgitab välja, kelle edusammud väärivad I kohta.

Ametiühingukomitee tellib kõikidele ühiselamutele ajakirjandust (ca 500.— rbl. eest aastas).

Mis puutub ühiselamute perspektiivi, siis veel sellel viisaastakul saame ühe ühiselamu juurde (projekteerimine on ette nähtud 1977. a. ja ehitamine 1978. aastal). Nii et praegused üliõpilased peaksid veel ka lahedamates tingimustes elada saama.

TÖÖTAJATE ELAMISPINNAST

Eelmisel konverentsil võisime rääkida aruandeperioodil valminud 2 elumajast (90-korteriline kommunaalmaja ja 60-korteriline kooperatiivmaja), see aruandeperiood on aga elamispinna saamise osas olnud väga vaene. 1974. a. eraldati mittetsentraliseeritud summade arvel 2 korterit, mis valmisid 1975. aastal, ja 1975. a. 16 korterit, millest 14 valmisid alles äsja — nii et kolimine alles lõppes. Nende 18 korteriga ja vabanenud pinnaga võimaldus meil I etapist välja viia 15 ülikooli töötajat ja nende perekonnaliiget (neist 3 keldrikorteritest), olukord paranes 13-l (neist 6 Suurest Isamaasõjast osavõtnut). Peale selle on õnnestunud mõned ülikoolist Tallinna tööle läinud töötajate korterid saada ja sel teel on olnud võimalik 4 korteriga veel 3 töötajat I etapist välja viia ja 3-l olukorda parandada. Seoses sel suvel Taara pst. 1 valminud täitevkomitee majaga said 7 meie töötajat paremad elamistingimused (Kalits, Kudu, Naarits, Raid, Miidla, Moosberg, Braun).

I etapis on meil aga 110 töötajat ja arvukalt on neid staažikaid töötajaid, kes elavad veel mugavusteta korterites.

Elamispinna küsimustega tegelemine on olnud meie töös üks raskemaid. See on aga mõistetav, sest elamispind on iga töötaja puhul esmase tähtsusega probleem. Selle probleemi lahendamine läheb meil Tartus väga visalt. Sageli on meie osa siin piirdunud vaid olukorra selgitamisega, mis aga hädasolijat ei abista ning ta pöördub linna vastavate instantside poole, kes ülikoolile elamispinda peavad eraldama. Sealt saadakse lakooniline vastus — elamispinna peab andma töökoht. Asja sellist formaalset lahendamist võiksime ka meie kasutada ja teatada, et elamispinna annab vastava teaduskonna korterikomisjon. Aga kust, kui meile pole linna poolt elamispinda eraldatud? Selline asjaajamine võib tekitada umbusalduse õhkkonna. Veel halvem on aga lugu, kui töötajale vastatakse, et ülikoolile on eraldatud elamispinda, aga ülikoolile sellest ei teatata — nii oli 1975. a. kevadsuvel suur pahandus, mis kõigi närve mitme kuu jooksul pingul hoidis. Mingi otsusega oli TRÜ-le tõesti elamispinda eraldatud, aga kui siis ükskord väga suure hilinemisega selle kohta kirja saime, järgnes sellele kohe eelmist kirja annulleeriv kiri ning võttis enne tükk aega, kui tegelik korterite eraldamine meieni jõudis. Kogu see segane asjaajamine tekitas palju arusaamatusi, mis ei tulnud kasuks kellelegi. Tahaksime loota, et sellist segadust enam ei teki (tolleaegne elamispinna jaotamise osakonna juhataja on asendatud uue töötajaga) ja et ei antaks enam ebamäärast informatsiooni.

Hea on teatada, et meie korduvate taotluste põhjal on EKP Keskkomitee ja ENSV Ministrite Nõukogu pidanud võimalikuks täiendavalt võtta veel sellesse viisaastakusse ülikooli töötajatele elumaja ehitamise (arvatavasti 1978. aastal). Kui ka sel aastal asutatud Tartu Elamuehituse Kombinaat oma ehitusplaane täitma hakkab, siis päris perspektiivitu meil tulevik ses osas ei ole.

TERVISE VALDKONDA KUULUVATEST KÜSIMUSTEST

Nende küsimustega tegeles aruandeperioodil 4 komisjoni: tervise-, kehakultuuri-, ühiskondliku kontrolli ning sotsiaalkindlustuse komisjon. Kuigi igal komisjonil oli oma tööplaan ja ka vastav rõhuasetus, eesmärk oli siiski ühine — hoolitseda üliõpilaste ja töötajate tervise ja toitlustamise ning vaba aja ja puhkuse tervisliku veetmise eest.

Et meie töötajaid ei teenindata mingi üks tervishoiuasutus, siis saame analüüsida nende haigestumust ainult töövõimetuslehtede alusel. Nende põhjal võib väita, et gripilaine kahjustas meie töötajaid poole vähem kui teisi tartlasi. Aga võibolla oli siin abi ka sellest, et tervisekomisjon organiseeris üleülikoolilise gripivastase vaktsineerimise (peahoones ja keemiahoones).

Komitee kogu sellesuunalise tegevuse aluseks on ülikooli teenindavate ürituste kompleksplaan, mis sisaldab nii administratsiooni, spordiklubi, arstipunkti kui ka ametiühingu kohustusi ning mille täitmist on regulaarselt kontrollitud. Puudu jääb kõige olulisemast: massiline kaasalöömine tervisespordis.

Aruandeperioodil hakkas ametiühingukomitee korraldama ametiühingubüroode-vahelisi tali- ja suvespartakiaade (VTK mitmevõistlusi).

Vana traditsiooni kohaselt kurseerisid meil talvel pühapäeviti suusabussid Käärikule, kuigi see talv võimaldas ka Tartu ümbruskonnas suusatada.

Üliõpilaste tervise tugevdamise huve täidavad ametiühingu tervistavad puhkelaagrid. Nende korraldamiseks saime Ametiühingu Vabariiklikult Komiteelt 1975. a. 700 tuusikut (varasema 500 asemel).

Üliõpilaste tervise huve teenib ka meie profülaktoorium. Toitlustamisest. Praegu on meie kollektiivi teenindavates sööklates, kohvikutes ja einelaudades Tartus kokku 665 kohta (aruandeperioodil saadi juurde 165-kohaline kohvik-söökla). Kääriku ja peatselt Maarjamõisas avatava 100-kohalise sööklaga on kohtade koguarv 865, mis ületab ettenähtud normi.

TÖÖST LASTE JA NOORUKITEGA

Komisjon tegi aruandeperioodil ära väga suure ja vajaliku töö — selgitas, kui palju on TRÜ töötajatel ja üliõpilastel eelkoolieälisi lapsi. Neid on kokku 1091, lasteaiaealisi 592 ja sõimeealisi 499. Üliõpilastel on lapsi 349, töötajatel 742. Neist 742-st töötavad 111 lapsel mõlemad vanemad TRÜ-s. Laste rohkus muidugi rõõmustab, aga nõuab ka tingimusi nende hoidmiseks, et vanemad saaksid õppida ja töötada. Teatavasti on ülikoolil aga vaid 60-kohaline lastepäevakodu ja veel 10 püsikohta X lastepäevakodus. Seda on vähe ja seepärast on korduvalt tõusetunud küsimus lasteaiakohtade juurdesaamisest. Nüüd on täitevkomiteega kokkuleppele saadud, et ülikool koopereerimise korras ehitatava lastepäevakodu üheks osanikuks võetakse. Selleks vajaminevad summad on meie ministeerium lubanud eraldada. Teoks võiks saada see 1978. aastal. Seniks on aga sm. T. Koldits lubanud kaasabi osutada, et üliõpilaste ja ka töötajate lapsi linna aedadessesõimedesse eelisjärjekorras paigutataks. Praegu on kõikides linna lasteaedades ja - sõimedes kokku üliõpilaste ja töötajate lapsi peaaegu 350.

Reedest Reedeni

Möödunud nädal läks mitme juubeli tähe all. Teaduskonnakirurgia ring pidas oma kolmekümnendat aastapäeva. Pühapäeva õhtul kogunes aga aulatäis Betti Alveri luule austajaid (kelle hulgas küll kahjuks vähe tudengeid) tema 70. sünnipäevale pühendatud luuleõhtule. Läbinisti entusiastlikult ettevõetud õhtu organiseerijate hulgas olid ka komsomolikomitee sekretäri asetäitja Aili Pikat ja kultuurisektori juhataja Sulev Lääne.

Päev varem sisustasid ülikooli Filoloogiateaduskonna kasvandikud Tartu kirjanduspäevade raames peetud konverentsi, pälvides oma esinemisega tunnustava hinnangu.

Rahvusvahelise üliõpilaspäeva tähistamise raskuspunkt oli sel aastal Tallinnas, kuhu ülikooli komsomoliaktiiv ka sõitis. Selle päeva puhul said mitmed meie üliõpilased ülevabariigilise tähelepanu osaliseks: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja pälvisid ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Kalle LIIV, üliõpilased Tamara VOROBJOVA ja Jüri PIKMA, ELKNÜ KK aukiri anti interklubi presidendile Airi PÕDRALE.

Õigusteaduskonna II kursuse üliõpilane Tiit Kullerkupp tõi meile sõnumi, et nende kursuse üliõpilased kohtunud Tartu Linna TSN TK siseasjade osakonna töötajatega. Kuulatud miilitsaalampolkovniku H. Saarma, miilitsamajori A. Paluvee jt. ettekandeid. Eriti pikaks kujunenud vestlus kriminaaljälituse jaoskonna vaneminspektori vanemleitnant J. Kaljuveega, kellelt meie tänases lehes ka põgus kuritegevust käsitlev ülevaade.

23. novembril toimus õppemetoodika päev, mille 15 ettekannet käsitlesid üliõpilaste teadmiste jooksva kontrollimise mitmesuguseid võimalusi.

Vanas heas «seminarkas» peeti lugejakonverents, millele tähelepanu tõmbamiseks räägiti sedapuhku kõige südamelähedasemast — üliõpilaselust endast.

REIN VEIDEMANN

Ministri käskkiri

KKEH minister õnnitles oma käskkirjas oktoobripühade puhul ülikooli kollektiivi ning soovis jõudu ja edu X viisaastaku ülesannete täitmiseks. Kohusetundliku töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest avaldas minister kiitust Zooloogiamuuseumi peavarahoidjale Ingrid HEIDEMAALE, kateedrijuhataja Valdo RUTTASELE, dotsendi kt. August TÄHNASELE, dotsendi kt. Vilve KALITSALE, dotsentidele Linda ERINGSONILE, Ülo KAASIKULE ja Andres PÄRLILE ning vanemlaborant Mare VÕRGULE.

Aktiivse töö eest EÜE-s autasustati ministeeriumi aukirjaga Käina rühma kuraatorit vanemõpetaja Ivar SIIMONIT, Veszpremi rühma komandöri pearaamatupidajat Lembit ZERNANTIT ja Tartu tsooni komandöri vaneminsener Ülo LANGELIT.

Tänu

Rektor tänab oma käskkirjas dotsent Ülo Kaasikut viljaka töö eest ülikoolis, soovib jätkuvat edu pedagoogina, teadlasena ja organisaatorina ning õnnitleb juubeli puhul.

VIISAASTAK JA MEIE

Intervjuu rektoriga

Eesti NSV saadikuna NSV Liidu Ülemnõukogu üheksandas koosseisus osalesite selle hiljuti lõppenud V istungjärgu ettevalmistamisel. Kas Te kirjeldaksite oma ülesandeid seoses sellega?

Kuulun plaani-eelarve komisjoni, kes oli kutsutud kuu aega varem enne istungjärgu algust ette valmistama nii plaani kui ka eelarve projekte. Kõrvuti plaani ja eelarve komisjoni liikmetega oli kokku kutsutud n.-ö. harukomisjonidest u. paarsada saadikut. Ettevalmistustöösse oli lülitatud veel üks kategooria inimesi — eksperdid mitmesugustest ametkondadest, kes täitsid konsultantide osa, hankisid täiendavat informatsiooni. Nagu näeme, oli inimeste ring, kes tegeles sessiooni ettevalmistamisega, küllaltki suur ja ettevalmistusperiood ise ajaliselt ulatuslik. Rõhutan seda sellepärast, et paljudel valijatel on ettekujutus istungjärgust kui mingist paraadüritusest. Peale selle, et kuulun riigi plaani põhinäitajate ettevalmistuskomisjoni, kureerin kui plaani-eelarve komisjoni liige ka veel teaduse, kultuuri ja haridusküsimuste ettevalmistamise komisjonis. Seesuguseid ajutisi ettevalmistuskomisjone oli moodustatud 15 ja see jaotus tagab sisulise arutelu kõrval ka professionaalse koosseisu.

Iga päev toimus materjalidega tutvumine, nende analüüs, arupärimised ministri asetäitjate tasemel selle kohta, kuidas on planeeritut täidetud ja kuidas kavatsetakse tööd edaspidi parandada. Olen kuuendat aastat neis komisjonides ja on rõõmustav näha, et rahvasaadikute osa riigi juhtimisel ning nende aktiivsus on üha suurenenud. Niisiis, ära kuulanud ametkondade ettepanekud ja nõudmised, analüüsinud esitatud materjalid, koostati koonddokument, mis läkski istungjärgule kõigile saadikuile arutamiseks.

Kõik me jälgisime tähelepanelikult L. I. Brežnevi kõnet istungjärgule eelnenud NLKP KK pleenumil, kus ta korduvalt rõhutas, et nii 1977. aasta riiklikus plaanis kui ka järgnevas viie aasta plaanis «peegeldub partei nõudmine töötada paremini, töötada efektiivsemalt, töötada maksimaalse kasuteguriga». Milliseid konkreetseid üritusi nõuab see Teie arvates ülikooli kollektiivilt?

Selles L. I. Brežnevi lauses peegeldub kogu viisaastaku strateegia. Kui siin hakata loetlema kõiki sellega seostuvaid sõlmküsimusi, ei jätkuks meil leheruumi. Rõhutaksin vaid järgmisi momente. Igasuguse konkreetse ülesande lahendamiseks peame silmas pidama, et inimene saab sihikindlalt tegutseda vaid siis, kui talle on selge tema tegevuse eesmärk, kui ta on veendunud selle vajalikkuses ja kui ta vastavalt sellele kujundab endas välja omadused, mis võimaldavad püstitatud eesmärki saavutada. Objektiivsete tingimuste olemasolu kõrval tähendavad efektiivsus ja kvaliteet minu arvates inimfaktori kvaliteeti ja efektiivsust. Kuid mingem konkreetseks. Võtame kasvõi pealtnäha niisuguse tühise seiga: mul kui rektoril tuli kaks korda kutsuda kokku dekaanid, esitada ülikooli nõukogus küsimus, miks üliõpilased ei suuda käia arstlikul läbivaatusel ega vaktsineerimisel. Lõpptähtaeg oli 15. november, kuid nagu selgub dekaanide ettekannetest, ei suudetud seda ülesannet selleks ajaks täita. Käiku läks terve kampaania, et üliõpilasi suunata profülaktilisele läbivaatusele. Kaalugem nüüd: võivad ju olla ideaalsed tingimused tööks ja õppimiseks, kui aga puudub suhtumine, mis kvaliteedist ja efektiivsusest me siis räägime? Selliseid näiteid, kus elementaarne kohustuste täitmine nii üliõpilaste kui õppejõudude poolel lonkab, võib tuua palju. Järeldus: kui me suudaksime oma kohustusi korralikult täita, muutuks see kõlbeliseks harjumuseks. Siit algab ka professionaalsuse mõiste, mis pole mõeldav ilma vastutustunde ja enesedistsipliinita.

NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee esimehe N. K. Baibakovi ettekandest istungjärgul võisime lugeda, et viisaastaku esimese aasta kapitaalehituse käigu analüüs näitas mõningat mahajäämust plaani täitmisel. Kas seda võib täheldada ka Tartu linna ja ülikooli kapitaalehituses? Missugused on täiendavad võimalused põhifondide käikulaskmise kiirendamiseks?

Jah, see puudutab nii vabariiki, linna kui ka ülikooli. Asjaolu, et IX viisaastakul ülikooli objektide väljaehitamiseks eraldatud summad ei leidnud 100-protsendilist kasutamist, kandus üle ka X viisaastaku esimesse aastasse. Nii ei täidetud plaani füüsikakorpuse ehitamisel ja 1976. a. käikuandmise asemel toimub see nüüd aasta pärast. Õigel ajal ei saanud me ka auditooriumide korpust, kuid õnneks on see nüüd valmis. Rõõmustab aga raamatukogu ehitamine, sest 1. novembriks oli plaan ületatud ja loodetavasti see ka jätkub. Tõsiselt peame mõtlema järgmisele aastale: füüsikakorpus kallineb 600—700 tuhande rubla võrra, raamatukogule on eraldatud 1,5 miljonit. Kindlasti läheb tarvis suvemaleva ja EÜE abi, seda enam, et seoses järgmisel aastal pühitsetava ülikooli juubeliga kulub palju jõudu ka olemasolevate hoonete korrastamiseks.

Samas konstateeriti ka mittetootmissfäärl töötajate palgamäärade ja ametipalkade tõstmise jätkamist uuel aastal. Kas see puudutab ka ülikooli töötajaid?

Selles osas on juba palju ära tehtud IX viisaastakul. Loomulikult jätkub see ka eeloleval viisaastakul. Ka ülikoolis on vastuolu mõnede töökohtade iseloomu ja töö tasustamise vahel. Loodame, et need kitsaskohad kõrvaldatakse, eriti mis puutub keskmeditsiinipersonali, raamatukogutöötajate, tehnilise abiõppepersonali palkadesse.

10. novembril tähistasime ülemaailmset noorsoopäeva, 17. rahvusvahelist üliõpilaspäeva. Missuguseid võimalusi näete meie noorte poolse panuse suurendamiseks rahvusvahelises noorsoo- ja üliõpilasliikumises?

Suureks jõuks on solidaarsusväljendus ja rõõmustab, et meie üliõpilased on seda sageli ja üha kasvava aktiivsusega demonstreerinud. Kuid kui kapitalistlike maade noorsugu tegutseb aktiivselt just poliitilise võitluse areenil, siis meie oludes seisneb noortepoolne panus põhiliselt selles, mil määral ja kuidas nad suudavad endas kujundada loovalt mõtlevaid ja sügavate ideoloogiliste veendumustega spetsialiste. Kui meenutada Lenini mõtet, siis on meie põhiülesandeks õppida ja töötada nii, et see tooks kasu meie maa võimsuse kasvule — ja see ongi meie noorte põhipanus.

Talvine eksamisessioon pole enam mägede taga. Teie soovitused selleks?

See peaks kulgema X viisaastaku ideede vaimus. Esialgsed prognoosid näitavad aga, et mitte kõigis teaduskondades ja erialadel ei kulge ettevalmistus sessiooniks normaalselt. Kaugeltki pole me veel vabanenud koolipoisilikust mentaliteedist: küll jõuab sessiooni ajalgi kõike omandada ja kuidagi ehk läbi vedada. On aeg selle ohtliku mõtteviisi üle tõsiselt järele mõelda. Eriti juhiksin filoloogide, aga just vene filoloogide tähelepanu sellele. Arvan, et üritused, mis sessiooni õnnestumiseks läbi viiakse ja on juba viidud, peaksid tooma meile paremaid tulemusi kui kevadsessioonil.

Küsitles REIN VEIDEMANN

SPORDIKLUBI ARUANDE- JA VALIMISKONVERENTS

peetakse teisipäeval, 30. nov. kell 18 V. Kingissepa 19 aud. 302.

Oodatakse spordihuviliste ja aktivistide rohkearvulist osavõttu.

TRÜ spordiklubi

16. novembril toimunud TRÜ ametiühingu aruande- ja valimiskonverentsi sõnavõtte.

Arstiteaduskonna üliõpilane, ametiühingukomitee aseesimees Toivo Leemets: «Ülikoolil on praegu kuus ühiselamut, kuhu on paigutatud 70% üliõpilastest. Üldiselt vastab majutamisel kord teaduskondade vajadustele, kuigi kõiki soove ei suudeta veel rahuldada. Ühiselamunõukogude ja komandantide suhted on tihenenud ja tulemusi on andnud. Kahjuks pole Leningradi mnt. 25 ühiselamus neid kontakte praktiliselt kunagi eksisteerinud ja momendil on olukord endine.

Muret teeb ühiselamute formaalne valve, mis kujutab endast üht igavlevat üliõpilast valvelaua najal. Kontrolli puudumine võtmete väljaandmisel ning külaliste registreerimata jäämine on viinud varguste sagenemisele ühiselamutes. Heaks valvekorra eeskujuks on Pälsoni 23 ja Leningradi mnt. 89.

Ühiselamute aegajalne kontroll on pidevalt ära märkinud üliõpilaste enda tehtud sanitaarremondi. Liiatigi maksab ülikool kinni kõik remondikulud ja toetab materjaliga. Kindlasti on siin aga tegevustahet piiranud iga-aastane tubade vahetamine.

Palju on veel teha üliõpilaste vaba aja veetmiseks ühiselamutes. Hästi on töötanud Leningradi mnt. 89 klubinõukogu: ühiselamul on keldrikorrusel oma klubi ja mängusaal. Kindlasti mõjutab ühiselamu ilmet seegi, et ühes majas elavad erinevate teaduskondade tudengid. Seda enam peab nõukogu nätama oma organisatoorseid võimeid. Rahule võib jääda arstide ja filoloogide ühiskoduga, matemaatika vene osakonna ja Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilastel on aga nii mõndagi ära teha. Üliõpilastel puudub arusaamine omavalitsusest. Konverentsil tehti ettepanek uuesti avaldada ülikoolilehes vastav määrus tutvustamiseks noorematele kursustele.»

Rahvakontrolligrupi esimehe asetäitja H. Kärtner tõi esile ülikooli kollektiivi õigusrikkumisi. 1975. a. oli 138 õigusrikkumist, kusjuures 82 juhul märgiti protokolli «ebaväärikas käitumine ebakainese olekus». 1976. a. on need arvud 82 ja 55. Õigusrikkujatest moodustavad üliõpilased 40%, töölised 40% ja teenistujad 20%. Võiks ju imestada probleemi terava tõstatamise vajaduse üle, sest ülikooli kollektiivis on 7000 liiget, aga nimetatud numbrid ei ole kuigi suured. Teisest küljest on see siiski niivõrd häiriv fakt, et sellist ei saa vaikides mööda minna: tänased üliõpilased on homne hariduse alustala. Lisaks pääseb ülikooli konkursi alusel ja sõelale peaksid jääma siiski parimad ning ega õppejõudude kaadri vähesuse ja valikuvõimaluse üle ka kurta saa.

Kui siia lisada veel seltsimeheliku kohtu arvamused aseesimehe L. Saarnitsa sõnavõtust, siis on «alkoholi kuritarvitamine ja selle tagajärjel toimepandud teod lausa käibevääjend. Seltsimehelik kohus püüab kasvatada moraalse mõjutamise, rahatrahvide jms. abil. Aga kas meile on siis nii väga lapsehoidjat vaja?»

Dots. H. Kurm tegeleb Ülelilidulise Ametiühingute Kesknõukogus just noorsooprobleemidega ja jälgib vastavat tööalast ülikoolis. Praeguseks valulapseks näib olevat üliõpilase vaba aeg, kui pole parasjagu sessiooni. Meie diivaks eeskujuks toodi ettekandes eesti filoloogide ja EPA tudengite kohtumisõhtut hoogsa eeskava ja üliõpilaslikuvalmuga. Dots. H. Kurm soovitas lähema vaatluse alla võtta muu hulgas järgmised probleemid:

1) kaaluda võimalust alkohoolsete jookide väljaviimiseks ülikooli uuest kohvikust;

2) lastega üliõpilasabielupaaridele võimaldada ehitatavates ühiselamutes eraldi korterid.

Tervishoiukomisjon jääb aruandeaastaga rahule ja seda eelkõige tänu ülikooli arstipunkti tublile tööle.

Klubinõukogu esimehe A. Salmistu ettekandes oli kõige enam tõelist muret klubi töö pärast. Remondi tõttu paluti klubi eelarvet vähendada 15 000 rublalt 11 000 rublale, kuigi kaine arutluse tulemusena on ka viimast summat praktiliselt võimatu peoõhtute piletimüügist saada. Klubi vajaks hädasti ruume juurde, sest nüüd kestab lauluansambli, taidlusorkestri ja igasugune muu muusika hommikust õhtuni. Palju muret on klubile teinud korraliku võimenduse muretsemine, mida momendil, võiks öelda, ei ole. Orkestri ajutine puudumine paneb pearõhu diskorile ning nende kvaliteedi tõstmiseks ja uute annete leidmiseks korraldab klubi võistluse. Tihti on pretensioone klubi külastajaile, kes peaksid üles näitama suuremat vastutustunnet inventari suhtes.

Kardinaalselt tuleb ümber korraldada töö kursuste kultuuritöö organisaatoritega. Nõuetekohane massiline kultuuritöö eeldab mitte ainult meelelahutuslikke tantsuõhtuid, vaid ka loenguid, kohtumisõhtuid jm.

Klubinõukogu eestvedamisel püütakse taaselustada vana traditsiooni — teaduskondade võistluskavadega õhtute korraldamist.

Konverentsilt jäid meelde ka ülikooli rektori prof. A. Koobi sõnad eelseisva viisaastaku programmist meie ülikoolis, õppeedukuse üldisest tõusust, materiaalsete olude paranemisest. Sellisel taustal tunduvad ääretult kohatud fakiid korrarikkumistest puhkeõhtutel, kohvikus, õppedistsipliini rikkumine jms. See kõneleb sellest, et võib parandada igati üliõpilaste olme- ja õppimistingimusi, kuid need jäävad vaid esemelisteks väärtusteks ning üliõpilase kui ühiskonnaliikme kvalitatiivset-moraalset taset nad ei tõsta. Kasvatustöös tahetakse piirduda vaid administratiivsete käskkirjadega. Kasvatustööd tuleb teha sisuliselt, siis saavutatakse ka soovitud tulemused.

XXIII konverents oli töörohke ja sisukas. Valgustades ülikoolielu mitmeid tahke, andis ta vajalikku informatsiooni kõigile osavõtnuile.

Meist endist

Rahvakontroll

Oled ruumist viimane lahkuja — kustuta valgus!

Energiaressursside efektiivse kasutamise kontrollimisel on alakomisjonid juhtinud tähelepanu asjaolule, et pärast loengute lõppemist lahkuvad üliõpilased auditooriumidest, kuid valgus jääb sageli välja lülitamata.

Nii on ainult ülikooli peahoones seda viimasel ajal täheldatud 11. nov. kell 14 aud. 102 (ruumist lahkus Matemaatikateaduskonna II kursus), 13. nov. kell 17.30 aud. 139 (lahkus vene filoloogia II kursus), 14. nov. kell 17. aud. 102 (lahkusid ettevalmistuskursuste kuulajad), 16. nov. kell 16 aud. 102 (lahkus Matemaatikateaduskonna II kursus). Seda on juhtunud ka muudes õppehoonetes.

Samuti on alakomisjonid leidnud, et ühiselamute köögid on öösiti vahel valgustatud, kuigi seal pole ühtegi üliõpilast.

Need faktid ei räägi energiaressursside säästlikust kasutamisest meie üliõpilaste poolt. Tahaks loota, et käesoleva ülevaatuse käigus jõuaksime niikaugele, et sääraseid juhtumeid enam ei oleks. Iga üliõpilane peaks olema tähelepanelik ja kustutama valguse, kui ta lahkub viimasena auditooriumist, köögist või mõnest muust ruumist. Või on ülikoolis siiski vaja määrata igas õpperühmas ja ühiselamu korrusel konkreetne isik, kes vastutab valgustuse väljalülitamise eest?

ALBERT PALTSER,
rahvakontrolligrupi esimees

Ettekanne kordaläinud ürituse asjus

Juhhei, rõõmustavad asjaosalised, teadmatuses kehitavad õlgu ja püüavad halva mängu juures head nägu teha kõiksugu puu otsas istujad. Pauk on aga käinud ja hea üritus korda läinud. Mis siin ka imestada, kui ikka parimad kokku tulevad, on väärt kvaliteet kindlustatud.

Nii, päris alguses ei olnud midagi, siis tekkisid liiv ja vesi, ainuraksetest arenesid ehitusmehed ja nüüdse tsivilisatsiooni tähelepanuväärseks verstapostiks püstitati Nooruse tänavale «rahuldav» monument. Kvaliteet tuli nii vägev, et 12. skp. tähistas Majandusteaduskonna rahvas suursündmust esmakursuslaste õhtuga.

Korraldajad olid kõik ette näinud ja asjale õige alghoo andmiseks oli enamikul võimalik kaasa lüüa realistliku tragikomöödia «Kui seda soppa ees ei oleks» I osa massistseenides. Õige arvestus kindlustas pidumeeleolu kogu üritusele.

Avasõnad dekaan H. Müürilt ning komsomolisekretärilt ja õhtu juhilt I. Kivirähkilt. Hoogsalt kandsid taidlejad ette sõnalis-muusikalise põimiku «Kõliseb-kuliseb». Kuulajaid haaras kaasa esmakursuslaste montaaž, millest jäi kõlama kõiki julgustav mõte: Majandusteaduskond on kindlates ja tugevates kätes. Noorte isetegevuslaste esinemist troonisid teenitult tormilised kiiduavaldused. Seejärel täitis oma formaalse kohuse nn. õpetatud nõukogu, kelle ülesandeks oli esmakursuslaste tudengiks löömine. Ebaterve huumor põrkas aga tagasi noortudengite ideekindlatelt nägudelt, seda tuleb tervitada.

Peoõhtu jätkus maitsekate etteastetega ja heatasemelise muusikaga («EL & P», «Synkop» jt.). Kes aktiivsest puhkusest väsinud, leidis karastust baarist meekoogi ja mahlajoogi abil. Toreda ürituse nappidesse ajaraamidesse mahtusid veel Missi ja Misteri seiklusrohked valimised, loterii ja palju muud huvitavat. Nooruslikku energiat jätkus veel kauaks, nii võis Majandusteaduskonna uue õppehoone sees ja ümbruses varahommikuni kohata laulmise ja muu isetegevusega seotud üliõpilasi.

Me vajame selliseid üritusi, sest need taastavad, innustavad ja julgustavad.

ESMAKURSUSLASED

Nii meid «löödigi» Jaan KOPPELI foto

Kiitust

Rektor avaldab kiitust I Baltiliiduvabariikide ja Valgevene NSV ülikoolide üliõpilaskonverentsi aktiivseile organisaatoreile dots. Johannes TAMMEORULE, dots. Udo REINOLE, vanemõp. Vello PEEDIMAALE, prof. Herbert LIGILE, vanemõp. Urve LEHTSALULE, vanemõp. Reet KASIKULE, Miia TAMMEORULE, Peeter MIKKOVILE, üliõpilastele Tõnis SILDMÄELE, Jaan RANNALE ja ÜTÜ nõukogu sekretärile Tiina NUGISELE.

KLUBIS

Reedel, 3. detsembril toimub kell 19 üleülikoolilise kõnevõistluse kooli lõppvoor. Ootame aktiivset osavõttu, sest võistlevad teaduskondade parimad oraatorid!

Hetkeline kiindumus ajasse

Kenn Smaa

Sina oled sina. Tema on tema. Nemad on nemad. Ainult MINA... ei ole MINA. Kuigi enda lohutuseks võin öelda, et minuga üksi ei ole niiviisi... erakordselt... Paljugi mis kõrvaga kuuldud, oma pilguga läbi nähtud, ihunahaga ära tunnetatud. Aga siiski pole tundeelu minu jaoks kunagi kindlatesse kastipiiridesse mahtunud. Oma otsingute vabaduseihas rikun vist alati seniajani kindlakskujunenud tõepärasusi, lootes nii vähemalt ennast lohutada. Ehkki saamata seejuures kindlaid vastuseid tehtule. Minu mõttemure, niisugune nagu ta on, ei kuulu üksi minule, vaid ka minu paratamatule teisikule. MINU teisele MINALE. Ja kuigi tunneme teineteist viimse elurakuni, ei kaldu meie usalduslik vaekauss kunagi ühele meist viltu. Minu kaks MINA räägivad kohtumistel — meie, kui jutt on siiski minust. Meievaheline eraldatusetunne ei sega meid mõistmast ühe tegutsemissoove arutluste tunnil. Kui üks meist on asunud midagi mõttevaimus looma, ei seisa teine kunagi erapooletult kõrval. Ja ainsaks meie mõttetegevuse piiramise vahendiks on etteheide, mida kõiki aususemõisteid jälgides üksteisele ette kantakse. Kusjuures pole vähimatki jõudu pettetunde ees, mis suudaks üle trumbata meie vaimufantaasia sünnitused. Kuigi me ei oska millegagi võrrelda seda loovat valu, milles sünnibki fantaasia elu, pean tunnistama tõsimeelset tõika, et kunagi on paljudel olnud soov ENDAST ära minna... Ja sellist enneolematut äraminekut iseendast tuleb paratamatult siduda erilise ammuoodatud hingeseisundiga, mil arvatavasti too oodatu ... on juhtumas. Ning sel juhul peab arvamus saabuvast olema sõltumatu, sest ootamatus toimub: kas mind ümbritsevas, minus endas või minu teises minas. Seda elamust ei saa ette valmis teha ega hajameelsuses ära unustada. Ja kõik see peab toimuma minu mõttevabas hinges, seletamatuis tundepuhanguis, kus kõik meeled omaette, üksteist segamata tegutsevad. Mul tuleb heita eemale kogu reaalsus, et kaalutlev mõttetegevus minu ja minu teisiku vaimutundeid ei segaks, ning kõigile vastu väita saaksin, et kollaseid päikesi on siiski kaks... See väide on vastupidine minu kadunud kalli amme arusaamadele, kes ainult jumalasõna nautides mind kunagi looduslapseks polnud pidanud... Kuid minu tahe anus midagi muud. Küllap kõhklustele kinnitust. Ja olgugi, et MINU tahtmine ületab mittetahtmiste reaalsuse, toon oma teisele minale ettekäändeks isikliku vajaduse uudsuse järele. Mitte tarbijaliku, konservatiivselt kodanliku, vaid kogemusliku mälestuse seniolnust. Kuigi ma ei tea, kas minu tahte täitumises peitub ÕNN või ÕNNETUS, püüan mitte alistuda kohustusele lubatu ees. MINA ei suuda kedagi ohjeldada maailmavalu tundma, kuigi teame kõik, kui raske on unistuste täitumine tõelisuseks. Sageli ma ei ole teadnud ega tea praegugi, mis võib tuua ees ootav... ehkki mõistan, et liigsed illusioonid tuleviku suhtes kõikeküllasele priiusele ei viita. Ja ma lepin paratamatusega, kus iga teinegi elu mõistev inimene minu mõttekires kahtleb. Piisab aimusest, et mõelda, kui vähe annab inimesele ainult mälestustele elamine. Ei või ju kõike igavesti mälestustepungas pidada ja ihata ainult päikesepaistet... kui äikesevalgust endal silmad täis. Selles ääretus passiivses lähenemises ettevõtmistele võib peituda üksnes loobumine tahtest, mis inimvaimule on niisama intiimne kui tema kehagi. Ja ka minu mõnikordne kahestumine viitab ainult käsikäes käimisele MINU teise minaga, kus meie tunnete kokkupuuted elavad ainult tervikuna ühises kehas ja kus meie hingeline lähedus on enam kui üksmeelne koostöö...

Ning see leppimine niisuguse olukorraga annab tõuke tegutsemiseks, kus tahteiha on terviklik ja üheskoos moodustatud liit pretensioonitu mõlemale. Kummalgi minu MINAST pole aga siiski õigust absoluutsele tahteloomulikkusele, mis otsingute iha olemuse praktiliselt mõttetuks muudaks. Tuleb ainult püüda tahte fantaasia täiuslikkusele, kus ei puuduks ka ammendamatu energia. MINA ei taha luua müüti lootusetuist eneseotsijaist, kes uskudes igavesi piinu, ennast saatusele heidavad, pidades nii ennast esmaavastajateks fantaasia vallas. Ma ainult tahan otsida unistuste eneseteostuse piirjooni, kus arutuses ei muututa arukamaks, vaid mõistetakse olematuses peituvate uudsuste tõelisust. Ma ei tauni kaasasündinud kõlbelist puhtust, kuigi oma loomulikkuses tundub see maailm siiski üdini võlts. Ja ma ainult tunnen vajadust nautida äärmuslikku unistuste süütust, mis igapäevases eksisteerimises ei avaldu. Oleks küllalt hea niigi, nagu on, aga püüda enamat kui piskuga rahul olla viitab rohkemale kui isiklikule rahulolule. Mul tuleb rahul kõigega olla, kui eksin ja kui mulle seda öeldakse. Samal ajal aga ise mõeldes, et veel midagi enamat eelnenuga korda saata. Sageli teeme asju, mida me ei tahaks teha... aga et nad tehtud oleksid, teeme neid ikkagi... Tundes, et see on vajalik ja tõesti arusaadavalt vältimatu. Ehkki selles maailma narruses kõiki tehtud tegemisi tegemisteks nimetada ei saaks... Ja nii me muudkui püstitame kõrgeid eesmärke... saades paraku keskpäraseid tulemusi. Olen kohanud palju tõrksusega ja kõrkusega saatuse vastu võitlejaid, kes räägivad sellest nii palju, et jutt kui õnneseene pihtimus teie kõrvu kuuldub. MINA ei asu kuulajaid meelitama, ma räägin täpselt niipalju rohkem, kuipalju minus on pihtimusliku siiruse ülejääki.

Ja mis salata: toimugu vältimatu... Ühel päeval ma kaon. Mind ei ole enam. MINU teine MINA on otsustavalt kadunud. Minu lahkumist kinnitavad kõik, sest keegi pole mind ju näinud. Mind otsitakse taga: minu riidekapist, korterl tubadest, pööningult, olmeruumidest, ülikoolist, leiubüroost, pandimajast, anatoomikumist, aadressilauast, Püha Peetruse kabelist... Aga mind lihtsalt ei olegi. Olen kadunud olematusse AJAS ja RUUMIS... olen läinud otsima HETKELIST KIINDUMUST AJAS... Ma lahkun vargsi, jättes oma sammudes kostma naabrimehele omase lohina. Kuum asfalt minu taldade all annab tunnistust, et olen tänaval. Ja jälgides kuumuse intensiivsust, leian siiski märgi veepiisku oma näol. Järelikult tuleb kogeda, et kõige kummalise algus on välguvalgus. Kõnnin mööda kuuma tänavalinti ja minu jalajäljed on kui pisitillukesed tunnusmärgid minu kadumisest. Ja keset seda musta asfaldikõrbe tunnen roosamagusat, kerge rohelusmaitsega sirelilõhna. Sellest on täitunud kogu ümbrus: naiste intiimsusest küllastunud ihukatted, meeste torujad püksisääred, autode lukustamata pakiruumid, busside elevantlikud kered, minu enese nooruslikud kopsud ja laste kriisipüüdes nii jahedaid piisku, karjuvad — sajab lund, sajab lund, sajab laia paksu lund... Ning minu silmad nõuavad ja kõrvad kuulevad kõike seda otsatut vaimutegevuse tralli. Ja kuigi ma konservatiivsust ei salli, tunnen, et lapsemeel on kalleim ilmas. Ja nende hetkeline kiindumus olukorda ongi täiuslikkus, mis lapsemõte loob... Aga päike oli see, mis vikerkaare üle Tartu Raekoja tõmbas. Ja kogu argipäevast vaba elanikkond on millegipärast just siia, platsile seisma tulnud. Ja nad lihtsalt seisavad nii. Ka seisavad noored, toetades oma tagumist poolt ümarale purskkaevurandile. Nad koogutavad ennast kui kaevuvinnad üle purskkaevu ääre ja vahivad inimeste kergemeelsuses, ebausus või harjumuses vette poetatud münte. Nad on alati magamata ja mornid selle üle, et ka saabuval ööl nad vist magada ei saa. Aga palju oli veel kollaseid kuubesid, mis inimestel seljas. Need olid teetöölised. Ja kuued olid sellepärast kollased, et jalakäijad neile otsa ei jookseks. Nad hõõrusid harjadega mosaiikplaate kõnniteil, nad raputasid suurtest kottidest saepuru inimeste ihurammu. Ta edasiliikumine koosneb paarikümnest sammust, mille järel kaasaskantud taburet istmiku alla seatakse. Ja ainult hetkeks, mõttetabamise ajaks paelus minu tähelepanu üks mees, keda olin endastmõistetavalt teretanud. Seda meest ma teadsin, sest muidu ma poleks teda kohtumisel teretanud. Sest teretamist kasutatakse alati tuttavate vahel. Ja ilmselt on tal palju tuttavaid, sest juba enne mind jõudsid seda teha paljud teised tänaval olijad. Ja nad tundsid kõik teda. Tema neid võib-olla mitte. Ja tema hüpnotiseeriv pilk väitis, et kõik pole sugugi nii, nagu mina arvan mõistvat. Et minu meeled petavad mind, et õige mõistmatu mõistmine avaldub ainult Timothy Leary loengute lugemisel. See mees oli autosugestiooniga tegelev asjaarmastaja. Ja minust mööduvates nägi ta minu sisse, lugedes mu salajasi mõtteid. Kuigi öeldakse, et me ei tea, mida mõeldakse, et me ainult kuuleme, mida räägitakse... Tegi see mees siiski vastupidiselt võimatut... mattes nii MINU hetkelise kiindumuse otsingute lootused. Ja ma tunnen, et kogu see linn oma ääretu ükskõiksusliku erapooletusega pilab mind ja minu tundeid. Ja kogu see sagimine tundub mulle naeruväärsena iseendale. Kuid ometi arvan endas tundvat mõõtmatut energiat, pulbitsevat elujõudu, seletamatut tungi, kiindumust läbi elada ootuslikku rahuldatust... Minu kiired sammud jätavad peagi seljataha linna tumedad kontuurid ja ma leian ennast üksiku, kvartsselge veega metsajärve äärest. See järv ei ole muidugi mõista Saadjärv, kuigi ta Tartule nii lähedal on. See järv on unistuste veekogu, kus peale kõikekatva roheluse ei ole midagi ega hingeliselt kedagi. Järsku näen kollast eraldust tumerohelisuse äärel. Ainult üksikut, silmatorkavat laigukest. Ja liiv sellel on kellegagi kahekesi. Seal on keegi. Ma peatun ainult mõne sammu kaugusel üllatuse juurest. See KEEGI on ennast päikese võimusesse andnud neitsi. Tema katmata keha on kaitstud võõraste pilkude eest ainult arvamusega, et keegi teda ei näe. Ta arvab, et ta on ainuke inimene looduse ürgses üksilduses. Jälgin teda üllatunud, natukene imestunud, isegi erutuva pilguga ja mõistan esmakordselt neitsilikku voorusilu alastuse keskel. Ja ta on oma silmad avanud ega suuda esipilgust midagi öelda... Ta sinised silmad vaatavad mind kohkumusliku imestusega... ja üheaegselt küsivad ja vastavad mulle. MIND polnud ta vist kunagi näiud, MINU taolisi samuti mitte. MINA aga leian ennast tardumuse kangestusest rutem ja palun teda silmadega mitte ennast liigutada, minust häirida lasta, oma üksiolekut segada. Ma heidan ennast sinnasamasse liivale, surun nina joovastuses järvniiskesse klaasliiva ja tunnen täielikku, vist seda oodatud rahulolutunnet. SEE vist ongi SEE... Ja veel kord veendumaks oma imestuses, märkasin pea kohal ilusat õunapuud. Metsikut, roheliste viljadega, säbruliste lehtedega, haraliste okstega... Ja... ja... mis veel: nendesamade puuvõrade vahel oli ennast mõnusalt kerra tõmmanud

(Järg 4. lk.)

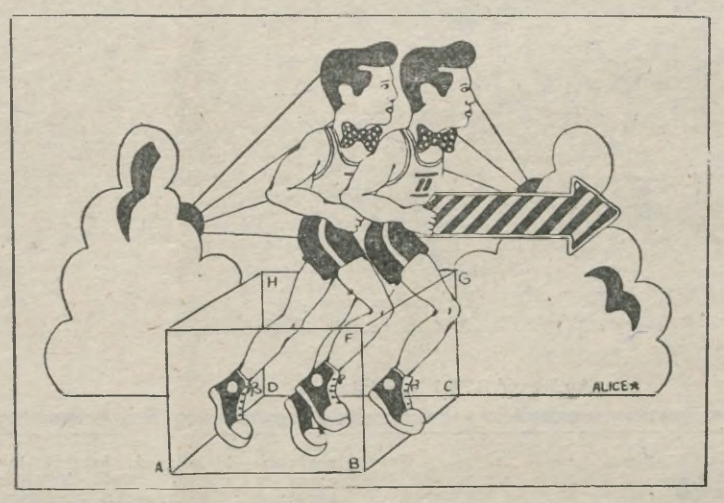

Andres ADERI joonistus

Tähelepanuväärseid kriminaalõiguse õppejõude ülikooli minevikus

LEO LEESMENT

Me vist palju ei eksi, kui ütleme, et markantsemaid õppejõudekriminaliste olid Tartu ülikooli õigusteaduskonna ajaloos CLOSSIUS, OSENBRÜGGEN ja PUSTOROSLEV. Ülikooli taasavamisel möödunud sajandi algul oli õigusteaduskonnale algul ette nähtud kõigest neli professuuri, kusjuures iseseisvat professuuri kriminaalõiguse alal polnud. Viimast õpetasid tavaliselt tsivilistid. Alles 1819/1820. õppeaastal rajati kriminaalõiguse ja protsessi iseseisev õppetool *ius criminale*. Eesti keeles nimetati seda ainet kaelakohtuliseks õiguseks.

Esimese kriminaalõiguse professorina tuli Tartusse Saksamaalt Tübingeni ülikooli professor W. F. Clossius, kes 1824. aastal valiti sellele uuele õppetoolile.

W. F. CLOSSIUS

1796. a. sündinud Walter-Friedrich Clossius (perekonnanimi ilmselt latiniseeritud, nagu see haritlaste keskel tol korral laialt viisiks) oli suure eruditsiooniga ja mitmekesiste huvidega aktiivne teadusemees. Neli aastat oli ta õigusteaduskonna dekaan. Temast on säilinud suur maal, mida saab praegugi näha Teaduslikus Raamatukogus. 1837. a., pärast 14-aastast ametialast tegevust, tundes oma tervise halvenemist, lahkus ta Giesseni ülikooli Hessenisse, kus asus tööle samuti professorina. Raskenev haigus ei võimaldanud tal kauaks tööd jätkata. W. F. Clossius suri 1838. a.

Peale kriminaalõiguse ja kohtumeditsiini tundis Clossius noorusaastail lakkamatut huvi ka Rooma õiguse allikate vastu. Hiljem Tartusse asudes huvitus ta slaavi-vene õigusallikatest. Aastail 1825—1829 käis Clossius Pihkvas, Peterburis, Novgorodis, Moskvas ja Kiievis otsimas ja välja selgitamas vanu, peamiselt kreeka ja ladina kirjaga kirjutatud manuskripte.

Ta oli esimene kriminaalõiguse ja -protsessi professor Tartu ülikoolis.

Huvitava pärandi on meile jätnud ka teine kriminaalõiguse viljeleja — Eduard Osenbrüggen. Sündinud 17/29. detsembril 1809. a. Holsteini hertsogkonnas Saksamaal, õppis ta mitmes saksa ülikoolis filoloogiat ja Rooma ajalugu. 1835. aastal, saanud Kieli ülikoolis dr. phil. kraadi, jäi ta sinna eradotsendina (s. t. kraadiga mittekoosseisulise õppejõuna) filosoofiast ja Rooma õigusest loenguid pidama. 1843. a. valis Tartu ülikooli nõukogu ta kriminaal-

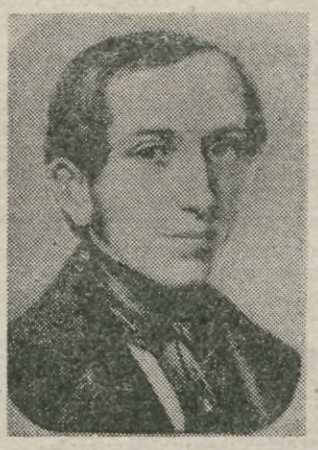

Ed. OSENBRÜGGEN

õiguse ja -protsessi, õiguse ajaloo ja juriidilise kirjanduse korraliseks professoriks. Tartus luges ta Rooma õigust, võrdlevat õigusteadust, õiguse entsüklopeediat, rahvusvahelist õigust, kriminaalõiguse ja -protsessi üldosa. Viis aastat oli ta õigusteaduskonna dekaan ja kaks aastat Tartu ülikooli apellatsiooni- ja revisjonikohtu eesistuja. Siis tuli pööre: 1851. a. oli ta sunnitud Tartust lahkuma vastuolude tõttu Nikolai I ja vene valitsevate ringkondadega.

Siirdunud Zürichisse, tegeles Osenbrüggen sealses ülikoolis 28 aastat professorina. Ta luges seal kriminaalõigust ja -protsessi, samuti tsiviilprotsessi. Kolmel korral oli ta sama ülikooli rektor. Suri Zürichis 29. V/9. VI 1879. a.

Osenbrüggen on avaldanud palju töid kriminaalõiguse, õiguse teooria, saksa keskaja kriminaalõiguse, rooma õiguse ja juriidilise folkloori alal. Tegeles ka ilukirjandusliku loominguga.

Meile on kõige tähtsam Osenbrüggeni saksakeelne uurimus Liivimaa, Eestimaa ja Kuramaa kriminaalõiguse teooriast ja praktikast «Theorie und Praxis des livländischen, estländischen und kurländischen Kriminalrechts», Dorpat 1846—1847.

(Järgneb)

Hetkeline kiindumus ajasse

(Algus 3. lk.)

uss... Ehtne madu. Nüüd juba kahtlases aimuses pöörasin näo neitsi poole ja oma imestuses jäin vist lausa keeletuks! Tüdruk oli ennast selili pööranud ja kelmikalt õuna närides mulle silma vahtima jäänud. Ja ma ei hakka siinkohal kirjeldama neitsilikkusest õieli paljaid rindu, vaid tahan teiega jagada nähtut, mida märkasin rindadest allpool, sametiselt kumerate kubemete keskel... Seal ja tõesti seal asus... VIIGILEHT. Ja minu arusaamatuse tõrjus kõrvale nüüd juba küllalt reaalne tunne — MINA OLIN PARADIISIS... Ja minu kõrval ei olnud keegi muu kui EEVA... Ja mina õnnetu... vist ... AADAM... ise. Ausad inimarvamused tõsielust, minu kujutluste tegelikkus oli täitunud MINULE eneselegi arusaamatus reaalsuses. Absoluutses unistuste täitumises. Ja kallid pühad isad, mind vaest süütukest ei tõuganud sellele teele mingisugused patused mõtted, mingisugused kõlvatud himud, vaid täielik juhuse paratamatus ise. Uskumist ei saa anuda, kuid mina olin tõesti paradiisis endas. Ja oli kaunis õunapuu, viljadega... ja oli uss õunapuul. Oli ka Eeva koos viigilehega. Ainult mida ma pean tunnistama, on tõsiasi, et ühte siiski ei olnud — nimelt pattulangemist! Sest MINA ei olnud ju mitte Aadam... Ja kõik see kummaline, isiklikus mõtteviljas kantu ei leia vist ka isegi oma teisiku juures uskumist. Kuid palun ärge arvakegi, et endast lahti üteldes unistuste uinutavast lummusest end siiski jäägitult võrgutada lasin. Sest juba tundsin oma teise MINA noomivat etteheidet... sest fantaasiakülluse pidurdavaks jõuks minule ongi tema etteheide arutlu-

Kenn Smaa

ses. MINA ei astu süüpinki, ehkki kuulan tema loengut minust. Ta ei nea mind, et olin arusaamatuses endas. Sest nii teinegi kord mõeldamatus tegelikkusena tundub ja imelikud asjad ka igasuguse olukorraga lahenduse leiavad. Ja MINA kuulan teda puhtsüdamlikult ausalt, kus ma ei soovigi kuulda lohutusi asendavaid selgitusi. Sest UNISTUSE ÕNN on igaühe enda fantaasia leib. Teda võid külvata ja lõigata nii, kuidas sinu vaimutahe isiklikus maailmas ette näitab. Kus me kõik paratamatult omaette viibime ja saatusi isemoodi mõistame. Ja kuigi ma tean, et varsti algab uus päev, uus, omanäoline teise hulgas, kuid siiski eelmisega sarnane. Mõistan juba uute sündmuste tulekut minusse. Ja ma ei hakka tundma kahjurõõmu ühe või teise kordasaadetud teo üle, kui selles tuleks välja naerda iseennast oma mõtete kütkeis... Sest mõru tõepisarat on meist niigi igaüks maitsnud. Ja kui raske on siiski kõike ühes hetkelises kiindumuses tunnetada. Ehkki teame, et kõik on vana asja uus kordus. Et homse päeva unistused algavad tänastest. Et juhus tingib harjumuse, harjumus iseloomu, iseloom saatuse... Ja fantaasiaunistused HETKELISE KIINDUMISE AJAS, kus kõik koos teiega oleme lahendamas inimõnne unistuste salapärast mõistatust.

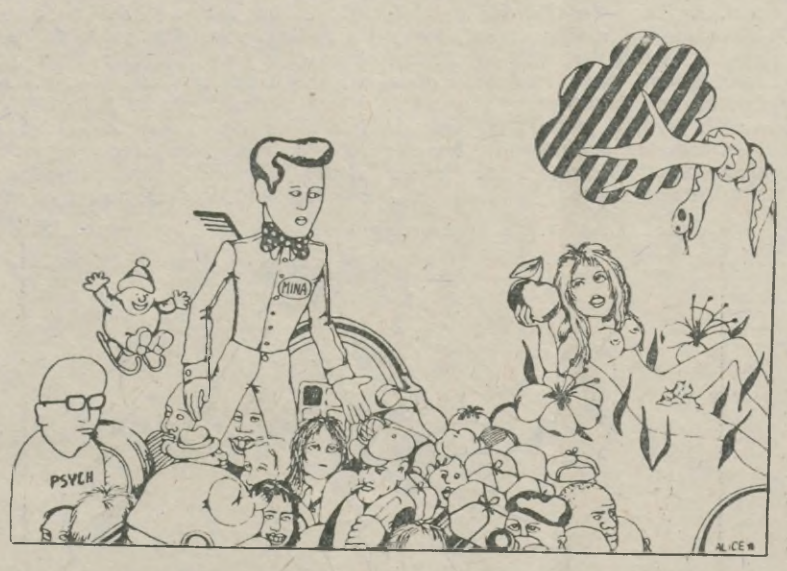

Andres ADERI joonistus

Olgu ta puhastustuli

Absurditeatrit peetakse julmaks teatriks, sest ta rebib inimese elult kõik vähegi rõõmustava, jättes vaid olemise tühjuse ja mõttetuse. Beckett on veelgi julmem. Ta paneb meid naerma selle armetu elu ja meie eneste üle. Kui Estragon ajaviiteks tiritamme kasvatab, küsib ta, kas Jumal näeb teda. See on naljakas, ent mitte Estragonile, vaid ainult meile. Publiku naeru saatel hakkab Estragon ahastades halastust paluma. See rabav koomika ja traagika mäng annab «Godot'le» erilise kunstilise jõu. Beckett näitab, kui pimedad me oleme, kui kergelt me võtame elutraagikat. Me naerame seal, kus peaksime nutma. Kursusekaaslane arvas, et lapsed oleksid seda kõike nähes naernud. Mulle tundub. et võib-olla oleksid nad nutnud, sest nad on ausamad kui meie.

Mida ütleb Becketti-lavastus meile? Me ei saa nõustuda tema absurdiga, ent selletagi on «Godot» meile ääretult oluline. Teater ei ole ainult meelelahutus, esteetilise naudingu allikas, vaid eelkõige olgu ta puhastustuli, mis sulatab inimest ümber. Beckett-teater on seda (muidugi juhul, kui küünime teda mõistma).

Vägivald, kurjus, karjuv pealiskaudsus, kaasinimeste mittemõistmine — kõik need küsimused kerkivad valulistena esile. Becketil on see edasi antud eelkõige religioosses vormis patu, s. t. süü probleemi näol. See ei tohiks meid eksitada. Kui me südametunnistus surnud ei ole, kui me ausad oleme, siis muutub ka meie südame valulävi teravdatud valule laval kaasa elades madalamaks. Seda aga just meile vaja on.

Beckett ei ole minu arvates absoluutses pimeduses. Hetketi välgatavaks valguskiireks on ta antikangelaste süümepiinad, mis võivad olla aluseks nende (ja meie) puhastumisele.

AVO ROSENVALD,
eesti fil. III k.

Ei suuda...

...jõudis ühisele arvamusele Lahemaal käinud Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering väikesel rahval olemasoleva suur(sugus)e ilu pattapaneku kohta.

Lumetu hilissügise hall vaikus ja hämarus lõid meeldiva tausta 664 km² suurusel mandrijää ning mere poolt kujundatud maapinnal tekkinud ja areneva lihtsuses peituva võlu nautimiseks. Rahvuspargi kümnes eri paigas sooritatud lühikesel jalgsirännakul elasime viivuks tekkinusse, mille jäädvustab igaühe teadvusse loodusega tutvumiseks mõeldud õpperadade läbimine. Ringi teadusliku juhendaja Jaan Eilarti, president Ülo Manderi ja Lahemaa pealooduskaitse-inspektori Tõnu Reinvaldi kommentaarid lisasid miljööle mõningaid hädavajalikke lähtekohti mõistmaks, kuidas saab osa antroposfääri viia tagasi oma looduslikku arengusse.

Meeldiv oli nautida ieseisvalt loodusele lähenemist suunava abimaterjali mõju Käsmu õpperajal. Meie vabariigi territooriumil paiknevate arvukate õpperadade kohta käivate selgitavate trükiste ilmumine on edaspidi vaid aja küsimus.

TOOMAS PUSS,
geogr. III k.

Paneb mõtlema

Kuritegevuses on 18—24 aasta vanuste isikute kaal küllaltki suur — kolmandik. Need on aga ka üliõpilasaastad. Ja ehkki üliõpilaste osa ähtsus Tartus kuritegusid toimepannud isikute hulgas on arvuliselt väike, sunnivad need üksikudki mõtlema.

Tartu linnas on selleealiste kurjategijate nimistut ka käesoleval aastal täiendanud TRÜ üliõpilased, mida üliõpilasmüts, komsomolikollektiiv ja aasta-aastalt kogutud õigusalaste teadmiste pagas peaks küll välistama. Kuid nii see paraku on. 1976. aasta suvel varastas üliõpilane Vitali Naidis (sünd. 1953. a.) Leningradi mnt. ühiselamus 1228 rubla väärtuses esemeid. See sai võimalikuks lukustamata uste ja tavatiselt koridoris riiulitel hoitavate võtmete tõttu.

13. septembril s. a. algatati kriminaalasi Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilase Maire Kirsi (sünd. 1953. a.) vastu «Eesti NSV kriminaalkoodeksi» § 102 (ema poolt oma vastsündinud lapse tapmine) järgi. Need on vaid mõned nä ted üliõpilastest seaduserikkujate nimekirjast.

Ei saa jätta märkimata suurt protsenti üliõpilasi, kes hooletusest ja lohakusest tälendavad kannatajate nimistut, ise luues kurjategijatele kuriteo toimepanemiseks soodsaid võimalusi. Nälteks jäetakse käekotid vedelema peahoones peeglilauale ja ülerliided keeltemaja trepikäsipuudele. Sageli tulevad miilitsaosakonda üliõpilased, kes ei leidnud enam oma protfelli söökla «Võit» fuajee aknalaualt. Ja tavaliselt olid portfellis üliõpilaspiilet ning pass. Ometi on «Võidu» garderoobis vastav riiul, kuhu võib portelli või koti ära anda ja järelevalvet kindlustav žetoon vastu saada. Paraku kasutatakse seda harva.

Kui siseasjade osakonna töötajad kontrollisid TRÜ ühiselamuid, selgus, et tihti puudub valve või lastakse sisse võõraid, isegi purupurjus noormehi. Tubade uksed on sageli aga lukustamata.

Ühiskonnateaduste maja auditooriumi said mõned aastad tagasi riidenagid, mis nüüd on viidud «sõjaseisukorda» Pooltel nagidel on nupud ja konksud ära keeratud. Kes seda teevad? Vaevalt sirutab selle järele käe nn. kuritegelik element. Ilmselt saavad sellega hakkama üliõpilased ise. Arvate, et pisiasi, täpe! Aga paised saavad tihti alguse väikesest kriimust.

Pühapäeviti ülikooli peahoone riidehoius valvet ei ole. Fuajees ripub ka vastavasisuline silt. Sellele vaatamata avatakse riidehoiuluuk ise ja riputatakse mantel järelvalveta varna. Hiljem aga avastatakse, et keegi on selle «leiu» omastanud. Ei saa ju ülikool kui juriidiline isik vastutada selle eest, kui üliõpilastel tuleb järgmisel pühapäeval tahtmine riputada mantel mõne auditooriumi ukselingi külge. Ei vastuta selle eest ka teised riiklikud asutused.

Kuidas elluastujad õpetajad, arstid, majandusjuhid ja juristid saavad korda nõuda oma tulevastes töökohtades, kui nad seda ise praegu rikuvad? Selle üle peaks mõtlema ja ka vastavad järeldused tegema.

JÜRI KALJUVEE,
kriminaaljälituse osakonna
vaneminspektor

GRIGORI NOPPEL

1906—1976

TRÜ kirjastusgrupi juhataja aastail 1964—1970.

Ujuti uus ülikooli ja Tartu linna rekord

Möödunud nädalal lõppesid teaduskondadevahelised võistlused ujumises.

Kahjuks jäi kolmandik registreerunuist ilmumata.

Võistlused kulgesid Arstiteaduskonna spordimeditsiiniosakonna ja Matemaatikateaduskonna vahelises teravas konkurentsis, mille käigus püstitati ka üks uus Tartu linna ja ülikooli rekord 100 m vabaujumises. Selle omanikuks sai Atis Grundmanis (spordimed.) 57,2 sekundiga. Endine rekord kuulus 1975. aastast Tartu dünamolase Rein Hünersoni nimele 59,3 sek.

Meeste aladest võitis A. Grundmanis 4 ala (100 m V — 57,2; 100 m rinnuli — 1.20,2; 100 m liblikat — 1.08,2; 200 m kompleksi — 2.31,6). 100 m selili võitis esikoha A. Arro (Arstit.) — 1.11,9.

Naiste aladel oli võidukas J. Orlova (spordimed.), kes saavutas esikohad 100 m vabalt — 1.08,3; 200 m kompleksis — 2.57,4; 100 m selilil — 1.23,0 ja 100 m liblikujumises — 1.23,5. 100 m rinnuliujumises saavutas esikoha A. Neemlaid (Kehak. I k.). 4×50 m teateujumises olid võidukad naistest tulevased matemaatikud ning meestest tulevased spordimeedikud.

Võistkondlikus arvestuses rivistusid teaduskonnad järgmiselt: 1. Spordimed. 368, 2. Matem. 327, 3. Arstit. — 244, 4. Maj. — 134, 5. B-G — 131, 6. Õigust. — 128, 7. F-K — 102, 8. KKT I — 99, 9. Fil. — 62, 10. KKT IV — 50, 11. KKT II — 37, 12. Ajal. — 10, 13. KKT III — 3 punkti.

ROMAN NÕVANDI

Alaealiste kuritegevusest

Kriminoloogia laboratooriumi järjekordne ettekandehommik on **pühapäeval, 28. skp. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307.** Teemal «Alaealiste kuritegevus ja selle uurimise meetodid» kõneleb ENSV TA majanduse Instituudi õiguse sektori vanemteadur, õigusteaduse kandidaat H. Randalu.

I kursuste taidlusfestival

26. nov. kell 20 Majandus-, Filoloogia-, Kehakultuuri- ja Füüsika-Keemiateaduskond. **27. nov. kell 18** Õigus-, Ajaloo- ja Bioloogia-Geograafiateaduskond. **28. nov. kell 18** Matemaatika- ja Arstiteaduskond.

27. ja 28. nov. d i s k o pärast kontserti.

Füsioloogiaringi

koosolek on teisipäeval, 30. novembril kell 18 O. Lutsu t. 2. Ettekanded on toitekäitumise regulatsioonist (V. Hermik II k.) ja pankrease sisesekretsiooni funktsioonist (M. Pääsuke II k.).

Teatriklubi

korraldab Leningradi Leninliku Komsomoli nimelise teatri näitleja Juri Hohlikoviga kohtumise, mis toimub aulas **teisipäeval, 30. novembril** kell 16. Kutseid saab komsomolikomiteest reedel, 26. novembril kell 12—14. Tulge kõik!

TEADE

Komsomolikomitee vajab statistik-masinakirjutajat. Lähemalt kohapeal.

Arstiteaduskonna ÜTÜ ringide vaheline sümpoosion

teemal «Mälu füsioloogiast ja patoloogiast» toimub 1. detsembril kell 17 Tartu Psühhoneuroloogiahaigla auditooriumis, Staadioni t. 48. Päevakorras: mälu biokeemiast (S. Nazarenko), mälu neurofüsioloogiast (K. Botškai), mälu farmakoloogiast (A. Arro), mälu patoloogiast (I. Randmaa), orgaanilised ajukahjustuse näitajad eksperimentaalpsühholoogilises uuringus (I. Kangur) ja orgaanilisele ajukahjustusele iseloomulikke muutusi eksperimentaaluuringus kajastuvates ajutegevuse füsioloogilistes andmetes (K. Jatsa).

Uusi trükiseid

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. oktoobris.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 384. Keemia-alased tööd (keemiline analüüs) X (2). Tartu, 1976, 170 lk., 500 eks., 90 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 383. Tsütoloogia- ja geneetika-alased tööd I. Tartu, 1976, 128 lk., 400 eks., 85 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised Vihik 391. Õigusteaduslikke töid XXII. Tartu, 1976, 78 lk., 500 eks., 51 kop.

S. Kalnin. Põhivahendite arvestus. Tartu, 1976, 58 lk., 250 eks., 10 kop.

G. Kondas. Textsammlung und Übungen zu Zahlen. Tartu, 1976, 88 lk., 500 eks., 20 kop.

Majandusteaduskonna ÜTÜ töid. Tartu, 1976, 158 lk., 250 eks., 56 kop.

Somerset Maugham. Stories. Tartu, 1976, 82 lk., 450 eks. 16 kop.

K. Nigola. Nõukogude prokuratuur. Tartu, 1976, 86 lk., 800 eks., 16 kop.

F. Sauks. Kaubanduse materiaalne baas NSV Liidus. Tartu, 1976, 82 lk., 500 eks., 15 kop.

Ülesannete kogumik kaubandusraamatupidamises I. Tartu, 1976, 84 lk., 400 eks., 15 kop.

Тезисы докладов I студенческой конференции по гуманитарным и естествлик и Белорусской ССР. Тарту 1976, венным наукам Прибалтийских респзб-128 стр., 500 экз., 40 коп.

Экономический анализ, эффективность производства и инженерного труда I. Матерялы республиканской научной конференции. Тарту 1976, 140 стр., 300 экз., 52 коп.

Экономический анализ, эффективность производства и инженерного труда II. Матерялы республиканской научной конфоронции. Тарту 1976, 130 стр., 300 экз., 48 коп.

UUT TEATMEKIRJANDUST

1. **Angerstein, W. Lexicon der radiologischen Technik in der Medizin.** Leipzig, 1975. 480 lk. 22T-167.
2. **Dehio, G. Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler.** Berlin, 1975. 478 lk. 13T-21.
   Väljaande kolmas köide käsitleb Halle ja Magdeburgi rajooni arhitektuuri- ja kunstimälestisi.
3. **Dissère, J. Dictionnaire encyclopédique des citations.** Paris, 1970. 395 lk. 12T-17.
4. **Länder der Erde. Politisch-ökonomisches Handbuch.** Berlin, 1975. 832 lk. 5T-227.
5. **Marckworth, M. L. Dissertations in Physics.** Stanford, 1961. 803 lk. 18B-59.
   Ameerika ülikoolides ajavahemikul 1861—1959 kaitstud doktoridissertatsioonide bibliograafia. Sisaldab autorite nimede alfabeetilise põhiloendi j permutatiivse aineregistri.
6. **Mylius, K. Wörterbuch Sanskrit-Deutsch.** Leipzig, 1975. 583 lk. S. sansa 4.

✤

1. **Бугельская Л. В. Библиография отечественных библиографий по геологии XVIII в.** з 1973 г. М., 1976. 326 lk. 20 Bi — 112.
2. **Внешняя торговля СССР в 1975 г.** М., 1976. 312 lk. 5T — 214.
3. **Звезды спорта.** Справочник. М., 1975. lk. 25 Bio — 1.
4. **Милибанд С. Д. Биобиблиографический словарь советских востоковедов.** М., 1975. 732 lk. Bio — 21.
5. **Павлова Н. Г. Музыка и литература.** М., 1975. 159 lk. Bi — 67.
6. **Розенталь Д. Э., Пеленкова М. А. Словарь трудностей русского языка.** М., 1976. 680 lk. S ven — 93.
7. **Советская военная энциклопедия. I.** А — Бюро. 1976. 640 lk. 7 E — 2.
8. **Черейский Л. А. Пушкин и его окружение.** Л., 1976. 519 lk. 12 Bio — 100.

Rütmoplastika õhtu

toimub 3. detsembril kell 19 EPA üliõpilasmajas Burdenko tänavas. Seekordses tunniajalises programmis kõlab Imants Kalniņši 4. sümfoonia, mille 3. ja 4. osa kasutab rühm esmakordselt. 1. osa on varem nähtud. Kalniņši sümfoonia on väga rütmiline, kohati lausa estraadilik, kuid samas traagiline. Terviklikkust lisavad õhtule Reet Kulli laulud, mis loodud Brechti, Becheri, Jessenini, Runneli sõnadele. Osalevad Ursula Kalde, Margot Hunt-Poome, Ülle Kool, Tiiu Vaher-Voodla, Ülle Illus, Eve Raeste ja Reet Kudu-Remsujev, kellelt on kogu liikumine.

Piletite eelmüük TRÜ klubis 1. ja 2. detsembril kella 18—21 ning tund aega enne etenduse algust EPA üliõpilasmajas.

KRISTIN KART

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Rijklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5986. MB-09739.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 45 Reedel, 3. detsembril 1976 XXIX aastakäik

«Mida teha Pillega?» pärisid ja arvasid Ajalooteaduskonna esmakursuslased laupäeval klubis. Taidluskonkursist lähemalt 3. lk.

Majandustudengite «poole diplomi» kättesaamisest loe «Reedest reedeni». JAAN KOPPELI fotod

Neli aastakümmet NSV Liidu 1936. a. konstitutsiooni

5. detsembril 1976. a. tähistab nõukogude rahvas 40. korda NSV Liidu konstitutsiooni päeva, üht oma riiklikku püha, mis seati sisse NSV Liidu konstitutsiooni vastuvõtmisel 5. detsembril 1936. a.

Püüaksime lühidalt peatuda põhjustel, miks see päev on tähtsuselt võrdne meie teiste riiklike pühade — Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva, rahvusvahelise töölispüha, rahvusvahelise naistepäeva ja teistega.

NSV Liidu konstitutsioon on meie riigi põhiseadus, piltlikult öeldes, meie riigi pass. Siin on väljendatud klassijõudude vahekord meie maal, riikliku korra olemus, rahvuste ja kodanike õigusliku seisundi alused, on fikseeritud riigiorganite süsteem ning nende moodustamise ja tegevuse põhialused. Peamine on küsimus võimust, selle majanduslikust, poliitilisest ja sotsiaalsest alusest. Vastuse annab NSV Liidu konstitutsioon järgmiselt:

«NSV Liidu majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisriistade ning -vahendite sotsialistlik omandus...» (§ 4);

«NSV Liidu poliitiliseks aluseks on... töörahva saadikute nõukogud» (§ 2);

«Kogu võim NSV Liidus kuulub linna ja maa töörahvale töörahva saadikute nõukogude näol» (§ 3).

Seega, tsiteerides NSV Liidu konstitutsiooni esimest paragrahvi: «Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik», jõuame järeldusele, et Nõukogude konstitutsioon väljendab kogu nõukogude rahva tahet, selles dokumendis kajastuvad rahva põhihuvid. Vastavalt sellele fikseerib NSV Liidu konstitutsioon demokraatia (rahva võimu) tähtsamad institutsioonid, kodanike ulatuslikud sotsiaalmajanduslikud, poliitilised ja isiklikud õigused ning vabadused (X peatükk). Nende õiguste ja vabaduste kasutamine on täielikult garanteeritud konstitutsiooni normidega, mida toetab kogu õigussüsteem.

Õigusaktide süsteemis on konstitutsioonil eriline koht eelkõige seetõttu, et tal on kõige kõrgem juriidiline jõud, et tema normid on õigussüsteemis ülimuslikud. See tähendab, et kõik muud riigiorganite aktid, sealhulgas ka muud seadused peavad olema konstitutsiooniga täielikus kooskõlas. Konstitutsiooni normid on tavaliselt üldistava iseloomuga, nad ei realiseeru alati vahetult, vaid enamasti viiakse nad ellu tavaliste seaduste normide kaudu. Näiteks NSV Liidu konstitutsiooni § 12 sisaldab üldise sätte: «NSV Liidus teostatakse sotsialismi põhimõtet: «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema töö järgi».» See säte on leidnud konkretiseeringu tööseadusandluses, kriminaalõiguses jm. Seega realiseeritakse vaadeldav printsiip harukondliku seadusandluse kaudu. Kuid sellest printsiibist peavad kõrvalekaldumatult juhinduma ka kodanikud, ametiisikud, ühiskondlikud organisatsioonid ja riigiorganid. Tööseadusandluse vastavate normide rikkumise korral, mis konstitutsiooni § 12 konkretiseerivad, rikutakse ka konstitutsioonilist printsiipi.

Nõukogude konstitutsioonid on alati olnud reaalsed, s. t. nendes fikseeritud sätted ja tegelikkus on ühtinud. Seda on suutnud tagada sisult uus riik: algselt proletariaadi diktatuur, seejärel aga üldrahvalik riik kogu oma ühiskondliku ja riikliku korraga. Et aga proletariaadi diktatuur ja üldrahvalik riik on oluliselt erinevad astmed Nõukogude sotsialistliku riigi arengus, on see paratamatult põhjustanud ka konstitutsiooni arengu.

1936. a. konstitutsioon ongi NSV Liidu teine konstitutsioon, 1930. aastate keskpaigaks oli Nõukogude Liidus sotsialistlik ühiskond põhijoontes üles ehitatud: oli lõpule viidud maa industrialiseerimine ja põllumajanduse kollektiviseerimine, oli välja kujunenud sotsialistlik majandussüsteem, kaotatud ekspluateerimine ja tööpuudus jne. Uus olukord tingis vajaduse fikseerida sotsialismi võit ja luua soodsad tingimused arenenud, küpse sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks. NSV Liidu 1924. a. konstitutsioon seda aga ei taganud. Seepärast alustatigi 1935. a. veebruaris Partei Keskkomitee ja Nõukogude Kongressi otsuste kohaselt uute konstitutsioonilise sätete väljatöötamist. Tänini kehtiva konstitutsiooni võttis vastu VIII erakorraline üleliiduline nõukogude kongress, arvestades konstitutsiooni projekti üldrahvalikul arutusel rahva poolt tehtud ettepanekuid. Neid ettepanekuid oli üle 2 miljoni, mis sisaldasid rohkem kui 43 tuhat parandust ja täiendust projektile. 1936. a. konstitutsioon muutis võimuorganite süsteemi, valimisõigust, kehtestas kodanike sotsiaalmajanduslikud õigused (õigus tööle, puhkusele, haridusele jne.). Seati sisse valimissüsteem, mis täielikult rajaneb üldisel, ühetaolisel ja otsesel valimisõigusel salajase hääletamise alusel. Võimutäiusega esindusorganiteks on sellest ajast peale töörahva saadikute nõukogud, mida valib rahvas vahetult.

Uue üleliidulise konstitutsiooni alusel võeti vastu uued konstitutsioonid ka liiduvabariikides, 25. augustil 1940. a. Eesti NSV-s.

1936. a. konstitutsiooni kehtimise nelja aastakümne jooksul on meie ühiskonnas toimunud suured muutused, mis on nõudnud ka konstitutsiooni üsna ulatuslikku muutmist. Senini on tehtud üle 250 muudatuse rohkem kui 70 paragrahvis. Kõiki muutusi ühiskonna elus aga ei ole võimalik kajastada konstitutsiooni parandamise teel. Elu on seadnud NSV Liidu uue konstitutsiooni projekti väljatöötamiseks ning seda tööd on alustatud. Uue konstitutsiooni projekti peamistest momentidest rääkis NLKP XXV kongressil sm. L. I. Brežnev, märkides, et uues konstitutsioonis kavatsetakse fikseerida mitte üksnes sotsialistliku korra üldprintsiibid, vaid ka arenenud sotsialistliku ühiskonna, tema poliitilise organisatsiooni põhijooned. Kahtlemata tõstab kavandatav uus konstitutsioon kõrgemale tasemele sotsialistliku demokraatia, suurendab Nõukogude kodaniku osa ühiskonnas, riigis, töökollektiivis, tugevdab töötajate demokraatlike õiguste ja vabaduste garantiid, valmistab ette tingimusi ühiskondlikule kommunistlikule omavalitsusele üleminekuks.

ENN MARKVART,
riigi- ja haldusõiguse kateedri
vanemõpetaja

Informiin — see on põnev ja asjalik võistlus

Reedel, 26. novembril kella 18 paiku oli Toome raamatukogu lugemissaalis tavaline asjalik töömeeleolu asendunud võistluspingega. Kümme kolmeliikmelist võistkonda kuuest teaduskonnast olid tulnud selgitama paremaid informiinis.

Mis on informiin? Kuulutus raamatukogu uksel seletab: «Informiin, see on põnev ja asjalik võistlus teatmeteoste tundmises ja nende kasutamise oskuses.»

Proloogiks viktoriinile olid dots. Hillar Palametsa avasõnad, milles žürii esimees soovis kõigile osavõtjaile head silma ja osavat kätt.

Gongilöök kuulutas viievoorulise võistluse algust.

I. Võistkonnad pidid seitsme minuti jooksul kataloogist vajaliku materjali välja otsima. Siin läks vaja kiirust, sest esimesena lõpetanu arvele kanti täiendav preemiapunkt.

II. Teoseid kasutades tuli jõuda õigete vastusteni. Et see voor põhiline oli, näitas ka ülesande lahendamiseks antud 30 minutit. Teistest varem jõudis valmis võistkond nr. 2 (Majandusteaduskond). Voorust kokkuvõtet tehes selgus, et neli võistkonda olid teeninud maksimumpunktid.

III. Informiinide kaheteistkümneaastase ajaloo kestel lülitati esmakordselt sisse nn. diagonaalviktoriin. Võistlejaile jagati kätte mingi ajakirja aastakäik, millest tuli leida vastus kolmele küsimusele.

See voor eeldas fortuuna soosingut, sest 12 numbrit kuue minutiga ikka läbi ei loe. Majandusteaduskond rebis teistest kahe punktiga lahti.

IV. Simultaanvoor. Küsimusele vastamisel tuli valida nelja variandi hulgast õige. Iga täppiläinud vastus andis 0,25 punkti. Paremad võistkonnad vastasid 20 küsimusest ära 11. Dots. Hillar Palametsa arvates võis selle eest kõva «kolme» panna.

(Järg 2. lk.)

Reedest reedeni

Majandusteaduskonna ühest traditsiooniks kujunevast üritusest räägib järgmine Jaan Koppeli toodud sõnum:

«26. novembri pärastlõunal, hetkel, mil peahoone fuajees sirutusid käed haarama värsket ülikoolilehte, kõlas all «Sophokleses» vaikne orelimuusika, põlesid küünlad, kajasid säravad sõnavõtud. Kaubandusökonoomika III kursuse tudengid, olles seljataha jätnud poole oma stuudiumist, laususid pühalikult tulevase kaubandustöötaja vallatu vande, mille järel anti neile kätte «pool diplomit». «Pool diplomit» on väärikas dokument, mis sisaldab endas vahearvestuste tulemusi rubriikides «Tööl», «Kodus», «Puhkehetkel» ja meeleoluka grupipildi. Majandusteaduskonna ajaloos oli see päev juba teine, kus niisuguseid diplome jagatakse (vaata ka kõrvalolevat pilti).

Lugenud seda, küsigem, kas ei vääriks see traditsioon laiemat kõlapinda kuni üleülikoolilise «poole diplomi» aktuste ja pidudeni välja.

Ent edasi. Sama päeva õhtul oli «Sophokles» ka interklubi päralt — Ungarile pühendatud üritus. Kui sügisel ülesannete jagamisel interklubi liikmeilt küsiti, mida keegi teha võiks, soostunud ungarlannast inglise filoloog Annika Wittenberger Ungari-õhtut korraldama. Kutsutud külalistel (dots. Paula Palmeos, Villem Ernits, Madis Kallion ja allakirjutanu) polnud raske leida sündmuspaika: vägevat paprika lõhna oli terve peahoone täis. Õhtu sissejuhatuseks pakutigi hõrgutavat guljašši, mis Ungaris on supitaoline, ja pannkooke pähklite, šokolaadi ja rummiga. Siis lõbustati end üksteise kuulamise (teavet Ungarist ja muljeid külalistelt), tšaardaši, diapositiivide ning veiniga. Interklubi president Airi Põder võis rahuldust tunda kordalöönud üritusest: kasulik ja meeldiv olid teineteist leidnud.

Samal ajal asusid aga kolmeõhtusele taidlusturniirile esmakursuslased, raamatukogus pistsid rinda informiinihuvilised.

Ja selle nädala keskel astusime üle detsembrijoone. Käibefraasiks oleme nüüd võtnud: «Läheb kiireks.» Aastaringi suleb algav sessioon.

REIN VEIDEMANN

Ministri käskkiri

Eduka töö eest said juubeli puhul ministeeriumi aukirjad pearaamatukoguhoidja VAIKE LEEK, vaneminsener LEHTE JAKOBSOO ja vanemõpetaja LEONHARD KANGUR.

Üliõpilaste teadusliku töö eduka organiseerimise ja juhendamise eest IX viisaastakul anti aukirjad prof. JAAN REBASELE, dots. VILMAR RUUSILE ja dots. REIN VIHALEMMALE.

Rektor tänab

«Skandinaavia kogumiku» 20. tegevusaasta puhul said teiste seas TRÜ aukirja prof. HILDA MOOSBERG ja prof. HELMUT PIIRIMÄE; tänu avaldas rektor prof. PAUL ARISTELE, toimetajale-sekretärile MARINA RAUDARILE ja dots. LINDA ERINGSONILE.

VIISAASTAK JA MEIE

Spetsialistide kvaliteet ja õppetöö

X viisaastak kui kvaliteedi ja efektiivsuse viisaastak seab meie ette ühe olulisema ülesandena tõsta ülikoolis ettevalmistatavate spetsialistide kvaliteeti. Kuigi ülikoolist lähetuse saanud keemikute ettevalmistuse kvaliteedile ei ole pretensioone olnud, tuleb mõelda sellele, et praegustest üliõpilastest peavad saama spetsialistid, kes on võimelised edukalt töötama mitte ainult käesoleva sajandi lõpul, vaid ka 21. sajandi esimesel veerandil. Uued õppeplaanid, mille järgi keemiaosakonnas toimub töö juba kolmandat aastat, ei ole küll vabad mõningatest puudustest, kuid nad võimaldavad õppeprotsessi tunduvalt moderniseerida.

Kõrgema haridusega keemiku ettevalmistuse tase sõltub tervest reast teguritest, millest peatuksime kolmel olulisemal: materiaal-tehniline baas, õppejõudude kaader ja üliõpilased.

Keemiaosakonna materiaal-tehniline baas ei ole kuigi hiilgav, sest hoone, milles töötame, projekteeriti ja ehitati kolmekümnendail-neljakümnendail aastail, kui ülikoolis ei valmistatud ette keemikuid. Keemiahoone oli mõeldud ainult teisi teaduskondi teenindavale kahele keemiakateedrile. Et uue keemiahoone valmimist lähema kümmekonna aasta jooksul ei ole ette näha, on osakonna kollektiiv pööranud suurt tähelepanu olemasolevate võimaluste maksimaalsele ärakasutamisele. Kateedrite initsiatiivil rekonstrueeriti ja moderniseeriti orgaanilise keemia ja anorgaanilise keemia õppelaboratooriume. Tuleval aastal on need tööd kavas analüütlise keemia kateedris. Suure ruumikitsikuse tõttu on praegu väga raske olukord füüsikalise ja kolloidkeemia praktikumides. Lähemas tulevikus on ka siin oodata paranemist, sest vastavalt rektoraadi otsusele on matemaatikute alt vabanevale (varem keemiale kuulunud) pinnale IV korrusel kavas rajada õppelaboratoorium. Sellega on aga ka praktiliselt kõik võimalused ammendatud ja niisugust õppelaboratooriumide spetsialiseerimist, nagu seda tehakse paljudes teistes ülikoolides, ei ole meil võimalik läbi viia. See muidugi piirab moodsate ja suhteliselt kallihinnaliste katseseadmete kasutuselevõttu praktikumides. Loengute kvaliteedile on seni negatiivset mõju avaldanud spetsialiseeritud auditooriumi puudumine keemiahoones. Nüüd on kavas auditoorium 320 moderniseerida ja tehnifitseerida, mis oluliselt avardab loengute näitlikustamise võimalusi. Keemiaosakonna õppejõudude kvalifikatsioon on eelnenud aastate jooksul tunduvalt paranenud. Praegu on 23 õppejõust 5 keemiateaduste doktorid ja 12 kandidaadid. See loob head eeldused õppetöö kvaliteedi edasiseks tõusuks.

Tulevase spetsialisti kvaliteet ei sõltu muidugi ainult sellest, mida ja kuidas õppejõud õpetab, vaid väga olulisel määral ka sellest, kuidas üliõpilane pakutu omandab. Selles valdkonnas on palju ära teha mitte ainult dekanaadil, kateedritel, kursusejuhendajatel ja õppejõududel, vaid ka ühiskondlikel organisatsioonidel. Kui võtta arvesse, et parteiorganisatsioon ühendab üle poole keemiaosakonna õppejõududest ja komsomoli kuulub 91% üliõpilastest, on selge, kui oluline on nende kahe organisatsiooni tihe koostöö ülikooli põhiülesande — kõrge kvalifikatsiooniga, laia erialase ja poliitilise silmaringiga, sügavate teoreetiliste teadmiste ja praktiliste oskustega spetsialistide ettevalmistamise — edukaks täitmiseks. Keemiaosakonna parteiorganisatsioon on juba mitmete aastate vältel osutanud suurt tähelepanu koostööle komsomoliorganisatsiooniga. On saanud heaks traditsiooniks, et osakonna komsomolitööd juhib NLKP liige või liikmekandidaat (praegu IV k. üliõpilane U. Past). Regulaarseks on muutunud komsomolibüroo tegevuse aruanded parteibürool ja parteiorganisatsiooni üldkoosolekutel, komsomolibüroo tööplaanide läbivaatamine ja kinnitamine, kursuste grupiorganisaatorite aruannete ärakuulamine, suuremate üleosakonnaliste ürituste nagu esmakursuslaste õhtu, osakonnaõhtu jt. programmide kinnitamine parteibürool, parteibüroo liikmete osavõtt osakonna komsomoli üldkoosolekutest ja büroo koosolekutest jne. Keemiaosakonna parteibüroo on järjekindlalt suunanud komsomolibüroo tegevust õppetöö ja erlti õppedistsipliini küsimuste lahendamisel. Juba aastaid on komsomolibüroo andnud välja autahvlit «Töö kiidab keemikut». Õppesektori ülesandeks on eksamitulemuste operatiivne kajastamine vastaval stendil ja õppetööst osavõtu regulaarne kontroll. Selle kontrolli tulemused näitavad, et kui keemia I ja II kursuse õppedistsipliin on üldiselt rahuldav (loengute külastatavus on üle 90%), siis vanematel kursustel, eriti ühiskonnateaduste loengutel, on see märgatavalt madalam, seda ei saa pidada sugugi normaalseks. Komplitseeritud probleem on töö õpinguis mahajäävate üliõpilastega. Küllalt sageli on administratiivsed mõjutusvahendid osutunud väheefektiivseks. Varasematel aastatel on praktiseeritud mahajääjate väljakutsumist komsomolibüroole ja nendele komsomolikaristuse andmist õppedistsipliini rikkumise eest, sest tavaliselt on mahajäämuse põhjuseks mitte võimete nappus, vaid nõrk õppedistsipliin. Alates käesolevast õppeaastast on moodustatud õppekomisjon, mis koosneb I—IV kursuse esindajatest — õppesektori liikmetest, parteibüroo, ametiühingubüroo ja dekanaadi esindajatest. Õppekomisjoni juhib komsomolibüroo õppesektori juhataja, IV kursuse üliõpilane A. Abiline. Õppekomisjoni üks olulisemaid ülesandeid on õppetöös halvasti edasijõudvate üliõpilaste aruannete ärakuulamine, mahajäämuse likvideerimise plaanide koostamine ja nende täitmise kontroll. Neid üliõpilasi, kes ei täida endale võetud kohustusi tähtaegselt, esitab õppekomisjon karistamiseks kas komsomolibüroole või dekanaadile. Komisjoni liikmed jälgivad ka üliõpilaste osavõttu õppetööst ja peavad kontakti nii keemiaosakonna kui ka teiste kateedrite õppejõududega. Õppekomisjoni töö on juba andnud positiivseid tulemusi.

Kvalifitseeritud keemikute ettevalmistamisel on väga suur osa üliõpilaste teaduslikul tööl. ÜTÜ töö on olnud küllaltki viljakas. Eraldi tuleks ära märkida osakonna ÜTÜ nõukogu ja komsomolibüroo tihedat koostööd ÜTÜ konverentside organiseerimisel. Traditsiooniliselt toimub ÜTÜ konverentsi pidulik lõpetamine ja parimate esinejate autasustamine osakonnaõhtul, mida organiseerib komsomolibüroo ja millest kutsutakse osa võtma ka ÜTÜ konverentsi külalised teistest kõrgematest õppeasutustest.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi õppeedukus on keemiaosakonnas viimasel ajal pidevalt tõusnud (1972/73. õ.-a. 73%, 1973/1974. õ.-a. 77%, 1974 /75. õ.-a. 77%, 1975/76. õ.-a. 86%), ei ole õppeedukuse kui ka õppetöö kvaliteedi parandamisel veel kaugeltki kõik reservid ammendatud.

JÜRI TAMM,
Füüsika-Keemiateaduskonna prodekaan

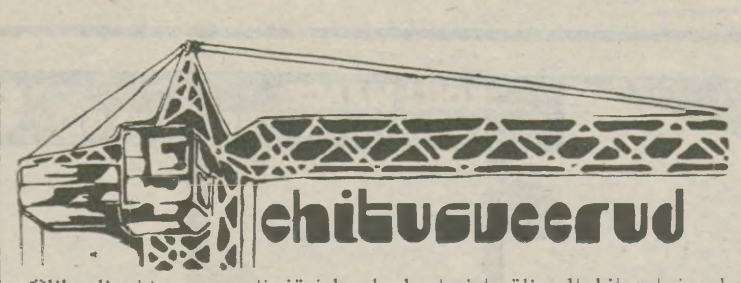

Ülikooli ehituselus oli järjekordne sündmus: riiklik komisjon võttis vastu elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi uue hoone. Tõsi, selle hoone esimene osa valmis juba 1970. aastal, kuid tõeliselt katuse alla sai maja alles sel sügisel, sest juurde ehitati veel kaks korrust. Üldpinda sai ühtekokku 640 m². Väljast on maja kaetud hallika terrasiitkrohviga, võimatu on eristada korruseid üksteisest. Uus korterist, ülimalt kitsast ja ebamugavast nurgast ülikooli peahoones lõplikult ümber kolida. Enamik seadmeid on juba kohal, muist vanad, aga osa ka tuliuued, spetsiaalselt valminud. Praegu on laboratooriumi juhatajal Arved Tammikul kibekiired päevad. Teda nõutakse veel peahoonesse, kuigi ise tahaks olla meelsamini uues kodus.

Kolmele korrusele mahub neli uurimistöö sektorit: elektroluminestkaasaegsetesse tööruumidesse. Juba mõne kuu pärast käib siin töö täispingega: üliõpilased teevad kursuseja diplomitöid, teadlaste ja õppejõudude kaader tegeleb uurimistöödega tahke keha pinnaomaduste ja heterosiirete alal.

Uue maja elanikud tänavad ülikooli rektoraati, ehitusjaoskonda, kapitaalehitusosakonda jt., kes aitasid kaasa laboratooriumihoone valmimisele, pealegi sellisel tasemel, et komisjon võis maja hindega «hea» vastu võtta.

Säärane uhke ehitis peaks seisma kõigile nähtavana, kuid kahjuks on praegu veel tükk tegemist, et teda üleski leida. Samas hoovi peal on eksperimentaaltöökoja ja eriõpetuse kateedri üsna lagunenud ning lausa inetud hooned. Rõõmustav oli siiski

Majandusteadlastele järgnesid füüsikud

hoone asub Leningradi maantee alguses, otse Emajõe ääres. Seda on kindlasti näinud need üliõpilased, kes elavad sealsetes ühiselamutes: Tööruumidesse sisenedes torkavad silma metallrestid põrandal ja seintel. Eneselegi teadmata oleme läbinud lüüsikambri, mille ülesandeks saab tulevikus tolmu tõkestamine. Praegu on laboratooriumis kolimise aeg. Aasta lõpuks tahetakse vanast sentsi, heterosiirete, kihtide tehnoloogia ja vaakumtehnoloogia sektor. Suured masinad teevad tavaliselt palju müra. Selle vältimiseks on paigutatud vastavad seadmed. Füüsikalis-tehnoloogiliste uurimiste tarvis on spetsialiseeritud tööruumides konditsioneeritud õhk.

Läbi kolme korruse jooksevad pikad hästi valgustatud koridorid, kahel pool avanevad uksed suurtesse teada saada, et need lobudikud kuuluvad peagi likvideerimisele ja sinnasamasse paika tuleb kaunis park. Siis avaneb laboratooriumi akendest meeldiv vaade, aga mis veelgi tähtsam — elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratoorium saab selle paiste, mida ta väärt on.

AARNE RANNAMÄE,
žurn. I k.

Rahvakontroll

Olukord filoloogide ühiselamus

Tähtis punkt TRÜ rahvakontrolli grupi 1976/77. õppeaasta sügissemestri tööplaanis on sanitaar- ja olmetingimuste pidev kontroll ühiselamutes. Oktoobri lõpus esitasid Filoloogiateaduskonna rahvakontrolli grupi üliõpilastest liikmed aruande elamistingimustest filoloogide ühiselamus. Reidi tulemusi on arutatud teaduskonna parteikoosolekul ja parteibürool, samuti teaduskonna nõukogus. Aja jooksul reidi toimumisest praeguseni on juba üht-teist jõutud parandada, mõnigi probleem on aga jäänud.

Teatavasti tunnistati filoloogide ühiselamu 1975/76. õppeaastal ENSV kõrgemate õppeasutuste ühiselamute sotsialistlikus võistluses teise koha vääriliseks (esimene koht jäi välja andmata). Selle suure tunnustuse kõrguselt vaadatuna pole ühiselamus sugugi kõik kõige paremas korras. Probleemid algavad juba majutusest. Majas elab praegu 431 üliõpilast. Üle normi on majutatud 30. Ühiselamusse on majutatud 32 inimest Majandusteaduskonnast (8 tuba). Enamik esimese ja teise kursuse üliõpilastest elab viiekesi neljainimesetubades. Headest olmetingimustest pole sel juhul muidugi võimalik rääkida.

Kõigis ühiselt kasutatavates ruumides on tehtud remonti viimase kahe aasta jooksul. Kahjuks pole suudetud kõiki neid ruume hoida esialgses korras. Kohati on koridoride seinad määrdunud, krohv sisse löödud. Kokkuvõttes võib siiski olukorda üldkasutatavates ruumides pidada normaalseks. Samuti on korralikud enamik tube, välja arvatud 0-kursuslaste toad, mis on tingitud elanike suurest voolavusest. Kõige halvemas olukorras olevates tubades alustati remonti novembri alguses.

Talvel on ühiselamus põhiliseks probleemiks olnud kütmine. Oktoobri alguses oli tööl ainult üks kütja ja radiaatorid jahtusid juba kella kolmest-neljast. Sooja vee puudumisel ei saadud käima panna dušši. Olukord paranes alates 25. oktoobrist, kui tööle hakkas teine kütja. Esimesest novembrist alates töötab ka dušš. Niisiis pole eelmiste aastate suurem probleem end seni veel tunda andnud. Selleks on saanud nüüd vesi, nimelt kolmanda-neljanda korruse elanikele. Tipptundidel ja duši töötamise ajal ei ole neil korrustel vett kas madala surve tõttu või mingitel muudel põhjustel. Kõige halvem on pilt neljanda korruse tualettruumides. Kui vett pole, on ummistus, kui vesi tuleb, siis uputus. Ei püsi puhtad ka teiste korruste käimlad, sest sageli on veekastid korrast ära. Et laupäeval-pühapäeval koristajad ei tööta, on pühapäeva pealelõunaks kõigis käimlates olukord halb.

Ühiselamus töötab ka sanitaarsalk. Salk korraldab reide 1—2 korda kuus. Reidide tulemustest teatatakse ka ühiselamu seinalehes «Pesapaik». Võib-olla oleks ühekordsest märkimisest mõjuvam üles seada alaline graafik.

Üks suuremaid probleeme on mööbel. Juba mõnda aega on ühiselamule lubatud anda esmajärjekorras mööblit. Eriti halb on lugu riiulitega, mida filoloogidel peaks olema piisavalt. Mõnedes tubades on vaid seinariiulid. Ka olemasolevad riiulid on enamasti kehvas seisundis. Isetegevuslikus korras on neid küll värvitud ja naelu sisse taotud, aga asja see ei paranda. Puudu on korralikest öökappidest ja laudadest. Kõikidesse tubadesse ei jätku kvaliteetseid seinapeegleid.

Üliõpilaste olmetingimuste parandamiseks on ühielamus olemas ka einelaud, mis neid tingimusi oluliselt ei paranda. Põhjuseks on ka uue einelauapidaja vähesed kogemused. Kauba valik ei rahulda. Hommikuse vahetuse tõttu on küsitavaks muutunud ka lahtiolekuaeg 7.30—15. Sealjuures avatakse einelaud sageli alles kell 8. Olukorra selgitamiseks-parandamiseks kavatseb ühiselamu nõukogu läbi viia ringküsitluse.

Võimalused õppimiseks ja vaba aja veetmiseks filoloogide ühiselamus on kesised. Õppetuppa mahub korraga õppima maksimaalselt 32 inimest (umbes 460-st). Semestri jooksul rahuldab see tuba vajadusi. Õhtupoolikutel õpib siin regulaarselt kümmekond inimest. Sessiooni ajal on aga oodata ülerahvastumist. Õppetoas võiks olla ka riiul teatmeteostega, mis praegu puudub. Tuba ise on värskelt remonditud ja korras. Tugevama kontsentreerumisvõimega üliõpilased õpivad sessiooni ajal ka koridoride puhkenurkades, kus on aga selleks liiga halb valgustus.

Paremad pole ka vaba aja veetmise võimalused. Ühiselamule algselt mõeldud keldris asuvates puhkeruumides asub rotaprint. Ruumid lubatakse tagastada pärast füüsikakorpuse valmimist. Praegu on ühiselamul üks puhketuba, kus asuvad televiisor, toolid ja ülesseadmata piljard. Kursuse ja ühiselamu üritusi selles ruumis hästi korraldada ei saa, sest isegi liiga kõvasti sisselülitatud televiisorit on lähematesse tubadesse kuulda. Suuremate koosolekute pidamiseks on ruum liiga väike.

Niigi mitte väga spordilembeste filoloogide võimalused tegelda spordiga on piiratud. Suvel oli ühiselamu õues üles seatud sulgpallivõrk ja põõsaste vahel mängiti jalgpalli. Ühes esimese korruse endises söögitoas on lauatennis (kuigi ruumi mängimiseks on vähe).

Kui võtta kokku üldine olukord ühiselamus, võib muidugi öelda, et midagi katastroofilist pole. Midagi lausa kaela ei kuku, õhku ei lenda. Ja võib-olla on olukord teistes ühiselamutes veel halvem. Õppida võib ka raamatukogus, sportida võimlas, pesta saunas jne. Kahjuks on üliõpilaste endi hulgas välja kujunenud just selline suhtumine. Nii võibki lõpuks midagi kokku kukkuda. Olukord ühiselamus (aga näiteks ka auditooriumides) pole mitte ainult ühiselamu nõukogu, komandandi ja mitut liiki reidide tegijate asi. Oma tähelepanekute ja ettepanekutega võib pöörduda ka rahvakontrolli liikmete poole. Elame ühiselamus ju siiski meie — üliõpilased.

Pesu peseme ikka vee ja seebiga. Vannid on ka olemas.
MARGUS VÄLJA foto

KATRIN KRUUS,
Filoloogiateaduskonna rahvakontrolligrupi liige

Informiin ...

(Algus 1. lk.)

V. Improvisatsioon. Siin etendas olulist osa keelteosavus. Eriti hoos olid Majandusteaduskonna ja Ajalooteaduskonna IV kursuse võistkonnad, kelle vahel puhkes äge sõnasõda. Mõlemaid meeskondi hinnati maksimaalse viie punktiga.

Majandusteaduskond oli oma edumaa teiste ees suutnud säilitada. Teine ja kolmas koht läksid vastavalt Õigusteaduskonna IV ja ravi V kursusele.

RAIVO LOTT, žurn. I k.

Rektori käskkiri

Rektor õnnitles 75. sünnipäeval rahanduse ja krediidi kateedri vanemõpetajat LEONHARD KANGURIT, 50. sünnipäeval Kääriku spordibaasi koristajat PÄRJA KOKKA ning TUS-i vaneminseneri LEHTE JAKOBSOOD ja avaldas tänu eeskujuliku töö eest.

Me ise ilutegijad...

MARICA ALAKÜLA

Esmakursuslaste taidluskonkursi võitis Bioloogia-Geograafiateaduskond. Teiseks jäid filoloogid, kolmandaks juristid, mitte arstid, nagu «Edasisse» ekslikult sattunud oli. Järgnesid Ajalooteaduskond, Matemaatikateaduskond, Majandusteaduskond, Füüsika-Keemiateaduskond, Arstiteaduskond ja Kehakultuuriteaduskond.

12. detsembril kell 19 toimub klubis taidlejate lõppkontsert, kus esitatakse järgmised ettekanded: Õigusteaduskonna temaatiline luulepõimik «Me tahame elada», Matemaatikateaduskonna kompositsioon «Teoreem elust», Filoloogiateaduskonnalt A. Valtoni «Nõiatöö», Bioloogia-Geograafiateaduskonna kompositsioon Idamaa teemadel, Filoloogiateaduskonnalt J. Peegli «Eksamiteks valmis», Majandusteaduskonnalt lustmäng «Surnute ülestõus».

Ajalooteaduskond *astus üles kõigi kolme osakonnaga. Ajaloolased alustasid oma kava etlemisega. A. Kangur luges F. Tuglase «Merd», mille mõte, ideeline suunitlus ja programmi sobivus antud juhul puudus. Kui vaadata üksnes lugemise seisukohalt, siis ainuke, mis kiirustavalt, nõrga häälega loetud «Merd» ilmestas, oli erinevate rütmide kasutamine. Rahvalikud viisid kandlel olid huvitavad, sest paljuke neid kandlemängijaid tudengite hulgas ikka on. Kolmandaks toodi lavale vaatemäng «Nooruse» Pille loo teemadel eesmärgiga parodiseerida noorsoo moraali probleemi ülepaisutamist. Mõtte teostuseni aga ei jõutud. Mäng oli silmanähtavalt toores, pingeta. Rohked pausid muutusid häirivaks ja tähelepanu hajutavaks, venitasid tükki veelgi. Kaks-kolm vaimukamat episoodi kukkusid juhuslikult välja. Lavaline kujundus oli saamatu.*

Defektoloogiaosakonna «defect-show», *paroodiad I. Aasamaa käitumisraamatu liigse peenutsemise ja muude viisakuspaisutuste vastu oli iseenesest hea mõte, aga... Nii mõte kui teostus olid lõpuni lahendamata ja taotletud vaimukus muutus lihtsalt labasuseks. Näiteks jäi mõistatuseks pikk «oksendamise tants» ning linatagune striptiis. Ainuke vaimukas koht oli hommikvõimlemise «kepilugu», kuid ka selle mõte on küsitav. Lavaline distsipliin puudus täiesti, sosin ja üle lava lohistamine muutusid kava komponentideks. Psühholoogid instseneerisid E. L. Masteri «Spoon Riveri koolnud». Võetud ülesanne oli raske, kuid huvipakkuv nagu materjal isegi. Maitsekalt oli varieeritud ka helitaust. Esitatud mõte «Millelgi pole mõtet, pääsemine on vaid surmas» kõlab tänastele noortele siiski liialt pessimistlikuna ja teatraalsena.*

Tekstikomistused ja sunnitud pausid andsid tunnistust vähesest harjutamisest. Hoogsa algusega võrreldes langes lõpp ära. Ainsaks etteheiteks on lava liigne pimendamine, miimika jäi saalist vaatajaile nägemata. Etlejate esinemistase oli ühtlane, eriti peab märkima täisverelist ning hea häälevalitsemisoskusega «lõbutüdruku» osatäitjat. Tervikuna jättis kava meeldiva mulje.

Arstiteaduskonna *kesine esinemine teaduskonna suurust arvestades on põhjendamatu, kuigi konferansjee arvas põhjuseks olevat käimasolevad arvestused.*

Pediaatriaosakonnalt vaid üks etteaste — kuuba rahvalaul «Quantanamera», mille esitustemperament oli lubamatult kauge algupärandist. Vene raviosakonna omaloomingulise pantomiim oli meeldivaks vaheldus taidluskonkursi staatilisevõitu programmis, kuid korduvad elemendid ja muusikalise tausta puudumine muutsid jälgimise väsitavaks. Raviosakonna I ja II rühm olid oma jõud koondanud ja moodustasid konkursil 4-liikmelise lauluansambli. Omaloomingulised laulud ja arvestatav kitarrisaade olid omal kohal. Rohkem tähelepanu oleks pidanud pöörama esimese soprani mahendamisele ja ansamblisse sulatamisele.

Akordioni- ja laulumees Felix Rõivassepp oli tutvustanud end juba noorsoolaulude konkursil. Seekord esines ta kahe lauluga: J. Martõnovi «Luige ustavus» ja A. Pahmutova «Kuum lumi». Häält ja hinge laulmiseks jätkub ja kui «Luige ustavus» pisut tempokamalt ette kanda, oleks Felix olnud n.-ö. mees omal kohal.

Bioloogia-Geograafiateaduskonna *au eest seismine jäeti tervenisti bioloogide õlgadele. See arvestus läks täppi.*

Kompositsioon Idamaa teemadel — üleskutse inimesele olla igas mõttes terve. Kavas kasutati vanade hindu tarkade mõtteteri, joogide harjutusi. Mõjus just oma ootamatuse, värske ideega. Idamaine saatemuusika andis joogaharjutustele tõelise nauditavuse. Tugeva esitajateansambli ühtlane esinemine ja korrektne lavaline liikumine räägivad selget keelt eelnenud treeningutest. Teiseks esitati luulekava eesti autorite lüürikast. Kasutatud oli Marie Underi, Viivi Luige, Minni Nurme jt. luulet. Lavaline liikumine kammerlik, palju õhkamisluulet. Loeti väga püüdlikult ja saavutati ka publiku vahetu vastuvõtt. Eriti hästi kanti ette luuletus «Kõik, mis liigub ja loob». Kava oli südamlik, kuid pisut naiivne. Kolmas etteaste, lustmäng, langes väga järsult välja kinnipeetud laadist ja oli vähe harjutatud, ka tekst võinuks vaimukam olla. Bioloogiaosakond oli kvantitatiivselt teistest üle — kogu kavast võttis osa 45 inimest.

Filoloogiateaduskonna *taidlust boikoteerisid täielikult võõr- ja vene filoloogid, kuid ülejäänud ei löönud sellest õnneks kõikuma.*

Eesti filoloogid tõid lavale A. Valtoni «Nõiatöö». Esinemine küünlavalgel, mustades kostüümides ja nõialoitsude sajatusel muutis etteaste mõnuga jälgitavaks, kuigi loeti rohkem endale kui publikule.

Eraldi märkimist väärib Anu Rambi esinemine — laulud alguses ja lõpus, mõjukas etlemine. Õiget asu laval ei leidnud kuidagi nõiamoor, see kurjuse sümbol, ning tema tegevusetus ängistas kogu kava. Just nõid oleks pidanud oma liikumisega loetavat ilmestama.

Žurnalistid kandsid ette prof. J. Peegli tragikomöödia «Eksamiteks valmis». Bürokratismi naeruvääristades toodi meie ette mitu elust tuntud stseeni. See pani publiku kaasa elama ja lõi pinge. Näitlejad olid võrdväärselt head ja ka usutavad. Vaimukas oli autahvel, kuid ergutavad loosungid lava tagant, mis pidid teenima sama eesmärki, läksid kaduma.

(Järgneb)

4 küsimust Teadusliku Raamatukogu direktorile Laine Peebule

Kus pidas IFLA (Raamatukoguhoidjate Ühingute Rahvusvaheline Liit) oma tänavuse sessiooni? Mida arutati?

Tavaks on saanud, et sessioon toimub igal aastal erineval maal. Tänavune, 42. sessioon leidis aset Šveitsis Lausanne'i linnas. Osalejaid oli paljudest maadest kokku peaaegu tuhande ringis. Oma esindajat ei olnud saatnud Hiina. Nõukogude Liidu delegatsiooni kuulus 17 inimest. Töö toimus rohketes komisjonides ja sektsioonides.

Peamine arutlusteema hõlmas raamatukogude tegevusprogrammi aastail 1976—1980. See sisaldas rahvusvahelise koostöö küsimusi, vastastikuseid kohustusi, raamatuvarade ühtset jaotamist, raamatuturu risustamise kontrolli alla võtmist jpm.

Sessioon läks kõigekülgselt: oli huvitavat ja uutki. Šveitslased olid näiteks meeldivalt üllatatud teada saades, et meil nende kuulsate käsmaalaste käsikirju leidub.

Kohtusin mitme vana tuttavaga, näiteks Lausanne'i Ülikooli Raamatukogu direktori Jean-Paul Claveliga, IFLA presidendi Herman Liebarsiga, Ameerika Kongressi Raamatukogu asedirektori Willium Welshiga jt. Sügisel Ameerika Ühendriikides viibides külastasin ka teda ja sealseid raamatukogusid.

Milliseid erinevusi sealsetes raamatukogudes tähele panite?

Käisin peale Kongressi Raamatukogu veel kolmes suuremas (Marylandi, Washingtoni-nim. ja Ameerika Meditsiiniraamatukogus) ning kümmekonnas rahva- ja teadusasutuste raamatukogus.

Silma torkas suurem automatiseeritus ja mehhaniseeritus kui meil. Väga palju kasutati statistika arvutusaparaate. Seega on neil ka vähem inimesi ametis. Raamatukogude juhtimis- ja planeerimissüsteem paistab meil terviklikum olevat, samuti üldine töökorraldus. Huvitav on teada sedagi, et kui meie silm on raamatukogus harjunud naisi töötamas nägema, siis välismaal on naised tavaliselt kataloogimise ja komplekteerimise osakonnas, kus enam täpsust ja kannatlikkust vaja läheb. Ka naisdirektoreid on vaid mõned üksikud.

Nõnda teistes raamatukogudes ringi käies võib saada üllatavalt palju kasulikku. Tooksin ühe nupuka, isegi teravmeelse näite. Ei tea, kuidas kindlaks teha, kas üht või teist ajakirja meie raamatukogus üldse loetaksegi. Oleme kontrollimiseks mitmesuguseid viise välja mõelnud, kuid selle peale ei ole tulnud, et oleks võinud ajakirjade paki näiteks nööriga kinni siduda.

Uutes raamatukoguhoonetes on väga palju külastajate töötamise mugavusele mõeldud. Ka meie tahame uues ehitatavas hoones luua õdusad töötamiskohad, raamatutega omaette olemise muljet. Saale püüame liigendada kasutatavate raamatute avapaigutusega. Osa lugejakohti varustame audiovisuaalseadmetega.

Nurgakivi uuele hoonele on pandud, kuidas edeneb ehitamine?

Kui ehitus plaani järgib, siis peaks uus hoone meie vajadusi rahuldama. Sinna mahub üle 5 miljoni raamatu, on ette nähtud üle 1000 lugejakoha. Ehitajad suhtuvad oma töösse väga tõsiselt ja meil on nendega hea kontakt.

Mis saab pärast uue maja valmimist praegusest hoonest?

Esialgsete plaanide järgi pidi siia saama ülikooli ajaloo muuseum ja klassikalise muinasteaduse muuseum. Ruumid on selleks vägagi sobivad. Viimane aeg oleks tellida ümberehituse projekt, et niipea, kui meie siit välja kolime, saaks tööle asuda. Uude majja läheb üle õppe-raamatukogugi ja selle endistesse ruumidesse on kavas paigutada «seminarka».

VARJE SOOTAK

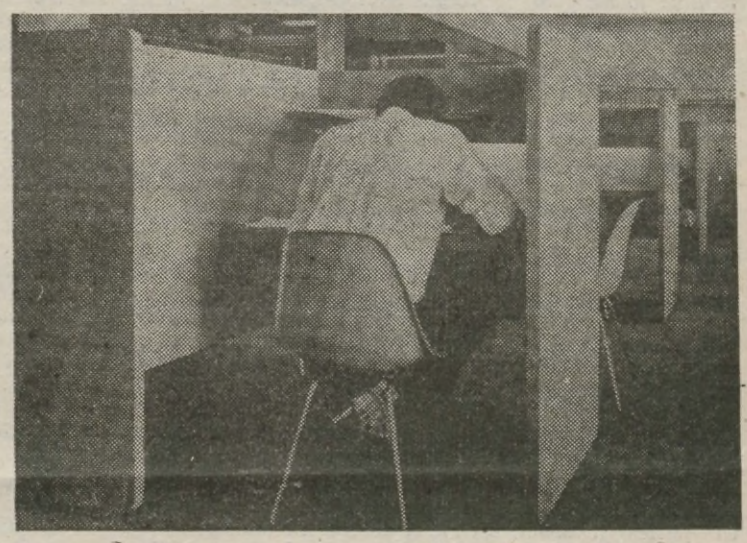

Omaette tööruum Utrechti ülikooli raamatukogus. Uues raamatukogus on meilgi midagi säärast.

Tähelepanuväärseid kriminaalõiguse õppejõude ülikooli minevikus

LEO LEESMENT
(Algus eelmises numbris)

Teist tüüpi oli professor-kriminalist PJOTR PAVLOVITŠ PUSTOROSLEV (1854—u. 1919), kes põlvnes vanast vene põlisaadlist ning kelle genealoogilised andmed ulatuvad XIV sajandi esimesse poolde.

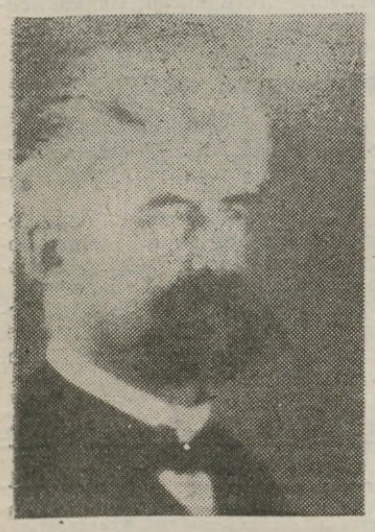

Lõpetanud 1878. aastal Moskva ülikooli õigusteaduskonna kandidaadikraadiga, jäi ta samasse ülikooli edasi õppima. 1885. a. sai ta eradotsendi kutse ja õpetas Moskva ülikoolis seitsme aasta vältel põnoloogiat (vanglateadus). Juba 1890. aastal kaitses P. Pustoroslev Harkovi ülikoolis magistri ja 1893. aastal Moskva ülikoolis kriminaalõiguse doktori kraadi. Vahepeal toimus ta elus suurem muutus. 1892. a. nimetati konservatiivsete vaadetega P. Pustoroslev Tartu (õigemini Jurjevi) ülikooli kriminaalõiguse professoriks. 1894—1899 oli ta õigusteaduskonna dekaan ja 1915—1917 Tartu ülikooli rektor. Ühtlasi tegutses P. Pustoroslev alates 1898. aastast Tartu—Võru ringkonnakohtus aurahukohtunikuna. Teaduslikul otstarbel viibis ta mitu korda lühikest aega välisriikides, eeskätt Saksamaal.

P. Pustoroslevi teaduslik osa kuulus kriminaalõigusse, kriminaalprotsessi, eriti aga põnoloogiasse.

Et ta töötas rektorina Esimese maailmasõja tõttu majanduslikult raskel ajal ja hoolitses ülikooli varade evakueerimise eest, mäletavad teda teenijad ja töölised kodanliku Eesti ülikooli algaastailgi. Nähtavasti liikus rektor P. Pustoroslev palju ringi ja suhtles ülikooli teenijaskonnaga ning polnud nii reserveeritud kui need juhtivad jõud, kes istusid rohkem oma kabinetis.

Suuliste teadete järgi suri P. Pustoroslav pärast evakueerumist 1919. a. Voronežis.

Pisut interklubi juttu

4.—10. novembrini toimus Vilniuse Riiklikus Ülikoolis RÜL-i 30. aastapäevale pühendatud konverents teemal «Internatsionaalne kasvatustöö üliõpilaste seas». Osa võtma olid kutsutud kõrgkoolide interklubide esindajad Leningradist, Riiast, Užgorodist, Šiauliaist, Minskist, Tallinnast, Tartust ja Moskvast. Moskvast olid kohal kahe kõrgkooli — Moskva Riikliku Rahvusvaheliste Suhete Instituudi ja Energeetikainstituudi esindajad.

Konverentsi avaistung jäi külaliste jaoks mõnevõrra kahvatuks, sest see viidi läbi peamiselt leedu keeles. Asjalikud olid aga tööistungid. Osavõtjad rääkisid oma interklubide tööst, plaanidest ja traditsioonidest. Kõigis interklubides pööratakse suurt tähelepanu loengupidamisele internatsionaalsetel teemadel, samuti vastavate stendide koostamisele. Saime kuulda ka seda, et Vilniuse Riiklikus Ülikoolis korraldab interklubi loenguid 1940. aasta pöördeliste päevade paremaks tundmaõppimiseks.

Paljudes ülikoolides korraldavad interklubid rahvaste õhtuid. Moskvas ja Šiauliais viivad interklubid läbi solidaarsusmiitinguid (meil teeb seda RSR).

Huvitav oli tutvuda ka erinevate klubide struktuuriga. Nii näiteks on Vilniuse Riiklikus Ülikoolis interklubid ka suuremates teaduskondadeski, kursustel on aga intersektorid ja tööpuudust pole ühelgi üliõpilasel. Vastuvõtt klubi liikmeks pole seal sugugi nii lihtne kui meil. Kandidaadid teevad läbi katseaja ja sooritavad isegi eksami, seejärel toimub pidulik immatrikuleerimine, ka nn. rebaseks löömine. Nii satuvad klubisse inimesed, kel on töötahet ja vastavaid eeldusi.

Mõnes klubis on kombeks valida auliikmeid. Näiteks Užgorodi Riikliku Ülikooli interklubi auliikmeks on NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimees sm. A. N. Kossõgin. Jutuks tulid ka interklubide finantsküsimused. Leningradis ja Moskvas korraldavad interklubid laupäevakuid, millest saadav tulu läheb interklubi fondi. Sissetulekuallikatena mainiti ka interklubide poolt korraldatavaid tasulisi õhtuid.

Kokkuvõttes võib öelda, et oli üles kirjutada nii mõndagi kasulikku, mida meilgi saab ellu viia.

Konverentsi päevil pakuti ka kultuurilist meelelahutust. Meile esines Vilniuse Riikliku Ülikooli laulu- ja tantsuansambel, mitme üleliidulise preemia laureaat ja kõigi Vilniuse tudengite lemmik. Organiseeriti ka linnaekskursioon Vilniuses, millest eriti jäid meelde uued huvitava arhitektuurilise lahendusega linnaosad. Ka konverentsist osavõtjad elasid uues ühiselamus, meile praegu võõrana tunduvas üliõpilaslinnaosas.

Üks päev oli pühendatud ringisõidule mööda Leedumaad. Külastasime kuurortlinna Druskininkaid ja Leedu endist pealinna Trakaid. Kaunasesse pääs oli seotud mõnede tülikate formaalsustega ja nii me sinna ei jõudnudki.

Jäi veel ütlemata, et ühiselamus elasime koos ansambli «Venceremos» liikmetega Moskva Riiklikust Ülikoolist. (Ansambel oli külas Filoloogiateaduskonnal.) Selles oli inimesi Mehhikost, Kolumbiast, Liibanonist, Indiast, Prantsusmaalt, jm. Nii möödusid õhtu- ja öötunnid ühiselamus neid kuulates ja nendega koos lauldes ning tantsides. Seega muutis «Venceremos» konverentsi veelgi internatsionaalsemaks.

Jääb veel lisada, et kolleegid Vilniusest said maha meeldiva ja kasuliku üritusega.

TIIT KULLERKUPP

Miks ma olen diskor?

Konstateerime diskobuumi diskoklubide, diskoteekide ja diskoõhtute näol. Diskori amet paistab selles melus harilikule peopublikule läbi ahvatluste uduloori: on ju tema see, kes paneb saalkonna «oma pilli järgi tantsima». Et mitte kalduda bufonaadi, peavad diskoril olema eelkõige hea üldharidus, improviseerimisoskus, kindel esinemine, ammendamatud teadmised nüüdismuusikast ning orienteerumisoskus klassikalises muusikas, teadmised tehnikast ja muusikariistadest, organisatoorsed võimed, kõneanne ning kindlasti ka näitlemisoskus.

Tundub, et valides selle huvitava, kuid sugugi mitte kerge harrastuse pole mitte kõik diskorid esitanud endale pealkirjas antud pretensioonikat küsimust.

Tehes panuse kõikvõimalike edetabelite tipplugudele, läheb enamik diskoreid kergema vastupanu teed.

Kummutamaks viimast aksioomset (paraku küll!) väidet ning õigustamaks oma ametinimetust on kõikidel diskoritel võimalus osaleda **18. detsembril** klubis korraldatavas

(Järg 4. lk.)

Mõttevahetuse jätkuks

Vastuseks oponentidele

Rõõmustav on tõdeda, et kirjutis «Naiste emantsipatsioon contra *abielu» sellist elavat vastukaja leidis. Paljud on pöördunud autori poole küsimuste ja tunnustuseavaldustega, mõned on abieluprobleemidest naljanumbri teinud, üsna palju on ka neid, kes teravalt või ilma teravusteta minu seisukohtadele vastu astuvad. See on loomulik.*

Esimeste seisukohad on lehe veergudel juba välja öeldud ning eriline otstarve nende kordamiseks puudub. Teisitimõtlejad püüavad nüüd oma vastuargumente avalikkuse ette tuua. Muret tekitab aga üks asjaolu, mida tähele panemata sisuline vaidlus on võimatu. M. Zobel kirjutab, et isegi rohketele faktidele toetuv akadeemik ei tee kategoorilisi otsuseid ega anna täpseid nõuandeid abieluprobleemide lahendamiseks, vaid piirdub tagasihoidlike soovitustega. Huvitav, kas R. Palmaru on andnud soovitusi ja nõuandeid abieluprobleemide lahendamiseks?

Edaspidi niisamasuguste võimalike möödalaskmiste ärahoidmiseks tuletan meelde, millest probleem tekkis. Aprillis 1976 tõstatati ajalehe «Edasi» veergudel abieluprobleem. Statistika andmeile tuginedes avaldati arvamust, et abielu on kadumas. Hilisemad sõnavõtud seletasid statistikat, püüdes tõestada abielu püsivust. Teatavasti on statistilised materjalid teatud protsessi valgustavaks ajajoone ühe või paari punkti läbilõikeks. Kuid ühe või paari läbilõike põhjal on pikemate protsesside kohta üsna raske mingisuguseid tõeseid järeldusi teha. Appi peab tulema ajaloolise materialismi meetodile tuginev ajalooteadus. Oma olemuselt on ajalugu ajajoone statistiliste läbilõigete summa. Ainult suuremat hulka väljavõtteid omades saame kirjeldada ja seletada, paremal juhul ka mõjutada objektiivselt toimuvaid protsesse. Ka artikkel «Naiste emantsipatsioon contra *abielu» vaid seletas abielu kui institutsiooni tekke, arengu ja võimaliku kadumise protsessi, mitte mingil juhul aga ei pretendeerinud abieluprobleemide lahendamisele. Tuleb aru saada, et tootlike jõudude areng põhjustab lõppkokkuvõttes muudatusi tootmissuhetes, tootmissuhete areng omakorda abielu, perekonna ja kogu ühiskonna struktuuri muutust. See on ajaloo paratamatu seadus. Ajaloolisi protsesse saab kirjeldada ning loomulikult on selline kirjeldus vaid suhteline tõde, mis paratamatult koosneb kahest komponendist: absoluutsest tõest ja eksimusest. Ajaloolise protsessi kirjeldust või seletust oponeerides tuleks püüda kahandada eksimuse komponenti, näidata, millised on tehtud vead protsessi kirjeldamisel. Seni pole ükski minu oponent püüdnud aga näidata abielu teistsugust arengut. M. Zobel leiab, et talle pole küllaldaselt tõestatud abielu kadumise ajaloolist paratamatust, kuid tema oponeeringus leiduvad etteheited puudutavad teisejärgulisi küsimusi.*

Loomulikult pole võimalik ja mõistlikki kõikide oponentide väidete üle ajaleheveergudel vaidlema hakata, kuigi mõni neist on naljakaski, nagu näiteks väide, et muhameedlus olevat kaitsnud naisi meeste omavoli eest, mille kohta üks naljahammas arvas, et tegemist on trükiveaga, hoopis mehed olevat nii naiste eest kaitstud. Teine taoline väide on: «Kuigi meessoost, arvab R. Palmaru hästi teadvat, mida naistel on vaja, mida mitte» (TRÜ nr. 42., 19. 11. 1976).

Jah, naised kirjutagu naistest, kirjanikud kirjanikest, traktoristid traktoristidest ja hobused hobustest!?

Üldiseks etteheiteks näib olevat see, et lapsed ei saa ilma vanemateta kasvada. M. Zobel näiteks konstateeris, et ka lastesõimede lapsed jäävad teistest samaealistest maha nii emotsionaalses, vaimses kui ka kõlbelises arengus. Veelgi äärmuslikum on A. Rosenvaldi väide, kes kurdab, et isegi lastepäevakodud pidurdavad laste arengut.

Õigus on oponentidel vaid osaliselt. Inimene saab oma emotsionaalse baasi esimese kolme eluaasta jooksul. Tänapäeval on selle kujundamiseks perekond hädavajalik ning mitte mingisugune kasvatusasutus ei suuda seda asendada. Kuid nii on see vaid p r a e g u. Ajapikku koos abielusuhete arenguga areneb ka kasvatusasutuste süsteem ning kindlasti suudab see tulevikus perekonda asendada.

Perekond ei ole asendamatu. Inimene on ilma perekonnata elanud võrratult kauem kui perekonnas. Praegu on lapse kasvatamine perekonnas hädavajalik seepärast, et see on otstarbekas, mitte aga paratamatu.

Teine tüüp arvamusi, mida esitatakse, on kartus, et inimesed muutuvad vana abielumoraali kadudes seksis loomasarnaseks. Tegelikult viib see inimese põhiolemuse pahelisuse tunnustamisele. Inimesel on peas õige suur tükk halli ollust, mis teda inimeseks teeb ja loomast eraldab — nimelt mõistus. Pealegi tekib vana, kadunud kristliku moraali asemele uus, tulevikumoraal, mis teatud piirid seab.

RAIVO PALMARU

Professor HELMUT KADARI

29. novembril lahkus meie hulgast pärast pikaajalist ja rasket haigust Õigusteaduskonna endine dekaan ning kauaaegne kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja professor Helmut Kadari.

H. Kadari sündis 9. detsembril 1903. a. Tallinnas. Huvi õigusteaduse vastu tõi ta Tartu ülikooli. Lõpetanud 1926. a. Õigusteaduskonna, jäi ta ka siia tööle. Kogu tema elu oli jäägitult seotud meie ülikooli ja õigusteaduse arendamisega. Alates 1936. a. oli H. Kadari Õigusteaduskonna professor, 1938—1941 Õigusteaduskonna dekaan, 1940—1941 vastloodud kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja. Progressiivse õppejõu ning teadlasena lülitus ta energiliselt töösse uue, nõukoguliku ülikooli loomisel. Aktiivse tegevuse eest sellel perioodil oli H. Kadari fašistliku okupatsiooni ajal ülikoolist vallandatud.

Alates 1944. a. septembrist asus H. Kadari uuesti tööle TRÜ Õigusteaduskonnas. Ka nüüd täitis ta Õigusteaduskonna dekaani ja kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja vastutusrikkaid ülesandeid. 9 aastat töötas H. Kadari Õigusteaduskonna dekaanina ja 22 aastat kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhatajana. Seoses tervise halvenemisega lahkus H. Kadari 1965. a. kateedrijuhataja kohalt. 1966. a. aheldas raske haigus ta voodisse. Kuid vaatamata haigusele oli ta ka nendel rasketel aastatel täis elutahet ega kaotanud kunagi huvi ülikooli elu ja õigusteaduse probleemide vastu.

Professor H. Kadaril on suured teened nõukogude õigusteaduse arendamisel ja juristide kaadri ettevalmistamisel vabariigis.

Teaduslikus tegevuses koondus

H. Kadari tähelepanu kriminaalvastutuse aluste, kausaalseose ja hädakaitse küsimustele. Tema seisukohad nende probleemide lahendamisel on leidnud laialdast tunnustust.

H. Kadari võttis aktiivselt osa «Eesti NSV kriminaalkoodeksi» projekti väljatöötamisest. Ta oli esimese meie vabariigis trükis ilmunud kriminaalõiguse üldosa originaalõpiku toimetaja ja kaasautor. Suured teened on professoril õppemetoodilise töö väljaarendamisel teaduskonnas.

Professor H. Kadari oli suurepärane pedagoog. Tema hästi ülesehitatud ning probleeme põhjalikult analüüsivad loengud jätsid alati sügava mulje.

Tänuväärne oli H. Kadari tegevus üliõpilaste ja noorte teadlaste kasvatamisel ja õpetamisel. Valdav osa vabariigi juristidest — nii praktikutest kui ka Õigusteaduskonna praegustest õppejõududest — on tema õpilased. Kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri mitmel liikmel oli ta teaduslikuks juhendajaks.

Kriminaalõiguse kõrval andis H. Kadari tähelepanuväärse panuse ka kriminoloogia arendamisse meie vabariigis. Oli ju tema 1964. a. kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juurde loodud kriminoloogia laboratooriumi üks rajajaid ja selle esimene teaduslik juhendaja.

Õigusteaduskonna kollektiiv mälestab professor Helmut Kadarit sügavas leinas.

TRÜ Õigusteaduskonna
kollektiiv

Õnn saabub lume ajal

See oli esmaspäeva keskhommik, mil ma tuubikumis istusin. Mu töölaual lebasid lahtilõõdult ingliskeelne lektüür, mille vastamise tähtaeg lähenes, ja pühapäevased ajalehed, millesse ma lõõgastumishetkedel kavatsesin pilku heita. Mul oli hea olla, mõeldes tublile tööle, mis mul ees seisis ja millega ma õhtuks toime lootsin tulla, kui usin olen.

Igal inimesel on paik, mille vastu ta erilist sümpaatiat tunneb.

Tuubikum meeldis mulle juba siis, kui ma teda esimest korda külastasin. Mulle meeldis vanade massiivsete kirikuvõlvide kumerus, meeldis saalis valitsev sügav rahu. Ma leidsin oma lemmikpaiga ja tundsin, kuidas võlgu elatud päevad ja tegemata jäänud tööd minust lagedale koorusid.

Istusin tuubikumis, lastes endast läbi keskhommiku hääli. See oli imeline hommik, sest esimest korda andis loodus märku talve tulekust. Aknast välja vaadates võis näha, kuidas kohev lumivaip katab maad. Töötegemisest ei olekski midagi välja tulnud, kui laual poleks olnud kuldset sügisõuna, mis valvas, et päev lõrri ei läheks, ja mis lõhnas tiine sügise, põllu ja kogu selle maa järele, mille nüüd lumivaip enda alla oli matnud. Olin erutatud ja mõtlesin, mida uut toob mulle algav talv. Aeg oli otsekui seisma jäänud.

Siis jälgisin aknast inimesi, kes läksid kiirustades läbi pargi, teele musti jälgi jättes. Aga lund langes ja peagi muutus maa jälle ühtlaselt valgeks. Inimesed ruttasid, kuid ma ei usu, et nad poleks lume langemisest rõõmu tundnud. Nad olid lihtsalt töökad asjalikud inimesed, keda kiirustasid nende kohustused. Õhtul pere seltsis avanesid nendegi hinged ja nad erutusid, plaanides eelseisvaks pühapäevaks metsasõitu, et talvega palgest palgesse kohtuda.

Raamatukoguski tundus erilist meeleolu. Pilk libises üle saali, kõik lauad näisid hõivatud. «Esimest korda sel semestril,» vilksatas minu kui vana olija peas mõte, «lumeaeg distsiplineerib tudengit, lumi valgendab ka meie hingi. Tahaksime olla puhtad kui lapsed, teha oma elus mõndagi uuesti, paremini...» Tundsin ära teisigi alalisi olijaid. «Näe, seal keskmises reas oma tavalisel kohal istub lillas kampsunis sokuhabemega mees. Ta tudeerib saksa keelt. Mehel on kaval naeruvidukil nägu ja ta meenutab mulle paharetti põrgukatla juures. Kõrvallauas õpib valgepäine neid. Tal on... Aitab, ära unusta, et oled ju raamatukogus!»

Jälle ei lasknud miski mind kontsentreeruda. «Kes see nüüd sisenes?» Sinine kootud mütsike silmini tõmmatud, punapõskne nagu murumuna. Sisenes raamatukoguhoidja. Tema sai selle eest, et siin istuma pidi, palka, mina ei saanud, selles oligi meie istumiste vahe. Aga teda vahtimast ei saanud mind küll keegi keelata. Teadsin veel teist raamatukoguhoidjat, noort tütarlast, kes jäi mulle meelde sellepärast, et tal oli poiss, kes käis teda mitu korda päevas vaatamas, ja tähelepanelik vaatleja võis aimata, et nende vahel oli midagi meeldivat.

Ma mõtlesin endale igaks päevaks talismani. Sel päeval oli mulle õnnetoojaks õun. Milles seisnes õnn?

Kui õhtuvidevikus väljusid uksest, mille taha jätsid tubli tööpäeva ja kui tundsid mõnusat väsimust ja kui veel tänaval sadas laia pehmet lund, siis küsisid sa eneselt: «Ütle, inimene, mida vajad sa veel?» Ja ei saanud vastust... Sa olid õnnelik.

TÕNU KARRO,
žurn. I k.

Sellel õppeaastal on ametiühingubüroode esimehed:

Ajalooteadusk.	— M ä r t T ä n a v a — üldajaloo kat. van.-õpetaja, tel. 341-21/271.
Arstiteadusk.	— A r v o T i k k (töötajad) — neuroloogia ja neurokirurgia kat. prof. tel. 28-201, — R e e t K õ i v (üliõpilased) ravi V k., tel. 33-216.
Bioloogia-Geograafiateadusk.	— A s t a O r a s p õ l d (töötajad) — geoloogiakat. dotsent, tel. 338-49, — H e i k i B a u e r t (üliõpilased) — geoloogiaosakonna III k., tel. 343-42.
Filoloogiateadusk.	— R u t t V e s k i m e i s t e r — saksa fil. kat. õpetaja, tel. 341-21/428.
Füüsikaosak.	— A r v e d T a m m i k (töötajad) — elektroluminestsentsi ja pooljuhtide lab. juhataja tel. 341-21/423, P e e t e r K u k k (üliõpilased) — füüsikaosakonna IV k., tel. 340-55.
Keemiaosak.	— A n t s T u u l m e t s — orgaanilise keemia kat. dots., tel. 341-21/466.
Kehakultuuriteadusk.	— R e i n R o o s — sportmängude kat. van.-õpetaja, tel. 341-21/469.
Majandusteadusk.	— A r n o l d S u s i — rahanduse ja krediidi kat. van.-õpet., tel. 333-29.
Matemaatikateadusk.	— L e i d a T u u l m e t s — algebra ja geomeetria kat. dots., tel. 341-21/267.
Õigusteadusk.	— K a l l e L u i g a — kriminaalõiguse ja -protsessi kat. van.-õpet., tel. 341-21/215.
Administratiiv-majandusosak.	— Ü d o S õ õ r u — TUS-i v.-insener, tel. 341-21/607.
Teaduslikus Raamatukogus	— M a l l e E r m e l — Tead. Raamatuk. teaduslik sekretär, tel. 341-21/447.
Ühiskonnateaduste kateedrites	— A a d u A r r a k — poliitilise õk. kat. dots., tel. 341-21/259.

Prof. G. Rägo mälestuseks

Esmaspäeval, 6. detsembril kell 16 avatakse TRÜ arvutuskeskuses Liivi tn. 2 aud. 104 Matemaatikateaduskonna kauaaegse professori G. RÄGO bareljeef.

Matemaatikateaduskond

Abiks õppurile

Igas raamatukogus leiduv kirjandus peegeldub kataloogides, seepärast on vajaliku raamatu leidmine küllaltki lihtne. Raskem on kätte saada perioodikas ilmunud artikleid. Ilmub ju Nõukogude Liidus aastas üle kaheksa tuhande ajakirja ja ajalehe.

Referaadi, kursuse- või diplomitöö jaoks materjali hankimisel peab ilmunud kirjanduse kohta ülevaate saamiseks läbi vaatama teatmeteosed ja vastavad bibliograafiad (raamatu-, ajakirjade ning ajalehtede artiklite kroonikad). Vajalike artiklite leidmise hõlbustamiseks on N. V. Gogoli nim. Tartu Linna Keskraamatukogu teatme-bibliograafiaosakonnas koostatud artiklite süstemaatilised kartoteegid, milles materjal on paigutatud teemade järgi.

Kes võivad meilt abi saada?

K õ i k i üliõpilasi saame aidata ühiskonnateaduste-alaste referaatide koostamisel.

F i l o l o o g i d e l e pakume materjali kirjanike ja kirjanduse kohta. Välismaal ilmunud kirjandus tuleb raamatukogudevahelise laenutuse (RVL-i) kaudu tellida teistest Nõukogude Liidu raamatukogudest. Kus vajalik raamat leidub, selgub väljaandest «Сводный бюллетень новых иностранных книг в библиотеках СССР». RVL-i kasutades tuleb tööd alustada muidugi varem.

Tulevased p e d a g o o g i d võivad tulla tutvuma vastavate ainete (eesti, vene, võõrkeel, matemaatika jne.) õpetamise metoodikaga.

M a j a n d u s t u d e n g i d leiavad materjali poliitilise ökonoomia alalt, NSV Liidu liiduvabariikide rahvamajandusest jne. Muidugi on vajalikku ka t e i s t e erialade õppijatele.

Tartu-alasest kirjandusest huvitatuile pakume koduloo-kartoteeki. Selles on materjali Tartu tööstuse, ajaloo, «Vanemuise» lavastuste ja muu kohta.

Meie kartoteegid abistavad külastajaid paljudes muudeski küsimustes.

Teatme-bibliograafiaosakond asub Hariduse tn. 5 I korrusel. Avatud esmaspäevast reedeni kl. 10—19, laupäeval kl. 12—18.

Külastage meid!

H. TERAM

Klubis

Täna kell 19 toimub **üleülikoolilise kõnevõistluse lõppvoor.** Ootame aktiivset osavõttu, sest võistlevad teaduskondade parimad oraatorid!

Laupäeval, 4. detsembril kell 18 ja 21 toimuvad ansambel «Ruja» kontserdid. Piletid müügil 1 tund enne kontserdi algust klubi kassas.

Biokeemia ringi

koosolek toimub **neljapäeval, 9. detsembril kell 18 keemiahoones aud. 416.** Ettekanded A. Raukaselt (keemia II k.) ja T. Sarapuult (biol. II k.).

ÜTÜ EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE RINGI ETTEKANDEKOOSOLEK

toimub täna, 3. detsembril kell 19 ph. aud. 139. Kavas: rahvalaul «Imetegija» (Mare Veevo, eesti fil. III k.), muinasjutu «Uss-kuningatütar» setu redaktsioon (Ene Kaljaspolik, eesti fil. III k.).

Priit Pedajat

võime veel kuulata **neljapäeval, 9. detsembril keemiahoone ringauditooriumis kell 20.** Pileteid saame komsomolikomiteest.

Miks ma olen ...

(Algus 3. lk.)

SUPERMAGASINIS, mille viljana kuulutatakse välja DISKO KUNINGAS anno 1976.

NB! Igal diskoril on au demonstreerida 30 minuti ulatuses tema diskokreedos kätkevaid võimalusi.

Kohustuslik lugu valida filmi «Romanss armunutest» plaadilt (saab klubist). Eelregistreerimine nädal varem klubis.

✣

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ» nr. 46.

TOIMETAJA kt. V. SOOTAK

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонская ССР.

Hana Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Oliikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 6152. MB-09750

AR Fr. R. Kreutzwald nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТГУ

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 46 3 ДЕКАБРЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXIX ГОД ИЗДАНИЯ

5 декабря — день Советской Конституции

К 20-ЛЕТИЮ «СКАНДИНАВСКОГО СБОРНИКА»

Приказ ректора ТГУ № 1194-к § 1

По случаю 20-летия со дня выхода из печати «Скандинавского сборника» наградить следующих членов редколлегии сборника и первых авторов статей:

I. Почетной грамотой Тартуского государственного университета:

Мосберг Хильду Ивановну, доктора исторических наук, профессора, члена-корреспондента АН ЭССР,

Кана Александра Сергеевича, доктора исторических наук, старшего научного сотрудника Института всеобщей истории АН СССР,

Некрасова Георгия Александровича, доктора исторических наук, старшего научного сотрудника Института истории СССР АН СССР,

Пийримяэ Хельмута Аугустовича, доктора исторических наук, профессора Тартуского государственного университета,

Роотс Лидию Карловну, кандидата исторических наук, доцента, заместителя главного редактора в 1956—1963 гг.,

Стеблин-Каменского Михаила Ивановича, доктора филологических наук, профессора Ленинградского государственного университета.

II. Выражаю благодарность:

Аристэ Паулю Александровичу, доктору филологических наук, профессору Тартуского государственного университета, академику АН ЭССР,

Вабару Марту Михкелевичу, кандидату географических наук, старшему преподавателю Таллинского политехнического института,

Раудар Марине Николаевне, редактору-секретарю сборника,

Суни Лео Вальтеровичу, кандидату исторических наук, старшему научному сотруднику Института языка, литературы и истории Карельского филиала АН СССР,

Тарвелу Энну Вальдековичу, доктору исторических наук, старшему научному сотруднику Института истории АН ЭССР,

Хельбе Аазе Рудольфовне, кандидату исторических наук, старшему преподавателю Таллинского политехнического института,

Эрингсон Линде Карловне, кандидату исторических наук, доценту Тартуского государственного университета,

Анохину Генриху Иосифовичу, кандидату исторических наук, старшему научному сотруднику Института этнографии АН СССР,

Беркову Валерию Павловичу, доктору филологических наук, профессору Ленинградского государственного университета,

Брауде Людмиле Юлиевне, кандидату филологических наук, доценту Ленинградского института культуры им. Н. К. Крупской,

Гуревичу Арону Яковлевичу, доктору исторических наук, старшему научному сотруднику Института всеобщей истории АН СССР,

Когану Моисею Александровичу, доктору исторических наук,

Колмакову Петру Кириаковичу,

Сванидзе Аде Анатольевне, кандидату исторических наук, старшему научному сотруднику Института всеобщей истории АН СССР,

Чернышевой Ольге Васильевне, кандидату исторических наук, старшему научному сотруднику Института всеобщей истории АН СССР,

Шаскольскому Игорю Павловичу, доктору исторических наук, старшему научному сотруднику Ленинградского отделения Института истории СССР АН СССР

и

коллективу издательства «Ээсти Раамат», редакции марксизма-ленинизма во главе с Ээлой **Куускюлль.**

проф. А. В. КООП

* * *

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ПРИВЕТСТВУЕТ УЧАСТНИКОВ VII ВСЕСОЮЗНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ ПО СКАНДИНАВИСТИКЕ!

Конференция состоится 6—10 декабря с.г. в Ленинграде. В ней примут участие крупнейшие скандинависты из Москвы, Ленинграда, Таллина, Тарту, Петрозаводска и других городов СССР, а также ряд зарубежных ученых.

На XXIII профсоюзной конференции

16 ноября в университете состоялась XXIII профсоюзная конференция. На конференции был заслушан доклад председателя комитета профсоюза ТГУ Х. Кабур о работе за отчетный период.

В докладе, в частности, разбирались проблемы учебной и научной работы. Радует, говорил докладчик, что за отчетный период успеваемость повысилась до 89,2% (в 1974 году весной — 85,9%). Значительно возросло количество студентов, которые выдержали экзамены только на «отлично» и «хорошо» (в 1974 году — 36,6%, в 1976 году — 51,0%). В особенности повысилась успеваемость на первых — третьих курсах.

Лучшим факультетом университета признан экономический факультет, лучшей кафедрой — кафедра истории КПСС.

Культурную работу за отчетный период отличало особое внимание к развитию университетской художественной самодеятельности. Было решено устроить межфакультетские конкурсы самодеятельности.

Разбирались также вопросы быта. По-прежнему сложна проблема общежития. На частных квартирах в конце 1975 года были вынуждены жить 790 студентов, но, как говорится, нет худа без добра. Добро состоит в том, что общежитие получают сейчас люди наиболее достойные. Это помогает установить лучший порядок. Что касается перспективы общежитий в дальнейшем, то в эту пятилетку мы получим новый корпус. Проект запланирован на 1977 год, а строительство будет вестись в 1978 году.

Разбирался также вопрос об улучшении жилищных условий сотрудников университета; вопросы, касающиеся здравоохранения, работы с детьми и подростками. На конференции выступили также заместитель председателя комитета профсоюза студент медицинского факультета Тойво Леэметс (доклад «К вопросу о положении в общежитии»); заместитель председателя группы народного контроля Х. Кяртнер.

Х. Кяртнер говорил о правонарушениях в университетском коллективе. За 1975 год было зарегистрировано 138 случаев правонарушения в университете, причем 82 случая занесены в протокол как недостойное поведение в нетрезвом состоянии. Правонарушители делятся следующим образом: студенты — 40%, рабочие — 40%, служащие 20%.

Ректор университета профессор А. В. Кооп говорил на конференции о программе нашего университета в предстоящую пятилетку.

XXIII конференция была многоплановой и широкоохватной. Она осветила многие стороны университетской жизни и принесла много ценного всем участникам.

Награждения

Ректор объявил благодарность наиболее активным организаторам I студенческой конференции по гуманитарным и естественным наукам Прибалтийских республик и Белорусской ССР: доц. Иоханнесу Таммеоргу, доц. Удо Рейно, ст. преп. Велло Пеэдимаа, проф. Херберту Лиги, ст. преп. Урве Лехтсалу, ст. преп. Реэт Казик, Мийа Таммеорг, Пеэтеру Миккову, студентам Тынису Сильдмяэ, Яану Ранна, и секретарю Совета СНО Тийне Нугис.

Вечер ритмопластики

Он состоится 3 декабря в 19 часов в клубе ЭСХА на ул. Бурденко. Часовая программа сопровождается музыкой Иманта Калниньша «4-я симфония». Третью и четвертую часть этой симфонии группа исполняет впервые, первую же часть мы видели раньше. Симфония Калниньша очень ритмична, местами даже эстрадна, но одновременно и трагична. Спектаклю придают целостность песни Реэт Кулль, написанные на слова Брехта, Бехера, Есенина и Руннеля. В числе выступающих Урсула Калде, Маргот Хунт-Пооме, Юлле Кооль, Тийу Вахер-Воодла, Юлле Иллус, Эве Раесте и Реэт Куду-Ремзуев, которая и составила всю программу.

Билеты за час до спектакля в клубе ЭСХА.

Улыбнитесь!

Морской бой

Снаряд вспенил воду в нескольких кабельтовых от правого борта. Вслед за этим корабль напрягся и дал ответный залп по невидимому врагу, скрытому от наших взоров густой пороховой завесой.

Этот неточный, произведенный впопыхах выстрел слился с тяжёлым разрывом вражеского снаряда, попавшего в верхнюю палубу, сбившего несколько орудий и сделавшего корабль беззащитным, обреченным на медленное потопление далеко от родного берега.

Казалось, что всё погибло, но неожиданный поворот событий спас всё.

Маленькое однотрубное посыльное судно, яростно и зло вступив в этот неравный бой и почти не причиняя врагу урона своими крошечными пушчонками, на несколько минут отвлекло огонь от погибающего крейсера. Этих минут хватило горящему кораблю, чтобы выйти из-под обстрела.

Сражение затягивается... прозвенел звонок, и первый час лекции кончился. Гриша встал из-за стола и предложил своему соседу закончить морской бой на следующем часу.

Н. МИРОВ

*

в клубе

В пятницу 3 декабря в 19 часов состоится заключительный тур университетской школы ораторского искусства. Ждем вашего активного участия, поскольку состязаются лучшие ораторы факультетов.

Вальмар Адамс

В 1972 году в Таллине вышла книга «Запыленное золото юности». Ее автор — один из старейших эстонских поэтов Вальмар Адамс (1899). В. Адамс — поэт и литературовед, до недавнего времени доцент кафедры русской литературы ТГУ — объединил в этом сборнике произведения, написанные в течение почти полувека.

В 1918—1919 годах В. Адамс — редактор газеты Эстляндской Трудовой Коммуны. Потом — работа учителя в эстонских городках... Во второй половине 20-х — в первой половине 30-х годов молодой поэт слушает лекции в университетах Праги, Берлина, Мюнхена, Вены. В 1929 году он заканчивает Тартуский университет, а с 1932 года становится преподавателем русской литературы этого же университета. Русская поэзия оказала на него большое воздействие. В. Адамс был в добрых отношениях с Игорем Северяниным (кстати, Игорь Северянин включил в 1928 году в первую антологию эстонской поэзии на русском языке 2 стихотворения В. Адамса в своем переводе). Но вряд ли достаточно охарактеризовать Вальмара Адамса как одного из патриархов эстонской поэзии. В годы юности это смелый новатор, много сделавший для обновления эстонской поэтики (например, он первым ввел в эстонские стихи неточную рифму).

Ниже вниманию читателя предлагается несколько стихотворений Вальмара Адамса, вошедших в книгу «Запыленное золото юности».

*

РИФМА

Рифма — звонкий берег, где вольны
Друг за другом вдруг вскипели две волны.
Эй, вы, из божественных или безбожных сфер,
Знайте, моя рифма тоже — Агасфер!

1934

* * *

Чертит ребенок пальцем песок,
Чертит Зевс молнией камень.
Первый становится духом высок,
Второй — сражающимися войсками.

Между строк, рожденных сейчас,
Пулей, где сплавлена тяжесть со светом,
То и другое слить стремясь,
В завтра летит виденье поэта.

1937

ИЗ ТЕТРАДИ ВОЕННОГО ВРЕМЕНИ

Дневник и письма сам бросал в огонь я,
чтобы нацист их осквернить не смел.
Когда бумага корчится в агонии,
боль нестерпима. Но я стал спокойнее,
пройдя сквозь эту боль, и онемел.
Горела юность. В огненном цветении
уничтожалась первая любовь,
кумиры, дома мне родного тени
и мыслей небывалое сплетенье
в одной из человеческих голов.
«Нет, — крик возник, — не для уничтоженья
рождалась нежность и вершился труд!
Не должен дух кончать самосожженьем!»
Но видеть дух, смиренный униженьем,
страшней того, что происходит тут.
Пусть будет юности мечтающей не страшен
огонь горящий в праведных кострах!
...Я думал об убитых среди пашен,
как города горят в Союзе нашем
и жег себя, презрев и боль и страх.

1942

РОДИНА

Моя любовь к тебе — последняя твердыня.
Любовь, что превращает дали неба
в домашний потолок. И как в святыню,
как в птицу синюю, в тебя я верю,
где б я ни был.
Склоняюсь над твоим источником бездонным,
животворя, несущим в жизнь идею.
Ступай же по моим протянутым ладоням!
Твоя дорога будет и моею.

1968

* * *

Запыленное золото юности
в запечатанной стыло витрине. И
своей даме протягивая огонь прикурить,
очень строгий чиновник по критической линии
между прочим сказал: «Машины и зябь
в моем плане. Что там за медяшка?»
Запыленное золото юности
чуть мерцало от ценности тяжкое.

1941—1968

ДЕНЬ ПРОДОЛЖАЕТСЯ

Я рано встал в покое Валгеметса.
Еще туманит дали пелена прохлады,
но быстро исчезает роса — кровь темноты.

Вот звезды вновь уходят в глуби неба.
Пускай еще ворочается утро в постели времени,
Но мир обещает быть теплым и прекрасным.
Когда восходит солнце, западают его искринки в душу.

День продолжается! Смотри:
ручей струится
и пляшет солнце девушкой невинной.
И всем, что безгранично и свободно,
Я озарен
в мой день опять наставший.

1956

*

Перевод выполнен Леонидом Наумовичем Столовичем. Для читателя, возможно, неожиданна встреча с профессором философии в роли переводчика стихов. Однако Л. Н. Столович в годы юности серьезно занимался поэзией и был участником той самой ленинградской литературной студии, где начинали свою поэтическую биографию Олег Шестинский и Глеб Горбовский. Эти переводы созданы «двадцать пять лет спустя»...

ARS

Выпуск II

Лидия Компус
АКИМОВА ГОРКА

Мы с Татьяной любили работать вместе. Она заводила с «объектом» подходящий разговор, а я записывала, стараясь не упустить особенностей диалекта. Татьяна была блондинка с честными голубыми глазами, старики и старушки разговаривали с ней очень охотно, я же делала вид, что рисую облака над озером, и на меня мало кто обращал внимание.

В этот раз мы наглядели замечательного деда. Он сидел на опрокинутой лодке, почихивал, щурясь на солнышко. У него была окладистая борода, красноватый нос, сивые брови — настоящий фольклорный дед. Татьяна сразу устремилась к нему, а я взяла карандаш, притворилась, будто рисую.

— Здравствуй, дедушка, — сладким распевом сказала Татьяна и честно посмотрела деду в прищуренные глаза.

— Здравствуй и ты, коли не шутишь, — отозвался дед и еще раз чихнул.

Дед, однако, оказался кремешком и помалкивал, пока Татьяна не объявила ему напрямик, что хочет записать местную сказку.

— А для чего? полюбопытствовал дед.

Татьяна с грехом пополам объяснила, что ей надо двигать вперед фольклорную науку. Тогда дед расправил усы и сказал: —

— Так бы и признавалась, а то плетешь вокруг да около... Тебе про что сказку нужно? Про русалок?

— Про что хочешь, дедушка! Хоть бы и про русалок...

— В нашем месте они не бегают. Советую тебе вон в ту сторону пойти, там — за баней второй дом — внизу прудочек есть, они большей частью в прудочках проживают. Феклистова Марья, чей дом за баней, она тебе и расскажет все по-порядку... А может тебе про дворовиков надо?

— Хорошо, дедушка, рассказывай про дворовиков.

— Так чего же про них рассказывать? В каждом хозяйстве, брат, дворовик своего цвета: где желтый, где с прозеленью, а где и малиновый.

Похоже было, что старик подшучивает над Татьяной. Она беспомощно оглянулась на меня. Я только пожала плечами: разноцветные домовые добросовестно записаны, а что мне писать дальше — не знаю.

Дед же невозмутимо продолжал...

— Или к мельнику иди, к Ивану Карпычу, — в прежнее время у него много нечистой силы водилось. Мельница у него пойдет в ход, а шиши тут как тут — нависнут на колесо, оно и застрянет, ни взад, ни вперед. И мука у него дурная была через эту самую причину.

Татьяна огорченно согласилась:

— Что ж, придется к мельнику заглянуть. Может, он не такой хитрый, как ты, дедушка.

— Во-во! Так по тропке вниз и иди, — показал дед. — Только юбку еще повыше подоткни, — посоветовал он, — а то как бы который в подол не вскочил. Тут, брат, шишей видимо-невидимо.

— Прощай, дедушка, — смиренно сказала Татьяна. Мы пошли по скату, поросшему мелким кустарником. Деду, кажется, стало не то неловко, не то жаль.

— А ну, вернись!

—Татьяна живо вернулась.

Дед похлопал ладонью по лодке.

— Садись-ка, — милостиво проговорил он. — Сказки эти ты брось, ну их. Я тебе дело расскажу... Знаешь, к примеру, как эта же самая горка называется? Вот то-то и есть, что не знаешь. Называется она — Акимова горка... А ты карандаш запрячь! — повел он на меня сивой бровью.

Мы с Татьяной послушались, сели.

— Было это еще при крепости, за год до воли, аль два. Вот скоро после Крещения собрался парень жениться. Акимом его и звали, А невесту — Наташей. Обладили все как следует, поезд свадебный к церкви подъехал, жених с невестою туда пошли, а поп чего-то там в алтаре замешкался. А в это время едут мимо церкви офицеры молодые — едет по дороге помещика сын с приятелями, катаются на тройке. Он к отцу в имение на побывку приехал и приятелей прихватил... Вот и видят они возле церкви поезд свадебный. Помещицкий сын под веселую руку и говорит приятелям: «Хотите, я сейчас сам на этой невесте женюсь, которая сейчас в церкви!». Те, конечно, в смех, а он шасть в церковь и объявляет попу строго так, с шумом: «Это моя невеста. Я обещался с ней в законный брак вступить!» Тут приятели жениха в сторону оттерли, а поп с перепугу и обвенчал Наташу с барчуком. Как все кончилось, так офицер с друзьями живым махом в сани, невесте под козырек сделал, а сам домой, в имение к родителю. Свадебный поезд с невестою в деревню поехал, а Аким в лес побежал, вроде как умом тронулся...

Дед замолчал, опустил брови на глаза, как ставни, Мы тихо ждали, боялись перебить.

— А у невесты отец был мужик умный. Пригласил гостей к столу хлеба-соли откушать, а сам с дочкой на двор, да в сани, да прямо к помещику в имение. Выходит тогда к ним барин, отставной генерал: «По какому делу, мужичок?» А мужик ему в ноги, невеста слезами обливается, начинает объяснять. Генерал тогда открывает дверь в другую горницу и зовет: «Серж! Поди-ка сюда! Расскажи, чего здесь произошло?» А Серж этот, Сергей то есть, отвечает: «Я, папа, пошутил...» Тут генерал побелел весь, схватил сынка за руку, Наташу — за другую да как громыхнет: «Вот тебе жена, такой-сякой!...»

Дед покачал головой.

— Осталась молодуха в имении, — сказал он. — Барчук в отставку вышел через этот конфуз, ну они с Наташей и жили при старике. А как жили, про это никто не знал, да догадаться-то можно...

— Что же дальше было, дедушка?

Но охота рассказывать, по-видимому, у деда прошла. Он сидел насупившись, поглядывал вниз, в глубокую заводь, откуда тянуло запахом намокших в воде лозняков. Потом выговорил, не поднимая глаз:

— Дальше воля вышла, шестьдесят первый год. Тут Аким в имении показываться начал — говорили, будто все вокруг дома бродил да возле сада... Тогда оно и случилось... Серж этот, Сергей то есть, вышел один раз погулять сюда же на горку, вот где мы разговор ведем. Поднялся вон туда, где сосенка растет. А Аким тут как тут — ухватил его за плечи, да так с этого обрыва и бултыхнулись оба. В один день обоих похоронили.

Татьяна повернула голову, долго смотрела на сосенку под голубым небом, потом спросила еще:

— А как же молодуха?

— На деревню воротилась, к своему отцу. А генерал именне продал и за границу уехал на житье. Так и кончилось. У Наташи вскорости сын родился, тот рыбаком вырос.

Дед говорил все медленнее и неохотнее, однако же рассказ свой довел до конца.

— А фамилия рыбакам с того корня пошла — Барчуковы...

Вот какие бывают дела-то...

После этого дед кашлянул, потер впалую грудь и отвернулся, а мы должны были встать и попрощаться, хотя нам и не очень хотелось уходить.

— Спасибо, дедушка, — поблагодарила Татьяна. — Как имя, отчество твое?

— Матвеем зовут. Афанасьевичем.

— А фамилия?

— Э, фамилия-то тебе зачем? Протокол писать будешь?

— Да нет, дедушка. Я так, просто. Прощай, спасибо тебе.

Мы отошли на несколько шагов и спускались уже к озеру, как дед крикнул вдогонку:

— А фамилия моя — Акимов. Заявление я подавал в семнадцатом году, и разрешили мне Акимовым называться, а не Барчуковым вовсе...

Ю. БИРЮСИНОВ
Главы о переводе

1. «А, ПЕРЕВОД!..»

Стихи переводят, чтобы помочь читателям, не знающим чужого языка, познакомиться с произведениями иной национальной литературы...

Избитая истина.

В обиходе ее принято считать исчерпывающим ответом на вопрос: для чего переводят стихи? Сомневаться, в этом ли главная задача перевода, — не принято. Таково свойство избитых истин. Когда-то все они открывали нам новое, и на них набрасывались маловеры... Сгоряча избив новоявленную истину, после особенно остро ощущают ее мученическую правоту. Крайность переходит в крайность — еретика канонизуют. И тут может произойти следующее: та малая часть ответа на вопрос, которую содержит избитая истина, многим станет казаться исчерпывающим ответом.

Но наука знает, что имя такого ответа — Иллюзия.

Начало XIX века — расцвет русского поэтического перевода. Огромный процент таких «русских» и с детства знакомых стихов наших прекрасных Крылова и Жуковского — переводы. Как увязать это с тем, что огромный процент читателей-современников составлен людьми, умевшими читать — и читавшими! — иноязычный подлинник? Зачем же эти люди, которые свободно владели и английским, и немецким, и французским, читали русские переводы из Лафонтена, Шиллера, Саути?

Действительно — зачем переводили? Но нельзя отделить подобный вопрос от вопроса: что значит переводить стихи?

В обиходе ответ безупречно банален: передавать содержание оригинала средствами другого языка. По логике такого ответа перевод и сочинение «своих» стихов — два принципиально различных типа деятельности. Роль переводчика якобы заведомо мельче роли автора подлинника. (Распределение ролей, может быть и слегка *обидное*, но зато очень *удобное* для переводчика! Считаясь за Подсобного Рабочего поэзии, лишь послушно «передающего» нечто создаваемое автором оригинала — Мастером, он нередко проходит на критическом суде как незначащий свидетель, а то и растворяется в публике, темпераментно аплодирующей критику, который обвиняет *творца подлинника* за то, что его стихи *в переводе* ничтожны).

...Поэт-переводчик Жуковский и поэт-переводчик Крылов претендовали на другую роль. Они считали себя полноправными соперниками переводимого автора, считали, что создают свой, новый оригинал. У некоторых их наследников прибавилось «скромности».

Они привычны писаться мелким шрифтом внизу, под переведенным произведением.

Они смиренно сносят, когда их труд маркируют полубранно-полубезграмотным эпитетом «вторичный».

Они согласны, чтобы перед их званием «переводчик» часто забывали говорить «поэт».

Но зато, не умирая, цветет благоуханное мнение, что перевод — ремесло, что к нему способен едва ли не всякий знающий данный чужой язык; но зато хороший поэт, бывает, не стесняется создавать художественно ущербные тексты, когда он выступает «всего лишь» как переводчик; но зато, хотя повторено многократно, что перевод должен быть искусством (а к искусству способен не всякий), вкушать сладостный плод благоуханного мнения приходится удивительно часто.

«А, перевод!» — слышу я разочарованный возглас человека, листавшего сборничек стихов у книжного прилавка. Ситуация-символ; она повторялась не раз и не два. Удручаюсь, но не удивляюсь. Дело не в некоей противоестественной нелюбви читателя к иноязычным поэтам. Просто бывает художественный перевод и бывает «а, перевод». Обилье «а, переводов» — вот чума, практика «а, перевода» — вот причина, что создался в читательской среде стереотип, побуждающий заранее скептически настраиваться по отношению к переводным стихам. «Это — стихи»! — назвал маститый критик свою восторженную рецензию на книгу эстонского поэта П.-Э. Руммо, вышедшую в Таллине в переводе Светлана Семененко. На его языке это высшая похвала. Казалось бы, до парадокса странно хвалить поэта-переводчика за то, что он создал по-русски стихи! Но нет: трудно было бы более удачно определить место творчества С. Семененко на фоне немалочисленных «а, переводов» эстонской поэзии. Потому что про них неизбежно приходится сказать: «Это — не стихи!»

Как же не стихи, когда это не какие-нибудь там безграмотные в версификационном отношении попытки, но строки, текущие безупречно гладко, составленные словами, отвечающими всем нормам словаря Ожегова?.. Как же не стихи, когда эти строки уложены в «правильные» размеры, украшены «точными» рифмами, и тебе метафорами, и тебе олицетворениями?..

Уточним объект разговора. «А, переводы» — не безграмотные попытки. Курьезность таких попыток легко оставляет их вне литературы, закрывая им дорогу в печать. Но ничто не проходит на просторы печатных страниц так легко и счастливо, как «а, перевод».

И вот наконец предо мною
бескрайнее море!
Как ты безгранично, шумишь на просторе!
Ты мысль о свободе рождаешь во мне,
но сам я придавлен к тюремной стене...

Мое мнение об этом переводе В. Азарова (поэма Ф. Тугласа «Море») сформулировано в статьях «Чужое вмиг почувствовать своим...» («Литературная газета», 24 марта 1976 г.) и «Перевод и художественность» («Советская Эстония», 10 августа 1976 г.).

...Да, полотно, на котором сюжет «Художественный перевод» воплощен в образах Мастер (поэт) и Подсобный Рабочий (переводчик) — не реалистическая картина, а грубая карикатура на перевод. Однако сегодняшнее восприятие этого полотна не всегда лишено оригинальности... Забавно, но глубоко естественно, если человек, который никогда не видывал соловьев, принимает карикатуру на соловья за его подлинное изображение. Но можно ли представить, чтобы такую ошибку допустил специалист по соловьям?

Если под соловьем аллегория разумеет перевод — к сожалению, можно.

...Здоровый цвет лица недавнего красивого однотомника переводов эстонской поэзии, подобно человеческой красоте, сразу расположил меня к себе. С какой горечью узнавалось после, что и под шоколадным загаром его обложки косила «а, переводная» чума; что она убила тут творчество многих хороших художников, унесла их, готовившихся к жизни в русскоязычной поэзии, по ту сторону тусклой полосы, за которой перевод поэзии вырождается в перевод бумаги.

Мне известно, что составители сборника, два известных филолога, были против включения в книгу многих переводов. Структура сборника, — парадоксальное соседство соловьев с карикатурами на соловьев, прихотливое переплетение переводов художественных с «а, переводами» — убеждает, что не все их возражения учтены.

По опубликованным здесь переводам трудно воспринять эстетическую силу стиха прекрасной Лидии Койдулы, Ханса Пегельмана, Аугуста Санга и еще многих талантливых поэтов. По таким переводам невозможно «почувствовать чужое своим» ни вмиг, ни через минуту, ни через десять лет. Через десять лет каждый сможет почувствовать нечто иное, сегодня еще заметное, вероятно, не всякому. Хотите узнать это чувство, не ожидая десятилетие? Откройте сейчас пыльную дверь альманаха, выходившего полтора десятка лет назад! Ужаснитесь тому, как «неправильно» и «неграмотно» — плохо! бездарно! — тогда писали некоторые авторы. И поймите, что все, сегодня макулатурно плохое — и «дурные» переводы, и «ужасные» свои стихи, — казалось в то время «нормальной», «добротной» литературой. Именно потому и проходило в печать! Все это было воспроизведением стилевых черт тогдашней эстетической нормы. Десять лет — средний срок жизни такой литературы.

В цитированном переводе всё правильно — всё по нормам. Но что здесь названо «нормой»?

(продолжение следует)

Ответственный редактор
Ю. И. Минералов

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 6152. МВ-09751.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 47 Reedel, 10. detsembril 1976 XXIX aastakäik

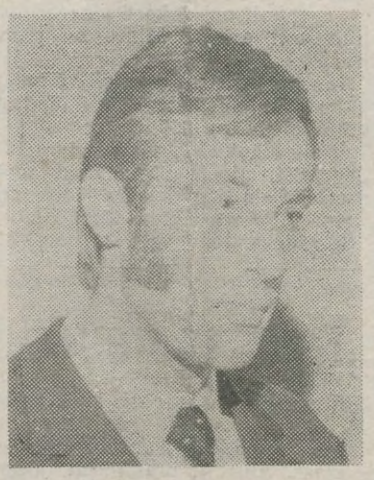

PAAVO KÕRGE

REET KASIK

✣ Neist kahest ELKNÜ preemia laureaadist loe «Reedest reedeni».

✣ Tartu 7. keskkooli ajaloo ja ühiskonnaõpetuse eriklassi loomisest sai kümme aastat. Lähemalt sellest ja selle õpetajaist loe 2. lk. Pildil on dotsent Hillar Palamets. Margus Välja foto

reedest reedeni

5. detsembri «Noorte Hääl» tõi rõõmustava sõnumi: ELKNÜ Keskkomitee kuulutas välja Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu 1976. aasta teadus- ja tehnikapreemiate laureaadid, kelle hulgas olid ka professori kt. Paavo KÕRGE ja vanemõpetaja Reet KASIK. Auhinnatud tööd vastavalt «Katioonide ainevahetus müokardis ja selle hormonaalne regulatsioon kurnavate füüsiliste koormuste ja treeningu korral» ning «Verbide ja verbaalsubstantiivide tuletusvahekorrad tänapäeva eesti keeles».

Õppejõu töö kõrval on Reet Kasik ka ajalehe «TRÜ» ühiskondlik keeletoimetaja, nii et allpool toodud miniintervjuu vastse laureaadiga sai toimetuses võetud n.-ö. töö käigus.

Mittefiloloogile tunnukse pealkiri keeruline ja abstraktne. Kui nüüd mõne sõnaga töö eesmärk ja olemus ära seletada, siis . . .?

«Uurimus peaks huvi pakkuma eelkõige terminoloogidele ja kõigile neile, kes tegelevad sõnade moodustamisega. Seoses teaduse ja tehnika kiire arenguga on uute mõistete tähistamiseks tarvis üha uusi ja uusi sõnu. Suur hulk uudissõnu luuakse liidete abil olemasolevaist sõnatüvedest. Kuidas seda tegema peaks, s. t. missugustest sõnadest milliste liidete abil ja missuguses tähenduses on võimalik sõnu tuletada, seda küsimust on eesti keeleteaduses seni õige napilt uuritud. Seda lünka püüabki kõnealune uurimus mõnevõrra täita.»

Millal tööga algust sai tehtud?

«Uurimistööd selles suunas alustasin juba III kursusel, samast ainevallast oli ka diplomitöö, probleemi uurisin edasi aspirantuuris dissertatsiooni kaitsmiseni. Auhinnatud uurimus ongl kandidaadiväitekirja trüki jaoks ümbertöötatud variant.»

Kõrvuti Paavo Kõrgele ja Reet Kasikule kuuluvate õnnitlustega märgime ära asjolu, et ka auhinnasaajad EPA-st Anne LUIK ja Inno MAASIKAS on ülikooli kasvandikud.

Konstitutsioonipäeva künnisel kogunes ametiühinguaktiiv TRÜ uude kohvikusse, kus rinnamärgiga «Aktiivse töö eest ametiühingurühmas» autasustati Eldi Toomingat ja Rein Lepikut. Vabariikliku Komitee aukirja pälvisid Olev Saks, Rein Kärner, Lo Järvekülg, Mall Tamm, Vilve Kalits ja Lembit Visnapuu. TRÜ ametiühingukomitee aukirjaga premeeriti 60 ja rahaliselt 43 aktivisti.

TRÜ nõukogu

✣ 26. novembri koosolekut alustas eriõpetuse kateedri ülem polkovnik K. Voinov ülevaatega üliõpilaste sõjalisest ettevalmistusest ja sõjalis-patriootilisest kasvatusest läinud õppeaastal. Meie eriõpetuse olukorda on kontrollitud ja hinnatud üldiselt heaks. Tunduvalt on tugevnenud kateedri materiaalne baas, ühes sellega ka õpetuse kvaliteet. Valmistutakse uutele õppeplaanidele üleminekuks. Head on ka üliõpilaste lõpueksamite tulemused. K. Voinov tähendas aga, et täielikuks rahuloluks siiski põhjust pole. Halvasti võtavad õppetööst osa Filoloogia- ja Kehakultuuriteaduskonna üliõpilased, soovida jätab bioloogide ja ajaloolaste mõne õpperühma loengutel käimine. Õpetamise kvaliteeti soodustaks ka Ajaloo- ja Filoloogiateaduskonna noormeeste parem kehaline ettevalmistus.

Nõukogu otsus kohustab teaduskondade dekaane (eriti neid, kellest eespool juttu oli) pöörama suuremat tähelepanu sõjalisest õpetusest osavõtmisele, ülikool aga kateedri materiaalsele baasile (puuduvad näiteks korralikud garaažid). Kateeder omakorda püüab igati tõhustada õppetöö kvaliteeti, abistada neid üliõpilasi, kes hästi edasi ei jõua.

✣ Teise päevakorrapunktina oli kõne all ülikooli taasavamise 175. aastapäeva pidulike sündmuste korraldamine. Rektor prof. A. Koop tutvustas juubeliürituste läbiviimiseks moodustatud töögruppe. Neid on 8: aktust, üleülikoolilist teaduslikku konverentsi, spordisündmusi, näitusi, kultuuriüritusi, majandusküsimusi korraldavad grupid, kirjastamist organiseeriv ning pressigrupp.

«Et Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni `60. aastapäeva pidamine järgmisel aastal ülikooli juubeliga ühte langeb, peab nende tähistamine käsikäes minema.» Peohõng ei tohiks lasta ka neid, kellel konkreetset ülesannet pole, teistele lootma jääda. Moodustatud majanduskomisjon ei suuda ülikooli kõikide hoonete ümbrust koristamas käia ega remonti teha, tal on ikkagi organiseeriv funktsioon. Allasutustel tuleb ise käed külge panna, et õigeks ajaks valmis jõutaks.

Rektor avaldas arvamust, et ka suve- ja ehitusmaleva tööorbiit peaks sel suvel rohkem ülikooli poole suunatud olema kui varem.

✣ Rahvakontrolligrupi esimees dots. A. Paltser informeeris EKP TRÜ komitee ja TRÜ nõukogu 27. veebruari otsuse täitmisest kaugõppe töö parandamisel.

Kõige tõsisemalt suhtuti otsuse täitmisse Õigus- ja Ajalooteaduskonnas. Kaugõppejuristidel paranes kevadsessioonil õppeedukus tublisti isegi vaatamata sellele, et ei jätku õppekirjandust. «Õigusteaduskonnas on korralikult kirjandusega varustatud üliõpilasi alates III kursusest. I kursusel tarvis minev J. Jegorovi «Riigi ja õiguse ajalugu» on muutunud lausa bibliofiilseks harulduseks. Ajaloolastel jäi selle aasta plaanist saamata 9 õppevahendit. Vene filoloogidel on õppekirjandust enam kui tagasihoidlikult. Võõrkeelte kateedri õppejõu S. Peikeri koostatud kontrolltööde kogumiku väljaandmine venib organisatsioonilistel põhjustel, kuigi käsikiri on valmis juba mitu aastat.» Ettekandja arvas siiski, et mõningane nihe paremuse poole õppekirjanduse alal on juba toimunud. Kateedrid peavad seda töölõiku väga oluliseks.

Halvavalt mõjutab õppeedukust halb õppedistspliin. Filoloogid ei kasuta alati ära neile määratud konsultatsioone. Juristid ja majandustudengid käivad korralikult loenguil. Omamoodi «maratoniga» pidid toime tulema II kursuse õigusüliõpilased: 4 eksamit ja arvestust pluss kursusetöö kaitsmine 8 päeva jooksul!

Nii et ka kaugõppijate õppetöö planeerimine vajab enam kaalutlemist. Ja et kaugüliõpilaste sessioonid toimuvad kalendripäevade järgi, mitte tööpäevade järgi arvestatuna, peavad õppejõud nendega ka oma puhkepäevadel töötama. On ette tulnud arusaamatusi.

Kaugõppetöö parandamiseks on teaduskonnad ka kursusejuhendajaid määranud. Ette on nähtud mitmeid muidki töö tõhustamise abinõusid.

Kõnealuste küsimuste kohta võeti vastu otsus.

✣ Hääletati meditsiinikandidaat Jaan Pärnatile dotsendi teadusliku kutse taotlemise poolt.

VARJE SOOTAK

Komsomoli kuu kommentaar

✣ RÜL-i aukiri
✣ Üliõpilaste ja keskeriõppeasutuste kokkutulek Tallinnas
✣ Aineringid keskkooliõpilastele
✣ Koostööleping ungarlastega
✣ Komsomolidokumentide vahetamine lõppenud
✣ Seminarlaager Käärikul

Meid on palju igas grupis, kursusel, osakonnas ja teaduskonnas. Mida paremini sobivad meie püüdlused omavahel, seda tugevamad oleme. Hinnaalandust haritud spetsialisti kujunemisprotsessis ei tehta kellelegi. Seda peab oma tegevuses silmas ka komsomolikomitee. Paberitelt tegudeni — selline on põhinõue, mida kasutatakse profülaktilise vaktsiinina bürokraatiapisiku vastu. Et tegevus sisukas on olnud, tunnistab Tallinnas üliõpilaste kokkutulekul üle antud RÜL-i aukiri.

Kokkutulek Tallinnas ei kujunenud toretsevaks paraadiks, vaid suurürituseks oma pisipuudustega, mis pingsama mõttetööga oleksid kergesti olnud kõrvaldatavad. Osalejad käisid miitingul, viibisid vastuvõtul vabariigi ministeeriumides ja keskasutustes, käisid teatris ja tantsisid ballil. Tippsündmus oli plenaaristung.

Õppima peab igaüks enda eest muidugi ise. Kulbiga kusagilt teadmisi pähe ei panda. Aga ilma õppesektorita komsomolibüroos ei saada kuidagi läbi. Sektori juhataja Tiit Villig kommenteerib läinud kuud: «Kuu alguses tulid esimesed andmed üliõpilaste õppedistsipliini ja jooksvate võlgnevuste kohta. Saadud informatsiooni järgi hakkasid tegutsema nii komitee kui teaduskondade õppesektorid. Jõuti iga üksiku üliõpilaseni. Asjalikult on tegutsenud momendil Filoloogia- ja Õigusteaduskonna ning keemiaosakonna komsomolibürood. Tagant tuleb torkida ajaloolasi ja matemaatikuid.

18. novembril pandi ülikooli aulas paika 11 aineringi töö keskkooliõpilastega. Osavõtjaid 250. Alguse pidulikkust rõhutasid ELKNÜ Tartu Linnakomitee sekretär Andres Raa ning ülikooli komitee liikmete Jüri Asari ja Miia Tammeoru avakõned.

Ülikoolis viibis Debreceni ülikooli 3-liikmeline delegatsioon, kellega sõlmiti koostööleping viieks aastaks. Peale ehitusmaleva rühmade laiendatakse seda üliõpilaste teaduslike tööde vahetamise osas. Veebruaris sõidavad Ungarisse soome-ugri päevadele eesti filoloogia diplomandid. Üritus pidi küll toimuma sügisel, lükati aga ungarlaste poolt edasi kevadele. Veel enne kui ungarlased koju jõudsid, olid sinna jõudnud meie saadikud Aili Pikat ja Madis Kallion. Sekretäri asetäitja Aili Pikat ütles, et meeldivamad muljed pärinevad tal Veszpremist. Nii põgus kui ka viibimine sealses keemiaülikoolis oligi, ometi kujunes arvamus, et üliõpilaste teaduslik töö on seal meie omast märksa laiahaardelisem. Peale sõlmitud lepingute toodi kaasa ka mälestusi uutest sõpradest.

Suur töö on tehtud komsomolidokumentide vahetamisel. Kalle Liivi sõnade järgi jõuti sellega lõpule enne tähtaega. Et see aga üle kividekändude läks, sellest võisime ülikooli ajalehest lugeda kuulutustest, kus «surnud hingi» taga otsiti. Ent lõpp hea, kõik hea!

Et mitte rutiini ja stampi kalduda, tuleb pidevalt tuleviku peale mõelda. Head ideed sünnivad seal, kus palju päid koos. Käärikul toimus seminar-laager, kus iga osavõtja sai muljeid ja mõtteid vastavalt sellele, palju ta vastu suutis võtta. Küllap midagi jäi külgegi.

AUNE KULIKOVA

Rektori käskkiri

Rektor ja ühiskondlikud organisatsioonid õnnitlevad 70. sünnipäeval ALEKSANDRINA PETERSONI, samal tähtpäeval avaldab rektor kiitust HILDA REINHOLDILE ja 50. sünnipäeva puhul koristaja NIINA KRIVOVALE ning tänab hoolsa töö eest. Tänu avaldatakse ka ametiühingu kultuurikomisjoni liikmeile OLEV SAKSALE ja VIRVE GALKINALE ENSV fašismist vabastamise 32. aastapäevale pühendatud õhtu väga hea korraldamise eest.

VIISAASTAK JA MEIE

Koostööst peab tulu tõusma

Teatavasti sõlmiti TRÜ ning Läti RÜ ja Vilniuse RÜ vahel eelmisel õppeaastal koostöölepingud. Mõistagi tuli neid hakata ellu viima juba teaduskondade ja erialade tasandil konkreetsetes koostöövormides ja praktilistes tegudes.

Nii mõisteti küsimust ka Majandusteaduskonnas, kus asjalikud koostöösidemed Läti ja Leedu kolleegidega sõlmiti esialgu juba 1965. a., mil meie õppejõudude delegatsioon külastas mõlema õppeasutuse majandusteaduskondi.

Vahepeal on aga elu kiiresti edasi läinud just naabrite juures. Senise ühe majandusteaduskonna baasil on Läti RÜ-s kujunenud 2 ökonoomilise profiiliga teaduskonda (Rahandus- ja Kaubandusteaduskond, Majandusteaduskond), Vilniuse RÜ-s aga koguni 3 teaduskonda (Tööstusökonoomika Teaduskond, Rahanduse ja Krediidi Teaduskond, Kaubandusteaduskond). Mõlemas valmistatakse ette ulatuslikult spetsialiste ka sellistel ökonoomilistel erialadel, mis meie vabariigis üldse puuduvad (rahvamajanduse planeerimine, statistika jt.) või asuvad erandina tehniliste õppeasutuste juures (tööstuse planeerimine, tööstusraamatupidamine). Seetõttu polnud TRÜ Majandusteaduskonnal otstarbekas astuda koostöösidemetesse sõsarõppeasutuste mingi konkreetse (meist oluliselt erineva profiiliga) ökonoomikateaduskonnaga, vaid teha seda osakonniti, samade erialade vahel, eesotsas profileerivate kateedritega. Otsa tegid siin lahti TRÜ ja Läti RÜ majanduskiberneetikaosakonnad. K. a. kevadel ÜTÜ konverentsi ajal oli meil külas LRÜ majanduskiberneetikaosakonna delegatsioon, kellega lepiti kokku põhimõttelised koostöösuunad ning kirjutati alla koostööleping.

Tegemist on NSVL kõrgkoolides, eriti aga TRÜ-s suhteliselt uue erialaga, kus õppeprotsessi sisulised ja metoodilised aspektid pole lõplikult veel välja kujunenud, kus õppejõud peavad paljugi õppima omaenda kogemuste ja silmaringi avardamise varal, et kujundada homme paremaid spetsialiste, kui me seda täna oleme suutelised tegema. Seetõttu pidasime koostöö ja kontaktide emotsionaalse külje kõrval eriti oluliseks laialdast vastastikust informatsiooni, kogemuste vahetamist ja tulemuste kõrvutamist kõrgkooli põhitegevuse kõikides kaalukamates lõikudes.

Lepiti kokku, et sügissemestril (Riias) võetakse vaatluse alla õppeprotsess ja õppeväline tegevus, mille tulemusi kõrvutatakse eelmise õppeaasta andmetega. Kevadsemestril (Tartus) kujuneb käsitlusobjektiks aga teaduslik töö ja üliõpilasteadus, tulemuste vaagimine toimub eelneva kalendriaasta andmetega võrreldes. Kõigele sellele eelneb omamoodi ja küllaltki mahukas metoodiline töö: igas tegevusvaldkonnas tuleb välja töötada ning kooskõlastada tema eri tahke kvantitatiivselt iseloomustavad näitajad, nende arvutuseeskirjad ja hindamise punktisüsteem. Need fikseeritakse igaks semestriks koostatavates tööplaanides. See töö ning kokkuvõtete praktiline koostamine ja kõrvutamine on pandud mõlema profileeriva kateedri ühele liikmele (meil van.-õpet. V. Tamm).

Arvestasime ka oma üliõpilaskonna spetsiifikat. Meile teadaolevates õppeaasutustes on selle eriala üliõpilaskontingent üks võimekamaid, enamik tudengeid on väljakujunenud isiksused. Majandusspetsialistist saab varem või hiljem aga teatava töökollektiivi juht. Tema töö edukus sõltub oluliselt tema väljakujunenud organisaatorivõimetest, oskusest suunata kollektiivi püstitatud ülesannete täitmisele.

Leidsime, et koostööleping peab kaasa aitama ka meie üliõpilaste õppevälise tegevuse tõhustamisele, organiseerimiskogemuste omandamisele. Täieõiguslikeks lepinguosalisteks olid osakondade komsomoliorganisatsioonid ja erialaringid. Tööplaanid näevad ette kontakte ja ühiseid ettevõtmisi komsomolibüroode poolt, erialaringide ühiseid töökoosolekuid, mitmesuguste ürituste vastastikuseid külastusi, mööduvõtmisi spordis, isetegevuse valdkonnas jne. Lepingu täitmise ja kontaktidega seotud tehniliste küsimuste lahendamine ongi pandud peamiselt üliõpilastele, kes sellega ka edukalt toime tulevad.

Esimesed kokkuvõtted on tehtud. Meie delegatsiooni Riias olles vahetasime mõtteid õppetöö ja õppevälise tegevuse üle, rikastusime mõnegi õpetliku kogemuse võrra. Üliõpilastele tuli juurde uusi sõpru, kavandasid edaspidiseid ühiseid ettevõtmisi. Juurde saime kõik ka omajagu enesekindlust: ilmnes, et osakonna kollektiiv pole mitte just vale jalga astunud, et sõpradel on meiltki üht-teist õppida.

HEIKI MÜÜR

Esimesest mööduvõtmisest

Õppe- ja õppevälise töö tulemustest kokkuvõtete tegemine ning viimaste võrreldavateks muutmine LRÜ ja TRÜ majanduskiberneetikaosakondades 1975/76. õppeaasta faktiliste tulemuste põhjal oli kahtlemata koostöölepingu 1976/77. õppeaasta sügissemestri tööplaani vastutusrikkaim osa. Seitsmeteistkümnest reast ja mõnest veerust koosneva koondtabeli varju jääb üsna pikk rida täpsustusi, peamurdmist ning suur hulk eksamilehtedelt ja aruannetelt väljakirjutatud ning eelnevalt kooskõlastatud algoritmide järgi töödeldud algandmeid.

Nähtud vaeva ja kulutatud närvipinge korvas seekord mitmekordselt võidurõõm, sest tõsi mis tõsi, lõunanaabrid ei suutnud meile 1975/76. õ.-a. õppetöö ega ka õppevälise töö tegelike tulemuste põhjal eriti tõsist konkuretsi pakkuda. Esitame siinkohal väljavõtte 1975/76. õ.-a. õppetöö tulemuste koondtabelist.

Näidud (protsentides)	LRÜ	TRÜ
1. Kõik eksamid «viitele» sooritanuid	9,9	11,76
2. Kõik eksamid «viitele» ja «neljadele» sooritanuid	37,7	45,86
3. Osakonna lõpetanute % vastuvõetute arvust	72,00	92,00
4. Juurutatud ning juurutatavate diplomitööde % diplomitööde üldarvust	74	95,65
5. Kõik eksamid «kolmedele» sooritanuid	1,3	0,00
6. Ühe või mitu eksamit «kahele» sooritanuid	20,8	8,50
7. Eksmatrikuleeritud	3,7	4,79

Õppevälise töö kõrvutamisel otsustati hinnata ja võrrelda üliõpilaste õppevälise töö selliseid valdkondi nagu üliõpilaste sportlik tegevus, osavõtt EÜE-st, osavõtt isetegevusringidest, doonorlus, osavõtt pidevate komsomoliülesannete täitmisest nii teaduskonna kui ka ülikooli tasemel.

Nii õppetöö kui ka õppevälise töö summeeritud koondnäidu seisuks sai 32 : 21 TRÜ majanduskiberneetikaosakonna kasuks.

VILLEM TAMM

Õppevõlgnevuste likvideerimisest sel semestril

1975/76. õppeaasta kevadsemester «jättis maha» 482 võlglast, s. o. *ca* 10% praegu päevases osakonnas õppivate üliõpilaste koguarvust. Muide, niisama palju üliõpilasi õpib ainult «väga headele». Võlglaste edasine käekäik on järgmine.

Teaduskondades koostatakse akadeemiliste võlgnevuste likvideerimise graafikud, tehakse asjaosalistele teatavaks ja jäädakse ootama tulemusi. Graafikud näevad ette võlgnevuste likvideerimise 1. oktoobriks. On püütud arvestada võlgade arvu ja teisi tingimusi. Ainult ühe võlaga üliõpilased peavad likvideerima võlgnevuse septembrikuu esimesel poolel.

Tegelikult on olukord planeeritust tunduvalt erinev. Milles on probleem?

15. septembri seisuga oli võlgnike üldarv kahanenud 176 üliõpilase võrra oletatava 299 asemel. Järelikult ei pidanud graafikust kinni 143 üliõpilast, ainult 20 suutsid seda edestada ja likvideerida kaks või enam võlgnevust enne tähtaega.

1. oktoobril oli veel 69 võlglast, kellest 21 esitati eksmatrikuleerimiseks edasijõudmatuse tõttu, ülejäänud 48-st on mitmel võlgnevuste likvideerimine viibinud haiguse tõttu.

Veel pool kuud hiljem, s. o. 15. oktoobril, oli võlgnikke kursusejagu — 25, mistõttu eksmatrikuleeritud üliõpilaste arv ilmselt suureneb.

Ei ole raske mõista, mida toob kaasa selletaoline olukord käimasoleva semestri ja järgmise eksamisessiooni jaoks. Akadeemiline võlgnevus segab tööd väga tõsiselt. Tavaliselt ei lülitu need üliõpilased täie pingega uude semestrisse, sest «vana» segab. Õppetööst osavõtu ajast tuleb maha arvata arvestuste ja eksamite sooritamise päevad jne. Sellest tekivad potentsiaalsed võlglased ka järgmiseks semestriks või on nende õppetöö tulemused kesised.

Mida on ette võetud? Rida üliõpilasi on karistatud noomitusega, märkusega, dekaani poolt välja kutsutud jne.

Miks niisugune olukord kujuneb ja eksisteerib?

Kokkulepitud tähtaegadest ei peeta kinni. See etteheide kehtib mitte ainult üliõpilaste, vaid mõnikord ka õppejõudude kohta. Tuletagem meelde, et graafikud koostatakse võlglaste teadmisel ja tehakse mõnel juhul teatavaks allkirja vastu. Järelikult jääb väheseks nõudlikkust ja järjekindlust. Ka komsomoliorganisatsioonilt oodanuks resultatiivsemat tegevust. Liiga laialt on veel levinud väärteadmine, et võlgade likvideerimiseks sügisel veel aega küllalt, millest johtub järeleksamite kuhjumine septembri lõppu ja sealt ka kõik eespool öeldu. Häirivalt mõjub ka asjaolu, et üliõpilane (tavaliselt nooremal kursusel) ei ole veel suuteline olukorda realistlikult hindama või halvemal juhul ei tahagi seda teha. Liiga sageli on õpingute katkestamise põhjuseks võlgnevuste tekkimine ja nende likvideerimise tähtaegade ignoreerimine. Aga profülaktika ja järeldused senistest kogemustest . . .?

MATI SALUNDI,
õppeosakonna juhataja

„Kes minevikku ei mäleta, elab tulevikuta“

Kümme aastat tagasi, 1966. aasta sügisel alustas tööd Tartu 7. keskkooli ajaloo ja ühiskonnaõpetuse eriklass. Alustati praktiliselt täiesti tühjalt kohalt. Aga eestvedajaid võib nimetada pioneerideks, sest niisugune klass oli tol ajal ainuke nii Eesti NSV-s kui ka kogu NSV Liidus. Ajalooklassi šefiks sai TRÜ ajaloo-osakond, kes on abistanud programmide ja õppematerjalide koostamisel. Õppetöö paremaks läbiviimiseks on palju ära teinud ülikooli õppejõud Hillar Palamets, Paul Kenkmann, Helmut Piirimäe, Lembit Raid, Helgi Sillaste ja Vilma Trummal. Praktikumide korraldamisel on abi osutanud TRÜ Teaduslik Raamatukogu.

Praegu on ajalooklassi käsutuses kaks klassiruumi, millest üks on väga eeskujulikult sisustatud: kinokaamerad, diaprojektorid, mitmesugused tahvlid, kaardid, magnetofon, grammofon. Nagu ütles õpetaja A. Juhkam, ainus, mida pole, on televiisor. Kümne aasta jooksul on kogunenud suur hulk raamatuid, mitmesuguseid õppematerjale ja kenasti sisseseatud filmoteek. Õpetaja A. Juhkami sõnade järgi hakkab meid kõikjal kummitav ruumipuudus end ka siin vähehaaval tunda andma. Aastad lähevad, materjali koguneb, aga ega koolimaja saa igal aastal ümber ehitada.

Tänu dots. H. Palametsa lahkele loale avanes meil võimalus kuulata ka kahte tundi. See, mida nägimekuulsime, oli üllatavalt huvitav. Meil õnnestus viibida X klassi tundides. Klass pole eriti suur, 26 õpilast, neist kõigest üks kolmandik õrnema soo esindajaid. See olevat erandlik, tavaliselt on vastupidi.

Esimene tund oli kõneoskus ehk retoorika. Kaks õpilast olid ette valmistanud referaadid. Esimeses neist oli juttu vedurite algaegadest, teine käsitles äsjaseid presidendivalimisi USA-s. Erinevad teemad, ütlete. Seda minagi. Üks fakt selle kohta, et käsitletakse tõepoolest nii laiuti kui sügavuti.

Aine haare üllatas veel enam järgnevas kultuuriajaloo tunnis. Teemaks oli kool ja haridus uusaja I perioodil. Klassipäevikust selgus, et inimkultuuri varasalve tungivad õpilased päris põhjalikult. Mõned teemad, mis silma hakkasid: islami kultuur, Shakespeare'i teater, renessansi maalikunst ja arhitektuur.

✻ Ajalookabinetis.
Margus Välja foto

Kultuuriajalugu käsitletakse peamiselt kolmest aspektist: kunst, massimeediumid ja olustik. Alustatakse Vana-Kreekast. Eraldi tähelepanu pööratakse ka muusikale. Samuti käsitletakse niisuguseid uusi (ajaloo seisukohalt) distsipliine nagu raadio ja televisioon ning filmikunst. Õpetatakse veel mitmeid ajaloo aineid, millest igaühe jaoks eraldi on ette nähtud kümnetunnine programm. Siin võiks nimetada etnograafiat, sotsioloogiat, ateismi, arheoloogiat, arhiivindust. Tehakse läbi ka masinakirja kursus.

Väljaspool õppetööd tutvuvad õpilased ajaloomälestistega nii Tartus, Tallinnas kui ka väljaspool Eesti NSV-d. Mõndagi õpitakse juurde arhiivides ja muuseumides, kus aidatakse korrastada fonde, üles panna näitusi kunstimuuseumis. Kuulatakse loenguid ja kirjutatakse retsensioone ning ülevaateid. Tutvutakse ka restaureerimise põhialustega. Eriliselt peab märkima Eesti ajaloo osa õppetöös, nimelt on selle tarvis ette nähtud süvendatud kursus.

H. Palamets hoiab tunnis õpilaste tähelepanu pidevalt pingul. Ta esitab huvitavaid fakte, mis aitavad teemat paremini mõista ja vastavat ajastut iseloomustada. Kui ta näeb, et klass väsib, teeb väikese vaheaja. Õpilased omalt poolt on asja juures täie tõsidusega. Siin on suur osa ka õpetaja autoriteedil.

Kümne aasta jooksul on Tartu 7. keskkooli ajaloo ja ühiskonnaõpetuse eriklass tõestanud oma elujõudu ja otstarbekust. Paljud eriklassi õpilased jätkavad õpinguid TRÜ humanitaarkallakuga teaduskondades. Nagu ütles dots. H. Palamets, on neid, kes lähevad õppima ajalugu, suhteliselt vähe võrreldes teistesse teaduskondadesse astujatega. Koostöö ülikooli Ajalooteaduskonnaga on sellest hoolimata väga tihe, nimelt on eriklass ja hästi sisustatud ajalookabinetid kujunenud põhiliseks praktikabaasiks TRÜ ajaloolastele. Enam kui 120 tulevast ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetajat on siin saanud oma tuleproovi pedagoogitöös. 7. keskkool on kujunenud ajalooõpetamise metoodika osas ülikoolile omamoodi laboratooriumiks.

Tähistades ajaloo ja ühiskonnaõpetuse klassi X aastapäeva, tänab 7. keskkooli direktor Ants Kala kogu kollektiivi nimel ülikooli osutatud abi eest ja soovib koostöö jätkumist edaspidigi.

ÄUNE NUIAMÄE

Uus klubi loomisel

Õigusteaduskonna üldkoosolekul õppeaasta algul tegi IV kursuse tudeng JÜRI VISSAK ettepaneku moodustada **juriidilise konsultatsiooni ja propaganda klubi**. Probleem pole iseenesest sugugi uudne, sest juba mööda aastal tehti proovi selgitada üliõpilastele noorte spetsialistide õigusi ja kohustusi, ent abi vastu ei tuntud millegipärast huvi. Praegu kinnitab aga statistika vastupidist: klubi loomiseks on reaalne vajadus olemas. Kui ELKNÜ TRÜ komitee kutsus 18. novembril ülikooli Tartu keskkoolide õpilased, kes soovivad astuda ühte või teise erialaringi, oli kokkutulnuist 51 noort huvitatud Õigusteaduskonna poolt juhitavast ringist.

Organiseeritava ringi otstarbe kohta ütles Jüri: «Teaduskond tahab, et meile ei tuleks õppima juhuslikke inimesi, vaid ainult need, kel asja vastu sügav huvi. Paraku on aga keskkooliõpilaste õigusalased teadmised üsna nigelad, olgugi et võimeid ja kalduvusi jätkub. Sisseastumiseksamid ei selgita, kellest saab tulevikus hea jurist, kellest mitte. Meie ringi ülesandeks olekski abiturientide huvi suurendamine õigusalase töö vastu. Eelkõige aga reaalne olukorra selgitamine, sest nii mõnigi keskkooliõpilane arvab, et uurija on mees, kes, püstol peos, mööda majakatuseid ja hoove kurjategijat taga ajab. See on muidugi äärmuslik näide, aga suurel osal meile õppima tulijaist pole õiget ettekujutust kohtuniku, prokurõri, advokaadi jt. igapäevasest tööst.»

Abiturientide huvi Õigusteaduskonna vastu otsustati kontrollida ankeediga. I kursuse üliõpilased küsitlesid 121 noort Tartu VII ja VIII keskkoolist. Vastamiseks anti kolm varianti: (a) huvitab väga, (b) huvitab, (c) ei huvita üldse. Ja mis siis selgus? Soovitakse saada teadmisi sisseastumise korra, s. t. eksamite ja lõputunnistuse keskmise hinde kohta, ka teaduskonna üliõpilaste vaba aja veetmise ja noorte spetsialistide töölesuunamise kohta. Huvitatud ollakse veel sellest, mis eriala spetsialiste Õigusteaduskond

(Järg 3. lk.)

Me ise ilutegijad...

MARICA ALAKÜLA

(Algus eelmises lehes)

Füüsikud-keemikud *ei olnud selleaastasel kavategemisel eriti vaeva näinud. Füüsikute olukirjanduslik luule vaheldumisi venekeelsete ja la Võssotski lauludega tundus olevat tehtud selleks, et mitte päris kuivale jääda. Esinemist ei saa arvata paroodiaks ega sõna-sõnalt võetavaks. Keemikud esinesid mitmete vaimukate üksiknumbritega: Tiit Aunaste «Saksa lastelaul» (kitarri saab väga edukalt ka pudeliga mängida), katkend ooperist «Aida». Lisaks toodi lavale pikem parodeeritud kinoringvaade. Värske mõte kippus siiski läbimõtlematuse pärast tuhmuma. Toetav tekst oleks võinud olla lühem ja vaimukam ning lugeja hasartsem. Selle ulatusliku teema puhul oleks pidanud tegevust küll rohkem jätkuma.*

Keemiakultuuriteaduskonna *esmakursuslaste paljutõotav paus enne algust seadis kõigi meeled ärevile. Trummisoolo, teine, kolmas... Kuid see polnud siiski kõik — saateks loeti J. Üdi, A. Vanapa, R. Rimmeli luulet. Just ainult l o e t i, kohati lausa veeriti. Luuletuste kirjutamine lehtedele ja vihikute laotamine lavale püüdsid kavasse vaheldust tuua, kuid paaniline paberites tuhnimine eesmärgiga leida «oma» muutus lausa naeruväärseks, mida tunnistas ka publiku reageering. Lühinäidend «Ivan Groznõi jahiretk» ja mälumäng seisid tudenglikust vaimukusest aupaklikus kauguses. Kava oli läbi mõtlemata mitte üksi sisuliselt, vaid ka vormilisest küljest — lavaline liikumine korratu. Sünkohal tuleks lisada «TRÜ» toimetusele saabunud KKT komsomolibüroo kirjalik vabandus madalatasemelise esinemise pärast. Kuivõrd see olukorda muudab, jäägu lugeja otsustada.*

Majandusteaduskond *esines täielikult meelelahutuslike numbritega, mis läksid hoogsalt ja olid vaimukad. Paroodiad J. Liivi luuletusele «Rändaja» ja poeem «Tühjus» võeti pealtvaatajate poolt lahkesti vastu ning taotletud nali nalja järast läks täppi. Lustmängust «Surnute kättemaksmine» sai tänu huvitavale lahendusele ja esitusele õhtu nael. Hennu ja Kusta osatäitjad U. Soots ja M. Hanson pakkusid meeleoluka näitlemiskunsti kõrval ka lahedaid pillilugusid. Teaduskonna esinemine tervikuna jättis meeldiva mulje.*

Matemaatikateaduskonna *programm oli selle ala inimeste poolt esitatute hulgas viimaste aastate ulatuslikum ja sisukaim. «Teoreem elust» on väga aktuaalne, laialdase sotsiaalse tagamaa tõttu. Taheti haarata kompositsiooni võimalikult palju ning seepärast muutus kava laialivalguvaks, ilma repliikideta raskesti jälgitavaks. Kuid oli ka midagi jäävat, kogu esinemist läbivat, ühe sõnaga — mõtet.*

Liikumisrühm, kes oli vähese harjutamise tõttu pisut konarlik, ja tantsupaar R. Reimann, A. Tooming tõid lavale liikumist ja silmale vaheldust. Kitarril saadetud laulud sobisid hästi kavasse ning pakkusid kuulajaile puhtesteetilist elamust, pannes nad tunnustavalt pead noogutama. Mõte «Inimesed, ärge muutuge masinaiks!» oli esitatud kord käsuna, kord palvena. Lõpustseene põhjalikumalt läbi mõeldes peakski inimlikkust sümboliseeriv oks antud mõtte kõlama jätma.

✣ Majandusteaduskonna lustilise kurbmängu peategelased.
Jaan Koppeli foto

Õigusteaduskond *tõi lavale selle aasta ainukese ideelis-temaatilise luulepõimiku. Kavas «Me tahame elada» oli kasutatud rohkesti kaasaegset eesti luulet ja Brechti luuletusi. Kõik oli maitsekalt ühtlaseks tervikuks sulatatud, millest kummalisel kombel langes välja vaid koostaja enda poolt loetud Brechti «Ballaad surnud sõdurist». Langes välja just madala etlemiskultuuri poolest, kuigi teemalt oli väga lööv. Tööd tuleb teha veel kava laululise osaga. Eriti silmapaistvaid etlejaid polnud, kuid üldine tase oli ühtlaselt hea ja see aitab omakorda kava terviklikumaks muuta. Lavaline liikumine ja distsipliin esinemise ajal olid korrektsed, tagasihoidlik riietus ja küünaldega dekoreeritud lava süvendasid veelgi head muljet teaduskonna esinemisest.*

✣

Lõpetuseks võiks öelda, et äsja toimunud esmakursuslaste taidluskonkurss on tasemelt ühtlasem ja veidi parem kui paaril eelmisel aastal. Tähelende oli aga seda vähem. Ühiskavadest ja esinejaist märgiti ära bioloogide kompositsioon «Idamaa teemadel», žurnalistide «Eksamiteks valmis», H. Raadik (matemaatikute laulutüdruk), U. Soots, A. Saristo, M. Hanson (Majandusteaduskonna lustmängijad) ja ajakirjanike kogu näitlejateansambel.

12. detsembril kell 19 võib klubis lõppkontserdil paremaid etteasteid näha.

Muljeid arheoloogiaõhtult

Ajalugu, nagu teada, kulgeb pärisuunas. Ajaloolane-arheoloog aga kinnitab, et iga õnnelik arheoloogiline leid võib ajalugu tervelt seitsmepenikoormasaapa sammu võrra tagasi viia, selle «suure paugu» suunas, millest ühe osa teadlaste arvates olevat saanud alguse kogu eksistents. Ent juttu ei tule mitte «suurest paugust», vaid 25. novembril ülikooli vana kohviku rõdusaalis peetud arheoloogiaõhtust.

Õhtu toimumisest teatas maitsekas koloriitne kuulutus peahoone fuajees. Pole teada, oli see oskuslik reklaam või toimisid muud otsustavad tegurid, mis meelitasid kohvikusse hulga asjahuvilisi, kelle arv ületas algselt mõeldud kohtade arvu.

Sissejuhatavad sõnad ÜTÜ ajalooringi juhatuse esimehelt Tanel Linnuselt. Järgnes dots. Vilma Trummali põgus ülevaade arheoloogiakaadri kujunemisest Eestis. Ta jaotas meie arheoloogid kolme põlvkonda. Kuigi sellele tegevusalale Eestis pani aluse soome professor A. Tallgren (töötas Tartu ülikoolis 1920—1923), tuleks meie arheoloogia isaks kahtlemata pidada akad. Harri Moorat, kes andis perspektiivid Baltimaade arheoloogiliseks uurimiseks. V. Trummali ettekandest selgus, et erialase ettevalmistuse on tänaseks saanud 32 arheoloogi.

Nüüd pisut matemaatikat. 32-st spetsiaalse ettevalmistusega arheoloogist töötab momendil oma erialal 21. Viis inimest on varisenud manalasse, ülejäänud valinud teisc ala. Praegu on aga ajaloo-osakonnas ainult 7 potentsiaalset arheoloogi. See murettekitav arv provotseerib retoorilise küsimuse: Quo vadis, archeologia? Skeptiliseks teeb ka väike töökohtade arv.

Õhtu külalisteks olid TRÜ kasvandikud, tänased arheoloogid Vello Lõugas, Jaan Tamm ja Tanel Moora TA Ajaloo Instituudist.

V. Lõugas: «Kaadriprobleemi lahendamiseks oleks vaja tugevat arheoloogiakeskust vabariigis, kes suunaks ja juhendaks üliõpilasi.

◄ Arheoloogid Jaan Tamm ja Vello Lõugas

► Tanel Moora

Aina Mäesalu fotod

Praegu tegelevad arheoloogid põhiliselt muististe väljaselgitamisega. Tänaseks on Eesti NSV-s ametlikult fikseeritud 2740 arheoloogiamälestist, kuid arvatakse, et neid on üldse üle 3000. Üsna gigantne arv, arvestades veel tõika, et Eesti NSV-s asuvad arheoloogiamälestised moodustavad 25% kogu NSV Liidus teadaolevaist muististest. Nii et küllaltki palju on tehtud, eriliseks pessimismiks pole põhjust, kuid veel rohkem on teha. Lähemal ajal oleks vaja kõik olemasolevad muistised publitseerida ning seda agaramalt otsida uusi, aina vanemaid mälestisi.

Viimasel ajal on hoogustunud mitme teadusharu vaheline koostöö. Praegu näiteks on käsil uurimus «Inimene ja loodus», kus peale arheoloogide osalevad Eesti talurahva ajaloo uurijad, geograafid jt.»

V. Lõugas rääkis lähemalt ka oma praktilisest tegevusest, suvistest ekspeditsioonidest Haapsalu rajoonis Kõmsi kivikalmel ja Saaremaal Kaali meteoriidikraatris. Juttu jätkus ka edasises vestlusringis, sest vanemteadur Vello Lõugast tunneme veel kui osavat sõnaseadjat, tema meeldivat baritoni oleme kuulnud arheoloogiat populariseerimas näiteks Eesti Raadio «Meelejahutaja» saates.

Noor arheoloog Jaan Tamm rääkis keskaja arheoloogia uurimise probleemidest. Keskaeg on ajaloolastele ainult näiliselt selge, tegelikult leidub seal veel mitmeid «valgeid laike». Keskaja arheoloogia seostub tihedalt kunstiajalooga, arhitektuuriga. J. Tamm kõneles Eesti kõigi aegade suurimast kaevamisest — arheoloogide tööpõllust Pirita kloostris ja selle ümbruses. Vaikides ei saanud mööduda ka arheoloogia köögipoolest: peamiseks murelapseks on praegu finantstakistused, kuid järgmisel suvel suureneb kaevamistööde maht järsult üle kogu Eesti ja arheoloogid loodavad abilisi eriti üliõpilaste hulgast. Nii et, kellel on aega ja tahtmist, löögu kaasa.

Kaasaegse arheoloogia probleemide vaagimiseks anti jutuots Tanel Moorale, kes temale omase sirgjoonelisusega nii mitmedki lahtised otsad kinni lõi. Teemaks oli maatikuteaduse seos arheoloogiaga ja üldse inimesega.

Jutujätkuks näitasid arheoloogid ka diapositiive. Kahjuks vedas diaprojektor alt, sest ta läks lihtsalt katki. Olukorrast oli mäekõrguselt üle T. Moora, kes resoluutselt väitis, et mida moodsam autobuss, seda rohkem käid jala!

Kui õhtu oli juba täies hoos ja õppki polnud enam kaugel, kandus vestlus suvistele arheoloogilistele kaevamistele ja üliõpilaste osavõtule. Paljud kohalviibijad olid ise osalenud kaevamistel kas praktika korras või siis asjaarmastajatena ja nõnda kujunes sellest meeleolukas mõttevahetus. Kõik olid nõus, et töö kui niisugune on iseenesest kerge, ent nõuab täpsust. Maa seest päevavalgele tulnud haruldused on haprad ning seda enam vajavad nad vastavat kohtlemist. Ja milline suurepärane rõõm on leidmisrõõm!

Samuti ei saa alahinnata ekspeditsioonide seltskondlikku osa. Siit kusagilt imbub läbi suvise romantika ja seikluste hõngu...

Allakirjutanugi võib tagasihoidlikult tunnistada, et tal on seitsmel suvel olnud meeldiv võimalus kaevata. Ja arheoloogia patrioodina soovib ta kõigile tänastele arheoloogidele julget pealehakkamist.

KÄRT TÖNISSON

Uus klubi loomisel

(Algus 2. lk.)

ette valmistab, ja juristiks pürgija eeldustest ning iseloomujoontest. Ebahuvitavaks peeti küsimust teaduskonnas õpetatavate ainete kohta, ent see polnud siiski absoluutne.

Jüri Vissak: «Sügavaid järeldusi antud ankeedi põhjal muidugi teha ei saa, sest lõpetajate huvid on küllalt erinevad. Näiteks ilmutasid antud testi puhul kõige õigusteadust puudutava suhtes elavamat huvi VIII keskkooli abituriendid. Ent mingisuguse pildi küsitlus siiski andis.»

Teaduskonna üliõpilased saaksid sellel põllul ära teha suure töö, mis tooks kasu mõlemale poolele: keskkoolilõpetajatele antaks piisavalt teavet õigusteadusest ja tudengid puutuksid vahetult kokku praktilise tööga. Muide, selle klubi asutamise mõtte saigi Jüri praktikal olles, veendudes, kui raske on läbi saada ainult raamatutarkusega.

Ringi töös on mõeldud ka **teiste teaduskondade üliõpilastele.** Nendele tahetakse tutvustada noorte spetsialistide töölesuunamise õiguslikke aluseid, nende töötingimusi, kohustusi ja õigusi. Et üliõpilased ringi loomise suhtes ükskõiksed pole, räägib Arstiteaduskonnas läbiviidud ankeet, millest võttis osa 67 III kursuse üliõpilast.

Ringi töö võiks planeerida kolmesektsioonilisena: 1) abituriendid, 2) noored spetsialistid, 3) segasektsioon, kus antakse õigusalaseid teadmisi kõigile.

Töövormidest kõneldes märkis Jüri nii loenguid kui küsimuste-vastuste tunde ja vastuseid kirjalikele küsimustele.

Teaduskonna õppejõud on nõus ringi tööd konsultatsioonidega aitama. Abi pakub ka ELKNÜ TRÜ komitee mitmete soodustuste näol aktiivsematele abiturientidele (luba osa võtta TRÜ klubi õhtutest).

Jüri: «Nüüd on vaja vaid pealehakkamist. Klubini jõudmiseks tuleb ilmselt alustada ringist ja konkreetselt ringist abiturientidele, kes kavatsevad järgmisel aastal astuda Õigusteaduskonda.

Kõigepealt on vaja 10—15 üliõpilast, kes tahaksid asjaga tegelda. Eelistatud on muidugi vanemate kursuste üliõpilased, ent ka I ja II kursus on teretulnud. Saan aru küll, et meie inimesed on hõivatud: teaduskonnas on tudengeid rahvakohtu kaasistujaist kuni linnanõukogu saadikuni, ent ühekordsed ülesanded ei tohiks raskusi valmistada.

MARE RANDJÕE

Kroonika

24. novembril valiti Ajalooteaduskonna dekaaniks ajalookandidaat Allan Liim.

Sünd. 1929. a., lõpetanud TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna 1953. a. ajalooteadlasena. 1953—1956 aspirant. 1956. aastast Tartu 1. Keskkooli ajalooõpetaja ja direktor kuni 1970. aastani. 1970—1974 ENSV TA Ajaloo Instituudi vanemteadur. 1974. aastast töötab TRÜ NSV Liidu ajaloo kateedris, algul vanemõpetajana, 1975 valiti dotsendi kohale.

Väitekirja kaitses 1971. a., 1972. a. sai ajalookandidaadi kraadi.

A. Liim on mitmel korral valitud linna töörahva saadikute nõukogu koosseisu, ta on kauaaegne ENSV HM ajalookomisjoni liige, autasustatud ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjadega ja medaliga. 1973. aastast ENSV teeneline õpetaja.

NLKP liige 1959. aastast.

Tizian ja Veenused

Käesoleval aastal möödus Tiziani, ühe suurema itaalia maalikunstniku surmast 400 aastat. Veneetsia kunstnik ja ühtlasi kuulsaim renessansimeister elas Raffaeli, Vinci ja Michelangelo kõrval, elas oma pika, ligi sada aastat kestnud elu jooksul kaasa kogu Veneetsia kunsti arengule renessansiajastul.

Tizian (õieti Tiziano Vecelli) sündis pärimuse järgi 1476. aastal Friaulis Alpides, kuid tuli juba lapsena Veneetsiasse, kus astus tuntud meistri Giovanni Bellini õpilaseks. Viimase kaudu tutvus ta Veneetsia tolleaegse* cinquecento *suurmeistri Giorgionega, kes samuti oli alustanud oma kunstnikuteed Bellini ateljees. Kui Giorgione juba tunnustatud kunstnikuna oma vana õpetajat tema ateljees külastas, näitas Bellini talle oma õpilaste seast uhkusega üht neljateistkümneaastast poissi, öeldes, et temas peituvat midagi imetaolist.*

C. ja M. Scharten-Antinkide raamat «Giorgione» toobki meieni selle kohtumise tähtsa silmapilgu:

«Too näis andekas poiss olevat; näol ilme, nagu oleks ta vihane, pintseldas ta kirglikult oma maali... Ja millise kergusega see jõmpsikas pintslit käsitses! Vilksamisi vaatas õpilane oma töö juurest üles. Ta pilk oli soe ja ühtlasi auahne. Giorgione taipas, et poiss tunneb teda ja tema kiitust ootab.»

Peagi võtab Giorgione Tiziani endi juurde õpilaseks. Tizian laseb end uuest õpetajast niivõrd mõjutada, et tema esimesed tööd on äravahetamiseni sarnased Giorgione omadega. Siiski võib märgata, et Tizian kasutab oma õpetajast julgemalt värve ning tema tööd on maalilisemad.

1510. aastal, oma loomingu tipul sureb kolmekümne kahe aastane Giorgione ootamatult katku. Pooleli jääb üks tema kuulsamaid maale «Magav Veenus» (vt. pilti).

Tavaliselt laskis Giorgione andekal ja laadilt lähedasel õpilasel osaleda mitmetes oma töödes. Ka «Magava Veenuse» juures oli Tizian maalinud pildi paremal serval kujutatavat mäekinku kindlusega. Nüüd aga tuleb Tizianil oma varalahkunud õpetaja töö iseseisvalt lõpuni viia. Nii valmibki kuulus maal, mis kujutab õhtuüksinduses magavat jumalikku Veenust ja mida võime tänapäeval imetleda Dresdeni galeriis.

Kuus aastat hiljem nimetatakse Tizian Veneetsia vabariigi ametlikuks maalijaks ja ta saavutab juba üldise tunnustuse.

Tema varasemad rahulikud, idüllilised ja elurõõmsad maalid võluvad vaatajat eelkõige oma särava värvitoredusega. Ka küpsemad tööd on rajatud värvile, maalitud vormile, kuigi koloriit muutub ühtlasemaks ja kuldsemaks. Värv saab Tiziani käes kõigi vaimsete sügavuste väljendusabinõuks. Ta maalib realistlikke portreid ja dramaatilisi usulisi kompositsioone, kuid kõige arvukamalt loob ta maale, mis kujutavad alasti figuure. Populaarseimaks neist saab «Urbino Veenus» (vt. pilti), mis asub praegu Uffizi muuseumis Firenzes. Siin võttis Tizian eeskujuks Giorgione «Magava Veenuse». See ja järgnevad väiksemad ning suuremad tööd mütoloogilistel ainetel on kõik pühendatud naise ilu ülistusele, kusjuures Tiziani naisfiguuride ilu ei peitu mitte niivõrd vormide korrapärasuses, vaid vahetus meelelisuses, nooruses ja tervises.

Giorgione «Magava Veenuse» kõrvale, milles on saavutatud kauni inimkeha ja looduse harmoonilise ühtesulamine, võime julgelt asetada tema õpilase «Urbino Veenuse», kus kuulus renessansimeister ei püüagi luua ainuüksi igas mõttes ideaalset ja ülevat ilu, vaid ühendab selle täisverelisuse ja elulisusega.

MARI TÄHEPÕLD

* Kunstiteadlaste arvamused lähevad siin lahku. Tõenäolisemaks daatumiks peetakse 1477. või koguni 1487. aastat.

◀ Giorgione. Magav Veenus. Dresden.

Tizian. Urbino Veenus. Firenze, Uffizi. ▶

Alla Pugatšova

õppis konservatooriumis koorijuhtimist. Pärast selle lõpetamist sidus ta end solistina nõukogude džässi veterani Oleg Lundströmi orkestriga, kes mõned aastad tagasi osales ka rahvusvahelisel džässifestivalil Poolas. Kuid laulja tõeline karjäär algas tema enda mäletamise järgi XI rahvusvahelisel laulufestivalil Bulgaarias. Võitis ta ju seal peaauhinna «Kuldse Orpheuse». Alla kandis ette Emil Dimitrovi poolt kunagi populaarseks lauldud «Arlekiini». E. Dimitrov on nii laulu autor kui ka selle esmane esitaja. Alla andis «Arlekiinile» aga uue hinge. Lauljatari omapärane interpretatsioon tunnistas, et ta on kõrgema klassi laulja.

«Arlekiini» A. Pugatšova esituses oli võimalik kuulata ka rahvusvahelisel laulufestivalil Sopotis, kus Nõukogude lauljatar esines väljaspool konkurssi.

Pärast edu Päikeselisel Maal hiilgab A. Pugatšova veel kord oma suure kunstimeisterlikkusega, nüüd aga juba ühe populaarseima Nõukogude estraadiansambli «Vesjolõje Rebjata» solistina. Ta laulab meloodilisi laule, kusjuures paneb suurt rõhku tekstile. Samuti püüab ta maksma panna oma näitlemisoskust. Niisuguste meloodiliste laulude hulka kuuluvad peale «Arlekiini» R. Manukovi ja V. Lazarovi «Selged sinised silmad», P. Slobodkini ja H. Olevõi «Keset talve» ning O. Feltsmani ja J. Kohhanovski «Miks».

Kaks suve intensiivset tööd «Vesjolõje Rebjata» koosseisus ja ülemaailmsel estraadiartistide konkursil võidetud laureaadi tiitel räägivad juba ise Alla Pugatšova talendist ning oskustest, mida tuntakse nii meil kui ka raja taga.

Loomulikult nõuab lauljatari edu kõrget hinda.

«Mul ei ole isiklikku elu,» räägib ta. «Asun nõukogude estraadielu keskpunktis. Kogu oma aja ja energia pühendan eranditult laulule. Küll isiklikule elule on aega mõelda hiljem.»

Missuguse hinnangu annate Sopoti festivalile enesele?

«Väga huvitav üritus, sest saab kuulata paljusid huvitavaid lauljaid, mitmete maade esindajaid. Suurima huviga jälgisin oma kaasmaalase, selle aasta Sopoti laureaadi Irina Ponarovskaja esinemist. I. Ponarovskaja jaoks oli Sopot niisamasuguseks trampliiniks nagu minule Bulgaaria. Ma ei kahelnudki selles, et Irina võib saada laureaadi kõrgeima autasu. Konkurss oli ju suur, aga võit oli teenitud. Peale Irina meeldisid veel Katja Filippova Bulgaariast, John Dawson Read Suurbritanniast, Ewa Sniežanka, Krzysztof Krawczyk Poolast ja Neco Türgist.

Lahkusin rikastatuna uute muljetega.»

Eestindanud
EVA RAESTE
ajakirjast «Przyjaźń»

Ametiühingutöö juhid TRÜ-s

TRÜ ametiühinguorganisatsiooni 23. konverentsil valitud komitee jaotas tööülesanded alljärgnevalt: esimees ja aseesimehed endiselt Helve Kabur, Vilve Kalits ja Toivo Leemets; laekur — Linda Pikkat; jurist — Inge Orgo; organisatsiooniline töö ja aktiivi väljaõpe — Leiki Loone, Elmar Talviste, Jaak Peebo, Lembit Õunapuu ja Mati Nõmmiste; õppe- ja teadustöö ning sotsialistlik võistlus — Sulev Maramaa, Vambola Leping ja Rein Lumiste; ideoloogiline kasvatustöö — Lembit Raid; kultuuritöö ja taidlus — Joel Aasav, Heinu Lupp, Virve Galkina ja Marica Alaküla; kehakultuurikomisjon — Helga Sildmäe ja Valdeko Palginõmm; tervisekomisjon — Heino Hanson; ühiskondlik kontroll — Heli Ruussaar; olmekomisjon — Lembit Suit; ohutustehnika ja töökaitse — Lilie Pung; laste- ja noorukite töö — Asta Kõrgesaar; töötasukomisjon — Olev Raju; sotsiaalkindlustuskomisjon — Milvi Vaher ja Sirje Aljand.

Presiidiumi koosseisu valiti: H. Kabur, V. Kalits, T. Leemets, L. Raid, I. Orgo, S. Aljand ja L. Pikkat.

TRÜ ametiühingu revisjonikomisjoni kuuluvad Elmar Haljaste (esimees), Heldur Saarsoo (aseesimees), Erika Jüriado, Regina Kaskmets, Viive Kärp, Einu Lainvoo, Ille Palm, Helgi Pulk, Aino Pratka, Malle Suurväli, Ksenia Tamm, Jaan Lellep, Helgi Võsu, Silvia Leet ja Sirle Hannus.

Tulge purilenduriks õppima!

Iga päev õhku tõusvate purilennukite hulgas on nii tehnika viimase sõna järgi ehitatud rekordpurilennukeid, mida piloteerivad meistersportlased, kui ka lihtsama ja otstarbekama ehitusega õppe-treening purilennukeid, mille kabiinis noored lennusportlased. Sõnakuulelikul täidab purilennuk oma peremehe soovi. Lenduri tahtel sööstab ta sügavusse, et hetk hiljem tõusvates õhuvooludes sujuva pööranguga jälle kõrgust võtta. Lennata hästi — see pole kaasasündinud talent See on aastaid kestnud pideva õppetööga omandatud kogemus ja oskus, mille võib igaüks saavutada, kes soovib kindlalt eesmärgile jõuda **Purilenduriks saada on võimalus Tartu tehnika- ja lennuspordi klubis kus võetakse algavaks õppeaastaks vastu avaldusi kuni 17. detsembrin 17- kuni 23-aastastelt noortelt, kes on täie tervise juures ja füüsilisel tugevad. Teateid saab Kastani tn. 1, tel. 666-39.**

Venia legendi

Reedel, 17. detsembril 1976. a. kell 12.15 toimub Vanemuise 46 kabinetis 138 rahvamajandusharude ökonoomika kateedri dotsendi kt. Peeter Viirese avalik loeng teemal «Kaubavarude juhtimise ja kaubaliiklusteede kujundamise majanduslikke probleeme» dotsendikutse taotlemiseks.

Uusi trükiseid

TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel ilmus 1976. a. novembris.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 400. Kriminoloogia-alaseid töid VI. Tartu, 1976, 130 lk., 400 eks., 75 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik 396. Studia metrica et poetica I. Tartu, 1976, 148 lk., 500 eks. 1 rbl. 1 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihk 389. Õigusteaduslikke töid XXI. Tartu. 1976, 500 eks., 74 lk., 51 kop.

Ennistatud kultuuriväärtusi. Näituse kataloog. Tartu, 1976, 92 lk., 2000 eks., 90 kop.

Exercises in English Phonetics. Compiled by N. Toots. Tartu, 1976, 52 lk., 500 eks., 10 kop.

L. Lepmann, T. Lepmann. Matemaatika ettevalmistusosakonnas õppijaile. Elementaarmatemaatika IV. Tartu, 1976, 80 lk., 1500 eks., 14 kop.

Madalamaade, Flaami ja Hollandi XVI—XVII sajandi graafika TRÜ Teadusliku Raamatukogu fondides. Tartu, 1976, 96 lk., 1200 eks., 95 kop.

Optika praktikum I. Kiirteoptika. Tartu. 1976, 76 lk., 500 eks., 11 kop.

Optika praktikum II. Spektraalriistad. Laineoptika. Tartu, 1976, 78 lk., 500 eks., 11 kop.

Optika praktikum III. Rakendusoptika. Tartu, 1976, 80 lk., 500 eks., 11 kop.

E. Tiit, A. Parring. Matemaatiline statistika III. Tartu, 1976, 90 lk., 1000 eks., 16 kop.

A. Uustal. Rahvusvaheline õigus. II osa. Territoorium rahvusvahelises õiguses. Tartu, 1976, 50 lk., 600 eks., 10 kop.

A. Uustal. Rahvusvaheline õigus. III osa. Riigi rahvas. Tartu, 1976, 56 lk., 600 eks., 11 kop.

A. Uustal. Rahvusvaheline õigus. IV osa. Rahvusvahelised lepingud. Tartu, 1976, 44 lk., 600 eks., 8 kop.

A. Viru, J. Pärnat. Näidismaterjale füsioloogias Kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Tartu, 1976, 58 lk., 400 eks., 12 kop.

Üliõpilaste teadmiste jooksvast kontrollimisest. Metoodiliste artiklite kogumik. Tartu, 1976, 50 lk., 500 eks., 17 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 394. Труды по медицине. XXXII Спортивная медицина. Тарту, 1976, 188 с., 1000 экз., 1 руб. 13 коп.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 403. Труды по экономическим наукам XXIV. Тарту, 1976, 136 с., 400 экз., 79 коп.

Mõtteteri aja voos

Meie peame maailmas läitma tõeliselt humaanse kultuuri valguse.

✲

Nii nagu puu kannab igal aastal ikka uuesti üht ja sama vilja, nii peavad ka kõik inimmõistuse väärtuslikud ideed igas sugupõlves uuesti sündima.

✲

Nii nagu laine ei saa omaette olla, vaid võtab osa ookeani pidevast voogamisest, nii ei saa meiegi elada oma elu üksnes endale, vaid ikka ainult kaasa elades kõigele elavale, mis meid ümbritseb.

✲

Teadmiste ja oskuste progress viib inimkonda üksnes ebaolulises sfääris edasi. Oluline on, et me saaksime paremateks ja sügavamateks inimesteks.

ALBERT SCHWEITZER

Autasud taidlejaile

✲ **Pühapäeval autasustati klubis meie ülikooli au kaitsnud taidlejaid. I üleliidulise taidlusfestivali II voorus edukalt esinenutele anti kätte 30 Tartu linna festivalikomisjoni diplomit.**

Füsioloogiaringi

koosolek 14. detsembril kell 18 O. Lutsu t. 2. Päevakorras: vere hüübimise kaasaegne käsitlus (S. Iila ja I. Kuslap, II k.) ja vere hüübimise uurimise metoodikad (L. Pihkva ja H. Kuiv, III k.).

Juhatus

TEADE

ELKNÜ TRÜ komitee teatab, et nimeliste stipendiaatide kokkusaamine on edasi lükatud 13. detsembrilt **20. detsembrile.**

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») Orgaan parteikomitee, rektoraadi, komitee LKNÜ ja profkomitee Tartu Riikliku Ülikooli, Tartu Eesti NSV

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 6333. MB-09757.

Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 48 | Reedel, 17. detsembril 1976 | XXIX aastakäik

L. I. BREŽNEV — 70

МОСКВА, КРЕМЛЬ
ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРЮ ЦК КПСС
ТОВАРИЩУ ЛЕОНИДУ ИЛЬИЧУ БРЕЖНЕВУ

Глубокоуважаемый Леонид Ильич!

Коллектив одного из старейших университетов Советского Союза ордена Трудового Красного Знамени Тартуского государственного университета сердечно и горячо поздравляет Вас, дорогой Леонид Ильич, со знаменательной датой — Вашим 70-летним юбилеем.

Ваша коммунистическая принципиальность и целеустремленность, гуманность и трудолюбие, ленинский стиль в руководстве партией и всей нашей страной является для всех нас великим примером и образцом служения идеалам коммунизма. Ваша неутомимая деятельность как Генерального Секретаря Ленинского Комитета нашей славной Коммунистической партии и пламенного борца за мир и безопасность народов во всем мире снискала глубокую любовь и уважение всего нашего народа и прогрессивного человечества.

Ваша повседневная забота о развитии советской науки и образования отражается в выдающихся успехах и достижениях культуры, науки и техники всех народов СССР.

Дорогой Леонид Ильич! От всей души желаем Вам крепкого здоровья, долгих лет жизни, дальнейших успехов в Вашей благородной деятельности на благо и счастье советского народа и всех народов мира!

✢

Jaanuar 1974. Havanna. L. I. Brežnevi ametlikult visiidilt Kuuba Vabariiki. Pildil kohtumine Fidel Castroga Jose Marti nimelisel lennuväljal.

TASS-i fotokroonika

Ülikooli parteikomitee tööst sügissemestril

EKP TRÜ komitee sügissemestri töö on kulgenud 13. septembri töökoosolekul kinnitatud plaani järgi. Paraku peab toimetus tunnistama, et pole suudetud sünkroonselt kajastada parteikomitee tegevust ülikoolielu parteilisel juhtimisel. Allpool esitatav ringvaade arutatud küsimustest ja esile tulnud probleemidest korvab vaid osaliselt puudujääva. Mitmekülgne informatsioon võimalduks alles iga parteikomitee liikme aktiivsel osavõtul. Enesekriitiliselt tuleb aga märkida, et tänini on nad leheveergudel enam kui harvadeks külalisteks. Struktuurilistest muutustest mainigem, et ülikoolist lahkunud Eha-Mai Jõgi (sekretäri aset. organisatsioonilise töö alal) ja Rein Zuppingu (organisatsioonilise töö sektori juhat.) asemele on valitud vastavalt Silvi Lannes ja Ando Ots.

28. septembri istungil arutati rahvamaleva tööd ja selle parandamise võimalusi. Endise komandöri L. Auväärti aruandest ilmnesid olulised puudused ülikooli rahvamaleva töös: aruandeperioodil on pidevalt võlgu jäädud linnareidide osas, puuduvad sidemed komsomoli ja ametiühinguga. L. Auväärt tegi ettepaneku luua töö koordineerimiseks üleülikooliline rahvamaleva staap ja spetsialiseerida teaduskondade rahvamaleva staabid vastavalt erialale ja üliõpilaste kontingendile. Ettepanekud tunnistati küll väärtuslikeks (vt. ka L. Auväärti artiklit «TRÜ» nr. 30, 30. sept. 1976), kuid L. Auväärt vabastati komandöri kohalt lohaka suhtumise pärast ülesandesse. Samal koosolekul kiideti üksmeelselt heaks NLKP KK peasekretäri L. I. Brežnevi seisukohad Alma-Atas peetud kõnes.

11. oktoobril võeti NLKP liikmekandidaadiks Majandusteaduskonna V kursuse üliõpilane Tõnis SILDMÄE. Arutlusaluseks küsimuseks oli Matemaatikateaduskonna töö üliõpilaste ideelis-poliitilisel kasvatamisel (ettekanne teaduskonna parteibüroo sekretärilt K. Soonetsilt). Kasvatusprotsessi teaduskonnas juhib ja suunab 21-liikmeline parteiorganisatsioon. Eriline osa on kateedreis tehtaval tööl, mis hõlmab IV ja V kursuse üliõpilasi praktikaperioodil. Matemaatika õpetamise metoodika kateeder nõuab praktikantidelt loengute pidamist õpilastele ja lapsevanemaile ühiskondlik-poliitilistel teemadel. Tõsiselt on tegeldud õpetajaameti kutsumuseks muutmise probleemidega. Edust selles töölõigus annab tunnistust 1975. a. andmestik, mille järgi matemaatikud on kõige kutsekindlamad. 2—5 korda aastas arutatakse kateedri koosolekul üliõpilaste kasvatamisega seotud küsimusi. Põhiraskus lasub siiski ühiskonnateaduste kateedritel, sest matemaatiliste ainete õpetamise kaudu on üldiselt vähe võimalusi otseseks ideelis-poliitiliseks kasvatamiseks, kuid ka olemasolevad leiavad ärakasutamist. On asutatud matemaatikute klubi, mis võimaldab ka õppejõudude ja üliõpilaste isiklikku suhtlemist süvendada.

Läbirääkimiste käigus leiti olulise puudusena parteililkmete nappust teaduskonnas, aga samuti kommunistlike noorte suhtelist vähesust võrreldes teiste teaduskondadega (60,4% üldarvust, mujal kuni 90%). Vastuvõetud otsus kohustab teaduskonna parteiorganisatsiooni põõrama erilist tähelepanu just nimetatud asjaolule.

25. oktoobril võeti NLKP liikmeks Mart TAMMEORG füüsikaosakonnast ja Kalev UUSTALU ajaloo-osakonnast. Samal koosolekul andis aru Ajalooteaduskonna parteibüroo sekretär L. Eringson teaduskonna parteiorganisatsiooni tööst õppe-kasvatustöö juhtimisel. Teaduskonnas on 35 NLKP liiget ja üks liikmekandidaat, teaduskonna administratiivne juhtimine on parteiliselt kindlustatud. Tähtsamad kasvatustöö üritused on pidevalt arutlusel enamikul parteikoosolekutest. Õnnestunumateks peetakse kevadsemestril poliitinformatsioone ja leninlikku laupäevakut. Kevadine eksamisessioon ei läinud korda (86,6%). Kõige rohkem võlgnevusi oli filosoofia kateedri õppeainetes. 22. oktoobril toimuski teaduskonnas ühine parteikoosolek ühiskonnateaduste õppejõududega.

Samas oli kõne all ka EKP TRÜ komitee otsuse 23. juunist 1975. a. «Ajalehe «TRÜ» toimetuse tööst» täitmine. Leiti, et põhiosas on otsusest juhindutud, kuid ometi satub ajalehte ideeliselt ja väljenduslikult tasemelt küündimatuid artikleid (näit. ««Lunapark» läks, aga hirmutoa jättis», «TRÜ» nr. 33, 1976). Etteheiteid pälvis nii toimetuse kui ka kolleegiumi töö korraldus. Ülikoolilehe otseseks funktsiooniks loetakse mitte niivõrd väljaspool ülikooli toimuva ja probleeme tekitava esitamine ning analüüs (nagu sõnavõttudest selgus) kui just ülikoolis endas asetleidva informeerimine ja interpretatsioon.

15. novembril võeti NLKP likimekandidaatideks Olavi TAMMEMÄE (B.-G. V kursus) ja Maaja VALTER (Matem. V kursus). Juhtiva kaadri olukorrast ja arenguperspektiividest ülikoolis andis ülevaate rektor A. Koop. 77-st kateedrijuhatajast on momendil 51,9% teaduste doktorid. Heaks näitajaks võib pidada ka NLKP liikmete osa (80,5%) kateedrijuhatajate hulgas. Ebaühtlaseks pidas ettekandja doktorantuurijaotust teaduskonniti (tagasihoidlik on Füüsika-Keemiateaduskonna, veel nõrgem Majandus- ja Kehakultuuriteaduskonna panus). A. Koop märkis, et 1974. aasta oli murranguline kvalifikatsiooni tõstmises ja et 1981. aastaks kavatsetakse jõuda professorite arvus 100-ni. Kummatigi ei suhtuta teaduskondades veel täie tõsidusega kaadri prognoosimisse ja reservi kujundamisse. Sellest johtub juhuslikkus aspirantuuri komplekteerimisel ja noorema õppejõudude kaadri valikul. X viisaastaku tendentsiks on rõhu ülekandumine mittestatsionaarsele aspirantuurile ja assistentide süsteemi laialdasemale kasutamisele.

29. novembril võeti NLKP liikmeks neuroloogia ja neurokirurgia kateedri v.-lab. Maia SCHMIDT, farmakoloogia kateedri assistent Kalev ANNUK, Vello KEPPART (B.-G. II k.), Mercedes PENT (Maj. V k.), Rait MARUSTE (Õigust. V k.) ja Harri SALMANN (Õigust. IV k.); NLKP liikmekandidaadid on nüüd Eero VASAR (Arstit. IV k.), Aare MEHIK (Arstit. VI k.), Ljudmilla RAUDLA (Arstit. VI k.), Andrus ARRO (Arstit IV k.), Urmas HAUD (füüsika V k.), Arne PIIRIMÄGI (füüsika V k.), Olaf LUKK (def. III k.), Jaan KÕRGESAAR (eriped. kat. õp.).

13. detsembri koosolekul võeti NLKP liikmeks majandusüberneetika kateedri nooremteadur Ann MIKKOV ja Rein KERMES (Arstit. VI k.). Arutluse all oli tsiviilkaitse töö ülikoolis (ettekandja staabiülem A. Dovidenko). Edusammude kõrval on pidevalt olnud nõrkadeks lülideks meditsiiniüksuste halb esinemine ülelinnalistel võistlustel ja doonorlus, mille edaspidiseks parandamiseks kavandati mitmed abinõud. Koosolekul kuulati ära ka eriõpetuse kateedri parteibüroo sekretäri A. Tsarenko aruanne kateedri parteiorganisatsiooni tööst kollektiivi kommunistlikul kasvatamisel.

REIN VEIDEMANN

Reedest Reedeni

Alustagem sündmustest, mille «peategelased» selgusid juba paari nädala eest. Üleülikoolilise kõnevõistluse lõppvooru žürii liikme Jüri Asari hinnang: «Osavõtjaid vähevõitu, tase jättis soovida. Sellepärast jäi ka kaks esimest kohta välja andmata. Parimaks kõnemeheks tunnistati RSR-i president Viktor Kaasik. Ergutuspreemiad said Jelena Pik (maj. II k.), Villu Sonn (keh. III k.) ja Raivo Palmaru (ajal. IV k.).»

7. detsembril komsomoliaktiivi kohtumisel rektoriga olid päevakorral kvaliteedi ja efektiivsuse küsimused. Sedapuhku siis üliõpilastepoolsest aspektist. Rektor prof. A. Koop märkis, et ülikoolist tulnud spetsialistide tase kui ka ettevalmistus ei vasta veel alati nõuetele. Mitmedki puudused tulenevad nõrgast distsipliinist ning vastutustundetust suhtumisest õppetöösse.

Üliõpilaspoolsete küsimuste kaudu selgus ka asjaolu, et noorte tegevuses ja ürituste läbiviimises on kriisi ilmingud. Põhjusi püüti analüüsida. Kõlama jäi vajadus kõiki üliõpilasi haaravate massiürituste järele.

Žurnalistikaüliõpilane Katrin Saks osales nädalavahetusel Saarjärvel peetud EÜE Tartu aktiivi seminarlaagris. Tema sõnumist loeme: «Osa võtsid EÜE komandör T. Mendelson, komissar A. Eesmaa, peainsener A. Pärloja, Tallinna tsooni komandör P. Volkov, Tartu tsooni komandör Ü. Langel, piirkonnakomandörid ja rühmafunktsionäärid. Kuulasime lühikokkuvõtet suvel läbiviidud ankeetküsitluse tulemustest ja arutelu maleva komplekteerimise ning rühmafunktsionääride ettevalmistamisega seotud küsimustest.»

See oli ka selle semestri viimaseid suuremaid ettevõtmisi, sest tudengi silme ees ripub juba ähvardavalt arvestuse või eksami kuupäev. Stomatoloogide IV kursuse sessioon kestab teist päeva, Kehakultuuriteaduskonna esmakursuslastel algas see 8. detsembril. Neile jõutakse järele kuu lõpul või uue aasta 3. või 5. päeval. Ainult diplomandid alustavad oma viimast talvist tuleproovi teistest veidi hiljem.

Teisipäevane «Rahva Hääl» tõi meieni kehakultuuriüliõpilasi puudutava uudise: ülikoolis asutatakse Georg Lurichi nimeline stipendium eeskujuliku õppe-edukuse ja heade sportlike saavutustega üliõpilasele.

Rektori käskkiri

Aktiivse osavõtu eest kütte- ning energiaressursside efektiivse kasutamise ülevaatusest avaldab rektor tänu H. Laidrele, H. Valgmaale, V. Ratnikule, E. Ploomile, L. Valdmaale, H. Kimmelile, M. Pastakule, S. Penderile ja M. Kullile.

«Saada tõeliseks ja täisvereliseks geograafiks»

Geograafiatudengid on läbi aegade olnud otsimishimuliselt liikuv rahvas. Seda võis tõdeda ka 4. detsembril toimunud geograafiaringi 29. aastapäevale pühendatud koosviibimisel, kus eelmise aasta matkamuljeid vahendasid IV ja V kursuse üliõpilased. Mööödunud aasta III kursuse matkaradu Koola poolsaarel, Karjalas ja Moutše tundras kommenteeriti diapositiivide vahendusel. IV kursuse rännuteed hargnesid aga Kesk-Aasias ning neist andis emotsionaalse ülevaate I. Kõdar. Autoriteetseteks täpsustusteks võtsid sõna ka õppejõud. Päevakangelaste vastutusrikkas osas esinesid esmakursuslased, keda ootas pidulik «geograafiks löömise» tseremoonia. Avasõnaga pöördus tudengite ja vilistlaste poole esmakursuslaste «isaks» tituleeritud geodeesia-kardiograafia dots. L. Vassiljev, kelle kõnest koorus välja järgmine seik: kui aastaid tagasi mahtusid geograafid ära veel 327. auditooriumisse, siis nüüdsest jäävat linna avaramadki toitlustusasutused geograafidele kitsaks. Teaduskonna komsomolisekretär T. Miller luges pidulistele ette manitsuskõne, mille põhisisu kõlas nii: «Igaüks peab tundma ennast hästi, / igaüks peab tegema, mis kästi». Kõrge komisjoni ees pandi proovile geograafi seisuse ihkajate vaimuerksus ja nutikus. Nii tuli esmakursuslastel imiteerida Võidu mäetipu majesteetlikkust, kõrbes ringi uitavat ekspeditsiooni kaamelite ja muude atribuutidega. Olles edukalt läbinud küsimusteringi, olid esmakursuslased küllalt küpsed pidulikuks tseremooniaks. «Gaudeamuse» helide saatel andsid nad põlvitades vande praeguste ja tulevaste kolleegide ees saada «tõeliseks ja täisvereliseks geograafiks, et hoida kõrgel Eesti geograafia au». Vandele järgnes sümboolne gloobusega «geograafiks löömise» rituaal.

L. Vassiljev leiab, et kursus on ühtne, tegutsemistahteline nii õpinguis kui spordis. Vanemate kursuste tudengid hindavad eriti kursuse ühtesulamisvõimet teaduskonna ülejäänud perega.

MAE VAPPER

VIISAASTAK JA MEIE

Mis on protsendi taga?

Filoloogiateaduskond on käimasoleval õppeaastal halvas mõttes erilise tähelepanu objektiks. Seda õppeedukuse tohutu languse tõttu kolme viimase, eriti aga möödunud aasta jooksul: kolme aastaga 8,3%, sellest 1975/76. õppeaastal 7,9% — talvise sessiooni 86,5%-lt langus kevadisel 79,4%-le. Et uus sessioon on juba ukse ees, peab teaduskonna komsomolibüroo õppesektor vajalikuks arutada kogu ülikooli kollektiiviga neid õppetöö probleeme, mis ehk teistelegi teaduskondadele võõrad ei ole.

Hiljuti oli teaduskonna komsomoliaktiiv Käärikul seminarlaagris, kus õppeedukus ja -distsipliin olulisemate küsimustena arutusel olid.

Suur osa õppetöö kvaliteedi näitude languses pandi kahe eksami arvele: väliskirjanduse ajalugu II ja III kursusel (edukus 59,5%) ning filosoofia ajalugu IV kursusel (65,8%). Need eksamid ei olnud õppeplaanis aga sugugi mitte esmakordselt, seepärast ei saa ka nii ühepoolselt läheneda. Pigem on asi üliõpilastes endis. Väliskirjanduse õppejõud A. Trummal: «Puudub süstemaatiline töö. Õpitakse «üliõpilaslikult» — vahetult enne sessiooni ja selle ajal. Kuid seda aega on liiga vähe kõikide tekstidega tutvumiseks, õpiku jaokski ei ole 3—4 päeva piisav. Tuleb ikka kogu semestri jooksul tööd teha.»

Õppeedukuse selline langus ei oleks tohtinud kedagi üllatada, kui oleks jälgitud aasta-paari jooksul teaduskonna õppedistsipliini. Loengute halb külastatavus ja hooletu suhtumine üldse oleksid andnud küllalt alust prognoosida praegusega enam või vähem sarnast olukorda. See on aastatepikkune protsess, mis kulmineeris möödunud sessioonil. Iseloomustamaks selle protsessi suunamist olgu öeldud, et möödunud õppeaastal komsomolibüroo peaaegu ei tegelnud õppetöö küsimustega. Millest peaks siis praktiliselt alustama (teoreetiliselt — jätkama) praegune büroo? Seda enam, et inertsist jätkub kõik peaaegu samas vaimus, kuigi dekanaat ja komsomoliorganisatsioon on kontrolli ja nõudlikkust suurendanud. Mõnel kursusel tuli kahe kuuga põhjuseta puudutud tunde üliõpilase kohta üle 20, üksikutel üliõpilastel on neid 60 ja rohkemgi. Novembrikuu algul toimunud vahearvestused aga näitasid, et enam puudunutel tekivad ka võlgnevused, mis sageli muutuvad sessioonivõlgadeks. Kursuse «omamehelik» suhtumine ei ole aga nende likvideerimise stiimuliks. On ju nii, et «viielised» ainuüksi oma hinnete pärast ei ole kellelegi autoriteediks, küll aga on seda mõni tõsine teadusemees, oma eriala väga sügavalt tundev üliõpilane, seltsiv ja huumorisoonega kaaslane, jne., keda keegi ei mõista hukka põhjuseta puudumise pärast. Meie ülikoolis on küll loengute külastamine, rääkimata praktilistest tundidest ja seminaridest, obligatoorne, kuid tasuks sellele mõelda teisestki küljest: oleks igati põhjendatud anda hea õppeedukusega üliõpilasele kokkuleppel õppejõuga loengute vabakuulamise õigus. Paljud edukaks iseseisvaks tööks võimelised üliõpilased on paraku sunnitud sõna otseses mõttes piinlema loengul, kus õppejõud loeb ette oma trükis ilmunud raamatut. Niisuguse loengu efektiivsus ei korva mingil juhul aega, mis kulutati selle kuulamiseks. Samas on loenguid, kuhu kedagi pole tarvis piitsaga ajada, kus lektori teadmised ja esinemine on niivõrd kõrgetasemelised, et puudumine igal juhul kahjuks tuleb (näiteks prof. J. Lotman, vanemõp. J. Allik, P. Torop jt.). Tavaliselt ei loe niisugused õppejõud loengu algul üliõpilasi nimepidi üle, mis mõne loengu puhul selle külastamist stimuleerib.

On räägitud sellest, et suurendada individuaalse ja seminaritöö mahtu ning vastavalt vähendada loengute osa. Paraku õppetöökorraldus Filoloogiateaduskonnas (ja küllap mujalgi) adistsiplineerib üliõpilast: arvuka kuulajaskonnaga loengutest leitakse ikka võimalus puududa, tudeng on kord juba selline, et leiab üles ka kõige pisema augu süsteemis. Ja milleks kasutatakse seda endale võetud aega? Prof. H. Peep ütles kord kohtumisel üliõpilastega, et kui tema ülikooli ajal loengult puudus, siis selleks, et minna raamatukokku või kirjandusmuuseumi mõnd kirjutist uurima. Tänapäeva keskmine üliõpilane aga istub need kaks tundi kohvikus või magab ühiselamus.

Missugused oleksid tulemused, kui küsida Filoloogiateaduskonna üliõpilaskandidaatidelt, millise eesmärgiga nad just filoloogia on valinud. Mida käkeb endas «filoloogia» abiturlendi jaoks? (Muidugi peaks kindlustama vastuste objektiivsuse, mis tavaliste ankeetide puhul on arvatavasti võlmatu. Arstiteaduskonda astuja teab, et temast tuleb arst, Filoloogiateaduskonda astuja, et — filoloog. See sõna on aga mingil määral ümbritsetud salapärasusega, vähemalt ei peegelda ta otseselt oma sisu. Väga paljud astuvad Filoloogiateaduskonda lootusega saada tõlgiks või gildiks või koguni kellekski pühapäevasemaks (nähes ka nimetatud ametites ainult pühapäevast poolt). Ükskõk kuhu, a nult mitte õpetajaks! Kas ei ole tuttav? Unelmad peavad aga üsna pea reaalsuse ees taganema. Vaid väike osa lõpetajatest suunatakse väljapoole kooli. Pettununa oma lootustes ei nähta ka vajadust eriti pingutada, ehk ainult siis, kui küsimus on stipendiumi saamises või mittesaamises.

Teaduskonna õppeprorektor dots. N. Toots peab õppekvaliteedi languse peamiseks põhjuseks üliõpilaste minnalaskmismeeleolu ja teatud «kindlus(tatus)etunnet» («Mis siis ikka tehakse, tervet kursust ju eksmatrikuleerida ei saa!»), samuti nii õppejõudude kui ka üliõpilaste poolset liberaalset suhtumist õppedistsipliinisse.

Markantne näide: üks vene filoloogia üliõpilane tuli sessiooni keskel dekanaati ja teatas: et kahe võlaga eksmatrikuleerida ei saa, läheb tema suvepuhkusele. Üldse on olukord vene filoloogia osakonnas äärmiselt halb: kevadsessioonil oli õppeedukus vaid 66,7%, talvel 80,2% (teistes teaduskondades üle 90%). Käesoleval õppeaastal on selles osakonnas kõige rohkem põhjuseta puudutud tunde, vahearvestust ühes või mitmes distsipliinis ei sooritanud 46 üliõpilast, s. o. rohkem kui teistes osakondades kokku. Milles on asi? Vene filoloogia osakonna juhataja prof. M. Šeljakin: «Distsiplineerimatuses, halvas iseseisvas töös. Lisaks muidugi objektiivsed põhjused.»

Mõnest niisugusest põhjusest. Kindlasti on avaldanud mõju teaduskonna üleviimine kord hommiku-, kord õhtupoolsele õppetööle. Karta on järelkajasid ka eeloleval sessioonil. Ruumide defitsiidi tõttu jätavad tunniplaanid väga paljus soovida, üks «aken» plaanis võib olla vabalt järgmistest loengutest puudumise põhjuseks.

Arvatavasti pole mõeldav praktiseerida kõrgkoolis järelealtajate ja šeffide kasutamist, mis õigustab end algkoolis. Üliõpilane on sliski täiskasvanud ja mõtlev inimene, kes on võimeline iseseisvalt töötama ja ka otsustama oma koha üle elus. Ülikool ei ole ainus kutse omandamise paik, pealegi on mõeldamatu 100-protsendiline kõrgharidus isegi väikese eesti rahva juures.

Teaduskonna komsomolibüroo on kavandanud, lähtudes ELKNÜ TRÜ komitee otsusest õppesektorite töösuundade kohta rea abinõusid õppeedukuse parandamiseks. Otsusega on kõigil võimalik tutvuda komsomolikomitees või oma teaduskonna õppesektori juhataja kaudu. Filoloogiateaduskonna komsomolibüroo otsuses on lisaks veel järgmised punktid:

- parandada koostööd dekanaadi, kateedrite ja õppejõududega,
- korraldada kohtumisi oma teaduskonna populaarsete õppejõudude — tuntud teadlastega (möödunud aastal oli kohtumine prof. H. Peebuga, sel aastal prof. A. Künnapiga, kavas prof. J. Lotmaniga),
- kasutada nii materiaalseid kui ka administratiivseid mõjutusvahendeid õppetöö stimuleerimiseks.

Oleks vaja ehk veel meenutada, et komsomoli arvestuskaardile kantud noomitus kehtib ühe aasta ja võtab õiguse näiteks EÜE-sse kuuluda, samuti ei pääse sinna arvestusi ja eksameid mittesooritanu.

ESTER NÄPPING,
Filoloogiateaduskonna komsomolibüroo õppesektori juhataja

Au ja tunnustus parimaile

«Palume Teid osa võtta üliõpilaste teaduslike tööde 1976. a. vabariikliku konkursi võitjate pidulikust autasustamisest 9. detsembral 1976. a....»

Niisuguse sisuga kutse said 94 möödunud kevadel TRÜ lõpetanud või praegu veel ülikoolis õppivat võistlustöö autorit. Seekordne laureaatide õhtu toimus Tallinna Polütehnilises Instituudis ja selle oli organiseerinud TPI ÜTÜ. Piduliku aktuse avas Eesti NSV kõrg- ja keskerihariduse minister I. Nuut. Ministri asetäitja H. Peremees andis sõna TPI rektorile B. Tammele. Vabariikliku ÜTÜ Nõukogu esimees J. Tammeorg tegi kokkuvõtte 1976. aasta vabariiklikust konkursist. Üldse esitati ÜTÜ vabariiklikule konkursile 765 võistlustööd kuuest kõrgemast õppeasutusest. Sellest 325 tööd oli Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilastelt. Minister I. Nuut andis parimatele üle laureaadidiplomid ning esmakordselt pandi võitjaile rinda ka laureaadimärgid. Teaduse tulevikku õnnitles ning soovis jõudu ja püsivust edaspidiseks ELKNÜ Keskkomitee sekretär D. Visnapuu. Laureaatide nimel võttis sõna TRÜ Bioloogia-Geograafiateaduskonna ÜTÜ esimees Ülo Mander, kelle endagi rinnas säras laureaadimärk.

Milline oli siis meie ülikooli osa äsja lõppenud võistluses? Konkursile esitas TRÜ *53* tööd rohkem kui möödunud aastal (325, 272). Neist 325-st tunnistas vabariikliku konkursi žürii auhinna vääriliseks 62 tööd (möödunud aastal 63). Ülikooli nooremate kursuste üliõpilaste võistlustöid laekus konkursile 44 (möödunud aastal 34) ja neist auhinnati 16 töö autoreid (möödunud aastal 17). Kuigi konkursitööde arv on suurenenud, jätab veel soovida nooremate kursuste osavõtt. Nii mõnigi kursusetöö vääriks kindlasti konkursile esitamist, kasvavad ju just neist välja hiljem auhindu korjavad ja kiitust väärivad diplomitööd! Eeskujuks võiks seekordselt konkursilt tuua Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilasi Toivo Maimetsa ja Indrek Tootsi, kes juba I kursusel kirjutasid uurimuse, millele vabariikliku konkursi range žürii andis I järgu diplomi. Kõige rikkalikuma saagiga tuli seekord Tallinnast koju Arstiteaduskonna üliõpilased Andrus Arro ja Eero Vasar: diplomid nii üleliiduliselt kui vabariiklikult konkursilt, lisaks veel preemiad parimate ühiskonnateadustealaste tööde eest.

Kõrgeima autasu — üleliidulise konkursi medali — päälvisid saksa filoloogia üliõpilane Tiia Reiksaar tööga «IX klassi katseõpiku lugemispalade käsitlemisest ja raskusastmest» (juh. H. Toevere), Majandusteaduskonna üliõpilane Kersti Kanepi tööga «Rahanduse lähteinformatsiooni formeerimisest automatiseeritud andmepanga vajadusteks» (juh. V. Raudsepp) ja Õigusteaduskonna üliõpilane Silvi Truman tööga «Kassatsiooniastme kohtu volitused nõukogude tsiviilprotsessis» (juh. E. Salumaa).

Üleliidulise konkursi diplomid said Ahto Leissoo, Andres Metspalu, Tiina Agan ning Mart Eisen, Andrus Arro, Väino ja Eero Vasar Arstiteaduskonnast ning Janno Reiljan, Natalja Jurtšikova ja Natalja Denissova Majandusteaduskonnast.

Vabariiklikul konkursil võitsid I järgu diplomi, rinnamärgi ja rahalise preemia *à* 75 rubla Eha Ader, Helle Jaakmees, Tiina Agan, Hele Everaus, Eero Vasar, Feliks Šmorgun, Tatjana Šmorgun, Irina Eihler, Anneli Sinikas ja Kai Tammetalu Arstiteaduskonnast, Jaan Valsiner, Indrek Loide ja Urmas Sõgel Ajalooteaduskonnast, Maia Pullerits ja Jelena Korolkova Filoloogiateaduskonnast, Ülo Mander Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, Mare Karm ja Svetlana Krause Majandusteaduskonnst, Boris Šehtman ja Anne Aun Matemaatikateaduskonnast, Erlend Peenema, Peeter Vares, Jaak Anton ja Inna Rebane Füüsika-Keemiateaduskonnast, Adir Aranõvitš, Jaak Oja ja Viktor Volkov Õigusteaduskonnast.

I järgu diplomiga autasustati Tiiu Vööd ja Hugo Tartlani Ajalooteaduskonnast, Valentina Leppikut, Ants Tali, Mehis Mikkelit Arstiteaduskonnast, Volli Kalmu, Toomas Neumanit ja Ly Künnapuud Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, Aivo Lõhmust ja Tiiu Roostnat Filoloogiateaduskonnast, Jaak Aaviksood, Tõnis Mäed, Margarita Itškovitšit, Madis-Jaak Liloveri, Eve Pehkat, Indrek Renget ja Kalle Truusi Füüsika-Keemiateaduskonnast, Kersti Heinastet Kehakultuuriteaduskonnast, Urve Muhelit ja Karmen Loigomit Majandusteaduskonnast, Mart Oja, Mati Palginõmme, Peep Ridalat, Helju Ridalat ja Sirje Ruusi Matemaatikateaduskonnast, Raul Naritsat Õigusteaduskonnast.

I järgu diplomi ja nooremate kursuste rinnamärgiga autasustati Andres Arrot ja Lembit Rägot, Sergei Nazarenkot, Airi Pidimit, Tõnu Põtra ja Maire Arrot Arstiteaduskonnast, Indrek Tootsi ja Toivo Maimetsa Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, Kalev Tarkpead Füüsika-Keemiateaduskonnast, Tiia Kerget ja Irene Preimanni Matemaatikateaduskonnast.

II järgu diplomiga ja nooremate kursuste rinnamärgiga autasustati Urmas Seliranda Ajalooteaduskonnast. Krista Poolakest Filoloogiateaduskonnast, Maret Langet Füüsika-Keemiateaduskonnast, Ilmar Kruusamäed ja Tiit Toomistet Majandusteaduskonnast ning Jüri Pikmad ja Hallar Lindu Õigusteaduskonnast.

Samal aktusel tõsteti esile ka ühiskonnateadustealase konkursi parimaid töid. I preemia (50 rubla) said Andres Arro ja Jaak Ueküla, II preemia (35 rubla) Jüri Ginter, Tõnu Kõrda, Jaan Olari, Jüri Smirnov, Eero Vasar, III preemia (25 rubla) Viktor Arhipov, Irina Bihele, Ljudmila Butšakova, Vladimir Sõtšev. Diplomiga autasustati Viktor Arhipovit, Andri Arrakut, Vello Avastet, Andres Gorkinit, Sofia Oskolkovat, Natalja Rumjantsevat, Ain Seppikut.

Kõigil rahalise preemia saanuil palutakse raha TRÜ kassast välja võtta 24.—30. dets. k. a. Kellel vilistlastest pole endal võimalik tulla, saatku raamatupidamisele oma aadress ja talle saadetakse preemia koju.

UDO REINO

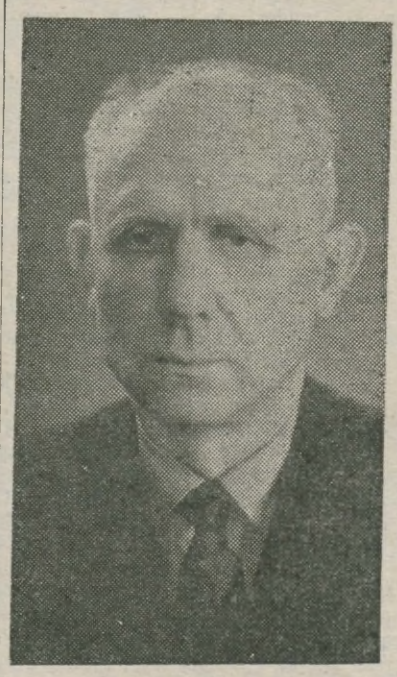

Logofiiliast

«Hoidugem saamast misoloogideks, nii nagu saadakse misantroopideks, sest õnnetusist suurim on vihata Mõistust.» Need Phaidoni sõnad võiksid olla vahest ehedaim kuju sellest, millest arusaamise eest võlgnevad eile oma sünnipäeva puhitsenud teadlasele ning inimesele PENT NURMEKUNDILE tänu kõik tema arvukad õpilased. Kultuuride, keelte, kirjanduste, tavade ja kunsti mõistmises ning hindamises, mida nii paljud on saanud filoloogilt, polüglotilt, Ida ja Lääne uurijalt, rändurilt, õppejõult, tõlkijalt, toimetajalt, mulgilt, luuletajalt... ja muidu konsultandilt, sõnaga Pendilt, ei saa olla kohta misantroopiale. Erinevaid rasse, rahvaid, rahvusi ühendavad keel ja mõistus. Ühendab logos. Filantroopi ja filoloogi ühendab logofiil.

Piiritlegem logofiiliat kui

- inimese eneseväärtushoiakut (eneseväärikust), sõltumata välistest austus- või põlgusavaldustest;
- austust mõistuse alguse ning ea, meie eelkäijate ees (alguses logos);
- elujanu generaatorit, uurija hinge mootorit;
- tegevat armastust arukama maailma vastu;
- karmi armastuse kriitilist pilku;
- kriitilise analüüsiga seostuvat ulatuslikku sünteesi (légein);
- mõtteselguse isetsensorit;
- mõtteka keele armastust, tühjade sõnade põlgust;
- huvi keelte vastu (legend);
- eluarmastuse lakkamatust, nagu on lakkamatu mõistus ise.

Palju, palju õnne 70-ndal sünnipäeval!

ÕPILASED

Laul, mis täidab südame

Laupäeva õhtul rõkkas *alma mater*'i võlvidealune jälle kõlavast koorilaulust. I üleliidulise taidlusfestivali Tartu linna II vooru esimese ja kõrgema kategooria kooride lõppkontserdist võttis osa linna viis paremat laulukollektiivi. Nende viie hulgas oli ka kolm üllikooli koori. Enne esinemist ajasime juttu Tartu Akadeemilise Meeskoori dirigendi ALO RITSINGUGA.

Teatavasti toimub kontsert üleliidulise taidlusfestivali raames. Kuidas möödus esimene voor?

Kevadel toimunud esimene voor läks edukalt. Meid tunnistati kõrgema kategooria vääriliseks. Konkurssidest on osa võetud muidugi ka varem. Kümmekond aastat tagasi toimusid kõrgkoolidele isetegevusolümpiaadid. Siis oli võistlemist päris palju. Kõige rohkem on meelde jäänud 1972. aasta, mil laulsime Tallinnas, et edasi pääseda üleliidulisele koorifestivalile.

Mis sel hooajal kooriga juba tehtud, mis ees ootamas?

Umbes kuu aega tagasi toimus traditsiooniline kolme koori ühiskontsert, kus peale meie laulsid veel «Vanemuise» segakoor ja meeskoor «Forestalia». Ees on aastalõpu kontsert koos TRÜ Akadeemilise Naiskooriga.

Kõikidel kooridel on ikka probleemiks olnud uute liikmete vastuvõtt. Kuidas on läinud põlvkondade vahetus TAM-is?

Paaril viimasel aastal on taas tunda huvi suurenemist. Oleme juurde saanud tublisid mehi. Tase on tõusnud. Sel aastal avaldas soovi kooris laulda 30 noort meest. Loodan, et vähemalt 25 neist võetakse vastu.

Milliste plaanide ja ootustega lähete vastu tänasele kontserdile?

Paistab ,et töö on läinud päris loomulikku, isegi head rada. Tänavused mehed on ennast näidanud kohusetruude ja tublide kohalkäijatena. See on aga meie töös kõige tähtsam, ilma milleta pole võimalik areng, s. t. paremini laulda. Prognoose on praegu raske teha. See käib ka tänase kohta. Aga tahaks küll loota, et kõik hästi läheb.

Juba varem tugeva koorina tuntud Tartu Riikliku Ülikooli kammerkoor (dirigendid Vaike Uibopuu ja Tiiu Otsus) tõestas talle omase meisterlikkusega, et ka ilma sõnadeta on võimalik välja tuua muusikas peituvat võlujõudu (J. Bleive «Sõnadeta hällilaul»). Ehtkammerlikult esitati saksakeelne P. Peuerli «O Musical»

Sügava musikaalsuse ja hea häälematerjaliga tutvustas end lõppkontserdil Tartu Riikliku Ülikooli Akadeemiline Naiskoor (di-

(Järg 3. lk.)

Avameelselt keemiahoonest

Keemia on üks fundamentaalteadustest. Tema areng on aluseks paljude teiste teaduste arengule. Keemia on eksperimentaalteadus. Keemia on väga kiiresti arenev teadus. Ta on kallis teadus. Ta on meie tsivilisatsiooni üks alustugesid. Vajadus eripalgeliste keemiaspetsialistide järele suureneb üha.

Keemia ja keemik sünnivad ja arenevad laboratooriumis. Seega on laboratoorium keemia tsentraalne ning otsustav lüli. Kõik võitlused, mida keemikud on pidanud oma eksitentsi huvides, on võitlused laboratooriumi pärast — juba hallidest aegadest peale. See on kestnud tänapäevani ja kestab ka edasi.

Keemik saab töötada ainult laboratooriumis.

Keemikuks saab ainult laboratoriumis.

Seega küsimus sellest, kas keemikule on laboratooriumi vaja, langeb iseenesest ära. Jääb ainult see — kui palju on vaja? Praeguseks on vaidlused meil ülikoolis kandunud sellesse punkti, sest ruumide tahtjaid on palju.

On hästi teada, et õppehoone see osa, mida me keemiahooneks nimetame (teine osa on farmaatsiahoone), ehitati arvestusega mahutada sellesse kaks keemiakateedrit, mille ülesandeks oli õpetada keemiat väikese ülikooli mitmetele erialadele üldainena. Alates 1936. a. keemikuid ülikoolis enam ette ei valmistatud. Keemiaosakond taasavati 1947. a. Praegune keemiahoone valmis viiekümnendate aastate algul ja sai keemikutele. Et osakond oli algul väikene, siis leiti, et nii suurt hulka ruume keemikutele vaja pole, ja hakati neid välja jagama peamiselt humanitaarlastele, aga ka arstidele ja hiljem matemaatikutele. Laboratooriumid lõhuti muidugi seest välja! Möödunud 25 aasta jooksul pole aga veel nii kaugele jõutud, et hoone, mis oli ehitatud kindla eesmärgiga, oleks suutnud täies ulatuses plaanitsetuna funktsioneerima hakata.

Keemiaosakond on selle 25 aasta kestel muutunud elujõuliseks, ülikooli arvestatava teadusliku potentsiaaliga osaks, kellel on kohustus valmistada ette tänapäeva vajadustele vastavat keemikute põlvkonda, õpetada keemiat üldainena teistele teaduskondadele ning lahendada aktuaalseid teadusprobleeme.

See ülaltoodu on selgituseks, kuivõrd keerulises situatsioonis toimub elu keemiahoones. Oma olemuselt on ta komplitseeritud, paljudest komponentidest koosnev süsteem, mis peaks funktsioneerima nagu kellavärk. Siin ei saa lahendada ühte asja, ilma et ei kerkiks üles kümme uut. Siin on kogu aeg midagi ümber teha, ehitada, moderniseerida. Siin on vaja paigaldada uusi aparatuure, seadmeid, elektriliine. Hoones on suur elektrisüsteem, gaasivõrk, vee- ja kanalisatsioonisüsteem. Ventilaatorite armaada katuse all ja äärmiselt segane loomuliku ventilatsiooni süsteem. Siin on kümneid eri ilmega laboratooriume, mitmeid töökodasid, kaks suurt keskkütteruumi. Siin töötatakse mürgiste, põlevate, plahvatavate ainetega. Siin on igasugused avariid, uputused, järsud kliimamuutused. Selles hoones töötavad ja õpivad sajad ja sajad inimesed päevast päeva. Siin veetakse eestuksest sisse uut, tagauksest välja mahakantut, vana ja kõlbmatut. Mõnikord sekka ka täiesti kõlbulikku. Ainult et ülikoolil pole kohta, kuhu seda vana aga kõlblikku paigutada, ja seetõttu läheb ta kõige kaduva teed. Üks pidev, lakkamatu mateeria läbivool nii, et uksedki päris ära kulunud. Esiuks veel püsib, kuigi teda on hale vaadata, nii lagunenud ja näotu näeb välja. Tagauks juba lagunes tükkideks, aga hoitakse ees, kuni uue saab.

Õppetöö ja teadus arenevad — maja maht jääb endiseks. Kunagi oli meil kolloidkeemia õppelaboratoorium, praegu seda pole, aastaid tagasi loovutati ruum teistele. Olid ajad, kus isegi keemiaringil oli oma laboratoorium. Tehnoloogia laboratooriumi pole meil olnudki, praktikumi tehakse praeguseni teistes õppelaboratooriumides jne. Aga üliõpilasi ei saa tänapäeval enam ühes universaallaboratooriumis õpetada nagu õndsate professorite Giese ja Goebeli ajal 150 aastat tagasi. Eriainete õppimiseks, kursuse- ja diplomitööde tegemiseks on üliõpilaste kasutada kõik teaduslike tööde ja õppejõudude laboratooriumid, (niipalju kui neid on) eranditult. Eripraktikumide ruume praktiliselt pole, vähemalt niipalju, kui hädavajalik oleks.

See tohutu mateeria kontsentratsioon keemiahoones on viinud selleni, et hoone on muutunud ohutustehnika ning tulekaitse inspektorite ja komisjonide meeliskohaks, kust alati midagi leida võib, mis pole nii, nagu määrused ette näevad. Samuti on ta ülikooli halduse valulaps ja närvisööja.

On ju loomulik, et elu läheb edasi, elutempo tõuseb, õppetööle esitatavad nõuded suurenevad, teadus areneb ja lahendab elu poolt püstitatud ülesandeid, seadmed ja muu amortiseerub kiiremini, koridorid ja trepikojad kehvale remondile vastu ei pea, ülemajutus suureneb. Ainult üks asi ei muutu — maja kubatuur. Raudselt püsib endisena. Sisemisi ruume võib ehitada putkadeks või seinu maha lõhkudes suuremaks, aga kest on kindel. Nii kindel, et isegi lagede läbiraiumine torukolonnaadidega talle midagi ei teinud.

Nõuanded niisuguses stiilis, nagu «valige tingimustele vastavad teemad», «ärge rabage nii metsikult», «tehke nägu, et õpetöö toimub nii nagu vaja», «ärge ostke nii palju aparatuuri ja muud», «ärge ehitage kogu aeg midagi ümber» jne. — võivad olla ametkondliku heaolu seisukohalt mõistetavad, kuid meie ülesanded on tõsisemad ja olulisemad kui dekoratsioonide paigaldamine ja sõbrameheliku heaolu organiseerimine. Kui meie elu plaanidesse on pandud lahendada tõsiseid ülesandeid ja ühtede käest nõutakse nende kõrgetasemelist täitmist, siis kõik need, kes on seatud terviku ühe osana funktsioneerima, peavad ka oma pead tööle panema, kuidas antud tingimustes optimaalset varianti leida. **Olgu olla-stiilis tegutsemisega pole siin midagi peale hakata, vähemalt sisulises mõttes.**

Ja ei maksa unustada peamist — keemiahoone on meie ülikooli üks kesksemaid õppehooneid — seega ka kasvatava funktsiooniga nii otseselt kui kaudselt!

TULLIO ILOMETS

Suuline eksam kirjalikul kujul

«Palun tulge vastama!»

«Ma ei ole veel valmis.»

«Teie ettevalmistusaeg on ammugi läbi.»

«Aga ma pole jõudnud veel teist punkti lõpuni kirjutada.»

«Pole midagi — eksam on suuline. Tulge!»

Pahane eksaminand korjab servast-servani täiskirjutatud ettevalmistuslehed kokku ja tuleb, et lugeda sõna-sõnalt sinna kirjapandu õppejõule ette. Lugeda pilku paberilt tõstmata, monotoonselt, ilmetult.

See ongi suuline eksam kirjalikul kujul, kus teadmisi ei vahenda mitte elav sõna, vaid kirjapandud tekst. Me kirjutame teisiti kui räägime. Me loeme kirjutatut ette teisiti kui kõneleme. Suuline kõne on isikupärane: sel on oma rütm, struktuur, ruumilisus, mille annavad kõneleja intonatsioon, ilme, žestid. Kõik see aitab eksamineerijal kujundada muljet vastaja teadmiste tasemest, tarkuse tagamaadest, hoiakust, suhtumisest kõne all olevasse probleemi. Loobudes vastamast elava kõne vormis, loobub üliõpilane paljudest tema käsutuses olevatest eelistest. Tema vastus muutub umbisikuliseks teksti ettelugemiseks. Ja kui ka kõik etteloetav on õige, ei vabane õppejõud mõttest: kas ta tõepoolest teab, või teeskleb ainult teadmist, on ta probleemist aru saanud või püüab läbi ajada üksnes mälutööga, tuupimisega. Sest kui inimene on endas kindel, siis ta kõneleb ka veendunult, sulle otsa vaadates, kogu oma olemusega seda veendumust edasi andes. Kui ta aga kõneleb millestki, mis pole talle veel omaseks saanud, tema teadvusesse jõudnud, siis väljendub see selgelt ka tema kõnes.

Suulise eksami muutmist kirjaliku teksti tuimaks mahalugemiseks olen paraku täheldanud nii äsjaste abiturientide — üliõpilaskandidaatide kui ka riikliku komisjoni ees vastavate diplomandide juures. Ülikooliaastad on möödunud, teadmisi on tohutult juurde tulnud, kuid vastuse ebalev maneer on jäänud muutumatuks. Ja tahtmatult tuleb mõte: kas ka spetsialistina rääkides inimestele oma eriala probleemidest säilib sama mahalugemise maneer? Kas ta suudab kuulajaid veenda, luua enda ümber nii vajalikku autoriteedi mainet? Sest on küll olemas teadmised, ent puudub oskus neid teistele edasi anda. Kas seepärast ei peaks eksamiteks valmistumisel pöörama tähelepanu mitte ainult vastuse sisule, vaid ka vormile? Vabas kõnes isikupärasele vastamisviisile, mis tuginеb märksõnalisele plaanile, mitte aga konspektiivselt kirjapandud referaadile? Ka see tahab õppimist, eelkõige praktilist harjutamist, et kujunevast mahalugemise maneerist vabaneda vaba ja isikupärase esituslaadi nimel.

HILLAR PALAMETS

Krista Muldmaa

dixi

«Mis sa arvad, kas igapäevane kiirus muudab midagi meis, inimestes?» Vaatasid mind üllatunult: «Tead, ma pole kunagi millegi niisuguse üle mõelnud. Kust see sulle äkki pähe tuli?»

«Ei tea. Aga täna on kummaliste mälestuste õhtu: lihtsalt meenus paar asja. Ja kuula, ma proovin sulle neist natuke jutustada.»

*

Kohtasin tänaval vana tuttavat. Rõõmus naeratus, tugev käepigistus.

«Kuidas elad? Ammu pole näinud?»

«Hästi ikka. Aga Sina?»

«Keskmise koera elu. Mul ju...»

Mind lõpuni kuulamata, ümberringi sagivale rahvale pilke heites kädistas ta: «Elu peab oskama elada. Muide, kas sa Ellut mäletad? Ta abiellus! Kes oleks võinud arvata, oli teine nii vaikseke...»

Ellut ma ei teadnud. Vaatasime mõlemad kella. «Tead, vabanda, mul on väga kiire,» ütlesin, «eks teine kord räägi pikemalt.»

«Muidugi. Mul ka rutt taga.»

Jälle naeratused, käepigistus, ja läksimegi eri suunas. Hetke pärast oli ta kadunud kiirustava massi hulka.

*

Raputad pead: «Kui püüdsid selle tänavalooga iseenda kummalisele küsimusele vastata, siis tea, et see pole vastus.»

«Kannata. Kuula mind veel.»

*

Pidu käis. Kuuldus naerupuginat, sekka kõvemaid või vaiksemaid hääli, keegi võttis lauluotsa üles, kõrvalruumis mängis magnetofon kahele teineteise vastu liibunud paarikesele — oli kodune pidu. Oli sünnipäev. Kellel, seda esialgu ei teadnudki. Kapil seisis tühi lillevaas... Kesköösk, õnnesoovimise ajaks, sai siiski selgeks, kelle sünnipäeva peeti. Istus laua otsas ja naeratas kõigile. Lillevaas aga jäigi tühjaks. Tulemisega oli olnud kõigil kiire, lihtsalt polnud aega. Või jälle teine seik. Tead ju, et reede on kõige toredam päev. Eriti õhtu. Ootad laupäeva, et peole minna. Olingi ühel seesugusel tantsupeol, mille algus oli paljutõotav: tants tantsu järel keerutasin põrandal. Siis istusin. Stopp! See oli viga. Palju kasulikum näis olevat püsti seista, saanuks rohkem tantsida. Nüüd aga istusin, südames letil oleva leivapätsi tunne. Hetkel nägin üht tumedapäist noormeest minu poole tulevat..., aga võta näpust, läks mööda. Kõrvale istus üks meessoost isik. Silmitses mind hindavalt, ikka ülevalt alla ja alt üles. Tegin näo, et ei märka. Ta palus mind tantsima.

Fragmendid kiirusest

«Oled täna õhtul kinni?»

«Ei.»

«Lähme minu poole. Mul on vaba tuba.»

Minu pearaputusele vastas ta üleoleva naeruga: «Alguses on kõik keeldujad, aga pärast... Muidugi, kui sa päris pipar ei ole.»

Naeran: «Ja mina olin kindel, et armastust esimesest pilgust pole olemas.»

Tants lõppes. Kavaler kadus sõnadega: «Paras sulle, va pipar, kes sa ei taipa, et kõik peab käima vastavuses üleüldse tempoga.» Ja istusin jällegi nurgas, üksi.

*

«On see kõik?» oled huvitatud.

«Ei. Veel tahan rääkida ühest vanamehest.»

«Milleks? Ta on vana ja kõik tema ümber seisab. Sinu küsimuse alla ta ei mahu.»

«Arvad? Eks kuula.»

*

Toal on üks aken, millele õhtuti kinnitatakse tekk, on suurte pragudega pliit, magamisest lohkuvajunud voodi, peaaegu tühi riidekapp, paberi, toidujäänuste ja pesemata kaussidega kaetud laud; nurgas vana ja roostes hiirelõks, põrand unustanud harja, vee ning lapi, õhk raske hallitusest ja kaduvast. Ja elanik selles — onu Juhan. Lumivalge pea, hambutu suu, koobastesse vajunud silmad, tuhmid ja särata, põsed lõdvad ja lottis. Veresooned kätel näivad nahast iga hetk läbi tungivat, ainult üle püksivärvli rippuv kõht kuulutab endist suurust ja vägevust. Nii ta seal vegeteerib, palju pestud, ammustest päevadest pärit riided lotendamas ümber keha, edasiliikumisel toeks männipuust toigas. Peale leiva-peki-kilu midagi suurt ta ei vaja. Kartuleid annavad naabrid ja 45-rublasest pensionist paneb poole hoiukassasse sugulaste tarvis.

Sugulased? Pealinna koorekihist. Käivad vahel külaski. Võtavad kapi ja voodi vahelt tühja taara, asemele toovad viina. Siis ruttavad taas linna, kiirus sunnib tagant ja oma elu tahab elamist.

Nii see käib: kaduvik ja tänane käsikäes.

*

«Kõik. Rohkem ei sõnagi.»

Vaatled mind kahtleva pilguga. Kas ma oskan kõigest järeldusi teha? Võib-olla ei oska, aga fakt on see, et kiiruse pisik, millest on nakatunud meie tunded, vahekorrad, suhtlemine, õgib kohutavalt salamisi kogu meie olemist.

Laul, mis täidab südame

(Algus 2. lk.)

rigent Vaike Uibopuu). Kõrvuti klassikaliste kooriteostega esitati meisterlikult suhteliselt raskema helikeelega kaasaegseid V. Tormise ja A. Ritsingu laule.

Hoogsalt ja haaravalt lõpetas kontserdi TAM. Peale jõulise ja tempoka G. Ernesaksa «Teretuse» olid kavas veel sama autori lüüriliis-traagiline «Lauliku talveüksindus», dramaatiliselt kõlanud A. Ritsingu «Kividele ei jää jälgi» ning R. Lalsonsi patrioötiline, kuid meeldivate lüüriliste käikudega «Kodumaa». Publiku tugeva aplausi saatel esitati kaks lisapalagi. Pärast esinemist kõnetasime veel kord Alo Ritsingut.

Kuidas kontsert läks?

Hästi, kooriga võib rahule jääda. Kuid alati peab lisama ka noriva «aga», sest kahtlemata saab ja peabki paremini laulma. Kõige kandvamalt tuli välja «Teretus», samuti «Kividele ei jää jälgi». «Eestimaa leib», mis koorilt täit tähelepanu ja üsna suuri võimeid nõuab, vajab veel viimistlemist. Meeldis hoog, millega koor esines, ja on tore, et publikutki kõitis meie nooruslik laul.

PRIIT JÕGI,
žurn. I k., TAM-i liige

REPLIIK

Kas reklaamitrikk?

Et midagi teoksil on, teadsid need, kes reedel, 10. detsembril, uude kohvikusse kogunesid. Ootusärevuse lõid pääsmed à 2 rbl. ning teadmine, et Tema ise tuleb. Seni olime Teda vaid kuulnud, kuid nüüd pidi Ta ise oma elusuuruses meie ette astuma. Erutus tõi isegi varem kohale, jälgiti pingsalt kella, mis rõõmsalt üle ettenähtud algusaja lippas, ning askeldavaid assistente, kes Tema tulekut ette valmistasid. Lõpuks saabus kulminatsioonihetk: süttisid prožektorid, lava tühjenes, jättes selle keskele vaid üksiku stereomagnetofoni. Kohe, kohe... väike käeliigutus ning läbi valjuhääldite kostis saali Tema meeldiv stereofooniline hääl: «Tere õhtust, kallid külalised...» Diskoõhtu Tõnis Erilaiuga peaosas oli alanud. Huviga oodati, kuidas ta oma ebatavalise rolliga hakkama saab. Pärast paarikümneminutilist ühemehe*show*'d magnetofonilindilt arvas keegi, et aitab küll, raadios võib ta ju edasi rääkida. Nupule vajutamisega sunniti T. Erilaid vaikima ja õhtu jätkus tormakalt plaadivahetamise rütmis.

Ettepanek: edaspidi võiks näiteks diskoõhtu korraldada Napoleoni või Kutuzoviga. Kindlasti leidub mõni lahke mees, kes on meediumi rasket osa nõus enda peale võtma ja ülesande keerukust arvestades võiks pääsme hinda tõsta.

MADIS SALUVEER

Tänu

Ülikooli rektori nimele saabus kiri tallinlase Õ. Laidre tänuavaldusega. Õ. Laidre on olnud Arstiteaduskonna vilistlase, Harjumäe haigla arsti Anu Hüti patsient, kelle tähelepanelikkus ja sõbralikkus teda liigutanud. Ühtlasi tänatakse ka Arstiteaduskonna õppejõude eeskujuliku arsti kasvatamise eest.

RSR

Täna kell 19.30 toimub ülikooli uues kohvikus teaduskondadevaheline viktoriin rahvusvahelistel teemadel. Järgneb disko.

Mõttevahetuse jätkuks

Teesid ja antiteesid abielu kriisi ümber

R. Palmaru apelleerib Mark Twaini teosele «Kirjad Maa pealt» (lk. 48). «Vastuseks oponendile» kirjutab ta aga täht-tähelt: «Inimesel on peas õige suur tükk halli ollust, mis teda inimeseks teeb ja loomast eraldab — nimelt mõistus.» Laskumata arutlusse, kas mõistus on hallollus (harilikult on küll aju koor vaid halli värvi), tahaks tuua tsitaadi samast M. Twaini raamatust lk. 16: «Ja see tuleb sellest, et nad ei oska üldse mõelda, nad ainult mõtlevad, et nad mõtlevad. Tegelikult ei ole nad võimelised mõtlema. Kümne tuhande inimese kohta ei leidu kahtegi, kel oleks seda, millega mõelda.»

M. Twain küll liialdab, kuid mitte väga palju. Juba mitmed aastad tagasi oli teada, et 20% USA elanikkonnast on psüühiliselt rohkemal või vähemal määral defektsed. Üldine tendents: mida tsiviliseeritum ja kõrgema tehnikaga maa, seda rohkem esineb inimestel psüühilisi häireid. Värskemaid andmeid: 24 miljonit USA noorukit vajavad psühhiaatrilist ravi («Noorte Hääl» 15. IX 1976 «Saatanaga peaosas»), s. t. iga kolmas nooruk! Arvestades tehnika edasist võidukäiku kogu maailmas tuleb karta, et psühhiaatrilist abi vajavate inimeste arv suureneb pidevalt. Kas tasub loota sellisel juhul inimeste mõistusele? Või likvideerida koos abielusuhetega kõik reglementeeritud inimestevahelised suhted ja viia inimkond absoluutse anarhiani? Seda ajal, kui pidevalt kasvab psüühiliselt ebatervete inimeste arv, rohkenevad spontaansed huligaansused ja kuriteod? Väga huvitav ja «rõõmustav» perspektiiv! Kui aga tahetakse või peetakse paratamatuks ainult seaduslike abielusidemete likvideerimist, siis tekib kohe küsimus: mis seda asendab? Kus on positiivne programm? Seda ei ole ükski abieluvastastest esitanud. Järelikult abielu nähtavasti ei saa kaduda, ta võib ainult muutuda senisest vähemal või rohkemal määral erinevaks. Abielu kui niisugust ei välista sugugi asjaolu, et iga ühiskondliku formatsiooni ajal on leidunud psüühiliselt või füüsiliselt defektseid inimesi, kes on jäänud väljapoole abielu. Vallaliseks jäämine võib olla tingitud ka lihtsalt võimatusest partnerit leida, nagu pärast viimast maailmasõdagi jäi palju naisi üksikuteks põhjusel, et nende jaoks ei jätkunud mehi, kes oleksid nendega abiellunud. (Muide, Saksamaal lubati pärast Kolmekümneaastast sõda kümne aasta jooksul igal mehel võtta kaks naist, sest muidu oleks pooled naised vallalisteks jäänud. — A. H. Tammsaare, «Sic transit...», Tartu 1924, lk. 90).

Minu arvates ei saa abielukriisi vaadata omaette probleemina, vaid see on osa inimese üldisest võõrandumisest. Inimese võõrandumisega seotud armastuse ja abielu probleemil on filosoofiline, sotsiaalne, juriidiline, meditsiiniline, seksuaalne, eetiline, esteetiline jne. aspekt. Vaid paljude nimetatud erialade (ja ka teiste, näiteks pedagoogika) teadlaste kompleksse uurimuste tulemusena võib öelda midagi konkreetsemat.

Veel mõnest artiklis esinenud küsitavusest.

Tsitaat artiklist «Vastuseks oponentidele»: «Ka artikkel «Naiste emantsipatsioon contra *abielu» vaid seletas abielu kui institutsiooni tekke, arengu ja võimaliku kadumise protsessi, mitte mingil juhul aga ei pretendeerinud abieluprobleemide lahendamisele.» Kui kadumine pole lahendus, siis mis saab selleks veel olla? Teoreetiliselt võimalikud variandid: (1) abielu säilib väiksemate või suuremate muutustega, (2) abielu kaob. Kui autor peab võimalikuks abielu kadumist naiste emantsipatsiooni tagajärjel, siis oleks artikli pealkirja lõpus pidanud olema küsimärk. Nüüd aga*

(tsitaat): «Ajapikku koos abielusuhete arenguga areneb ka kasvatussüsteem ning kindlasti suudab see tulevikus perekonda asendada.» Nii et ikkagi perekond, niisiis abielu, asendatakse. Aga see on ju lahendus, kuigi eespool mainitakse, et artikkel ei pretendeeri abieluprobleemide lahendamisele. «Vastuseks oponendile» väidetakse ka, et «perekond ei ole asendamatu... Praegu on lapse kasvatamine perekonnas hädavajalik seepärast, et see on otstarbekas, mitte aga paratamatu.» Võimalik. Aga võib-olla pole ajapikku otstarbekas isegi sünnitamine? Juba viiekümnendail aastail kasvatas Bolognas professor Petrucci inimlooteid inkubaatoris kolmanda kuuni. Meditsiinitehnika ja biokeemia arengu kiirust arvestades pole tõenäoliselt kuigi kaugel see aeg, kus inkubaatorist võib saada elava lapse. Iseküsimus muidugi, kui otstarbekas see on. Professor Petrucci (kes muide on filminud munaraku viljastumise protsessi ja loote arengut ning demonstreeris seda filmi NSVL TA-s 1961. a.) ise seda küll otstarbekaks ei pea, vaid kasutab loote elundeid defektide parandamiseks normaalselt sündinud inimestel. Näiteks inkubaatoriloote hüpofüüsi siirdamine ajuripatsi puuduliku talitluse all kannatavale inimesele on andnud häid tulemusi. Õnnetutele viljastumisvõimetutele naistele on ta viinud väljaspool naise organismi viljastatud munaraku emakasse, et loode seal kasvaks ja naine saaks normaalselt sünnitada — nii nagu see on loomulik ja looduse seaduse poolt ette nähtud... Seega nii sünnitamist kui ka laste kasvatamist perekonnas tuleb käsitada möödapääsmatutena.

Ei ole eriti kuulnud, et neiud abielu kaotamisele (või kadumisele) «Hosiannat» laulaksid. Nähtavasti ei ole naissugu vaatamata emantsipatsioonile oluliselt muutunud En-

gelsist saadik, kes kirjutas «Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimisest» (Tallinn, 1958, lk. 47): «Mida rohkem majanduslike elutingimuste arenemisega, järelikult muistse kommunismi lagunemisega ja rahvastiku kasvava tihedusega põlised sugude vahekorrad kaotasid oma algse naiivse iseloomu, seda rohkem pidid nad tunduma naistele alandavatena ja rõhuvatena; seda tungivamalt pidid nad igatsema lunastusena õigust sugulisele karskusele, ajutist või kestvat abielu (minu sõrendus — I. S.) vaid üheainsa mehega. Meestest ei võinud see edusamm algust saada pealegi juba sellepärast, et neil ei ole kunagi, ka tänapäeval mitte, meelde tulnud loobuda tegeliku rühmaabielu mugavustest.»

ILMAR SARG,
ravi III k.

Mõned hädavajalikud korrektiivid

«Perekond ei või ei teoreetiliselt ega praktiliselt olla ühiskondlik-kommunistliku keskkonna resultandiks. Laste kasvatamine perekonnas on utoopia. Niisugused lapsed ei suuda kommunismi sisse kasvada. Perekond kui individualistlik üksus rikuks lapsi nii kõlbeliselt kui ka füüsiliselt. Miks ei võiks perekonnas sündinud lapsed kohe lastekodusse või lasteaeda anda ja seejärel uus perekond luua? Mees ja naine ühinevad vastastikuses ihas, nad kujutavad endast võrdväärseid sotsialistliku tööühiskonna liikmeid, kusjuures ühiskond võtab enda peale hoolitsemise terve ja tööka järelpõlve eest.»

Need mõtted ja tsitaadid näikse pärinevat R. Palmaru artiklist «Naiste emantsipatsioon contra *abielu». Tegelikult on nad märksa vanemad, olles avaldatud 1924. aastal I. Bulatovi ja V. Strojevi poolt. Tegemist on nn. tiivutu Erose teooriaga, mis väljendas pseudorevolutsioonilist suhtumist armastusse ja abielusse.[1]*

Aeg ise on näidanud nende seisukohtade paikapidamatust. Aga võib ju öelda, et vahepeal on möödunud üle 50 aasta, ja ehk on nüüd asi uuesti niikaugel?

1968. a. võttis NSVL Ülemnõukogu vastu «NSV Liidu ja liiduvabariikide abielu- ja perekonnaseadusandluse alused». Sellele järgnesid liiduvabariikide abielu- ja perekonnakoodeksid (Eesti NSV-s 1970. a.). Nende aktide vastuvõtmisele eelnes pikk töö, mis hõlmas ka vastavate ühiskondlike suhete uurimist, ja neid ei kehtestatud mitte paariks aastaks. «Alustest» ja koodeksitest võime lugeda, et abielu- ja perekonnaseadusandluse üheks põhiülesandeks on kommunistliku moraali põhimõtetel rajaneva perekonna edasine tugevdamine. NLKP Keskkomitee aruandes partei XXV kongressile räägiti vajadusest parandada naiste seisundit tööprotsessis osalejana, emana, laste kasvataja ja perenaisena.[2]

Ma ei kavatse nende argumentidega hakata ümber lükkama R. Palmaru konkreetseid väiteid.[3] Asi on aga nii, et nimetatud dokumendid on liiga tähtsad selleks, et tänapäeva olulist sotsiaalset probleemi — abielu- ja perekonnasuhteid — analüüsides neist lihtsalt m ö ö d a m i n n a, seda enam, et neis räägitakse vajadusest t u g e v d a d a abielu ja perekonda.

Ajalooline tagasivaade ei asenda tänapäevaprobleemide analüüsi, küll aitab see tänapäeva mõista ja võib olla üheks täiendavaks atribuudiks oma süsteemi ülesehitamisel. Paraku tuleb siingi teha R. Palmarule üks korrektiiv. Ta ei tee millegipärast vahet paarabielu *ja* monogaamia *vahel. Tuleb välja, et paarperekond püsis naiste emantsipatsiooniliikumise esimese etapini (kapitalistlike suhete tekkimiseni).[4] Ka Andres ja Krõõt olid paarabielus! Niisiis on Tammsaare kirjanik, kes käsitles barbaarsuse ajajärku meie ajaloos, tsivilisatsioon oli alles tulemas. F. Engels ütleb ju selgesti, et on olemas kolm abielu peavormi, mis üldiselt vastavad inimsoo arenemise peastaadiumidele. Metslusele vastab rühmaabielu, barbaarsusele paarabielu ja tsivilisatsioonile monogaamia.[5] ENE-st võib ka igasuguste ajalooalaste eriteadmisteta isik lugeda, et ürgkogukondliku korra tüüpiline abieluvorm, matriarhaadile omane paarabielu asendus üleminekul patriarhaadile järk-järgult monogaamiaga.[6]*

Cogitationes poenam nemo patitur. *Aga kui I kursuse üliõpilane ajab riigi ja õiguse ajaloo eksamil paarabielu ja monogaamia segamini, kukub ta tõenäoliselt läbi.*

[1] Vt. selle kohta lähemalt V. T š e k a l i n. Armastus ja perekond. Tln., 1965, lk. 27—29.
[2] L. I. B r e ž n e v. NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXV kongressile ja partei järjekordsed ülesanded sise- ja välispoliitika valdkonnas. Tln., 1976, lk. 98.
[3] Väga ajakohane on vaadata ka V. I. Lenini ja I. Armandi arvamustevahetust armastusvabaduse kohta. Vt. V. I. L e n i n. Teosed, 35. kd., lk. 142-146.
[4] «TRÜ» 15. oktoobril 1976.
[5] F. E n g e l s. Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimine. Tln., 1958, lk. 67.
[6] ENE, 5. kd., lk. 544.

Õigusteaduskonna vanemõpetaja JAAN SOOTAK

T o i m e t u s e l t: «Kuldne kesktee tähendab tõde.» Seda tarkusetera silmas pidades avas ajalehe «TRÜ» toimetus k. a. 8. oktoobril R. Palmaru radikaalse artikliga «Naiste emantsipatsioon *contra* **abielu» mõttevahetuse, mis ühtaegu kujutas endast vastukaja akad. G. Naani vastavasisulistele esseedele ja proovikivi, veendumaks kõnealuste probleemide teravuses ülikoolis. Temperamentset, puhuti äärmuslikku väitlust on jätkunud tänaseni ja oleme veendunud selle jätkumise võimalikkuses edaspidigi. Kuid... siin teeme vahepeatuse, pöördudes isekeskis «Sirbi ja Vasara» abielumaterjalide (sh. dots. Ene Tiidu artikli) või ühiskonnateaduste seminaride vastava temaatika juurde. Ja tõdegem siinjuures:**

- **naiste emantsipatsioon on ülimalt aktuaalne (ka ülikoolis);**
- **probleemi ei saa vaadelda isoleerituna ühiskonnaelu teistest nähtustest;**
- **ka kõige julgemaid prognoose korrigeerib aeg;**
- **elu enda tähelepanelik jälgimine annab lõppude lõpuks vastuse meie teooriatele ja «teooriakestele»;**
- **küsimus «Abieluga või abieluta tulevikku?» jäägu veel kord lahtiseks.**

Klubinõukogu uus koosseis

TRÜ ametiühingu klubi nõukokku valiti: Andres Salmistu (esimees), Andres Ader (aseesimees), Hannes Kaljujärv, Helle Kikas, Urmas Roosimaa, Virve Galkina, Marica Alaküla, Karin Vaha, Tõnu Laupa, Tiit Aunaste ja Katrin Koduvere.

Näitus kohvikus

Sedapuhku esitlevad end Eesti Riikliku Kunstiinstituudi üliõpilased. Maalid Jaan Elkenilt (arhit. V k.), Jaan Pungalt (maali eriala V k.), Jaan Paavlelt (keraamika II k.) ja Margus Kadarikult (metallehistöö IV k.). Graafikaga on esindatud Vladimir Timofejev (graafika V k.), Indrek Hirv (keraamika II k.). Näitus jääb avatuks 16. jaanuarini 1977.

Oma muljetest võite kirjutada Kunstiinstituuti ja ka ülikooli lehele. Tulge vaatama!

Venia legendi

Teisipäeval, 21. detsembril kell 15.15 toimub nõukogu saalis psühhiaatriakateedri dotsendi kt. Märt S a a r m a avalik loeng teemal «Larveeritud depressioon» dotsendikutse taotlemiseks.

Prof. LEMBIT ALLIKMETS,
Arstiteaduskonna dekaan

Teade

18. detsembriks väljakuulutatud diskorite turniir lükatakse edasi tehnilistel põhjustel järgmisele semestrile.

TRÜ klubi nõukogu

Ujujad

Veespordi kateeder korraldab 2. jaanuarist 8. veebruarini ujumiskursused edasijõudnutele.

Soovijatel registreeruda hiljemalt **25. detsembriks veespordi kateedrisse Gagarini 1, tuba 201.**

Veespordi kateeder

Tööpakkumine

Ülikooli lasteaed vajab **kasvatajat ja koristajat** (võib ka poole koormusega). Tulla Burdenko t. 42, tel. 324-72.

Südamlik kaastunne Urvele armsa ema

LEIDA PIHLAKPUU

surma puhul.

VI kursuse pediaatrid ja juhendaja

Avaldame kaastunnet Eva Peebole

EMA

surma puhul.

Inglise filoloogia III kursus

Uut teatmekirjandust

sisaldab kodu- ja välismaa olulisemate patendiorganisatsioonide ja -asutuste nimesid, rahvusvaheliste konventsioonide nimetusi ning patenditöö spetsiifilisi väljendeid. Sõnastiku kasutamist hõlbustavad vene ja eesti terminite tähestikulised registrid.

1. **Inglise-vene-eesti patendinduse sõnaraamat.** Tallinn, 1976. 363 lk. A—36847. Peale patendinduse põhiterminite
2. **Maailma poliitilised parteid.** Teatmik. Tallinn, 1976. 282 lk. 5T — 228.
3. **Meyers Neues Lexicon. Band 18. Speic — Tribo.** Leipzig, 1976. 704 E(s) — 12.
4. **Schubert, R., Wagner, G. Pflanzennamen und botanische Fachwörter.** Leipzig, 1975. 466 lk. 21T — 75.
5. **Stypula, R. Słownik przysłow rosyjsko-polski i rosyjski.** Warszawa, 1974. 658 lk. 12T — 29.
   Vene-poola ja poola-vene vanasõnade ja kõnekäändude sõnastik sisaldab üle 3000 leksikaalse ühiku mõlemas keeles. Mõeldud üliõpilastele-filoloogidele, tõlkijatele, õpetajatele, ajakirjanikele.
6. **Tuhat fakti Nõukogude Eestist.** Tallinn, 1976. 157 lk. 26 (Ee) — 24.
7. **The Writers Directory 1974—1976.** New-York — London, 1973. 936 lk. 12T — 30.

1. **Англо-русский политехнический словарь.** Москва, 1976. 647 lk. 24S-188.
   Sõnastiku kolmas trükk sisaldab 80 000 teadus- ja tehnikaalast terminit.
2. **Малая математическая энциклопедия.** Будапешт, 1976. 693 lk. 17E-4.
3. **Ретроспективный сводный указатель иностранных периодических и продолжающихся изданий 1750—1965.** Bl 4-98.
   Том 2. B-C, Москва, 1975. 452 lk.
   Том, 3, D-1, Москва, 1976. 468 lk.

Täna ilmub ka venekeelne «ТГУ». Meie ajalehe järgmine number ilmub 28. detsembril.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Riiklik Ülikool» («Tartuski gosudarstvennõi universitet») Orgaan parteikomitee, rektoraadi, komitee LKNÜ ja ametiühingukomitee Tartu Riikliku Ülikooli. Aadress: Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 6484. MB-07706.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AS

Rahvusraamat

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 49 17 ДЕКАБРЯ 1976 Г., ПЯТНИЦА XXIX ГОД ИЗДАНИЯ

Наступает пора экзаменов
(об академических задолженностях)

Весенний семестр 1975/76 уч. года оставил «в наследство» 482 должника, т. е. примерно 10% общего числа студентов, обучающихся сейчас на дневном отделении. Кстати, приблизительно столько же студентов учится только на «отлично». С должниками обычно поступают следующим образом.

На факультетах составляются графики ликвидации академических задолженностей, о сроках ликвидации долгов сообщается задолжникам, после чего остается ожидать результатов. Графики предполагают ликвидацию задолженностей к 1 октября. Пытались учитывать также количество долгов и прочие обстоятельства в каждом конкретном случае. Студенты, имеющие лишь одну задолженность, должны ее ликвидировать в первой половине сентября.

Действительное положение дел, однако, значительно отличается от планируемого. В чем же состоит проблема?

К 15 сентября общее количество должников уменьшилось на 176 студентов, вместо ожидаемых 299. Следовательно, из графика «выпали» 143 студента, и только 20 смогли добиться успеха и ликвидировать 2 или более задолженностей раньше срока.

На 1 октября насчитывалось еще 69 должников, 21 из которых были представлены к отчислению вследствие академической неуспеваемости; оставшиеся 48 не смогли сдать долги в срок вследствие болезни.

Спустя еще полмесяца, т. е. к 15 октября, число задолжников составляло 25, вследствие чего количество отчислений, по всей видимости, увеличится.

Нетрудно понять, что́ повлечет за собой подобное положение в текущем семестре, если таковое будет иметь место после предстоящей сессии. Академические задолженности весьма серьезно мешают работе. Обычно должники не включаются с полной отдачей в новый семестр, поскольку «старое» мешает. Из их учебного времени исключаются дни, затраченные на пересдачу зачетов и экзаменов и т. д. Таким образом возникают потенциальные задолжники и на будущий семестр, или же результаты учебы таких студентов весьма посредственны.

Весьма настораживает также факт, что студент (особенно на первых курсах) не способен пока еще реалистически оценить положение дел, а в худшем случае — и не желает делать этого. Слишком часто причиной перерыва в учебе является появление задолженностей и игнорирование сроков их ликвидации.

Однако сто́ит подумать уже сейчас о профилактике и последствиях предыдущего опыта...

Заведующий учебной частью
М. Э. САЛУНДИ

▼ на подъёме к вершине

впереди — зимняя сессия! ▲

«Неясно еще и то, всегда ли следует отправить в школы людей, не желающих этого и показавших себя более пригодными в другой работе».

«Не все лекции могут быть одинаково хороши»...

«Тем более практика показывает, что при сдаче некоторых курсов результаты у тех, кто готовился три предэкзаменационных дня по конспекту, и тех, кто в течение полугода «изготовлял» их, примерно одинаковы».

«Контроль за посещаемостью... мешает людям, серьезно занимающимся наукой»...

Так говорил И. Розенфельд...

Он поделился с читателем своими соображениями в статье «Советы — новой редколлегии» («ТГУ», 8 октября 1976 г.). Попробуем разобраться в его тезисах.

Как, вероятно, все помнят, высшая школа дает специальное образование. К примеру, специальность, которую получают при окончании университета выпускники отделения русской филологии — учитель средней школы. Это отнюдь не тайна, которой кто-то ошеломляет «разочарованных» выпускников при получении ими диплома — об этом студенты предупреждаются в первый раз при поступлении на факультет, а потом еще много раз в течение всего срока обучения.

В жизни случается, что какой-то человек однажды ощущает: он ошибся в выборе специальности, его призвание в ином. Ситуация эта всегда драматична. Видимо, разрешить ее можно двояким образом. Или пойти на все неудобства, сопряженные с крутым поворотом в своей судьбе, и досрочно покинуть стены учебного заведения во имя новых дорог. Или, когда в твоем характере не заложено достаточной для этого стойкости, — окончить вуз и отработать в «нелюбимой» роли (скажем, школьного учителя) те короткие, те минимальные три года, которые установлены для этого в нашей стране. Три года — очень мало, если учесть, что целые пять лет того места, которое ты занимал в университете, был лишен другой, может быть, более ему соответствующий человек...

Далее, в статье явно смешиваются две весьма разные вещи. Конечно, можно представить себе некоего человека, поставившего целью пребывания в университете успешную сдачу сессий. При известной ловкости и изворотливости можно, видимо, обманывать лектора, ничего не делая в семестре, а на экзамене списывая со шпаргалок и чужих конспектов. Преподавателя можно, видимо, где-то «перехитрить» — именно потому, что всяким порядочным людям свойственно надеяться на чужую честность. Никому не хочется верить в существование среди студентов, которым отдаешь свои знания и опыт, подобного затесавшегося «ловкача». Однако несомненно, что истинная цель пятилетнего пребывания в альма матер — не сдача сессий, а получение знаний. Экзамен, зачет — лишь способ проверки этих знаний; способ, рассчитанный на людей, честно старающихся их получать. Каждому — свое; и подавляющее большинство студентов уходит из университета, так и не научившись «практике» ловких комбинаций (во имя зачетной книжки с гладко сданными предметами), которая хвалится в статье — но зато изучив науку.

Весьма сомнительно, напротив, близкое знакомство с наукой того, кто изучал её по три дня в семестре, в остальные дни прогуливая лекции и априори «философствуя» об их качестве.

РЕДКОЛЛЕГИЯ

Комментарий к „советам“

Тартуские ученые на конференции скандинавистов

С 6 по 10 декабря в Ленинграде, в Доме ученых, проходила VII Всесоюзная конференция по скандинавистике.

С советской стороны с докладами выступили 190 ученых, и 20 — из ГДР, Польши, Финляндии, Швеции, Дании, Норвегии и Великобритании. Всего участников было около 250 человек.

Работа проходила в шести секциях: новейшей истории и экономики; новой истории; средневековой истории; археологии и этнографии; литературоведения и искусствоведения; языкознания.

Конференция была широкоохватной и представительной. В составе участников — 1 академик, 1 член-корр. АН, 26 докторов и 63 кандидата наук, преподаватели университетов, сотрудники НИИ, музеев и библиотек.

От ЭССР участие приняли 13 человек, из них с докладами в пяти из названных секций (кроме секции археологии и этнографии) выступили 9 ученых. Среди докладчиков были такие выдающиеся ученые, как член-корр. АН ЭССР, д-р ист. наук, проф. Х. И. Мосберг, д-р ист. наук, и. о. проф. ТГУ Х. А. Пийримяэ и канд. филол. наук, зав. кафедрой немецкого языка ТГУ Ю. А. Тулдава.

Как особенность данной конференции было отмечено следующее: 1) общее повышение научного уровня, расширение тематики конференции, попытка решения многих проблем комплексными методами; 2) в отличие от многих научных симпозиумов, конференция по скандинавистике собрала представителей всех наук, независимо от их профиля, что полностью оправдало себя и послужит делу развития скандинавистики в нашей стране; 3) стало ещё более активным участие в конференции наших зарубежных коллег; 4) истинно творческая, деловая атмосфера царила на заседаниях; возникавшие на них оживленные дискуссии послужат основой проблематики будущей конференции.

Следующую конференцию скандинавистов решено провести в Петрозаводске весной 1979 года.

М. Н. РАУДАР

Вечер русской культуры

7 декабря студенты отделения русской филологии устроили для своих коллег — эстонских филологов — вечер, посвященный русской культуре. Вечер проходил в помещении студенческой столовой.

Русисты представили разнообразную программу. Она открылась выступлением двух конферансье — В. Руднева и М. Безродного. (Далее в ходе вечера В. Руднев также прочел сатиру А. К. Толстого «Сон Попова», а М. Безродный представил шуточную интермедию «В парикмахерской»).

В течение всего вечера звучали песни: современные, русские народные, романсы... Читались стихи Блока и Есенина. О. Штейн, Л. Кофман и И. Немировский представили драматическую сцену из Козьмы Пруткова.

Этот своеобразный вечер может оказаться началом новой традиции на филологическом факультете.

О конкурсе самодеятельности

В конкурсе самодеятельности первых курсов победил биолого-географический факультет. На втором месте филологи, на третьем — юристы. Далее места распределились следующим образом: исторический, математический, экономический, физико-химический, медицинский, физкультурный факультеты.

За честь биолого-географического факультета сражались одни биологи. Их композиция на восточные мотивы — это призыв к человеку быть здоровым во всех смыслах. В программе были использованы остроумные высказывания древних индийцев, упражнения йогов. Программа производила впечатление именно своей неожиданностью, свежестью идей. Восточная музыка, сопровождаемая упражнениями йогов, сделала зрелище еще более приятным. Ровное выступление сильного по уровню ансамбля и хорошее сценическое движение ясно свидетельствовали о большой репетиционной работе, предшествовавшей показу.

Вторым номером была стихотворная программа из лирики эстонских авторов. В ней звучали стихи Марие Ундер, Вийви Луйк, Минни Нурме и др., исполнявшиеся в камерном стиле. Программа в целом была сердечной, стихи читались очень старательно и хорошо принимались публикой.

На историческом факультете дефектологи представили шоу по известной книге И. Аазамаа «Как себя вести».

Интересная композиция «Теорема о жизни» была предложена математическим факультетом.

За филологический факультет выступили эстонские филологи. Они представили «Колдовские штучки» Арво Валтона. Выступали при свечном освещении, в черных костюмах, что привлекло особое внимание. Специального упоминания заслуживает выступление Ану Рамп (песни в начале и декламация в конце программы). Успеху способствовали также журналисты, которые поставили трагикомедию проф. Ю. Пээгеля «К экзаменам готовы».

Юридический факультет единственный в этом году представил идейно-тематический стихотворный монтаж. В программе юристов «Мы хотим жить» было использовано много стихов современных эстонских авторов, а также произведения Б. Брехта.

МОЙ ПЕС

Мурка, ах, как мне понятно,
что ты изучаешь меня!
Видишь там чуточку грусти,
Мурка?

(Я не умею лаять по-твоему.
но понимаю слова твоих глаз).
«Человек» — не всегда оно звучало
гордо

в провозгласившем это веке.
Да, я — один из нас, но не каждый из
нас посмеет

гордиться своим названием,
читая в твоих глазах.

Ах, Мурка.
Кое-кто из нас умеет как ты.
Кое-кто из нас умеет рычать.
кое-кто умеет хвостом вилять,
кое-кто кусать. (Из-за спины,
непременно из-за спины!)

Я не умею.
Я не умею вилять хвостом.
Я не умею лаять по-твоему, хоть
понимаю слова твоих глаз.

Веришь ли, что я тебе друг?
Ах, Мурка, Мурка...

Стихи Яана КАПЛИНСКОГО

Пер. и фото Ю. МИНЕРАЛОВА

ARS

Выпуск III

О. НИКОЛАЕВА

ОБРЯДЫ И ЛИЦЕДЕЙСТВА

Встряв мерцанием звезд в деревца,
Словно белая пудра с красавиц,
Золотая пыльца, как румянец,
У цветов опадает с лица.

Не понять, то ли это восток,
То ли в ризах обряд христианский.
В облаченьи церковном жучок,
Землеройки наряд арестантский.

Тушью водят, пылят без конца,
То корицей курят, то ванилью,
Эти — мелко вредят изобилью
В низких яблонях из-под венца.

В астрах архиепископ сидит.
Рядом черная муха в сутане
И какой-то картавит в коране.
В картузе. Бородат, даровит, —
Но не примут его мусульмане.

В полдень женский уже монастырь.
Мелкий труд капуцинок — капустниц,
Кружева и мережки искусниц
Словно в пустынь плывут на пустырь.

Ближе к ночи — опять семисен.
Будды майских жуков, секта дзен.
По канавкам, меняя убранство,
Христиан поднимают с колен
Проповедники конфуцианства.

В маке меркнет какая-то тля,
За едой наслаждение для,
Попадья — не иначе. И клопик
Набивает животик, как попик.

Ароматный вскипает во мгле
Самоварик у них на стебле.

Там — китайский театр теневой.
Мыши падают вниз головой.
Мягкой тьмой поглощаются звуки.
Вдруг — к утру — представленье Кабуки.
И актера наряд дорогой.

Милость царская, почесть — блистать.
Черный цанни метнется листать
Мошкары световые усилья —
Так дрожать, так таращить надкрылья,
Так раскрытой слюдой трепетать!

Мотылек, обуян, обречен,
Прямо к рампе летит, привлечен
Светляков фосфорической гнилью.
Не по ним — европейская стужа.

Рыкать в опере, горло натужа,
В створках смокинга кашель скрывать.
Лучше слушать небесную Ушес;
В танце — Уж инсценировать ужас,
Маску счастья, как щит, надевать.

Гейша-бабочка, или другая,
Чьей-то властной руки избегая,
Может, ласки монаршей страшась, —
В темноте, на листе, не взлетая,
Орхидею лица закрывая,
Возле блошки сидит, притаясь.

Им темно. От кино или «Но»
Убежит, подобрав кимоно,
Прочь от света, скользя вдоль былинки,
В семена семеня, в паутинке.
Ниже — скрыться из глаз, наконец,
Вниз по стеблю луны, по тростинке
В чайный свой колокольчик — дворец.

Р-раз! — приемом дзюдо — и на спинке.
Крестовик, террорист и борец
В свете лунном вскрывает ларец
Живота китаянки-блошинки.

И, пока надеваешь очки,
Земляные рачки в кулачки,
Не шутя, выпускают друг-другу,
Самурай самураю кишки
За блошиные те потрошки.
И кладут ее ножками к югу.

Вот подруга лежит на крыле.
Глазки сомкнуты. Ножки так тонки.
В узком листике, как в плоскодонке,
Тотчас тащат ее по земле
Хоронить черепашки-японки.

Но куда от судьбы убежишь?
Сколько всех их ни склевывал стриж,
Но, позарившись на мертвечину,
Шаркнув крыльями, рвет паутину
И, как демон, врываясь в просвет,
Ввысь уносит блоху на тот свет.

Однодневка летит в синеву,
Миг отпраздновав краткий и вечный.
Ниже, ниже — туманом в траву.
Выше, выше — туманностью млечной.

Ольга Николаева — в прошлом студентка ТГУ. Автор тетради стихов «Музыка» («Окно», Таллин, 1975) и сборника «Немеркнущий сад» (Рига, 1976).

С. СЕМЕНЕНКО

ОСТАНОВИТЬСЯ

как лодка скользит
скоро днищем в песок
скользить
стоять
почти
медленно плыть
медленным шагом
спать
почти
спать на ходу
дышать
остановиться
совсем
совсем

блаженство

и так долго долго долго бы долго
господи двадцать минут

*

В зеленом рае ангел безголовый
На бывшем кладбище, в
столиственном раю
Поёт средь лип в густой одежде
новой
Всё ангельскую партию свою.

И складки серые плывут вдоль
переносья,
Всё мимо них меня несёт трамвай
Как бы во сне светящиеся листья
Скользят за ним, изображая рай.

И друг на друга руки возлагая,
Всё слушают, как ангел им поёт
На хорах лип и в хороводе мая,
На кладбище, пока трава растет.

*

Мне те безразличны, а новые эти
не новы.
Проходят по кромке амфор
златые коровы.
По утвари странной, по росписи
ваз безымянной,
По мраку гробниц — волов
вереницы,
Прямые ряды буйволиц.
Мне идолы древних дороже, чем
нежные тени ресниц.
На жесткое ложе, как в память,
на дно саркофагов
В пропитанных зельем пеленках,
как в кровью пропитанных
флагах. Ложусь,
Пронизана жизнью, как страстью,
и, к счастью,
Над участью мертвых я власти
своей не стыжусь.
Царица пресытилась. Новые крики
не новы.
По краю амфор, как стихи,
золотые коровы.
Их тонкие ноги, рогатый венец,
Конец.

«Поэзия В. Луйк с самого начала проникнута великим преклонением перед природой. Сначала это и были стихи о природе, воплощение переживаний, связанных с ней. И хотя поэтесса и сейчас выражает свои чувства через образы природы, всё бо́льшую важность приобретают вопросы человеческого бытия, сложные комплексы сознания, определение собственной личности».

Э. МАЛЛЕНЕ

ВИЙВИ ЛУЙК

(Перевела Ольга Николаева)

Травы вечные пусть зеленеют,
Медом да тяжелеет лес —
Нас уж эта тропа не поманит
Ни в осень, ни в синь небес.

Стынь, качанье во мгле зеленой,
Все еще сыплет с древес,
Но двор уже полон, полон,
По горло от дюн белес.

Глянь — покойница вышла
прабабка
В таком же вот ситце вдруг.
Что нам в городе этом забытом,
Коль смеялся над скупостью рук?

Не пойму я, чего же он хочет?
Дознаться, случится что ж
С коровой бесплодной яловой,
Давно уж попавшей под нож?

Все ли цел в черепках растущий
Иль, как камера-настежь, пуст
С двух сторон роскошно цветущий
Георгиновый в сердце куст?

Промолчу. Это бывшее лучше
Прошлым снегом мне счесть самой.
Глажу пряди волос колючих,
Грею косы одну другой.

Потому что — лишь
приоткрой —
Рот мне виден становится свой:
То, что он так заносчиво молод —
Это сделано красной ольхой.

М. ГОРУНОВИЧ

ИЗ ГРЕЧЕСКОГО

Полпути пронеслась Артемидой.
Вдруг восстала убитая мною
И — «будь проклята! — молвила
Мойра. —
Стой, и думай, и кайся».

Отныне —

К подошвам моим
с каждым шагом
Мои же следы
прилипают.
Иду —
как на пудовых
котурнах,
Продолжаю идти —
дальше.
На котурнах
бежать невозможно:
Приросли —
сделать шаг
опасно.
Уже высотой —
до полдома.
По-ша-ты-ва-ет —
во все стороны.
Опоры
нет и не будет.
Костыли —
горда —
отвергаю.

Стойкость —
что сосуд у дочерей Даная:
Стбит ветру тронуть —
в камень
врежусь.
— Осторожней, погоди, опомнись!
Воля Рока —
доживай сидя.
— Да, уже смертельно
устала . . .
Хотелось бы быть —
дольше.
Быть . . .
Но — *как?*
Присяду на крышу.
Отдохну.
Осмотрюсь.
Запомню.
И пойду —
легким шагом —
встречь ветру.
А следы
всё
прилипают.

ИЗ ВИЛЬЯМА ШЕКСПИРА

Измучен всем . . .
Сонет 66

опадают страницы лепестков
календарных
звери тихо добреют вы же злы и
бездарны
миражи опадают проступают пустыни
проступает планета с небесами пустыми
по-над Темзой пропойцы в балаганах
паяцы
все во что-нибудь верят все чего-то
боятся
все толкутся в передних сверху донизу
все
продают покупают все в одном колесе
всяк по-своему строят по колено во
лжи
всякий раз очень серую очень светлую
жизнь
а над их копошеньем пережившим века
улыбается солнце остывая слегка
и рожденный не новым хоть
шестнадцатым веком
я живу и зовусь как и все человеком
покупаю во храме в толпах глупых
толкусь
урываю свой тощий заповеданный кус
обречен и обязан быть как все перед
всеми
оскверняя себя же и пространство и
время
постоянно не смыслить постоянно не
сметь . . .

Я не бог, я измучен. И зову ее —
смерть.
Но в моем муравьином и
деляческом мире
дышишь ты беззащитно . . .
Мне тебя не покинуть. И не падаю
ниц
под холодным дождем
календарных страниц.

Ю. МИНЕРАЛОВ

* * *

З. Г. Минц

Бродит время по хоромам,
тени бродят и огромны —
вещь высвечивает Хронос
с разных точек фонарем.

И стекают вслед неясны
(как в бутылочном стекле!):
семантические связи
перемещаются в стихе.

Тени страшны, тени гулки.
Канделябр на стену прет.
Точно монумент чугунный,
встало Пушкина перо.

Был новатор. О Камены!
Жил на тощий гонорар.
. . . Стих в канон окаменеет,
гений станет генерал.

Хронос ходит, плыл кругами,
прет прозрение повально . . .
Запинаемся, ругая, —
пауза . . . Заря похвал.

И — возлюбим чей-то птичий,
певший там — в лесу, левей.
И «сумбур формалистический»
назовется «соловей».

Ю. БИРЮСИНОВ

Главы о переводе

(продолжение)

2. ЭСТЕТИЧЕСКАЯ НОРМА

Феномен эстетического канона (нормы) — из числа хорошо изученных литературной наукой. Норма — своеобразная литературная мода. Эта аналогия не случайное сравнение; она известна в литературоведении и имеет немало оснований. Цилиндр на голове человека в пору моды на романтические малахаи одни назовут проявлением «своего стиля» в одежде, другие обругают — «безвкусием» и т. п. Ношение канонизованного малахая — уважительно — окрестят проявлением «чувства нормы», «правильного вкуса» носителя. Похваливая и осуждая, обычно забывают одно: пройдет время и проведет в достойное сословие «обладатели вкуса» упорных носителей цилиндров. Ситуация начнет выглядеть противоположным образом.

Подобно этому в литературе *то* одна, *то* другая традиция кажется современникам эталоном истинной поэзии. У всякого времени свой эталон — таков объективный факт. Однако сознанию недальновидных почитателей данная норма всегда представляется извечным образцом гармонии. Поэтому они воспринимают то, что составляет специфическое явление с т и л я художников канонизованной традиции как проявление «непогрешимости» и «безупречности» их в к у с а. (Соответственно как «неправильные» и «безвкусные» воспринимаются такими почитателями стилевые принципы иных художников; но проходит обычный срок жизни эстетической нормы — одно-два десятилетия, — и последующей канонизации может подвергнуться именно безвкусный антипод нынешней нормы). Простой способ понять, чья поэтика канонизована в данный момент, — посмотреть, вокруг кого гнездятся сейчас рои литературных эпигонов: «чувство нормы» у эпигона всегда развито безупречно — для него приятна, сладостна и полезна только «вкусная» поэзия! Деканонизация данной традиции вызывает немедленный перелет роя к стопам нового кумира. Именно этот плодовитый рой бесконечно рождает ту от веку захлестывающую литературу массу безупречно правильных и грамотных — а через десяток лет поражающих своей серостью! — стихов, в которой «а, переводам» принадлежит не последнее место.

У истоков всякой традиции стоит творчество настоящих художников. Однако канонизованная — засиженная эпигонами, изъеденная эпигонами — *традиция* вырождается в т р а ф а р е т. Потому творчество подлинного поэта по отношению к современному ему канону — трафарету — всегда представляет собой т р а н с ф о р м а ц и ю. Так это явление когда-то впервые назвал Юрий Николаевич Тынянов — прекрасный русский писатель, человек европейской культуры и литературовед с мировым именем, — обобщая в теории свои наблюдения над законами литературной эволюции.

Перевести стихи на русский язык значит написать русские стихи — создать текст, обладающий стилевой самобытностью. Трансформация эстетической нормы, отклонение от нее, осуществление по «своим» индивидуальным принципам, это и есть «свой» стиль, вообще — художественный *стиль*. Там, где нет живого явления, что названо ученым словом «трансформация», нет и искусства.

Однако сознание людей, органически и застыло усвоивших себе те или иные нормы, с трудом «примиряющихся» с фактом существования поэтических систем, которые основаны на иных, не нормативных принципах, уж вовсе болезненно реагирует на рождение всякого нового «своего стиля». Как свидетельствует история поэзии, в начале творческого пути большого художника — и поэта, и поэта-переводчика — резкое стилевое своеобразие его произведений неизменно раздражает или ставит в тупик многих читателей. Непривычность воспринимается как неискусность. В оценке его творчества современники делятся на два непримиримых лагеря, причем голоса «за» могут быть и в меньшинстве. Ему уготовано и «отрицательное отношение консервативной критики, которая, — как писал академик Я. Мукаржовский, основоположник изучения эстетической нормы, — намеренные отклонения от традиционного канона оценивает как нарушение сущности поэтического творчества». За этой бесстрастной констатацией — годы добросовестного непонимания со стороны читателей с узким диапазоном эстетического восприятия или «негибким» слухом; ликующей мелкотравчатой травли со стороны многое понимающих, но уязвленных, недобрых и посредственных людей . . . А бывали и трагедии, подобные той, которую положил в основу своего недавнего романа «Небесный камень» замечательный писатель Яан Кросс.

Реальный факт из истории эстонской культуры. Маститый О. В. Мазинг чи-тает произведения никому не известного юноши, который обнаруживает незаурядную филологическую одаренность, но — сочиняет совершенно невозможные вирши, именуя их стихами! От души повозмущавшись сначала его переводами из античности («разве ж это п о э з и я?»), затем его «своими» стихами («ни рифмы ни толкового размера», «ни малейшей поэтической дисциплины . . . у такого образованного человека!», «такие слова в эстонских стихах чужды поэзии» и т. д., и т. п.), искренне недоумевающий авторитетный ценитель произносит свой приговор («Эти ваши отрывки вообще никакая не поэзия»). И они неприветливо расстаются — «непогрешимый» Мазинг и Кристьян Яак Петерсон, рано погибший (через несколько месяцев после описанной встречи) «чудо-юноша» эстонской поэзии, произведения которого обречены были столетие пролежать в бумагах.

Такова порой судьба стилевой самобытности.

Судьба серой бесстильности зачастую такова. Текст из числа тех, что принято именовать «средними стихами» (а к этому числу относятся и наши «а, переводы»), чуть поругивают, чуть похваливают, охотно публикуют . . . И в самом деле — его ли резко ругать, когда в нем слышатся, где положено, и точные рифмы, и толковые размеры! Его ли ругать, когда в нем нет ни неуклюжих строк, ни вольных ударений! Его ли не похваливать, когда все в нем предельно грамотно, безупречно «нормально»!

. . . Чувство нормы воспитано и заложено в интуитивном опыте всякого хоть немного начитанного в поэзии человека. Но люди, не обладающие художественным талантом, способны лишь к бесстильному *воспроизведению* нормы. В сочиняемых ими текстах неизменно отсутствует стилевая трансформация канона. Как легко творится по трафарету «а, перевод» — канонизованный малахай, так легко и читаются трафаретные стихи. И пишет критик N в малахае, глядя на головной убор, как две капли воды похожий на его собственный, что достоинство этого убора состоит в «простоте и в безупречности вкуса» — сиречь в отсутствии «претендовать выделиться» из кучи таких же малахаев.

Ягненок очень смирный я.
Мне, право, ничего не нужно.
Собака злая и пастух
всегда следят за мною дружно и т. д.

Текст этот сочинен Л. Хаустовым, а не большим эстонским поэтом Юханом Лилиенбахом. Да, цитированные строки передают (хотя и не вполне точно — точность нарушена, чтобы «уложиться» в ритм четырехстопного ямба и срифмовать вторую строку с четвертой) общеязыковой смысл подстрочника стихотворения Ю. Лилиенбаха «Ягненок». Но они оставляют практически непереведенным основное — художественный смысл подлинника! Ибо поэтический перевод — не просто «перевод с эстонского языка на русский», но перевод с языка исторически присущей эстонской литературе образно-ассоциативной системы на язык другой образно-ассоциативной системы. То, что было по-эстонски индивидуально-стилевым явлением, переводчик последовательно заменил русскими трафаретами.

Всякий текст, приходящий в русскую литературу под именем «художественного», воспринимается читательским сознанием, естественно, не иначе как на фоне современных норм русской поэзии, традиционной для нее системы образов и ассоциаций. Отчетливая индивидуально-стилевая новизна, не-нормативность структуры стихотворения — или же трафаретность, но нарочитая, «выпяченная» так, что культурному читателю ясно: перед ним рассчитанная, сделанная художественным приемом *имитация* трафарета, «новизна наоборот» — необходимое условие художественной оригинальности текста. Переводу, как и всякому произведению, нужно отвечать этому условию, чтобы быть на русском языке п о э з и е й.

Поэту-переводчику так же необходимо «претендовать выделиться» (=стилистически трансформировать норму) как и просто поэту!

Вряд ли обязательно в поэзии надевать колпак колдуна. Но уж совсем не подходит для неё малахай-трафарет.

. . . Трафаретность нормы, по Мукаржовскому, «проявляется в легкости, с которой можно творить в соответствии со схемой канона, в бурном эпигонстве и в любви к стареющему поэтизму в слоях, далеких от литературы». Сущность практики «а, перевода», его истории и теории, его живучести и «пробивной» силы беспощадно обнажены в этой емкой формулировке.

Художественный перевод и на другом языке оставит хорошего поэта хорошим поэтом — или же еще более возвысит его. «А, перевод» — и гения переведет в разряд заурядных эпигонов.

(продолжение следует)

РУБЕНС

«Пьяной горечью Фалерна
вдохновляйтесь, как быки!
Пейте больше и, наверное,
скоро станете бухи!» —

Бахус, трезвый вдребезину,
рек и рухнул важно в ров.
Эту вольную картину
огласил восторг и рев.

Фиолетовые мухи
заползают спящим в пасти.
Под кустом сатиру муторно.
Девы мутны и опасны.

С облак — шельмы, благосклонны,
машет ручка, ветвь оливы —
инпланетные пришельцы
(их корабль на Олимпе).

. . . На распятьи спит Спаситель,
умник верит в него чинно . . .
В мастерской над постным веком
вдрызг, распутствует картина!

Еретицкие цветочки . . .
Всю картину эту глумную
рецензирует святоша
отрицательно и глупо.

И с портрета с меткой «авто . . .»
смотрит дьявольски пристойно
Петер Пауль — скрытый «анти-»
двум апостолам Христовым.

НЕПОНЯТНОЕ

в мире немудрых мыслей
тусклых людей и страстей
еще светят нагие звезды
и степь расстилает постель

в мелкотоварном мире
платных квартирок и нор
еще не отнято право
любить ненаглядную ночь

ухожу ухожу скорее
молча раздвину кусты
ресницы моей любимой
шуршат как эти листы

мир не в конец прикаян
чем хоть немного хорош
и только
над нами мелькает и тонко
пищит комариная ложь

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Ответственный редактор
Ю. И. Минералов

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А,
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Заказ 6338. МВ-09757.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

tartu riiklik ülikool

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 50 Teisipäeval, 28. detsembril 1976 XXIX aastakäik

PEETER NÕGESE joonistus.

Pühad tulevad ja meil on kiire, sest enne pühi on meil ju alati kiire. Täidame, koristame, küpsetame, muretseme ja ehime ning lõpuks oleme rahul.

Süütame küünlad ja tõmbame hetkeks hinge, kuniks heliseb uksekell, kuniks paugatab šampusepudel.

Vastavalt kokkuleppele alustame peagi uut aastat. Järgmised 365 päeva lahterdab inimkond arvuga 1977. Kunagi tuubivad koolijütsid neid numbreid — suurmeeste daatumid, ajaloosündmused, avastused ja äratundmised, mille lävele peagi «Elagu!» hüüdes astume. Vaatame tagasi — igaühel on midagi meenutada, midagi, mis hingesoppides magusvalusalt võbeleb või kulmud kortsu kisub või südame ärevalt põksuma paneb. Vaatame tagasi läbi mälestuskildudes panoraami ja näeme ettepoole, kus paistab kavatsuste ja lootuste kumas kõhklustes ja kahtlustes värelev tulevik.

Me ei u s u või vähemalt usume seda. Me teame, et me veel ei tea, k u i vähe me tegelikult teame. Ja just sellepärast on elu huvitav. Me kasutame oma argipäeva-aksioome, mida kohvilauas on huvitav rikkuda. Mängult (mitte «niisama», nagu liivakastis, vaid mängimise, klaverimängu mõttes!). Meil on oma isiklik arvamus (ka selle kohta, et noored on alati rikutud olnud, ja sellest; kes järgmises telekrimis on mõrvar). Me spetsialiseerume ning meil on kiire.

Albert Schweitzer: «Tehke silmad lahti ja vaadake, kus mõni inimene natuke aega, natuke sõbralikkust, natuke osavõtlikkust, natuke seltskonda, natuke teise inimese abi vajab.»

Me teame, kui palju tuleval aastal inimesi k e s k m i s e l t sureb, sünnib pimedana, tapetakse...

Me tunneme elu pulssi oma pulsil ning tramm sisenedes me ei tereta.

Maailm paisub, inimkond komplitseerub, meie vananeme... Elu on kui reisimine, ainult mitte nii nagu rongis, kus me avastusepüüu asemel hasartmängu täringuid klõbistame, oodates, millal see tüütu sõit kord läbi saab. Iga aastaga jätame midagi endast, anname midagi, saame midagi. Peale vajaliku tassime endaga kaasas veel palju veidrat, mis teeb meid inimlikuks, unustame üht-teist — ka see on inimlik. Igaüks veab ähkides omapakitud sumadani ja kiirustab oma sõiduplaani järgi.

Varsti tuleb näärivana, patsutab õlale läinud aasta eest ja kingib uue kalendri. Huvitav, kas pruudi sünnipäev on kesknädalal või reedel, ega 8. märts pühapäevale lange... Need on meie konkreetsed arvud.

Ekspeditsioonil tõmbasin läinud päevadele riste, ning neil aegadel, kui polnud mahti kalendrikriipsutustööd teha, möödusid päevad palju sisukamalt, ent ühest «ristipäevast» on siiski rohkem meenutada.

Mida vanemaks saame, seda rohkem vajame vürtse, seda vähem tarbime magusat.

Ees ootavad kavad, mida tegelikkus korrigeerib, ees ootavad tõed, mis naljaks saavad, ja tõed, mida seni naljana on võetud.

...Uusaastakellad... Värvilised rakelid... Rõõm... Soovid... Soovid südames...

Ja hommikul on nagu homme, ja ülehomme on argipäev.

JÜRI ROOSAARE

Lehetegija subjektiivne aastameenutus

Need päevad on täis ruttu. Taga ajamas teadagi mis. Siin toimetuse laual ootab viimase, 50. numbri materjal. Ei ole kõik mõeldu veel kohal, ei ole kõik valmiski kirjutatud. Laua serval tahab koguni mingi aruanne kes-kus-käinud täitmist. Siiski on meid vist säästetud, sest siia on jõudnud vaid üks seda sorti paber. Kateedritel, laboratooriumidel ja muudel allasutustel jätkub aastalõpu aruandeid arvatavasti enam. Isemoodi aruanne jälitab muidugi meid kõiki, kõige rohkem üliõpilast, õppejõudu.

Ja olgu see kes tahes ülikooli peaaegu seitsmetuhandelisest perest, oma plusside (ja ärgem salakem, ka miinuste) kogusumma ei jäta meid rahule vana-aasta õhtulgi. Mis sest, et eestlane on harjunud nii sündi kui surma mahuka laua ääres kuraasikalt ära märkima. Ja lahkuvat aastatki. Ometi ei salga me, et vajame omaette olemist sellegi päeva hilistundidel. Vahel aga laseme end ikkagi kaasa haarata traditsioonistuvast suurutsemisest hõiskava laua ümber. Aga ükskõik kes me oleme ja kus me oleme, ring ümber aasta tõmbamata ei jää. Üht ringi 1976. aasta ümber tahaksimegi nüüd lugejale pakkuda, mis sedapuhku ei näita mitte ainult lehetegemise värvikamat poolt, vaid ka seda, mida me vajakajäänuks nimetame. Omaenda selja taha juba peitu ei poe, aforismitseb ka vastses «Nooruses» Emil Krotki. Ja kas ei ole omamoodi sümboolne seegi, et meie mõte ja tahe saab kinnitust äsja «Sakuudis» linastunud Antonioni ajakirjanikufilmist.

Meie «mnogotiražka» toimetamisel on nagu suurtes lehtedeski oma poolaasta- ja nädalaplaan. Punktpunktilt täita ei õnnestu seda vist mitte kunagi. «Linnukeste» märkimist ei ole me korralikult teha püüdnudki. Asjaliku ja huvitava kaastöö puudumisel ei tahaks aga ka ainult «linnukese» pärast kuiva ülevaate laadis kirjatükki avaldada. Kõigest meist ümbritsevast võib hoopis mõni selgeksrääkimiste teema ise üles kerkida. Osalt meie enda suunatud, osalt aga üliõpilaste eneste poolt tõime läinud aasta algul leheveergudele üliõpilasabielu, üliõpilasperekonna probleemid. Ja kui leiduski hiljem sõnajaid, mis te sellest saite, asju ju ära ei lahendanud, ei arva me sugugi, et teema kedagi puudutamata jättis. Ning ega ajalehe funktsioon ole üksnes l a h e n d a m i s e s. Selleks on teised, kompetentsemad isikud ja organid olemas. Meile jääb siiski vaid probleemide tõstatamine, kitsaskohtade nägemine, neile tähelepanu osutus. Küllap kuulub lugejagi tänumeel neile üliõpilastele ja õppejõududele, kes lehekülge «Ülikool — ka armastuse aeg» ja naistepäeva numbrit sisustasid. Puhuti juhuslikult, puhuti kavatsetult on läbi lehe prisma ka alkoholiteema vilksatanud. Et aga vägijookide pruukimine haritlaste seas pigem suurenevat näib kui vastupidi, siis koos lugeja abiga on sellest veel palju kõnelda tarvis. Kevadel ilmus ka pikem analüüs toimetaja sulest ülikooli klubi probleemidest. Kahjuks sai seegi vaid tarbijaliku vastuvõtu osaliseks nagu klubiüritused ise, sest tudengid selle kohta oma arvamust ei avaldanud. Peatselt pärast ülikooli looduskaitsepäeva materjalide ilmumist saatis *alma mater* oma järjekordseid lõpetajaid, kelle hulgas neidki, kes oma küpsemise aastail lehele vapralt kaastööd teinud. Lõpetasid geograaf Jüri Roosaare, jurist Tõnu Kõrda, filoloogid Suliko Valdsoo, Üllar Ende, žurnalist Mihkel Mutt jpt.

September seevastu tõi 25 ajakirjanikuks pürgijat, kes vist kõik oma esimese kirjaproovi ülikoolilehes juba ära teinud. Võib-olla seetõttu sügissemestri leht veidi hüplevam ja rabedam olevat tundub. Toimetus rakendas nad kähku tööle: iga teaduskond ja suuremad allüksused said paar-kolm tudengit, kes nende probleeme ja igapäevasündmusi valgustama pidid hakkama. Kõik kavatsetu teoks ei jõudnud, mõne teaduskonna elu on hoopis—kajastamata jäänud. Põgusalt aastale tagasi vaadates tundub vahest Arstiteaduskonna tegevus kõige enam meenuvat. Tuletagem meelde: veebruaris lõpetasid farmatseudid, mitmel korral on käinud esinemas tervishoiuminister V. Rätsep, NSV Liidu tervishoiuministri B. Petrovski enda külaskäik, kardioloogiakeskuse avamine ja lõpuks Arstiteaduskonna iga-aastase päeva tähistamise algatamine. Viimase sündmuse jäädvustamisega said edukalt hakkama esimese kursuse noored ajakirjanikud. Arstiteaduskonna tudengid ise näivad aga pelgavat avalikku esinemist. Vastupidiseid näiteid võib tuua majandus- ja õigusüliõpilaste poolelt, kes kõigest toimunust teistele teada anda tahavad.

Kui kevadsemestri lehe siht NLKP XXV kongressile suunatud oli, siis sügiskuudel sai nädalarubriigiks «Viisaastak ja meie». See läheb üle ka uude aastasse. Vist küll kõige enam rõõmu tegi sel semestril arvukas vastukajade hulk R. Palmaru algatatud mõttevahetusele. Võib ausalt öelda, et seda meie tööplaanis polnud. Et aga üliõpilaste argielus veel palju probleeme, teadmatust oma õigustest (kohustused näikse selged olevat, iseasi, kuidas neid täidetakse) on, näitas kasvõi nimeliste stipendiaatide kohtumine rektoriga. Kas parimatele antakse vabakuulamise õigus, on see sama mis individuaalplaan(graafik) ja hulk muid küsimusi kerkis ses mõttevahetuses üles. Ajaleht on aga ka teabeallikas, nii et....

Vaeslapse ossa on jäänud komsomolieluprobleemid. Siin üksnes informatsioonist ei piisa, ka aktivistide endi arvamus peab reaüliõpilaseni leheveergude kaudu jõudma. Aga kes on aktivist ja kes reaüliõpilane? Kas see, kes kursusele ütleb, et kontserdipileteid ostke komiteest ja keda ennast ainult komiteest kätte saab? Või see, kes kursusel tegelikuks liidriks on tõusnud ja kursuseõhtuid korraldab? Nii on tõepoolest vahel küsitud. Selgitagem siis. Lehe trükipind näikse selleks sobivaim moodus. Ja lõpuks olgu välja öeldud ka meie tõsimeelne soov: ootame üliõpilastelt ja õppejõududelt ettepanekuid 1977. aasta ülikooli ajalehele. Missugused rubriigid võiks avada, missugused maha arvata, mida võiks kujunduse osas muuta jne. Seda ikka selleks, et järgmise aasta aruannet teha miinuspooltest vähem kõnelda oleks.

Kolm päeva veel. Tudeng ületab aastatähise märkamatult. Võib-olla juba järgmisel päeval tuleb tal õppejõu ette astuda. Nii või teisiti astume meiegi üle aastajoone. Kuid mitte kõik. Sel aastal lahkusid meie hulgast igaveseks Hilja Kurvits, Jenny Ananjeva, Hans Kruus, Karl Eichwald, Helmut Kadari, Grigori Noppel... Nende kantud koorem jaotub allesjäänute õlgadele. Et oleks jõudu jätkata! Head uut aastat!

VARJE SOOTAK

Viimaseid teateid

TUUSIKUD

1977. a. I kvartaliks on saabunud tuusikuid alljärgnevalt:

sanatooriumidesse

Setõi «Kudepsta» 16. 03.—8. 04. (vereringehaigused) 42.— rbl.—
Kislovodsk «Rodina» 15. 02.—10. 03. (südame- ja vereringeh.) 36.— rbl. 2 tk.
Petrodvorets 25. 01.—17. 02. (seedehaigused) 36.— rbl. 2 tk.
Pärnu «Sõprus» 5. 01.—28. 01. (südame- ja vereringeh.) 34.50 rbl.
Kemeri «Latvija» 25. 01.—17. 02. (liigesteh.) 36.— rbl. 2 tk.
Pärnu «Rahu» 03. 03.—26. 03. (seedehaigused) 34.50 rbl.
Pärnu «Sõprus» 30. 03.—22. 04. (südame- ja vereringeh.) 48.— rbl.
Haapsalu «Laine» 13. 02.—08. 03. (liigeste- ja närvih.) 31.50 rbl.
Setõi «Jug» 25. 01.—17. 02. (hingamisteede h.) 25.50 rbl.
Druskininkai 30. 01.—22. 02. (liigeste-, närvi-, seede-, günekol. h.) 35.40 rbl.
Pärnu kurs. 21. 02.—16. 03. — (liigeste-, närvi-, günekol. h.)
" " 16. 03.—08. 04. — " " "

Pansionaat

Makopse, Kaukaasia 21. 01.—13. 02. — 24.— rbl. — 2 tuusikut

Puhkekodusse:

Laulasmaa 22. 01.—02. 02. — 3 tuusikut
" 28. 02.—11. 03. — 1 tuusik
Pühajärve 24. 01.—04. 02. — 27 tuusikut.

Kellel varem avaldused sanatooriumi saamiseks on esitatud ametiühingukomiteele, palume tulla kohta ja aega täpsustama.

Soovijail esitada avaldused komiteele hiljemalt 5. jaanuariks 1977. a.

TRÜ ametiühingukomitee

*

TRÜ auto-motokabinet teatab, et III grupi komplekteerimine toimub 28. dets. 1976. a. kell 17 Gagarini t. 1. Kaasa võtta üliõpilaspilet, ALMAVÜ liikmepilet ja VTK täitmise tõend.

*

Ülikooli 1976. aasta populaarseimaks sportlaseks valiti FJODOR KOLTŠIN.

*

Vana-aasta õhtul kell 22 kuulakem aulas KAMMERAKADEEMIAT. Beethoveni loomingut kannavad ette Toomas Velmet, Riina ja Jüri Gerretz, Valdur Roots, Jaan Õun jt.

Kenn Smaa: Hetkeline kiindumus ajasse

(Vt. «TRÜ» nr. 45, 1976)

Pikema ilukirjandusliku algupärandi ilmumine meie lehes on tänuväärne. Üldiselt valitseb ju selles osas põud. Rohkem on olnud küll tõlkeid, omalooming on aga tagaplaanile jäänud. Probleem on aga selles, milline see looming peaks olema. Kuigi materjali valiku tegemiseks on meil väga vähe võimalusi ja liiga kõrgeid nõudmisi esitada ei saa, tundub Kenn Smaa lühijutu kirjanduslik väärtus esialgu siiski küsitavana. Pärast läbilugemist jääb segane tunne: kas siin üldse oli midagi, mille pärast lugeda. Ent hoidugem ennatlikest otsustest. Loetu vähepakkuvus võib ju tingitud olla meie endi küündimatusest. Et aga antud juhul on tõesti tegemist kunstiliselt kesise palaga, püüan järgnevalt põhjendada.

Põhiliseks puuduseks pean, et lugu on mitte niivõrd ilukirjanduslik, kuivõrd publitsistlik, koguni lihtsalt oma unistuste vabas vormis üleskirjutamine. (Loomulikult ei saa keegi meid keelata kirjutamast belletristika ja publitsistika vahepealset, ent see peaks ikkagi väljapoole, lugejale suunatud olema.) Praegu on aga tegemist hingevaevuste esoteerilise väljendusega, sisuline külg jääb arusaamatuks. Leiame küll ilusaid väljendusi, lapsemeelsust, ent see kõik ei ole sulanud tervikuks, tundudes liialt tavalise ning tuttavana. Põhiliseks hinnatavaks jooneks pean igatsust elu käesolevat hetke väärtustada, kuigi see jääb tekstis lõpuni realiseerimata. Kriteeriumiks on seatud asjaolu, mil määral suudame argipäevast eemalduda. Mitteigapäevasus näibki olevat autori unistuste ainsaks väärtuseks: «Ja ma ainult tunnen vajadust nautida äärmuslike unistuste süütust, mis igapäevases eksisteerimises ei avaldu.» Lugejale sellest ei piisa. Ta soovib näha tegeliku elu poeesiat. Kahe mina eristamine jääb siin kunstlikuks, sest selles ei peegeldu inimese tõeline võitlus iseendaga, vaid abstraktne argielulise ja unistusliku vastandamine. Tõsi, selles vastandamise kujutamises pole midagi taunitavat, kuid maksaks silmas pidada, et vastandumine inimeses ikkagi konkreetsete, ehkki taasloodud reaallate kaudu avaldub. Kompositsiooniliselt on lugu kahjuks äärmiselt laialivalguv. Tundub, et autor võiks lehekülgede kaupa samas vaimus jätkata ja et üksikute tekstilõikude ümberpaigutamine teose struktuuri ei mõjutaks. Tunnustatav on autori sõnastamisoskus, mis eelkõige kannabki teost. Häirivalt mõjub sageli lohisema kippuv stiil, üleliigsed mõttepunktid.

Edaspidi soovitaks autorile rohkem kirjanduslikkust ja mõttetihedust. Et mina-kiindumus ajasse ei jääks ainult autori kiindumuseks.

AVO ROSENVALD

6 noore mehe näitus

Ülikooli vanas kohvikus on näitus, mis jälle kord masse liikuma paneb ja huvi äratab. Kuus noort meest Kunstiinstituudist on välja pannud oma teosed: Margus Kadarik, Jaan Elken, Jaan Paavle, Jaan Punga, Vladimir Timofejev ja Indrek Hirv.

M. Kadariku jõulise ande puhul on üleliigne rääkida mõjutustest ja eeskujudest, üliõpilastööde juures on need niikuinii paratamatud. Müstiilis-mütoloogiline kaksikmaal kujutab jahistseeni, võitluspinge ja salapära on sügavtumedate värvide ja jõulise pintslitehnika kaudu hästi väljendatud. Eesti kunstis on sellele raske paralleeli leida. Mõneti meenutab kolorit näiteid läti kunstist. Samas on Jaan Paavle tööd hoopis teistsuguse iseloomuga. Kuigi Tartu kunstinäitusel eksponeeritud «Vihm ja kaer» näitab mõningast algajaiikkust, ületab maalitehnilise jõuetuse tundekultuur, mida adume uuemas töös «Põld II». J. Punga pilt «Vaade uksest» on värviharjutus — meeleolukas ning pretensioonitu. «Trammi» puhul on hästi tabatud liikumisefekt, see on samuti võrdlemisi tagasihoidlik ja maitsekas töö.

Avangardist V. Timofejev näitab end arenenud kunstnikuna. Julged popelemendid, graafilise tehnika kõrge tase ja väljakujunenud hoiak on mõjusad. Enim meeldisid «Stereomagnetofon» ja «Tüdruk A, B». Suurepärane kompositsioon, külm, kiretu suhtumine pluss meisterlik teostus teevad tema teosed ilmselt nauditavaks just tänasele noorele inimesele. Tajume nii talenti kui ka tööd. I. Hirve miniatuursed linnavaated on ehteestilikult maitsekad ja vaosholtud. Siin pole midagi ette heita ega ka ülistada, võib vald aupaklikult soostuda. Ekslibriseid võib vaadelda omaette vabagraafiliste teostena. R. Helme ekslibrises on huumorit, mis küllap iga ajaloolast peaks puudutama.

J. Elkeni tööd on kohati lausa T. Pääsukese kooplad, nii värvikäsitluselt kui motiividelt — tehiskeskkonna ja looduse vastandamine. Ärgu võetagu seda aga etteheitena, vastupidi: on, mis suunas areneda.

Lühike jalg. Akvatinta. Indrek Hirv. 1976.

Kindlasti kohtume tänaste kunstiülikõpilastega tulevikuski (loodetavasti ka mele uues kohvikus). Soovigem edu ja energiat.

puhkehetkeks puhkehetkeks puhkehetkeks puhkehetkeks

•ARVA ÄRA •ÄRVA ARA •ÄRA ARVA •

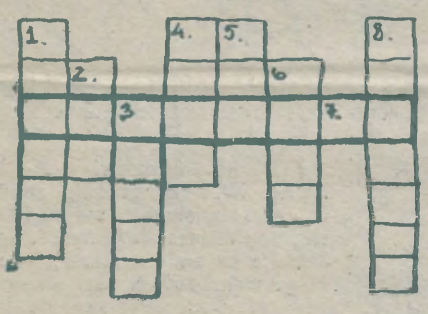

1. VALGE OLLUS, MIS KATAB TALVEL MAAD
2. HALL OLLUS, MIS KATAB VALGEOLLUST.
3. MITTE MIDAGI TÄHENDAV TÄHTEDE KOMBINATSIOON
4. LÜHEND LAUSEST „HEAD UUT AASTAT"
5. MEHE NIMI (EESNIME TÄHEGA)
6. KINO „FOORUM" PILETIKONTROLÖR (1864 – 1916)
7. ELSA KOBRUKESE VÄRSSDRAAMA
8. SEISUKOHTADE ARV (SÕNADEGA) RESTORANI „HUMAL" FILIAALIS LENINGRADI MAANTEEL

RAAMISTATUD REAS VÕID LUGEDA OMA UUSAASTA SOOVI

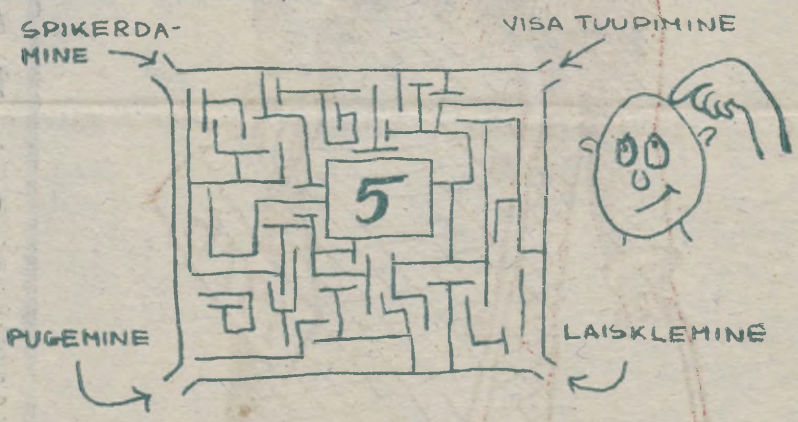

SEDAVEREVATJOONTMÖÖDAPÜÜAVÄLJALÕIGATAALLOLEVKÄSITÖÖLEHTSEDAVEREVATJOONTMÖÖDAPÜÜAVÄLJALÕIGATAALL

VÄRVI ISE! NOOR RÄTSEP

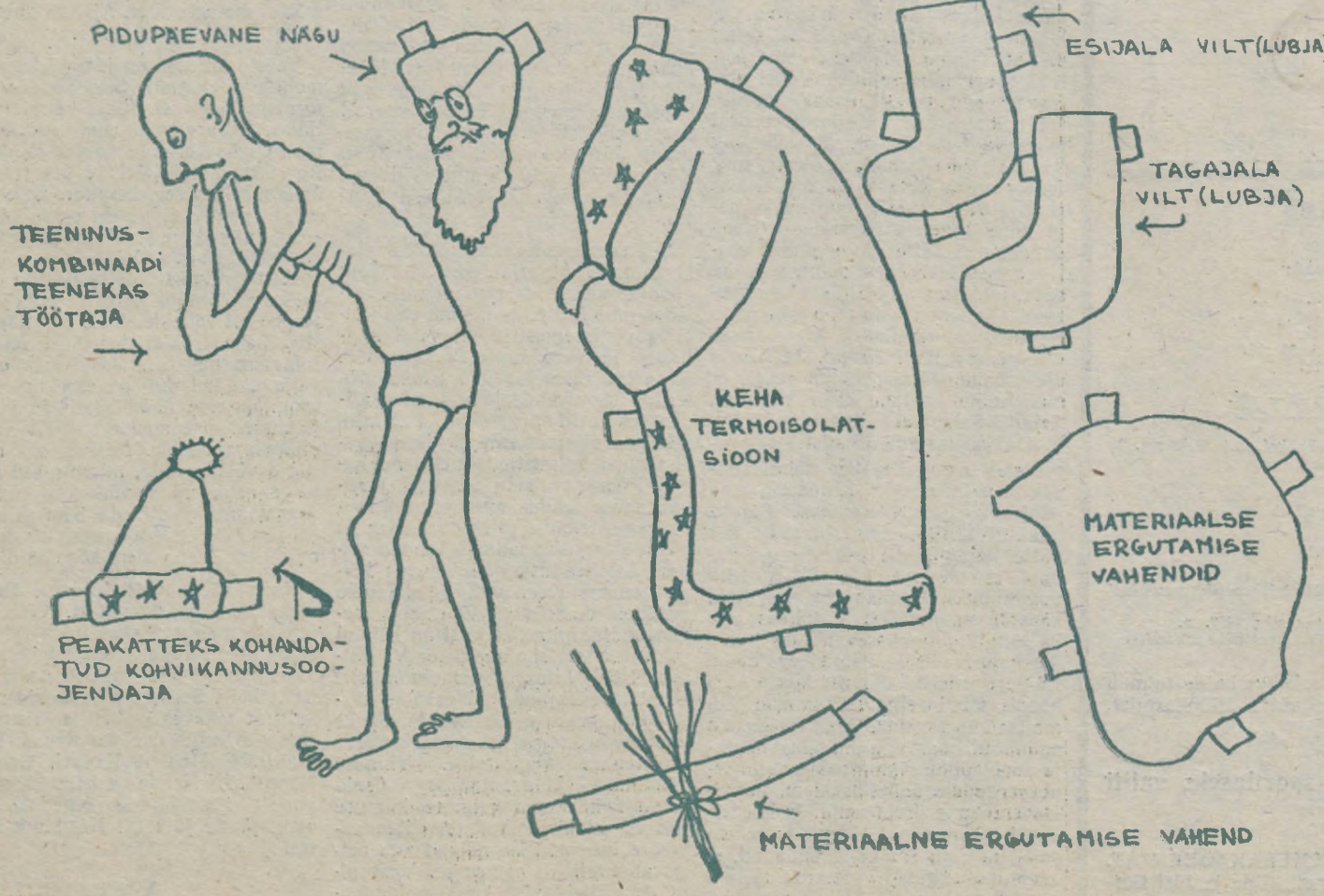

KLEEBI JA VOLDI

VÕTA LEHT VALGET KIRJAPABERIT. JAOTA SEE PIKUTI ÜMBES VIIEKS ÜHELAIUSEKS RIBAKS. LÕIKA RIBAD KÄÄRIDEGA HOOLIKALT VÄLJA JA KLEEBI NEIST KOKKU PIKK RIBA. KIRJUTA SINNA PEALE, NII PALJU KUI SUUDAD, EKSAMIL VAJAMINEVAT. JA VOLDI SIIS PABER VÄIKESEKS LÕÕTSAKS KOKKU. NII VALMISTATUD LÕÕTSAKESEGA ON TORE MÄNGIDA ENDA JA ÕPPEJÕU NÄRVIDEL.

NOOR BASTELDAJA. KLEEBI KÕIK MAJASEINAD TÄIS ROPU SISUGA PLAKATEID. SEEJÄREL VOLDI KOKKU DEKANAADIST SULLE TAGASTATUD DOKUMENDID, PANE TASKUSSE. JA OTSI MIDAGI UUT KLEEPIMISEKS

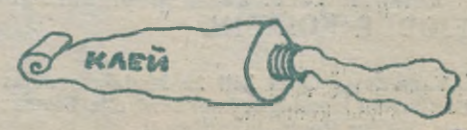

PEETER NÕGES

KRAPP

Flegmaatiline kärsitus

Ann Must

Mari Eelmäe oli tavaline traumatoloogiaosakonna õde. Oma šatään, suhteliselt õhukesi juukseid kandis ta kukla taga krunnis, kui mood aga krunnid pealaele nihutas, alistus ta sellele ja nägi nüüd peaaegu huvitav välja — kõige oma terava nina ja närilisenäoga, lihtsate linaste pluusikraedega, mis kitli alt välja paistsid (ta armastas ise õmmelda) ja kõhna vilka koguga, nii et üldmulje põhjal polnuks teda sugugi võimatu näiteks kunstiinstituudi üliõpilaseks arvata. Ja seda oli ka juhtunud. Kõige muu hulgas heidetakse siin valgust ka sellisele juhtumile.

Mari Eelmäe oli lastekodu laps. Seetõttu ei esitanud ta elule suuri nõudmisi. Lastekodu kasvatajad olid olnud lihtsad, kuid õiglased inimesed. Nii ei jäänud kasvandikku pesitsema kinnismõtet: «Kui saan suureks, teen kõik tasa, tõusen teist kõigist kõrgemale, siis näete!» Ei, Mari Eelmäe oli leebe ja rahulik, pretensioonitu (võib-olla liigagi pretensioonitu) maitsega, vaikne, jättis pigem asjaliku kui unistava mulje. Et kõnealusel ajal polnud meditsiinitöötajate palgad veel tõusnud, töötas tema nagu teisedki õed pooltteise kohaga, ja et õetöö ei oleks nii kerge, nagu ehk mõnel pool arvatakse («Tunnis paar süsti virutada!»), oli ta päeva lõpuks teenitult väsinud, öövalvetest rääkimata — öövalve traumatoloogias pole võrreldav mingi teise öövalvega. Ent lastekodulapsena ei tundnud ta töö vastu mitte ainult kohusetunnet, vaid ka lugupidamist, töö ja tema suhted näisid talle loomulikud ja enesestmõistetavad, kordagi ei arvanud ta kusagil olevat mingit ebaõiglust. Ta armastas oma tööd ja töö armastas teda. Mari Eelmäed peeti haigla üheks paremaks õeks.

Nagu õeldud, meeldis Marile õmmelda. Ta õmbles vahel ka sõbrannadele, teenides nii veidi leivalisa. Ent iial ei loonud ta endale kindlat klientuuri — oma ajast oskas ta lugu pidada. Õmblemine oli tema jaoks fantaasiat vabastav tegevus, puhkus, flegmaatilise kärsituse ülemvõim. Ooperietendused olid midagi muud. Ooperis käis ta nii tihti kui võimalik, ta oli isegi raha säästnud ja Moskvas tutvusi soetanud juhtumeiks, kui sinna tulevad huvitavad külalisesinejad. Jah, ooper oli ta nõrkus. Oma vanast sinisest koolikleidist oli ta teinud ilusa ja lihtsa ooperikleidi — ümberpööratud inglise riidest, valgeid kraesid vahetamiseks oli flaami pitsist kuni pilutatud lõuendini välja. See oli tõesti väga ilus kleit, tema ema pärandus.

Olles jõudnud Mari Eelmäe nende omadusteni, on nähtavasti saabunud õige aeg Madis Kaspari tegelaskuju sissetoomiseks. Madis Kaspar (tema perekonnanime oleme unustanud) oli Mari töökaaslase venna sõber. Madis Kaspari vend oli aga Mari töökaaslase potentsiaalne peigmees. Hilisemast on küll teada, et Madis Kaspari vend Mari Eelmäe töökaaslasega ei abiellunud, aga et me niimoodi peategelasest lootusetult eemalduksime, jätame selles loos Mari Eelmäe töökaaslase ja Madis Kaspari venna suhted põhjalikuma analüüsi alt välja.

Peamiselt huvitab meid teekond, mis tegi Mari Eelmäest, haigla ühest paremast õest, dr. Eelmäe, vabariigi ühe tunnustatuima neuroloogi. Nagu Mari Eelmäe ise väidab, ei olnud tal kavatsust kõrgemat haridust omandada: mitte et ta kuidagi printsipiaalselt kõrgema hariduse vastu oleks seisnud, vaid tal ei tulnud niisugust mõtet pähegi. Nagu öeldud, oli ta harjunud vähesest lugu pidama. Kvaliteet laiahaardelisuse mõttes ei loonud talle kvaliteeti, kvaliteedi lõi talle ta enese flegmaatiline kärsitus.

Mari ja Madis Kaspar kohtusid ooperietendusel. Mari kleidil oli flaami pitsist krae, Madis Kaspar esines aga teksastes ja hallist maavillast sviitris. Madis Kaspar oli tulnud autoga, pärast etenduse lõppu viis ta koju ka Mari, kes oli muidugi tulnud bussiga. Madis Kaspar ja Mari olid korra varem töökaaslase sünnipäeval kohtunud, teatris aga sattusid nende kohad kõrvuti. Ka järgmine kord tabasid nad teineteist sealsamas, sedapuhku vahepeal suitsetamisruumis. Madis Kaspar viis Mari jälle koju, lahkudes aga suudles teda juba põsele. Järgmisel päeval helistas Madis Kaspar Marile tööjuurde. Mari Eelmäe ülalmainitud töökaaslane, kes telefoni vastu võttis, pilgutas Marile tähendusrikkalt silma. Mari ja Madis Kaspar kohtusid veel mõned korrad, enne kui Madis Kaspar Mari kätt palus ja Siberisse tööle sõitis. Paistab, et ei saa mööda hiilida nende eelviimasest koosviibimisest. See toimus ühe noore kunstniku ateljees. Noort kunstnikku hakati neil päevil Kunstnike Liitu vastu võtma, mistõttu too oli ärevalt lõbusas või lõbusalt ärevas meeleolus. Nagu Madis Kasparil, olid noorel kunstnikulgi jalas teksased ning seljas maavillane sviiter, ainult mitte hall, vaid beež. Pealegi oli kunstnik pikka, Madis Kaspar aga keskmist kasvu. Igatahes oli just noor kunstnik see, kes küsis, ega Mari Eelmäe juhuslikult ERKI üliõpilane ole. Mari Eelmäe naeratas ja ütles, et ta on medõde. Ehkki see tunnistus esialgu kohmetas, suhtuti sellesse ometigi soosivalt. Medõde oli midagi uut. Inimesi tundsid nad läbi ja lõhki, medõdesid aga mitte. Medõde kujunes õhtu keskpunktiks. Mari Eelmäel oli veidi piinlik, ent ta püüdis seda mitte välja näidata. Hiljem Madis Kaspar vabandas, kuid Mari Eelmäe ütles, et seal pole midagi vabandada. «Võib-olla sind solvas, kuidas nad ooperist rääkisid,» ütles Madis Kaspar. «Ma tean, kuidas sa ooperit armastad. Ma ei oleks tohtinud juttu sellele keerata. Ralf (noor kunstnik) on vahel nii hoolimatu.» — «Hoolimatu?» imestas Mari Eelmäe. «Kui ta nii arvab, et ooper ära kaob, siis on loomulik, et ta selle välja ütleb. Ta oli selle ju põhjalikult läbi mõelnud. See žanr ei anna võib-olla tõesti enam võimalusi kaasaega väljendada; tema rütmi, muresid.» — «Kuidas?» küsis Madis Kaspar, «sa oled nõus tunnistama, et ooper midagi väärt pole?» — «Ma armastan ooperit,» ütles Mari Eelmäe ja kehitas siis õlgu, «kuid täiesti võimalik, et see on minu veidrus, võibolla arenematus.» — «Jäta,» ütles Madis Kaspar ja suudles Marit. Järgmisel päeval tegi ta abieluettepaneku. Mari Eelmäe palus järelemõtlemisaega, Madis Kaspar sõitis mõneks ajaks Siberisse.

Mari Eelmäe ütles aga tööl pool kohta üles. Muidugi tuli sellest skandaal, õdede defitsiit on ju teada. Kuid Mari oli järeleandmatu. Ta jättis hooletusse õmblemise, selle asemel nähti teda raamatukogu plaadiosakonnas, kus ta, kõrvaklapid peas, kuulas mitmesugust muusikat ja luges vastavat kirjandust. Siis, ühel päeval, helistas ta noorele kunstnikule, kes nüüd juba Kunstnike Liidu liige oli. Kunstnik ei mäletanud Mari Eelmäe nime. Kui aga Mari ütles, et ta on medõde, hüüatas kunstnik liigutatult ja kutsus Mari külla. Mari läkski. Ta olevat järele mõelnud ja nõustuvat, et mõningail muil muusikažanreil on arenguks enam perspektiivi kui ooperil. Noor kunstnik ei mäletanud Eelmäe lubadusest kinni pidas ja vestluse läbi mõtles, tundes aga tema kohusetruudust, oletame seda siiski. Igatahes hakkas ta varsti keskkooliõpikuis tuhnima; meditsiinikooli baasil läksid tal kergesti reaal-, mõnevõrra konarlikumalt aga jutustavad ained. Ta luges niisama, osalt kontrollides oma mälu, osalt huvist, peaaegu igal leheküljel avas end talle miski uus, flegmaatilise kärsitusega jälgis ta, millega teema lõpeb, kuidas saabub lahendus. Vahel ta kahtles. Siis sirvis ta vastava koha pealt targemaid raamatuid, kuni jõudis selguseni. Ta ei näinud kordagi sisseastumisprogrammi. Kui ta Tartusse jõudis, ei kujutanud ta isegi täpselt ette, millistes ainetes on sisseastumiseksamid. Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonda astus ta viitega.

Kui Mari Eelmäe aspirantuuri suunati, ei imestanud keegi. Kandidaadikraadi sai ta kätte aastaga. Ent kogudes haiglas materjali doktoritööks, muutis miski ta mõtteid, ning ta loobus doktorantuurist. Mari Eelmäe jäi praktiseerivaks neuroloogiks.

Pärast doktorantuurist loobumist helistas ta endisele noorele, nüüd keskealisele kunstnikule. Kunstnik oli rõõmus, ehkki veidi nördinud, et medõde varem ei helistanud. Kunstnik ei lausunud sõnagi oma abiellumisest, ent Mari Eelmäe teadis sellest puhtjuhuslikult. Kunstnik küsis Marilt Madis Kaspari kohta. Selgus, et Mari oli tahtnud kunstnikult just sama küsida. «Kui ma teda viimati nägin,» ütles Mari Eelmäe, «tegi ta mulle abieluettepaneku.» — «Ja kuidas te otsustasite?» naeratas Ralf kuuldavalt. «Tema kahjuks,» naeratas ka Mari, «nüüd vahest juba kasuks, on ligi kümme aastat möödunud!» — «Ma tahaksin teiega õhtul kuhugi minna,» ütles äkki kunstnik. «Hea,» ütles Mari, «kuidas vaatab sellele teie naine?» — «Juba teate,» imestas Ralf, «kunstnike värk, ta on sellega harjunud. Niisiis — kuhu me läheme?» küsis kunstnik. «Ooperisse,» vastas dr. Eelmäe. «Suurima heameelega,» rõõmustas kunstnik, «olen ooperit vanuigi armastama hakanud.»

Linnar Priimägi saksa fil. V k.

Narcissus I

Ephebe anmutsvoll, so trist und mild
Betrachtet sich im Quell, der Leiden Stift,
Und leis vernimmt er, was der Quell ihm sagt:
Ich kann dir geben nur dein Spiegelbild,
Und nicht zu trinken, denn in mir quillt Gift,
Und jeder stribt, der hier zu trinken wagt.

Narcissus II

Verräterischer Quell! Kaum zu entfernen
Ich mich gebraucht, da schwand ich aus dir ganz:
Dein Spiegel bührt sogleich den andren Sternen
Und ihrem zaubervollen kalten Tanz.

Allikasse vaatav Narkissos, antiigi kaunemaid müüte, on ehk just tänu oma napijoonelisusele võimaldanud Euroopa kultuurialuel enda väga erinevaid interpretatsioone. Meenutagem kasvõi O. Wilde'i üllatuslikku tõlgendust või P. Valéry fragmente, mis selle ühesainsa momendi mitmelaadseis käsitusis võivad olla võtmeks luuletaja loomingu ja filosoofilise mõtte kogu hetkikule arengule. K. Marxi ütlust mööda on mütoloogia mitte üksnes kunsti arsenal, vaid ka pinnas. Just selles seisneb ka Narkissose-müüdi tõeline ammendamatus.

Anne Loonela ajal. III k.

Valguse varjude värvid

Valguse värvide viited
virveldes vilkusid vastu
valgete varjude veert
vahuna värvituks valgus

Viimaste varjude vahelt
vermeina voolasid värvid
viskusid vormides vaadet
vastu välkuvaid virveid.

Valguse voolavast vahust
valguse värelust voogas

Jaan Paavle ERKI II k.

Kunstnik

Riba tsellofaanpakendist
hele ja läbipaistev
Otsekui nähtamatu
Ohu eest kaitsev

Sigaret Tallinn ja Ekstra
Kätt puutun ja nägu
Õhus kaua võib kesta -
Jah, just nii jäägu

Tsellofaanriba nähtamatu
See hetk. See nägu
Õhus kaua võib kesta.
Nii jäägu.

* * *

kuskil Kalamaja kandis
sügis lööb noaga kõhtu
haarad kinni vandist
järsku liig palju on õhku

kõrvades vilistab laev
keel on kuivand ja kange
keset kõnniteed kohiseb kaev
kobad kätega pange

Priidu Beier ajal. I k.

Südant-lõhestav biit

Tuisuses linnas, tuisusel maal
jalutan sihi ja mõtteta.
Undab tuul, õhus lendab lund.
Reklaam põleb tänaval hüljatul.

Sõidukeid harva, näe valgusfoor:
üks virvatuli vilgub siin soos.
Sammud on libedad, käpuli käin.
TREV-ile saadan tervisi häid.

Selleltki tänavalt tüdrukut tean.
Laulan, tuul nukralt viisi peab.
Magab ta juba või õpib veel?
Näkku lööb jäidet, silmad on vees.

Kiirustab mööda sünge mees.
Ees paarike kiljatab, lumemees.
Lumi sulab, palli teen.
Biit lõhestab minugi südame.

Ilmar Särg ravi os. III k.

* * *

Teist sellist värvikirevust
ja ilukunsti sirgeldust
mul pole silmad varem näind,
ehk küll nad palju ringi käind.

On juuksed külmalt lillakad
ja ripsmed mustjassinakad,
et läbi lüüa hetkel end
kui algab mesilaste lend.

Sul värvitud on küüned, suu
ja — kahju küll — ka kõik see muu,
mis noore neiu kauniks teeb,
mis eest tark loodus hoolitsend.

Su ilukõne tõtlik hoog
on kulmukaarte analoog.
Sa tahad olla elus sees,
kuid seisad vaid ta peegli ees.

Nüüd puuder, huulepulk, žilett
su laual nagu amulett.
Sa oma ilu ohvriks tood,
sest seda nõuab keiser Mood.

Kas Tartu NAK elab veel?

Küsimus on täiesti asjakohane, sest viimane tõsiselt võetav teave selle lühendiga seoses ilmus ajalehes «TRÜ» 6. novembril 1974. a., kus toonane eksesimees Andres Langemets jagas oma arvamusi Tartu Noorte Autorite Koondise (NAK, asut. 1949. a. ENSV KL Tartu osakonna juurde) minevikust ja tulevikuväljavaadetest. Mingit grandioosset tegevusprogrammi pole kõnealune institutsioon viimasel ajal endale kavandanud, sest nagu iga telse organisatsiooni tegevus, sõltub temagi inimeste endi sisemisest aktiivsusest ja loomevõimest. Oluliselt on halvanud kooskäimist juba pikka aega remondis olev KL Tartu osakonna maja, mis algava aasta veebruaris kirjanduslikuks seltsiluks loodetavasti taas uksed avab. Tegevuse laadi kujundab kahtlemata ka NAK-i amorfsus, mis tuleneb vähemasti kahest paratamatust asjaolust:

1) üliõpilaskonna voolavus (NAK ja tudengid on lahutamatud, nende põhiosa on ikka moodustunud EPA ja TRÜ üliõpilastest);

2) kutsumuste muutlikkus (19- kuni 23-aastase noore inimese suundumused võivad veel mitmed pöördeid teha, seda tuleb ette vanemas easki).

Aga ikka on esmaseks eesmärgiks peetud üksteise toel kirjanduslikku maitse harimist ja oma kõlkvõimalliku loomingu arutamist.

Viimase aja võidud: A. Langemets pälvis «Sirbi ja Vasara» 1975. a. preemia, NAK-i liikmed A. Lõhmus ja R. Sander jõudsid raamatudebüüdini, peatselt on loota seda ka A. Põldmäelt. P. Olesk on kõnelnud Tartu kirjanduspäevadel, on esinetud KL Tartu osakonna koosolekuil kirjanduse aastaülevaadetega. Lisaks mitme liikme loomingu «eraalgatuslik» trükis ilmumine.

Ja kaotused: seni on «Edasis» ilmumata NAK-i lehekülg, ajalehes «TRÜ» oli see viimati mais 1971 (!), vabariiklikust perioodikast kui tribüünist ei maksa rääkidagi. Koostatud ja trükivalmiks tolmetatud luulealmanahh «Luuleruut», on kinni külmutatud. Avalikest koosesinemistest on loobutud.

Resümee: igaüks enda nimel on midagi suutnud ja saavutanudki, NAK-i kui terviku avaldumispüüud on lõppenud fiaskoga või on juba eos katkenud.

Kas leppida olukorraga ja jätkata ainult esoteerilises vamus? Muidugi mitte. Elu ainult endale ei lähenda veel elamist (liiati loomingulise isiksuse jaoks). Oma elust tuleb anda märku teistelegi. Ja võidelda märguandmise võimaluste eest.

Ning nüüd konkreetselt: kõigil tänastel NAK-i liikmetel ja neil, kes tahaksid NAK-i tegevuses edaspidi osaleda, palutakse 10. jaanuariks 1977. tuua ajalehe «TRÜ» toimetusse (Ülikooli 18, tuba 302) allakirjutanu nimele valik oma loomingust (luule, proosa, publitsistika). «TRÜ» toimetus kavandab uute NAK-i lehekülgede väljaandmist. Kaastöö varustada kindlasti autori nime ja asukoha koordinaatidega.

REIN VEIDEMANN

AASTA VIIMANE LEHEKÜLG — NALJAGA POOLEKS

Kus käisin, mida nägin

Rubriigist «. . . ja mujalt»

Hiljuti tähistas Kiffagaalia Kuninglik-Keiserlik Universiteet Suure Muutuse kümnendat aastapäeva, mille auks korraldatud pidulikul tin-tini-söömisel viibis ka meie üliõpilaskonna esindaja Juhan Tuha.

Nüüd istumegi koos asjaosalisega õdusas toavaikuses, maitseme petti ning Juhan meenutab nähtut-kuuldut.

«Kuidas niisugune pikk reis teoks sai?»

«Selle toreda sõidu võimaldas mulle fortuuna õnnelik käsi,» jutustab Juhan. «Ühel ööl, kui loengult tulin, keerutas tuul mulle mingi paberitehe otsaette. Algul tahtsin ta ära visata, ent siis märkasin, et tegemist on mingi blanketiga. Igaks juhuks pistsin ta tasku — kes teab, kunas vaja võib minna. Septembri algul osutus paberike kauge maa loteriipiletiks, mina aga õnnelikuks võitjaks, ning mõne päeva pärast murdis meie laev juba Kiffagaalla poole. Sõit sujus, ainult nullmeridiaani taga tuli meil oodata, sest tormi tõttu olid lüüsid suletud.»

«Võib-olla mõne sõnaga pidustustest . . .»

«Jah! Kui kohale jõudsin, oli tintinf söömine juba alanud . . . aga sest polnud midagi.

Suur Muutus, mis nüüd on leidnud kogu Kiffagaalia professorite ja tudengkonna üksmeelse heakskiidu, algas kümne aasta eest. Bihhevioristide ankeetuuringud näitasid, et enamik üliõpilasi, eriti noorematel kursustel, tundis liigset huvi õppimise vastu. Selle tagajärjel leidus paraku ka lõpetajate hulgas liiga kitsaid spetsialiste, kellel puudulikud kombinaatorivõimed ja vähene taveerimisoskus ei võimaldanud aktiivselt sekkuda ümbritsevasse ellu. Üliõpilaste võimed tutvuste soetamisel ei arenenud küllaldase kiirusega ning nad tekitasid kauplustes asjatuid järjekordi, kippusid pilgutama vale silma ja valel ajal. Muret tegi ka see, et ametkonnad ja organisatsioonid, Keisrikojast ja Kojanarride Gaaliast rääkimata, ketelle universiteet spetsialiste ette valmistas, polnud põrmugi rahul lõpetanute lubaduste andmise oskusega, samuti andis taidluskonkurss «Tulge, palun, homme!» nigelaid tulemusi.

Kuninglik-Keiserliku Universiteedi hea nime päästmiseks astuti rida radikaalseid samme. Eelkõige loodi ristsõnamõistatuste eksperimentaalkateeder ning hakati kõigile lõppkursuslastele lugema literatroonia erikursust. Katse õigustas end, sest grossvortmeistrid, nagu rahvas sõnaseadjaid hellitavalt kutsus, said kuningriigis väga otsitud spetsialistideks. Nad leidsid alati ukse, kuhu koputada, vestlesid kõigiga kõigest ja alati kõigile arusaadavalt.»

«Üks hetk, Juhan! Sa oled taoliste meie jaoks veel veidi uudsete probleemidega hästi kursis. Vahest tooksid mõne konkreetse näite, et meie lugejaile ristsõnamõistatustest tõusvat tulu paremini selgitada.»

«Seda polegi vaja kaugelt otsida. Minu lauanaaber tõstatas oma kursusetöös uudse probleemi: leida seitsmeteistkümnetäheline (ülalt alla) koduloom, mille seitsmes täht on y. Suvisel õppepraktikal töötas ta Sahaaras ja jõudis küsimuse hiilgava lahenduseni. Tin-tini-eine kahekümne kolmanda keefiritoostiga avaldas ta selle kõigile koosviibijaile — kahe-kyyruga-kaamel. Nagu ma kuluaarides kuulsin, on tuleval aastal kavas saata Sahaarasse juba suurem kiffagaallaste ekspeditsioon.»

Juhan näitab mulle täispuhutavat allkirjatemplit, O. Benderi kogutud teoste iluväljaannet, vees lahustuvaid ujumispükse ja teisi kaasatoodud meeneid ning jutustab edasi:

«Elamispinna probleemi ei eksisteeri tudengite hulgas enam ammu. Kiffagaalia City serval kerkivad uhked villad, ehitatud firmade poolt oma tulevaste spetsialistide tarbeks. Helikindlate välisseinte ja kuulikindlate akendega, võimaldavad nad noortel end pärast väsitavat päeva lõõgastada. Karastusjoogid voolavad kraanist — see vähendab külmetushaigusi ning tänu ujumisbasseinidele pole kommunaalsaunades ammu enam ühtki tudengit uppunud.

Tooksin nüüd ehk reisijuhist väheke statistikat. On selgitatud, et literatroonia erialal on lõpetajate protsent kõrgem kui kusagil mujal: 105,2% teiste erialade kuni 99,9% vastu. Ka tootval tööl on nad edukamad: jõuavad pidada 3,72 korda rohkem ameteid ja on ülemuse perekonnatuttavad 4,04 korda sagedamini kui katsegrupi liikmed. Benderismi jälle iseloomustab sädelev originaalsus ning suurim diferents palga ja reaaltulu vahel. Grossvortmeistrid hiilgavad teadusasutustes, formularide täitmisel ja kaunite põhjenduste leidmisel näiteks päeva jooksul töölt lahkumiseks — keskmiselt 9,47 tähte (vasakult paremale).

Ma ütlesin «katsegrupp», sest on ju nüüd vanaviisi õppijaid jäänud vaid väike rühm, mis töötab teadlaste ja arstide valvsa pilgu all. See rühm komplekteerub üldharidusliikust tudengkonnast väljalangejate arvel, samuti täidab ta kasvatusliku ülesannet, olles omamoodi trahvipataljon. Katsejänestel on, nagu nähtub, oma tulevases elus tõsiseid raskusi nii töökoha, korteri kui ka elukaaslase leidmisega. «Ise olete oma elu raskeks teinud!» ütleb kiffagaalia vanasõna.

Kiffagaalia universiteedi ülimaks põhimõtteks on: «Vahelejäämine keelatud!» ning suurimat põlgust väljendatakse sõimusõnaga «plinderpüks». Ja tõesti, Kiffagaalia kinnitab veenvalt mentaliteedi tähtsust, sest asjatud on katsed leida seal mõnd purjus või suitsetavat üliõpilast, inimest intrist, klubist, sauna tagant või tin-tini-lao hoovist, ilma et tal oleks ette näidata vastav dokument. Juba ammu ei peeta enam loenguid, sest tudengite ja lektorite asemel liiguvad mitmesugused kontroll-lehed. Nagu kuulsin, lõi hiljuti laineid juhtum, kui keegi naisüliõpilane püüdis auditooriumi trügida, väites, et seal peab toimuma loeng parkinsoni seadustest. Vallandus «kes on kus»-ahelreaktsioon ning Keiserlik-Kuninglik Buršiparlament suunas neiu aastase prooviajaga katsegruppi, kus ta peab Peteri printsiibi asemel Pauli keelu selgeks saama.»

Juhan jutustab suure sisemise põlemisega peomuljeid. Jutustab uutest sõlmitud sõprustest, külalistest, keda Kiffagaaliasse kogunes emakese Maa paljudest nurkadest, meeldivast võimalusest kasutada suvel õpitud sanskriti keelt.

«Mis sulle reisil kõige enam rõõmu valmistas?»

«Soe vastuvõtt! Ja see, et seal kaugel maal läheb kõik ikka paremaks ja paremaks!»

Kell läheneb üheteistkümnele ning mul on aeg lahkuda.

«Luba, Juhan, veel viimane küsimus! Mis on tin-tin?»

Mu vestluskaaslane naeratab andeksandvalt: «See on väike saladus, mis kauni kombe kohaselt jääb Kiffagaalia piiridesse . . .»

«Aga omavahel öeldes?»

«Kui omavahel, siis, midagi . . . noh, närimiskummi sarnast, mis suus kiiresti paisub. Hea asi . . . ainult harjumatul suuliigutajal teeb lõuapärad valusaks.»

REPO ORTER

seisu koht: Repo Orteri reportaaž on alla igasugust ajakirjanduslikku arvestust. Autor tahab Juhan Tuha muljete jagamisega Kiffagaalia muinasjutulisest universiteedist meile puru silma ajada. Täiesti vaikib ta aga Kiffagaalia puudustest, desorienteerides nii lugejat ja andes põhjust kuulujuttudeks. Kahetsusväärne küündimatus, mistõttu autoril tuleb veel kaua vaeva näha iseenda ja elu kallal, et talle aimuks Parnassi kõrge paiste.

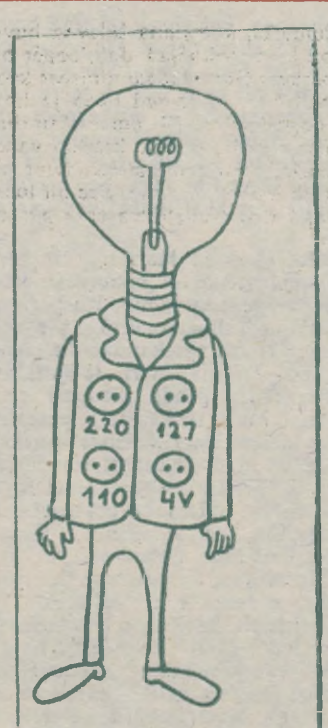

KONFORMIST

seisu koht: täiesti arusaamatu pilt. Joonistanud Aug. TÜÜRER. Milleks ühe pirni jaoks mitu tepslit ja kõik erineva voolutugevusega? Asja ei paranda ka sõna «Konformist» pildi all, sest see mõiste kuulub ühiskonna elu valdkonda, meil on aga tegemist puhttehnilise probleemiga. Seetõttu tuleb autoril veel kaua vaeva näha iseenda ja elu kallal, et talle aimuks Parnassi kõrge paiste.

Teie küsite, meie vastame

Austatud «Ülikooli Teataja».

Käin juba mitmendat kuud ülikoolis ja minu kohanemine siinse elustiiliga edeneb hästi. Et aga olen sansalklane, tahaksin teada, missugused meil esinevatest haigustest kuuluvad teaduskonna sisehaiguste kategooriasse. Kuulnud, et ülikoolis tegeleb antud küsimusega spetsiaalne kateeder, huvituksin, kas need haigused on ka ravitavad? Millised vajavad teaduskonnakirurgia sekkumist? Ega ometi teaduskondi opereeritud ole?

Noor meditsiinihuviline.

«Ülikooli Teataja» vastab.

Armas noor meditsiinihuviline. Meil on tõesti neid sisehaigusi, mis vajavad kirurgilist vahelesegamist. Mõni aeg tagasi teostasime eduka operatsiooni Filoloogiateaduskonnas, eemaldades kirurgilisel teel seal haiglaselt vohama hakanud Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedri. Hoolikas järelravi on andnud seesuguseid tulemusi, et tudengid ei teagi enam, kust põlvnevad vene ja inglise keel, mis asjad on Cicero kõned või mida tähendab *ab ovo, tabula rasa* jms. Niisama edukalt oleme ravinud ka prantsuse ja hispaania keele huvi, lokaalse tuimestusega püüame esialgu piirata väliskirjanduse ja kunstiajaloo põletikulist protsessi. Teie küsimusele, kas need haigused on ravitavad, saame optimistlikult vastata: on küll, kui õigel ajal skalpelli kasutada.

seisukoht: edaspidi ärgu olgu mingit küsimust või küsitagu õigesti, et oleks võimalik vastata. Parim viis küsija suu pihta löömiseks on vastu küsida: Aga mida te ise arvate?

Toimetaja veerg

Traagiline lugu (veste)

Rätsep Ohk oli kaua üliõpilaselu vaadanud. Avastanud selles vastuolusid. Sellest otsustanudki kirjutada. Mitte et oleks põdenud grafomaaniat, vaid kodanikujulgusest. Sest et oli hakanud üliõpilaselu nägema.

Rätsep Ohk sai kirjatüki valmis. Värisevi käsi läks toimetaja juurde. Ikkagi esimene trükiproov või nii . . . Aga ukse juures põrkas ta tagasi. Sellel seisis silt: «Toimetaja H. Härg». Ohk kõhkles viivu ja kompenseeris selle lüürilise kõrvalepõikega NULL-NULLI. Ikkagi esimene trükiproov või nii . . . Toimetanud isiklikud asjad, tegi Ohk südame kõvaks ja koputas uksele. Siis läks kõik nagu läbi une.

«Siseehh!» mõirgas keegi ukse tagant. Oligi vist toimetaja Härg. «Kodanik, teie käsikiriih!»

«Ah, mis nüüd käsikiri,» pomises Ohk sisenedes, «see pisuke tundeline eluvaatlus.»

«Mmõõhh! Tundelist me ei vaja. Meile läheb, mis lööb, mmõõhh!»

Härg hakkas lugema. Nii larbitakse kuuma suppi. Lõpetanud, tuli paus. Kurjakuulutav ja kõue-eelne vaikus.

«Nnoohh,» müristas Härg, «mis te sellega öelda tahate?»

«Ah, et sellega või,» pinises Ohk, «viidata mõningatele vastuoludele või nii.»

«Kodanik, vastuolusid meil pole, on puudused, nii kirjutamegi!»

«Ah soo, eks olgu siis pealegi,» nõustus Ohk kärmelt. Ikkagi esimene trükiproov või nii . . .

«Nnoohh, kodanik, mis puudused need kah on? On vajakajäämised, nii kirjutamegi!» Ja Härg laskis rasvasel pliiatsil üle paberi käia.

«Kui vajakajäämised, siis vajakajäämised,» mõtles Ohk. Kahju hakkas küll endast ja oma kirjatükist, aga ikkagi esimene . . .

«Kuulge, kodanik, mis te õige nende vajakajäämistega mõtlete? Mis on selle loo, kui nii öelda, vormiline funktsioon, mmõõhh?»

Vesi karahvinis virvendas. Ohk vaikis. «Ikkagi esimene,» sugereeris ta enese rahustamiseks. Härg puuris Ohku. «Kohe teeb augu,» mõtles Ohk. Siiski halastas. Ohk õhkas, Härg samuti.

«Mmõõhh, saab kirjutatud: mõningad peatselt ületatavad kitsaskohad. Punkt.»

Nii sai käsikiri toimetatud. Ka rätsep Ohk . . . haiglasse. Liiga kauaks oli ta jäänud tudengielu vahtima. Pisarad.

VILLI KRILLPARTSER

seisu koht: see, et Villi Krillpartser oma valmusünnituse vestena esitab, ei anna õigust tema suhtes mõõdulatti madaldada. Kuigi autor püüab luua traagilise situatsiooni, satub ta uskumatu naturalismi küüsi (NULL-NULL, pisarad jms.). Täiesti ebaõnnestunud on karakteriteostus: milleks mõnitada härga ja milleks lubada kirjutada probleemidest sellise elukutse esindajal, kellel on võimalus ka nn. kodusel viisil elatist teenida ehk haltuurat teha, kelle teaduslikkuses on põhjust kahelda. Seetõttu pole V. Krillpartseri lugu realistlik ja autoril tuleb veel kaua vaeva näha iseenda ja elu kallal, et talle aimuks Parnassi kõrge paiste.

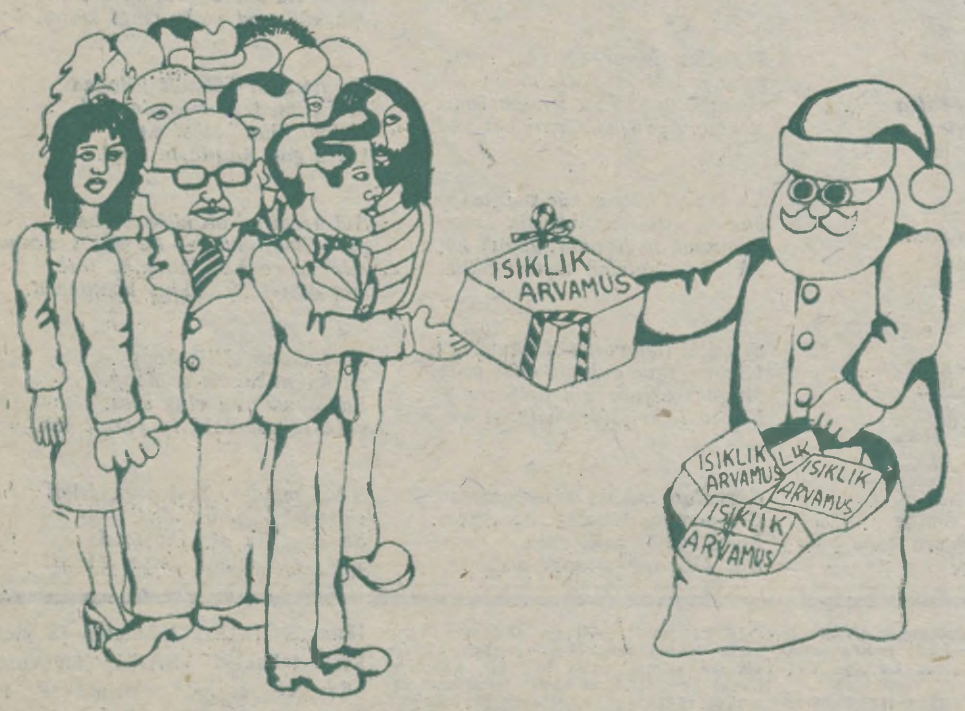

Kellel puudub veel, saab näärivanalt

seisu koht: täiesti antirealistlik maal. Maalinud Otu TIX. Iga lapsi teab, et abstraktseid mõisteid nagu «Arvamus», «Idee» jms. ei saa näärikingitus sisaldada. Ja miks on Näärivana mustade prillidega? See, et ta käänalde valgust pelgab, teda ei vabanda. Noor kunstnik on siin elutõde maha vaikida püüdnud. Näärivana lihtsalt ei tahagi tegelikkust tajuda. Näärivana pole ju olemaski. Väga kahjulik idealism. Seetõttu tuleb autoril veel kaua vaeva näha iseenda ja elu kallal, et talle aimuks Parnassi kõrge paiste.

NB! NB!

Uue aasta esimene number ilmub reedel, 7. jaanuaril.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») Orgaan parteekomitee, rektoraadi, komitee ЛКСМ и профкома Tartu Riikliku Ülikooli, г. Tartu Eesti NSV.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksikommbri
hind 2 kop. Tell. nr. 6631. MB-07718.

HeAd PõrumiST eKsAmiTel!